

A. F. DE OLEA

TRACTATUS
DE OFFICIIALIBUS
REPUBLICÆ

D. ANTONII FERNANDEZ

DE OTERO

TRACTATUS

DE OFFICIALIBUS

REIPUBLICÆ.

D. ANTONI FERNANDEZ

DE OTTERO

TRACTATUS

DE OFFICIALIBUS

REPUBLICAE

D. ANTONII FERNANDEZ
DE OTERO

I. C. CARRIONENSIS,
OLIM IN PINTIANA ACAD. INSTITUTIONUM

Civilium Cathedræ Moderatoris ; deinde in Pintiano Regio
Senatu Forensium causarum Patroni,

TRACTATUS
DE OFFICIALIBUS

REIPUBLICÆ,
NECNON OPPIDORUM UTRIUSQUE
CASTELLÆ,

Tum de eorundem Electione, Usu & Exercitio.
OPUS NON SOLUM TIRONIBUS,
Sed etiam Magistris pernecessarium,

DUPLEX INDICE, CAPITUM SCILICET,
& Rerum locupletatum.

EDITIO SECUNDA.

LUGDUNI:

Sumptibus ANISSON & JOAN. POSUEL;

M. DCC.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

1700

D. ANTONI FERNANDEZ

DE OTTAVIO

I. C. CARRIONENSIS

OLIM IN PINTIANA ACAD. INSTITUTIONUM

Civilium Cathedralis Moderatoris; deinde in Pintiano Regis
Senatus Torontum canonicum Patroni

TRACTATUS

DE OFFICIALIBUS

REIPUBLICAE

NECNON OPIDORUM UTRIUSQUE

CASTELLAE

OPUS NON SOLUM TIRONIBUS
Sed etiam Regibus innotescens

PUBLICI INDICIS CAPITULI SCIENTIA
et Romanorum

EDITIO SECUNDA

LUGDUNI

ANNO DOMINI 1601

EX LIBRARIIS UNIVERSITATIS

PROLOQUIUM

A D

LECTOREM.

PRÆFATIONUM usus, in Librorum editionibus, non omnibus probatur, utpotè quæ Lectori in altum properanti remoram injicere videantur, & Genium rem ipsam cominùs videre gestiens retinaculis importunis præpediant. Cui etenim bono, inquirunt, Tabellæ publicè propositæ velum obducere, & præsentem voluptatem avidis præripere oculis jamjam ad illam contemplandam ardentibus? vel esurientem atque mensæ assidentem longiore discursu convivam distingere, quæ scilicet arte, quibusvè condimentis edulia parata sint, quasi aures priùs quàm os & venter, saturandæ sint? At verò cæteri, quibus sanior residet sententia, quamvis prolixiora Lectorem fatigantia Prolegomena explodant, non tamèn recusant ea quæ brevem totius Operis synopsis exhibent tanquam in speculo, ut hac ratione mens imbuta primis rei differendæ rudimentis, faciliori negotio intentionem Authoris percipiat, & delicatiori oblectatione singularum totius Operis partium pulchritudinem intueatur.

Quare operæ pretium duxi compendiarium hujus Tractatus delineationem in limine præponere, duabus distincti partibus, quarum prior agit de Officialibus Reipublicæ Hispanorum, sive utriusque Castellæ in genere: posterior verò Prætores, seu Iudices Ordinarios Civitatum & Oppidorum tam Regiæ Coronæ, quàm privatorum Toparcharum in specie considerat.

Amplissima quidem materia est juxtà ac utilissima, siquidem in omni Republica benè constituta, Magistratuum institutio principem locum sibi facilè vindicat, sine quorum autoritate, prudentia, & diligentia stare minimè potest, ut quemadmodum

exercitus sine Imperatore ab hostibus nullo negotio debellatur ac dissipatur, & navis sine gubernaculo evidentissimis subjacet naufragii periculis, non absimili quoque ratione Civilis Societas non nisi sapientissimorum Officialium consilio & potestate consistit, neque tranquilla pace frui poterit, nisi præsideant qui totam rem civilem publicam & privatam sapientiâ suâ componant & gubernent. Omnia tamen, quæ ad hunc Tractatum revocari possent, non congero; sed ut mei moris est, selectiora & utiliora ad praxim forensem, necnon politicam exhibeo, quæ nimirum observanda veniant in electione Officialium, ut digniores semper præferantur omnisque ambitioni via præcludatur; ut legitimè electi confirmentur à Principe, vel Baronibus, quorum jurisdictioni subsunt; ut confirmati munus sibi impositum subeant, etiam inviti, ac diligenter persolvant; ut præficiendi requisitis qualitatibus ornentur; ut debito loco sedcant; & incedant absque confusione & tumultu, meritisque donentur salariis; qua ratione creentur Officia, retineantur, extinguantur, vel amittantur; aliæque quamplurima scitu digna, ac specialia, quæ sequens Capitulum utriusque Partis syllabus summo digito commodiùs indicabit.

Quæ omnia legum Civilium & Pontificiarum autoritatibus, appositis etiam quibusdam sacræ Scripturæ locis, Historiarum monumentis, & eruditissimorum Iurisperitorum decisionibus ac sententiis exornantur, ut non modò Dicasterium seu forum judiciale profitentibus necessaria, sed & cujusvis status seu ordinis hominibus utilia non minus quàm jucunda fore videantur. Hoc tamen Lectorem monitum velim, ut errata, quæ hac tempestate vix evitari possunt in Typis, judicio suo suppleat & emendet, & quæ Authori jure imputari non debent, benigna æquitate ferat & ignoscat.

INDEX CAPITUM

PRIMÆ PARTIS.

CAPUT I.

VID Officialium nomine comprehendatur, & quid sit electio. pag. 1

- II. De his quæ generaliter observanda sunt in electione Officialium. 3
- III. De qualitate eligendorum ad Officia Reipublicæ. 11
- IV. In electionibus Officiorum an semper obtineat quod fit à majori parte, & cavendum sit: Et quid sit electores in pari numero contrariantur cum discordent. 28
- V. Electio seu nominatio officialium utrum debeat fieri de digniori, an sufficiat in utroque foro de digno, Et si indignus, & incapax nominetur, & eligatur, an Electores potestate eligendi priventur & quis tunc debeat eligere. 31
- VI. De Confirmatione electionis Officialium quæ à Superiore necessario est petenda, quomodo debeat fieri, & de ejus effectu. 41
- VII. De prohibita Officiorum continuitate. 41
- VIII. De pluralitate Officiorum prohibita, & quando permixta. 46
- IX. Utrum Officia sorte possint conferri, & ab hoc sortis Iudicio appellari valeat. 50

- X. De Officiorum divisione inter nobiles & plebeios. Et an unus status possit præscribere contra alium Officia Reipublicæ. 53
- XI. Officialium electio seu nominatio an per appellationem à contradicente interpositam suspendi possit, an vero ex ejus executione, & possessione Officii tradita causetur attentatum. 64
- XII. Electi & nominati ad officia Reipublicæ ea tenentur acceptare, & quomodo compellentur & ex quibus causis excusari possint, & de praxi proponendi excusationes. 70
- XIII. Officia Reipublicæ, durante tempore, pro quo nominatio seu electio facta est, an revocari possint: & quid si ad beneplacitum vel ad nutum fuerint concessa. 85
- XIV. De præcedentiis Officialium Reipublicæ. 92
- XV. Officia Reipublicæ an procurari & ambiri possint. 104
- XVI. De Officialium Reipub. Salariis. 105
- XVII. Officia reipublica quomodo extinguantur & amittantur. 108
- XVIII. De obligationibus, interesse aut patris quibus subiaceant eligentes seu nominantes Officiales Reipublicæ & de officialium fidejussoribus. 110

PARTIS SECUNDÆ.

CAPUT I.

DE Prætoribus Civitatum, & Villarum eorumque locum Tenentibus, & Iudicibus ordinariis cujuslibet oppidi tam Regia Coronæ,

quam privatorum Dominorum, seu Baronum. 115

- II. De Alguacelis seu Birorariis. 125

III. De

Index Capitem.

<p>III. De Officio Custodis Carceris vel
Commentariensis. 127</p> <p>IV. De Officio Iudicis in Hispan. vulgò
vocari Alcalde de la Hermandad,
& aliorum ministrorum, vulgò Qua-
drilleros. 131</p> <p>V. De Officio Tabellionis seu Notarii. 141</p> <p>VI. De Officio Decurionis. 147</p> <p>VII. De Officio Disquisitorum, seu Censurum
victualium, qui vulgò dicuntur
Fieles Executores de bastimen-
tos. 148</p> <p>VIII. De Officio Sindici seu Procuratoris
generalis. 153</p> <p>IX. De Procuratoribus Curiarum quos
dicimus, Procuradores de Cor-
tes. 160</p> <p>X. De Officio Oeconomi Civitatis, Vil-
la seu cujuscunque Concilii qui vul-
gò dicitur Mayordomo de pro-
pios. 171</p> <p>XI. De Officio Thesaurarii publici, &
regalis, & cujuscunque Depositarii pu-
blici seu privati per Iudicem consti-
tuti. 180</p> <p>XII. De Officio Depositarii publici horrei
qui vulgò dicitur Mayordomo del
posito. 197</p> <p>XIII. De Officio Custodis murorum, por-
tarum Civitatis, portus, itinerum,
seu montium, frugum, vinearum.
201</p> <p>XIV. De Officio Exactorum tributorum, ac</p> | <p>vestigalium Regni & Eleemosina-
rum Bullarum. 207</p> <p>XV. De Officio Campsoris seu Cambiato-
ris publici qui vulgò dicitur Cam-
bio & Numularii, qui dicitur
banco. 214</p> <p>XVI. De Officio Ponderatoris Auri, Argen-
ti, & aliorum metallorum, qui vulgò
apud nos vocatur Contraste, & de
mercatore publico. 224</p> <p>XVII. De Officio Hospitatoris publici,
quem vulgò vocamus Mesonero.
230</p> <p>XVIII. De Officio alterius Hospitatoris, qui
Castella sermone dicitur Apofenta-
dor. 239</p> <p>XIX. De Officio Proxenete, venditionum,
& aliorum contractuum, qui vulgò
dicitur Corredor. ibid.</p> <p>XX. De Officio Describentium vicinos in
publico aestimo, vulgò Padron Cen-
sitorum quos in Hispania vocamus
Empadronadores y Desagra-
viadores de pechos y tributos.
253</p> <p>XXI. De publicis Mensuris agrorum,
navium, & aliarum rerum similium
& Architectis publicis vulgò Alari-
ses. 265</p> <p>XXII. De Officio Executoris publici Iusti-
tia, seu manu Volti, in Hispania
vulgò Verdugo nuncupati & Pra-
conis publici. 274</p> |
|--|--|

CONSENSUS PROCURATORIS REGII.

PRO Rege assentio, ut liber cui titulus est, D. Antonii Fernandez de Otero, de
Pascuis, jure pascendi, & de Officialibus Reipublica, &c. imprimatur à Ioan. Ant.
Huguetan, & Soc. hujus civitatis Bibliopolis, cum inhibitionibus consuetis per
quinquennium duraturis. Datum Lugduni die 29. Januarii 1676.

VAGINAY.

PERMISSIO.

Fiat juxta Conclusiones Procuratoris Regii, Anno & die supradictis.

DE SEVE.

D. ANTONII FERNANDEZ
DE OTERO,
 I.C. CARRIONENSIS,
 TRACTATUS
DE OFFICIALIBUS.
 PARS PRIMA.

CAPUT PRIMUM,

Quid Officialium nomine comprehendatur, & quid sit electio?

SUMMARIVM.

- 1 Officialium verbo quid significetur?
- 2 Officiales à verbo officio derivantur.
- 3 Officium dicitur quod quisque efficere debet.
- 4 Officium pietatis quid?
- 5 Officium Avi circa Nepotem quid?
- 6 Officium paternum?
- 7 Officium Magistratus?
- 8 Officium pro munere publico & honore usurpatur.
- 9 Officium censuale.
- 10 Cohortale.
- 11 Comitianum.
- 12 Officium quandoque dicitur ipse locus in quo Officiales consistunt.
- 13 Officium nobile & mercenarium quid?
- 14 Officia quaedam publica, quaedam vero privata.
- 15 Publica duplici sunt in differentia.
- 16 Privata quid sint.
- 17 Officium quid differat ab artificio?
- 18 Artes alie sordidae, alie honestae.

- 19 Officia alia honorifica, alia vilia.
- 20 Officiales ab officio publico derivantur.
- 21 Officiales Reipublicae quo sensu dicantur.
- 22 Regis dignitas an sit Officium.
- 23 An ex officio teneatur Rex Regnis inservire?
- 24 Imperare non solum est dignitas, sed ars artium omnium summa.
- 25 Proprium Regum officium quid?
- 26 Ars artium est hominem regem.
- 27 Electio à verbo eligere derivatur.
- 28 Electio proprie quid?
- 29 Electio generaliter definita quid?
- 30 Electionis definitio in genere.

DICTURI de Officialibus Reipublicae, eorum creatione & usu, cum ceteris ad eorum ministerium spectantibus rebus; oportet ut prius dignoscamus quid officialium verbo significetur, ut merito in proposito, cum Marc. Tullio, Ciceron. lib. 1. Officiorum praefari valeam: placet igitur, quoniam omnis dispositio de officiis futura est, ante diffinire, quid sit officium, ut intelligatur quid sit id de quo disputatur quod ita docet D. Ambrosius lib. 10. officiorum in proemio.

Et sanè Officiales à verbo officio deno-

minantur: officium † autem dicitur, quod
 3 quisque efficere debet pro suæ conditio-
 ne personæ ut tradit D. Ambrosius *lib. 1. Officiorum*. Schander. in *l. tur. verb. Officium*.
 Cicero in *lib. 1. Officiorum* & *lib. de inventione*, exornant Cæsar à Costa *lib. 2. antiquit.*
 pro verbo Officio utebantur, ut docet Po-
 4 liaster verb. *Officio* & isto sensu apud le-
 gum latores dici solet † Officium pietatis
 quod à parentibus in liberos exerceri de-
 bet, & in *l. dotem ff. de collatione bonorum*,
 5 ubi quippe † Officium avi circa nepotem
 ex Officio patris erga filium pendet *l. fin. C. de dot. proin.* † ubi paternū esse Officium,
 6 Alciat. *lib. 1. de pres. 17. Palac. Rub. in cap. per rest. not. 3. & cap. 24. Collatione 1. ut in l. 2. ff. de ineffic. test.* Et similiter † Officium
 7 magistratus, & jus dicentis, ut *l. 1. ff. de jurisdict. omnium judic. l. veluti 27. de verb.*
 8 Sed & † Officium frequenter promune-
 re publico, & honore usurpari solet ut in
l. 2. ff. de his quib. ut in dign. ibi: item si quis contra mandata duxerit, uxorem ex ea pro-
vincia, in qua Officium aliquod gerit. l. 4. §. profici ibi: Quod officia proficiuntur, ff. de
officio proconsul. l. cum Prætor. 12. ibi: ut ci-
vilibus non fungantur ff. de judic. l. 6. cap. min.
l. si quis 38. l. eos qui 65. ff. de rit. nupt. ob-
servant Costa in cap. si Pater 1. p. verb. ux-
orem num. 13. de testam. in 6. crudi. Cujac. 1.
observat, cap. 11. & lib. 4. cap. 22. Et sic di-
 citur Officium Præsidis Comitij Præfe-
 9 ctorum, Procuratoris fisci, ut in *l. 3. quan-*
do fise. vel privat. l. 2. & 3. ad fin. C. de can.
largitionibus l. 10. l. unic. in fin. C. de collat.
donat. C. de devexund. lib. 1. C. ne fiscus rem
quam vend. l. 1. C. de bon. vacant. Officium
Præsidiæ in l. 1. C. de Prescript. 30. ann. † Of-
 10 *ficiū censuale. l. testam. omnia 18. C. de te-*
stament. & apud Symmach. lib. 1. Epist. 47. †
 Cohortale Officium ut in *l. eo 35. cap. de ap-*
 11 *pell. † Officiū comitianum l. 2. C. de*
offic. milit. Judic. & in decretal. Collocantur
 12 *plures tituli, ut de Officio & potest. de-*
legat. de offic. ordin. † quandoque dici-
tur ipse locus, in quo Officiales consistunt
ut in l. si fides iussor. 7. l. fin. ibi: apud Of-
ficiū deponi debet ff. qui satis cogant. l. ejus
pro quo ff. de in iust. voc. Plinio lib. 1. epist.
ibi: Paucos post dies ipsemet regulas convenit
in Prætoris Officio, & frequenter etiam l. de
 13 *officio Judicis, loquuntur ut in tot. tit. ff.*
de offic. Judic. Et aliud † nobile, aliud ve-
rò mercenarium dicitur de quo Bart. in l.
Imperium num. 6. ff. de jurisdict. omn. judic. Zas
& Bros in l. 1. ff. eod. Pichard. ad tit. de
 14 *offic. Judic. Sed & † officia quædam sunt*
publica, quædam vero privata, ut in l. 16.
ff. cap. minut.

Publica etiam sunt † in duplici differen- 15
 tia, nam alia sunt publica, authoritate &
 utilitate simul, hoc est quod omnimodo, &
 principaliter sunt inventa in Reipublicæ
 utilitatem, prout est Officium Præsidi. seu
 Judicis ordinar. Synod. Procur. Decurion.
 & exactor tribut. & similia; alia vero sunt
 publica authoritate tantum, sed utilitate
 privata ut verificatur in tutela, & cura
 minorum: nam licet Reipublicæ conve-
 niat, quod minores & eorum bona defen-
 dantur, privatim tamen in utilitatem
 minoris id cedit, quam distinctionem am-
 plectitur D. Salgad. *de Reg. protection. 3. p.*
cap. 8. à num. 17.

Privata vero sunt quæ ad singularem 16
 utilitatem pertinent, ut quæ à quovis pro
 suo libito exercentur, ut sunt Ostiarii, lon-
 cores, Ministratores, & quam plures alij in
 17 *l. Centuria 203. ff. de V. S.* Et differt † Offi-
 cium ab artificio, ut in *l. legatis §. ff. de*
legat. 3. ubi communiter notant DD. l. no-
minatum 27. ff. de man. miss. eod. tit. l. forma
§. in servis ff. de censibus Casan. considerat,
31. eleganter lib. 2. Gaspar Guttierrez de
los Rilos in not. Artium liberalium lib. 11.
cap. 3. quod consistit in his, qui aliquam
 artem exercent.

Artes vero † aliæ sordidæ, aliæ honestæ 18
 de quo extra consuetudinem patriæ (quæ
 ut ars reputetur, vilis, mechanica, aut no-
 bilis est attendenda, & Bart. *l. 1. C. de di-*
gnitatib. lib. 10. Platea in l. maximar. C. de
excusat. muner. & lib. Alciat. de pres. pres. 48.
num. 12.) videndus est Tiraquel. de nobi-
litat. cap. 34. Casaneus in cath. p. 11. conf. 36.
cum seqq. sed de his non est sermo. Simi-
 liter, & Officia † alia sunt honorifica alia 19
 verò sordida, & vilia, & suo loco dicemus;
 & interim vide Bart. in *l. unic. C. de mulier.*
 & in quo loco ex num. 15. Gregor. Lopez in
l. 3. tit. 14. p. 4. Azeved. in l. 3. tit. 4. lib. 6. Re-
copil. ex n. 2.

Ab officio autem † publico dicuntur 20
 communiter, & derivantur Officiales, quo
 nomine ad significandos magistratus, vel
 eos qui muneri publico inserviunt utun-
 tur Iur. Con. ut in *l. Præsidi 34. ibi: Præ-*
sidis provincia Officiales ff. de reb. credit. l. si
quis 6. ibi: Officialium suorum, vel subse-
quentium ff. de pan. l. 3. §. missus ff. ut in poss.
legat. l. pan. ad fin. ff. de bon. damn. l. 4. C.
de Episc. & Cler. l. 2. C. de dilatorib. lib. 10.
 & frequens & ordinaria loquutio in tit.
 nova Recopil. & in *l. 1. & 2. tit. 4. lib. 3. Re-*
copil. l. 1. & 23. 25. & 29. tit. 18. lib. 11.
tit. 9. lib. 1. ff. 14. l. 12. tit. 12. l. 1. tit. 13.
l. 46. tit. 11. l. 6. tit. 17. l. 15. tit. 16. l. 11.
tit. 12. l. 13. tit. 14. l. 2. & 12. tit. 19. l. 5.
 tit. 17.

tit. 17. l. 7. ⁸. ad titulum & passim in pluribus legibus novæ Recopil. in lib. 9. Et hoc sensu dicuntur † Officiales Reipublicæ, & habere Officium ut rectè considerat Ioann. de Sant. Maria in sua politic. Christian. cap. 3. per tot. præcipue ibi: y fuerā de lo dicho el ser el nombre † del Rey nombre de Officio se confirma con aquella comun sententia &c. & paulò inferius ibi: sepan pues † los Reyes que los son para servir a los Reynos, y que tienen Officio que los obliga a trabajo. Unde D. Chrysost. in epist. ad Corinth. sermone 15. ita ait & in imperare † non solum dignitas est, imo ars est artium omnium summa Plato epist. 7. D. Thom. de Regim. Princip. cap. 15. ibi: inter omnes artes vivendi, & regendi ars amplior, & superior est, & facit in proposito illud ²⁵ Arai cap. 31. † Regum proprium officium est facere iustitiam, & in cap. Regum Officium. 25. q. 15. quod dicitur lato modo; nam gubernatio Regni, & Vassallorum propria ars dicitur, ut colligitur ex Arist. lib. 6. *Æticorum* cap. 4. in fin. ibi: turpe est Regem alios regere nisi cognoscat belli, & pacis artem, & turpissimum si artium ignarus. Quinimo dicitur ars artium, ut mirifice affirmat ²⁶ D. Greg. Nazian. *Apologet. in proem.* ibi: mihi videtur † ars artium, & scientia scientiarum hominem regere, animal tam varium, & multiplex: & D. August. lib. 5. de civit. Dei cap. 12. refert illa Virgil. Carmina quæ satis huic rei conveniunt.

Tu Regere Imperio populos Romane memento.

Hæc tibi erunt artes, pacisque imponere morem,

Parere subjectis & debellare superbis.

Vnde Tit. Livi lib. 2. ita ait: excellentis ingenji citius defuerit ars, qua civem regat, quam qua hostem superet, quod prosequuntur Marquez in gubern. tom. 1. in principio. Cevalos in inst. Reg. etiam in prin. & satis de hoc nec multum in quæst. nominis immorari fas est.

²⁷ Electio † autem à verbo eligere derivatur, quod quidem latè patet, & multa se habet ut notat. Gofred. in leg. anni tit. de elect. §. 1. in princ. in speciali tamen significatu, & in proposito de quo agimus, est unum † ex pluribus voluntarie capere, vel nominare Geminian. in cap. cū expediat de elect. in 6. Franc. in cap. si quis iusto §. porro n. 2. eodem tit. & lib. Abb. in cap. Abbate de ver. sig. Vnde licet electio † dum generaliter sumitur, definiatur ut sit appetitus conciliati unus eorū quorum in nobis est, & operari, & non operari, & ita operari & non operari eorum in-

quibus est propter quod non tamè unum & determinatum, ut tradit Arist. l. 2. *Ætic.* est consultata affectatio eorum quæ in nobis sunt, tamen in specie nostra electio † nihil aliud ³⁰ est quam alicujus personæ idoneæ ad aliquam dignitatem, munus vel officium facta vocatio, seu nominatio, ut probat Hostiens. in sum. tit. de elect. Silvester. verbo electio Bald. in rubr. de elect. Cados in verbo electio n. 1. Nicolaus Garc. de benef. 1. parte cap. 6. n. 15. & Spec. p. cap. 2. n. 6. quæ qualis debeat esse, & quæ requisita in ea concurrere debent infra dicemus.

CAPUT II.

De his quæ generaliter observanda sunt in electionibus Officialium.

SUMMARIVM.

- 1 Consuetudo ad unguem observanda in Officialium creatione.
- 2 Electores vocari debent sono tubæ vel campanæ.
- 3 Non verò ad sonum tabulæ sicut fit in Ecclesia in die sancto veneris.
- 4 Vocari debent tam presentes quam absentes; & quando?
- 5 Congregatio eorum qui interesse debent, ubi faciendâ.
- 6 Domus publica construi debet ad hæc negotia tractandâ.
- 7 Civitates quomodo nobilitentur.
- 8 Electio extra locum assuetum nulla est.
- 9 Locus an sit de substantia electionis?
- 10 Electiones Officialium fieri debent in die & hora assueta: & an potius mane vel vespere?
- 11 Romani priusquam senatum adirent suis falsis numinibus holocausta sacrabant.
- 12 Manes inferi unde dicti.
- 13 Si autem dies constitutus pro electionibus elabatur, an sequenti nominari possint Electores, & quando?
- 14 Electiones an fieri possint & diebus festis & feriatis.
- 15 Electio Officialium est voluntaria jurisdictionis.
- 16 Personæ quæ in electionibus intervenire debeant & suffragia prestare.
- 17 Creatio Officialium ad Regē nostrū spectat.
- 18 Regis tamen permissione talis electio ad Concilium cujusque oppidi pertinet.
- 19 Decuriones Concilium representant.
- 20 In aliquibus locis non semper Decurionum ordo electionem facit.
- 21 Iuramentum electionem præcedere debet.

- 22 Modi eligendi varii: speculator quando eligere possit? ibid.
- 23 Scrutinium paratur, presentibus omnibus qui debent, volunt & qui possunt interesse.
- 24 Per compromissum ad electionem proceditur, & quando?
- 25 Suffragium frequentissimus est eligendi modus.
- 26 Ordo loquendi seu suffragia prestandi servandus.
Ordo consuetudinis, ibid.
Consuetudine semota quid? ibid.
- 27 Ex quo cessat tunc dignitates sunt spectanda.
- 28 Electores duntaxat, qui intersunt electioni, possunt suffragia prestare.
- 29 Exul suffragium prestare non potest.
Nec is qui est in vinculis.
- 30 Aetas in Electore requisita.
- 31 Surdus & simul mutus eligere non potest.
- 32 Electio debet esse libera, absque vi, metu, vel impressione cuiusvis.
- 33 Vis, impressio, coactio, vel metus ubi intercedunt semper abest consensus.
- 34 Consensus ubi abest, nulla prorsus electio est.
- 35 Intra qua liberum consensum in electionibus exposcunt.
- 36 Electio facta ad aliorum impulsu nulla est.
- 37 Aut per factionem aut partialitatem.
- 38 Elector quando se corrigere valeat.
- 39 Publicatio scrutinijs quando necessario fieri debet?
- 40 Publicatio an de substantia electionis?
- 41 Publicationem variare non licet.
- 42 Electores, qui sero ad Concilium venerunt, ante publicationem poterunt suffragia prestare, non vero facta publicatione.
- 43 Nominati in electione antequam admittantur ad usum officij, tradaturque eis possessio, tenentur jurare.
- 44 Imo antequam jurent, licet sint nominati & recepti, nec sunt iudices, nec habent potestatem iudicandi.

V Officialium creatio jure subsistat, & nullitatis vitio non laboret, primo loco est observanda ad unguem consuetudo seu ordinatio, quæ in loco viget, est enim potissima lex in omnibus rebus electionem tangentibus ex glossa per textum ibi: in l. nomin. C. de susceptoribus, & arcariis l. 11. conducit textus in l. penultim. C. de jure fisci lib. 10. item eorum ibi: nisi lex municipalis vel perpetua con-

suetudo prohibeat ff. quod cujusq. universi. nomine, Bart. in l. magistratus ff. ad municipal. docet Puteus, in tractatu de sindicatu, verb. consuetudo n. 6. & 7. Marcus decis. 80 o n. 3. lib. 1. Nicolos Losæus de jure universi. p. 1 cap. 3. n. 55. hinc quomodo introducatur ista consuetudo, & quo tempore, & ex quibus D. Ioan. de Castillo, 7. tom. cap.

Citra consuetudinem vero plura de jure regulariter concurrere debent, quæ per D. D. variis in locis sparsa (breviter hinc congesta) facile invenire rem non ingratam, sed utilem & jucundam putabis.

In primis electores vocari debent sonno tubæ vel campanæ. cap. in caus. de electione & ibi Abbas: seu per nuncium prout solitum fuerit, ut notant D. D. precipue Bart. in l. 1. C. de decurionib. lib. 10. & plenius in l. omn. populi q. 2. principali col. 6. ff. de just. & jur. Marant. de Ordin. judiciorum, primo membro, part. 6. num. 212. Et nuntium creare ad citandum, ad quem pertineat vid. Avend. de exequend. mandat. cap. 1. n. 8.

Non ad sonum tabulæ sicut fit in Ecclesia in die sancto Veneris ex eodem Bart. in l. fin. C. de prebend. Curial. lib. 10. Franc. Marc. decis. delphin. 787. ubi ait: quod specialis vocatio non generalis per campanam seu tubam, sed longe fallitur, cum hæc etiam specialis dicatur, cognito die electionis, quia dies certus est constitutus vel assignatus, etiam convocationem legitimè factam præcessisse intelligere, & credere debemus, si notarius sic, in actis electionis testatus fuerit, ut probat Add. ad Bart. in nulli ff. quod cujusque universi. nomine Burg. de Paz in l. 3. Taur. conclus. 5. num. 823. ubi allegat Feder. de Senis conf. 288. Azeved. in Curia pisana lib. 1. cap. 5. littera F. & nos diximus sup. in cap. de sindaco: ubi quod hæc convocatio debet fieri de mandato Superioris vel antiquioris in Officio l. observare C. de decurionib. lib. 10. Guido Papæ decis. 106. Roland. conf. 90. n. 3. vol. 1. Azeved. in Curia pisana lib. 2. & 8. Avend. in cap. 14. pretorum 2. p. n. 3. & plures refert Bob. lib. 3. cap. 7. littera F. num. 14. & vocari debent tam presentes quam absentes, si de hoc fuerit consuetudo: glossa in cap. coram de electione, & in cap. presentium de testib. in 6. cap. cum electis de prebend. eodem lib. & l. 1. tit. 15. p. 1. & ibi Greg. in verd. consuebre: quæ jura procedant etiam in officiis secularibus: Palacios Rub. in repetit. Rubrica in Princip. n. 6. & 7. Bobad. lib. 3. politicorum cap. 8. n. 40. & copiosius dict. lib. 3. cap. 7. ex n. 14. ubi adducit Aymond. Craver. conf. 4. num. 17. p. 1.

Caput II.

5

Decium *conf.* 149. *vol.* 1. *Avend. in cap. pratorum n.* 14. *versic.* 3. & alios resolvit quibus in casibus, omisso hujus citationis inducit electionis nullitatem.

5 Congregatio ꝛ autem eorum qui interesse debent, facienda est in loco consueto, in domo nempe Concilij, nam ad hæc negotia tractanda & similia debet
6 construi vel emi Domus ꝛ publica ut in *l. 1. tit. 1. lib. 7. nova recop. ibi: ennoblecido se las ciudades ꝛ villas en tener casas grandes y bien fechas en que agan sus ajuntamientos y consejos en que se junten las justicias y Rexidores y Oficiales y a enten der en las cosas cumplidoras a la repub.ica que an de gobernar por ende mandamos a todas las Justicias y Rexidores de las ciudades y villas de nuestra corona real y a cada una de ellas que no tienen casa publica de cavildo o ajuntamiento pase a juntar de aqui adelante cada una de las ciudades y villas hagan su casa de ajuntamiento y cavildo donde se ajunten so pena que en la cindad o villa donde no se hiziere que dende adelante siendo por su culpa los dichos Oficiales ayan perdido y pierdan los officios de Justitia y Reximiento que tubieren: Alias talis electio ꝛ extra locum assuetum facta erit nulla & valde suspecta
8 ex glossa Notabili, in *l. sicut ff. quod cujusque universit. nomine: quam commendat Abb. in cap. cum omnis num. 7. ad fin. ꝛ ibi ejus Addit. l. 2. C. de decurionibus lib. 10. l. quoties ubi Rebuff. C. de legat. eodem lib. Avil. in cap. 17. prator, glossa de conc. num. 3. Avend. in cap. 19. prator, Azeved. in curia pisana lib. 1. cap. 5. littera B. qui allegat text. in *l. 7. tit. 4. par. 3. ꝛ in l. 4. tit. 9. lib. 3. recop. & licet dicat talem electionem extra locum proprium factam nullitatem ex hoc solum non continere, quia ait locum ꝛ non esse de substantia electionis ex
9 Hostiens. in cap. quod sicut de electione Abbas in cap. quia propter col. 2. *vers.* vel saltim eodem tit. Franc. Marc. *decis. delphin.* 133. tamen varius est talem electionem extra locum ad eam faciendam publicè deputatum & assuetum, nullam esse ex juribus, ex Doctoribus suprâ adductis, ut expedit Bobad. *d. lib. 3. cap. 6. n. 10.****

10 Secundò Electiones ꝛ istorum officiorum fieri debent in die assueti & assignati vesperi vel manè sicut solitum fuit; & sanè circa consuetudinē oportunius tempus est matutinum post solis ortū, quo tēpore possit & debeat prius res sacra celebrari præsentibus & assistentibus electoribus, qui exorare debēt Deum & humiliter deprecari ut emittat Spiritum sanctum qui eorum corda illuminet & actus dirigat; &

quod electiones faciendæ in obsequium suum tendant, & Reipublicæ utile ac bonum commune respiciant; nam & gentes Romanæ ꝛ priusquam senatus adirent suis falsis numinibus holocausta sacrabant ut tradit Gellius *lib. 14. noctium Atticarum cap. 7. ubi: immolarique bestiam prius, auspiciarique debere qui senatum aditurus esset; preces enim ad Deum, etiam ex philosophorum sententiis, necessariae, sūt, ut refert Raphaël. Volateranus in commē-tariis urbanis lib. 29. tit. de suppliciis cap. 2. Bart. Philippus in tract. de consiliis discursu 11. §. 6. Azeved. in curia pisana lib. 1. cap. 4. Bobad. *dict. lib. 3. cap. 6. n. 7.* non tamen aptum his electionibus tractandis tempus nocturnum censeo: ut ait Gellius ubi sententia. senatusconsultum ante exortum aut post occasum solis factum, ratum non fuisse: opus etiam censorum fuisse existimatum, per quos eo tēpore senatusconsultum factum esset: Orthomanus de verbis juris in fin. tit. de senator. nec vespertinum juxta illud Exodi: qui maturius mane operatur, tertiam partem operis cōfecit: sic & Romani antiqui primis septem horis diei, rebus feriis vacare solebant Martialis.*

Prima salutantes atque altera conterit hora
Exercet raucos tertia caussidicos.

In quintam varios extendit Roma labores
Sexta quies lassī, septima finis erit.

Latè Cabed. *decis. lusit. part. 1. decis. 2.* & conducunt in proposito jura in cap. si luit de officio delegati, & in auth. de judic. §. sedebunt, & in *l. 7. tit. 4. part. 3. ibi de sede gran. manera, ꝛ in l. 2. tit. 7. lib. 1. fori l. 4. tit. 6. lib. 3. nova recop. quod si dies certus assignatus fuerit electionibus, licet aptius sit eos manè conficere, quia mane dicitur boni hominis causa, ut ait Macobrius lib. 1. Saturnal. cap. 3. & ideo veteres mane bonum dicebant; unde Dij ipsi inferi manes ꝛ dicti sunt, quos bonos putabant; cujus
12 contrarium est immane, de quo per Servium enarrantem illud 3. Æneidos, stant manibus aræ: tamen etiam in nocte illius diei poterunt fieri electiones ex his quæ in simili adducit Salicet. in *l. non minorem C. de transact. Felin. in dict. cap. consuluit col. 3. versic. creditor non cogitur. Tiraq. de retractu, Lignager §. 1. glossa 11. n. 42. Fontan. de pact. nuptial. claus. 1. num. 22. si autem dies constitutus pro electionibus faciendis, nominatoribus seu electoribus la-
13 batur forte propter controversiam inter ipsos ortam, vel quia sterit aliud impedimentum, nihilominus poterunt nominatores sequēti die nominare ex Abbat. Pa-**

normit. *conf. 93. part. 1. per tot.* quæ sequitur Bormius Cavalc. *de contract. part. 1. decis. 40. num. 20.* quam pluribus exornat in Repertorio ad easdem decisiones, verbo *electio*, quatuor referens fundamenta, quidquid in hoc casu in contrarium sentiat Avend. *de exequend. mand. part. 1. cap. 19. num. 22.* quæ refert Fontan. *de pact. nuptial. col. 4. glossa 10. num. 89.* utrum autem si electio uno die fuerit cœpta rursus die sequenti continuanda, nulla habita ratione suffragiorum in favorem alterius ex nominatis datorum, disputat plenè Cesar Bart. *decis. Bononiens. 58. per tot.*

14 An autem electiones et istæ possint fieri diebus festivis & feriatis solet dubitari, & posse fieri expressè firmant Marant. *de ord. Judic. distinct. 10. in fin.* Avend. in *dictionary* verbo *election.* & in *cap. 19. pratorum num. 14. versic. tempus autem Tiraq. de pia causa privilegio. 156.* Azeved. in *l. 4. tit. 1. nov. recop. glossa 1. num. 4.* Cast. de Bobad. *dict. l. 3. cap. 8. num. 50.* omnis enim actus voluntariæ jurisdictionis diebus festivis confici possunt, ut in *l. actus C. de feriis, ibi actus omnes, seu publici sunt seu privati, diebus quidem paschalibus cōquiescant; in his tamen & mancipandi & manumittendi cuncti licentiam habeant, ut super his acta non prohibeantur.* Unde tutelæ quæ æquiparantur hujusmodi Officiis, diebus feriatis possunt decerni *l. 2. ff. de feriis l. per leg. C. de transact. & qui sunt isti actus voluntariæ jurisdictionis qui diebus festivi confici possunt tradunt Panormit. in cap. fin. de feriis, Bart. in tract. de clausulis instrum. Claus. 1. glossa 5. num. 36.* Franc. Vivius *decis. 35. lib. 1. Ant. Fab. in suo codice lib. 3. tit. 11. de feriis definit. 5.* Fontan.

15 ubi *supra* à n. 26. & quod electio et officialium sit voluntariæ jurisdictionis, nullus utique negavit, cum sine causæ cognitione possit expediri, ut tradit Fontan. ubi *supra* *claus. 4. glossa 10. n. 108.* quinimò in oppidis Castellæ frequenter electiones istæ vel in die Pascatis vel Nativitatis Domini, vel in die Circumcisionis, vel Resurrectionis, & aliis magnis festis solent celebrari. Tertiò ut scias quæ personæ et in

17 his electionibus intervenire debeant, & suffragia præstare, cum tamè in hoc certa & generalis regula quoad omnia cōstitui non valeat, animadvertendū est quod
19 officialiter Reip. creatio et ad regem nostrum spectat ut in *authentico de defensoribus civitatum* §. nos igitur *col. 3. l. 1. tit. 9. lib. 3. recop.* Avend. in *cap. 1. pratorum n. 1. n. 1.* Avilel. in *cap. 1. glossa 1. Cov. in pra-*

elicis cap. 4. num. 3. Azev. in *l. 3. tit. 5. lib. 3. D. Joannes del Castill. 7. tom. cap. 41. num. ...* Sed usu, privilegio et aut consuetudine aut permissione & tolerantia principis, talis electio ad Concilium cujusque oppidi pertinet *l. 3. tit. 5. lib. 3. recop. ibi que los an por fuero o por costumbre o por privilegio Marienz in fol. glossa 8. tit. 18. lib. 5. novæ recop. & ejus nomine ad decuriones et qui Concilium representant, ut in l. 1. ff. de officio questoris ibi Romulum & Numam Pompiliū duos questores habuisse, quos ipse non sua voce, sed populi suffragio crearent l. idem eorum §. si decurion. ff. quod cujusque universit. l. 1. ff. decret. ab ordine faciend. l. secunda C. subeunda l. nominationes C. de decurionibus lib. 10. & facit textus in l. 1. tit. 18. lib. 5. novæ recop. ibi: Que sean puestos y nonbrados por las Justicias y rejidores de las tales ciudades, Villas y Lugares de Nuestreros Reynos, entendieren que cunple à nuestro servicio y al bien y pro comun de las dichas ciudades y villas, y que libremente los pueden elegir en su consejo tradit Platea in l. 2. C. de decurionibus lib. 10. Ripa de peste tit. de Remed. ad conservand. ubert. numero 184. Petrus Greg. *sintag. lib. 1. part. 2. lib. 18. cap. 14. num. 4.* Avilel. in *cap. 17. pratorum gloss. verbo eligam: Marienz. in dict. 1. glossa 8. tit. 18. lib. 5. Recop. Curia pisana lib. 2. cap. 18. num. 3. & 4.* Azeved. in *dict. l. 1. novæ recop. proximè allegata num. 11. dict. tit. 18. l. 5. Bobad. dict. l. 3. cap. 8. num. 42.**

Sed aliquibus et in locis non semper 20 totus decurionum ordo, Officialium electionem facit, sed aliquibus ex his id committitur ut in *dict. l. item eorum §. 1. ibi si decuriones decreverunt actæ per eum movendam quæ Duumviri elegerint invidetur ab ordine electus: & ideo experiri potest: parvi enim ipse ordo eligat, an is cui ordonegotium dedit, & Officiales antiqui quibus tenetur officium, solent quandoque Officiales sequentis anni eligere, quod laudabile non invenit: præsertim ubi judicandum est à noviter electis: in quo semper quid lex municipalis statuerit, vel quid usus & consuetudo introduxerint, erit attendendum & pro lege observandum.*

Quarto antequam electores isti suffragia præstare ad electionem aggrediantur, juramentum et præstare debent liberè se 21 facturos electionem Officialium ut in *dict. l. 1. tit. 18.* etiam describit qui creare debeant: & loquitur in electione publica ibi: so juramento que agan en forma de vinda de escoger tales como suso dicho es y quales cunplan al bien comun de la causa publica pos puestas

puesta toda oficio y banderia y amor y des-
amor y todo intores y toda otra cosa mas sola-
mente acatando à nuestro servicio y que no to-
maren ni reciviran por ello cosa alguna en
caso que les sea prometida o dada por ello ò por
causa de ello de su voluntad por los tales ò por
otra qualquiera persona ò personas, ubi ex-
pressè firmat. Azeved. glossa 10. ibi : no-
ta quod Rectores seu decuriones civita-
tum jurare tenentur electionem officia-
lium liberè facturos, interesse postposito,
nihilque ab eis recepturos & si ab ipsis
vel aliis pro eis fuerit voluntariè promif-
sum vel oblatum: Avend. de exequend man-
dat. cap. 19. n. 14. Unde si benè non eligunt
perjuri efficiuntur. Sanchez in sum. tom. 1.
lib. 3. Dian. in termin. tract. 1. miscell. res. 67.
licet Bobad. dict. cap. 8. num. 46. juramen-
tum istud in electoribus non esse in usu
nec regulariter requiri, in quo concilij
seu universit. consuetudinem attenden-
dam censet.

22 Quinto varios esse eligendi modos, †
ut per Speculatorem tit. de electione §. 1.
& 3. Anton. Cuccin. de institutione ca-
nonica tit. de electione per tot. maxim. n. 191.
cum sequentibus, Lancellotum in eodem tract.
& tit. §. celebratur autem electio. Bertachi-
nus in repert. verbo electio, qualiter &
quando Azeved. in addit. & Curiam pisa-
nam lib. 2. & cap. 6. littera B. novissimè
Iulius Laborius var. elucubrationum tit. 4.
per tot. Avend. lib. 2. de metu cap. 5. qui ita
ait multiplicem esse electionum formam
fatis erudite demonstrat; Laborius aliam
per inspirationem Spiritus sancti; aliam per
quasi inspirationem; aliam per scrutinium;
aliam per compromissum dict. tit. 4. cap. 5.
num. 3. & cap. 7. num. 8. & cap. 19. num. 29.
per inspirationem efficitur quando nullo
inter eligentes ordine servato, ipsi quasi
inebriati & super se quasi facti, eligitur:
Silvest. verbo electio 2. num. 17. Azor. lib. 6.
parte 2. cap. 14. quest. 11. Labor. dict. cap. 17.
num. 2. ubi requisita quæ intervenire in
ea debent, commemorat: per quasi inspira-
tionem constituitur cum subito & repen-
tè unus post alium sine aliquo intervallo
eundem eligunt, ex Hostiens. bap. quia
propter, num. 70. de electione, Oldrado conf.
155. num. 1. & 2. & reliqui DD. citati per
Rotam in una Monasterij mense Julij
1621. coram Coccio.

23 Per scrutinium † paratur quando præ-
sentibus omnibus qui debent, volunt &
possunt commodè interesse, tres de Col-
legio fide digni sumuntur, qui vota sin-
gulorum secreta & sigillatim diligenter
exquirant, & in scriptis relata mox pu-

blicent in communi, quo facto, Colla-
tione habita, is demum censetur electus in
quo vel omnes vel duæ ex partibus tri-
bus consentiunt: formam scrutinij propo-
nit Labor. dict. tit. 4. cap. 7. à num. 9. cum
segg.

Per compromissum † ad electionem 24
proceditur cum aliqui idonei eliguntur in
quibus omnium vice eligendi, certo modo
potestas transfunditur cum aliquibus cau-
sis in compromissis specificandis, Labor.
dict. cap. 7. à n. 23. & cap. 19. num. 22. de
aliis, vide per eum plena manu tractan-
tem eruditissimum Majol. Colloq. 6. Dier.
Canic. tom. 2. & ibi etiam accuratissimè agit
de modo eligendi præsertim; de quo etiam
nos latè in cap. quod dicam firmatum &
ordine positum habebam, quando Avend.
lib. de metu editus fuit, & ad manus meas
pervenit.

Sed frequentior † mos eligendi per suf- 25
fragia, & priscis Romanorum temporibus
ita usitatum tradit Plin. lib. 10. epist. 78.
& 80. ad Trajanum: quæ quidem suffra-
gia voce non calculis dabant, ut Cæsar
Bullenger. lib. 7. de Imper. Roman. cap. 8. an
verò secreto vel publicè debeant emit-
ti suffragia, ista tradit Bobad. dict. lib. 3.
cap. 7. num. 38. ita: de votar secreto en los
ajuntamientos con abbas blancas y negras ò
con cédulas ò por otras formas mui extraor-
dinarias salvo en procurados de cortes ò de los
estados y en algunas otras ocasiones mui raras
donde se tomen sobornos ò negociaciones vio-
lentas de personas poderosas y algunas vezes
en tales casos se dan provisiones en el consejo
para votar secreto y no dudo sino es que tiene
esto menos inconvenientes y mas libertad para
votar christianamente que no votar publico
como se usa.

Sextò, ordo † loquendi, seu suffragia ista 26
præstandi servandus est, sicut in aliis mu-
nicipalis mos ut alias dixit Ulpianus in l. 1.
ff. de Albo servando ibi: decuriones in albo
scriptos esse oportet l. municipali præcipitur
Angelus cons. 111. Ordo consuetudinis
Avend. in cap. 19. pratorum num. 14. versic.
& nisi: Aviles in cap. 44. pratorum glossa 1.
num. 2. Azeved. in additionibus ad P. san-
lib. 2. cap. 4. num. 10. in fine: semota verò
consuetudine prius debet loqui, & suf-
fragia præstare dignior in officio, d. lib.
1. ibi.

Sed si lex † cessat, tunc dignitates erunt 27
spectandæ, ut scribantur eo ordine quo
quisque eorum maximo honore in muni-
cipio functus est l. 1. cum dignit. ordo ser-
vetur vel antiquior aut senior ex his quæ
latè diximus in cap. ex pluribus, tam juris,
quam

quam bonarum literarum tradit Castill de Bobad. ubi sup. d. cap. 6. ex num. 37. cum pluribus seqq.

28 Sed in proposito, & illud meminisse juvabit, quod tantum electores † qui intersunt electioni possunt suffragia sua præstare: Unde si aliqui ex his ad locum electionibus solitum, & die constituto ac assignato non venerint; vel si postquam convenerunt, à locis discesserint, ex aliis interessentibus, tantum suffragia debent requiri, exposci & suscipi ex glossa verbo *omnis* in *clementina ne Romani* §. porro & ibi: addit. Marginal. de electione docet Abbas in cap. cum nobis col. fin. eodem tit. Franc. Marcus decis. delphin. 78. & decis. 783. & 1337. Anton. Luc. in instit. canon. tit. de election. num. 182. Azeved. ubi proximè lib. cap. num. 8. & cap. 8. num. 7. littera D. unde si aliquis electorum quoquo modo abfuerit, etiam infirmitate vel alia iusta causa absentia, non poterit per Epistolam vel mandatarium suffragium emitte, ut in cap. quia propter quis iusto §. fin. ibi: non poterit aliquatenus per literas: eodem tit. in 6. docet Boërius decis. 1. num. 41. Pison. in curia lib. 2. cap. 6. & 7. & ibi: Azeved. Petrus Greg. lib. 5. syntagm. 2. p. cap. 12. num. 20. nisi talis mandatarius admittatur de voluntate universitatis, seu Concilij, & aliorum electorum, ut sentit Abbas in dict. cap. scriptum & inde §. illud Bobad. ubi supra dict. cap. 8. num. 63. in glossa litt. A. an sufficiat quod tale mandatum detur antequam officium vacet, tradit Abb. in cap. fin. num. 6. de concessione prebende: Vel si citetur elector absens ut electionem facturum, penitus non potest committere vocem suam; quia sine persona sua & sine illo actu non potest expediri ut notant Bald. DD. in l. fin. C. de edit. Divi Adriani: ita Pisana in curia dict. cap. 7. ubi Azevedo littera D. & in casibus in quibus aliquis mandatarius præsens possit nomine alterius suffragium præstare; & ipse etiam & sua persona suffragium habebat (cum nullus etiam extra electum poterit uti tali mandato ut in cap. quia propter, & cap. si quis iusto de electione, Pisana dict. lib. 2. cap. 6. & 7. ibi: Azeved.) non potest nec debet dividere votum suum, & mandantis d. cap. si quis iusto §. porro de electione in 6. Romanusque singularis & unicam dicit singul. 77. Abbas in cap. constitutis de appellatione & ibi: Philip. Franc. Dec. & ceteri cap. allegat. 22. incipit an sufficiat: Molin. lib. 2. de Hiss. primog. cap. 5. n. 51.

29 Ex quo fluit electorem exulem † suf-

fragium præstare non posse, nec in vinculis detentum & eo commentariensi commendatum, cum liberè electionibus interesse non possint c. inter, de electione, cap. cum dilectus de consuetudine Bobad. ubi supra num. 63. & idem dicas de excommunicato, ut in cap. in illa quotidiana de electione verbo glossa Hostiensis: & in hoc Bonifacij in peregrina. verbo electio: Anton. Lucas lib. 1. instit. Canon. tit. 7. & lib. 4. tit. 11. versic. atqui minor. Belluga in speculum principum Rubric. 4. 5. §. quamvis n. 2. littera B. quod tamen intellige de excommunicato majori excommunicatione, ut notant supra citati; non verò minori.

Septimò Electores isti † non debent 39 minores esse 20. annorum, sicut dicimus de decurionibus; & licet ad officium decuriones natu minores 25. annis de jure communi non admittebantur, l. ad Rempub. C. de muneribus & honor. ibi: minores denique nec decuriones creantur; & ibi: nec creati in curia suffragium præstant l. spuris §. 1. l. non tantum §. 1. ff. de decurionibus l. cum vos C. qui atate lib. 10. Suarez alleg. 12. Pachec. de pratura urbana tit. de senatoribus. Pisana in curia lib. 1. cap. 12. & ibi Azeved. tamen de jure Regn. sufficiunt 20. anni ut in l. 17. versic. pero si deniro tit. 3. lib. 7. recop. & an censeatur dispensatum cum minori cui datum est officium, ut Franc. Marc. decis. delphin. 263. DD. in l. quidam consulebant ff. de jure judic. Abbas in cap. preterea num. 11. de testibus Suarez alleg. 12. n. 6. Bobad. d. cap. 8. num. 11. littera B.

Pari ratione nec eligere possunt surdus 32 † & simul mutus l. honores §. surdus ff. de decurionibus num. 17. Pisa. ubi supra dict. cap. 12. & ibi Azeved. æquiparantur enim mente capto seu furioso, ut docet Bart. in l. facto num. 28. ff. de vulg. Alex. & Dec. in l. humanitatis C. de impub. l. cum prator. §. fin. ff. de jud. l. discretis ubi DD. in cap. ex eo 32. de elect. in 6. ubi glossa verbo discretionem, Petrus Greg. num. 2. Brax, 1. part. cap. 15. Mandagost. de elect. cap. 7. August. Barbosa. de officio & potest. Episcopi tom. 1. tit. 1. cap. 3. num. 21.

Octavò Electio quælibet debet † esse libera absque vi, metu vel impressione cuiusvis; nam ut ait Bald. in cap. quia propter de electione n. 11. consensus igitur requiritur tanquam naturale fundamentum, & debet esse simplex, id est, sine ulla vi, & metu; adeo quod si violentia coarctet electores, vel clamor furibundi populi, electio dicitur ipso jure nulla, quia non dicitur libe-

rum quod quoquo modo est coarctatū ff. de conditionibus & demonstrat. l. titio centum §. i. argu. ff. qui & à quib. l. si optio, notant Abb. in cap. cum poss. petitam, num. 3. de electione post. in hoc cap. cum in iure, & in cap. cum sicut, eodem tit. Franc. Marc. decis. 927. num. 7. part. 1. Cardinal. Tusc. litera. E. conclus. 62. num. 1. tom. 3. Vbi autem vis, impressio † coactio vel metus intercedit, 33 semper abest consensus, cap. quatuor. 11. quest. 3. cap. cum locum cap. gemma de sponsalibus.

34 Unde talis electio † prorsus est nulla ex Abbate in cap. 2. num. 3. & in cap. bene 1. num. 11. de electione Bald. in cons. 1. Summaris Navarro cons. 5. num. 2. de electione, Palacios Rubeos in repert. cap. per vestras num. 1. de donat. inter virum Cosmas in pragmat. sanct. tit. de electione verb. presumant, Rota decis. 15. num. 1. circa finem de renunciat, Farinac. decis. 65. num. 6. tom. 1. August. Barb. in tomo de electione cap. 23. num. 8. Julius Laborius ubi supra num. 4. cap. 6. num. 38. & cap. 21. à num. 1. Avend. de metu d. cap. 1. ex num. 56. cum pluribus seqq.

35 Et sunt expressa jura † quæ hunc liberum consensum in electoribus exposcunt omnem vim, exactionem, seu privatum commodum vel respectum excludentia in cap. cum dilectus. 8. de consuetudine, ibi: liberam eligendi auctoritatem, cap. quisquis 43. de electione, ibi: contra canonicorum libertatem, cap. in nomine Domini 33. distinct. ubi ut pura, sincera, atque gratuita, &c. & in cap. ubi periculum, §. ceterum de electione in 6. ibi: ceterum quia, cum arbitrium vel inordinatus captivat affectus, vel ad certum aliquem oblationis cujusque necessitas addigit, cessat electio dñ libertas admittitur eligendi, ex quibus si fuit electio facta ad populi clamorem importunum, nulla est, ex Bald. qui elegantissime sui dicti reddens rationem in cap. Osius Episcopus num. 1. ita ait: Item notat quod electio facta ad clamorem populi non valet: clamor impedit animum ne possit discernere æquum, ff. de appellat. l. si constat, ff. qui & à quibus, l. si privatus: nihil enim geritur si cū clamore veneretur: argum. ff. de hered. instit. l. final. & ita firmat Palac. Rub. in repetitione Rubrica d. cap. per vestras, §. 81. n. 2. Petr. Gregor. ad textum de electione cap. 15 à num. 18. Barb. in cap. sua, num. 2. de prebend. & dignat.

36 Ex eadem ratione electio † facta ad aliorum impulsam, nulla est ex Joan. Lupa de repetitione 2. de donationibus, §. 81. n. 13 Auctor Paneg. Philip. qui elegantissime

significat verbis: ubi & ultroneum sit quod non aut metus extorserit, aut cuiuspiam injunxerit auctoritas, aut publica flagitat consuetudo, sed affectus liberri- mus; & de electione ex metu reverentiali facta, & quovis modo meticulosa, vi- dendus est Avend. dict. cap. 5. qui rem eru- dite prosequitur, ubi num. 73. ait quod ele- ctio pariter est, si fraudet pacta conventionis, & intendimenta subornationis accedant, quia auferunt libertatem, Naccar. cons. 1. de electione, & faciunt jura in dicto cap. quia propter, & cap. cum omnia & ibi: Abb. de electione, Julius Labor. d. c. 21. n. 19. cum seqq. & est mirabilis in proposito l. 7. tit. 2. lib. 7. novæ recopil. quæ varias pœnas assignat ta- libus electoribus de cujus intellectu vi- de Matienz. in dialog. Relator. 4. part. cap. 2. num. 1. & eodem fonte provenit ele- ctionem restrictam ad certum hominem nullam esse, cum jam non sit libera electio ita Panormit. in cap. terra, de electione, & Butrius in cap. cum in iure eodem tit. quod si reducatur ad tres vel quatuor personas Castellinus de electione cap. 8. num. 7. & idem si electores cogantur eligere ad vo- luntatem alterius, & prosequitur Avend. de metu cap. 5. n. 69.

Et similiter electio per factionem † & 37 partialitatem familiarem, nō est admi- t- ta, ita ut in certo personarum genere aut numero officia reputantur aut tragesica, & perniciofa pestis pluribus, in oppidis Castellæ irrepsit, inhiat & pullulatio ma- gnum Reip. dispendium: & ad eam vi- tandum etsi de jure communi id jam erat cautum, & per totum titulum C. de mune- re non continuan. l. 10. nec inter eos qui sunt ejusdem domus, debent continuari honores; ut docet Petrus Greg. syntag. 2. p. tom. 1. lib. 18. cap. 13. num. 28. & sequenti, Boërius decis. 2. num. 5. Avend. in cap. 19. pratorum num. 23. versic. si tamen: & latè in speciali cap. nos diximus: in supremo Ca- stellæ consilio expediuntur litteræ ut ne pater filium, nec è converso, frater fratrem seu patruelem eligat; & tamen non satis huic malo succursum extat: nam ut ait Bo- bad. d. l. 3. cap. 19. num. 5. no ai Lugar, Vil- la, ni aldea, ni pueblo, ni ciudad, que no este divisa en particularidades y bandos con- trarios aun entre amigos y parientes: mucho mas donde ai diferencia de linages y estados: esta es la escuela de la milicia del demonio derivada de soberbia para señorear unos de otros, executar los soberbios y poderosos sus voluntades: vide Joannem de Navicanis in sivea Naptiali, lib. 4. incipit, non obstat n. 134 Azeved. in l. 1. tit. 7. recopil. Alciat. lib. 5. Pa-

vergon cap. 12. num. 5. Decian. 2. tom. crim. lib. 7. cap. 7. num. 11. Boërius in tractat. de seditionis in princip. num. 10. Caccialup. in l. omnes populi num. 23. ff. de just. & jure.

Experimento cognoscimus & tot litibus, quæ ad curiam nostram super electionibus Officiorum ortis quotidie veniunt, & tam petulanti animo ac parvum notæ æmulatione astitantur.

38 Nono, antè dictis illud annectendum putavi, electorem † qui suffragium voce aperta præstiterit, posse ante publicationem scrutinij factam, corrigere se & pro alio præstare & alteris eligent, accedere (quod tamen improbat Bobad. d. cad. S. num. 65.) post publicationem verò, nequaquam ut in cap. publicatio 58. de electione, ubi publicato scrutinio variare nequeunt electores; cuius rei rationem præstat Bald. ibi: num. 3. his verbis, quæro, quæ est ratio istius capituli; & responde, quia scrutinio vis oritur eligendi; cum igitur ei qui debet eligi, sit jus quæsitum scilicet officium iudicis, quo mediante oportet eligi argument. ff. de relig. l. si quis sepulchrum: nimirum si pœnitentia non habet locum. Præterea dicit lex quod desiderium apud acta publicatum non potest corrigi, ut legitur & notatur in l. iura C. de omni agro deserto lib. 11. & facit quod legitur & notatur C. de repud. hered. l. sicut, ubi omnino videas quam utique rationem tradiderat glossa in dict. cap. publicatio, verbo variare, ibi, ideo non possint variare, quia iam res non est integra eodem cap. in causis & cap. Ecclesia vestra, & nemo potest mutare consilium in alterius præjudiciū ff. de reg. jur. l. nemo sequuntur scribentes ibi: Henricus de Boich. qui aliquos casus tradit, in quibus etiā publicatione facta, licebit variare, veluti si forma electionis nō fuerit servata, vel ex aliqua ratione constiterit, nulli jus quæsitum fuisse, quod ubi exempli fiat apud quæ videre poteris.

39 Quod ut facilius percipias, breviter advertas velim, quod quando electio per modum scrutinij fuit in cap. quia propter 43 de electione, cuius publicatio † necessario debet fieri, ut in textu, ibi: & in scriptis redacta mox publicent in communi, cuius publicationis causam & originem tradit Bald. in dict. cap. publicatio num. 9. ibi: quæro unde sumpsit originem ista publicatio scrutinij; responde de quadam similitudine, scilicet à publicatione testium quorum voces sunt mortuæ, antequam legitime publicentur ut ff. quæ in fraudem creditorum l. 2. & 3. in verbo ponatur, & C. de

re Judic. l. gesta: & ista publicatio scrutinij perfecta statim fieri debet, nec prætextus alicujus contradictionis, aut appellationis interpositæ, retardari; & ejus omissio nullitatem electionis operabitur: eleganter Tiver. Daci. cons. 8. tit. 1. n. 84. his verbis: nam licet videatur esse regula juris, quod electio sine publicatione nulla sit, non valeat, ut videtur porbari in cap. quia propter & in cap. publicatio de electione, prout etiam dicimus de testamento quod sine publicatione nullum est l. ff. de commissis §. 1. ubi glossa. ff. de legat. 3. & scribentes in l. bis qui. de testamen. & prout etiam dicimus de sententia quæ si non sit publicata, non tenet ut in l. statutis ubi Bald. in princip. cap. de sententia, ex brevi recitatione, sicut & instrumentum contractus non publicatum nullum est per omnes in l. contractus C. de fide instrum. & per Alex. cons. 77. col. 9. vers. 3. in Decium in 1. volum. sicut etiam leges, & statuta non publicata non ligant, & notant omnes, in cap. cognoscentes de constitut. & per omnes in l. omnis populi de iust. & jure in §. qu. principali: ideo ex præmissis videtur quod si conditio sit opposita publicationi: electio non valeat per prædicta: attamen in casu nostro veritas est quod publicatio † non 40 est de substantia electionis, nam advertendum est quod in qualibet electione, dictæ publicationes requiruntur, altera de substantia, altera non prima & substantialis est quæ sit in ipsos eligentes; & in hac procedit cap. quia propter & cap. publicatio de electione, per quæ jura datur infra electionis: & est necesse quod inter eligentes publicetur qui electus est: imo incontinenti post electionem publicari debet, ne possint eligentes divertere, & extraneus actus ut dicitur in dict. cap. quia propter, & per scribentes ibi: & per Hostiens. in summa de electione, §. qualiter, verbo mox: quæ quidem publicatio etiam est necessaria, quia tribuit jus electo, adeo ut non liceat variare: ut traditur in dict. cap. quia propter, & dict. cap. publicatio: ubi latè Ioannes Andreas. & ubi num. 85. agit de alia publicatione electionis populo facienda, quam diversam à prima, nec semper necessariam, ejusque omissionem nihil operari tradit & iterum repetit n. 2. 18.

41 Factam igitur publicationem † non solum variare non licebit, quinimo nec electores qui suffragiis à se præstandis renunciare poterunt vocem reassumere, & suffragium præstare, & ratione juris quæ sit, supra perpensa & in specie tradit Card. dict. cap. in causis num. 7. de electione per textum

textum ibi & in cap. ad Apostolicam de regularib. Azeved. in additionibus ad Pisanam curiam lib. 7. cap. 5. litt. C. in fin. versic. & an si quis Bobadill. d. cap. 8. n. 65.

42 Pari ratione electores † qui sero ad concilium venerunt, licet ante publicationē, poterunt suffragia præstare & admitti debent, non tamen admittendi sunt, facta publicatione, cap. ubi periculo §. hoc sacro in fin. de electione. Utrum autem electores possent in aliquo casu pro se suffragium præstare, ut officium sibi conferant, in cap. de qualitatibus eligendorum dicemus.

43 Postquam autem publicata & lecta fuerit Officialium electio, nominati † antequam admittantur ad usum officij sui; & eis tradatur possessio, tenentur jurare ut in l. 21. tit. 23. lib. 4. nova recop. & lib. 2. tit. 15. lib. 3. tit. 9. & lib. 1. tit. 6. lib. 3. in quibus juribus assignatur infra istius juramenti forma & quid continere debeat tradunt Didacus Perez in l. 4. tit. 16. lib. 2. Ordinamenti glossa, Platea in l. per hanc C. de erog. milit. annona lib. 2. Avend. in cap. 2. pratorum num. 1. & 2. lib. 1. Matienzo in dict. lib. tit. 18. lib. 5. recop. glossa supra, & sententia lata ab Officiali antequam præstet juramentum, erit nulla: Afflict. in constit. Sicilia lib. 1. Rub. 67. teneturque ad interesse parium ut in cap. 1. §. iudicis, & ibi notat Bald. de pace juramento firmanda: punieturque arbitrariē, ut per Lucam de Peña utiliter & practice adnotavit: Avilesius in proamio verbo en los casos quod pro coron. de hujus c. verba sua transcribere non pigebit, in istis capitibus (inquit Avilesius) contentis & in l. 1. tit. 7. lib. 1. feri 11. ubi non dicit quod hoc juramentum debet fieri tam per ordinarios quam per iudices delegatos & arbitros, & melius in l. 2. tit. 4. part. 3. ubi ponitur infra juramenti facienda per iudicis & eam formam ponit textus in l. 4. tit. 15. lib. 2. in ordin. reg. quamvis: & ibi Montalin. d. l. ord. in glossa in verbo Iudex ordinarius & text. in l. sancimus C. ad Iul. Repet. & in l. 4. tit. 16. lib. 2. in ordin. Regali, ubi cavetur quod quisque debet jurare; quod nulli debet. nec promissione pro illo officio, alias lex dedit vel permisit, eo probabitur, ut ibi: & Bart. late in l. Barbatus Philippus ff. de officio pratorum num. 1. & Platea in l. omnes C. de decurionibus lib. 10. ubi tenet quod qui fraude vel ambitione aliquam dignitatem adeptus est illa privari debet tanquam ambitiosus, ut in l. 2. C. de ore decurion. lib. 10. & ibi per eum.

Quin imò † antequam jurent, licet sint nominati, & recepti non sunt iudices, nec

habent potestatem judicandi ut in dict. l. ordin. & part. probatur & vide infra in glossa Cartas & tenet Bald. in cap. significasti de electione num. 4. ubi ait quod juramentum debet præcedere investituram corporalem: & ibi ponit quoque personas, quæ debent jurare antequam gerant officia, scilicet prælatus, & qui recepit insignia dignitatis vel administrationis, vassalis, rectoris civitatum, tabellionis, & nummularis, item milites & stipendarij, custodes portarum, & similes; item tutores, & curatores, orphonotrophi, ut carb. tut. l. final. & si quis; quod ille qui petit insignia debet præstare solita Juramenta ut Bald. ubi supra in fin. & vide quæ dicam infra in cap. 33. in glossa final. alias non potest uti Jurisdictione, nisi prius juraverit, & gesta aliàs sunt nulla, licet Bald. & DD. in l. rem novam C. de iudiciis, & ibi glossa teneant contrarium in vers. referatur, quia Ludo Bogoli, in secundis interpretationibus, tenet contrarium, quem sequitur Nicol. Boërius in tract. de custodia clavium num. 52. & 53. tom. 5. tractatum fol. 273.

CAPUT III.

De qualitatibus eligendorum ad Officia Reip.

SUMMARIUM.

- 1 Persona idonea & habiles eligi debent ad Reipublicæ officia.
- 2 Persona inhabiles & incapaces ad subeunda Reip. munera, quæ?
- 3 Iudeis omnes administrationes & dignitates interdictæ sunt.
- 4 Christianis quorum Religionem Romani communiter Iudaicam superstitionem appellabant, officia & honores concessere Verus & Antoninus Imperatores, non verò Iudeis.
- 5 Christianis veteranis noviores imperare injustum & indecorum, est Officiorum publicorum occasione, & quare?
- 6 Neophyti veteranis Christianis inimici, & cur?
- 7 Consilium Iudæi cujusdam Christiano datum, saluberrimum.
- 8 Aliud Iudeorum quorundam perniciosissimum.
- 9 Neophyti infames in jure habentur.
- 10 Infamibus portæ dignitatem parere non debent.

- 11 Neophytos deficiunt qualitates quæ in jure requiruntur ad rectè gubernandum.
- 12 Neophyti omni tempore ingratiſſimi.
- 13 Neophyti conſilio & prudentia vacui.
- 14 A dignitate ſenatoria in Regiis conſiliis & Cancellariis excluſi.
- 15 In Regno Navarra, nec ad munera publica, nec ad munus advocacionis admittuntur.
- 16 Mulieres Neophyta in nutrices filiorum Regis de jure non admittuntur.
- 17 Neophyti & noviter converſi, eorum nepotes à præbendis Eccleſiarum excluſuntur.
- 18 Item ab officiis ſanctæ Inquiſitionis, & à quibuſdam Religionibus præſertim divi Hieronymi &c.
- 19 Item ab Ordinibus militariſ ſancti Iacobi.
- 20 Statuta excludentia Neophytos ab omnibus muneribus juſta eſſe defenduntur.
- 21 Neophyti ad officia honorifica Reip. admitti non debent.
- 22 Filij cur avito crimine puniantur.
- 23 Deſcendentes ex Judeis ſectantur infamia.
- 24 Acceptio perſonarum apud Deum odioſa.
- 25 Jura quæ excluſunt Neophytos & noviter converſos à præbendis ac dignitatibus Eccleſiaſticis referuntur.
- 26 Converſi aut Neophyti quinam dicantur.
- 27 Clericus quis inhabilis ad officia habeatur.
- 28 Surdus omninò, non verò ſurdaſter ad quæ officia inhabilis.
- 29 Mutus, ſtultus & furioſus cur ad officia inhabilis.
- 30 Spurius an jure ab officiis excluſatur?
- 31 Quæſtio affirmativè deciditur.
- 32 Obſcuri ſeu obſcuro loco nati regulariter ad officia Reip. non admittuntur.
- 33 Spurius an appellari debeat ignobilis?
- 34 Spurius qua infamis infamia.
- 35 Baſtardos plurimos dignitatibus fuiſſe apertiſſimos.
- 36 Legitimus cur ſpurio præferendus.
- 37 Spurius in dubio nemo præſumitur.
- 38 Tabernarii, muliones, ſutores, hoſpitatores, artocreati, mechanicæque exercentes officia, muneribus Reipublicæ inhabiles.
- 39 Condamnatus pendente appellacione non dicitur condemnatus.
- 40 Officiales antequam ſint non poſſunt nominari ad officia.
- 41 Debitori Reipublicæ ad officia publica inepti.
- 42 Officialis qui ob demerita fuit remotus

ab officio Reipublicæ, maxima ignorantiâ notatur.

- 43 Vicini & naturales extraneis & alienigenis præferendi.
- 44 Vicinus ad officia obtinenda etiam habitator eſſe debet.
- 45 Vicinus & habitator quis dicatur.
- 46 Pauper utrum ob inopiam videatur indignus officiorum Reip.
- 47 Dignitas major dari ei minimè debet qui minorem non habuit.
- 48 Oppoſitio defectuum in Electis, minori parti eligentium competit.
- 49 Nominati ad aliquod officium non poſſunt reprobari, ſi aliàs ad aliud officium quod parem requireret idoneitatem, fuerint approbati.
- 50 Impugnatio electionis à quolibet de populo admitti non debet.
- 51 Filius familias non prohibetur eligi ad munera publica, dummodo major viginti quinque annis.
- 52 Infamis infamia juris indignus & inhabilis ad officia Reip.
- 53 Impugnatio electionis cujus expenſis fieri debeat?

U M electiones ad officia Reipublicæ debere fieri de perſonis † idoneis & habilibus ac dignis, in ſuperiore cap. firmaverimus, nunc conſequenter inquirere oportet, qui ſint iſti idonei & digni; quod utique ſi ab oppoſitis argumentum faciamus, facile dignoſcemus, ut in princip. inſtit. de his qui ſunt ſui vel alieni juris l. 1. ff. eodem, l. & ſi contra in fin. ff. de vulg. Everardus in Thopiciſ legum loco 75.

Et primo illi nullatenus erunt admittendi quibus ex ſpeciali privilegio, ſtatu, ſive ordinatione municipali prohiberetur, & deſenſum fuerit, in quo pro diverſitate oppidorum diverſa erunt jura, ut eſt notum, & advertit Font. de pact. nupt. clauſ. 4 gloſſa 1. n. 55. p. 1.

De jure verò plures ſunt perſonæ † inhabiles & incapaces ad ſubeunda officia Reipublicæ; & ſanè ad munera publica & officia honorifica Reip. & adminiſtrationem juſtiitiæ non debent eligi aut nominari Judei & noviter converſi, Neophyti, ſeu illi quos communiter in Regno Caſtellæ vocant Marranos: ex illa diſtinctione Marranata: & poſt diverſos à gentiliſco populo ut in cap. Gelſarius 23. quaſt. 4. & hæretici vel ab eis deſcendentes; quod ex ſequentibus videtur probari juris ſoleiſmentis.

Primò ex cap. *constituit* 23. q. 4. ibi constituit Sanctum Concilium ut Iudæi aut hi qui ex Iudæis sunt, officia publica nulloatenus appetant: ibi glossa & Archidiaconus, Felinus, & Annania in cap. *cum sit de Iudæis, in princ.* Ludov. Rom. *sing.* 197. Covarr. in Clem. si furiosus p. 1. §. 2. n. 8. in princ. & faciunt jura in cap. *quando* 24. distinctione cap. fin. 48. distinctione cap. Neophyt. 61. distinctione, cap. *Monasteriis* 19. quæst. 3. cap. *cum sit cap. ad liberandum de iudiciis.*

Secundò ex textu in l. fin. C. de Iudæis: ibi, hac valitura in omne ævum l. sancimus neminem Iudæorum & quibus omnes administrationes, & dignitates interdite sunt, nec defensoris civitatis saltim fungi officio, nec pacis honorem arripere concedimus; & ibi quisquis, agitur vel insulas acceperit, quæsitis dignitatibus non potatur; vel si ad officia irrepserit ab his repellatur. quam utique legem correptoriam fuisse legis generaliter 33. §. fin. ubi Verus & Antoninus eos, qui Iudæicam superstitionem sequenti sunt, honores adipisci permiserunt: plerique putarunt ut Acurtius ubi Bart. Alberic. & Salicet. & Dinus cogitavit prædictam permissionem à Verò & Antonino quoad officia & honores, concessam fuisse tantum inter ipsos Iudæos; prohibitionem verò in dict. l. fin. factam, esse intelligendam de officiis & honoribus nostris; quæ utique restrictio iuri in correctionem vetabat, ut in l. præcipimus C. de appellationibus, C. cum expediat de electione, in 6. Sed si antiqua monumenta recolimus antè signati doctores utpote historiarum ac originis & causæ prædictæ permissionis de qua in dict. §. fin. signati apertè falluntur. Vlpian. enim in dict. §. fin. non loquitur nec est intelligendus de Iudæis, sed de Christianis 4. & quorum religionem illis temporibus Iudæicam superstitionem, gentes Romanæ communiter appellabant, ut colligere poteris ex Cornel. tacit. lib. 18. Sueton. Tranq. in vita Tiberij & Plinio possim in suis Epistolis.

Verus igitur & Antoninus prædictam legem seu permissionem in favorem Christianorum fecere grato animo, in remunerationem cuiusdam magnæ victoriæ obtentæ de Marcomanis Imperij inimicis, quam quidem consequuti fuere propter quandam Christianorum legionem quæ inter alias nationes in suo exercitu interfuit: qui quidem Christiani invocato nostro vero Deo, aquam sicienti, & æstuantem exercitui Romano castitè copiose studi & la-

bi precibus impetrarunt: & irruentibus fortiter ac pluvia & aëre in facies Marcomanorum divinitus conversis, strages magnæ eis fuit facta, & victoria feliciter pro Romanis decantata, quæ utique legioni Christianorum præcipue fuit attributa; & ex tunc ex Dione Siculo in sua historia. prædicta legio fulminatrix cōmuniter nominatur, & in præminum Christianorum lex fuit permessa, cū prohibitione edictali, ne quis ex eis ob suum cultum accusaretur; & honorum, & Officiorum publicorum facta permissio de qua in dict. §. fin. ut testatur Florentus in apologetico cap. 5. Tertullian. in apologetico, quem refert Ludovicus Ruard. Franc. Duaren. in Scholis ad d. l. generaliter, §. fin. Alciatus in verb. quidam ignavia, vel lib. 10. & disput. lib. 3. cap. 8. & victoriæ suprà relatæ meminere Mexia in vita prædictorum Imperat. fol. mihi 84. Pinel in Monarchia lib. 11. cap. 35. §. 5. qui etiam prædictæ legis factæ in favorem Christianorum, & non intelligendæ de Iudæis ut verba sonant meminit ibi, y en el cuerpo del derecho pusieron ley a los hermanos que de terminava igualdad de vivienda y concesion de honrras entre los Gentiles Romanos y los Christianos que alli llama Iudios que era entonzes el nombre mas comun porque eran conocidos: porque de los Iudios ia savemos quan en odio de los Enperadores estavan. Pater Mariana p. 1. historia II. sp. lib. 4. cap. 6. ibi: hizo en persona guerra a los Marcomanos. gente septentrional que oi son las Morabos, padece grande falta de agua al tiempo de encontrarse con los enemigos, y la Gente toda para parecer iban en su compania muchos Christianos alistados en la duodecima legion, por cujas oraciones caio tanta agua que se remedio la necesidad. La tempestad y torbellino fue tal que con los rayos y relampagos que davan de cara a los enemigos, quedò la Victoria por los Romanos. Muchos ha aca en mencio de este suceso tan notable: Julio Capitolino dice que por las oraciones del Emperador se aplacaron los Dioses y caio la lluvia. A nuestros escritores muchos y muy antiguos que refieren la cosa como esta diabo, favorece Dion y una carta del Emperador, que anda en Griego y en Latin sobre el caso, ad mas del nombre de fulminatrix que se dio a quella legion y quiere decir echadiza de rayos, caio rastro del sobre dicho nombre en una oracion, en un buerto de Juan de Matos, donde ay un Capitulo con estas palabras: bueltas de Latin en Romance a los trescientos e tantos a Italia segun lo que viene en esta y nueve años dos meses y diez dias. Julio loscho de la duodecima legion la legadana de R. y por a sus liberos

bueno y leal. Y fuera de esta inscripcion que es arto notable ay en Barcelona en la casa de los Requelenes del arte de la Iglesia de los santos Justo y Pastor ut testamento de este tiempo cortado de muchas piedras la mas señalado antigualla que deste genero se conserva en España por el se entiende que la usura centesima de tienpo de los Romanos era quando se acudia cada uno al acreedor con la octava parte del principal que era lo mismo de a rason de doce por ciento: de manera que en espacio de cien meses se dobla el caudal: de do se llamó usura centesima o sea porque principio de cada mes quando a costumbraban a hacer las pagas, davan al logrero la centesima parte del dinero que presto las palabras del testamento no pongo aqui por ser larga la suma de lo que contiene, es que Lucio Centurio de la legion. 7. gemina y dichosa, y de la legion 15. Apolinar. que servio a los Enperadores Marco Aurelio Antonin. y Aurelio Vero, y tubo otros diferentes cargos manda a la Rep. de Barcelonas siete mill y quinientos denarios, con cargo de que las usuras se mitiesen (que era la mitad de la centesima es a saver seis por ciento) del dicho dinero hiciesen espectaculos de luchadores todos los años a diez de junio en que se gastasen ducentos y cinquenta denarios y el mismo dia se diesse ducentos denarios para azeite a los luchadores laqual mandò hazer devaxo de ciertas congioiones: sino las cunpliesen substituir en la misma manda con las dichas cargas a la Rep. de Tarragona para que aya y llebe dicho dinero, & ita supra dictos referens novissimè Carrillo in suis Annalibus anno 176. sub eisdem Imperatoribus fol. 56.

Tertiò quia injustum & indecorum esset Christianis † veteranis noviores & noviter conversos, officiorum publicorum occasione, imperare, ut in cap. nulla officia 54. distinctione & in dict. cap. cum sit & cap. penult. de iudic. l. fin. C. eodem tit. ibi: nec acquirit sibi officij autoritate muniti adversus Christianos & ipsos plerumque sacre religionis Antistites, veluti insultantes fidei nostre iudicandi, vel pronuntiandi quamlibet habeat potestatem: & de jure Regio textus singularis in l. 3. tit. 24. p. 7. ibi: y los Emperadores que fueron contiguamente Señores de todo el mundo tubieron por bien y por derecho que por la traicion que hicieron en matar a su Señor que perdiessen por ende todas las honrras y los privilegios que avian, de manera que ningun Iudio nunca hubiese jamas lugar honorado ni officio publico en que pudiese a premiar a ningun Christiano en ninguna manera. Ex militia Christiana quo-

dammodo contrarium videtur, veteranis Christi militibus tirones hos præferri, qui paulò antè suscepta publica officia ipsi aut eorum parentes Catholicam fidem & religionem Christianam fœdis à Iudæis ceremoniis illudebant, & insectabantur: & quodammodo eis daretur occasio ut in superbiam elati injuriam Christianis in multis pararent obinnatam contra eos inimicitiam; ut graviter considerat. Covar. in dict. Clement. si furiosus 1. part. §. 2. num. 8. in princip. unde testes contra Christianos esse non possunt, ut latissimè tradit Farinac. de possessionibus contra testes q. 56. à n. 205.

Neophyti † etenim quodam modo 6
jure quodam hæreditario, a majoribus suis derivato, irreconciliabili odio veteranis Christianis, & verbis & factis invidi, amuli, inimici, iracundi & vindices exhibentur: cujus rei etsi plura exempla possem afferre, de quibus per Fortalitium fidei lib. 3. per totum licitum: Aenarde Cardona de expulsionem Iustificabronum ab Hispania cap. 48. fol. 184. illa tantum quæ vernaculo sermone Ignatius de Villar in sua silva responsorum lib. 12. respons. adducit quia forte non ad manus omnium liber ejus occurreret; prout ipse refert & eisdem verbis referam ibi: acaccio pues que quando los bienaventurados, y dichosos Reyes Catholicos D. Fernando y Doña Isabel por el bien universal de nuestra España, y a buena ventura de los Christianos de ella mandaron echar y echaron fuera de los Reynos a los Iudios enemigos y escarnidores de la lei Evangelica: un Iudio en la dicha ciudad de Cordona tenia por amigo a un Christiano viejo de quien avia recibido muchos beneficios. Este Iudeo era rico de posesiones y credades las quales no podia vender sin gran daño y perdida de su hazienda por ser el termino dentro del qual los dichos Iudios avian de salir de estos Reynos mui breve: acordò & Iudio de ocurir con esta necesidad (como con las demastolia) a el amigo Christiano viejo elqual guardando fielmente las leies de amistad, dio orden en que dentro de mui breve tiempo hizo vender a su amigo sus credades en los precios que valian. y mas, fingiendo ser propias suyas por mejor encubrir la necesidad de su amigo en tal conjuntura, y recogido todo el dinero de ellas se lo entrego a el Iudio: el qual con grande instancia rogò a su amigo le pusiesse su dinero en salvo asta la raia de Portugal, adonde se iba a bivar, y el Christiano viejo Cordoves lo hizo assi: y al tiempo que el uno se despedia de el otro entendiendo el Iudio que condignamente pagava a su amigo el Christiano lo que a sus buenas
bras

bras devia, le dixo el Iudeo: señor, quiero os dar un consejo por la despedida † en pago de lo mucho que os devo conque entiendo satisfago la deuda de nuestra antigua amistad y ruegos que no lo olvideis, y es que mientras vivieredes estes la barba sobre el hombro para no fiaros en cosa que inporte de ningun ombre de nuestra nacion y generacion aunque sea baptizado porque os ago sa vera lei de buen Iudeo que desde el vientre de nuestras madres nacimos enemigos y lo somos mui de veras de Christianos en tanto grado que de ninguna cosa tenemos mas cuidado que de ofenderlos y dar traça como engañarlos, y os certifico que con quanto bien me aveis echo y conozco que os devo si a este tienpo de la partida pudiera hazeros algun tiro y engañaros lo hiciera no porque vuestras obras lo merecen sino es por que no es mas en mi mano ni de los demas Judios demi nacion si alguna vez scofrezco ocasion de engañar o ofender algun Christiano y lo dexamos de hacer es porque eu algunos lo estorba la prudencia conque vençemos nuestra mala inclinacion; y en otros no tan vien considerados lo estorva la covardia y temor de la pena (por manera que no dexamos deazer mal sino es quando no podemos) cuyo aviso fue de tanta eficacia que de alli adelante jamas el Christiano viejo se fió de ningun Iudio convertido ni trató ni conversó con ningun hombre de aquella generacion, y quando por las mañanas salia de su casa entre otras cosas que decia encomendandose à Dios era santiguandose, decir: libra me Señor, de los laços del demonio y trapazas y engaños de Iudios. Consilium profectò Iudæi nobis omnibus saluberrimum fuit, & magni faciendum, & ex quo oderunt nos, ut scriptum est apud Lucam cap. 1.

Semexante es el quento precedente à otro que de esta perversa gente me refirio un amigo mio clérigo theologo de buena vida y linpia generacion, el qual salio de la vega de don Iuan Martinez Selizco Arzobispo que fue de Toledo de buena memoria y fundador de tan santo y loable estatuto como todos sabemos que fundó en la santa yglesia de aquella ciudad; y fue que quando (como esta dicho) los dichos Reies Catholicos tenian determinado expeler de nuestra España la lepra de la sinagoga y aviendoles ya asienado el termino a los Iudios para salir de estos Reinos: viendo se tan tristes y affligidos con tan triste decreto acordaron escrivir una carta a los Iudios de la sinagoga de Constantinopla significandoles la miseria en que estaban y pidiendoles consejo y parecer para lo que avian deazer en tan grande affliccion y trabajo pues les era forzado à bantigar se o dñar su naturaleza con de-

trimento de sus haciendas Vista pues la dicha carta por los principes de la sinagoga de Constantinopla resolvieron el darles à sus amigos el mas agradable confesexo que para su indignacion se pudo imaginar y el mas dañoso que pudieron inventar para sus enemigos los Christianos, y fue que en respuesta de la carta dixerón assi:

Hermanos y amigos nuestros una carta vuestra recibimos por la qual nos significais el travaxo y miseria en que estais, y para salir de ella nos pedis consejo, favor, y ayuda: el qual os dieramos de mui buena gana con vuestras personas y acciendas como nuestra lei y Nacion nos obliga si la distancia tan grande de tierra no nos lo empidiera: pero daros emos un consejo provechoso conque podais conservar vuestras aziendas y vengaros de los Christianos de essa Española gente que tanto a procurado y procura la diminucion de nuestra santa lei y estado Indaismo; y es que lo mejor que pudiereis † sossegeis vuestro espiritus y disimuleis con paciencia vuestro dolor y los que tubieredes grandes possessiones y las pudiereis vender sin daño notable vuestro las vended y venios aca que nosotros os ayudaremos à conservar vuestro estado y punto en que aveis vivido: de manera que no sintais mucho la ausencia de vuestra patria, y los que esto no pudiereis azer Baptizaos como el edicto del Rei manda solo para cumplir con el conservando siempre en vuestro pecho nuestra ley y pues decis que os quitan vuestras aziendas haced vuestros hijos avogados y Mercaderes y quitadles en ellos a los suyos sus haciendas y pues decis que os quitan las vidas azer vuestros hijos medicos y ziruxanos y Boticharios y quitarles an ello a sus hijos y de descendientes suyos: y pues decis que los dichos Christianos os an violado y profanado vuestras ceremonias y Sinagogas haced vuestros hijos clerigos los quales con facilidad podran violar los temples y profanar sus Sacramentos y Sacrificios. Esto contenia en substancia carta que la synagoga de Constantinopla escrivio à los Iudios de España, los quales de tal manera signieron el consejo que se les dio que despues aca se a visto por esperiencia que Avogados, medicos, ziruxanos y Boticharios descendientes de esta perversa generacion an sido convencidos de los delitos referidos en la carta de la Sinagoga de Constantinopla y especialmente sabemos por cosa mui cierta y averiguada que medico descendiente de Iudios fue declarado por ereje por los Inquisidores de cierto distrito de España al qual se le averigó que viviendo en cierto pueblo cuyo nombre no decaro por no ofender a nadie que cierto esta es mi intencion aver muerio con medicinas falsas, adulterinas y veneno

venenosas mas de trescientas personas y cada vez que viniendo de visitar (o por mejor decir de buscar la muerte a los enfermos) entrava en su casa la muxe que tenia que tan vien era de generaciõ de Judios le decia: vien venga el vengador, y a esto el marido Judio le respondia alçando y meneando el brazo derechos y zerrando el puño significando victoria de los enemigos, venga y vengara.

To conoci muy lejos desta ciudad de Alcaran de descendientes, dos hermanos d'esta mala seta y generacion casados con dos mozas hermosas y buenas muxeres y Christianas viejas y mui amigas de sus maridos, los quales muchas vezes rogavan y persuadian a sus muxeres a que se vistiesen y aderezasen lo mejor que pudiesen, de ropas de fiesta; y ellas con la sencillez de Christianas viejas y entendiẽdo que en ello davan gusto y contento a sus maridos, se vestian y aderezavan todo lo mejor que ellas podian; y en aquellos mesmos dias que ellas estavan tan aderezadas como los dichos hermanos sus maridos las mas ruines, viejas y destrozadas ropas que en casa tenian, y se calzavan avarcas porque profesavan officios de labradores y lo eran. Todo lo qual estos conversos hacian solo con fin de que la gente de aquel pueblo donde vivcan mormurasen de sus mismas muxeres y las tubiesen por muxeres libianas y en opinion y reputacion de tales; pues andando sus maridos tam mal tratados y vestidos, andavan ellas tam galanas y vien aderezadas: y la causa era el odio y mala voluntad que naturalmente tenian a sus muxeres solo por ser Christianas viejas y enemigas de su nacion de manera que posponian su misma onrra a su bengança. Vno se esto aberiguar por confesion de los mismos maridos, los quales despues de ellas muertas se jactavam dello, diciẽdo que las Christianas viejas que presumian mucho de limpieza asi se avian de tratar.

9 Quarto, quia Neophyti † infames in jure habentur, ut in dict. 3. part. superius allegata, ibi: Antiguamente los Judios fueron mui honrrados y tubieron mui grande privilegio sobre todas las otras gentes, y ellos tan solamente eran llamados pueblo de Dios: mas por que ellos fueron desconocidos a aquel que les avia honrrado y privilexiado y en lugar de le hacer honrra le deshonrraron dandole muerte mui abilitadamente guisada, cosa fue de derechos que por tam gran yerro y maldad que izteron, que perdiesin la honrra y el privilegio que tenian. Alfonso de Castro de justa hereticorum punitione, lib. 1. cap. 7. vers. fatcor. tenent Avend. de exequend. mand. lib. 2. cap. 19. n. 20.

10 Infamibus † autem portæ patere di.

gnitatum non debent l. 1. C. de infamibus, tit. 10. l. famosi l. penult. C. de dign. lib. 12. Mascard. de Judais part. 2. cap. 5. honores enim quasi jure innato, honoratis debentur, ut in l. honores, 7. ff. de decurionibus, ibi: honores & munera, non ordinatione sed potioribus quibuscumque injungenda sunt l. 1. ff. de albo scribendo, ibi: dignitates erunt expectandæ, ut scribantur eo ordine, quo quisque eorum maximo honore functus l. ut graduati, 11. l. bonor. 14. ff. de muneribus & honoribus.

Quinto, quia omnes utique qualitates, seu animi dotes quæ a jure ad recte gubernandum, & munera publica, & honorifica exercenda, regulariter requiruntur, in istis Neophytis † deficiunt: Si enim ad fidelitatem attendamus, quæ in omni Reipublicæ officiali seu administratore Iustitiæ vel bonorum publicorum, spectatur; Neophyti infideles sūt ut habetur, Deuter. cap. 31. generatione perversa, & infideles filij, de quibus Paulus ad Rom. cap. 11. sic ait, facti sunt; quasi eos ab arbore, & radice fractos esse significans, sequens in hoc Paulus pulchram illam similitudinem & allegoriam olivæ, & idem Paulus 14. ad Rom. Israël, inquit, inimicus Deo factus est. quia non credidit, Christo: igitur istorum fidei commendandum existimo, cum promissam fidem Patres eorum non præstent. sed potius violent: hoc enim infidelis homo denotat, ut constat ex Casar. 7. belli gallici ibi: qui convenerant perse infideles manus cogere, atque apertè bellum parere caperunt: Et ex Cicer. pro Milone in hæc verba, quanta infidelitates in amicis, & quanta in Neophytis, bone Deus in quibus nulla tam firma amicitia esse potest, quam ut plurimum vel obolo vel teruntio non violent.

Si ad gratitudinem, utique ingratisimi † omni tempore fuerunt, quod enim amplius Deus beneficiis & favoribus Iudæos afficiebat eò amplius eorum ingratitude crescebat, & petulantia, ut in cap. 32. Deuteronomij ibi: incrassatus est dilectus, & recalcitravit: incrassatus, impinguatus, dilatatus reliquit Deum factorem suum & recedit à Deo salutari suo: & in principio capitis generatio prava atque perversa: & Osee cap. 2. dedit eis aurum & argentum & ipsi fecerunt Baal. & inferius cap. 13. ad impleti sunt & elevaverunt cor suum, & alia plura adjecit Ignatius de Villar, ubi supra.

Si ad sapientiam & prudentiam Neophyti † & eorum parentes absque ea utique facere & sunt ut in dict. cap. 32. Deuterono

uteronimij ibi: *gens absque consilio, & prudentia, & ibi: generatio prava & perversa, Popule stulte, & insipiens.*

Si ad integritatem & pecuniarum odium, frequenter, & ut plurimum sunt avari, alienorum bonorum cupidi, & continui usurarii, ut notum est.

14 Quæ omnia in eis adnotavit Apostolus ad Titum cap. 1. ibi: *sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & seductores maxime qui de circumcisione sunt: quos oportet redargui; qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia.*

Unde à dignitate senatoria in Regiis & supremis Consiliis & Cancellariis, sunt exclusi ut testatur Otalora de nobilitate 2. p. tertie principalis 7. n. 25. & ab officiis domus Regis, in qua non nisi nobiles, mundo tamen & puro sanguine noti, quos vulgo *Christianos viejos*, appellamus admitti consueverunt l. 2. tit. 9. part. 1. & merito indecorum etiam est majestatem Regiam talibus uti famulis & ministris, quorum majorum aut avi aut parentes propter criminis prodicionem ab eorum majoribus in majestatem divinam commissi, infames & abjecti ab omnibus nationibus reputabantur. Præterea & excluduntur ab officio Medicorum augustalis ac Regis domus, & ab hospitali celebratissimo Divæ Mariæ de Guadalupe: ibi enim & plerisque in aliis locis, Medici & Chirurgici debent esse Christiani veterani, ex utroque latere, & maximè super hoc indagatio fuit ut in Regno Valentia ab officiis pharmacopolarum artium; & utinam in nostro Regno Castellæ ita caveretur, nam tale officium maximè confidentiæ est.

15 In Regno autem Navarra † nec ad munera publica, nec ad munus advocacy admittuntur, cum hoc discrimine quod ad officia publica prohibitio extenditur usque ad secundum gradum impuri sanguinis, quoad verò attinet officium advocacy etiam in ulteriori gradu, Neophyti nec eorum descendentes admittuntur per quandam provisionem Regiam ut affirmat Olanus in sua concordia antinom. juris littera C. n. 74. quod prudētissimè provisum stetit, & ad omnia Regna utinā extenderetur: cum enim officium advocatorum ita laudabile & honorificum omnino tempore fuerit, ut latè in alio cap. diximus & latius forsan dicemus, indignum & reprobum censeo Neophytos vel descendentes ab eis ad tantum munus evehi & admitti, præsertim in supremis Senatibus & Regis magnis justitiæ conventibus.

Ex eadem radice provenit mulierem Neophytam † vel immundo ludæorum vel hæreticorum, vel immundo sanguine procedentem, in nutricem filiorum Regis non debere admitti; tum quia principalem Majestatem non decet ejus prolem tali lacte nutriti, propter generis vilitatem & abjectionem, tum etiam quia ut plurimum gens Neophytorum ad omne opus nequam prona est, & mores nutricis cum lacte sugere infantem, quandoque contingit, & possibile est ut firmat Avicenna l. 1. Doctorum Lobera de regim. salutis & de sterilitate hominis cap. 15. fol. 76. in cujus rei comprobationem plura adducit Ignatius de Villar ubi supra ex num. 49. ego autem sat in proposito conferre censeo legem 3. tit. 7. p. 2. (habeo omissam) *esto es en darles amas savias y bien acostunbradas y de buen linage. Bien asi como el niño se govierna y se cria en el cuerpo de la madre asta que nace otro si se gobierna y cria de la ama desde que le da la teta asta destetarle y porque el tiempo de esta crianza es mas largo que el de la madre por ende no puede ser que no reciba mucho del temperamento y de las costumbres del ama. Onde los savios antiguos que ablaron en estas cosas naturalmente dixeran que los hijos de los Reies devetenerata les amas que tengan leche asat y sean vien acostunbradas y sanas y hermosas y de buen linaje, y de buenas costumbres.*

Rursus Neophyti † noviter conversi & eorum descendentes excluduntur à præbendis Ecclesiarum quas communiter vocamus de statuto, & à collegiis Universitatis Salmanticensis & Complutensis, & collegio Bononiensi, ubi Doctor Hieronymus Franc. de Otero patruelis meus, nunc autem Inquisitor Barcinonensis Rubro, & habitu fuit insignitus, & vesperorum Cathedram eruditissimè, & maximo omnium applausu regentavit, & duos libros utilissimos ac omnium litterarum apprime ornatissimos cudit & typis mandavit, & statuto Collegiorum. l. Regia 22. tit. 7. lib. 1. recopil. est confirmatum ibi: *por que en algunos Collegios de las universidades de estos nuestros Reinos ai constituciones en que los dichos Collegios no recivan por Collegiales Christianos Nuevos mandamos que sobre ello se guarden las constituciones sobre esto fechas por los fundadores de dichos Collegios: & illud verbum Christianos viejos non tantum de recentior ad fidem ac Religionem Christianam conversis intelligendum est, sed etiam de illis, qui à Judæis antiquam trahunt originem: & sic practicatur.*

Item ab officiis sanctæ Inquisitionis †

& à quibusdam Religionibus præsertim à Religione Divi Hieronymi, & Conventus canonicorum Regularium sancti Augustini qui vocantur, *Nuestra señora de vone vibere*, sit accurata & acerrima generis indagatio & inquisitio; à pluribus confraternitatibus hujus civitatis, & confraternitate sancti Juliani prædictæ Villæ de Carrion (ubi ego ortus fui, quæ tale statutum puri sanguinis diu & per multa tempora firmiter observatum habet) ex qua utique confraternitate Pater meus fuit, in quo (humiliter & grato animo Deo refero gratias) non solum purus & mundus à tam pestilenti labe enituit sanguis, sed maxima generis Nobilitas; cum natus ipse sim in loco de Mogro in montanis de Santander, ac omnes parentes ejus, Oteros cognomine vocati sint per antiquis temporum curriculis & sæculis, nobiles & fidalgi fuerint & habiti sunt, ex antiqua & nobili Oterorum domo.

Præterea Neophyti † & eorum descendentes ab omnibus ordinibus militariibus sancti Jacobi, Alcantaræ, & Calatravæ, ut constat eorum constitutionibus.

Nec de justitia prædictarum constitutionum seu statutorum † excludentium Neophytos seu ejus descendentes dubitari fas est: nam talia statuta & justissima & rationabilia esse defendit Simancas in *defensione statuti Toletani*: ubi usque ad cap. 57. educit & mero Ordine congerit: 23. causas & rationes: Alphonsus de Oxeda de *incompatibilitate beneficiorum* 1. part. cap. 23. à n. 87. Ascala in *cons. sapientis* lib. 1. cap. 10. Horatius Campano l. *Mediol.* c. 414. n. 99. Otalora de *nobilitate* d. 2. p. 3. par. 17. C. 17.

Ex prædictis igitur formatur opinio ista in principio capitis proposito, nēpè quod Neophyti † seu eorum descendentes ad officia Reip. honorifica admitti non debent, & quod inhabiles, indigni & incapaces eorum sint; quod utique fideliter & pro consilio intimavit Regi nostro Henrico III. religiosissimus & omni genere virtutis ornatissimus & maximus vir Divus Paulus, de quo una cum Consilio circa hæc officia deneganda Neophytis referre libuit, quæ tradit Zamolloa Garivai lib. 45. *Historie Hispanie* cap. 48. num. 50. his verbis: entre tres celebres fue mui notable prelado el excelente Doctor Don Pablo obispo de Cartagena que siendo judio no solo de nacion de sus progenitores, mas tambien de profesion recibio el agua del santo Bautismo dejando el judaismo avia tenido este notable prelado antes de

su conversion grandes disputas sobre la lei judaica con muchos Doctores Catholicos, cujas razones como para la dureza era dada de sus progenitores no bastasen a la saçon para sacarle del judaismo: sucedio que un dia un doctor no queriendo con el contender por disputa sino es por escrituras le dio el tratado que el glorioso santo Thomas de Aquin escrivio doctissimamente llamado de legibus que anda con su prima secunda donde admirablemente disputa el Doctor santo contra la ley de los Judios esta obra leio con diligencia y atencion grande Don Pablo el qual allando en ella muchos secretos del judaismo que aun el mismo con ser el Ravi demas letras que en estos Reinos avia los ignorava fue alunbrado del Espiritu santo diciendo en su coraçon que sin duda la ley de Christo era la de la salvacion del mundo despues ido a el Pontifice Romano y siendo del persuadido vino a decir y confesar publicamente pues este sanctissimo Doctor con ser de la ley judaica maiores secretos que el mismo Don Pablo profesava la ley Evangelica de Christo era la verdadera ley y carrera de la salvacion en la de los Christianos y asi recibio el santo Bautismo renunciando espontaneamente la dureza pasada de esta manera Don Pablo vino a ser Christiano por la doctrina de santo Thomas y con legitima raçon dicen los Theologos que quien save a santo Thomas save todo y que quien a el no save, no save nada, des pues este celebre baron con el discurso del tiempo vino meritissimamente a ser obispo de Cartagena y de alli paso al obispado de Burgos de laqual ciudad tomo el mismo re natura fue excelente prelado, grande filosofo y theologo y singular predicador y de grande consejo y maravilloso silencio y prudencia y escribio muchas obras en especial el libro que se llama Escrutinio de las escrituras y es de gran volumen y las adiciones a la partida de Nicolas de Lira sobre la Biblia y otro tratado de la cera del señor y otro de la Generacion de Jesu Christo con otras obras no solo el fue grande letrado pero el tiempo que en el judaismo fue casado tubo tres hijos grandes letrados de los quales el mas señalado fue Don Alonso de Cartagena Dean de Segovia que succedio el obispado inmediatamente al pene fue obispo de Burgos de quien en las historias de los Reyes Don Juan el segundo y Don Henrique el quarto se hizo y hara larga relacion y fue el que escrivio en lengua latina la genealogia de los Reyes de Castilla y l con que algunas vezes le eo citad fue el otro Don Ponzalo obispo de Palecia prelado de muchas letras y erudicion, el tercero fue Albargarcia de sancta Maria que refieren aver escrito la coronica de este Rei Don Henrique la qual aspa

ora y o no hē bisto y parte de la coronica de su hijo el Rey Don Iuan el segundo, es notable prelado Don Pablo por aver sido Obispo de Burgos, es llamado entre los Theologos el qual con ser converso a confexò al sñor Don Henrique por causas notables que a ello le pudieron mover que a ningun Iudio ni converso reciviese en el servicio de su casa Real, ni en el consejo, ni en otros officios Publicos Reales de sus Reinos, ni en la administracion del patrimonio Real cosa notable que con ser el mismo de ellos sapientissimo Obispo fuese de su propio parecer contra su propia nacion.

Et fanè prædicta omnia, quæ de Neophytis seu de novo conversis suprà dicta manent, intelligenda esse de eorum etiam ab antiquo descendentibus plures ex DD. suprà citatis observant, ex ratione quam tradit Tiraq. in l. quisquis §. i. C. ad legem, Juliam majestatis, ubi: in quibus paterni hoc est hæreditarij criminis exempla imitantur eleganter Decius conf. 34. num. 31. C. ibi: quia filij † descendunt, & originem trahunt ab infesto sanguine, & ideo puniuntur: Afflictis lib. 1. constit. neapol. Rub. 2. num. 42. ideo in crimine Læse majestatis puniuntur filij pro patribus, quia humor descendit à Trunco in Ramos: nam ut ait Ovidius lib. 4. metamorphoseon.

Qui viret in foliis venit à radicibus, &c. Bald. in l. Gallus §. quidam rectè col. 3. post medium, versic. in 2. glossa & in l. 2. num. 2. C. de liberis & eorum liberis: quia contrahunt rubiginem aliena jam infesta, Fulgos. versic. 159. n. 1. ibi: cum pater qui est radix, sit corruptus, nō potest bonus esse filius, & ex corrupta radice descendere: Cumanus in l. si quis cum totum num. 4. versic. 2. q. ff. de exceptione rei judicata, ibi: quia processerunt ex radice jam vitata ideoque ab ipsa emergunt secundum ejus naturam: & eleganter Ioannes Faleng. supra Psalm. 108. ibi: à malis exorti parentibus illorum dicuntur præ se ferre iniquitates, quia à corrupta radice corrupti & ipsi sunt. Montanus in Psalm. 50: qui proximorum etiam parentum peccatorum, si ve iniquitatum, qui naturam nō possunt inficere humanam, sicut primi parentis peccatum fecit, reatus transit ad personam pro his ex eis natam, & cum Platone in car. d. Simancas de Catholicis instit. 29. num. 5. Augustinus. Eugubin. in prior. per v. sic interpretatus est, id est male ibi infestum post modum: ita inquit improbitas unius maxime improbi facit ut genus pereat remanente vestigio sceleris, & imitari similes parentibus procreati: & facit, de jure no-

stro Regio textus in l. 6. tit. 27. part. ibi: por que los icieron despues que estavan en poco dañados en el mal que hubiesen fecho temiendo se que en alguna manera recudiesen aquellos mismos. Et Imperator Vespasianus reddens rationem quare ob delictum & prodicionem Agripæ filium suum, eo quod in corde ejus relinqueretur opus patris sui, quia conceptus sit ex semine rebellionis ut recenset Josephus lib. 1. de bello judaico cap. 6. & Alex. 4. in bulla & constitutione contra Conradum filium Imperatoris Federici, in summa constitutio. Pontifical Petri Mathæi: nam in hoc pravo genere patrum in filios cum sanguine derivata malicia, sicut carnis propagatione, sic imitatione operum nati genitoribus successerunt; & ibi: quia flagitiosi & educati ad delinquendum procliviores magisque liberi evadunt, & Horatius lib. 4. carminum.

Fortes creantur fortibus, & bonis
Est in juvenis, est in equis patrum
Virtus nec imbellem feroces
Progenerant Aquila columbam
Doctrina sed vim promovet instans
Rectique cultus pectora roborant
Ut cumque defecere mores
Dedecorant bene nota culpa.

Docet Peregrinus conf. 10. Cassaneus in Cathalogo Gloria mundi 11. part. considerat. 25. & ut scribit Galenus lib. de substantia virtutum animalium in princip. cap. 5. potentia animæ sequuntur corporis temperaturam, quod non latuit Ulpianum in lib. 1. §. apud Julianum ob quæ vitia, ff. de Edellino edictum: cum dixit vitium corporale interdum animam penetrare, & eam vitare: Tiraq. de nobilit. cap. num. 292. Et hac ratione puto in sacra pagina Genesis, cap. 18. & 19. dictum fuisse in civitate Sodomæ, quod solus Loth justus inventus est: nam licet in ea erant filij parvuli, qui nondum ob ætatem peccaverant, tamen in eorum peccatis fuerunt concepti, & macula patrum nativitatem præcesserat, ut inquit Ioannes Ignatius in l. fin. n. 37. ad Ælian. & facit illud Ecclesiastici cap. 41. filiorum peccatorum periet hæreditas, & ibi: cum semine illorum assiduitas opprobrij: ejus rei plura haberentur exempla, Genesis cap. 19. Numerorum cap. 17. Regum lib. 2. cap. 12. Josue cap. 6. & refert aliqua Plutarchus de sera Numinis vindicta, Cælius Redigonus antiquarum lectionum lib. 16. cap. 19. & Quintus Curtius de rebus gestis Alexandri ait legem in Macedonia fuisse, quod consanguineus ejus, qui in majestatem Regiam proditor esset, simul cum eo interficeretur.

23 Unde iuste descendentes † ex Iudæis vel noviter conversos infamia sectatur, & ad eos officiorum Reip. denegatio extenditur quod utique in maledictione ab eis postulata insitum venit, dum patres eorum cum maxima vociferatione clamabant: *sanguis ejus super nos, & filios nostros.*

Contrariam tamen sententiam Neophytos & noviter conversos, ac eorum descendentes ad officia publica, & honorifica admitti debere plura pro se habere fundamenta quæ tam ex sacra pagine diversis locis, quam juris Canonici, & Regis variis sanctionibus congesta specialiter & miro ordine refert Montalbus in l. 2. verbo *Fernadico tit. 3. lib. 4. fori regalis*, ibi: latissime rem persequitur, ex quibus quatuor tantum vobis subiiciam.

Primum quod Neophyti propter novam conversionem & reductionem ad nostram orthodoxam & Catholicam fidem non pœnis, prohibitionibus & suppliciis sed præmio digni sunt. l. fin. C. de statutis & imaginibus l. itaque fol. 12. ff. de furtis, unde in Extravaganti Ioann. XXI. incipit *dignum arbitrantis*, juri consonum dicitur, Renatos fœte Baptismatis Iudaica cæcitare demissa amplioribus favoribus & gratiis, quam antea habuerant, etsi juri communi cum aliis civibus, utuntur l. Iudæi C. de Iud. ibi: contra jus viventes, Felin. in C. multorum num. 5. de Iudæis omnibus qui statutorum immunitatibus privilegiis, odiisque in incolos locorum ubi ipsi habitant collatis potiuntur, ut communem ex aliis describit Emanuel suares communem opinionem verbo *Iudæis num. 221.* Alphanus *Collectan. Iurif. 58.* Bursatus *conf. 200. n. 10. vol. 2.* ut sic alij alliciantur ad dimittendum Iudaismum, alij autem diabolo incitante formidarunt considerantes injuriis & contumeliis affligendos, ut considerat Montalbus, ubi *suprà conf. item licet aliquid*

24 Secundum quod semper fuit apud Deum odibilis & odiosa personarum † acceptio ut in C. venerabilis de prebendis, & ideo statim excludens ab hominibus & justitiæ gubernatione certum personarum statum injuriosum utique est; ut in l. eos 17. ff. de decurionibus.

25 Tercium ex pluribus consiliorum auctoritatibus. Neophyti † & noviter conversi ad prebendas & dignitates admitti debent ut ex Concilio Nicæno cap. 2. *Arelaten. num. 2. cap. 1. cap. in novo 21. distinctione Toletano cap. 1. cap. si. qui cap. novul. li 2. quest. 7. cap. 157. dictione: & facit textus expressus in cap. eam de rescriptis ibi:*

pro eo vero quod judæus exstiterit ipsum dignari non debet & in cap. cum deputati de Iudæis, isti illud allegantes in repulsionem ipsorum quod eorum ipsis generatio non est nota, qui undecumque venerit gratia divina vocatur, dum laudabiliter exequatur officium, suo ordini ex superabundanti, requiritur suæ notio nationis, & in cap. ad decorem de institutionibus.

Quartum quod hæc opinio de jure Regio partitarum expressè est approbata, nec in controversiam quoad officia potest deduci, ut constat ex l. 6. tit. 24. part. 7. ibi: *Otrofi mandamos que despues que algunos Indios se tornaren Christianos que todos los de nuestro señorio les onren y ninguno no sea ofado de retraer a ellos y a su linaxe que fueron Indios en manera de duenesto y que aian sus bienes y de todas sus cosas partiendo con sus hermanos heredando lo de sus padres y de sus madres y de los otros sus parientes ansi como si fuesen Indios y que puedan hacer todos los officios las honrras que a todos los otros Christianos.*

Et hanc opinionem tuentur Felin. in d. C. canite num. 12. Ripa num. 29. Card. in sum. q. 8. distinction. Alphonsus Episcopus Burgenfis Ichiersis in tractatu statutorum: Ambrosius de Oropisa Generalis sancti Hieronymi in lib. summa ad debellationem gentium: Abulense in Levit. cap. 19. q. 32. Montalbus, ubi *suprà*, Didacus Perez in l. 9. tit. 1. lib. 1. de ordinamentis Avenpaño d. lib. 1. cap. 19. n. 20. & in distin. ad l. partitarum verbo *Iudæos.*

Sed in hac opinionum differētia, pro earum cōcordia esse extinguendū existimo autorem: loquimur de Neophytis propriè & strictè, & de recenter ac nuper ad nostram Catholicam fidem conversis; & in istis procedit opinio prima cum suis juribus & cum Covarr. Ioann. Baptista Cassill. in add. ad Ludovicum Romano singul. lar. 672, fratre Henrico Maceroi in sua apologia part. 2. cap. 3. & aliis tradit Ignatius de Villar. d. responso 12. num. 38. Neophytos autem in proposito, sive recenter & de novo conversus dicitur ille (secundum aliquos) in quibus tantum est conversionis triennium elapsum ut in authore de monachis. 19. quest. 3. sed verius est hoc Iudicis arbitrio relinqui ex *suprà* citatis.

26 Aut loquimur de conversis † qui eandem fidem Catholicam professi & amplexi fuerunt, vel quia ipsi ab infantia Baptismum susceperunt, vel quia parentes aut avi eorum noviter ad fidem nostram venerunt, & istis officia Reip. saccularia nō sunt interdicta; in quibus procedit d. l. 5. partita & est

est intelligenda secunda opinio, nisi in illis de quibus loquimur prematica alleganda fol. 5. & Ignatius del Villar. in dictis locis; qui tamen securè affirmant & solum propter testimonium sæculi si commodè fieri potest nobiles sive ignobiles puro tamen sanguine natos (vulgo *Christianos viejos*) in his officiis publicis & honoribus semper Neophytis aut descendantibus ab eis, esse præferendos : sed & filium apostatæ seu hæretici etiam reconciliari iudicem esse non posse, nec alia plura officia habere posse expressè cautum extat, in l. 3. tit. 3. lib. 8. novæ recopilat. ibi : *Mandamos que los reconciliados por el delito de su cregia i apostasia ni los hijos y nietos que de los quemados y condenados por el dicho delito asta la segunda generacion por linea masculina asta la primera por linea femenina no puedan ser ni sean del nuestro consejo ni oidores de la nuestra audiencia, y chancilleria ni algunas dellas ni secretarios, Alcaldes ni Maiores domos ni contadores maiores ni menores ni tesoreros, ni pagadores ni contadores de quentas ni escrivanos de camara ni de rentas ni Chanciller ni rexistradores ni abogado ni fiscal ni tener otro officio publico ni Real nuestra casa y corte y Chancillerias y ansi mismo que no puedan ser Correxidor ni Iuez ni Alcalde ni Alcaide ni Alguacil ni Merino, ni Veinte y quatro, ni Rexidor ni Jurado, ni Fiel, ni executor, ni escrivano publico ni del confexo ni Mayor-domo ni Notario publico ni Fisco ni Ziruzano ni boticario ni tener otro officio publico ni Real en algunas de la ciudades, Villas o Lugares de los nuestros Reinos y señorios so las penas en que caen y encurren las personas privadas que usan de officios para que n tienen abilidad ni capacidad so pena de fiscacion de todos sus bienes para la nuestra camara y fisco en las quales penas incurren por el mismo echo sin otro proceso ni sententia ni mas declaracion y las personas queden a la nuestra merced.* Sed ut ad thesim in ordinem inhabilium, & eorum qui reputantur indigni ad officia publica exercenda, redeamus, inhabilis utique & indignus ad ista officia haberetur clericus † qui reassumerit coronam ut in l. 17. tit. 3. lib. 1. ordinament. ibi : *si los clerigos de menores ordines no traxeren corona avierta ni bestiduras clericales no puedan tener officios de Juzgados ni de executores ni otros officios publicos en qualesquier ciudades, Villas y lugares salvo si fueron casados o no traxeren corona avierta ni abito de clerigo, pero si resumiere corona que no pueda tener ni gozar de los dichos officios publicos y si fuere clerigo no casado no pueda tener ni usar de los tales officios y no vale la*

dispensacion que en contrario se diere y grantare.

Et licet regulariter non deficiat factum ad pœnam incurrendam, nisi sequatur effectus aut ait Bald. in l. si quis C. de inoff. rit. quam sequitur Felinus in cap. 1. de praesumptionibus fallentia 8. tamen ad hanc inhabilitatem officiorum incurrendam & electionis passivæ, sufficit factum ipsum resumendi tonsuræ privilegium, quod & alia l. nempe 3. tit. 4. lib. 6. ejusdem ordinamenti ita cautum invenitur, ibi : *Otro si ordenamos y mandamos que qualquier nuestro arendador o fiel o Rexidor de las nuestras rentas que se llamare o dixere clerigo de corona sobre las cosas tocantes a los nuestros maravedis y a los de nuestra renta y se requisiere al juez ecclesiastico que por el mismo fecho aya perdido todos sus bienes asi muebles como Raizes, la mitad para la nuestra Camara y la mitad para el acusador, & ita advenit fluendañus cap. 19. n. 12.*

Item inhabilis est ad talia officia exercenda Surdus, si sit omnino † surdus; alias si esset Surdaster tantum, id est, qui licet, (ut reliqui) non audiret, tamen audiret licet tardè, utique admitti debet ut in l. fin. ff. de legitimo, ut observat. Fontan. d. claus. 4. glossa 10. part. 1. num. 50. ubi ait ita intelligenda esse jura prohibentia, vel excusantia, quæ à muneribus publicis, ut in l. unica C. qui morbo se excusant : & idem dicendum est de muto † & stulto furioso, seu mente capto & de aliis quos enumeravit, l. 4. tit. 4. part. 3. l. 7. tit. 9. lib. 3. recop. ibi : *Establecemos que el que fuere desentendido de mal seso no pueda ser Iuez por que no a seso para oir o librar los pleitos derechoamente. El que fuere mudo por que no podria preguntar a las partes quando fuere menester ni responder ni dar Iuizio por palabra, ni el sordo por que no oia lo que fuere raçonado ni alegado, ni ciego por que no vera los hombres ni los sabia conocer, ni onrar ni hombre que regna tal enfermedad que continuamente le diere por que no podra Juzgar ni estar en Juicio y el que fuere en duda si fuere scera o no y el que fuere desta manera enbargado no podra comportar el trabajo segun con biene para librar los pleitos: Ni otro si el que fuere de mala fama y ubiere echo cosa por que vala menos por que tal naseria derecho que Juzgasse a los otros ni el que fuere de religion por que menguaria lo que esta tenido de hacer en servicio de Dios y demas seria sin raçon que el que desamparo el mundo le diesen a oir y librar los hombres: Que omnia eleganter prosequitur Bobad. lib. 1. polit. cap. 12. ex num. 16. sed & quæstionis est utram spuri*

vel bastardi, & incestuosi capaces sint officiorum publicorum; quem honorem habent ut jurisdictionem: & sanè pro affirmativa parte illud primo loco expendi potest, quod in materia officiorum omnes censentur digni & habiles, qui expressè & inveniuntur prohibiti, ut in *l. cum pratorum ff. de iudiciis*, ubi communiter DD. & copiosè Barb.

30 Sed nullo jure spurius † invenitur notatus, & indignus officiorum; ergo ad ea admitti debet. Secundo pro hac opinione facit, *textus in l. generaliter 3. §. spurios ff. de decurionibus*: ubi spurios quoque posse in ordinem adlegi nulla dubitatio est, sed si habeat competitorem legitimèque factum præferre eum oportere divi fratres Juliano Avito Bitiniæ Præsidi rescripserunt. Cessantibus vero his etiam spurii ad decurionatum & re, & vita honesti recipiuntur; quod utique non fœdi erit ordine eum ex utilitate ejus, & semper ordinem plenum haberet *textus in l. spurij decuriones sumi*: ut ideo fieri poterit ex incestu quoque natus, non enim impedienda est dignitas ejus qui nihil admittit.

31 Contraria tamen sententia † sequentibus nititur fundamentis: in primo, quia spurij, Bastardi seu incestuosi, infames saltem infamia reputantur, ut tradit Arg. in *summa C. de infamibus in principio*; quem sequitur Bald. in *l. 1. col. 1. C. de jure aureorum Annal.* ubi & citat *textum in l. ultim. C. de natural. lib. idem Bald. in l. in bone fidei col. 1. versic. idem duo C. de jurejurand. Capitius decis. 32. num. 7. Tiraq. de nobilit. cap. 15. num. 14. Avend. in proposito d. cap. 19. num. 24. versic. sunt autem infames*, ubi allegat Thom. grammaticum *conf. 48. & facit textus in l. 2. tit. 6. part. 7. ibi: infamados de fecho aquel que no nasce de casamiento derecho*; & ubicumque agitur de aliquo honore filij spurij appellet *filio*, latè Molin. de *Hispan. primog. lib. 3. cap. 3. num. fin. Mieres de Majorat. 1. part. quest. 2. n. 53. & quest. 31. num. 267.* quod etiam extendit Bald. in *l. generaliter §. cum autem C. de inst. & subst. ad spurium legitimatum*, Tiraq. hinc plures refert: ubi proximè n. 18. infamibus autem officia honorifica non debent concedi, ut in rebus infamibus dirigitur in 6. præferam jurisdictionem habentia cum judicaretur honor, & dignitas, ut per Boërium *decis. 222. à n. 1 cum sequentibus in d. lib. 7. ibi: ni otro si el que fuere de mala fama, & in d. l. 4. tit. 4. part. 3. Bobad. ubi supra ibi: Bajos y serviles y de infame condicion.*

Secunda ex doctrina Francisci Curtis

senioris in *l. admonendi col. 27. versic. 22. ff. de jurejurando*: ubi expressè ait, non esse admittendos spurios ad dignitates: & hinc fortassis prodit Venetorum institutum, qui natos illegitimè in suum Consilium non admittunt: tamen si postea quoquo modo jura legitimorum nacti sunt refert, Fulgositius *conf. 62.* stante statuto *versic. hoc evidenti*: & hac ratione spurius doctor esse non potest, ut tradit Cardinalis, in *proximo Clementinarum num. 4. Felinus in cap. 4. de magistris num. 2. Tiraq. ubi supra n. 15.* quamvis dubitabile dicat: Roxas in *epitome successionum cap. 20. num. 82.* ubi latissimè omnes spuriorum defectus & incapacitates hac prohibitione juris refert per totum caput & ibi: quidquid in proposito pro extensione argumenti hujus expetieris facillimè invenies.

Tertiò quia obscuri † seu de obscuro loco nati regulariter ad officia Reip. non admittuntur ex *glossa obscuri Auth. de defensoribus civit. in principio*; debent enim honesti esse honestate sæculi de qua loquitur glossa verbo *honestior* Gutierrez *versic. 31. n. 1. & 6.* sed spurium obscurum & de obscuro loco natum quis ignoravit? obscurus enim homo dicitur ille cujus parentes latent, & ignorantur juxta illud Tull. *lib. 6. officiorum*: qui magna sibi proponunt obscuris orti parentibus & in 7. in *Verrem actione*: obscuro loco natus: & Livius *lib. 6. secundi belli punici*, de Sepio Lessio quamper obscuro, inquit, loco natus & alibi in *eadem libro*; Quintus obscuro genere ortus, in cujus rei confirmationem plura tradit Tiraq. *de nobilitate, cap. 2. num. 12.* & facit *textus in l. in concubinato*: ubi obscuro loco nato *ff. de concubinis*: spurius autem de obscuro loco natus dicitur, quia sine patre est vel vulgo conceptus *ff. de statu hominum §. si adversus instituta de Nuptiis* Calepinus in verbo *spurius* Castellanus Costa in *d. spurium* Roxas de *successione ab intestato cap. 19. in principio.*

Quod si obscurum appellaveris † ignobilem ut in hoc sensu utitur Suetonius in *Vulio*, in illis verbis: *Vitiliorum originem alij aliam, & quidem diversissimam tradunt partim veterem & nobilem, partim vero novum & obscurum*, & Statius *lib. Silva. 3. Silva 2. ibi*:

*Non te serie inhonora parentum
obscurum pro avis & prisce quis & egen-
tem,
plebeia de stirpe tulit...*

Spurius utique ignobilis semper in jure fuit habitus & communiter reputatus, Tiraq. *d. cap. 15. num. 16.* non enim succedit

in honoribus Patris nec, est de domo, familia seu casata ejus: *l. eam legitime ff. de statu hominum l. liberos ff. de senatoribus lex revera ibi: Bald. C. de suis & legitimis heredibus l. 3. tit. 15. part. 4. lib. 2. tit. 13.* eadem partita: & ideo non portat arma progenitorum familiae, de quo latè per Tiraq. Roxas ubi *suprà fol. 86. Otalora de Nobilit. 2. part. 3. princip. cap. 3. num. 3.* Ioannem Garciam *eodem tractatu glossa 1. §. 1. num. 61. & glossa 21.* ubi per alios varios numeros: an hoc in legitimitate, Principis rescripto procedit, ingenuè disputat Ioannes de Castill.

Quintò jure etiam divino incapax successione paterna & abjectus spurius fuit habitus & legitur Genesis, *cap. 21. ibi: Ejce ancillam, hanc & filium ejus; non enim erit heres filius ancille cum filio libere,* & Paulus ad Galatas *cap. 4. de quo in cap. non omnis 32. quest. 2. & in cap. dicat aliquis 32. q. 4. & lib. sapiens. cap. 3. adulterorum filij abominatio sunt Deo: cap. penult. 36. distinctione & Deuteron. cap. 3. ibi: non ingreditur mazer: ita ad Corinthios cap. 7. filij vestri & legitimi immundi sunt,* quod Bonifacius Martyr Regi Anglorum scribens uti habetur in *cap. sigens 56. distinctione*, exactissime significavit: *si gens Anglorum* (inquit Bonifacius) *sicut per istas provincias divulgatum est in nobis, in Francia & in Italia impropertur, & ab ipsis paginis impropertur nobis obijcitur, & spretis legalibus connubiis, adulterando, & luxuriando ad instar Sodomitica gentis, sedam vitam duxerit, de tali commistione meretricum estimandum est degeneres populos & ignobiles, & furentes libidine fore procreandos; & ad extremum versam plebem ad deteriora & ignobiliora vergentem & novissime nec bello saculari fortem nec in fide stabilem, & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem esse venturam: Paleotus de notis spuriis cap. 54.*

In hac tamen opinionum controversia ejus veram resolutionem firmare non ausus cogitandam reliquit Azevedo *1. dit. l. 7. cons. 9. lib. 3. Recopil. num. 142.* semper proclivior fuit affirmativæ parti: Cui professori obstant argum. contraria: primum, quia latet infamia facti talem esse, ut omnes agnoscunt, sed ad incapacitatem & inhabilitatem officiorum Reip. contractandam hæc non sufficit, sed est necessarium quod sit infamia juris, & quod in ea expressa sit prohibitio, ut affirmat Fontan. *d. glossa 10. num. 52. versio. predicta autem omnia: ubi alios refert Covarr. in practicis d. cap. 19. n. 5. versio. 6. cons.*

Rursus quod spurius non est infamis

infamia facti, quæ ab ejus moribus descendat, sed ob culpam parentum, quædam ad peculiares effectus à jure afficitur nota quæ dicitur à multis infamia facti, ut rectè animadvertit Covarr. ubi *proximè versio. 2.* constat & ita intelligenda est *d. lex. 2. tit. 6. part. 7. ibi: Infamando est defectio; & ita infamia facti nunquam inducit prohibitionem officij vel dignitatis ut in l. 2. §. miles ff. de his qui notantur infamia: nec secundum, quia Curtius dum contrarium sentit, uti deceptus fuit & adversus jura loquens non est audiendus, nec Venetorum statutum de quo loquitur Fulgositius nos immorari debet, cum qualibet civitas seu communitas suis ordinibus regatur ut Avend. in suo sensu ut §. jus autem civile, instituta de jure naturali gentium & civili: quod in consequentiam trahi nō debet: nec tertium quia glossa in *d. authentic. de defensoribus civitatum* verbo obscuro & verbo generaliter intelligi prout officiorum exercitio repugnet & quæ à jure specialiter sit notata, non autē dict. aliqua solum ad alios effectus notant, habet.*

Cum tum plures spurios & Bastardos gubernationi, dignitatibus, bellis, & magnis officiis aptissimos fuisse & sacra & humana indicant elogia ut in *cap. undecumque cap. nunquam & cap. nasci 56. distinctione*: ubi & traduntur plures rationes ut ab officiis & dignitatibus spurij non arceantur & in *d. cap. nasci*, scribitur Iephthe illum spectata fidei judicem Israël cujusque magis res gestæ narrantur meretricis filium esse: & Hercules, & Alexander Magnus quibus in re militari, ut cetera defuerint, neminem parem fuisse unquam legimus; veterum scriptor magnus tamen meros spurios fuisse tradit: hinc olim in Athica locus quispiam erat *Cynosarges* appellatus Herculi dicatus, in quo spurij quique tam ex patre quam ex matre cives non erant, exercebantur, quoniam Hercules nothus erat, & tamen virtute sua Diis æquum honorem assecutus est: Stephanus, & Suidas; sed & Romulus ipse inter Deos habitus, patre incerto fuit, ob idque ad abigendam ignominiam dicitur fabulose ejus matrem divino compressu cum peperisse, ut refert Tiraq. *d. cap. 15. num. 2. & 31.* ubi de Servio Tullio, Timotheo, Atheniensium Imperatore Themistocle, Medone, Teuceleone, Beonpho, Necomaco, Homero, Demostene, Bruto; & de nostris scriptoribus Ioanne Andrea, Bartolo, Gratiano, Petro Lombardo, Petro Comestire; idem ex bonis authoribus affirmat: & de nostris Hispanis possent

possem utique maximos & præstantissimos virtutum & nobilitatis Heroës qui spurij fuerunt referre, quibus legitimi fratres & parentes non solum dedignari non potuerunt, sed suis factis inclytis iustissime gloriantur, sed sufficiat nunc pro cæteris, nempe Madarran Conzalez de Lara filiū D. Bustum de Lara Dominū oppidi de Sajas de los infantes, Antiquitūs dicti de Lara & non de Bureba ut aliqui dixerunt nunc autem de los infantes à quo descendit per illustres, antiquissima & nobilissima familia de los Manriquez de Lara, de quo latè per Camalloom Garibai lib. 10. compendiose Historie Hispanie cap. 16. tom. 1. Sandobal in speciali istorum Baronum descendencia quam post vitam Imperatoris Alphonsi VII. collocavit, sed generali Hispaniæ cōsuetudine absque controversia receptum est spurios filios magnatum, Regum, Ducum, Comitum, Marchionum & Baronum nobiles esse & nobilitatis parentum radice coruscare: ita Rainus de Nobilitat. 2. quæst. §. quæstionis in princip. Ioannes Guierrez in repetitione §. sui institut. de hereditas qual num. 190. per la de ser. 145. §. 1. ad officia igitur Reip. honorifica admittendi sunt spurij dum tamen alias sint apti, nec ob spuritatem tantum sunt reiiciendi, fateor tamen quod respectu & oppositione legitimorū, spurij non satis apti considerantur, nec eis præferri debent ut in d. l. generaliter, §. spurios ubi legitimus competit & preferendus est spurio † quod non provenit ex eo quod spurius indignus vel inhabilis sit, sed ex eo quod semper melior debet eligi & idonior, ut supra diximus latè & ita dicit Covarr. d. cap. 19. num. 6. ne quidquam urget: unde spuritas non obstat ad hæc officia consequenda, nec infamiam irrogat Burgas de Nobilitate, discursu 3. n. 16.

Et in spurjis natis ex flumine Ibero ad Montanos sursum, qui etiam nobilitate parentum gaudent, ut probat latè Ioannes Garcia de Nobilit. glossa 1. §. 1. num. 60. cum sequentibus.

Sed & illud obiter ad quod in dubio nemo præsumitur spurius † sive Bastardus ex his quæ adiecit Ioannes Garcia de Nobilit. glossa 20. num. 38. nec etiam qui ob aliquod delictum publicum passus est verecundiam, vulgo basido asrentado admitteendus est ad officia Reip. Avend. ubi supra d. et. versic. sin autem, nam licet ictus fustium non infamet, nisi causæ propter quam imponitur, infamatoria sit l. ictus fustium ff. de his qui notantur infamia notat glossa verbo algun tierro in l. 5. tit. 6. part. 7. ta-

men qui communi vulgi opinione & omnium distinctione iste talis propter proprium delictum infamis & vilis reputatur ad talia non debet eligi officia, ut docet Azeved. in d. l. 7. n. 15.

Nec tabernarij. † muliones, sutores, hospitatores, vulgo, Miseneros, artocreatrij, & alij qui Mechanica officia de quibus loquitur Tiraq. de nobilit. cap. 34. per tot. Cravet. qui loquitur 1. Tabernario consil. 13. num. 2. & consil. 163. volumine 1. Rolland. à valle, consil. 34. num. 5. vol. 2. quibus officia Reip. honorifica non sunt conferenda Palad. in Rubric. de donat. §. 9. a. 9. nec pastores ut in l. ne quis ex ultimis: C. de dignitatibus lib. 12. ubi Bart. expresse sumit illum textum: sic quod negociantes, artes vilissimas ad dignitatem seu honorem non aspirant, & aspirantes repelluntur à dignitate seu honore etiam quæsito, & ubi Ioannes de Platea, ubi etiam ait quod propter vilitatē negotiationum repelluntur à dignitatibus & honoribus, tanquam viles & humiles, non autem propter pœnale exercitium negotiationum: nec quia sunt infames, sed quia talia officia exercent; & ponderanda sunt verba illa, abeje & isque officiis ut l. deformibus monetariis etiam, quæ utique insinuant quod exercentes mechanica officia abjecta ista præstantes ministeria vilia, privantur Officiis honorificis l. se cohortalis, vers. etiam cunctos ad Cohortales, & princip. Cornicul. lib. 12. prosequitur Ioannes Gutierrez consil. 31. per tot. maximè ex num. 6. quæ vidi: quod tamen intelligi nisi inde factum albore ut in illis qui utensilia ff. de muneribus, & honoribus, an pecuniaria hominem facit, ut quando quam multum apti aut idonei admittantur, & è contra procedat primum cuius membrū quoties publici illa quæ ipso iure infamant, fiunt, prout est in delictis positis per l. 4. tit. 6. part. 7. tunc enim nulla requiritur sententia; nam si occultè fierent tunc quamvis ipso iure infamia incurreretur requiritur sētētia infamiæ incurse declaratoria, etiam ut agnovi ab officiis honoris & dignitatis consequenter repelleretur: & ita videtur probari in d. l. 5. tit. 6. part. 7. in fine & voluit glossa faciendo, ibidem: nam ubi dicitur quod si quis deprehenditur in furto per quod delictum sit notorium, licet nondum sētētiatū sit super eo, infamis est, nam in notoriis nulla requiritur, consil. quomodocumque lex loquatur; secundum Hypolitum in d. §. agredior n. 125. cum pluribus sequentibus: si tamen non deprehenditur interim, quod improbat & super furto sententia cōdemnatoria adesse infamis,

infamis, diu non potest & sic non repellendus ab officii acceptione : nam & sic videmus quod licet infamis infamia juris testis esse posset prout commune diximus jam ex *Jasim d. l. 1. num. 65. C. de sum. trinit.* tamen si infamia est occulta non repellatur à testimonio, prout & hanc communem detestatur Aretin. in *C. cum non ab homine num. 93. de judic. ex glossa in l. contraff. de testam.* pro quo est optima lex *tit. 16. pari. 3. col. 3. in princip. ibi : Conocido, & in col. 1. ibi : Conocidamente : & sic est declaranda & intelligenda Angeli Doctrina in l. 18. qui in judicio ff. de his qui notantur infamia;* dicentis quod committens crimen publicum est infamis infamia facti, etiam non secuta sententia; nam verum est quoties ex tali crimine esset infamatus publicè, prout intelligit, *glossa 2. in l. 5. tit. 6. part. 7. & glossa 1. in l. 7. Coll. & part.*

Illud tamen advertas velim quod ubicūque requiritur una sententia de ea utique intelligi debet, quæ transivit in rem judicatam, non autem de ea à qua appellatum fuit, vel appellari potest, quia idem est non esse latam sententiam, vel latam sed suspensam appellatione : *Surdus elegantie 335. & condemnatus, † pendenti appellatione non dicitur condemnatus l. 1. C. fin ff. ad Tertullianum l. 2. & consi. cum ff. de penis :* quod est adeo verum, ut ex quacumque causa accidat quod sententia non habeat executionem vel suum debitum effectum, judicandum de ea sit ac si prolata non fuisset: *Surdus discussione 51. num. 22. Cancar. 3. part. cap. 17. de sententia & executione à num. 42. & condemnatus ex sententia quæ alias irrogaret infamiam, non dicitur interim infamis, dum appellatio pender : Boërius consi. 1. num. 2. & cum Lancelloto & aliis tradit in terminis Fontanel. d. glossa 10 si prius reperita nec fastidio, sed utilitati erit cum plures allegare, ex num. 6. cum pluribus sequentibus.*

Nec officiales antequam sint, † dicuntur posse nominari ad officia Reip. *Bart. in l. 1. cum omnes Iudices tam civili sententia : Callendus de sindicatu quest. 96. Aviles in C. per textus cap. 4. verbo instituta n. 14. Cadebo de divisione 84. num. 1. nec debitores † Reip. quæ rationem non reddiderunt l. rescript. debitores ibi : glossa l. 2. C. de debitoribus civit. lib. 11. non semper §. cum debitoribus ff. de lucro immunitatis Avend. dict. c. 49. num. 25. ubi allegat Ripam in tractatu de peste 3. part. verbo susceptores Rep. in proposito, qui signantur ab Ulpiano in dict. §. debitoribus rerum publicarum ad*

honores invitari non posse certum est, nisi prius in id quod debetur Reip. satisfecerint : sed eos demum debitores rerum publicarum accipere debemus, qui ex administratione Reip. relinquuntur : ceterum si non ex administratione sint debitores, sed mutuum pecuniam de Rep. acceperunt, non sunt in ea causa ut ab honoribus arceantur.

42

Et Officialis qui ob demeritum † fuit remotus, & privatus officio Reip. maxima ignorantia notatur *l. cognitionum. ff. de variis & extraordinariis cognitionibus,* ubi minuitur æstimatio quando quis ordine movetur, *Platea in l. 1. C. de his qui non in plateis stipendiis soluti sunt lib. 10. ibi : nemo ille qui semel intrusione convictus, idem rursus Officium gerat, in quo etsi ante d. rescriptum nostrum Clandestina supplicatione intulerit :* ubi *Platea, Cod. de dignitate lib. 12. ubi iudices qui se furtis & sceleribus maculasse fuerint convicti, ablatis, codicilio, insignibus, & honore exuti inter pessimos quisque habeatur l. 2. C. de Palatinis sacris largit. lib. 12. ubi nullus ; Thesaurensis vel officialis comitis thesauri semel deprehensus ex quocumque pacto aut repetat militiam suam aut aliam, decis. 121. & in dubio præsumitur ob culpam remotus Platea in l. quicumque C. de usis officiis lib. 12.*

Tandem de vicinis † & naturalibus pro complemento hujus capituli, meminisse juvabit, extraneum, & alienigenam & non vicinum illius loci ubi sunt exercenda officia, vicinis & habitatoribus & his qui ibi larem habent sunt concedenda, ut in *auth. de defensoribus civit. §. ibi :* sed servandum circulum habitatoribus civitatis quorum aliqua ratio est hoc implentibus, & dum circulus expletur, rursus revertentibus ad sollicitudinem, & civitati per prædictam curam administrantibus. *Boterus decis. 272. & de jure nostro est textus in l. 1. tit. 3. lib. 7. ibi : Mandamos que los Oficiales perpetuos de las nuevas Ciudades, Villas y lugares no sean prohibidos salvo los naturales de los que son en ellas Vecinos y moradores siendo naturales y viniendo a hacer morada en ella y no en otra manera, & in l. 1. tit. 14. eodem lib. 7. ibi : des los naturales de estos Reinos y aviendo los tales personas idoneas naturales de los lugares de los officios vacaren las preferimos Avend. d. c. 19. num. 7. in princip. vicini enim & naturales scient idoneas consuetudines ac statuta ipsa civitatum & Villarum, & amor patriæ, & descendendum impellit eos ad rectè officium gerendum ; honestum quippe est & fructuosum in sua patria quemquam beneficiari, ut alias tradit Abbas in cap. ad d. eorum ad finem de institut.*

& ubi in loco inveniuntur idonei non debent præfici extranei Bald. & Albericus in *l. divus ff. de tutoribus & curatoribus* Tatisabius glossa & DD. in *l. plane ff. quod cuiusque universit. nomine* Gregorij Lopez in *l. 13. tit. 15. part. 1.* notat Avend. in *d. l. 1. & in l. 14. tit. 3. lib. 1. recop. n. 9.*

44 Circa quod advertas velim quod non requiritur ad hæc officia obtinenda quod quis solus sit vicinus † sed insuper habitator dict. *l. 1.* ibi: *Que sean ellos vezinos y moradores en las ciudades, villas y lugares donde fueren prohibidos de los tales officios o naturales de ellas, o que aian sido vezinos de ellas diez años antes que por nos aia sido prohibido de tal officio.*

45 Quis autem dicatur vicinus † & habitator, & quomodo contrahatur vicinitas & utrum petentibus possit denegari, & an in duobus locis possit habere simul, & qua parte anni debet quis habitare & residere? & alia pleraque notatu dignissima, & passim occurrentia quæ necessariò hæc discutienda se se offerebant, latissimè & copiosè ac valenter invenies in *lib. meo de pascuis & jure pascendi cap. 4. per tot. & cap. 5.*

46 Utrum vero pauper † propter inopiam videatur indignus ut in *l. inhabilis ad officia Reip.* solet dubitari, & minus aptum tradit Platea in *l. ad subeunda C. de decurionibus lib. 10.* Aviles. *cap. propter cap. 4. verbo le cumple num. 10.* Avend. *versic. supra n. 17.* Cabedo de *decussione 84. num. 1. & decis. 2. part. 1.*

Et semper debet attendi quod major dignitas † non detur ei qui minorem non habuerit antea *l. neminem C. de consulibus lib. 12. l. ultim. ubi glossa C. de decurionibus lib. 10. l. honores. ff. eodem*: qui minorem habuerit præferendus est nullam habenti si idonior est: Marcus Antonius Eug. de *Neapol. illustr. cap. 17. num. 14.* Mastrill. de *magistratu lib. 1. cap. 24. n. 41.*

48 Oppositio † vero defectuum in electis, suæ ac impugnatio electionis minori parti eligentium seu universitatis competit ut in *lib. 86. tit. 1. lib. 7. recop. Curia pisana lib. 2. cap. 15.*

Nam licet minor pars non possit dissolvere quod à maiore parte factum extitit: ceterum non prohibetur per viam Justitiæ coram potiri, & quilibet de populo allegare causam ob quam electio facta à minore parte universitatis annulletur, & Conc. celebri *Armor. 132. num. 1. & 8.* Corsatus in *suis singular. verbo universitas*, cuilibet de populo competit, & poterit appellare *l. reus delatus* ubi glossa in *C. ut cir.*

ca. conf. alicui in 6. Abb. in c. delicti de except. Avend. d. c. 19. num. 27. Cabedo *dis. Lusitana 112. part. 1. per totum*, quod intelligit ibi: contra promovendum, non vero contra jam promotum ex *Revifacho in l. unica C. de sententiis*, quæ pro eo quod inter notabilibus num. 9. Ant. devict. in *C. exp. A. de testibus*: Barbaria *conf. 64. col. 1. vol. 1.* nam contra jam promotum solum admittitur is cuius interest, sequitur Fontan. ubi *suprà n. 91.*

Sed singulariter producta limitantur ut nominatus † ad aliquod officium non possit modo aliquo, nec ab eo cuius interest, nec ab alio reprobari, si alias ad aliud officium quod requireret eandem (ut *l. m. jorem*) idoneitatem extitisset approbatus in notata in *C. cum venerabilis de except.* Panormit. in *cap. præsentium num. 7. de testibus & Eccl. Hugo conf. 28. num. 5.* arguentes ab approbatione testis quæ si semel fuit ab alio facta, non poterit amplius ille testis reprobari, latè & pulchre Vebus *dec. 270. lib. 2. Boër. decis. 144. num. 16. cum sequentibus.* Quod utique verum censet Fontan. ubi *suprà num. 94.* nisi impedimenti causa approbationis orta fuerit post primam approbationem; tunc enim nominatus de novo potest reprobari Boër. *decis. 142. n. 17.* & nullo etiam opponente Domino loci ad quem pertinet confirmatio, potest non admittere Bobad. in *sua polit. lib. 2. cap. 16. num. 156.*

Sed non passim hæc impugnatio † electionis à quolibet de populo debet admitti † præsertim si malitiosè apparet ex Cabedo *decis. 84. num. 16.* ubi iuste in proposito exclamat Fontan. ubi *proximè num. 90. versic. ceterum*, his verbis: *nec ego alias bene sentirem de eo qui id intentaret facere*: suspicor enim id fieri vix posse absque versutiæ labe, & spiritu ultionis, ratione alicujus intrinseci, de quo contradictor electum prosequatur, si non palam & manifestè, certè clanculum & latenter; quapropter debent iudices cum hi casus occurrunt hæc diligenter, & occasionem præscrutari quæ movere posset contradictorem, aut nominatum, vel eligentem, quod immunitas in privilegiatis injungitur; sed tabellio an admitti debeat ad officia Reip. dubitari solet: & sane licet negativè respondeat Avend. *dict. cap. 19. per tot. in l. unic. C. de decurionibus lib. 10.* quia tabellio natus officium infame reputabatur ut tradit Craver. *d. conf. 163.* uterque fallitur, quia Officium tabellionis honorificum est, ut suo loco diximus & tradit Covarr. in *præticis d. cap. 19.* & in terminis Fontan. *d. glossa*

glossa 1. num. 88. ibi: *Ceterum mitius forsancum eis esset agendum*; nemo enim non videt quanti honoris sit his temporibus officium tabellionatus, & præterea quod potest quotidiana experientia experiri, pluribus comprobatur Magon. in tractat. de tabellione aut hor. quantique sint ex ipsis, digni quidem, nedum ad unam civitatem sed ad integrum regnum gubernandum ac regendum; ac propterea in omnibus ferè rebus publicis nostræ Hispaniæ receptum jam est, ut hi ad hujusmodi & alia officia quaecumque honoris & lucri laudabiliter admittantur.

Sed ut quilibet electus ad officium debet esse ejus ætatis quæ requiritur, ut ad id admittatur, & quæ ætas in singulis officiis requiratur, dicemus in specialibus capitibus: & filius familias † non prohibetur eligi ad munera publica, dummodo major viginti quinque annis sit; licet l. final. C. de filio familias lib. 10. l. 3. §. si filius ff. de muneribus & honoribus §. explevisse ff. eodem Cabedo de divisione lusitana 84. m. 30. ætas autem seu qualitas vel dignitas debet adesse in nominatis ad officia tempore electionis, nec sufficit quod superveniat l. si quis mihi bona §. cessum ff. de acquirend. her. l. fratres ff. de penis, Clementina ut hi & ibi: glossa de ætate & qualitate, latè Decius in C. post cessionem de probationibus; Flaminii quæ de communi testatur lib. 4. de resignat. beneficij, quæst. 1. num. 14. Cravet. de ante tempore §. vidimus & abunde n. 33. Raudenl. cons. 11. num. 36. Zevallos q. 693. num. 6. Gutierrez cons. 1. num. 15. ubi allegat text. in C. suo tempore & cap. ei cui de præbendis in 6. Azeved. in l. 5. tit. 2. lib. 7.

Cum tamen infamem † infamia juris indignum & inhabilem ad officia Reip. & suprà dixerim, & certo certius sit ut in l. 7. tit. 6. part. ubi Gregor. glossa 1. ibi: *que estos tales no pueden ganar de nuevo ninguna dignidad ni honrra para que deven ser excozidos hombres de buena fama; aun las que avian ganado antes las deven perder luego que fueren provados por tales: in dubium solet excitari, utrum ut quis infamis sit requiratur sententia super delicto ex quo resultat infamia, in quo adeo utiliter & docte procedit Azeved. in d. l. 7. tit. 9. lib. 3. quod ejus verba transcribere non dedignabor; qui ita inquit num. 12. & videtur dicendum quod sic, nam ante sententiam non efficitur quis infamis cum usque tunc non habeatur pro tali. secundum Hipolitum cons. 52. num. 17. cap. 3. 19. vol. 1. & in practicis §. agredior num. 105. ubi tamen in num. 111. confessionem sufficere in judicio factam, item & quod sententia re-*

*quiratur videtur probari, in l. 5. tit. 6. part. 7. in quantum ibidem per gerundiu in dum futurum tempus respiciens formam & conditionem inducens ut suprà l. proxima diximus textus ille loquitur ibi: siendo dada, sententia quasi antequam datur infamis non reputatur interim salvum quod in judicio per confessionem non apparet de delicto infamante cum dum quod inquit Hipolitus in dict. 111. num. exprobat dict. lex §. fin. & ibi glossa in judicio in hac tamen quæ ad materiam de qua nunc tractamus, sit lib. de eligendo in judicem aliquem necne, dicendum mihi videtur ex Jacob. & Abb. relatis per glossa suprà in l. 4. tit. 6. part. 7. quod si infamia incursa fuit ipso facto tenet, ut non possit incurrere in se an esset iudex; sufficit quod probetur, quamvis nondum super ea sententia lata fuerit declaratoria infamie incursa: & hoc quod novum officium acquirendum, sed quod privandum exercitio officij, ante infamiam incursum, sententia requiritur, vel saltem notorietas infamie ipso jure incursa secundum quod diximus in l. 1. tit. 7. num. 17. supra isto lib. se vero non ipso jure infamia incurratur sed sententia necesse est, poterit optimè officium illud exercere nec est repellendus ab ejus exercitio: quæ quidem distinctio videtur posse probari ex textu in l. 4. & 5. tit. 6. part. 7. nam in l. 4. ponuntur illi qui ipso jure infames sunt & fuerunt propter delictum: & in illis inquit textus ibi in fine, quod nulla requiritur sententia, ut ab honoris & dignitatis officio consequendo repellantur in l. vero §. ponuntur illi qui per sententiam condemnandi sunt & declarandi infames tacitè vel expressè, per condemnationem de delicto eos infamante, & in eos, inquit textus ibi: *sententiam requiri*: ergo antequam sententia pronuntietur expelli non poterunt ab officiis justitiæ, acceptione & consequutione: & videtur hæc bona distinctio in propositum, si eam intelligamus & declaramus hoc scilicet modo quod alias ab hominibus dilectam & approbatam ipse solus reprobareret, & ni valde justificata appareret, repelleret eum cum omnium impensarum condemnatione ac Damnorum reparatione, & ita in illo sententia decidit refert Fontanel.*

Cum itaque pro impugnatione † electionis popularis sit actio: hic disputare non inepte poterat, cujus expensis esset prosequenda, & utrum electum pro expensis sicut unus de populo esset compellendus contra se contribuere, et si duo litigaturi se opponerent electionem faciant impugnantes, quis esset præferendus? Et an sententia contra unum de populo lata super

tali electione; ceteris, & universitati præjudicet; sed hæc omnia & alia pleræque in proposito occurrentia, maxima licet & aperta veritate resolvi in dict. tract. de Pascuis & jure pascendi cap. 29. per tot. & pro expensis factis in lite mota super electione facta impugnanda vel defendenda à majore vel minore parte universitatis: Vide curiam Pisanam lib. 2. cap. 16. per tot. & ubi adjectio Acevedi.

CAPUT IV.

In electionibus officiorum an semper obtineat quod sit à majori parte, & cavendum sit, & quid si electores impari numero contrarientur cum discordent.

SUMMARIUM.

- 1 Curia quod major pars efficit habendum est ac si omnes egerint.
- 2 Obtinere ij debent in electionibus officiorum, quibus major pars eligentium adstiterit.
- 3 Quod non procedit in rebus gratiæ.
- 4 Et hoc intelligendum est perinde ac si esset statutum vel consuetudo disponens quod major pars non sufficiat.
- 5 Electio à maiore parte facta tunc tantum valet, quando omnes electores vocati fuerunt, cum debuerunt vocari.
- 6 Quod tamen intellige si minor pars agat de contemptu non alias.
- 7 Consensus majoris partis si esset sane contrarius vel adesset justa causa contradicendi, aut minor pars esset sanior vel prudentior, major pars non attenditur.
- 8 Semper attenditur major pars prædominans.
- 9 Electio à majori eligentium parte facta, exequenda nonobstante contradictione.
- 10 Obiectio extrajudicialis non sufficit & cur.
- 11 Procedendum est in hoc casu, appellatione remota.
- 12 Præsumptio, quod factum est à majori parte, valere, nihil obstat, & cur.
- 13 Contrarium profecto optime defendi potest.
- 14 Rationes imola inanes in hoc casu.
- 15 Electores si fuerint impari numero quid faciendum?

16 Gratificari posse quinam existiment in proposito.

17 Quod limitatur.

18 Superior meram gratificationem non habet, sed electionem unius ex electis à pari numero.

19 Princeps ab hac regula excipitur.

20 Æqualitas impari numero quando accidit deveniendum est ad sortes.

UOD major pars curiæ efficit pro eo habetur ac si omnes egerint, docet. Scevola in lib. quod major. ff. ad municipal. cujus textus regula si ad omnes casus ex eo per DD. desumptos, & adnotatos profecturi essemus longissimum profecto iter arripere notabimur, & superfluitatis vel maxime digressionis vicio tribuetur, quare via tantum quod capiti humano, & instituto nostro naturaliter conveniat, servatis ad unguem multis, in medium proponamus oportet.

In electionibus ergo officiorum illi ob-
tinere debent quibus major pars eligen-
tium adstiterit, quia in negotiis universi-
tatis, quæ sunt communia pluribus ut uni-
versis procedit regula d. leg. cum major, fa-
cit textus in cap. 1. de his quæ sunt à maiori,
ubi DD. supra in cap. 1. de rebus Eccles. in 6.
Clement. Pastoral. in princ. in vers. plures
de rescript. cap. Episcopus de temp. ordin. cap.
cum nobis de elect. cap. sanè 65. distinctione,
& in Regio Consilio in sententiis statuit
majori parte Auditorum lib. 7. num. 4. lib. 2.
Rec. Et ratio est quia ubi concurrunt major
electorum pars, seu numerus præsumitur
Zelus: Alciat. lib. 1. præf. 15. Franch. qui
rem prosequitur decis. 2. part. 1. & facit il-
lud Prover. cap. 24. ibi: erit salus ubi multa
Consilia sunt; & ubi major numerus est,
ibi major zelus præsumitur, & Paralip. lib.
1. quia quod plures sunt Consiliarii eo per-
fectius veritas revelatur: cap. prudentiam in
fin. de officio delegati ibi: integrum est judi-
cium quod plurimorum sententiis confirmatur,
& leg. 10. num. 14. part. 1. & leg. 32. num. 4.
part. 3. & plura: Bobad. videndus lib. 3.
cap. 8. à n. 168. Capitius decis. Neapol. 152.
Fontan. claus. 3. num. 74. Quam utique sen-
tentiam in proposito casu observandam
censeo, quidquid contrarium per varia ju-
ra amplectatur Garcia de nobil. part. 3. §. 2.
vers. restat illud, cujus opinionem posse &
debere prædicari in iudiciis qui in gra-
du appellationis cognoscunt de electione,
qui iustissime sanius iudicium minoris
partis attendent ad confirmandam, vel re-
vocandam electionem.

Quam

Quamutique regulis variis ampliant, & limitant DD. sed potissime in rebus gratiæ non procedere † omnes agnoscunt; ut in *Authent. de defensor. civit. §. fin. ibi: nisi cuncta civitas, nullo reluctante elegerit cum leg. fia. Cod. de author. præstanda leg. defen. glossa fin. de natal. restit. glossa mag. in cap. cum omnes de constit. ubi Ign. Host. & ceteri, Felinus num. 17. vers. 1. fallit, & testantur communem; Dec. ibi: c. elect. n. 6. Socin reg. 143. vers. fallit ubicumque, Jaf. in leg. juris gentium §. fin. num. 8. vers. 7. ff. de pactis, Mariana in leg. 4. §. cato. 274. ff. de verb. oblig. D. Padilla in leg. aquam num. 3. cod. de servit. Cum tamen electio officiorum sit actus necessarius, quod à majori parte fit est observandum: Annan: alleg. 57. n. Nec obest textus in dicta *authent. de defens. §. fin. ibi: nullo reluctante*; quia procedit in declaratione continuata & sic in casu gratiæ, ut observat Aceved. in leg. 4. num. 5. lib. 3. recop. & nos alibi diximus.*

Et in tantum, quod suffragiis majoris partis sancitur aliter; quod procedit itidē † si esset statutum, vel consuetudo disponens quod major pars non sufficiat: Gofred. conf. 51. Riccius in addit. ad Franc. d. decis. 2. Afflict. d. decis. 1. Azeved. dict. cap. 14. num. 13. Bobad. ubi suprà num. 169 littera A.

Verum † procedit si omnes electores vocati sunt cum debuerunt vocari; nam si contempti fuerint, tunc factum à majori parte non valet, minore de contemptu agente, secundum omnes in cap. 1. de his quæ fi. cap. 2. de elect. ad leg. 10. num. 14. part. 1. ibi: E quando aliqua & Avend. 1. part. cap. 19. num. 14. Azeved. ad cur. Pisan. cap. 2. & lib. 2. c. 14. n. 3.

Quod tamen intellige † si minor pars agat de contemptu non alias Marcus decis. delphin. 134. num. 3. querit an contemptus possit unam de duabus electionibus ex eadem descriptione resultantibus ratificare, & an iudex in officio possit allegare contemptum alicujus de Capitulo, differit Abbas in cap. in genesi col. final de electione, Greg. Lopez in dict. leg. 10. num. 14. part. 1. gloss. fin. quod procedit quando electores congregantur ut Collegium, & nomine universitatis, non ut singuli, ut cum Lambert, & aliis probat Azeved. ad c. 14. ubi quod contemptus minoris partis non reddit electionem nullam, sed annullandam, ex cap. quod sicut de electione, & ideo minori parte contempta faciente electionem esse validam; & quid quando major pars fuit contempta, quæ omnino vide, quæ tamen

ab eo ita erudite scripta sunt ad quid repetenda.

Rursus in electionibus quando † consensus majoris partis effect sane contrarius 7 vel adesset justa causa contradicendi; aut minor pars esset sanior, vel prudentior; major pars non attenditur cap. 2. coram de elect. ibi: quæ majori, & saniori parte cap. Capellanus de feriis ibi: meliori, vel subtiliori nititur ratione ad cap. 1. de his quæ fi. ibi: nisi à prioribus, & inferioribus aliquid fuerit rationabiliter objectum, & obtentum ad leg. 10. part. ibi: mas si los que son mas pocos & Bobad. ubi suprà num. 170. littera, H.

Itaque semper † attenditur major pars 8 prædominans; Unde si aliquis presentatus à patronis habet plures voces, & majorem partem patronorum, cessat concursus inter presentatos, & is solum examinandus est, & si idoneus reperitur, est instituendus cap. 3. de jure patronatus, & ibi glossa Covarr. in regul. peccatum 2. part. §. 7. num. 8. Lambert. de jur. patron. 1. part. lib. 2. quest. 10. art. 3. num. 17. & 3. p. lib. 2. q. 4. art. 1. Gutier. 2. canon. quest. 10. n. 10. Vega in summa, 1. part. cap. 3. casu 34. Ludovic. decis. 404. num. 3. late D. Salgad. de reg. protect. 3. p. cap. 19. n. 124. Gram. conf. civil. 4. & dicitur potior pars, & sanior ubi electores sunt ditiores. Bald. in leg. & suum §. fin. ff. de pact. num. 4. eleganter Thesaurus decis. 1. num. 8. qui licet in sententiis judicum data paritate loquatur, tamen omnium DD. assertiones in proposito applicabiles, & ita ait num. 8. usque ad num. 12. & suprà ibi; in causis criminalibus observatum.

Electio † autem quæ fuerit à majori 9 parte eligentiū facta erit exequenda non obstante contradictione interposita à minori parte, etiam si probatio justificata contradictionis incontinenti offeratur, ut putant Abbas, & alij in cap. 1. de his quæ fi. cujus rei tres solent cognitæ allegari rationes.

Prima quia † extrajudicialis non suffi. 10 cit objectio exceptionis, vel contradictionis legitima, etiam si illius fuerit objecta probatio; quia extrajudicialia non suspenduntur appellatione, ut latè per Francisc. in cap. bon. n. 34. de elect.

Secunda, † quia cum procedendum 11 in hoc casu, appellatione remota, ut in dict. cap. 1. ibi: appellatione remota valet semper, ut suum consequatur effectum, quod à majori & saniori parte capituli fuerit statutum cap. ex ore dict. num. ibi non attendente.

Tertia, quia cum præsumptio † sit pro 11

factis à majori parte nihil obstat dict. oblatio; qua utique tres rationes assignavit Imol. cap. 1. col. 1. & 2. in cap. cum inter Canonicas col. penult. in fin. de election. Amplectitur Acevedo lib. 2. cap. 14. n. 12. D. Salgad. de Reg. protect. 2. part. cap. 13. n. 227.

13 Sed contrarium † profecto optimè defendi potest ex iuribus & argumētis à me allatis, & ex eodem textu in dicto cap. 1. ibi: nisi competitoribus, quæ etiam utique admittunt contradictionem, & appellationem ab electione facta à majori parte capituli, & executionem denegant, dummodo contradictio, & reclamatio fundetur in aliqua rationabili causa.

14 Nec quidquam obstant rationes † Imola supra dictæ, non prima; quia quantumvis electio officialium sit actus extrajudicialis, ut in leg. assignare ff. de assign. libert. lib. 1. §. si assignare ff. eodem Gam. decis. 173. à. n. 9. Valefc. conf. 61. num. 5. II. & 14. & 102. num. 25. Flores 3. var. 9. 22. num. 1. & à. num. 4. & num. 84. D. Castillo 6. contr. cap. 80. num. 2. Etiam à nobis dictum alibi manet eo ipso quod contra electum sive electorem opponitur de aliquo defectu, facta reclamazione, vel contradictione electio reducitur ad actum, & processum judicalem, & appellatio interposita tanquam ab actu judiciali metiri debet ut diximus sup.

Nec secunda & tertia, quia non est in distinctione verum quod omne factum majoris partis, debet non obstantè appellatione exequi, sed incertis casibus Marcus decis. 135. part. 2. & facit illud Exodi 23. ibi: nec in iudicio; plurimorum acquiescere sententia, & sic nihil obstat factum majoris partis cum & probationi contrariæ subsit, & appellari possit, & appellatio in aliquibus soleat suspendere, ut latè diximus in cap. ibi: quod talis electio periculo attentari subijciat, vel non satis distinctè scriptum invenies, ita intelligere debes, latè tradita à Bobad. dict. cap. 8. ex n. 168.

13 Sed quid faciendum quando electores † sunt in pari numero, ita quod ex duobus vel tribus electis unusquisque eodem numero, & æqualia suffragia pro se haberet, ferè semper in praxi occurrit & disputatione dignus est.

16 In quo utique dubio Pisa in cur. cap. 17. superiorem, aut Iudicem ad quem pertinet confirmatio & approbatio, gratificare † posse existimat, & quod in plerisque locis hujus gratificationis viget consuetudo, quæ jure communi satis conformis est ex Bart. in leg. in venditione §. si unus ff. de bon. mth. lud. poss. & leg. duo iudices & ibi

Alex. ff. de re judicat. & facit textus in cap. cum autem ubi Abbas de jur. patronat. Felin. in rubric. de trog. & pac. n. 7. & 8.

17 Quod tamen non ita indistinctè † & generaliter accipias, sed cum iudicio discretionis, & grano salis; nam regulariter datur inæqualitas eorum qui impari numero electi sunt, nec est locus gratificationis; nec personarum acceptio juxta illud Jacobi Apost. cap. 2. ibi: Si autem personam accipitis peccatum operamini, redarguti à lege quasi transgressores, & Levitici cap. 19. ibi: non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis, juste iudica proximo tuo, & illud Lucæ 20. Non respicies &c. & apud Marcum Evangel. etiam legitur, cap. 12. ibi: nec vides in faciem hominum, & ex Hæbreæ, & Græcæ Locutione explicat Iansen. in concord. cap. 116. docet Abbas in cap. cum M. de const. num. 14. Lambert. de jur. patron. art. 1. quest. 5. princ. 3. part. 2. lib. à n. 1. & art. 18. n. 2. & art. 7. num. 9. in terminis; Marcus decis. delph. 5. Aceved. ad Cur. Pisan. d. c. 17. littera, D.

18 Nec hoc casu superiorem † meram gratificationem habere: sed electionem unius ex electis à pari numero, qui sit utilior, & convenientior Reipublicæ affirmat Acevedo; aliter & in conscientia Iudex sic malè eligens & gratificans peccaret; nisi aliqua ex causa, posset se excusare, ut quia dubium erat an alter pars sit securior, aut utilior, vel quia motus ex const. DD. aut variorum sapientium & timorata conscientia, prout per iudices discretos, & conscientia suæ amatores fieri solet, & considerandum deliberatè est, & pensatè; Acevedo sequitur Fontanel. d. glossa 10. n. 54. vers. sed sit itidem si non contradictores.

In Principe † tamen vel alio qui ex mera liberalitate, & gratiosè, alias posset 19 officium concedere ad ejusque nutum, & voluntatè disponere, rectè gratificationi erit locus; quia in re sua quilibet est moderator, & arbiter, ut in leg. cum mandata Cod. mandati, & facit illud Matthæi cap. 20. ibi: an non licebit mihi, quod volo facere de meo, mirabiliter docet Angarrius lib. 2. de legibus contrav. 8. num. 32. quæ num. sequenti. ita ait. Ex. qua doctrina &c.

19 Sed in casu proposito nostræ questionis quando datur æqualitas † in pari numero deveniendū esse ad sortes opponitur Nicolaus Garcia de beneficiis tom. 1. part. 5. cap. 4. num. 205. quæ refert Fontanella d. glossa 10. n. 54.

CAPUT V.

Electio seu nominatio officialium utrum debeat fieri de digniori, aut sufficiat in utroque foro de digno, & si indignus & incapax nominetur & eligatur, an electores potestate eligendi priventur & qui tunc debeant eligere.

SUMMARIUM.

- 1 Electores in officiis publicis digniores eligere debent.
- 2 Doctores hanc doctrinam tuentes tum jurisconsulti, tum etiam Theologi referuntur & n. 3.
- 4 Obijciuntur duo huic opinioni.
- 5 Quibus satisficit.
- 6 Molina obiectio proponitur, & huic respondetur.
- 7 Eligens dignum omisso digniori, etiamsi peccet mortaliter tamen restitutioni erga digniorem non est obnoxius.
- 8 Eligens indignum non solum peccat mortaliter, sed etiam tenetur ad damna ex tali electione sequuta resarcienda.
- 9 Restitutio damni ex indigni electione provenientis, non dignis seu dignioribus facienda, sed Ecclesia aut Reipublica.
- 10 Electores ob electionem de indigno factam an priventur pro illa vice facultate eligendi, & ad quem illa revertatur, proponitur questio 5.
- 11 Elector scienter eligens indignum amittit pro illa vice potestatem eligendi.
- 12 Electione de indigno facta, facultas eligendi ad Superiorem devolvitur.
- 13 Electores indignum scienter eligentes arbitrarie puniendi.
- 14 Electores indignum ignoranter eligentes non privantur facultate eligendi sed possunt iterum ad nominationem de digno procedere.
- 15 Elector, dum indignum ignoranter eligit, non potest dici delinquere.
- 16 Electio, dum aliquo casu non sortitur effectum, puta quia nominatus non vult consentire electioni, non ideo electores privantur facultate iterum nominandi.
- 17 Eligendi facultate non excidunt electores, dum dubium est scienter an ignoranter indignum elegerint.
- 18 Electio de indigno utrum scienter, an vero

ignoranter facta fuerit quomodo probetur, traditur remissive.

- 19 Regula, utile per inutile non vitiari, non procedit in individuis.
- 20 Intelligitur eadem Regula in proposito.
- 21 Personæ quot sunt electæ, tot etiam sunt electiones.
- 22 Electio de dignis legitime facta & publicata statim jus acquiritur electis.
- 23 Indignus ad officia publica ille dicitur qui non habet qualitates ad id necessarias.
- 24 Indigni quinam dicantur.

ONCEISSIMUM & diffusum disputationis campum materies hujus capituli nobis præstabat, sed tamen ita eleganter, & copiose per infra referenda variis

in locis ad partes & per argumenta est acritata, quod labor repetendi ab eis minutatim dicta, gratus & jucundus non censetur: Quapropter tantum ea quæ pro resolutione questionum in fronte cap. istius propositarum necessaria fuerint brevibus perstringam cancellis, & vestris oculis obijciam.

Itaque in officiis & publicis electores seu nominatores digniorem eligere & nominare debere notissimi juris est ut in l. ad subeunda C. de decurionibus lib. 10. ibi: dignissimi meritis & facultatibus: in Authent. de defensoribus civit. in princip. vers. interim ibi: sed in vicem universi nobiliores ibi: glossa inquit nota nobiliores esse eligendos, ut in authent. ut iudices, sine quo suffragantibus, ibi: honestiorem quendam ad administrationes dirigere l. 1. tit. 4. lib. 4. Novæ recap. pro qua opinione plures possum & maxime authoritatis & eruditissimos & viros referre, & cumulare, sed tamen pauci sufficiunt, cum ita apertè veritati accedunt: eam igitur viriliter amplectuntur & severe observandam profitentur in C. cum olim sub n. 2. de testibus, eligendus est idoneior: Platea in l. humilioribus C. de susceptoribus lib. 10. Avi. in c. 17 per tot. verbo eligant num. 2. ibi: de jure communi ad Concilium civitatis spectat facere electionem officialium & talis electio debet fieri de magis idoneo Ioann. Valer. in differentiis utriusque sort. verbo electio, different. 2. num. 3. ibi: quilibet distributor, seu collector munerum Reip. tenetur ea conferre dignioribus sub pænâ peccati mortalis Molin. de h. p. prim. lib. 2. cap. 5. num. 66. ibi: hæc autem opinio vera ac tuta non videtur, cum jure civili statutum est, meliores ac nobiliores ad magistratus selectas

culares eligendos esse Ioann. Gutier. lib. 2. Canoniar. cap. 11. n. 42. qui postquam id in beneficiis & dignitatibus Ecclesiasticis per varia fundamenta comprobavit, ita inquit superiora omnia de digniore eligendo ad Ecclesias & beneficia Ecclesiastica, procedunt etiam eisdem rationibus in electionem & provisionem munerum, publicorum atque gubernationis & administrationis iustitiae, ex quibus totius Regni regimen Ecclesiastici ac secularis status moderatio plerumque pendet: & paulo inferius ubi reddit rationem ibi: siue, etenim haec publica munera conferantur, & onera Reipubl. quae privati ad ejus ministerium subire tenentur, velut bona, & honores ipsius communitatis, utroque casu peccatur digno conferendo, omisso digniori: priori quidem, quia conferens non servat illam iustitiam, & jurisdictionis rationem in regimine communitatis, quae uti debet erga ipsam Remp. cum teneatur digniorem muneribus publicis praeficere, Avend. cap. licet ergo & cap. unico, ut Ecclesiastica beneficia & in cap. vilissimus 1. q. 1. posteriori autem casu peccat Princeps communitatis adversus iustitiam distributivam, juxta quam tenetur Reipub. honores, & bona subditis distribuere, secundum cuiusque dignitatem, ut dignior digno, melior bonus in his assequendis praefatur ut ex Aristotel. lib. 5. & hujus cap. 3. probavit in nostris terminis, Covarr. ubi supra per tot. illum §. 7. & praecipue num. 3. Bobad. lib. 3. politic. cap. 8. num. 44. ibi: voca a los Regidores la leccion de los officios y deben elegir los mas ydoneos D. Perez de Lara de anniversariis, lib. 2. cap. 2. ex num. §. 34. Sarmiento de Padilla in leg. cum quidam ff. de leg. 2. Caldas de monit. emphiteusistom. 3. cap. 5. Parlador tom. 3. different. 8. num. 8. & 2. Spin. de testamentis glossa 18. num. 10. & 9. Alex. Raudens. decif. 35. & 36. part. 1. Acevedo cons. 24. ex num. 40. Hieronymus Gonzalez supra regul. 8. Cancellaria glossa 4. ex num. 128. Ioannes Garcia tom. 5. praet. quest. 67. num. 6. Antonius tract. 10.

3. Et ex Theologis † Bannes 2. 2. q. 63. artic. 2. dubio 6. ait Senatores infideles sunt, & iniusti contra Rempub. & contra bonum eligendorum si officia, quae distribuunt per suffragia omnium, dispensent minus dignis quia inter ipsos, & Rempub. est pactum formale, vel virtuale de eligendo digniore, Salton. 12. tom. 7. quest. 63. art. 5. controversia 9. concessione 2. quando officia providentur per plura suffragia, ideo vult Respub. fieri electionem illam cum pluribus ut multorum iudicis, & rationibus propositis melius Reipub. consulatur, repugnat autem omnino huic

fini, & scopo, eligere dignum, relicto digniore: ergo non licet: Mederiaga in tractatu de Senatu 42. En las elecciones que los aiuntamientos consistorios y consejos hacen de los officios ciudadanos acostumbra probar, y distribuir entre mismos es necesario si guarda las reglas de justicia distributiva sopena de pecado mortal y asi se an de probar de ordinario en los mas dignos y mas quietos, y menos codiciosos sino es que sean officios de poca importancia. Petrus de Aragon. 27. q. 63. art. 2. ibi: si Resp. ad plura suffragia eligeret ministros quilibet sub peccato mortali tenetur suffragari digniori, Ledesma in summa tom. 2. tract. 2. de fic. 5. ibi: quando la election de los officios se hace por votos y es que a defer parte o ciudadano de la Republica cuyo es el officio es pecado mortal de acceptacion de personas no elegir el mas digno para el exemplo es quando los Regidores eligen los ministros de la republica esto tienen comun en los discipulos de Santo Thomas y se confirma por que aunque estos officios principalmente se instituy en por el bien publico y por la publica necesidad, pero secundariamente se ordenan al bien de los ministros ciudadanos: Luego quando se cumple con el bien comun, tambien se a de tener atenzion a la dignidad y meritos de los ciudadanos y partes de la republica: Luego a se de guardar la forma de la iusticia distributiva, Lessius, Revelius, Mercado, Acor, & alij plures relati a D. Ioan. de Castillo & Pisana ubi supra.

Cui axiomati tot iuribus, Doctoribus, & rationibus vallato duo † solent objici argumenta: Primum aliqui quos maximi nominis veros assererem, opinionem probabilem esse in officiis secularibus sufficere eligere dignum relicto digniori: ita Caietan. in summa verbo electio Vazquez opusculo de beneficiis cap. 2. §. 5. dubit. 13. n. 97. Molina in summa tom. 1. tract. 6. cap. 6. n. 83. & p. 2. tract. 9. cap. 6. q. 7.

Sed huic difficultati † satisficit supra loqui in casu quo Princeps supremus officia dispensaret; secus autem si dicta officia dispensarent ministri inferiores, & maxime si hoc efficerent per secreta suffragia, ut est in casu nostro & ita videtur sentire Maderiaga ubi supra, vel etiam responderetur supra dictam doctrinam, vel opinionem esse communem Jurisconsulto, & Theologo vel iuste, advertit, & respondet Ant. Diana ubi supra vers. dico tertio.

Alteram excitavit † Ludovicus Molin. lib. 2. cap. 5. num. 54. ubi quamvis autem praefata opinio (de qua paulo ante meminimus) quod scilicet in foro conscientiae

tia semper dignior ac melior eligi debeat, communis hæc vera sit, plures tamen de hac dubitare solent, ex eo præsertim quod jure Canon. disponant electionem factum de digno prætermittit digniori validam esse, ex quo fit ut impossibile sit peccare illum qui juris Canon. author. aliquid fecit, *text. in cap. qui peccat 23. quest. 4.* alias namque jus Cononicum vinculum injiceret, peccandique ansam electoribus tribueret, quod nullatenus dicendum est; quæ ratio adeo urgens fuit Perusino *in dict. cap. constitutis*, ut ex ea contrariâ opinionem secutus fuerit Ioannes Gutierrez ubi suprâ, qui aliquas limitationes hujus observationis proponit, velut in munere exigui momenti *num. 58.* & in alio casu de quo ibi *num. 60.*

Secundò observandum est eligentem idoneum seu dignum, omisso digniori, tamen si peccaverit, non tamen † ad satisfactionem damni, seu fructuum officij, vel muneris publici digniori Reip. faciendam obnoxium esse; quod respectu dignioris omitti seu neglecti ea ratione suadet, quia si restitutio in hoc casu facienda esset, non utique ex alio capite, quam quod digniori damnum illatum fuerit in re sibi debita (ut supra dictum manet) hæc tamen ratio in proposito non currit; quia ipsa tantum obtinet, & procedit quando damnum alicui fit in re propria, vel sibi debita, ut propria, non autem ei debita ut communis quæ non est propriè, nec verè debita, præcipue cum debeatur ad utilitatem communitatis, & contingit in beneficiis, & publicis muneribus; nam ut ait Divus Thom. 2. 2. *quest. 16. art. 1. ad. 3.* alio modo quod est proprium, alio modo debetur, quod est commune: at vero Princeps vel alius provisor offerens digno prætermittit digniori, Ecclesiam, vel publicum munus, seu Sacerdotium quod ei debitum erat, solum peccat respectu dignioris adversus justitiam distributivam; quia est acceptor personæ, digniori non concedens ex bonis communitatis, quod juxta ejus dignitatem, & potius quam digno debitum erat: At obligatio restitutionis non procedit à justitia distributiva secundum Divum Thom. 2. 2. *quest. 62. art. 10. in corpore questionis.* Igitur in nostra specie elector seu provisor non tenetur ad restitutionem, & justitia distributiva agit de distribuendis bonis communibus alicujus, nempe communitatis intra eos qui ejusdem sunt communitatis: Commutativa vero agit de bonis privatis unicuique cujus ea propria sunt concedendis

sicque contendit ut unusquisque habeat à privatis & particularibus quod suum est, unde prior justitia, nempe distributiva considerata, respectu communitatis ad privatos, posterior vero, idest commutativa respectu privati ad privatum, ut adverte, Aristot. *lib. 5. ethicor. cap. 5.* Sanctus Thom. 2. 2. *quest. 16. art. 1.* Florent. *in 4. part. sua summa num. 5. cap. 1. & 3.* Covar. *in regula peccatum 2. part. §. 4. num. 1.* respectu Reipublicæ cessat etiam restituendi ratio cum ei dignum ministerium elector dederit ei idoneum, nec aliquod damnum saltem considerabile ei iniulerit, ut eleganter tradit cum Soto Adriano Cov. Pad. & alijs (reprobata opinione Caiet. qui contrariū censuit) Molin. *dict. cap. 5. num. 57.* Navar. *in manuali cap. 17. num. 69.* Mercad. *lib. 6. de contract. cap. 17.* Angelus *in suis floribus Theolog. quest. 3. 2. parte tit. de Clericis restit. obnoxii col. 1.* Spino. *in speculo testam. glossa 18. in print. num. 9. & 10.* copiosè Ioannes Gutierrez *d. lib. 20. cap. 11. num. 49. cum. seqq.* qui argumentis pro contraria opinione à se perpenis satisfacit, & respondet, & *num. 43.* probat idoneum electum digniori omisso esse in animæ judicio licet elector peccaverit, quem vide, quia plura ad propositum affert, quæ nos ut promissis in principio capitis istius stemus libèter omittimus. Sed illud adverte, quod dignior ad officium, & idoneior ille profecto estimandus est, qui cæteris aptior; & magis utilis ad ministeriū cui præficitur, censeatur, ut habetur in *Concilio Trid. sess. 24. cap. 18.* ibi: *Ex hisque Episcopus eligat quem cæteris magis idoneum judicaverit,* & docet Divus Thomas 2. 2. *quest. 63. art. 2.* Soto *lib. 3. de just. & jure quest. 6. art. 2.* Covar. *in regula peccatum, 2. part. §. 7. num. 4.* Ledesma *in 29. quest. 18. art. 2. vers. secundo magnopere*, ubi ait hoc esse estimandum arbitrio prudentis viri: eleganter Ioann. Gutierrez ubi *proxim. n. 63.* ibi: *illud tamen mente semper est tenendum in proposito digniorem, vel idoneiorem non simpliciter dici illum qui doctior vel, qui sanctior sit, sed qui juxta munus cui præficiendus est aptior, cujus ministerio apparet,* Hieronymus Gonzalez *super dict. 8. Cancel. glossa. 4. ex num. 113.* Aloys. 5. Riecius *in Collectam de ns. p. 3. collect. 278.* Barb. *in addit. ad Trident. d. cap. 18. n. 29.*

Tertio observandum est eligentes, seu nominantes indignum non solum peccare mortaliter, sed teneri ad resarcienda damna ex tali electione secuta tenent DD. suprâ citati ut Naldus *in summa verbo eligere n. 6.* Fernandez *in instruct. Confessariorum*

part. 2. cap. 21. num. 5. Covar. in regula peccatum. §. 7. num. 6. Miranda in manuali part. lud. Tom. 2. quest. 23. art. 13. concl. 2. Pater. Maderiaga dict. lib. de senatu cap. 24. ibi: *Quanto de estos pecados se venben algunos pidiendo el officio que no merezen: los que ruegan por ellos y los que consienten sin acordarse jamas de confessarlos y restituir los daños que aquel hizo a la republica que no faltara que hazer el dia del juicio*, Molina d. cap. 5. num. 58. examinat cui facienda sit hæc restitutio & damni satisfactio, his verbis: quod quando electio de digno facta fuerit, verum est, si vero de indigno electio facta fuerit, dicendum est electores teneri ad restitutionem faciendam; quæ quidem restitutio non debet fieri dignioribus seu dignis, quibus officium, seu beneficium præstandum esset, cum hi nulum jus considerabile ad beneficium, seu officium prætereundum possint, sed Ecclesia, vel Reipublicæ, cui ex electione indigni damnum contingit, ipsum damnum restituendum atque reintegrandum erit; quod etiam dixit Atr. in d. quest. seu tractat. de restitut. quæ refert, & sequitur Domin. de Soto dict. quest. 3. art. 3. col. 29. qui id ipsum comprobatur similitudine cæco, nomi quem Dominus misit ad conducendos operarios. Sic enim ipse prætermis operariis idoneis alios non idoneos conduxit, non tenebitur quidquam restituere idoneis, sed Domino cui damnum intulit ex mala operariorum electione quæ similitudo satis applaudit.

10 Ob electionem vero factam de indigno an electores potestate eligendi priventur pro illa vice, & ad quem revertatur facultas eligendi seu nominandi, questionis est: & in resolutione tres casus distinguendi sunt, ut tradit Menochius lib. 2. de arbitrar. cent. 6. casu. 511.

Primus est, quando elector scienter indignum eligit, secundus quando ignoranter, ut quia nesciebat an electus ille indignus tali electione esset, Tertius quando sumus in dubio an scilicet eligens sciverit vel ignoraverit à se electum esse indignum.

11 In primo casu privatur absque dubio elector potestate eligendi pro illa vice: ut in cap. cum in cunctis §. ult. de elect. & in cap. quanto eodem num. 6. atque pro ea vice ad Superiorem devolvitur eligendi facultas cap. gratum de postulatione pretorum: quæ jura licet in beneficiis Ecclesiasticis procedant, in questione officiorum secularium maxime conducunt: valet enim argumentum de uno ad aliud ex Bart. in leg. 2. §. data ff. de optione l. relatus Rubius in rep.

cap. per vestras introducta rubrica num. 6. Pinel in rubr. Cod. de rescind. 5. p. cap. 21. num. 31. Cadebo decif. Lusit. 9. num. 4. part. & quod in hoc casu priventur electores in officiis secularibus eligendi voce pro illa vice, tradunt Bald. in cap. venerabilem de electione, Abbas in dict. cap. cum in cunctis §. 1. & in cap. cum inquisitionem ut notabili, eodem num. Tiraq. l. boves §. hoc sermone limit. 1. num. 43. Petrus de Avendaño 1. part. de exequend. cap. 19. num. 22. Molina de hispan. prim. gen. lib. 2. cap. 4. num. 39. vers. sed & innata, conclus. 244. n. 4. Spin. glossa de testam. glossa. 4. numero 86. Calvacanus in repert. ad decif. Levicam verbo dignos presentans; Aquiles & Grassis decif. 386. num. 4. qui ait ita in Rota resolutum fuisse, existimat esse necessariū quod hæc nominatio dolose sit facta, & quando dolose videatur facta tradit Molin. dict. lib. 2. cap. 5. num. 10. Fontanel. de pactis municip. claus. 4. glossa 10. num. 41. Menoch. ubi supra num. 10. cum duobus seqq. qui omnes ea insident ratione, quod habens privilegium ad aliquid faciendum si eo male utatur scienter, privari eo debet, ut in cap. privilegium 11. quest. 3. leg. Judæos Cod. de Judæis leg. eos Cod. de aqua duct. lib. 11. Sicut dicimus privari liberalitate & beneficio Principis qui eo ab utitur, ut in vassalo feudo abutente Iul. Clar. in feud. q. 36. Corbulo de jure amphiteuta lib. de causa privationis ob rei rationem decif. 293. part. 2. Caldas Pereira de nominatione, amphiteute tom. 3. cap. 10. num. 6. & de abundantibus privilegiis sibi concessis, si id scienter fecerint in tractatu de imperio quest. 13. num. 1. in 12. olei tract. Superior autem ad quem in hoc casu devolvitur facultas eligendi, vel erit Concilium universitatis à quo facultas eligentium derivata fuit, eorū nominatio originem sumpsit; vel potestas, aut Dominus loci, ut ex Abbat in cap. venerabilem de electione, num. 20. Rest. Castello ubi proximè quest. 25. num. 10. Fontan. ubi supra num. 43. & isto casu Concilium, seu Dominus Baro quilibet ad quem devolvitur facultas eligendi tenetur eligere personam de eodem oppido quo nominatores nominare tenebantur ex vi subrogationis num. 8. & in specie Cavedo decif. Lusit. 52. ubi pulchre admodum loquitur & plura satis conducibilia tradit.

Sed in illo casu quando electio indigno & scienter facta fuit, non solum electores facultate eligendi privantur verū electione cessata arbitrariè debent puniri, ex Doctrina Bald. in leg. nemo martiris Cod. de sac. Eccles. Avend. d. 6. 19. n. 22. vers. sic ergo.

In secundo vero casu quando nominatio, seu electio ignoranter de indigno facta fuit, electores facultate eligendi non privantur, sed possunt iterum nominare, & electionem de digno facere, ut observant supra citati; & cum Felin. in cap. ex tenore col. 1. de rescriptis, Jason. in leg. 4. §. condemnationem num. 30. ff. de re judic. & ibi Ripa num. 45. Peralta in leg. unum ex familia §. sed si uno num. 3. ff. de legat. 2. tradit Menoch. dict. loco num. 6. & Rota Romana dict. decis. 282. atque in hac specie debent intelligi Avendan. dict. cap. 19. num. 22. vers. & novo, qui tamen id generaliter, & sine distinctione tradiderat.

Eam tamen supra citati hujus rei distinctionem assignant; quia hoc in casu non potest dici delinqui, si elector, seu nominator, undelicet electio nulla reddatur, non tamen propterea privari poterit facultate iterum eligendi, vel nominandi, ut in iudice, qui licet nulliter declaraverit, non tamen propterea privatur facultate iterum judicandi leg. si ut proponis 2. Cod. quomodo, & quando iudex, Menoch. de arbitrar. quest. 67. lib. 20. num. Cald. Percil. de nomin. contract. tom. 3. cap. 3. num. 8. cum multis seqq. quem vidi, quia aliquibus objectionibus satisfacit, & respondet.

Et dicta in hoc casu procedunt etiam, non solum quando electio, seu nominatio fuit facta de indigno ignoranter; sed etiam quando alias ipsa quocumque alio casu, vel impedimento non potuit sortiri effectum, puta, quia electus vel nominatus nolisset electionem consentire, vel post consensum juri suo renunciasset, vel etiam interim moriretur; tali enim casu non fit devolutio ad superiorem; sed imo elector, & nominator posset iterum ac pluries eligere, vel nominare, donec electio effectum sortiat, a quo datur ei tempus integrum dissensus, renunciationis, vel mortis, quod mirifice probat Pont. in cap. si electio de electione, in 6. quod est notatu dignissimum, & eis à me relatis verbis tradit Fontanel. ubi supra num. 49. qui refert Molin. dict. lib. 2. cap. 4. num. 38. Tiraquel. in dict. §. hoc sermone limitat. n. 1. cum seqq. ad finem ff. de verb. signific.

In tertio, & ultimo casu, scilicet quando non constat an vero scienter tan ignoranter facta fuerit nominatio, vel electio de indigno, electores non privantur facultate iterum eligendi, quia in casu dubio non presumitur scientia dignitatis, & per consequens animus eligendi, nec delictum, ut contendit Peralta in dict. leg. cum quidam n. 3. ff. de leg. 2. dicens quod electio indigni

presumitur ignoranter facta, & quod eligens indignum presumatur dolo fuisse circumventus, tradit Cefalus conf. 359. n. 52. lib. 3. Mieres de major. 1. p. q. 19. Sed an presumatur, licet contrarium affirmaverit Bart. in leg. si patronus. ff. de confirmatione, sequitur Menoch. ubi supra n. 9. qui merito notatur à Decio in cap. cum in cunctis §. Clerici n. 10. Bart. opinionem nimis rigidam, & contra rationem, & aequitatem affirmat, Mieres ubi supra Molin. ubi supra num. 4.

Quomodo autem scientia vel ignorantia probetur & presumatur, & ex quibus conjecturis eliciatur, tradit Surdus conf. 7. num. 39. & decis. 28. num. 48. & decis. 246. num. 8. ubi quod semper ignorantia presumitur, Menoch. de arbitr. judic. lib. 2. centur. 2. casu 186. & de presumpt. 21. & 23. Mascard. de probat. con. 879. cum duobus seqq. & con. 1294. & ego tetigi in tractatu de pascuis cap. 20. num. 18. Illud autem quod dictum manet nominationem, vel electionem scienter, vel dolose de indigno factam nullam esse, & ob eam electores pro illa vice facultate, vel voce eligendi privari, non solum procedit si tota electio fuisset facta de indignis (quod raro contingit) sed etiam quando unus tantum indignus fuit nominatus, & indignitas, vel incapacitas unius, electis ceteris capacibus, & dignis officit, & tota nominatio corrumpitur, quod utique suadet ex eo quod huiusmodi privationes, ulterius pro ea vice nominandi, quando quis indignum nominavit, statuta sunt propter delictum quod committunt nominatores, sive electores ita eligendo, seu nominando, iustitia perpendimus, quod quidem delictum æquè committitur si nominator unus frustrabitur ac si plures licet majus erit in hoc secundo casu, & exigui in primo.

Præterea quia licet regula vulgaris sit, utile per inutile non vitiari, ut in regula utile, quam statim exornabimus, tamen non procedit individuè leg. 1. §. tam queritur §. Tribatius ff. de aqua quotidiana, & aestiva, ut docet Bald. in leg. fin. n. 10. in fine Cod. de pact. ubi vult quod donatio omnium presentium, & futurorum annulletur, non solum pro parte sed in totum propter dividualitatem contractus, & est communis opinio secundum Bald. ubi prox. n. 51. Purpurat. n. 247. Guido conf. 714. n. 54. Julian. Clarus exceptione, sentent. §. donatione, num. 2. tradit latè Sarmiento lib. 6. selectarum cap. 5. per tot. At ubicumque actus respectu essentiae dividualis sit, nihilominus, utile per inutile vitiatur, teste Bart. in leg. Graci §. istud ff. de fide iussor. per illum

illum textum unde, Ludovicus Romanus *conf. 66.* respondit electionem contra formam statuti in triennium factam nullam esse respectu triennij, sed etiam respectu cujuscunque alius brevioris temporis, ac proinde nec in annum sustineri posse.

Deinde quia electores (ut in alio capite superius diximus) antequam suffragia præstent juramentum isti capaces, & dignos eligendi præstant; juramentum autem electioni primæ interpositum, hanc utique individuum facit, quia juramenti natura est actum de se dividuum, & separabilem, individuum facere Bald. in *§. tamen* *2. 2. & in...* de controversiis investituræ in uisibus feudatoris *Conv. conf. 202. num. 17.* *Grammat. consil. 124. ad finem*, Cota in verbo *juramentum est quid individuum*, & verbo *testis fides*: Petrus Surdus *decis. 16.* Seraphin, *privilegio 107. num. 29.* Igitur utilis, & digni electio propter inutilem alicujus indigni electionem cessari debet, & electores vocem pro illa vice amittant, & tota ad superiorem electio devolvatur, ut in specie ita resolvunt Fontanella *dict. glossa 10. num. 53. & 54.* Cabedo *decis. Lus. 84. num. 7.* & apertius *n. 15. part. 2.* ubi ait, quod si statuto universitatis, vel confratrum dicatur, quod illius officiales per confratres, & non alios eligantur, quasi alij non confratres interveniant & confratribus vitabitur electio ex defectu fratrum; idem si lex dicat quod electores & electi sint municipales, id est incolæ ejusdem municipij, si eligantur, exteri aut alienigenæ simul cum municipalibus non valet electio.

Verum salva tantorum virorum pace quorum utique maximam eruditionem, ex suis scriptis non solum agnosco, sed miror speculationem acerrimam, huic sententiæ & resolutioni non satis meus acquiescit animus ad quod moveor ex sequentibus.

Primò ex dicta regula utile per inutile, quæ in his quæ possunt separari semper absque dubio procedit, ut tradit Alciac in *leg. §. si mihi ff. de verb. oblig. ex num. 30.* ubi *num. 31* testatur hoc secure procedere in personis ex Sinor. *conf. 114.* & inde provenit quod si pater qui melioravit aliquem ex filiis in tertio honorum, ordinem, & formam legis *27. Tauri* inservavit, illud utique quod contra formam, & ordinem factum est annullatur, sed valet, & tenet legitimè factum usque ad eam personam exclusivè, quæ contra ejus legis ordinem substituta fuit, ut late per Dom. Joann. del Castillo *lib. 2. præf. cap. 7. ex num. 14. & lib. 5. cap. 100.* Gutierrez *præf. lib. 8. q. 51. num. 15.* Domin. Christophor. de Paz *ad*

leg. 200. stili quest. 4. ex num. 44. cum pluribus seqq. Angel. *ad leg. 11. glossa 4. ex num. 14. tom. de las mejoras.* Cum igitur diversa persona sit electa in decurionem digno habitu erectio in aliud officium ut patet ascensus, digni electio ob alterius incapacitatem non debet corrui.

Secundo, quia in electione officialium quot sunt personæ electæ tot sunt electiones, ad notata in *leg. coheredi §. cum filia versic. nec fidei commissæ ff. de vulgar. leg. unum ex familia §. si de falcidia ff. de legibus leg. quoties Cod. de donat. quæ sub modo leg. unum §. cum quidem ff. de reb. dubijs, Molina de hispan. prim. gen. lib. 4. cap. 11. n. 47. in fine, Suarez in quest. majoratus n. 18. Greg. Lopez in glossa 1. in *leg. 23. num. 13. part. 2.* filius hermandad in *leg. 27. Tauri, num. 10. & 2.* nec unius officialis electio habet quid connexum, seu dependens cum electione alterius, maxime cum sint diversa officia; unde succedit regula & in *leg. etiam 30. §. 1. ff. de minoribus*: cujus verba apprime hinc conveniunt, Herennius Modestinus respondit, si species in qua pupilla integrum restitui desiderat, ceteris speciebus non coheret, nihil proponi curâ tota sententia recedit actor postulans audiendus sit.*

Tertiò, quia electio legitimè & de dignis facta, & publicata, statim fuerit acquisitum jus, quale electis ut in alio cap. diximus Cabedo *dict. decis. 84. num. 11.* nec possunt electores variare, quod utique satis acerbum, & rigidum est amittere ex delicto in alterius persona commissio ad notata in regula id quod nostrum est de *regul. jur.* & pœna nullitatis electionis seu privationis voce eligendi non debet extendi, nisi quatenus fuit delictum commissum, ut *leg. sancimus Cod. de penis ibi: nec ulterius progrediatur metus quam invenitur delictum.* Denique quia ingens, & maximus circuitus est ob incapacitatem unius, omnem pervertere optionem, & factionibus, ac quodam modo injuriis eorum, qui legitimè erant erecti, daretur occasio, & quodam modo maximus eorum est contemptus & opprobrium, quæ omnia semper vitanda sunt ut in *leg. marci puto §. si pupillas ibi: alioquin inventa erit; ff. de rebus eorum, leg. Dominus ff. de conditione, indebiti*, Late Petrus Surd. *conf. 248. n. 18.* Everardus *conf. 45. num. 2.* Cravera *conf. 811. num. 3.* quæ cum casus occurrerit poteris non malè expendere, nec ab aliquo universa invenies, tandem quod sit tenendum cogita, ut imbecillitatem mei ingenij adjuves, vel carpas; illud tamen secure observans, quod quando

quando electio cujusslibet officialis pertinet ad diversos electores, ut in aliquibus oppidismos est, ut puta si alij aligunt judices, vulgo *Alcades ordinarios*, alij decuriones, vel alij œconomum, deputatos, aut judices ob electum indignum, cætera aliorum officiorum electiones non cessabunt, quia in isto casu sine dubio concurrunt rationes meæ opinionis suprà traditæ.

23 Quartò, observandum est indignum esse illum, qui non habet qualitates ad officium necessarias (de quibus in suo cap. dicemus) nam indignus opponitur, & est contrarius idoneo, ut tradit Gutierrez ubi suprà num. 54. Fontanel. dict. glossa 10. num. 55. vers. *quæ autem reddunt incapacem*, Idoneus autem quis sit, vide per Tiraquel. de panis semper. quest. 51. num. 42. Bald. in leg. precibus Cod. de impuber. Mascard. conf. 877. & 878. ubi an præsumatur, & quomodo probetur idoneitas.

Ea autem omnia, quæ supradicta manent, electione facta de indigno, intelligi debent de indigno, & indignitate juris, & ejus prohibitione, non vero de indignitate facti ut probat Molin. dict. lib. 2. cap. 5. num. 1. Peralta in leg. cum quidam ibi n. 4. ff. de leg. 2. cum aliis relatis per Caldam Pereiram dict. tract. de nominatione, emphyteut. tom. 3. cap. 10. num. 64. Fontanel. ubi suprà num. 52. & in alio cap. dicemus:

CAPUT VI.

De confirmatione electionis officialium à superiore necessario expetenda, quomodo fieri debeat, & de ejus effectu.

SUMMARIUM.

- 1 Confirmatio officialium sequitur electionem.
- 2 Confirmatio in oppidis Regie coronæ ab ipsomet Rege expetenda est.
- 3 Regis permissu seu tolerantia sæpe confirmatio electionis non exposcitur in oppidis Regiis.
- 4 Baronum in oppidis ab ipsodem expetenda est confirmatio electorum.
- 5 Nominati ad officia an jurisdictionem à Barone confirmante, an vero ab electoribus accipiant?
- 6 Expeditur in proposito pro Baronibus Texti. in authent. de defensoribus civitatum §. iusjurandum.

- 7 Pro electoribus vero varia afferuntur jura & n. 8. 9. & 10.
- 8 Confirmatio simplex regulariter de novo nihil tribuit.
- 9 Intelligitur in proposito dict. §. iusjurandum & n. 12.
- 10 Barones ius confirmandi electionem habentes non possunt respuere electum unice ad officium, nec unum ex electis & alium nominare, nisi electus, incapax fuerit aut prohibitus officium exercere, & num. 14.
- 11 Iurisdicctio electis & confirmatis concessa ordinaria est.
- 12 Barones ad quos adducuntur electiones Officialium, an soleant in Curia Regis residere vel in aliis divagare locis & an ista confirmatio possit extra territorium suum ab eis fieri.
- 13 Barones posse extra territorium suum confirmationem officialium facere, id intelligit Fontanella procedere in Barone seu Domino à principe jurisdictionem habente, secus ab inferiore.
- 14 Confirmatio officialium potest fieri diebus festivis.
- 15 Confirmatio officialium electorum poterit adhiberi per procuratores, & ad hoc requiritur speciale mandatum, & numero 20.
- 16 Confirmatio eadem poterit fieri per litteras.
- 17 Confirmationem si quis contradicat, ipsa judicialis efficitur.
- 18 Confirmatio facta post contradictionem, dicitur vera sententia & definitiva.

LECTIONEM seu nominationem officialium ꝑ sequitur confirmatio, quæ confirmatio dicitur pars, & implementum electionis, considerato effectu, prout dicitur venditionem traditione impleri, quæ tamen sine traditione perfecta est eleganter Oldraldus conf. 146. vers. & si aliquando, & consilio, 18. n. 14 ubi disputat an Confirmatio conferat jus, an vero exercitium administrationis, & sanè confert jus, seu saltim titulum juris, cap. 9. allegatione fin. vers. ad secundam n. 3. & 7. Tuscus conf. 707. tom. 2. litt. C.

Quæ necessario ꝑ exposcenda est in oppidis Regiæ Coronæ ab ipsomet Rege, quia Confirmatio semper ad superiorem pertinet, ut notat Felin. in cap. 1. de constit. col. 7. Decius in rubrica de confirmatione utili, vel inutili, Bald. in leg. fin. Cod. de legibus, & in leg. Barbarius in fine de officio pratoris, Dec. respons. 8. num. 225. vol. 1.

Avend. de exequend. mand. cap. 19. num. 21. sed Regis permisso, & tolerantia † frequenter in oppidis Regiis in quibus officialium electio pertinet ad Concilium, seu ejus vice ad certas personas, confirmatio hæc non exposcitur, nec requiritur, sed electio publicata à iudicibus exhibetur, qui electos, & nominatos admittunt, & eis possessionem tradunt præstitis de hoc actibus, quia ante adeptam possessionem & factam admissionem (quæ loco Confirmationis potest considerari) nondum plenum jus sunt assequuti, nec officiales nuncupari possunt & pro talibus haberi ex Bald. in leg. 1. ff. de officio præfecti, Augustinus ubi ait quod in officiis tria requiruntur electio, acceptatio, & ingressus officij, & concludit quod potestas, antequam intret palatium, non potest exercere officium, quia non dicitur in quasi possessione, quod etiam repetit idem Baldus in leg. privatore Cod. de iurisd. omnium iud. Abbas in cap. transmissa, num. 3. de electione latè Curia Pisana lib. 1. cap. 13. à n. 4. cum seqq. ubi Azey ed. in additionibus littera, F. & littera, D. Mieres de majorat. 1. p. q. 68. num. 26. cum seqq. ubi ait quod ad aliquod officium jus etiam in absentia acquiritur, leg. labeo ubi notatur ff. de iurejurando leg. publius Mævius ff. de condict. & demonstrat. ante acceptionem potest talis electio revocari, & illi non est plene jus acquisitum, & irrevocabile allegat Bart. Bald. Imola & alios plures. Sed in oppidis † Baronum, seu Dominorum confirmatio hæc ab eis exposcenda est, si vel jurisdictionem plenam in oppido habeant ad quam pertinent officia præsertim jurisdictionalia, vel hoc jus confirmandi eis privilegium præscriptione, vel alio quovis modo acquisitum fuerit; & ita intelligenda sunt quæ in proposito tradunt Avend. & ceteri relati, & referendi, supponunt enim in ejus scriptis hanc Confirmationem à Dominis seu Baronibus efflagirandam, nõ tamen distinctè quo jure procedant, significant.

5 Sed in proposito illud primo loco satis notandum & disputatione dignum se offert utrum isti † nominati, vel electi à Concilio seu electoribus destinatis, videantur jurisdictionem vel officia sua à Domino, seu Barone confirmante accipere, an vero ab electoribus, vide D. Solorc. de jur. Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 26.

6 In qua quæstione pro Dominis perpendi solet † textus in authent. de defensoribus civitatum §. iusjurandum ibi: iusjurandum vero præbens quod omnia secundum legem ac ius agat, est omnium communiter confirman-

das, sicut nunc ex præcepto gloriosissimorum nostrorum præfectorum, in biennio vero, est removendus à curia non habente licentiã à clarissimo provincie iudice removendi eum sed si quid videat agere non rectè nuntiare ad gloriosissimos nostros præfectos, unde ei fiat vere privatio: unde etiam datur, & ubi notat glossa verbo removendi eum, & verbo datur, cujus text. autoritate ita axioma hoc firmat Bald. in cap. cum omnes num. 22. de constitut. & in cap. ad hæc de allodiis in usibus feudorum, Angel. in dict. authent. de defensoribus civitatum §. de cetero, Covarr. in pract. cap. 4. num. 6. vers. 2. conclusio. Molin. de hispan. primogen. lib. 1. cap. 25. num. 10. Nata cons. 636. num. 67. vol. 3. Avend. 1. part. de exequend. mandatis cap. 19. num. 21. vers. facta autem electione, & allegat glossa. in cap. relatum de præbendis, Ioannes Gutierrez cons. num. 20. ibi: & confirmatur quia nominati ad magistratus non habent solidam jurisdictionem quo usque fuerint confirmati à superiore cui comperit Confirmatio, nam ab eo censetur habere solidam jurisdictionem, sed est textus in leg. defensores 4. Cod. defens. civitat. §. de ceteris col. 3.

Contraria tamen † sententia verior, & 7 receptior est, quæ sequentibus fulcitur, & suadetur fundamentis, & primo ex textu in leg. quia ff. de iurisdic. omni. iud. ibi: & quia nec principaliter ei iurisdic. data est, nec ipsa lex differt, sed confirmat mandatam jurisdictionem ubi glossa verbo nec ipsa lex ita pungit; dic ergo, nõ est hic per omnia paria aliquid ab aliquo dari, & aliquid Confirmari

Secundò ex textu † singulari, & eleganti in leg. si donata 37. §. si sponsus ff. de donationibus inter virum & uxorem ibi: quia bene factam donationem confirmare videtur, non inchoare novam

21 Tertiò quia † Confirmatio simplex regulariter nihil de novo tribuit, nullumque defectum aut obstaculum tollit cap. 1. ubi glossa 2. cap. cum delicta cap. examinata de confirmatione utili vel inutili Mandosius regula 22. quæst. 10. num. 2. Molina lib. 2. c. 3. num. 47. & aliquos refert Hieronymus super 8. rogul. juris Cancell. glossa 45. §. 1. num. 76. Salgado de Regia protect. 4. part. cap. 11. num. 37.

Quartò pro hac opinione † est mirabilis glossa, & quia verbo nec ipse, ubi postquam 9 prænotavit & retulit eos qui jurisdictionem ordinariam dare possunt, addit sequentia verba: item consensus universitatis licet à Præfecto confirmari debeat; quam profecto jurisdictionis dationem non confirmanti, sed eligenti universitati tribuendam aperte supponunt, notat Iason qui pro

pro regula constituit in leg. more ff. de jurisdictione omnium judicum num. 26. & in propriis terminis confirmationis officiorum Burgos de Paz conf. 48. n. 2.

11 Qua opinione prout veriore retenta in nihilo ei obest textus in dict. §. jusjurandum (cujus verba in contrariam opinionem viros magnos Covarr. & Molina coëgerunt) dupliciter enim ei satisfieri potest; & primo quod illud verbum datur, non debeat referri ad verbum curæ sed ad verbum Confirmationis oppositum in initio textus, ut sit sensus, ut inde ei fiat cura privatio, inde etiam datur confirmatio.

12 Secundò quia illius textus † suppositio in prædictis verbis procedit in confirmatione voluntaria, & in confirmante, cujus sit libera facultas non admittendi vel respuendi electum, vel privare officio eum ante terminum expletum, vel ob aliam causam, quæ suadent verba illa; sed si quid videatur agere non rectè nuntiare ad gloriosissimos nostros præfectos, ut inde fiat cura privatio unde etiam datur. Secus autem est, & diversum jus consideratur in confirmatione necessaria, sicuti est ista de qua agimus. Domini enim seu Barones † qui jus confirmandi habent electiones, seu nominationes officialium non possunt eos pro suæ voluntatis libito respuere, ut docet Ripa in tractatu de peste lib. de remediis, ad servandam ubertatem num. 193. in fine ubi allegat textum in cap. de officio custodis; seu non admittere, nec postquam Confirmationem præstiterunt eos privare, ut affirmat Covarr. in dict. cap. 4. ibi: hic enim non constituuntur liberi à Domino, & expressius in cap. 9. pract. num. 4. ibi: quod plane constat quod hi, qui iudices ordinarii omnino sunt, adeo firmam jurisdictionem habentes, quod etiam si ad plebis electionem per ipsum Dominum confirmantur & constituuntur, nihilominus liberum ei non est eorum jurisdictionem impedire, aut tollere, sequitur Acevedo in leg. 45. num. 4. lib. 3. recop. unde succedit elegans doctrina, in dict. leg. more num. 51. ff. de jurisdictione omnium jud. ibi: quandoque quis confirmat aliud quod non est ipso jure nullum, sed est imperfectum, aut quando superior confirmat electionem, tunc non videtur dare qui confirmat, sed videtur imperfectum perficere, ut in authent. de defensoribus civitatum §. interim: similiter cum prætor interponit decretum alienationi, emancipationi & similibus, non videtur ille dare aut facere illum actum, sed confirmat, & perficit: quando quis jus confirmat actum perfectum, & validum, & tunc aut ille actus non erat in sua libera potestate, quia tunc non

poterat tollere, & tunc qui confirmat non dat, ut in leg. unum ex familia §. si de Falcidia ff. de leg. 2. quod ita etiam firmavit Bald. in leg. 2. Cod. de testamentaria manu miss. ibi: & nota quia interdum illud, quod confirmatur est de se validum, & perfectum, & certum, & prius tempore, & tunc alias confirmator non dicitur disponere, etiam si sit superior ut notatur ff. de iustitia & jure leg. manu miss. fiones in 1 glossa interdum: id quod confirmatur est Principiatum, sed non perfectum, nec consummatum respectu finis ad quem ordinatur, ut electio quæ Confirmationem desiderat, & tunc confirmator dicitur confirmare, id est cum alio firmare non per se disponere ut ff. de jurisdictione omn. jud. leg. & quia: Imola in cap. inter dilectos de fide instrumentor. num. 4. ubi Felinus num. 15. & ipsum observat Mariengo in leg. 3. n. 10. lib. 5. recop. gloss. 17. & citra resolutionem supra traditam singulariter adverte quod confirmatio Dominorum dupliciter debet fieri. Primo quando ad quodlibet officium unus tantum nominatus, & electus fuit, & tunc absolute, & omnino necessaria dicitur confirmatio cum non sit locus optioni, optare enim est unum de duobus, vel tribus aut pluribus eligere Avend. de metu lib. 2. cap. 5. Secundo quando pro uno quoque officio duo, vel tres nominantur à Concilio vel electoribus, ut Dominus, vel Baro ex eis unum optet, & officio præficiat, ut pluribus in locis ita solitum est, & in confirmatione, quam civitas hæc quotannis præstat primis diebus Januarii officialium villæ de Tudela de Duero usitatur, & hoc casu pro ea parte qua optio unius ex contentis in nominatione fit, utique de novo dare videtur confirmans, & secundum hanc distinctionem percipere debes quæ in resolutione hujus quæstionis in dict. cap. tradidimus & intelligendi sunt DD. ibi relati, adde Molinam de hispan. 1. gen. cap. 25. num. 10. Fontanel. d. et. claus. 4. glossa num. 137. Pelaz de Mieres de majorat. 1. p. quæst. 71. num. 57. & 4. part. quæst. 2. à n. 91. ubi differit an confirmatio privilegij quid de novo concedat, qui ait hoc omne multum conferre ad plura negotia quæ in Regali Cancellaria agitantur, & contingunt.

In hac verò Confirmatione, in utroque casu supra relato non potest confirmans respuere † electum unice ad officium, vel unum ex electis, & alium nominare, ut docet Ripa in tractat. de peste lib. de remedio ad conservandam ubert. num. 193. in fine, ubi allegat textum in cap. 1. de officio custodie

nisi electus seu nominatus fuerit incapax, vel prohibitus officium exercere; quia ad confirmantem pertinet cognoscere de inhabilitate ad petitionem partis, vel ex officio ut in *cap. Venerabilis*, & *cap. nihil de elect.* & *cap. nobis de concess. prabendæ* eleganter Bobadilla *lib. 2. polit. cap. 6. art. 16. num. 155.* ibi: *Ni aun. depen de confirmar los officios que el concejo señalla y presencia, si no fuere por notorio defecto de incapacidad:* docet expressè Ioan. Gutierrez *cons. 21. n. 20.* & hoc casu quando invalidatur electio, an iterum ipsi electores debeant aliam electionem facere vel priuentur pro illa vice eligendi facultate & transire debeat electio ad superiorem, ut in alio *cap. dictum* à nobis manet.

¹⁴ Jurisdictio autem, quæ his † electis & confirmatis conceditur ordinaria est cum ex permissu, seu tolerantia Principis vel concessione ejus proveniat officij electio: seu confirmatio ex *Bart. in leg. ne quidquam §. ubi decretum ff. de officio proconsulis l. lectura à num. 5. & 2. num. 8.* Didacus Covarr. *lib. 3. cap. 20. num. 4.* & alios refert Molina ubi *suprà num. 12.* Fontanella in loco *superius adducto num. 129.* Opportune etiam hic venit inquirendum an frequenter Domini † seu Barones ad quos adducuntur seu mittuntur electiones officialium soleant in Curia Regis residere, vel in aliis locis divagare, an confirmatio ista ab eis possit extra territorium suum fieri in quo dubio affirmativam secure poteris retinere opinionem, nam electio hæc officialiū, seu confirmatio voluntariæ est jurisdictionis ut in *cap. diximus*, & ita observat Fontanel. *de pact. nupt. claus. 4. glossa 10. part. 1. num. 80.* actus vero voluntariæ jurisdictionis extra territorium exerceri posse nullus ambigit, & ita intelligitur communiter *text. in leg. fin. ff. de jurisdict. omn. jud.* ut ibi notatur Decius *num. 5. cum seqq.* Covarr. *lib. 3. var. resol. cap. 20. num. 8.* Boërius *decis. 30.* qui testatur in senatu Burdegali *decisum*, Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 19. à n. 7. cum seqq.* Maranta in *praxi 4. part. dist. 18.* Stephanus Gratian. *decis. Provinciae Marturia. 98.* Fontanel. in *terminis dicto loco à n. 107.* qui *num. 109. repro.* Avend. *dict. 1. part. de exequendis cap. 19.* Contrarium tenentem dicens non concludere rationem qua Avend. movetur.

¹⁶ Supradictam verò resolutionem † intelligit Fontanella *num. 11.* procedere in Domino, seu Barone, vel quovis alio habente jurisdictionem à Principe, secus verò ab inferiore, hic enim non potest extra territorium jurisdictionem etiam volun-

tariam exercere, & sic nec tales electiones, seu confirmationes facere quam differentiam probat *textus in leg. 2. ff. de officio proconsul.* extra urbem existentem exercitium voluntariæ jurisdictionis tribuit, & illud denegat ejus delegato de quo per *Bart. in leg. 1. num. 35. Cod. de summa Trinitate & fide*, & *charitate.* & *Bald. ibi num. 14.* Dec. in *leg. fin. num. 6. Cod. de jurisdictione, omn. jud. Rip. in tract. de peste tit. de remedio ad curandam pestem remedio ult. num. 50.* Roland. à Valle *cons. 91. num. 12. vol. 3.* unde putabant *Bald.* & alij quos refert Covarr. *dict. cap. 20. num. 8.* quod licet Episcopus posset extra territorium beneficia conferre, quia hic est actus voluntariæ jurisdictionis, non tamen id licere vicario ipsius Episcopi, quasi habeat ab inferiore à Principe jurisdictionem, sed decipiuntur, & signanter eos carpunt Covarr. & Boërius ubi *suprà* Gratianus *de decis. 98.* Sanchez *lib. 3. disp. 29 cum. 3.* ubi plusquam 70. DD. in id comperit Garcia *de benefic. 5. part. cap. 8. n. 226.* quod refert & sequitur Fontanella ubi *suprà num. 111.*

Ex eadem distinctione quod confirmatio † officialium potuit fieri in diebus festivis in lectionibus diximus, & satis aperte comprobatur ex *dictis* à Guidone Papa *decis. 215. per totum*, ac juramentum præstari ab electoribus, ut etiam manet à me dictum, & observat Fontanel. ubi *suprà n. 113. & claus. 1. n. 29.*

Rursus & confirmatio poterit † fieri per procuratorem ex *notatis per glossam in leg. cum esset mihi vers. solet ff. de servitut. rustic. prad. leg. cete. §. 1. ff. de Precariis*, notat expressè Avend. *dict. cap. 19. prætorum numero 21.* nam potest quis per alium, quod potest facere per seipsum. à qua utique regula casus de quo est noster sermo non inveniatur exceptuatus, & qui regulæ limitationem allegat, debet habere pro se legē.

Alio casu necessarium puto speciale mandatum † requiri propter rei gravitatem, cum agatur de tam magno præjudicio, argu. *textus in leg. 5. §. 1. ff. ad Trevell.* ubi *Bart. in moli. leg. filius familias col. fin. ff. de donat. & in leg. Paulus ait ff. de acquir. heredit.* Thesaur. *decis. 155.* & ex rationibus adductis per Fontanellam ubi *suprà claus. 4. glossa. 5. n. 46.*

Et sequenter confirmatio talis † poterit fieri per literas ex *textu expresso in cap. agnoscitur de his que sunt à Prelatis sine consilio capituli*, notat Avend. & cum eo Fontanel. uterque ubi *suprà*. Præterea illud advertendum duxi, quod officiorum electio, & confirmatio non solum est actus voluntariæ juris

jurisdictionis, ut diximus supra, sed extrajudicialis; & in ea extrajudicialiter debet procedi, & confirmari processus extrajudicialis, ut cum Lambertino *lib. 2. de jure patronatus, part. 2. quæst. 2. Princip. artic. 3. num. 9.* tradit Hieronymus Gonzalez in *reg. 8. chancel. in annotat. nullit. & attentat. in causis benef. n. 43. glossa 9.*

21 Si tamen aliquis contradicat † confirmationem faciendam aliquid contra electum objiciens efficitur judicialis ex eodem Lambert *in cap. 4. art. 11. quæ est Prin. 2. part. lib. 2. num. 67. cum seqq. ex glossa in repet. cap. fin. de electionibus*, ubi communiter per DD. notatur loquendo de institutione, & confirmatione quod in eis appareat contradictio sine dubio interveniet causæ cognitio.

22 Vel confirmatio dicitur vera † sententia definitiva, & idem omnino erit affirmandum quando nullus comparuit contradictor, sed superior confirmans ex officio discutit negotium cum vera causæ cognitione, & assignavit promotore fiscalem qui contra electum aut formam quidquam alleget, & opponat; Philippus Francus in *c. constitutis appellat. n. 1. columna 4. quæ loquitur in confirmatione ubi Hostiensis, Imola, Antonius de Butrio, Joannes Andreas in cap. avaritia de elect. lib. 6. Bertachin, in suo repertorio verbo confirmatio potest sub num. 80. ad med. ubi ait, quod confirmatio Prælatorum facta in contradictorio iudicio est sententia definitiva; & confirmat electionem alias nullam, secus si fiat de plano, & non contradictorio iudicio, sed extrajudicialiter, quia tunc est interlocutoria, & allegat Bald. in *addict. de speculat. de appellat. vers. pro definitiva, & glossa in dict. cap. fin. verbo inanes de elect. in 6. & ideo Bertach. dict. loco num. 100.* ait quod confirmatio cum petitur, & nullus se opponit non requirit libellum, nec litis contestationem secundum Speculatorem *tit. de libelli conceptione, §. nunc videndum num. 6. & cons. 33. Franc. Mar. decis. delphin. 1357. Cardin. cap. 9. tom. 3. littera, E. cons. 70. num. 5. & cons. 711. verbo confirmatio vim diffinitivæ*, Salgado de Regia protect. *part. 1. cap. 13. n. 6. cum sequentibus*, quanti vero momenti, & ponderis sit hæc ratio propter quam confirmatio sit actus judicialis, facile percipere poteris, si adversas quatuordecim differentias esse inter judiciales actus quos retulit Abbas in *cap. 51. ex num. 7. usque ad num. 10. de appell. & specificè prosequitur, & satis accurate explicat Hieronymus Gonzalez ubi supra ex num. 29. cum pluribus seqq. qui notanter**

advertit num. 36. quando cognoscetur si appellatio est, à confirmatione, vel actu judiciali aut extrajudiciali summa ex distinctione supra tradita hoc dependit, qui plures refert apud quem successus occurrat videre potes.

CAPUT VII.

De prohibita officiorum continuatione.

SUMMARIUM.

- 1 Continuare officia Reiv. in una eademque persona legibus antiquis ubique invenitur prohibitum.
- 2 Continuationis prohibita traditur ratio remissive.
- 3 Officia annalia debent esse saltem per triennium aut ex causa per sexennium, non autem fieri perpetua.
- 4 Officiales omnes ad beneplacitum constituti in dubio consentur annales.
- 5 Auditores & senatores Regis per annum solum nominantur, sed singulis annis confirmatio & prorogatio ad curiam mittitur unde perpetua est eorum dignitas.
- 6 Barones aut Domini locorum ultra annum officiales creare non poterunt.
- 7 Universitas non tenetur recipere officialem creatum ultra annum.
- 8 Confirmari non poterit officialis post annum elapsum.
- 9 Electio facienda per annum si facta fuerit per plures an remaneat pro uno tantum, an vero vitietur in totum disputari solet?
- 10 Electio officialis facta ultra annum sustineri potest, si ita principi placeat.
- 11 Electio ultra annum admittitur dummodo consuetudo sit ut amplius durent officia.
- 12 Quod procedit etiam in officiis exigui momenti & quando in oppido non reperiuntur facile officiales idonei.
- 13 Officiales ultra annum munus exercere potest quando electus ad idem officium nondum adeptus fuisset possessionem.
- 14 Officialis transacto anno sui officij ad idem non nisi lapso quinquennio, & ad aliud nisi triennio potest promoveri.
- 15 Quod procedit etiam si ipse electus & nominatus, velit nominationi assentire.
- 16 Expenditur in proposito, textus in leg. sponte 17. ff. de muneribus & honoribus.
- 17 Schedules Regia solent in Hispania expediri quibus pro uno quoque oppido admissio ad idem officium post triennium præcipitur.

- 18 Continuatio officij inter diversas personas maximo sanguinis vinculo vel necessitudine conjunctas, ut patrem & filium &c. prohibita est.
- 19 Continuationis officij inter patrem & filium &c. vetita traditur ratio remissivè.
- 20 Guelphorum & Gibelinorum factiones referuntur in proposito ex Historia.
- 21 Blancos inter & Nigros fratres dissidia enarrantur.
- 22 Rescripta vulgò, Cartas acordadas, expediri solent in Consilio Regio in favorem villarum ubi sunt officia annalia, quibus cavetur ne in electionibus officiorum patres filiis, & vicissim, nec fratres fratribus suffragia præstent.
- 13 Continuatio officiorum non solum in honorificis sed & in lucrosis & pœnalibus vulgò de Carga, à jure nostro reprobatur.
- 24 Continuatio officiorum non est reprobanda dum electio officialis fit à tota universitate seu toto Collegio nominante & nemine reluctante; nec dum est penuria Civium idoneorum ad officia gerenda, & num. 25.
- 26 Continuatio officij decurionatus non prohibetur.

FERICIA Reipubl. † in una persona continuare antiquis legibus cautum ubique invenimus, nam & Athenis ut tradit Demosthenes, sancitum existit ne cui iterum sindicum fieri liceret creative à populo. Idque ne sindicia (hoc est) sindici munera, ad publicam utilitatem inventa verteretur in quæstum, compendiumque privatum, refert Petrus Gregor. syntagm. juris 3. part. tit. 49. cap. 5. n. 3. quinimo lege duodecima tabularum, ita cavetur inter eundem magistratum ni interfuerint decem anni ne quis capto & extito libro lib. 3. ab urbe condita, & lib. 40. apud Romanos semper perniciosam magistratuum continuationem visam fuisse docet Simancas lib. 8. de Rep. cap. 36. num. 2. Sed & postea idem Imperatorum, & Caesarum sanctionibus stabilitum fuit ut in leg. 3. Cod. de muner. & honor. non continuandis lib. 10. & in rubrica illius tituli ibi: & intervallis, quæ verba utique respiciunt ad intercapedinem, & temporis spatium quod in una persona finito officij tempore debet intervenire, ut ad idè reassumatur, tradit Garcia Toletanus in lucerna Rubricarum posterior. lib. Codicis dict. 11. num. 7. & licet dicta

leg. 12. Tabularum esset dicendum ad quinquennium in confirmatione ejusdem officij numeris redactum fuit ut in leg. 2. Cod. illo tit. ibi: ab honoribus ad honores quinquennij vacatio datur.

Cujus continuationis prohibita rationem † eleganter tradit Petrus Greg. syntagm. jur. 2. part. lib. 18. cap. 13. num. 29. ibi: nec valens quidem continuare vel repetere honores temporaneos, post aliter in leg. Juliam de ambitu cum publica disciplina semel gesta sufficiunt: nec veniat frequentia ordinationis ex continuatione curæ, & per quandam machinationem muneris renovando fiat aliquibus infinita prædicta gubernatio. Ubi allegat textum in leg. unic. Cod. ad leg. Juliam de ambitu & in authent. de defensoribus civitatum, & quia officia per circulum civitatis ad omnes ejus habitatores spectant, ut in authentica §. interim, sed servandum circulum habitatoribus civitatis, quorum aliqua ratio est hoc implentibus, & dum circulus expletur, rursus revertentibus ad solitudinem, ut magistratus, & honores Reip. continuantur, ut sic omnes præmij, & honoris sæpè virtutum sint scitatores, ut ex Homero & tradit Tullius 1. Tuscul. in principio, Claudian. 1. 66. ibi:

Egregios invitant præmia mores:
Hinc prisca redeunt artes, felicibus inde
Ingeniis aperitur iter spreteque colun-
tur

Muse

Juve: alis satira n. 10. quis enim virtutem
amplectitur ipsam,

Præmia si tollas,

Et in distributione, & in partitione officij Reipub. ita singulariter attenditur, in leg. 3. num. 4. lib. 7. ordinamenti Regal. ibi: La otra por que naturalmente la esperanza disputa los hombres a travajan de ser buenos, virtuosos, y los discretos conozen que la honrra es privilegio de la virtud, y quando conozen que los officios de honrra se an de dar a los, que fueren allados buenos, e virtuosos, y no por ser hijos de los officiales, o alcades todos se es fuerzan en exercitarse en las virtudes y bondad por alcanzar el premio de la honrra, Avend. in cap. 19. Prætorum part. 1. num. 19. vers. item qui pluribus annis ubi ait, quod in hoc ne ordo & circulus pervertatur, omnis color fraudis debet vitari, & allegat Bald. in leg. nemini Cod. advocatis de verbor. judiciorum.

Et ex eadem ratione provenit officia annalia † esse debere vel saltem per triennium vel ex causa per sex permanere, non autem perpetua fieri, vel dividuare, & ita publice expedire, ut Arist. politicorum 2.

Ægidius

Ægidius de regimine Principum lib. 3. 1. part. cap. 13. Bieffius de repub. lib. 4. num. 11. Nevilans in silva nupt. lib. 5. num. 100. ad finem ubi eleganter Tacitus lib. 2. annal. ait super viri vitam annua magistratus designatione quid si honorem per quinquennium agitet, quid super omnium vitam, & Cassiodorus lib. 7. variarum prudenter inspexit antiquitas provinciarum dignitates, annua successivè reparavit, ut nec diutina potestate unus insolesceret, & multorum profectò gaudia reperiret; sufficit enim unicuique divisione laudatum; quia dum tempus potestatis prolixum quæritur culparum opprobria non mutantur, & Joseph. lib. 5. de bello judaico; annuis vicibus Romani Magistratus mutantur, quo fit ne insolens diu maneat, & moderatior citò succedat, & leg. 22. Tabularum ita etiam cavebatur civitatem annali leg. servato, & Cicero Philipica 1. lex melior utiliorque etiam Reipub. sapius efflagitata, qua ne pratoria Provincia plus quam annum, neve plus quam biennium consulares obtinerentur, notat Gregor. Lopez in leg. 6. tit. 4. p. 3. verbo acavaren el su tiempo, Petrus Surdus conf. 261. in princ. vol. 2. & apud varias nationes officia annalia, & per minus tempus durare refert ille magnus Politix Magister Castillo de Bobadill. lib. 1. politicor. cap. 17. ex num. 15. & facit textus in leg. nemini Cod. de susceptoribus lib. 10. Capitius decis. 121. n. 4. & de jure nostro Regio est textus in leg. 1. tit. 7. lib. 3. Recopil. ibi: Mandamos que los asistentes, y gobernadores de nuestros Reynos cumplido el tiempo de los dos años que hubieren texido los officios hagan residencia y antes si vieremos que cumple a vuestro servicio y al bien de la Ciudad, o Villa donde estubiere el tan asistente, o correidor, y que no puedan ser probeidos por mas tiempo de los dichos officios hasta que hagan la dicha residencia aun quela Ciudad, o Villa de residen lo supliquen, notat Bobadill. lib. 5. politic. cap. 3. num. 143.

Et omnes officiales constituti † ad beneplacitum consentur in dubio annales Amad. ad Vincent. de Franquis decis. 409. n. 11. licet contrarium observaverit Greg. Lopez ubi supra, Burgos de Paz conf. 21. n. 6. & ejus relatis Pelaez de Mieres de Major. 4. part. quest. 10. num. 63. de quo latius in alio cap. dicendum est.

In Curia nostra Auditores, & † senatores Regis per annum tantum nominantur, licet singulis annis mittitur ad curiam Confirmatio, & prorogatio, & sic perpetua est eorum dignitas; unde universitas, & quodlibet oppidum cui ex privilegio seu consuetudine competit officiales creare

non poterit id facere nisi per annum ad textum in authent. de defensoribus civitatum §. 1. col. 1. & Abbas in cap. finali de judiciis, maximè si Principi subest; Cabelo de cis. 84. part. 2. num. 6. nec Barones, † aut Domini locorum ultra annum officiales creare poterunt, Vicentius de Franquis decis. 409. in princ. sequitur Dom. de Pont. in tractatu de potestate proregis tit. de electione officialium num. 2. Boërius decis. 140. Francus Marcus decis. 29. part. 2. nec universitas † creatum officialem ultra annum tenetur recipere Capib. 1. de Baronibus pragmatica 3. num. 139. debent enim Barones suos constituere officiales per tempus ordinarium.

Quin imo elapso † anno officialis non poterit confirmari in officio ad textum in dicto authentico de defensor. civit. §. fin. leg. Divus ubi omnes ff. ad municipal. §. 1. Inst. de perpet. & temp. action. Romanus singular. 95. & 662. alias 669. Jaf. in leg. & suum heredem §. bodie ff. de pact. Alban. in addit. ad Bart. in leg. nulli num. 11. ff. quod cujusque univers. nom. Nata Consilio 58. n. 9. vol. 1. Corsetus singulari 388. Vibius decis. 129. Mazarat. lib. 1. casu 64. Vicentius de Franquis decis. 479. Alfons. Ann. allegat. 15. & singulari 369. ubi ampliat in officiali universitatis aliquo resultante (de quo alibi diximus) Franquis decis. 111. & 609. num. 2. Petrus Surd. Consilio 261. num. 13. in tantum quod Baro uti primus civis (ad notata per Franquis decis. 197.) potest impedire Confirmationem officialis faciendam per universitatem, si ipse contradicit Alfonsus de Ann. allegat. 15. & notat addit. sui filij ad Vicent. de Franquis decis. 2. & 264. decis. 609. cap. 16. l. de Baronibus pragmat. 5. n. 67. dicens quod erit sindicandus in fine officij, licet contrarium notetur per Franquis decis. 479. & vide in proposito Cancernum lib. 2. variarum cap. 2. n. 257. Laudus de officialibus quest. 114. Surdus consilio 261. n. 6. ubi quod antequam confirmetur debet sindicari ex Bart. in leg. neminem Cod. de suscept. lib. 10. latè Mastrillus hæc est alia in proposito doctissime referens de magistratibus lib. 1. cap. 13. à num. 61. cum seqq. & decis. 185.

Et si electio facienda † per annum, si a fuerit per plures, an remaneat pro uno tantum anno, an vero virietur in tota disputari solet; & Romanus conf. 66. affirmat nec pro uno anno valere, quando statutum dat formam actui electionis, ita ut actus sit indivisus qui tunc utile per inutile viriatur, sequitur Atciatus in leg. 1. §. si mihi pamph. num. 9. ff. de verb. obligat. Cabelo de cis. 84. num. 9. ff. de verb. obligat. F 2 num. 71

num. 7. part. 2. Prosperus Petra in additionibus ad cap. decis. 49. littera, B. & nos alibi jam diximus, sed illud quod supra diximus electionem officialium ultra annum factam non sustineri nec admitti debere limitatur, præter quam si aliud Principi placeat, ita Joannes de Platea in lib. 2. & 3. Cod. de diversis officiis, tit. 2. Alciatus in speculo summi Pontificis cap. 54 num. 8. an autem in hoc casu requiratur eadem solemnitas sicut in electione vide Angelum conclus. 280. Cavalcanum dec. 15. num. 37. part. 2. licet debet præcedere sindicatus. Nata conf. 57. & ita praticari protestatur Costa de remediis subsidij, remedio 72. n. 4. Sotum in dict. leg. ne omnem Cod. de suscept. lib. 10. ubi Arellanus.

Propterea, & limitatur si fuerit et consuetudo quod officia plus durent, Purpuratus consilio 127. num. 3. Lausus ubi supra dict. quest. 129. Gabriel de consuetudine conf. 1. num. 41. Nata conf. 58. n. 2. Greg. Lopez in leg. 9. glossa 5. tit. 18. part. 2. & in officiis parvi momenti & exigui, & quando et facile in oppido non inveniuntur officiales apti: Surd. conf. 261. n. 10. ubi subdit quod propter hujusmodi necessitatem licet in eadem curia judicem & actuarium agere, Lucas de Peña in leg. 1. Cod. de primiceriis lib. 12. Nata consil. 58. num. 3. & conducent tradita per Bobad. lib. 1. politic. cap. 12. num. 28.

Rursus, & ultra annum poterit officialis et exercere, quando electus non fuisset adeptus possessionem, nam tunc in officio existens potest administrare leg. 1. §. administrantem, ut omnes judices leg. meminisse ff. de officio proconsulis Gid. Papæ conf. 188. & decis. 501. Carretius de locato tit. de Castellanis quest. 4. num. 3. Aviles. in cap. 5. pratorum; & Prorex cui finitum fuit tempus tenetur expectare donec successor, nominatus vadat, alias punitur; Vincent. de Franquis decis. 393. & debetur salarium pro illo tempore, Mastrillus ubi supra dict. cap. 23. num. 77. in fine, & in cap. 21. notab. 12. sicut e converso nec admittere tenetur ante lapsum annum leg. si ire oportet §. consequens in fine ff. de excusat. tit. ubi Bald. Aviles in cap. 5. pratorum verbo de lida.

Ex quibus officiorum continuatio ex omni jure, & valde præjudicialis semper visa fuit, itaque officialis transacto et anno sui officii ad idem non potest nisi lapso quinquennio, & ad aliud nisi triennio promoveri leg. 2. Cod. de muneribus, & honoribus non continuandis lib. 10. P. Gregor. ubi supra dicto cap. 13. num. 29. Latè Joannes Anton. Navarrus in observat. ad leg. ab ho-

noribus Cod. de muneribus, & honor. non contin. lib. 10. Vincent. de Franquis decis. 210. num. 13. ubi additio Amendolæ: quod procedit et etiam si ipse electus, & nominatus velit, & sponte nominationi assentiat Craveta conf. 459. dub. 71. Surd. dict. conf. 261. num. 3. Vacatio enim hæc non est in favorem ejus tantum, sed aliorum de populo introducta, ut supradictum manet: Aymon Craveta conf. 259. num. 3. & confirmat Vincentius de Franq. decis. 264. num. 2. & decis. 479. num. fin. ubi additio Amendolæ tradit latissimè Vibius decis. 129.

Cui resolutioni secundum eum non oberit et textus in leg. sponte 17. ff. de muneribus, & honoribus ibi: Sponte provincie sacerdotium iterare nemo prohibetur: quia procedit in officio quod cum sumptu exercetur, ut docet post glossam in dict. leg. sponte Joannes de Platea in leg. 1. Cod. de muneribus, & honor. non contin. lib. 10. & est de mente Bart. ibi: quem sequitur Nicolaus de Neapolis, Franq. dict. decis. 264. num. ubi respondit ad textum leg. divus 18. ad municipal.

Ex quo etiam in nostra Hispania solent et Regiæ cedula expediri, quibus pro unoquoque oppido (id est poscente) præcipitur. Que regarde el gucco de los officios publicos de concejo que a de passar para que el mismo que le tubo pueda volver a ser eligido en el officio publico semejante o diferente, passandose tres años. Notat Licentiatas Garcia, Toleranus ubi supra, & est plus quam notum, quæ utique continuatio officiorum non solum prohibita in una eademque persona ut supra diximus; verum inter diversas et personas dum tamen maximo sanguinis vinculo, & necessitudine conjuncti sint, veluti inter patrem, & filium ut in dicta Rubrica, & leg. 1. Cod. de muner. & honoribus non continuandis inter patrem & filium lib. 1. ubi sancitur quod si pater aliquem gessit honorem, vel aliquod publicum auctoritate exercuit officium per annum, eo anno transacto, vel aliter honore, & munere finito, nec poterit filius ad eundem honorem, vel idem munus admitti, & creari, nec ipsum immediatè continuare, quod tamen de filio in potestate patris existente, non de emancipato intelligendum est ex glossa verbo continuare, continentur ab DD. recepta.

Cujus continuationis et prohibita inter patrem & filium, & personas ejusdem domus, vel familiae, ratio redditur à Boerio decis. 2. num. 5. ibi: item esse conferre successive pluribus de eadem domo, quod prohibitum est ne potius videntur dignitas delata ex successione,

cessione, quam ex canonica institutione vel electione, & idem prænотatur à Vicentio de Franq. *decis.* 264. ibi: & notandus est ille titulus; quia in dies videmus in multis Regni universitatibus in quasdam familias potentes, quasi per viam successionis transmitti officia ad successores; unde maximè clades oritur universitatū; sequitur Averdun. in *dict.* cap. 19. *prætorum*, ubi ex eadem ratione reprobat consuetudo quæ in aliquibus locis viget quod officialis possit nominare successorem in officio ut in sequenti anno, suum & idem officium exerceat; per textum in *cap. Apostolica* §. *his omnibus loquitur*, & latè Signorolus de *hominibus cons.* 64. quæ profecto consuetudo non solū si nominator successor, in officio cōiunctus sit sanguine, sed magnus amicus, nutritiva est factionum popularium vulgo *Vandos*, & sic merito omnimodo vitanda ut in *leg.* 1. ubi notat Bart. *Cod. si propter inimicitias lib.* 10. & quod de amico illius qui litem habet cum Republ. prænотavit Ioannes de Platea in *leg. decemvirorum Cod. de decurion lib.* 10. & factionem istarum mala, & incommoda vitanda refert Bobad. omnino videndus *lib.* 3. *politic. cap.* 9. *ex num.* 5.

Quis enim quam pestilenter Resp. omnis per factiones amicorum, aut familiarum uniones lædatur antiquo & diuturno experimento non agnoscit, reminiscatur quisque quantumvis historicarum lectionum oblitus, & avidus scrutetur quanta in Ecclesia strages ex Guelphorum, † & Gibelinorum factionibus, & pugnantis obvenit. Guelphi enim, qui (ut ait Bart. in *tractatu de Guelphis, & Gibelinis in principio*) ut celatores fidei dicuntur, summo Pontifici & Ecclesiæ semper adhæserunt. At è contra Gibellini pro Imperatore Fiderico II. cognomento Barbarossa acriter contra Ecclesiam, & Honorium III. & Gregorium IX. suum successorem superbo, & demioniaci spiritu invehebantur, & dimicabant: ita Clades, exitia, interitus hominum, & civitatum deferre, & dinumerare necdum difficile, sed penè impossibile appareat, quæ sæculi misera & infelix, ac terra conditio tempore prædicti Imperatoris crepsit usque ad alia multū postiora tempora pertinaciter, velut familiarum innata successione absque discursu rationis, sed ex consuetudine ad vocem nominis, & depravata natura continuata, ut testantur Pinellia *lib.* 21. *Monarch. Ecclesiastica* §. 4. Mexia, Brovius, & Gordianus quos refert Carrillo in *annalibus* sub Gregorio IX. anno Domini 1237.

Et post eos eodem pestilenti morbo orta fuerunt, & cito pullulaverunt magna illa dissidia Pestonia inter filios † Hermancellariae ex duabus mulieribus habitos & uno ex eis fortassis ex communi odio inter fratres naturaliter conceptos juxta illud Ovidij metamorph.

Fratrū quoque gratia rara est.

Percusso uterini fratris cōtra alios ex parte tantum delavire cœperunt & ut factionem continuarent alteri Blancorum alteri vero Nigrorum nomenclaturam usurparunt & ad Florentiam translatis Circulorum nomini, & factioni Bianchi accesserunt: at Nigri Donatorum familiam admodū circularis infavientem in suam defensionem, & patrocinium deprecari fuerunt; quo pacto admisione, & inita societate omnes Bianci, & Nigri summopere creverunt & pullulaverunt, de quorum dissidiis, & bellis civilibus mutuis incursibus agit D. Antonius 3. *part. tit.* 10. *cap.* 851. Blondus *lib.* 9. *decade* 2. Pinella *lib.* 22. Monachus *Ecclesiastica cap.* 11. §. 1. & seqq. & de pluribus familiarum factionibus in nostra Hispania videndus Hieronymus Zurita in *indecessor. annal. Aragon.* verbo *Bandos*.

Itaque ad vitandas partialitates, & ut officia Reip. in certis familiis non continuentur, nec monopolia fiant in nostro Regno providè à summis iustitiæ patribus in Consilio Regio solent accordatissima † rescripta expediri, quæ vulgo vocantur *Cartas acordadas* in favorem villarum, & oppidorum in quibus officia electiva annalia, sūt in quibus præcipitur, & cavetur ne in electionibus, seu officiorum nominationibus, patres filiis, & è contra, nec fratres pro fratribus suffragia præstent ut advertit Castillo de Bobad. *dict. lib.* 3. *cap.* 8 *vum.* 56. Lucerna juris ubi *suprà n.* 6.

Quæ officiorum continuatio, non solum in officiis honoribus, & lucrosis à jure nostro reprobantur, sed etiam in officiis † onerosis, & pœnalibus vulgo dictis de *Carga*, omni ratione videtur inimica, ut labor æqualiter inter vicinos, & incolas impertiatur, & dividatur ut in *leg. munerum, & leg. estimationem* §. *fin.* de *muneribus, & honoribus inter patrem: & filium non cont.* per textum ibi: in *leg. placuit Cod. de palat. sacrar. larg. lib.* 22. Bobad. *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 4. littera, F. Ille ergo qui anno præterito bullarū fuit Collector, aut aliud onerosum exercuit officium iustissimè, cessabitur, si alij vicini sint qui nominari possint si immediate duobus annis sequentibus iterum, vel ad aliud simile officium

officium nominetur ut suo loco dicemus.

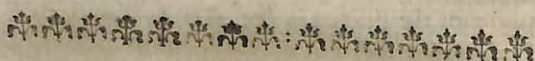
23 Verum non est adeo generalis, & absoluta hæc continuationis officiorum prohibitio quod in aliquibus non admittitur casibus: primus fuit quando electio fit officialis à tota universitate & toto collegio eligente nemine reluctantante, ut in *authentic. de defensoribus civitatum*, in fine ibi: *sed usque ad hoc solum est tempus, nisi cuncta civitas reluctantante nullo, elegerit eum*; & licet electus in officio sindici Reip. loquatur, ut advertit Bart. in *leg. omnes populi num. 10. de just. & jure*, ejus ex arte tradita à Petr. Greg. 3. *parte syntagm. dict. lib. 49. c. 5.* (quam sententiam ex Atheniens. sancte retulimus) tamen ejus decisionem ad cætera Reip. officia extendi posse verior, & receptior sententia ex Romano singular. 662. *incipit ad eligendum & singularibus heri sui consultus*, Bobadilla ubi proximè, & aliis pluribus quos retulit 2. *part. hujus tractatus cap...*

Si igitur ex congregatis, & electioni interessentibus nullus discrepaverit confirmatio, nominatio, & reelectio, valida etiam est, etiamsi intervenientes non consenserint, Pascal in *tract. de virib. parte potestate 4. part. cap. 1. num. 8.* Mastrill. *decis. Sicilia 188. num. 6.* Riccius *Collect. 316.* Secundus casus est quando inest civium & municipum & incolarum (qui idonei sint ad tale officium gerendum) penuria, tunc enim hujusmodi officiorum continuatio permittitur, ut in *leg. honor. §. generandorum* ibi: *nec continuare quisquam honores potest nisi alij non sint, qui honores gerant eosdem competendo, quos gesserunt cum pluribus constitutionibus cavetur ff. de muneribus & honor. non continuandis dict. lib. 2. & in hoc nititur, & fundamentum habet si Scheda Regiæ quæ frequenter expediri solet, & dirigi ad oppida in quibus nobiles medietatem officiorum habent ut ex inopia & defectu nobilium possint finito officio iterum ad alia sequenti anno eligi officia, ut latè in *cap. de dist. statuum* diximus, ex quo quæ hinc mire conveniebant ne ibi dicta manerēt; hæc tamen Scheda difficillimè, & raro, summaque cum consideratione esset expedienda propter tam magna præjudicia, & damna Reip. qui ex officiorum continuatione insequuntur, ut sententia explicuimus, & ita commendat libenter Garcia Toletanus ubi *suprà num. 12.**

Tertius casus est in officio & honore & decurionatus, ut in *leg. à decurionatu §. ff. de vacatione & excusatione mun. ibi: à de-*

curionatu quamvis hic quoque honor est ad alium honorem nullam vacationem tribuendam, Ulpianus respondit, *dict. leg. divus 18. ff. ad municip.* quæ in decurionibus debet intelligi *dict. leg. 1. Cod. de muneribus & honor. non contin. lib. 10.* cujus rei rationem tradit Petr. Greg. 2. *part. syntagm. lib. 18. cap. 13. num. 19.* ibi: *decuriones hinc eximuntur, qui possunt si velint, non autem inviti, honores iterum repetere; quia hi potius Consilij gratia & rationis honores habent*, Lucerna juris, & Bobadilla ubi *suprà.*

Sed & in aliis Consiliariis, & Assessoribus, licet omnibus iudicibus illustri præditi potestate repetere Consilia, seu officij continuationem facere ut in *leg. liceat Cod. de Assessoribus, & in casu legis proconsulis ff. de officio, proconsulis* ex ratione à Petr. Greg. ubi proximè assignata ibi: *quia qui semel bonus cognitus est non debet ob hoc solum quod jam probatus est, improbari*, docet Accursius in *dict. leg. Divi* in verbo *continuet.*

CAPUT VIII.

De pluralitate Officiorum prohibita, & quando permitta.

SUMMARIUM.

- 1 Pluralitas officiorum Reipublica in una eademque persona, & juri repugnat & rationi contraria est.
- 2 Militias duas quis non potest exercere, nec duobus sociari Collegiis.
- 3 Pluralitas Beneficiorum Ecclesiasticorum canonibus inimica.
- 4 Pluralitatis & concursus officiorum sive magistratuum prohibita assertur ratio remissivè.
- 5 Pluralitatis officiorum in una persona & in eodem oppido tunc habet locum prohibitio, cum officia sunt incompatibilia, non autem quando sunt comparibilia.
- 6 Gallitiæ Regni Gubernator præest regali senatui, & militia militum est Generalis, & percipit duo salaria.
- 7 Quod procedit etiam dum Princeps ex duobus officiis unum facit supprimendo alterum, nam id obtinens percipiet duo salaria quæ ambo officiales percipere solebant.
- 8 Episcopus quis potest esse & Canonicus, & adesse Capitulo tanquam Canonicus licet sit Episcopus.

- 9 *Episcopus dum adest Capitulo tanquam Canonicus sedet in loco inferiori, & secundum locum obtinet ex Felin.*
- 10 *Plura officia qua compatibilitatem continent, obtinere nusquam prohibitum fuit.*
- 11 *Senatoribus plerisque supremi Consilij prater senatoriam dignitatem cui tamen continuo vacant, conferuntur à Rege plura alia ministeria honorifica & lucrosa.*
- 12 *Incompatibilia quanta dicantur officia seu ministeria facile discretu haud quam est.*
- 13 *Incompatibilia dici possunt ea officia que ratione finis seu exercitij inter se pugnant.*
- 14 *Incompatibilia erunt duo officia in quorum exercitio & sine persona una duplicem contrarij status personam representat.*
- 9 *Officia duo habentia administrationem obtinere quis regulariter non potest, dum per actum unius impeditur exercitium alterius.*
- 16 *Incompatibilibus ex duobus officiis vacat primum per admissionem secundi, ipso jure & sine alia requisitione, & numero 17.*
- 18 *Sententia declaratoria necessaria censetur ad vacationem unius officij per ascensionem alterius.*

PLURA officia † Reipublicæ in uno oppido quem simul habere, & jure pugnat, & rationi contrarium est ut in leg. libertos §. prescripto ff. ad municip. & in leg. ex hac parte Cod. de prox. sacr. serin. lib. 11. leg. quisquis Cod. de postul. leg. fin. Cod. de muner. & honor. contin. leg. quisquis Cod. de cohortal. lib. 12. leg. 1. Cod. de preposit. agentibus in rebus eodem lib. disputat. ad part. laso. in leg. cunctos populos Cod. de summ. Trinit. & ex jure nostro Regio sunt jura expressa in leg. 4. tit. 3. lib. 9. recop. ibi: *tenemos usque ad merced. fuere &c.*

Et in leg. 1. num. 4. lib. 2. recop. quis nec potest duas † militias exercere, ut in leg. his quidem §. impofterum Cod. qui milit. possunt lib. 12. nec duobus Collegiis simul sociari ut in leg. §. fin. ff. de collegiis just. & in beneficiis † Ecclesiasticis non admittitur talis pluralitas, & concursus; quinimo canonibus est inimica, ut in cap. dudum 2. de election. ubi Innocent. & in cap. cum jam dudum de prebendis cap. sanctorum 70. distinctione cap. 1. 21. quest. 1. Abb. in cap. extirpande §. quin vero de prebend.

Cujus concursus & pluralitates officiorum, siue magistratuum in una persona prohibitio † nititur ratione; nā ut ait textus in leg. plures ff. de pactis, difficile est ut unus homo vocem duorum sustineat, & in leg. fin. Cod. de Assessoribus, ubi postquam Iustinianus expresse prohibuit non posse quem esse advocatum & judicem in una causa ibi: *cum satis &c.* elegantiori stylo Divus Greg. in cap. singula 98. distinct. ibi: *Ecclesiasticis: usque ad distributa, &c.* & Vulgo jactatur quod qui duos insequitur lepores neutrum capit, & quia ut in cap. diximus, officia & magistratus per circumlum civitatis, seu oppidi omnes vicinos tangere debent, unde Tacit. 1. annal. proinde in civitate tot illustribus viris munita, nō ad unum omnia deferre, plures facilius munera Reipublicæ subcant eleganter Petr. Greg. de republica, lib. 4. cap. 6. num. 5. ibi: *Principis: usque ad conferre. &c.* & ex Carthaginen. refert Aristot. 3. politic. cap. 9. hoc axioma cognitum observari, non cōvenit, ut unum præferatur minister pluribus muneribus, sed singuli singulis; & conducit elegans textus in cap. diversis fallacis de Cleric. conjugat. ubi probatur divisum in duo plenam sui non habere potestatem; ubi glossa, & ex cap. 54. Curiarum Matriti anno 1428. dantur provisiones in Regio senatu, nequis duo officia incompatibilia obtinere, possit; prosequitur ultra ordin. interpret. in juribus supra relatis, Aviles in cap. Prætor, cap. 1. verbo officio Aceved. ad Cur. Pisan. lib. 2. cap. 22. Hoied. de incompatibilit. beneficior. part. cap. 8. Tuschus littera, 0. concl. D. Perez de Lara in compend. 11. ex n. 20.

Quæ quidem plurium officiorū in una persona, & in eodem oppido prohibitio procedit quando sunt officia † incompatibilia, ut in juribus supra adductis, secus vero quando sua natura, & actu, & exercitio compatibilia sunt; tunc tamen non prohibetur concursus ut probatur argum. text. in cap. relat. 21. quest. 1. & in cap. duo ista 23. quest. 3. cap. cum inter & in cap. quod sint §. præterea de elect. leg. si pater §. qui duas ff. de adept. & facit textus in leg. duorum in princ. ff. de oper. libert. leg. Papinianus §. impubes leg. filius leg. adversus §. 1. ff. de inoffic. testament. notat Bart. per text. ibi. in leg. si consul. ff. de adoption. & in leg. compertimus Cod. de prax. sacro lib. 12. & in leg. fin. col. de collegiis illicitis Bald. in leg. Domitius ff. de numeris, notant DD. Regnicol. supra adducti. maxime Aviles num. 9 ubi advertit, quod si quis gerat duo officia compatibilia, habebit duo salaria *Antient.*

7 *ebent, ut iudex sine quo suffragio §. illud tamen ubi glossa verbo periculum, Roman. conf. 26. num. 10. viso facta*, & ita contingit in Regno † Gallitiæ ubi idem Gubernator præest Regali senatui ut regens, & est Militiæ militum generalis, & percipit duo salaria ut testatur Lara *suprà n. 13.* & idem 8 *erit si Princeps † ex duobus officiis faciat unum, & supprimat alterum ut post Bald. conf. 277. vol. 2. per leg. fin. Cod. de frumento. Alex. lib. 10. tradit Aviles ubi proxim. n. 15 & tali casu percipiet salaria quæ ambo officiales percipere solebant*, cui tamen accrescit onus accrescere debet & commodum, ut tradunt *suprà* relati, præcipuè Roman. ubi *suprà* Felin. *in cap. cum olim de re judicat. Castrenf. in leg. 3. ff. de officio Assessor. Cagnol. in leg. diem finit. num. 259. ff. illo tit. quæ refert & sequitur Menoch. de arbitr. lib. 2. cap. 123. à num. 6.* Tunc non confunduntur officia nec jura, & unus plures representat personas, & est quasi essent duæ personæ distinctæ, tradit Alex. Ludovic. *dec. 532. & 232. num. 8. & decis. 868. num. 1.* & pro duobus officiis diversos iudicatus habebit ex Angel. *in Authent. ut determinatus sit numerus cleric. §. illud autem col. 1. Aceved. ubi supra n. 11.*

9 Nam quis potest esse Episcopus, & † canonicus, & adesse Capitulo tanquam Canonicus licet sit Episcopus *cap. postulasti de rescript. & si Capitulo inrerfuit ut canonicus potest appellari ad eum tanquam ad Episcopum cap. à collat. de præbend. lib. 6 Lecac. de appellat. quest. 8. n. 60. & n. 124.* & cum adest Capitulo tanquam canonicus sedet in loco inferiori, & habebit secundum locum, secundum Felin. *in rubric. de major. & obed. num. 4. Gail. de amiss. Roman Imper. separabilis à persona non sedet in loco inferiori, ut in Consiliario qui est in Consilio tanquam advocatus, quia debet esse in propria sede; Franch. decis. 138. sequitur Riccius collect. 674. & decis. 144.* & ideo in lite propria quam per se advocando eruditissimè defendit Gomez de Sanabria, meritis huius Reg. senatus senator, sedem cum supremis senatoribus (ut accept.) habuit.

10 Itaque plura officia seu dignitates quæ incompatibilitatem non contineant, obtinere nusquam prohibitum fuit, & de jure nostro Regio est expressa *decis. textus in leg. 28. n. 4. lib. 1. recopil. ibi: por que no es cosa conveniente usque por ellos.* Ecce textus formalis qui prohibitionem hanc ad officia incompatibilia restrinxit, dignitatū seu magistratuum compatibilium concursum admittit.

Et vide quæ in proposito tradit Perr. Antibol *de muner. 3. part. num. 61.* ubi agit de officiis, sive publicis, sive privatis, & idpassim videmus in pluribus Regiis senatoribus supremi † Consilij, quibus ultra senatoriam dignitatem cui continuo, & se- 11 per vacant, plura alia, & honorifica, & satis lucrosa commendantur à Rege nostro ministeria in rebus, & causis maximi momenti quibus privativè provideant, & eis pro singulis ministeriis assignatis, constituitur salarium.

Quæ autem dicantur officia seu ministeria † incompatibilia vel repugnantia, 12 non est facile discernere, nec potest in hoc certa constitui doctrina ut tradit Aviles *suprà num. 7.* sed secundum qualitatem, & varietatem factorum, personarum, & officiorum, iudicium est sufficiens ex Abbas *in cap. in literis de probat.*

Sed nec ita aride, & severe uti Aviles hinc transeamus, quæ officia incompatibilia, seu repugnantia videantur ex nostra contrariorum, seu pugnantium ratione utique poterimus & sic iudicium in proposito certis percludere cancellis, & notis.

Contraria autem dicuntur, & incompatibilia † ea omnia quæ ratione finis, seu 13 exercitij inter se pugnant, ut notat Bald. *in leg. unic. num. 4. Cod. si servus ibi: & dicuntur contraria quorum finis est contrarius, & incompatibilis Everard. in loca pugnant. Iur. oppos. num. 12. & 13. fol. 365. D. Molin. 2. de primog. cap. 14. num. 87. Surd. conf. 280. num. 15. ibi, dicuntur autem contraria ea quæ ratione unius subjecti, atque ejusdem finis pugnant, & contraria mutuo se expellunt vol. 2.* Unde absolute militat naturale præceptum quod ex duobus contrariis, unius admissio impedit concursum alterius *leg. 1. Cod. de furtis leg. quis servus, Cod. de action. & obligat. leg. in his interest. §. si patronus ff. de bon. libert. Bald. in leg. in rebus num. 7. Cod. de jur. dot. Socin. conf. 27. num. 1. vol. 4. Surd. conf. 433. num. 15. vol. 2. Bellamer. con. 10. num. 43. usque ad 47. & facit textus in leg. si non nupserit. 99. ff. de condit. & demonstrat. ibi: ridiculum est enim eandem & ut viduam, & ut nuptam admittit.*

Itaque officia illa duo in quorum exercitio, vel sine una persona duplicem personam status contrarij, repræsentent incompatibilia & contraria erunt; veluti si quis est iudex ordinarius & simul in eisdem causis velit esse iudex appellationis cum tamen debeat esse major ordinario, cum semper à minori ad majorem iudicem debeat appellari, ut in leg. 1. ff. qui & à quibus, necessario repugnat; quod iudex appellatus,

latus, & appellationis eadem sit per sententiam ut in c. Romana de appell. in 6. vel si Advocatus unius ex litigantibus vellet esse assessor, & iudex ut in dict. leg. fin. Cod. de Assessor. vel si eodem tempore, & eisdem horis qui unicuique officio personaliter adesse deberet, vel in duobus oppidis quis duobus officiis praeficiatur qui simul residentiam requirant: unde officia si non sunt contraria ratione finis & exercitij, licet sint diversa ex Principis vel potestatis concessione, recte poterunt ab uno exerceri ex Doct. Bart. Plat. & Ang in leg. comperimus Cod. de proxim. sacror. lib. 12. ubi affirmant quod potestas potest quem deputare, ut sit simul iudex malefactorum, & notarius, & similiter quod iudex qui erat tabellio poterit iudicare ex actis scriptis, & factis coram se quod prosequitur Aviles ubi supra num. 4. vers. & idem tenet & c. 36. glossa verbo in scripto num. 3. & generaliter an quis possit esse iudex, & tabellio disput. Decius conf. 42. Luc. de Penn. in leg. 1. Cod. de primic. lib. 12. Surd. conf. 261. num. 10. vol. 2. ubi ait quod in locis parvis & officiis parvi emolumentum poterit quis in eadem curia tabellio, & iudex simul esse Nata conf. 58. n. 3. Mastrill. de Magist. cap. 23. num. 79.

Deinde dicendum regulariter quem non posse habere duo officia habentia administrationem quoties per actum unius impeditur exercitium alterius ut in leg. a decurionatu ff. de vocation. muner. & ex glossa verbo dos officios in leg. 60. num. 3. part. 1. tamen ex causa recte poterit dari talis concursus, ut docet Felin. in cap. ex literis n. 10. juncta glossa de probat. Præterea prohibitio talis concursus plurium officiorum etiam cessat in voluntaria iurisdictione ubi non est impedimentum juris vel facti, ut in leg. si consul. ubi notat Bart. ff. de adopt. Humada in dict. glossa 60. tit. 9. part. 1. Quod quidem Aceved. in dict. leg. 4. tit. 3. lib. 6. Recop. num. 6. indistincte intelligit si in voluntaria, si in contentiosa iurisdictione; & ait quod ubi per legem prohibitum est duo officia habere, siue administratio nem habentia siue non, si sint comparabilia, siue non sint, servanda est omnino legis dispositio, ubi vero non esset lex prohibens duo officia in simul obtineri, si incompatibilia non sunt, bene possunt in eodem subiecto concurrere, sed si incompatibilia essent, exercitiumque & administrationem requirerent nullo modo obtineri poterunt.

Denique in proposito illud advertas quod in officiis incompatibilibus per ad-

missionem unius, ipso jure, absque alia requisitione vacat primum ut probat textus ubi Bart. in leg. quisquis Cod. de cohortal. lib. 12. glossa in pragmatica sanct. tit. de collat. S. cuius rei verbo pluralitas, & facit textus in cap. ut quis 25. de elect. in 6. notat Perez in leg. 22. tit. 2. lib. 3. ordin. & de jure Reg. ita expresse cavetur in dict. leg. 4. num. 3. lib. 7. recop. ibi: Pierda el que primero tenia y no aya mas, junctis verbis praecedentibus cum primo utique tantum repetunt, non vero aliquam requisitionem exigunt ut recte advertit Aceved. num. 9. quidquid contrarium significaverit Perez in leg. 1. tit. 5. glossa longe tamen falluntur. Et horum opinio procedit solum, & intelligi debet in 2. & 3. casu praedictae legis, ibi: y mandamos que qualesquiera Rejidores de nuestras Ciudades, villas y lugares tubiere por merced la escrivania del lugar de los Alcaldes ordinarios do fuere Rejidor sea tenido de renunciar el uno de ellos qual mas quisiere hasta dos meses luego siguientes despues que fuere requerido que lo haga & ibi: y ansi lo mismo mandamos, que una persona no pueda aver mas de un officio de regimiento en diversos Lugares, y si mas hubiere del dia que fuere requerido asta los dichos dos meses sea en su poder tener el uno de ellos qual mas quisiere, y dejar el otro y no lo haciendo ansi los podamos proveher ambos en quien nuestra merced fuere.

Cæterum in primo casu nempe in duobus officiis consiliariis de quo locuta fuit praedicta lex Regia in principio absque ulla requisitione, & temporis praefinitione ex ademptione & consecutione secundi, primum ipso jure vacare statuit ibi: y si tomare otro officio que pierda el que primero tenia, y no le aya ni tenga mas: quod & jure communi observat Bartol. per textum ibi: in leg. in quibus Cod. qui mil nupos, quo attentato, si Rectorum, vel duo officia erant in diverso loco acceptio secundi erat nulla ipso jure, nec dabatur optio ut in leg. omnes & in leg. duumvirum Cod. de decurion. lib. 10. & recte punit Aceved. dict. lib. 2. cap. 22. ad Cur. Pisan verbo dimittat n. 12.

Verum in praedictis casibus officium alterum ex assécutione alterius vacat; vel quandoque ambo amittuntur, tamen sententia declaratoria requiritur quæ semper in omnibus casibus in quibus pena ipso jure incurritur, & statuitur necessaria est ad talis pœnæ incursum declarandum, ut in cap. cum secundum, §. confirmationis, & ibi Joann. And. commun. DD. de heret. in 6. & in leg. ejus qui delatorem ubi Bart. ff. de jur. fisci, & est communis opinio ut

per Tiraq. in leg. si unquam verbo revertatur num. 400. Gramm. decis. 15. à num. 8. Roland. à Valle conf. 90. num. 20. vol. 3. Gomez var. cap. fin. num. 3. Aceved. in leg. 1. tit. 4. lib. 4. recop. à num. 62. Menoch. de recuper. rem. 5. num. 68. & de arbitrar. casu. 220. num. 6. ubi testatur de magist. recep. opinione & conf. 99. num. 168. lib. 1. Peregrin. de jur. fisc. lib. 4. tit. 5. num. 8. Farinac. in prax. tit. de inquisitione quæst. 10. num. 70. apud quos quomodo ad hanc declarationem faciendam actuari debeat iudicium, & alias in proposito utilissimas quæstiones prospicere poteris.

CAPUT IX.

Utrum officia sorte possint conferri,
& ab hoc sortis iudicio appellari
valeat.

SUMMARIUM.

- 1 Sortis iudicium omni tempore & inter varias gentes, pluribus in casibus, & usitatum & approbatum fuisse ex divinis compertum est elogiis.
- 2 Sortis iudicium inter Ethnicos antiquos frequentissimum fuit, quod variis ex historia relatis exemplis comprobatur.
- 3 Romani provincias inter Consules, Proconsules, Prætores & Quæstores sorte dividebant.
- 4 Athenienses officia & Magistratus sorte constituunt.
- 5 Sorte dirimi poterunt suffragia in pari numero concurrentia, & cui fors ceciderit officium est conferendum.
- 6 Sortes in aliquibus casibus damnata & prohibita, in aliis vero permixta.
- 7 Sortis iudicium in electionibus Ecclesiasticis expresse prohibitum invenitur.
- 8 Usus intervenire debet in iudicio sortis, ut illud ab omni peccato & suspitione prava vacuum habeatur.
- 9 Sortis electiones quæ in sacra leguntur scriptura intelliguntur ex Gratiano.
- 10 Sortis iudicium servatis servandis firmum & iuri consonum est, adeo ut ab illo appellari non possit.
- 11 Damnum & lucrum dum quis ex incerto eventu potest consequi, nullo modo ladicur, etsi damnum inde percipiat

ex textu in leg. de fidei commissio
Cod. de transactis.

UDICIUM † fortis omni tempore, & apud diversas nationes pluribus in casibus, & usitatum, & approbatum fuisse communiter divina elogia passim indicant ut habetur. Num. cap. 26. ibi: pluribus maiorem partem dabis, & paucioribus minorem... ita duntaxat ut fors terram dividat... quidquid sorte contigerit & c. & cap. 33. ibi: Ego dedi vobis illam in possessionem quam divideris vobis sorte pluribus dabitur latiore, & paucioribus angustiore singulis, ut fors ceciderit, & in cap. 34. ibi: ingressi fueritis terram, Chanaan, & in possessionem vobis sorte ceciderit, & iterum; hac erit terra quam possidebitis sorte, & in c. 36. ibi: terram sorte dividere filij Israel, & Deuter. cap. 1. ibi: & ipse sorte terram dividet, & Paralip. cap. 24. porro divisit utrasque inter se familias sortibus, & in Psalmo 77. & eiecit à facie eorum gentes, & sorte divisit eis terram, & hanc consuetudinem sequuti fuerunt milites qui super vestem Domini miserunt sortem, ut Matth. cap. 27. Marc. cap. 25. Luc. cap. 23. & Joann. cap. 19. ibi: dividerunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem: & Saul in Regem sorte fuit electus ut habetur, Reg. cap. 10.

Et apud antiquiores, Ethnicos † frequens fuisse iudicium sortis Diodorus Bibliothecus l. 4. refert Athlantem & Saturnum Cæli filios Imperiū sorte fuisse partitos, & Romulus, & Remus cum essent fratres Gemelli, nec ætatis discrimen facere posset, sorte augurij diremerunt uter nomen novæ urbi daret, cuius conditum Imperium regeret, ut testatur Livius lib. 1. ab urbe condita, & Darius primus Persarum Rex Regnum sorte adeptus fuit cum signum sortis esset inter illum & alios Regni prætensores sui equi hinnitus, ut tradit Herodotus in Historia lib. 5. Justinus lib. 1. Marcellin. lib. 23. Orocius lib. 2. cap. 9. & inter Arestem, & Eraclidem Regni mentorem controversiam sorte consopitam indicat Alciatus lib. 5. parerg. cap. 22.

Et cū Hector fortissimū quemque Græcorum ad singulare certamen convocasset, novem ducibus contendere, seu pugnare cupientibus, placuit unum ex pugnaturis sorte eligi, ut apud Homerum l. 7. Æliados. Unde Ovid. ita facti istius reminiscitur.

Hunc ego peccantem cum quo concurreret
huncque
Sustinui, sortemque meam vocasti Achivi,
Et vestra valere preces.

Sed & alia plura pro exornatione hujus argumenti tradit Tiraquel. *de primog. c. 17. §. prima opinio per totum Cevallos lib. 1. commun. contra commun. q. 249. n. 59.*

3 Et apud Romanos, Provinciæ inter consules, Proconsules, Senatores, Prætores & Quæstores sorte dividebatur, ut in *leg. 1. §. 1. ff. de quæst. leg. emancipati §. 1. ff. de adopt. & Atheniens. officia, & Magistratus* 4 *forte constituiebant, ut in leg. 2. ff. de origine jur. & partitione electionis*, quando æqualia sunt suffragia inter nominatos ita firmat *glos. in sum. 26. q. 2. ubi adjicit exemplum Divi Matthiæ qui in Apostolaturn sorte electus fuit; unde plurimi casus in jure sorte dirimuntur, ut in leg. hujusmodi §. ult. ff. d. leg. 1. & in leg. si cujus §. si inter duos ff. de usufruct. leg. quod si ambo ff. de judiciis leg. si qua sint cautiones ff. famul. leg. fin. Cod. commun. de legatis leg. 2. Cod. quando & quibus 4. pars debeat lib. 12. §. optionis Instit. de legat. Tiraquel. supra ex num. 15. & ut ait Baldus in leg. fin. talis judicium sortis dicitur judicium fortunæ cujus dux est Deus D. August. in Psal. 30. super illis verbis in manibus tuis sortes meæ, ita ait, fors non aliquid mali est, sed res in dubitatione humana divinam inducens voluntatem, quæ verba transcripita invenies in cap. 1. 26. quæst. 2. sed & subdit D. August. paulo post; in sorte non est electio, sed voluntas Dei, & id significatur Proverbior. cap. 16. ibi: sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur.*

5 Ex quibus utique resolvendum Judicio in pari numero suffragium sorte remitti possit, & cui fors acciderit officium esse conferendum. Item, & valere consuetudinem, quæ in pluribus locis viget, ut certa nomina tam electorū, quam eligendorum in certam urnam mittantur, & puer vel alius quispiā ex nominibus involutis, vel Schedulis permixtis aliquas extrahat, & vicini contenti in eis eo ipso electi, & legitime creati erunt, & ad officia admitti debent, nec his obstantibus, quod sortes regulariter improbata sunt à jure, ut in *dict. cap. 1. 26. quæst. 2. & in cap. nos statim, & in cap. hi qui & in cap. sortes 46. quæst. 5. & præcipue in electionibus ut in cap. in fin. de sortilegiis ibi: licet nota non caret, quinimo multa reprehensione sit dignum quod fors in talibus intervenit, & infra: electionem celebratam de ipso gratiam Confirmationis admittimus, sortis usum in electionibus perpetua prohibitione damnantes, ubi glossa verbo in electionibus. Unde Cicer. lib. 2. de divis. dicendum attingitur putas de sortibus quod infons est, idem propemodum quod micare, quod talos jacere, quod tesseras, qui-*

bus temeritas, & casus non ratio, nec consilium valet; tota res est inventa facilis, aut ad quæstum, aut ad superstitionem, aut ad errorem & Bald. in *proemio ff. cum ita ait de judicio sortis; judicium fortunæ remotum esse à ratione; ideoque nec rationem, nec intellectum debere se committere huic fortunæ, quæ sapissime præfert iniquum æquo, nec recte judicat, ut in leg. sed an ultro §. ult. ff. de negot. gestis, & idem Bald. in cap. licet causa col. 7. vers. oppositio quod Papa; non est (inquit) justum ut opes nostras committamus fortuitis, & incertis leg. quæ fortuitis Cod. de pignor. action. nam fortuna est nutus Dei nobis incertus, vel si est altera natura in cælo, habens Dominium caducorum, non debemus nos immiscere ejus officio, ut Alciatus in leg. 2. §. ex his num. 25. id sortis judicij esse periculum, & subjectum fortunæ, & non rationi & Cor. Tacit. lib. 10. affirmat apud Romanos morem ducendi sorte Præfectos ex numero Prætorum, non diu mansisse quia sorte, errabat ad parum idoneos; & Dionis. Halicarnass. lib. 2. antiq. Roman. Laudat Romulum, quod nec venalia, nec sorte dividenda fuissent Sacerdotia, Basilii quoque magnus, Congressione 8. de apibus loquens ita ait: non sorte potestatem est affectus, sortum tamen concursus ad omnium pessimum deterrimamque per sepe deferunt magistratum, & plura alia Tiraquel. supra ex n. 8. D. Ioann. de Orozco Cov. lib. 2. de ver. & fals. prophet. cap. 16. M. circul. 2. c. 4.*

Respondetur non quod sortes aliquibus 6 & casibus & deficientibus qualitatibus & requisitis infra referendis damnatae sunt; in aliis vero licita, & permixta semper tollerantur ubi expresse prohibita sunt, ut notat Alex. in leg. hujusmodi §. ult. de leg. 1.

7 In electionibus Ecclesiasticis & sortis judicium in *dict. 8. c. final. de sortil. expresse prohibetur; quia ad beneficia, & dignitates Ecclesiasticas conferendas specialis forma in jure est assignata in cap. quia propter de electione, quæ præcise observanda est, omisso, & neglecto judicio sortis; & mirabiliter respondit Tiraquel. ubi supra num. 14. & est de mente glossæ & omnium scribent. in dict. text. licet quando inter duos contenditur de Papatu ad tollendū, & tam magnam controversiam sedandā, conveniens quandoque erit, sorte licentia dirimi, ut per Card. Florentius in *dict. col. 14. vers. postquam hæc scripseram de electione & cons. 154. incipit quæsitum est. Felin. in cap. Capitulum sanctæ col. penult. Tiraquel. ubi supra num. 25. In secularibus, autem officiis in casu æqualitatis suffragiorum, vel consuetudinis, aut ordinationis quia**

hæ sortes in electionibus approbatur, & selectæ sunt, non est quod in dubium resolutionem supra traditam revocet.

Ut tamen electionem Prætorum, seu quod electionis sortium iudicium ab omni peccato, seu prava suspitione vacuum prorsus haberemus in hoc sortium iudicio usus intervenire debet, & summe sunt attendenda quæ gravissimè tradit P. M. del Rio *disquis. Magist. lib. 4. cap. 4. quest. 1. de divisoria sorte* ibi: *in ceteris igitur dignitatibus usque ad vers. Potest sortitione res decidi.*

Porro ne quem fallat quæ in sacra Scriptura leget de sortibus & rectissimè post Beatum Hieronymum & Bedam, monuit Gratianus ea nihil ad nostra pertinere tempora, nam in veteri lege Deus inter alias hanc quoque instituerat, qua in sortitione uterentur, cumque sortem præmitterent; quæ qualis fuerit constat: videtur fuisse quædam ad Deum mentis elevatio cum oratione, ad hoc instituta, ut colligitur ex Levit. 16. ubi de Capri emissarij sortitione sic legitur: *duos hircos stare facient coram Domino in ostio tabernaculi testimonij mittensque super utrumque sortem, unam Domino & alteram Capro emissario, cujus exierit sors Domino offeret illum pro peccato; cujus autem in Caprum emissarium, statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, & emittat eum in solitudinem, & B. Luc. de sorte Apostolatus ita scribit, postquam narravit duos ab Apostolis coram Domino statutos Barsabam, & Matthiam, & orantes dixerunt; tu Domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum accipere locum ministerij hujus, & Apostolatum de quo prevaricatus est Judas, ut abiret in locum suum; & dederunt sortes eis, & cecidit sors super Matthiam. Primum igitur statuebantur sortituri coram Domino, mox oratio fundebatur, sortes singulis dabatur, emitebantur in si u, urna, vel alio vase cujus sors exibat super eum cadere, dicebatur certe missus, aliquando in sinum testatur Salomon, sortes mittuntur in sinum sed à Domino temperantur; interdum in Calice, quem sinu continebant, unde & calix in sacra Scriptura saepe significat sortem, & secundum nonnullos his verbis Dominus pars hereditatis meæ, quare legis veteris ceremoniarum abrogatione etiam hæ sortitiones, & ceremonia cesserunt; unde Venerabilis Beda observat Apostolos ante spiritum sanctum acceptum in electione B. Matthiæ adhuc legali ceremonia usos fuisse: post spiritum vero sanctum acceptum non amplius sortem adhibuisse, &*

sola usus oratione ad Dominum, & jejunio adjuncto, sic tamen legitur elegisse septem Diaconos, & Presbyteros; sanè cum Salvator, qui fallere non potest, nec falli, promittat cuncta orantibus, stultum & absurdum est relicta oratione quæ promissionem habet, confugere ad sortem; cum se adfuturum Deus in novo testamento nos repromissit: nonnulla de sortibus etiam Ioann. Arber. & de election. per sortem factis, plura satis erudite nobis Cabrerios de metu lib. 2. cap. 5. à n. 10. post hæc visus.

Quibus in casibus in supra relatis requisitis servatis adeo firmum, & jure & consonum est iudicium, vel electio sortis quod ab ea appellari non possit, ut testatur Bald. in dict. leg. fin. col. 1. Cod. commun. legatis qui allegat textum in Auth. ut omni. obest iudicibus §. penul. quem sequitur Jaso ibi: & in leg. hujusmodi §. ult. col. ult. ff. de leg. 1. Corn. cons. 143. lib. Hypol. de Marsil. in rep. leg. 1. num. 149. Cod. de rapt. Virg. Cota cõmemorabili, verbo, sortis. Tiraquel. de prim. dict. quest. 17. num. 9. Quod tamen limita si sortes legitimè & sine fraude fuerint factæ, si tamen dolus intervenerit, aut aliqua calliditas, vel modus sortiendi non fuerit observatus cum captio & dolus à quacumque re excludi debeat leg. minoribus Cod. communia utriusque iudic. leg. si uxori, ff. de aur. & arg. leg. & à rationibus à Tiraquel. ubi supra num. 9. & in qu. non dissimili tractatu de jur. primog. quest. 60. num. 8. statim referendis pariter, nec minori contra hanc sortis electionem, seu iudicium restitutio competit & ex celebri Doctrina Bald. in leg. ait prætor §. ult. ff. de minori: dum ait quod si in divisione minor optet deteriorem partem ei restituitur, nisi illi sorte contigerit, quia tunc utitur jure communi, & contra adversam fortunam non datur restitutio & idem ferè sentit in leg. verum §. sciendum per illum textum ibi: occasione damni non inconsulto accidentis, sed facto, tit. ff. illo.

Pro quo facit textus in leg. de fidei commissio, Cod. de trans. ubi quando ex incerto eventu quis potest consequi lucrum & & damnum; nullo modo læsus dicitur etiam si damnum consequatur, vel si sit minor; Tiraquel. supra num. 91. latè Pinel. in leg. Cod. de rescindend. vendit. 2. p. cap. 1. cum seqq. qui tamen satis ancipiter procedit, & sic pro hujus rei resolutione omnino insequi debemus doctr. Ayor. de particion. 3. par. quest. 11. num. 27. qui rem utiliter, & subtiliter edocuit ibi: Sed licet hæ opinio, & conclusio magis communis esse videatur nec ab ea sit recedendum.

CAPUT X.

De Officiorum divisione inter nobiles & plebeios, & an unus status posset præscribere contra alterum officia Reipublicæ.

SUMMARIUM.

- 1 Nobiles duntaxat ad officia honorifica Reipublicæ antiquitus fuisse invitatos multa suadent testimonia, aut saltem plebeiis fuisse semper prælatos.
- 2 Theſaurus nobiles à plebeiis primus ſejunxit.
- 3 Athenienſium legiſlator magiſtratus omnes ex nobilibus & divitibus inſtituit.
- 4 Romani Conſules, Quæſtores, Tribuni militum Cenſores & cæteri Magiſtratus inter nobiles tantum patricios primis Reipublicæ temporibus eligebantur.
- 5 Nobiles inter & plebeios in ſtatu Caſtellæ ſolent omnia Reipublicæ officia honorifica pro æquali ſeu dimidia parte diſtribui.
- 6 Nobilibus æqualiter & plebeiis ut officia conferantur, peti poteſt, ubi fuerint tres nobiles qui ſtatum forment & perſiciant.
- 7 Nobiles ſi tres faciunt qui ſtatum in aliquibus actibus diſtinctum & formatum habuerunt ſententiis vel uſus præſcriptione acquiſitum, in uno tantum nobili, qui nunc ſit, ſtatus conſervatur quoad omnes præ eminentias ſtatui competentes.
- 8 Officiorum dimidia pars ita competit honorabilibus annuatim & eorum ſtatui ut in locis ubi non ſunt tot nobiles ad hæc officia gerenda, poterunt nobiles officiales exiſtentes, expleto offiij annalis tempore, continuare ſequenti anno idem etiam officium.
- 9 Continuare vel non continuare officia in favorem Reipublicæ eſt indultum, cuius ſane intereſt nobiles ab officiis nullo caſu arceri.
- 10 Nobiles dum ita pauci ſunt numero ut ad officia ipsis convenientia etiam per continuationem aut reelectionem explenda non ſuppetant, tunc plebeiij eorum loco creantur donec nobiles inveniantur.
- 11 Plebeiij cum officia nobilibus debita in co-

rum defectu obtinent, quia illa tanquam in ſequeſtri & depoſiti inſtitu exercent, ſemper videtur ſtatus nobilium per eos poſſidere.

- 12 Litis ſingularis cauſa & ſucceſſus enarratur ab Autore in propoſito.
- 13 Natura ipſa non vero acciſdens in cujuſlibet rei cognitione attendenda.
- 14 Accidentale officium & naturale ſuſtinens aliquis, hoc potius quam illud exequi cenſetur ex doctrina Bald.
- 15 Natura potius quam adventitiuſ caſus conſiderari debet.
- 16 Aptitudo naturalis magis quàm accidentale impedimentum attenditur.
- 17 Nobilium in ſtatu quoties deſunt tot perſonæ quot requiruntur ad officia ipſius ſtatus peragenda, vel etiam ad numerum electorum explendum quid faciendum ſit in hoc caſu.
- 18 Medietate officiorum nobilibus competentium, & cæteris prærogativis, an potiantur ij qui privilegio & Regia conſeſſione nobilitatem obtinuerunt.
- 19 Princeps nobilitatem concedere poteſt.
- 20 Princeps vel Imperator, tribuere poteſt jus agnationis & quod quis ſit de domo vel ſanguine alienjus, licet ſit illegitimus & extraneus.
- 21 Princeps naturalibus poteſt juribus aliquem reſtituere & quaſi per novam regenerationem de novo quoad nobilitatem mundanam & politicam creare.
- 22 Princeps poteſt aliquibus in ſignum nobilitatis, arma concedere.
- 23 Naturalem qualitatem alicui ineſſe idem eſt ac ineſſe ex privilegio.
- 24 Doctores & Licentiati in una ex tribus Univerſitatibus graduati tanquam nobiles ex privilegio admittuntur ad officia Nobilibus genere competentia.
- 25 Nobilibus conceduntur officia, vulgo, Alcaldes dela hermandad, dicta, ad hoc ut nobiles ex privilegio prædictis officiis gaudere poſſint.
- 26 Sententia qua Nobilibus ex privilegio tribuuntur eadem prærogativa ac Nobilibus genere, contraria ſtatuitur.
- 27 Leges quibus cautum eſt medietatem numerum Nobilibus concedendam eſſe, de Nobilibus ex nativitate, non vero ex civili acquiſitione intelligenda.
- 28 Legis verba de caſu ex jure communi veniente, non autem ex ſpeciali debent intelligi.
- 29 Statutum loquens de primogenito intelligitur de vero & naturali primogenito, non de ficto.
- 30 Imaginarius & non verus agnatus dict-

- tur ille qui assumit arma alterius familia.
- 31 Nobilitas vera consistit in sanguine.
- 32 Cives adoptivi ea officia habere non debent quæ ex consuetudine concedenda sunt naturalibus ex doctrina Bald.
- 33 Privilegiati non debent gaudere officiis quæ Nobilibus sanguine conceduntur.
- 34 Sententiæ qua denegantur nobilibus ex concessione eadem officia quæ debentur nobilibus genere, respondetur & satisfi- & n. 35. & 36.
- 37 Nobilis privilegiatus cum Nobili ex sanguine dum concurrat in electione officij ille huic postponendus est.
- 38 Nobilis ex sanguine præfertur illi qui ex propria virtute consequutus est nobilitatem.
- 39 Nobilitas ob aliquale servitium vel levem causam adeptam non tanti æstimanda est.
- 40 Nobilitas propter militare exercitium aut aliquod egregium virtutis facinus concessa maxime habenda est, poteritque concurrere cum nobilitate sanguinis.
- 41 Nobilitatis concessio laudabilis est in Regibus liberalitatis virtus & remuneratio.
- 42 Nobiles privilegiati suum privilegium quod acquisitionem officiorum non minoris quam nobiles sanguine æstimare debent.
- 43 Servitij præstiti ob quod fit indultum privilegium, ut de causa constet, sufficit ut in ipso indulto enuncietur.
- 44 Nobiles licet firmum jus habeant ad meditationem officiorum Reipublicæ, status tamen plebeiorum contra statum nobilium poterit præscribere & e contra.
- 45 Nobilis nobilitatis suæ causam agens an lite pendente possit eligi ad officia Nobilibus competentia, an vero ad officia plebeiorum debeat nominari, & nominatus cogendus sit ad tale munus acceptandum.
- 46 Nobilis lite pendente super nobilitate sua tributa interim sicut Plebeius & agnoscit & solvit, & n. 47. & 48.

ANTIQUITUS ad officia honorifica Reipub. & nobiles tantum invitari, & eligi pluraque suadent testimonia, & pristina commendant monumenta, & cum in plebeis absolutam, & omnimodam ab istis officiis, & eorum usu privationem prorsus non inveniamus, nobilium tamen prælationem semper, & ubique esse circa officia & magistratus omni jure commendatam agnosce-

re necessario debemus, ut habetur Deuteronom. cap. 1. ibi: *Tuli de tribubus urbis viros sapientes, & nobiles, & constitui eos principes tribunos, & centuriones, & Machabæorum lib. 1. cap. 3. scribitur Antiochum Regem suis negotiis præfecisse Lesiam hominem nobilem ex genere Regio, & est textus celebris, in authentico de defensoribus civitatum §. 1. in principio ibi: sed in vicem universi nobiliores civitatum habitatores hoc ministerium adimpleant: ubi glossa nobiliores, & in authent. præsidis in princ. Cod. de Episcop. aud. ubi Præsides gentium per unamquamque civitatem præparent ad honores non vilissimos, sed nobiliores civitatum habitatores, quos aliqua ratio bonæ opinionis constitutos nominavit defensores per circulum, & facit textus Cod. grandi de supplem. Prælat. lib. 7. ubi Dominicus notabili 2. & in leg. honor. §. de honoribus ibi: Origo naturalium ff. de muneribus & honoribus ibi: plebeis honoribus decurionum fungi prohibetur ex quo Bart. in leg. 1. in col. 3. Cod. de dignitatibus lib. 12. & in leg. 1. ubi etiam Ioannes de Platea Cod. de conditiis in publicis horreis lib. 10. notat plebeium non posse eligi ad dignitatem, & apud Athenienses Thesaurus fuit primus qui nobiles à plebeis sejunxit, illisque potestatem creandi ex suo ordine magistratus administrandique leges tum pia & religiosa interpretandi ac diffinienti tribuit, ut testatur Plutarchus in Thesæo, quin etiam Romulum ita suam Rempublicam constituisse, ut illustrem genere, virtute, ac pecuniis ab ignobilibus humilibusque secerneret, illosque patricios appellaret, tradit Dionysius Halicarnassius lib. 2. antiquitatum Romanarum, ad quam Romuli divisionem respicit illud Statij lib. 1. Silvarum in epital. num. 1. Stella, & Violantilla ibi: clarus de gente Latina.*

Est juvenis, quem Patritiis majoribus or-
tum,

Nobilitas gavisa tulit.

Sed & Solon Atheniensium & legislator (sequeutus fortè Thesæum) Magistratus omnes ex nobilibus, & locupletibus instituit, ut tradit Plutarchus in Solone, & Aristoteles lib. 2. Politicorum c. 8. scribit nobiles, & ingenuos sibi rationabiliter honores arrogare, & ibi carpit legem Lacedæmoniorum, quæ Esphorum (is magistratus apud eos maximus) ex plebeis creari jubebat; unde in eam Rempublicam multa obvenisse mala tradit, & Plato lib. 3. de legibus inter septem rationes imperandi hanc secundam constituit, ut ignobilibus generosi imperent, quæ & alia multa co-

piose

piose prout moris est illi congerit Tiraquel. *de nobilitate cap. 20. ex num. 1. cum multis. seqq.* Casaneus in *Catalogo gloria mundi 8. part. considerat. 36.* Balduinus ad *leges Romuli, & 12. Tabularum.* & curiosus, & acuratus præ cæteris exornat Castillo de Bobadilla *lib. 1. Politicorum cap. 4. per totum, & per varia loca Burgas de nobilitate cap. 10. num. 2. & 3. cum aliis infra referendis, & legibus nostræ Hispaniæ ita condemnatur, ut in leg. 18. tit. 9. p. 3. quæ cum loquatur de iudicibus creandis ait: Y por todo esto an de aver muchas bondades primeramente ser de buen linaje para aver Verguenza de no carar, & leg. 23. tit. 22. part. 3. & leg. 3. tit. 24. eadem part. & leg. 3. tit. 9. lib. 3. recopil. eleganter Avend. de exequend. mandat. 1. part. cap. 19. num. 18. vers. & potest, ibi: & potest reddi alia ratio & à nobis jam alibi dictum manet.*

4 Et apud antiquos Romanos præterea advertit Tiraquel. ubi *suprà n. 6.* Consules, Quæstores, Tribunos militum. Censores, Dictatores, & cæteri Magistratus, & Patricii tum ex nobilibus creabantur, quousque Plebs ob suam magnam ambitionem ac tumultus frequentes obtinuit ut etiam ex suo corpore crearentur; ut eleganter, & copiose describit Livius *lib. 6. ab urbe condita* & Pomponius in *leg. 2. §. 2. ff. de origine juris* ibi: & plebs cum contenderit cum patribus, & ut ex suo quoque corpore Consules creare possent, & patres recusarent, factum est, ut tribuni militum crearentur partim ex plebe, partim ex patribus. Itaque in principio, tantum tribunorum officium Plebeiis fuit communicatum, post vero ad Consulum & Dictatorum culmen aspirarunt ut in *dict. leg. 2. §.* deinde cum placuisset, creari etiam ex plebe consules, cœperunt ex utroque corpore constitui, Ambrosius de Morales in *Rep. Roman. 2. part. lib. 5. cap. 10.*

5 Itaque in nostro Castellæ Regno statuit nobilium, & plebeiorum pro æquali, seu dimidia parte, ut vulgo jactatur, solent omnia Reipublicæ officia honorifica communicari, ut per Gregor. Lopez in *leg. 2. tit. 9. part. 2. glossa 4.* Palatius Rubius in *repetitione rubricæ de donat. §. 6. num. 7. & 8.* Avend. de *exequend. mand. 1. part. cap. 19. num. 18. vers. 8.* eleganter Burgos de Paz *conf. 10. num. 1. cum seqq.* præsertim num. 6. Ioannes Garcia de nobilitate, *glossa 35. num. 3. & glossa 6. num. 16.* Parlad *diff. 31. num. 8.* Bobad. *lib. 1. politic. cap. 4. num. 15. & 24.* Curia Philipica 1. p. §. 2. nom. 34. Barnabas Moreno de Bargas de nobilitate *al disens. 10. num. 3. diff. discession. 10. num. 3.* & pro hac nobilium, & plebe-

iorum distinctione facit textus singularis, *de iure nostro Regio in leg. 5. tit. 15. part. 2.* ibi: y desto deben facer omenaje los mas honrrados homes del Reino que hi fueren asi como los prelados, e los nicos homes dos Cavalleros dos fijos delgo dos homes buenos de las Ciudades, e de las villas, & specialiter in distributione officiorum textus singularis in *leg. 1. num. 13. lib. 8. recopil. ibi: se elijan y nombren dos Alcaldes de la hermandad el uno del estado de los Cavalleros y escuderos y el otro de los Ciudadanos e y Pecharos.*

Sed & hoc ut officia æqualiter conferantur nobilibus & plebeiis potest peti ubicumque fuerint tres Nobiles qui statum firmare possint: non enim minori, quam trium numero firmatur, & perficitur ut in *leg. veratius 85. ff. de verbor. sign. ibi: Neratius priscus* (inquit Marcellus, trium Collegium facere, quod maxime sequendum est, ex ratione quam ex Aristotele *lib. 1. de Calo. cap. 1.* tradit Ioannes Garcia *diff. glossa 35. n. 51.*

7 Si tamē in aliquibus tres nobiles fuerunt qui statum in aliquibus actibus distinctum, & formatum habuerunt sententiis, vel usu, præscriptione, & observantia acquisitum in uno tantum nobili qui nunc sit, status conservatur quoad omnes præeminentias, & qualitates statui competentes ut in *leg. sicut §. fin. ff. quod cuiusque universitatis nomine, glossa in dict. leg. neratius, & communiter notatur in cap. cum omnes de constitut. & in cap. cum dilecta de rescriptis, & plurima in proposito tradit Petrus de Vixio in directorio electionum, cap. 2. à num. 3. cum seqq. Ioann. Garcia *diff. glossa 35. n. 52.**

8 Et tantum competit hæc dimidia pars officiorum præterea honorabilibus, & eorum statui annuatim, quod in locis ubi non sunt tot nobiles ad hæc officia inservienda, nobiles qui anno præterito officiales Reipublicæ fuerunt facti, poterunt in sequenti anno non solum ad alia officia eligi, & creari, sed eadem quæ habebant, electione & nominatione facta, continuare, nam licet hæc continuatio regulariter prohibita sit, ut speciali cap. diximus tamen in hoc casu ob defectum nobilium, & muneri sufficienti, ut in suo statu hæc qualitas & prærogativa medietatis officiorum conservetur talis continuatio, & reelectio admittitur, nec observanda est intercapdo, seu intervallum temporis quod vulgo in Castellæ dicimus el bucco, & docent Ioann. Garcia de nobilitate *diff. glossa 85. num. 67.* ibi: igitur in officii electionis qualia los de los Alcaldes ordinarios, in quibus habet locum *dicta*

dicta lex ab honoribus, & ita etiam observat Bargas dict. discurs. 10. qui ita obtentum fuisse per nobiles villæ de Montejo ubi incolatum, & vicinitatem obtinebat, & ideo praxi receptum quod frequenter expediuntur provisiones & Regiæ Schædulæ in confirmationem hujus praxis, & refert eam quæ in favorem nobilium prædictæ Villæ de Montejo in simili casu fuit expedita, quæ ut de stylo, & forma harum provisionum deponere valeas ad litteram subdere decrevi & sic se habet.

Don Phelipe &c. a vos el concejo, Iusticia y Regimiento de la Villa de Montejo, salud & Gracia sepades que Pedro Corcito en nombre de Pedro Garcia Bernave Morono de Bargas y Venito Sanchez hidalgo vezinos de essa villa por si y en nombre de los demas hijosdalgo de ella nos bixos relacion que el dicho estado tenia carta executoria para que se les diese la mitad de los officios de Alcaldes y Rejidores de dicha villa y a causa de no aver numero suficiente para Guardar el gueco de dos o tres años no se les dava todos los años sin passar el dicho gueco, supplicandonos le mandassemos dar nuestra carta y provision para ello y segun y como por nos estaba probeido e mandado, o como la nuestra merced, lo qual visto por los de nuestro concejo fue acordada que debiamos le mandar dar esta nuestra carta, para vos en la dicha razon e nos tubimos lo por bien. Por la qual os mandamos que en no aviendo en essa villa numero suficiente de hijosdalgo para que se pueda Guardar el orden que por nos estaba dada carta del a quo se a de tener en la election de Alcaldes ordinari demas oficiales de concejos que es que no pudiesen ser elegidos a ellos los Alcaldes a los mismos officios de Alcaldes asta ser passados tres años ni a otro officio en que tubiesen voz, y voto hasta ser passados y esto misso tiempo de los dichos dos años los Rejidores y demas oficiales nuestra merced y voluntad, y tenemos por bien que sin embargo de esta de aqui delante puedan ser reelejidos a los mismos officios de Alcaldes los oficiales de concejo de dicho estado de hijosdalgo de essa dicha villa passado un año y a los demas officios de concejo de ella conforme a la carta expresa que el dicho estado de hijosdalgo tubiere para que se le pueda dar la mitad de los dichos officios contra el tenor y forma de lo qual no vos ni poseis, ni consentais passar en manera alguna Sopena de la nuestra merced y de Diez mil maravedis para la nuestra Camara so la qual mandamos a qualquier Scrivano os la notifique y de testimonio de ello por que nos sepamos como se cumple nuestro mandado el Conde de Miranda el Licenciado Don

Diego Fernando de Alarcon el Licenciado Don Francisco Alena Bartio nuevo el Don Antonio Bonal. Ex. Alconso de Vallejo scrivano de Camara lo fice scribir por su mandado con acuerdo de los de su concejo registrada poes lorje Oloal Chanciller lorje Oloal de Vergara. Cujus rei ea est ratio quia dimidietas officiorum de jure pertinet privativè ad nobiles, ut suprà diximus; unde si non sint numeri sufficientes qui talia gerant officia ad reliquos sui status pertinere debet, ut alias consideravit Calistratus in leg. honor. §. gerendo ff. de muneribus ibi: si alij non sint qui honores gerant eosdem compellendos qui gesserint plurimis constitutionibus cavetur: Divus Adrianus de iterandis muneribus, rescripsit in hæc verba: illud consentio, & si alij non erunt idonei, qui hoc munere fungantur ex his qui jam functi sunt creentur, & nos alibi dicemus.

Deinde quia non continuare† vel continuare officia in favorem Reipub. est indultum cujus equidem interest Nobiles nullo casu ab officiis arceri, tum propter eorum splendorem, quo ipsa Resp. magis luceat, & condecoratur, tum etiam, quod semper aptiores ad usum, & exercitium officiorum, quam alij de populo judicantur leg. honores, 7. §. his qui ff. de decurionibus Cassaneus, & Bodadilla ubi suprà Gutierrez conf. 31.

Quin imò si ita pauci numero sunt† Nobiles quod nec per relectionem, aut continuationem possint officia Reipublicæ explere, veluti si cum tantum tres sint nobiles sint quatuor aut quinque officia, tunc equidem illud, vel duo illa quæ supersunt, & quæ statui nobilium conveniebant, & alias eis (si forte essent) adjudicarentur, utique apud plebeios, status nobilium nomine deponi debent, & interim quod nobiles inveniantur qui ad eorum usum creari possunt Plebeij creantur, & eliguntur; ut in leg. eos ff. de decurionibus ibi: & maxime in eis civitatibus que copiam virorum honestorum habent, nam paucitas eorum qui muneribus publicis fungi debeant necessario hoc etiam ad dignitatem municipalem habent invitat textus elegans in leg. ut gradatim §. 1. & 2. ff. de muneribus, & honoribus.

Quo casu cum officia hæc ad Plebeios in defectu† nobilium deveniant, & nomine eorum officia hæc tanquam in sequestri, & depositi intuitu, & ratione exercent, semper per eos videtur status nobilium possidere, ut in leg. licet §. rei depositum ff. de positi, notat Franciscus Conanus comment. jur. civil. lib. 9. cap. 4. in princ. Petrus

Petrus Gregor. *syntagm. juris lib. 23. cap. 3. num. 4.* & facit textus in *cap. 1. de sequeſtrat. poſſeſſionum & fructuum*, laicè D. Joannes del Caſtillo *lib. 3. controver. cap. 6. num. 15.* Amator Rodriguez in *tract. de privileg. creditor. art. 6. num. 9.* qui plures referunt.

12 Circa quod ſingularis, & non multum frequens lis (dum hæc ſcriberem) ſe obtulit & agitata fuit in hac Curia ſtatus nobilium villæ de la Mava Rey. cum enim in ea non eſſent tot nobiles numero qui poſſent explere officia ſui ſtatus & ſic neceſſarium fuit, quod ex numeris plebeiorum quidã ſequeſtri, aut depositarij nomine crearetur ad officium procuratoris generalis nobilium, & eorum ſtatus nomine illud pro illo anno exerceret utique ſecretè prout moris eſt in dicta villa, ab ſtatu nobilium fuit Plebeius ille ad prædictum officium nominatus & electus: cum tamen contigiffet quod iſte in electione etiã ſecreta quæ à ſuo ſtatu plebeiorum tunc facta fuit, inveniretur, & extiriffet creatus ad aliud officium; publicatione utriusque electionis uno tempore facta, cum ei per ſuum ſtatũ intimaretur quod officium ad quod erat legitimè à ſuiſ electoribus creatus acceptaret, id recuſare intendebat, ea motus ratione ac illud in deſenſionem ſuam allegans quod à nobilibus ob defectum ſui ſtatus perſonarum (licet depositi nomine) in officium honorificum nobilium pro illo anno erat electus, & quod juſ ſibi jã ex prædicta electione erat requiſitum quando ſtatus plebeiorum ſuam electionem facere cœpit, & ſuffragia in eum contulit eo in facto probato, quod licet utriusque electio tam ſtatus nobilium, quàm plebeiorum uno tempore, & momento per tabellionem actorum Concilij fuit die Paſchatis, Nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti publicatione facta, tamen nobiles per ſe ſeparatim (prout conſuetum habent) nominationem ſuam, & electionem faciebant, & ſecretò tabellioni priori loco arcebant, & ſingula officia ſui ſtatus, ſicut intereſſe convenerant, ſcribi in libro inſtabant. Cum hanc inter alias nobiles in dicta Villa prærogativam, & præcedentiam haberent quod prior eorum ſit vox, & electio, & ſtatim ſequatur, & in ordine ſcripturæ proponatur Plebeiorum electio. Ex quibus rationibus, & fundamentis cum etiam compulſione acceptandi prædictum Plebeiorum officium ad hanc curiam appellaffent in ea ſollicitè à prædicto officio excuſatum haberi intendebat. Verum cõtrarium (me patrocinante) in Curia, vel in Senatu fuit decifum, & obtentum pro

quo illud perpendebam, quod licet in defectum nobilium ſtatui eorum ſui competeret aliquem ex plebeis ad officium eorum provocandi in ſupradictis, tamè in Plebeio, caſu in hoc à nobilibus electo ad unum officium ſui ſtatus, & aliud in ſimul creato à Plebeis ex quorum ſtatu ipſe electus erat, debet attendi, & præponderat cauſa naturalis creationis, quæ firmat electionem factam à plebeis ad officium ſui ſtatus in plebeio, non vero accidentalis, quæ ob defectum nobilium in perſona diverſi ſtatus ad talem electionem faciendã potuit invitare nobiles, nam in omnibus diſpoſitionibus cauſa naturalis prævalet accidentali, ut in *leg. qui habet ubi* notat Bart. *num. 2. ff. de tutelis leg. tutor petitus §. quæ tutoribus ff. de excuſat. tutor. leg. cum pater ff. de jure dotium, leg. ſin. ff. de his qui veniam etatis impetraverunt*, docet Socin. Senior. *conf. 110. num. 8. lib. 4.* Alcizus in *leg. 2. num. 36. ff. de verb. ſignific. Ruin. conf. 59. num. 11. lib. 3.* Tiraquel. de retract. *§. cogloſſa ſup. num. 26.* Joan. Garcia de nobilitate, *gloſſa 12. num. 43.* Perez de Lara *lib. 1. de anniverſariis, & capell. cap. 18. num. 3. lib. 2. cap. 1. & vite hominis cap. 21. n. 20.* Et in cognitione cujuſlibet rei non accidens ſed natura ꝛ ipſa expectanda eſt ¹. Bart. in *leg. quoties ferro, qui maximos n. 11. ff. de publicanis, & vectigal.* Cujus doctrinam in propoſito expendit neminis eruditiffimus, & omnium literarum Coryphæus & magiſter communis D. Joannes de Pareja olim juris canonici primarius in Salmanticensi Academia digniffimus antecellor, nunc autem in hoc Senatu meritiffimus Pater conſcriptus, cum in ſua aula præſidens de prædicta lite, & controverſia cognosceret.

Et conducit doctrina Bald. in *leg. proſtit. §. §. Papinianus lib. 10. ff. de jure dotium*, ubi ait quod ſuſtinens officium ꝛ accidentale & naturale, hoc citius quàm illud excuſi ¹⁴ qui cenſetur; deinde & illud addit quod naturalis qualitas, & conditio in iſto electo non potuit mutari ob honorem ſibi à nobilibus in defectum aliorum tributum; nec enim actus honoris mutavit perſonæ originem & genus, ut in *leg. falſa §. 1. ibi: nam honor. cujus habitus eſt non perſona mutata*, ubi Paulus Caſtrenſis *leg. Alexandrinis Cod. de decurionibus l. b. 10.*

15 Et denique quod natura potius, quam adventitius caſus conſiderari debet ut in *leg. vindicatio cum concordat ff. de rei vindicatione, laſius conf. 4. num. 25.* Mieres de majorat. *1. part. quaſt. 51. num. 161. in 2. impreſſione.*

16 Et magis consideratur aptitudo naturalis, quam impedimentum accidentale leg. 2. ff. de adoptionibus tradunt Lopus allegatione 101. num. 12. Quintilianus Mandosius in tract. de signatura grat. vers. adoptantū indultum, unde patria naturalis cuiusque, & origo attenditur, non accidentalis: Menoch conf. 112. num. 61. lib. 2. D. Joannes del Castillo lib. 5. controver. cap. 86. num. 17.

17 Sed ut ad propositum nostri thematis redeamus, quotiescumque in statu nobilium + difficiunt tot personae quot sunt necessariae, non solum ad officia singula ipsius status peragenda vel etiam ad numerum electorum explendum, & perficiendum, an illi nobiles qui adsunt seorsum debeant habere suam electionem, vel quid in hoc casu faciendum? eleganter resolvit Ioannes dict. glossa 35. omnino videndus num. 69. his verbis *Intererea solet disputari, an in hoc casu cum desunt ex nobilibus quo casu ad ignobiles pertinet exercitium officiorum, item in casu, quo nobiles, & ignobiles creandi sint, qui quoad sua officia, an nobiles seorsum habeant suam electionem inter se, & ignobiles item? an verototus populus debeat creare, & eligere omnia officia nobilium, & ignobilium ita ut electio pertineat ad nobiles, & ignobiles simul tanquam ad populum, & nobilis admittatur ad suffragium, non tanquam nobilis, nec plebeius tanquam plebeius, sed singuli tanquam unus de populo? & exclusa legitima consuetudine quae observanda est ex his quae diximus, verius de jure est quod electio pertineat ad nobiles simul promiscue tanquam ad populum & nobiles admittantur singuli tanquam unus de populo. Item & ignobiles, & primum quia licet antiquitus Roma consules ex utroque corpore crearentur nobilium, & populi, tamen idem populus utrumque consulem creabat, & à coeundo comitia dicta sunt, quod totus populus ad creandos consules coiret, & vocabatur populus per curias id est quod hodie dicimus per Parochias Dionis. lib. historiarum Romae inde comitium dictum est Congregatio totius populi; inde est totus titulus, in leg. 12. Tabularum de cap. Civis, nisi per maximum Comitium ne ferunt refert Cicero de legibus, 3. & de jure pertinet electio, à los concejos, in cap. 17. Prætorum verbo eligam, n. 1. Matienço in leg. tit. 18. lib. 5. Recop. cum enim ad populum pertinet electio, sequitur quod ad nobiles, & ignobiles pertinet; quia hi sunt duae partes populi eiusdem §. Plebs autem Insit. de iusticia, & jure leg. 5. in princ. tit. 2. part. 1. cum his quae diximus ex Alberico & aliis super hac glossa num. 54.*

vers. 1. in jure civili, ubi id latè probavimus & quia populo emanavit jurisdictio, & populus magistratui, & in Magistratum omnem vim, & potestatem contulit leg. 1. ff. de constitut. Principis §. quod Principi de jure natur. gent. & civili, & diximus supra in descriptione num. 5. & quia de jure ad Concilium universitatis spectat electio officialium ex Bart. in leg. 2. Cod. de decurionibus lib. 10. & leg. item eorum §. si decuriones ff. quod cuiusque universitatis nomine, & in leg. sed si ex dolo, ubi glossa, Platea in rubrica de decurionibus lib. 10. Lucas de Pñza & R. buffus lib. 2. eodem. Unde si pro duobus reperiantur equalia numero suffragia non est revertendum ad qualitates, quod à nobilibus sit alter electus juxta textum in leg. in albo de decurionibus lib. 10. quia non à nobilibus eligitur, sed tanquam civibus, nec nobiles tanquam nobiles eligunt, sed tanquam singuli de populo uti diximus, & ad sortem deveniunt, & est ratio; quia quae qualitas non fuit in actu ea non requiritur in examine actus, argum. text. in leg. tutelae de capitis diminut. ibi: quia desinunt esse mutata familia, & quia electio redacta est ad numerum electus qualitatibus Alexand. conf. 192. vol. 6. num. 9. vers. in contrarium.

18 Quae autem circa medietatem + officiorum in nobilibus supra firmavimus, an procedant in his quod & privilegio, & Regia concessione concessa est nobilitas, tam anceps utique est quaestio, & licet à pluribus sit examinata, non tamen fortassis per tot, & hoc ordine congesta juris fulcimenta invenies, & sic ad partes eam libuit in medium proponere, & sanè pro affirmativa, nempe quod ista privilegiati quibus à Principe concessa est nobilitas his officiis, ac ceteris exemptionibus, praerogativis, & praecedentiis potiri debeant quibus veri nobiles potiuntur sequentia urgent juris fundamenta.

19 Primus quod Princeps potest concedere + hanc nobilitatem ut habetur Aester. cap. 6. & cap. 10. ibi: Sic honorabitur quemcumque voluerit Rex honorare. Unde Plinius in panegyrico Caesaris ait, esse ut nobiles conservet, & efficiat leg. 1. Cod. de praepositis lib. 12. glossa fin. in leg. 1. Cod. de domesticis eodem lib. num. 80. definit nobilitatem quod sit qualitas per principatum tenentem illata, quae quis ultra honestos plebeios acceptus ostenditur, & de jure nostro Regio est textus elegans in leg. 6. tit. 27. part. 2. ibi: puede les dar honrra de hyosdalgo a los que no lo fueren por linaje. Docet Tiraquell. de nobilitate cap. 6. Greg. Lopez

*in leg. 2. glossa. 9. tom. 21. part. 6. Mencha-
ca de successionum creatione lib. 3. §. 30.
ex num. 250. Megia de nobilitate lib. cap. 63.
Gutierrez lib. 3. pract. quest. 13. num. 64.
& 9. 14. num. 11. Guardiola de nobilitate
cap. 14. Otalora eodem tractatu cap. 1. part. 4.
Bobadilla lib. 1. polit. cap. 4. à num. 3. Licen-
tius Gregorius Lopez Madona de excel-
lentiis Hisp. cap. 5. in princ.*

20 Secundum quia sic in simili videmus,
quod Princeps † vel Imperator potest tri-
buere jus agnationis, & quod quis fiat
de Domo. & sanguine alicujus, licet alias
illegitimus sit, vel extraneus; ut tradit So-
cinus *consf. 1. per textum in leg. si filius Cod.
de legitimis heredibus, & in leg. si filius, ff.
si quis omitta causa testamenti, Burlatus consf.
119. num. 81. lib. 2. Decius consf. 258. n. 5.
Thomas Tribius decif. 59. part. 1. & potest
tribuere jus primogenituræ, ut referens
Bald. *in leg. cum ex oratione per textum ibi:
ff. de excusatione tutor. probat Ioannes Ci-
tier in tractatu de primogenitura lib. 2. q. 5.
docet eleganter Gregor. Lopez. in leg. 3.
tit. 21. part. 3. in glossa verbo con villana, ubi
affirmat quod si quis disponat in majoratu
quod succedens in eo non cōtrahat matri-
monium cum plebeia, sed cum nobili quā di-
cimus hijadalgo, satisfaciit dispositioni ma-
joratus si contrahat matrimonium cū ea quæ
ex principis privilegio facta est hijadalgo.**

21 Et tertium ex eo quod Princeps absque
dubio naturalibus † potest quem restituere,
& quasi per novam regenerationem
de novo, quem quoad nobilitatem mun-
danam, & politicam hominem creare, *in
leg. si servus leg. aliis §. servo legato ibi: no-
vus homo videretur esse ff. de admind. legat.
leg. ex facto §. ex facto ibi: susceptos quasi
ab alio ff. ad Trevel. authent. sed hodie Cod.
de jure aureorum annulorum ibi: & regene-
rationis jus habet Authent. quibus modis na-
turales efficiantur legitimi §. reliqui, & §. si
igitur ibi: nihil à legitimis filiis differentes
omnis enim nobilitas procedit à Principe
secundum Albericum *in leg. imperatores per
textum ibi. ff. de decurionibus, & Bart.
in leg. 2. num. 61. Cod. de dignitatibus dicto.
lib. 12. & plures alios quos citat Patri-
nus in tractatu de probationibus lib. 12.
cap. 26. num. 33. glossa parisiensis in consuetu-
dibus parisiensibus part. 2. §. 9. glossa. 3. n. 4.
& de jure nostro Regio sunt plura jura, ut
in leg. 7. & 8. tit. 9. lib. 6. Recopil. leg. 5. cum
seqq. tit. 21. part. 2.**

Quantum ex eadem ratione potest Prin-
ceps, & solet aliquibus in signum & titu-
lum nobilitatis concedere † arma, & insi-
gnia etiam alterius familiæ *ex toto tit. Cod*

*ut nemo privatus glossa in Authent. de man-
datis Principum §. pen. docet Parisius consf.
29. num. 1. cum aliis Tiraquel, de nobilitate
cap. 6. num. 12. ibi: sed ex eo quod Princeps
cu iarma, sive insignia concesserit videtur, &
illi nobilitatem conferre, ut docet Ioannes
Ray in tractatu nobilitatis infra quest. 3. quæ
est princip. ex quo videtur intelligere Ray
non nisi nobilibus conferre armorum in-
signia, nam nulla alia ratione videri potest
Princeps conferre nobilitatem conceden-
do insignia, nisi quia insignia sunt nobi-
lium tantum, & præterea ea concedendo
videtur etiam qualitatem concedere, quæ
ad ea referenda requiruntur: argumēto leg.
quidam consulebant & ibi: not. de re judic.
nec enim refert ut dicat ipse Ray dictisne
an factis quis animum suum declararet per
not. in leg. de quibus ff. de legibus concord. alibi
à me traditis Mascard. concl. 193. num. 52.*

23 Quintum ex eo quod idem est alicui in-
esse † qualitatem per naturam *in leg. inesse
ex privilegio ex Bald. in dicta leg. cum ex
oratione ff. de excusatione tutorum, & in leg.
si filius ff. si certum petatur & in leg. sive po-
sidentis num. 3. Cod. de probationibus, docet
Quintilianus Mandosius in regula. 3. reser-
vationis quest. 18. num. 7. Tiraquel. in tra-
ctatu de primogenitura quest. 34. num. 42.
Ioannes Garcia dict. tract. de nobilitate gloss.
1. §. 1. num. 42. Paulus Parisius consf. 141.
num. 18. lib. 4. Iasius consil. 1. num. 8. & 9.
lib. 2. Padilla in leg. clari Cod. de fideicom-
missis n. 10. in fin. & in leg. transigere num. 85.
Cod. de transactionibus.*

24 Sextum quia ita praticari vidimus in
Licētiatis, & Doctoribus † graduatis in una
ex tribus universitatibus Salmantina, Pin-
ciana, Complutensi, & in Collegio Bono-
niensi, ut latè resolvit Ioannes Garcia ubi
suprà dicta glossa 85. num. 9. & post eum
expresè in officiis judicum *de los hijos-
dalgo, & judicum qui vulgo dicuntur Al-
caldes de la hermandad: ita observat Mieres
de majorat. part. 1. quest. 51. ex num. 319. in
1. impressione ibi: secunda deducitur intelle-
ctus ad leg. 30. tit. 4. lib. 2. ordinam. quæ dicit
quod judices quos vocamus Alcaldes de
hijosdalgo, debent esse nobiles, prout ple-
nius in dicta leg. continetur; nam attenta
doctrina Bald sufficit quod sint nobiles ex
privilegio; dicta autem ista lex est hodie
tit. 11. lib. 2. recopil.*

25 Tertio infert quod in locis in quibus
officia quæ nos vocamus, *Alcaldes de la
hermandad, vel Alcaldes ordinarios: Con-
ceduntur nobilibus † ad hoc ut gaudere
possint prædictis officiis quod sint nobiles
ex privilegio de quo legendum est quod*
H 3 scribit

scribit novissimè Ioannes Garcia in tract. de nobilitate glossa 1. §. 1. num. 50. fol. 50. & iterum §. 55. num. 34. fol. 84. qui hoc refert. Idem tenere videtur quod vidi in practica in quodam certi loci cui datum fuit officium tanquam nobili eo quod erat advocatus & graduatus per universitatem complutensem, & non debet quis esse nobilis in uno, & in alio non, una & eadem res non debet diverso jure censeretur juxta jura vulgata Acevedo in leg. 1. tit. 1. lib. 6. Recopil. n. 59. Gironda de privilegiis q. 150. n. 828.

26 Contraria tamen sententia fortissimis asruitur fundamentis, & primo ex illo celebri Sigismundi Imperatoris responso cujus meminit Cassaneus in Catalogo Gloria mundi 8. part. considerat. 18. Ioannes Garcia dicta glossa 1. §. 1. num. 50. prope finem Acevedo ubi proximè num. 24. Cum enim quidam ab eo peteret quod cum constituisset nobilem facere, & accuratissimè respondit Refert divitum, aut exemptum te facere nobilem vero minime, quasi utique fateretur Imperatorem seu Principem, neminem vero nobilem facere posse, quod utique coadjuvatur ex decisione textus in leg. 12. tit. 21. part. 2. ibi illud alguia segun diximos en las leies antes de esta es nobleza que viene a los hombres por linaje, & plura tradit Tiraquel in cap. 8. num. 14. de nobilitate Avendan. in dictionario in verbo milites, ubi ait quod appellatione fidalguia comprehenditur nobilitas naturalis; Otalora de nobilitate. 3. part. cap. 6. num. 4.

27 Secundo quia leges & omnes, aut ordinationes quibus cautum extat nobilibus medietatem munerum honorabilium esse concedendam, utique de nobilibus ex genere & nativitate, non autem ex Civili acquisitione factis, & creatis intelligi debeant; quia verba naturaliter, non autem civiliter intelliguntur, ut in leg. fin. Cod. de his qui veniam etatis impetrav. ut in leg. ex ea parte §. insulam ff. de verbo. oblig. tradit plura Gomerius in regula de idiomate q. 9. Menoch. conf. 266. num. 31. lib. 3. & facit textus in leg. Statius Florus §. Cornelio felici ff. de jure fisci & in leg. filio quem pater ff. de liber. & post. ibi: ne imagine naturæ veritas obumbratur, & facit textus in cap. susceptum de rescriptis lib. 6. nota Iaso in rubrica ff. de operis novi nuntiatione, & in confirmatione multa huic proposito, & argumento aptissima congerit Mieres dict. quest. 51. ex num. 124.

28 Tertiò quia verba legis, seu statuti debent intelligi de casu qui venit ex jure communi, non speciali per dispensationem aut privilegium, ut late tra-

dit Mieres de majorat. 4. part. quest. 40. à num. 26.

Unde statutum & loquens de primogenito intelligitur de vero, & proprio, & naturali primogenito, non autem de ficto, ut tradit Socinus Senior conf. 252. col. 4. Jacob. & Bald. in leg. quoties Cod. rei vindicatione Gratus conf. 25. Tiraquel lib. 1. de primogenitura quest. 4. à n. 34. Menoch. conf. 211. num. 28. lib. 3. & conf. 97. num. 117. lib. 1. & tractatu de presumptione lib. 4. presump. 81. n. 14 & pres. 83. num. 20. & hinc provenit quod ille qui assumit nomen & arma alterius familiae dicitur imaginarius & non verus agnatus, ut probat Cefalus 30 conf. 251. num. 58. lib. 2. ubi consuluit in statu de Alburquerque Decius conf. 258. num. 6. Socinus Junior conf. 36. n. 55. & 57. lib. 3. Alexand. conf. 55. num. 1. lib. 6. ubi tradit quod translati in jus agnationis non sunt propriè agnati, nec comprehenduntur sub statu mentionem faciente de agnatis ex Bald. ex leg. lege in fine, & in leg. minimus Cod. de legitim. hered. & proximor vocatus in aliqua dispositione intelligitur qui jure est proximor, non representative Petra de fidei commissis quest. 11. num. 55. Cephalus conf. 489. n. 8. & 9. lib. 4. Thefaurus decis. 65. n. 2.

31 Quarto quia nobilitas vera & consistit in sanguine, ut in dicta leg. 33. tit. 21. p. 2. ibi: *majormente lo son aquellos que lo son por linaje antiguamente y hacen buena vida por que les viene como heredad*: leg. stigmata ff. de gradibus, ubi quod in nobilitate requiritur antiquitas; quod non nascitur in actu oculi ex Bald. procludio feudorum in ultim. decis. Otalora de nobilitate 2. part. cap. 3. num. 8. Sed jura sanguinis nullo jure civili. nec privilegio immutari possunt, ut in leg. jura sanguinis ff. de Regul. jur. §. fin. Inst. de jur. natural. leg. 3. ff. de interdictis leg. jus cognationis ff. de pactis Menoch. conf. 220. num. 127.

32 Quinto ex celebri doctrina Bald. in leg. in urbe ff. de statu hominum, ubi ait, quod quando ex consuetudine sunt danda officia naturalibus civibus, non poterunt illa habere cives adoptivi sibi facti, & quia verba legum, seu statuti propriè sunt intelligenda, nec sunt cantanda, ut tradit Ioannes Garcia glossa 1. §. 1. num. 28. & privilegiatus respectu nobilis naturalis dicitur sicut Alchimia; & Auricalcum dict. glos. 35 num. 3. & plura in confirmatione adducit glossa 21. num. 2.

33 Sexto & ultimo quod privilegiati non debent gaudere officiis nobilibus sanguine concessis, affirmat expresse Guido Pap. decis. 88.

cif. 88. & decis. 388. Quintilianus Mando-
sius *in regula 16. rei iudicationis quest. 20. n. 1.*
fol. 88. & aliud est nobilitas, aliud nobili-
tatis privilegia tradit Baeza *de inope debi-*
re cap. 16. n. 43. Mieres *d. q. 51. n. 155.*

Sed hæc argumentorum dissidia licet
questionem difficilem prorsus & dubiam
reddant duorum casuum repartita sectio-
ne ad concordiam facilem redducuntur, ex
quibus resolutio solida manebit.

Et priusquam ad hos casus deveniamus
sciri oportet quod agamus de questione
privilegij semper, pro cuiuslibet rei dis-
quisitione verba ejus sunt primo loco at-
tendenda *ut cap. Porro, de privilegiis*, quo
sic supposito duo casus sunt distinguen-
di: aut enim per privilegium nobilitas
seu fidalguia fuit concessa aut aliqua im-
munitas seu exemptio ad certas regulas
seu causas limitata & reducta.

34 In primo casu utique privilegiati qui-
bus nobilitas, & fidalguia concessa fuit
sicut ea gaudent, & potiuntur veri nobi-
les, & fidalgui hujus Regni poterunt in-
tuitu ipsius nobilitatis eis à Rege concessæ
prædictis officiis Reipub. veris nobilibus
debitis uti, & in eis procedunt, & intelligi
debent prioris & affirmativæ opinionis
fundamenta.

In secundo vero casu quando per pri-
vilegium † non eis tribuitur omnimoda
35 nobilitas, & fidalguia, sed quædam im-
munitas, & exemptio, tunc equidem ea
tantum eis servabitur, non vero in cate-
ris aliis prærogativis, & præcedentiis, si-
cut nobiles sanguine gaudebant, ac per
consequens ad officia nobilibus debita
jure necessario non aspirabunt.

36 Quæ resolutio, & jure consona est &
placuit † Ioan. Gutier. *dicta leg. 35. n. 48.*
vers. & hæc magis, ibi: & hæc magis con-
firmatur ex eo; quia si privilegiati quales
sunt, *los de Simancas, Valderas, y los de Anto-*
na Garcia non gerant officia cum nobili-
bus, id ex eo provenit quia in illis privile-
giis de sola immunitate fit mentio quæ
continetur suis finibus, ut diximus *dicta*
gloss. 1. §. 1. n. 50. & dict. c. porro, ceterum si
præter immunitatem nobiles quoque tie-
rent profecto ea indulgentia Principis ad
effectum nobilitatis pertineret, & tunc
cum nobilibus assisterent, & cū eis convē-
ti crearent, & crearentur ad officia nobilia,
& si nihil aliud obstarat ex particulari or-
dinatione, aut statuto militiæ possent de-
ferre habitus, quia Rex hæc potest facere;
nec ulla ratio contrarium suadet, ideoque
quia DD. Advocati, Senatores, & Advocati
fisci habent & immunitatem, & præterea

immunitatis prærogativas, proculdubio
exercebunt cum nobilibus ista officia no-
bilitum, & obtinebunt, quæ nobiles obti-
nere consueverunt; eaque eo fortius sunt
recipienda, quia non sunt sublata jure no-
stro *argument. textus in dicta leg. 1. tit. 14.*
lib. 6. & quæ ad eam diximus *supra n. 35.*
vers. nec hoc solum & facit lex 8. tit. 3. p. 2.
ibi: *como la ley antigua lo manda*, vocat
legem antiquam jus commune, nec enim
nulla alia lex est in qua ea verba possint
verificari, & facit *lex 8. tit. 7. lib. 1. novi or-*
dinamenti, ibi: *que a los tales es concedida por*
leies de esse Reino; hæc autem leges procul-
dubio sunt leges partitarum nempe *dicta*
lex 8. & quæ sunt *in toto tit. 31. part. 2. quæ*
ex leg. 8. jus commune conservat, & ita
nostro quoque jure habent locum omnia,
quæ diximus de Doctore Advocato, Ba-
chalauro, eminenti Senatore, & Advo-
cato fiscali, ut & immunitatem habeant, &
præterea nobilitum prærogativas omnes
quas jus, & concedit, & concedere potest,
nec sublata villæ leges sint, aut derogatæ,
imo servatæ, quod etiam prædixerat idem
Joannes Garcia *dicta leg. 1. §. 1. num. 50. per*
totum. Verum licet nobiles privilegiati
ad prædicta officia statui nobilitum com-
petentia admitti debeant, si tamen nobilis
privilegiatus † cum nobili sanguine in ele-
ctione officij concurreret, & controver-
siam haberet, & pari suffragiorum numero
uterque esset, utique nobilis sanguine in
hac lite sicut in aliis præcedentiis præfe-
rendus est; quia nobilitas ex natura, &
essentia præfertur nobilitati ex accidenti,
ut latè tradit Jacobus Portius *cons. 167. n.*
98. facit textus *in dicta leg. 2. tit. 21. p. 1. ibi:*
Ma, o mente lo son aquellos que lo son por li-
naje Mieres *dicta q. 51. n. 95.*

Quinimò nobilis ex sanguine † præfer-
38 tur illi qui ex propria virtute consequu-
tus est nobilitatem secundum Bart. *in leg.*
1. Cod. de dignitat. lib. 12.

Sed circa nobiles privilegiatos in hac re
utique distinctione res est absolvenda, ut
semper ad causam concessionis privilegij,
seu nobilitatis attendamus, ut *in leg. verum*
ff. de furtis ibi: *nec enim factum queritur, sed*
causa faciendi, si enim nobilitas à Principe
fuit concessa † ob aliquod servitium, vel
ob aliquam levem causam, licet quomo-
39 documque fuit nobilitatis effectus pro-
ducere valet, cum Princeps prohibito suo
absque causa, vel sine ea nobilitate possit,
ut tradit Greg. Lopez *in dicta leg. 6. tit. 17.*
part. 2. glossa 1. Tirasquel cap. 6 n. 22. Rami-
rez dicta leg. Regia §. 13. n. 14. Tamen non
adeo tam est habenda nec æstimanda.

40 Sin autem hæc nobilitas † ob aliquod exercitium militare, vel ob aliquod egregium virtutis factum sit indulta, maxima erit habenda & cum nobilitate sanguinis, vel generis poterit concurrere, & actum, ut vulgo dicitur agere, ut notat Oforius Lusitanus lib. 2. de nobilitate versiculo 3. in fine, ibi: *nam cum aliquis operam egregiam in bello præstitisset, erat illi ab Imperatore concessum, ut nobilis haberetur, & insigne virtutis gestaret aliquid per quod nobilitaret genus, & posteritatem ad similis facti memoriam excitaret.* Mesa lib. 2. de nobilitate cap. 12. *cons. 3. & colligitur ex dicta le g. 6. tit. 27. part. 2.* licet enim vassalli semper debeant parati, & expositi esse etiam cum vitæ dispendio Regi suo, & Regno inservire, ut in leg. 9. tit. 9. part. 2. ibi: *por que ellos deben estar aparejados a poner los cuerpos avida, o muerte por el Rey* lib. 3. tit. 29. part. 2. ibi: *Mas aun aventura el cuerpo a muerte, o opression,* tamen hæc servitia in similibus casibus facta, boni Principis & Regis est magna remuneratione, & præmio condecorare, ut docet Tiraquel. in leg. si unquam verbo donat. largitus n. 69. Cod. de revocand. ex ratione quam tradit Joann. Garcia in tract. de donat. remuner. n. 3. ibi: *hæc obligatio, & antidota habet quedam incitamenta naturalia ad liberalitatem, quæ sunt veluti quædã nobilia calcaria quibus nobiliter adigimus ut beneficientibus beneficiamus.*

41 Et in Regibus, & Principibus laudabilis est hæc liberalitas, † & remunerationis virtus, & ad conservationem Regnorum summè ab omnibus cõmendatæ, ut probat Divus Thomas in tractatu de regimine Principum lib. 1. c. 6. Lactantius Formianus lib. 2. de institutionibus cap. 6. Thorus in sua Philosophia lib. 22. cap. 1. Tiraquel de nobilitate cap. 37. num. 45. Rel de majestate Principum §. beneficium, & liberalem. Menoch. cons. 307. num. 11. lib. 3. Tapia in rubrica de institutionibus Princip. cap. 4. num. 1. ubi rationem reddit ibi: *nam ea subditos sibi devotissimos reddit ad arma suscipienda alacres facit & præmiorum spe ad majora pericula subeunda impellit, illius condemnationes immensas non esse, nec liberalitatem frenis, aut cancellis coerceri debet, cum omni tempore, omni que casu valide sint, ac conducunt de jure nostro* Regio text. in leg. 51. tit. 13. part. 2. ibi: *Ermosa gracia es la que el Rey hace por merecimientos de servicios, que aya alguno hecho,* & ibi: *o acorrriere, al Rey o al Reyno en tiempo de guerra,* & in leg. 2. tit. 9. part. 2. ibi: *E avien do los tales de belos hacer bien, calgo acada uno de ellos Segun lo que mereze por su Verdad:* & in leg. 30. tit. 26. part. 2. ibi:

aviendo voluntad que ellos semetan mas rotos a servir a Dios. y a los Señores que los embian no zelando muerte ni foridas ni otro peligro que les avieniesse saviendo que abrian emmienda y galar don por ello, quæ & alia jura expendebam ego in lite cujusdam nobilitatis privilegij pro D. Franquid Modoio Iurisc. Carrionenfi. Prosequitur Menoch. lib. 2. presump. cap. 3. n. 14. Tiberius Decianus Resp. 51. n. 21. lib. 3. Regnarius Sextinus de Regalibus lib. cap. 3. numero 38. & 52.

42 Nobiles ergo isti licet privilegiati, cum tamen privilegium suum in tam magna causa, & ex sua natura, & qualitate ad acquirendam nobilitatem habili consistat, & fundamentum habeat non minus quoad acquisitionem officiorum quàm nobiles sanguine æstimare debent; qua de re videre poteris quæ adducunt Tiraquel. de nobilitate c. 8. Cassaneus in Cathalogo Gloria mundi part. 9. pres. 48. consideration. Joannes Garcia dicta glossa 1. §. 1. num. 55. Otalora eodem tractatu de nobilitate 4. p. cap. 1. num. 6. Acevedo in verbo armados Cavaleros in leg. 1. & 4. tit. 1. lib. 6. recop. per textum, ibi: *Bargas de nobilitate discursu 8. numero 7.*

43 Ut autem de ista causa servitij præstiti & facti egregij ob quod sit indultum privilegium constet, sufficit quod in eo enūtiatur, nam assertioni Principis in privilegio factæ planè creditur Bald. in leg. illud collatione penult. versiculo quarto quæro Cod. de sacros. Eccles. & in leg. fin. ff. de exercitoria actione Decianus cons. 25. num. 39. lib. 1. per textum in leg. aquilius Regul. ff. de donat. ibi: *quia & cum patre meo semper fuisti,* maxime cum non versemur in prohibitis in leg. ex his verbis Cod. de testamento militis Alexand. cons. 34. lib. 4. Stephanus Gratianus 2. tom. disputat. cap. 386. num. 7. Cæsar Barcius decis. 117. ex num. 15. Josephus Ludovicus decis. Perusina 3. num. 9. Peregrinus cons. 7. num. 17. lib. 3. Menoch. cons. 368. num. 13. & 24. lib. 4. Ant. Gabriel de probat. concl. 2. num. 33. ubi dicit quod statueret assertionem Principis circa bene merita etiam in præjudicium tertij, quamvis aliter de bene meritis non constaret, dummodo Princeps talia merita in specie narraverit secundum Joannem cons. 227. & licet nobiles † ita notum, & firmum jus ad mediam partem officiorum honorabilium Reip. habeant, rectè tamen status Plebeiorum contra statum nobilium, & contra poterit officia hæc præscribere, ut in uno tantum statu privatione permaneant, ut per tredecim fundamenta mirabiliter non tantum

tantum suadet. Sed convincit Joann. Garcia *dicta glossa* 35. ex num. 54. usque ad n. 59. pro cuius opinione pluries in hac Regali Chancelleria vidi iudicatum, & obtentum in villa de la Sonferra, me causam unius status patrocinate, sic decisum fuit, ut intuitu præscriptionis, statui plebeiorum omnia Reipub. officia fuerunt addicta, & licet contrarium defendere & tueri tentaverim, Avendanus in capitulis Prætorum i. p. c. 19. & post ipsum Burgos de Paz *conf. 10.* tamen eorum fundamenta sigillatim refutat Joann. Garcia *ubi proxime num. 59. vers. restat nunc cum seqq.* & adeo erudite ut utiliter in hac (sicut in aliis) actū fecit, quē quod ab ejus labyrintho libens pedē retraho tāti Doctoris allegatione & exornatissimē excludi, remissione contentus.

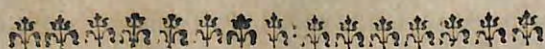
45 Tandem in proposito controversi frequenter solet, an si nobilis & nobilitatis suæ causam agit, durāte lite possit eligi ad officia honorifica Reipub. statui nobilium competentia, an vero in officio plebeiorū nominari debeat, & nominatus necessariō cogendus sit subire tale munus. Cujus dubij veram resolutionem distinctione comprehendit Covarr. *lib. 1. var. cap. 16. num. 11.* aut enim priusquam electus esset, & nominatus ad officium nobilium super quo contenditur, erat lis ei mota super sua nobilitate, & statu, & tunc ad officium statui nobilium competens creari non debet *ex textu celebri leg. reus delatus ff. de muneribus, & honor.* Ubi reus delatus durante lite ad munera publica eligi non valet, *leg. sint proponis Cod. quando provocare non est necesse*, ubi pendente lite super Decurionatu non potest quis eligi ad. Duumviratum qui decurionibus, non aliis competit, ut in *leg. qui status ff. de re militari leg. qui de lib. rr. ff. de liberal. causa*, ubi litigans super statu suo in militia assumi non potest sive is actor sit, sive reus, etiam si ex possessione libertatis, quæ semper præsumitur & in servitute postuletur, & *ex cap. omnipotens de accusationibus*, quo cavetur reum criminis delatum pendenti accusatione non posse ad Ecclesiasticam dignitatem promoveri, & quidem iusta ratione, non accusatione pendente gravata est opinio rei delatæ ob infamiam facti *ex glossa* ubi etiam DD. in *dicta c. omnipotens, & in cap. ultimo de testibus, & in leg. qui latronibus §. 1. ff. de testamentis*, quæ quidem infamia facti facit quem indignum muneribus Ecclesiasticis secundum Covarr. qui etiam intelligit idem procedere in officiis secularibus in quo iudicio meo decipitur, ut diximus in cap.

Et ideo interim quia lis pendet & super nobilitate tributa, & indictiones sicut quilibet alius plebeius agnoscit, & solvit *leg. 9. tit. 21. lib. 2. Recop.* ibi: *que durante los pleitos pechen todos los que tubieren executorias usadas y guardadas, y no fueren notorios fijosdalgo*; Bald. *cons. 138. num. 3. lib. 1.* ubi ait quod pendente quæstione super immunitate, interim qui se prætendit immunem, debet per iudicem cogi ad solvendum ad instantiam communitatis, hoc est Concilij, quod refert, & sequitur Ægidius Boësius in sua *prax. criminali tit. de Principe & privilegio ejus n. 146.* Palatius Rubios in *cap. per vestras de donatione inter. notabili 2. vers. sed patera num. 45.* Otalora de nobilitate 3. partis principalis cap. 3. per totum, Menchaca *lib. 2. controv. illustr. cap. 87. n. 8. & 19.* Joann. Garcia *eodem tract. glossa 10. per tot.*

Et licet prædicta *leg. 9.* tantum & loquatur in contributione & solutione indictionum in qua fortior, & strictior dispositio est considerata ob grave dispendium quod cæteris popularibus imminet in hac contributione ex nobilium immunitate, & ob juris præsumptionem quæ maxima est in Principis favorem, & nemo sit ab his tributis exemptus, *cap. omnis anima de censibus cap. cum persone de privilegiis in 6.* quæ quidem rationes non adsunt in muneribus & honoribus ad quos quilibet regulariter eligi potest, etsi plebeius sit.

Et cum *dicta leg. 9.* videatur continere & jus novum, & correctorium, & sic non debet extensionem recipere ultra casum ab ea præfinitum & decisum, ut in *leg. his solis Cod. de revocand. donat.* tradunt DD. in *leg. si vero §. de vero ff. soluto in trimonio late jaso in §. sequen. num. 7. Insti. de actione*, & casus omittus circa officia (cum quibus nihil providet) debeat remanere in dispositione juris nostri, *leg. immo c. i. ff. de lib. r. & post.* tamen cum ista officia sint accidentia, & qualitates quæ non nisi nobilibus concedi debent & statui nobilium convenient, & sic fundantur in principali subiecto nobilitatis & personarum, sic ipsæ personæ, ipsam substantiam, & essentiam nobilitatis non habeant, utique attributis ejus gaudere non debent. Attributa enim sine subiecti stare non possunt secundum Philosophum & probatur immunitate, in *leg. qui in provincia, ff. si certum petatur, & in leg. decem, ff. de verb. oblig. & §. servus Insti. de Capitis diminut.* & ita argumentatur ultra Covarr. Otalora *dict. cap. 3. n. 5.* ubi proxime.

Aut ante litem motam super statu, & nobilitate quis erat, vel fuit electus ad officia nobilium, & tunc utique rectè creari poterit ex Covarr. ubi *suprà* num. 12. in fin. Cujus Doctrinam intelligere, & percipere debes secundum ea quæ Ioan. Garcia ubi *suprà* glossa. 3. num. 49. tradit his verbis, & magis confirmantur hæc omnia quæ diximus ex eo quia solet dubitari.

CAPUT XI.

Officialium electio, seu nominatio an per appellationem à contradicente interpositam suspendi possit, an vero ex ejus executione, & possessione officij tradita causetur attentatum.

SUMMARIUM.

- 1 Appellationis preteritu à contradicente interposita debet suspendi nominatio officialium, & possessio tradita subiacet periculo attentati.
- 2 Appellationis permissio naturalis est qualitas.
- 3 Lites omnes super nominatione officialium temporalium non sunt ex sua natura & qualitate exequibiles, sed via ordinaria actuantur.
- 4 Afferuntur jura appellationem à nominatione officialium admittentia.
- 5 Appellatio quando à jure permittitur expressè utrumque operatur effectum.
- 6 Agitur de Textu in leg. Imperatores 21. §. 1. ff. de appellat.
- 7 Pro contraria opinione adducitur, lex constitutiones, & lex fin. ff. de appellat. Item & textus in leg. 6. tit. 18. lib. 4. recop. & n. 8.
- 8 Elusoria esset sententia quæ post annum à nominatione officialis elapsum proferretur super negotio appellationis in eadem nominatione interposita, pro quo afferuntur verba textus in cap. fin. de judiciis.
- 9 Possessionis traditio nominato seu electo est quid facti & actus consequutivus jurisprudentis.
- 10 Electiones officiorum quæ publicantur frequenter fiunt majori suffragiorum numero.
- 11 Distinctione casuum conciliantur due opinionones.
- 12 Objectio facta nominato ad officium post confirmationem superioris, non impedit possessionem nec officij exercitium.
- 13 Objectio opposita nominato seu electo ante traditam possessionem & factam confirmationem suspendit electionis effectum, & possessio non obstante appellatione tradita, erit attentata.
- 14 Iudicis inferioris sententia super lite nominationis lata non est exequenda, sed intuitu appellationis est suspendenda.
- 15 Appellatio dum interponitur in nominatione ob non servatam aliquam ex requisitis formam nulliter facta, si talis nominatio executioni mandetur attentata erit.
- 16 Appellatio omnino frivola, & contradictoria vanis nixa fundamentis nominationis executionem non impedit, nec attentati periculum inducit.
- 17 Nominatio evidenter continens iniquitatem ex actorum serie resultantem non est exequenda, & interposita appellationi debet deferri quoad utrumque effectum.
- 18 Nominationi ad officium autoritate & utilitate publicum, & non admissioni accusationum dum appellatio intra legitimum tempus interposita est, talis nominatio vel sententia accusationes non admittens exequenda non est.
- 19 Nominatus ad aliquod officium cujusdam oppidi vel civitatis, dum lis pendet an sit ejusdem oppidi civis vel vicinus, non debet ad id adstringi sed expectanda est decisio & determinatio super prima lite.
- 20 Electus cum impeditur exercere officium, ad officialem precedentem triennij spectat usus ejusdem officij.
- 21 Lite pendente in gradu appellationis, si elabatur annus officij, an electus, cui contradicendum fuit jam obtenta causa possit & debeat sequenti anno ad officium admitti, an autem pro eo anno alius de novo eligendus sit.
- 22 Tempus non currit impedito agere seu administrare.
- 23 Sententia Confirmatoria nominationis obtenta non debet esse illusoria nec iudicium frustrari, leg. si pratorum 75. ff. de jud. leg. fin. ff. ne quid in loco public.
- 24 Agitur de textu in leg. si ita stipulatus essem, cum leg. seqq. ff. de verb. obligat.
- 25 Expenditur textus in leg. Paulus respondit §. cujus, ibi: triennio continuo, juncta glossa verbo tempore ff. de liber.

- 27 *Affertur in proposito textus*, in leg. servus qui testament. 14. ff. servus cum hæred. ff. de testam. mill. Item & lex Caesar. ff. de publicanis & n. 28.
- 29 *Contraria sententia ut securior affertur, nempe electum non esse reintegrandum subrogando annum sequentem loco anni elapsi.*
- 30 *Expenditur in proposito textus* in leg. si usus fructus 6. ff. de usufructu in biennium legato.
- 31 *Annalia officia singulis annis inter cives seu vicinos per circulum debent provideri.*
- 32 *Intelliguntur jura & fundamenta posterioris opinionis ex mente Doctorum, unde resolvitur questio.*
- 33 *Electus qui non fruitus est officio ob contradictionem factam, causa jam evicta recursum habet ad damna fructuum in officio obvenientium in contradicentem.*

Ujus Capituli Thesis; etsi frequens atque assiduò per manus advocatorum defertur & pluribus in locis per DD. sit tacta, non tam adeo apertè discussa invenitur, quod clariori, & faciliori methodo, & resolutione non indigeat; quapropter præstantiora, pro utraque parte, & validiora juris, & DD. fulcimenta adducam, & pro eorum concordia ad veram resolutionem, & casuum occurrentium distinctionem deveniam.

Itaque nominationem officialium prætextu † appellationis à contradicente interpositæ suspendi debere, & possessionem traditam periculo attentati subjacere tradito. Primo ex eo quod omnibus in litibus appellatio quoad utrumque effectum semper permixta censetur, ut in leg. & in majoribus ubi DD. Cod. de appellat. & communiter notatur in lege à sententia ff. de appellat. Aug. Barb. in cap. ut debet. 59. num. 13. Guerl. decis. 49. num. 1. & 2. D. Valencuel. cons. 43. num. 150. secus de appellat. quest. 17. à n. 1. in quacumque sententia vel gravamine; nam appellationis † permissio est qualitas naturalis, & à se naturali quatenus est defensio, in dict. leg. 1. ff. de appell. cap. omnis oppressus 2. quest. & ejus prohibitio semper est accidentaliter alicujus particularis rationis mota, ut diligenter expendit D. Salgad. de Regia protect. 2. part. cap. 7. num. 73. Cumque pro hac parte sit regula permissiva, & generica, qui ab ea speciales limitationes casuum eximere contenderit; necessario pro sua

opinionem textum, aut legem adducere debet ex glossa communiter recepta in leg. quæ restituere ff. de rei vindic. Franc. in Rubrica de appellat. tol. 4. vers. 3. promitte Socin. cons. 39. lib. 4. & plures allegat Lancelot. de attentat. part. 2. cap. 12. ampliatur. 5. num. 9. & cum nulla lege expressè talis appellatio à nominatione officialium sit prohibita; sequens est executionem nominatorum ad officia spreta appellatione traditam attentatam esse tradit aliis relatis Surd. decis. 36. num. 2. Ceval. de cognit. glossa 6. n. 16.

Secundo illud non rectè expendi potest quod lites omnes super nominatione, seu creatione officialium temporalium etsi 3 summarie sint, & brevioribus & strictioribus terminis concludi debeant; non tamen sua natura, & qualitate exequibiles sunt, sed via ordinaria actuantur, nec contrarium colligi potest ex doctrin. Bart. quæ communiter pro executione faciendâ talis nominationis, non tamen benè intellecta solet adduci in leg. 1. ff. de glandi legenda & in leg. si prius quest. 10. ff. de novi operis sumpt. nam plura sunt negotia summaria; quæ tamen ordinaria esse nemo ambigit, ut in interdicitis, adipiscendæ retinendæ, vel recuperandæ possessiones, & remedio c. reintegranda 3. quest. 1. præsertim jure Canonico; sive in judicio Ecclesiastico, sive sæculari si agatur, appellatio etiam suspensiva in eis admittitur ex Bald. cons. 321. ad evidentiam permittendum est, col. 1. lib. 3. & in cap. quærelam col. 4. vers. sed nunquid de elect. Ripa in cap. sepe in fine de restit. spoliat. Alciat. resp. 36. num. 6. Menoch. de recup. poss. rem. 15. à num. 641. Nata cons. 4. lib. 3. & cons. 583. num. 4. & num. 13. vol. 3. Salsus decis. 25. num. fin. in fin. Felician. de censibus lib. 3. cap. 1. num. 1 ubi adducit pro hac opinione textum expressum in cap. 1. de sequest. poss. & fruct. & in element. unica de sequest. & de jure Regio id multo magis procedit, ut tradit Sahagun in repert. dict. cap. 1. num. 78. & plures congerit D. Salgad. 3. p. c. 12. de Regia protect. n. 54.

Tertiò quia plura sunt jura appellationis † nominatione officialium indistinctè, & absolute admittentia, ut in leg. hi qui leg. 1. §. si quis ff. quando appellat. & in leg. si ad scribarum & in leg. Nominationis Cod. de appellat. & in leg. 2. & in leg. cum decurionatus Cod. de decurionibus: & in cap. nominationes 2. quest. 2. leg. 8. tit. 23. part. 3. leg. 3. tit. 16. lib. 3. ordin. docent communiter DD. in juribus supra relatis, Bald. in leg. si pater Cod. si pend. appell. num. 14. Ma-

rantha in prax. part. 6. art. 2. in verbo at quandoque appelatur num. 324. fol. 506. Rebuff. de sent. provis. art. 8. gloss. 2. num. 1. & in tract. de appellat. art. 7. glossa 2. n. 18. Avend. de exequend. mand. cap. 19. num. 26. vers. his casibus & aliis, D. Salgad. ubi supra 3. part. cap. 8. num. 17. & quando à jure appellatio expressè permittitur utrumque utique operatur effectum, ut in cap. non solum de appel. in 6. cum ibi notatis: quinimo appellatione concessa in dubio quoad utrumque effectum concessa videtur, Neliyan conf. 44. n. 9. Crot. conf. 124. num. 11. Roland. conf. 34. n. 11. vol. 2.

6 Quarto pro hac opinione facit & textus expressus in leg. Imperatores 21. §. 1. ff. de appellat. ubi si magistratus creatus appellaverit, collegam ejus interim utrumque officium sustinere debere; si uterque appellaverit alium interim in locum eorum creandum, & cum qui non justè appellaverit damnum agniturum; si quod repulsæ passus sit, ubi apertè deciditur nominacionem ad officium ex appellationis interpositione suspendi.

Contraria tamen sententia, & opinio sequentia prosequitur juris fundamenta.

7 Primum quod officia ista ferè semper sunt annalia, ut est notum; sed in his quæ cursu temporis consumuntur appellatio interposita nequaquam suspendit executionem, ut in leg. constitutiones, & in leg. fin.

8 ff. de appellat. leg. fin. ff. quando appellatio fit, & facit & textus elegans in leg. 6. tit. 18. lib. 4. recop. ibi: Como quiera que el Alcalde debe otorgar la apelacion en los pleitos que las leyes d'sponen: pero son algunos pleitos en que no queremos que se otorgue Apelacion asi como si se al case algun hombre de mandad que algun hombre que no era descomulgado, ni debedado que no sea sepultado, o sobre cosa que no se pueda guardar, como sobre ubas antes que el vino sea bicho de ellas, o sobre mieses que se an de segar, o sobre otra cosa semejante que perezepor tiempo: tradit Rebuff. in com. ad const. Reg. Gal. 1. tom. tract. de sent. provis. in prefat. num. 139. ubi ait quod licet pendente sit provisio considerata qualitate cause si forte vis perierit, vel consumere-tur durante lite, ut fructus, vel equus pro expensis, argum. textus in leg. mediterranea & ibi Bart. Cod. de annoniis, & tribut. lib. 10. quo argumento utitur Gutierrez conf. 31. a num. 28.

9 Secundum quod si appellatio quoad utrumque effectum admitteretur annus interim liberetur, & sententia quæ postea in negotio proferretur telusoria esset, pro qua consideratione in lite nominacionis

cujusdam officij secularis, singulariter faciunt, & expendi solent verba text. in cap. fin. de judiciis, ibi: respondente syndico monasterij hos maliciose proponi, ut videlicet causa probata tempus Regiminis electo prædicti inutiliter elabatur, ut mire concinit doctrin. Bart. in leg. 6. ff. de glande eligenda num. 1 ibi: & pro hoc dico ego quod si contentio sit de officio Prioratus, seu consularis istius civitatis quod durat duobus mensibus ista causa debet expediri ita cito quod tempore non incipiat transire, quia dilatio esset causa, quod periret res de qua contenditur: & regulariter semper in omnibus causis præca-veri debet ne judicia fiant illusoria, ut in leg. si prætor. 75. ff. de judic. Ubi alioquin illusoria erunt hujusmodi edicta & decreta prætorum leg. fin. ff. ne quid in loco publ. ibi: alioquin inane & illusorium Prætoris Imperium erit, leg. fin. §. fin. vers. non autem Cod. de bon. quem liber. ibi: ne ledarum leges fiant.

Tertium ex eo quia tradere & possessionem electo, seu nominato, est quid facti, & actus consequutivus jurisprudentis, unde nec ob appellationem, à nominato, vel à tertio qui intendit eum non esse officij capacem, seu legitime electum interpositam executio impediri debet nec dicitur attentare, ut cap. constituitis l. 1. de appel. ubi si bene attendatur est textus formalis ubi Abbas Panormit. & Franchus in cap. 6. bene quæst. 13. in fin. num. 32. de appell. docet Lambert. de jure Patronat. art. 3. q. 6. princ. part. 2. num. 8. Lancellot. de attentatis 2. cap. 12. lim. 40. Aceved. ad cur. Pisan. lib. 2. cap. 4. num. 54. Cevall. quæst. 897. num. 827.

Quarto quia hæ electiones officiorum & quæ publicantur frequenter fiunt majori suffragiorum numero, ut est notum; in his autem quæ fiunt majori parte Collegij seu universitatis, nec appellatio admittitur, nec ejus intuitu executio retardatur, ut in c. 1. de his, quæ fiunt, ubi appellatione remota prævalet semper, & suum consequetur effectum cap. ex ore eodem tit. & dixi supra cap. Aceved. ubi supra lib. 2. cap. 14. num. 12.

Hæc sunt quæ pro utraque parte potui excogitare fundamenta, quorum dissidia sequenti casuum distinctione & concilianda, & intelligenda veniunt. Primus casus est quando electiones, seu nominationes antequam eis obijceretur defectus, seu incapacitas, vel fieret cōtradictio, cepit possessionem officij, quia tunc prætextu contradictionis statim factæ, & appellationis interpositæ possessio ab eo non est avocanda, nec

nec impedire quominus officium in quo nominatus est, exerceat, ut tradit Specul. tit. de censibus §. nunc videndum, n. 16. Aven-
dan. dict. cap. 19. num. 23. vers. decimo tertio
in fine, Lambertin. & Rebuff. quos refert,
& sequitur Aceved. in Cur. Pisan. dict. cap.
4 lib. 2. num. 14. Aviles in cap. prator. 1. part.
cap. 5. verbo suspendidos, vers. sed quid si ali-
quis est electus, num. 4. & jam prædixerat
Petr. Antibol. de muner. & honor. part. 3.
num. 69. Franc. Marc. dec. 45. cum seqq. Ca-
vedo dec. 212. num. 2. Fontanel. de pactis
nupt. claus. 4. glossa 10. num. 98. Amaya in
leg. num. 2. Cod. de decurionibus, & idem
erit in nominato, & confirmato † ad of-
ficiū per superiorem; nam obiectio ei
opposita post confirmationem non impe-
dit possessionem, nec officij exercitium ex
DD. *suprà* relatis.

13 Secundus casus erit quando ante tradi-
14 tam possessionem & † Confirmationem
factam, (ut ei est necessaria) opposita fuit
obiectio nominato, & facta contradictio
ex aliqua rationabili causa, & tunc si ea
non obstante & appellatione interposita
nominatus juraverit, & possessio ei tradita
fuerit, utique attentata erit ex iuribus &
doctoribus pro opinione *suprà* adductis.
Quod procedit & similiter observandum
erit quoties duo contendebant contra al-
terum, intendens quilibet præferri, &
admitti altero excluso ad officium: Sen-
tentia iudicis inferioris † apud quem lis
15 nominationis agitabatur, pro aliquo lata
annullans nominationem, vel electionem
alterius exequi non debet, sed intuitu ap-
pellationis ejus effectus suspenditur, quia
ista sententia appellabilis utique est quo-
ad utrumque effectum. Quo casu poterit
apud tertium, officium super quo contē-
ditur deponi, & sequestrari, ita ut dam-
num si quod resultaverit patiatur qui vi-
ctus fuerit, commodum vero, vel emolu-
mentum vincenti præstabitur, & ad eum
pertinebit, ex dicta leg. Imperatores §. 1. ff.
de appell.

16 Tertius casus est quando appellatum
fuit à nominatione ex eo quod facta fue-
rit nulliter contra consuetudinem, & so-
litum ordinem, & non servata forma, vel
denique deficiat in aliquo ex requisitis
necessariis ad validitatem electionis, quo
casu semper possessio erit attentata: si talis
nominatio executioni mandaretur tan-
quam nulla appellatione non indiget, leg.
si contra 12. ff. de appell. ubi glossa ibi:
supervacua fuit, ex Bart. & est textus in
leg. nominationum 29. ubi glossa Bart. & Sa-
licet. Cod. de appell. & in leg. veterani per

textum ibi: Cod. quando provoc. non est necesse,
& idem erit quando perversus fuerit or-
do judicialis in non admissione probatio-
nis, aut excusationis, vel contradictionis
à quolibet factæ; dum tamen legitimè;
quia tunc etiam si causa exequibilis esset
adhuc deferendum est appellationi, exe-
cutio suspendenda ex doctrina Bald. in
cap. excom. quest. de restit. spol. leg. ab exe-
cutione Cod. quando provoc. Bart. in leg.
num. 2. ff. de appell. recip. Jason. in leg. 1. num. 2.
ff. de honor. possess. Covarr. part. cap. 28. sub
num. 22. cap. 23. vers. ceterum. Et idem di-
cendum si nominatio fieret de aliquo no-
toriè incapace, & indigno, ut cum Bobad.
3. polit. cap. 8. num. 48. tradit Salgad. 3. part.
de Reg. protect. cap. 8. n. 19. quæ fuit poris-
sima ratio, ut electio facta in illis caupo-
nibus, & stabulariis de quibus agit Gu-
tierrez conf. 32. ad officium nobile judi-
cum, ordinariorum non solum non exe-
queretur nominatio; sed merito fuerit
admissa, & rejecta.

Quartus casus quando appellatio inter-
posita, est omnino frivola, † vel quia no-
minatus inefficacem, & debilem excusa-
tionem allegat, aut qui contradicit electio-
ni, & appellat. ridiculis, & frivolis nititur
fundamentis, & tunc talis nominatio ju-
stissimè exequi debet, absque metu & pe-
riculo attentati; cum appellationibus fri-
volis non est deferendum, ut in cap. cum
appellationibus frivolis de appell. in 6. & cir-
cuiti sunt vitandi.

Sicut è converso si nominatio, & electio
† evidenter contineat iniquitatem, quæ 18
ex ipsa actorum serie resultat, nunquam
est exequenda; & appellatione interposita
etiam in causis sua naturæ exequilibilibus,
& summariis quod utrumque effectum
deferri debet, ut tradit Bald. in cap. pasto-
ralis §. præterea à num. 5. de officio delegat.
& in leg. consentaneum num. 25. vers. quero
nunc quid à tali missione, Cod. quomod. &
quando jud. & in leg. unic. num. 5. vers. de novo
quero, num. 8. Abbas in cap. Pastoralis col.
pen. vers. 39. effectus de appell. Capic. de-
cis. 167. num. 3. Rota decis. 100. num. 12.
part. 1. Mariscot. lib. 1. var. resol. cap. 86. à
num. 287. & cap. 87. à num. 29. Maranta in
specul. part. 6. art. 2. princ. ubi & quando ap-
pellatur limit. 6. num. 311. Lancel. de attent.
part. 2. cap. 12. limit. 25. num. 15. & plures
refert D. Salgad. ubi *suprà* 3. part. cap. 9. ex
num. 4. ubi multa in proposito notata di-
gna adducit.

Quintus casus est quando quis eligitur,
& † nominatur ad officium vel munus au-
thoritate & utilitate publicum; hoc est 19
1 2 quando

quando principaliter, & omnimodo sit indultum in Reipublicæ utilitatem, prout est officium sindicatus, procuratoris Concilij, decurionis, & executoris tributorum, & similibus; & ipse suas accusationes allegat, & à nominatione vel non facta accusationum admittance intra tempus legitimum appellaverit, talis nominatio vel sententia non admittens accusationes exequi non debet, & si non obstante appellatione executioni mandetur erit attentata; quia quoad utrumque effectum appellabilis est dicta leg. bi qui, leg. civis Cod. de appell. leg. si ad scribarum leg. nominatione, & ex aliis iuribus in tertio fundamento hujus questionis supra adductis, tradit Avend. de exequend. mand. dict. cap. 19. num. 26. in fine, & plures quos refert D. Salgad, dict. cap. 8. num. 17.

- 10 Quinimò si fortè lis pendet an quis sit civis vel vicinus alicujus oppidi, civitatis, aut villæ, & fuerit nominatus ad aliquod, officium publicum ipsius, non debet adstringi, & compelli, sed debet expectari decisio, & determinatio super prima lite, & questione tanquam super præjudiciali, nempe an sit vicinus, vel non, ut contendit Bald. in leg. si ut proponis 3. per text. ibi: Cod. quando provoc. non est necess. ubi adducit pro sua opinione textus in leg. ordinata ff. de liber. caus. & in leg. diximus ff. de excusatione tutor. Sed de hoc latius in alio loco, nempe in cap. Illud autem notatu dignum est quod quando electus impeditur
- 21 exercere officium interim quousque litem peremerit, & consequatur possessionem sui officij, aut veniat alius successor ad officialem præcedentis triennij spectabit usus illius muneris, & officij, ex leg. 1. Cod. ut omn. judicat. civil. quam mil. & leg. meminisse poterit, ff. de consul. Guid. Pap. & ibi addit. 501. Gratian. discept. cap. 184. n. 46. Bobadil. 2. pol. cap. 2. n. 23. tradit Fontanel, de pactis claus. 4. glossa 10. n. 9.

- Sed pro Coronide hujus cap. hic aptissime, & opportunè occurrit disputandum
- 22 an lite pendente in gradu appellationis: (cum serè semper sunt, duæ instantiæ, nempe visionis, & revisionis) si labatur tempus, & transactus fuerit annus officij, vel regimini, electus, seu nominatus cui contradictio facta fuerit, pro se reportaverit in causa sententiam debeat, & possit sequenti anno admitti, & suum officium exercere intuitu electionis, & nominationis factæ, an vero in alium electio nova pro illo anno sequenti possit fieri, in qua questione pro ea parte, & opinione quod in sequenti anno debeat admitti, & exer-

cere officium qui sententiam obtinuit. Primo facit quod cum in causa victoriam reportaverit hoc non debet esse damno ipsius, sed succumbentium, nec in tali casu lapsus temporis solet officere textus in leg. contra majorem Cod. dt inoffic. testamento, ibi: *prescriptio ex prioris judicis mora quinquennalis temporis non nascitur; quæ officere non cessantibus non potest*, nam impedito agere + seu administrare non currit tempus, 23 ut in leg. 1. §. fin. cum vulg. Cod. de ann. except. cap. 1. de prescript.

Secundo quia sententia + obtenta non debet esse illusoria, nec judicium frustrari dict. leg. si prætorum 75. ff. de jud. leg. fin. ff. ne quid in loco publ. aliis supra adductis num. & talis nominatio; electio, seu sententia confirmatoria cum effectu debet impleri, leg. 3. §. hæc verba, ff. quod quisque juris.

Tertio ex textu + elegantissimo (cum in præ- 25 textu hanc ibi movent questionem DD.) in leg. si ita stipulatus essem cum leg. sequenti, ff. de verb. obligat. ubi qui promisit ædificare domum vel insulam, deinde aliqua pars insulæ vel domus consumpta incendio fuit, non solum tempus quod durat ad faciendum spectandum est; sed integrum reintegratur ad totam insulam ædificandam.

Quarto textus + in leg. Paulus respondit §. cuius ibi: *triennio continuo, juncta glossa,* 26 *verbo tempore, ff. de liber. causa*, ubi venditus servus Titio ea conditione, ut post triennium manumitteretur sub quibus verbis videntur contrahentes voluisse quod servus prius per triennium serviat venditori quam manumittatur: is autem servus ante expletum triennium per aliquod tempus aufugit, & postea reversus est defuncto jam Titio, cui erat serviturus, & responsum est à Jurisconsultis secundum ea quæ proponerentur expleto tempore post quod manumittitur, debuit libertatem ei competiisse; id est, serviendo illud tempus quod ei fuit adjectum ad serviendum reintegratur, quatenus deest etiam si desit facto debentis implere.

Quinto ad idem facit text. in leg. servus 27 qui testament. 14. §. servus cum hered. ff. de testam. mill. ubi servus liber esse iussus est cum heredi septem annorum operas dedisset, & is servus fugit cum annum in fuga fuerit, & septem anni lapsi sunt computati illum quo fuit in fuga, secundum Oldrad. & Alberic. ibi: *quibus elapsis quærebatur an liber esset, & respondit Ulpianus non fore liberum, nisi tandem quod aufugisset servus sit, & sic consequenter tempus quod deest reintegratur*

gratur; cuius text. argumeto ostendunt DD. quod famuli servientes audiuntur si volent explere de novo tempus quod fuerunt in fuga, ad notata in leg. cum heres §. 1. ff. de caus. not. Alberic. in dict. leg. servus qui testamentum §. 1. ubi limitat, nisi Dominus loco servi fugitivi per illud tempus alium recipiat, ut in leg. si in lege §. colonus ff. locati.

32 Sexto ex leg. † Caesar ff. de publicanis, impedimento lapsum non computatur, sed redintegrandum venit.

29 Sed contraria sententia communi Doctorum placito & verior, † & securior visa fuit; nempe quod annus sequens non sit subrogandus loco anni lapsi, nec electum esse redintegrandum, nam aliud est regimen unius anni, & aliud regimen alterius, ut in specie concludit Bart. in leg. prius, in 10. quest. ff. de oper. nov. nunc. ad quam in hoc puncto se remittet in dicta leg. 1. ff. de gland. legend. & in dicta leg. si ita stipulatus essem, Abbas, Panor. per text. ibi: in cap. fin. notabil. penul. de iudiciis, ubi Aretin. vers. 6. nota, & vers. fel. col. 2. vers. nota textus, ibi: inutiliter, & in cap. vergentium in fin. de re iudic. Barb. qui loquitur in specie in officio ancianorum, & Bart. Doct. sequuntur ibi omnes Canonistae, & eam communem dicit Jas. in dicta leg. si ita essem stipulatus col. pen. in princ. quod ex ea infert ad Doctorem qui promisit legere per biennium; idem Jas. post Bart. & alios in leg. 2. ff. de re iudicata.

30 Secundo pro hac opinione satis arridere videtur † text. in leg. si usufruct. 6. ff. de usufruct. in biennium legat. Si biennium ad moram vel impedimentum tunc heredis fuerit lapsum, etsi teneatur ad interesse; non tamen aliud biennium est concedendum ut usufructuarius utatur; cuius rei rationem tradit Pomponius ex horum verborum serie atque elegantissime, iste iam usufructus non possit esse cui legatus est; quia alius futurus sit, quam qui legatus fuerit, & ibi tradit Bart. Cujac. in recitat. solem. in lib. officiorum ad dict. leg. si usufructus D. Castill. de usufruct. lib. 10. & 13. n. 17. ubi num. 16. in proposito intelligit textum in leg. qui usufruct. 43. §. fin. ff. de usufruct. & num. 18. respondit ad textum in leg. si servus §. fin. ff. de verb. obligation. qui decisione dictae legis sic usufructus videbatur evitare.

31 Tercio quia officia regulariter sunt † annalia, sicut dixi in cap. & singulis annis debent inter vicinos, sive cives per circumlum provideri, ut omnes sine exceptione possint tangere, ut in authent. defens. civit.

§. inter in fin. ibi: sed secundum circulum habitatoribus civitatis quorum aliqua ratio est hoc implentibus ad sollicitudinem, nec impedimentum praestitum per litem motam à particularibus universitatis hoc in casu ceteris concivibus, qui vocem passivam in electionibus officium sequenti anno faciendis habent, debet nocere, quod tamen ab aliis factum est, & non debet in aliorum injuriam protrahi.

In quo opinionum dissidio † illud utique ex mente DD. ut verissimum desumi potest quod quando electio, seu nominatio facta est pro certo tempore limitato, & determinato, puta pro hoc anno proximo sequenti & si tempus labatur impedimento litis motae, vel quolibet alio accidente non subrogatur alius annus, ut nominatus admittatur ad officium; quoniam ut dictum manet, aliud est regimen, & aliud administratio, & sic procedunt, & debent intelligi iura, & fundamenta posterioris opinionis. Ceterum quando in genere tempus appositum est, ut pro quinquennio, aut biennio non facta abiectione an de proximo, vel de aliis, tunc nominatus qui in lite sibi mota victoriam reporaavit admittendus est, ex tunc pro illo tempore concessionis ad officium, & ita decisum fuit in terminis huius questionis apud Farinac. decis. 419. part. 2. Albert, Valasc. decis. 155 qui argumentis & iuribus pro prima opinione adducta specialiter respondit: cum tamē tradita resolutione omnia pro utraque parte adducta concilientur, sed & illud non omittunt quod electus qui sententiam reportavit ob impedimentum sibi factum ne, officio frueretur, habet † recursum ad damna fructuum vel emolumentorum in officio obvenientium contra impediens, ut in leg. si usufructus cum aliis supra adductis, ut in leg. fin. cum ibi notatis, ff. de eo per quem fact. erit. & leg. inde Neratius §. idem Iulianus, ff. ad leg. Aquil. Franc. & Valasc. supra D. Salgad. de Reg. protect. part. 4. cap. 11. Cavalcantus pulchre loquens in repertorio, Suarez decis. 4. verbo electio num. 11. ubi signanter dicit teneri impediens in foro conscientiae, ad omnia damna, expensas, & interesse; quae refert, & sequitur Fontanel. dict. gloss. 10. claus. 4. num. 105. cum sequentibus, quae omnia attentè pervideas sic alibi scripta non invenies, nec sine magno labore ex Doctoribus discerpere poteris.

CAPUT XII.

Electi & nominati ad officia Reipublicæ ea tenentur acceptare, & compelluntur, & ex quibus causis excusari possint, & de praxi proponendæ excusationes.

SUMMARIUM.

- 1 Nascitur nemo ita liber ut sibi soli nascatur, sed etiam patria sua commodis & usui.
- 2 Respuere officia publica inducens & indecorum est.
- 3 Ubamba Regis Gothi ex Historiographis Hispanie exemplum affertur in proposito.
- 4 Electus ad quodlibet Reip. officium auctoritate & utilitate publicum, illud necessarium acceptare & inservire tenetur.
- 5 Judicare & magistratum gerere, munus publicum est.
- 6 Advocatus potest cogi esse Consiliarius.
- 7 Advocatus cogitur pro clientulo ad patrocinium sumendum, maxime urgente necessitate.
- 8 Advocato alicujus Clientelam subire recusanti ad petitionem partis, à Reverendissimo Præsidente præcipitur, ut in lite auxilium præbeat sub pena 50. ducatorum.
- 9 Pauperum Advocatus si non sit designatus potest compelli quilibet ex Advocatis pauperem gratis adjuvare.
- 10 Notarius, Procurator fiscalis, Collector pecunie publicæ. Item & Depositarius possunt cogi ad officia sua exercenda & n. 11, 12. & 13.
- 14 Affertur exemplum recens coactionis ad officium acceptandum sub pena duorum millium ducatorum.
- 15 Pena recusantis acceptare officium sine excusatione legitima statuitur, in text. leg. si ad Magistratum Cod. de decurionibus lib. 10.
- 16 Electi ad officium compelluntur ad id acceptandum per capturam & incarcerationem & bannum.
- 17 Electi ad officium poterant ad illud servandum extrahi à domo sua.
- 18 Athenienses officia publica recusantes capite multabant; Romani libertate, & Spartani patria.
- 19 Nominati ad officia possunt variis ex causis se excusare & ab eorum onere eximi.
- 20 Excusantur illi qui habent privilegium à principe ne ad officia Reipub. inviti eligantur.
- 21 Familiares sanctæ Inquisitionis ex privilegio Regis non coguntur suscipere officia Reipub. quæ tamen acceptare non prohibentur & si ea exercentes deliquerint à iudicibus secularibus plectendi sunt.
- 22 Milites vulgò vatallor & omnes qui bello expositi sunt eximuntur à muneribus publicis acceptandis.
- 23 Confratres sanctæ Trinitatis & sanctæ Mariæ de la Merced & Collectores elemosynæ sancti Antonij, &c. exemptione fruuntur, ut ad officia publica invicunda compelli non possunt.
- 24 Senes qui septuagesimum annum complaverunt, legitimam de jure munerum publicorum excusationem habent, ex leg. 3. §. fin. ff. de decurionibus.
- 25 Excusantur officia publica accipere illi qui habent duodecim filios.
- 26 Jura varia afferuntur quibus indicatur exemptionem munerum ex liberorum numero non induci.
- 27 Affertur in contrariam opinionem, lex si quis decurio 24. Cod. de decurionibus lib. 10.
- 28 Conciliantur & intelliguntur jura de exemptione munerum loquentia, ex Thesaurò.
- 29 Exemptionem ab officiis publicis & muneribus personalibus præstat numerus quinque liberorum.
- 30 Excusationem in honoribus patrimonialibus & realibus utrum inducat numerus duodecim filiorum.
- 31 Referuntur Doctores qui excusationem in muneribus realibus & patrimonij ex liberorum numero non admittunt.
- 32 Exemptio officiorum personalium habentibus quinque liberos cur condonata fuerit.
- 33 Spartarum legislator præmia constituit eis qui operam procreandis filiis dabant.
- 34 Patri habenti filios lex tribuit prærogativam præcedendi in honoribus non habenti, & plures habenti concedit præcedentiam respectu ejus qui pauciores habet.
- 35 Exemptionem officiorum personalium præstat numerus quinque non minus filiarum quam masculorum etiam si sint utrique emancipati.
- 36 Nepotes continentur in nomine liberorum ad complendum numerum qui excusant ab officiis.

- 37 Nepotes plures tantum loco unius patris mortui habentur ad numerum excusantem faciendum.
- 38 Exemptio officiorum admittitur in patre vel ejus filiis divitibus, at non si universitas seu populus sit nimium pauper.
- 39 Filij legitimati per consequens matrimonium vel Rescripto Principis complent numerum ad exemptionem munerum.
- 40 Filij numerum ad immunitatem requisitum formantes, ut vivant tempore liberationis sufficit licet postea decedant.
- 41 Causa ad effectum certo & limitato tempore requisita sufficit quod adsit illo tempore, quamquam postea cessat.
- 42 Expenditur in proposito textus in leg. 2. §. remittit. vers. oportet ff. de excusation. tutor. & in leg. qui liber. §. amissi, ff. de oper. libert. & in leg. sciendum, §. si fundum, ff. qui satisd.
- 43 Opinioni cui adhaeret autor nempe sufficere ut liberi qui numerum ad exemptionem necessarium complent tempore liberationis vivant, obijciuntur quaedam, ex cap. cum cessante, & ex leg. adigere §. quamvis ff. de jure patronatus.
- 44 Privilegium propter paupertatem concessum expirat autis facultatibus leg. cura §. deficientium ff. de muneribus & honor.
- 45 Respondetur objectioni opposita & intelligitur regula quod cessante causa privilegij debet cessare privilegium.
- 46 Munerum in exemptione favor Reipub. causa principalis & immediata fuit, educatio vero liberorum causa remota vel impulsiva.
- 47 Privilegij concessi reliqua aliqua ubicunque resiant, licet cesset finalis causa privilegij.
- 48 Causa & effectus cum habent tractum successivum quomodocumque cesset causa cessabit etiam effectus.
- 49 Privilegia agricolis concessa pro eo tantum tempore locum habent quo & agricola fuerint & animalia aratoria habuerint.
- 50 Satisfit objectis & adducitur textus in leg. 2. §. qui munera ff. de vacat. muner.
- 51 Exemptioni requisitum numerum implet aliquis ex liberis militiae defunctus pro Republica aut Principe.
- 52 Immunitati praestanda non conducunt liberi adhuc in utero existentes.
- 53 Infirmi excusantur à muneribus publicis

- suscipiendis, & affertur in exemplum excusationis Manlius Torquatus consul Romanus.
- 54 Infirmitas quae à muneribus exemptionem prestare possit qualis esse debeat arbitrio judicis reliquenda est.
- 55 Infirmitas vera & propria dicitur quae ex humorum excessu causatur & ex quibus succedit febris.
- 56 Infirmitas quomodo probetur, traditur, remissive.
- 57 Excusantur à muneribus personalibus Originarij alibi habitantes, si ad officia in loco originis vocantur, tamen si alij sint idonei, alias secus.
- 58 Excusantur à predictis officiis qui alibi aliud officium habent, ad textum in leg. fin. ff. de vacat. muner. gloss. in leg. 1. Cod. quemadmodum civilia munera lib. 10. specialiter in tit. de censibus §. nunc dicendum & §. si avo.
- 59 Eximuntur à muneribus principales Conductores Gabellarum seu reddituum Regalium & universitatis.
- 60 Excusantur à minoribus officiis acceptandis ij qui majores Magistratus administraverint & officia honorabilia exercuerint.
- 61 Excusantur pauperes à suscipiendis muneribus, si minus idonei sint & injuncto muneri sufficere non possint.
- 62 Nobiles eximuntur ab officiis acceptandis si ea officia ad quos nominantur sint vilia & indecora.
- 63 Officia vilia & indecora quanam dicantur traditur, remissive.
- 64 Excusationis intuitu refertur ab Autore lis quadam quae super delatione tutela agitata fuit à qua se excusare nominatus intendebat, quia se nobilem vulgo fidalgum dicebat.
- 65 Expenditur contra nominatum ad tutelam & ab ea se excusare pretextu nobilitatis nitentem, textus in leg. spadonem 17. §. si scire oportet. ff. de excusat. tutorum.
- 66 Excusatio à tutela non competit nisi ex causis à jure expressis de quibus, in tit. de excusat. tutorum & Inst. in text. in leg. 1. tit. 17. part. 6.
- 67 Nobilis attento jure communi personalia & realia munera subire compellitur, ex textu in Authent. de defensoribus civitatum §. audiam, vers. si qua vero.
- 68 Nobiles tutela immunitate & exemptione regulariter non carent nisi illi tantum quibus ob magnam suam generosi-

- 69 *Tutela immunitas nobilibus conceditur intuitu alicujus officij in quo sunt constituti, non vero generaliter aliis nobilibus.*
- 70 *Tutela munus nec vile nec sordidum unquam existimatum est.*
- 71 *Tutela ratione & cura, Princeps tutor sive curator Regni & Reipublica dicitur.*
- 72 *Vocari pariter omnes ad munera publica quieti & tranquillitati publice expedit in urbibus populosis, & in quibus sæpe nulla aut saltem non tam manifesta differentia est inter nobiles & plebeios.*
- 73 *Excusanti se nobili à tutela plebeij favens sententia adstipulatur, text. in leg. 1. §. libertinis pupillis.*
- 74 *Expenditur in proposito, text. in leg. cum ex oratione 40. ff. eodem tit. & in leg. 3. Cod. eodem tit. de excusat. tutorum.*
- 75 *Ponderatur lex 21. tit. 14. lib. 7. recopil.*
- 76 *Clericus tanquam eques celestis militia gaudet privilegiis equitis armate militiae.*
- 77 *Tutela munus personale est, ex leg. 1. §. 1. ff. de muneribus & honoribus.*
- 78 *Nobiles non possunt compelli ad officia acceptanda, etsi vilia non sint, dum tamen aliquo modo nobilitati aut opinioni prejudicent, ex Consilio Jacobi Galli.*
- 79 *Doctor semper est intelligendus secundum jura quæ allegat.*
- 80 *Agitur de text. in dicta leg. 1. §. libertinis & in dict. leg. cum ex oratione 47. ff. de excusat. tutorum & in d. leg. 3. eodem tit.*
- 81 *Intelligitur textus in leg. 11. tit. 14. libro 6.*
- 82 *Excusantur ab officiis publicis minores viginti annis.*
- 83 *Electus ad aliquod officium si moriatur, omnis subeundi munera non transit ad heredem.*
- 84 *Excusantur Advocati à muneribus onerosis & personalibus Reipublica.*
- 85 *Excusationes ab officiis ineundis quomodo & quo tempore allegari & proponi debeant subjiciuntur.*
- 86 *Resolutioni tempus & rationem excusationis assignanti multa obijciuntur jura opposita.*

87 *Objecta jura perpenduntur & intelliguntur & cum Autorit sententia conciliantur à Ioanne Garcia.*

EMINEM ita liberum nasci
 † quod sibi soli nascatur, sed
 patriæ suæ commodis & usui
 affirmat Plato *Epist. 9. Archit.*
Taxenet. leg. 1. §. generaliter
ff. de vent. in poss. mitt. ibi: quia non tantum
parenti ejus esse dicitur, verum etiam Reip.
nascitur, & facit textus in leg. postliminium
§. filius ff. de captivis, & postlimin. re vers.
ibi: quia pater sic illum amisit, quemadmo-
dum patria, & conducunt quæ tradit Avi-
les in cap. 1. pratorum verbo Tierra, quapro-
pter officia publica † respuere, & non ad-
mittere indecens, & indecorum est Ari-
stotel. lib. 6. polit. cap. 1. oportet (inquit)
publicorum publice, exercitationem fieri, &
simul, & non debet quisque civis esse suum
estimare, sed omnis civitatis, particula enim
civitatis unusquisque est, cura autem singu-
larum particularum respicere nata est ad cu-
ram totius, Plato ubi supra vocante igitur
patria ipsa ad Rempublicam gubernandam ab-
surdum forsitan esset non parere, præsertim cum
simul accadat ut aditus pravos hominibus re-
linquatur qui nulla ipsius quod optimum est
ratione profiscuntur ad publica, quod tradit
Cicero de officiis ad Herennium ibi: nullum
est periculum quod sapiens pro salute patriæ
vitandum arbitretur, hæc enim secundum lo-
quitur non mihi soli, sed etiam atque adeo
multo potius natus sum patriæ, vita quæ fato
debetur salutis patriæ potissimum solvatur, &
lib. 1. de officiis num. 59, multi autem (in-
quit) & sunt, & fuerunt qui tranquillitatem
expetentes negotiis publicis se removerint,
ad otiumque perfugerint in his, & nobilissimi
philosophi longeque Principes, & quidam
homines severi, & graves, nec populi nec Prin-
cipum mores ferre potuerunt, dixeruntque
nonnulli in agris delectari re sua familiari
his idem propositum fuit, quod Regibus ut nec
regerent, nec cui parerent libertate uterentur
cujus propositum est sic vivere ut velit: quare
cum hoc commune sit potentie cupidorum cum
his quos dixi otiosos, alteri se adipisci id posse
arbitrantur si opes magnas habeant alteri si
contenti sint, & suo, & parvo in quo omninò
neutrorum contemnenda sententia est, sed fa-
cilior, & tutior, & minus aliis gravis, aut
molesta vita est otiosorum, fructuosior autem
hominum generi, & ad claritatem amplitu-
dinemque aptior eorum qui ad Rempublicam
& ad res magnas se accommodaverunt quapro-
pter, & eis forsitan concedendum sit, Remp.
non capeissentibus, qui excellenti ingenio do-
 etrina

et trina sese dediderunt, & his qui aut valetudinis imbecillitate, aut aliqua graviore causa impediti à Republica recesserunt cum ejus administrande potestatem aliis laudemque concesserunt; quibus autem talis nulla sit causa si despiciere se dicant ea, quae plerique admirantur imperia, & magistratus, his non modo non laudi, verum vitio dandum puto quorum iudicio in eo quod Gloriam contemnant & pro nihilo putent difficile factum est non probare, sed videntur labores, & molestias tunc offensionum & repulsarum quasi quandam ignominiam timere, & insaniam: haec tenus Cicero; hoc idem tradit D. Prosper, de vita, & contemplatione, lib. 3. cap. 28. ibi: Videntur est utrum iuste faciant illi, qui se removens ab occupationibus cunctis, ac studiis spiritualibus conferentes nihil humana Societati proficiunt, & desideria sua commodis omnium praefidentes utilitatem communem desideratam vocationem, & electionem contemnant; cum profecto laborantibus opem ferre nollent, cum possint, & communi bono posthabito otiosa quiete frui nihil habeat aequitatis, cui aequitati qui serviunt omnes omnium bono utuntur ac veluti sibi invicem nati salutem mutuam tuentur ac diligunt, ac per hoc contra iustitiam faciunt, hi qui merito suae conversationis, vel eruditionis affectu otiosum studium fructuosa utilitati regendae multitudinis anteponunt, & cum possint, laboranti Ecclesiae subvenire, operosa administrationis laborem fruenda quietis contemplatione refugiunt: haec dictus Autor: quae refert Bobadill, loco citato numero 16. littera A.

3 Quod in electione Ubambae Regis † Gothi in Hispania nostra exemplo ab historiographis nostris traditur. Cum enim Ubamba aut modestiae causa, aut maxime honoris timore Regnum ad quod electus fuerat suscipere recusaret, quidam fortissimus, & magnanimus Dux ita eum intrepide fuit allocutus. Por ventura sera justo que resistas a lo que toda la nación ha determinado iantepongas tu reposo a la salud y contento de todos, en mucho tienes esos pocos años que te pueden quedar de vida por cuiu respecto reusas el tomar esta Carga y con tu muerte mostrar al mundo que ninguna debe con color de modestia tener en mas su reposo particular que el propio comun de todos, ita P. Mariana tom. 1. Historiae Hispaniae lib. 6. cap. 12.

4 Unde electus, & nominatus † ad quodlibet Reipub. officium auctoritate, & utilitate publicum illud necessario acceptare, & inservire tenetur, ut in leg. munerum §. iudicandi, ubi communiter notatur, ff. de

muneribus, & honoribus, Bart. in leg. absentium. 2. ff. de donationibus, Decius in cap. Prudentiam, §. addiscimus n. 21. de officio delegati, Carolus de Tapia in leg. fin. 1. part. cap. 4. num. 32. ff. de const. Princ. Montanus de administratione universitatum pragm. 2. num. 337. qui loquitur in Sindicis universitatis Avend. de exequend. mandat. cap. 19. num. 16. & in Magistratu creato, & electo est textus in leg. si quis magistratus Cod. de decurionib. lib. 10. leg. si quemquam Cod. de Episc. & Clericis, ibi: ut queratur cogendus; & in Amba Senatore sive legato gloss. in leg. si quis decurio, Cod. de decurionibus lib. 10. & communiter approbata per Bart. Plateam, Lucam de Penna, & Angel. Bart. in leg. veluti, ff. de iustitia & iure num. 1. & facit textus in leg. sciendum, §. si accusatio, & §. ordine, ff. de legat. Bobad. lib. 1. pol. cap. 15. num. 10. qui ampliatur in milicibus, & aliis ut ibi per eum num. 42. nam iudicare † & magistratum gerere munus publicum est ad text. in leg. quippe, ff. de iudiciis leg. nunquid ff. ad Trebel. Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 2. num. 21. & in Advocato quod possit † cogi esse Consiliarius, Ioann. de Platea in leg. in filiis num. 3. Cod. de decurionibus lib. 10. & in leg. semel in fin. Cod. de re mil. lib. 12. Bobad. dict. cap. 15. n. 8. Cavedo decis. Lusitan. 84. num. 45. part. 2. Sic similiter cogitur † pro clientulo patrociniū sumere, ut notant Bald. & Salicet. post Gofred. in leg. invitus Cod. de procuratoribus, glossa in leg. 1. §. ait Praetor, ff. de postulando, maxime urgente necessitate Bart. in leg. sancimus Cod. de advocat. divers. jud. & consulere idem Bart. in leg. 2. per textum ibi iuncta glossa verbo concessum, Cod. de proximis sacrorum cerim. lib. 12. Vibius commun. opin. lib. 1. verbo advocatus. Et in curia nostra si aliquis ex advocatis Clientelam † alicujus subire recusat, praecipitur ei ad petitionem partis à Reverendissimo Praefide, & auditoribus quod in illa lite adjuvet poena 50. ducatorum, & faciunt adducta per Menoch. de arbitrar. casu lib. 8. & si non est specialiter designatus pauperum † advocatus potest compelli quilibet ex advocatis pauperem gratis adjuvare, leg. providendum, §. 1. de postulando, quae in id citat Covarr. pract. cap. 16. n. 4. prope medium, & lib. 3. var. cap. 14. num. 1. vers. quibus expressum. ab aliis vero muneribus, & officiis personalibus advocari excusantur, ut in loco diximus, & affirmat Fontanel. de pact. nupt. claus. 4. §. 10. part. 1. n. 127.

Et in Noario quod cogatur † scribere, & officium exercere Menoch. qui allegat 10
K Romanum

Romanum *sing.* 259. incipit tabellio, & jam prædixerat Bald. in rubric. *Cod. de fide instrum. n. 3.*

¹¹ Et in Procuratore † fiscali, Decius in *leg. invit.* ff. de reg. jur. & in Curatore, ad litem textus notabilis & ibi: *glossa in §. est autem Instit. de tutel. leg. 1. §. si quis tutor. ff. quando appellandum sit, Baeza de decima tutor. quest. cap. 2. n. 27. & sequenti.*

¹² Et in Collectore pecuniæ † publicæ, Albericus in *leg. munerum. ff. de muneribus, & honor. & suo loco dicemus.*

Et in Depositario publicæ † pecuniæ vel ¹³ reddituum Regalium vel ejus, quæ interim dum lis pendet deponi jubetur ut suo speciali loco dicemus.

Et dum hæc scribo cum ob senectutem ¹⁴ officio † Depositarij hujus Regalis Cancellariæ Ludovicus Victoriæ se exonerare intenderit, fuit nominatus Ioann. Gallicus nobilis hujus urbis cōcivis, & originarius, & licet officium suscipere recuset poenā duorum millium ducatorū ei à Reverendissimo Præsidente & Senatoribus jussu est quod officium acceptet, & subire compellatur, & de aliis pluribus officiis publicis necessario acceptandis à nominato videnti sunt suprā relati DD. Præsertim Bobadil. *dict. cap. 15. num. 39. usque ad finem capitis, Avendan Fontanella ubi suprā, & Mastrillus de Magistrat. cap. 30. à n. 64.*

¹⁵ Poena vero recusantis † acceptare officium sine excusatione legitima tradit textus in *leg. si ad magistratum Cod. de decurionibus lib. 10. si ad magistratum nominati* (inquit Imperator) *ausugerint, requirantur, & si pertinaci eos animo potuerit latere eis ipsorum bona permittantur qui presenti tempore in loco eorum ad Duumviratus munera vocabuntur, ita ut si postea reperti fuerunt biennio integro onera duumviratus cogantur agnoscere, omnes enim qui obsequio publicorum munerum tentaverint declinare simili conditione teneri oportet;* Aviles in *cap. 17. Prætor. glossa verbo eligant num. 5. ubi n. 6. ait quod si loco nominati compareat alius qui velit onus prædicti officij subire pro ipso nominato recusante acceptare non est audiendus, & allegat textum in leg. Stichum Titio §. vult ff. de statu liber. Lucas de Penna in dicta leg. si ad magistratum in colum. versic. ita pene. Compelluntur autem † officia eis*

¹⁶ indicta acceptare per capturam, & incarcerationem & bannum: *glossa Bald. & Salicet, in leg. preces Cod. de suscept. tutor. Angel. allegat Romanus, & alij in leg. dotem, quam aliqui legunt sub. 1. liberta ff. soluto matrimonio, & in dict. leg. munerum, §. judicand. ff. de muneribus & honor. Ro-*

manus singulari 188. Decius in dicta leg. invit., & ibi etiam Cagnol. & in *leg. invito, ff. de reg. jur. Aviles singulari 177. Casaneus in Catalogo gloria mundi, part. 11. consider. 32. ubi probat quod si artifices sunt necessarij in aliqua Republica non solum qui inventi fuerint poterunt compelli suum artificium exercere, sed & de novo addiscere, per plura fundamenta quæ ibi adducit Vibius decif. 144.*

Ad serviendum officium ad quod † nominati sunt poterunt à Domo sua extrahi, *leg. si cui muneris publici, & leg. si quis magistratus, & leg. estimationem, ff. de muneribus, & honor. leg. 6. tit. 17. part. 3. & leg. 11. tit. 13. part. 2. & ibi Gregorius & in leg. 16. tit. 13. glossa 5. part. 2. & plura in confirmationem tradit Bobad. dict. cap. 5. n. 38. lit. C. Mastrillus ubi suprā à n. 65.*

Unde Athenienses recusantes officia publica † capite multabant, Romani libertate, Spartani patria, & Sophonetus quod dux nominatus munus recusasset multatus fuit, ut refert Xenophon de *Ciriminoris expedit. lib. 5. Alexand. lib. 4. dierum genial. cap. 6. & alia in proposito tradit Simancas de Repub. lib. 2. cap. 8. n. 4.*

Sed variis ex † causis possunt nominati ad officia excusationem intendere, & ab ¹⁹ eorum onere liberari.

Et primum excusantur † qui habent privilegium à Principe ne ad officium ²⁰ Reip. inviti eligantur ad textum in *leg. senatus, ff. de officio Præsidis leg. 1. Cod. de his qui à Principibus, lib. 10. Platea in leg. 1. Cod. de Primiceriis lib. 2. Avend. de exequend. mand. 1. part. cap. 19. sub n. 16. vers. undecimus casus est.*

Et ex privilegio Principis familiares † ²¹ sanctæ Inquisitionis istam exemptionem, ut inviti ad officia Reip. suscipere non cogantur, utique habent, ut melius, & aptius fidei causis, & ministerio ab ipsis exhibendo vacare possint, licet si volunt talia officia gratis acceptare non prohibentur: & cum exercuerint si in eis delictum commiserint utique privilegio sanctæ Inquisitionis non gaudebunt, sed à judicibus secularibus plectendi sunt, ut in *leg. 20. tit. 1. lib. 4. nov. 2 Recop. ibi: Iten que los que tubieren officios Reales o publicos de los puebls, o otros cargos seglares: y delinquieren en cosas tocantes a los officios y cargos sean juzgados en los dichos delitos por las Justicias seglares. Quod explicat eruditè, & copiosè Narbona super, dicta leg. 2. per totam maximè n. 132. & 133.*

Item eandem exemptionem habent milites † qui vocantur del Vallator, & omnes ²² hi,

hi, qui bello expositi sunt, nempe, los hom-
bres de armas y continuos.

23 Et Confratres sanctæ Trinitatis, & sanctæ Mariæ de la Merced, & Collectores eleemosinæ sancti Antonij Abbatis, & Hospitatores suorum religiosorum. Item Monetarii, & alij officiales speciali Regum indulto prout continetur in eorum privilegiis quæ hîc inferere satis prolixum, & superfluum foret, meminimus tamen, quæ frequentiora sunt, & nobis magis nota. Sed præter eos qui privilegiis principalibus juvatur, de jure excusationem legitimam publicorum munerum habent senes

24 qui septuagesimum compleverunt annum, ut in leg. 3. §. fin. ff. de decurionibus, ibi: & si majores annis septuaginta sunt munerum quidem civilia subire non coguntur, leg. unic. Cod. qui ætate se excusant leg. 2. tit. 17. part. 6. ibi: La undecima es en el mayor de setenta años, text. in §. item major Instit. de excusat. tutor. Menoch. lib. 2. de arbitraris casu 45. cum senectus illis gravis sit, & molesta sit, & ipsa infirmitas ad text, in cap. magna de voto, Aceved. in leg. 6. n. 10. tit. 5. lib. 3. novæ Recop. Fontanel. de pact. nup. casu 4. glossa 10. part. 1. num. 125. Cavedo decis. 84. num. 43. tom. 2. post Ripam in tract. de peste tit. de privilegiis contra tract. causa pestis num. 222. Gutierrez de tutel. 1. part. cap. 21. num. 24. Mastrill. ubi supra num. 95.

25 Deinde excusantur illi qui habent duodecim filios leg. fin. Cod. qui munera liberorum, & ibi Ioannes de Platea leg. albo, leg. si ultra Cod. de decurio, lib. 12. Avend. de exeq. mand. dict. cap. 19. sub. n. 16. Cavedo dicta decis. 84. num. 36. & 37. qui idem intelligunt si habeat quis tantum quinque filios, & de jure nostro Regio est textus formalis in dicta leg. 2. tit. 17. part. 6. ibi: quando, aquel que es dado por guardador a cinco hijos legitimos, y naturales vivos.

26 Quia in re diversimodo loquentia passim invenies jura, nam ex liberorum numero exemptionem seu munerum excusationem non induci dixit Ulpianus, in leg. 2. §. numerus, ff. de vacat. munerum ibi: numerus liberorum ad septuaginta annorum ab honoribus vel muneribus his coherentibus excusationem non præstat, sed à muneribus tantum civilibus. Calistratus autem in leg. semper §. demonstratur, affirmat numerum liberorum ad excusationem municipalium munerum prodesse non omnium, & quem quia sexdecim filios habebat à muneribus liberavit. Imperator vero Antonius in leg. 1. Cod. his qui numero liberorum se excusant ita ait: numerus liberorum ab honoribus non ex-

cusat ipse autem in leg. nepotes, & in leg. de personalibus, & in leg. fin. Cod. eodem tit. & lib. numerum quinque liberorum à muneribus personalibus liberare affirmat.

27 Sed Julianus Imperator in leg. si quis decurio 24. Cod. de Decur. lib. 10. ita ait: si quis decurio pater sit duodecim liberorum honoratissima munerum quiete donetur. Ubi duodecim liberorum numerum in decurione, vilioris officij, & honoratissimorum munerum exemptionem consequantur exposcunt, & idem Julianus in leg. 55. Cod. Theodosium sub. tit. de decurionibus collocata lib. 12. idem refert tredecim tamen liberos exposcens ibi: qui pater sit tredecim liberorum non modo ad curiam non vocatur, verum etiam si sit decurio honoratissima quiete donetur.

28 Quorum jurium diversitatem (ne in his prolixius, quam, decet procedamus) breviter conciliare poteris cum Thesaurio decis. 267. num. 4. his verbis ex quibus concordare possunt omnia jura, quæ in hac materia discordare videntur, nempe ut leg. 1. Cod. de his qui num. lib. & leg. 2. §. numerus de vacat. muner. cum similibus, loquantur generaliter, ita ut regula sit minorem numerum liberorum non excusare puta duorum vel trium, in duobus, vel tribus pluralis numerus verificetur, leg. ubi numerus ff. de testibus leg. vero nepotes Cod. de his qui num. lib. loquatur in personalibus muneribus, & leg. si quis decurio Cod. de decur. loquatur in decurione, & leg. semper §. demonstratur, ff. de Iure immunitatis, loquatur indistinctè tam in personalibus, quam in patrimonialibus, sed hæc ultima licet ponat exemplum in numero 16. liberorum, ampliatur etiam in numero 12. liberorum, ita ut nulla sit differentia inter decurionem, seu privatum prout magis communiter DD. voluerunt; hætenus Anton. Thesaurus.

29 Ex quibus quod ad nostrum propositum attinet illud formaliter deducere poteris numerum quinque liberorum ab officiis publicis, & muneribus personalibus excusationem præstare in quo concors est omnium Doctorum, & receptissima sententia.

30 Sed in oneribus patrimonialibus & Realibus utrum numerus 12. liberorum excusationem præstet satis controversum est, nam quidam putant excusare per textum in dicta leg. si quis decurio, ubi glossa in verbo munerum addit etiam patrimonialium, quæ lex licet loquatur in decurione, procedit etiam in quocumque 12. liberos habente, etsi decurio non sit ex Barto, ibi,

ibi: Lucas de Penna, & Ioannes de Platea & Bart. Ancharran. in cap. licet de censibus. Guido Papa quest. 401. Casaneus in consuetudine Burg. rub. 1. part. vers. adverte num. 55. Angel. Aretin. in princ. Instit. de excusat. tutor. ubi etiam in praxi obtinuisse testatur Ruin. conf. 124. num. 9. lib. 4. Alciatus præsumpt. reg. 1. præf. 76. Nata consilio 539. lib. 3. Gregor. Lopez in dicta leg. 2. verbo cinco hijos ad fin. tit. 17. part. 6. Roland à Valle conf. 66. n. 35. lib. 1. Thesaur. dicta d. cis. 267. n. 4. Avend. in dict. cap. 19. Prætorum n. 26. ubi ait quod licet de jure Regio hæc opinio non procedat, tamen practicitur, quia dantur quotidie mandata Supremo Consilio ubi habens 12. liberos excusetur ab honoribus realibus licet iudices inferiores hoc non practica- bant secundum eundem Avend. 2. part. cap. 14. Prætor. n. 34.

Alij vero è contra putant, & sic ab istis
31 † muneribus realibus, & patrimonij liberorum numerum non excusare, ut affirmat Covar. lib. 4. de sponsalibus 2. p. cap. 8. in princ. qui fatetur, quod etsi aliquando primam opinionem in praxi sequutus fuerit, tamen eam ut pote falsam postea reprobavit, ut sic numerum liberorum neminem à tribulis vulgo pechos, eximere, qui intelligunt textum in dict. leg. si quis decurio in muner. personal. cujus opinione accedit, & inhæret Gutierrez dict. cap. 21. num. 3. in fin. apud. quos vidi, hæc enim obiter citra exemptionem onerum realium dixisse sufficiat Faquin. lib. 3. contro- vers. jur. cap. 19.

Sed ut ad nostrum institutum redeamus,
32 exemptio officiorum, & munerum † personaliū habentibus quinque liberos iustissime condonata fuit, ut pater libentius vacet procreationi liberorum; Lucas de Pēna in dicta leg. nepotes col. fin. Roland. conf. 52. num. 14. lib. 2. Ripa in leg. ex facto n. 13. & 14. ff. de vulgari, Batt. conf. 312. lib. 3. Rebuf. in d. et. cap. si quis decurio Ferdinandus Pæz in tract. de excusat. parentum, n. 4. & seqq. Versatur enim maxima utilitas publica in eo quod sobole Respub. repleatur ut in leg. 1. ff. soluto matrim. ibi: ad sobolem procreandam, replendamque liberis civitatem leg. 2. Cod. de indict. vid. toll. nam & Paulus Jur. C. Adrianum respondisse refert se malle ampliare Imperium hominū adjectione potius, quam pecuniarum copia, leg. fin. §. fraude ff. de bon. damnat. is enim qui † Sparti leges dedit, cum cupe-
33 ret quam plurimos Spartas esse cives adhortatus est, ut quam maximum liberorum numerum vel procrearent, præmia consti-

tuens his qui procreandis liberis operam darent, unde ex leg. apud eos constituta his qui tres filios suscepisset, præsidij & stationis, qui quatuor omnium munerum vacationi habent, ut Aristotel. lib. 2. politic. cap. 7. & ideo patri habenti filios † flex
tribuit prærogativam in honoribus præcedendi non habenti filios. leg. in albo Cod. de decurion. lib. 10. & plures habenti concedit præcedentiā respectu ejus qui licet habeat filios habet tamen paucos, leg. spurij §. fin. ff. de decurion. & plura in laudem prolis adducit Ioannes Stologus ser. 37. de jure trium liberor. Franc. Duonens. lib. 1. disp. cap. 40. Sed eodem jure legem Spartanorum tradit Ælianus lib. 6. de var. hist. & Romanorum, Plutarcus in Numa & Aulus Gellius lib. 2. cap. 15. qui caput legis Papiæ refert his verbis: Is postquam Soboles civitatis necessaria visa est; & ad populi prolem frequentandam præmiis atque invitamentis usus fuit, tam ante latis quibusdam in rebus qui uxore & quinque liberos haberent, senioribus nec liberos nec uxorem habentibus sicuti, cap. 7. legis si Julia, priori ex consuetibus fasces sumenda potestas sit, non qui plures annos natus est, sed qui plures liberos quam Collega, aut in sua potestate habet, aut bello amisit: & dicta lex Cod. (licet ab Augusto fuerit facta) lex Julia appellata fuit, cum enim antea diceretur Cajus Octavius, deinde Caius Julius Cæsar Octavius dictus est, ut ex Dion. lib. 45. notat Ant. August. lib. 3. emendationum cap. 8. quæ & alia in proposito tradit, & accuratissime prosequitur Covar. dicta. 2. part. de sponsal. cap. 8. n. 2. & 3.

Circa exemptionem vero officiorū, seu munerum personalium ob numerū quinque filiorum advertas velim idem esse in
35 filiabus, quā in masculis, nam in favorabilibus masculinum fœmininum cœcipit, sicut filiorum appellatione regulariter veniunt filia, leg. filius 84. leg. iusta 201. leg. liberorum 210. §. fin. ff. de verb. signif. leg. si quis ita in principio. ff. de testament. tutela, & in terminis est text. in leg. fin. Cod. de his qui numero liberorum, & in leg. 2. §. remittit vers. non solum ff. de excusat. tutorum, Roland. à Valle conf. 52. lib. 2. Thesaur. dict. decif. 267. num. 5. qui hoc extendunt etiam filij sint emancipati, ut filia nuptæ vel in religionem ingrediantur, quamvis in filiabus nuptis quando extra domum parentis ductæ fuerint, quinimo in simpliciter dispensatis dubitet Ferdinand. Pæz in tract. speciali de excusatione parentum ob numerum liberorum num. 66. videtur enim deficere ratio educationis, sed contrarium decisum fuisse

fuisse testatur Thesaurus ubi supra, & in emancipatis filiis adducit pro sua opinione text. in leg. 2. §. incolumes ff. de vacat. munerum, qui aperte & sine verborum anfractu id probat ibi: *incolumes liberi etiam si in potestate patris sui desierint esse excusationem à muneribus civilibus præstant.*

Et ad hunc numerum liberorum (qui excusationem præstat) formandum, & explendum in liberorum nomine continentur † nepotes, & computantur in numero tam masculini, quam fœminini sexus, ad text. in dicta leg. liberorum, cum ibi notatis, & est textus in leg. nepotes Cod. de his qui numer. liber. ibi: *nepotes loco parentum succedentes vice eorum prodesse consueverunt; ideoque si quinque numerus liberorum ex amissorum filiorum nepotibus suppletur à muneribus personalibus is quem patrem tuum esse dicis juxta constituta excusatur.*

Quod tamen intellige ita ut plures nepotes † tantum loco unius patris mortui habeantur ad numerum faciendum, ut tenet Angel. in §. Institut. de excusat. Tutor. per textum in leg. nepotes, ubi Joannes de Platea, Immola conf. 77. col. 2. Roland. à Valle dict. conf. 52. num. 7. Thesaurus tamen ubi supra unumquemque loco unius filij haberi ubi proximè ait num. 6. & movetur æquitate cum militet eadem ratio educationis, & quod ut filij, sic & nepotes sunt in potestate Avi, & ita per Senatium decisum fuisse testatur in causa Ternenglij 1565. & anno 1589. 15. Julij.

Et procedit hæc immunitas † sive exemptio etiam si pater, vel ejus filii sint divites; & per Ripam in dicta leg. ex facto ff. de vulgari, Roland. à Valle dict. conf. 52. Quod tamen non admittas si communitas vel populus esset nimium pauper, & ex illis, ex glossa in dict. §. demonstratur, & ita temperavit senatus apud Thesaurum ubi supra num. 9.

Et in filiis legitimatis † sive per consequens matrimonium, sive Rescripto Principis; quoniam utroque casu habentur pro filiis verè legitimis, & ad explendum numerum idoneis, ut in terminis tradit Ferdinandum Paez, ubi supra n. 55. & sequenti Ruin. conf. 124. lib. 4.

Idem intelligas etiam si liberi isti postea decedant, cum tamen tempore liberationis vivant; quia sufficit semel conditionem extitisse, ut latè affirmat Jaso in leg. sciendum, §. fin. num. 3. & seq. ff. qui satisf. cog. & facit text. in leg. videamus ff. de eo quod motus causa ibi: *sufficit enim semel pervenisse, ad proximum heredem, & perpetua*

actio esse caput, & in leg. si quis heredem Cod. de instit. & substit. ubi sufficit conditionem extitisse, licet implementum non duraverit; conducunt verba textus in leg. 2. ff. de leg. præstand. ibi: & placet sufficere in ea necessitudine tunc esse antequam dies legati cedat, & quod adducunt Bart. Paul. Angel. & Jaf. in leg. fin. Cod. de indicta viduitate tollend. & leg. in substit. ff. de vulgari. & Jaso in dicta leg. si quis heredem, ubi affirmat quod si testator legat alicui filiae cum vidua fuerit, si filia fuit effecta vidua, & postea nubat non amittit legatum, quia satis est quod fieret vidua, quod secus esset si legatum relictum esset donec, & quousque vidua fuerit, quia tunc nubendo perderet legatum, ut per Jasonem ubi proximè.

Deinde quia ubicumque certo † & limitato tempore requiritur quod adsit causa, sufficit quod causa ipsa adsit illo tempore quamvis postea cesset; Bald. in leg. generaliter col. 4. vers. sed dico, Cod. de Episc. & cleric. per textum in leg. quacumque §. fin. ff. de Public. quæ sequitur Anania conf. ult. col. fin. Dec. in authent. præterea, col. ult. Cod. unde vir, & in cap. cum cessante col. 1. in fin. de appellat. & conf. 24. col. 1. Joannes Antich. in rubric. ff. soluto matrimon. num. 4. sed in terminis istis lex requiritur quod tempore immunitatis pater habeat liberos. Ergo sufficit licet aliqui ex his postea moriantur.

Rursus pro hac sententiâ non parum arridere videtur † textus in leg. 2. §. remittit vers. oportet ff. de excusat. tutor. ibi: *oportet autem liberos vivos esse quando tutores patres dantur, qui enim antea decesserunt his non connumerantur; nec rursus nocent qui postea moriuntur, & in leg. qui libertinis §. amissi, ff. de oper. libert. amissi (inquit Jurisconsult. Paulus) antea liberi ad eas operas quæ postea imponuntur præstunt, ut Julianus ait, sed etsi uno amisso obligat si deinde alter nascatur, multo magis Pomponius ait amissum hunc jungi ut liberetur, & in leg. sciendum §. si fundum ff. qui satisf. cog. ubi ille qui tempore judicij possidet immobilia, relevatur ab onere satisfaciendi, & quamvis postea desierit possidere, non tamen teneatur quasi cessante causa cautionem præstare; quia satis judicatur quod tempore judicij possederit immobilia, per quæ fundamenta in hoc dubio hanc opinionem omnino sequendam affirmant Joannes Andreas in cap. decet de regul. jur. in 6. ubi refert in publica disputatione ita determinatum fuisse per DD. præstantissimos Bart. (qui ad Ioan. Andream se remittit) in*

leg. 2. §. fin. ff. de excusat. tutorum, quæ sequitur Bald. in addit. ad ipsum Joann. Andream, Fulgofius conf. 52. col. 1. Imola conf. 77. col. fin. Alberic. in rubrica de muneribus, & honor. Dec. in dicta authent. præterea in fine, & in leg. fin. ff. si certum petatur, & in cap. cum cessante col. 2. in princ. de appellat. Joannes de Platea in leg. nepotes col. 1. Cod. de his qui num. liber. Laud. in tractatu de fisco conf. 198. ubi ait hoc notandum esse quia obtinuit in causa illorum de cessatione, in civitate Laudensi cum illustrissimo Duce, & eam ibi communem sequuntur Socinus, & Jaso in dicta leg. sciendum §. si fundum, Ripa in dicta leg. ex facto num. 13. & 17. Alciat. in tract. de præsumpt. regul. 1. præsum. 36. num. 2. Roland. à Valle conf. 52. à numero 39. cum pluribus sequentibus Pancirolus conf. 2. num. 50. & pro hac opinione sapius judicatum affirmat Thesaurus ubi supra n. 8.

Cui opinioni utpote veriori, & favorabiliori libenter adhæreo etsi plura contra eam possunt juris obstacula objici, quæ profecto non obstant, & qua potero brevitate facillimè diluam.

Et primò immorari nos nequaquam poterit quod cessante causa liberorum †
43 ob quam immunitas ista conceditur, cessare etiam debet ipsa immunitas, ut in cap. cum cessante, & in leg. adigere, §. quamvis, ff. de jure patronatus, ut similiter privilegium concessum filiis propter parentes, mortuis parentibus non durat, ut docet Bart. in leg. 1. Cod. de Episc. & Cleric. Mans. in leg. 1. num. 28. Cod. de raptu Virginum, &
44 privilegium † propter paupertatem concessum expirat auctis facultatibus, leg. cur. §. deficientium, ff. de muneribus, & honor. Nicolaus de Neapol. inter lectiones, Bart. in leg. non tantum §. eos, ff. de excusatione tutorum, & facit textus in leg. fin. Cod. qui bona cedere possunt, ubi privilegium cessionis bonorum cessat superveniente pinguiore fortuna, & in leg. Titia scio §. cessuras ff. de leg. 2. ubi beneficium propter minoritatem inductum superveniente aetate perfecta finitur.

45 Nam respondetur quod regula † antesignata, & ex dictis juribus deducta quod cessante causa privilegij debet cessare privilegium seu immunitas, procedit ubi unica tantum esset privilegij causa, secus autem ubi plures sunt ad quas Lex, seu Princeps respexit, tunc enim quamvis una vel altera cesset cum remaneat altera, semper privilegium permanebit, ut notat Barbat. in cap. Raynaldus col. 9. versic. revera de testamentis per textum junctâ glossa, in

§. affinitatis Instituta de nuptiis, ut in leg. si non lex Ælia sententia. ff. de hered. instituend. & in leg. liberorum §. notatur, ff. de his qui notantur infamia, unde cum in causa de qua est nostra disputatio immunitas concessa fuerit ob educationem liberorum, & onus alendi eos, sed etiam favorem, Republicæ cui pater tot liberos procreaverit, ut supra diximus, ut probat Alciatus in dicta præsumptione 36. licet liberi moriantur quod favor Reipublicæ semper duret, & attendatur.

Cui responsioni si replices, quod cum immunitas hæc concessa fuerit ob libetorum educationem, & favorem Reipublicæ simul, & sic ob duas causas finales etiam hoc casu cessante una licet altera permaneat non tamen debet permanere immunitas, ut in cap. quoniam frequenter §. porro juncto §. fin. autem ut lite non contestata, Abbas in dict. cap. cum cessante, & ibi Decius
46 num. 4. Barbat. ubi supra: etiam hoc non obstat; quia iterum respondetur verius esse quod favor † Reip. fuit causa principalis, & immediata, educatio vero liberorum remota vel impulsiva quod utique suadet ex eo quod pater si ditissimus sit & filij habeant unde se alant, quo casu pater non tenetur alere filium, leg. si quis autem liberis §. inde rescripsit. ff. de liber. agnoscendis, adhuc ei competeret talis immunitas, ut probat text. in dicta leg. si quis de curio in sui generalitate, & supra diximus, cessante vero causa impulsiva ubi remanet finalis, semper dispositio durat, leg. 1. §. sexum ff. de postulando Tiraquel. in tract. de cessante causa limitat. 1. num. 1. & seqq. Galganet de condit. & demonstr. 2. part. cap. 4. quest. 9. num. 2. Mantica de tacitis, & Ambignis lib. 3. tit. 12. Nicolaus Revenarius decis. 7. num. 12. & duabus sequentibus, Everardus in loco à cessante ratione legis num. 4. cessante conf. 25. & plura alia in proposito notatu digna pro causa finali, & impulsiva D. Joannes del Castillo lib. 5. contrav. juris tom. 6. cap. 172. per tot. maximè num. 32. & 36.

Quinimo ubicumque restant reliquæ † aliquæ privilegij concessi, licet cesset
47 causa finalis privilegij, quandoque non cessat privilegium propter reliquias, quæ remanent, leg. fin. ff. de decurionibus, leg. etiam ubi Mansilius ff. de questionibus, Dinius in dict. cap. decet, Joannes Hannibal, ubi supra n. 42. In nostro autem casu semper remanent reliquæ, & sic privilegium cessare, non debet & ita respondet Ripa in dicta leg. ex facto numero 16. & Anania dict. conf. ult. versiculo & licet, Rolandus

landus à Valle dict. conf. 52. à num. 50. cum sequentibus.

48 Nec etiam obstat si secundo loco contra resolutionem supradictam, objicias quod si causa † & effectus habent tractum successivum quomodocumque cesset causa cessabit etiam effectus ex Bald. in leg. generaliter Cod. de Episcop. & Clericis, & ibi: de excusat. à munere propter absentiam Reipub. ff. de excusatione tutorum, Alexander in leg. sicut dotem §. si maritus ff. soluto matrimonio, Decius conf. 24. in fine, & id videmus in privilegiis † concessis agricolis quia tantum pro eo tempore habebant locum in quo, & agricolæ fuerint, & animalia aratoria habuerint, nec sufficit habuisse, ut in authentica agricultores Cod. quæ res pignori oblig. poss. ibi: dum viles insident dum agros colunt leg. semper. §. negotiatores: quandiu quis in illis se exerceat, & in §. fin. ubi Bart. ff. de jure immunitatis Collant. in pragmatice de los Labradores lib. 1. cap. 2. num. 5. quod quis autem excusetur ab officiis tractum utique successivum habet, non autem momentaneum, ut patet ad oculum, & in terminis ita sentit, & punit Alex. in dict. §. si maritus, & in dicta leg. sciendum §. possessor. §. qui satis de cognitio. Nicolaus Areletanus in additionibus ad Alciatum dict. regul. 1. presumptione. 36. Ergo videbatur dicendum mortuis aliquibus filiis, & sic numero necessario jam destructo cessare immunitatem.

50 Quia responderetur quod argumentum procedit † quando causa requiritur simpliciter, non tamen quando incerto tempore quia tunc satis est quod illo tempore subsit causa, ut per Bald. & alios citatos, supra, & procedit quando causa requiritur tam ad inducendum, quam ad conservandum jus immunitatis, vel privilegij; secus vero si requiratur tantummodo ad producendum inesse. In proposito autem numerus liberorum videtur tantum requisitus ad acquisitionem privilegij, non ad conversationem, pro quo facit pulchre textus in leg. 2. §. qui munera ff. de vacat. muneribus, ubi dicitur quod numerus liberorum superveniens non eximit ab oneribus susceptis. Ergo nec numerus deficiens eximit ab immunitate jam acquisita, ut idem operetur propositum in proposito quod oppositum in opposito, leg. fin. §. si filius ff. de leg. 3. Ripa ubi supra. n. 17. Rolandus à Valle num. 56. qui affirmat quod in ea causa numerus liberorum non habet tractum successivum, quia simpliciter non videtur concessum privilegium contem-

platione filiorum, ut eos alat pater, sed principaliter in favorem patris, & Reipub. cui pater liberos procreavit, ut per Alciatum dicta presumptione 36. & alios supra relatos.

Rursus ad numerum liberorum explendum, & affirmandum sufficit quod aliquis liberorum † mortuus fuerit in bello pro Republica aut Principe, ut quis exemptionem cum aliis vivis nanciscatur; Albericus in rubrica de muner. & honoribus num. 88. Illi enim qui pro Repub. ceciderunt in perpetuum per gloriam vivere intelliguntur leg. Bello amissi. ff. de excusatione tutor.

Non tamen proderunt liberi adhuc † in utero existentes, ut per Ioann. de Platea in dicta leg. nepotes, Angelus in §. 1. Instit. de excusatione. Petrus Antibol. de muneribus, & honor. in §. 2. de divisione munerum, num. 26. Albericus in rubrica de muner. & honor. num. 8. Nam isto casu existens in utero non habetur pro nato ad commodum patris, licet secus quoad commodum ipsius, leg. qui in utero. ff. de statu hominum. Roland. à Valle dict. conf. 56. n. 6. nec etiam adoptivi leg. 2. §. adoptivi. ff. de excusat. munerum. quod quomodo procedat tradit Roland. ubi supra. n. 5.

Postquam vero de excusatione ob numerum liberorum diximus, ut ad nostrum thema revertamus, excusantur etiam infirmi † ad textum in leg. 2. §. quæ ira, ff. d. vacation. muner. Avenda. de exequendis, mand. dict. cap. 19. sub. dum. 16. vers. tertius casus, Aceverdo in leg. 6. tit. 5. lib. 3. novæ Recop. & facit text. in §. item propter ad. versam valitudinem instit. de excusationibus tutorum, & in dicta leg. 2. tit. 17. part. 6. ibi: la septima es del enfermo de tal enfermedad que nunca pudiesse guarescer, Mastrillus ubi supra num. 92. cum seqq. Unde Manlius Torquatus Cōsul declaratus excusata oculorum valetudine centuriam illā, quæ suffragium tulerat revocari jussit, proximum, ac periculosissimum sese exemplum dixi introductum si oculis alienis Rempublicam administrandam suspiret, hortatus est alium magis idoneum eligerent cum vero cuncti instarent, alium (inquit) querite Quirite ad quem honorem hunc transferatis, nam si me genere eum cogere, nec ego mores vestros, nec vos Imperium meum peti poteritis. Itaque suffragio denovo inito consules electi alij fuerunt; iustam enim causam arbitrati sunt, ut testatur Livius lib. 6. Plinius de viris illustribus cap. 28. & Valerius maximus lib. 6. cap. 4. & de privilegiis infirmorum agit Gomerius in regula

Cancellar. de infirmis resignantibus quest. 9. per totam.

54 Infirmas autem (quæ ab horum munere & excusationem possit præstare) qualis debeat esse iudicis arbitrio relinquenda est, ut tradit Bald. *in authent. sed si quis ab aliquo, num. 13. Cod. de testibus* Lucæ de Penna *in leg. unica Cod. de mend. validis lib. 1.* Socin. Senior *conf. 444. col. 4. lib. 2.* & Marfillus *in leg. questionis modum n. 19. ff. de questionibus*, Iudex ergo quem infirmum, & valetudinarium cum arbitratitur qui modo corporis habitu, & affectu sæpè malè valet, & frequenter agrotat; Socin. *in cap. quoniam frequenter de insti. col. 4. vers. tertio declaratur*, & cum intrinseco morbo aliquo ex honorum excessu causato laborat, & eum qui ita ex morbo debilitatus, aut impeditus est, ut onere, vel officio de quo agitur incumbere non valeat, *leg. 1. §. sed sciendum ff. de edilitione edicto*. Dum morbum in toto corpore intelligit, ut febris, in parte, ut cæcitas, vel debilitas, & ejus verba retulit Aulus Gellius *lib. 4. noct. Atic. cap. 2.* Menoch. *lib. 2. de arbitrariis cas. 60.* unde debilitatus excusatur à muneribus quæ corpore implenda sunt, *leg. 2. §. corporis debilitas ff. de vacat. muner.* & à munere judicandi, *cap. si pro debilitate de officio delegati*, cum ibi notatis, Acevedo *in dicta leg. 2. qui ita*: aut vera tamen, & propria infirmitas & est illa

55 quæ ex humorum excessu causatur, ex quibus succedit febris, ut tradunt moderni Avenionenses *in tract. de peste*, & propriè de illo infirmo qui in lecto jacet, & febri corripitur debent intelligi argumenta eorum quæ dicit Bart. *in leg. §. hoc interdictum per textum ibi*, *ff. de fonte*, Rebuff. *in concord. Francie rubr. de Collatione, §. 1. verbo impedimento in princ. pag. 3.* & Felinus *in repertorio suo verbo infirmitas est sufficiens causa. fol. 60.* & sic inquit textus noster *continuamente*) nam si continuo gravis est infirmitas, & appellatione infirmitatis, & gravis, est intelligendum secundum Gometium *in Reg. Cancell. de infirmis resignantibus quest. 28.* & ita in simili declarat Orosius *in leg. 1. num. 11. ff. de officio ejus cui mandatum est jurisd. & facit textus & ibi*: tradit Bart. & D. D. *in leg. questum ff. de re judicata.*

Quomodo autem probetur infirmitas tradit Henric. Rota *in tract. de synodo Episcop. 2. part. n. 59.*

57 Excusantur etiam ab his officiis, & muneribus personalibus originarij alibi habitantes si vocantur ad officium in loco originis, si tamen alij sint idonei, alias se-

cus, & sibi imputent, quod alibi se transtulerunt Petrus de Valdis *in tractat. de collectis num. 33.* refert, & sequitur Motanus *de administratione universitatis pragmat. 2. num. 336.*

Et alibi officium habentes & ad textum 58 *in leg. fin. ff. de vacat. muner. glossa in leg. 2. Cod. quemadmodum civilia munera lib. 10.* specialiter *in tit. de censibus §. nunc dicendum*, & §. si vero Bald. *in leg. si ut proponas Cod. quando provocare non est necesse*, Antibolus *de muneribus part. 3. num. 6. cum. seqq.* Cavedo *decis. Lusitana 84. num. 21. part. 1.* ubi quod nemo ad duplex officium potest eligi seu ad duo officia simul, nec appareat ad quod prius fuit electus optio erit electoris non electi probat glossa *in dicta leg. Cod. quemadmodum civilia munera*. & quod tutela non excusat à muneribus civilibus, *leg. tutelam Cod. de excusationibus munerum*. nec decuriones semel electum possunt excusare *leg. 1. Cod. de decretis decurion. lib. 10.* & alia pleraque summè utilia in proposito tradit ibi Cavedo.

Excusantur etiam & Conductores principales gabellarum seu reddituum Regalium, & universitatis ad textum *in leg. unica quibus muner. excus. qui post impletam militiam lib. 10.* non vero hi qui ab eis conducunt; Cavedo *dicta decisione 84. n. 26. cum seqq.* quem sequitur Mastrillus *dict. cap. 30. n. 105.*

60 Rursus excusantur qui majores & magistratus administraverint, vel honorabilia officia exercuerint, si ad minora fuerint vocati, & electi, *leg. majores Cod. quemadmodum civil. muner. dict. lib. 10.* ubi Odo-fred. & Ioannes de Platea, Carolus de Tapia *in leg. fin. ff. de constitution. Principum, 2. part. cap. 9. num. 94.* & pluribus in opidis Castellæ ita observari vidi, & jam consuetudine obtentum quod vulgariter dicitur, *que no pue dan decaer*, Cavedo, & Mastrillus *dictis locis.*

Sed & pauperes si minus & idonei sint, 61 & juncto muneri sufficere non possint excusari debent *ad textum in leg. honor. §. de honoribus. ff. de muner. & honor.* Antibolus *de muner. dict. 3. part. sub. num. 46.* Montanus *de administrat. universitat. pragmat. 2. num. 332.* Cavedo ubi *suprà num. 29.* Mastrillus *num. 104.* & aliqua in proposito circa paupertatem, alibi diximus.

62 Excusantur denique & nobiles si ad vile officium, & indecorum eligentur, *leg. munerum §. judicandi quoque. ff. de muner. & honor. leg. final. & ibi Bart. Cod. de susceptis lib. 10.* & *in leg. 1. Cod. de dignit. lib. 12.* Bobadill, *dicto cap. 1.* Cavedo ubi *proximè num. 26.*

num. 26. Marcus Anton Surg. de Neapol-
illustribus cap. 23. n. 16.

63 Et quæ sint officia indecorabilia † &
quæ nobilia diximus, in cap. 1. remissivè,
& ex consuetudine Regionis, provin-
ciæ verificatur Bart. in leg. 1. Cod. de dignit.
lib. 11. num. 10. Cavalean. decis. 41. n. 23.
Garcia de nobilitate glossa 7. num. 12. Do-
min. Perez de Lara en compendio vita ho-
minis cap. 28. num. 5. ubi ait nobilem ab of-
ficio & economiæ Ecclesiæ, vel alterius piæ
confraternitatis excusare se non posse,
tale enim officium honorificum reputatur
quia servire Deo regnare est, unde Da-
vid 2. Regum cap. 6. ad finem ait: vivit Do-
minus, quia Iudam ante Dominum vilior fiam
at gloriæ apparere, & ibi alia jura al-
legat.

64 Cujus excusationis intuitu, & occasione
† non possum reticere, & silentio præter-
mittere litem, quæ in hac curia hoc anno
fuit ventilata super delatione cujusdam
tutelæ à qua excusare nominatus intēde-
bat; quia se nobilem dicebat, vulgo fidal-
gum, pupillum autē cujus tutela defereba-
tur plebeium esse, quæ communiter voca-
mus nostro idiomate Peckero; & sic tale of-
ficiū non convenire nobilitati suæ, &
sanè quæstio prædictæ litis satis dubia. &
præstantissimis Auditoribus, & Advocatis
causam agentibus visa fuit; & ad secundā
Aulam remissa, undique ab ipsis utrin-
que adducebatur, & quid in lite decisum
fuerit breviter referam.

65 Et contra nominatum qui prætextu †
nobilitatis suæ excusationem proposuit
plura utique faciunt, & perpendi possunt
& primo maximè urgere videtur textus
in leg. Spadonem 17. §. si scire oportet, ff. de
excusatione, tutor, ibi. scire oportet nulli di-
gnitatem tribuere excusationem. Unde si quis
senator fuerit hic tutor erit, & eorum qui in-
ferioris ordinis est quam senatorum, eo ma-
ximè quod ille qui accepit vel habet im-
munitatem civilium, vel publicorum mu-
nerum is tutela vel cura non excusabitur,
ut in dicta leg. Spadonem §. qui accepit.

66 Secundò quia excusatio † à tutela non
competit nisi ex causis à jure expressis de
quibus in tit. de excusatione tutorum & in-
stit. eodem, ut docet textus in leg. 2. tit. 17.
part. 6. ibi: Razones ciertas por que los hom-
bres se pueden excusar que no se au guarda-
dores de queranos; Mandoles Albenius conf.
§ 80. ex num. 15. Joann. Stephan. quæst. lu-
ris, cap. 34. qui agit de procuratoribus
autē se excusantibus, sed inter eas non
invenitur, nec numeratur talis excusa-
tio, ut ex inspectione iurium & cum eis lo-

quentium patet; ergo procedit conse-
quens.

Tertiò ex eo quod jure communi at-
tento † nobilis personalia, & realia mune- 67
ra subire compellitur, ut de personalibus,
probat textus in authent. de defensoribus ci-
vitatum, §. audiam vers. si quæ vero, ubi red-
ditur ratio in fine ibi: Convenit enim unum-
quemque nobilium semper fruitionem agere
civitatum, quam inhabitantem hanc eis con-
ferre habitationis dispensationem, & in leg. 3.
§. 1. (si soletter inspiciatur) ff. de muner. &
honor. nam postquam dixit quod milites
excusantur à muneribus personalibus (de
illis enim loquitur textus ut ait glossa) sub-
jungit lex 1. Cod. ceteros acie privatos id est
non militantes, quamvis militum sint cognati,
legibus patriæ suæ, & provincia obedire de-
bet, & illum textum notat Salicetus ibi:
contra nobiles, & in realibus, & patrimo-
nialibus textus in leg. munerum §. patrimo-
nialium autem vers. ab hujusmodi muneribus;
ubi hoc expressè notat Bartol. ff. de mune-
ribus, & honoribus leg. rescripto, §. ultimo,
ubi, & utrumque voluit Salicetus in sua
repetitione, col. antepenultima, ff. eodem
Albericus in tract. de muneribus & honoribus
quæ possum super dicto tit. excess. sed
quæro numquid nobiles excusantur, & in
leg. qui origine in princip. ff. illo tit. Petrus
Antibolus de illo tract. excess. ex nota, hoc
quæro numquid nobiles, Bertrand conf. 123.
ponitur in facto col. 1. lib. 1. Ripa lib. 2. res-
pons. 21. Nobiles, & lib. 2. respons. 4. supre-
mus Dominus col. 3. vers. videndum ergo re-
stat, ut respons. 26. & alios refert, & se-
quitur Tiraquel. de nobilitate, cap. 20.
num. 159.

Quarto quia nobiles regulariter prædi-
cta † tutelæ exemptione & immunitate 68
non gaudent, nisi illi tantum quibus ob
magnam eorum generositatem, vel ob ali-
quid speciale privilegiū expressè fuit in-
dulta talis exemptio, ut in leg. non tantum
§. Illiis ff. de excusationibus tutorum. Illiis
(inquit Caliotratus) & propter inquisi-
tam nobilitatem civitatis, & propter conven-
tionem originis Romana jam antiquitus, &
senatusconsultis & constitutionibus Principum
plenissima immunitas tributa est, ut etiam
tutelæ excusationem habeant; scilicet eorum
pupillorum Illienses non sunt, idque Di-
vus Pius rescripsit, ubi Bald. & Nicol. de
Neapol. in lectura Bart. necant per illum
quod propter nobilitatem aliquando con-
ceditur immunitas; Tiraquel. ubi proxi-
mè num. 166. Cujac. lib. 10. observat. cap. 5.
unde habemus apud Capitolium in Cor-
diano Senatū summi muneris loco cla-
rissima

69 rissima Cordiani familiae tribuisse ut ejus posterius si vellent à tutela vacarent.

Vel nobilibus in aliqua nobilitate † seu officio constitutis, cujus intuitu: & pratextualis solet concedi iunioritas facile, nō generaliter aliis nobilibus extra dignitatem, ut in *lege senatorum*, & in *leg. nemo S. tutus verbis*, & in *leg. precipimus Cod. de dignitat. lib. 12. & dicta leg. 3. S. 1. ff. de muneribus, & honor.* loquitur in militibus actualiter existentibus in castris quē admodum, *leg. 3. tit. 17 part. ibi: Cavallero que esubiesse en corte del Rey o en otro lugar Señalado por orden del, o por procumeneal de la tierra vien se puede excusar que no tome guarda de guersano por raçon de aquel servitio que, &c.* & in *leg. 14. tit. 16. eadem part. ibi: munias viviere fuera de su casa serviendo al Rei, o a otro señor en servicio de Cavalleria*, sūpro argumento, ad sensus, quod validissimum est in jure, ut in *leg. 1. S. hujus rei, ff. de officio ejus cui mandata est jurisdictio*, ut in *leg. qui test. S. mulier. ff. de testament. Nerardus in Topicis legal. cap. 4.*

70 Quinto quia tutela munus † nec sordidum nec vile unquam fuit reputatum, & maximam habet potestatis protectionis, & Dominij auctoritatem; nam autoribus, & curatoribus ratione administrationis, quā exercent quādam veluti potestas, & dominatio in eos quos gubernant, & res suas concedi videtur, prout Divus Paulus expressit, ad *Galat. 4. quanto tempore* (inquit) *heres parvulus est, nihil differt à servo cum sit Dominus omnium. sed sub tutoribus est*, id Cicero *q. Tusculan.* ubi de furioso loquens, qui ita sit affectus cum Dominium rerum suarū vetant duodecim tabulā, illa nimirum lege quā his erat verbis concepta *si furiosus esse incipit agnatorum, gentiliumque in eo pecuniaque ejus potestas esto*, de qua idem Cicero *lib. 2. de inventione*, & plura tradens Balduinus ad *leg. 12. tabul. cap. 28. & 24.* Othomannus, & Revardus, *cap. 13. practice cap. 27.* Anton, August. *cap. 11. pag. 229.* & Budeus in *notis ad leg. ff. de adilitio edict.* Baeza de *decima tutorum part. cap. 2. num. 32.* ubi quod tutor habetur loco Domini, & patris.

71 Et ratione hujus protectionis † cura Princeps tutor seu curator Regni, & Reip. dicitur, & ad eum principaliter ejus clientela spectat, ut tradit Seneca, *lib. 1. cap. 4. de clementia ad Neronem*. & Franciscus topic. tractat. de potestate principis secul. S. 5. num. 36. D. Saigad. de Regia protect. cap. 2. praludio 2. num. 76. & praludio, 5. num. 104. D. Ioan. de Solorzan. *lib. 2. de jure Indiorum, cap. 9. & ex num. 48.* Cur ergo no-

bilis quisque tutoris nomen, & officium aspernabitur.

72 Sexto; quia in oppidis, & urbibus † populosis frequenter nulla datur, aut saltem non tam aperta est inter nobiles, & plebeios differentia, ad omnes pariter assumptiones, & munera publica vocari, & admitti plurimum quieti, & tranquillitati Reipub. expedit, ut testatur Daniel Othon, de *jure publico Imperij Romani part. 19.*

73 Pro contraria vero † sententia, quā pro nobili facit ut se excuset à tutela plebeij, ad stipulatur primo textus in *leg. 1. S. libertinis*, Pupillis ingenuos tutores, vel curatores Praesides non dabunt, nisi omnimodo libertinorum penuria secundum locum illum sit.

74 Secundum idem firmatur † ex textu in *leg. cum ex oratione 40. ff. eodem tit. ibi: cum ex oratione Divi Martii ingenuus libertino tutor datus excusari debeat, & in leg. 3. Cod. eodem tit. de excusat. tutor. ibi: excusationis quidem tuae si ingenuus libertino datus est certa causa est.* Ex quibus juribus probatur disparitatem conditionis pupilli, & tutoris, vel curatoris nominati excusationem à tutela præstare, observat Franciscus Duarenus in *comment. juris ad lib. 27. tit. 1. de excusat. tutorum, cap. de causis excusationum.* ibi: *haec quae hic dicuntur sequenti sunt qui mores nostros introduxerunt quibus nobiles se excusare possunt si dentur tutores plebeis, quod scio receptum esse, sequitur Borrel. lib. 3. comment. tur. cap. 19. littera M.* qui licet de ingenuis & libertinis locutus fuerit de nobilibus etiam censuit, ut sentit Oscaldus Eligerus ibi:

75 Tercio videtur probare † ex *leg. 21. tit. 14. lib. 6. recopill.* hoc modo inducta, quod in ea agatur de revocatione exemptionis aliquibus concessae tributorum, & tutelarum, ut patet: ibi: *Empadronadores, mi correjedores ni tutores: videntur statim sequentia verba. y queremos que no gozen de ello salvo aquellos que los derechos y leyes de nuestros Reynos excusen de los tales cargos y officios.* Praesupponit namque legislator (licet aliud agens) nobiles non solum esse legum dispositione à muneribus, & tributis liberos, sed etiam ab officiis quo verbo tutela comprehenditur, *leg. athletae, S. 2. ff. de excusat. tutor.* & in hanc sententiam videtur se inclinare Ocalora de nobilitate. S. par. principalis cap. ult. num. 1. dum saepius repetit nobiles esse exemptos ab omnibus muneribus realibus, & personalibus.

Quartro quia validum est argumentum de milite caelesti ad terrestrem, & sic Clericus † tanquam eques caelestis militiae 76

gaudet privilegiis equitis armata militiæ, & quoad ea in multis exequantur, *cap. de gradato de parvis lib. 6. glossa in leg. milites Cod. de locato, & in leg. miles ubi Bart. Angel. & DD. ff. de re judicata*, Everardus latè in *topiciis legalibus loco 22.* Sed sic est quod licet Clericus sit si vult potest esse tutor, nec ei denegari debet tale officium, invitus tamè & renuens non potest, in *auth. presul. totos, Cod. de Episc. & Clericis leg. 45. ad finem, tit. 9. part. 2. leg. 14. tit. 16. part. 6.* Baeza ubi *supra num. 38. in fine*, ergo nec debet compelli nobilis.

77 Quinto quia tutela munus † personale est, ut in *leg. 2. §. 1. ff. de muner. & honor. ibi: illud tenendum est generaliter personale siquidem munus esse quod cum corporis labore, & sollicitudine animi, & vigilantia principaliter existit; cum ea lege final. ff. eodem, tit. ibi: munera personalia sunt quæ animi prævisione, & corporis intentione sine aliquo generis detrimento pertractantur, veluti tutela, & cura alendi, quem aliqua curatio, & quæstura in aliqua civitate inter honores non habetur & sic valde onerosum, & pluribus exornat, & comprobat Baeza *dict. cap. 32. per totum, maximè num. 36. vers. Laboret administrare, & num. 182. ibi: Ergo jure optimo decima tutori datur, tantum enim laborem æquum est premio pensari.* Laborem appellat tot res, tot casus, tot pericula, non enim pensatur decima quilibet labor, sed labor tutoris, qui tantus est, ut citius navem adornaveris, quam eū ad vivum expresseris, Dominus Perez de Lara in compendio vitæ hominis, *cap. 27. num. 3. & 4. & facit lex 2. tit. de la guarda de los guersanos lib. 3. fori, ibi: por razon de su trabajo*, officia autem honoris, & non honoris nobilibus herede non cōveniuntur sæpius à nobis dictum manet.*

78 Sexto conducit in proposito elegans Consilium Jacobi Galli 89. ubi ait nobiles † non posse compelli ad officia et si vilia non sint dum tamen aliquo modo nobilitati, aut opinioni præjudicent. Negari autem non potest quod si nobilis tutor sit plebeij, in aliquo turbabitur ejus conditio cum exactores tributorum suam domum intrent, & exeant extracturi pignora, & collectas vel tributa vulgo, *Pechos* pro persona, & bonis pupilli, & fortassis quandoque qui viderint non satis perceperint intitu ejus fiebat aditus in domum tutoris, & solutio Collectarum, suis filiis, & nepotibus de sua nobilitate post agentibus actus confessione in testes admissi & recepti quid perniciosissimum poterant dictis suis concludere quibu

nobilitatis aqua nīda turbetur, & quasi ex caligine foetida appareat.

Hæc vobis in hac ancipiti quæstione pro utraque parte aliis omissis fax sit; in qua si meum licet interponere Judicium cum puncto juris veriore primam partem utique reor esse grano salis tamen temperandā, quod eā non semper & praxis admittat; quoties in loco in quo pupilli plebeij tutor nobilis designatur, sed penuria tutorum; hoc enim in casu loquuntur Guillelmus Bened. in *cap. Raynuntius verbo & uxorem Adelasiam num. 405. qui mendose allegatur, num. 666 de testamentis, Bobadill. lib. 2. part. 1. cap. 15. n. 42.* Nam Jacobus de Arenis, Nicolaus de Neapolis & Bald. quos ipse refert, & quorum autoritate nititur sua opinio in hoc casu loquuntur, & non indistinctè, ut patet ex Bald. *dicto loco n. 2. ibi: Nota hīc quod propter penuriam personarum interdum nobilium ad ignobilium obsequia convertantur.* Baeza *dicto cap. 2. n. 39.* & Doctor temper est intelligendus † secundum jura quæ allegat, & 79 in lite mota, & in ista curia sic decisum fuit in favorem nobilis qui excusationem pupilli plebeij intendebat, & uti credo ea ratione moti fuerūt sapientissimi Auditores, cum pupillus, & bona in hac florentissima & vicinorū numerosa inclyta urbe essent, ubi non potuit considerari penuria tutorum, sed ex simulatione, & nota malicia Nobili vero Ioachin de Izcarei tutelam delatam fuisse.

Nec absque prædicta omni casu disparitate conditionis tutoris nominati, & pupilli excusationē præstare intelligas te quidquam moveat † textus in *dicta leg. 1. §. libertinis, & in dicta leg. cum ex oratione 47. ff. de excusatione tutorum, & in dicta leg. 3. eodem, tit. loquuntur enim in libertino qui respectu cujuslibet ingenui infimæ admodum conditionis est, & ex levi causa poterant inter virtutem reduci, leg. 2. Cod. de libertinis & eorum liberis, nec ad convivia invitabantur, Suetonius, in Augusto Prætor. *pract. disput. lib. 1. cap. 16.* Et sic induces reputatum, & existimatum fuit ingenuum libertini bonæ & personam administrare, tamen data penuria, & inopia tutorum nulla erat excusatio, Anton. August. *emend. lib. singular. ad Modestinum in rationibus ad legem libertini, ff. de statu hominum sol. 232.**

Nec etiam etiam textus in *leg. 2. tit. 14 lib. 6.* quasi attentè perpendatur in verbis suprà ponderatis nō supponit nobiles esse exemptos à tutelis & officiis personalibus sed loquitur indistinctè de eis qui excusa-
L 2 tiones

tiones habent à jure, nempe ob plures causas, & rationes de quibus in isto capite mentionem specialem facimus. Nec Otolara est intelligendus absolute ut liberum faciat, & immunem nobilem ab omnibus muneribus realibus, & personalibus, sed ab eis tantum quæ nobilitati prorsus repugnent. In realibus veluti in tributis vulgo *Pechos*, & aliis super indictionibus ad quas tantum tenetur plebs in personalibus veluti in officiis prorsus vilibus, & abjectis, & pro talibus à jure, vel communi loci existimatione usurpatis, & susceptis: nec enim Otolara intentio potuit alia, & diversa esse, siquidem quoad specialiter agit de excusatione tutelæ in nobili: nō dixit absolute nobilitatē excusationem præstare, sed his verbis perstrictis usus fuit, imo propter nobilitatem solet quandoque à Principe tribui immunitas etiam à tutela, ut est textus quem omnes dicunt singularem, in leg. non tantum §. 1. in princ. ibi: & propter inclutam nobilitatem, ff. de excusat. tutorum.

82 Et ad alia fundamenta ex supra dictis à nobis animadversis facilis est tibi responsio, & sic ad alias excusationes officiorum reddes. Minores etiam viginti annis excusantur ab officiis, & muneribus publicis personalibus, leg. 2. §. de minor ff. de vacat. munerum, §. item si major, Instituta de excusatione, Gratian. disceptat. iur. cap. 805. num. 14. D. Perez de Lara ubi supra, latè Mastrillus lib. 2. de Magistratibus cap. 5. & facit totus titulus, Cod. qui etate, & professione se excusant, ubi de professoribus aliquarum artium. Item excusantur aliqui artifices, & qui sint videbis, in tit. de excusat. artificis lib. 2. Cavedo dict. decis. 84. num. 40.

83 Et si electus ad aliquod officium mortitur & non transit onus subeundi munera ad hæredem, ut in tit. Cod. si post creationem quis decessit, eodem lib. 6. Cavedo ubi proxime num. 41.

84 Excusantur denique Advocati ab istis officiis onerosis & muneribus personalibus, ut in leg. medicos Cod. de professoribus, & medicis lib. 10. Nata conf. 65. num. 1. Ripa in tractatu de peste tit. de rem. preservatis num. 216. Francus Marcus decis. 636. n. 4. & pluribus comprobatur Jacob. Ren. in tract. de privil. jurisconsultorum, part. 3. privil. 69. num. 1. Cavedo ubi supra num. 43. Fontanella dict. clausula, 4. glossa 10. num. 227. & nos jam alibi latius diximus.

Postquam autem de excusationibus verba diximus, nunc solum superest pro istius capitis complemento quomodo, &

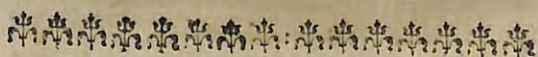
quo tempore allegari, & proponi debeant breviter subicere, & praxim eis utendi exponere: & sanè licet in tutore, & curatore se excusante coram ipso iudice ordinario qui eū nominavit, debeant causæ excusationis proponi & allegari intra quinquaginta dies à die sententiæ dationis, seu nominationis tutelæ numerandos, dummodo is sit in loco in quo datur tutor vel curator, vel alibi, intra tamen centum milliaria; si vero absens fuerit intra centum milliaria assignatur pro singulis viginti milliariis unus dies, & insuper triginta in quibus suam excusationē manifestet; & iudex debet ferre sententiam approbando, vel reprobando excusationem, namque antea licet appellare, non vero pro aliis vicibus, & officio illi, si postea alio tempore fuit nominatus in eo, vel in cæteris officiis quibus conveniet excusatio, leg. voluntaria Cod. de excusat. tutor. ibi: voluntarie munera privilegii non denegant, leg. 2. Ced. de his qui sponte publica munera, lib. 10. Bartol. in leg. 1. ff. de constitutionibus Principum in fine, Alexand. conf. 33. num. 8. vol. 5. notat Greg. Lopez in leg. 42. tit. 18. part. 3. verbo *fastat* treinta años, ubi ait quod si quis haberet vis immunitatis complementum respectu muneris, & tamen solvat nocet sibi in solutis non in solvendis, Andreas Gail. practicarum observat lib. 2. observat. 60 num. 12. qui pulchre rem prosequitur per varios casus procedens. ut in eo qui licet immunitatem habeat passus tamen fuit se describi in libro solutionum, de quo per Felin. in cap. cum accessissem num. 29. de constitutionibus, Iacob. Menoch. qui materiam rectè explicat de presumption. 6. præsumpt. 41. num. 7. Puteus decis. 188. numero 3. lib. 2.

86 Cui resolutioni plura utique resistunt jura ex diametro, ut ex textu in leg. 16. de his qui sponte munera public. subeunt ibi: redire ad excusationem quam reliquerunt non possunt, & in leg. 3. §. fin. ff. de jure immunitatis ibi: si honorem decurionatus agnoverint compellendos publica munera accipere, & in leg. ultima in fin. ff. de privilegiis veter. ibi: Muneribus fungi coguntur, & in leg. Prætores, §. si post. causam, ff. de vacat. munerum, ibi: semel enim agnoscendo iudicium renuntiat excusationi, & in leg. Campanus, ff. de operis libertorum ibi: sed si cum posset ea recusare obligari se passus sit: non inhibendam operum præstationem, quia donasse videtur, & in leg. si quis delegat, var. 12. ff. de donat. ibi: similis videtur ei qui donat: quoniam remittere exceptionem videtur. Ex quo textu colligitur interpretes cum quis fert excusa

excusationem sibi competere, & non op-
ponit renuntiare videri & in leg. 2. Cod. de
tabulariis lib. 10. ibi : conditionem habeat
quam ipse elegerit depositurus sui ordinis di-
gnitatem, & in leg. 2. §. fin. ff. de decurionibus
ibi : majores annis quinquaginta ad decurio-
natus honorem invitati vocari constitutionibus
prohibentur, sed si ei rei consenserint, & si
majores annis 70. sint, munera quidem civilia
subire non coguntur, honores autem gerere de-
bent, & in leg. 3. Cod. de decurionibus lib. 10.
ibi : cum decurionatus honorem sponte suscep-
eris ex albo eximi, licet annosum te esse dicis,
non potes, & in leg. 2. Cod. de jure dominij
ibi : si creditor pignus jure dominij à
nostra serenitate possidere petit, & per fir-
mam rescripti alio anno usuras à vobis accepit
an beneficio impetrato rescripsisse videatur,
& in cap. cum accessissent de constitutionibus,
ibi : nisi postea dicti Canonici contravenerint
aliqua videlicet in primicerium eligendo. &
in cap. pro illorum de prabendis ibi : sponte
sua Canonici ultra numerum Canoniorum
receperunt.

87 Prædicta tamen omnia jura singulari-
ter, & eruditissime expendit, & intel-
ligit, & cum resolutione nostræ sententiæ
conciliat Joannes Garcia glossa 6. num. 29.
vers. ut autem rem comprehendit. Carolus
Tapia in leg. fin. de constitutionibus Princi-
pum, 2. part. cap. ex num. 1. usque ad 12.
Gregorius Acacius de privil. lib. 3. cap. 15.
ex n. 1. usque ad 12. Camillus de Medicis
conf. 63. ex num. usque ad 8. August. Bar-
bosa ad dicta cap. cum accessissent, num. 6. cum
seqq. ubi latè agit de unico actu contra-
ventionis Fontanella qui Ioannem Gar-
ciam nec vidit, nec retulit ubi suprà num.
132. cum seqq. qui num. 136. disputat bre-
viter, & resolvit dubium illud, quid è
converso erit dicendum in eo, qui cum
posset ad aliquod officium, seu munus pu-
blicum concurrere, & de facto in eum
fors cecidisset pro eo gerendo renunciavit
eidem propter aliquod forsan impedimē-
tum naturale quod haberet, vel alias cen-
sens se illud non posse exercere, an per
hujusmodi renuntiationem censeatur re-
nuntiasse muneri; addes ut quādocumque
in eum postea contingat fors non debeat
nec possit admitti, nec resolvens ita ait
huic dubitationi facilem esse judicij res-
ponsionem ex eisdem, quæ in præceden-
ti latè deduximus, aut enim iste renun-
tians renunciavit simpliciter forti, quæ
super eum cecidit, & tunc hæc contra-
ventio non potest privare nisi pro illa vice
tantum, aut vero renunciavit solemniter
fortibus etiam futuris & tunc clarus est

casus quod sibi præjudicaverit. Idem ca-
sus fuit disputans in Senatu de anno 1605.
in causa in eo vertenti ad relationem egre-
gij senatoris Jacobi Pineda inter Bernar-
dum Pennam Pharmacopolam civem, &
Consules ibi juratos dictæ civitatis: & tan-
dem in favorem dicti Pennæ resolutum
cum declaratione facta 5. septembris dicti
anni 1605. declarando scilicet non potuisse
dictum Pennam inhabilitari pro offi-
cio consulis pro quo sorte extractus fue-
rat; & ex eo quod tam in Consilio generali
dictæ civitatis quam publicè dixisset &
declarasset se nolle esse consulem dictæ
civitatis, nec præesse muneri nec officio
consulis & Jurati quia erat furditate im-
peditus.

CAPUT XIII.

Officia Reipublicæ durante tempore
pro quo nominatio seu electio fa-
cta est, an revocari possint, & quid si
ad beneplacitum vel nutum fuerint
concessa.

SUMMARIUM.

- 1 Revocari regulariter non possunt officiale
ab officiis Reipublicæ durante tempore
per quod nominati sunt, nisi adsit causa
& admonitio præcedens facta fuerit, &
num. 2.
- 3 Revocationis officialis causa quænam justa
dicatur.
- 4 Revocari an possint officiales creati ad be-
neplacitum à Rege vel à Domino seu
Barone quibus est facultas creandi.
- 5 Beneplacitum nulli subjacet legi.
- 6 Usus communis loquendi multum operatur
in creatione officialium.
- 7 Intellectus extraneus quisnam dicatur.
- 8 Revocare concessionem in officiis quibus-
cumque perpetuis ex causa & cum illius
cognitione licitum est.
- 9 Beneplacitum morte concedentis expi-
rat.
- 10 Precarius velut possessor est ille qui offi-
cium ad beneplacitum habet.
- 11 Capellanus ad nutum, non juratur regulis
de annuali & trienniali possessione.
- 12 Patronus successor non tenetur stare no-
minationi seu concessioni à prædecessore
factæ.
- 13 Capellanus ad nutum poterit revocari per
nominantem vel successorem aut here-
dem

- dem in patronatu, etiam malitia cessante.*
- 14 *Tabellionatus officium serviendi per substitutum facultatem habens potest cum semel positum, revocare ad libitum aliumque nominare, etiamsi prius presentatus fuerit in Consilio Regio, ibique approbatus possessionem ceperit, Ex Acevedo in leg. 4. tit. 25. lib. 4. Recopil. num. 6. 7.*
- 15 *Ad datum cum pacto de non revocando revocari potest & precarium cum detrimento Adversarij, etiamsi causa non adesset, dum tamen electus absit, maximumque incommodum ex revocatione non proveniat.*
- 16 *Concessa à Principe officia sine temporis praescriptione censentur perpetua.*
- 17 *Concedens officium quādiu suae voluntati placeret, ex quo semel placuit amplius sine causa ei displicere non poterit.*
- 18 *Concessum Beneficium à principe debet esse mansura.*
- 19 *Mutatio officialium frequenter vergit in detrimentum publicum.*
- 20 *Mutatio rara Officialium boni Principis specimen prabet.*
- 21 *Concessa officia à Principe summa cum difficultate auferenda esse pluribus Regni regibus cavetur.*
- 22 *Tabellionis officium debet esse perpetuum.*
- 23 *Beneplacitum tacite non revocatur.*
- 24 *Beneplacitum non expirat morte Principis concedentis jurisdictionem, quando versatur publicus favor & utilitas.*
- 25 *Panitentiarij officium non expirat mortuo Papa.*
- 26 *Inquisitorum minorum durant officia defuncto generali Inquisitore.*
- 27 *Expenditur in proposito textus in leg. 2. tit. 1. part. 2.*
- 28 *Tabellio semel ad aliquod officium electus non potest sine causa removeri.*
- 29 *Notarius electus per Archiepiscopum pro vita ipsius Notarij, non potest per successorem in Archiepiscopatu removeri.*
- 30 *Vicarius Episcopi non potest sine causa removeri.*
- 31 *Beneplacitum seu voluntas, etsi omnem libertatem contineat, non eam tamen habere vel accipere debet quae honestati publicae & decentiae opponitur, & quae absque alienius injuria vel detrimento exerceri non potest.*
- 32 *Vox liberè quomodo sit intelligenda & ita non ampliatur ut aliquid fiat alterius detrimento, & n. 33.*
- 34 *Vox placeat quā ratione intelligi debeat,*
- 35 *Usus communis loquendi debet semper reduci ad dispositionem juris.*
- 36 *Voces illae, durante mera & libera voluntate seu beneplacito, quid operentur in creatione officialium ad beneplacitum.*
- 37 *Revocationem voluntatis inter & cessationem ejusdem ponitur discrimen.*
- 38 *Concedens jurisdictionem donec eam revocaverit, morte ejusdem non censetur revocata.*
- 39 *Intelligitur textus in leg. cum precario, §. fin. & in leg. quaesitum, §. quod à filio, ff. de precario.*
- 40 *Concessionem & gratiae factae ad Beneplacitum sedis Apostolicae vel Romani Pontificis, an per mortem ipsius concedentis extinguantur & revocentur traditur, remissivè.*
- 41 *Capellaniarum seu Beneficiorum ad numerum & officiorum secularium ad beneplacitum differentia traditur remissivè.*
- 42 *Acevedo doctrina, in leg. 4. tit. 25. lib. 4. Recopil. num. 6. & 7. intelligitur.*
- 43 *Precarij mandati ex natura procedit, quod illud ad libitum revocari possit.*

REIPUBLICAE Officiales durante ² tempore per quod fuerunt nominati non possunt regulariter removeri ab officiis, ut in authent. de defensoribus Civitatum, §. iurjurandum, ubi glossa verbo removendus, docet Avendan. in capite praeorum 1. parte cap. 3. vers. undecimo deducitur, Bobadill. lib. 1. politic. cap. 16. num. 195. & facit textus in leg. Magistratus de injuria; Bartol. in leg. si finita §. cum furiosè, ff. de tutelis, Afflicti in constitut. statuimus num. 45. in princip. & num. 48. Baiard. ad Clarum quaest. 73. num. 48. & idem Clarus quaest. 16. n. 5. Parisius de Puteo de Sindicatu verb. accusatus, num. 10. & pro quo tempore regulariter concedi solent officia jam suo loco diximus.

Quod tamen intellige nisi adsit ³ causa & praecedente monitione; Avend. dicta part. 1. cap. 5. num. 3. & cap. vers. negligentia autem, Gramm. voto 28. n. 28. Parisius de Puteo tract. de Sindicatu tit. de excessibus Baronum, Covar. pract. cap. 9. n. 4. Aceved. in leg. 45. num. 4. tit. 4. lib. 3. Recopil. Andreas Gail. lib. pract. resolut. observat. 17. per totum, ubi testatur de practica Camerae Imperialis; Menoch. lib. de arbitrar. q. 55. Minfinger. singul. observat. censure 5. observat. 8. Ludovic. Puguera decif. crimin. vest.

vest. Catalon. Consilij cap. 36. Cancer. var. resolut. 2. part. cap. 2. n. 167. Mastrillus de Magistrat. cap. 23. n. 59.

3 Iusta autem remotionis causa erit † veluti si officialis negligens in suo officio fuerit, ut in leg. carcer. ff. de custod. reorum leg. ult. ff. ubi pupillus educari debeat, leg. si quos Cod. de offic. praefecti pratorio, Romanus consil. 467. in fine; vel si est insufficiens in exercitio illius officii, leg. ut gradatim, §. reprobari. ff. de muneribus & honoribus, late Alciatus de praesum. reg. 3. praesum. 19. n. 4. & 5. ubi plura refert exempla; nam tunc iustissime quis privatur officio in quo deliquit, ut in cap. 2. & in cap. cum ad monasterium de stat. monach. vel si officiales amoverentur ex causa publicae utilitatis quae privatis semper anteferri debet; Romanus dict. consil. 467. ex leg. quod semel, ff. de decretis ab ordine faciend. Menoch. ubi supra n. 7. & 8. Mastrill. ubi supra num. 60. & decis. 188. num. 14. part. 2. Capicius de Baronibus prag. 5. num. 37. Fontan. de pact. nupt. claus. 4. glossa 10 n. 144 p. 1.

Controverti tamen frequenter solet utrum quod supra diximus procedat in officialibus creatis seu nominatis à Rege nostro sive Domino aut Barone (cui facultas est creandi) ad beneplacitum suum sive pro tempore suae voluntatis, aut ad nutum. Et sanè quod talis nominatio ad beneplacitum facta vel pro tempore voluntatis possit cum causa & fine ea revocari sequentibus adstruitur fundamentis.

5 Primò quia † beneplacitum nulli subiacet legi, ut in leg. fideicommissa, §. si fideicommissam, vers. quamquam, juncta glossa verb. volueris, ff. de legat. Menoch. lib. 1. de arbitrar. quest. 7. num. 2. & cons. 133. num. 10. lib. 2. ubi de verbo placuerit, & liberam quandam significare voluntatem necessitatis; & lib. 10. de arbitr. quest. 8. n. 7. & cons. 87. n. 17. lib. 1. & cons. 134. num. 8. lib. 2.

6 Secundò quia communis usus loquendi multum profecto operatur & attendendum est leg. labeo ff. de supellestil. legat. leg. librorum, §. quod tamen, ff. de leg. 3. nam 7 omnis intellectus extraneus † dicitur qui auribus vulgi non convenit; Alexand. cons. 284. num. 4. lib. 6. Dec. cons. 285. num. 2. 6. & 7. Felin. in cap. cum M. num. 7. de consuet. Everard. in locis legalibus loco ab opinione vulgi, Manric. de conjectur. ultim. volunt. lib. 3. tit. 8. & de tacitis & ambiguis lib. 2. tit. 8. Mieres de Majorat. 1. part. q. 65. num. 10. in quo plura cumulat D. Ioannes de Castillo lib. 5. controver. iur. 2. part. tom. 6. cap. 154. per totum, ubi quod praefertur

etiam proprietati verborum. Sed concedere aliquid alicui ad beneplacitum quis in communi usu loquendi & opinione vulgi non fatebitur & intelliget idem esse ac si concessisset tantum pro tempore quo voluerit, & sic posse revocare profecto nullus. Quod si aliquis id opinetur indicet nobis per quae verba concessio limitata & pro libito voluntatis & quando quis velit revocanda vel sustinenda significetur, quo argumento peracutissime in proposito utitur Fontanella dicta glossa 10. num. 152.

Tertiò quia si in officiis quibuscumque † perpetuis licitum est ex causa & cum illius cognitione revocare concessionem, ut supra diximus, nihil viderentur operari illa verba durante beneplacito vel tempore voluntatis nec ullum producere effectum ac superflue viderentur apposita contra regulam textus in leg. 1. §. hac verba, ff. quod quisque juris & in cap. si Papa de privilegiis lib. 6. quod utique admittere non debemus praesertim cum verba illa non ita praesumendum quempiam dicere quod non prius mente cogitaverit, §. idem tu vero ff. de supell. legat. Menoch. lib. 1. praesumptione 22.

Quartò quia beneplacitum † morte concedentis expirat, leg. 4. ff. locati cap. si 9 gratiosa de rescrip. in 6. cap. si delegatus, de officio delegati eodem lib. Bald. in leg. 1. Cod. de postulando & in leg. post. dotem num. 8. ff. solvatur, Philippus Cornius cons. 92. & cons. 235. lib. 2. Gosadinus cons. 22. n. 10. Socin. Iunior. cons. 63. num. 10. lib. 2. Ant. Gabriel. lib. commun. concl. tit. de praebendis conclus. 1. num. 10. Iacob. Menoch. de arbitr. lib. 1. quest. 69. num. 5. Capicius decis. 136. ubi addit Prosper. Pet. Covar. lib. 3. var. cap. 15. num. 1. & 3. Carolus Tapia qui latissime & per varios casus distinctè rem prosequitur, in lege fin. 1. part. cap. 1. ff. de constit. princip. ex num. 6. Quod utique non ex alia ratione procedit, nisi quia per mortem praesumitur inducta tacita revocatio voluntatis cum per eam finiatur, ut in dicta leg. locatio & facit textus in leg. 45. tit. 5. part. 5. ibi: Por que después que l'home es muerto no le finca querer ni non querer: si ergo per mortem censetur beneplacitum revocatum ex eo quod per eam inducitur licita & praesumpta concedentis revocatio, multo magis dici debet illud revocari posse per contrariam voluntatem concedentis.

Quintò quia ista qui habet officium ad beneplacitum † est tanquam precarius possessor, leg. 1. §. de iudic. & leg. fin. Felin. 16

- 11 ibi: *num. 4. & Capellanus ad nutum* † non iuvabitur regulis de annali & trienniali possessore; *Mohedan. decis. 169. alias 340. Flamin. de resignatione beneficior. lib. 11. quest. 3. num. 84. cum sequenti, & n. 96. Mieres de majorat. 4. part. quest. 10. n. 30. Et patronus successor non tenetur stare*
- 12 † nominationi seu concessioni factæ à prædecessore juxta glossam, *in c. ultim. nec prelati vices suas, per quam ita tradit dec. Rota Romanae 177. num. 2. part. 3. Et poterit revocari, dum à fundatore non fuerit nominatus, nisi malè versatus fuerit, Velasquez consult. 105. num. 19. Et malitia* † cessante potest talis Capellanus ad nutum removeri per nominantem vel successorem aut heredem in patronatu, ut cum Cosma Gumier. *in pragm. sanction. tit. de Collat. verbo perpetuis num. 3. ad finem, & Navarro cons. 6. incipit: de Capellania num. 1. de præbendis sine culpa Capellani, & caase cognitione, contendit D. Perez de Lara de Capellaniis cap. 6. num. 22. ubi mirabiliter tradit quod adsit præsumptio malitiæ in hoc casu, & ex quibus inducatur vel non, & quod Capellanus ad nutum remotus non potest ex remotione facta à patrono vel successore conqueri cum non videatur injuriam irrogare, qui utitur jure suo, ut in cap. cum Ecclesia vulterrana 31. de elect. & in glossa verb. injuriam, & in leg. injuriam 13. §. 1. ff. de munere, leg. nullus, ff. de regul. jur. Et hoc evenire posse prospicere debuit Capellanus, argumento legis... §. huic subjungit, ff. locati. Et iudex debet ex officio suo providere ne vis fiat Patrono utenti jure ad tradita per Marcum Antonium Peregrinum, cons. 48. num. 4. vol. 3. ad finem.*

Quibus adde Lambertinum, *de jure patronatus lib. 1. quest. 1. art. 2. per totum novæ questionis principalis*, quem ad hoc refert Gutierrez. *lib. 3. pract. quest. 11. num. 4. qui ait Capellanium ad nutum absque legitima causa pro libito voluntatis posse amoveri ubi plura.*

- Sextò firmatur hæc pars ex his quæ tradit Acevedo *in leg. 4. tit. 25. lib. 4. Re-*
- 14 *copill. num. 6. & 7. quæ in proposito adducit & sequitur Gutierrez. ubi proxime num. 22. ait enim Aceved. quod habens facultatem serviendi officium tabellionatus per substitutum potest eum semel positum revocare ad libitum, aliumque nominare, etiamsi prius fuerit præsentatus in Consilio Regio ibique approbatus, & possessionem ceperit; nam mandatum concessum alicui quocunque tempore revocari potest ad voluntatem mandantis, leg. si verò*

remunerandi, §. si mandavero; & ibi Bartol. ff. mandati, leg. 24. tit. 5. part. 5. ubi ampliat quod etiam lite contestata revocari possit cum clausula, Salvo honore procuratoris revocati.

Et mandatum cum pacto † de non re-
vocando revocari potest & precarium
cum detrimento adversarij etiamsi causa
non adesset, dum tamen delatus absit, maximumque incommodum ex revocatione
non proveniat; *in leg. 4. ff. de precario, cap. fin. de precario; Gregor. verbo fecbo in leg. 2. tit. 2. part. 5. Covar. dict. lib. 3. var. cap. 15. Menoch. de arbitrar. centur. 1. casus 23. ex num. 10. notat Bartol. in leg. cum precario, ff. eodem, Covar. 2. tom. var. cap. 7. Decius in leg. 2. ff. si certum petatur 2. lectura, num. 13. Ripa & Sylvester. verbo precarium num. 5. Capitiis decis. 116. num. 5. Richard. in princip. institut. de donationibus num. 9. & in §. mortuo, num. 10. Instit. de locat. & vendit.*

Contraria tamen sententia nempe officia concessa ad beneplacitum & ad nutum non posse auferri absque justa causa & ejus cognitione sequentibus fulcitur fundamentis.

Primò quia omnia officia à principe † concessa sine temporis præfinitione censentur perpetua; *leg. jurisperitos, ff. de excusat. tutor. ibi: & honor delatus finem certi temporis ac loci non haberet; leg. præsidēs, ff. si certum petatur ibi: Præsides Provinciae officiales quia perpetui sunt, Bartol. in leg. de pupillo, §. si quis ipsi pratori, ff. de novi oper. nupt. col. 1. vers. 3. quero, Petrus de Bella Pertica in leg. quisquis, & ibi etiam Cinus & Bald. col. 1. Cod. si certum petatur, Alexand. qui plures refert in leg. in principalibus propè finem, ff. eodem, ubi communiter habetur validum esse argumentum de officiali perpetuo ad officialem ad beneplacitum creatum; Jaso in leg. cum quis, n. 20. Cod. de jur. & fact. ignorantia, Gregor. Lopez in leg. 6. tit. 4. part. 3. verbo acaveren en su tiempo, ad finem; ubi ait quod in dubio officiales creati intelliguntur perpetui quando simpliciter conceditur eis officium sine temporis præfinitione, sive ad beneplacitum concedentis.*

Secundò quia concedens † officium
quandiu voluntati suæ placeret ex quo se-
mel ei placuit amplius ei sine causa dis-
plicere non poterit, ut in leg. Thais §. sorore
ff. de fideicom. ff. libert. leg. sufficit ff. de condit. indubit. glossa verb. electionem in
Element. & si principalis de rescript. glossa,
verb. perpetuos in leg. final. de rescriptis in 6.
& licet quis in re sua liberum habeat ar-
bitrium

bitrium eodem quidem ubi nequit si actus ab eo gestus aequitati adversetur, ut in leg. si fideicommissa, §. quamquam, ff. de leg. 3. quæ ad hoc citat Bald. in leg. si quis maior Cod. de transact. collat. 1. verbo nota, & maxima injuria videtur fieri officiali qui sine causa remouetur.

18 Tertiò quia beneficium † concessum à Principe debet esse mansurum, ut in leg. decet de regul. jur. in 6. cap. si cui nulla 36. ibi: hujusmodi concessio quam cum specialem gratiam contineat debet esse mansuram non expirat etiam re integra per obitum concedentis, de prebendis in 6. mutatio officiorum † frequenter vergit in publicum detrimentum, solent ergo officiales dispergere bona, & res subditorum, ubi sunt recessuri ab officiis: præterea novi non sunt adeo instructi, nec mores & tempus subditorum agnoscunt ad textum in cap. cum monasteriis, 19. quest. 3. & ut plurimum sunt subditis onerosi, unde Aristoteles, 2. polit. cap. 1. ait: satius esse, si fieri possit, ut semper idem gererent magistratus, & cap. 6. ut in corpore victus ratio mutata parum prodest, ita quoque magistratum in Republica mutatio nequaquam idem commodat. unde glossa in cap. hinc est 16. quest. 1. verbo detrimenti, solent enim Abbates electi in Episcopos dispergere res Ecclesiæ suæ cum se recessuros sperant, quia non parcat populis regimen brevi argumento & melius est ut omissum officium sub umbra magistratus veteris gubernetur, quam si alteri novæ incognitæque personæ gubernandum in discrimine committatur, leg. prætor. §. fin. ff. de vacat. & excus. muner. cap. 1. ibi quam alteri novo de re nupt. ita Lucas de Peña in leg. neminem Cod. de suscept. præp. & arcar. lib. 1. num. 11. quo loco refert exemplum Tiber. Cæsar. cui displicebat officialium mutatio ad instar leprosi & ulcerosi qui minus odit muscas jam plenas & subsistentes quam futuras & de novo accidentes, ut pote magis famelicas: additio ad Rebuff. in dicta leg. neminem in fin. Simancas de Republica lib. 8. cap. 36. Gregor. Tholos. lib. 4. cap. 4. ex Iosepho lib. 8. antiquit. Romanor. Niceforo lib. 1. Alex. ab Alex. lib. 4. suosque procuratores Imperator idem vix aut nunquam mutabat; in hoc enim se dicebat parcere plebi, nam Procuratores scientes admodum se habere potestatem quidquid possunt rapiunt, & idem refert Suetonius lib. 2. de 12. Cæsaribus, & Iulius Capitolinus de Antonio Pio successorem videnti bono judici nulli dedit nisi optato præfecto urbis & petenti; Unde inter condiciones & mores † boni Principis esse suos officiales frequen-

ter non mutare Guillelmus Benedict. in cap. Raynutius ubi duas habens filias n. 41. de tit. & sub num. 43. ubi quod ira alliciuntur veteres officiales videntes se in suo statu confirmatos ad melius serviendum & fidelitatem servandum Principi cujus beneficio potiuntur, & ipsum plus diligendum, & ad duriora pro ipso patiendum & odia forè concepta deponendum, & commutandum in ardorem ferventis amotis, & dilectionis; & quod ex his rationibus per Ludovicum secundum Franciæ Regē fuit facta pragmatica sanctio, quod officia omnia in Regno illo perpetua forent, de qua per Aufredum, tit. de excessibus officialium cap. 9. §. præterea, refert hæc, & plura alia scriptu digna Mastrill. de magistrat. dict. lib. 1. cap. 23. ex num. 27. cum seqq. ubi per maxima contendit fundamenta officia perpetua esse debere, licet annalia, & temporalia regulariter in Regno esse agnoscat & nos diximus. in cap. ut & maximas rationes quare temporalia & annalia sint, & debeant esse, & gessimus, quæ licet dictis in hoc fundamento opponantur, tamē facta officiorum distinctione poterit, controversiam ad concordiam reducere. In aliquibus enim officiis pro sua qualitate, & aliqua speciali ratione expedit esse annalia veluti jurisdictionalia ut si omnes benemeritos Reipublicæ tangerant, & semper jubendo, & imperando officiales non superbiant, & injuriose procedant contra subditos, & in aliquibus veluti superioribus ad quæ semper spectatissimi viri evehuntur experimento cognoscitur utilius esse fore perpetua, nec sine magna causa amoveri debere, uti hæc distinctionem agnoscit Melchor. Iun. politic. quest. part. 1. quest. 26. in fin. Simancas dicto lib. 8. de Republ. cap. 35. & cap. 36.

Quartò quia plures † sunt leges Regni quibus summa cum difficultate officia à Rege concessa auferenda esse cavetur, ut in leg. 7. tit. 13. lib. 4. Recop. ibi: si accipere & in leg. 11. cum duabus seqq. tit. 2. lib. 7. ordinam. & in leg. 24. eodem tit. & lib. & in leg. 10. in fine tit. 3. lib. 7. ordinam. quibus probatur ante obitum officialium eorum officia eis non esse auferenda, nec literas expectativas officiorum alicui esse concedendas. lib. 13. tit. 10. lib. 5. Recopil. ibi: es nuestra merced, usque ad officio Vaque.

Procedit etiam si literæ expectativæ generaliter concedantur, nullo viventis expresso officio, per leg. 3. tit. 3. lib. 7. Recopil. & in officio tabellionis quod debeat esse perpetuum est text. singular. in leg. 1. tit. 20.

lib. 2. *Recopil.* ibi : por que no se usque ad por toda su vida, quas omnes leges in proposito refert & ponderat singulariter præter omnes Burgos de Paz *cons.* 21. in principio, & de jure commun, est text. in *authent. de referendariis*, §. 1. ibi : non ut quæ sunt auferamus eis concessa, nec enim hoc est Imperialis majestatis proprium; Boerius *decis.* 159. num. 18.

- 23 Quintò quia beneplacitum † nec tacite revocatur, nec morte concedentis extinguitur; Bartol. in *leg. more majorum* n. 8. ff. de *jur. omn. judic.* latè Menoch. lib. 1. de *arbitrar. quest.* 69. num. 13. Mascard. de *probat. conclus.* 188. num. 9. Carrocus *decis.* seu *casu* 18. num. 6. qui secure observavit quod quamvis voluntas morte finiatur, per eam tamen non inducitur revocatio, *leg. mandatum Cod. mandati* §. item si adhuc *Institut. eodem* : aliud est enim voluntatem cessare, & aliud voluntatem revocare, & rectè expendit Covarr. lib. 3. var. cap. 15. num. 5. Mascard. *dicta conclus.* 188. num. 10. Alex. Raudens. *respons.* 34. num. 72. lib. 6. & de *analog. cap.* 40. num. 61. quod utique colligunt, ex *cap. si delegatus de officio de legat. in* 6. quatenus habet quod si quis causam aliqui delegaverit & non eam duxerit revocandam, non censetur revocata commissis per mortem delegantis, de quo textu, & ejus intellectu vero videndi sunt Menochi & Covarr. ubi *suprà*.

- 24 Præterea quando versatur † publicus favor, & utilitas nunquā expirat beneplacitum morte Principis concedentis suam jurisdictionem; Bald in *leg. meminisse propè finem de officio proconsulis & legat.* Franch. in *dict. cap. si delegatus*, Vantius in *tractatu de nobilitate. tit. de nullitate ex defectu jurisdictionis de leg. num.* 104. Menoch. *dict. q.* 69. num. 8. Mascard. ubi *suprà* num. 6. Barbof. in *leg. qui tale* num. 84. ff. *solut. matrim.* Bruno. Asole *quest. leg.* 28. per totam, ubi disputat an bannum ad beneplacitum Banientis morte expiret, & censetur revocatum, latè Carol. Tapia in *dicta leg. fin. cap.* 3. Capicius *decis.* 136. per totam, Fontanel ubi *suprà dicta glossa* 10. à num. 148. Cavedo *decis.* 20. num. 4. part. 2. Fabius de *Annia cons.* 14. & facit text. in *leg. 2. tit. 3. lib. 2. nova Recopil.* quam ad hoc refert & allegat Gregor. in *leg. 20. tit. 13. part. 2. verbo de los officios*, Gutierrez *dicta quest.* 11 lib. 3. *pract. ex. n.* 9.

- 25 Unde officium Pœnitentiarii non expirare mortuo Papa, tradit glossa in *Clementina Roman.* §. eo tamen de *elect.* August. Beroius *decis.* 1. Avend. *dict.* 1. part. de *exequend. part. 3. n.* 3. Franc Marc. *dec.* 1278. n. 4.

Et quod Inquisitore generali mortuo † 26
duret officium Inquisitorum minorum tradit Simancas de *Catholic. instit. cap.* 34. num. 15. nec institutores deputati à Rege ad negotiationes suas vel ad actus universales morte Regis cessant, ex Gregor. Lopez. ubi proximè qui allegat textum in *leg. si quis mancipiis* §. si impubes secundum communem intellectum ff. de *instit. act.* & in *Proregibus Regnorum, & Provinciarum*, Cavedo, & Fontanel, in locis jam citatis. Utrum vero officia concessa à possessore majoratus morte ipsius expirent, & possint auferri à successore, disputat, & per conclusiones resolvit Molin. lib. 1. de *Hispan. primog. cap.* 25. per totum.

Sextò, & ultimo pro hac opinione † 27
est textus expressus, in *leg. 2. tit. 1. part. 2.* ibi : La primera pontiendo a cada uno en su lugar qual le conviene por su linaje, o por su voluntad, o por su servicio è otrosi mantener le en el, no faciendo por que le debiesse perder, ubi Gregor. in verbo *mantenerle* ait, & facit ista lex quod officarii Regis licet gratis, & ad beneplacitum creantur à Rege non debent destitui sine causa: unde tabellio † 28
semel electus ad aliquod officium nō potest absque causa removeri, Bald. in *leg. 2. Cod. quomodo, & quando judex*, Decius in *cap. quoniam contra* num. 9. de *probat.* Et notarius † 29
electus per Archiepiscopum pro vita ipsius notarii non potest per successorem in Archiepiscopatu removeri; Mathæus de *Afflictis decisione*, 101. & Francisc. Marcus *decis.* 780. & 785. *quest.* 1. Rebuff. in *tractat. de nominat. quest. fin. num.* 23. Nec Vicarius † 30
Episcopi sine causa removeri potest Gutier. de *juram. Confirmatorio*, 1. part. cap. 59. num. 19. & plura in proposito tradit Mieres de *majorat. 4. part. quest.* 10. ex num. 30. cum pluribus sequent. Cancer. lib. 3. var. cap. 1. de *actionibus*, & *obligat.* num. 99. & seq. & cap. 12. de *officio judicis Tabellionat.* num. 190. cum seqq. Cevallos *pract. qu. commun. contra commun.* q. 425. tota, diffusè & per varios numeros à nemine ex supra citatis allegatis; Hieron. Gonzalez in *regul.* 8. *Chancel. glossa.* 1. per tot. ubi plura de concessionibus ad beneplacitum Pontificis concedentis seu Sedis Apostolicæ congerit, quæ pro exacta nostræ quæstionis disquisitione sunt noranda Molina de *justitia, & jure*, tom. 2. disp. 289. & lib. 6. disp. 20.

Qua sententia & opinione prout æquiori, & receptiori retenta non obstant adversaria fundamenta pro prima opinione adducta.

Non primum; quia etsi beneplacitum n,

31 & voluntas ꝑ omnem libertatem contineant, non tamen eam habere, vel accipere debet quæ honestati publicæ & decentiæ opponitur, & quæ absque alicujus injuria vel aliquali detrimento exerceri non potest, veluti dicimus de libero arbitrio alicui commissio; non enim ejus prætextu quid iniquum aut injuriosum posse facere eum cui conceditur, notissimijuris est sed debet se cum æquitate naturali conformare, nec ab ea recedere Bald. in leg. si pater Cod. de testam. militis Decius in cap. dilecti num. 5. de judiciis Menoch. de arbitrar. lib. 1. quæst. 13. num. 56. & facit text. in leg. 30. tit. 1. part. 6. ibi: *antes tenemos por vien que aian libre poder para fazerlo e como quier que ellos mandaren e estableciere[n] facer de sus cosas con raxon y con derecho: leg. si libertus ita juraverit, ff. de oper. libert. leg. unde, ff. pro socio ibi: Unde si Nervæ tributum ita pravum est, ut manifesta ejus iniquitas appareat, corrigi potest per judicium bonæ fidei.* Cum ergo auferre officium etiam ad beneplacitum concessum sine causa aliqua habenti, dedecori & ignominia quodammodo sit, ut in leg. Magistratus, ff. de injuriis leg. litigatoribus, cum ibi notatis, ff. de receptis arbitris, cum turpius efficiatur quā non admittatur hospes cap. & si Christus de jurejurando, & diximus supra in 2. fundamento nostra (quam amplectimur) opinionis, nihil mirum quod hæc beneplaciti voluntas non adeo libera sit, quin ad certas rationes & æqualitatis metas reducat.

Quemadmodum dicimus de verbo *libere* ꝑ quod quamvis sit amplum, & absolutum, Menoch. lib. 1. de arbitrar. quæst. 7. num. 34. & de adipiscend. possess. num. 53. & quod tribus modis dicatur, quod liberum tradit, resolvit post alios Zanebus, in leg. heredes mei, §. cum ita, ff. ad Trevel. numero. 55.

33 Tamen hæc dictio *libere* non est ita amplianda ꝑ quod aliquid fiat cum alterius detrimento, & jure non servato, cap. à nobis in principio desententia excommunicat. Decius in leg. unic. num. 3. Cod. de sentent. quæ pro eo quod interest, Socin. consil. 62. visis, conventionem 164. & ubi liberè non excludit exceptionem quæ venit ex natura actus, ut per Alex. cons. 80. num. 12. lib. 1. & cons. 14. num. 3. lib. 2. & restringi debet secundum subjectam materiam, ut notat idem Alex. cons. 58. prima facie, n. 22.

34 Et de verbo placeat ꝑ quod debeat intelligi de arbitrio boni viri tradit Abb. in cap. ceterum notabili 2. de foro competenti, & cons. 110. num. 1. lib. 2. Parisius cons. 71.

num. 17. lib. 3. Ripa in leg. ex facto § si quis rogatus, ff. ad Trevel. Mieres de majorat. 1. part. quæst. 1. ex n. 129. & quæst. 10. n. 158. & conducunt. quæ tradit latè Anton. Peregrin. de fideicommiss. art. 40. num. 47. quod operari soleant verba illa quod quis possit alienare ad suum beneplacitū bona fideicommissi, ubi plura huic responsioni satisficientia invenies.

Nec obstat secundum quod ex communi intelligentia & usu loquendi formabamus; quia responderetur quod talis communis ꝑ usus loquendi debet semper reduci ad dispositionē juris communis; nec attenditur quando verba vulgi, etsi communis loquendi usus, repugnant verbis leg. quia §. utuntur homines, in loco communi usus loquendi, ut scripsit Mandolus de Alva cons. 80. num. 57. De Castillo dicto lib. 5. cap. 153. tom. 6. num. 10. Cum ergo ex dispositione juris officia ad beneplacitum seu nutum concessa auferri non debeant sine causa & sub illa tacita qualitate & conditione legali videantur concedi, ut supra diximus; consequens est nihil in contrarium posse communem loquendi usum operari, nec significare.

Nec oberit tertium; quia licet talia officia ad beneplacitum seu voluntatē sine causa amoveri non possint, adhuc verba illa, durante mera & libera voluntate seu beneplacito, non extant ꝑ superflua, quia ut docent Guilielmus Benedict. ubi supra num. 87. Fontanel. dicta glossa 10. num. 148. operantur quandam in nominato & proviso perpetuam monitionem & stimulum ad benè & fideliter se habendum in exercitio officij. Et ut ego existimo quod non erit necessaria ita gravis & fortis causa ad auferenda hæc officia concessa ad beneplacitum, sicut in aliis, ut docet sentit D. Perez de Lara dict. lib. 2. cap. 6. & n. 22.

Nec etiam resistit quidquam fundamentum quartum, nempe beneplacitum morte extinguere ex juribus, & DD. ibi adductis probat elegans text. in cap. unic. §. fin. ibi: *sublato Episcopo de medio cum consilium nequeat tunc peti ab eo, nec sede vacante aliquid noveretur lib. 6. & sic tacitè videri revocari.*

Quia primam argumenti hujus partem libenter fatemur, secundam vero (in qua tota ejus vis consistit) negamus, & aliud est voluntatem ꝑ cessare, aliud revocare eam, ut diximus, in 5. fundamento supra num. Ruin. cons. 115. num. 7. vol. 1. Castreanus de societate officiorum Curia, cap. 55. num. 14. revocatio voluntatis seu beneplaciti est actus contrarius, cessatio vero vo-

luntatis non est actus contrarius, sed extinctio primi actus, & ille cujus voluntas cessat, dicitur non velle, & nolle dicitur ille qui revocationem facit; Decius in leg. 3. num. fin. ff. de regul. jur. Hieron. Gonzal. ubi supr. num. 60. cum seqq. ubi num. 62. affirmat quod si Iudex sua sententia ita jactavit, *pone te ad confinia donec te revocavero* hoc casu per mortem non finitur de legatio cum per mortem non fiat revocatio, & sit necessaria revocatio: Alex. in leg. c. nescis, §. si ita stipulatus, num. 11. Jaso. n. 14. Socinus Senior cons. 78. super predicta col. 1. vers. 5. & ultim. num. 3. Decius in cap. ex literis in fine de constitut. & cons. 108. num. 4. Felinus in dict. cap. ex literis num. 10. vers. & majus dubium, licet contrarium tenuerit hoc casu Bartol. in dict. §. si ita stipulatus num. 10. quem sequi videtur contra Bartol. firmat Covar. d. cap. 15. sua. n. 3. vers. hinc etiam constat.

38 Et pari ratione qui concedit † jurisdictionem donec eam revocaverit, morte ejus non fencetur revocata d. cap. si delegatus de officio delegari in 6. Bartol. in dicta leg. more num. 7. Alex. num. 12. Jason. n. 15. Decius num. 19. ff. de jurisd. omnium judic. Menoch. dict. q. 69. n. 29.

39 Et ex hoc infertur intellectus † ad textum in leg. cum precario §. fin. & in leg. questum, §. quod à filio, ff. de precarie, ideoque precarius morte non finitur; quia firmum, & validum fuit donec fuerit revocatum, & mutata voluntas, ut in leg. 2. §. estque, ibi: ut revocare cum mutavero voluntatem, ff. eodem, Covar. ubi prox. num. 3. in fine, Menoch. q. 69. num. 21. Mascard. concl. 188. n. 22. & n. 31.

40 Cum igitur beneplacitum necessario debeat revocari, & cum causa, ut diximus, & ista revocatio non inducatur per mortem nihil ad rem facit: quod per eam cesset voluntas, & sic argumentum non procedit, nam & hæc dissimilia sunt, ut alias ait textus.

Et quid in concessionibus & gratiis † factis ad beneplacitum Sedis Apostolicæ vel Romani Pontificis concedentis, & de discrimine utriusque casus, an beneplacitum extinguatur vel duret, & de revocatione plurimorum officiorum per mortem Pontificis, Archiepiscopi, Episcopi vel Prælati concedentis disputat per varios numeros Gonzalez dict. gloss. 12. fere per totum, quæ pro complemento materiæ videre poteris, tædetque ab eo tradita transcribere, cum ibi videri satis docte collocata poterunt.

Nec obstat quintum; quia in officiis

ad beneplacitum concessis verius existimavit cum Bald. in leg. ab ea parte, ff. de probationibus, Nicolaus Boerius decis. 150 num. 5. Mieres de majorat. sup. dict. 4. part. quest. 10. num. 30, non procedere argumentum, nam tales officiales usquequo revocentur, vere possident.

In beneficiis vero aut capellanis † ad nutum diversa ratio in proposito consideratur, quam in officiis de quibus agimus ut agnoscit Gutier. dict. q. 111. num. 25. vers. obstant modo, ibi: in quibus officiis usque ad num. 26. ibi: ut per Sylvanum cons. 66. num. 21. in 2. part. ad pedem literæ, & hanc diversitatem, & differentiam inter officia secularia ad beneplacitum concessa, & beneficia ad nutum amplectitur Boerius dict. decis. 149. n. 11.

Nec etiam obstat ultimum de doctrina † Aceved. in leg. 4. tit. 25. lib. 4. Recopil. num. 6. & 7. nam loquitur in diverso casu nempe substituti nominati ab eo cui facultas erat inserviendi officium per substitutum, in quo substitutus nomina proprietarii utique exercet, & possidet, ex sua vero persona nihil juris habet, ut in leg. male agitur, Cod. de præscript. 30. & sic ab eo argui non potest ad verum officialem (licet ad beneplacitum nominantis) constitutum.

Et quod in eo argumento adducitur de mandato & precario, procedit † ex natura ipsius mandati, & precarii quod ad libitum revocari potest præsertim in mandatore integro, ut in §. recte cum ibi notatis institut. mandati, Beneplacitum vero in officiis non nisi ex causa, ut satis supra firmatum manet.

CAPUT XIV.

De Præcedentiis officialium Rei-publicæ.

SUMMARIUM.

- 1 Ordinum ac graduum distinctio in omnibus servanda est.
- 2 Ordo in Celorum & syderum compagine ac structura præter influxus & aspectus varios mirabilis enitet.
- 3 Sedes propria & naturalis cuique elementorum gradatim distributa est.
- 4 Excellentia & quadam superioritas in certis animalibus brutis terrestribus observatur.

- 5 Dignitas & excellentia Phnici & Aquila inter aves tribuitur.
- 6 Homo tanquam omnium creaturarum nobilissima dicitur microcosmus.
- 7 Caput in membrorum ordine & distinctione ceteris omnibus dominatur.
- 8 Ordinem & graduum separationem inter homines haberi legibus & constitutionibus politicis cautum extat.
- 9 Præcedere & præire Magistratus & officiales Reipublicæ debent ceteros omnes in processionibus & aliis catibus.
- 10 Sedes honorabiliores quam censeantur.
- 11 Dignitatis majoris differentia à minori unde petatur.
- 12 Præcedere debent officiales status nobilium officialibus plebeiorum.
- 13 Nobiliores officiales adversus locum ipsi debitum usurpantes, vel in possessione turbantes actione injuriarum agere possunt.
- 14 Dexterum latus Altaris in quo Evangelium cantatur in Ecclesiis oppidorum Hispania. solet occupari per officiales status nobilis. sinistro relicto plebeis.
- 15 Dexteram manus nobilior semper & præstantior sedes reputatur quam altera.
- 16 Sedes ad patris dexteram pro majori honore & estimatione Primogenito constituenda est.
- 17 Consuetudini circa præcedentiam & iudicum dignitates præcipue deferendum est.
- 18 Ad Consuetudinem ad inducendam materiam præcedentiarum sufficit tempus decem annorum ex doctrina Aretini.
- 19 Consuetudinis introductioni in præcedentiis quot actus sint necessarii traditur, remissive.
- 20 Præcedentiæ ad possessionem acquirendam sufficit quidem unicus actus, non vero ad consuetudinem formandam, contra doctrinam Salgado.
- 21 Præcedentiæ omnes vel in sessionibus aut in aliis rebus non poterunt dici actus mere facultatis.
- 22 Prætor quilibet & ejus locum tenens, vel Iudex ordinarius qui in oppido quantumvis parvo nomine Regis utramque jurisdictionem habet, citra consuetudinem debet priorem locum occupare, & quilibet Iudici delegato de commissione in actibus publicis anteferri.
- 23 Iudex majorem jurisdictionem habens præferendus est minori & limitatam seu temporalem habenti, ex doctrina Bobadilla.
- 24 Iudex quilibet ordinarius habet universalem causarum cognitionem, & delegatus, illius tantum causa expeditionem quæ sibi commissæ fuit.
- 25 Præcedentia non semper ex majori jurisdictione causatur, sed ex representatione alicujus magni & supremi superioris, veluti Pontificis, & Regis.
- 26 Iudices vulgo de la Hermandad. debent post Prætozem immediatum locum occupare & incedere deinde Decurione, postea Procuratores Sindici universitatis & ceteri officiales prout consuetudo in quolibet loco usurpaverit.
- 27 Iudex appellationis vulgo Alcade Mayor nominatus à Dominis oppidorum debet præcedere ceteros Iudices ordinarios.
- 28 Præcedentiam major dignitas jurisdictionis tribuit.
- 29 Præcedere quis duorum Iudicum debeat, quorum alter in oppido cognitionem causarum criminalium privative habet, alter vero civilium tantum.
- 30 Præcedentia oritur inter Iudices ex magnitudine causarum in occupatione & exercitio officij.
- 31 Præcedere debet ille ex duobus officialibus ejusdem muneris & status, qui est antiquior in officio (cum scilicet duplicia inveniuntur officia.)
- 32 Episcopus vel Canonicus qui prius creatus fuit, is etiam prius inter Episcopos vel Canonicos sedere debet.
- 33 Præferuntur ceteris Monachis, illi qui prius instituti fuerint.
- 34 Præfertur juniori Doctor antiquior.
- 35 Præcedere ceteros ex pluribus officialibus qui simul ad dignitatem admittuntur, ille debet qui antea Advocati officium exercebat.
- 36 Præcedere debet senior ex duobus officialibus uno tempore & unica electione creati in eodem munere, nisi interveniat aliqua specialis causa prerogative & præcedentiæ.
- 37 Etate major præsumitur maturitate sensus præstantior.
- 38 Præcedentiam habere & possessionem prius capere debet ille ex auditoribus Regis & majoribus Magistratibus à Rege simul nominatis, non qui etate major est, sed qui alias officium nominationis Regis exercuerit.
- 39 Pontificiam Regiam Curiam vulgo, Corte y Chancilleria, exatè describit Auctor, recensendo scilicet, ordinem, distributionem, præcedentias, honores, &c. officialium, ministrorum & omnium

denique membrorum ex quibus totum hoc celeberrimum corpus conflatur.

- 40 *Pintiana ejusdem Curia Hispano sermone assertur initium & origo.*
- 41 *Præcedentia inter officiales Reipublice in sessionibus & aliis in Ecclesiis & processionibus Ecclesiasticis quoties lites excitat, quis iudex earum sit competens, an secularis vel Ecclesiasticus.*
- 42 *Spiritualis res ubi cum profana miscetur dignior & potior est Ecclesiastica.*
- 43 *Sedem vel honorem ratione loci nemo in Ecclesia potest sibi acquirere sine licentia Episcopi.*
- 44 *Sepultura de jure dum in Ecclesia contenditur inter Laicos, cognitio ad Iudicem Ecclesiasticum spectat.*
- 45 *Ordo servandus in Ecclesia quoad audiendas res spirituales & assistentiam sacrorum, ætus est spiritualis.*
- 46 *Dissidia ob præcedentias circa res spirituales orta, etiam inter seculares componere ad Ecclesiasticis privativè pertinet.*
- 47 *Præcedentiarum in Ecclesiis lites quoad jus proprietatis sentit Autor ad Ecclesiasticum iudicem privativè spectare, non autem cum de possessorio & facto agitur.*
- 48 *Præcedentiarum in processionibus controversiæ extrajudicialiter & absque strepitu per ordinarium Ecclesiasticum, appellatione remota, sedanda sunt.*
- 49 *Præferri qui debeant inter Clericos & Religiosos ordines, & quomodo in processionibus & Rogativis incedant traditur remissivè.*
- 50 *Præcedentia eadem in alloquendo, & scribendo prius, ac in sessionibus servatur.*
- 51 *Assurgere officialibus quilibet tenetur privatus & reverentiam & urbanitatem præstare.*
- 52 *Præferri quis poterit alteri & postponi ratione diversorum officiorum.*
- 53 *Prærogativas suas magnificare easque jure naturali tueri concessum est, absque tamen aliquo ambitionis seu superbia vitio, sed servandi ordinis causa.*

IN omnibus ordinum, ac graduum distinctionem servari debere, & divinus opifex rerum Creator noster in operibus suis nobis notum fecit ad contemplandum reliquit, & post hominum sanctiones quasi divino imperante numine in quolibet re politica suadent, si enim Cæle-

stium creaturarum, aut spirituum Hierarchias contempleremur, quis in eis mirum ordinem, locum, sedem, virtutes, & potestates decretas, qualitates distinctas non intueretur, ut ex Divo Dionisio in sua Hierarchia, & Divo Thoma, & aliis tradit Cassaneus in *Catalog. glorie mundi* 3. part. consider. 6. ibi: sexta consideratio Seraphin tanquam excellentes sint in primo loco, & des de estas pala bras traslada asta estas, & sic Lucas de Peña in leg. ordinem Cod. de consulibus, & non sparg. lib. 12. & primus ordo Ecclesiæ triumphantis est Seraphin.

Sin autem Cælorum, & Planetarum [†] compaginem, & visibilem attendimus structuram in eis præter constellationes, & varios influxus & aspectus, talis eniter ordo, ut musicæ, & sonantis harmoniæ accordatissimam vocem habere videantur; quæ de re consule Joannem Laziardum, in epitome univers. cap. 4. Aristot. lib. de celo & mundo, Calium lib. 1. antiquarum lectionum cap. 13. Cassaneum in gloria mundi cap. 12. part. 5. & consider. 8. ubi figillatim de quolibet celo, & ejus mensura & gradibus agit Joannes de Sacrobosco, in sua Sphæra, & P. Ludovic. de Miranda suum expositorem, cap. 5. & 6. Linesium de Recamara, in suis mathemat. cap. 10. & 11.

Quod si elementorum distributionem [†] inspicias nobiliori & præstantiori gradum esse insitam sedem, & natalem collocationem invenies, ut docet Divus Damascenus, lib. 2. cap. 6. & ejus autoritate Cassaneus ubi supra part. 12. consid. 12. vers. Ioannes Damascenus: In hæc verba, hæc cognoscitur, & cognosci potest, & traslada asta reliquaque natura dignitate excellens est.

Si ad animalia irrationabilia [†] terrestria aspicias quam peculiari excellentia, & superioritas in aliquibus respectu aliorum invenitur omnes agnoscunt, ut tradit Plinius lib. 28. naturalis historia cap. 11. & variis in locis Bartol. in leg. 1. Cod. de dignitat. lib. 12. col. 7. ubi ait in eis generositatem & nobilitatem inveniri, Bonus de Cartuli in tract. nobilit. 2. part. Cassaneus ubi supra 7. part. consider. 3. & dict. 12. part. consider. 12. ibi: & reperiuntur animalia, quæ utuntur ordine, & inter terrestria Elephantes, inter aves Ciconia, Grues, & Apes, ut de singulis infra dicemus; quod plurimum servit ad propositum de ordine servando.

Et in avibus [†] dignitas, & excellentia cernitur, ut in phœnice de quo Plinius, lib. 10. naturalis historia cap. 2. Ubicinus, Additionator, Hieronymus de Guerra, Divus Ildorus

Isidorus *lib. 2. Ethimologiarum*, & in Aquila quæ omnium avium Regina cæteras absque dubio antecedit teste eodẽ Plinio *dicto lib. 10. cap. 3.* ibi: *ex his avibus novimus aquila maximus honos, maxima & vis, & hæc sola ut aliqui sentiunt fulmine non tangitur, & ideo Jovi fuit dicata qui prius eam nigro depictam colore excusso deauratam in signum majestatis, & victoriæ tulit, ut tradit Ferdinand. Mexia, in suo nobilitario lib. 3. cap. 1. respect. 2. & cap. 10. & 11. Alex. ab Alex. lib. 4. dierum genialium cap. 2. à quo Imperatores Romani post acceperunt, ut latè per Cassaneum ubi *suprà part. 1. conf. 38. in 17. concl. vers. sic erit dicendum*, & quia Imperium divisum fuit in duas partes, & Orientis, & Occidentis, duplici aquila in armis, aut insignibus, aut Clipeis utebantur, sicut nunc utuntur Imperatores, notat Guardiola de nobilitate *cap. 13. Bargas de nobilitate discursu 16. num. 4.**

6 Et in homine qui cum sit dignissima & omnium creaturarum, ut *in leg. justissime ff. de adilit. edicto glossa in §. partus Institut. de verum divis. & Mundus inferior & Microcosmos dicitur in quolibet subjecto & in dividuo pleniori, & perfectiori methodo.*

Hunc membrorum ordinem ac admirabilem & distinctionem experimur & miramur cū caput omnibus dominari membris, & cætera tanquam inferiora ei subministrare & inservire videamus: Paulus, *in leg. cum diversis 44. ff. de Religios. & sump. fun.* ubi quod ille locus dicitur religiosus ubi caput humatur, & ideo Lucas de Peña *in leg. nemini Cod. de consulibus & non spargendis lib. 12.* ait quod Princeps Reipublicæ quæ pro quodam corpore ponitur obtinet vicem & officium capitis; & indecens est membra perfectiora esse capite, *cap. miramur. 60. distinct. Felin. in cap. cum non liceat de prescrip. in princ. Bald. in c. 1. §. ad hoc in 4. collat. de pace jurament. firmand.* ubi quod excellentia hominis tribuitur capiti in quo est fons rationis, & intellectus Aristotel. *lib. 3. de anima* Lactanius Firmianus *de opificio Dei cap. 12.* ubi ait caput esse principium corporis humani, & ideo dicitur, *in cap. libri scriptum est de me, ut est in principio libri, & Marius Varro, Robertus Stephanus in Thesouro caput dicitur quod inde iniriū capiant sensus; prosequuntur omnes politici tam antiqui, quam moderni, ut refert, & optimè expendit Andreas de sancta Maria, in sua politica Christiana cap. 4. qua de re ut tam mirabilis Creatorem laudare, ac ore & mente ejus infinitam sapientiam prædicare, ac*

sine intermissione benedicere non cesses perlegere poteris quæ perexactissimè tradit Zelius Rodigenus, *l. 1. antiq. lectionum. c. 12.* ubi sigillatim de omnibus quæ sunt in homine tam in mente, intellectu, memoria, quam in corpore agit Cassaneus *2. par. ubi suprà consid. 1. & 12. part. consider. 46.* Venerabilis pater Ludovicus de Granada *in Catechismo ex cap. 23. usque ad 32.*

Quare legibus & politici & constitutionibus merito in omnibus casibus hunc ordinem & graduum separationem haberi providè cautum extat; & sic in horum delatione in præcedentiis, & aliis prærogativis, & *in cap. illud 8. cap. 5. quæst. 1. & in cap. percipimus 39. distinctione toto tit. Cod. ut dignitatum ordo servetur, lib. 12.* plura tradit Gerardus, *singular. 33.* Boërius *de Autoritate magni Consilij*, & in ministratorum, Magistratuum seu officialium distinctione respectu aliorum quam inter se respectu dignitatum, & officiorum *ex num. 33. ibi: & pro illius evidenti demonstratione præmio, y desde estas palabras, usque ultra spiritum. Menoch. conf. 126. lib. 2. num. 1.* ubi ita prorumpit. *tam enim eos legisse existimo, usque ad verbum conantur. Cevall. de ordine per viam violent. 2. part. 9. 124. in princ.*

Ex quo ordine & graduum distinctione illud oritur quod cum Magistratuum, & aliorum & officialium Reipublicæ autoritas magna sit & dignitas, & jurisdictionem à Rege & nomine ejus habeant & exerceant, ut *in leg. 2. ff. de albo scribendo, cap. per tuas, & majorit. & obedent.* ubi glossa, debent in Ecclesiis & processionibus & aliis cœtibus cæteros omnes præire, & præcedere, ut *in leg. 1. & in dicta leg. 2. ff. de albo scrip. & in §. aliam Institut. de bonor. possessor.* ubi qui ampliorem majoremque dignitatem obtinet præfertur, *leg. 1. Cod. de Consulibus lib. 12. Menoch. conf. 257. n. 3. & num. 9.* latè Cassaneus ubi *sup. 3. part. consider. 24.* Grammaticus *decis. 64. num. 20.* Quintus Curtius *de Alexand. ait & Cassaneus 11. part. consider. 6.* ad expectanda certamina priores in Theatro sedes assignari, Coronatorque sedere jussit; & Ovidius de judicio *suprà armis Achillis.*

Consedere duces & vulgi stante corona,

Et lib. 1. ibi:

Marmoreo superi sedere recessu,

Celsior ipse loco.

Itaque priores sedes occupare debent, & semper honorabiliores & sum quæ magis alteri conjunctæ, vel circa parietem, ubi fuerit caput sessionis, aut cubiculi; Cassaneus ubi *suprà part. 1. consid. 14. & 15. & major*

major dignitas consideratur † vel ob prærogativam ordinis, seu eam concedentis, vel ratione temporis, vel quod unus jure proprio eam obtineat, alter jure alieno quod ad longum prosequitur, & sigillatim explicat exemplis quæ illustrat Menoch. ubi proxime ex num. 10. usque ad num. 19.

Et hinc provenit officiales status † nobilium præcedere debere officialibus plebeiorum in sessionibus, in locis, in suscipienda Pace in alloquendo, in scribendo, in suffragio præstando, & aliis ut tradit Tiraquel de nobilit. cap. 20. num. 53. Cassaneus in dict. Catalog. 3. part. consider. 6. Parisius conf. 149. num. 1. & 2. lib. 4. Garcia de nobilitate glossa 18. num. 44. & glossa 35. num. 59. Bargas de nobilitat. discord. 10. n. 6. docet glossa in summa 97. distinct. & in dict. S. aliam, & in leg. ex agentibus verbo consensibus, Cod. de Princip. agent. in rebus, lib. 12. & glossa verbo sedendi, in leg. quoties, Cod. ubi senatores præclarissimi, & facit text. in leg. 23. tit. 21. part. 2. ibi: *ansi deben ser honrrados en muchas maneras de giesca, & c. y enlebar las varas del Palio del sanctissimo Sacramento el Iuues sancto, y el del Corpus Christi*, ut tradit Boërius de Franch. decis. 153. n. 4. part. 2. Cevallos tom. 4. pract. q. 897. n. 236.

Et possunt adversus locum sibi debitum † usurpantes vel in possessione turbantes actione injuriarum agere, quod adeo mirabiliter comprobatur, & exornatur Lara Cordubensis in leg. si quis à liberis, ex num. 23. quod ejus dicta oculis tuis subicere non pigebit, ita ergo ait hinc scripsit Faber id est de este, num. 23. *traslada à la letra asta el. 33. ibi Boërius in add. ad Gerardi singular. 43. & videndi sunt de hac re ultra sup. relativos, Stephan. Gratian. discept. cap. 11. ex num. 22. D. Salgado de Reg. protect. 2. part. cap. 9. num. 48. & 49. ubi refert Tiberij Deciani consil. 21. tot. volum. 1. D. Perez de Lara de anniversariis 166. cap. 24. n. 18. & infra in fine hujus capituli, alios referam.*

Regulariter vero in oppidis nostræ Hispaniæ in † Ecclesiis manus dextera respectu altaris Sacerdotis ad populum respicientis, & latus ubi Evangelica dicuntur, & cantantur occupari per officiales status nobilis, & possunt qui primam sedem secundum officij dignitatem occupant ceteri nobiles qui non sunt officiales, & in eodem latere sedere debent. Sinistra manu, aut latere altero relicto officialibus & ceteris plebeis, & plures ita remota consuetudine aut præscriptione)

in hoc Regio conventu dicitur.

Et semper manus dextera † nobilior, 15 & præstantior sedes est altera ex Bald. in leg. decernimus in 3. notabili, Cod. de Sacrosanct. Eccles. Glossa in cap. quam periculosi 7. q. 1. & facit text. in cap. solita de majorit. & obedient. vers. hæc ac si prudenter, ibi: *non faceret, aut permetteret Patriarcham Neapolitanum magnum quidem & honorabile membrum Ecclesie juxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere, & facit illud Evangelij unum à dexteris, & alterum à sinistris*, & illud Psalm. 109. quod reperitur Matth. 22. Marci 12. ad Hæbreos 10. & Matth. 26. ibi: *amodo videbitis filium hominis sedentem ad dextram virtutis Dei, & actorum*, ibi: *Ecce vide calos apertos & filium hominis à dextris virtutis Dei*, & Genesis 48. quemadmodum Joseph conatus manum dexteram Patris Israel quam super caput Efrain Junioris posuerat transferre super caput Manasse, & illud Sapientis: *Lavum ejus sub capite meo, & c. dextra ejus, & c.* Unde Bart. in tract. de insigniis & armis in 4. col. ait quod dextera pars est principium motus; quod latius persequitur Jacobus de Bonaldi in Glosis suis ad Joannem de terra Rubea in leg. sua de vinea Ecclesie, art. 2. primi tract. in 4. conclus. verbo à dextris, Cassaneus in Gloria mundi 1. parte consider. 11. & consider. 38. conclus. 38. Conrad. in templo judic. tom. 2. cap. 5. §. 4. in princ. num. 11. Cacheranus decis. Pedemontan. 30. n. 1. & 16. Acevedo in addit. ad Cur. pisan. lib. 2. cap. 2. num. 7. Bobadill. lib. 2. pol. cap. 17. num. 12.

Unde pro majori onere & existimatione † Primogenito cuilibet sedes ad 16 dexteram Patris sui est constituenda, ut ait Ioannes in scholia primatus, Abbas in cap. luit de voto, extollit Barb. conf. 18. n. 6. lib. 2. Bald. in leg. liberti quasi, num. 18. de oper. libert. Tiraq. de primog. in præfatione, num. 13. qui plures ibi refert Sesse decis. Regni Aragon. n. 1. & 2.

Sed circa præcedentias, & judicium dignitatem præcipue deferendum est † 17 consuetudini, quæ utique normam in his casibus præstat, & omnem tollit ambiguitatem, ut in cap. statum de major. & obedient. Innocent. in cap. 1. vers. item in his eodem tit. cap. cum olim de consuetud. ubi notat Bald. & in cap. causam num. 6. de probat. Menoch. dict. conf. 126. num. 3. lib. 2. & conf. 51. num. 49. vis sequentib. Decius in cap. cum accessissent, col. 1. ante fin. vers. & hæc comprobatur de constit. Rota decis. 4. de dictione in nobis, Seraphin. decis. 4. 335. & decis. 663 Alonfus Ruyus in collect. p. 4. col. 1069. Franchis

Franchis *decif.* 258. *num.* 2. & *decif.* 388. *num.* 4. Tiraquel. *de nobilit.* *cap.* 20. *num.* 55. *vers. sed in hoc*, Garcia *de nobilit.* allegatus à Perez de Lara *dict.* *lib.* 1. *de annivers.* *cap.* 24. *num.* 19. Gratian. *discept.* 298. à *n.* 8. Mastrill. *lib.* 4. *de magistrat.* *cap.* 14. *numero* 1. Salgad. *ubi sup. dict.* *cap.* 9. *num.* 18. Valenz. Velazq. *conf.* 34. *num.* 132. usque ad 183. & latè ac copiosè D. Castillo, quæ post hæc scripta vidi *tom.* 2. *de tertiis*, *cap.* 41. *num.* 64.

18 Ad hanc vero consuetudinem † in materia præcedentiarum inducendum sufficit tempus 10. annorum ex Aretino *conf.* 22. *num.* 11. Grammat. *decif.* 64. *num.* 34. Mascari. *dict. conf.* 26. *num.* 34. Fabio de Annania *conf.* 40. *vol.* 1. *num.* 5. Riccio. *in prax.* *in titulo præcedent.* *disput.* 678. *num.* 3. & si resitit jus sufficit tempus 40. annorum ex Felino *in cap. auditis*, *num.* 22. *de præscriptione*, & Andrea Siculo *conf.* 3. *num.* 2. Purpurato *in leg.* 2. *num.* 200. *ff. de officio ejus*, Marfil *conf.* 26. *num.* 14. Fabio de Annania *conf.* 10. *ex num.* 3. Gratian. *discept.* 492. *ex numero* 9. Mastrill. *decif.* 130. *num.* 17.

19 Quot vero actus necessarii sunt pro hujus † consuetudinis introductioni disputare contendens Salgado *ubi sup. ex num.* 20. demum *num.* 21. *cum seqq.* unico actu talem consuetudinem perfici resolvit his verbis, quod verum est *y desde este*, *num.* 21. *traslada hasta el* 26. *ibi*, loco citato.

20 Sed Doctissimi viri salva pace, licet quoad acquirendam possessionem † præcedentiæ vel constituendam, unicum actum sufficere fatear ex doctrina Bartol. *in leg.* 1. §. *hoc interdicto*, *ff. de itinere actuque privato*, *cap. quærelam de electione*, *cap. consultationibus de jure patronatus*, & ibi communiter notatur ex his quæ erudite & satis utiliter (prout moris est) tradit ipse Salgado *n.* 19. & 20. tamen consuetudinem nisi ex bino actu formali nequaquam fatebor, cum id aperte comprobet Justinian. *in leg.* 3. *versic. his ergo*, *C. de Episc.* *cap. aud.* *ibi*, ut remissiore venia crimina nisi semel commissa non habeant junctis verbis sequentibus, *ibi*: qui impunitatem veteris admisit non emendationem potius quam consuetudinem, & facit textus *in cap. ex parte de consuet.* & *in leg.* 5. *tit.* 2. *part.* 1. *libi*, si en este tiempo fueren dados, & ultra ralatos ab eo Burf. *conf.* 343. Fabius de Annania. *conf.* 40. *num.* 8. *lib.* 1. Menoch. *conf.* 126. *num.* 6. Gonzalez *in regul. Cancellar.* *glossa* 45. §. 2. *ex num.* 29. procedit inter personas inter quas fuit causatus

actus possessionis *veific.* *inter diversas*, Franch. *decif.* 17. *num.* 12. & *decif.* 253. *num.* 16. Mastrill. *de magistrat.* *lib.* 5. & 4. *num.* 36.

Sed & ante dictis illud obiter, & non inutiliter annexas velim, quod præcedentiæ † omnes vel in sessionibus, aut aliis rebus (cum in eis possit introduci consuetudo, & causari præscriptio, & ex jure magistratibus, officialibus, aut nobilibus debito eis competant, & prove- niant) non potuerunt dici actus meræ facultatis, quia isti semper consistunt in facto illius contra quem præscriptio intēditur, ut in exemplis, traditis per Bartol. *in leg.* 1. *num.* 40. *Cod. de constit.* & ex pluribus relatis à Gabriel *titul. de prescript. conclus.* 1. Covar. *lib.* 1. *var. cap.* 9. *ex num.* 2. Fontanel. qui plures refert *tom.* 1. *de pact. nupt. claus.* 4. *gloss.* 19.

Unde ad hanc consuetudinem, vel præscriptionem causandā cessat quæstio illa, an debeat esse prohibitio, aut negatio, ut in actibus merè facultatis de qua latè per glossam & communiter DD. *in leg. qui luminibus*, *ff. de servit. urban.* Balbum *de præscript.* 4. *cap.* 5. *part. quæst.* 5. & 6. Aimon. *conf.* 111. *num.* 22. Covar. *in regul. possessor.* 2. *part.* §. 4. *num.* 6. Roland. à Valle *conf.* 22. *volum.* 2. *num.* 32. Joan. Garcia *de nobil.* *gloss.* 35. *n.* 57.

Citra consuetudinem vero quilibet prætor, † & suum locum tenens, vel judex ordinarius qui in oppido quantumvis parvo nomine regis jurisdictionē utramque habet, priorem locum occupare debet, & cuilibet judici delegato de commissione debet in actibus publicis anteferi, notat Bobadil. *lib.* 2. *politicor. c.* 21. *n.* 61. ubi tamen sentit judicem ordinarium alicujus oppidi non debere præcedere judicem adlegatum Consilii magni, & inde legationem ejus rem maximi esse momenti præsertim si judex ordinarius sit alicujus parvi operis ex Carolo Ruino *conf.* 155. *num.* 3. *lib.* 4. Cefalo *conf.* 615. *numero* 17. *lib.* 5.

Quibus ultra adinadversa à Bobadilla adde quod & sic is qui majorem † jurisdictionem habet sit præferendus minorem limitarem, seu temporalem habenti, ut tradit Joan. Andr. *in cap. penult. de offic. & potest. judic. deleg.* *lib.* 6. Boerius *in tractat. de ordine graduum utriusque fori*, *numero* 21. Gandisalus *in tractat. de legato*, *part.* 1. *quæst.* 9. & quilibet ordinarius Judex † habet universalem causarum cognitionem, ut *in leg.* 1. *ff. de jurisd. omn. jud. & delegatus* illius tantum

causae expeditionem, quae sibi commissa fuit.

Non tamen semper ex majori jurisdictione causatur † praecedentia, sed ex representatione alicujus magni, & supremi Superioris, velut Pontificis, & Regis, ut tē in legato ipsorum, tradit Steph. Grat. *tom. 1. cap. 111. num. 70.* quod ita sentit, & singulariter respondit Menoch. *dict. conf. 152. num. 59.* his verbis: *huic argumentationi respondit, in dicto conf. 55. lib. 2. & 1. dixit, traslada todo el num. 59. y todo el libro.*

Post Praetorem judicem ordinarium, seu locum tenentem insequuntur incedere, immediatum locum occupare debent † *judices de la Hermandad*, quilibet respectivē in suo statu, latere, aut manu; deinde Decuriones, post Procuratores Sindici universitatis, & ceteri officiales prout consuetudo & mos in quolibet loco usurpaverit, vel officiorum concessionem perpetuam, aut ad tempus cuilibet à principe cum certis praeminentiis, & praerogativis fuerint factae; ipse enim ut fons jurisdictionis, & mundi Dominus, poterit pro libito in hac sicut in aliis ejusdem generis rebus disponere, in suo loco dicemus, & in pluribus officiis his temporibus venditis, vidimus & experti sumus, & in illa Carrionensi ubi ego natus fui Petro Cierro, & in Montanis unde ego originem duco, ortum habenti Alguaceli officium ipsius villae, & ejus districtus, & territorij fuit certo pretio venditum, ea praerogativa, & qualitate concessa ut post Praetores, & Signiferum vulgo, *Alferez mayor*, ceteros omnes in sessionibus & in publicis universitatibus ceteris vulgo, *ayuntamientos de villa* ceteros omnes procedere.

Ex quo illud certissimum est quod Judex † appellationis vulgo, *Alcade mayor*, qui nominatus est à Dominis oppidorum Praecedere debet ceteros judices ordinarios, an major illius sit & plenior causarum cognitionem ac dignitatem superiorem obtineat ut in simili arguit, Menoch. *dict. conf. 126. n. 15.*

Quia major dignitas † jurisdictionis tribuit praecedentiam; Abb. *conf. 21. lib. 1.* Bald. *in leg. quilibet. Cod. de decur.* Menchac. *controv. illustr. in prefat. num. 127.* Cassaneus ubi *supra dicta consider. 12. n. 56.* Gratian. *dicto cap. 111. n. 76.* Boërius *decis. 286. n. 8.* Ricc. *collect. 1446.* Mastrill. *decis. 120.* Seraphin. *decis. 964.*

Et inter duos judices † alterum habentem in oppido privative causarum crimi-

nalium cognitionem, alterum civilium tantum, quis praeferrī, & praecedere debeat, disputat Cassaneus ubi *supra 2. part. consider. 26. per totam*: & sanè ex magnitudine † causarum oritur praecedentia, & ex occupatione & exercitio officij, Felin. *in rubrica de mal. & obedient. n. 4.* glossa *in cap. statum verbo consuetudinem eodem tit.* Decius *conf. 161.* Rota *decis. 4. de elect.* Fuscus *tom. conclus. 430. n. 6.*

Verum inter officiales † ejusdem officij & muneris, & ejusdem status (ubi duplicia officia inveniunt) semper antiquior, si quis fuerit in officio, alterum praecedere debet ex Bald. *in cap. cum olim per textum, ibi: de consuet.* Alexand. & Jaso *in leg. cum quid, ff. si certum petatur*, & facit text. *in leg. 1. Cod. de officio praefecti Praetorio, leg. 1. Cod. de praefect. sacri cubic. & in dicta leg. 1. Cod. de consulibus, lib. 10.* quibus cavetur quod consul vel Praefectus primus creatus praeferratur secunda creato; & facit text. *in leg. 2. Cod. de veter. enucleando*, & qui prius † Episcopus vel canonicus fuit creatus, is etiam prius inter Canonicos, aut Episcopos sedeat, *cap. 1. de majorit. obedient. cap. Episcopus, 17. distinctione*, Jaso omnino videndus *in conf. 192. vol. 2.* Rebuff. *in tractat. nonum, quest. 21. in princ.* Accvedo *conf. 12.* Sicut inter Monachos † illi praeferrantur qui prius fuerint instituti, ut *in cap. quandam de electione in 6.* Ancharranus *conf. 210.* & Doctor Antiquior † Juniori praefertur; Cassaneus, *in Catalogo gloria mundi, part. 10. consider. 26.* Menoch. *dicto conf. 127. num. 30.* & inter officiales plures qui simul ad dignitatem admittuntur praeferre & praecedere debet qui antea † advocati officium exercebat ex notatis per Albericum, *in leg. laudabile Cod. de advocat. divers. judicior. latè* Cassaneus ubi *supra part. 7. consider. 28. cum seqq. & part. 4. consider. 43.* quos in proposito refert Mastrill. *de magistrat. lib. 4. cap. 4. num. 37.* sunt enim aptissimi advocati Magistratibus exercendis ut jam, *alio loco* dixi.

Si vero non interveniat aliqua specialis causa praerogativae, & praecedentiae ex officialibus uno tempore, & unica electione creatis in eodē munere tunc officialis † senior praecedere debet alterum, ut *in leg. semper, ff. de jure immunitat.* ibi: *semper in urbe natura senectus ipsa venerabilis fuit namque majores nostri pene eundem honorem senibus, & magistratibus, tribuebant, & Philosophus, politicorum, 70. natura quidem humana generi dedit hos seniores, hos juniores, quorum quidem primas principari secundos*

cundos subijci decet, nec indignari debet junior subiectus futurus: honestum enim est Iuvenibus ministrare, & obedire senioribus, & Iuvenalis, *satyr.* 12.

Credabant hoc grande nefas, & morte piandum,

Si Iuvenis vetulo non assurrexerat, & si Barbato cuicumque puer, licet ipse videret.

Plura domi fraga, & maioris glandis acervos, Tam venerabile erat præcedere quatuor annis.

Quoniam qui est ætate major præsumitur maturitate † sensus præstantior textus, in *cap. nisi cum pridem, §. alia vers. causa de renuntiatione*, & senes primam vocem in Consilio habere debent, ut habetur, *Ecclesiastici cap. 32. ibi: Loquere major natu decet enim te*, & plura tradit Castaneus in *consuet. Burg. in præmio supra illis verbis ordine*, & in *Catalog. 11. part. consider. 17. tota*, & novissimè, & copiosè de Lara in *compend. vite homin. cap. de senectute*.

Quod tamen non procedit in auditoribus † Regiis, & aliis maioribus Magistratibus à Rege una electione, vel simul electis, & nominatis; quia eorum præcedere debet, & prius capere possessionem qui in aliis officium nominatione Regis interfuerit, ut latè per Vincent. de Franch. *decis. 144.* ubi huius quæstionis vide ea quæ adducit D. Castill. *tom. 7. de tertiis c. 41. num. 49.*

Sed licet ab inferioribus ad celsiora ascendam, faciamus pro aliqua memoria, & commendatione, huius magnæ Pinrianæ † Curia & Regalis Chancelleria, in qua minor, & imperitior ex omnibus tot sapientissimis advocatis decem & septem ab hinc annis causas perago, filiali invehor affectu, & quasi naturali rapior amore, ut ejus licet brevi laconismo depingam maiestatem, ordinem & officiorum sive ministrorum distributionem, & inter ipsos præcedentias, & honores.

Regia ergo hæc Curia quæ vulgo *Corte y Chancilleria* dicitur ut in *leg. 4. quæ incipit, Chanceller. tit. part. 2. leg. 22. tit. 18. lib. 9. Recopill. Simancas lib. 7. de resp. cap. 9. Renatus Copinas, de donat. Francie lib. 2. tit. 15. num. 5.*

Ex his quæ tradit Covarr. in *pract. cap. 4. num. fin.* est membrum, & pars magni Consilij Regis, ut testatur Matienzo, in *dialogo Relatorum. 1. part. cap. 5. num.* & quæ temporibus Henrici, secundi (ut infra dicam) inventa reperitur, sexdecim Senatoribus & uno Præsede constat. Rursus habet quatuor, criminalium causarum Iudices qui cognominantur *Alcaldes de Corte & Vir-*

gam in manibus erectam in signum meriti Imperij portant: quatuor, nobilitatis Iudices coram quibus tantum causæ ejus pertractantur, & ab eis ad Auditores Regios appellatur, apud quos per sententiam duplicem & visionis, & revisionis finem accipiunt, & lites conquiescunt, qui quatuor nobilitatis Iudices, *Alcaldes de hijos de algo*, appellantur, & simul de vestigalium causis privativè cognoscunt. Deinde duos Regios Fiscos, alterum causis criminalibus pro vindicta publica interservientem, qui ex eo in Aula Iudicum criminalium causarum cum eis sub folio ad manum dexteram, posterior tamen in ordine assidet. Alterum causas civiles præcipuè contra nobiles se esse intendentes vel vestigalibus cæterisque tributis exemptionem intentantes, aut quoquo modo patrimonialia Regiæ Coronæ usurpantes peragentem, qui tamen sub Solio in qualibet Aula ubi lis vertitur ad sinistram tamen latus cum Iudicibus nobilitatis, vel cum Senatoribus etiam sedet: Rursus, & curia nostra habet unicum, & privativum causarum omnium tam civilium quam criminalium Cantabrorum, seu *Bizcainorum*, Iudicem majorem, de *Bizcaya*, vulgo cognominatum. Hi omnes Magistratus togati, & eadem veste talari induti præter eos qui in habitu ordinario Ecclesiastico, vel quia Clerici sunt vel redditus Ecclesiasticos percipiunt, ita incedere malunt quibus id tacitè permittitur.

Magistratus vero ante signati distinctas in curia, & Domo Chancelleriæ habent & sortiuntur aulas & recessus ad audiendas lites, sexdecim enim Senatores dividuntur in 4. aulas quas *hispano* sermone vocamus *Salas*, 4. in unaquaque: Reverendissimus autem Curia præses in qualibet earum pro libito assistere potest quod vel id facit quando in ista aut illa examinanda accipienda sunt lites casuum qui dicuntur curia, in quarum visu, & examine necessario ex ordinatione speciali huius Chancelleriæ in instantia remissionis interesse debet vel extra hos casus quando gravitas litium id exposcit, & à partibus importunis precibus ab eo exposcitur.

Et quis senatorum præferri debeat, an qui prius possessionem accepit, an vero qui prius literas nominationis impetravit, & de aliis in proposito vide Cavedo, *decis. 3. Lusit. part. 1. per tot.*

Ordo autem sessionum ita procedit: quando Illustrissimus Præses inter quatuor manet in medio binos senatores ad utrumque habens latus, & merito ex his quæ

tradit Cassinus in dicto Catalog. gloria mundi, 1. part. consider. 13. quia locus melior honorabilior semper reputatur, ut notat Lucas de Peña in leg. quisquis, Cod. de Pres. et pretor. lib. 12. non ut ait Cassiodorus lib. 3. epistol. arum, qui est in medio cunctorum ad se traheret aspectum, & facit illud Luce 2. ibi: qui sedens in medio Doctorum, & vide Boerium decis. 23. num. 6. Aceved. in Cur. Pisan. lib. 2. cap. 1. num. 10. & ad latus dextrum insequuntur, & sedent Senatores antiquiores, ad sinistram moderniores, servata inter eos antiquitatis, & temporis ratione, ut is præfidi proximior respectu alterius inveniat, & sedeat qui antiquior fuerit, sin autem contingit, quod in aula inveniantur tres Senatores & Præses, tunc antiquior Senator immediatum est præfidi, & Præsidem ad manum dexteram habet, quod si Illustrissimus Præses in aula non est, tunc inter tres Senatores antiquior præst, & in medio collocatur, sin autem sunt quatuor, etiam antiquior in medio ad manum dexteram sedet.

Qui utique ordo in cæteris aulis observatur, nam iudices causarum criminalium suam de per se aulam habent distinctam & separatam, & iudices nobilitatis. Iudex vero Cantabriæ solus in sua aula lites concludit.

In omnibus autem aulis sint lignei gradus tres qui stratum, & locum eminentem, & altiore loco residuo aulæ constitutum, per tres altitudinis pedes in isto strati loco constituta sunt in utroque latere lignea sedilia, in quibus Advocati per ordinem antiquitatis suæ respectu temporis in quo à Præfide, & Senatoribus in numerum, & collegium advocatorum fuerant admissi, & recepti, sedent, & antiquior magis adhæret & propinquior est sedi Senatorum qui in frontispicio, & vertice, seu capite aulæ in hoc Senatu Eminenti habent, & gradum unum altiore, & sub folio rubeo & gasapino serico, quod vulgo vocamus *dofel* ubi Regia insignia, & arma sunt sculpta audiri, & iudicaturi lites super pugilibus gossipio in Bullis sedent: & Reverendissimus Præses in signum maiestatis ante se duo pugilles nigri coloris circa pedes suos habet.

Advocati autem dum factum litis referunt copertum caput habent, cum tamen, & alloquuntur sedentes nudo capite Pileum in manu sinistra habentes dextera actus, & animi voces, & verborum vim, vel alci,

vel submissis motibus significant, & orationem comitantur, & adjuvant, & qui actor est, vel qui sententiam contrariam in lite fuit sortitus à qua vel appellatum, vel supplicatum stetit, prius loquitur servata etiam inter plures advocatos unius partis in hoc etiam (sicut in sessionibus) antiquitatis prærogativa.

Relatores secus stratum, & extra gradus ligneos in planitie soli ante ligneam mensam (ibi acta litium, per legem defenduntur) in ligneo sedili etiam facta merita manifestantes sedent cooperto capite dum alloquuntur.

Procuratores vero partim ad utrumque latus in eadem planitie soli, & arce in sedili ligneo adextant, aliquid tamen eloquentur nudo capite assurgunt.

Sollicitatores vero litium penes procuratores omni tempore dum lis refertur, & controversitur nudo capite extant, & dum se offert occasio, & necessitas urget quæ sunt in facto videnda pungunt, & perlegi per Relatorem exposcunt.

Sed majestuosæ ista Curia habet insuper ultra magistratus, & advocatos proximè relatos, tam pro ornatu, & decore tanti Senatus quam necessaria, & faciliiori litium expeditione plures alios officiales: habet enim 17. relatores unum *alguacilem* majorem qui ense accincto cum iudicibus criminalium causarum sub folio quando causæ perguntur sedet, & iste nunc est Comes *de Ozomo Dux de Galistro* qui per substitutum servit hoc officium, & emptum à Rege nostro suo majoratui, & hæredibus, & successoribus in eo, & pro sua domo cum pluribus prærogativis habet cum facultate Regia nominandi carceris commentariensem, & alios *Alguaciles* inferiores.

Habet etiam 18. Camera Referendarios quos vulgo vocamus *scribanos de Camara* duodecim civilium causarum qui inserviunt terni Senatorum quatuor aulis: tres qui iudicum criminalium causarum curiæ assistunt; duos aulæ iudicum nobilitatis causarum, & alios duos iudici majori Cantabriæ vel Bizcainorum inservientes.

Habet autem 35. procuratores sollicitatores 20. Tabelliones Regios qui ex eo quoad recipiendas probationes ad omnia instituti Cancellariæ mittuntur, receptores vocantur, tam primi quam secundi numeri qui sunt 52.

Item & alios qui diligentiores in causis nobilitatis pro defensione Patrimonij Regis inserviunt, querentes testes, & instrumenta

menta contra intendentes nobilitatem, & vulgo *dilencieros* appellantur.

Denique & ostiarios, qui in Aula cum pallio, & ense cincto cooperto capite ad sedandas litigantium rixas, & refrenanda intempestiva vaniloquia attente existunt, & tacere jubent, & quando lis incipit recitari, procuratores seu ipsos litigantes publica & alta voce in ostio Aulae convocant, & vulgo *Porteros de Camara* vocantur.

Sed postquam ministros tam superiores quam inferiores caput nempè, & membra quibus formatur corpus Chancelleriae nostrae retulimus, non erit abs re nec cuiquam molestum, vel injucundum videtur si istius magni Senatus initium, & originem qua possumus brevitate exponamus quod ut jucundius, & apertius significetur vernaculo, & Hispano sermone referre libuit.

40 Cosa savido es † que en la España ulterior que era la mas aportada, de Roma pasieron los Romanos en el tiempo que la poseyeron y predominaron quatro conventos iuridicos, o como nos otros decimos audiencias y Chancillerias donde se trataban los pleitos y causas delas Ciudades, y toda la comarca: estos estaban en Sevilla, en Efiga, en Cordoba, y en Cadiz, yzieron asi mismo ocho colonias y avia otros lugares que se llamavan municipios de Ciudadanos Romanos los quales fueron portados 22. y competian con las ocho Colonias a las quales se los concedia el derecho y ventaja entre los demas teniendo despues de Roma el primer Lugar vota en la election de Magistrados parte en los cargos officios y honrras, por que eran como hijos de Roma usando de su mismo derecho, y leies y se gobiernaban por la misma forma que Roma siendo ymages y retratos de la grandeza y majestad de aquella gran Ciudad. El Emperador Augusto honrró con mas ventajas estos municipios mandando que todos tubessen mejor assiento que las colonias en las audiencias o concejos iuridicos y esta ventaja se conoze, pues los Prenostinos desirosos de honrrar su tierra, pidieron al Emperador Tiberio que su Colonia la hiziesse municipio para que gozase del privilegio y exemptiones de los otros 22. municipios, el Emperador se lo concedio agradesido de que en aquella Ciudad se avia levantado sano de una muy peligrosa enfermedad, y la causa por que eramos ventaja ser municipio que colonia es por que el municipio se conserva en sus mismas leies y gobierna sin obligacion de guardar otros mandatos y asi dijo Ulpiano; & propriè, municipes appellantur muneris participes recepti in civitatem, ut nobilium munera faciant.

De la misma manera nuestro Reyes omitiendo el gobierno, y Juzgados que tubieron los Godos luego que fueron conquistados estos Reinos y librando los del poderio de los Moros mantubieron en iusticia a sus vasallos, y es llano que tenia para ello audiencias, y tribunales y que son antiquissimos en España como largamente refiere Greg. Lopez Madera; pero acer candonos a nuestro proposito es cosa certissima que el concejo Real tubo origen y su firmacion, por el señor Rey D. Fernando el tercero que dignissimamente llaman el santo, señalando en este concejo Real de Castilla 12. oydores Letrados como consta de su coronica para que le ayudassen a governar sus Reinos y estos fueron tan grandes varones que de sus manos tenemos las leies de las partidas en las quales ay leies que hager mencion de los concejeros del Rey y ordenan que los tengan y despues los renovo el señor Rey Don Alonso el XI. en cuyo tiempo se acabaron las leies de las partidas y salieron a luz en su nombre.

Despues el señor Rey Don Enrique el II. establecio un nuebo Juzgado llamandole Chancilleria non obstante que las audiencias que los señores Reyes sus antecessores tenian se llamavan Chancillerias, y eran de dos Alcaldes y Juzgaban pleitos civiles y criminales.

Esta institucion de la Chancilleria se heço por el señor Rey Don Enrique el II. en unas cortes que tubo en la Ciudad de Tiro en, 6. de noviembre en laora de 1409. que es año del señor de 1371. y pusso siete oydores y manda que la audiencia sea en su pallacio, o en casa de el Chanciller mayor (que era como aora el señor Presidente) y que tengan y hagan tres dias de la semana audiencia, que son lunes, martes, y viernes y de estos y destos siete oydores los tres fueron pralados Ecclesiasticos. quatro seglares, y señala su salario, y nombra ocho Alcaldes dos de Castilla, dos de Leon, uno del Reyno de Toledo, y dos de las Estramaduras, y uno de la Andalucia; y dos Alcaldes del rastro y un Alcalde de hysodalgo, y otro de las Alcadas señalando asi mismo el salario que ardellean, y despor que ninguno de los dichos lueces no sea abogado ni de parecer en pleito alguno sopena de la su merced y del officio.

El señor Rey Don Juan el segundo en unas cortes que tubo en la villa de V. ibi sea el año de 1387. mando que la Chancilleria no estubiesse en la corte si no que residiesse 6. meses de los puertos azia vallad y puertos alla otros 6. y en un ordenamento que heço en Segobia estando alli la Chancilleria nombro dos Al-

caldes de los hijos de algo, ya en este tiempo se alla aver luez mayor de Bizcaya que se llamava Alonso Garcia Chirino tambien se allava haver Presidente con este nombre y titulo; por que en el año 28. del Reyno del señor Don Juan el II. como se ve en el capit. 58. de su coronica mando que Don Gutierrez Goncz de Toledo Obispo de Palencia viniesse a la Chancilleria a ser Presidente no por 6. meses como lo eran los Prelados antes del sino por un año, y que llevasse de salario 100. maravedis, y esto de no durar mas que por un año las plazas se observa y guarda oydia y asi al principio de cada uno se envia nueva cedula al acuerdo en que se proroga el servicio de la plaza.

El señor Rey Don Enrique el IV. puso de assiento la chancilleria en esta Ciudad de Valladolid, y acordo que de aya que no se mudasse por un Privilegio que dio esta Ciudad en que dice estas Palabras: otro si me suplicasteis, y me pedistes por merced pues io avia aora nuevos años ordenado que la Chancilleria estubiesse perpetuamente en Valladolid vos hiciesse merced de confirmar el privilegio &c. asi lo hizo y confirmo en 6. dias del mes de Agosto de 1462.

Aunque por una cedula que esta en el Caxildo de esta Ciudad de Granada como consta de su historia la señora Reyna Doña Juana inhibio a los V. y quatro de aquella Ciudad parece que los señores Reyes Catholicos Don Fernando y Doña Ysabel ordenaron estubiesse en Valladolid por estas palabras, vien saveis como el Rey mi padre y la Reyna misma Madre por algunas cosas cumplideras a su servicio, y especialmente por que en los pleitos hubiesse mejor y mas bu en expedicion, hubieron ordenado hubiesse dos Audiencias, y quella una residiese en Valladolid, y la otra mandaron que por entonces residiesse en ciudad Real, hasta en tanto que por ellos fuesse probado otra cosa.

Pero no obstante esta Cedula tengo por mas cierto que el que puso de assiento la Chancilleria en Valladolid fue el señor Rey Don Enrique el IV. como que da dicho y todos los señores Reyes desde Don Enrique el, II. que la instituyo la fueron ampliando de mas luezes hasta que la acabaron de poner en su perfeccion y forma como aora esta los señores Reyes Catholicos Don Fernando y Doña Ysabel en las cortes que tubieron en Toledo y en Medina del campo en el año de 1489.

El señor Rey Don Fernando fue tan zeloso de la autoridad y poderio de este gran senado que siendo Presidente Don Alonso de Valdivieso Obispo que fue de Leon el año de 1490. por undes cuido que tubieron de aver otorgado la appellacion para Roma sobre un negocio que se avia traído aya Real Chancilleria les privo

a el y a los oydores de las Plazas siendo el Dotor Martin de Avila, el Licenciado de Chancilleria, el Dotor Cano, y el Dotor Olmedilla en cuyos lugares sucedieron por presidente el Dotor Juan Arias de Villa Obispo de Obiedo que despues fue de Segovia y por oydores el Licenciado Villena, el Dotor de Palacios, y el Licenciado Villa Mariel, el Licenciado Palacios Rubios, el Don de Villo Vela, el Licenciado Astudillo.

La casa donde esta la Chancilleria fue de Alonso Perez de Vivero Contador del señor Rey Don Juan el segundo vendiolas suieto Don Alonso Perez de Vivero, como parece por una cedula de la señora Reyna Doña Juana en que por ella da licencia se venda, y que lo que dieren por ella se subrogue en el Mayorazgo que fueron dos quentos de maravedis esta la Cedula inserta en la venta.

Sobre la puerta principal de esta cassa y Real Chancilleria estan tres piedras, en la que esta puesta en medio estan las armas Reales y en las de los lados dos letreros en latin el uno tiene estas palabras, Pontentissimi, ac Catholici Principes Ferdināndus, & Elisabeth, Hispaniarum & utriusque Sicilia, Reges, Regina, hanc sacram Aedem ministerio Justitiæ dedicarunt, el otro letrero.

Iura, fide ac penā reddit sua munera cunctis, Hoc legi templum paceque sacra domus.

Los mismos señores Reyes Catholicos quando en Romania a Santiago de Galicia por el año de 1486 instituyeron la Audiencia de Galicia siendo suprimero assento en la Ciudad de Santiago que despues se passo a la Coruña donde al presente esta, y tambien el año de 505. pusieron en la Ciudad de Granada Chancilleria trasladando la que estava en Ciudad Real donde avia estado once años y el primer Presidente que fue de la dicha Chancilleria de Granada fue el señor Don Alonso Carrillo obispo de Cartaria, que despues lo fue de Avilas.

Sed ut ad propositum (à quo intuitu praecedentiarum, & ordinis Magistratuum tam superiorum quam ceterorum officialium nostrae Pincianae curiae digressi fuimus) reditum faciamus, frequenter controversi solet, & dubitare vidi quoties in casibus praecedentiam inter officiales Reipublicae in sessionibus & aliis in Ecclesiis, & processionibus Ecclesiasticis lis excitatur quis iudex sit comperens, an saecularis, an Ecclesiasticus: & tanē hujus rei cognitionem ad Iudicem Ecclesiasticum pertinere suaderetur ex eo quod Iudex saecularis non solum est incapax cognitionum rerum spiritualium, capdecernimus de iudiciis cum similibus, Verum etiam

etiam, & an ex horum quæ cum rebus spiritualibus immixtionem, & individualitatem continent, ut in *cap. sacris de sepulturis*, ubi notat glossa cum Religiosis ad hærent Religiosa sunt in *leg. quæ religiosi*, cum ibi notatis, ff. de rei vindic. & quod aliqua res ex duabus mixtis componitur semper dignior mixta unione prævalet, & attenditur *cap. 3. de consecrat. Eccles. vel altaris*, *cap. per tuas de arbitriis*, latè Lambertin. de jure patron. *quest. 1. art. 7. & 10.* Covar. in *pract. cis* 36. num. 5. Farinac. de *Inquisitione q. 8. num. 151. & fragmentor. criminal. puncto 2. num. 260. fel. 261. & 262* ubi per conclusiones, & regulas procedit, & latissimè exornat. & adducit text. in *leg. generaliter*, ff. de fidejussor. D. Castillo lib. 8. *controv. cap. 134. num. 18. cum seqq. tom. 6.*

42 Et semper ubi res spirituales † cum profanis miscentur dignior, & potior est Ecclesiastica, ut in *cap. quod in dubiis de consecrat. Ecclesiast. vel altar.* & ex his quæ notat Anton. de Butrio, & Dominicus in *cap. si iudex laicus de sententia excommunic. in 6. & DD. supra relati.*

43 Deinde, quia ex his provenit quod in Ecclesiæ ratione loci nullus potest acquirere sibi sedem vel honorem sine Episcopi licentia, aut Ordinarij tolerantia, seu permissione ex Abbat. post Hostiens. & Joan. Andreas in *cap. penult. num. 5. de sepulturis*, Lambertinus de *jure patron. lib. 1. part. 1. quest. 11. art. 15.* Molina lib. 1. de *Hisp. primog. cap. 24. num. 34.* Gratian. *discept. 100. num. 19.* & facit textus in *cap. illud, cap. cum seculum de jur. patronat. & in cap. bene quidem 96. dist.*

44 Et sic dum de jure sepulturæ † in Ecclesia contenditur inter laicos cognitio ad iudicem Ecclesiasticum privativè spectat, notat Cardinal. & Abbas in *cap. 4. de judiciis, num. penult. Felinus num. fin. Decius num. 6. quest. 9. art. 10. Medicis de sepult. 1. part. quest. 16. num. 44.* & facit textus in *leg. 36. tit. 6. part. 1. ibi, es entierro de sepulturas.*

45 Præterea quilibet ordo † servandus in Ecclesia quoad audiendas res spirituales, & ad assistentiam sacrorum, actus spiritualis est, ut testatur Navar. *cons. 3. de foro compet.*

46 & componere dissidia ob † præcedentias circa res spirituales orta etiam inter seculares ad Ecclesiasticos privativè pertinet ex *Concil. Trident. sess. 25. de regular. cap. 3. ibi: Controversias omnes de præcedentia quæ persape cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas, tam seculares, quam Regulares tum in processibus publicis, tum in his quæ fuerint in tumultu defunctorum cor-*

poribus, & in deferenda umbella, & aliis similibus Episcopus remota appellatione, & non obstantibus quibuscumque componat; cujus textus decisio inter seculares etiam personas de præcedentia concertantes præcedit ex Gracia decis. 232. num. 3. Cevallos de cognit. per viam violentia, quest. 124. num. 2. & 4. Lara lib. 1. de anniversariis cap. 24. num. 29. Cancer. tom. 3. var. cap. 10. num. 115. qui refert sic decisum fuisse in Senatu Catalonia, Repol. var. resolut. §. 1. num. 158. Salgad. 2. part. de protect. reg. cap. 9. num. 3.

Quæ utique sententia in hoc regio conventu obtinuit in causa Domini Petri de Velasco cum consilio ex vicinis de Vola in valle, seu districtu de *Transmiera* inter quos cum lis ageretur super sessionibus, & aliis præcedentiis in Collegiis, post longam discepcionem in foro seculari tandem fuit à senatoribus causa remissa ad Ecclesiasticum.

Verum supradictam assertionem quotiescumque † de jure proprietatis litigatur amplectar, non utique cum de mero possessorio & facto harum præcedentiarum ac sessionum in Ecclesiis, vel processibus agatur, tunc enim iudicem secularem competentem esse, & causam prævenire posse reor, cum iudex secularis rei spiritualis possessoria incapax non sit ex doctrina, Bartol. in *leg. Titia, num. 6. ff. solut. matrim. ubi Barbof. num. 29. Capitius, decis. 7. num. 2. Cravet. cons. 253. numero 2. vers. 157. num. 1. Afflictis decis. 219. Roland. à Valle cons. 22. num. 24. vol. 1. Covar. in *pract. cap. 35. num. 1. Grammat. decis. 78. Mieres de majorat. 3. part. quest. 11. num. 11. quest. 15. num. 19. & 20. Garcia de nobilit. gloss. 1. num. 27. & gloss. 9. num. 46. Guier. in canonicis, quest. 34. num. 16. Thesaur. decis. 82. & 117. & 131. Pallado 3. part. dist. 9. §. 2. num. 2. latè Ceval. ubi supr. gloss. 6. numero 133. & quest. 4. & quest. 65. per tot. & in terminis præcedentiarum, ita distinguit Don Perez de Lara dicto lib. 1. de annivers. & caper. cap. 24. numero 29. in fin. & ita plures in hac Regia Curia obtinui, & quoties inter status super præcedentiis in Ecclesiis, & aliis locis contenditur, simul cum aliis juribus, nempe officiis, honorum universitatis fruitione, & aliis non quam vidi quoad præcedentiam in Ecclesia quocumque modo agatur, sive petitorio, sive possessorio iudicio, causam iudici Ecclesiastico remitti. Sed unusquisque eam quam, & iustitiæ rei, & conscientie propriæ securiorem viderit sententiam amplectatur. Verum controver-**

fin

- 48 *fiat* † *præcedentiarum* in processibus extrajudicialiter absque strepitu & foro per iudicem, & ordinarium Ecclesiasticum, appellatione remota, sedanda sunt ex *dict. cap. 13. session. 25. Concil. Trident. & ex Bulla Gregor. Papæ XIII. quæst. 82.* & habetur in *bullario fol. 1323.* & inter clericos
- 49 & † *ordines religiosos* qui præferri debeant, & quomodo in processibus & rogativis incedant, disputa ut docet latissime Salgado, & ita eruditè & in pluribus hanc rem tangentibus calamum interponere merito abstineam, eo tantum relato contentus ad quem quando casus occurret & ad certos quos ibi refert præsertim n. 53. securè recurrere poteris.

Veruntamen pro complemento adverte quod ea omnia quæ circa præcedentiam in sessionibus locum habent, procedent † ut in alloquendo & subscribendo prius, leg. 2. Cod. de profect. prat. l. 12. ibi: *Sed igitur prior sedes etate provectis locus conspectior discernendi loquendique facultas antiquior cui est splendidior adepti magistratus vetustior, c. concilia, §. huc in fin. 17 dist. ibi: ante Ravenatensem Episcopum Mediolanensem subscripsisse, c. bene quidem, 96. dist. ibi: ante Lusitana.* Et quilibet privatus † officialibus assurgere debet reverentiam, ac urbanitatem præstare, ex *Cassan. & Doctoribus, supra relatis.*

Et quod unus ratione diversorum officiorum † poterit quandoque alteri præferri, & postponi ex *Menoch. conf. 92. n. 2. & num. 26. & 46. usque ad 76. lib. 10. Stephan. Gratian. dict. cap. 111. num. 13. & cap. 298. num. 102. Valenz. Velaz. in discursu præcedentia ex num. 28. & conf. 9. & facit text. in leg. tutorem, ff. de his quibus ut indig. ibi: discreta sunt jura quamvis plura in eandem personam concurrant aliud tutoris, aliud legatarii, D. Solorz. de iur. Indiar. lib. 2. c. 20. ex num. 7.*

Et tandem quod suas magnificare prærogativas easque † Jure naturali tueri omnibus concessum est ad textum, in leg. observare, ff. de officio proconsul. & supra diximus. Id tamen absque aliquo ambitionis seu superbia vitio, sed observandi ordinis causa, ut in *cap. fin. 89. distinctione, Menoch. conf. 116. num. 1. Tiraquel. de primogen. in presat. num. 13. Bobadill. lib. 3. politicorum, cap. 2. num. 2. Mastrillus dicto lib. 4. de Magistris, cap. 4. in principio.*

CAPUT XV.

Officia Reipublicæ an procurari, & ambiri possint.

SUMMARIUM.

- 1 *Petere & ambire officia solebant Romani.*
- 2 *Peti possunt officia à Rege etiam intercedente pretio. ex Doctrina Bald.*
- 3 *Ambitio officiorum tandem Romæ perniciofa visa fuit.*
- 4 *Ambitio quid sit.*
- 5 *Ambitiorum officiorum mala & damnabilis quenam dicatur.*
- 6 *Ambitio bona & laudabilis quenam reputetur.*
- 7 *Electio omnis quæ sordibus aut precibus improbis facta fuerit jure Regio Hispanie damnatur.*

OFFICIA, & Magistratus Romæ † peti solebant, ut in leg. *Barbarius Philippus, ff. de Officio Prætoris, ibi: Demum Prætorum petunt, & qui à summo Principe ea petebat, non lege Julia de ambitu reus fuit unquam existimatus, ut in leg. unica, ff. ad leg. Jul. de ambitu, quinimò etiam pretio † intercedente, à Principe peti posse, Magistratus & officia Jurisdictionalia dixit Bald. in dicta leg. Barbarius, num. 6. vers. veniamus, Cujus sententiæ acquiescit Benedict. in resp. cap. Rainunt. verbo duas habens filias, num. 52. & latè Cassaneus in Catalog. glor. 1 part. conf. 60. Licet id congruum videatur, ut pungit Salicetus, in leg. 1. num. 1. Cod. ad leg. Jul. de ambit. ne quodammodo dicatur justitiæ venditionem tolerare, ut innuit Justinianus, ut iudices sint à quoque, §. 1. & eos autem docet Soto, de justitia, & jure, lib. 3. quæst. 6. art. 4. in responsione 2. argumenti, Latissime Navarr. in manuali, cap. 25. num. 7.*

Verum officiorum ambitio † etiam Romæ perniciofa postea visa fuit, leg. *Calphurnia damnata, ut tradit Dionys. lib. 37. Cicero in oratione pro Murena, Decian. 2. rem. crim. lib. 8. cap. 21. num. 8. refert Bobadill. 2. politic. cap. 3. num. 68. & merito, nam Alexand. Severus dicere solebat teste Lampridio in ejus vita: inquit non ambientem esse ad Rempublicam assumendum,*

& ut habetur in *leg. contra publicam, Cod. de re milit. lib. 12. juncta glossa*, honoris augmentum non ambitionem, sed labor ad unumquemque convenit devenire, glossa verbo *petere in leg. eos, ff. de decurion. & verbo precibus in leg. sic* quemquam ad gerendum Imperium idoneum non esse, nisi qui victus, & coactus hoc munus suscepit Doct. Ioan. Liceriens. *de primogeniis, lib. 2. q. 14.* Ioan. Lupus *de Reg. gubern. lib. 1. c. 12. §. 13.* Guil. Benedic. ubi *supr. n. 61.* Decian. *dict. lib. 8. cap. 21. per totum*, Bonifac. *in peregrinat. verbo honores vers. 3. num. 8.* Gregor. Lopez *in leg. 3. verbo obispo tit. 17. p. 1.* & facit text. *in leg. 13. tit. 2. lib. 7. ordin.* ibi: *deben ser buscados y llamados para ello*, Bobadil. ubi *supr. n. 67.* latissimè Matien. *in dialogo Relat. 4. p. cap. 9.* Nam ex ambitione plurima mala oriuntur, quæ t̄ est immoderatus appetitus honoris, ut autor est D. Thom. *2. 2. q. 131. art. 1.* facit textus in *cap. miramur in fin. 61. dist.* unde Luc. de Peñ. *in dict. leg. contra publicam in verb. ambitione*, ait quod ambitio est subtile malum, virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, uber parens vitiorum, &c. Plat. *lib. 31. de Reipublica* ambitione: nihil reipublice perniciosius quippè quæ seditiones pariat, & Cicet. *in Orat. contra Rubrum n. 89.* Unde ambitiosus depingitur ab Innocen. *in lib. de miser. hum. condit.* quæ refert Peña *in leg. omnes omnino in fin. Cod. de decur. lib. 10.* in hunc modum, honores (inquit) ambitiosus affectat estque semper providus semper attentus, ne quid dicat, vel faciat quæ hominibus valeat displicere, &c. quæ persequitur Budeus *in part. dict. tit. proposito, lib. 3. pag. 292.*

Quod quidem intelligas velim in his qui honores Magistratus & officia t̄ ambiunt, & immediatè, vel malis mediis appetunt, licet se esse dignos existiment, eleganter Menoch. *de arbitrar. lib. 2. cent. 5. cap. 401.* ibi: ambitio, &c. usque ad *vers. necem sibi*,

Quod si quis magistratus, vel officium non hoc modo, sed decenter t̄ appetat; quia se dignum reputat inspectis bonis naturæ, & gratiis sibi à Domino collatis scientiæ videlicet, prudentiæ, iustitiæ, patientiæ, & similibus quamvis eis indignum reputet, humiliter suos considerans defectus, sed divino semper nixus suffragio aui, & juxta viri dispositionem administratorem proponat, ut sic ad virtutum perfectionem pervenire possit, istius ambitionis species nequaquam improbat, quinimo quodammodo virtutem esse affirmat D. Thomas *2. 2. q. 129. art. 1. & 2.*

Oldrad. *in dict. leg. Barbarius, ff. de officio prator.* Salicet. *in leg. unica, Cod. ad leg. jul. de ambit.* Casaneus *in dict. Casal. consil. 60.* dum dicunt permissum esse magistratum appetere solum moribus, & virtutibus, & facit illud *Ecclesiast. cap. 7.* ibi: *noli querere fieri iudex, nisi virtute valeas irrumperè iniquitates*, eleganter Matienzo ubi *supr. cap. 13.* qui tali casu, & pradietis circumstantiis non appetere magistratus & honores, & officia pusillanimitati tribuit, & num. 6. ita inquit *non tanquam*, &c. usque ad *utrum contendit.* Docet Mastrill. *de magistrat. lib. 1. cap. 30.*

Unde jure nostro Regio omnis electio, quæ pretio accedente, sordibus, aut præcibus improbis facta fuerit, merito damnatur *in leg. 22. tit. 2. lib. 7. ordin.* ubi Dida. Perez adducit, *Reg. Cathol. q. 65. in ord.* ibi: *Como dichos*, usque ad *verbum, en reelegimiento*, &c. & *in leg. 8. eodem tit. & Libro*, ibi: *por manera que no intervenga ni respecto de precio, ni soborno, ni ruego de otras personas*, &c. ubi Acevedo omninò videndus, per omnia scholia, quæ in proposito maxime conducunt.

CAPUT XVI.

De Officialium Reipublicæ Salaris.

SUMMARIUM.

- 1 *Premium ut correspondeat labori iustum est, & rationi consonum.*
- 2 *Salaria officialibus Reipublice assignari debent quæ correspondant labori.*
- 3 *Salaria quis primum publicis officialibus, & magistratibus expensis fisci persolvenda constituerit.*
- 4 *Salaria pratoribus & iudicibus ordinariis persolvi debent ex bonis populorum.*
- 5 *Avendani opinio improbat, quæ dicit nobiles & exempti debere contribuere collectæ, quæ imponitur ad solutionem salariorum officialium.*
- 6 *Salaria competentia debent iudicibus delegatis persolvi ab ipsis partibus ad quarum petitionem missi sunt.*
- 7 *Salaria competentia quantum dicantur.*
- 8 *Salaria ad quantitatem, si non fuerit certa consuetudo quid agendum sit.*
- 9 *Salaria debent assignari secundum personarum, temporis & officiorum qualitatem.*

- 10 Salaria solvenda sunt initio anni.
 11 Et an hoc procedat in iudicibus & officialibus qui à Dominis & Baronibus nominati sunt, traditur remissivè.
 12 Salaria constituere quando possit universitas.
 13 Salaria debentur officialibus pro tempore quo serviunt, at non ultra.
 14 Salarium an debeatur quando ob infirmitatem vel absentiam ex justa causa, licentia obtenta vel non obtenta, quis officio personaliter non inservit, remissivè.
 15 Salarium debetur mortuo officiali ante annum completum & ad hæredes suos transmittitur.
 16 Salarium duplex poterit lucrari officialis qui habet duo officia comparabilia.
 17 Salarium debetur officiali finito anno vel tempore officij quousque veniat successor.

IUSTUM, & æquum est, & omni rationi consonum, quod labori correspondeat præmium, ut ait Gregor. in cap. charitatem in fine 12. q. 20. ibi: *Iustum nam est, ut ille consequatur stipendium qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium, & fac illud sapient. 10. mercedem suam quisque accipere secundum suum laborem; abhorret enim lex sine præmio homines laboriosis officiis præfici, & teste Catone cum labor est in damna mortalis exercet egestas, nec in officium suum ejusque damnum, suum esse debet, cap. cum non deceat de electione, lib. 6. quapropter salaria & officialibus Reipublicæ assignari debent, quæ correspondeant labori, ut docet glossa in leg. argentarium, ff. de edendo, Felician. in cap. 1. de symonia, Avend. de exeq. cap. 2. num. 13. vers. & contra, latè Ludovic. Gom. in regul. Cancellar. in utriusque signature compendio, pag. 318. Perez qui loquitur in doct. Cathedram regente in leg. tit. 1. lib. 1. ordin. gloss. ult. vers. est etiam subitis quæstio, Matienço in dialogo relat. 3. part. cap. 32. num. 9. Mastrill. de Magistrat. lib. 1. cap. 21. in princ. præsertim cum iudicibus eteulenta, & poculenta, aliaque id genus à litigatoribus aut aliis accipere non possint sub maximis, & variis pœnis, ut notat Penna in leg. in sacris col. fin. vers. quarto quero Cod. de prox. sacr. cerin. lib. 12. glossa in § leg. Julia Instit. de publ. judic. Angel. in authent. iurjurandum quod præstat ab his: Matth. de Afflic. cap. 4. quæst. de officio capitanei, Imola in cap. cum ab omni-*

bus de vita, & hon. de Alex. cons. 206. vol. 2. & de jure Reg. hoc sine dubium procedit, ut in cap. 2. prætor. ibi: *Y no recivira la diva, ni acetara promessa, ni donacion. ellos, ni su muger, ni hijos de ninguna persona por suni otro directamente, ni indirectamente, durante el tiempo de su officio de cuya mano a su mano aya de venir a el, y a su provecho, ni ricivam mas de su salario, y derechos que lustamente devieren de haber segun la tabla de su auditorio ubi Avil. Avend. supra dict. c. 2. n. 30. & 40. latè Simanc. de Institutione, cap. 34. n. 21. & facit lex. 1. & 8. tit. 1. lib. 2. ordin. Matienço supra & c. 83. ubi non solū agit de pœnis iudicum accipientium munera, verum & de his qui iudices aut officiales pecunia & donis corrumpere tentant.*

Sed qui primum salaria & officialibus publicis & magistratibus constituit expensis fisci persolvendis fuit Imperator Augustus Octavianus ex Mœcenatis consilio, ut ex Dion. Casiodor. lib. 5. 2. & Petr. Greg. syntagm. 2. part. lib. 27. cap. 2. num. 7. tradit Bobad. lib. 5. politic. cap. 4. num. 9. littera, F.

Itaque prætoribus, & iudicibus ordinariis & salaria solent persolvi ex bonis populi, ita in hoc Regno obtinuit, ut in leg. 7. tit. 16. lib. 2. ordin. & in leg. 5. tit. 5. lib. 3. Recop. ibi: *Se paguen de los propios*, Avend. 2. part. prætor. cap. 1. num. 3. Covarr. pract. cap. 4. num. 5. post medium, Flores de Mener. 1. quæst. 8. num. 13. Aceved. in dict. leg. 5. num. 1. Bobad. ubi prox. latè Mastrill. ubi supra ex num. 17. ubi aiunt quod si bona Concilii aut populi deficiant debet Collecta imponi inter vicinos pro quantitate iusta salarii persolvenda, quod etiam affirmavit Orosc. in leg. 6. in fin. ff. de officio Assessoris, num. 9. & 10. Menoch. cons. 147. num. 8. vol. 2.

Et licet Avend. in ea sit opinione quod in hac collecta etiam debent contribuere nobiles & exempti, tamen ejus opinio merito improbatur per Greg. Lopez in leg. 2. tit. 4. part. 3. gloss. 2. in fin. Aviles in cap. 34. Prætorum glossa fin. num. 2. & in cap. 3. glossa iurisdictione, 36. vers. quia iurisdictione, Bobad. supra dict. n. 9. Flores num. 14. Aceved. in dicta leg. 5. num. 1. pro quibus facit text. in dicta leg. 5. ibi *que paguen esto los que suelen pagar en todas las cosas que son para empleo del concejo.*

Sed in iudicibus delegatis ad partium petitionem missis vel constitutis, contrarium procedit, nam partes quæ eos petierunt, tenentur eis competentia salaria & ministrare, ut cum Segur. Angel. Silvan. Garcia

Garcia, Avend. & aliis tradit Flores ubi *suprà num. 12.*

7 Salaria autem † hæc debent esse competentia, & dicuntur competentia, quæ à Principe, lege, vel statuto, aut consuetudine sunt assignata juxta notata, *in leg. 1. Cod. de præbend. salar. lib. 10. & in authent. ut iudex singul. quoque suffragia*, observat Bobad. *dict. cap. 21. num. 9. ubi num. 11. advertit*, quod si officialis pius accipit, mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur ex D. Thom. 2. 2. cap. 33. art. 1. Navarr. de restitutione, lib. 3. cap. 20. B. Molina de iustitia, & jur. disput. 3. Menoch. de arbitrariis casu, 714. num. 80. Greg. Lopez in leg. 7. tit. 9. part. 2. glossa 4. & leg. penult. tit. 19. part. 3. glossa 1.

8 Et ad quantitatem salarii si consuetudo † certa non fuerit, debent considerari tres ultimæ, & continuæ præstationes, aut solutiones ultimæ, & immediatæ quæ per multum tempus continuatæ steterint, ut probat Aviles in cap. 1. pratorum, verbo salario à num. 7. Flores ubi *suprà num. 16.* circa quod consule Mastrill. ubi *suprà ex numero 59.*

9 Sed hæc Salaria debent assignari † secundum personarum, temporis, & officiorum qualitatem ex Menoch. ubi *suprà casu 223. à n. 9. Pimio casu 103. vol. 2.* ubi quod Salaria, aucto labore, augere non debent; Franc. Marc. *decis. 449.* & solvi debent † in principio anni; glossa & Bart. in leg. Divus, ff. de var. & extraordin. cognit. Castrenf. & Alex. in leg. diem functo, ff. de officio Assessoris, ubi Cagnol. num. 133. Carroc. de locat. quest. 3. quest. 13. principalis, num. 10. Tuscus littera S. cons. 10. num. 1. Cum tamen omnes in hoc consuetudine standum affirmant.

11 Et an hoc procedat † in iudicibus, & officialibus à Dominis populorum, & Baronibus nominatis disputat Flores omnino videndus, num. 38. & Mastrillus numero 30.

12 Et quando possit universitas constituere † Salaria vide latissime Ioan. Paul. Mont. de administratione rerum universitatis, in pragmat. 1. de salariis, ubi multa notat Calic. de fisco, dubit. 8. sub num. 18. Mexia in pract. tax. concl. 1 n. 54.

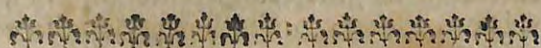
13 Quæ quidem Salaria officialibus debentur pro tempore † quo serviunt & non ultra juxta notata, in dict. leg. diem, ubi Bart. & in leg. scio, ff. de annu. lega. Add. ad Capic. *decis. 125. vers. sed adverte*, quod limitat variis modis Mastrill. ubi *suprà ex num. 36.* & quando ob infirmitatem † vel

absentiam ex iusta causa licentia obtenta, vel non obtenta, qui officio personaliter non inservit vel ob aliquod impedimentum, an debeat Salarium disputat ibi, Mastrill. ex num. 42. Flores num. 28. vers. 7. conclusio.

15 Sed & officiali mortuo † ante annum completum debetur Salarium, & ad hæc redēs suos transmittitur, ut notat Bart. in dict. leg. diem functo & in leg. supra Divus, ff. de officio Assessoris, latè Iaso in dict. leg. diem, ubi planè examinat materiam, Capic. dict. decisione, 125. num. 2. Cefal. cons. 7. & 71. Surd. cons. 42. num. 3. Carr. ubi *suprà num. 194.* ubi ampliat, & limitat Gregor. Lopez in leg. 1. tit. 8. part. 5. Aviles dicto cap. 1. uum. 18. Flores ubi *suprà num. 22.* Morla in empor. part. 2. tit. 2. quest. 28. num. 229. Aceved. in leg. 9. tit. 16. lib. 2. Recop.

16 Quod si officialis habuerit duo † officia compatibilia duplex salarium utique poterit lucrari, ut tradit glossa, in dict. leg. matriculam, Cod. de agentibus in rebus, lib. 12. Menoch. de arbitr. dicto casu, 223. Covar. var. cap. 13. num. 6. Sesse *decis. 194. num. 5. cap. 2.* ubi etiam notat an si officialis delinqueret pro tempore præterito ei debeat Salarium, quod latè Mastrill. *suprà à num. 72.*

17 Et finito anno, vel tempore † officij quousque veniat successor, debetur officiali Salarium; nam semper officialis antiquus debet inservire, ut in leg. unic. ff. de officio Prefati August. leg. meminisse, ff. de officio Proconsul ibi: oportebit usque ad adventum successoris omnia debere Proconsulem agere, cum sit unicus Proconsulatus, & utilitas Provincia exigat esse aliquem per quem negotia sua provincialia explicent, Authentica administrat. §. fin. ibi: Non tamen possibile, nec portabile est sine iudice relinquere Provinciam, Lopez in leg. 3. tit. 18. part. 2. gloss. 3. Avend. de exequend. part. 1. cap. 3. num. 3. Flores *suprà num. 37.* Mastrill. *suprà ex num. 84.* Molin. de primogen. lib. 1. cap. 25. ex num. 7. Bobad. lib. 1. fol. cap. 1. ex n. 23. & Mastrill. *suprà usque ad fin.* Et alias resolutiones huic argumento satis erudite adducit & in cap. 22. latè agitur de sportulis officialium, quæ quoties casus occurrerit videbis.

CAPUT XVII.

Officia Reipublicæ quomodo extinguantur & amittantur.

SUMMARIUM.

- 1 Consumptione vel renuntiatione omnia Reipublica officia amittuntur.
- 2 Consumptio officiorum Regno Hispania utilissima semper visa fuit.
- 3 Consumptio officiorum saepe solet exposci in Curis à Procuratoribus Regni, & per Regem concedi.
- 4 Renuntiatio officiorum quid sit.
- 5 Renuntiatio officiorum non debet fieri nisi in manibus Regis vel superioris concedentis.
- 6 Defensori civitatis non licet illam deferere sine licentia, & sub certa forma.
- 7 Imperator non potest abdicare Imperium nisi in manibus ejus à quo habuit.
- 8 Renuntiatione officij nondum accepta in manibus Regis vel Superioris, potest officialis continuare administrationem officij tanquam non vacantis.
- 9 Renuntiationes officiorum quomodo debeant fieri traditur remissive.
- 10 Renuntiatione facta officiorum sine jurisdictione quæ locari solent, non resolvatur locatio.
- 11 Renuntiatio officij non solum personaliter potest fieri, sed etiam per Procuratorem.

OFFICIA omnia amittuntur vel consumptione † vel renuntiatione. Consumptio autem officiorum fit quotiescumque Principi videtur; nam cum Princeps Dominus sit officiorum, & qui habet potestatem & creandi, & jure Regaliæ id sibi competit, ut in c. 1. quæ sint Reg. feud. in usibus feudorum in verbo potestas: ubi scribit Caved. decis. 44. num. 2. part. 2. Mastrill. de magistrat. lib. 1. c. 1. num. 9. ita poterit ea consumere, augere, vel minuire, ut notat supra relat. & novissime D. Castill. de tert. cap. 4. n. 15. & est textus expressus, in leg. 14. & 15. tit. 3. lib. 7. nova reop. ubi agitur, de consumptione, officiorum Doct. erudit. Valenzuel. conf. 93. qui loquitur in consum-

ptione ejusdem officij tabellionis Consilij vulgo *ayuntamiento* cujusdam magni civitatis, quod allegavi in quadam lite civitatis, Tolentanæ cujus sum Advocatus in hac Curia Regia, quæ vertebatur inter Consilium civitatis, & Tabellionis numerarios, & in ea sententiam obtinui licet adhuc in gradu revisionis indecisa pendet.

Quæ quidem officiorum consumptio res prorsus † utilissima huic Regno semper potius visa fuit; quia officiorum pluralitas & officialium numerus excessivus maximè perniciosum agnoscitur, & plurima damna secum affert; nam præter quam quod multitudo personarum circa idem munus exercitium confusionem parit, ex glossa verbo in paucis in auth. de referendar. pluribus excessibus hostium via aperitur, ut rectè agnovit Petr. Greg. lib. 4. syntag. 15. num. 36. ibi: *Pluralitas magistratuum, nihil boni affert Reipublicæ: sed potius detrimentum & saepe turbatur ordo judicandi, & iterum ibi: qui rerum administrationi præsumunt, sunt ex natura pecunie cupidi, & lib. 2.2. cap. 5. ibi: quid non quæso necessary sunt tot aulici primarij officarij, inutiles vel utiles titularij, cur tot secretarij, cum duo, aut quatuor sufficiant negotiis expediendis quare tantus numerus administratorum, & alii subministri, & istorum famuli, & famulorum famuli, cur tot qui nutriuntur sanguine populi; super quod exclamabat Simanc. de Republ. lib. 2. cap. 12. refert Bobad. 2. pol. cap. 1. num. 11. Licet suo tempore non aderat tantus officiorum numerus, & sic tam malæ Strages sicut his temporibus non irrepserant & tandem sic ait: ubi, inquam, fuerunt tot tribunalia ubi minor justitia, ubi, inquam, tot Senatores & magistratus, ubi minor cura Reipublicæ, ubi plures fuerunt leges, ibi causæ deterius terminantur, ubi tot judices, tot advocati, & notarij, & minus accepta causa pauperis, pupilli & vidue, quando tot lites damnosa & immortales & plures Reipublicæ fures: quod satis prudenter animadvertit Verdan. in veriloqu. cap. 16. Ceval. in art. Reg. cap. 26. & aliquid Acevedo in dicta leg. 15. quam legit sub glossa leg. 14. tit. 3. lib. 7. reop. Mastrill. supra lib. 4. cap. 16. a num. 2. & est elegans textus in dicta leg. 15. ibi: *Los daños, e inconvenientes que se seguriar, & ibi: el daño y confusion que trae tal multitud de los officios.**

Quapropter sæpè sapius hæc officiorum † consumptio solet exposci in curiis à Procuratoribus Regni, & concedi per Regem

Regem nostrum, ut concessa fuit proximiis prateritis annis, anno 1609. die 21. Augusti, ut in leg. 28. tit. 3. lib. 4. nova Recop. ibi: *en el servicio, &c.*

Sed, & renuntiatione etiam officiales officia amittunt, cum renuntiatio $\dagger$ sit propriè vel juris spontanea cessio, seu dimissio, ut in cap. super hoc de renuntiatione, quæ ad hoc allegat Rebuff. in leg. 191. ff. de us. & in cap. quam periculorum 7. quest. 1. quem in hoc considerat Angel. de Clavasio in sum. verbo renuntiatio, ibidem Rebuff. in prax. benefc. tit. de resig. in princ. pag. 314.

Officiorum autem renuntiatio non nisi $\dagger$ in manibus Regis concedentis fieri debet, ut in leg. penult. & ibi glossa, ff. de officio Præsidis, notat Carrocius in regula concessa ampliatione 4. de regul. jur. in 6. Menoch. de recuper. possessione remed. 1. num. 277. & ratio est quia interest Superiori ne dimittatur beneficium sine ejus licetia, ad notata in cap. significasti de foro compet. & in cap. Clerico, & in cap. liceat 3. quest. 6. & ut scribit Columel. lib. 9. cap. 10. adeo munitam nec deferere Rempublicam debet, sicut non licet defensori civitatis illam deferere sine licentia sub certa forma, leg. ult. Cod. de defensor. civitatum, ibi: *nulli defensori licere decernimus, si de publica sollicitudine se liberare voluerit, nisi divino afflictus intimaverit sue sublimitatis iudicio* Greg. Lopez in leg. 1. tit. 2. part. 7. glossa 18. Afflict. in dict. part. 1. verbo potestas quæ sint Regal. Cancr. 3. var. cap. 14. num. 20. Caved. decis. 23. part. 3. Mastrill. supra lib. 1. cap. 24. ex n. 11. Ubi ait Romanum, Pontificem posse in suis manibus renuntiare Pontificatum, sed ex honestate saltem in confistorio coram Cardinalibus illud faceret, ut tradit Flaminis Paris, lib. 2. de resig. quest. 5. per totam. Imperatorem $\dagger$ autem non posse à se abdicare Imperium, nisi in manibus ejus à quo habuit, ut observat Signorol. conf. 26. Castal. de Imper. q. 103. num. 11. & quest. 110. casu 279. Sed pauci sunt Imperatores qui tali animi generositate usi fuerunt, licet aliquos refert Mastrill. supra ex num. 1. cum seqq. Sed reticere non possum, nec silentio præterire insigni timore Dei, virtute animi, maxima pietate & clementia præditum, nostræ fidei summum cultorum hæreticorum & hostium nostræ religionis unicum flagellum & exitium Potentissimum nostrum Imperatorem Carolum V. invictissimi Philippi IV. nostri Regis, avum qui sponte, & summa liberalitate Imperium

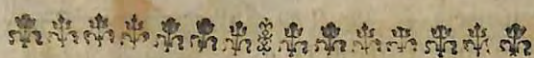
renuntiavit, & Regna ista prudentissimo filio suo Philipo II gubernada & præsidenda dimisit, & in monasterium sancti Justi ordinis Divi Hieronymi feliciter Deo in solitudine vivere recessit, ubi monialis vitæ in exercitio, non tamen sumpto habitu, quousque ab hac vita migravit exemplo sanctissimo peregit.

Unde officialem nondum accepta $\dagger$ renuntiatione in manibus Regis, vel Superioris posse continuare administrationem officij tanquam non vacantis tradit Rebuff. in prax. 3. part. de simon. in resignatione, num. 29. per textum in leg. meminisse, ff. de officio Præsidis, Imol. in clement. unic. de renuntiatione, Franc. Caldeira conf. 8. à num. 7. ubi addit quod etiam acquirit emolumenta officij, ad textum, §. fin. auth. de administratione, ibi: *deponit autem*, Cavedo decis. 23. n. 5. ubi etiam id constituit quando renuntiatio à Rege non fuerit admissa, prosequitur Mastrill. disp. 24. num. 23. ubi num. 28. ait quod data renuntiatione in manu Superioris, & per eum accepta, non poterit amplius officialis administrare, licet in eo remaneant privilegia primæ dignitatis ad hoc ut honoretur, Platea, & Rebuff. in leg. 1. Cod. de præposit. Caved. decis. 212. n. 6. part. 1.

Sed & renuntiationes officiorum quomodo $\dagger$ debeant fieri extat integer titulus, 4. lib. nova Recopil. cujus leges, quoties casus occurrit, sunt inspiciendæ, & ibi Aceved. per textum in leg. 4. ibi deciditur quod renuntians debet vivere 20. dies post renuntiationem, ubi num. 3. & 4. cum seqq. disputat quomodo computatio horum dierum debeat fieri, & in cur. Pisan. lib. 4. cap. 2. num. 2. Gom. Leocent. dec. 27. n. 5. & 13. Quod renuntiatio ista etiam si sit facta alicui idoneo, potest respici per Principem, de quo latè Marienco in dial. 4. part. cap. 12. per totum.

An autem renuntiatione facta officiorum sine jurisdictione $\dagger$ quæ locari solent, ut per Pont. decis. 28. & Cavalcan. dec. 25. part. 2. & locata erit, an resolvatur locatio, ita ut admittatur renuntiatio, disputat Castrens. conf. 4. num. 4. vol. 1. Covar. 2. var. cap. 15. in fin. Vincent. de Anna allegation. 92. vol. 2.

Tandem renuntiatio ista non solum fieri poterit $\dagger$ personaliter, verum per procuratorem speciale mandatum ad hoc habentem, ut notat Didac. Perez in leg. 22. n. 2. lib. 7. ordinament. pag. 412. vers. utrum autem, Aceved. in dict. leg. 4. n. 4.

CAPUT XVIII.

De obligationibus inreresse, aut pœnis, quibus subjacent eligentes seu nominantes officiales Reipublicæ, & de officialium fidejussoribus.

SUMMARIUM.

- 1 Electores seu nominatores officialium Reipublicæ pro culpa eorumdem officialium tenentur sicut ipsi de damni satisfactione seu condemnatione contra eos facta.
- 2 Substitutus officialis gerit periculo substituentis.
- 3 Eligens officialem, an cum exhibendo finito officio liberetur ab obligatione damni rescindiendi.
- 4 Notarius vel Tabellio cui mittitur recipere fidejussorem tenetur ad interesse parti.
- 5 Notarius quibus in casibus non teneatur ad interesse etiam si fidejussio per illum recepta apparuerit & etiam extiterit minus idonea traditur, & num. seqq.
- 10 Electores si plures fuerint alicujus officialis non omnes tenentur in solidum ad damnum per ipsum prestitum.
- 11 Electorum aliqui si fuerint quos ex actis electionis constet non prestitisse suffragia, non tenebuntur ad interesse.
- 12 Electores pro damnis ab officialibus per eos nominatis, prestitis, via ordinaria non vero executiva sunt conveniendi & condemnandi.
- 13 Fidejussores tenentur prestare quilibet Magistratus pro administratione officij sindicatus, siue illud sponte, siue necessario suscepit.
- 14 Quod procedit etiam si idoneus sit facultatibus, & bona sua obliget.
- 15 Fidejussores tenentur ad interesse non ad penam quam Magistratus delinquendo incurrit.
- 16 Magistratus nominans famulum vel officialem non tenetur pro delictis privatis extra officium commissis.
- 17 Fidejussores non tenentur ad interesse ex mala nominatione facta per Magistratum de successore suo.
- 18 Fidejussores ad damnum non tenentur pro gestis ab officiali extra tempus ordinarium & consuetum vacationi officii, etiam si prorogatio termini per quem fuit electus officialis, ipsi concessa fuisset.

- 19 Expenditur in proposito textus, in leg. Labeonem fin. cum leg. seq. ff. de ambitu, & in leg. Lucius, §. Paulus, de administr. tutor.
- 20 Fidejussio qualibet per prorogationem regulariter evanescit.
- 21 Prorogatio tantum operatur inter contrahentes.
- 22 Fidejussio est stricti juris.
- 23 Prorogatio non fit in his quæ sunt stricti juris, de tempore ad tempus.
- 24 Prorogatio cujuscunque termini censetur facta cum iisdem pignoribus, cautionibus, panis, cautelis, renuntiacionibus & clausulis prout erat in primo termino.
- 25 Prorogatio novum contractum non facit, sed tantum profert, nec per prorogationem unquam inducitur novatio.
- 26 Creditori licitum est sine licentia fidejussoris, debitori terminum destinatum solutioni prorogare.
- 27 Prorogatus terminus idem est cum termino destinatio.
- 28 Conciliantur opiniones contraria super obligatione vel liberatione fidejussoria ob Prorogationem, per distinctionem à Mauro depromptam.
- 29 Afferuntur Doctores affirmantes absolute fidejussores ad limitatum tempus obligatos, per prorogationem à creditore debitori factam à fidejussione obligatione nullatenus eximi.
- 30 Fidejussores officialium & ipsi officiales & nominatores eorum quomodo & quo ordine conveniri debeant ob male gesta, & n. 31. & 32.

ELECTORES, seu nominatores officialium † Reipublicæ, pro culpa, seu male eorum gestis, sicut ipsi tenentur de satisfactione damni, seu condemnationis contra eos factæ obnoxij sunt, leg. 1. Cod. de pericul. nominatorum, lib. 11. leg. Imperator. 11. ff. ad municipal. ibi: quod si forte is qui periculose nominavit: leg. quod glossa 12. ff. eodem, ibi: mox peractis omnibus periculum agnoscat, qui non idoneum nominavit, leg. 2. Cod. de susceptione, & arcar: lib. 10. ibi: juxta inveteratas leges nominatores susceptorum, & eorum qui ad preposituram horreorum, & pagorum creantur, obnoxij teneantur si minus idonei sint, leg. executores, 8. Cod. eodem tit. & lib. ibi: & animadvertant quemque nominaverint ad discrimen suum universa que

que gererent illi redundare, ubi notat Bart. & Plat. quod potestas civitatis quæ mittit officiales suos, & executores per comitatum: quod si committunt aliquid illicitum, ut furtum, Barateriam vel concussionem, tenetur potestas pro eis Doct. Peña in leg. agentes, c. de agentibus in rebus, lib. 11. per totum ibi: ubi asserit quod ille qui nominat aliquem ad munus publicum, suo periculo nominat; Innocentius in cap. ex ratione de etate & qualitate; qui tamen alium elegit, videtur testimonium, & approbationem facere pro eo, ut in cap. si servus, 54. distinctione, Paris de Puteo de iudicat. verbo fidejussor. officialium, num. 8. & 9. ubi quod pater nominans filium ad officium tenetur, Bobad. lib. 3. cap. 8. num. 51. cum seqq. & lib. 3. cap. 1. num. 78. Matienzo in dialog. 3. part. cap. 55. num. 3. Aceved. in leg. 1. n. 15. & in leg. 4. num. 8. cum duobus seqq. tit. 6. lib. 3. recopil.

2 Unde officialis & substitutus gerit periculo substituentis, ut in leg. nullus qui nexu 6. Cod. de decurion. lib. 10. glossa in leg. si quis ex corpore, Cod. de mur. leg. lib. 11. ubi Platea num. 16. & hinc provenit quod Magistratus, vel Prætor, qui officiales, seu ministros, sive Coadjutores nominavit tenetur pro delictis eorum in suis officiis patratis ad interesse parti persolvendum, ut in leg. 1. §. si servi, & in leg. 21. §. familia, ff. de public. & vectigal.

3 Et licet controversi solent an eligens & officialem eum exhibendo finito officio liberetur, & aliqui teneant quod sic, ut communiter notatur, in dict. §. familia Ludovic. Roman. cons. 11. in fin. Puteus de iudic. verbo rectores terrarum num. 16. tamen contrarium verius in aliquibus casibus iudico, quos acutè perpendit Aviles cap. 4. glossa verbo entregar circa quod vide Greg. Lopez in leg. 2. tit. 16. part. 6. glossa 5. Paz in prax. 1. tom. 8. part. cap. unic. num. 18. Aceved. in leg. 1. tit. 6. lib. 3. recap. num. 15. & in dicta leg. 4. glossa verbo satisfacere dicto tit. & lib. Bobad. dicto lib. 5. cap. 1. num. 79.

4 & hinc etiam provenit quod Notarius & vel Tabellio cui mittitur recipere fidejussorem tenetur ad interesse parti, leg. 1. ff. de Magistrat. conveniend. quod prosequitur ut per Vicenc. de Franch. decis. 48. num. 3. part. 3. Seraphin. decis. 576. num. 6. Farinac. tit. de delictis, & panis quest. 24. num. 83. & tit. de Carcer. quest. 23. num. 83. Joseph. Ludovic. decis. 33. tota Pirro Maur. de fidejussoribus scilicet 3. cap. 4. Gratian. decis. 69. num. 5.

5 Aliquibus tamen casibus etiam si & fide-

jussio apparuerit, & existerit minus idonea Tabellio, & Notarius non tenebitur: primo si recipit Laudatorem, & approbatorem fidejussoris: Amadeus, de sindicatu num. 21. vers. & ideo cautela est, Joseph. Ludovic. decis. Lucens. 33. à n. 8.

Secundo quando Notarius, vel Tabellio 6 & de mandato iudicis id facit, nam tali casu mandatum iudicis excusat Notarium, vel Tabellionem ut non teneatur; Joseph. Ludovic. dicto decis. 33. num. 17. Farinac. in prax. dicto tit. de carcer. q. 33. n. 9.

Tertio quando principalis debitor est 7 solvendo, & multum dives, & sufficit in proposito quod ejus patrimonium tantum valeat quantum est quantitas promissa; Joseph. Ludovic. dicta decis. 33. num. 14. & 15. Farin. dicta q. 33. n. 91.

Quarto quando Notarius, vel Tabellio 8 recepit fidejussorem minus idoneum & in præsentia partis non reclamantis; Joseph. Ludovic. dict. decis. 33. num. 16. Farinac. dicta quest. 33. num. 92. qui asserit satis esse non tantum expressum, verum etiam tacitum consensum partium.

Quinto quando erat solvendo & fide- 9 jussor tempore fidejussionis præstitæ, licet ex post facto fuerit effectus non solvendo, Farin. dicta quest. 33. num. 93. & idem in nominatibus officialem tunc idoneum, si postea non idoneus efficiatur observat Aceved. in pragmat. de los Positos, cap. 3. num. 7. & in leg. 13. num. 14. lib. 3. recap. & adverte ad prædicta quia sunt contingibilia.

Illud autem advertimus, ut ad curiam 10 à qua occasione Notarij aliquantulum divertimus, redeamus, quod si plures fuerint electores alicujus officialis, non omnes in solidum tenentur, ut in leg. fin. ubi communiter DD. ff. de const. pecun. & in leg. si plures, ubi Bart. & Alberic. nisi aliquis non sit solvendo Pirrus Maurus, dict. cap. 4. num. 23.

At si constiterit ex adis electionis ali- 1 quos ex electoribus non præstitisse suffragia pro tali officiali profecto non tenebuntur, argument. text. in leg. cum plures, §. servum ff. locat. docet Puteus relatus ab Aviles dicto cap. 4. Prætor. n. 22.

Electores autem pro interesse, aut dam- 12 nis ab officialibus per eos nominatis, præstitis via ordinaria, non autem executiva sunt conveniendi, & condemnandi cum nullum contra eos adsit obligationis, seu fidejussionis instrumentum, cum tamen ex electione seu nominatione resulteret contra eos quedam ad instar approbatorum obligatio,

obligatio, quod quidem singulare est, & omni animadversione dignum, & ita in testibus approbationibus tenet expresse Ioan. Gutier. lib. 1. quest. 2131. pract. n. 10. ibi: *utque ordinaria opus erit ad eos conveniendos*, Aceved. dum specialiter, & singulari jure in approbantibus bona eorum, qui pro redditibus Regiis se obligant, contrarium observat, in leg. 6. tit. 1. lib. 9. Recopil. à n. r. & in Notario, qui accepit fidejussorem, quæ postea apparuit inutilis, & insufficientis, Farinac. decis.

Cum tamen pro administratione sui officii quilibet Magistratus sive voluntariè illud susceperit, sive necessario, teneatur fidejussores pro Syndicatu præstare, ut in leg. 2. in fine ff. ad Municip. ibi: *Imperator Severus & Antoninus rescripserunt non minus eos qui compulsi magistratu fungantur cavere debere, quam qui sponte officium agnoverunt*, notat Penna in leg. si quis decurio Cod. de decurion. lib. 10. & facit textus in leg. 2. tit. 16. lib. 2. ordinam. quod procedit etiam si idoneus sit facultatibus, & bona sua obliget; quia adhuc non relevatur à præstanda cautione, ut in leg. 1. ff. ut legat. sue fidei nominatione, Cavedo observat. Alex. in leg. 1. numero 12. & 13. ff. qui satisfac. cogant. idem jus (quod in electoribus, & nominatoribus supra animadversum remanet) in fidejussoribus procedit, & observandum erit, ut in toto tit. de magistrat. conven. observat Pirrus Maurus tract. de fidejussor. cap. 36. alias in præludiis secheonis, fol. 1139.

Tenentur tamen ad interesse, non ad pœnam, quam Magistratus seu officialis delinquendo incurrit, ex text. formali in leg. 1. Cod. de peric. eorum qui pro magistrat. intr. lib. 11. ubi Bart. & Plat. ubi quod isti fidejussores non tenentur ad id quod Magistratus seu officialis extra officium contraxit, vel deliquit; Bald. in leg. 2. ff. de magistrat. conven. & in authent. hoc licet porrectum con. fin. Cod. de sacros. Eccles. Hypolitus de Marfil. in repetit. rubrica de fidejussor. n. 181. Nata conf. 102. n. 5. Mantie. de tacitis & ambig. l. 16. tit. 4. n. 22. Raudens. decis. 715. n. 20. Hering. de fidejussor. part. 2. n. 35. & 189. Aviles in cap. 4. glossa verbo obligando, & iudicio Syndicatus, cap. 3. n. 19. Giurba decis. 88. num. 8. Sicut nec tenetur magistratus nominans famulum, vel officialem pro delictis privatis extra officium commissis, ex pluribus quos refert Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 10. num. 40. tom. 2.

Non tamen fidejussores isti tenentur

ex mala nominatione facta per Magistratum vel officialem de successore suo, quæ utique nominatio frequentissime ab eis speciali oppidi consuetudine, vel ordinatione, quæ solet fieri, immediatè officiales antiqui solent novos creare, ita Doct. Platea, in dicta leg. unic. Cod. de his qui pro Magistrat. fidejuss. Aviles ubi supra numero 19.

Nec etiam tenebuntur ad interesse vel quid præstare pro gestis ab officiale extra tempus ordinarium, & consuetum vacationi officii, etià si prorogatio officialis ex nova concessione vel aliquo accidenti termini per quem fuit electus, concessa fuerit, ut docet Bart. vel alias ejus nomine Nicolaus de Neapolis autor illius lectionis, in leg. titius, ff. de executione, tutorum.

Pro cujus opinione Primò facit textus in leg. Labionem fin. cum leg. seqq. ff. de ambitu, & in leg. Lucius, §. Paulus, ff. de administrat. tutor. ubi fidejussor tutoris non tenetur pro eis quæ tutor extra pubertatem sponte gerit.

Secundo quod regulariter qualibet fidejussio per prorogationem evanescit, & resolvitur, ut in leg. item queritur, §. qui impleto, ff. eodem glossa, in leg. 2. Cod. de procurat. Iaso in leg. lecta. numero 9. versic. circa istud notabile, ff. si certum petatur, qui ampliat hoc verum esse etiam si fidejussor sit absens, & ignorans, ut in leg. si unus, §. 1. numero 1. vers. nota ex isto textu, ff. de pact. & in leg. 1. §. & post operis, ff. de operat. nov. nuntiat. ubi in terminis prorogationis loquitur Decius, in cap. de causis numero 4. & 5. & ibi Berroius numero 34. de officio delegat. Gratus respon. 126. numero 7. vol. 1. Gabriel. in titulo de fidejussor. conclusionem, 3. numero 70. vers. quarto limita, Thesaurus decis. Pe-dem. 125. tota, Mascard. conclus. 124. numero 15. Rota Roman. decis. 5. 6. & 7. nam. 1. Mantie. de tacit. & ambig. part. 2. lib. 16. num. 21.

Tertiò quod prorogatio tantum operatur inter contrahentes, cæteris vero non intervenientibus præjudicium nullo tempore, seu casu irrogavit ut Doctor. Immol. conf. 12. vers. quodam in fine Barbacia conf. 31. vol. 1. & conf. 15. vol. 7. Alexand. in leg. 3. in fin. ff. de damno infecto.

Quarto quia fidejussio est stricti juris, ut in leg. si pignore, & in leg. si fidejussor, ff. de fidejuss. Decius conf. 107. numero 2. Bursat. conf. 193. num. 4. Sfortia conf. 4.

conf. 41. numero 45. Menoch. conf. 119. numero 6. & conf. 213. numero 13. Mantica. ubi supra dicto lib. 16. tit. 14. num. 1. & 2. & prorogatio non fit in his quæ sunt stricti juris † de tempore ad tempus, ad notata, in cap. Petrus & Gregor. de officio delegati.

Contraria tamen sententia sequentibus fulcitur fundamētis: & primo, quia prorogatio † cuiuslibet censetur facta cum ejusdem pignoribus, cautionibus, pœnis, cautelis, renuntiationibus, & clausulis, prout erat in primo termino, docet Negufantus, de pignor. 3. part. membr. 6. part. princ. num. 3. vers. adverte tamen, Anton. Gabriel. tit. de delation. conclus. 2. num. 4. & vulgo jactatur quod prorogatio novum † contractum non facit, sed tantum profert: Ruinus *conf. 101. num. 3. & per prorogationem nunquam inducitur novatio, ut in §. praterea Institut. quibus mod. solvit obligatio.*

Secundo facit quod licitum est creditori † absque licentia vel permissione fidejussoris debitori terminum destinatum solutioni prorogare, nec ex hoc fidejussio liberatur, uti confirmant Hostiensis & Anchar. Imol. & Abb. in cap. constitutus de fidejuss. Bart. in leg. Lucius, §. Paulus, ff. de administratione, Tutorum, Alex. in leg. lecta ubi Iason. 2. ff. si cert. petat, Vivius lib. 2. commun. opin. opinione, 110. Cefal. *conf. 331. num. 26. vol. 3. Bertrand. conf. 188. vol. 1. in princ. Anton. Gabriel. de fidejuss. conclusionem, 3. numero 1. Marfil. dicta rubrica de fidejussor. num. 9. Strach. de deceptoribus, part. 5. n. 1.*

Tertio quia terminus prorogatus † dicitur, & est idem cum termino destinato; Felinus, & Cagnol. in cap. de causis de officio delegati, & in terminis quod per simplicem prorogationem termini factam principali non liberentur fidejussores, ex leg. item queritur, §. qui impleta, ff. de locat. Dinus *conf. 11* quæ talis est, Ias. in leg. 2. num. 28. alias, 25. Cod. de judic. Alex. *conf. 72. habita opportuna lib. 6. Socinus conf. 21. lib. 1. Rota decif. 1. de posit. in antiquis.*

Pro quarum opinionum oppositarum discordia † sedanda videndus est Parisius de Puteo, verbo fidejussor. officialium, cap. 1. numero 11. Antonius Heringius de fidejussor. cap. 2. §. 12. à numero 4. ubi latissime procedit Pirrus Maurus eodem tractat. cap. 33. sectione, 1. num. 16. Cujus verba, quia vere scopum attingit ad litteram pro vera resolutione referre de-

crevi ibi: pro concordia sic distinguas ut etiam supra tetigimus, quod prima opinio quod facta prorogatione, liberentur fidejussores procedat quando fidejussores sunt obligati ad certum prefinitum tempus & limitatum, & dictum tempus esset elapsum, nam tunc facta prorogatione. & termini dilatione fidejussores non tenentur amplius, & sic quando ex prorogatione termini augetur obligatio fidejussoris, puta, quia esset obligatus per duos annos, & prorogaretur ad duos alios annos; nam tali casu fidejussores efficiuntur liberati, Abb. in dicto cap. 6. constitutus, 10. Ias. in dicta leg. 1. Cod. de judic. Decius & Felinus, in dicto cap. de causis, & in cap. praterea de appel. Alexand. *conf. 72. libro 6. & conf. 66. numero 6. lib. 7. Gratian. respons. 126. numero 12. vol. 1. & diximus supra in hac eadem 2. part. sect. 3. cap. 2. illat. 2. 3. & 4. & per totam.* Secunda opinio quod per prorogationem & dilationem termini fidejussores non liberentur, procedit quando fidejussores sunt simpliciter obligati, & sic quando per prorogationem non augetur obligatio; quia tunc facta prorogatione fidejussores non liberantur; quia per talem prorogationem in aliquo non gravantur, & ratio est, quia tunc prorogatio est facta ad differendam solutionem non autem ad finiendam, & tollendam obligationem quo casu per prorogationem nunquam fidejussores liberantur, & ista distinctio est communis quam passim firman DD. Specul. de fidejussor. §. 1. numero 19. Alexand. dicto *conf. 72. numero 6. & conf. 66. libro 7. Socinus conf. 21. visis colum 4. in fin. lib. 1. Capil. Tholof. decif. 181. ubi addit. Decius conf. 95. in fin. & conf. 400. Marfil. rubr. Cod. numero 89. Franc. in cap. 1. de iurejurando in 6. Guid. Papa, singular. 977. numeri 1. Abbas in dicto capite, constitutus, numero 11. eodem, Gratian. dicto respons. 126. numero 12. lib. 1. Tiraquellus de retract. §. 1. glossa 7. numero 26. vol. 3. Felinus in capite, de causis numero 3. versiculo contrarium tamen, ibi: secus si simpliciter fidejussoris, ubi Decius numero 7. Bart. de clausul. 41. glossa. 7. ad notata, quibus etiam adde Stracha de deceptoribus, part. 5. numero 1. Franc. Marc. decif. 539. Bertrand *conf. 188. vol. 2. Garrocius de locatone & condemnatione, part. 3. tit. de fidejussor. numero 2. Mascard. quest. 4. num. 12. qui hanc distinctionem communem vocat, ut etiam eam communem appellat Ant. Hering. de fidejussor. cap. 20. §. 12. num. 3. Et quando prorogatio dicatur augere obligacionem, vide Dec. in dicto**

cap. de causis num. 7. ut etiam quando prorogatio obligationis fit, tertij prerogativæ præjudicat; advertit Gallosius, *de obligat. camerali. n. 19. 22. 23. & 24.*

Non tamen me fugit aliquos tamen maximæ autoritatis viros ausos fuisse hanc communem distinctionem impugnare, ab-
 29 solutè affirmantes fidejussores † ad certum, vel limitatum tempus obligatos per prorogationem per creditorem debitori factam à fidejussoria obligatione nullatenus eximi & liberari; inter quos fuerunt Ias. in *leg. lecta num. 9.* Panor. in *dict. cap. de causis* ubi Beroius *n. 37. de officio delegati*, quod ipse hanc opinionem communem esse testatur Gabriel. *de fidejussor. col. 3.* Emmanuel. Suarez in *The saur. commun. opin. littera F. num. 160.* Thesaurus *decis. 125.* & hanc æquiores, veriores, communiores, & in via disputativa sustentabiliorem esse inquit, Ant. Hering. in *dicto tract. de fidejussor. cap. 70. §. 12. num. 4. usque ad fin.* qui ad ipsa respondens contrariis opinionibus, & validis fundamentis, comprobare nititur.

Quid quod tamen non recedas à distinctione, supra firmata quæ & numero &

pondere DD. eam præcedit, & præponderat; quo tamen ordinè † debeant conveniri officium eorum nominatores, & fidejussores, docet Papinianus, licet difficili verborum sensu, in *leg. Imperator. 11. cum duabus seqq. ff. ad municip. & de incol.* quarum verba sic se habent, *Imperator Tiberius Antoninus, & leg. 12.* ita ait: *& ei qui &c.*

Ex quarum legum contextura id in summo deducitur: primo loco convenientes esse † Magistratus, vel officiales quando malè gesserunt; secundo his excussis, eorum fidejussores; tertio & ultimo nominatores seu electores, qua de re utiliter satis Ioann. Gutierrez. *de juramento confirmando, 1. parr. cap. 23.* ibi *ex ea limitat. &c.*

Quando vero Magistratus † seu officialis cui jus dandi tutorem pupillo compete-
 32 bat, vel non dedit, vel non idoneum; tunc primo loco convenitur tutor seu curator; secundo ejus fidejussor, tertio subsidiaria actione Magistratus & ejus heres, ut posteriori gradu nominator, seu elector, ut *§. sciendum institut. de satisfact. tutor.* ubi notabiliter D. Richard videndus.

TRACTATUS DE OFFICIALIBUS IN PARTICULARI. PARS SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

De Pratoribus civitatum eorumque locum Tenentibus, & Judicibus Ordinariis cujuslibet loci, tam Regiæ Coronæ, quam privatorum Dominorum, seu Baronum.

SUMMARIUM.

- 1 Pratorum muneris varia quas sortitur, asferuntur nomenclaturæ.
- 2 Pratoris Ethimologia traditur, remissivè.
- 3 Correctoris, Pratoris aut Præsidis provincia nomen in Regno Castella frequentius adaptatur eis qui in civitatibus & villis Regiæ Coronæ præponuntur & constituuntur à Rege.
- 4 Correctoris nomen satis novum in Hispania.
- 5 Correctoris nomen à quo tempore & à quo Rege regnante usitatum fuerit.
- 6 Correctorum nominatio absque dubio ad Regem spectat.
- 7 Creatio Magistratuum vel Judicum inter Regalia constituitur.
- 8 Rex Hispania nullum cognoscit Superiorem temporalem, nec Imperatori subjacet, & major reputatur in regno suo quam Imperator in Imperio & n. 9.
- 10 Expenditur in proposito textus, in leg. 1. tit. 4. part. 1. & leg. 2. tit. 18. eadem part. 3. & leg. tit. 9. lib. 3. recopil. & in leg. 1. & 7. tit. 1.

- 11 Rex potest omnes Magistratus seu judices vel officiales in civitatibus vel villis suæ Regiæ Coronæ ad libitum præponere contra oppidorum voluntatem & civibus eorum resistentibus.
- 12 Correctorem seu Pratorem Concilium civitatis poterit nominare in aliquibus casibus.
- 13 Pratores in urbibus magnis solent esse equites, qui quia legum notitiam vel scientiam non professi sunt suos Assessores habere debent, seu potius locum Tenentes.
- 14 Assessores seu locum Tenentes Pratorum qui solebant nominari ab ipsis Pratoribus, jam à Regiæ Coronæ Consiliariis nominantur.
- 15 Assessores Pratorum non dicuntur judices delegati, sed ordinarii.
- 16 Assessores Pratorum quomodo uti debeant officio suo, & quæ in eis qualitates concurrere debeant ut ad tale munus eligantur, traditur remissivè.
- 17 Iudices tantum ordinarii qui vocantur Alcaldes in parvis villis Regiæ Coronæ nominantur ab ipsarum Conciliis.
- 18 Alcaldes verbum arabicum censetur.
- 19 Iudices ordinarii & ceteri officiales in oppidis Dominorum, an ab ipsis Dominis, an vero à Conciliis nominari debeant.
- 20 Iudicum creatio ex radice seu fonte jurisdictionis provenit.
- 21 Vendita seu concessa villa, attento jure communi, videtur concessa jurisdictione ipsius.
- 22 Vendita seu concessa villa, attento legibus Regni Hispaniæ, non censetur concessa

- concessa jurisdictio, nisi expresse caveatur.
- 23 Concessa jurisditione simpliciter, an videatur commissum merum & mistum imperium, vel simplex tantum jurisdictio.
- 24 Concessa jurisditione territorii, an videatur concessa in mari adjacenti territorio, remissive.
- 25 Concessa per Regem jurisdictio, videtur tantum concessa quoad primam instantiam.
- 26 Concessio jurisditionis, quantumvis sit ampla & exuberans, simul cum territorio & Dominio totius oppidi aut ville, Suprema jurisdictio nunquam censetur tributa.
- 27 Jurisdictio Suprema à Rege non potest separari & impossibile est quod à Rege abdicetur.
- 28 Rex dum concedit alicui Dominium seu jurisditionem omnimodam in aliquo oppido, seu jus quod communiter in Hispania vocatur Vassalaje adhuc, vicini illius oppidi, etsi Dominio subiaceant omnimode, tamen Regis vassalli dicuntur.
- 29 Vassalli Baronum semper dicuntur subditi Dominio Regis, & tenentur eum defendere contra Barones.
- 30 Potestatis Supreme excepto effectu, in aliis omnibus vicini oppidi condonati alicui quoad Dominium & jurisditionem, dicuntur vassalli dicti Domini.
- 31 Venditionis aut concessionis verba inspicienda sunt, ut dignosci possit quid concessum aut venditum fuerit.
- 32 Jurisdictio an in perpetuum vel ad vitam concessa videatur, ad dignoscendum traditur remissive.
- 33 Jurisdictio an personæ vel territorio concessa fuerit, remissive.
- 34 Jurisdictionem præscribi posse tam de jure communi, quam Regio certum est.
- 35 Jurisdictio contra Regem immemoriali præscriptibilis est.
- 36 Jurisdictionis præscriptionem vel immemorialem ad perficiendam, an requiratur scientia Regis vel ejus officialium.
- 37 Potestas seu jurisdictio Suprema Regis omnino impræscriptibilis est.
- 38 Præscriptio jurisdictionis contra Regem fit immemoriali, vel tempore, 40. annorum cum titulo: ac contra Dominos particulares tempore ordinario 10. vel 20. annorum cum scientia illius contra quem præscribitur.
- 39 Signum jurisdictionis est creatio officialium.
- 40 Erectio furcæ vel patibuli per mandatum Domini vel ejus officialium, signum est jurisdictionis concessæ vel obtentæ.
- 41 Quod procedit etiam si per centum annos non fuerit aliquis suspensus in illa furca.
- 42 Jurisdictio in secunda instantia, probatur ex eo quod ad aliquem deferantur appellationes.
- 43 Jurisdictionis usus & exercitium probatur per impositionem & exactionem Collectarum seu Gabellarum, solutionem census factam Domino vel oppido, receptionem decimæ, & Custodiam Civitatis.
- 44 Jurisdictio nunquam probatur ex actibus qui Dominio conveniunt, cum unum ab altero prorsus separatum sit.
- 45 Jurisdictionis licet sint plures actus & per unum probatum, videatur probata tota jurisdictio in universum; hoc intelligi tamen debet si ille actus sit universalis.
- 46 Jurisdictionis concessio quando non est aperta & non adest titulus, cum agitur de ea interpretanda, extendenda est vel coarctanda per usum & exercitium possidentis.
- 47 Baro vel Dominus oppidi in quo sibi concessa fuerit jurisdictio, poterit suum judicem qui vulgo Alcalde mayor nominatur, constituere cujus jurisdictio concessa tantum censetur in prima instantia, non autem in secunda, nec in gradu appellationis.
- 48 Jurisdictio in secunda instantia si expresse concessa fuerit iudicibus à Baronibus creatis, quamvis ad eos appellari possit, tamen ab sententia ab eis lata in gradu appellationis, appellatur ad Regiam Curiam.
- 49 Iudex, vulgo Alcalde mayor appellatus in nihilo maior reputatur ceteris iudicibus ordinariis, etsi hoc nomine contrarium significare videatur.
- 50 Indices per Dominos seu Barones creati in suis villis, non possunt nominari Correctores, sicut iudices Regis in ejus oppidis.
- 51 Indices à Baronibus nominati non possunt multam indicare extrajudicialem in contumaces seu rebelles suis iussionibus nisi ob defensionem sue jurisdictionis & in quantitate trium Solidorum auri.
- 52 Iudicibus per Barones constitutis non debent persolvi salaria ex bursa communi, sed ex bonis ipsius Domini.
- 53 Indices vulgo, Alcaldes mayores nominati à Dominis oppidi non possunt ob infirmitatem

infirmatē constituere suos substitutos, qui in Hispania vocantur, Tementes.

54 Barones seu Domini in oppidis in quibus jurisdictionem habent, reputantur ad summum ut Praetores seu Correctores Regis.

55 Baronibus seu Dominis oppidorum dum jus ex privilegio ita competit, poterunt iudices ab ipsis nominati nominare sibi substitutos.

56 Praetorum seu iudicum officia vulgo, Alcaldes ordinarios, quia sunt necessaria, nullus potest ab eis nisi ob infirmitatem vel aliam rationabilem causam excusationem habere.

57 Praetorum seu iudicum ordinariorum ad officia acceptanda quomodo compellendi sunt ad ea electi.

PRÆTORUM munus diversum in Iure nomenclaturam ꝑ sortitur, nam & Præses, vel Præfectus, Prætor, seu Corrector, vel

Reipublicæ Administrator, ut in author. de iudiciis in princip. ubi gloss. verbo administratoribus qui tali muneri, designantur, & solent nuncupari; & hæc nomina ad significandum prædictum munus, synonyma sunt, ut colligitur, ex l. 4. & cod. tit. Cod. de officio, Rectoris, leg. Iul. Cod. ut omnes Iudices tam civiles quam crimin. leg. de aliment. Cod. de translat. ibi: de futuris autem sine prætore, aut presidente l. 2. Cod. quibus non obicitur longum tempus præscriptio, ibi: præfectus noster, leg. de omnibus, & leg. legatus Caesaris 10. ff. dict. penultima, ff. de offic. Præsidis auth. ut iudices sine quo suffragio. Hæc autem omnia gloss. & ibi Platea in l. 2. Cod. de decurion. Bart. Angel. & Alex. in l. 1. ff. de officio Præsidis, Montalt. in repertorio legum. Regni verbo Correctores, & in l. 1. tit. 4. part. 3. Avendaño in cap. 1. Praetorum, docet Conradus in templo iudicum lib. 1. cap. 7. & in Curiali brevi, lib. 1. cap. 9. Cassan. in catalog. gloria mundi, 7. part. considerat. 18. Petr. Gregor 3. part. syntagmatum juris, lib. 4. cap. 32. num. 3. & sequenti, Feneft. de Magistratibus, cap. 19. & cum barone, Didacus Perez in Rubric. tit. 16. lib. 2. ordinament. verbo de los Corregidores, Etimologiam ꝑ cuiuscumque nominis, & in quibus officium Praetoris seu correctoris cum aliis Magistratibus, docet & latè prosequitur Bobad. lib. 1. politicor. cap. 2. & n. 3. cum seqq.

Nomen autem Correctoris ꝑ Praetoris, aut Præsidis Provinciae, in Regno Castel-

la frequentius adaptatur eis qui in civitatibus & villis Regiæ Coronæ præponuntur, & constituuntur à Rege nostro, ut in lib. 1. & 3. & 5. art. 5. lib. 3. Recopil. docet Conradus in pract. cap. 4. Bobadill. ubi supra num. 9. & 11. & in Hispania novum & satis modernum ꝑ est, si quidem tempore Regis Alphonsi IX. cognomento sapientis legum patrij juris conditoris, qui hodie communiter vocantur, Corregidores Iudices, & vulgo Alcaldes cognominabantur, ut in l. 1. Otro si Iudices, tit. 4. & l. 1. tit. 16. part. 3. & l. 4. tit. 24. eadem part. ibi: Pro iudicio de Alcalde de alguna Ciudad, o villa & in l. 6. & 7. tit. 18. part. 3. ubi Gregor. Lopez gloss. fin. & multo post, ita fuit observatum, ut in l. 1. & 2. tit. 22. l. 8. novæ recopil. & à tempore ꝑ tantum Alfonsi XI. hoc nomen Correctoris usitatum invenio in curiis Legionens. civitatis, Era 1387. petit. 8. & in curiis celebratis ab Henrico II. Burgis, Era 1411. petit. 4. & à Ioanne Rege I. huius nominis Viruice, Era 1487. petit. 24. & à Domino Ioanne II. in civitate Camorens. l. 4. 32. ex quibus prodita fuerunt, l. 1. ordinament. l. 1. & 2. tit. 16. lib. 2. hodie l. 1. & 3. tit. 9. lib. 3. recopil. lib. 4. tit. 9. eodem lib. Et plures de officio & cura Praetorum egerunt, ut videre licet per Castill. de Bobadill. ipse autem & accuratius & latius omnibus, ita ut Hispaniæ tanto viro, & huius rei autore gloriari possimus.

Nominatio autem istorum ꝑ Correctorum absque dubio ad Regem nostrum spectat; licet enim antiquitus in populo Romano resideret, ut constat, ex Cicerone in Rufum ibi: Omnes potestates, imperia, curationes ab universo populo Romano proficisci convenit, tamen ad sedandas ambitiones, quæ in gubernatione mundi, & dignitatibus distribuendis, (vel ut aptius dicam) usurpandi jam vigeant, populus in Augustum Cæsarem Imperatorem secundum, omne imperium, & potestatem transtulit, leg. regia, quæ ita nuncupatur, vel quod à Romulo expressa leg. talis potestas fuit concessa, vel quod ex tali translatione, seu lege lata Regis majestas fuerit concessa, ut patet ex l. 1. ff. de constit. princip. exornat latissimè Tapia in dict. l. 1. qui integrum super ejus interpretatione confecit librum præsertim cap. 1. novissimè, ff. de origine juris, lib. 1. de offic. præfecti prætorio, leg. 1. sed hoc statu Cod. de vetero iure; sed & quod Principis instantia, de jure naturali gent. & civil. ibi: cum lege Regia, quæ de eius imperio lata est, populus eis, & cum in omni imperium suum, & potestatem tran-

fluerit, 1. ubi Gregor. Lopez verb. *las gentes*, & 2. 7. tit. part. observat Corrañus lib. 7. *miscellarum*, cap. 8. Philip. Cornus *conf.* 1. vol. 3. & *conf.* 177. vol. 1. Añar. Ribaldus in *historia juris civil.* lib. 4. circa principium, Conrad. in *templ. iudic.* l. 1. cap. 1. tit. de *Imperator.* num. 1. & sequent. Menchac. lib. 2. *controv.* Eufar. *Illustr.* cap. 82. num. 2. Corr. in *practicis* cap. 1. num. 3. Cassaneus in *catalog. gloria mundi*, part. *considerat.* 24. vers. 15, Petrus Gregor. *syntagm. juris*, 3. part. lib. 47. cap. 20. num. 5. Parlador lib. 2. vers. *quotid.* cap. 1. num. 5. Mier. de *majorat.* 4. part. *quest.* 1. num. 46. & in *nova impressio.* num. ... Castill. de Bobadill. lib. 1. *politicorum*, cap. 2. num. 15. & lib. 3. cap. 8. num. 103. & num. 152. Mastrill, de *magistratibus*, quæ utique translatio Imperii videtur divino testimonio approbata ut habetur Matthæi, cap. 22. ibi: *Reddite quæ sunt Cæsaris*, notat. Oldrad. *conf.*

7 Itaque inter regalia constituitur † Magistratuum vel Iudicum Creatio, l. 2. ff. ad *Iuliam de ambitu*, ibi: *Quid ad curiam Principis Magistratuum creatio pertinet, non ad populi favorem*, & in cap. 1. quæ sint regalia veluti in usibus feudorum ibi potestas constituendorum Magistratuum, ad Iustitiam explendam, & in ea fundatam habet, invictissimus Rex noster suam intentionem, & docet Afflicis, in cap. 1. *quæ sunt regalia in usibus feudorum* versic. *potestas, ex num. 1.* Bald. in cap. 1. in princip. ex num. 2. de *allodiis*, Alex. in l. 1. n. 35. versic. Unde dicit Bald. ff. de *iur. omni. iudic.* Albertus Brunus *conf.* 120. *collat.* 2. versic. & si *iurisdic.* & Rex noster non cognoscit Superiorem † temporalem nec subiacet Imperatori de quo vide quos refert Azeved. l. 1. tit. 1. l. 4. num. 16. Et quod major reputetur Rex noster in Regno quam Imperator in Imperio est textus expressus, in l. 8. tit. 1. part. 2.

8 Et hinc inferere poteris omnia ea quæ adducunt Chronistæ Hispaniæ in hoc articulo, quod Rex invictissimus † noster non recognoscit Superiorem, nec Imperatori subiacet.

10 Et de iure Regni expresse ita cavetur † in l. 2. tit. 4. part. 3. & l. 2. tit. 18. eadem part. 3. & l. 1. tit. 9. lib. 3. *recopil.* & in l. 1. & 7. tit. 1. l. 4. docet Martinez in l. tit. 10 *gloss.* 2. n. 1. lib. 5. Bobadill. ubi *suprà* n. 19. & lib. 2. cap. 16. num. 73. & num. 74. Ramirez de *leg. Regia* 23. num. 60. Valase. de *iur. emphyt.* *quæst.* 8. num. 21. Corr. in *Regia possession.* 2. part. 9. 9. usque ad finem, Ioannes Garcia de *expensis*, cap. 968. Burg. de Paz in *pragm. legum Taur.* n. 32. Mastrill. ubi *suprà*.

Unde Rex ad libitum potest omnes † Magistratus seu Iudices, vel officiales in civitatibus vel villis suæ Regiæ Coronæ ad libitum præponere contra voluntatem oppidorum, & eorum vicinis resistentibus; quia omnis Iurisdicatio in regno isto ab eo provenit & dimanat tanquam à fonte Iustitiæ, & in *auth. constitutivo*, quæ de dignitatibus in 1. Bald. in cap. 1. *quis dicatur Dux, Marchio, seu Comes*, in verb. à Principe, in usibus feudorum, & facit text. in cap. Dominus, *distincte* cap. *fundament.* in 1. de *elect.* in 6. Andeisen in tit. *quæ sint regalia*, verb. *potestas constituendorum*, Lucas de Peña in *leg. contra* vers. 77. de *re milit.* lib. 12. Cassaneus in *consuetud. Burg. rubric.* 8. in 3. versic. *Nunquid in addit.* num. 24. & in *Catalog. gloria mundi*, 5. part. *considerat.* 24. versic. 15. & 71. & *considerat.* 30. Petrus Gregor. *dict.* 3. part. *syntagm.* lib. 47. cap. 2. num. 60. versic. Proinde & num. 9. Montalbus in l. 50. tit. 6. part. 1. verb. *frequentas* versic. *pro contraria parte*, Arendanus in cap. 1. *Prætorum*, Covarruv. in *pract.* cap. num. 9. Matienz. *leg.* 1. *gloss.* 21. num. 3. tit. 10. ibi: *recopil.* Girond. de *gabel.* 1. part. num. 33. verb. *lære alleg.* 80. tom. 2. à num. 3. & 4.

12 Sed in aliquibus casibus poterit Concilium † civitatis seu villæ nominare Correctorem, seu Prætorem veluti si decesserit antequam nominaretur cuius locum Tenens, seu Substitutus, vel si esset in loco tam distante seu remoto, quod in longo tempore non posset facile adiri aut rogari, aut propter suas ingētes & magnas curas & occupationes negligens esset in nominando Correctore, ut videre licet per Castill. de Bobad. *dict.* l. 1. *politicor.* cap. ex *rationibus & iuribus per eum perpenfis* ex num. 24. cum *seqq.* Istorum autem Prætorum seu Correctorum, condiciones & qualitates tanti muneris, seu dignitatis capaces sint existimentur, ac merito eligantur & nominentur tradit copiosè & satis eruditè Bobadill. *dict.* lib. 1. cap. 3. & quomodo sic nominati uti debent tali munere, tradit, per totum suum tractat. & omnes alii relati qui de prætura scripsere.

Hi autem Prætores quandoque (utpote in urbibus magnis) solent esse equites, qui nec legum scientiam nec notitiam professi sunt vel fuerunt, nec habent; & ideo frequenter debent habere suos † Assessores, vel ut aptius dicam eorum locum in Iustitiæ administratione, & litium expeditione tenētes quos hic pono sermone vulgari, eodē appellamus nomine nempe

Tenientes

Tenientes quod jure communi etiam prævisum existit, ut in *authent. de mandatis Principum festinatis*, ibi: etiam Consiliarium, & quicumque fuerit circa te assumere virum optimum & purum undique & contentum his quæ à fisco dantur, & si quis Prætor spem auxerit, & non inveneris eum custodientem tibi fidem justam illum quidem expelles & in *auth. constit. 82. ibi: in nostris Magistratibus omnino ad manus sint*, & assessores, qui legum placita explicent, & illi illorum suppleant occupationes, & de jure nostro regio, est textus in *l. 22. tit. 9. part. 2. ibi: E para facer bien, esto bien asi como conviene debe aver consigo omes Savidores, de fuero, e de derecho, que se ayuden a librar los pleytos, e con quien aya consejo sobre las cosas dudosas & in l. 10. tit. 5. lib. 3. recopil. ibi: y mandamos que quando se les fuere prohibidos de los tales officios se les mandare, y encargue de nuestra parte que tomen y tengan consigo tenientes letrados de sciencia y experiencia, & in l. 1. 11. & 22. eod. tit. 5. & lib. 3. ibi: Que sirvan los officios por si mismos y por sus oficiales siendo ellos presentes, & in l. 4. tit. 6. lib. 3. tit. 6. docet Avendaño de execut. cap. 3. num. 1.*

Horum autē Assessorum seu locum rentium Correctorū nominatio † solebat esse curæ, & potestati eorum, ut in *lib. 4. ibi: excoja tit. 6. lib. 3. recopil. Aviles in cap. 4. Prætor. in princip. Bobad lib. 1. politicor. cap. 12. num. 3.* Jam vero à Consiliariis Regiæ Coronæ creatur, sicut ipsi qui Prætorum assessores, seu locum tenentes Jurisdictionem Ordinariam merum & mixtum Imperium habent, & utique de omnibus causis cognoscere valeant; quia eorum autoritas à lege pender, ex Cassaneo in *Catalog. gloria mundi, 7. part. considerat. post principium, Aviles in cap. 4. Prætorum gloss. juxta n. 2.*

Nec Iudices nec legati dici possunt †, sed Ordinarij dicuntur ut observat ex veriori resolutione Hypolitu. Rimi. & in *Rubr. ff. de offic. ejus cui mandata est Jurisdictio, Maranta de ordine Iudiciorum, 4. part. distinct. 5. num. 18. Covarr. lib. 3. Variar. cap. 5. tit. num. 4. Aviles in cap. cum Prætorum, cap. 4. & in glossa verb. Iustitia, num. 5. Avend. eodem tractat. 1. part. cap. 3. num. 2. Aceved. in l. 10. tit. 5. num. 1. & 2. in l. 1. tit. 9. lib. 3. recopil. Cæsar Costa lib. 2. variar. ambiguarum, cap. 7. & latius, atque elegantius Petrus Augustus Morla, in *Imperio Iur. tit. de Jurisdict. omn. Iudic. in præludijs num. 85.* qui refert & respicit contrariæ opinionis sequaces.*

Et quomodo uti debeant officio suo,

quæ † qualitates in eis concurrere debeant ut ad tale munus eligantur, & de plurimis ad eos spectantibus videndus est Castillo de Bobad. dicto lib. 1. cap. 12. per 10.

Sed in oppidis & villis parvis Regiæ Coronæ, nominantur vulgo Iudices † Ordinarij ab ipsis Concilijs, qui vocatur, *Alcaldes* ut in *l. 1. versic. Otro & lib. 4. & l. 1. tit. 16. part. 3. & lib. 4. tit. 24. eadem part. ibi: Por luicio cap. 4. num. 5. in fin. Bobad. lib. 1. cap. 2. num. 11. & lib. 2. cap. 16. num. 71. & in eis crimin. inest quadam permissio & tolerantia Regis ut nomine suo Iudices eligant & constituent D. Lar. alleg. 80. n. 1. videndus.*

Et verbum hoc *Alcades* arabicum † arbitror de quo vide Orosium, Covar. in thesaur. lingue Latine in dict. verb. *Alcaldes*.

In oppidis verò † Dominorum major difficultas est & frequenter solet contraverti, an ab eis, an vero à Concilijs nominari debeant Iudices hi & ceteri Iustitiæ officiales.

Et sanè clarioris intelligentiæ gratia, in hac re, in qua tot lites quotidie oriuntur, aliqua prædeterminanda duxi.

Et primò, quod Judicium † creatio utique provenit ex radice seu fonte Jurisdictionis, ut notat Albert. Brunus *conf. feudal. 171. versic. & qui ponere officiales*, Boërius *decis. 152. Avend. de exequend. mand. cap. 1. num. 13. versic. Ex quo solet Nar. de Jurisdiction. part. 1. cap. 41. num. 4.* qui ait Barones in suis terris habere potestatem creandi Magistratus si habent Jurisdictionem à Rege; Mastrill. *lib. 4. de Magistratib. cap. 17. num. 1. ubi num. 2. probat quod creare officiales fructus esse Jurisdictionis, & num. 4. quod immo officialium creatio est ipsa Jurisdictio, quia consistit in eis creandis ex Bald. in tit. de pace Iuramento firmanda, usque ad num. 4. Gregor Lopez in l. 2. tit. 4. part. 3. gloss. Estos a tales. Molin de Hispan. de primogen. lib. 1. cap. 25. num. 1. Martenz. in lib. 1. tit. 10. lib. 5. novæ recopil. gloss. 21. num. 1. Bobadill. lib. 1. politicor. cap. 2. & num. 19. littera O. Cassaneus *conf. 43. num. 5. Molde Medrane in allegatione de vic. Regis Aragonis, 1. part. num. 9. Petrus Ludovicus Martinez in allegat contraria num. 224.**

Secundo præmitto, quod vendita, seu concessa † villa, seu oppido, in dubio tentata jure communi, videbatur concessa Jurisdictione ex Bartol. in l. 1. cum urbem per text. ibi: ff. de offic. præfetti ubi & ff. in l. inter, ff. de acquirendo rer. dominio Angel. in l. 1. §. qui mandatum. ff. de offic. ejus cui mandata est Jurisdictio, Bald. in l. ff. de rev. divisione.

divisione num. 42. & in cap. 1. de capit. qui
cui vend. in libris feud. & l. 5. ff. de Indic.
Ias. ibi: & cons. 42. col. in volum. 1. Boërius
decis. 227. num. 8. & 9. Avend. in cap. 5.
Pretor num. 10. Duar. allegat. 6. num. 9. &
num. 15. Gregor. Lopez in num. 68. verb.
Tal. Villa, tit. 18. part. 3. Covarr. in pract. 23
cap. 1. num. 10. Martinez in l. 1. tit. 10. l. 5.
recopil. gloss. 21. num. 24. Conrad. in templ.
judicium lib. 1. cap. 14. verb. jurisdictionis con-
cedit, num. 5. Mieres de majorat. 4. p. q. 20.
num. 19.

22 Verum ex legibus Regni concessa †
villa seu oppido, non videtur concessa Iu-
risdictio, nisi expresse caveatur, quod de-
dixi, ex l. 9. tit. 4. part. 5. & l. 5. tit. 15.
part. 2. & l. 12. part. eadem, tit. 1. & ex-
pressius in l. 1. tit. 10. lib. 5. recap. ibi: Pero
si en los privilegios y mercedes que asi se hu-
bieren echo a nuestros subditos y naturales de
villas y lugares no se dixere expresamente,
que se les da en ellos la Justicia sino que les
dona, da, y enagena la Villa y Lugar con que
reserva para si, en ella el Rey la Justicia, si
el señor en la Tal Villa, o Lugar la mengua-
re, o dixere que la da, o dona, con que no entre
en ella, o Lugar, Merino, ni Alcalde ni sa-
yon, ni oficial por que de las tales palabras,
y de cada una de ellas parece que resulta la
intencion del Rey aver sido de donar, dar, o
enagenar la Justicia, tenemos por bien que
aquel a quien fuesse dada, o donada la Tal
Villa, o Lugar con las dichas palabras o cada
una dellas, aya la dicha Justicia si uso della.
Y si por el dicho privilegio, o merced no se di-
xeren las dichas palabras, o alguna dellas,
pero dixere otras, conviene a saver que le da,
dona, o enagena la Villa o Lugar enteramente
no renunciando para si alguna cosa, o que
lo da en todo poderio de Señorio real; como al
Señorio real pertenece; queremos y mandamos
que aya por ella Justicia, si despues de tal pri-
vilegio, o merced uso de ella continuadamen-
te por tiempo de quarenta años no siendo en el
dicho tiempo echa interrupcion civil o natu-
ral por nos o por otro en nuestro nombre, y si
en los tales privilegios, Cartas, o mercedes no
fueren puestas las dichas palabras, sino otras,
que le da, y dona la Tal Villa, o Lugar con
todos sus derechos, que en el y en sus terminos
el Rey ha, y debe aver en qualquier manera
entendida se que no le da la Justicia por las di-
chas palabras salvo solamente las rentas y
derechos de la heredad, y calanitas, y las
heredades que el Rey tubiere en la Villa, o
Lugar, Quod ita observari Matienz. in
dict. l. 1. gloss. 21. num. 26. cum seqq. Villa-
lob. in antinom. lib. 1. num. 161. Oland. in
concord. antinom. lib. 1. num. 86. Gregor.

Lopez in l. 12. verb. singulos privilegios tit. 1.
part. 2. Gutierrez lib. 2. pract. quest. 131.
Aceved. in dict. l. 1. tit. 10. lib. 5. recopil.
num. 34. in verb. Salvo solamente, & qui-
bus verbis videatur concessa Jurisdictio,
vide, dicta in leg. Imperium, ff. de jurisdict.
omnium Iudic. & Aceved. in dict. l. 1. re-
copil. per text. ibi: concedi de la Jurisdiccion
civil y criminal, num. 28. & ibi: Aya la di-
cha Justicia, Matienz. ibi: in dict. l. gloss. 7.
& an concessa † Jurisdictione simpliciter
videatur commissum merum, & mistum
Imperium, vel simplex tantum Jurisdictio
consule Felinum, in cap. quoad sedem, n. 4.
de offic. Ordin. Matth. de afflictis, in prelud.
constitut. Sicilia, quest. 6. num. 4. & lib. 1. ru-
bric. 47. num. 13. Didacum Perez in l. 1.
tit. 1. lib. 3. ordinament. col. 4. fol. 756. Et
quidem si concedatur Jurisdictio † territo- 24
rij utrum videatur concessa in mari adja-
centi territorio disputat Ruin. cons. 28. n.
fin. vol. 1. Marian. Fecia. in translat. de sub-
fendis baron. tit. quis dicatur Marchio, n. 3. &
sequenti, Castill. de Bobadill. lib. 2. cap. 6.
num. 217.

Et in dubio concessa per Regem † Juris- 25
dictio alibi videtur concessa tantum quoad
primam instantiam, ut simul cum Judi-
cibus ordinariis a populo nominatis, possit
constituere suum Judicem, qui cum eis
possit, ut vulgo dicimus, cognoscere de
causis, a prevencion, non vero in gradu ap-
pellationis, quod latius prosequendum
est; ut per Bobadill. dict. lib. 2. cap. 16. ex
num. 77.

Illud tamen advertere, non omittere
quod quantumvis Jurisdictionis concessio 26
† sit ampla & exuberans simul cum terri-
torio, & dominio totius oppidi aut villæ
suprema Jurisdictio nunquam censetur
tributa, est textus expressus in dict. l. 1. tit.
4. recopil. ibi: Que ninguno sea osado de estor-
var ni impedir en los lugares de Señorio la Ju-
risdiction suprema que tenemos, tradit Co-
varr. in pract. cap. 4. in princip. & in repetit.
cap. 1. quamvis postum. 2. part. ex num. 4. de
pactis in 60. Non enim potest hæc Juris-
dictio † a Rege separari, ut radius solis ab 27
ipso sole, ita enim magnitudini, & au-
toritati ejus inhaeret, ut l. 9. tit. 13. par-
tit. 2. docet Gregor. & in l. 8. verbo a quien
tit. 13. part. 2. & impossibile est quod a
Rege abdicetur, ut affirmat Bald. relatus
per afflictum dict. rubric. 47. num. 6. Ro-
land a Valle cons. 1. n. 134. vol. 24. Gram-
matic. cons. 28. & Avendan. in cap. 5. Pre-
tor. num. 1. lib. 1. Covarr. ubi supra num. 1.
Alvarus Valasc. in tract. de jure emphyt.
quest. 8. num. 31. Aviles in cap. 1. Pretor
gloss. 1.

gloss. 1. num. 3. Unde superflua & frustra-
nea sunt aliquarum concessionum verba
in quibus suprema Iurisdicção reservatur;
nec enim hac observatione opus erat, ut
in l. 5. ad finem, tit. 5. part. 1. ubi Gregor.
verb. dixesse Avend. in cap. 5. Rector. n. 2.
l. 1. Ex quo & illud provenit, quod quan-
do Rex noster concedit † alicui Domi-
nium, & iurisdictionem omnimodam, in
aliquo oppido, seu villa, seu jus quod
communiter in Hispania vocamus *Vasalla-
je* adhuc vicini illius oppidi etsi Domi-
nio omnimodè subjaceant, tamen di-
cuntur Regis vassalli, ut notat Ludovic.
Molin. lib. 11 de Hispaniar. primogen. cap. 13.
num. 47. & 48. Parladi. different. 19. num. 4.
tit. 3. Covarr. in pract. cap. 4. num. 3. Ca-
ved. decis. 106. num. 1. 2. part. præter su-
perioritatem, quæ semper residet, & ma-
net in Rege, ex Bald. cons. 333. lib. 1. & in
rubric. cap. de rer. division. num. 1. & in l. 2.
num. 39. Cod. de servitut. Afflict. decis. 165.
num. 10. Caved. decis. 40. num. 2. part. 2.
Menoch. de recuperand. possession. remed. 1.
num. 3. adeoque vassalli Baronum † sem-
per dicuntur subditi Dominio Regis, &
tenentur eum defendere contra ipsum
Baronem.

Sed præter effectus supremæ potestatis
† in omnibus aliis, vicini Oppidi condo-
nati alicui quoad Dominium & Iurisdic-
tionem vassalli dicuntur prædicti Domi-
ni, & in quibus consistat hoc munus vas-
fallagij, decidit text. in l. 2. & in lib. 4. &
5. tit. 15. part. 4. & de origine ejus, viden-
dus est Andreas de Sern. in præludiis feuda-
lib. collat. 9. quest. 4. Caccialup. in cap. 1.
de feudor cognition. Marin. Frecia in tract.
de subfeud. Baronum, lib. 1. in princip. num. 1.
& sequent. part. 3. Vldaric. Zatus cap. 51.
tom. feudal. in princip. & in l. 2. versic. Ca-
rias Pirrus in consuetudinibus, Aurelia, tit.
feudis in princip. Claudius in tract. de re mi-
litar. lib. 9. cap. 20. Uvalfan. lib. 1. comen-
tarior. historia Romane, Franciscus Cona-
nus lib. 1. commentar. tit. de bon. libertor. fol.
172. Castil. de Bobad. lib. 1. cap. 166. ex
num. 14.

Terriò præmitto quod principaliter &
31 primo loco privilegij † seu venditionis
aut concessionis verba, ut idignosci possit
quid fuerit concessum aut venditum, in-
cipienda sunt, ut in cap. porro & in cap. re-
cipimus & in cap. ex tenore, de privilegiis,
Baldus in præludiis feudalibus, num. 47. &
in l. quous, Cod. de suis & legitimis he-
redibus.

Et in dubio videatur concessa † Iurif-
32 dicção in perpetuum vel ad vitam disse-

rit Bonifacius in peregrina legum practi-
car. verb. Iurisdicção. quest. 1. ubi rejicit opi-
nionem Bartholi, in l. pater. ff. deserit. Et
an videatur concessa, territorio, seu per-
sonæ disputat Boërius decis. 227. num. 17.
Si autem obscura fuerit vel dubia ex usu
& observantia utique extendi vel coar-
ctari debet privilegium, venditio seu con-
cessio, ut in proposito decidit mirabilis, &
singularis text. in dict. l. 1. tit. 10. lib. 5. nova
recopill. ibi: Pero si en los privilegios y mer-
cedes, que así se hubieren echo, e hicieren a
nuestros subditos de Villas, y Lugares nati-
ciales no se les dixere expressamente que se les
da en ella la Iusticia, si no que les da, dona,
y enagena la villa y Lugar en que reserva,
para si en ella el Rey la Iusticia, si el señor en
la tal villa o lugar, lo menguare, o dixere que
la da con que no entren en el Lugar Merino,
ni Alcalde, ni sayon, ni official por que de las
tales palabras y de cada una de ellas resulta
y la intencion del Rey averseido de dar, donar
o enagenar la Iusticia; tenemos por bien, que
aquel a quien fue dada, o d mandada la tal
villa o lugar con las dichas palabras a cada
uno de ellos y a la dicha Iusticia, si uso della:
ibi Martenz. in verb. uso della, differit
quod tempus sufficiat, † & sanè ex alia &
diversa ratione quam ipse denotat, exi-
stimo indistinctè sufficere dicendum, 33
quandoquidem hic de interpretatione
privilegij agatur, ut in cap. cum dilectus
de consuetudine, ubi Antonius de Butrio
& Abb. num. 7. singulariter Paulus de Ca-
stro cons. 47. num. 44 lib. 1. text. in l. 4. quæ
incipit expaladinar. tit. 33. part. 7. & plures
refert Molin. lib. 2. de Hispaniar. primo-
gen. cap. 6. num. 57. & conducent quæ in
jure nostro passim de observantia sub se-
cretas inveniuntur, secundum DD. quos
retuli & congeffi, in tractatu de pascuis
& jure pascendi, cap. 1. num. 28. & vide
Gratian. disput. 655. num. 62. 675. n. 32.
& 716. num. 20. & 756. num. 25. ubi quod
talis observantia non indiget, præscrip-
tione.

Nam Iurisdictionem præscribi † posse 34
tam de jure communi quam Regio nullus
ambigere potest, ut docet Bart. in lib. 1.
Denique, ff. de aqua quotidiana & æstiva,
ubi Immola & Romanus. Oldradus, cons.
254. Bart. Alberic. & Ias. in l. Imperium.
ff. de Iurisdicção. omnium Iudic. Bald. de præ-
script. 5. vers. partis principalis quest. 3.
Covarr. reg. possess. 2. part. in principio,
Martenz. in dict. l. 10. gloss. 10. a num. 2. Et
possunt in propositum expendi textus in
l. veros Cod. de diversis officiis lib. 1. & in cap.
irrefragabili vers. excessus de offic. ordinarij

& in *auth. de defensorib. civitatum in iurand.* & est text. formalis, in *l. 1. tit. 15. lib. 4. nova recopil.* ibi: *Por que algunos en nuestros Reynos tienen y poseen algunas Ciudades y villas, y lugares y Jurisdicciones civiles y criminales sin tener para ello titulo nuestro ni de los Reyes nuestros Antecesores y sea duda si lo dicho se puede adquirir contra nos y contra nuestra Corona, por algun tiempo, ordenamos y mandamos que la posesion immemorial probando se segun y como, y con las calidades que la ley de toro requiere, que es la ley primera, tit. 7. lib. 5. de este lib. basta para adquirir contra nos y nuestros sucesores qualesquier Ciudades, Villas y lugares y Jurisdicciones civiles y criminales y qualesquier cosa y parte de ella con las costas a el señorio y jurisdiccion anexas y pertenecientes, &c.*

Itaque Jurisdictio † contra Regem nostrum immemoriali praescriptibilis est absque titulo, cum in ea supponitur ut late dixi, in *tract. de pascuis, cap. 17. num. 7.* & ita intelligit Covarr. in *regula possessor. 2. p. vers. 3. num. 5. de rer. Jurisdiction.* in 6. Didacus Perez in *lib. 6. tit. 13. lib. 3. ordinament. gloss. 1. Avend. in cap. 1. Prator. num. 19. in princip. 1. part.* & idem procedit si cum titulo adesset quadragenaria possessio, ut advertit Palac. Rub. in *repetit. cap. 1. per veras cap. 3. vers. sed est pulchra dubitatio, n. 43.* Covarr. ubi proxime, num. 3. & conducent, que tradit Ludovic. Molin. *dict. lib. 2. de Hispan. primogen. cap. 6.* ubi ait quadragenariam possessionem cum titulo immemorabili praescriptionem aequalem esse, & eandem vim obtinere; & allegat textum in *cap. cum persona, vers. quid si tales de privileg. lib. 6.* ubi ait probandam exemptionem ab ordinario, in qua jus commune resistit praescribenti; & per consequens requirebatur tempus immemorabile, sufficit quadraginta annorum possessio cum titulo, per quem textus ita observant Archidiaconus Ioannes Andreas [D. Dominicus Franciscus, & consequenter scribentes; & arridere videtur text. in *cap. 1. iunda glossa verb. legitime de prescription. in 6.* ubi communiter notatur, & in *l. fin. Cod. de fund. patrimonialib. 10.* & in terminis expressis Ioannes Gutierrez *lib. 1. 26 pract. q. 83. & 86.* ubi an ad hanc praescriptionem vel immemorabilem † perficiendam requiratur scientia Regis vel ejus officialium, & quomodo praescriptio hae interrumpatur: vide quae dixi, in *tractatu de pascuis ad cap. 17. & cap. 20. & cap. 21.*

Hoc autem debet intelligi de Jurisdi-

ctione ordinaria † tam civili quam criminali mero & mixto imperio, non vero de Suprema potestate, quae prorsus contra invictissimum Regem nostrum impraescriptibilis est, ut expresse cavetur, in *l. 1. tit. 15. lib. 4. recopil.* pero la Jurisdiccion civil o criminal. *suprema que los Reyes an per mayoria o poderio real, que es de la facer y cumplir, donde los otros señores y Iueces la amengua- ren; declaramos que esta no se pueda ganar ni praescribir por el dicho tiempo, ni por otro alguno: ubi Azeved. num. 36. & 37. & docet latius Ioannes Gutierrez lib. 1. practicar. quest. 88. per tot. Bobad. lib. 2. politicor. cap. 10. n. 43. ubi respondet & satisfacit.*

Illud tamen quod supra firmavimus nempe Jurisdictionem † ordinariam immemorabili tempore vel 40. annis cum titulo praescribi, intellige id procedere contra Regem; contra Dominos vero particulares, tempore ordinario, 10. vel 20. annorum cum scientia illius contra quem praescribitur, procedit, ut observat Avendan. in *cap. 1. Prator. lib. 1. num. 21. vers. 6. deducitur, Antonius de Padill. in l. 1. n. 53. Cod. de servitutib. & aqua, Salced. in reg. 397. Covarr. in dict. regul. possessor. 1. part. vers. 3. num. 5. Marienz. in dict. l. tit. 10. gloss. 19. num. 5. in fin. Palacios Rub. ubi supra n. 48. Azeved. in dict. l. 1. tit. 15. lib. 4. num. 4. Gutierrez dict. lib. 1. quest. 87. ubi adducit in propositum decisionem Nicolai Boëriae 246. ubi concludit, illud omne quod contra Regem non praescribitur minori tempore quam 40. annis, contra inferiores minore tempore, hoc est ordinario acquiri, Bobad. dict. lib. 2. cap. 16. n. 204. & lib. 5. cap. 10. n. 15.*

Quarto praemitto quod plures sunt Jurisdictionis signa ex quibus cognosci possunt vel donatam, vel praescriptam esse, ut vel titulus dubius interpretetur, vel quid praescriptum fuerit percipiatur.

Et primum Jurisdictionis signum erit Iudicium † creatio & nominatio, & officialium constitutio ut supra diximus numero, ex Iuribus, & rationibus ibi pensis.

Sed hic jam illud in proposito dignum disputatione se offert & in praxi crebro occurrit, utrum Domini oppidorum, ex eo quod constet per instrumenta vel testium depositiones confirmasse nominationes seu electiones officialium ab oppido factas, videatur Jurisdictionem in populo habere eam sibi donatam, vel quoquo modo ab eis acquisitam, cujus questionis resolutionem, & utriusque partis fundamenta videbis in capite.

Rursus Jurisdictionis concessæ, † con-
 40 donatæ vel obtentæ signum erit quod
 mandato Domini seu suorum officialium
 furca vel aliud patibulum fuerit erectum,
l. capitalium, §. *famosos*, ff. *de panis*, ut ait
 Bald. in *l. de arboribus*, §. *de illo*, ubi gloss.
 & Florian. ff. *de usufruct. idem*, Bald. in *cap. 1.*
collat. 5. quid sit investitura in usibus feudo-
rum, Decius *cons. 249. in princip.* Oldrad.
cons. 161. incipit thema tale est, Albert.
 Brun. *cons. 34. num. 16. inter concessa feu-*
dalia Cassaneus in *consuetud. Burgenf. tit.*
de Iustitiis, & Process. §. 8. versic. segnes,
num. 2. Covarr. *lib. 4. variar. cap. 5. num.*
fin. Bobad. *dict. lib. 2. cap. 16. n. 205.* quod
 41 procedit etiam si per † centum annos non
 fuerit aliquis suspensus in illa furca vel
 patibulo cum casus non se obtulerit, ut
 observant Bald. & Florian. in *dict. §. de illo*
 Mascard. *concl. 946. de probat. vol. 2. &*
 facit in propositum doctrina Bartholi, in
 illis, *Cod. de decurionibus*, lib. nempè quod
 habens eligendi jus illud nō amittat si ste-
 terit per centum annos quod non elegerit,
 quia non expediebat. Et quod officiales
 alicujus oppidi attulerunt in territorio
 vel termino super quo contendunt virgā
 Justitiæ erectam licet de aliquo casu, quia
 non contigit, non cognoverint, signum
 etiam erit Jurisdictionis, cujus rei origi-
 nem tradit Cassaneus in *cata'og. gloria*
mundi, 1. part. considerat. 39. concl. 6. Guil-
 lelmus Rub. *de Iust. cap. 3. in princip.* Petr.
 Greg. *3. part. syntagmat. Iurif. lib. 47. cap.*
25. num. 5. Bobad. *lib. 3. politic. cap. 2. n. 11.*
 & 12. cum tamen introire cum virga ere-
 cta per territorium alienum sit prohibi-
 tum, ut in *l. si cohortales*, & in *l. nullus* &
 in *l. fin. Cod. de cohortal. lib. 12. l. 1. Cod. de*
apparatib. Præfecti Annonæ eodem lib. 1. Cod.
de divers. offic. Bobad. *lib. 1. politicor. cap. 13.*
num. fin.

Præterea Jurisdictio in secunda in-
 42 stantia secus superioritas, probatur ex eo
 quod ad liquem deferantur appellationes,
 ut in *cap. si duobus*, §. *denique de appellat.*
 Alvanus *cons. 62. num. 8. & cons. 64. num. 8.*
 Craver. *cons. 209. num. 9. cum seqq.* & facit
 text. *l. à proconsulibus & in l. percipimus, Cod.*
de appellat. in 6.

Deinde & per impositionem & exa-
 43 ctionem † collectarum sive gabellarum, &
 solutionem census factam Domino vel
 oppido contentis de Jurisdictione & au-
 titate text. in *authentico quibus modis na-*
turales efficiantur, sicut tradit Bald. in *l. 3. in*
text. ibi: censentur, *Cod. de naturalibus li-*
beris & in l. dñra opera col. 19. circa medium
versic. item bona ratio est quia videt, *Cod. qui*

accusare non possunt, Marfilii in *Rubr. Cod.*
de probat. num. 276. Socin Senior *cons. 187.*
col. 4. num. 15. vol. 2. Ruin. cons. 2. num. 4.
vol. 4. & idem per receptionem decimæ &
Jason. cons. 166. n. 2. vol. 4. Alvanus *cons. 62.*
cum duobus sequentibus. Albericus Brunus.
cons. 34. num. 16. inter concessa feudalia &
 per custodiam civitatis probatur Jurisdi-
 ctionis usus, & exercitium ex Natta *cons.*
672. num. 1. cum seqq. vol. 4. & per alia signa
 de quibus per Mascard. *dict. cons. 446.* Bo-
 bad. ubi *suprà Tuschum F.*

Illud tamen adverte quod ex actibus † 44
 qui Dominio convenient nunquam Juris-
 dictio probatur, cum unum ab altero pror-
 sus separatum sit, ut dixi, & pluribus
 comprobavi, in *tractat. de pascuis*, *cap. 9.*
num. 15.

Quinto præmitto quod, licet plures sint
 actus † Jurisdictionis, & per unum proba- 45
 tum videatur probata tota Jurisdictio in
 universum, ut tradit Panormitan. *cons. 71.*
num. 1. lib. 2. Felin. in cap. auditis num. 19. de
prescript. Alvan. cons. 34. num. 2. & cons. 64.
n. 19. & 79. Capell. Tolosanus quest. 322.
 Item fuit quæsitum an præscribens, Van-
 tius, *de militat. titulo qualiter sententia &*
processus, tamen hoc intelligi debet si ille
 actus sit universalis, & denotat animum
 possidentis fuisse universaliter possidere;
 ut advertit Abbas & Albanus ubi *suprà.*

Nam alias regulariter cum non adest
 titulus, & concessio † aperta, & agatur 46
 de ea interpretanda, extendenda vel coar-
 ctanda in dubio per usum & exercitium
 possidentis, & præsumptio, ac Iuris dispo-
 sitio assistit pro Rege, quod Dominus Baro
 aut villa ostenderit se possidere, illud tan-
 tum utique habebit non amplius, quia tan-
 tum præscriptum quantum possessum, ut
 in *l. 1. §. fin. ff. dict. item actusque privato.* Un-
 de in aliquibus Domini seu Barones ha-
 bent tantum Jurisdictionem criminalem
 in aliis civilem, in aliis per vicos, in aliis
 Ius tantum constituendi unum officialem,
 prout vel illis fuit condonatum à Rege
 vel ab eis præscriptum.

Ex quibus præludiis seu observationi-
 bus facile conicere potes quando Iudi-
 cum ordinariorum aut aliorum officialium
 creatio, in oppidis seu villis Dominorum
 & Baronum ad eos spectet vel ad concilia
 ipsorum oppidorum, nec ullo casu pote-
 runt cognoscere de sententiis latis, à Iu-
 dicibus ordinariis in casibus mentis, vel
 restitutionem hæreditatum ruptarum,
 quæ pastui pecorum debeant servire, ut
 contendit Bobad. *dict. cap. 16. num. 94. lib. 4.*
 & *lit. P.*

Dominus oppidi & Baro in oppido in quo sibi fuerit concessa Jurisdictio quæ semper sibi videtur concessa in prima instantia, poterit suum Judicem, quem vulgo, *Alcalde mayor* vocamus, constituere & nominare, cujus Jurisdictio censetur accumulative & ad præventionem, ei cum cæteris Iudicibus à populo nominatis concessa, non autem in gradu appellationis, nec in secunda instantia ex Angelo, *lib. 1. §. qui mandatam. ff. de offic. ejus cui mand. est Jurisdictio Alberic. Brun. conf. 202. Roland. conf. 4. & 6. & 41. & melius & accuratius conf. 75. num. 15. vol. 3. Oldrad. conf. 161. incipit thema tale est, Martin. Tertia in tractatu de subfendis, Baron. l. 2. versic. Decima tertia, num. 5. & 6. Capit. decis. 27. Bobadill. dict. l. 2. cap. 16. n. 76. Nisi expresse eis fuerit indulta & per privilegium, acquisita, ut supra diximus.*

48 Quinimo si eis expresse fuerit concessa Jurisdictio in secunda instantia quamvis ad eos possit appellari, tamen ab sententia ab eis lata in gradu appellationis utique appellatur ad Regiam Curiam, in qua etiam si sit iusta revocatur ex defectu Jurisdictionis, & percipitur illud quod in ea fuerat decisum, & concipitur in hæc verba fallamus.

49 Unde talis Iudex vulgo & *Alcalde mayor* etsi hoc nomine, contrarium significari videatur in nihilo major reputatur cæteris Iudicibus ordinariis ex Franc. Marc. decis. 72. num. 3. cum seqq. volum. 1. Camillo Plavio in l. 1. verb. delegatam n. 20. ff. de offic. ejus cui mandata est Jurisdictio, Corralio lib. 3. miscellan. cap. 19. Roland. conf. 12. leg. etenim num. 10. vel 2. nec poterit procedere contra aliquem Iudicem ordinarium ex nominatis à populo vel eum capere ex lege nam & magistratus ff. de arbitris n. 157.

Nec possunt nominari Correctores & sicut Iudices Regis suarum Villarum & civitatum ex Bald. in l. 2. Cod. de ducat. in fin. lib. 10. etenim l. non dubium num. 10. versic. Sed Petrus, & Petrus Cod. de legib. & in l. & hoc Tiberius Casar, de heredib. instit. Agid. papa divis. 43. Cassaneus in Catalog. gloria mundi, 7. part. considerat. 9. & 5. part. considerat. 24. casu 17. Avil. in cap. 2. Prator. gloss. verb. heredit. num. 9. Unde privilegio speciali Comes de Lemus suum Iudicem, qui residet in villa de Monforte potest nominare Correctorem, ut ita intellexisse, & ab aliquibus præcepisse testatur Castill. de Bobadill. dict. cap. 16. num. 48.

Nec possunt indicare multam extra Ju-

dicialem in contumaces, aut rebelles suis præceptis & Jurisdictionibus aut jussionibus, nisi ob defensionem suæ Jurisdictionis, & in quantitate trium Solidorum Auri, l. eos Cod. de mod. multarum l. 2. Cod. de sportulis notat Angel. in l. 1. ff. si quis sit in Jus vocatus non terret, Abb. in cap. de caus. num. 12. qui dicit communem de officio legati, DD. in l. 1. ff. si quis jus dicendi non obtemperat. & isti tres Solidi auri idem important, quod tres Castellani ex Covarr. lib. 1. variar. cap. 11. num. 3. in princip. & de veteris nummi potestate, cap. 3. in princip. num. 3. in fin. Et Salaria & eis debita non debent persolvi ex bursa communi, & ex bonis populi, sed ex bonis ipsius Domini seu Baronis, ut notat Avend. in cap. 10. Prætorum, conf. 5. quod diversum est in salariis Iudicum Regis quæ ex bonis propriis ipsius oppidi aut villæ persolvitur, quæ si desint sit collecta inter vicinos status Plebeiorum Bobad. dict. cap. 16. n. 150. & tit. 4. lib. 6. n. 9.

Isti autem Iudices & vulgo, *Alcaldes mayores* nominati à Domino oppidi seu Barone non possunt constituere suos Substitutos (quos in Hispania vocamus *Tenientes*) ob infirmitatem, l. ob sententiam, ut in lib. 6. tit. 5. lib. 3. ad l. 4. tit. 9. lib. 3. recopill. Cevallos quest. 42. commem. contra comm. ibi: y que no se puedan servir sin substitutos sin nuestra licencia, docet Gregor. Lopez in l. 2. tit. 4. part. 3. Aviles in cap. 5. Prator. gloss. Institia, num. 7. Avend. in cap. 1. Prator. num. 24. versic. & in quarta causa, & in cap. 3. num. 5.

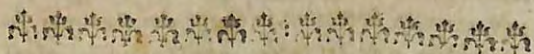
Nam Domini seu & Barones in oppidis in quibus Jurisdictionem habent reputantur ad summum ut Prætores seu Correctores Regis, ut in l. 3. tit. 10. part. 3. & in l. 12 tit. 1. part. 2. gloss. in authent. de quæstor. habendam in cap. 7. prator. num. 1. & n. 10. part. 2. Innocent. in cap. penult. de fidejuss. instrumentor. Montalv. in l. 1. verb. E no. tit. 8. lib. 1. feri, Azeved. in rubric. tit. 7. lib. 3. recopill. num. 6. & in rubric. tit. 25. num. 4. & 5. Soates allegat. 6. Gregor. Lopez in l. 4. tit. 7. part. 5. gloss. 8. Avendan. in cap. prator. num. 5. versic. item quest. 2. Bobadill. dict. cap. 16. num. 19. Prætores autem nisi ex Regia permissione, utique de jure possunt nominare suos substitutos seu locum tenentes, non possunt nominare alios ex l. 22. tit. 9. part. 2. & l. 2. tit. 11. part. 3. l. 4. tit. 6. lib. 3. nov. recopill. Avendan. in cap. 3. prator. num. 5. Bobadill. lib. 1. cap. 12. num. 36. & dict. cap. 16. lib. 2. numero 202.

Quod tamen limitatur nisi Dominis seu Baronibus

Baronibus hoc Jus competat, ex privilegio; tunc enim poterunt tales Substitutos nominare ex text. unic. secundum Angel. in l. cum Prator. ff. de iudiciis. & facit textus in l. 1. & 4. tit. 9. lib. 3. & l. 1. tit. 15. l. 4. recopill. & l. 6. tit. 5. lib. 3. cod. lib. notat Palac. Rub. in repetition. capitul. per vestras, §. 1. post nota 62. incipit, Sed est pulchra dubitatio, num, 28. Azeved. in l. 4. tit. 6. gloss. 1. lib. 3. recopill. Bobad. dict. cap. 16. dict. num. 202. in fin. Sed & illud non omittam quod officia hæc † Prætorum & Judicum quos vulgo vocamus Alcades ordinarios, necessaria sunt, & ideo nullus ab eis nisi ob infirmitatem vel aliam rationabilem causam possunt nec debent excusatione habere, nec nobilitas eam præbet l. si cui numeris publici vel si quis Magistratus & l. existimationem, ff. de muneribus & honoribus, l. 1. & ibi gloss. Cod. qui pro sua iurisdictione, Cod. si pro debilitate, & cap. pastoralis in princip. & ibi gloss. verb. Renitentem de offic. delegat. l. Prætor. inquit autem ibi: etiam inuitus iudicare cogitur, ff. de excusat. mun. Authentic. ut in iudiciis non expet. sacra iurisdic. in princip. gloss. 1. excusabitur junct. tit. in leg. si adonem, §. qui accepit & l. non tantum, §. non omnia, ff. de excusat. iur. lib. 6. tit. 17. part. 3. & l. 11. tit. 13. part. 2. & ibi Gregor. Lopez & in l. 16. gloss. 5. tit. 1. part. 2. gloss. in l. vacuatis, Cod. de decurion. lib. 10. gloss. nolente: in l. fin. Cod. si licentiariis lib. 12. & ibi Platea num. 3. Puteus de sindicatu. verb. officiales cap. 9. num. 6. fol. 105. & verb. officium, num. 6. & 8. fol. 254. Lucas de Peña in l. neminem col. 2. in fin. Cod. de subscriptione & Arcar. lib. 11. Platea in l. si ad Magistratum, Cod. de decurion. lib. 10. & in l. cum Procuratores, num. 1. Cod. de Metallariis lib. 11. & in l. 2. fin. Cod. de administ. Re. publice eodem lib. 1. Avend. in cap. 19 Cod. de sacrosanct. Ecclesis Orosius in l. Barbarius. n. 10. collat. 3. 93. ff. de offic. Prætor. Didacus Perez l. 4. tit. 1. lib. 4. ordinament. pag. 6. collat. 2. versic. istud enim, ibi: Quod istud munus iudicandi est publicum auctoritate, & utilitate, in quo sive utilitas publica sit secundario, sive principaliter, nullus etiam exemptum à muneribus excusatur; ubi etiam de Iudice delegato hoc probat, tradit Petrus Gregor. de synagmat. iur. fd. 2. p. lib. 18. cap. 13. n. 6. Bobadill. lib. 1. politicor. cap. 1 num. 38.

Quibus autem remedii † cogantur electi & nominari subire & acceptare præfata officia tradunt, DD. in l. si ad Magistratum per tit. ibi: cum qua vero agitur, Cod. de decurionib. Novel. de dessem

foribus civitatum Roman. notabil. 288. & nos diximus latè supra cap. ubi etiam proposuimus causas ex quibus nominati poterant excusari ab istis officiis publicis.

CAPUT II.

De Alguacelis seu Birorariis.

SUMMARIUM.

- 1 Alguacelorum varia afferuntur nomina.
- 2 Alguaceli inferiores seruite ministerium exercere à paucis temporibus consuebantur.
- 3 Alguacelorum creatio ad quem pertineat, d. citatur, leg. 23. tit. 5. & leg. 4. tit. 6. lib. 3. recopill. & leg. 5. tit. eodem lib. & leg. 7. tit. 4. part. 3.
- 4 Alguacelorum ministerium circa qua versetur.
- 5 Alguaceli non possunt captos apud se, seu in domibus suis, retinere.
- 6 Alguaceli tenentur noctu calles perlustrare & visitare hospitia vulgo Las Mesones, & lupanaria, & perquirere delinquentes.
- 7 Alguaceli mandata iudicum exequi, pignora pro executionibus sequestrare & debitores ex domo detrahere tenentur, in quo debent servare formam.
- 8 Mandata Regia, vulgo prohibitiones de remisso, solent expediri in Regia Curia, Pintiana contra Alguacelos qui negligentes attenduntur in solutione parti facienda.
- 9 Capturam nec executionem facere possunt Alguaceli absque mandato iudicis in scriptis redacto.

IVERSA utique huius officij nomina † passim invenio & de iure communi, qui munus hoc peragunt, Birorarij, quo nomine regulariter utuntur interpretes, ut per Bart. in l. 4. in fin. Cod. de Principibus, agent. in rebus lib. 12. Et plures quos allegat. Barthol. verb. Birorariis Farinac. de testib. quest. 56. frequenter nuncupantur apparitores, l. 1. minacio, ff. de oreis novi nuntiatione, cap. cum parati de appellat. Bajuli mararj, ut in aurb. defensoribus, civitatum. §. deinde eo Satellites, Cantores, executores iustitie, ut prosequuntur Cassaneus in consuetud. Burg. rubric. 1. §. 6. gloss. Petrus Gregor. 3. part. synagmat. 16. 57. cap. 4. Avend. de exequend. mandat. cap. 17. Prætor.

Prætor. num. 3. In Regno vero nostro Castellæ vulgo dicuntur Alguaciles cujus explanationem, seu significationem apperit, *text. in l. 20. num. 9. part. 8. ibi: Alguacil. llaman en arabigo aquel que de prender, e justiciar los homes en la Corte del Rey por su mandado, e de los Iueces, que tengan los pleytos, l. tit. 142. ordinament. quest. 7. tit. 23. lib. 4. recopill. ibi: Mandamos que ninguno de los Alguaciles de la nuestra Casa y Corte chancillerias en de las otras Iusticias prenda, &c.* Et hoc nomine utuntur passim leges Regiæ quas refert Azeved. *in compend. seu recopill. legum quaterni de Alcabalas, in verb. Alguacil. & sanè Alguacelus Regis lege Curia semper maximo in honore fuit habitus, ut in l. 8. tit. 26. part. 3. ibi: E quando fecieren Alguacil. de su casa, que de treinta años la muger por que hangan trabajo e su renta es poca &c.*

² Alguaciles vero inferiores paucis à temporibus non honorificè † sed servile ministerium exercere censebantur, *Greg. 3. part. syntagmat. lib. 47. cap. 40. num. 16.* quinimo ipsi solebant in nostro Regno reos torquere, secundum, *Bobadill. lib. 2. politicor. cap. 13. num. 38. Bald. in l. fin. q. 8. Cod. de edicto Divi Adriani post. num. 47. August. Berog. quest. 84. Farinac. ubi supra num. 370. part. 2. ibi: Otro si el a de prender aquellos que fueren de recabdar, e meter a tormento a los que ficiere por que, & l. 3. tit. 30. part. 7. sed Iudicio meo decipitur, Bobad. cum nusquam in Hispaniis chronicis legamus, etsi id accuratè perquisivi, quod talis executio ab Alguacelo facta fuerit, sed ab officiali specialiter ad id deputato; vel in ejus defectu vilissima persona, vel aliquo servo poenæ, ut diximus *in cap. neque leges ab eo adductæ, quibus nittitur, suam opinionem suadent; nam illa verb. dict. l. 20. ibi: E meter a tormento a los que ficiere por que, non inducunt executionem personalem in Alguacelo, sed assistentiam & præsentiam in ipso, ut executio à manu tortoris, qui vulgo dicitur, verdugo fiat, & ipse ibi nomine Iustitiæ adsit, & quasi autorisetur executioni, & videat quomodo executio implementum habeat, quemadmodum intelligenda veniunt verba illa, dict. l. 20. princip. aquel que ha de prender a de justiciar los homes en la Corte del Rey.**

Quæ utique nequaquam significant verbera eorum, seu decapitationem ab Alguacelis personaliter faciendam, sed debere assistere executioni verberum seu decapitationis, uti videmus nunc post flagellatos, aut decapitandos; seu ad ve-

recundiam proscriptos per Cames publicos & usque ad locum supplicij virgis erectis, in suis equis incedere tanquam autorizantes, & Iustitiam repræsentantes.

Sed hæc. *lex. 3. dict. 30. part. 7. nihil probat, nec ullum verbum in ea invenitur ex quo quid tale extrahi possit. Unde tale contra Alguacelos deinceps concipiatur, & pareat notitia.*

³ Quis vero Alguacelos † creare possit decidit, *lex. 23. tit. 5. & lex. 4. tit. 6. lib. 3. recopill. & lex. 5. tit. 6. eodem lib. & lex. 7. tit. 4. part. 3. Avendan. in cap. 1. Prætor. n. 11. col. 2. Bobad. lib. 1. cap. 13. n. 6. & quid debeant jurare, & facere antequam admittantur ad officium decidit etiam, lex. 2. tit. 13. (que es de los Alguaciles) lib. 4. novæ recopillationis.*

⁴ Horum ministerium † versatur in capiendis delinquentibus summa fidelitate & cura, ut *in l. 20. tit. 9. part. 2. ubi Gregor. in verb. Prender & in l. fin. per tit. ibi: tit. 13. lib. 4. novæ recopill. Qui quidem Alguaceli non possunt captos apud se retinere † nec in suis domibus, ut in tot. tit. Cod. de privatis carceribus, l. fin. tit. 29. part. 7. lib. 12. tit. 4. lib. 4. fori. At quis sit carcer privatus, colligitur ex dictis Iuribus, & ex tribus quæ notat Azeved. *in l. 5. tit. 13. lib. 4. novæ recopill. postquam autem reos habuerint in carceratos tenentur Alguaceli, id notum facere Iudicibus, ut in l. 7. dict. tit. 23. lib. 4. novæ recopill. ibi: Y mandamos sola dicha pena, que los que asf fueren por los nuestros Alguaciles allando los dilinquendo, antes que los metan en la carcel, los Traygan ante los dichos Alcaldes y Iusticias, y les digan la razon de la presson para que hagan Iusticia, y si los prendieren de noche los pongan en la carcel, y luego por la mañana lo hagan saver a los dichos Alcaldes y Iusticias, notat Parisius de Puteo de sindicatu verbo captura cap. 8. incipit officiales destinati fol. 92.**

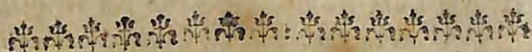
⁶ Tenentur Alguaceli noctu † Calles per-lustrare & visitare hospitia, vulgo los mesones, & Lupanaria, & perquirere delinquentes, ut *in l. 4. & 20. dict. tit. 23. lib. 4. novæ recopill. ubi Aceved. eleganter Platea in l. omnes num. 2. Cod. de aquæ ductu, ibi: Ad officium Iudicis & officialis pertinet circuire & inquirere domos, tabernas & balnea privatorum, ut videant, si qua fraus deceptio vel delictum committatur, vel aliquid aliud contra publicam utilitatem Bobad. lib. 1. cap. 13. n. 20. & lib. 2. cap. 15. num. 3. cum seqq.*

Tenentur insuper exequi mandata † Iudicium, †

Judicium, pignora pro executionibus, ex domo debitores detrahare, vel sequestrare; in quo debent servare formam, *l. 25. tit. 23. lib. 4. recopill.* quod si negligentes fuerint in captura, executione vel solutione facienda, obnoxii manent ad æstimationem litis parti per solvendam, ut in *l. 4. tit. fin. lib. 3. recopill. lib. 2. tit. 3. lib. 2. fori*, Suarez in *tit. de los implacamentos*, §. 7. num. 52. Aviles in *cap. 10. Prator. gloss. in verb. derechos* num. 2. Aceved. in *l. 10. dict. tit. 23. n. 24 lib. 4. recopill.*

8 Quinimo in hac Regia curia solent ꝑ mandata, Regia expediri, quæ vulgo dicimus prohibitiones de remisso, contra Alguacelos qui negligentes attenduntur in solutione parti facienda, quod si in negligentia perseverant, & mandata Regia non implent, vel justam, & legitimam non implendi excusationem non referant, eorum expensis mittitur, Iudex, qui solutionem faciat, & quomodo in executione facienda Alguaceli procedere debeant, dicit, *lex. 19. tit. 21. lib. 4. novæ recopill.* & quod si debitor, contra quem executionem habet, non dederit fidejussionem de *saremiento*; & qui redditus aut salaria, eis competant, *lex. 3. tit. 21 lib. 4. novæ recopill. Parlador. lib. 2. rer quotidian. cap. fin. 6. part. §. unic. Gutierrez lib. 1. practic. quest. 128. 129. in cap. 10. Prator. in verb. Derechos*, & glossa *verb. por contento*, & in gloss. *verb. sentenc. & in cap. 4. Pratorum verbo Donde se hicie-re*, num. 3. & in gloss. *nolleve Salario & in gloss. No consientan*, Aceved. in *dict. l. 27. tit. 21*

9 Capturam, nec executionem ꝑ absque mandato Judicis in scriptis redacto facere non possunt, ut in *l. neminem, 6. de exhibendis reis*, *l. 20. tit. 9. part. 2. & l. 1. tit. 29. part. 7. tit. 23. lib. 4. recopill.* & plures referens ita observat Bobadill. *lib. 1. cap. 13. num. 26.* nisi in certis casibus, ab eo ibi relatis ubi ad longum plura, quæ observare debent Alguaceli, refert & prosequitur, quæ quia satis erudite, per totum illud caput sunt discussa, libenter ea hic omittimus; eo tantum contenti, quod originem, & qualitatem officii, seu ministerii Alguacelorum breviter retulerimus, cum tamen aliqua etiam Alguacelos tangentia, in cap. de Commentariensi & Custode carceris trademus.

CAPUT III.

De officio Custodis carceris.

SUMMARIUM.

- 1 Carceris Custos communiter in jure Commentariensis appellatur.
- 2 Commentariensis unde sic dictus.
- 3 Carceris custos hispano idiomate Alcayde seu Carcelero nuncupatur.
- 4 Commentariensis nominatio & delatio pertinet ad Regem & ejus Ministros.
- 5 Fidejussiones ac securitates expetuntur à commentariensi pro exercitio officii.
- 6 Commentariensis Salaria Regis expensis & fisco persolvi solent.
- 7 Commentariensis captos benigne & sine injuria verbo aut facto tractare debet.
- 8 Carcer dicitur locus custodia designatus, siue publicus sit siue privatus, aut tota ipsa civitas.
- 9 Ludos vetitos in carcere, nec non juramenta & blasphemias debet prohibere Custos carceris.
- 10 Immistio carnalis cum incarcerata muliere sub pena capitali vetita est commentariensi; quam etiam penam incurrunt ipsi incarcerati si talem copulam habeant, etiamsi cum muliere quæ cognita erat meretrix, & d. 11. & 12.
- 13 Commentariensis cavere debet sub privatione officii, aut aliqua arbitraria pena, ne detenti seu capti in secretis carceribus, arma aut alia instrumenta habeant, quibus carceris fractio aut mors causari possit.
- 14 Commentariensis excusabitur à fractione carceris vel morte incarcerati, si solitam fecerit suis horis captorum visitationem, nec arma aut instrumenta inter eos invenit.
- 15 Incarceratos ob graviora delicta laxioribus vinculis retinere non debet Custos Carceris.
- 16 Incarceratum torquendum, ne quis alloquatur, aut nuntium ad illum mittat, curam debet adhibere Commentariensis.
- 17 Commentariensis tenetur esse admodum diligens & invigilare custodie Carceris.
- 18 Commentariensis culpa presumitur si incarcerati fugerint.

- 19 *Commentariensis quibus pœnis subjaceat ob fugam captorum, tum pro culpa criminali tum civili.*
 20 *Afferitur in proposito, lex 12. tit. 23. lib. 4. recopil.*
 21 *Substitutum apponere solet Commentariensis in magnis carceribus, qui substitutus eum comitatur & adjuvat in ministerio carceris.*

Ustos Carceris † communiter in Iure nostro vocatur Commentariensis, ut *l. Indices Cod. de Episcop. audientia, l. ad Commentariens. l. fin. Cod. de custod. reorum*, sic dictus ex eo qui commentatur carcerem, & captos ac detentos in eo, ut notat gloss. in dict. *l. ad Commentariens. D. Ambrosius in suo dict. onario verb. Commentariensis*, vel ut Budeus opinatur, in *l. fin. Cod. de custodia reorum*, quia Commentaria † eorum qui in custodia detinentur conficit: Menoch. *lib. 2. de arbit. Cod. 302. num. 11.* quæ denominatio facis adhæret & consonat ejus ministerio, siquidem tenentur singulis triginta diebus, memoriam scriptis conficere omnium carceratorum, facta etiam animadversione nominum, ætatis & causæ suæ capturæ, atque diversitatis, & qualitatibus delictorum, quorum intuitu in vinculis detinentur, ut in dict. *l. fin. & in l. 8. tit. 29. part. 7. & infra dicemus.*

Sed in nostro hispano idiomate communiter vocatur, *Alcayde* † † carcelero, ut in dict. *l. 8. part. 7. & in l. 9. tit. 23. lib. 4. novæ recopil.* quem etiam aliqui Depositarium nominant & appellant, ut Palaeus de Castro *conf. 42. vol. 1. Parisius de Puteo de sindicat. in parte*: & pluries in sacra pagina vocatur Princeps carceris, ut habetur, *Genesis cap. 39. ibi: fuitque Dominus cum Ioseph & misertus illius, dedit ei gratiam in conspectu Principis carceris*, gloss. in dict. *l. ad Commentarienses*, & ibi Baldus *num. 2.* Cujus denominatio † & delatio pertinet ad Regem, & ejus ministros, ut notat Avendan. in *cap. 20. Prætorum num. 4. & 5.* licet ad Alguacelum majorem solebat pertinere, ut in *l. 2. tit. 9. part. 2. & ibi Gregor. Lopez, gloss. & in l. 11. tit. 23. lib. 4. recopil.* Avend. in *cap. 1. prætor. num. 11. versic. si vero creantur*, & in Curia nostra Commentariensis appositionem in Regio carcere ad commitendos, offorno, utpote ad Alguacelum majorem, titulo speciali spectare fuit institutum.

A quo solent expecti fidejussiones, & securitates, pro exercitio officii, quia alias

fugæ incarcerationum periculo eligentis, & nominantis Commentariensem erunt; ut in *l. 1. ferè per totam, Cod. de periculo nominatorum, Bald. in l. observare, §. Proficisci, ff. de offic. Proconsulis, num. 1. Montal. in l. 2. tit. 2. lib. 2. foro gloss.* Por que no lo entiendo, Aviles in *cap. 16. Prætor. gloss. verb. carcer, num. 8.* Et antequam admittatur ad officia carceris Custos debet solemniter facere de quibus: *lex undecima, iit. 23. lib. 4. recopil.* quæ sic se habet: Por que los presos mas diligentemente sean guardados, mandamos, que antes que los Carceleros, o guardas de la carcel usen de su officio, sean presentados ante los nuestros Alcaldes, y Justicias ante los quales Iuren sobre la Cruz, y sobre los Santos Evangelios en debida forma, que bien y diligentemente guardaran los presos, y guardaran las leyes, que con ellos hablan, so las penas en ellas contenidas, por que los officios de los carceleros deben ser de gran diligencia, y conviene que lo tengan hombres fiables; mandamos que cada y quando que los Alguaciles hubieren de poner carcelero asi en la nuestra Casa y Corte como en la nuestra Chancilleria, o en otras partes que lo pongan, lo traygan a presentar y presenten ante los nuestros Alcaldes, o ante las Justicias que ala saccon residieren, y se hallare, que es avil y persona fiable para tener el cargo de la carceleria, que lo aprueben y den licencia para que este carcelero, y dende adelante use del officio; de otra manera los Alguaciles no puedan poner Carcelero alguno ni los nuestros Alcaldes y Justicias no lo consientan, y si los Alguaciles tentaren de poner Carcelero, sin que preceda consentimiento y aprobacion de los dichos Alcaldes y Justicias como dicho es, que en tal caso pierdan el derecho de nombrar y poner Carcelero, y se debuelto a los nuestros Alcaldes y Justicias por un año, por que los dichos Alcaldes y Justicias nombren y pongan Carcelero, y no lo pongan ni tengan los dichos Alguaciles.

Cujus Salarium expensis † Regis & fisco solet persolvi ex Bart. in *l. lex Cornelia, ff. ad Silanianum*, ubi custodia reorum, ex fisci patrimonio, est persolvenda notat Bald. in *cap. nonnulli de rescript. Capella Tolosana*, quæ est Avend. de *exequend. mandat. cap. 10. num. 7. versic.* Cum igitur, Thomas Zerdan. in *tract. de visitat. Carceris, cap. 6. n. 15.*

Qui Carceris Custos benigne, & sine † 7 molestia, & injuria, verbo aut facto tractare captos debet, ut dict. *l. Indices cap. de Episcopali audientia, l. 11. tit. 29. part. 7.* quæ pœnam capitalem Commentariensibus, injuriose in captos savientibus imposuit.

posuit, notant Bald. in l. fin. ff. de iustitia, & iur. Puteus de syndicat. verb. crudelitas, n. 6. Bonifac. in peregrin. verb. captio fol. 63. col. 1. versic. Nec ob aliquam, & facit text. in l. 5. tit. 24. lib. 4. recopil. ibi Ni apremien los tales en las prisiones, mas de lo que deben, ni les de malas prisiones, ni tormento ni otro daño por malquerencia, y los despaçar: & ratio est quia afflictis non est danda afflictio, ut in l. 1. ff. de panis cap. penult. de cleric. agrotante dict. l. 11. tit. 29. part. 7. gloss. in l. penult. ff. de dote prelegata, Iason. in l. qui Roma, §. calumnias num. 2. propè finem, ff. de verbor. obligat. & qui incarcerati sub protectione curiæ sunt, & legis securitate juvantur; ita ut eos offendentes crimen læsæ Majestatis patrare dicantur, notat Bart. in l. ejusdem, §. transfugas, ff. ad legem Corneliam de sicariis, Puteus de syndicat. verb. Adulterium, cap. 1. Tiberius Decian. 2. tom. crimin. l. 6. cap. 11.

Et Carcer dicitur locus custodiæ † designatus, sive sit publicus & communis sive privatus, aut tota civitas: Angel. in l. qui carcerem, ff. de eo quod metus causa, Palacios Rub. in repetitio. Rubricæ de donat. inter virum & uxorem, §. 9. num. 13. cum sequenti, Bobadill. lib. 2. Politicor. cap. 4. numero 13.

Insuper tenetur iste Custos carceris prohibere ludos † veritos in carcere, ut in l. 6. tit. 24. l. 64. novæ recopil. notat Paz in praxi 1. tom. cap. unico. articul. 25. fol. 136. Cerdan. ubi supra cap. 7. num. 3. Nec potest ipse vinum vel victualia vendere captis, ut notant, supra citati, quinimo perjuriam, blasphemias, & alia vitia, ac scandala, quæ capti aliqui solent ibi committere debet custos carceris evitare, ad longum prosequitur Bobad. dict. cap. 15. num. 127. cum sequentib. & lib. 5. cap. 1. in verb. Alcaldes de la carcel. num. 1. usque ad n. 5.

Sed & illud, summopere advertam ne cum alia muliere capta † carnaliter se immisceat; tale enim facinus capitali pœna plectitur ex doctrina Fabr. §. item l. Julia in 1. num. 6. institut. de publicis iudiciis, Hypolir. in singular. 115. Parisius de Puteo in tract. de syndicat. in verb. Adulterium, cap. 1. incipit, officialis quidam Magnus, num. 12. Guido Papæ singular. 689. incipit: Commentariensis, & de cis. 448. Petrus Plaza de dictis, cap. 10. ad finem ubi hoc ostendit & ampliat, etiam si mulier incarceratione sit meretrix.

Cujus rei ratio est juxta Iodocum quem allegat Plaza, quod licet alias posset meretrix impunè cognosci, etiam uxor, & Bart.

ad l. Juliam de adulteriis, Non tamen hoc procedit si meretrix est carcerata, quia tunc consideratur & attenditur injuria castitatis carceratorum ratione loci, ut notat Felerius in praxi verb. vel carcerentur, num. 25. Carrerius in praxi 3 tractatu de homicidio, §. 10. excusat lascivia, num. 2. Circa quod varia fuerunt inveniunturque Doctorum iudicia inter se circa pœnam istam magnopere pugnancia, ut constat ex his, quæ latè Farinac. in tract. de carcerib. & carceratis, quest. 31. ex num. 112. qui num. 123. veram resolutionem, & adversantium D. D. dissidium mirè sedavit vis verbis, Quid dicendum veritas est quod si Custos vel carceratus habet rem cum carcerata non honeste, tunc punitur ea pœna, qua puniendus esset si ea cum extra carceres rem habuisset: Et est gravius arbitrio Iudicis propter carceris violationem, juxta ea quæ scripsit Menoch. dict. casu 2. quest. 2. n. 3. & num. 6. Cum ista parte libenter assentio, & idem juris esse crediderim † in carcerato cognoscere uxorem vel ancillam Custodis: igitur si cognita esset virgo vel vidua, cognoscens, sive Custos, sive carceratus sit tenebitur de stupro, si uxorata tenebitur de adulterio, non aliter, ut dixi, ac si extra carcerem eam cognovisset, & utroque casu semper pœna erit agravanda aliquid amplius, propter qualitatem violationis carcerum, & multo magis agravanda si intervenerit vis, prout considerat Boërius, dict. decis. 327. n. 9. versic. quid dicendum in isto puncto.

Si vero cognita erat † meretrix, & tunc licet cesset pœna stupro, & adulterio, non tamen cessabit pœna arbitraria, propter carceris violationem juxta sententiam, Menoch. in loc. citat. & juxta tradita per Parid. Marsil. Folerium & Larrerium, supra allegatos num. 113. & in hoc dissentio à Boërio qui nullam pœnam in isto casu Custodi, seu carcerato infligi posse affirmavit. Caveat etiam Custos & diligenter provideat, ut carcerati in secretis carceribus arma, & cultelos, funiculos & alia instrumenta, ex quibus, vel fractio carceris, & ligaminum possit causari, vel aliquod exitium, aut mors inter carceratos patretur, ut notat Farinac. dict. quest. 31. n. 48. Parisius de Puteo supra verb. carcer. & carceratus, cap. 3. num. 10. versic. licet solè pro-
cedi, Cyrillus in summa crimin. part. 1. rubricæ 12. de custod. rer. §. 3. n. 6. Nam alias tenebitur de tali exitio, ut privetur saltem officio, vel aliqua pœna arbitraria, multetur, ut in l. carceri propositus, ibi vel ferram venenumve in carcerem inferre passus

est, officio Iudicis puniendus est, si nescit ob negligentiam removendus est ab officio. ff. de reor. custod. Angelus, Ar. conf. 73. num. 2. l. 1. inter consilia criminum divers. Boërius decis. 226. num. 3. ad finem. Alciat. de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 15. sub num. 5. versic. Nec præsumitur, Bertaz. conf. crimin. 69. num. 3. lib. 1. Mascard. de probat. lib. 1. concl. 267. n. 11. & 13. & concl. 469. n. 8.

Excusabitur etiam à tali exercitio, vel
14 crimine † patrato, si Custos carceris fecit solitam & assuetam visitationem Captorum suis horis, & non invenit inter eos arma seu talia instrumenta ex Bertaz. dict. conf. 69. num. 3. & 4. lib. 1. Unde notanter ait Farinac. ubi supra num. 101. quod cum hodie apud nos soleant Custodes hanc perquisitionem facere, quando carcerati sunt in secretis carceribus, non autem quando stant in publicis, idcirco si in publicis carceribus reperiantur immisum ferrum, venenum, funes, aut quid simile non dicerem id esse adscribendum culpæ Custodis, qui, ut notum est, non solet nec tenetur perquirere amicos, qui veniunt ad visitandos carceratos, in publicis carceribus, & possunt tunc talia afferre, & ibi etiam aliam excusationem constituit, n. 96. cum duobus seqq.

15 Nec incarceratos pro gravioribus † delictis laxioribus vinculis retinere debet, l. 1. de Custod. reor. ibi: Si criminis qualitas etiam catenarum acerbitate postulaverit, is qui est in casu criminis, & condemnationis debet diligentius custodiri, l. si quis filio, §. ejus in verb. diligentioris Custodie. ff. de injusto rupto, quinimo ejus manicas, seu ceptos, & ligamina ferrea, & compedes ponere tenentur, in quo etiam ultra delictorum gravitatem, ætas, robustitas, sanitas vel infirmitas carceratorum attendatur: Parisius de Puteo ubi supra dict. c. num. 5. Grammatic. vot. 29. post n. 5. & 7. Boërius decis. 116. post num. 3. Iodocus in praxi, cap. 17. de carceribus, & Commentariensibus, num. 6. Federic. in praxi verb. carcerentur, num. 4. Farinac. ubi supra num. 36. & quest. 1. in dict. tract. de carceribus, num. 99. cum sequentibus. Unde eum qui est torquendus † vel in recessu per Iudices collocari iustum est, non potest permittere aliquem
16 alloqui, nec quod litteræ aut Epistolæ alicujus ei tradatur, in quo magna debet esse perquisitio Custodis, ut habetur, in Bulla, Pii V. quæ est 65 in ordine, & habetur, in Bullario 2. part. fol. 1021. qua inter alia cavetur, quod executores & carcerum Custodes ceterique quibus, tam vigore sui officii, quam alias quomodocumque da-

ta est facultas alloquendi reos, dum in secretis carceribus detinentur, nomine aliarum personarum extra carceres existentium, vel etiam eorundem reorum ac testium, nuntium, Epistolam, litteras vel ut vulgo dicitur, *ambasciatas*, absque Iudicis, & Procuratoris Fiscalis licentia afferre auri fuerint, ultra alias pœnas à jure vel statuto inflictas pœnam relaxationis in perpetuum vel ad tempus ad triremes, & si qualitas facti id exigeret, & Iudici videbitur ultimi supplicij incurrant.

Et tandem tenetur esse admodum † diligens & continuo invigilare super Custodia incarceratorum, ut in l. 1. §. fin. juncta gloss. & doctrina Bald. ff. ad Silianum, Gerdan. ubi supra num. 2. & ideo ob solam negligentiam, licet carcerati non aufugerint, poterit privari officio, Grammatic. vot. dict. 29. n. 3. & 16. à fin. Farinac. ubi supra n. 60.

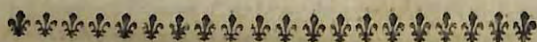
Quod si carcerati fugerint in dubio præsumitur culpa † Commentariensis, l. 18 negligentia aufugisse, ut in dict. l. fin. versic. sed si custodia, & versic. Ergo si casu, ff. de custodia reorum Angel. de malefic. verb. Quod fama publica præcedente, post num. 91. in addition. littera B. Boërius decis. 116. num. 1. & 2. Aretin conf. 88. incipit consultissimè, Iason. conf. 27. lib. 3. Alciat. de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 15. num. 5. Anton. Gomez variar. resolut. tom. 3. cap. 10. de captura reor. num. 11. post medium, Franc. Becius conf. 44. num. 13. & num. 23. & conf. 46. num. 1. lib. 1. Mascard. de probat. lib. 1. dict. concl. 267. num. 10. & concl. 469. num. 7. Farinac. qui hoc limitat & sublimitat ubi supra num. 2. cum seqq.

Et breviter, quia omnes casus specialiter recensere esset minus prolixum, per DD. infra relatos inspicere poterunt. In summa advertit, quod ut scias quādo ex fuga carceratorum † teneantur Commentarienses, 19 & ad quid, distinguendum est. Nam aut carceratus, qui aufugit captus fuit ob delictum, & causam criminalem ob quam erat imposita, vel imponenda pœna Capitalis, & tunc eadem erit infligenda Commentariensi, ut habetur, Regum l. 3. cap. 20. ibi: custodi virum istum, si qui lapsus fuerit, erit anima tua, pro anima ejus, aut talentum argenti appendes, & ibi. Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua, pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus. Et cap. definitum, 17. quest. 4. lib. 12. tit. 23. lib. 4. l. 7. tit. 26. lib. 8. Recopil. Boërius decis. 215. num. 25. & decis. 217. num. 16. Menoch. de arbitr. dict. casu 102. quod intellige quando dolus, collusio, fraus aut magna negligentia

gligentia quæ equiparetur latæ culpæ, de-
regitur in Commentariensi, alias enim vel
privatione officij, vel pœna arbitraria pu-
nitur, quomodo intelliguntur lura & con-
ciliantur, in dicta leg. *carceri prapositus*, ibi:
Si pretio corruptus sine vinculis agere custo-
diam, vel ferrum venenumve inferri passus
est, officio Iudicis puniendus est. Si nescit, ob ne-
gligentiam removendus est officio, & in l. mi-
lites, ff. eodem ibi: ita demum afficiendos sup-
plicio milites, quorum custodia evaserint, si
culpa eorum omnia deprehendantur, alioquin
pro modo culpæ in eos statuendum est, & paulo
inferius, ibi: Si tamen per vitium, aut desi-
diam Custodis idem evaserit castigandum eum,
& in deteriorem militiam dari, & in l. fin.
ff. eodem ibi. Qui si negligentiam commiserint,
pro modo culpæ, vel castigantur, vel mili-
tiam mutant, & ibi: fraudelenter autem si
fuerit versatus in dimittenda custodia, vel
capite puniatur, vel in extraneum gradum
militiæ detur. Quod latè prosequitur Fa-
rinac, omnino videndus, & ampliat. 21. mo-
dis limitans, & sublimitans ampliationes
& postea limitat regulam, 11. modis; &
tradit meo Iudicio, ac discutit omnes qua-
stiones quæ in proposito occurrere pos-
sunt. Si vero incarceratus, qui aufugit
captus fuerit pro debito civili, etiam tene-
tur, parti ad damna & interesse; & sic ad
solutionem debiti, ut in l. fin. in fin. ff. de
Iustitia, reor. ibi: Quoniam si fugitivum Do-
minore reddendum perdiderit, si facultates ha-
beat, Domino pretium reddere jubere
Saturin. probat; ubi Angel. num. 7. Pari-
*sius de Puteo, ubi suprà verb. *carcer* & *car-**
cerarus, cap. 55. incipit licet datur, n. 2. in
fin. versic. Ideo si aufugiat. Alciat. reg. 7. præ-
sumpt. 15. n. 5. versic. & Propterea illis casibus,
Bald. conf. 167. n. 1. lib. 3. Menoch. lib. 2. de
causa 302. n. 2. Farinac. ubi suprà ex n. 74.
quod etiam ibi ampliat & limitat.

20 Et utroque distinctionis casu ita † de-
cidit, *lex. 12. tit. 23. lib. 4. recopill. ibi: Si*
los monteros, y los hombres de los Alguaciles
de la nuestra Corte, y Carceleros, y de las otras
Iusticias que guardaren los presos, los sortaren,
o no guardaren como deben, si el preso merecia
muerte, que aquel que los solto, y no los guardo
como debia bien muera por ello; y si el preso
no merecia muerte, y merecia otra pena cor-
poral, si el que lo guardare, se fuere, o lo
soltare, que aya aquella misma pena, que el
mismo preso devia aver; y si por mengua de
guarda se fuere, que este un año en la Cade-
na; y si el preso no merecia pena corporal, y
era tenido de pagar pena, o deuda de dineros
y si fuere con el, o lo soltare a suvienda, sea te-
nido el que lo guardare, a pagar lo, que el

preso era tenido, y este medio año en la Cadena,
y si por mengua de guarda se fuere, sea tenido
a pagar lo que el preso debia, y este tres meses
en la Cadena. Ubi notat Abb. sed & illud
omittere non libuit, quod Commentarien-
sis frequenter in magnis carceribus ap-
ponere solet, & nominare quendam † sub-
stitutum, & adiutorem, qui eum comi-
tetur, & adjuvet in ministerio carceris; ut
notant Cerdan. Bobad. Menoch. & Far-
inac, ubi suprà qui num. 49. & sequenti, pro-
bat in hoc casu Commentariensem teneri
de culpa substituti; quia ab eo fuit electus,
& nominatus, quia mala electio est in
culpa, ut in l. qui tam non idoneum, ff. com-
modati, l. 1. si quis igitur, ff. nauta cap. 5.
pœna instituta de obligat. quæ ex quasi delicto
Boërius 217. post numerum 8. Menoch. ubi
suprà num. 5. & in seqq. numeris, ampliat &
limitat, quem quoties casus occurrerit po-
teris videre, ea enim quæ tam lato, & miro
ordine ibi congesta sunt hîc repetere in-
jucundum senlebitur, & sufficit pro insti-
tuto nostro ea tangere & referre.

CAPUT IV.

De officio Iudicis in Hispania vulgo
vocati. *Alcalde de la Hermandad.*
Et aliorum ministrorum vulgo,
Quadrilleros.

SUMMARIUM.

- 1 *Iudicum Fraternitatis vulgo, Alcaldes de*
la Hermandad, origo, tempus, & causa
eorum institutionis traditur, ex Anto-
nio Nebrigenfi.
- 2 *Fraternitatis Iudicum nominatio & electio*
ad quem pertineat?
- 3 *Iurisdictio ad universitatum causas con-*
cessa dicitur ordinaria.
- 4 *Proventioni locus est inter ipsos Iudices*
fraternitatis.
- 5 *Fraternitatis iudices uniuscujusque status*
tum Nobilium, tum plebeiorum creari
debent ex honorabilioribus & negotio
aprioribus.
- 6 *Dignitates & officia iustitiæ vilibus &*
infamibus personis non debent condo-
nari.
- 7 *Fraternitatis iudices officium personaliter*
debent exercere, nec substitutum appo-
nere possunt.
- 8 *Fraternitatis iudices transacto anno, abs-*
que eo quod transcat intervallum duo-

- rum aut trium annorum vulgo, hueco, poterunt iterum eligi antequam scindantur, quod alias in ceteris iustitiæ officiis non procedit.
- 9 Major congregandorum & vicinorum pars sufficit ad relectionem iudicum fraternitatis, sicut sufficiebat ad primam electionem.
- 10 Casus de quibus iudices Fraternitatis cognoscere possunt colliguntur, ex leg. 2. tit. 23. lib. 28. novæ recopil. qui ibi afferuntur.
- 11 Dictio Solamente, in lege expressa taxativa est.
- 12 Iurisdictio iudicibus fraternitatis concessa extra casus ad quos reducta est, non potest prorogari, etiam de consensu partium.
- 13 Limitata causa, limitatus procedere debet effectus.
- 14 Iurisdictiois prorogatio ad hoc ut valeat, necesse est ut ille cuius iurisdictio prorogatur, illam habeat.
- 15 Limitata iurisdictio nunquam est prorogabilis.
- 16 Testes in causa coram iudicibus fraternitatis agitata, si de perjurio convicti fuerint, hi iudices non poterunt, etiam ratione incidentie, contra eos procedere.
- 17 Ignatij del Villar sensus cum Autore simili in casu, consultio, convenit.
- 18 Iura stabilita opinionioni adversantia afferuntur, quibus probatur iudicem prohibitum de causa vel negotio principaliter cognoscere, de ea incidenter cognoscere posse.
- 19 Nobilium præfectis licet reservata sit causa nobilitatis, de ea tamen iudices inferiores incidenter possunt cognoscere.
- 20 Ordinarius Iudex, an de Nobilis causa criminali possit cognoscere, dum subest questio an nobilis torquendus sit.
- 21 Solvitur distinctione difficultas objectæ, & intelliguntur & concordantur omnia iura prime opinionioni adversantia, & sequentibus.
- 22 Qualitas requisita à lege si non verificetur, non potest militare ejus disputatio.
- 23 Iurisdictiois exercitium ut tribuatur, sufficit quod in libello aut querela partis vel causa processus, deducatur qualitas iurisditionem tribuens.
- 24 Qualitas tribuens iurisditionem, si ex adverso negetur ad impediendam iurisditionem, plene probari & de ea constare debet.
- 25 Iudex quilibet sive delegatus sive ordinarius cognoscere potest, an sibi competat iurisdictio?
- 26 Expenditur in proposito decisio, in leg. 6. tit. 23. lib. 8. recopil. quæ ibi affertur.
- 27 Iudex ordinarius, & iudex de la Hermandad, dum concurrunt in aliquo negotio & super actum uterque perficit processum, quid tum factu opus est.
- 28 Iudicum de la Hermandad, sententia, licet non obstante appellatione, poterat exequi, quinimo ab ea non poterat appellari, id postea sublatum fuit.
- 29 Ministri quidam inferiores vulgo Quadrilleros vocati, præter iudices de la Hermandad, creati sunt, qui quidem ministri tribunali dictorum iudicum inservientes, iurisditionem coadiuvant, & in honore & cura officij participes sunt.
- 30 Ministri vulgo Quadrilleros in omnibus officium suum tangentibus, iudicibus de la Hermandad, tanquam Superioribus tenentur obsecundare.

ORIGINEM Magistratus huius, vel istius muneris, & aut officij Republicæ de quo isto in cap. nostro erit sermo & causam suæ inventionis tradunt omnes rerum, & factorum nostræ Hispaniæ historiographi: sed ut plenius & radicatus percipiatur in proposito, elegantissimè (prout semper ei moris fuit) tradit Antonius Nebrigenſis omnium literarum apprime ornatissimus, vix oculis vestris subicere libuit, nec enim scriptorum suorum omnibus præ manibus facilis habetur copia. Est enim in corona Regum Catholicorum Ferdinandi & Elisabeth. decada 2. lib. 6. cap. 1. ita ait: Cum hæc Madriti geruntur, curia nomen est, Rex & Regina senatusque Regni Matricali citra montes, conventionibus oppido celebri, erat, ibique pan hispancon, id est, omnium civitatum municipiorumque Hispaniæ conventus agebatur, curia innumera multitudine insignis appellatur, cum aliæ res complures dictæ sunt, tum vel maxime, quæ Elisabeth junior, uno omnium consensu declarata est Hispaniarum princeps atque hæres, Regnorumque Tutrix, quod & iurejurando sanxerunt Civitatum municipiorumque Procuratores, si modo proles virilis Regi & Regine non contigisset.

Captum est etiam agere de fraternitatibus, ita Hispani vocant populorum inter se Societates, ad hoc potissimum institutas, ut latrocinia

latrocinia cadesque in viis publicis, & agris perpetrata vindicarentur, quot mala in orbe qua & municipia, vicosque tyrannis subiectos adeo obsepiebant ut domi, forisque nihil esset tutum; sed ubique terror à Sceleratis hominibus: nemo jam esset vir bonus, & pìe iusteque vivendi cupidus, qui pro recuperanda libertate, libentissime dimidium fortunarum suarum non pascisceretur, idque cum omnes volent omnes recuperent, deque nulla re alia frequentius alter ad alterum loqueretur, quam de finiendis tantis malis aliquo remedio, nemo tamen erat qui negotium assumeret, at cum tam desperata aegritudini & morbo tam pernicioso, medicamentum aliquod non inveniretur; primus omnium quasi signum aliquod ad bene de Hispania Republica sperandum susulit Alphonsus Quintanilla equestris ordinis, vir nobilis, ingeniosus, acer & vehemens idemque fisci rationumque regiarum quæstor maximus; hic ortus in Asturibus montanis facile ostendit summos viros in obscura quoque patria illustres: & quo major tanta rei peragende accederet autoritas, assumit sibi socium Ioannem Ortegam, ambo Regem Reginamque conveniunt, quo statures Hispana sit commemorant, quid in tanta rerum omnium perturbatione debeat & possit fieri demonstrant; exposcere nihil aliud de se quam Regiam facultatem, ut bene iuvante Deo negotium perageretur. Placuit illustrissimis Principibus opportunus sermo, ad rem exequendam auctoritatem suam omnibus in rebus decernendis pollicentur. At illi oppidorum procuratores adeunt; mala que sustineant, in presentiarum, queque in futurum expectent, ante illorum oculos ponunt, ex negligentia quot pericula impendeant, atque è diverso ex providentia quot bona sequantur, identidem repetunt. Sed quia de tanta re erant consulendi hi quorum procuratorio nomine res agebant, placuit constitui diem & locum in quibus hæc disputanda essent; locum in quem, undique confluerent placuit esse Donias quò postea quam ad constitutum tempus conveniunt, ceptumque esset de re cuius causa venerant disceptaturi, alij aliud sentiebant, altercationibusque tempus consumeabant frustra, & contentio illa eo tandem est ducta ut omnes in eo iam essent articulo, ut quisque ad suos re infecta rediret, quorum dissensionem cum Alphonsus Quintanilla sensisset, videns omnes suos conatus cessisse frustra, ne quid ineptum retinueret, hac vel haud multum dissimilatione, illos in concionem vocatos, aggressus est, quam utriusque perorationem, in cap. 2. subdit, Et nos ne prolixius videamur procedere, eam omittimus, ut in cap. 3. sequenti, huius Societatis, vel fra-

ternitatis inventum, Antonius Nebrigenfis in his verbis prosequitur. Posteaquam Quintanilla finem dicendi fecit visi sunt omnes propè modum illius orationi, atque sententie acquiescere, postulatumque est una omnium voce condicerentur leges quibus sacra Societas illa sanciretur, atque stipis conferenda statueretur modus, & numerus militum, qui decreta exequantur, sed ne in jus Regium contributio illa cederet, cautum eternum est ut esset temporaria, duraretque in aeternum, Summa Concilii ad Princeps devoluta, ut & ab illis ad securius illud augustumque Sanctum quo res hispanie gubernantur principio, quod ad condendas leges pertinebat, data est facultas optimis quibusdam viris ex ordine equestri atque utriusque juris agendarumque rerum peritis: Numerus militum decretus, bis mille equites: per classes vero stipibus distribuendis præfecti sunt viri boni, suarum rerum frugales, alienarum abstinentissimi: constitutum est præterea collegium, ex bonis prudentibusque viris, quos hispani consuevere deputatos appellare; His præsidere voluerunt Lupum Riparum Carthaginensem Episcopum; Nemo unquam à principio patavit Societatem illam tandiu perniciosam sive quod in primo illo triennio à viarum latrocinis, grassationibusque posset Hispaniam purgare, sive quod populi gravari forent tam crebras fieri exactiones, sive quod antiquarum Societatum exemplo, aliqua ex levi causa hæc quoque posset dissolvi. Constituta itaque sunt tumultuarie quadam leges, quippe quas putabant non longo tempore duraturas, sed qualescumque illæ fuerint, nihilominus confirmatæ sunt additumque robur & Regia autoritas cum esset curia Matricali anno salutis sexto & septuagesimo supra millesimum quadringentesimum. Cumque postea ex triennio in tricennium, & deinceps Societas illa propagaretur, Et ex negotiorum novitate, quotidie novi quidam casus emergerent, opus quoque fuit novo remedio.

Itaque cum ex prædictis, & tempore jam dicto Fraternitas hæc inventa fuerit, in quo cum Nebrigenfi conveniunt Hillelscas, in sua historia Pontificali, sub Ferdinando V. & Elisabeth fol. 99. Zamadoa, Garibay, in suo compendio historiali, tom. 2. lib. 18. cap. 8. fol. 595. col. 2. num 50. Duo Iudices ex illo tempore in unoquoque oppido fuerunt creati, qui de casibus Fraternitatis cognoscere, & ad iustitiam ordinariam iudicium eo deciderent, & contra delinquentes iustitiam exercerent, ut expresse cautum extat, in l. 1. tit. 13. lib. 8. nove recopil. quorum 1 electio & nominatio, utique ad Concilium cuiusque

Villæ vel populi pertinet, ut patet, in dict. l. 1. ibi: *Que en cada, Villa, Ciudad, o Lugar que fuere de treinta vecinos dende arriba recligan, y nombren dos Alcaldes de la Hermandad, el uno del Estado de los Cavaleros y escuderos, y el otro de los Ciudadanos, y pecheros.* Ubi igitur, statuum distinctio fuerit duplex horum officialium munus erit, & eorum officium à nemine in suo statu recusari potest, ut in dict. l. 1. & licet aliud agens & comprobans, ita observat Bobad. lib. 1. cap. 1. num. 21. citatio debet fieri, quorum jurisdictio ordinaria utique dicitur cum à lege & ad universitatum causas fuerit concessa, ut docet Bart. in l. mone ff. de jure omnium iudicum, & ibi: Alex. & in l. solet num. 7. & 8. eodem tit. Callaneus in consuetud. Burgens. tit. de Iustitiis num. 1. num. 102. & probatur in l. 1. tit. 9. part. 3. observat in proposito Avendan. in dict. l. 1. tit. 13. lib. 8. recopill. n. 2. & locus præventionis in casibus fraternitatis inter hos oficiales vulgo Alcaldes de la Hermandad, & Iudices ordinarios, ut in l. 1. dict. tit. 13. ibi: *Otro si mandamos que cada y quando los Alcaldes y Juezes ordinarios que previnieren y commencaren a conocer de qualesquier crimines y delictos que fueren casos de Hermandad, y a petition de la parte, danificada, o de su officio, y prendieren el malechor, que cometio el delicto, o le prosequieren, asta le cercar, o encarcerar, en algun lugar, que los Alcaldes de la hermandad no conozcan, ni puedan mas conocer de tal caso, Pero si los dichos Alcaldes ordinarios a pedimiento de parte no prendieren al malechor y le cercaren, que en tonçes les Alcaldes de la dicha Hermandad, a pedimiento de parte, o de su officio, puedan proceder contra el tal malechor, y en tal caso los Alcaldes, que primero le prendieren sean Juezes del delicto, asta la sententia definitiva, y execucion della, y los otros no lo puedan pedir ni demandar y embargar, diciendo que primeramente procedieren de su officio, o por acusacion que y a ni esto pueda allegar, ni oponer la parte.*

Quinimo inter eosdem Iudices Fraternitatis erit locus præventioni, & unusquisque in solidum, postquam prævenierit, poterit cognoscere, & poenam condemnationis illi applicabit, ut docet Covarr. in pract. tit. 4. Aceved. in dict. l. 1. n. 5. & 6. Hi autem Iudices Fraternitatis unusquisque status tam nobilium, quam plebeiorum debent creari ex honorabilibus & negotio aprioribus, ut patet ex dict. l. 1. dict. tit. 13. ibi: *Tales que sean pertenecientes para usar de los dichos officios, que no*

*sean hombres vajos, inabiles, mas de los mejores y mas honrrados, que hubiere y se hallaren en los pueblos del Estado que an de ser nombrados, & merito quia dignitates, & officia Iustitiæ, & confidentiæ vilibus & infamibus personis non debent condonari, ut in l. honores, ff. de Canonibus, & indefensoribus civitatum in principio, juncta gloss. verb. obscuri, & in l. ne quis ex ultimis negotiatoribus, & dignitatibus, lib. 12. l. 15. tit. 6. part. 1. docet Guttierr. 31. ex num. 3. quia non sunt digni esse in Societate personarum honestarum illi, quos infamia aut morum pravitas ab honestarum cœtu segregat, ut in l. 2. cap. de dignitatib. lib. 12. & de jure nostro Regio singulariter comprobatur text. 9. in l. 4. tit. 4. part. 3. ibi: *Otro si el que fuere de mala fama, o hubiesse echo cosa por que valiesse menos segun fuero de Espana, por que no seria derecho, que el que fuesse a tal Juzgasse a los otros, l. 7. tit. 6. part. 3. ibi: Y de mas decimos que ninguno de los infamados no pueda ser Juzgador ni consejero del Rey ni de commun de algun consejo, & in l. 2. tit. 5. lib. 2. ordinament. Reg. dignitates enim & honores benemeritorum præmia & fructus sunt, ut in l. ut virtutum merita, Cod. de statutis & in magn. & alibi forsan latius dicemus.**

Qui utique Iudices personaliter debent exercere officium ut patet ex dict. l. 1. ibi: *usen por si mismos los dichos officios, nec enim substitutum ponere possunt ut expresse affirmat Avend. in cap. 3. Prætorum, num. 5. cons. multi tamen.* Et conducit text. in cap. 1. d. offic. ordinarii, lib. 66. Capitius decis. 27. num. 34. & ratio est quia cum talium personarum industria & morum seu sanguinis probitas fuerit, & debeat esse electa, ut patet ibi: *Tales que sean pertenecientes para usar de los dichos officios, & ibi: Mas de los mejores, y mas honrrados, que hubiere y se hallaren,* non potest in hoc casu fieri substitutio, seu delegatio ad notata in l. inter artifices, 31. ff. de solutionibus, & in cap. si pro debilitate esset tam gravis de officio, & potestate Iud. deleg. maximè cum causa Fraternitatis, de quibus Iudex creatus cognoscere debet ita graves sunt, ut inferius dicemus & qualibet causa criminalis gravis dicitur. Et transacto anno poterunt Iudices hi, absque eo quod transeat intervallum duorum aut trium annorum, vulgo bueco, iterum eligi & antequam sindicentur, quod alias in cæteris Iustitiæ officiis contra procedit, ut in l. 12. tit. 5. lib. 3. recopill. & si necessarium fuit quod expresse per legem caveretur ibi: *Puedan otra vez ser nombrados*

dos por orotanto tiempo como tubieron servido, quæ utique, electio ea solennitate, quæ facta est vel fieri debuit electio, erit faciendâ: itaque quemadmodum ut jure subsistat, sufficit in electione prima, major Congregatorum, & vicinorum pars: ut suo loco latissimè dictum manet, ita ad hanc reelectionem † sufficiet major pars, quia lex Regia, quæ hanc reelectionem concessit, jus & formam eligendi non mutavit, sed solum impedimentum & obstaculum quod ex continuatione muneris, in eisdem personis imminabat & considerari poterat, ut in l. 1. & ferè per totam, Cod. de muneribus & honoribus non continuandis & in l. 4. tit. 5. lib. 3. sustulit, & prohibitionem insuper, nempe quod ante Syndicationem illius anni, iterum ad idem eligerentur ministerium; alias enim potestas hæc reeligendi videretur populo damnosa, præjudiciosa aliis, & quodammodolitium nutritiva, neque passim omnes convenirent, neque reelectio ista fieret & videretur elusoria, supervacanea, & inutilis reeligendi facultas; quidquid contrarium affirmavit Azeved. in dict. l. 1. num. 8. Nec pro ejus opinione quidquam facit, quod quotiescumque de re firma seu de reelectione alicujus officialis, agitur, tunc non procedit, regula legis quod major, ad municipal. sed necessarium est quod omnes intereffentes, reelectioni suis assentiant suffragiis, ut in auth. de defensoribus civitatum, §. final. quæ in proposito singularem tradit Consuetus, singulari 386. verb. universitas, Romanus singulari. incipit electio & in alio singulari, incipit Iudex fuit interrogatus, & cons. 342. col. 2. Bart. in l. omnes populi, n. 16. in fin. ff. de Iustitia, & Iure & ibi Oforius, qui communem testatur, las. in l. & summa, §. hodie, n. 8. ff. de pactis, Felin. in cap. cum omnes de constitutione, n. 18. versic. 4. fallit & in cap. fin. n. 5. de Iudiciis.

Nam hoc non procedit quando translatio anno, vel ordinario tempore fit ex legis permissione, in una persona hæc reelectio, quæ utique nova est electio, & potius jure ordinario, quam ex gratia: unde in regul. dict. leg. quod majorem locum habet.

Casus autem de quibus hi Iudices cognoscere possunt & qui nuncupantur, de la Hermandad, expressè manet, in l. 2. dict. tit. 13. lib. 18. nova recopil. quæ ita se habet. Otro ordenamos que aora, y de aqui adelante la Junta general a los del nuestro Consejo de las casas de la Hermandad, y los Iuezes comisarios en nuestros nombres por ellos dados y otro si los nuestros Alcaldes de la Hermandad, de todas

las Ciudades, Villas y Lugares, valles, y Yermos, y miridades destos nuestros Reynos y Señorios ayen de conocer y conozcan, por caso, y como en casos de Hermandad solamente en estos crimines y delitos que aqui se ran declarados, y no en otros algunos conviene a saver en los Robos, hurtos, y fuerças de bienes muebles, y semovientes. o en Robos, o en fuerças de qualesquier Mugeres, que no sean mundanas publicas haciendose lo suso dicho en yermos, o en despoblados, o en qualesquier Lugares poblados, si los malhechores, salieren al Campo con los bienes tales, que hubieren rogado, o hurtado, con las tales mugeres, que asi hubieren sacado por fuerça. Otro si sean sacados de Hermandad, Saltamiento de caminos, muertes, heridas de hombres en yermo o despoblado siendo la tal muerte o herida echa por aleve, o traycion o sobre asechancas o seguramente, o haciendose por causa de Robar o forçar, aunque el Robo ni fuerça no hubiere effecto. Otro si sea Caso de Hermandad, privada opression, de qualquier hombre, o muger, que fuere buena por su propia auctoridad, en yermo o en qualquier poblado, si con el preso saliere al campo, o se prendiere, al arrendador, o recaudador, por coger e recaudar, e p-dir nuestras rentas en yermo, o en poblado, gusto, que no lo saque fuera y atienda se ser cárcel privada, salvo si el arrendador prendiere a su deudor que se vaya huyendo, y hubiere poder y facultad que su deudor le aya dado por escriptura, para que le pueda prender, no le pagando su deuda entregandole toda via en estos dos casos a la persona, que asi prendiere dentro de veinte y quatro horas, o los Alcaldes ordinarios del Lugar mas cercano, que no sean sujetos a dicho acreedor. Otro si sea caso de Hermandad, que ademas de casas, y veñas, y mieses, y colmenares haciendose a saviendas en Yermo, o despoblado, y entienda se ser Yermo, o despoblado para en los casos de Hermandad, el Lugar des cercado de treinta, vecinos aya, o, entienda se ser Robo o hurto, aunque el dueño de los tales bienes no este presente y aunque aya resistencia o no lo aya. Otro si sea caso de Hermandad, qualquiera que matare, o hiriere o prendiere a los nuestros Iuezes ejecutores de las Provincias, y Alcaldes quadrilleros de la Hermandad, y a nuestros consejeros y a otros qualesquier oficiales de la Hermandad, mientras si estieren los dichos officios, y despues que lo de a en, si rescivieren el daño por aver tenido y servido dichos officios: O qualquier que matare, o hiriere, o prendiere, o a otro en monte enjuarar a qualquier precorador mensajero, o negociador, que viniere a la Junta general o Provincial que de aqui adelante se hicie-

ren por nuestro mandado. Otro si sean casos de Hermandad, qualesquier Robo y hurtos, y otros qualesquier crimines, y delitos que se contubieren dentro de las Villas donde la Junta general se hiciera y celebrare en los quinze dias que aquella durare entre las personas de la dicha Junta contra ellos, y sus familiares continuas, y Junta general y a los Iuezes por ella nombrados: entiendase aver cometido y cometa caso de Hermandad, ansi el que hiciera los casos suso dichos o qualquier dellos como el que los mandare hacer y cometer y lo hubiere por rato o firme, y lo probare despues de ser cometido y como quiera, que no es ni a sido caso d Hermandad, lo que se hace por prendas o penas de terminos, y pastos, y heredamientos sobre que era alguna contienda, o debate entre partes; pero despues el que asi fuere penado, o prendado, se entregare por su propia autoridad, o heriere, o matare, o hiciera otra, si prenda a su adversario, o cosas suias en Lugar donde no tiene reyerta ni debate alguno, que es lo que sea caso de Hermandad, y se proceda en ello como en caso de Hermandad siendo echo es yermo, despojado, o saliendo con ellos al campo guardando las disposiciones de nuestras leyes.

Extra predictos casus, quos sigillatim expendit & explicat Aceved. per plura Scholia, in dict. l. 2. in aliis ceteris nulla est horum iudicium cognitio, ut patet ex illis verbis: Solamente en estos crimines y delitos que aqui seran declarados: Nam illa dictio Solamente taxativa, est & aliorum casuum manifestam exclusionem et importat, ut in l. his solis, ff. de condition. indeb. ex l. 1. his solis, Cod. de revocand. donat. l. adversus, Cod. si adversus rem iudicatam, Per quae lura ita observat Decian. respons. 55. num. 18. vol. 3. Andreas Siculus conf. 1. col. fin. dict. lib. 4. Angelus in l. 1. Cod. ubi & apud quem Felin. in cap. Pastoralis in principio, col. 3. versicul. limita 3. de offic. ordinarij, Afflic. lib. 3. conf. rubric. 5. num. 64. Crotus in l. si constante, 1. lectura num. 66. ff. soluto matrimon. Ripa in tract. de peste, in de remedijs preservatis, num. 62. Hippolitus, Riminald. in l. 1. num. 159. ff. de offic. eui mand. est iurisdictio, Menoch. de presump. lib. 2. presump. 18. num. 13. Prosequitur Barthol. in l. 1. art. 4. ff. de iudicijs & num. 98. Et illa verba, Que aqui etiam denorant restitutionem, ut in l. sicum qui meus erit, ff. de legat. 1. & in u. Cunctos populos, Cod. de summa trinitate & fide catholica.

Nec obstabit, si dicas distinctionem taxati, non adeo strictam, regidam esse naturam quod saltem similes casus non ex-

cludant, ut in l. 1. §. 1. Iuncta gloss. in l. obest & ibi gloss. 1. ubi notat Bart. Cod. de praeiis minorum, l. argentarius in princ. ff. de addendo cum qui, §. si petenti. cum gloss. in verb. duntaxat, ff. de public. in rem, ut & leg. servi nomine cum gloss. in verb. possidere, & ubi Bart. ff. de usucapion. cap. Episcopus cum gloss. 24. distinct. juncto cap. ultimo 15. quest. 7. & Clement. exivi versic. cum autem, & de verborum significatione, & gloss. in l. cum Prator, ff. de iudic. & in l. illud & in verbo, aliam causam, Cod. de sacrosanctis Ecclesijs & in l. ultim. de revocatione donat. quae loquitur in poenalibus, & ibi eam Salicetus dicit fing. & in l. contractus in princ. ff. de reg. Bart. in l. si constante in expl. 1. partis princip. ff. solut. Matrimon. Bald. in l. nullus, Cod. ad l. Iuliam majestatis, Paul. de Castr. Imola in l. Gallus, §. instituens, col. 1. ff. de liberis, & posthum. Franc. late in l. si mora, ff. matrimon. Romus conf. 456. in proposito, col. 2. versic. 3. deducitur, & Panormitan. in cap. cum dilecta extrav. de conformat. utili, vel inutili, quorum iurium ac Doctorum autoritate nixus ita observat, juraque de retract. conventional. §. gloss. 6. num. 6.

Respondetur enim hoc non procedere quando dictiones taxativae dispositioni affirmativae addicuntur; tunc enim habent implicitam negativam exclusionem omnimodam aliorum casuum, ut in cap. eum, Ecclesia, sub doctrina de causa possunt ex propr. & ubi post Gothofred. in verb. cautum observat Ioannes Andreas Aretin. in l. 1. §. ex pluribus, ff. de acquirend. possession. Decius conf. 479. num. 2. nec in proposito quid dubij potest remanere, attetis verbis ejusdem legis ubi. Yno en otros algunos, dictio enim illa, y no, posita juxta verbum, en otros, quod est repetitivum similium, ut in leg. fugitur, Cod. de servis fugitivis, ubi notat gloss. & communiter DD. & in cap. At si clerici, §. de adulteriis de iudicijs, negat apertè similes casus; alias enim de nihilo serviret, ut in cap. si Papa de privilegijs, libro. 6.

Unde cum iurisdictio his iudicijs concessa, quamvis ordinario limitata sit, & ad certos casus specialiter reducta, prorogari non poterit, etiam de consensu partium, qui approbatorum consensus non tribuit iurisditionem non habenti, ut in l. probatorum, Cod. de iurisditione omnium iudicium. Et limitata causa et limitatus debet procedere effectus, ut in l. in agris, ff. de acquir. rer. domini. l. cum pater, §. cum dulcissimis ff. de leg. 2. l. 1. ff. de servitut. & post l. cum servus, 67. ff. de contrahend. emptione notat

notat gloss, & ibi latissimè Felin. in cap. cum ordinam. cum duobus sequentib. rescriptis Jas. in l. age cum geminiano, Cod. de transact. Hieronymus Gonzalez per reg. Cancellaria gloss, 24. num. 8.

Non enim potest quis etsi velit supra Jurisdictionem suam exercere, ut in l. fin. ff. de jurisdic. omnium Judic. l. prima per tot. Cod. si à non competent. Iudic. l. 2. cum duobus sequentib. modo mul. l. 12. de panis; l. 2. Cod. si adversus fiscum.

Et facit elegans, & summè notanda doctrina, Bald. in l. ita forma num. & quando provocare non est necessarium, ubi ista vox, penes statum, dicit quod Iudices villarum non habent Jurisdictionem nisi usque ad 20. solidos & ab inde supra 6. cognitio potestatis, quia talis Jurisdictio prorogari non potest, & est ratio denegari & concessi, quod enim uni, assignatur alteri denegatur, ff. de legat. 1. ut in l. quod in rem, §. quis, ex quo enim lex ad plura procedit statuendo, & distinguendo potentias & per consequens actum. Et quidquid ultra sit, fieri videtur lege prohibente argumento legis, qui aliena, §. si lib. rtos, ff. de negotiis gestis, & hoc ex natura & virtute limitationis, & ff. de usufructu, l. Dominus, §. 1. & l. 1. ex facto, §. itemque 3. ff. de vulg. & pup. & Bald. (eo non relato, sequitur Paul. de Castr. conf. 194. num. 2. vol. 2. vers. tum quia statutum. Gregor. Lopez in l. 47. tit. 18. part. 3. verb. duos. homines.

Deinde illud expendi potest quod ut valeat † prorogatio Jurisdictionis, necesse est quod ille cuius prorogatur Jurisdictio illam habeat, alias impossibilis est prorogatio, cum id quod nullum est extensione non recipiat, l. sed si manente, ff. de precario, l. 4. in princip. ff. de damno infecto, Menchac. quest. usu frequent. cap. 4. num. 1. & 2. & facit text. in l. 1. Cod. de Jurisdictione omnium Iudic. & in cap. significasti de for. competent. ubi notat Panormitan. ubi Marian. Socin. notat ibi num. 21. quod Jurisdictionis competentis sub conditione, vel qualitate, nulla admittitur prorogatio pendente conditione, vel die, ex gloss. fin. ad medium in cap. aut plures de offic. delegati in 6. Bann. locis de nullitate ex defectu Jurisdictionis delegatae, n. 92. & Morla in cap. Pet. de offic. delegati, & ibi Andreas Siculus num. 112. Ruin. conf. 165. num. 112. lib. 5. Anton. Matthaeus Rom. tract. de prorogat. Jurisdiction. dict. num. Socin. conf. 99. lib. 3. num. 1.

Præterea quia Jurisdictio limitata nunquam est prorogabilis, ut notat Felin. in cap. Pet. Greg. de offic. & potestas. Iudic. delegat.

num. 2. & 22. Cujus verba maximè conducunt, ibi: Quia in dictum Ioannem nullam Jurisdictionem habebas, & ibi: Cum huiusmodi delegata Jurisdictio, ad alias personas nequeat præstari, dico prorogari, Bart. num. 6. Curtius Iunior 30. Carolus, n. 24. in l. 1. ff. de Iudiciis, & ibi: novissimè, Barbof. Socin. in cap. significat. n. 66. de for. competent. quod latissimè Prosequitur per omnia Iura ad propositum conducentia, accuratissimè intelligens August. Morla, in Imp. juris tit. 2. de Jurisdictione, omnium Iudic. part. 1. q. 21. per tot.

Et hanc opinionem verissimam in proposito tradit Aceved. in dict. l. 2. tit. 7. & in additionibus ad Curiam Pisonam lib. 4. cap. 56. num. 21. & 22. Alvarus Balasius, consultatione 57. num. 5. & non dissimili casu Ignatius, del Villar in sua silva responsorum, lib. 1. responsion. 11. quest. 8. n. 2. cum sequentibus, & quest. 9. num. 2. & 11. qui alios referunt. Quod utique ampliabis, adeo, extra prædictos casus de la Hermandad, his Iudicibus notionem seu Jurisdictionem prohibitam, quod etsi in causa coram eis agitata aliqui testes convicti essent † de perjurio adhuc ratione incidentiæ 16 contra eos procedere non poterunt, ex doctrina Decij, in cap. præterea de officio delegati, & facit text. in l. fin. tit. 16. part. 3. ibi: Mas si por ventura ante otro Iuzgador, que no ha poder de hacer Iusticia, si hubiere allado alguna. que testiguase falso testimonio, este tal de volo embiar al mayoral, que ha Iusticia, del qual entendiere que merece. Illud enim quod non licet principaliter nec etiam licet incidenter; ut in regula cum quid, una via de regul. juris in 6. l. ad rh. l. atar, §. 1. ff. de his, qui notantur Infamia, ibi: sive autem principaliter hoc negotium gerat sive alterius negotiationis accessione utatur, & ita in consimili lege aut statuto ex Divo Lino concludit Paulus Castrensis, in l. quoties, n. 9. Cod. de Iudiciis.

Et in casu eodem ita consultus respondet † Ignatius del Villar, ubi supra dict. quest. 9. num. 5. his verbis ex quibus ego 17 in facti contingentia respondi, & ita fuit Iudicatum quod si Petrus fecit contra Titium ad decem aureos actione merè civili, & pecuniaria, & fortè in delatione Iuramenti calumnix circa articulum & positionem, declarationem Titius adiuravit propter quod, ultra quantitatem in libello causæ principalis deductam cum una & eadem sententia, idem Titius fuerit condemnatus in poena sexcentorum terunciorum Camaræ fiscali, ratione perjurij, iuxta l. 2. tit. 107. lib. 4. recop. junta l. 2. tit. 7. S Lib. 4.

lib. 4. ejusdem recop. & ab hujusmodi sententia, præfatus Titius appellavit, talis appellatio respectu condemnationis talis perjurii & sic causæ incidentis criminalis non ad Consilium, sed ad suprema Regia tribunalia, referenda est, adeo quod si de facto Judex deputatus super perjurio sententiam proferat & dubio procul nulla erit, & defectu Jurisdictionis, quia factum à Judice quantumvis ordinario, si ad ejus officium non pertinet ratum non erit, ut in *l. factum à Iudice, ff. de Regulis juris, l. 1. Cod. si ad Iud. non competent. l. 2. cum duab. sequentibus, Cod. de mod. mut. l. 2. & si adversus fiscum, l. 2. Cod. de penis*, quibus Iuribus potestas Procuratoris Cæsaris ratione causarum limitata depræhenditur, & tandem quid ultra limites sue potestatis gerebat nullius erat momenti.

- 28 Cui resolutioni maximè adversantur plura jura quæ probant Iudicem prohibitum & de causa vel negotio principaliter cognoscere, de ea incidenter cognoscere posse, & legis ministerio, propter causæ connexitatem & dependentiam ejus Jurisdictionem prorogari, ut est text. in *cap. de prudentia 3. de donat. inter vir.* ubi Judex Ecclesiasticus qui de dote tanquam de re merè temporali & inter laicos cognoscere non potest principaliter, si in causa matrimonii ante eum pendenti, incidat quæstio, de ea cognoscit & in *l. nullū junctā gloss. Cod. de tribus*, quæ probat Clericum coram laico, in lite apud eum mota testificantem ab eodem puniri posse, & Cinus & Salicetus ita affirmant ut communem secundum Guillelem. Benedict. in *cap. rei nuntius verbo & uxorem, n. 434.* Cassaneus in consuetudine Burgund. rubric. 2. §. 57. n. 7. & in *l. quoties, Cod. de Iudiciis* ibi: *Quoties quæst. de statu bonorum disceptationi cōcurrit, nihil prohibet quominus apud eum quoque qui alioquin super causa status cognoscere non potest, disceptatio terminatur, ut in l. nullus Cod. eodem tit. l. 1. Cod. de ordine Iudiciorum, l. 1. in fin. Cod. de pedanis Iudicibus, l. non distinguimus, §. de liberali, ff. de recept. arbitris l. fin. Cod. ubi & apud quem l. cum proponas, Cod. de reb. prel. 2. Cod. ad exhibendum*, ex quo provenit, quod licet per leges Regias causa nobilitatis, sit reservata præfatis nobilibus, ut per tot. tit. 11. lib. 2. recopill. docet Otalor. de nobilit. 3. part. principal. cap. 2. à num. 1. Ioann. Garcia de nobilit. gloss. 1. num. 6. tamen inferiores Iudices incidenter posse cognoscere de causis nobilitatis, ut docet idem Otalor. 3. part. cap. 3. n. 8. & Ioann. Garcia ubi supra num. 8. maximè quia tunc magis agitur de quæ-

stione facti quam de quæstione juris ex his quæ supra resoluta sunt in præcedenti præmissio; docet idem Ioan. Garc. ubi supra n. 33. & 34. quo fit ut si Judex ordinarius cognoscat de delicto alicujus nobilis, & incidat illa quæstio an debeat & torqueri, quia nobiles torqueri non possunt &c. ut in *l. milites, 6. Cod. de quæstionib. l. 2. tit. 3. part. 7.* & ibi Gregor. Lopez & *l. 4. tit. 6. recopill.* Anton. Gomez 3. tom. cap. 13. num. 3. possit de ea cognoscere idem Ordinarius incidenter; & similiter si pro debito civili velit Judex nobilem in carcerem mittere; quod facere non debet, ut in *dict. leg. ordinament. & recopill.* facta in anno 1585. vel si petitur contra nobilem, executio compellatur præstare fidejussorem satisfæstationis vulgo *de saneamiento*, quem non tenetur nobilis dare ex *l. fin. tit. 21. lib. 4. recopill.*

Sed hæc difficultas & Jurium adversantium & oppositio facili distinctione sedari, intelligi, & concordari poterit, aut enim incidens causa talis est & adeo principali negotio connexa & conjuncta, ut absque incidenti non possit definiri, aut ejus est conditionis incidens causa, quod sine ejus definitione negotium principale terminari possit; primo enim casu Judex alias incompetens, ratione incidentiæ competens efficietur; In secundo vero casu minimè cognoscere poterit.

Quia distinctione lucem & accepit difficultas opposita text. in *cap. 3. de donat. inter.* 21 Ideo enim ibi Judex Ecclesiasticus de dote incidenter occurrente cognoscit propter magnam cum matrimonio connexionem, propter quam ad Iudicem pertinet Ecclesiæ, ut in *cap. per veras de donat. inter*: & sentit gloss. magna, in *dict. cap. 3.* & gloss. magna, in *cap. licet ex suscepto de for. competent. & gloss. juve. in cap. fin. de Iudiciis in 6.* quibus locis docent DD. & in *l. 1. ff. de solut. matrim.* ubi Ripa à num. 4. & DD. in *cap. Ecclesia Sancta Maria de constitut.* ubi Felinus à num. 58. resolvit eleganter Lan Franc. de arbitris, 2. part. num. 28. Steph. Auzel. de potest. Ecclesiastic. num. 22. Ioan. Campeg. de dote, quæst. 80. Bald. nobil. de dot. 2. part. privil. 16. Paul. Rup. in repetition. cap. per veras, 2. notabil. per tot. nec obstavit gloss. & communis DD. de qua in *dict. l. nullum, Cod. de testib.* quia magis communiter damnatur, verius est & praxi receptum, Clerici falsum deponentes coram Iudice seculari punitionem ad Ecclesiasticum Iudicem esse remittendam, ut resolvit Covarr. in praxi & quæst. cap. 18. num. 8. Socin. regul. 520. Gregor. Lopez in *l. fin. tit. 16.*

tit. 16. part. 3. Avend. de exequend mandat. cap. 2. num. 5. & relati à Julio Claffo, lib. 5. repetit. sententia, quæst. 3. n. 14. Aoti in praxi tit. de falsis, tit. 110.

23 Nec etiam oberit † text. in dict. leg. quoties, Cod. de iudiciis, quia illius intellectus sub mēbro nostræ distinctionis clauditur, procedit enim in incidenti necessario, puta quando causa incidens est adeo principali connexa & conjuncta, ut absque incidenti decidi non posset, ut apertissime colligitur; ex dict. l. quoties. ubi Titius agebat contra te, ad hæreditatis restitutionem coram Iudice civilium causarum, tu autem ex adverso excipiebas de statu Titii contendens illum esse servilis conditionis; cerè causa hæc status incidens adeo necessaria ad decisionem causæ civilis, principalis, & pecuniariæ ac diversæ speciei jurisdictionis est; ut absque examine causæ incidentis causa principalis decidi nequeat: & ita illum textum declarat Magistraliter Paul. Cost. in dict. l. quoties, n. 9. verb. etiam Ias. num. 10. Bart. in l. 1. n. 1. ff. de authorit. tutel. & ut receptissimum ita concludit, Marant. in dict. 4. part. 6. distinctione, n. 55. in novissime & istum intellectum ad dict. l. 1. quoties, tanquam germanum agnovit Menoch. de arbitr. Iudic. q. lib. 1. q. 91. n. 9.

24 Et eodem modo intelligenda sunt Jura † familia superius adducta, ut prosequitur latissimè omninò videndus Augustin. Morla in perjuris dict. tit. de Iurisdic. omni. Iudic. ex num. 145. cum pluribus sequentibus, & in casu ferè simili de quo est nostra disputatio Ignatius Diaz del Villar dict. quæst. 8. & 9. & quod quando procedunt in aliquo negotio, & causa hi Iudices de la Hermandad, cum eorum Jurisdic. non sit absoluta, sed in certis casibus est qualificata in primis debet constare, & verificari quod sit casus ex contentis, in l. prout: in jurisdictionalibus, qualitas tribuens jurisdictionem prius est verificanda, ut in l. 2. §. sed si dubitatur, ff. de iudiciis, l. si quis aliena eodem tit. §. ait Prætor. ff. nequit. in flumin. public. l. Prætor. §. docere, ff. de vi bonor. raptorum, Bald. in l. multum, ff. de condit. & demonstrat. & in l. si finit. §. Iulian. ff. de damn. infecto. Paris. de sindicat. §. iudices puras, col. 3. vers. Iudices tempor. num. 13. cum aliis relatis ab Andr. Gaill. in tract. de pact. public. cap. 1. 3. num. 1. 2. & sequentibus lib. 1. plurima notanda in proposito congerit Prosper Farinac. in tract. crimin. tit. de inquisit. q. 8. num. 89. & §. 99. & q. 1. n. 87. & num. 101. à num. 26.

25 Quia si qualitas requisita à lege † non

verificatur non potest militare ejus disputatio ex doctrin. Bart. in l. 1. §. ait Prætor. ff. nequit in flumin. public. Angel. in l. 2. §. dicma versic. & notandum diligenter, col. fin. §. quemadmod. testam. aperiantur, & Alex. cons. 81. col. 1. vol. 1. Carden. Tuscus pract. concl. tom. 6. littera E, conclus. 18. à num. 11. observat Salgad. de Regia protect. 1. part. cap. 2. §. 5. num. 58. & licet ad tribuendum † Jurisdictionis exercitium sufficiat, 26 quod in libello aut quarela partis, vel in causæ processu, quod sit ex officio, deducatur qualitas Jurisdictionem tribuens, licet de ejus veritate dubitare possit, ut in l. cum quedam querela, ff. de Jurisdiction. omnium Iudic. sunt ibi notata, docet Innocent. in cap. cum sit generale, de foro compet. Butrius in cap. Federic. laico de foro competent. num. 3. Et ibi Abb. num. 12. versic. redeo ad dicta Milius in repertor. verb. Index qui vult. procedere. Lopus allegat. 59. in Dei nomine, versic. queritur, & allegat. 65. Angel. consilium est, incipit, dictum statutum in 2. Roman. cons. 208. hæc interpretatio, in fin. Farinac. dict. quæst. 8. sub n. 86. Tuscus dict. quæst. concl. 18. num. 10. tamen si à principio ex adverso, ipsa qualitas † 27 negetur ad impediendum Jurisdictionem saltem summarie, plenè tamen probare, & de ea constare debet secundum communem Doctorum opinionem, de qua testantur communiter Alex. cons. 1. num. 8. lib. 5. Felin. in cap. si Clericus laicum, col. 2. versic. 1. concl. de foro, competent. Aymon. cons. 196. si abunde, Afflicti decis. 197. incipit plures Anton. de Butrio, Farinac. & Cardinalis Tuscus cum proximè citatis, sed cognitio hujus articuli, utrum sit, vel non sit casu de quo contenditur, de la Hermandad, pertinet ad illum Iudicem qui in causa procedit, quia Prætoris est existimare, an sua sit Jurisdic. vel aliena, ut in l. si quis ex alien. ff. de iudiciis, & generale est quemlibet Iudicem † si delegatum sive ordi- 28 narium cognoscere posse an sibi competeat Jurisdic. l. 2. ff. si quis vocatus in jus non ierit, cap. super litteris de rescriptis, & ibi gloss. Andreas Gail. pract. observationum, lib. 1. observat. 34. à num. 1. Decian. tract. criminal. lib. 4. tit. 18. num. 9. limitando, ut per Corsetum, in singulari verb. Jurisdic. ut delegata, probat text. in l. prescriptiones Cod. si contra jus veluti sistat. publ. in dict. cap. super litteris, etiamsi opponatur nullam habere Jurisdictionem, cap. ex part. dicam. de rescriptis, ubi Panormitan. num. 5. & Imola num. 2. Felin. in dict. ap. super litteris, etiam si opponatur nullam habere Jurisdictionem, & facit text. in Clement. 1. de re-

scriptis, prosequitur Bald. *in dict. l. si quis ex alien. num. 111*, ut pluribus adjectis comprobatur Marta, *in tract. de Iurisd. 2. p. cap. 4. à principio, & num. 7.* Salgad. *de Regia protect. 4. part. cap. 6. num. 27.* Quamvis contrarium observaverit Azeved. *in dict. l. 2. num. 3.* Mutus ex glossa verb. *manifeste & cap. casus. §. sane de hereticis in 6.* quæ profecto non obstat, quia non negat pronuntiationem pertinere ad iudicem, cuius Jurisdictio declinatur, sed non debere procedere in negotio ubi Iudex affirmat quod casus sit manifestus & Jurisdictionis sibi commissæ, & quando contrarium supponit adversus expressa Jura & Doctorum communem opinionem loqueretur, & sic explodenda.

Præterea quod singularem esse & summè attendendam decisionem † *l. 6. dicto tit. 13. lib. 8. recopill. ibi*; *Con qualquier informacion que ayan tomado prendan*, verbis sequentibus ibi: *Y despues procedan en el negocio asta dar sentençia definitiva aviendo primeramente su informacion cumplido del delicto*, ex quibus colligitur quod si querela corā Iudice fraternnitatis, producta, concludit causam alioquin *de Hermandad*, licet per summariam informationem non appareat tunc concludens probatio ejus ut in eo procedere possit, nihilominus non tenetur causam remittere Iudici ordinario, ut per *l. 13. intra eodem*, disponitur, sed in causa procedere debeat, & habita sufficienter informatione condemnare, si minus debet eum absolvere, ad hoc sunt sufficientia indicia, & sic inquit, *dict. l. 13. infra eodem*, quod per informationem & probationem factam debet constare, ei casum *de Hermandad*, ut remitti debeat Iudici ordinario, ita ut non sufficiat constare per informationem summariam, sed per plenariam, hoc enim denotant verba illa, *Por la informacion avida por la probansa*: Nam copulativa *Et* semper penitus est inter diversa, & sic diversificat summariam informationem à plenaria, & utriusque requirit concursus, ut remissio fiat loco ordinario, licet Iudices ordinarij hæc non advertentes, plerumque usque ad plenariam, non expectent.

Sed in proposito, pro uno negotio, solent † procedere tam Iudex ordinarius, quam Iudex *de la Hermandad*, & quilibet intendit privativè cognoscere, & super actum perficit processum, & alter alterum impedire conatur, vel quia ab ordinario, negatur casus, *de la Hermandad*, quia se prævenisse satagit, ab uno ex his solet appellari ad Regiam Curiam, & uterque

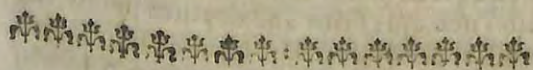
processus tam istius, quam illius Iudicis originaliter adducitur, in qua viso negotio, & attenda ejus quantitate declaratur ad quem Iudicem spectet cognitio & ei privativè remittitur. Quod si Iudex *de la Hermandad*, in casu non comprehenso, *in dict. l. 2.* se Iudicem competentem declaraverit, acta coram ipso, & sententia expressum nullitatis vitium patientur, etiam si ab eis non appelletur ex defectu Jurisdictionis, ut notat Felinus *in cap. super literis n. 5. in fin. de rescriptis*, Angel. *in l. 1. si à non competenti Iudice*, & post sententiam opponi poterit, & in quacumque parte Iudicis ex additione, Bart. *in l. expressum num. 12. ff. de appellat. littera G*, Covarr. *in practic. cap. 33. num. 2. & in cap. quamvis pactum initio rem partis, num. 9.* Didac. Perez & cum eo Azeved. *in l. 1. tit. 5. lib. 4. nova recopill. num. 21.* Sigismund. Escacia, *de appell. quest. 19. remed. 1. concl. 7. sub n. 3.* Vantius *de nullitat. sententie tit. quoties & inter quod tempus sub n. 8.* Salgad. ubi *suprà dicta 4. part. cap. 3. n. 123.*

Illud tamen adverte quod licet sententia horum Iudicum † *de la Hermandad*, appellatione non obstante, poterat exequi, quinimo ab ea appellari non poterat ex *l. 9. dict. tit. 13. lib. 8. nova recopill.* id jam postea sublatum fuit, ut *in l. 48. & 49. ejusd. tit. & lib.* unde cessant quæ advertit Avend. *cap. 6. Prætor. n. 4. versic. Item in casibus primo.*

Sed præter hos Iudices, *de la Hermandad*, sunt etiam creati quidam inferiores Ministri, qui eorum potestati & tribunali intervenientes Jurisdictionem hanc coadjuvant, & in onere, & cura officii participes sunt, qui vulgo *Quadrilleros* vocantur, & cum in aliquibus eorum oppidorum debeat esse unum officium, & sui ministerii debitum proponere necessarium, quod tanquam in nostro Regno Castellæ noviter inventum, ex *l. 4. dict. tit. 13. lib. 68. nova recopill.* percipere potes, quæ sic se habet. *Otrofi Ordenamos y mandamos que para seguir los malechores y delinquentes, que hubieron cometido qualquier caso de Hermandad, sean nombrados, y esten puestos Quadrilleros segun la grandeza de la Ciudad, villa, o lugar, avesta de nuestro Inez executor de aquella Provincia y de los Alcaldes de la Hermandad, de tal lugar y los Quadrilleros luego que el tal delicto les fuere demandado, o lo supieren en qualquier manera de su officio, sean tenidos de seguir y mandar que sigan los malechores asta cinco leguas donde batiendo toda bradar apellido y repicando las Campanas en todo lugar donde llegaren*

llegaren porque así mismo vayan y salgan de los tales Lugares en prosecucion de los malechores y que cada y quando los unos llegaren en cavo de las cinco leguas, donde salieren derren el rastro a los otros toda via se multipliquen los quadrilleros y otros personas que fueren appellidando contra los dicho malechores repartiendo los unos por una parte, y los otros por otras, asta los prender, o cercar asta que hayan salido huyendo fuera del Reyno, y mandamos que los malechores que así o en otra qualquier manera fueren presos sean traydos al lugar o termino donde hicies en el delito, y si alli hubiere Jurisdiccion, alli sea executada la Justicia, y sino la hubiere sea les luego notificado a los Alcaldes de la Hermandad del lugar cuja Jurisdiccion fueren sujetos, para que aquellos el uno con el Alcalde, y Alcaldes de la Hermandad del lugar donde el delito fue cometido, lo jueguen y executen la Justicia, pero entre tanto los fuezes Alcaldes dichos de lugar donde se cometio.

Qui quidem ministri tenentur in omnibus officium suum tangentibus, Iudiciis, vulgo Alcaldes de la Hermandad, tanquam Superioribus obsecundare, ut in l. 5. illo, tit. 8. lib. 1. ibi: Sean tenidos de cumplir y obedecer los mandamientos del Alcalde, o Alcaldes de la Hermandad, de lo que toca a sus officios, a los negocios de la dicha Hermandad, solas penas que fueren puestas por ellas, las quales ellos mismos puedan executar en las personas y bienes de los desobedientes, Quo quidem officium etiam est necessarium, nec recusari potest à vicinis dum tamen unicuique in suo statu assignetur ubi statum dictum fuerit, ut suo loco diximus.

CAPUT V.

De Tabellione seu Notario.

SUMMARIUM.

- 3 Tabellionis officij varia nomina quibus in iure solet significari, afferuntur, & num. 2. & 5.
- 4 Tabellionis seu Notarij manus, utrum attento iure communi, honorabile habeatur & habitum fuerit?
- 5 Personis obiectis & vilibus nunquam committi solent res magni momenti & autoritas Republicæ.
- 6 Notarij munus est publicum, atque Regia & publica autoritate constitutum.

- 7 Infamibus non patet ad scribendum aditus vel ad aliquod munus publicum exercendum, præsertim in Regis prætoris & tribunalibus.
- 8 Græci magni habebant Tabellionis munus sicut & scribe, nec ad ejus exercitium quenquam nisi honestis natalibus fidæque & industria clarum admittebant.
- 9 Notarij officium continere dignitatem jure probatur.
- 10 Tabellionibus isto tempore merces, non tam ob operam quam ob industriam & publicum authoramentum, constituta est.
- 11 Textus in leg. 7. ff. rem pupilli salvam fore in leg. 7. Cod. de adoptionibus, qua ratione non officiat tabellionis dignitati.
- 12 Expenditur & intelligitur circa Notarij dignitatem textus, in leg. universos Cod. de decurionibus lib. 10.
- 13 Tabellionis ab officio cur Decuriones abstinere debeant.
- 14 Notarij Regis seu magni Consilij vel Regalium Curiarum, vulgo Secretarios & Escribanos de Camera, cur in primis magni habeantur & eorum exercitium laudabile æstimetur?
- 15 Scribe inferiores numerati sive non numerati, attento iure Regio, vile officium non censentur exercere, dummodo alicui Civitati, villa vel Curie vel Tribunali deputati sint.
- 16 Tabellionum creatio seu nominatio ad Regem pertinet.
- 17 Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Episcopi & simile. Domini oppidorum in suis territoriis creare possunt Tabelliones ad hoc solum ut testificentur de his que fiunt in iudicio.
- 18 Tabellionum creatio, consuetudine introduci potest, ut spectet ad Dominos oppidorum.
- 19 Tabellio, ut omni casu sive judicialiter sive extrajudicialiter publice in fidem faciat, debet prius examinari & insigniri à Rege.
- 20 Tabellionum provisio & denominatio que consuetudine fuit introducta, & facta à Ducibus Marchionibus, &c. utrum morte concedentis expiret, non solum quoties officia vacent per mortem, sed etiam per renuntiationem vel privationem.
- 21 Qualitates varia & conditiones in Tabelliones requisita recensentur, & num. 23. & 24.
- 22 Tabellionum in examine & probatione

- tionem quisnam servandus, remissive.
- 25 Tabellionum officia debent exerceri per nominatum, non autem per Substitutum.
- 27 Tabelliones quomodo debeant uti suis officiis, & quanta sit eorum fides & auctoritas, & in quibus casibus magis credatur eorum instrumentis quam testibus, traditur remissive.
- 28 Damna quam plurima, & notabilia mala quae à Notariis possunt & solent patrari, remissive.
- 29 Sindicatio Tabellionum ad eum spectat qui eos creavit.
- 30 Sindicationem vel punitionem Tabellionum dum negligunt qui eos creaverunt, solet & potest committi & expediri iudex qui talem sindicationem faciat.
- 31 Tabelliones à Dominis oppidorum & aliis inferioribus nominati non possunt per eos sine iusta & rationabili causa ab officio removeri.
- 32 Tabelliones Consiliorum duos libros facere tenentur juxta formam, legis 75. & 79. lib. 5. tit. 25. quae ibi affertur.

TABELLIONIS officium pluribus & nominibus in jure solet significari, qui enim scriptores sunt Scribae nuncupantur, ut apud Suetonium, in Claudio Caesar. in cap. 48. & in Domitian. cap. 9. & hac voce utitur Cicero, lib. 5. epist. 2. ad Rufin. epist. 20. incipit. Quoque & in 7. action. in Verrem. notat Tiraquel. de nobilitate, cap. 34. num. 38. qui Scribae apud Hebraeos inter praecipuos Regis comites, & hi apud eosdem de rebus ambiguis solebant consuli, & ex oraculis sacrarum Literarum respondebant, ut habetur Matt. cap. 7. & cap. 13. 73. Marc. cap. 12. & Paul. 1. ad Corint. cap. 11.

Quandoque Tabularii, quia rationes & consuebant, & data & acceptata in tabulas referebant ut Logographi, ut in l. 1. & tot. tit. 6. de Tabulariis, & scribis & Logographis. lib. 10. aliquando vero Notarii, à notis quibus solent voluntates privatorum excipere, ut postea ad formam debitam reducant, & sic vulgo vocantur in Gallia; in Hispania vero Notarii nomine utimur ad significandum Tabellionem, qui à Iudice Ecclesiastico nominatur, & titulum habet, & apud eum acta sunt vita, observat Petrus Gregor. 3. part. sintagmat. lib. 47. cap. 42. n. 4.

Præterea, & Amanuenses & nuncupantur, ita ait Cicero, in lib. de oratione & Grafarii; ac punit Tiraquel. in cap. 34. num. 38. librarii, ut in l. si librarius, ff. de regul. juris & scrinarii, ut in l. scrinarios, Cod. de testam. militis, prosequitur Paz in praxi in ult. annotatione per tot. & quanta sit officii Tabellionis antiquitas, & Notarii tradunt Alciat. ff. 8. parergom. cap. 19. & heros ejus in leg. non aliter, n. 2. ff. de adoptionibus.

Sed controversum attento jure communi invenio utrum officium hoc Notarii & honorabile fuerit habitum, & negativa opinio ea tantum insidet ratione, quod Tabellio five Notarius, servus publicus à lege notatur, quo nomine utitur Ulpian. in l. 2. ff. rem pupil. salvam fore, ibi: Profecto adoptionibus, ibi: Seruo publico cantatur. Verbum enim servus omni ingenuitati opponitur, ut in § fin. institut. de jure personarum, & in dict. §. 1. institut. de his, qui sunt sui vel alieni juris, quare officium hoc vile & abjectum reputant gloss. in leg. universos, Cod. de Decurionib. lib. 10. ubi Bald. & Platea gloss. similis in leg. generali verb. servituti, C. de Tabulariis lib. 10. Silvester in summ. verb. Tabellio, quest. 3. Montalv. in l. 7. tit. 8. lib. 1. fori, regalis, gloss. in verb. Por que los prados, Palac. Rub. in repetition. Capit. per vestras notabilis, 7. §. 10. num. 7. Gregor. Lopez in unica, tit. 19. part. 3. verb. escrivanos, Paz in praxi ubi supra num. 4. Castill. de Bobad. in suo elegantissimo politicorum nec satis laudato tractatu lib. 3. cap. 14. num. 43. qui etiam & illud pro hac opinione perpendunt, Scribam seu Tabellionem non posse esse, Decurionem, ut advertit gloss. in dict. l. general. quinimo nec ejus filios aut nepotes, posse investiri & condecorari Cruce, seu habitu trium militarium Ordinum Sancti Jacobi decisum stat, tit. in constitutionem cap. 6. his verbis: Nuestras Ordenes tan honrradas y principales, que no es lusto que se de el habito, y insignia de ellas al que no hubiere, vivido, y tratado se, el y sus padres como hombres hyosdalgo, Por tanto establecemos, y mandamos que de aqui adelante, no se pueda dar el dicho habito a ninguno que aya sido mercador, o Cambiador, o aya tenido officio vil, mecanico, o sea hijo de los que an tenido el uno o el otro, aunque pruebe ser hijosdalgo, y declaramos, que mercader se entiendo, para este efecto aquel que aya tenido tienda de qualquier genero de mercancia, que sea residendo en ella, por su persona, o personas, y ministros y Cambiadores, los que tienen banco publico, y tienen por tracto

das dineros a Cambio por si o por sus factores, y officios viles o mecanicos se entienden, Platero, pintor, que lo tenga por officio, Bordador, Mesoneros, Taberneros Escrivanos, que no sean Secretarios del Rey o de qualquier persona Real, Procuradores publicos y qualesquiera otros officios semejantes a estos, inferiores de ellos, como son sastres, y otros semejantes que viven por el trabajo de sus manos.

Contraria tamen opinio nempè quod etiam jure communi attento, Tabellionatus seu Notarij officium infirmæ conditionis non fuerit habitum pluribus potest ac talibus fundamētis declarari. Primo quod res magni et momenti & maxima Reipublicæ autoritas nunquam personis abjectis & vilibus confidi solent, ut in l. 1. Cod. de conditis in publicis horreis, lib. 10. ibi: Nobilis, prudens, fidelis optimè sive conscius pro integritate mentis apponatur Custos, ac mensor. Cum igitur tanta sit Tabellionum publica autoritas, ac rerum & causarum fidentia, Cinus per text. mihi, l. si quis decurio, Cod. de falsis, & facit textus, ubi communiter notatur in cap. ad Audientiam de prescriptionib. Bald. in l. 1. Cod. de testam. num. 15. Covarr. in præf. cap. 19. Castill. de Bobadill. ubi suprà dist. cap. 14. num. 45. cum sequentib. & tale officium personæ ignobili non convenire.

Secundò ipsa ratione infamis, seu vilis, Tabellio seu notarius non potest notari, quia Tabellionatus officium publicum munus est autoritate publica, & Regia constitutum, ut notat Bart. in l. eadem, §. hac leg. ff. ad leg. Iuliam, repetundar. quem sequitur Abbas in cap. Cum dilectus num. 7. de fide instrumentor. Felin. in cap. fraternitas de testib. collat. 1. & facit gloss. in l. 7. §. miles ff. de his qui notantur infamia, cujus in proposito meminit, Alexand. cons. 80. lib. 7. numero 2.

Sed infamibus non licet aditus ad scribendum, vel aliquod munus publicum exercendum præsertim in Prætoris Regiis & Tribunalibus, ex Bald. in rubric. de offic. Iudicis ante finem, & in l. reum criminis in fin. Cod. de procuratoribus, & in l. sed & milites (ubi textus optimus) §. sed ignominia, ff. de excusat. notat in terminis Ioannes Lupus in cap. per vestras de donationib. inter virum & uxorem, §. 9. num. 8. Covarr. dist. cap. 19. n. 5.

Tertiò, quia si antiquitatis monumenta repetamus, olim apud Græcos, teste Emilio Probo, in vita Eumenis, honorificum & magni fuit habitum Tabellionis, sicut Scribæ officium, nec ad ejus usum nullum

nisi honestis natalibus fideque & industria clarum admittebant: & apud Xenophontem, lib. 9. de reb. Græcor. Philides; Theotunus Archietebani militiæ principis Scriba fuit, idque munus honori sibi tribuit, apud I. Socratem Ægetic. & conducunt verba Horatij, lib. 1. satir. 5. & lib. 7. & satira 4. & 5.

Quarto quia Notarij officium dignitatem et continere jure probatur, ut in l. 16. de mandat. Principis ibi: sive Notarij sive Comitibus præferat dignitatem, & in l. laudabile, 4. Cod. de advocatis diversorum Judiciorum, ibi: Eos clarissimorum Notariorum inferi consortio, verbum enim clarus dignitatis, & Nobilitatis est significativum, ut in l. curator 6 ff. de curatore furioso, & prodigo, vel aliis extra numerando ibi: Cum clara persona veluti Senatoris vel uxorii ejus &c. l. 1. Cod. de dignitat. lib. 2. extravag. execrabilis, §. nos itaque de præsent. prosequitur latè, & plura ex bonis litteris congerit Tiraquel. de nobilit. cap. 7. ex n. 8. cum seq. novissimè Barg. eodem tract. discurs. 13. ubi Cicero 3. in Verrem Tabellionis officium honestum dicit quod eorum hominū fidei tabulæ publicæ periculaque Magistratum committantur.

Quinto qui Tabellionibus isto tempore merces non tam pro opera quam industria, & publico authoramento constituta est; unde pro ignobilibus haberi non debent, ut colligitur ex his quæ tradit Cicero. lib. 1. de offic. Alciat. in l. merces appellation. ff. de verbor. signification.

Qua opinione, ut veriori retenta, in nihilo oberit et text. in l. 7. ff. rem pupilli salvam fore in l. 7. Cod. de adoptionibus, in quibus Tabellio servus publicus nuncupatur illud enim non ex se provenit quod tale officium servitutis alicujus, seu infamiæ vitio laboret: nec enim servus unquam in Tabellionem seu Notarium admitti potest, ut in dist. l. generali. Cod. de Tabellariis lib. 10. gloss. in l. 7. ff. de adoption. ut in l. 7. Cod. eodem: Didacus Perez in l. 7. tit. 5. lib. 7. ordinament. Baëz de inope debitor. cap. 13. num. 14. & Tiraquel. de jur. constitut. p. limit. 30. num. 34. Sed quia Reipublica in omnibus casibus eam spectantibus, tenetur servire, nec pro scriptis aliquam ferre mercedem, ut in lib. 10. tit. 6. lib. 3. recopil. ubi expresse notat, Acced. Aviles. cap. 1. Prætorum gloss. an elevat. num. 5.

Nec ita oberit text. et in dist. l. universos Cod. de decurionibus, lib. 10. quia debet legi, ut Cod. Theodosiano lib. 17. tit. 1. l. 3. invenitur scripta in hunc modum. *Universos*

versos decuriones volumus ad Tabellionem, officii tempore, nemo autem ad Decurionatum vocatus excusare se poterit eo quod fuerit Tabellio, cum huiusmodi homines sint idonei vocari ad Decurionatum oporteat: Lex enim quæ Decuriones à Tabellionum officiis voluit submovere ad decurionatum Tabelliones vocare non prohibet. Quia verborum conceptione ac scriptura nequaquam conjici poterit Tabelliones viles esse vel reputari, alioquin non permetteret lex huiusmodi homines in Decuriones eligi & assumi: eligitur ergo Tabellio in Decurionem, nec poterit utroque munere uti, nec Decurionis officio fungens Tabellionis munus simul exercere, quæ est vera huius legis intentio.

13 Quinimo si expressè cautum est Decuriones à Tabellionis officio abstinere, ex ea causa quod Tabellionis officium viris Decurionibus non sit dignum nec conveniat, non ex ea necessario infertur Tabellionis officium simpliciter vile & infimum esse, sed respectu & comparatione facta ad dignitatem Decurionatus, quamvis ex dict. l. universos, contrarium deduxerint, Bald. in c. post cessionem col. 7. de probationibus, Oldrad. conf. 75. Angel. conf. 784. Tiraquel. dict. cap. 30. n. 6. & ita sentit, & accuratissime, perpendit Covarr. in dict. cap. 19. n. 5. versic. his tandem.

14 Verum in Notariis Principum & potentissimi nostri Regis, seu magni Consilii vel Regalium Curiarum (quos vulgo Secretarios & Escribanos de Camara, vocamus) nullo jure & tempore dubitabile fuit & magni eos habendos, eorumque exercitium laudabile & non vile esse, ut advertunt DD. supra relati, quod procedit etiam quando Tabellionatus, l. Notarius transit in speciale nomen majoris officii, ut in l. 1. & 2. Cod. de offic. primario & secundario, lib. 17. Cujus qualitas est propter maximam eorum confidentiam, & quia peculiararia Principis, & consiliorum secreta sciunt, & observant, & de eo vocantur in jure proximi seriniorum, l. proximos, Cod. de proximis sacrorum Seriniorum, lib. 17. & l. fin. Cod. de decurionibus lib. 10. ibi: Et viri spectabiles l. 4. tit. 18. part. 4. & l. 7. tit. 9. part. 7. l. 9. & 14. tit. 18. part. 4. notat. Lucas de Peña in rubric. de silentiariis, lib. 10. Boërius in tract. de ordine grad. par. 1. num. 5. Cassaneus in Catalog. gloria mundi 7. part. considerat. 16. in princip. Bobad. dict. lib. 2. cap. 14. num. 43. & ideo in iuribus supra adjectis dicuntur huiusmodi Secretarii, habere dignitatem.

Quinimo, & ceteri inferiores Scribæ

† numerati sive non numerati, attento jure Regio, dummodo alicui civitati, villa, aut oppido vel Curia vel tribunali deputati sint, vile officium, non dicuntur, exercere, ut in l. 14. tit. 19. part. 3. ubi Montalvus & Gregor. Lopez in princip. tit. 19. part. 3. & facit text. in l. 3. tit. 8. lib. 1. fort. Covarr. ubi supra dict. n. 5. Petrus Roque in sua praxi causarum civilium, cap. 5. n. 70. Bobad. lib. 3. cap. 14. num. 43.

Creatio vero sive nominatio † Tabellionum cum spectet ad Dominium Iurisdictionis, ut notat Abb. in cap. cum p. Tabellio de fide instrumentorum, authen. de defensoribus civitatum, §. ex Provinciali, & in l. 3. tit. 19. part. 3. notat Valasc. de jur. emphit. quest. 8. num. 38. consequens est quod pertineat ad Regem nostrum, ut in dict. leg. 3. part. ibi: Poner Escribanos es cosa que pertenece al Emperador, o al Rey; tradit Montalvus in l. 1. tit. 8. lib. 1. for. verbo y a otro no, Oldrad. conf. 75. Alex. in l. nec ei 61. ff. de adoptionibus. Avend. de exequend. mandatis lib. 1. cap. 1. de jur. emphit. quest. 8. n. 38. Paz in praxi ultim annotation. n. 13. qui semper in Iurisdictionem & Domin. habet fundatam intencionem, ut in l. prohibere, §. aut planè, ff. quod vi aut clam. cap. 2. de prescript. in 6. l. 7. & 3. tit. 1. lib. 4. recop. Palaz Rubios in repetit. capituli per vestras post notab. 7. §. id est pulchra dubitatio 43. Covar. in pract. cap. 4. Bobadill. lib. 7. politic. cap. 19. fallentia 5.

Rursus Duces, Comites, Marchiones, Vicecomites, Episcopi & similes Domini oppidorum in suis territoriis creare possunt † Tabelliones ad hoc solū, ut testificentur de his quæ fiunt in iudicio, ut sentit Montalv. in dict. l. 1. tit. 8. lib. 1. for. verb. y no por otro Gregor. in dict. l. 3. part. verb. juzgadores, quod etiam generaliter & absolute quoad omnes judiciales, & extrajudiciales actus existimo æquè procedere, attenta, dict. l. part. 2. dummodo à Regibus nostris Iurdictio plena & Dominium loci eis fuerit concessum, ut in l. 12. tit. 1. part. 2. cujus autoritate, ita observant supra relati.

In quo illud summè notandum est consuetudine † introduci posse Tabellionum creationem ad Dominos oppidorum spectare, ut in l. actuarios, Cod. de merariis & actuariis lib. 17. ubi Ioannes de Platea, & hæc consuetudo seu prescriptio, tam in proprietate, quam in possessione, certos habet in legibus Regni annos designatos, ut in l. 4. tit. 7. lib. 2. recapit. ibi: Tenemos por bien que las Ciudades, Villas y lugares de nuestros Reynos y señorios, que han privilegio, uso,

uso, o costumbre de elegir, y nombrar Notarios, Escribanos publicos segun el uso de 40 años, que les sea guardado & in l. 5. sequenti ibi: Mandamos, que las nuestras Ciudades, Villas y lugares de la nuestra Corona Real, que tienen por privilegio de dar, proveer los officios de concejo de cada una Ciudad, Villa, o Lugar; asi como Regimientos, Escribanias, y majordomias, y fiedades, y otros officios, que son de los dichos concejos, que los puedan libre y desembargadamente dar y proveer, y persona alguna no se meta en ello, y si algunas cartas contra ello quiesieremos dar aunque tengan qualesquier clausulas derogatorias que no valgan, y declaramos que la ley del Rey de Alfonso, que dispone que bastan 40 años, y en las Ciudades, Villas y lugares, donde non estubiere el dicho uso y privilegio y costumbre, y la manera suso dicha, que de en nos libertar para poder proveer de los tales officios que vacaran por muerte, o renunciacion, o por otra manera a quien nuestra merced fuere tanto que las personas a quien procuramos sean vecinos de las Ciudades, Villas y lugares donde fueren prohibidos de los tales officios, y naturales dellas, o que ayan sido vecinos dellas diez, antes que aya sido provehido del tal officio. Et civitates Villæ seu oppida solent habere privilegia nominandi suos Tabelliones, qui in locis magnis dicuntur, Escribanos de Ayuntamiento, in parvis vero del concejo & hæc privilegia sunt eis observanda, ut in l. 7. tit. 7. nova recopil.

19 Illud tamen nosse oportet, quod in omni casu, ut Tabellio sive † judicialiter sive extrajudicialiter publicam fidem faciat debet à Rege nostro prius examinari & insigniri Tabellio, ut l. 2. tit. 25. lib. 4. recopil. ibi: Ordenamos y mandamos, que en estos Reynos ningun Escribano pueda dar fee de ningun contrato y testamento, ni de otro ante alguno judicial, ni extrajudicial, si no fuere Escribano Real en la forma que se contiene en la ley precedentes; o si fuere examinado y aprobado en el nuestro consejo para ser Escribano del numero, o para el officio en que fuere nombrado so pena de ser auido por falsario, y que el contrato y escritura no haga fee, lo qual se guarde en los lugares realengos, como en los de ordenes, y señorio, y de Abadengo, sin embargo de qualquier possession, o costumbre, aunque sea immemorial, que aya en contrario.

20 Utrum vero provisio, & denominatio Tabellionum, quæ consuetudine † introducta est, ut supra diximus, non solum, quoties officia vacant, per mortem verum etiam per renunciacionem vel privationem expiret, differit Avend. lib. 1. Prætorum cap.

10. num. 3. & 7. Gregor. in dict. l. 3. gloss. 7. tit. 19. part. 3. Azeved. in Curia pisana cap. 3. num. .Recopill. num. 3. Sed hæc Tabellionum nominatio facta à Ducibus, Marchionibus, Comitibus vel aliis oppidorum Dominis, morte concedentis expiret (ut de aliis officiis generaliter suo loco diximus) & individuo in Tabellionibus seu Notariis ab Episcopo electis, tradit Matthæus de Afflicis dec. Napol. 101. Gratian. discept. fori cap. Cum tamen Tabellionatus qualitatem notam licet breviter fecerimus, nunc suo ordine succedit prænotare, quæ in nominato concurrere debent ut sit capax hujus officii.

Itaque in primis debent esse optimæ ac integræ existimationis, & quod infamiae † vitio non laborent, ut magistraliter defendit Covarr. dict. cap. 19. practica. qui per varias in proposito conclusiones divagatur, & contra Barth. & Aymon. Cravet. Placem. Palac. Rub. & alios hoc tuetur, & ad ipsum amplectitur Greg. Lopez in dict. l. 7. dict. tit. 19. part. verb. buena fama, & facit text. expressus in lib. 1. tit. 25. lib. 4. recopil. nova, & quis ordo servetur † in eorum examine constituit lex 47. tit. 4. lib. 4. recopil. quia examinatio & approbatio Tabellionum est de regalibus, ut notat Lucas de la Peña in l. contra publicam col. 8. Cod. de reb. militarib. lib. 12. Bobad. dict. cap. 16. n. 96.

Præterea debent esse † Orthodoxi & fidei cultores, & ab his parentibus & posteris originem ducere, quos vulgo Christianos viejos vocamus, ut Jadaismi, seu agarenæ gentis notam, aut maculam nequam habeant, & debent esse liberi non servi; ita ut jure Regni prorsus sit inutilis disputatio, in principio capitis proposita, an Scribæ, seu Tabellionis servi & viles dici possint, & alias qualitates refert & proponit text. in dict. l. 7. part. ibi: Leales y buenos entendidos deben ser los Escribanos de la Corte del Rey, y que sepan bien escribir; de manera que las causas que ellos hicieren, que bien semeje que de la Corte del Rey saben, y que las hacen hombres de entendimiento, y deben tener en si todas las otras bondades que diximos en la segunda partida, en las leyes que hablan de los Escribanos, en el titulo de los oficiales de la Corte casa del Rey nuestro Señor, decimos que los Escribanos publicos que son puestos en las Ciudades, o en las Villas, o en otros lugares, que deben ser hombres libres y Christianos de buena fama, o viles, si deben ser Savidores de escribir bien, y entendidos del arte de la Escribania; de manera que sepan bien tomar las razones, o las po-

T. fluras

sturas que los hombres pussieren para si ante ellas, y deben ser hombres de puridad, de guisa que los testamentos, y las otras cosas que les fueren mandadas escribir en puridad que ellos non descubran en ninguna manera fueras ende si fueren a daño del Rey, o del Reyno y demas vezinos que deven ser vecinos de aquellos lugares.

Et alia requisita videlicet, quod debeant esse laici, & non in sacris ordinibus
 24 constituti, nec Monachi referuntur, in l. 1. & 7. tit. 10. tit. in lib. 1. recopil & quod debeant habere, (ut ad usum officii admittantur) 25. annos completos firmavit text. in l. 30. tit. 25. lib. 4. nova recopil. & vicinos ac simul habitatores loci illius in quo officium habent, ut in l. 5. tit. 7. recopil. & in l. 1. tit. in cod. tit. ubi notat Aceved. quod tale officium potest exerceri per receptum vicinum, licet non fuerit naturalis, & quod qualitas vicinitatis debet adesse tempore admissionis ad officium, & ibi allegat Barth. in l. impuberem, ff. ad l. Corneliam de falsis, Suarez allegat. 17. in antiquis, nec sufficere hanc æqualitatem supervenire durante officio, ex Bart. in l. excusantur in princip. ff. de excusation. tutoris, Gutierrez conf. 10.

Officia autem ista Tabellionum debent
 25 exerceri per nominatum & non autem per substitutum, ut in l. 11. tit. 6. lib. 3. recopil. nec Domini oppidorum, ea in locatione concedere, ut in l. 13. tit. 6. lib. 3. Recopil. ibi: *Otro si mandamos, que el Asistente, o el Governador no arriende ni consiente arrendar los officios de Alguacelazgo, ni de las Entregas, ni la Carcel, ni Almotaznargos, ni los Plazos, ni Alcaldias, ni mayor Domias, ni Escrivanias, ni otros, officios que tubieren por respecto de su Corrigimiento, ni directè, ni indirectè, so pena que paguen los que llevaren asi con para la nuestra Camara y que lo mismo se guarde en todos los lugares de señorio: Cujus legis dectionem extendi debere ad Dominos, oppidorum defendit Bobad. & dict. l. 7. cap. 16. num. 47.*
 26 non tamen procedere & intelligi debere in concilio habenti hæc officia, ad hoc enim ut eis utilia quomodocumque sint licitum est ea locare, non autem vendere, ut tradit Menchac, lib. 1. controvers. illius arrium cap. 43. num. 10. & 11. Sot. de iust. & iur. lib. 3. quest. 6. art. 4. Aceved. in addit. ad curiam pisan. lib. 4. cap. 7. in princip. Bobad. ubi proximo n. 109.

Quomodo autem isti Tabelliones seu
 27 Notarii debeant & uti suis officiis, & quantal sit eorum fides & autoritas, & in quibus casibus, magis credatur eorum in-

strumentis, quam testibus disputant DD. primo relati, & quæ in eorum confessione, debeant observari, observant ultra eos Ioannes Gutierrez & inspiciendæ sunt omnes leges tit. 18. part. 3. præcipuè ex l. 45. lib. 4. nova recopil. & satis prolixum ac longum esset recensere, cum tamen ea sola quæ in nostro argumento necessaria conveniunt, satis iudicemus vel tangere vel referre.

Illud tamen omittere nefas duxi plura
 28 notabilia & damna, ac perniciofa mala à Tabellionibus patrati, omni reformatione, & à Iudicibus, & Magistratibus animadversione, & summa attentione notanda, quæ recenset & curare commendat Lucas de la Peña in l. 1. Cod. de litorum, & itinerum custodia, lafon. in l. 1. col. penul. Cod. de edend. Philip. Comius conf. 199. circa primum lib. 1. Nevican. in silva nuptiali, lib. 5. num. 99. ampliat. 8. & specialiter Anton. Thesara, in lib. de erroribus Notarior. & plurib. quos refert Bobad. lib. 3. cap. 14. n. 44. littera K.

Sindicatio vero Tabellionum & utique
 29 spectabit ad eum qui eos creavit, ut habetur Luca cap. 18. ibi: *redde rationem villificationis tue*, facit text. in l. 17. tit. 1. part. 7. l. 9. tit. 5. lib. 7. recopil. Avend. in cap. 13. Prætorum, & 7. part. cap. 10. num. 33. Burg. de Paz in 3. taur. num. 4. 51. Guid. Papa decis. 684. Petrus Antibol. de munerib. & honorib. 3. part. propè fin Bobad. lib. 5. cap. 4. num. 7. in gloss. littera B, quinimo si negligentes & fuerint in syndicatione, vel in
 30 Tabellionum punitione Iudex creari solet, & potest expediri, qui talem faciat syndicationem, ut advertit Bobad. dict. lib. 7. cap. 16. n. 50. & 51.

Non tamen posse Domini, Barones, & alii inferiores qui Tabelliones semel elegerunt, & nominaverunt, cum absque
 31 iusta & rationabili causa & remove, & eruditè contendit Pinel. relatus à Bobad. lib. 1. politicor. cap. 16. num. 78. & lib. 7. cap. 15. Cavedo decis. 7. part. 7. Caldas Pereira conf. 8. Fontanel. de Ponte, Carolus de Tapia, Franciscus Marcus, Ioannes Gutierrez, & alii plures quos refert & sequitur Mastrillus lib. 1. de Magistr. cap. 27. & num. 16. Burg. de Paz concl. 11. Navarr. consil. 7. num. 15. de regul. Menoch. conf. 1033. ex num. 71. D. Lara lib. 7. de Capellanis, c. 7. Nicolaus Garcia de beneficiis 1. part. cap. 7. ex num. 85. Stephan. Gratian: tom. 1. discept. forens. cap. 167. & tom. 3. cap. 190. Cevallos commun. contra commun. questione 476. & 71. & questione 767. & num. 71. qui id ampliant, etiam

etiam si ad nutum, seu beneplacitum fuerit facta nominatio.

32 Sed & Tabelliones Confiliorum duos libros conficere tenentur juxta formam, l. 75. c. 79. lib. 5. tit. 25. quia vis legum & decisio magnopere & summa cura est observanda, & ideo earum litteram vobis inferere libuit, & lex 75. sic habet: Mandamos a los Escribanos de Consejo de todas las Ciudades y Villas de nuestros Reynos, o a sus lugares Tenientes, que cada uno dellos en su lugar haga un libro de papel de marca mayor en que se escriban todos las cartas, y ordenanzas, que despues que reynamos aca hubieremos embiado a cada una de las dichas nuestras Ciudades, y Villas sobre qualquiera causa y razon que sea, y adelante hagan escribir en el todas y qualesquier nuevas al cabalas y cédulas, que en los dichos Cabillos fueren presentadas, y en el comienzo del dicho libro este una tabla en que se haga mencion de las cartas, que alli estan, o sobre que es cada una, por manera, que se pueda haber razon, y sciencias de las dichas cartas, y ordenanzas cada vez que fuere mandado. Y assi mismo que hagan hacer otro libro de pergamino enquadernado en que se escriban todos los privilegios que las dichas Ciudades, Villas y sus tierras tienen, y todas las sentencias, que en su favor sean dadas, asi sobre razon de los terminos como de otras qualquier cosas tocantes al bien propio y comun de las dichas Ciudades, y Villas, en el qual assi mismo se escriban todos los privilegios que de aqui adelante les fueren dados y otorgados, y las sentencias que en su favor fueren dadas y otorgadas, y mandamos a los concejos de las dichas Ciudades, y Villas, que den o libren a los dichos Escribanos los maravedis que fueren menester para hacer los dichos libros, de manera que aya efecto de lo suso contenido, lo qual cumplan los dichos Escribanos so pena de cinco mil maravedis para la nuestra camara cada vez que dexaren de cumplir lo suso dicho. Y mandamos a los dichos Corregidores y Iuezes de Residencia de las dichas Ciudades y Villas que allando no se aver cumplido lo suso dicho, que executen en cada uno de los Escribanos la dicha pena la vez que incurriren en ella, & lex 76. in hunc modum. Otrosi mandamos, que los Escribanos de los concejos de las nuestras Ciudades, Villas y lugares cada uno con su jurisdiccion asienten en el libro del concejos los padrones de lo cierto de las moradas, que vos mandaremos reparir, por que por alli se puedan sacar los pecheros, que en las Ciudades, y Villas, y sus tierras ay por que desto puedan dar copia a los nuestros Recaudadores, y que no ayan poder de recibir los di-

chos patronos otros Escribanos sino del concejo, y otros que denos tengan provision y poder especial para ello, y mandamos a nuestros Escribanos publicos, y a otros qualesquier Notarios Apostolicos y Episcopales que no sean osados de tomar los dichos so pena de perder los officios y de incurrir en otras penas.

CAPUT VI.

De officio Decurionis.

SUMMARIUM.

Decurionis ad officium quidquid spectat traditur remissivè.

ATISSIMUM profecto ratiocinandi campum materia hujus Capituli nobis exhibebat: sed vela navigationis merito contrahimus, cum omnes ferè quæstiones tam in Theorica occurrentes, quam in Praxi utiles & scitu dignæ mirificè, & suo ordine ab infra referendis fuerint discussæ; adeo ut nihil penitus jam, cûsi medio creber in jure versatus ignorare possit; unde tantum eos, qui de hac re, non multifariam tantum locuti sunt, sed integrum & absolutum tractatum facere recensebimus. Itaque ultra Doctores & ordinarios interpretes, in tit. 11. ff. de Decurionibus, & instit. 10. de Senatoribus, videndus est Titus Livius lib. 1. ab urbe condita, Pomponius Latus lib. de Magistr. in principio, Sabellicus Ænead. lib. 6. Patricius de Repub. lib. 6. tit. 1. Dionisius Halicarnassæus lib. 7. antiquitatum Romanarum, Petrus Greg. lib. 3. singulorum juris, cap. 18. tom. 1. & tom. 7. lib. 8. cap. 13. Valentinus Forterius in for. juris civilis Romani 1. per tot. Cagnolus in l. in princ. ff. de origin. jur. Lancelotti Contrad. in templo omnium Iudicium lib. 7. cap. 7. Ioannes de Platea in rubric. Cod. de Decurion. Romanus cons. 436. Didac. Perez in l. 1. tit. 3. lib. 7. ordinament. curiæ Pisana, & ibi: Aceved. per integrum tractatum satis luculenter, & in lib. 4. dispositum: Sed ultra omnes Castill. de Bobadill. qui adeo copiosè, politicè, & distinctè materiam hanc pertractavit, ut merito veritus sim quidquam de ea agere, nisi eum tantum reverenter referre: l. 3. cap. 8. agit de qualitate, potestate & Jurisdictione, prorogatione & honore Decurionum: & de qualitate, ex num. 1. usque

ad num. 17. & iterum de qualitate prorationis, ex num. 18. usque ad num. 37. de potestate circa electionem officiorum, ex num. 38. usque ad num. 68. & de potestate quam habet circa administrationem bonorum concilii civitatis, quæ vulgo dicuntur *Propios de las Ciudades o lugares*, ex num. 69. usque ad num. 91. Et quando concilium Decurionum videatur delinquere, ex num. 92. usque ad num. 95. quandoque Decuriones testificati sunt, ex num. 96. usque ad n. 103. & de Jurisdictione quam habent Decuriones, ex num. 107. usque ad n. 116. & de ea quæ eis obvenit ob recusationem Iudicis ordinarii, ex num. 117. usque ad num. 139. & de Jurisdictione quæ eis competit mortuo Prætorē, aut Iudice ordinario, ex num. 140. usque ad num. 151. & de Jurisdictione & potestate circa stabilendas ordinationes, & condenda municipalia statuta, ex num. 157. usque ad num. 167. & de Jurisdictione Decurionum, quando faciunt maiorem partem, ex num. 168. usque ad num. 187. & de Jurisdictione in causis appellationis nempe, quando *se a pela de la luytamiento* & num. 188. usque ad num. 204. & de venditione officii Decurionatus, ex num. 285. usque ad num. 795. quibus in locis & numeris quidquid in proposito excogitare poteris facile invenies, cap. 5. de Tabellione seu Notario, & c. 6. de offic. Decurion.

CAPUT VII.

De officio Disquisitorum, seu Censorum Victualium, qui vulgo dicuntur, *Fideles Executores de Bastimentos*.

SUMMARIUM.

1. Victus & utensilia ut moderatis & justis pretiis vendantur ad curam Prætoris cujuslibet Civitatis, regulariter spectat.
2. Disquisitor victualium vulgo Fiel Executor de novo præter Prætorē à Rege Philippo institutum fuit officium.
3. Disquisitoris victualium qualitas & exercitium declaratur per tenorem tituli qui in concessione talis officii solet expediri; qui quidem titulus vulgari idiomate ibi asseritur.
4. Censorum seu Disquisitorum victualium jurisdictionem accumulativam esse

cum Prætorē aperit indicant verba tituli.

5. Jurisdictio omnis regulariter accumulativa esse præsumitur.
6. Merces cujuscunque generis & victualia corrupta vendentes extraordinarie & arbitrarie puniuntur; & iudex poterit merces corruptas projicere & perdere.
7. Causa & denuntiationes quæ fiunt super utensilibus & fraudibus commissis à venditoribus debent breviter & summarie expediri.

T si regulariter ad Prætorē, vel Iudicem seu Præfectum † cujuslibet civitatis, Villæ seu oppidi spectet summa cura providere, ut victus & utensilia, moderatis & justis pretiis vendantur & in mensuris, seu ponderibus ne quid sit fraudis, ut in l. i. §. de cura carnis, ibi: Cura carnis ut justo pretio præbatur ad curam præfecturæ pertinet, ff. de officio præfecti urbis cap. 1. §. post natalem, ibi: Comes provideat quanto pretio sit annona vendenda; leg. de pace tenenda, & ejus violatoribus, in verb. fraud. lib. 14. tit. 16. lib. 3. recopil. ibi: Yasi mismo las que conciernen al bien comun ansi en que los menestrales, y otros oficiales usen de sus officios bien, y fielmente sin fraude alguna, o en que la tierra sea bien abastecida de carnes, y pescados, y otros mantenimientos a rasonables precios; observant ultra ordinarios in dictis locis Guido Papa decis. 304. & 406. Roland. à Valle cons. 80. num. 1. & sequenti vol. 2. Covarr. lib. 2. var. cap. 33. num. 5. & lib. 3. cap. 14. num. 3. Aviles in cap. 17. Prætor. gloss. a rasonables precios, num. 22. Megia in pragmatica panis concl. 4. num. 11. Martienz. in l. i. gloss. 2. n. §. 25. l. 3. recap. Bobad. lib. 3. politicorum cap. 4. n. 69. tamen talis provisio seu cura ita fuit Reipubl. utilis quod officium † de novo fuerit creatum 2 à sapientissimo Rege nostro Philippo in eundem finem & scopum inventum, quod dicitur de Fiel Executor, circa quod est nostri capitis thema.

Cujus qualitas & exercitatio cum juribus ad eam spectantibus, non alias percipi poterit nec in praxi cognosci & judicari, nisi ex tenore † tituli, qui in concessione talis officij solet expediri; & quia ad manus meas pervenit, utique est qui fuit concessus, & expeditus in favorem cujusdam Didaci de Hermosa, cujus tenor sic habet.

D. phelipe por la gracia de dios &c.
Concejo.

Concejo, Justicia, Regidores, Cavallos y Escuderos, oficiales y hombres de la Villa de Valladolid, salud y gracia, sepades, que entendiendo que así se conviene al gobierno y policía y bien y beneficio publico de la Villa, que en lo que toca a los mantenimientos, y provision, vondad y precios de los pesos, y medidas, y en la visitacion de las tiendas, mercancias, oficiales, menestrales, y en lo del ornato y limpieza, para la guarda, y cumplimiento de las leyes y pragmáticas, y de las ordenanzas de esta dicha Villa, aya personas de calidad, y con el poder y authoridad, que se requiere y tenga desto ciudad particular, y que los nuestros Corregidores a cuyo cargo esta lo suso dicho, que por estar muy ocupados en la administracion de la Justicia, y otras cosas, no pueden a ello asistir ni atender, se an por las dichas personas ayudados, y relevados, no satisfaciendo a esto, ni siendo suficiente remedio el de los Fieles, que asta aqui auido, y ay en esta dicha Villa; avemos acordado de elegir y nombrar dos officios de Fieles Executores y nombrar para ello, dos personas, que por nuestra merced y titulo usen, y exercan, el dicho officio los quales dichos Fieles Executores tengan cargo, y cuidado de ver y visitar los mantenimientos que se trujeren, y vendieren en esta dicha Villa de Valladolid; para que sean de vondad y calidad que combiene; que no se permita vender, ni vendan los malos ni corrompidos, o danados y que así mismo los dichos mantenimientos se vendan a justos y moderados precios, haciendo ellos las posturas de las frutas verdes, y secas, pescados, y cara, y de las otras cosas en que la ha de haver, y que la dicha postura es guarde y que no se exceda della; y que otrosi tengan cargo y cuidado que las medidas y pesos sean puestos y regulados y conforme al padron que dellas se han de hazer; y que en el peso y medida no se haga fraude ni engaño; y que otrosi los dichos Fieles Executores vean y visiten las carnicerías y plazas, y las tiendas de los especieros y confiteros, y los que venden cera, pez, y sevo y otras cosas para que en ellos no aya ni se vendan mercancias que sean falsas o mezcladas, y que otrosi tengan cargo y cuidado, de que los taberneros, bodegoneros, mesoneros, vinateros guarden las leyes y ordenes de las aranzales, y orden que les esta dada. Todo si visiten los oficiales, y menestrales, por que las obras que hicieren sean buenas, y no aya en ellas falsedad, fraude ni engaño: Y que otrosi tengan cargo y cuidado de que las plazas, y calles publicas, puertas, entradas, y salidas desta dicha Villa estén limpias y reparadas y los edificios y obras que los particulares hicieron sean conforme a las ordenanzas, y prag-

máticas: y otrosi assistan y intervengan en las de ramas, y repartimientos justamente, con las otras personas que para esto son diputadas, para que aquellas se hagan justamente y sin agravio: Y que otrosi quando la Justicia de la dicha Villa de Valladolid saliere a visitar los lugares de su tierra y jurisdiccion, uno de los dichos Fieles vaya con ella, y se halle e intervenga en todo lo tocante a las dichas cosas, cerca de lo qual que de suso dicho es, que a de ser a su cargo y de cada, cosa, y parte dello puedan proveer y ordenar lo que pareciere convenir, no entendiendo, como no entendemo, puesto que nuestro Corregidor o sus Tenientes, que como Justicia an de ser superiores a ellos y a todos no puedan proveer, y proben aya apedimiento de parte como de officio lo que entendieren que combiene, y no entendiendo así mismo como no entendemos, que el officio de Fieles, que esta agora auido, y ay en esta dicha Villa, no aya de cessar ni tesse antes se puedan usar y usen y ayan de llevar y lleven el salario, que por razon, de sus officios, les compete y la mitad de los derechos, que asta aqui an llevado guardando la orden, que por los dichos Fieles y Executores, por nos nombrados les fuere dada, y guardando y cumpliendo lo que por ellos les fuere ordenado. Lo otrosi los dichos Fieles Executores puedan conozer, punir, y castigar a los que excedieren, contravinieren, o fueren culpados, en las dichas cosas que como esta dicho han de ser, o son a su cargo prendiendo en los casos, que combiene, y se requiere, y condenando en las penas así pecuniarias como corporales, en que conforme a las leyes pragmáticas, y ordenanzas, de esta dicha Villa hubieron incurrido 3. juntandose como se han de juntar, para el conocimiento, y determinacion de las tales causas con uno de los Tenientes, o Alcalde del dicho Corregidor, y uno de los Regidores della, segun que por su turno y orden por la Justicia y Regimiento sera nombrado, el qual dicho Teniente, o Alcalde juntamente con el dicho Regidor, y los dichos los Fieles Executores sentencien y determinen todas las denunciations, y cosas que sobre lo suso dicho hubiere, y ocurriere, con que si alguno de los dichos Fieles Executores, y Regidor no pudieren hallar se presentes a ellos por ausencia, o enfermedad, o otro justo impedimento ayan de sentenciar, y sentencien las dichas causas, el dicho Teniente, o Alcalde del Corregidor con los que se hallaren presentes. En lo que toca a las penas corporales, tan solamente puedan extender y poner pena de azotes, y donde abaxo, y siendo la culpa, o delito de mayor pena se an de remitir a las Justicias. Y con que así mismo en lo que toca a las apelaciones ante quien ande

yr, y los casos y cosas, en que sin embargo del las podran executar y a los dias y horas, en que han de hazer la Audiencia, y las personas que en ellas an de intervenir, y de la forma y manera que dichos Fieles han de exercer, y hazer su officio junto acada uno, guarden la ord. n, que de esto les mandaremos dar y conforme a ella usen, y exercen sus officios, y procedan en ellos. Lo otro si los dichos, Fieles Executores puedan entrar y entren, assistir y assistan en los Regimientos juntamente con la justicia Regidores, para que puedan hacer y hagan relacion de lo que a sus officios toca, y que asi en esto como en todo de lo demas, que en el dicho regimiento se tratare tenga voz, y voto activo, y passivo, y assiento, y lugar bien asi como los demas Regidores, por que nuestra voluntad es que en lo que suyo dicho es, y en todo lo demas sean avidos por tales, en todo y por todo, y que se les aya de dar, y de otro tanto salario, como a cada uno de los Regidores, y que a demas de aquel por razon de sus officios se les ayan de dar y den seis mil maravedis en cada un año librados en las penas de Camara de la dicha Villa de Valladolid, Y que otro si la tercera parte que conforme a las leyes y ordenanzas se aplica al juez la ayan de aver y ayan los dichos Fieles Executores juntamente con el Teniente, o Alcalde por iguales partes. Y que otro si de mas de lo suyo dicho ayan y lleven la mitad de las derechos que llevan los dichos Fieles, que al presente sirven y adelante servieren, de las posturas, medidas y otras cosas, guardando las ordenanzas, que cerca desto estan dadas, y confirmadas por nos. Porende acatando la suficiencia y avilidad de vos Diego Hermosa, y los servicios, que nos aveys echo y esperamos que nos areys, es nuestra merced, y voluntad, y agora y de aqui adelante, que en toda vuestra vida, seays uno de los dichos Fieles que hagora nuebamente avemos mandado criar en la dicha Villa de Valladolid, y por esta nuestra carta mandamos al Concejo, justicia, y Regidores, Cavalleros, Escudores, y hombres buenos de la dicha Villa de Valladolid, que luego que con ella fuere des requeridos estando, junto en publico Cabildo y ayuntamiento, segun que lo an uso, y costumbre, tomen y recivan de vos el dicho Diego de Hermosa el juramento, y solemnidad, que en tal caso se acostumbra y debey hacer, el qual asi fecho os ayan, y recivan, y tengan por tal nuestro Fiel, y usen con vos el dicho officio en todos los casos y cosas a el anejas, y concernientes, y os guarden y hagan guardar todas las honrras, gracias, mercedes, franquicias, y libertades, y excepciones, y prebeminencias, prerogativas, y inmunidades, y todas las otras cosas, y cada una

dellas; que por razon del dicho officio debays hacer, y gozar, y os deben ser guardadas y os recudan y, hagan recudir, con todos los derechos y salarios a el dicho officio anexos y pertenecientes todo bien y cumplidamente, en guisa que no vos mengue en cosa alguna, ni que en ello enporte embargo alguno, ni vos pongan ni consentan poner, que nos por la presente os recibimos, y avemos por recibido al dicho officio, y al uso y exercicio del caso, que por los suyo dichos, o por alguno dellos a el no ay ais recibido, y os damos licencia, y facultad para lo poder renunciar segun y por la forma que se renuncian los dichos officios de Regidores de sa dicha Villa, en tanto que no tengan otro officio, ni curadoria, so pena, que si lo tubieres agora o en algun tiempo ayais por perdidos, y perdaís el dicho officio, y que de baco, para quien hagamos merced del, a quien nuestra voluntad fuere, lo qual todo queremos, y mandamos que asi se haga y cumpla embargante que el dicho officio sea nuevamente criado, y quales privilegios y cartas, de los Reyes nuestros precessores, y nuestras leyes y pragmaticas destos, nuestros Reynos que ayan en con &c. en todo lo qual mos en quanto a esto toca dispensamos, que dando en su fuerza, y vigor para en adelante, y mandamos que tome la razon desta nuestra Carta, Antonio de Arriola nuestro crén do, dada en Madrid a 20. dias del mes de Diziembre de 1570. años. Quod officium postea fuit incorporatum in Consilio, velut, en el Ayuntamiento desta Ciudad, & speciali Regia Scheda & provisione sancitum & concessum, quod per duos ex omnibus Decurionibus singulis duobus mensibus periturnum inserviretur, & ita civitas in presenti utitur, quæ provisió regia sic se habet.

El Rey Nuestros Corregidor de la Villa, de Valladolid, o vuestro lugar Teniente en el dicho officio, o otras qualesquier justicias a quien lo de y uso toca que hagora soys o fuerdes de aqui adelante, y a saveis como nos entendiendo que asi conviene al bien y beneficio publico destos nuestros Reynos, que en lo que toca a los bastimento, provision, y vondad, y precios, de pesos y medidas, y en lo del ervato, limpieza, y guarda de nuestras leyes, y pragmaticas hubiesse personas de las calidad con el poder, y calidad, y autoridad, qui tubiesse de esto particular cuidado, acordamos de criar dos Fieles Executores, en cada una de las ejudades, y Villas principales destos Reynos nuestros y entre otros publicos a suplicacion de sa Villa, avemos mandado dar titulo de los dichos officios de Fieles en cavezados personas nombradas por el ayuntamiento de sa dicha

dicha Villa, y por que no embargante que los dichos officios se ponen en cabeza de dos personas, y que conforme a los titulos que dellos les mandamos dar, ellos solos y no otra persona alguna, los ayan de servir, nuestra voluntad asido y es, y asi sea tratado da concertar con la dicha Villa, que los dichos officios Executores, y Fieles se ayan de servir, y an de su turno, y eleccion entre las personas del Cabildo de ese Ayuntamiento de sa dicha Villa, por meses, por la forma orden y manera, que al presente se haze, y a hora por parte de sa dicha Villa se nos a suplicado, que para que lo suso dicho aya efecto, que no se les ponga en ningun tiempo impedimento, ni dificultad, en ello mandamos dar nuestra cedula de declaracion de lo suso dicho, loqual dicho visto en el nuestro Consejo de hacienda, y atento que se trato, y concerto, ay lo avemos tenido, y tenemos por bien. Porende os mando que de jais y consintais libremente usar y exercer por su turno, y eleccion, por meses a las personas del Ayuntamiento, de sa dicha Villa, los officios de Fieles Executores, segun, y en la forma, y manera, y en aquellas cosas, y casos que por los dichos titulos se manda que lo hagan, usen, y exercen las dichas personas en cuya cabeza se ponen, por nombramiento de esa dicha Villa, y que se acuda a la persona que por turno, y eleccion por meses los tubieren con todos los derechos, y otras cosas a los dichos officios anexos, y pertenecientes, bien asi y de la manera, como si los dichos officios estubiesen puestos en cabeza de las dichas personas que por el dicho turno de eleccion por meses los tubieren, con que se aya de entender y entienda, que los dichos officios de Fieles Executores ayan de vacar y vaguen, y se consuman aviendo las personas en cuya cabeza se ponen y se pusieren adelante por renunciacion los 20. dias que las leyes destos nuestros Reynos disponen, y en el dicho caso que vaguen y se consuman para nos los dichos officios, no la an de exercer ni servir mas de alli adelante, las personas de se dicho ayuntamiento, por su turno o eleccion, por que aquello a de celar y nos proveamos los dichos officios, por las personas en cuya cabeza a hora ponen las dichas renunciaciones segun y como son obligados a hazerlo los Regidores y Escribanos publicos de la dicha Villa, y aunque las personas que sirven los dichos officios de Fieles Executores, por su turno, o eleccion a quien agora sea dado, y adelante tubieren titulos nuestros para ello; por su renunciacion no an de tener voz ni voto en el Ayuntamiento de sa dicha Villa, por razon de los dichos officios de Fieles Executores, si no fuere proveyendolo nos por razon que en este caso an de tener el voto como Regidores, y

usar el dicho officio de Fieles Executores, las personas a quien hiciéremos la merced de ellos en todos los casos a ellos anexos y pertenecientes conforme a los titulos que se les dieren, y aunque para este efecto se ayan de presentar, y presenten con los dichos titulos, que ansi abemos dado, y diéremos en cabeza de las personas nombradas por el dicho Ayuntamiento, en quien por su renunciacion se pusiere adelante en cada un año ante vos con fee de vida, y las personas en cuya cabeza se dieren, y no lo haciendo, no a de nombrar la dicha Villa persona para servir los dichos officios de Fieles Executores, asta tanto que presenten los titulos nuestros segun dicho es, para cuyo efecto mandamos que se asiente asi el traslado desta nuestra cedula en los libros de Cabildo de sa dicha Villa: y mandamos que el original se ponga en el archivo della, para que se cumpla y guarde fecha en el Pardo a 23 de henero de 1574. años.

Præterea civitas hæc ab antiquo, acostumbra nombrar dichos Fieles los quales se nombran en el primer dia del año nuevo, los quatro por la casa y linage, que se llaman de Reyes, que esta en el monasterio de San Pablo, donde se juntan en sus Congregaciones las personas della, y esta casa, y linage se dividen en cinco universidades, y Congregaciones que todos se llaman del mismo apellido, y los otros quatro, por la cosa y linage de Torar, que tambien es congregacion, y esta fundada en la Iglesia mayor, y tiene otras cinco divisiones y casas con el mismo nombre.

Estos Fieles asi nombrados se llaman Fieles ordinarios, sirven todo el año sus officios los quatro seis meses, y los quatro otros seis meses y con el nombramiento que tienen de las casas se presentan en el Ayuntamiento desta Ciudad donde se les recibe el juramento de que hazan bien y fielmente su officio, y dan informacion de que son mayores de 25. años, que tienen cien mil maravedis de hacienda, con lo qual son amittidos a los officios, y se les da licencia que puedan servirles.

Y el exercicio, y ocupacion que tienen es visitar las carnicerias, tabernas, panaderias, y todo genero de bastimentos, pesos, y medida de lo qual tienen sus ordenanzas esta Ciudad, confirmadas por el señor Emperador Carlos Quinto, por donde se gobiernan y reconociendo fraude, o engaño, el pesos y medida de los mantenimientos, o contraviniendose en algo a la ordenanza hacen la pena, y la llevan a la audiencia que hace el Corregidor. Y los dichos dos Fieles Executores, los mates de cada semana en presencia de los reos; a quien denuncian, y estos Fieles son creidos cada uno, por su juramento, y las condenaciones, que se hazen

hazen se executan sin embargo de apelacion como consta del titulo de los Fieles Executores, arriva referido.

Cujus littera attenta jam cessat controversia, quam refert & resolvit Bobadilla, nempe utrum Iurisdicatio horum officialium esset privata, an vero accumulativa cum ipso Præatore, nam accumulativam esse aperte indicant, verba illa posita in prædicto textu. ibi: *Que los nuestros Corregidores a cuyo cargo es lo suso dicho, y que por estar muy ocupados en lo de la administracion de la Justicia, y otras cosas no pueden a ello asistir ni atender, sean por las dichas personas ayudados y relevados ibi: Y otrofi quando la Justicia desta dicha Villa de Valladolid saliere a visitar los lugares de su tierra y Jurisdiccion, uno de los dichos Fieles, vaya con ella, e intervenga, y se alle en todo, lo tocante a las dichas casas, & ibi: No entendiendo como no entendemos, por esto que nuestro Corregidor, o sus Tenientes, que como justicia an de ser superiores a ellos y a todos, no pueden proveer ni provean ansi a pedimiento de parte, como de officio, lo que entendieren que conviene, & ibi: Iuntandose como se an de juntar, para el conocimiento de las tales causas con uno de los Tenientes Alcaldes del dicho Corregidor, y no uno de los Regidores della, & regulariter in dubio omnis Iurisdicatio præsumitur accumulativa, ut in l. 1. Cod. de offic. Prefecti urbis, docet Azeved. in l. 14. & Curia Pisan. cap. 18. n. 8. Avendan. in cap. 19. Prætorum, num. 37. Roland. à Valle cons. 80. num. 1. & sequentibus, quia nunquam censetur, delegata Iurisdicatio ordinaria, Bald. in l. sepè, ff. de offic. Præsidis, in aliis vero oppidis circa usum & ministerium hujus officii diversæ sunt consuetudines, & diversa statuta, quia quilibet provisio in suo sensu abundat.*

Sed & illud generale est, quod vendens merces corruptas, & punitur poena extraordinaria arbitraria, l. 3. §. si quis merces, ff. de crimine stellionatus, l. 8. & fin. tit. 16. part. 7. quinimo Iudex poterit merces corruptas projicere & perdere, l. cetera §. mala, ff. familia hæréd. l. item queritur, §. si quis mensuras, ff. locati, l. lectos, ff. de periculo & commodo rei vendita, Parisius de Puteo de iudicatu, verbo, Iudicis suprema potestas, num. 10. & sequenti. Avendan. de exequend. mand. part. 1. cap. 19. num. 18. versic. Primum infero, & merces Apothecariorum, quas invenerit corruptas, poterit concremare, & carnes verminosas projicere, earumque venditores punire, l. 151. ff. eliciend. edict. Avil. in cap. 17. Prætorum, num. 77. & pondera ac mensu-

ras falsas frangere eosque qui eis utuntur graviter punire, dict. l. item queritur, §. si quis mensuras, lib. 1. §. vet. ff. de extraor. dinariis criminibus, Avend. dict. cap. 19. num. 18. vel si vinum fuerit acre, vel multo mixtum, l. tit. 18. lib. 2. fori legum, vel alias concinnatum, dict. l. 8. tit. 16. p. 7. Avend. ubi supra num. 18. versic. 5. inferitur, ubi ait quod ad obviandum ne fiat vinum acerbum, posse fieri statutum seu ordinationem ne colligatur vindemia nisi certo tempore, quod ita solet fieri in pluribus locis & oppidis Hispaniæ, & in hac urbe quotannis contingit quod certus dies assignatur ad vindemiam, & antea nullus eam potest facere, & probat Capola de servitutibus rusticor. prædior. in cap. de messe & vindemia, vel si vinum cujusdam loci minoris æstimationis vendant pro vino alterius loci majoris opinionis & pretii, vel si pistores cum aceto lavant manus, ut panis exaltetur & major appareat, & lationes qui inflant arietes mortuos, ut grassiores videantur, ut fieri testatur Valentia Avend. dict. cap. 19. num. 18. vers. 10. inferitur; quorum poena debet esse verberum, vel si propolæ & mercatores in faccis portant de super legumina, seu grana bona, & inferius vilioris pretii, ut in l. seculari, ubi costa notatur, ff. de extraordinariis criminibus, l. 3. §. sed & si quis merces, ff. de crimin. stellionatus, & ad vitandas fraudes poterit Iudex vel isti qui dicuntur Fieles Executores statuere & ordinare, quod in certo loco merces & utensilia vendantur, sub poena omissionis eorum, ut probat Lucas de Peña, in l. 1. Cod. ne rusticorum unum opus, lib. 11. quod ut in singulari tradit Avendan. dict. cap. 19. num. 19. & de pluribus fraudibus, quæ solent committi à Cauponibus & utensilium venditoribus, videndus est Dominicus de Sot. lib. 6. de iust. jur. quest. 2. tit. 2. & vel si venditores pretium ultra taxationem, quam dicimus Postura auxerint, Gregor. Lopez in l. penult. tit. 26. part. 2. Anton. Gomez de delictis cap. 1. Benvenut. tract. de decoctoribus ult. part. n. 20.

Sed & causæ & denunciationes quæ fiunt super his utensilibus & fraudibus commissis à venditoribus breviter & summarie debent expediri & diebus feriatis, ut in l. 1. ubi Ioannes de Platea Cod. de præd. lib. 11. Avend. dict. cap. 19. num. 19. prima parte, de hac re vide Bobad. qui latissime eam explicat & prosequitur per varios numeros, lib. 3. politicorum cap. 4. per tot.

CAPUT VIII.

De officio Sindici seu Procuratoris ,
generalis cujuscumque oppidi , &
Iuratis.

SUMMARIUM.

- 1 Sindici seu Procuratoris cujuscumque oppidi officium, maximam cum Magistratu Defensorum Civitatis in multis habet paritatem, & unitatem sortitur
- 2 Sindici seu Procuratoris generalis civitatis creatio pertinet ad universitatem, Concilium seu ad ejusdem urbis Decuriones, aut etiam ad personas specialiter ab universitate deputatas.
- 3 Syndicum seu Procuratorem certa pars universitatis facere potest, qui, quidem Syndicus erit tantum Procurator ejus partis que ipsum nominaverit.
- 4 Sindici creatio ut sit valida, quanam requirantur.
- 5 Sindici electio à solo Decurionum decreto robur accipit, nec ad hoc indiget Superioris decreto.
- 6 Pauli Doctrina in leg. item eorum 6. §. i. juncto 3, quid si actor, arridet in proposito.
- 7 Sindici constitutio non recipit jurisdictionem, sed tantum administrationem rerum civitatis.
- 8 Sindici constitutio ut sit legitima, requiritur ut ejus instrumentum fiat publicum & authenticum, & in eo scribantur omnia nomina Decurionum vel vicinorum qui nominationi adsuerunt.
- 9 Descriptio personarum cum nominibus eorum qui electioni Sindici interfuerunt, tantum facienda est in parvis urbibus non vero magnis & valde nemerosis.
- 10 Absentia majoris partis vicinorum qui interfuisse electioni Sindici supponuntur, quomodo possit probari.
- 11 Sindici nominatio debet fieri precedente convocatione per sonum tube vel campana, vel alio modo, prout in quolibet loco mos fuerit.
- 12 Syndicus nominatus non potest officium tantquam onerosum recusare.
- 13 Syndicus non legitime & cum solemnitate requisitis constitutus, quando ab eo gesta videantur ratificata nomine universitatis, remissive.
- 14 Procurator seu Syndicus legitime nominatus est persona idonea ad movendas

lites & actiones universitati competentes,

- 15 Tutor & Curator potest facere ea omnia que speciale mandatum exigunt.
- 16 Procurator seu Syndicus poterit deferre cum Adversario cum quo agit, juramentum litis decisivum.
- 17 Procurator sive Syndicus poterit respondere oppositionibus Adversarij, & absolvere juramentum calumnie, nec ad hoc indiget speciali mandato.
- 18 Sindici confessio in judicio facta, utrum præjudicet universitati, remissive.
- 19 Syndicus, finito officio, potest causam ceptam de tempore officij proseguere.
- 20 Syndicus cujus ætatis esse debeat cum promovetur ad tale officium, remissive?
- 21 Syndicus universitatis, utrum possit tacite vel expresse uti remedio appellationis interposita vel interponenda à sententiâ lata contra universitatem?
- 22 Restitutio in integrum, an competat universitati adversus renunciationem à Sindico factam, remissive?
- 23 Ex citatione facta Sindico vel Procuratori universitatis, ipsa universitas non constituitur in contumacia.
- 24 Libellus cujuscumque actionis contra universitatem in Curia intentata, debet intimari Concilio vel ejus Decurionibus.
- 25 Syndicum constituere universitas officio judicis potest compelli, ad petitionem partis contra ipsum agentis.
- 26 Syndicus universitatis non solum potest nominari à Concilio ad lites pertractandas, verum etiam ad obligandum ipsam universitatem & singulares personas & res & bona singularium vicinorum.
- 27 Syndicus universitatis transigere potest in causa dubia.
- 28 Sindici creatio regulariter per annum durationem habet.
- 29 Athenis fuit sancitum ne cui liceret iterum fieri crearive à populo Syndicum.
- 30 Sindico debet assignari salarium de propriis bonis civitatis.
- 31 Jurati nomine ad instar Procuratoris generalis universitatis, plerique in locis, officiales Reipublice creantur.
- 32 Tribunalium Romanorum potestas quare consisteret?
- 33 Juratorum munus cum antiquorum Tribunalium Romanorum plebis officio, quomodo conveniat, & n. 34.
- 35 Expenditur & observatur in proposito decisio textus, in leg. 10, titulo 1, libro 7.

libro 7. novæ recopillat. qua ibi adducitur.

36 Iurati duodecim qui publicam causam tuebantur ab antiquo, in Regno Aragonis fuerunt constituti, qui postea iurati ad numerum quinarium, temporibus Regis Ferdinandi reducti fuerunt.

37 Iurati in Regno Aragonis quanto honore habiti fuerint, remissivè.

INDICI, actores † seu Procuratoris, cujuslibet oppidi officium maximam cum Magistratu Defensorum civitatis in multis paritatem habet & unitatem sortitur, ut colligi potest ex his quæ circa civitatis Defensores decisum stat, in tit. Cod. de defensor. civitatum, & in authen. ejusdem tit. quorum inventum, curam & Jurisdictionem diligenter examinant Cassaneus, in catalogo gloria mundi, part. 11. considerat. 5. per totam, Petrus Gregor. 2. part. sintagmat. juris lib. 18. cap. 18. & 3. part. lib. 31. cap. 10. num. 1. Unde nomina hæc tam apud jurisconsultos, quam cæteros interpretes promiscuè confusa invenies, tradit Simanc. de repub. lib. 6. cap. 7. num. 34. Bart. Philippus in tractat. de conciliis discurs. 7. privileg. 21. num. 4. Castill. de Bobadill. in suo elegantissimo & omnium literarum locupletissimo politic. tract. his verbis: *Sindicus seu procurator generalis concilij*, ille dicitur qui ut ejus nomine lites & causas ad universitates spectantes, agat, & incipit 1. de Sindico & perquirat, proponitur & eligitur, ut in l. 1. §. quibus gloss. verb. *Sindicum*, ff. quod cujusque universitatis nomine, & incipit 1. de sindico docet Nicolaus Losæus in tract. de jure universitatis, 1. part. cap. 1. num. 4. Ubi ait quod Sindici nomen græcum est, quasi qui singulorum causas dicat & quod in aliquibus, attenta recti sermonis voce & proprietate differunt (in multis tamen Synonyma Procurator, Actor, Sindicus, Economist) quod semper est attendenda qualitas constituentis & nominantis, & subjecta materia, & qualitas rei mandatae cujus intuitu & respectu creatur & eligitur ex Bald. in dict. §. quibus num. 2. & 3. ff. quod cujusque universitatis nomine, & ibi Paul. Castrensis. num. fin. & uterque in l. insulam 6. num. 3. §. de conscriptis verb. Innocent. in cap. 1. & in cap. cum causam 6. de juramento calumnie, Nicolaus Losæus ubi supra n. 41.

2 Creatio autem istius † Sindici seu Procuratoris generalis ad universitatē, Concilium, seu ejus Decuriones aut personas

specialiter ab universitate deputatas, quæ Concilium repræsentant, utique spectat, ut in l. nulli, ubi gloss. Bart. & communiter DD. Bald. in l. item Magistri, ff. de pactis, Angel. & ceteri, in l. ita tamen, ff. ad Trevell. Franciscus Marcus dec. delph. 782. Alexand. cons. 17. num. 3. vol. 6. Aceved. in addition. ad Curiam Pisanam lib. 3. cap. 18. in gloss. verb. *Sindicum* num. 35. Nicolaus Losæus ubi supra 7. part. cap. 1. n. 12. quinimo & certa † pars universitatis, potest facere *Sindicum*, & notat. Iaso in repetit. text. in l. omnes populi, 9. ff. de justitia & jure num. 41. & in l. si quis, 32. §. si parti num. 2. & 7. ff. de legat. 1. ubi Castrensis. n. 3. qui tamen non erit *Sindicus* seu Procurator generalis Concilii, sed ejus tantum Congregationis, seu partis universitatis quæ eum nominavit.

Hæc autem Sindici creatio multa requirit ad ejus † validitatem: & primò 4 quod universitas, seu concilium convocetur mandato Superioris, ut in l. observare, Cod. de decurionibus, lib. 10. & ubi non fuerit Superior, Decurioni antiquiori in officio competit hoc jus convocandi concilium gloss. in l. 3. ibi. DD. ff. quod cujuscumque universitatis nomine, Boërius in tract. de seditiosis cap. ultim. num. 8. Secundo requiritur ut ipsum concilium congregetur in loco publico, solito & consueto, vel per campanam, vel per tubam, vel per præconis vocem juxta consuetudinem cujusque loci, dict. l. observare & ibi etiam glossa in l. aliud, §. fertur, ff. de leg. jur. Boërius loco allegat. n. 8. Tertio quod sint præsentēs & intersint ipsi Concilio saltem duæ partes ex tribus ipsorum Decurionum, l. 3. & 4. ff. cujusque universitatis nomine, gloss. in l. 17. ff. ad senatusconsultum Trevell. Roland. cons. 53. num. 31. vol. 4. Quarto quod major pars omnium congregatorum simul consentiat, si simul omnes de concilio interfuerint, sive duntaxat duæ partes dict. l. 3. & 4. & ibi gloss. ff. quod cujusque universitatis nomine. gloss. in dict. cap. refertur, l. quod major, ff. ad municip. gloss. in l. 3. in versic. *Reipublica*, Cod. de decurionibus lib. 10. & hæc requisita sunt generalia ad omnes alios actus, quæ fiunt ab universitatibus. Quintò specialiter ad hoc ut *Sindicatio* teneat, requiritur quod interveniat decretum sive autoritas Judicis, potestatis, sive alterius majestatis, ex gloss. in lib. 3. ff. quod cujuscumque universitatis nomine. ubi Barth. n. 7. & in l. Cod. de servis Reipubl. manu tenend. & ibi Bald. n. 6. Iaso in leg. si quis mihi bona 25. §. visum, num. 39. & 40. ff. de acquir. hæredit. ibi ait quod

quod ad universitatem spectat creatio Sindici, qui tamen per Superiorem confirmandus erit.

Contrariam tamen sententiam nempe quod solo Decurionum decreto, hæc Sindici electio, seu nominatio robor accipiat, Superiorisque decreto non indigeat, verior, & receptior est cui maxime adstipulatur, text. in dict. l. 3. ff. quod cuiusque universitatis nomine, ubi expresse firmatur, quod is potest nomine universitatis expediri, cui lex permittit aut leg. cessante ordo Decurionum dedit.

Præterea ei arridere videtur ꝛ Paulus in l. item eorum, §. 1. juncto, §. quid si actor, ubi cum loquatur de Sindici constitutione, de decreto Decurionum tantum mentionem facit, non vero de Superioris, seu Magistratus approbatione sive confirmatione meminit.

Deinde & illud, concinnè perpendi poterit quod Sindici ꝛ constitutio, non recipit jurisdictionem; sed tantum administrationem rerum civitatis, ad quam sive ejus Decurionis, sive interventu Magistratus utique spectat bonorum dispositio sive gubernatio: & sicuti in constitutione Procuratoris facta à Domino, necesse non est, quod interveniat decretum Iudicis, seu Superioris autoritas, quia rei suæ quilibet est moderator & arbiter, ut in leg. in re mandata, Cod. mandati, ita pari modo dicendum videtur ꝛ sufficere in constitutione Sindici, & Procuratoris Generalis facta, per Concilium sive universitatem, decretum Decurionum eam repræsentantium, quam sententiam receptissimam tradunt Bald. in l. 3. ff. quod cuiusque universitatis nomine, Philip. Corneus conf. 243. in princip. vol. 1. Rip. in l. 1. §. si autem Collegium, num. 6. ff. ad senatusconsult. Trevell. Franciscus Marcus decif. 787. per tot. vol. 1. Roland. à Valle conf. 90. num. 5. vol. 1. Nicolaus Losæus ubi supra num. 21. qui hanc opinionem cum contraria & opposita conciliat, & eo distinctionis fœdere ad concordiam redeat (idque autoritate Pauli Castrenf. in dict. l. 3. num. 6. & in l. 6. §. sed si ita, num. fin.) scilicet quod in Sindico, seu Procuratore Generali constituto ab aliqua universitate, seu concilio non recognoscente Superiorem, decretum & autoritas Superioris, excusari possit. In constitutione vero Sindici facta ab universitate Superiorem recognoscente, necessarium sit tale decretum: sed parum aut nihil, ut à superiore resolutione discedam, hæc distinctio me movet, cum nec jure nec ratione tantum, si quidem potissimè

simè & solide creandi hunc Sindicum, facultas ex administratione bonorum & dispositione Decurionibus commissa, penitus oriatur & pendeat.

Sexto ad veram formalem & legitimam ꝛ constitutionem Sindici & Procuratoris Generalis requiritur ut instrumentum ejus sit publicum & Authenticum, ut docet Petrus de Vela Perez, Fulgosius, & Paul. Castrenf. in l. 1. Cod. de procuratoribus, Ioannes Andreas. in additionibus ad Speculatorem, §. 3. versic. videtur autem, & tradunt plures relati per Mascard. de probationibus concl. 1008. & conclus. 1001. & in eo scribi debent omnia nomina Decurionum vel vicinorum, qui congregati fuerunt, & nominationi Sindici interfuerunt, ut docet Bart. in l. 1. ff. de alb. scribendo, & quod discatur per Notarium in instrumento, omnes de concilio, seu duas ex tribus partibus interfuisse, quæ faciunt majorem partem populi vel universitatis, ut notat Bald. in dict. l. 3. num. 3. ff. quod cuiusque universitatis nomine, Batt. in l. ult. fin. Cod. de vidend. reb. civitatis, & in dict. §. actor. num. ultim. Franciscus Marcus decif. 780. num. 9. vol. 1. quæ quidem annotatio, & descriptio ꝛ personarum cum nominibus facienda est in rebus ponderosis & maximi momenti, & in parvis universitatibus, non vero in magnis & multo numerosis, & docet Iaso in l. placet, num. 15. de sacrosanct. Eccles. Imola in cap. de Sindico, Abbas in cap. fin. de procuratoribus, Alex. conf. 1. num. 3. lib. 4. Cardinal. in dict. cap. 1. de Sindico, quæst. 11. ubi ait quod de jure non probatur hæc descriptio nominum Nata in additione Alexand. dict. conf. 1. addition. 3. Cassaneus conf. 75. Rebuff. in compend. alienat. rerum Eccles. num. 16. Franciscus Marcus dict. decif. 782. num. 9. Roderic. Suarez allegat. 14. versic. secundo quia. Avend. in cap. 19. Prætor. num. 12. versic. secundo debet in specie part. 1. Roland. à Valle conf. 9. numero 16. quæst. 55. Mensiger. controversiar. observat. 18. Mascard. de probationibus concl. 1308. num. 7. Nicolaus Losæus ubi supra num. 23. Azeved. in curia Pisan. dict. cap. 18. num. 35. in gloss. verb. Sindicum.

Qualiter vero probari poterit absentia ꝛ majoris partis, vel vicinorum qui abfuerunt & in instrumento interfuisse supponitur, vel affirmatur; nam in dubio præsumptio stat interfuisse, ut tradit Cravet. conf. 88. num. 18. vol. 1. consul. Bald. conf. 33. part. 3. incipit licet ille, qui ita inquit: Licet ille qui scribit vel scribere facit aliquos fuisse presentes qui erant absentes falsum

committat, ut *Cod. de falsis*, l. *quid veluti* & *Cod. de committere* & committi stipulationibus, l. *optimam in fin.* & extra de testib. cap. *tam litteris*, tamen debet hanc absentiam probare per testes non singulares, extra de his que sunt à Prælat. cap. 5. & notatur per gloss. ordinari in dict. cap. *tam litteris*, & cap. *expresse de electione bona memorie*.

Quæ quidem nominatio Sindici debet fieri præcedenti convocazione † sono tubæ vel Campanæ, vel alio nuntio, prout in quolibet loco mos fuerit, ut probat gloss. in l. *si ex dolo*, §. 1. ff. de dolo, Bart. in l. 2. in verb. *solemniter*, & ibi: Ioannes de Platea *Cod. de Decurionibus*, lib. 1. Paul. de Castro in l. *nullus*, ff. quod cuiusque universitatis nomine, Socinus *cons.* 95. col. 3. in princip. vol. 3. Brun. in tract. de forma in rubric. ex quibus consistit forma collectan. 2. num. 26. Roland. à Valle dict. *cons.* numero 3.

Sindicus autem vel Procurator nominatus officium recusare † non poterit, tum quia tale officium honorosum non vero onerosum, semper & ubique reputatur, ut in principio huius cap. diximus tum etiam quia Reipublicæ admodum necessarium est, & conducit text. in l. 7. tit. 17. versic. *Otrofi decimos part.* 3. ubi gloss. verb. *Escogidos de los consejos*, Bobad. dict. lib. 1. cap. 5. n. 42. Itaque in quolibet oppido duplex est istius ministri seu officialis distinctio statuum, alter ex nobilibus, alter vero ex plebeiorum numero.

Si vero Sindicus non sit legitimè † constitutus & cum solemnitatibus supra relatis, quando ab eo gesta videantur ratificata nomine universitatis, disputat Decius omnino videndus, *cons.* 297. num. 3. & in *cons.* 486. num. penult. & *cons.* 262. num. 6. & *cons.* 287. num. 3. & *cons.* 449. n. 35. Alexand. *cons.* 127. n. 2.

Sindicus verò legitimè nominatus est persona legitima ad † movendas actiones universitati sive Concilio competentes, ut in l. *procuratores*, 90. ubi Bald. *Cod. de Decurionibus*, lib. 10. Bald. de Castro in l. *fin.* ff. quod cuiusque universitatis nomine, habet enim mandatum generale cum libera administratione, ut docet gloss. in l. *mandato generali*, ff. de procuratoribus, Alexand. in l. *triffes* 12. num. 3. cum sequenti, *Cod. de transaction.* & ego, alia relatis, prenotavi in tractatu de pascuis & iure pasendi cap. 29. num. 15. & sicut tutor & curator † potest facere ea omnia quæ speciale mandatum exigunt, ut tradit, Alexand. *cons.* 22. n. 9. vol. 1. & in l. 1. §. *quibus*, ff. quod cuiusque

universitatis nomine, & in l. *Procuratoribus*, in 1. ff. de procuratoribus, Innocent. ep. eis citata in integrum de restitutione, Bald. in l. 1. *Cod. etiam per procuratorem in integrum restitutio potest*, Antonius Capicius, *decis.* 5. num. 10. ut docet Nicolaus Losius ubi *suprà* n. 28.

Et ideo poterit deferre † adversario cum quo agit iuramentum litis decisivum, ut in l. *jusjurandum*, §. *defensor municipii*, ff. de iurejurand. ubi Bart. num. 2. & talis Sindici seu Procuratoris confessio in Iudicio facta nocebit universitati seu Concilio, ut in l. *non solum in princ.* & ibi: gloss. ff. de Procuratoribus, Alexand. *cons.* 68. n. 10. lib. 2. quem refert & sequitur Decius *cons.* 121. num. 2. & in *cons.* 147. num. 2. Abbas & Antonius de Butrio in cap. *fin. per text.* ibi: *de confessis*, Felin. in cap. 1. 14. & 26. ut lite non contestata, Mantua. *cons.* 192. num. 3. Olascus *decis. pedemontana* 39. n. 36. ubi agit num. 6. an idem procedat in confessione quæ resultat ex instrumentorum productione juxta text. in l. *Cod. de liberali causa*.

Et respondere poterit oppositionibus † adversariis, & absolvere iuramentum calumniæ, ut in cap. *presentium de testibus*, in 6. gloss. in l. 2. §. *hoc etiam* ubi Franciscus Curtius, num. *fin.* *Cod. de iurejurand.* propter calumniam dando, Bald. in dict. l. 2. §. *quod observare versic.* Nunc veniamus ad questiones, Martis *decis.* 477. per totum vol. 2. quos retuli in dict. tract. de pascuis, dict. cap. 29. num. 16. Nec ad hoc indigent speciali mandato ad tale Iuramentum præstandum, ut docet Menesius, in 1. num. 4. *Cod. de transaction.* & Aceved. in l. 2. tit. 7. lib. 4. *recopillat.* n. 20. & n. 40.

Utrum autem confessio † in Iudicio facta ab isto Sindico universitati præjudicet disputat, Alexand. *cons.* 22. num. 2. & dict. *cons.* 227. num. 7. post Bart. Abbat. & Bratium allegatos per eum, idque per text. in cap. *fin. de confessis*, & in cap. *presentium de testibus*, in 6. Felin. dict. cap. 1. num. 14. & 16. ut lite non contestata, ubi hoc esse regulare scribit Nata, *cons.* 142. num. 21. Olascus *decis. pedemontana* 39. num. 36. & ego dixi, in dict. tractatu de pascuis, cap. 32. num. 16.

Et Sindicus universitatis etiam post finitum officium † potest causam cœptam de eo tempore prosequi, ut norant DD. in l. *in victos* *Cod. de Procuratoribus*, & in l. *si actor* *Cod. de appellation.* & in cap. 1. de Sindico, Alexand. *cons.* 135. incipit *ponderatis*, num. 2. vol. 2.

Et cuius ætatis debeat esse Sindicus iste, quando

quando ad tale officium promovetur advertit Socinus *cons. 135. num. 8. vol. 1.* Et an juri singulorū confessio Sindici universitatis in alicujus lite facta possit præjudicare disputat Alex. omnino videndus, *cons. 44. in cap. visto tomate lib. 1. n. 5.*

21 Sed frequenter solet inquiri & dubitari, utrum Syndicus universitatis possit tacite vel expresse uti remedio appellationis interpositæ vel interponendæ à sententia lata contra universitatem, qua in remirabiliter loquitur, Alexand. *cons. 105. num. 165.* qui ita ait: Nam ex narratis in Themate sentio dictam Ecclesiam & conventum audiendum, super persecutione appellationis interpositæ à sententia restitutionis in integrum lata in favorem dicti Peraleonis, & consequenter revocanda est attempta contra istam Ecclesiam pendente appellatione per Ecclesiam interposita, juxta ea quæ habentur, in cap. non solum de appellationibus & in l. i. ff. ne l. ne appel. pend. cum sinam; ex narratis in themate colligitur quod fundamentum partis adversæ, & in hoc videlicet, quod sit renunciatum appellationi dicti Sindici per confessionem Ecclesiæ sed hoc non videtur de jure verum, quia Syndicus, & procurator non potest, nam ut inquit Bald. in l. fin. §. fin. Cod. de tempore appellationis in cons. sed nunquid Procurator non potest Procurator causa appellationes renuntiare, l. si quis delegaverit, & ibi notat. ff. de donation. & notatur in l. si quis obligatio, ff. de regul. juris, & donare non potest Procurator nisi hoc specialiter habeat in mandatis, l. filius familias, ff. de donat. l. contra juris §. fin. ff. de pactis. & idem dicit Bald. in l. fin. §. fin. Cod. de tempore appel. esse Pralato Ecclesiæ idem; etiam tenuit Angelus, & Ioannes de Imola in l. ab executore, §. fin. ff. de appellation. nisi secundum eos permittendo ibi tempus datum ad persequendum appellationem, per id quod notat & Ioannes Andreas, in cap. cum olim Abbas de officio delegati, per hoc quod notatur, in regula delictum lib. 6. & per DD. in l. jubemus nullum, Cod. de sacrosanctis Ecclesiæ, ubi habetur, quod culpa Pralati commissæ in negligendo, nocet Ecclesiæ, sed non in faciendo bene facit ad prædicta, ad quod notat Angel. in l. honorum, ff. rem rat. habere. ubi concludit quod Procurator non potest renunciare instantiæ causæ propter utile jus, quod est acquisitum Domino juxta legem, in causâ, §. fin. cum seqq. ff. de Procuratoribus. Ad hoc etiam quod notat. Bart. in l. fin. in princip. ff. quæ in fraudem creditorum, ubi voluit quod Procurator non possit renunciare exceptioni peremptoria vel dilatoria temporis

& notat etiam Innocent. in cap. 1. de depositis & Ioannes Andreas, & alij post eum in cap. 2. de donation. ubi concludunt idem etiam esse in prælato.

Ubi etiam disputat an adversus renuntiationem & istius à Sindico factam competat universitati in integrum restitutio, & resolvit absque dubio competere, & adducit pro hac sententia text. quem dicit expressum, in cap. 2. de in integrum restitutio in 6. & doctrinam Angel. in l. certum, §. in populo, ff. de confessio. Illud tamen advertas velim quod ex citatione facta Sindico vel Procuratori universitatis, ipsa universitatis non constituitur in contumacia, debet enim congregari Concilium, prout moris est, & ita firmat Bald. *decis. 60.* Villalobos in suis omnibus opinionibus, verb. universitatis num. 44. & in nostro regali Conventu, ita praxi receptum invenimus si quidem libellus & cujuscunque actionis contra universitatem & oppidum in curia intentata, debet intimari concilio vel ejus Decurionibus, alias non procedit & occurrit lis & sustentari præcipitur & si intimatione facta, Syndicus constitutus non fuerit, quilibet ex Decurionibus poterit nomine universitatis agere, & expediri ex Bart. in l. Procuratores, Cod. de Decurionibus lib. 10. Si autem nullus pro universitate vel Populo responderit, in contumacia universitatis lis sequitur & continuabitur usque ad sententiam diffinitivam, quæ etiam ipsi consilio legitime congregato erit intimanda, alias vero poterit lis in secunda instantia agitari.

Quinimo officio Iudicis compelli posse universitatem & Syndicum constituere, Franciscus Curt. in l. 2. §. hoc etiam num. ult. Cod. de jur. jurando, & ibi etiam Bald. num. 2. & in l. cum constitut. 15. Cod. de testamenti man. & in l. civitates, 8. ff. quod cujusque universitatis nomine, & ratio ea assignare valet, quod Respublica, & universitas æquiparantur pupillo, l. 3. Cod. de jur. Reipubl. lib. 1. l. 10. tit. 19. part. 16. & quemadmodum, quando agitur contra pupillum actor potest petere, & debet quod constituitur eidem pupillo tutor seu curator, sive defensor, l. 3. §. fin. ff. qui petunt tutores, ita quando agitur contra universitatem potest, & debet petere actor ut constituatur Syndicus, & imputabitur actori si non petierit, l. 1. ubi Bart. Cod. de jur. Reip. lib. 10. Nicolaus Losius ubi supra 2. p. cap. 1. n. 5. Syndicum vero lege constitutum poterit revocare universitas, ut notat Angel. §. fin. in constituta de Procuratoribus. Francisc. Marc. 601. in fin.

Sindicus vero universitatis non solum
 26 potest nominari i† a concilio ad lites mo-
 vendas & pertractandas verum ad obli-
 gandum universitatem, & singulares per-
 sonas & Reip. bona singularium vicino-
 rum, ut latissimè tradit Iaso in *l. civitas*,
num. 9. cum. seqq. ff. si certum petatur Rip. in
l. si is qui bona, *num. 6. ff. de pignorib. addi-*
tio ad Abbatem in cap. cum omnes num. 6.
lit. G. de constitution. Bald. conf. 117. alias,
165. vol. 2. Bart. in l. donationes, num. fin.
Cod. de donat. inter vir. & uxorem, Jaf. in
l. si se non obtulit, num. 23. cum seqq. ff. de
jur. jurand. Angel. in §. fin. institut. de
curatoribus.

Et Syndicus universitatis transigere †
 potest in causa dubia., observat Decius
 27 *conf. 297. col. fin. in 1. dub. Socin. in conf. 95.*
col. 2. post medium, lib. 3. qui loquitur in
compromisso, quos refert & sequitur Cra-
vet. conf. 238. num. 9. vol. 1. & est textus.
elegans in proposito, in l. 24. num. 4. part. 3.
& ibi gloss. verb. in personero & ita ego ob-
servavi, in dict. tract. de pascuis cap. 11. n. 35
ubi per argumenta & rationes aperte de-
monstravi, in quibus causis talis transa-
ctio in lite super rebus universitatis facta
& in alienatione bonorum cujuscunque
oppidi absque Regia facultate subsistere
possit & quando ea indigeat.

Cum tamen Syndicus tam in tractandis
 juribus populi habeat manum & frequen-
 ter in congregationibus conciliaribus vul-
 go *Ayuntamiento* adesse, debeat, & aditum
 sibi præbere Decuriones non possunt,
 ejus enim præsentia ibi desideratur, ut
 ambitiosis ac Decurionum petulantibus
 decretis bonoque publico adversis viri-
 liter resistat, contradictionem faciat, & si
 oportuerit ad superiorem appellationem
 emittat; quia ob hoc defensoribus Reipu-
 blicæ æqui paratur, ut in *l. penult. Cod. de*
defensoribus civitatum, notat Bobad. *lib. 3.*
politicor. cap. 4. num. 41. lit. B. utique non
poterit locator esse, sed ut aptius loquar
conductor provisionis carniū Reipu-
blicæ, ut caveretur in l. 3. tit. 5. lib. 7. nove
recopil. nam licet ejus decisio expressam
in persona Sindici, vel Procuratoris Ge-
neralis prohibitionem nō faciat, tamē ob
identitatem rationis, & quia eadem dama-
na circa personam Sindici, quæ circa De-
curiones & alios officiales expressè prohi-
bitos perpendi, & considerari possunt, ead-
em debet prohibitio intelligi, præsertim
in Republica ubi tota fraus est exclu-
denda, & alias mirabiliter prænotavit
Martianus in l. si quis adulterium, 33. ff. ad
d. Iuliam de adulteris, ibi: verbis non tene-

tur, sed tamen dicendum est ut teneatur
 ne fraus fiat, *l. hoc modo, ff. de conditionib.*
& demonstrationib. ibi: Legem enim utilem
Reipubl. adjuvandam esse interpretatione
legis benignius ff. de legibus, ibi: benignius
leges interpretanda sunt quo voluntas con-
servetur, Bart. in l. quemadmodum, num. 4.
Cod. de agricolis, ac censuit lib. 11. Decius
conf. 64. num. 1. & conf. 372. num. 9. Iaf. in
l. si filius familias, num. 7. ff. si certum petat-
tur, Alciat. in l. 4. §. cati, num. 145. ff. de verb.
obligation. Didacus Perez in additione ad
securam. in l. Imperator. num. 140. versic. &
legem, fol. 126. ff. ad Trevell. Sarmient. in
l. 1. selectarum cap. 22. num. 6. in fin. Menoch.
lib. 2. in fin. usu frequent. cap. 39. n. 13. & 14.
fol. 132. quam resolutionem & extensio-
nē dictæ legis amplectitur Castill. de Bo-
badill. ubi proximè, num. 45. licet Azeved.
in dict. l. 3. num. 2. contrarium defendere
conatus fuerit, & in fin. cogitandum re-
liquerit.

Sindici autem creatio † regulariter per
 unum tantū annum durationem habet,
 ut in *authentico de defensoribus civitatum in*
fin. ibi: Sed usque ad hoc totum extet tempus,
 quæ verba licet in illo textu loquantur, in
 Regno de biennio Hispaniæ (ubi annalia
 sunt officia electionis) de uno poterunt
 expēdi & intelligi anno, & reelectio hujus
 officialis non poterit fieri, etiam si major
 assistat suffragiorum pars, nisi omnes con-
 veniant, ut in *dict. authentico de defensori-*
bus civitatum in fin. ibi: sed usque ad hoc so-
lum stet tempus, nisi cuncta civitas, re-
luctante nullo elegerit eum qui textus ad-
 huc singularis est secundum Bart. in *l. om-*
nes populi num. 16. in fin. ff. de justit. & jur.
Roman. singul. 662. incipit ad eligendum,
& singul. 96. haberi sinit consultus & conf. 29
352. & Athenis † sancitum stetit, ne cui
iterum Sindicum fieri liceret creari ve a
populo, ne Sindici munera ad publicam
utilitatem inventa verterentur in quæ-
stum compendiumque privatorum, ut
tradit Petrus Gregor. in sintagmat. jur. 3.
part. lib. 49. cap. 5. num. 3. & in reelectio-
aliorum officialium ita & observavit glos.
in l. neminem, Cod. de susceptor. & arcariis,
lib. 10. Felin. in l. cum omnes de constitut.
num. 18. Jaf. in l. & suum heredem, a n. 8.
cum sequenti, & in l. juris gentium, §. fin.
limitat. 5. ubi Angel. in fin. ff. de pactis, Ti-
raquel. in l. si unquam in princip. num. 24.
Cod. de revocat. donat. Conrad. in curial.
brevia, lib. 1. cap. 10. in tract. de Decurioni-
bus, num. 50. Rip. de peste tit. de remediis
ad conservandam ubert. num. 21. Socin. in
regular. 143. ff. ad legem secundam, Boërius
decis. 149.

decis. 149. *an res. num. 5.* Ioan. Andreas. in *cap. cum olim.* & ibi: Bart. & specialiter in reelectione Sindici universitatis, Vicenc de Franq. *decis. 210.* & *decis. 264. part. 2.* Paschalius de *viribus patrie potestatis*, 4. *part. cap. 10. num. 8.* Mastrill. *decis. Sicilia 188. num. 6.* Riccius *collect. 316.* & à nobis jam latius dictum manet.

30 Et huic Sindico seu Procuratori Generali Concilij debet assignari & Salarium de propriis bonis civitatum & oppidorum, ut in *cap. unico de Sindico*, docet Ioan. Garcia de *expens. cap. 20. num. 13.* Bobad. *lib. 5. politic. cap. 4. n. 62.*

31 Sed ad instar Sindici universitatis seu Procuratoris Generalis Concilij, plerisque in locis inveniuntur & creantur alij officiales Reipublicæ, qui Iurati dicuntur & in multis, Tribunis populi Romani assimilantur, & in aliis differunt. Et Tribunalis munus prius erexit Romulus; (tanta enim est vanitas) ut docet Valentinus Forasterius, in *histor. jur. civilis Romani cap. de Romul. lib. 1. cap. 11. verb. Roman. de verb. juris in discrepatione Magistratus Romanor. pag. 445. cum seqq.* de quorum officio, & munere plurima tradit Diodorus Siculus *lib. 6.* Livius in *2. dec. D. August. l. 2. de civitate Dei cap. 18.* & videndus est text. in *l. 2. § eiusdem temporibus de orig. jur.* Petrus Gregor. omnino videndus *3. part. sintagmat. lib. 47. cap. 34. per totum.*

23 Et præcipua tribunorum & vis & potestas in contradictione decretorum quando Reipublicæ actum habet. consistebat, ut tradit Gellius *lib. 13. cap. 12. ibi: non dicendo, nec causisque relinquendis de absentibus noscendis, sed intercessionibus faciendis quibus præsentibus fuissent, ut injuria quæ coram fieret arceretur, ac propterea jus ad se vocandi adeptum, quoniam aut vim fieret, vetarent assiduitate eorum, & præsentia oculis opus erat.* Unde l. duodecim tabularum cavebatur plebs quod contra se auxilij ergo decem crearet tribunos ejus sumptu, quodque his prohiberent quodque plebem rogassent, ratum esto; & Plutarcus *problemate. 79. ibi: Nam potestatem Magistratus, & nimiam licentiam comprimere tribunitia potestati ac licentiæ fas erat hæc & similia ab his discantur qui rebus inveniendis studeant Tribunalis: Cum autem ex populo originem ducat, populare in primis videatur, reliquis civibus parem se gerere, & omni cultu & victu infimis civium comparare; magnitudo enim ac moles consulem dicit, & Imperatorem, Tribunalis vero, quemadmodum Curtius dicere solebat, abiectum esse, nec aspectu gravem, nec auditum diffici-*

lem, sed facilem ac multitudini commodum, & tractabilem. Unde nec Dominis Tribunitia januam claudire mos erat, sed semper tanquam portus quidam & perfugium quibus opitulandum esset, verum quo humiliori corporis habitu deprimeretur, eo magis vi ac potestate augeretur communem tribuni usum ac nomine secundum unum postulant, honorem autem sacrosanctum, eleganter Pettus Gregor. ubi *suprà num. 22. ibi: plebis autem Tribuni erant illi quibus plebs commissa nominatim erat, ejusque defensio contra Patrum consilium Patricorum, & aliorum Magistratum, injurias & oppressiones.*

Unde Juratorum munus cum anti- 33 quis & Tribunis plebis convenit, quia illi pro defensione plebis, ut nuper ostendimus, constituebantur, & ne gravarentur à Patribus seu Consulibus, eodem modo Iurati isti & quilibet eorum in parrochia sua habet curam plebis & sollicitus debet esse ut non fiat alicui plebeio gravamen. Deinde quemadmodum si Senatusconsulta non placebant & tribuni plebis interdicebant, ut reformarentur, ita similiter 34 Iurati nostri temporis si decreta Concilij sui Decurionum nocivæ perspexerint, possunt & debent instare ut revocentur, quod si adeo eorum contradictio ad hanc revocationem seu reformationem faciendam non sufficeret, protinus debet ad Superiorem appellare, & ibi causam sequi: & ita fit quotidie in hac Pinciana urbe à Procuratoribus Generalibus qui vocantur *del commun;* loco Iuratorum habentur, & quia à talibus decretis appellatione ad Curiam Regiam interponunt, ubi quoties expedit, revocantur, sin autem justa sint, approbantur, & ad executionem perducuntur, unde quemadmodum Tribunus nec unum diem ab urbe, abesse licebat, & domus eorum die ac nocte apertis foribus patebat ut auxilio plebio semper locus foret, ita nec Iurati abesse debent, ut hæc & alia prosequitur Aceved. in *additionibus ad curiam Pisanam, lib. 1. cap. 26. & n. 4.* & aliqua de officio Iuratorum expendit & congerit Didacus Perez *lib. 7. ordinamenti regalis, pag. 412. colon. 1. in fin. cum seqq.*

Et pro horum officialium Reipub. mune 35 re est attendenda & observanda & decisio text. in *l. 10. tit. 1. lib. 7. novæ recopilacionis*, quæ ita ait: Por que los Jurados que son de las parroquias en algunas Ciudades, Villas y lugares de nuestros Reynos puedan mejor administrar sus officios dar buena y ventura dellos sean tenidos de morar y morar en las parrochias y colas

y colacione de los Jurados, o a lo menos bien cerca de las dichas Parrochias, y fino lo ficiere siendo requeridos por sus parrochianos puedan elegir los tales parrochianos otros Jurados en lugar de los que ansi lo hicieron & idem, cavetur in l. 14. tit. 2. lib. 8. nova recopil. cap. 8. verb. ansi mismo. Et in aliquibus Civitatibus nostri Regni eriguntur & creantur isti Jurati, & ad instar Decurionatus eorum officium quandoque perpetuum, est cessibile & renunciabile, & in civitate Imperiali (cujus lites in hac Regali Cancellaria usus advocatus perago) est Concilium Iuratorum distinctum à concilio Decurionum, ut prænotavit Doctor Francus de Pifa lib. Historiarum Toleti, cap. 35. ibi: de mas desta congregacion de Regidores ay otro que llaman Cavildo de Jurados en que a de aber por lo menos cinco Jurados, sin que asista la Justicia, ni Regidor alguno, y se junta por los menos el sávido de cada semana por ordenacion de la Reyna Catolica Doña Isavel, para tratar las cosas que combienen al bien comun, como Procuradores Generales que son de la Republica: y el postrero sávido del mes de febrero, cada año eligeren entre si por votos dos mayor domos que tienen aquel año primer voto, y pueden llamar, y acer ajuntar el Cavildo cada vez que cobien, presidiendo el mas antiguo dellos en los nombrados, un Regidor y un Jurado; son 54. Jurados del numero que solean ser quarenta y dos por las Parrochias latinas y mutarades, acomodando a cada una un Jurado, dos o mas en esta forma, &c. & ibi: que son por todos 54. los quales veran en provecho y bien de la Parrochia de que se toma el nombre del Jurado, y de ayudar al remedio de los pecados publicos, y al bien de los pobres, estos Jurados se presentan ante el Corregidor en ayuntamiento donde azen el juramento acostumbra de puede se este officio renunciar sin demandar lizençia al Rey, viviendo los veinte dias del derecho &c. & ibi: los efficios de Jurado se solean antes de agora proveer por votes de los Parrochianos en la Parrochia a donde vacava con autoridad del dicho Cavildo que nombra para ello 12. Jurados y los mayor domos que se hallaran presentes, en la tal eleccion, y tenia voto en ella juntamente con los Parrochianos.

36 Et in Regno Aragonis ab antiquo + duodecim fuerunt Jurati, qui causam publicam tuebantur, quousque ad sedandas crebras plebis altercationes temporibus Regis Ferdinandi ad numerum quinarium fuerunt reducti, ut testatur Zurita, lib. 12. Anal. Arag. cap. 40. part. 3. & de pluribus rebus maxime momenti ab eis in

Regno celebratis, & pro communi bono viriliter patratís perlegi poterit, tom. 2. lib. 7. fol. 102. & 4. tom. lib. 1. cap. 10. fol. 14. Et quanto honore + in illo Regno Jurati isti sèper habiti fuerint, pluribus in locis 37 reperit Zurita, ex magnificentissimo ingressu & aditu quem temporibus Ferdinandi V. Regis Catholici, ut nomine Regni Aragonis deoscularetur manum & genua flecteret, fecit quidam Juratus in hac Pinciana urbe, aperte colligi potest, uti refert idem Zurita, 6 tom. lib. 7. cap. 1. fol. 54. ibi: Tnotaron por causa mui nueba aver entrado en Valladollid Jurado primero de Saragoza con gran acompañamiento de los Cavalleros Cortesanos y Aragoneses que iba con unropa de rasos carmesi, y con sus maces delante, y con los otros oficiales que suelen acompañar aquel magistrado en Ciudad, y fueron el y Pedro Iorilles y Juan Thomas Sanchez en nombre de esta Ciudad con la cerimonia que se acostumbra a besar la mano a la Reyna su hermana.

CAPUT IX.

De Procuratoribus Curiarum, quos dicimus Procuradores de Cortes.

SUMMARIUM.

- 1 Rex Hispanie vel ejus Prorex & locum Tenens, quoties ita expedire putaverit, potest Regnum congregare, & civitates Regni Capita ad Curias & conventus convocare.
- 2 Princeps in arduis rebus, ut feciliter peragantur, Concilium rogare debet.
- 3 Convocantur per Procuratores omnes Regni civitates in locum à Rege designatum, quotiescumque ratione alicujus magnæ rei, aliquid est decernendum & subsidij aliquid à Regno impendendum.
- 4 Curie, antiquiores quo tempore, & quo in loco habitæ fuerint?
- 5 Curie, uti usu & more receptum fuit, convocantur ad quamlibet Regis Coronationem ut præstetur juramentum fidelitatis & vassallagij.
- 6 Curie non semper in uno eodemque loco, sed ubi Rex convocationem facit, solent celebrari, & semper Curia Regni caput vocatur.
- 7 Procuratores suos Civitates & Ville Regni solent mittere ad Curias celebrandas.
- 8 Civitates quæ Procuratores ad Curias mittere

- mittere solent, recensentur, ordoque sedum & vocom adducitur.
- 9 Litigium & competentia in sede & voce in Curiis inter cives Burgenfes & Tolletanos, ibi inferuntur hispano sermone.
- 10 Procuratores ad Curiis mittendi, nominandi sunt per Civitates & alias communitates, vel domus aut familias ad quas talis nominatio consuetudine vel immemoriali aut aliquo speciali privilegio spectaverit.
- 11 Procuratores Curiarum, nominandi quibus animi dotibus exornati esse debeant.
- 12 Equites sancti Ioannis de Malthe, an possint esse Procuratores Curiarum, remissive.
- 13 Procuratores Curiarum non sunt nominandi qui aliquo Reipublice debito adstricti sunt.
- 14 Procuratores Curiarum non debent esse pauperes, sed potius divites.
- 15 Procuratorem Curiarum nullum ex plebeis eligendum esse, nec quemquam ad tale officium consequendum, literas Regias impetrare posse, summa cura stabilitum fuit.
- 16 Procuratoris procurari officium prohibitum est.
- 17 Litteris motu proprio à Rege vel principe missis, at civitas eligat quem nominaverint, parendum est.
- 18 Rex potest tollere Civitatibus facultatem eligendi Procuratorem Curiarum, & ipse motu proprio eligere quem maluerit.
- 19 Administratio bonorum Reipublice regulariter ad Decuriones in sua quaque Civitate pertinet, sed verus gubernator eorum & Dominus Rex est.
- 20 Litteras Regias ad personam officio Procuratoris aptissimam, Regem missurum credendum est.
- 21 Procuraciones Curiarum ne emanant, merito sancitum fuit.
- 22 Fidelitatem officii prosternunt Procuratores qui Procuraciones suas emunt.
- 23 Procuratoris in electione facta, si aliqua inita fuerit discordia quid agendum sit provisum extat, in leg. 6. tit. 7. lib. 6. novæ recopill.
- 24 Procuratores Curiarum mitti debent cum sufficienti mandato & instructione Civitatis, nec in quovis casu fas illis erit Cancellos egredi.
- 25 Procuratores Curiarum nihil præter mandatum facere possunt, etiam in rebus notorie utilibus Civitati sive Regno.
- 26 Tributorum in concessione, an Procuratores Curiarum necessariò debeant interve-

nire & consentire, au autem illorum presentia & communicatio in vim consilii & deferentie tantum exquirenda sit.

- 27 Expenditur pro assensu necessario Procuratorum, textus, in leg. 1. tit. 7. lib. 6. novæ recopill. qui ibi adducitur.
- 28 Rex quoties necessitas publica postulaverit, ex sua autoritate & juris dispositione, sine alio interventu, non solum de personis, sed de bonis Vassallorum iure hereditario adjutorium & subsidium exposcere poterit.
- 29 Regia Majestas in corporalibus nullum recognoscit Superiorem.
- 30 Donatio non est quod à Vassallis tempore necessitatis publica tribuitur, sed solutio debiti Regalis à Procuratoribus facta, & num. 31.
- 32 Militare expensis Regni communibus Princeps poterit, si redditus Regni & exactiones consuetæ non sufficiant.
- 33 Imperii destructio sequitur si minuantur fructus quibus Respublica sustentatur.
- 34 Intelligitur decisio textus in leg. 1. tit. 7. lib. 6. recopill. qua in re procedat.
- 35 Petri Fernandez Navarrei discursui politicorum respondetur & satisficit.
- 36 Major vir publicus in bona iurisperdientia prævalet & præponderat minori.
- 37 Hospitia condigna præstanda sunt Procuratoribus dum in Curiis assistunt.
- 38 Procuratores dum assistunt Curiis, non possunt per illud tempus capi nec detineri pro debitis.

UM autem de Sindico seu Procuratore universitatis, & Iuratis cujusque oppidi in superiore cap. à nobis actum sit, quorum officium & ministerium institutum est, bono semper Reipublice providere, lites utiliter agere, commoda perficere, decretis Superiorum iniquis seu præjudiciosis libèter obistere (ut dictum manet) ex ante dictis consentaneum, & à sine est, ut consequenter in hoc cap. circa Procuratores Regni & civitatum, qui cum mandato, ad Curiis Regis solent vocari & nostro hispano sermone Procuradores de Cortes, nuncupantur, verba faciamus. Pro cuius rei declaratione, illud nosse oportet, quod invicissimus Rex noster quotiescumque id expedire putaverit, vel ejus Prorex & locum Tenens speciali potestate, potest Regnum congregare, & civitates Regni Capita ad Curiis & Convencus convocare ex Angel. in l. apertissime, in l. notabil. Cod.

de Iudiciis, Calvus de fisco dubit. 8. num. 28. & in extravag. curia, cap. 4. & Olivan. de iure fisci cap. 6. num. 18. Caved. decis. 3. p. 2. Fontanel. de pactis nuptialibus, claus. 3. gloss. 3. n. 36. & ibi Boërius.

Cum itaque in arduis Princeps debeat,
2 ut feliciter omnia peragantur, & consilium semper rogare & exposcere, ut per exempla tradita; Esther. cap. 1. ibi: interrogavit sapientes qui ex more Regio ei aderant, & illorum faciebat cuncta consilio; scientium leges ac iura majorum, & ita Theodoric. apud Cassiodorum, lib. 6. apist. 6. ibi: Declarationis nostrae consilium virorum prudentium, requirit obsequium, ut utilitatis publica ratio sapientiae ministerio repleatur, & habetur Proverbior. cap. 15. ibi: dissipantur cogitationes, ubi non est consilium: ubi vero plures sunt consiliarii confirmantur: unde Alfonsus II. Rex Hispaniae in Curiis Matriti celebratis, ita ait: Cosa digna es a la Real magnificencia, segun su loable costumbre tener tales Barones de Consejo cerca de si; y hacer y ordenar todas las cosas por Consejo de los tales, & plura in proposito tradit Ferdinand. Loaces, in allegatione pro Marchione de los Vellez, 1. dubit. p. 7.

Quotiescumque ratione vel eminentis periculi aut & incendii vel alterius magnae rei, est quid decernendum pro certo, aut cum est aliquid muneris, servitii, aut subsidii impendendum à Regno, & Vassallis, convocantur omnes Civitates, ut per Procuratores ejus in loco à Rege designato in unum conveniant, ut ibi in praesentia Regis conferatur, & agatur, quod in contingenti causa faciendum & exequendum sit: & congregationes istae seu conventus in nostra Hispania Curiae, vulgo dicuntur Cortes & à tempore Romanorum originem habent, ut in cap. de prohibet. feudi alienatione, per Federicum tradit Delug. ubi Sa Rubric. in princip. & ibi Borellus addit. nihil de Banitat. part. 1. secundi temporis, quest. 56. circa med. Cagnol. in l. 2. num. 306. ff. de origine juris Afflic. in constitutione statuimus, Calcan. in extravagant. Curiarum, cap. 2. versic. tertium probatur, Caved. de sess. in part. 2. Gutierrez de tutelis, part. 1. cap. 18. Surg. de Neapol. capit. 11. numero 24. & Romani conventus hos comitia appellabant, Galli vero, & Germani Dietam communiter appellant. Mastrill. lib. 1. de Magistratibus, cap. 5. num. 2. cum seqq. Et quid sit Dieta. & quae personae in ea congregentur in Germania, refert Pater Prudentius de Sandobal Episcop. Salpionens. in Chronica Caroli V. Imperatoris, lib. 26. §. 7.

Et antiquiores Curiae post Roderic. ult. Gothorum Regem in Regno Legionensi factae fuere, tempore Sancii cognomento, el Gordo, ad quas ejus jussu & con-
4 vocatione in urbem Legionens. inter alios praestantissimos Heroes & Primates, venit fortissimus, & non satis unquam laudatus Religione & pietate praestantissimus vir, Christiani nominis defensor strenuus, Saracenorum flagellum & fatale exitium Comes Fernandus Gonzalez qui tunc temporis Regno Legionensi, cum comitatu Castellae subditus erat, ut tradunt pater Marian. Zamalloa Garibay, & aliis Chronicar nostrae Hispaniae, & novissimè Carrill. in suis annalibus, lib. 63. fol. 226.

Post vero & alias Curias celebratas Toleri ab Alphonso VI. qui civitatem hanc è manu & faucibus Maurorum liberavit, confectas invenio anno Domini 1095. in quibus vulgo traditur satisfactum fuisse Roderico de Vivar, pro injuria & contumelia filiabus suis, per Comites seu Infantes Carrionenses facta, quorum meminit Doct. Pisa lib. 3. hist. Tolet. c. 35. Historiam in generali Hispan. referens.

Ob quod in eis agitatum, & conclusum, an à veritate prorsus alienum sit, non ego dicā qui Carrione natus testis suspectus aliquibus videri potero ut pro amore patriae naturaliter omnibus insito ostendit Rex Rodericus apud Cassiodorum, lib. 1. epist. 21. ibi: unicuique patria sua carior est, dum supra omnia salvum fore queritur, ubi ab ipsis cunabulis commoratur; aves per aera vagantes proprios nidos amant; & erratiles ad cubilia dumosa festinant; voluptuosi pisces per campos liquidos transeuntes tabernas suas indagazione perquirunt, & dict. lib. 1. epist. 4. ibi: Quando dicuntur augmenta patriae reddunt qui aulica potestate creverunt, & lib. 3. epist. 10. quia nobilissimi civis est patriae suae augmenta cogitare, & pugnare pro patriae optimum est, ut ait Aristotel. in 6. ibi Rhetor. Plura Cassaneus, in Catalog. gloria mundi 1. part. considerat. 6. Fonseca in lib. de amore, cap. fin. & verius antiquorum testimoniis, & illustribus historiarum & monumentorum instrumentis, evidenti & omnino concludenti discursu pro nobilitate ac fidelitate Comitum, ac Infantum Carrionens. & falso ac mentito mendacium expellendo respondeant & pereleganter viri gravissimi Pater Antonius de Yepes in Chronica sancti Benedicti, tom. 6. cap. 3. per tot. Abbas sancti Ioannis de la Peña lib. 4. cap. 13. Carrillo super annalium libro 4. sub anno 1099. fol. 261. Didacus in comitibus Barcenonia, lib. 2. cap. 85. & per ipsum sentire

sentire & assentire videntur, D. Pisa ubi *suprà* & Mariana in *Chronica Hispania* sub Alphonso VI. lib. cap. quod in *libris de antiquitate Carrionis* Patriæ meæ, quam Deo annuente Hispano sermone additurus sum, apertè demonstrabo.

Sed & plures aliæ Curia (ut arbitror temporibus Pelagii) Alphonfi Catholici & Alphonfi Ramiri primi & secundi, absque dubio fuerunt, quis enim hæsitare poterit; quæ ad tot bella, incendia & apparatus firmandos, omnes nobiles Regni & cæteri civitatum, & oppidorum Procuratores, Regis jussu prius veniebant & congregabantur; itaque semper usu receptum fuit & more usurpatum quod ad quamlibet Regis Coronationem & jumentum fidelitatis & Vassallagii præstandum convocantur hæ curia, ut successionem Regni Alphonfi VI. Imperatoris Toleti, traditum reliquere omnes Chronici, & Historiographi *suprà* relati, & ab illo tempore usque ad præsens, ita per dictum tempus & annum 1632. ad juramentum præstandum curia fuerunt Matriti convocata, ubi Dominus Balchazar Carolus hujus nominis primus, magni Philippi quarti, invictissimi Monarchæ, & Catholice meæ Augustæ D. Elisabeth de Bourbon, Christianæ Religionis & Catholice fidei protectorum: Regum Hispaniarum, & novi orbis Primogenitus fuit Princeps solemniter juratus.

Et ad negotia pleraque Regni præstanda hoc anno 1632. fuerunt ibi Curia facta, in quibus quod noviter fuerit statutum sive sancitum, ex eis quæ ipsi mandata sunt perspicui potest. Hæ autem Curia non semper in uno loco, sed ubi Rex convocationem facit, solent celebrari; & semper Curia caput Regni vocatur, ut *l. 1. in princip. tit. 4. part. 3.* & locus quilibet ubi Rex assistit, ut in *l. 27. tit. 9. part. 2. tit. 7. lib. 6. novæ Recopill.* & ad Curias celebrandas civitates, & villas hujus Regni mittere non solent suos Procuratores, ut in *l. 1. tit. 7. lib. 6. novæ Recopill.* & quamvis ille textus loquatur de omnibus oppidi, ut patet ibi: *Procuradores de todas las Ciudades, Villas y lugares de estos Reynos*, tamen civitates quæ habent suffragium & vocem ac sedem in Curiis Regalibus sunt sexdecim & duæ Villæ, & earum nomine conveniunt 36. Procuratores, ut refert Didacus Perez, in *l. 1. tit. 11. lib. 2. ordinament. Reg.*

Civitates autem quæ mittunt hos Procuratores non sunt hæ: Civitas Burgenfis, quæ habet primam vocem, & sedem in

Curiis habere intendit & tentat; & lis adhuc indecisa manet inter ipsam Civitatem Burgensem & Toletanam, observato tamen quodam medio, per Alphonsum Regem II. invento, & usque ad hæc tempora pro fœdere harum urbium perducto, & custodito: ut infra latius dicemus: Et civitas hæc solet mittere duos Procuratores, qui nominantur sorte & eliguntur ex Decurionibus hi qui aptiores reputantur, & ferè semper rectissimè procedunt. Itæ Civitas Legionensis quæ secundam vocem, & sedem habet, & mittit & nominat in Procuratores duos Decuriones sorte electos.

Item civitas Granatensis, quæ tertiam vocem, & sedem habet in Curiis, & mittit in Procuratores duos Decuriones sorte electos, qui vulgo dicuntur *Veinte y quarto*. Item civitas Hispalensis, quæ quartam sedem, & vocem habet, quæ mittit Decurionem unum vulgo *Veinte y quarto*, & unum juratum & utrumque sorte electum.

Item civitas Cordubensis, quæ quintam sedem & vocem sortitur, & mittit duos Decuriones vulgo *Veinte y quarto*. Item Civitas Murcia quæ sexta voce & sede potitur, mittit duos Decuriones sorte electos.

Item Civitas Iacn quæ septimam sedem & vocem habet, quæ mittit duos Decuriones vulgo *Veinte y quatro*, sorte electos. Deinde subsequitur civitas, & Villa..., quæ mittit duos Decuriones secutos per turnum, provenit electio & tangit Procuratio: Villa Matriti quæ nominat sorte unum Decurionem, & alterum nobilem Equitem, ex una ex Parrochiis, cui pro illa vice per turnum competit: Civitas Zamorensis quæ mittit unum Decurionem sorte electum, & unum Equitem ex nominatione & creatione communi Civitatis. Civitas Segoviensis, quæ mittit duos Decuriones sorte electos, qui etiam oppidorum extremorum loquuntur, & vocem habent: Civitas Salmantica, duos sorte electos: Civitas Soria, quæ mittit duos Equites, & duodecim domus quæ vocantur *de los linaje*. Civitas Vallisolerana, quæ mittit duos Procuratores, qui nominari debent ex domibus quæ vocantur *de los linajes de Tovar, y de Rojo*, prout eis per turnum, attenta antiquitate ingressus, & receptionibus in illis domibus, obtingit. Civitas de Guadalaajara, quæ mittit unum Decurionem sorte electum, & alterum Equitem etiam sorte electum inter duodecim, qui ad hoc nominantur, Civitas de Quenca, quæ mittit Decurionem unum & alterum Equitem,

utrumque forte electum: Et Civitas Taurina, quæ mittit duos Decuriones, unum forte electum, & alterum nobilem forte electum.

Et ut sciatis litigium, & competentiam ⁹ in sede, & voce in his Curis, cujus suprà meminimus, inter cives Burgenfes & Toletanam Civitatem, hic inferere volui ad literam, quæ in proposito nostro, hispano sermone tradit D. Pifa dict. lib. 2. histor. Toletan. cap. 30. quæ ita ait: *Algunas personas curiosas han platicado en la razon que pudo aver, de donde navessen estas diferencias entre estas dos insignes Ciudades, que parecen ser proposito, y presupuesto, que mi entencion no es quitar a ninguno su preeminencia, y dignidad, solo direlo que hallo escrito en las historias cerca desto.*

Primeramente si la antigüedad añade nobleza, Toledo es uno de los mas antiguos lugares de España segun avemos probado, y se saca de historias antiguas, es otrosi muy fuerte, y muy noble en tiempo de los Gogdos ensalcada con nombre, y dignidad de Cabeza de las Españas, de Ciudad Real, silla y assiento de los Reyes, y su Pr. lado fue entonces, y es agora el mayor d. l mundo despues del Romano, y summo Pontifice, y tiene la preeminencia de las Españas, y Francia Gottica, y aun el tiempo que estubo en poder de Moros, fue por ellos ensalcada con titulo real, y de Cabeza del Reyno, y el Rey della se tenia por el segundo Rey de España, contando el de Cordoua por primero a donde por aver venido en persona su Propheta Mahoma, hicieron los Reyes Moros desde principio su assiento, y oubieron su silla Real. Y despues que esta Ciudad volvio a poder de Christianos Reyes, queriendole restituir su titulo antiguo le dieron titulo Imperial como queda probado por armas, un Emperador sentado en tribunal. Pues si queremos contar por nobleza las grandes mercedes, gracias, exempciones, que los Reyes, Christianos le an dado por mas la honrrar, y ennoblezer, y en quanto tubierenta en su poder, y quanto asseguro, y acrecento sus Reales Estados seria nunca acabar contarlo en particular, y pues estas, y otras causas, que a este proposito se podrian dezir, son notorias y magnificas, y no es de creer, que el Rey Don Alonso el Onzeno las ignorasse, ni los otros que pusieron esto en competencia, y opinion; y viamos que causas y razones pudo aver de donde estas diferencias nasciesen entre estas dos Ciudades, fue pues el caso que el excelente y magnifico Rey Don Alonso el Onzeno deste nombre hizo cortes entre otras en la Villa de Alcalá en las quales hubo grandes debates, y diferencias entre los Procuradores desta

Ciudad de Toledo, y los de Burgos, sobre quales avian de hablar primero en ellas, y el Rey dessiendo poner en ello remedio, y satisfacer ambas partes, y escusar los daños que sobre estas alteraciones podian recrecer, a avido sobre ello diligente consejo, dio saviamente la sentencia, que hasta oy en estas dos Ciudades se guarda, conviene a saver que el Rey, y los otros Reyes successores hablassen primero, por que Toledo como sus patrones, y defensores diciendo estas palabras: Los de Toledo haran todo lo que yo les mandare, y asi lo digo, yo por ellos, hable Burgos. Con la qual sentencia todos fueren contentos, y como quiera que esta determinacion del Rey, verdaderamente fue en aumento y authoridad desta Ciudad, por querer el mismo tener su voz como su señr, toda via queriendo embestigar la causa que le mouio a dar esta sentencia con estos limites: Y tan vien, que causa pudo aver de donde nasciesen estas diferencias entre las dos Ciudades, se offiessen dos principales. La una es que al tiempo que el Rey Don Alonso el VI. gano esta Ciudad de Toledo, los Moros conforme a los conciertos con que la entregaron, se quedaron con el Regimiento, y governacion de ella, y los Christianos con una pequeña parte; como avemos dicho donde tenian de por sí su gobierno, y Regimiento particular con nombre de Alcaldes Alguaciles, hombres buenos de Toledo, sin tener nombre de Concejo ni Regimiento y las ratas que emblavan al Rey, se llavanlas con el sello de sus oficiales, y no tenian pendon ni armas publicas de la Ciudad, sino que cada Rico Home saca el pendon de sus armas, ni lo tubieron asta, que el Rey Don Pedro les dio el suyo, como en su historia se escribe.

La segunda causa dije que fue lo que parece por las historias de los Reyes de España, conviene a saver que todas o los mas Cortes que hacian despues, que esta Ciudad se gano, y no antes las celebravan en Castilla la vieja, y en las otras Ciudades, de allende los puertos ansi por la costumbre, que dello tenian como por estar en medio de la otras Ciudades, y lugares que entonces poseian, y por otra causa mas principal, por que casi todas las cortes, que en aquel tiempo se juntavan, eran para mostrar los Reyes a los Procuradores de las Ciudades las necessidades que tenian, y la falta de dineros, para proseguir las guerras, que hacian a los Moros, o a los otros Reyes comarcanos, y para pedirles, que repartiesen entre los pechos, y servicios, para la prosecucion de ellas, y como los moradores desta Ciudad de Toledo fuesen libres de semejante pecho y servicio, no los llamavan ni ellos embiavan a ellas sus Procuradores, de manera que no se

no se juntavan en corte, sine lo que tenían consejo, y contribucion en los pechos, y servicio Real, y como durante esta costumbre la Ciudad de Burgos fuesse mucho mas en alcada y magnificada por el señor Rey Don Alonso el IX, y le fuesen por el dados titulos de Ciudad Real, y Camara de Castilla, parece que por esta causa despues de su engrandecimiento tubo el primer voto en las cortes donde no se ajuntavan sino las Ciudades de Castilla la vieja, y tierra de Campos la qual parece, que duro sin contradicion de ninguno hasta esta Cortes de Alcada, que hizo ajuntar este Rey Don Alonso el Onzeno; en las quales; por que se ajuntaron allende los puertos, y se trataba de negocio general de todo el Reyno, fue necessario que se ajuntassen todos los Procuradores de las Ciudades de el camo a cosa tan importante, y por esto fueron a ella los Procuradores de Toledo, por que la Ciudad de Burgo quiso gozar de su possession, y hablar primero, como lo hacian antes; los Procuradores desta Ciudad lo contradijeron, alegando su antigüedad, dignidad, y preeminencia. Y como la Corte sobre esto se partiesse en dos bandos y pareceres, el Rey d'isscando no pasasse adelante, y por satisfacer a ambas partes dio como se vio, la sentençia que avemos dicho; por la qual cada uno penso que le davan la mayor honrra, y ventaja; Burgos creyendo que hablava primero, y Toledo que ella era la primera, pues el mismo Rey hablava por ella: Mas a la verdad esto no se puede atribuir a otra causa, salvo a la grandeza, nobleza, y favor que los Reyes an querido hazer, y dar a Toledo; como consta claramente por las palabras del previlegio de el Rey Don Pedro en el capitulo passado que el Rey que succedio inmediatamente despues de Don Alonso el Onzeno, y de estas alteraciones, y no por las raçones y ocaçiones, que curiosos imaginan sino por ser Toledo y aver sido Cabeza, del Imperio de Hespaña, lo mismo que en estas Cortes se hizo en lo que tocó al voto, y voz succedio bien de los assientos, y por que Burgos por las mismas causas, y raçones dichas tenía el assiento de la mano derecha del Rey; y si le demandaron los Procuradores de Toledo, el Rey ordeno, no quitando a los de Burgos su lugar, que atos de Toledo se les hiciesse un nuevo assiento en frente del mismo Rey, donde se assentassen los dos Procuradores desta Ciudad apartados de todos los otros, como oy se haze. Quod eodem modo scribit & testatur Zamalloa Garibay in compend. histor. Hispan. lib. 14. cap. 23. Procuratores vero Curiarum debent et numerari per civitates, & alias communitates, vel domus aut familias ad quas talis nominatio consuetudine

immemoriali vel aliquo specialiprivilegio spectavit; ut supra diximus: & tales nominati debent esse et viri cordatissimi, & summa integritate conspicui, qui attentim bono publico provideant, ut sint undequaque honorifici, & suae patriae istiusque Regni acerrimi & circum specti defensores, & pauperum patres, constantes animi, & timorata conscientiae; qui animosè injustis Conciliis aut Decretis resistent, & opponantur, ut in l. 4. lib. 6. novae Recopill. ubi: Eos Procuradores que nos embiaremos a llamar para las nuestras Cortes, ordenamos que sean embiados tales quales las Ciudades y Villas, que libremente los puedan elegir en sus concejos, tanto que sean personas honrradas, y no sean labradores, ni sesmeros y sean dos Procuradores, y no mas de cada Ciudad y Villa. Et an Equites Divi Ioannis et de Malta possint esse Procuratores Curiarum vide Vellugan, in speculo Principum Rubric. 4. liter. D. Bobadill. lib. 2. cap. 18. n. 232. & lib. 3. cap. 8. n. 13.

Nec nominari debent qui aliquo Reipub. debito et adstricti sunt, & aere ejus pergravati manent, ut in facto respondisse tradit Oroscius in l. 1. n. 26. col. 487. ff. de offic. Procuratoris Caesaris.

Quinimò Procuratores, hoc addiderint, pauperes et esse non debere sed divites, ne intuitu alicujus lucri seu premij consequendi, moveri possint & a veritatis & justitiae via declinent & publicis dispendiis privata compendia comparent, nam, ut habetur, Ecclesiastic. cap. 7. propter inopiam multi deliquerunt, & in l. 2. tit. 9. part. 2. ibi: Por que por verdad trae a los hombres a gran codicia que es raez de todo mal. Et paulo inferius ibi: Y siendo ricos, no lo hazan carrera de hazer mal por raez de codicia, & altera l. part. 1. ibi: Y sobre todo deve el rescatar que los que pussiere en tal officio, como este sean homes que ayan algo, por que por mengua no ayan de fazer cosa que les este mal: tradit Aristot. lib. 3. politicor. cap. 9. Dionysius Halicarnasseus florebat illo tempore ubi Patricios appellabant ex illi tribus familiis & pollentes opibus, penes quos fuit civitatis regimen, & Ecclesiastic. cap. 40. ibi: Nam vita pauperis non est in cogitatione victus, & facit text. in l. 3. in princip. ff. de testibus ibi: An locuples, an ut genus sit, lueri quod causa facile admittat, & illud Horatii lib. 3. ode. 24.

Magnum Pauperies opprobrium habet,

Quidvis facere & pati.

Virtutisque viam deservit ardue.

Vnde ab officiis publicis pauperes reijciendos testatur Plutarch. ex sententia Solonis

ne ejus vita pag. 225. & Theodoricus Rex apud Cassiodorum, lib. 1. variar. ibi: Indigentiam julte fugimus qua suadet excessus dum pernicioſa res eſt imperante tenuitas, quapropter ad officia quatuor Decuriarū, vel Decurionum apud Romanos nequaquam eligi poterant, niſi qui honorum certam quantitatem vel præſcriptā hebebant, ut tradit Plinius, lib. 33. cap. 2. & Plin. ſecund. lib. 1. epistolarum, & Gellius lib. 16. cap. 10. Petrus Gregor. Sintagmat. jur. 2. p. lib. 18. ap. 13. num. 8. & 3. part. lib. 47. cap. 10. n. 15. & in jure quoad Magistratus exoſi pauperes habitū ſunt, ut in l. cura, §. inopes, & l. honor. verſ. facultates quoque vel reſcriptio ff. de muneribus & honoribus, ibi: Caterum ſi ira tenues exhausti ſunt, ut non modo publicis honoribus pares non ſint, ſed & vix de ſuo victū ſubſtinere poſſint, l. ad ſubſeunda, Cod. de Decurionibus, lib. 10. Authent. de deſenſoribus civitatum, (quæ magis propoſito noſtro arridere videtur) §. interim, & §. juſjurandum, & §. final. & tamen à nobis ſuprà in capite primi libri hoc exornatum manet, vide Navarret. in diſcurſu politico, 28. fol. 192. cum ſeqq. Et merito in dict. l. 4. ſtatuitur quod Procuratores iſti Curiarum debeant eſſe honorifici non plebei, ibi: *ſeñ no la bradores, ni ſeſmeros*, quaſi aperte dicat, debere eſſe nobiles, quadam neceſſitate conſtringuntur ne ab antiquorum probitate degenerent, & Theodoric. Rex apud Caſſiodor. lib. 2. epist. 15. dum origo nequit deficere quæ conſuevit radicitus pullulare. Vnde ex parte Dei & pro celo hujus Regni abjuro & proteſtor Decuriones, & ceteros electores horum Procuratorum quod in re tam magna, & tanti præjudicii videant, & diligentiffimè, ac tota mente pervideant, & autumentur, eorum merita & animi dotes, & virtutes, ut electio juſta ac laudabilis ſit; & cum Caſſiodor. lib. 5. epist. 22. audaciter dicere valeant: & judicium noſtrum non per caſuale votum ſed per electionem ſtudiū doceamus eſſe ceptum.

15 Vnde cum tanta integritas & perſonarum induſtria ac virtus in hiſ Procuratoribus deſideratur, ſumma curatione ſtabilitum ſit quod nullus ꝑ precibus ad tale officium eligatur, nec ad id conſequendum literas Regias ſeu principales impetrare tentet, ut in lib. 5. tit. dict. 7. libro. 6. ibi: *Mandamos que ninguno ſea oſado a ganar carta de ruego ni mandamiento ni del Principe nueſtro choro, y amado hyo ni de otro ſeñor, ni perſona alguna: pare que perſonas ſeñaladas vengan por Procuradores*

a las nueſtras Cortes, y ſi algunos llevaren las tales cartas por el miſmo effecto pierdan los officios que tubieren en las dichas Ciudades Villas y que ſean privados para ſiempre de ſer Procurador; por que las dichas Ciudades libremente elijan, y en bien los Procuradores dichos ſegun ſe contiene en la ley antes deſta, y que las tales cartas ſean obedecidas, y no cumplidas, y eſto ſe entienda ſalvo quando ños con peticion de perſona alguna, mas de nueſtro proprio motu, entendiendo ſer aſi cumplidero a nueſtro ſervicio, o otra coſa nos pluguiere diſponer e mandar.

Itaque Procuratori ꝑ procurari officium prohibeatur, ut alias dixit Juſtinian. in l. ſi quenuquam, Cod. de Episcop. & Cleric. 16 ibi: *Tantum ab ambitu debet eſſe deſoſitus*, ut quaratur cogendus, rogatus decedat, invitatus effugiat, ut D. Bernard. lib. 4. de conſideratione, ibi: *ſane huic negotio non ſe ingerat rogans, conſilio, non prece agendum eſt*, & iterum Juſtinian. in dict. l. ſi quenuquam ibi: *non pretio ſed precibus ordinetur Antiſtes*, Plinius in panegyrico: *horum memorie litteriſque mandandam: præſectum prætoris non ex ingentibus ſe, ſed ex ſubtrahentibus legere*, & facit text. in l. contra publicam Cod. de re militari, ibi: *Honoris augmentum non ambitione, ſed labore ad unumquemque convenit evenire*, & in l. fin. Cod. de præmicerio, ibi: *Ne per ambitionem & gratiam aut cujuſlibet occaſionis obtentu publicorum liceat graduum ſeriem cuiquam conturbare*. Unde exclamat Sor. de juſt. & jur. lib. 1. q. 1. art. 1. Porro ergo deſpendendum eſt quod tamen licentia tanquam perfricata fronte præſectura huiusmodi petantur, procurentur & ambiantur: plura tradit Aceved in l. 1. tit. 5. lib. 6. Recopill. & per nos, alibi jam dictum mane.

17 Regi vel Principi utique obedire debent, literæ autem ꝑ motu proprio à Rege vel Principe miſſæ, ut civitas eligat Procuratorem, quem nominaverint, ut patet in dict. l. 5. ibi: *Salvo quando nos no a peticion de perſona alguna, mas de nueſtro proprio motu entendiendo ſer aſi cumplidero a nueſtro ſervicio, otra coſa nos pluguiere mandar y diſponer*: & merito, nam qui imperio dignus eſt, hic velit aut nolit imperio perfruatur oportet, ut tradit Ariſtot. lib. 2. politicor. cap. 7. quædam enim tametſi honeſte deſpiciantur in honeſte tamen petuntur, ut in l. 1. ff. de variis extraordinariis cognitionibus.

Et in hoc caſu limitatur decifio text. in l. 4. dict. tit. 7. lib. 6. quæ liberam eligendi talem Procuratorem facultatem concedit civitatibus & villis.

18 Rex enim poterit hanc electionem tollere civitatibus, & motu proprio eligere quem maluerit; & credendum est eligere velle Procuratorem aptum & ministerio habilem, Et maxima ac vehemens pro electione à Principe facta assistit & urget præsumptio in donatariis, ut in *Authentico*, ut *judicis sine quo suffragio*, §. *cos authentic. ut, versic. Quis enim*, ibi: *quis enim non diligit cum, & honestate compleri magna putet*, qui nostro decreto iudicioque tui culminis ad singulum veniat, testimoniumque habens quod sit optimus, & Theodoric. apud Cassiod. lib. 1. *epist. 3. Iudicij nostri culmen excelsum est cumque à nobis probatur præcipuus & plenus meritis æstimatur: nam si æqualis credendus est quem justus elegerit, sit temperantia præditus, quem moderatus ascivit, omnium profecto capax merito debet esse.* cum enim invictissimus Rex noster supra jus positivum sit, ut in *cap. proposuit de cessione præbende*; & in *l. principes*, ff. *de legibus*, & nedum jus ambiguum potest interpretari, ut in *cap. inter alia de sententia excommunicationis*, ubi gloss. *verb. interpretatio*, l. *fin. Cod. de legib. cap. Clericum*, §. *ex his omnibus*, 11. *quest. 114. tit. 1. part. 1.* & ibid. gloss. in *l. 3. tit. 1. lib. 2. nova recopil.* Didac. Perez in 2. 2. *proœmialium ad leges ordinamenti*, & latissimè Burg. de Paz in *proœmio legum Taur. num. 37.* Sermo etiam sit quando ob causam publicam possit motu proprio, & plenitudine potestatis ex certa scientia tollere tertio jus quæsitum, præsertim si parvum sit, Alex. *conf. 126. num. 24. lib. 2.* Decius *conf. 309. num. 52. & conf. 271. num. 8.* Alphat. *de præsumpt. reg. præsumpt. 11. num. 12.* Fretin. in *cap. nulli in princip. versic. fallit. 4. sub num. de rescriptis*, Parisius *conf. 3. num. 77. lib. 4.* & alias refert Ludovic Molin. *de Hispan. primogen. lib. 2. cap. 7. num. 16. & num. 24.* Azaved. in *l. 2. & 3. tit. 14. lib. 4. nova Recopil.* quemadmodum per Regem fancitum existit, quod nominatio horum Procuratorum regulariter pertineat ad civitates, & oppida hujus Regni; ita & eodem modo potuit concedere quod id non procederet quando proprio motu vel specialiter Procuratorem nominavit, præsertim quia *l. 3. regulariter administratio* & bonorum Reipub. ad Decuriones pertineat respectivè in sua quaque civitate; sed verus gubernator eorum & Dominus Rex est, ut in *l. 3. tit. 19. part. 3.* ubi Gregor. Lopez gloss. *fin. Bobad. lib. 5. politicor. cap. 4. num. 2.* quapropter præstantiori titulo quam ipsæ civitates poterunt Procuratorem Curiarum nominare.

Et utique credendum est Regem nostrum ad personam & officio apertissimam missurum Regias super hoc literas expeditas justissimas ei, ex traditis à Cassaneo in *Catalog. gloria mundi*, 5. *part. considerat. 24. vers. 2177. pro Principe*, ut nuper diximus, & ex ratione superius tradita merito etiam fuit fancitum & ne Procuraciones istæ emantur, ut in *l. 7. dict. tit. 7. lib. 6. recopil.* ibi: *Por que nos a sido fecha relacion que alguno compran de otros las Procuraciones de Corte, y lo qual es cosa de mal exemplo: mandamos, y ordenamos que ninguno sea osado de comprar por si, ni por otro la tal Procuracion, y el que la comprare por el mismo efecto, la pierda, y otra ne aya aqual año dende adelante, y sea inhabil para la aver, y el que la vendiere por el mismo efecto pierda el que tubiere.*

Si enim Procuratores isti Procuraciones emunt utique ex fructu & lucro & earum & pro redimendo pretio præstito, & pro suis commodis facillimè officij fidelitatem prosternunt, ut considerat Arist. *lib. 2. politicor. cap. 9.* ubi namque qui magistratus emit, his quæstibus assuescere probabile est, facit text. *authentic. iudicis sine quo suffragio*; ubi in officiis vendibilibus, timorem magnum venditæ iustitiæ affirmat Iustinian. ibi: *Quod non aliter fiet nisi & ipsi singula sine mercede accipiant, aut aurum dant ut accipiant in administrationem, & in constitut. 25. ibi: Propter factas Provincia- rum venditiones: quare D. Thomas in epitome ad Ducssam Brabantia, consulit quod nullo casu assentiret officia Iurisdictionalia vendi: Et idem inconveniens judicatur in cæteris officiis præsertim tãti ponderis, sicut sunt Procuraciones istæ de quibus loquimur, ut dicunt singularia verba text. in *dict. authentic. ut iudicis sine quo suffragio*, ibi: *Computavit autem & emendum impensas largiores, & quadam sibi mittere ponere quæstum in tempore præsentis in quo forsitan non administravit, quod & in vita Seneca lib. 1. de benefic. cap. 9. ibi: nam provincias expoliari & nummorum tribunalibus audita utrumque limitatione & alteri iudici nimirum quandoque teneris vendere gentium jus &c. prosequitur latè Mastrillus de magistratib. lib. 1. cap. 20. & à nobis suo in loco dictum manet.**

Si autem in electione Procuratoris facta, aliqua fuerit & inita contrarietas, & discordia quod in hoc casu faciendâ provisionem extat in *l. 6. dict. tit. 7. lib. 6. nova recopil.* ibi: *Ad andamos que quando.*

Procuratores vero Curiarum, mitti debent cum sufficienti & mandato, & instructione

etione civitatis in quovis casu, suos cancellos egredi nefas eis erit, ut in *l. diligenter, ff. de mandatis, lib. 3. §. in bello, ff. de re militari, cap. cum olim de offic. delegati, cap. cui denom. de Præbend. Decius conf. 77.* attenditur enim sola mandati qualitas; Rota *decis. 79. in novissim. Decius in l. transactiones, n. 1. Cod. de transaction. & forma mandati non servata corrumpit actus: Alex. conf. 22. num. 4. vol. 6. Socin conf. 75. vol. 3.* si præter, si contra formam actum sit; Socin. junior. *conf. 12. num. 22. vol. 3. Gabriel conf. 155. num. 30. vol. 1. latissime Burfat. quia ad plures quæstiones infert, conf. præter mandatum 395. num. 13.* nisi mandans sciverit factum præter mandatum, & tacuerit. *Surd. decis. 209. num. 8. Barbat. in cap. prudentia collat. 6. Cod. de delatore, 69. num. 1. lib. 10. Aviles in cap. 54. Prætorum, gloss. hæc de hæzer, n. 1. & in cap. 1. gloss. verb. mandando.*

25 Quod adeo procedit, quod etiam in rebus notorie utilibus civitati, siue Regno præter mandatum quidquam facere non possunt, ex Barbatia, Platea, & Aviles ubi proxime, licet in hoc casu contrarium observaverit Bald. in *l. 3. immo. Alexand. in l. si quis mihi bona, §. sed si mandavit per text. ibi, & in §. si coram, ff. de acquir. hered. & in l. sicut, §. sed si permiserit, vers. in contrarium, ff. quib. mod. pign. vel hypoth. c. solvitur. Idem Alexand. in l. si quis puberem collat. 2. vers. sed ad illud Cod. de iur. dict. lib. ubi ait per illud textus satis esse mandatum in pinguiore forma adimpleatum, Tiraquel. de utroque retract. §. 36. gloss. 4. num. 59. text. in dict. l. diligen. §. fin. ibi: melior suum sibi mandasset, ut stertum cum emeris, tu cum minoris vendideris, vel tantidem, ut tamen aliud quidquam servo accederet, utroque enim casu aut non ultra pretium aut intra pretium fecisti, nec inepte potest in simili expendi *decis. text. in cap. 3 de iurjurand. ibi: non enim propositum aut promissum infringit, qui in melius illud commutat, & simul arridere videtur Regul. text. in l. non eo minus cum ibi notatis, Cod. de Procuratoribus, & in istis Procuratoribus Curiarum ita avertit Bobadill. dict. lib. 3. cap. 8. n. 85.**

Postquam autem in Curiis Procuratores isti, cum aliis convenerint, & nora (sicut debent) sua mandata Regi & cæteris Procuratoribus fecerunt, ut in *l. 6. dict. tit. 7, lib. 6. Recopill. tenentur Regno & ejus civitatibus, prout expedierit cõferre & inter se communicare, ut suas in conspectu Regis in Curiis preces emittant, & remedio ac provisione digna proponant:*

sed illud disputatione dignum circa ea, quæ in Curiis solent tractari, quoad Procuratorum potestatem spectat, sese mihi offert; utrum Procuratorem isti necessario in tributorum concessione intervenire & assentire debeant, an vero eorum præsentia, aut communicatio in vi consilij & deferentia tantum exquirenda sit.

Et pro his Curiarum Procuratoribus, ut nedum eorum consilium, sed assensus sit necessarius, & nova concessio tributorum seu impositio, in Regno fiat. & civitates ei obnoxia, & districta maneat, 27 pro loco expendi possunt verba text. in *l. 1. tit. 7. lib. 6. novæ recopill. quæ ita ait: Los Reyes nuestros Progenitores establecieron por leyes y ordenanzas fechas en Cortes, que no se echassen ningunos pechos servicios pedidos, ni otros ningunos tributos nuevos especial, y generalmente en todos nuestros Reynos, sin que primeramente sean llamados a Cortes los Procuradores de todas las Ciudades, y Villas de nuestros Reynos, y sean otorgados por los dichos Procuradores que a las Cortes binieren: ponderatis illis verbis: Sin que primeramente sean llamados &c. & ibi: sean otorgados por los dichos nuestros Procuradores.* Nam illa dictio copulativa est, & tam casum vocationis & assistentia, quam consensus requirit, & ita horum verborum autoritate firmat Aceved. in *dict. l. 1. num. 6* ibi: Nam cum præjudicare possint civitatibus, villis & populis pro quibus mittuntur, necessario requiritur approbatio, vel improbatio talium Procuratorum, etenim hoc licet in aliis arduis Rex Concilium Procuratorum horum requirere vel saltem sequi non teneretur; in his tamen tributis & collectis noviter in Regno imponendis, assensus etiam dictorum Procuratorum requiritur ex textu nostro pro forma & substantia actus & ideo Procuratores hi plurimum debent in prestando assensu esse cõsati, & maturo consilio sese deliberare, & non aliter sese præsumere, nam ubi majus periculum vertitur, ibi cautius est agendum.

Verum contraria sententia, & opinio, nẽpe quod invictissimus Rex noster absque assensu horum Procuratorum possit novam imponere tributa, necessitate publica suadente, sequentibus adstruitur, & suadet fundamentis.

Primo quia rex noster quoties necessitas publica postulaverit, ex sua autoritate, & juris dispositione absque alio interventu, non solum de personis, sed de rebus & bonis Vassallorum jure hereditario poterit adiutorium, & subsidium exposcere, ut *l. 8. tit. 1. part. 2. ibi: Mas el Rey puede demandar, y tomar del Reyno, lo que*

que usaron los otros Reyes, que fueron antes que el Taun mas a las razones que lo hubiere mas muestre para pro communal de la tierra, que no lo pueda excusar, bien asi como los otros hombres que se accorren al tiempo de la quita de lo que es suyo por heredamiento: & conducunt notata in cap. omnis anima de censib. & in cap. 10. que sunt regalia feudi in usibus feudorum; late Cassan. in Catalog. gloria mundi. part. 1. considerat. 24. quia hanc publicam necessitatem indicare, & manifestam facere Regno aut Procuratoribus praesertim belli incendii, haud oportum est, & nec ratio status id admittere potest, ne inimici, (hoc constituto) contrariant horum tributorum impositioni, ex ore imperantis & iubentis Regis nostri absque aliorum deliberatione profili-re debet.

29 Tertio quia alias quodammodo Regia majestas coangustaretur, & ex Vassallo-rum penderet arbitrio, cum tamen in corporatibus nullum recognoscat Superiorem, nec ei possit quisquam, cur ita facis, ut habetur, in cap. in memoriam, 29. distinction. est enim ei pro ratione voluntas, l. 1. ff. de constitutionibus Princip. Lucas de Peña in l. contra, Cod. de re militar. lib. 10. & temerarium est majestatem Regiam vel terminis limitare, & cor Regium inscrutabile est, ut ex Proverbior. cap. 25. Hæc & alia plura tradit Cassaneus, in Catal. gloria mundi, 5. part. considerat. 24. versic. sexagesimo secundo, Nemo, & vers. 18. necne.

30 Quarto, quia in tempore necessitatis publica non est donatio quod fit à Vassallis seu eorum nomine; sed debiti à Procuratoribus Regalis solutio, ut tradit Diodor. Sicul. lib. 1. de liberalit. Ecclesiastica, cap. 9. considerat. 7. Barg. contrav. 11. decis. 156. Marquez de gubernator. Christiano, lib. 1. cap. 16. Camill. Borrell. de regal. catalog. Prætor. cap. 42. Nam bona Regis & populorum, semper sunt necessitati publica exposita, ut in l. 11. tit. 28. part. 3. ibi: Los haveres del Rey se mantengan honrradamente, y con que pueda amparar sus tierras y Reynos, y guerrear contra los enemigos de la fee. Et ideo tempore Romanorum tot erant tributa imposita, ut fuit Canon, oblatio, & indictio de quibus per Budæum, lib. 4. de assc. Petrus Gregor. lib. 3. sintasm. cap. 4. num. 7. & in fin. n. 20. & 23. nostris ferè temporibus, vel propriis quæ in his vel aliis Regnis fuerint pronunciatione publica imposita tributa recenset Peguer. decis. 57. Boër. decis. 136. Petrus Gregor. decis. lib. 3. cap. 6. num. 37. & 38. & 42. Carolus de Tapia in Rubric. de institution.

Principum, n. 78. Stret. 1. part. Chronica de Aragon. lib. cap. 52.

Quinto huic sententiæ arridere videtur illud, Deuter. num. cap. 13. ibi: Non erit vectigal. dependens ex filiis Israël, quæ verba supponere videntur tributum & concessionem non in Vassallis & eorum consensu consistere, quinimò expressè in proposito firmat hoc Petr. Gregor. de Re-publ. lib. 24. his verbis: Tertia pars convocationis Regni est necessitas imponendi tributa & subsidia nova populo; convocatis enim statibus Princeps vel alius ejus nomine delegatus à populo qui ejus vices sustineat, aperit urgentia Regis & Regni negotia, quæ auxilium & opem ab subditis necessario, & juste exigunt, & hortatur & rogat, ut sponte in tantis negotiis Regi vel Regno deesse nolit, sed subveniat modis & expeditionibus, quibus consultaverit minus populum gravari posse; quæ proponuntur à Rege, non ut ideo populus arbitretur ejus nutu Monarchiam, Regiamque pot. statem pendere, nam & sine consensu populi potest jure suo Princeps tributa exigere, itaque vocatio Procuratorum necessaria est, non pro assensu, sed ut quomodo tributa persolvi deb. ant. eligantur & excogitentur; quoad ita observavit Gregor. Lopez in l. 8. tit. 1. part. 2. in gloss. verb. venga, ibi: vel dic quando differentia stat, non in imponendo quando necessitas exigit, sed in modo imponendi, nam Imperator debet hoc facere de voluntate subditorum, Rex vero cõmuni terræ utilitati, etiam non vocatis subditis posset, lucidè etiam de jure videatur, quod Imperator tali casu possit cogere subditos quando ipsi nolunt, ut in dict. l. unica, & ibi DD. ubi Lucas de la Peña dicit, quod honestum & necessarium esset, eos quos hoc negotium tangit ad rei examinationem evocari, ut ex consensu omnium fiat; & sic videmus etiam in Regibus, de consuetudine fieri &c. Avendaño, in cap. Prætor. 14. ibi: Si enim Princeps eguerit tributis, vel Collectis, pro subveniendâ necessitate, ipsemet poterit ea percipere sua propria auctoritate, & tempore Henric. III. facta est ad bellum contra Mauros Granatenses contributio, in Regno per Procuratores in Curiis Tolerti celebratis, decies centum millia ducatorum, ea conditione quod si illa quantitas pro bello faciendò non sufficeret, alia adderetur etiam non vocatis nec consentientibus Curiarum Procuratoribus ut tradit Mariana, lib. 19. histor. Hispan. cap. 14.

Sexto cum Princeps militet pro nostri Regni utilitate, pro honesto aut Regali conservando, si redditus Regii non sufficiant, nec exactiones consuetæ, poterit

Y

expensis

expensis communibus Regni militare, ut in primo Pasli, ad *Corinth. cap. 9.* quod habetur, in *cap. cum ex officiis de presumption. eleganter Archidiacon. in cap. quia. 10. quest. 3. vers.* Et inde ibi: Princeps qui militat pro utilitate communi, debet etiam de communibus vivere, & communitatis negotia procurare, vel per reditus deputatos, vel si huiusmodi desint, aut si sufficientes non fuerint, per ea quæ à singulis colliguntur, & si illis ratio esse videtur, si aliquis casus de novo emergat, in quo oportet multa expendere pro utilitate communi, vel pro honesto statu Principis conservando, ad quem non sufficiunt reditus proprii vel exactiones consuetæ, puta si hostes terram invadunt, vel aliquis similis casus emergat, tunc etiam præter solitas exactiones, possit licet terram Princeps à suis subditis aliquam exigere cum utilitate communi, ut concludit hoc cum quadam morali ratione Cassiodor. *lib. 1. variar. Epist. 19.* periculosa enim res est in imperio tenuitas, cujus meminit Afflict. in rubric. quæ sint Regalia collat. penult. in fin. vers. 4. Roland. à Valle *conf. 1. num. 64. & sequitur, lib. 2.* nam destructio Imperii sequitur si fructus quibus Respublica sustinetur minuantur, ut ex Tacito. *lib. 13. Annal.* tradit Iustus Lipsius *lib. 4. cap. 11.*

Septimò hanc partem ultra suprà relatos, defendunt D. Thomas *lib. 3. de regimine Princip. cap. 11.* Egid. Thom. in tract. de collectis, versic. nesciente, num. 8. Petrus Antibol. de munerib. quest. 5. 4. num. 2. gloss. in l. neminem verb. Perangaric. Cod. de sacrosanct. Eccles. Oldrad. *conf. 48.* Ioan. Gerson. de rem. d. contra adulator. part. 4. considerat. 6. & 10. Ioann. Drudon. *lib. 2. de libert. cap. 5.* Christiana, eleganter Lucas de Pña, in l. originarius in fin. num. 3. Cod. de agricol. & constitutis, lib. 11. ibi: Bona Provincialium Principis sunt ad necessitatem, & usum Principis, omnia quæ Provincialium sunt, de iure exponuntur, Provincia tota quasi arca Principis, & ibi: Nam Provinciales quasi quiddam superfiscale sunt, & quoties necessitas exigit, rerum suarum non tam Domini sum quam custodes. Molin. Theol. tom. 3. de iust. & iur. disp. 667. num. 1. Cevall. commun. contra commun. quest. 708. & quest. 96. n. 72. Marquez per plura fundamenta, ibi suprà de cap. 56. quem omninò perlegas obsecro, & in arte Regis document. 20. & 21. Lessius de iussit. & iur. lib. 20. cap. 13. dubit. 6. num. 48. Ubi ostendit etiam Rex culpa sua Aerarium exhaustit, vel in Ludis, conviviis, profundis largitionibus, bellis inconsultis, adhuc etiam urgente necessitate, nova tributa imponere poterit si alia ra-

tione non poterit publicum damnum avertere, Simanc. *lib. 7. de Republic. cap. 24. num. 3. & 15.* & plures alios refert, & solidissima pro hac opinione fundamenta adducens Ioann. Baptista. Valenzuel. Velazq. *conf. 99. & num. 1.* usque ad num. 28. qui loquitur latè de hac re & iustificatione donativi & subsidiarii servitii, quod quandoque necessitate publica exigente, fit à Regno: & conducunt tradita per Afflict. *decis. 165. num. 5.* Surd. *conf. 464. n. 17.* Marc. Giurb. *decis. Sicilia 118. num. 5.* & non minus Ioann. del Castill. tom. 7. pract. cap. 9. & cap. 41. & num. 74. usque ad num. 75. & cap. 41. & num. 44. usque ad n. 82. quem per multum temporis post scripta vide.

Quibus non obstat † text. in dict. l. 1. 34 dict. tit. 7. lib. 6. Recopil. quia illius textus decisio iuris positivi est, & de honestate hac regulariter procedit, non tamen liberam potestatem Regi ex iure Regali competentem imponendi tributa potest limitare & coarctare.

Nec etiam obstat, quod etiam Reipub. interest, & maxima utilitas intervenit in eo quod tributa nova non imponantur, & nobis vigilantibus non graventur Regna, ut diligentissimè perpendit Licenciatus Petrus Fernandez Navarret. vir apprimè omnium litterarum ornatissimus, & totius Hispaniæ politicæ, & rationis status Magister, in suo peculiari tract. de conservatione Monarchiar. discurs. politic. 28. & 29. quia præterhabeo adnotata, quæ huic † difficultati modum & facilem exitum præstant, etiam eleganter ei satisfactum reliquit Ioann. Baptista. Valenzuel. dict. conf. 29. & 24. ibi: Et huiusmodi considerationes, & fundamenta non cessant, et si dicatur etiam publicam utilitatem intervenire in eo quod pro Republic. part. 1. cap. 12. Simanc. dict. lib. 9. cap. 24. Thesaur. politic. discurs. dict. cap. 10. quia solum debet attendi maior utilitas Reipublicæ quæ in eo cõcurrit, quæ satis faciat necessitati Regis, & sui patrimonii, & in bona jurisprudentia maior vir † publicus prævalet & præponderat minori, lege cetera, §. sed si quis ubi Paul. de Castr. ff. de leg. 2. Sforc. tract. de in integrum restit. 18. art. 8. num. 52. cum ex eo resultare debeat bonum, securitas, & unicum remedium evidentis periculi quod imminet populis istius Regni, considerato statu in quo reperitur sua majestas, exhausto, & quasi consumptio ejus Regio patrimonio, pro defensione & conservatione illius in pace & tranquillitate qua fruitur, cum privatorum, & Reipublic. beneficio.

Tandem

Tandem & ad Procuratores Curiarum redeamus, & finem capitulo huic ponamus, l. 3. dict. tit. 7. lib. 6. Recopill. sancitum existit, quod dum in Curiis sunt condigne † hospitentur ibi: *sean bien tratado y aposenados*. super quibus verbis Acevedo ibi rationem reddens ita ait, *ut hi enim quibus cura Regni incumbit, & pro Regno curam adducunt, benigne tractandi sunt & hospitia eis praestanda, nam qui in uno oneratur in alio debet rehonorari, licet olim Procuratores Curiarum non onerari in aliquo, sed honorari & premiari asseritur, & communiter sic ab omnibus concipitur qui quidem honorentur, revera in maximo honore constituentur permaximum onus suscipiunt, si attente considerassent, cum ex eorum votis plerumque universa Regni salus, & quies pendet; & aerario maxima inquietudo, & maximum incommodum a suis malis consiliis, si qua mala praeberint, oriuntur: ideo attente ac sensatim & mature sese in illis gerendum est, nec nascantur injurie, unde, utrum est Brocardicum, jura nasci debent.*

Et pro illo tempore quo in Curiis affluunt, non possunt capi, † nec detineri, pro debitis, ut in l. 10. & 11. dict. tit. 7. lib. 6. quas leges ad concordiam reddunt, cum modo quo unaquæque earum intelligi debet, ut ibi exponit Acevedo, num. 4. & melius Greg. Lopez in l. 4. tit. 3. p. 3. in gloss. verbo *sobre pleyto*, & regulare est, ut minus causa legationis, vel ex publica, & necessaria causa, prout in convocatione ad Curias consideratur, quis habeat jus revocandi domum; in l. 2. §. *legatis*, ubi Doctores & novissimè Barbof. Abbat. in cap. fin. de foro competenti, las. in l. qui Roma in princip. n. 12. ff. de verbor. obligat. Acevedo: in Curia Pisan. cap. 11. n. 7.

CAPUT X.

De officio Oeconomi Civitatis, Villæ seu cujuscunque Concilij, qui vulgo dicitur Mayor Domo de propios.

SUMMARIUM.

- 1 Bonorum cujuscunque oppidi in duplicem speciem divisio, & n. 1.
- 3 Bona in corpore Civilis & Mystico cujuscunque oppidi cur necessaria?
- 4 Oeconomus vulgo Mayor Domo de propios inter vicinos oppidi solet nominari

ab universitate seu Concilio qui quidem oeconomus bonæ universitatis fideliter administret.

- 5 Oeconomi officium à nullo vicinorum urbis potest recusari, & ad illud acceptandum quilibet potest compelli, nisi adsit justa excusatio.
- 6 Oeconomi officium, utrum honorabile, an vero humiles reputetur?
- 7 Provinciarum divisio quo tempore fuerit facta, & bona cuilibet oppido applicata?
- 8 Bonorum destinatio ad Regem pertinet.
- 9 Bona oppidorum ex destinatione facta à Rege vel immemoriali tempore, à Dominio Regis separata fuerunt.
- 10 Intelligitur in proposito nullatenus contrarius textus in leg. de precario, ff. ad leg. Rodiam de jacturis.
- 11 Bonorum oppidi administratio ejus concilio & universitati incumbit.
- 12 Bonorum oppidi administratores veri sunt Decuriones cujuscunque urbis, qui totum concilium representant.
- 13 Oeconomus bonorum oppidi non solum tenetur exigere redditus bonorum Reipublicæ tempore administrationis creatos, verum etiam eos quibus antecessor suus in officio rationibus suis redditus, debitor exitit.
- 14 Oeconomus si exactam diligentiam in exigendis Reipublicæ debitis se fuisse Concilio actu ostenderit, liber & securus manebit.
- 15 Oeconomus qui Chirographa seu Schedulas, aut alia instrumenta, quorum virtute aliquam exactionem ratione officij facere tenebatur, Concilio vel Decurionibus reddiderit, dum rationes suas retulit, summis & quantitativis in eis contentis non erit onerandus.
- 16 Administratoris seu oeconomi diligentia in officij exercitio, qua ratione probetur.
- 17 Requisitio urbana ab administratore facta debitori, an ipso Administratore negligentia suspicionem excludat, & non sit imputandum ipsi damnum decoctionis postea à debitore facta.
- 18 Culpa vacare videtur qui de jure procedit in sua administratione.
- 19 Afferitur in proposito textus in lege si bene de usuris.
- 20 Requisitio urbana ad debitum etiam fiscale exigendum, pluribus commendatur juribus.
- 21 Questio proposita solvitur distinctione ab Escobar de sumpta.
- 22 Oeconomi seu Administratoris oppidi officium in quo consistat.
- 23 Oeconomus oppidi nihil poterit solvere, nisi de mandato judicis & Decurionum

- vel aliorum qui populum representant.
- 24 Lex Regia 22. tit. 6. lib. 3. novæ recopil. quæ ad solutionem per æconomum faciendam, interventum iudicis requirit, jus novum inducit.
- 25 Scheda vulgo Carta de pago de qua lex 22. tit. 6. lib. 3. novæ recopil. loquitur, etsi simplex sufficiat ad solutionem faciendum, hoc tamen debet intelligi respectu Prætoris vel Decurionum, quorum jussu & decreto solutio fuit ordinata & commissa.
- 26 Oeconomusolvere poterit in exiguis & parvis quantitibus, & sufficiet ad ipsius exonerationem, quod sibi verbo tenus præcipiatur, & stabitur ipsius assertioni & libri sui scriptura.
- 27 Quantitas parva in solutione per æconomum facta, quando dicatur, judicantis arbitrio relinquendum est.
- 28 Oeconomus pro solutione facienda sibi commissa, aliquod munus accipiens, pravi administratoris notam incurrit & pluribus penis & noxis fit reus.
- 29 Domus, census constitutus aut quælibet alia res si emptæ fuerit ab æcono civitatis, ipsius quidem æconomi pecunia, non vero civitatis, emptor in dubio censetur æconomus, & n. 30.
- 30 Respublica seu civitas contendens rem aliquam ab æcono suo emptam fuisse sua pecunia, id probare tenetur tanquam fundamentum sue intentionis.
- 32 Respublica pecunia aliquam rem ab æcono comparatam fuisse, si probetur, cui res cum lucro applicanda sit, distinctione deciditur, & n. 33.
- 34 Administrationis ratio ab æcono civitatis in unoquoque anno per successorem in officio, exquirenda est.
- 35 Administrationis ratio exigi poterit ab æcono etiam ante annum & finitum officium, si de fuga aut decoctione suspectus fuerit.
- 36 Administrationis rationem reddere nullo modo poterit recusare æconomus.
- 37 Expenditur in proposito textus decisionis. in authent. de sanctissim. Episcopis, & æconomus coll. 9.
- 38 Administrationis rationem reddendi præceptum omni juri consonum est, & administrator qui talem fugit rationem, juri resistit.
- 36 Administrator quilibet sive voluntarius sive necessarius, ab homine sive iudice aut lege constitutus, etiamsi sine mandato administravit, rationem referre tenetur.

- 40 Administrationis in reddenda ratione, utrum æconomi libris tam pro se quam contra se standum sit.
- 41 Administrationis ratio postquam ab Administratore fuerit reddita, an reliquatum quod vulgo Alcanze final vocatur, possit, non obstante appellatione interposita, exequi absque metu & periculo attentati.

BONORUM cujuslibet oppidi duplicem † speciem omnia jura agnoscunt: nam alia sunt publica, & communia omnibus vicinis & incolis, quia in usu publico, & communi utilitate sunt constituta, ut in l. 9. tit. 28. part. 3. ibi: *E los montes de las dehesas, e todos los otros lugares semejantes de estos, que son establecidos, e otorgados para pro comunal de cada Ciudad, o Villa, o Castillo o otro lugar.* l. 7. tit. 19. ead. part. fol. 13 tit. 9. part. 6. & in l. 15. tit. 9. part. 5. ibi: *O lugar publico asi como la plaza, e las carreras de los exidos, e los rios, e las fuentes que son del Rey o del comun de algun Concejo, l. 1. & l. 11. tit. 7. lib. nova recopil. & de jure communi expendi solent jura.* in l. sed celsus. ff. de contrahend. emptio. l. inter publicam ff. de verb. signific. ubi Rebuff.

Alia vero sunt bona † propria ipsius oppidi quæ usui publico non sunt destinata, nec vicinorum aut incolarum commodum particulari inserviunt, sed in peculio, redditu, vel pecunia ipsius oppidi, vel ut patrimonium vel ut bona seu pecunia servorum civitatis, procul dubio, publica habentur, l. 10. tit. 28. part. 3. ibi: *Mas los frutos, y las rentas que salieron dellas debense metidas en communal de toda la Ciudad y Villa cujos fueron: Quamvis partitam bonorum cujuslibet oppidi sectionem constituunt, & prosequuntur* Gregor. Lopez in l. 26. tit. 37. part. 3. gloss. 4. & in dict. l. 15. gloss. 2. Avend. de exeq. mand. 2. part. cap. 10. Bartholom. Cepola in tract. de servit. tit. de servitut. rusticor. cap. 3. de servit. num. 22. Humad. in l. 5. tit. 26. part. 2. gloss. 6. num. 16. Aceved. in l. 1. tit. 5. lib. 7. novæ Recopil. num. 1. Bobadill. lib. 5. politic. cap. 4. num. 3. & num. 5. vers. Presupongo & in gloss. littera D. Felician. quæst. 9. de censibus, lib. 2. cap. 3. Gaspar. Roderic. lib. 2. de annuis redditibus, quæst. 14. à num. 67. Velazquez de Avendaño tract. de censib. cap. 68. ferè per tot. Anguian. in tract. de legibus, lib. 3. controvers. 3. Nicolaus Losæus in tract. de jure universitatis, part. 3. part. 1. & ipsum observabimus, in nostro tract. & lib. de Pascuis & jure pascendi, cap. 2. per st. de

de quibus bonis intelligendus est tot titulos, ff. de administratione rerum, ad civitatem pertinent. & Cod. de administratione. Reipublic. lib. 11. §. quibus autem, & §. ult. ff. quod cuiuscumque universi nomine, l. bona civitas, ff. de verb. significat. l. 1. & 2. Cod. de divers. pradiis urbanis, lib. 11. & text. in dict. l. 10. tit. 18. part. 3. & totus titulus §. qui inscribitur, de los propios y rentas de los Concejos, lib. 7. novae recopil.

Quae utique bona in corpore civili, & mystico† cujuslibet oppidi, seu universitatis, sunt necessaria & praestantissima ligamina, & vincula in quibus vires ejus consistunt, & splendor enitet, & duratio secura redditur, ut tradit Aristot. lib. 1. Politic. cap. 7. & lib. 7. cap. 8. eleganter Cicer. in oratione pro lege Manilia: omnia enim obediunt pecuniae, ut habetur, Ecclesiast. cap. 10. unde Petronius Arbiter, in satira.

Quidvis, nummis praesentibus, opta,

Et venient: clausum possidet arca lovem.

Et Horat. lib. 2. sermonum satira 3.

Omnis enim res.

Virtus, fama, decus, divina, humanaque, pulchris

Divitiis parent: quas quis construxerit ille

Clarus erit, fortis, justus, sapiens, etiam & rex.

Unde Exodus, lib. 2. de operibus, pecuniam animam mortalium appellavit, & facit illud, Ecclesiast. cap. 29. gratiam fideiussoris non obliviscaris; dedit enim pro te animam suam, & Tertullian. in cap. 14. Zachariae, aurum & argentum vocat omnem valentiam, in illis verbis: & congregavit omnem valentiam populorum, per circuitum, aurum, & argentum; ex translatione 70. interpretum, ubi Vulgata habet, omnes divitias, ipsi legunt, omne robur. Tertullian. autem, omnem valentiam; maxime in bellis, ex Cornel. Tacit. lib. 18. annalium Unde Philip. Rex Macedoniae cum arcem munitissimam capere, & in sui potestatem redigere intenderet; id impossibile fore sibi nuntiantibus ita respondit. Num usque adeo difficilis est aditus ad illam: ut nec asinus auro onustus possit accedere ut refert. Plutarc. in ejus vita, quod & Alchumeni & Theopomp. Sparta Regibus etiam fuit responsum, tum demum vincendos Lacedaemonios, cum aurum, & argentum in pretium cepissent habere; & facit Danaes fabula, cujus meminit Marc. Tullius lib. 2. officior. & Plutarc. in Lachonic. Moia, lib. 4. philosoph. secret. cap. 37. quae in id fuit inventa, ut suaderet

nulla custodia, auri & argenti insulsum arceri posse: & Marc. Tullius, in Verrem, nihil est tam altum, quod non expugnari pecunia possit, conducit textus in l. qua tutoris, Cod. de administratione, tit. ibi: Ipsius pecunia in qua robur omne patrimoniorum consistit, & plura in confirmationem adducunt ultra Host. & Ioann. Andreas in cap. significantibus post princ. de offic. delegat. Salicet. in l. receptitia, col. 3. vers. item nota, Cod. de constit. pecun. Tiraquel. in tract. de nobilit. cap. ex num. 5. Cassaneus in Catal. gloria mundi, 8. part. considerat, 21. & cap. 71. considerat. 27. & copiose, 12. pari, considerat. 54. Castill de Bobadill. lib. 5. politicor. cap. 5. Gregor. Lopez Madera in suo eleganti, lib. de excellentiis & magnitud. Regni Hispan. cap. 70. Augustin. Morl. in imper. turris, tit. de jur. omn. iudic. quaest. 10. ex n. 3. Pater Ioann. de Salazar. in sua politic. Hispan. proposition. 14. §. 1. fin. 250. facunde & utiliter Hieronym. Cevali. in art. Regia document. 3. qui per solidissima argumenta non solum suadet; sed & convincit, nedum Regnum sed quamlibet Rempublicam arario indigere.

Cum ergo tota cujuslibet oppidi magnitudo, & duratio in hi bonis & pecunia reituali, & patrimonio consistat, ut ait Ulpian. in l. bonor. 1. ff. de verbor. signific. bona enim ex eo sic refert dici quod beant omnes & beatos faciant, eorum maxima cura est habenda: Et ideo solet à Concilio vel universitate † nominari aliquis ex vicinis qui bona haec fideliter administraret, redditus vel pecuniam publicam exposcat & recipiat, & eam iussu Superiorum distribuatur, vel in sumptos publicos convertat, qui vulgo dicitur, Mayor Domo de propios, o del Concejo, de quo isto in cap. verba faciemus.

Quod utique officium † necessarium est & ad ejus exercitium & usum, quilibet compelli poterit ex doctrin. Alberic. per tot. ibi in l. munerum in princip. ff. de muner. & honorib. Bart. in l. 1. num. 18. Cod. de mulieribus & in quo loc. lib. 10. & ita praxim receptum tradit Avendan. 1. pari. per tot. cap. 19. num. 24. vers. quod maxime procedit, Bobadill. lib. 1. politicor. cap. 15. n. 46. quod tamen intelligas velim, nisi adsit iusta excusatio, ut eo loco dicemus: & an huiusmodi officium nobile † vel onerosum & humile reputetur; alibi etiam à nobis differendum veniet; interim tamen vide quod notat Burgas, de nobilit. cap. 10. num. 3. in fin. ubi ait quod in villa de Montejo, nobiles liberati fuerunt ab isto officio, quia vile & onerosum reputabatur, sed in

hoc ſæper eſt attendenda communis opinio, ut à me dictum eſt.

Verum ut diſtinctè percipias circa quod officium iſtius æconomi, ſeu publici adminiſtratoris rerum ac bonorum cujuſlibet oppidi verſetur, & quid ejus curæ ſit & commendetur, prius noſſe oportet, & præmittendum duxi quod temporibus, 7 Auguſt. Imperatoris diviſa fuerunt Provinciæ, ut colligitur ex Strabon. *lib. ſin Geographiæ, in ſin. Zonara in Auguſt.* quod refert Petrus Gregor. 1. §. *ſintagmat. lib. 3. cap. 2. num. 9.* Bobadill. *lib. 5. politic. cap. 4. n. 3.* & bona fuerunt ab eis cuilibet oppido applicata, nam ad Regem ſpectat hæc & 8 deſtinationo bonorum, ut in *lib. 2. tit. 1. part. 38. Y ſolo otroſi es poderoſo de partir los terminos de las Provincias, y de las Villas, tradit Mexia ad l. Toleti, 2. part. fundament. 9. num. 53.*

Et ex prædicta diſtinatione vel facta à Rege vel immemoriali tẽpore & uſu qui vicem ceſſionis, vel principalis privilegij ut deſtinationis obſtinet, ut in *l. 2. §. Ductus aque, ff. de aqua quotidian. & æſtiva & cap. ſuper quibusdam, de verb. ſignificat.* bona oppidorum, à Dominio Regis fuerunt diſtincta & ſeparata.

Cui utrique animadverſioni non obſta- 10 bit deſiſio textus & in *l. de precario, ff. ad l. Rodiam de jact.* Ego quidem mundi Dominus, & in *l. bene à Zenone, Cod. de quadrienn. præſumption.* ibi: Cum omnia Principis eſſe intelligantur.

Prædicta enim jura non negant præſatam Dominiſ ſeparationem, licet ea ſuppoſita omnium rerum Dominium univerſale, quoad protectionem ſub Regis manu inſidere; ut autoritate vulgari docet, *gloſſ. verb. omnia in dict. l. bene à Zenone, ſimilis gloſſ. verb. ſanctionem in proam. ff. & ita eſt intelligenda gloſſ. in cap. cum venio, 23. quaſt. 8 & in cap. cum per venerabilem qui filij ſint legitimi, & gloſſ. per nulli, in l. Barbar. Philip. ff. de offic. pratoris, & firmat Bart. in l. 1. col. ſin. ff. de jur. omnium, judic. & in l. 2. §. per hanc actionem ff. de rei vindicat. & ibi Curtius num. ſin. Covarr. *lib. 3. variar. cap. 9. numero 8. & in reſp. peccatum, 2. part. §. 9. num. 7. verſ. hic tandem, cum ſeqq.* ubi latè & Avendan. in cap. diligenter, 20. notabil. de præſcript. Ioan. Andreas in cap. ſin. de off. ſic. Archid. Caſſaneus in conſuetud. Burg. dict. rubric. 3. §. 4. gloſſ. apud verſic. num. quid, latè Comill. Borrell. addit. ad Belting. Petrus Antibol. in tract. de munerib. 3. part. §. 4. numero 195. vol. 1. Alciat. *lib. 2. diſput. cap. 5. reſtaur. Caſtall, de Imperator.**

quaſt. 2. Bacona *lib. declarationum, declar. 16.* latè Bernard. Alfan. in *collectanea juris* 4. Imperator. Oroſcius in *l. quidam, col. 328. num. 9. ff. de rer. diviſion.* contrarium tamen conatur fundare, Humada, in *dictis Scholiis, ad l. 5. tit. 26. gloſſ. 6. n. 18.* & talia bona à Regibus oppidis eſſe aſſignata aſſirmat Avendan. *dict. cap. 10. Prætorum, num. 4.* & vicinis oppidorum; Gregor Lopez in *dict. l. 9. tit. 28. part. 3. in gloſſ. verb. conſtituidos, de qua bonorum & termini deſtinatione, & quomodo eorum Dominium ad concilia cujuſque oppidi ſeu univerſitatis pertineat* avertunt Avendan. in *1. part. Prætor. cap. 12. num. 3. & cap. 4. num. 4. verſ. conſtituo & num. 5.* Accved. in *l. 3. num. 10. lib. 7. Recopil. Bobad. lib. 2. Politic. cap. 16. num. 52. & lib. 5. cap. 4. num. 3.* & latè egi, ac plura ad propoſitum, ſatis conducibilia retuli, in *lib. & tract. de paſc. & jure paſcendi, cap. 9. per tot.* ubi videre poteris.

Unde cum à Regis Dominio mediante illa ſeparatione diſceſſerint, & oppidorum propria effecta fuerint, eorum adminiſtratio & ipſi populo & Concilio incumbit, cujus nomine Decuriones, & deputati miniſtri de his bonis, & redditibus diſponunt, & quid faciendum decernunt, unumque vicinum, in æconomum & ſpecialem Adminiſtratorem creant & erigunt ut ſuprà dixi, quem non ita generale mandatum, & amplam facultatem in oppidis noſtræ Hiſpaniæ intelligas habere, ut de rebus & bonis iſtis, pro libito diſponere valeat; & de actore & de adminiſtratore publico ſentit Alexand. *lib. 11. §. Plerumque num. 22. ff. de pactis, & in l. civitas 27. num. 17. ff. ſi certum petatur, Paul. de Caſtro in dict. §. plerumque, num. ſin. & in l. Procurat. 58. ff. de Procuratoribus, Bald. in l. unic. num. ſin. Cod. etiam per Procuratores cauſa reſt. in integr. & de Sindico univerſitatis, tradit Decius *conſ. 297. num. 1. & 2.* & de utroque latè Nicolaus Loſæus, de *jur. univerſitatis, part. 1. cap. ſin. ex num. 108.* Iſti enim habent mandatum ſpeciale cum libera, ut notant Bart. Iaſo, & Curt. in *l. præſes, 12. Cod. de tranſaction.* Franciſcus Marcus *decif. 780. n. 8. vol. 1. & decif. 701. per tot. vol. 2.* & veri adminiſtratores, ut de his rebus & bonis diſponant, & circa earum adminiſtrationem, ut quidquid velint (ſervata tamen juris forma & præſcriptis cancellis) agant, ſunt Decuriones & cujuſlibet oppidi, qui totum concilium repræſentant, ut in *ſpeciali officiorum iſtorum cap. diximus: Adminiſtrator vere noſter, de quo loquimur qui vulgo dicitur**

dicitur, *Mayor Domo de propios*, exposcendi & recipiendi redditus bonorum Reipublicæ, curam habet, bursam retinet, & quasi Thesaurarius & Susceptor publicus est; qui iussu Decurionum, vel totius Concilij persolvere ex his debet, quidquid sibi ordinatum fuerit, & ad hoc ministerium huius officij fuit facta creatio, ut *suprà* dixi.

Itaque Economus iste non solum tenetur exigere redditus honorum Reipublicæ tēpore suæ administrationis causatos, verum eos quibus antecessor suus officio, & rationibus suis excussus debitor exitit ut in *l. periculum ff. si certum petatur & in l. si tutor. constitutus*, & ibi Bart. ff. de administrat. tutor. docet Plac. per text. ibi in *l. susceptorem. Cod. de susceptoribus. lib. 10. Castill. in l. 27. Taur. §. nona particula est, vers. ita tenentur si non exigunt debita*, Montalvus in *l. 3. tit. 17. gloss. Por arrendar, in fin. lib. 3. fori*, Aviles in *cap. 45. Prator. gloss. Poner. num. 3. Bobadill. dict. lib. 5. politic. cap. 5. num. 79.* & dicemus in *cap. de officio Thesaurarij.*

Si tamen economus vel Administrator exactam & diligentiam, in recuperandis seu exigendis Reipublicæ, debitis fecerit & actu ostenderit, Concilioque nuntiaverit, liber & securus remanebit, ut in *dict. l. si tutor. constitutus & in dict. l. 2. Cod. arbitrium tutelæ*, observat Socin. *cons. 2. col. 2. lib. 7. Damacer. in tract. de tutore, cap. 7. num. 38.* & licet jura superius adducta loquantur in tutoribus, tamen id ipsum intelligendum est in quolibet alio administratore, ex textu singulari, in *l. 1. ff. de contr. & utili actione tutelæ*, Bernard. Diaz in *reg. 219. verb. Ecclesia*, ubi ait quod si Prælati Ecclesiæ debita passus fuit præscribi, ipsi & ejus hæredes tenebantur ad restitutionem damni, quem sequitur Calcan. ubi *suprà* num. 118. Gregor. Lopez in *l. 15. tit. 8. part. 5. verb. Pechar. Ayora de partition. cap. 4. num. 37. part. 1.* Et im merito qui negligens fuit in recuperandis creditis uxoris, est text. celebris, in *l. 15. tit. 71. part. 4.* & generaliter in quolibet Administratore, ita tradit Cuman. *cons. 24. col. 3. Plat. in l. si quando, num. 277. Cod. unde vi*, Bæza de *decima tutoris part. cap. 2. num. 720. cum seqq.* Ioann. Garcia, de *expensis, cap. 20. num. 16.* Et in isto officio alias (de quo loquitur) expressè id ipsum firmat Escobar, de *ratiociniis, cap. 19. numero. 21.*

Circa quod illud animadversione dignum est, quod economus qui & Chirographa seu Schedulas, aut alia instrumen-

ta, quorum virtute aliquam exactionem ratione officij tenebatur facere, Concilio vel Decurionibus tēpore depositæ rationis, reddiderit, & præsentaverit, de summis & quantitatibus in eis contentis non erit onerandus, & habet de jure pro se præsumptionem & fundatam intentionem, quod in eorum exactione diligentiam quam potuit, adhibuit, ut docet Bart. in *l. tutor qui reportorium, §. si post depositionem & in l. complures, §. fin. ff. de administratione tutor.* Bæza. ubi *suprà* n. 148. Ayora de *loco decis. Genuens. 76. num. 8. & 9.* Muñoz de Escobar. *dict. cap. 19. num. 13.* Mascard. de *probat. concl. 192.* qui expressè notant quod alleganti negligentiam incumbit onus probandi, negligentia autem ista informatur quod sensu corporis percipi possit, ut ex doctrin. Bartol. *cons. 132. charissime Domine*, tradit Menoch. de *recuperand. possession. remed. 7. num. 19. quest. 5.* per testes directè probari non potest; ut notat Angel. in *l. testium, Cod. de testibus & in auth. Cod. de heredib. & falsidia, §. si vero ob sint*: imo testes asserentes simpliciter, & directè aliquem negligenter se gessisse, viderentur potius judicare per intellectum, quam deponere, seu testificari de facto ad quod sunt adhibiti, & ideo eorum dictum vitaretur secundum Innoc. in *cap. cum causam de testibus*, Bart. in *l. qui in testament. §. fin. ff. de testamentis & dict. cons. 102.*

Probabitur autem negligentia & administratoris, si hæc duo concurrerent simul, nempe quod exactionem seu debitorum recuperationem potuerit facere, cum id ratione & intuitu officij esset obstrictus, & non fecit; ex Bart. ubi proxime & in *l. si ab hostibus, §. fin. ff. soluto matrimonio. & in l. idemque persone, & in l. tutor qui reportorium, §. penult. ff. de administrat. tutor.* Ioann. Andreas in *cap. statutum de rescript. in 6. Bald. in l. 3. §. si ad d'em, ff. de remitter. & in l. qui committaris, ff. cod. & in l. juss. ignoran. Cod. qui admittit. Felin. in *cap. si autem, num. 3. de rescriptis.* Aymon. Cravet. *cons. 132. num. 4.* & facit text. in *l. chirographis, §. 58. ff. de administ. tutor.* cujus verba ante signatam resolutionem mirificè comprobant ibi: *Chirographis debitorum incendio csi testes cum ex inventario tutores convenire eos possent ad solvendam pecuniam aut ad novationem faciendam cogere, cum idem circa proprios debitores propter eundem casum fecissent, & id omisissent circa debitores pupillorum, an si quis propter hanc eorum cessationem pulli damni contraxerunt iudicio tutelæ consequantur.* Respondi si probatum fuerit.*

fuerit. eos tutores per dolum vel culpam, prætermisisse, præstari ab eis hoc aere: & ibi advertit Bartol. tunc, Administratorem in dolo vel culpa fuisse, quando cum possit debitores convenire, illud facere neglexerit Damacer. de tutore, cap. 7. n. 38. Baëz ubi supra n. 111. Muñoz de Escobar. n. 27.

17 Sed cum frequenter contingat, quod transacto aliquo tempore in quo Administrator judicialiter exactionem intentare omisit; urbana contentione, seu requisitione contentus, debitores efficiuntur non solvendo vel decoquunt, difficile in hoc casu solet reputari, an ista urbana requisitio ab Administratore facta excludat in eo negligentiae suspicionem, vel an ob moram in exigendo debita in Iudicio, damnum decoctionis Administratori sit imputandum & adscribendum.

18 Et sane movere difficultatem, quod non videtur in culpa esse qui de jure procedit, sed ex juris dispositione, prius quam quis judicialiter conveniatur, debet urbanè requiri extrajudicialiter & blandis verbis suaderi, ut solvat, ut in l. quidam Iberius 17. ff. de servitut. urbanor. prædior. ibi: Qua de re volo cum Ibero loquaris, & in l. debitoribus, 1. Cod. de pignoribus, ibi: Debitoribus presentes, prius, denuntiationibus conveniendi sunt, probat text. in cap. si quis erga, 2. quest. 7. ibi: Nam prius Primates adeat Iudices quam ipsos a quibus se lesum existimat familiariter conveniat, non semel, sed sæpissime; ut ab eis aut sua iudicia accipiant aut excusationem, & in l. debitoribus, 18. Cod. de administr. iur. clæ, ibi: Parare solutionem denuntiant. exornat Didac. Perez tom. ordinament. col. 728. Rebuff. ad l. gallicas tract. de sponsis art. 1. n. 17. Paz in praxi tom. 1. part. princip. 2. temp. ex n. 1. Pichard. in §. appellamus Instit. de actionibus, n. 5.

19 Præterea est text. in l. si bene de usuris, ibi: Dum modo non acerbum se exactorem, nec contumeliosum præbeat, sed moderatum & cum efficacia benignum, & cum instantia humanum, Si ergo quilibet in acerba, & nimis rigorosa exactione exosus in jure reputetur, quid est quod culpæ Administratori seu œconomomo urbana expectatione uti tribuatur?

20 Deinde & talem modum exigendi & debitum recuperandi etiam fiscale plura jura commendant, ut in l. 2. Cod. de commerciis, & mercatoribus, ibi: ut honestas postulat. & iterum ibi: tolerabilis fiat agnoscenda devotionis effectus, quem text. summat ibi Bart. Benigne & salva congrua honestate sunt compellendi homines ad solutiones fiscalium, & Bald. in hunc modum, Ne-

gotiatores Principis & etiam mercatores debent benigne moneri, ut vectigalia & debitas pensiones solvant, & in l. 1. Cod. de naviculariis: vel nec concessionem perpetui nec aliquid genus incommodi, & in lib. 8. tit. 7. part. 2. ibi: E porende mandamos que los que hubieren demandar, e recaudar este derecho por nos que lo demande de buena manera, conducit text. in l. doli, ff. de novationibus, ibi: Nam etiam si sciat, dissimulare debet ne curiosus videatur, l. Div. ff. de bonis damnat. ibi: Quod per quam nimie diligentia est, Erasim. proverb. 385. & in 2. proverb. 130. Bobadill. licet aliud agens lib. 2. politic. cap. 3. n. 19.

Ad cujus hæitationis, & dubij modum solvendum, verissima semper mihi, & in praxi amplectenda visa fuit celebris & bipartita caluum sectio seu distinctio, quam in proposita tradit Escobar, dict. 21 tract. de ratiociniis, cap. 19, num. 29. prope finem, que ita ait, Ego tamen in proposita specie distinguendum esse arbitror inter administratorem, qui Chirographa quarantigia vel Schedulam privatorum habebat, & cum qui tantum actione personali ordinaria testibus probandi agere intendebat; primus enim duobus casibus ad executionem & recognitionem secundum Domini mandatum celeriter præcurrere debuit, ut quanto tutius posset, debita solutio à se curaretur, & Damaud. loco supra citato, cum enim mandatum ad recuperandum sit stricti juris, ut in l. si Procurator Cod. de Procuratoribus, finis mandati minime excedere debet, l. diligenter, ff. mandati, tenetur namque administrator prevenire quod accidere posset, argument. text. in l. si illicitas, §. executio, ff. de offic. Præsidis, l. 2. vers. esse Patricio, & nobili viro causas exorantibus, in quo versatur ignorare, & in proposito Valerius Maxim. lib. 7. cap. 2. exemplo 2. dixit; turpe est in re militari dicere non putaram, quæ omnia loquendo in administrationibus refert Bobadill. in lib. 3. politic. cap. 3. num. 42. in fin. quod maxime procedit ubi præsumi posset quod erat periculum in mora; hoc enim quilibet diligens pater familias fecisset ne debitor fugeret. Secundo vero casu licitum est administratori urbane rem gerere, ut in dict. l. quidem Iberus, & in dict. l. debitoribus. Nec intelligas esse præcisè necessarium, ubi adest instrumentum quarantigium, ut prius cum debitore creditor vel administrator creditoris loquatur, prout aliqui dicere voluerunt ex verbis, dict. leg. quidam Iberus ibi: Qua de re volo cum Ibero loquaris: quia hoc non fuit de mense jurisconsulti Proculi, sed magis de consilio fuit loquutus, ut voluit Acursius, in dict. l. Debitoribus & in §. appellamus verbo denuntiare

enuntiare Institut. de actionibus, *Alberic.*, in l. creditor de distractio. pig *Lara* de alimentis, § si quis ex his num. 16. *vel potest responderi ad textum*, in dict l. quidam Iberus, quod ibi non *Proculus* jurisconsultus, sed qui *Proculum* per *Epistolam* consuluit, *prædicta verba protulit*, ut *eleganter animadvertit*. *Duaren.* lib. 2. disp. l. cap. 8. *dicens per quam rediculum esse dicere quod prædicta verba fuerint à jurisconsulto responsa.* Unde cum *Procurator* ad recuperandum, debitum diligenter, & sine cunctatione debeat procedere: ut in dict. l. diligenter, ff. mandati, nec tacite vel expresse possit solutionem prorogare in Domini præjudicium, ut in l. à Divo Pio, §. sed si emptor, ff. de re judicata, & in l. si Procurator, §. 1. ff. de de jure fisci: decis. *Genuesi.* 202. num. 31. *Dici non poterit quin administrator in culpa non fuerit, non conveniendo debitorem statim ac potuit, maxime ubi aliqua suspicio fuga vel fractura timeretur; alias autem etsi expectasset per spatium decem dierum, non diceretur male administrasse, si interim de his esset, quia non debuit venire debitor cum sacco paratus, ex glossi in verb. confestim in §. omnis Instituta de verbor.*

Sed & officium istius æconomi & Administratoris publici, consistit in eo quod ex pecuniis & redditibus publicis à se perceptis & exactis solvat debita oppidi, quæ utique persolvere tenetur, servata forma sibi præscripta, in l. 22. tit. 6. lib. 3. *novæ Recopill.* ibi: *Catomen, y acaben de tomar no passando en quenta, salvo de lo que se mostrare libramiento librado de la justicia y Regidores con carta de pago.* Itaque nihil poterit & solvere nisi de mandato judicis & Decurionum, vel aliorum qui populum representant, alias tenetur refarcire de novo, ut notatur in l. 1. *Cod. de contr. judic.* *Bald.* in rubric. *Cod. de constituta pecunia*, num. 11. *vers.* unum enim. & in l. etiam n. 2. *Cod. de fidei commiss.* *Castill.* in l. 27. *Taur.* in tract. de rationibus, 8. part. *vers.* ideo bene faciunt *Aviles* in cap. 30. per tot. gloss. *verb. Libramiento Avendaño* in cap. 10. per tot. 1. part. cap. 9. num. 3. & 1. part. cap. 10. numero 29. *Bobadill.* dict. lib. 5. *politic.* cap. 4. numero 65.

Et quatenus prædicta lex Regia & requirit iudicis interventum, utique jus novum inducit; si quidem jure communis attentio. Decurionibus tantum horum bonorum administratio, & distributio commissa erat, ut advertit *Lucas de la Peña*, in l. 3. *Cod. de quibus muneribus*, lib. 10. q. 8. *Avendan.* in dict. cap. 10. in fin. ut suo loco dicemus:

Schedula autem & ista vulgo *Carta de pago*, de qual loquitur dicta lex regia, et si simplex sufficiat, ut *Colligere poterit ex lason. nihil admonendi*, num. 133. ff. de jurejurand. *Avend.* ubi proxime num. 32. & *Bobadill.* dict. loco qui, num. 6. utiliter advertit quod licet prædicta lex Regia non aliter approbet solutionem factam ab æcono, nisi commissio, seu delegatio solutionis vulgo *Libramiento* juri sit consona; ut patet ibi: *Siendo la tal libranza justa*, quæ verba inducunt formale impedimentum; hoc tamen debet intelligi respectu Prætoris, vel Decurionum, quorum Jussu & decreto solutio fuit ordinata, & commissio

26

Sed in parvulis, & exiguis & parvi momenti, & quantitibus minutis, veluti usque ad sex drachmas, non ad unguem, ut aiunt, observanda diligens & rigida dictæ legis Regiæ regula, sufficiet namque ad exonerationem æconomi, quod verbo tenus sibi præcipiatur, ut expendat vel solvat, & ejus stabitur assertioni & sui libris scripturæ, & notis, ut tradit *Castill.* in dict. l. 37. *Taur.* *vers.* *Aut data vel sumptus*, num. 19. *Puteus de sindica in vers. reductio*, cap. 2. num. 4. *Aviles* in dict. cap. 30. per tot. gloss. *libramiento.* *Avendaño doct.* cap. 10. n. 33. & plura tradit *Mascard.* de probat. concl. 119. num. 2. cum seqq. & concl. 776. num. 58. *Petrus Vega de specul.* Princip. rubr. 17. *vers.* *videamus*, n. 14. & ibi *Camill. Borrell.* *Ioann. Garcia de expens.* cap. 20. num. 23. *Menoch.* lib. 1. de arbitrar. centur. 6. casu 503. num. 7. *Bobadill.* ubi supra num. 73. & id ipsum innuit, dict. l. 22. ibi: *Y lo que se gastare por menudo informense si se gasto verdaderamente, y si fue bien gastado, y si hubo algun fraude.* Unde in proposito ad exonerationem æconomi multum proficiet quod hi sumptus minutatim persoluti, secundum consuetudinem oppidi vel communicatis verisimiliter sunt facti & persoluti, & ex redditibus publicis persolvi communiter solebant ut advertunt supra relati.

Quando autem parva & quantitas in proposito, & similibus casibus dicatur judicantis arbitrio necesse est ut relinquatur, ut tradit *Philip. Corneus*, in l. fin. §. in computatione, num. 5. *Cod. de jur. deliber.* *Bald.* in l. id quod pauperibus, in fin. *Cod. de Episcop. & cleric.* *Menoch.* ubi supra & lib. 2. de arbitrar. centur. 1. casu 52. num. 11. *Castill.* ubi supra num. 19. & *Avendaño* numero 3.

Si autem æconomus iste pro solutione & facienda sibi commissio, aliquod munus vel

in pecunia seu re æquivalenti perceperit, perperā utique se gerit, & pravi Administratoris nomen, & notam incurret, pluribus pœnis & noxis reus fiet ex Bart. in l. omnes populi, num. 40. in fin. ff. de just. & jur. & in l. missi opinatores, & ibi Platea num. 7. versic. Quinto nota, Cod. de exactoribus tributor. lib. 10. Iaso in §. trip. inst. de actionibus, pro quo videndus text. in l. 25. tit. 8. part. 2. & l. 14. part. 7. & in l. 15. & 17. & 19. & 20. tit. 16. lib. 9. Recopill.

Sed & nunc disputandum se offerebat utrum œconomo isti cum pecunia, Reipublicæ negotiare fas esset, & lucrum vel damnum ex tali negotiatione proveniens ei esset adscribendum, nisi quæstionem hanc cum pluribus in proposito occurrentibus ad longum dissertam habere in cap. de Thesaurario & Depositario publico.

29 Illud tamen animadversione dignum censeo, quod in dubio Domus, census & constitutus aut alia qualibet res emptā ab œconomo civitatis, ipsius quidē œconomi pecunia, non vero civitatis aut oppidi, emptor censebitur, arguit textus in l. si ventre, §. fin. ff. de privil. creditor. ibi: in dubio semper quis præsumitur emere propria pecunia, ut docet Roman. in cons. 224. & in cons. 3. in fin. versic. Item quia & in cons. 346. num. 10. Alexand. cons. 134. in fin. vol. 5. Corn. in cons. 122. col. 3. versic. Nec ergo volunt in cons. 98. col. 4. vers. censeatur vol. 14. Ioann. de Aym. cons. 124. n. 7. Decius cons. 21. num. 10. in cons. 628. num. 2. Curt. Iun. dict. l. 1. n. 10. Cravet. cons. 129. n. 2. & in cons. 131. n. 12.

30 Et idem deducitur & ex l. 2. ubi Bart. Bald. Angel. Fulgosius & Paulus de Castro advertunt, quod si socius rem emit, præsumitur emere de propria pecunia, non de communi Bart. in l. si patris, Cod. communiter, vide Bald. & Salicet. in l. penult. Cod. si quis alteri vel sibi: Roman. in cons. 3. & in cons. 134. Abbas in cons. 46. in 3. dub. vol. 1. Card. in cons. 149. col. fin. Alexand. in cons. 78. in fin. vol. 2. Bard. in cons. 22. col. 1. vol. 1. Decius cons. 21. penult. in fin. & in cons. 99. num. 2. Curt. Iunior. in l. 1. Cod. de furtis, Rip. cons. 112. num. 9. Prosequitur Petrus Surd. de cons. 15. ex num. 1. Mascard. qui plura in proposito congerit, concl. 611. tom. 2. de probationibus

31 Itaque si Respublica vel civitas ex sua pecunia rem comparatam esse contendit, ut probare tenetur tanquam fundamentū suæ intentionis, ut in l. ei qui dicit, ff. de probation. Petrus Surd. ubi proximo, numero 3.

Si autem pecunia Reipublicæ res emptā probetur, & administratori vel Reipublicæ cum distinctione sequenti, res ista applicabitur, ut cum lucro ex ea proveniente acquirat: aut enim talis pecunia alicui usui & utilitati Reipublicæ erat destinata aut non.

In primo casu Respublica rem suā pecunia emptā cum fructibus, petere poterit; secundo vero casu minimè, sed tantum suā pecuniam cum interesse, legitimè exigere poterit, ut in l. si curator, Cod. arbitrarium tutela, ibi: Si curator post decretū Præsidis pecunia quæ ad operationem possessionis fuerat deposita sibi prædium comparavit, eligendis malis in emptione negotium sibi cum gessisse, an quia in usus suos pecuniæ conversæ sunt, legitimas usuras ab eo accipere, Ex quibus verbis apertè ostenditur, quod ad hoc ut electio minori detur, opus est ut ipsius pecunia in usum curatorię conversā, ad emptionem fundorum vel annuorum reddituum fundata fuerit seu destinata per Iudicem; alias enim quatumcumque quis fundum ex pecunia nomine tamen proprio emerit, procul dubio res efficitur ejus qui emit, & Imperator solum ad pecuniam tradendam cum interesse compellitur, ex text. in l. si ea pecunia, Cod. de rei vindic. & in l. 1. Cod. si quis alteri vel sibi & in l. si Patriciis, Cod. communia utriusque judicis.

33 Quinimo & talis electio non solum & Reipublicæ & minoribus, verum & majoribus quandoque in casu proposito conceditur, ut probat elegans & singularis decisio text. in l. 49. tit. 5. part. 5. ibi: E decimos que debe de ser de aquel que fizola compra en su nombre, fueras ende, si tales dineros fuessen de Cavallero que estubiesse en la Corte del Rey, o en otro lugar, o en su servicio, o si fuessen major de veinte y cinco años, el que ficie la compra, le tubiesse en guarda, o si fuessen los dineros de alguna Iglesia, e el Prælado e el que fuessen guardador a la saçon ficieffen la compra, o si dieffen los dineros de la dote de alguna muger, e su marido con voluntad della biciesse la compra, ca en tales cosas magruer el comprador bompres la cosa, en su nome gana el señorio della, aquel cuyos eran, los dineros que fueren pagados por el precio della, pero en su escogencia es de cada uno della tomar la casa comprada, o los dineros, qual mas quisiere; Ubi notat Gregor. Lopez in gloss. verb. en guarda, prosequitur Escobar. de ratiociniis, cap. 54. num. 31. versic. sed opportune cum pluribus seqq. ubi talia scitu digna, & in praxi frequenter occurrētia in proposito mirificè annectit

Ab hoc autem œconomo in unoquo-
que t̄ anno, per Successorem in suo officio,
34 ratio Administrationis exquirenda est, ut
Authentic. de collat. & §. sed nec, versic. sin-
gulis, & in Clement. quia contingit, §. illud
etiam de Religiosis, Castill. in dict. l. 27. Taur.
n. 18. versic. quoad quintum, Aviles in cap. per
totam, cap. 3. in gloss. verbo y acaven, in princ.

35 Verum ante annum, & finitum t̄ of-
ficiū talis ratio ab eo poterit exigi, si sus-
pectus fuerit de fuga vel decoctione, ex
gloss. 1. in fin. in l. neminem, Cod. de suscepto-
ribus, lib. 10. & in dict. Authentica de Col-
latoribus, §. jubemus, docet Castillo ubi su-
prà versic. tema de ministratore. Bobadill.
omnimò videndus qui de praxi & commu-
ni stylo testatur, dict. lib. 5. cap. 4. n. 4.

Istam autem rationem Administrationis
recusare nullo modo poterit œconomus,
seu Administrator oppidi ex dictis iuribus,
nec à præcepto de reddenda ratione, ap-
pellatio interposita habebit suspensivum,
ut in authentica de Sanctissimis Episcopi, §.
œconomus Collat. 9. Cujus textus decisio,
licet loquatur in Administratore loci pij,
36 ut tradit Marant. de ordin. judic. 6. part. tit.
de appellat. num. 186. Petrus Dueñas reg. 42
limit. 21. Lancellot. in tract. de attentatis,
2. part. cap. 12. limit. 19. Scova de appellat.
quest. 17. limit. 29. num. 1. Ruginclius eod.
tract. §. 2. cap. 3. sub. num. 56. Barb. in re-
missionibus, ad Concilium Trident. sessione, 22.
de reformatione, cap. 8. num. 12. tamen ad
ceteros Administratores etiam rerum pro-
fanarum extendenda est, & sic in œcono-
mo rerum civitatis (de quo loquimur) in-
telligenda & practicanda est.

Pro qua extentione illud primo facit
37 quod licet textus in dict. §. œconomus, prin-
cipaliter disponat causam rationis susci-
piende, ad Episcopum & ordinarium Ec-
clesiasticum pertinere, & coram eo om-
ninò debere tractari, ultra tamen procedit
ad realem, & effectivam exactionem œco-
nomum adstringentem, ut patet ibi: *Apud*
proprium Episcopum cui subjacent conveniri,
& rationem sue gubernationis facere, & exigi
quod ex ipsis debentes ostenduntur &c. & ibi
ita ut ad Metropolitanum superiorem causa
non trabatur ante exactionem, & rationis
redditionem, ibi: Si vero putaverint se gra-
vati, post repetitionem, Metropolitanus cau-
sam examinet, & clarius etiam apparet
versic. non enim, ibi: Non enim ante exami-
nationem debiti proprios Episcopos declinare, &
ad alia venire judicia, Sicque inter cetera
hoc simul disponit. Et licet textus men-
tionem tantum faciat de Administratori-
bus loci pij, tamen ejus ratio fundamen-

talis realis est, & aliorum Administrato-
rum comprehensiva, quæ in otio Ad-
ministratorum, debito tempore rationem
non red lentium, nititur, ut probat Esco-
var. dict. tract. de ratiociniis cap. 4. num. 5.
Unde cum ratio decisionis realis sit, debet
ad ceteros casus Administrationis exten-
di, ut voluerant Petrus & Sinus, ut in
l. jura non in singulas, ff. de legibus, & in l.
quod vera contra rationem, ff. eod. Bald. in
l. de quibus, eod. tit. & in Authent. post fra-
ctus, l. 2. Cod. de legibus hered. & in cap.
quia vero ante finem, de judiciis, quod qui-
dem contingit non per extensionem, sed
per tacitam dispositionem ejusdem; ut ip-
se Bald. dicit verbo, notari in l. his solis, Cod.
de revocat. donat. Petrus Anchar. conf. 46.
suprà dicta col. 1. Paul Castrens. casu. 83.
presens casus, col. 2. Hieronym. Alauden.
in acceptione legis si emancipati, quest. 5. num.
54. Cod. de collat. Surd. conf. 302. num. 22.
vol. 3. adeo ut etiam si sit constitutio odio-
fas non dicatur extendi quando ex rationis
identitate & mente ejus extenditur, ut
notat Bald. in re omninò huic simili, in
dict. l. de quibus col. 11. versic. item nota quod
non dicitur. Ioann. Andreas in cap. si post-
quam de electione, lib. 6. Ipsumque dictum
Baldi non solum procedit in dispositione
odiosa, sed etiam penali, ut per Alex. in l.
uxorem, col. ult. Cod. de his quibus, ut indignis.

Deinde, quia præceptum de t̄ reddenda
ratione, omni juri consonum est; sed
Administrator, qui talem rationem fu-
git, & vitare intendit, juri resistit, &
adversatur juxta illud, Luca cap. 6. ibi:
redde rationem villicationis tue, quæ verba
scripta habentur, in cap. qualiter & quando
de accusationibus; & facit textus in cap. 1. de
obligatis ad ratiocinia, & in l. 23. tit. 6. part. 1
ubi Gregor. Baëza de decima tutor. cap. n.
154. Roland. à Valle conf. 49. n. 1. Menoch.
l. 2. de arbitr. centur. 2. n. 1. ad quem obliga-
tionē tenetur omninò quilibet Admini-
strator, siue volutarius siue necessarius ab
homine vel judice, vel lege constitutus,
etiam si sine mādato administravit. Dama-
cer. in tract. de tutore, & curatore. n. 17. Es-
cobar. de ratiociniis, cap. 3. num. fin. quod
adeo verum est, quod etiam si Summus
Pontifex fuerit Administrator eodem jure
tenetur, ut observat Boërius quest. fami-
liari 15. Iosephus Ludovicus decis. 4. n. 4.
Roman. conf. 414. in princip. Dec. conf. 90.
versic. cura secundum, appellatio autem non
datur, nec licita est ab observantia, & dis-
positione juris; in cap. consului, & 3. de
appellat. ab observatione decreti debet ob-
tinere, ex quo textus singularem quandam
conclusio

conclusionem deduxere, DD. præcipue Maranta, *de ordine judiciorum*, 6. part. tit. de appellat. num. 345. quam referens sequitur Guttierrez *vers.* 10 num. 11. videlicet ab actu gesto secundum legis seu juris dispositionem, & Canonicas sanctiones à iudiceque exequire, non esse licitam appellationem, nec enim appellandum est ne fiat quod de jure fisci decet fieri aut post *l. ex consensu § fin. ff. de appellat.* cum nobis olim de electione, cap. 10. ex ore in fine, in his qua sunt à maiore parte Capituli Archid. in cap. decernimus in *vers.* Offerantur, ibi *quest.* 7. prosequuntur erudite, & per hæc & per alia fundamenta Salgado, *de Regia protectione*, part. 2. cap. 11. per tot. ex num. 6. usque ad num. 33. qui in num. 341. mitat, ut hæc resolutio non procedat quando negatur, vel non constat conventum vel requisitum ac ratiocinia Administratorem fuisse, quia text. in *dict.* §. aconomus procedit super certo, & cognito Administratore recusante rationem. Escobar *dict.* num. 5. & quando refundatur super tali qualitate, non procedit ejus dispositiones prius de qualitate appareant ex gloss. in *l. mancipia verb. advocandum*, Cod. de servis fugitivis, docet Ioann. Garcia *de conjugal. quest. n.* 133. & n. 120. Guttierrez *conf.* 1. num. 16, Roland. à Valle *conf.* 10. num. 14. lib. 4. Et secundo limitat quando quis ad ratiocinia de jure excusatus est, vel si ante tempus compellitur, & exemplificat Escobar. *dict. tract. de ratiociniis*, cap. 5. & 6. Nam si quis excusationem non reddendæ rationis proposuerit, & appellaverit, appellatio hæc legitima erit quoad utrumque effectum, ut in *l. 1. §. si quis tutor. ff. quando appellandum sit*, ibi: *sed inter tempora prestituta excusationem allegandam habet, & si fuerit repulsatum, demum appellare debet, ceterum ante frustra appellatur.*

40 In hac autem ratione, utrum ꝑ paratis libris ipsius æconomi, tam pro se, quam contra se sit standum, unde text. in *l. quædam §. numerarios*, juncta gloss. ff. de edendo, & *idem. unica*, verbo *rationum de usur.* Cassillo ubi *suprà* & quos refert & allegat Boërio *de cis.* 105. num. 2. Mascard. *de approbat. concl.* 976. per tot. 2. tom. Petrum Veluda in *speculo principis rubric.* 17. *vers.* videamus n. 14. & ibi Camil. Borrell. Bobadill. *dict.* lib. 5. cap. 4. num. 72. qui ibi advertit hanc rationem non esse nimis scrupulosè inquirendam ex juribus & Doctoribus ab eo adductis.

41 Postquam autem hæc ratio ab Administratore fuerit exacta, an reliquarum quod

vulgo vocamus, *Alcanze final* possit, non obstante appellatione interposita, exequi absque metu & periculo attentati, disputant Aviles in *capitibus Prætorum*, c. 1. p. 30. in gloss. verb. *faga pagar*. Parlad. *lib.* 2. *verum quot. cap. fin.* 1. p. §. 6. num. 1. Girond. *de gabellis*, 2. part. §. 1. num. 10. Guttierrez in *tract. lib.* 1. cap. 37. num. 2. Azeved. in *dict.* l. 22. tit. lib. 3. Recopill. Bobadill. cap. 4. num. 84. Salgad. ubi proxime ex num. 37. qui plura in proposito se offerentia & admodum conducibilia adducit, & mirabiliter disponit. Tandem illud meminisse juvabit, quod exactio & requisitio hujus rationis non solum poterit fieri singulis annis per successorem in officio æconomi, & in Sindicatu; verum etiam quandoque libuerit Principi, & miserit, necessitate cogente, vel ut malitiis provideat, iudicem rationum qui videat & revideat quomodo civitatis, vel oppidi bona fuerint consumpta, distincta & separata à patrimonio Principis, ut *suprà* diximus, tamen exactio hujus rationis ad eum spectat, ut in *l. 9. tit. 19. part. 3.* ibi: *Por que si el Rey quisiere de mandar venta de como fueron dispendidas, que lo pueda hazer por alli.* Avendan. 1. part. per tot. cap. 1. Gregor. in *dict.* l. 9. gloss. fin. Azeved. in *dict.* l. 22. Et idem est in Baronibus & Dominis oppidorum, qui in jure, negotio, mediante concessione Regia, quoad hoc successerunt, *l. 12. tit. 1. part. 2. lib. 9. tit. 5. lib. 7. Recopill. Bobadill. dict. cap. 4. lit. B.*

CAPUT XI.

De Officio Thesaurarii publici, Regalis, & cujlibet Depositarii publici seu privati per Iudicem constituti.

SUMMARIUM.

- 1 Thesaurarii publici varia nomina antiqua.
- 2 Questoris officium à quo tempore fuerit institutum.
- 3 Pensionum seu solutionum tria genera tempore Romanorum fuerunt, quæ in Aerario publico constituebantur.
- 4 Questores hodie quo nomine appellantur.
- 5 Questorum officium maximo semper honore fuit habitum, licet antiquitus etiam ex plebeis & ignobilibus eligerentur.

6 Thesaurarii

- 6 *Theſaurarij tantum à Rege nominati in unaquaque Provincia, & iudices rationum patrimonij Regij, nobile officium gerere reputantur; non vero Suſceptores ſeu Exaſtores vectigalium in unoquoque oppido à Concilio nominati.*
- 8 *Receptor quidam ſeu Depositarius Camaralium panarum à Pretore ſeu iudice loci creatur in quolibet oppido ubi iuriſdictio exercetur.*
- 9 *Depositarius panarum Camaralium in magnis & populis urbibus, provincia Capitibus & Curis magnis, debet & ſolet nominari à Rege, & n. 10.*
- 11 *Depositarius ſiscalium panarum quibus rationem reddere debeat, & n. 12.*
- 12 *Condemnationes Camarae vel ſumptuum iuſtitiae integra & intacta ſervandae ſunt.*
- 14 *Condemnationes Camarae, utrum deficientibus iuſtitiae ſumptibus pro miniſterio ejus poſſent expendi?*
- 15 *Theſaurario Regio Gabellarum, vulgo Alcaſalas Reales, in Pinciana civitate conſtituto, quid cura incumbat.*
- 16 *Theſaurarius Regius Gabellarum quare ratione compellendus à creditoribus Regis, ut ſolvat ipſis cenſus vulgoſ juras ſuper Gabellis conſtitutos.*
- 17 *Theſaurarij Gabellarum officium à Regia conſeſſione ſolet procedere, & perpetuū venditionis titulo conceditur alicui & ejus heredibus.*
- 18 *Theſaurarij Gabellarum officium nobile cenſetur.*
- 19 *Theſaurarij & Decurionis officia quare ſint incompatibilia.*
- 20 *Theſaurarius creatus non ſolum debet exigere quae debentur ratione praſentis anni, ſed etiam quae ab aliis in praeteritis annis inſoluta extant, & antiqui Suſceptores non receperunt.*
- 21 *Adminiſtrator quando poſſit ab alio exigere debita quae percipere vel recuperare omiſit, remiſſive.*
- 22 *Theſaurarius conſeſſus recepſiſſe debitum Regium, debitorem liberat, etiam ſi realiter non receperit, modo tamen Theſaurarius ſit ſolvendo.*
- 23 *Receptorum ſeu Theſaurariorum bona ex iuris diſpoſitione, obligata & obnoxia manent ſolutioni panalium condemnationum ſicut aliorum debitorum bona.*
- 24 *Theſaurariorum in bonis, an praſeratur ſſeus ceteris creditoribus, vel mulieri pro dote expreſſam hypothecam habentibus, remiſſive.*
- 25 *Hypotheca privilegium, utrum pro tributis aque competat Dominis ſive Baronibus ac Regi, quando tributa vel condemnationes ſcales ad eos Regia conſeſſione pertinent?*
- 26 *Receptores ſeu Theſaurarij Regis, utrum pecunia à ſciſci debitoribus exacta, & à ſe jam recepta, poſſit uti & cum ea negotiare, & an tale lucrum ex tale pecunia reſultans debeat eſſe Theſaurarij an vero Regis?*
- 27 *Adducuntur in propoſito multa jura quae contra Theſaurarium pro patrimonio Regali faciunt.*
- 28 *Theſaurarij officium nihil aliud eſt quam Arca & Domus deputata ad cuſtodiam & conſervationem pecuniae Principis.*
- 29 *Depositarius non poſteſt uti re depoſita; & ita faciendodicitur eſſe in dolo, & furti tenetur.*
- 30 *Expenditur lex deſiderium & lex fin. Cod. depoſiti.*
- 31 *Theſaurarius vel Exaſtor pecunia non poſteſt aurum receptum convertere in maſſam, vel monetam in aliam ſpeciem.*
- 32 *Theſaurarius non dicitur ſimplex Depositarius.*
- 33 *Theſaurarius videtur effici Dominus pecuniae ſibi numeratae, ex doctrina Buſſati.*
- 34 *Pecunia quae datur numerata & non in ſacculo tranſfertur in Dominium Theſaurarii qui de ea poſteſt diſponere, ex Doctrina Alciat.*
- 35 *Alciat & Buſſati rationibus reſpondetur quod ſola numeratio pecuniae non efficit ut tranſeat in Dominium Receptoris, nec ut tantundem reddatur, ſed ut ſciatur quantum fuerit ſolutum & receptum.*
- 36 *Theſaurario qui ſolvit, non ea agit intentione ut Dominium tranſeat, ſed ut Principi ſolvat, & obligatione nexu liberetur.*
- 37 *Tutor efficitur Dominus pecunia quam pro pupillo recipit.*
- 38 *Tutoris adminiſtrationem inter & Theſaurarij quamam differentia?*
- 39 *Tutor ſi ſit obligatus in genere, tamen pecunia non deſinit eſſe pupilli, nec dicitur eſſe Tutoris.*
- 40 *Theſaurarij officium moderni hujus temporis, diverſum eſt ab officio antiquorum Suſceptorum, Exaſtorum ſeu Arcariorum.*
- 41 *Theſaurarius per gratiam & conſeſſionem à Principe in titulo officij acceptam poſteſt cum pecunia ſciſci recepta negotiare.*
- 42 *Moneta diminuto valore ex nova prag-*

- matica sive lege principis, an periculum diminutionis debeat subire Thesaurarius in moneta & pecunia, quam ut principi persolveret, jam receperat & custodiebat, & n. 43.*
- 43 *Depositarii in diminutione pretij monetae, quale periculum subeant distinctione deciditur & n. 45.*
- 44 *Depositarius pro judiciali deposito periculum diminutionis monetae non subit, sed ipse Dominus pecunie.*
- 45 *Moneta diminuta periculum subibit ille qui oblatam à parte pecuniam pro redemptione census, renuit accipere & inde à iudice deponi iussa fuit.*
- 46 *Affertur in proposito ab Autore causa & successus litis mota per villam de Rus contra Comitem de Villamor, super deposito sortis principalis, & recensentur omnes rationes & iura ab utraque parte allata & num. seqq.*
- 47 *Lis quando movetur contra absentem à Regno, defensor ei creari debet cum quo acta fiant.*
- 48 *Adversarium absentem cum quo legitij concertatio ineunda est, nullus in iure arctatur quarere maximis sumptibus & expensis.*
- 49 *Thesaurarius utrum pro pecunia Regis vel deposita, vel sibi à latronibus furto subtrahita teneatur, an verò allegans & probans casum furtivum immunis remaneat?*
- 50 *Thesaurarius quomodo scribere in suo libro debeat, & qua forma & stylo pecunias quas intuitu & ratione sui officij recepit.*
- 51 *Pecunia iudicis iussu apud Depositarium constituta, si iterum ad petitionem alterius creditoris sequestrare videatur, & Depositario seu Thesauro, mandato iudicis intimetur quod eam retineat, tunc in isto casu, si quilibet ex creditoribus sententiam consequatur ut sibi solutio fiat, Thesaurarius predicta sententia requisitus non tenetur statim solvere, nisi compulsus à iudice, & appellationes ab eius mandato interposita, alias non recte solvit.*
- 52 *Depositum quodlibet iudiciale absque iussu iudicis regulariter revocari non potest, nec bona deponenti, nec alij sunt restituenda.*
- 53 *Bartoli Doctrina circa depositi restitutionem, explodenda.*
- 54 *Thesaurarii Generalis salarium speciali schedula seu provisione Regia, solet ex bonis & redditibus oppidi seu universitatis persolvi.*
- 55 *Depositarius, si nobilis sit vel agricola, vel quomodocumque privilegium habeant ut pro debito civili incarcerari non possit, utrum pro restitutione vel solutione depositi tale privilegium amittat?*
- 56 *Privilegium amittere videtur, qui eo abutitur.*
- 57 *Maritus ob dolum privatur Privilegio reverentiali quod habet & ei competit adversus uxorem.*
- 58 *Depositarius nobilis vel agricola, qui depositum non restituit, furtum committit & bonam fidem non agnoscit.*
- 59 *Referuntur Doctores asserentes quemlibet Depositarium depositum non restituentem excidere privilegio quo gaudebat ut non incarceraretur.*

THESAURARI hujus temporis antiquo † avo 1 Quæstores nominati sunt post Susceptores, & Arcarii dicti fuerunt, quorum munus à populo Romano in principio nascentis Civitatis ortum, & originem habuit ut tradit Pomponius in l. 2. §. deinde cum ararium, ff. de orig. jur. Ulpian. in l. unic. ff. de officio, quæstoris, qui & antiquitatem ac hujus muneris dignitatem his verbis ostendit, *Origo quæstoris creandi antiquissima est, & pene ante omnes Magistratus*, Gratian. lib. 7. de potestatibus, etiam ipsum Romulum & Numam Pompilium binos Quæstores habuisse, quos ipse non sua voce sed populi suffragio crearent refert: sed sicuti dubium est an Romulo, & Numa Pompilio regnantibus Quæstor fuerit, ita Tul. Hostilio Rege, Quæstores † fuisse certum est, & sanè crebrior apud veteres opinio 2 est Tullum Hostilium primum in Rempublicam induxisse Quæstores, & à genere quærendi Quæstores dictos initio, & Iunius & Trebatius, & Fenestella scribunt.

Quod ut radicibus percipias advertendum cenfeo cum Budeo in dict. leg. unic. Romanorum tempore tria fuisse † pensionum seu solutionum genera, quæ in Erario publico constituebantur. Primum quod communiter dicebant Canon, qui consistebat in portoriis, vectigalibus & tributis hujus generis; secundum illud tributum, quod dicebatur oblatio (& auxilia nunc dicimus) ut octava vini hemina- tim decidentis & vicesima ejus quod cupatim calcatimque venit, Reliquarumque mercium quæ quia à solidariis negotiatoribus venduntur, quos

quos grossarios appellat, quaque à mutuariis & venditoribus qui & propola dicuntur, hoc est non sua vendentes, sed à negotiatoribus emptitata, pluris postea venditantes. Tertium Indictio quam talem vocamus, antiqui Collectionem vocant; Cicero etiam collectam dicit: de quibus tributorum speciebus, ex quibus patrimonium Regum formabatur, accuratissime plura gerit Petrus Gregor. 1. part. *sintagm. cap. 4. cum tribus sequentibus*, hodie Coactores, Canonarios, Oblationales Indictionales, & Fiscarios & Aerarios, aliisque nominibus appellare licet latine loquendo officiales istos, qui exactione pensitationum illarum, & Aerarii custodiæ, administrationi sive distributioni incumbabant, qui profecto plures erant, & pro negotii, confidentiæ aut impensæ curæ qualitate, variis nominibus diversisque titulis, seu dignitatibus notabantur, ut patet ex *tit. Cod. de palatinis sacrarum largitionum*, & in *l. unica, Cod. de officio comitis rerum privatarum*, & in *l. unica, Cod. de officio comitis sacrarum largitionum* ex *tit. Cod. de numerariis & actuariis*, & *Cod. de exactoribus tributorum*, & *Cod. de susceptoribus*, & *arcariis*, quod latissime proficiuntur Cassaneus, in *Catalog. gloria mundi*, 6. part. *considerat. 17. cum tribus seqq.* Guillelm. Benedictus in *repetitione Capituli Reimuncius in verbo & uxorem nomine Adelsiam*, ex numero 114. usque ad num. 119. Petr. Gregor. *lib. 3. sintagm. part. 1. cap. 2. n. 12. cum duobus seqq.* Guid. Pancirol. *de notitia utraque dignitatis tam orientis quam occidentis* ex *cap. 73. usque ad cap. 89.* ubi in proposito pristina monumenta omnia ad saturitatem perspicere poteris.

Itaque secundum supra dictos, Quæstoris officium † maximo honore fuit habitum, licet antiquitus ex plebeiis, & ignobilibus eligerentur, ut tradit Boër. in *tract.* Ioannes Montaigne, *de autoritate magni consilii*, relatus à Cassaneo dicta *consider. 17.* idque per textum in *dict. l. 2. §. deinde cum arrium*, ff. *de origine juris*, & in *l. unica, ff. de officio quæstoris*, ubi glossa in verb. plebeios, Cum tamen Quæstores regulariter spectabiles, clarissimi & illustres passim non inveniuntur in jure, ut in *l. 2. Cod. de officio Quæstoris*.

Quod tamen intelligendum puto de Quæstoribus, & Thesaurariis, à Rege nominatis in unaque Provincia, & de Iudicibus computorum & rationum patrimonij Regis, ut in *dict. l. 1. ff. de officio Quæstoris*, ibi: Ex Quæstoribus quidam solebant provincias sortiri ex Senatorum consilio,

quod factum est Decio, Druso, & Porcenna Consulibus, sanè non omnes Provincias sortiebantur, verum excepti erant candidati Principis, hi enim solis libris principalibus in senatu legendis vacabant, hodie obtinuit indifferenter Quæstores creari tam patritios, quam plebeios: tradit Cassan. *dict. loc. & 7. part. constit. de ration. 15.* Nam alij † Susceptores sive vectigalium Exactores ab eis vel à Judicio, seu Concilio in unoquoque oppido nominati, utique nobile officium gerere non reputantur, sed quod plebeiorum statui convenit, quinimo si aliquis nobilis ad tale officium à populo eligatur, illud invitatus suscipere non compellitur, ut tradit Ioan. Gutierrez *lib. 3. practicar. quæst. 13. num. 106.* Lafart. *de decima venditionis*, part. *cap. 8. num. 65.* Azeved. in *l. 14. & 15. tit. lib. 9. Recopill. num. 10. & 11. & facit lex 10. tit. 14. lib. 9. Recopill. ibi: Seyendo pechero.*

Sed in unoquoque oppido ubi jurisdictio exercetur, solet esse quidam † Receptor, seu Camaralium pœnarum Depositarius qui ex Regio titulo, & principali concessione non fuerit creatus, specialiter debet esse Tabellio Concilij, ut in *l. 11. tit. 14. lib. 2.* vel à Prætoris seu Iudice loci vel illius territorij creari potest, ut observat Bald. in *l. præcipit, Cod. de canon. largition. lib. 10.* & ibi Ioann. de Platea *n. 6.* Et in Regno nostro expressè ita, *cap. 45. Prætorum* cavetur ibi: *Ante ni Escribano publico del numero que para ello sagais escoger y poner*, ubi Aviles in gloss. verbo *Poner* Bobadill. *lib. 5. politic. cap. 6. n. 17.*

Frequenter tamen in locis, & Curijs † magnis, urbibus populosis, Provinciæ Capitibus, sive plurium vicinorum, & oppidorum matricibus, talis Depositarius, seu Thesaurarius Regius à Rege nostro solet, & debet creari ut in *l. exactores, Cod. de jure fisci*, & suo periculo solet fieri, Regia curia confirmante, hoc est principali auctoritate, assensu & placito.

Et in hoc Regio Conventu, & Pintia no (inter ceteras) merito sublimi, & laudabili Hispaniæ antiquissima Chancelleria, tot semper Senatoribus literatissimis & omni virtutum genere apprime ornatissimis justitiæ veris patribus, & cultoribus & insignibus Advocatis, & legum Magistris condecorata, est quidam † Fiscalium pœnarum Receptor, & Depositarius, & aliorum sumptuum quos vernaculo sermone appellamus *Gastos de justicias*, de quibus videndus est, totus titulus *14. lib. 2. novæ Recopill. præsertim lex 13. quæ per varia capita horum officialium munus, & in quibus*

quibus converti, & erogari vel distribui
 11 prædictæ pœnæ debeant, & quibus ab
 istis Receptoribus, & Depositariis ꝑ de-
 beant reddi rationes, aperte decernunt, &
 in Receptoribus curiæ Regni Gallaciæ vi-
 dendæ sunt leges 2. 21. & 32. & 62.
lib. 3. Recop. & in Curia judicum, quos di-
ximus de los Adelantamientos, lex 66. tit. 4.
cod. lib. 6.

In aliis vero inferioribus Tribunalibus
 12 ꝑ Prætor seu iudex ordinarius rationem
 exposcit & exigit ab istis Receptoribus,
 ut in *l. 42. tit. 4. lib. 2. & l. 35. tit. 6. & l. 19.*
tit. 7. lib. 3. & lib. 13. tit. 14. num. 18. versic.
Otrofi mandamos que los Iuzes ordinarios;
 13 Azeved. in *dict. l. 35.*

Et tales condemnationes Camaræ ꝑ vel
 sumptuum iustitiæ intactæ, & integræ de-
 bent servari, ut in *l. 35. tit. 6. lib. 6. Reco-*
pill. Avendan. in cap. 10. per tot. 2. part.
num. 16. versic. Caveat tamen iudex, Boni-
fac. in peregrin. verb. administratio vers.
Quæro utrum potestas, quæ secundum Bo-
badill. ubi supra num. 19. poterant notari
illis, verbis quæ Iul. Cæsaris cerva inscri-
pta in fronte portabat nēpe: nullus me tan-
gat quia Cæsaris sum.

Et utrum condemnationes ꝑ Camaræ
 14 possint deficientibus sumptibus Iustitiæ
 pro ministerio ejus expendi? disputat Bo-
 badill. ubi supra num. 20. & quandoque per
 viam mutuativā solet fieri, nullo verò alio
 modo nisi ad solvenda Salaria Tabellionis
 nisi à supremi Senatus Iudicibus cū judi-
 ce Syndicatore, ut in *l. 43. tit. 41. lib. 2.*
Recopill. sub variis & accerrimis pœnis, à
Iudicibus usurpari prohibentur, nec in
aliā causā quam specialiter designatam
& publicam converti, ut in l. sciant iudi-
ces, Cod. de his quæ ex public. collatione illata
sunt, lib. 10. ubi Ioan. de Platea, & in l. fin.
in authentic. de collation. §. jubemus nullam,
collation. 9. gloss. & ubi Angel. in §. sunt
præterea, Institut. de public. iudicibus, ubi ait
quod si quis habet Administrationem pu-
blicam, & ex ea aliquod usuppat, vel com-
modo proprio applicat, incidit in pœnam
tertiæ partis docet, Bart. in l. missi opinato-
res, Cod. de exactoribus tributorum, lib. 10.
ubi ait quod ille textus urget contra offi-
ciales, & Collectores publicarum functio-
num, quod si aliquid retinent de eo quod
exercuerint, vel aliquid muneris aut ser-
vitij receperunt ab his quis debet aliquid
 à communi recipere, nec eis fiat solutio, pu-
 niantur, Osafens de *dis. 74. num. 9. profe-*
 quitur Aviles *dict. cap. 45. Prætorum gloss.*
ni tomar. num. 2. & num. 3. & facit l. 4. tit. 14

part. 7. Avend. in cap. 10. Prætor. num. 24.
lib. 2. latè Rip. de peste, tit. de remed ad
conservation. ubertatis in princip. Tiraquel
in tract. de reb. exiguis versic. Quinquagesimo
secundo, Erau Medicis de Regul. jur. reg. 5.
limitat. 24. num. 103. de jure nostro Re-
gio, usurpatio seu occultatio hæc septena-
lem pœnam habet, ut in dict. l. 35. tit. 6.
lib. 6. Recopill. licet in aliquibus causis spe-
cialiter quadruplici pœna est insita, ut in
l. 11. tit. 6. & in l. fin. tit. 9. dict. lib. 3. Reco-
pill. Bobadill. ubi supra. n. 28.

Est etiam in nostra Chancellaria, &
 alius Depositarius marapetitorum om-
 nium qui ex agitatione & controversia
 litium in ea concurrentium, prout causæ
 status seu qualitas exposcit à iudicibus se-
 questrari præcipiuntur, qui à Reveren-
 dissimo Præsidi, & Senatoribus creatur,
 etsi à Rege nostro (ut ab aliquibus perce-
 pi) creati solebat, qui etiam & reditus
 tam Præsidi quam Senatoribus, & crimi-
 nalium causarum summis Prætoribus, Iu-
 dici Biscaynorum & Cantabriæ, Provin-
 ciæ majori Præsuli, nobilitatisque causa-
 rum Prætoribus à Rege nostro in aliquali
 præmio assignatos sui ministerij, solet per-
 solvere: quod utique Depositarij officium
 & prædictorum redituum summa cura, &
 fideliter nunc exercet Ludovicus Victoria
 & in civitate ista est ejus specialis Deposi-
 tarius ad idem ministerium constitutus;
 nam, ex *l. Regia 13. tit. 9. lib. 3. Recopill.*
 ita specialiter cavetur ibi: *Otrofi manda-*
mos que nuestras Iusticias, deuten en cada
lugar persona llana y abonada, en quien se
hagan los depositos, que por su mandado se hu-
vieren de hazer, y que la tal persona no sea
escrivano de la causa sobre que se hicieren el
deposito. Itaque Iudex ex debito officij te-
 netur Depositarium in unoquoque loco
 constituere tutum, & idoneum, & suo pe-
 riculo, ex Bart. in *l. si soluturus, num. 1. ff.*
de solutionibus, & Bald. in l. acceptam. q. 10.
Cod. de usuris, ut latè probat Azeved. om-
nino videndus in dict. l. 33. n. 5. qui con-
tendit ex ea non posse Iudicem se ipsum
Depositariū nominare; quidquid contra-
rium affirmaverint plures ab eo relati. Et
an huic Depositario assignari debeat sa-
larium de propriis bonis populi, tradit
Avendan. cap. 10. Prætorum. n. 17. & cap.
n. 8. part. 1. Didacus Perez in l. 1. tit. 10.
q. 8. lib. 3. ordinam.

Et in hac civitate est quidā Thesaurarius
 Regius ꝑ cujus curæ est nominare Colle-
 ctores Gabellarum quas communiter dici-
 mus *Alcavalas Reales*, & mettere per om-
 nia territoria oppida, per districtum Exa-
 ctors

tores qui eas, una cum aliis Regiis tributis exposcant, & ad suam domum & arcam conferant, ut ipsi Regi nostro, vel ejus Thesaurario generali, vel rationum majoribus judicibus fideliter exsolvat, & veram præstet rationem, cum tamen ei soleat committi ut ex tali pecunia aliqua debita Regia, & census super his vectigalibus, & gabellis constitutos, quos communi nomine vocamus *Juros*, satisfaciatur.

16 Quod si hos Regios census vulgo *Juros* ibi consignatos renuerint persolvere, duplici remedio creditores Regij adversus eos poterunt uti: primo quod si contra eos fuerint datae litterae, vulgo *Libramiento de los Contadores mayores*, earum virtute poterit contra eos via executiva agi, & licet fidejussorem evictionis, quod in casu vacamus de *saneamiento*, poterunt in carcere detinere quousque realiter creditoribus Regiis satisfaciatur, ut in *l. 14. tit. 7. lib. 9. Recopil. & in l. 10. tit. 16. cod. lib. 8* utrobique Azeved. Lasarte de ultima venditionis parte cap. 18. num. 17. Altero quod si Thesaurarij à creditoribus requisiti intra triduum debitum non persolverint, creditores ipsi Regios iudices computationum poterunt adire à quibus litteras impetrabunt ut salarij seu expensarum nomine quatuor centum marapedirum sibi in unoquoque die persolvantur, quousque debiti integri satisfactio fiat, ut in *l. 23. tit. 16. lib. 9. Recopil. ibi: &c.* quod specialius fuit provisum ex *Schedula Regia lata anno 1621. ibi: Y si aviendo se requerido.*

17 Et tale officium à Regia concessione procedere solet, & perpetuum venditionis titulo quandoque conceditur alicui, & ejus hæreditatibus, tamen si, ex *l. 6. tit. 3. lib. 9. Recopil.* id prohibetur cum gravamine, quod qui ejus exercitium iniverit sufficientes præstet, & innovet fidejussiones, ut pecunia Regia in tuto sit, quia regulare est in talibus ministeriis, & casibus fidejussiones idoneas præstare, ut in *l. 1. tit. 14. lib. 9. Recopil. tradit Lassart. de decim. vendition. part. cap. 18. & num. 16.* & cum pluribus præeminentiis, qualitatibus & prærogativis in titulo seu concessione contentis, prout invictissimo Regi nostro placitum inest.

18 Istius vero Thesaurarij officium tamen nobile utique est ex his quæ supra diximus. Unde inferre Lucas de Peña in *l. precipimus, col. 1. Cod. de canon. larg. tit. lib. 10.* quod Thesaurarij civitatis immunes sunt à collectis durantibus eorum officiis, quia regulariter honorem sustinenti munus im-

poni non potest, ut in *l. honor. ubi gloss ff. de muner. & honor.* & ita observat Aviles ubi supra in gloss. verb. *poner, versic. adde num. 3.* Thesaurarij autem tamen officium non potest suscipere qui est Decurio, hæc enim duo officia, ut evitentur fraudes, justis de causis Regni jure nostro incompatibilia fuerunt habita, in *l. 23. tit. 16. lib. 9. Recopil. ibi: Y ansi mismo mandamos que los dichos Thesorereros no puedan ser, ni sean Regidores, ni Jurados, ni Alcaldes, ni Escribanos en los lugares donde fueren Thesorereros, so pena de cinquenta mil maravedis a cada uno para nuestra Camara, y fisco, y perdimiento de sus officios para que los podemos proveer en quien fueremos servidos: Et cætera officia quorum intuitu & prætextu in civitatum seu villarum aut oppidorum Conciliis, & congregationibus suffragium quis est habiturus, ut in *l. 28. tit. 10. dict. lib. 9. Recopil. nec Decurio potest esse fidejussor pro Thesaurario, ut in l. 3. tit. 5. lib. 7. ejusdem Recopil. & plura in proposito tradit Joann. Gutierrez omnino videndus, lib. 4. præct. q. 55. & q. 56. per tot.**

Et Thesaurarius creatus, tamen non solum debet exigere quæ debentur ratione præsentis anni, sed etiam quæ ab aliis in præteritis annis insoluta stant, & Susceptores seu antiqui Thesaurarij non perceperunt, ut in *l. susceptorem, Cod. de susceptis præpos. Anchar. lib. 10. ubi expresse notat Joann. de Platea, Montalv. in l. 3. tit. 17. lib. 3. fori Regni in glossa verb. *por arrendar, in fin. Aviles dict. cap. 45. Prætorum in glossa verb. poner, n. 3.**

Quando vero unus Administrator, possit ab alio exigere, tamen debitaque percipere vel recuperare omisit, disputat Bald. dico Bart. in *l. qui proprio, §. fin. cum l. sequent. ff. de procurator. & in l. cum plures, ff. de administration. tutel. & in l. 2. Cod. eod. tit.*

Quod si Thesaurarius confessus tamen fuerit recepisse debitum Regionum debitorem liberat; tamen si verè & realiter non receperit, quod tamen intellige si Thesaurarius solvendo sit, sin autem non, recursus erit Regi nostro & ejus Procuratori, seu fisco contra debitorem, ut advertit Lucas de Peña in *l. securitates, Cod. de susceptoribus, & Anchar. dict. l. 10. quam sequitur Aviles ubi proxime n. 5.*

Illud tamen in proposito animadvertas velim horum Receptorum seu Thesaurariorum tamen bona ex juris dispositione tacite obligata & obnoxia manere solutioni, & satisfactioni poenaliu seu fiscalium condemnationum, sicut aliorum debitorum bona,

bona, ut in l. aufertur, §. fiscus & l. deferre §. Papinianus, ff. de jure fisci, l. 1. & 2. Cod. in quibus caus. pignus vel hypothec. l. si quis posthac, juncta gloss. verb. habuit, Cod. de bonis prescriptorum, & ibi Salicet. l. 1. Cod. si propter publicas pensitationes, docent Negulant. de pignor. 4. membr. 2. part. princip. num. 125. Rebuff. ad ll. Gallicas 2. tom. tit. 1. de constit. reddit. ut 1. gloss. 14. num. 26. Gregor. Lopez in dict. l. 25. gloss. verbo tributo, Flores de Men. lib. 1. variar. quest. 61. art. 3. num. 18. accuratissime Felician. 2. tom. de censibus, lib. 6. cap. 5. num. 11. quem sequitur, & eius verba transcribit Amator Rodriguez de concurs. creditorum, art. 5. par. 1. ex numer. 14. post Lasfartem. de decima vendition. part. cap. 14. numer. 55. & Aceved. in l. 8. tit. 18. lib. 9. Recopill. num. 8. & Girond. de Gabel. 4. part. num. 3. qui alias huic argumento quaestiones à principio necessaria annectunt, & disputant; & illam praecipue, an in his bonis praeraturus sit Fiscus ceteris administratoribus vel mulieri pro dote expressam habentibus hypothecam; & an Receptor poenarum Cameralium possit petere decimam multarum, & condemnationum, vide Escobar. de ratiociniis, cap. 28. num. 51. l. 25. tit. 13. part. 5. Boër. in praxi tit. de fisco, numero 32. Avend. 1. part. Prætorum; cap. 7. num. 14. & 2. part. cap. 11. numer. 18. Aviles in cap. 2. Prætor. verbo Camera, nu. 5. in fin. & possunt recuperari, & exigi à quibuscumque ex possessoribus, etiam si pro indiviso vel in communi possideat, ut in l. cum possessor. & ibi gloss. 1. in fin. ff. de censibus, Bald. in l. 1. numero 7. versicul. Item si sunt duo, Cod. de hereditat. vendenda.

25 Privilegium autem istud ꝑ hypothecæ non æque competit pro istis tributis, Dominis & Baronibus, sicut Regi, quando ejus tributa seu hæ condemnationes fiscales ex Regia concessione ad eos pertinent, ut in pluribus locis contigit, quod expressè advertunt Aviles in dict. gloss. Camara, num. 5. in fin. Avendan. in cap. 7. per tot. num. 14. Bobadil. dict. lib. 5. cap. 6. nu. 3. nisi à Rege cum eisdem privilegiis, & qualitatibus concedantur, tradit Roland. conf. 62. ex numero 5. vol. 4. Lucas de Peña in l. 77. publicam vers. Item quia, Cod. de militibus, lib. 10. Sed circa officium The-
26 saurarii Regis ꝑ Receptoris, seu Deposarii, illud utique maximè controversum est in jure, utrum pecunia à fisci debitoribus exacta & à se jam recepta, possit uti & cum ea negociare, & an tale

lucrum ex prædicta pecunia resultans debeat esse Thesaurarii, an vero Regis seu ejus fisci.

Et sanè negativa pars quæ contra Thesaurarium, & pro patrimonio Regali urget, pluribus ꝑ suadetur fundamentis: Primò 27 ex l. 1. & l. 3. Cod. de his quæ ex parte Collat. lib. 10. quas leges perpendit Bart. ibi, contra Susceptores qui pecuniam Principis aliquibus mutant, vel ad Salaria Doctorum persolvenda destinant; in alios usus convertunt, & ex l. 1. & 2. ubi etiam Bart. Cod. de his quæ ex public. rationibus lib. 10. docet ibi Joann. Angel. conf. 90. numero 4. ubi quod officiales vel administratores non possunt in usus proprios vertere pecuniam publicam, nec alij mutuare: Decius conf. 473. numero 9. ubi quod tales officiales tenentur pecuniam reddere in eadem specie qua sunt obligati ad custodiam, & dominium pecuniæ non est eorum, sed Principis, vel Reipublicæ; Ruin. conf. 143. numero 5. & 7. vol. 5. Franciscus Marc. conf. 202. Ripa in tractat. de remediis ad conservandam, ubert. num. 17. in fin. ubi ait quod Thesaurarii qui tenentur pecuniam publicam semper habere promptam, & paratam, non possunt ea uti pro se, vel aliis concedere, & prædicta procedunt etiam si agatur de modica quantitate ex Joan. de Platea in l. sciant. dict. tit. Cod. de his qui exp. rationibus, lib. 10. Franc. Marc. dict. decis. 202. num. 3. & conducunt quæ supra diximus circa id quod Thesaurarius non possit quid de pecunia publica sibi applicare, vel in privatum commodum convertere.

Secundò ex eo quod Thesaurarii ꝑ 28 officium nihil aliud est, nisi Arca & Deposita deputata ad custodiam, & conservationem pecuniæ Principis, donec sive ab eodem Principe jubeatur, quomodo persolvere, aut erogare talem pecuniam debeat, vel ut jam sibi præscriptum & visum solvendi ordinem, suo tempore adimpleat, itaque Thesaurarius Depositarius similis est, ut in libro primo, ff. depositi, ubi acti depositi tenetur qui rem custodiendam recipit; eleganter cum Baconio, Conano & aliis, Pichard. in §. præterea, instituta quibus modis re contr. oblig. ex num. 9. usque ad num. 14. & relatis omnibus qui de hac re in proposito scripsere usque ad sua tempora diligentissime D. Joann. del Castillo lib. 3. practicar. cap. 16. num. 1. & 2. Sed Depositarius ꝑ non potest uti re deposita, & ita faciendo dicitur in dolo, & furti tenetur, ut in l. qui furtum, ff. de con-
dition.

dition. furtiva, & in l. si sacculum, ubi gloss.
 & communiter, DD. ff. *depositi lib.* . . ubi
 Bald. *Cod. eod. §. furtum, institut. de oblig.*
qui ex delicto, quod procedit etiam in pecunia,
l. sponsaliorum, §. 1. l. lucius ubi Paul. de Castro, & alii, ff. *depositi*. Et urgent
 30 pro hac opinione expressa jura † *in l. desiderium, & in l. fin. Cod. depositi*, ubi probatur
 quod depositarium, non potest depositam pecuniam aliis mutuo dare, &
 quod si fecerit, tenebitur de furto probat Castrenf. *conf. 141. num. 4. vol. 1.* ubi præcisè
 de eo qui fuit deputatus ad custodiam Bas. *in tit. decretalium Mediolanens. num. 3.*

Tertiò quia ex eadem ratione Thesaurarius † vel Exactor pecuniæ publicæ non potest, si aurum recipit, convertere illud in massam, vel si recipit monetam, non potest in aliam speciem mutare, *l. 1. Cod. de auri publici percept. lib. 10.* ubi notanter, subdit Bartol. quod omne lucrum percipiendum ex tali conversione, debet esse publicum, nec potest Exactor illud retinere cum conscientia. Sequitur ibi Joann. de Platea, qui infert contra eos qui aureos nummos recipiunt, & postea fusili arte id coquunt, & in aliam convertunt pecuniam & formam, ex ea regula probat quod omne lucrum quod aliufacit ex re mea, restituendum est mihi, ut *in l. apud leonem, ff. de præscript. verb. l. 1. & 2. Cod. de his qui ex publicis rationibus, lib. 10. Rip. de remed. ad servand. ubertat. num. 17.* Franciscus Marcus *decis. 201. num. 3.* ubi dicit quod non debent susceptam pecuniam redigere in massam, nec bibionare, cambiare, & *in dict. decis. 202. num. 3.* ubi quod tale lucrum est reddendum fisco, quod etiam voluit, Rip. *loc. præcitat.* & idem dicunt Bartol. & Joann. de Platea *in l. diu alios l. m. Cod. de susceptoribus præpos. & Anchar. lib. 10.* ubi dicunt quod cum pecunia communi non debent Exactores mercaturam exercere, & pro hac parte, quod lucrum omne spectet ad Principem, facit doctrina Bald. *in l. 1. quæst. 10. num. 12. Cod. pro socio,* ubi ait quod Depositarius qui hinc usus est pecunia deposita, teneatur restituere omne lucrum quod inde provenit, factus enim locupletior ex re aliena, *argum. legis qui sine, ff. de negot. gestis, & eam decisionem tenet Alexand. in alia tamen part. in l. si non sortem in fin. princip. ff. de condit. indebit.* Joann. de Anon. *in cap. fin. num. 9. de usur.* Decius *in l. cert. conditio, §. depositum, num. 3. ff. si certum petatur.* Et in prædictis locis ponunt, an ubi Depositarius solvit lucrum,

quod tamen non tenebatur illud restituere, possit illud reperere; & non mirum, quia si Depositarius utendo pecunia deposita teneatur ad usuras, etiam si non sit in mora, nullo magis tenebitur ad lucrum quod fuit ex pecunia deposita: constat itaque ex prædictis, quod Thesaurarius non possit aurum exactum conflare, nec in massam, aut aliam monetæ speciem redigere, sed si quod lucrum facit ex ejusmodi commutatione teneatur omne fisco reddere. Idem voluit Fabian. de monte, *in tract. de emprion. & vendition. quæst. 5. princip. col. 3. versic. Solutio, hæc ultima pars,* ubi quod in foro conscientie obligantur officiales, & in Judicio cogi possunt restituere; Festas, *in tractat. de collat. part. 8. quæst. 4. num. 30. & seqq.* ubi latè agit de hac re, sicuti utique lucrum aliunde factum ex publica pecunia restituere teneatur Thesaurarius; itaque quod exigit retinere non potest.

Quartò & ultimò; quia Thesaurarius non dicitur simplex † Depositarius, cum 32 enim mercedem, & Salarium habeat de publico adstrictu, oris vinculo & pœna teneatur, sicut dicimus de Depositario, qui mercedem accepit, nam teneatur in plus; Depositarius enim simplex solum teneatur de dolo, & lata culpa, ut *in l. quod Nerva, ff. depositi*, Depositarius vero qui mercedem accepit teneatur de levi culpa, ut *in l. sicut certo, §. nunc videndum, ff. commodati, in versic. nisi forte, l. 1. §. si vestimenta, ff. depoti, l. qui mercede,* ubi gloss. *locat Cod. 2. deposito,* ibi: *Vel si aliquid pro custodia recepisset:* & in terminis loquens de Thesaurario, & officiale quod rationem mercedis teneatur in plus, ita observat Decius *conf. 473 num. 2. Gratus conf. 94. vol. 2.* Unde cum in Thesaurario publico ratione officii & mercedis intuitu hujus sibi assignatæ pecuniæ persolvatur, & depositum fiat gratia deponentis, id est, admodum solius principis, qui deputavit Thesaurarium, non debet ille pecuniam exercere nomine proprio, nec ex ea, ejus negotiatione lucrum aliquod capiare, & sibi appropriare, quod effecerit, teneatur restituere Principi & Regi qui dominus est, quibus & aliis fundamentis, ita in Thesaurario publico resolvunt Ruin. *conf. 543. num. 2. volum. 5. Petrus Surd. conf. 391. volum. 3.*

Cui itaque assertioni, quæ ut verissima & juri consona, in rigore disputationis est attendenda & observanda, non oberunt aliqua juris fulcimenta, quæ ut contrariam adstrueret opinionem ingeniosè adduxit

Bursat. *conf.* 325. & in primis quod videba-
 33 tur dicendum talem Thesaurarium ꝑ effi-
 ci dominum pecuniæ sibi numeratæ, ac
 per consequens eā uti posse; nam numeratio
 operatur dominij translationem, ut
in l. in nave sauphela, ff. locati, Bald. *in l. incendium circa finem, Cod. si certum petatur*,
gloss. in l. ejus qui in Provincia, ubi Bart.
num. 22. dicit eam notabilem, & signan-
 dam, *ff. si certum petatur*, DD. *in dict. l. ejus*,
 ubi Jas. *in versic. Quas vero num.* 6. & 7. dicit
 sustineri posse per hanc rationem consilium
 Imolæ *in l. si tibi dederint, ff. de donation.* & *in l. casus, ff. de solut.* ubi
 dicebat, non commisisse furtum quen-
 dam qui in proprios usus converterat pec-
 uniam sibi à mercatore numeratam, ut
 alii traderet Castrenf. *in conf.* 141. *in 4. dub. vol.* 1. ubi infert quod recipiens ab ali-
 quo pecuniam in aliquid convertendam,
 non committit furtum si non convertit,
 quia dominium est in eum translatum,
 Decius *in consil.* 6. *col.* 2. *versic. secundo ista conclusio*, ubi dicit quod recipiens non di-
 citur obligatus in specie, sed in genere, ad
 restitutionem, & infert quod ideo Exactor
 Principis Piombini non tenetur restituere
 domino lucrum, quod facit cum illa pec-
 unia, quia potuit eam tanquam propriam
 contrectare, & infertur quod si pecunia
 sic per eum exacta periret, Exactor non
 esset liberatus, quia genus perire non po-
 test, *l. si te bonis, Cod. de jur. deliberat. dict. l. incendium, Cod. si certum petatur, l. in ratione, §. in certis, ff. ad l. Falcid.* idem
 voluit Bald. *in l. 1. quest. 10. cap. propositio.*
 Capel. Tolosan. *in decis.* 168 dicens quod
 furtum non committit commutando, &
 vertendo in proprios usus, is cui nomine
 depositi vel commodati tradita fuit pecu-
 nia numerata, licet aliud sit quando data
 est per modum speciei, allegat gloss. *in l. 3. in versic. obnoxiam cap. depositi.* Rota *decis.*
 860. incipit penes Titium Campsorem, *in an- tiquis alias est prima substitutio de deposito.*
 Cravet. *conf.* 366. *num.* 6. & *conf.* 705. *nu- mero* 22.

Et id ipsum in terminis observat Alciat.
conf. 100. *num.* 5. ubi propriè loquitur in
 Thesaurario, & dicit quod si pecunia de-
 tur numerata, & non in sacculo, transfer-
 34 tur ꝑ dominium Thesaurarii, qui ideo
 potest de ea disponere pro libito, adeo
 quod si ex ea aliquid lucratur, suum est, nec
 spectat ad Principem, & ibi propriè lo-
 quitur de allagiis monetarum de quibus
 nos quoque verba facimus, ut novissime
 hoc idem concludit Bursat. *in allagiis in*

conf. 35. *num.* 13. usque ad 18. ubi sustinet
 dominium ad alia lucra facta per Thesau-
 rarium cum moneta exacta, & in lucro
 facto extra allagia, extat Cuman *decis in*
conf. 178. *in 2. dub.* sequitur Decius *dict.*
conf. 6. *col.* 2. & Alciat. *in dict. conf.* 100.
num. 18.

Sed responderetur, quod sola numeratio
 non efficit ꝑ quod transeat dominium, nec
 semper numeratur pecunia, ut tantun-
 dem reddatur, sed fit sæpe numeratio, ut
 sciatur quantum fuit solutum, & quantum
 receptum, ut probatur *in l. Lucius, ff. de*
posit. quam ponderant ad hoc Mascard.
 Galli *in tractat. de usuris, num.* 629. sic di-
 cimus quod æstimatio non semper emptio-
 nem facit, sed donat solum valorem, Bald.
in l. ex convention. in 3. opposit. Cod. de
pactis, Socin. *in conf.* 262. *num.* 3. *vol.* 3.
 Navican. *in Sylv. nuptiar. lib.* 2. *num.* 72.
 & ex conjecturis cognoscimus quando
 æstimatio fit ad effectum perferendi do-
 minium, vel ad sciendum naturam contra-
 ctus, *l. proculus de usufruct. l. in aula, ff. de*
pr. Reip. verb. Everus, l. 46. Cravet *resp.*
pregonero, num. 318. Menoch. *de arbitrat.*
Judic. casu. 199. *num.* 2. Natta *in conf.* 93.
num. 1. Olaf. *dec. pedemontan.* 95. Eodem
 modo dicimus quod æstimatio non facit
 emptionem, quando natura contractus est
 quod non transferatur dominium Bart. *in*
l. sicut cetero, §. non videndum, in fin. ff.
commod. Bald. *in l. 1. quest. 3. Cod. commod.*
 Anchar. *conf.* 72. *in fin.* Tiraq. *de retract.*
consanguin. §. 1. *gloss.* 14. *num.* 21. *in fin.* Ne-
 vican. *dict. lib.* 2. *num.* 72. *in 3. limitation.*
 Thesaurarius enim nullam habet Jurisdi-
 ctionem, nec potest exigere ab invitis, sed
 recipit ab ei solventibus & ferentibus
 Francisc. de March. *dec.* 204.

Præterea, quia hi qui solvunt Thesau-
 rario, non hoc agunt, & citra eorum inten-
 tionem est, ut merum transferant domi-
 nium; sed ut Principi solvant & ab ejus
 debito, & obligationi nexu se liberent,
 veluti & è contrario Thesaurarii reci-
 pientis animus non est facere suam pecu-
 niam, sed pro natura negotii, & ex injun-
 cto onere officii, Principi suo acquirere, ut
 in proposito arguit Ruin. ut *in conf.* 143.
num. 2. *vol.* 3. ubi ait quod dominium pec-
 uniæ non transit in recipientem, quando
 solvens non hoc agit, nec recipiens; Bursat.
dict. conf. 325. *num.* 15. ad stipulat. Doctri-
 na Bartol. *in l. Titium, §. altero, n. 1. & 2.*
ff. de administrat. tutela, ubi ait quod pec-
 unia reputabitur tutoris, quando pro-
 prio nomine vendit rem pupilli, secus vero
 quando

quando illam vendit pupilli nomine, quia tunc dicitur pecunia pupillaris; quo fundamento utitur Decius *conf.* 473. *num.* 9. ubi dicit Thesaurarium esse debitorem speciei, non generis, quia recipit pecuniam nomine Reipublicæ, & ideo liberatur per emptam speciei, & facit quod consuluit, Ias. *conf.* 229. *n.* 34. *vol.* 2. ubi defendit Thesaurarium Ducis Mantuæ, teneri eo quod solum superexantes pecunias, & quæ superfuere, erogavit in alia negotia: & in eodem casu de quo loquimur pecunia semper est Principis, non Thesaurarii, & ita percipit Festasius *de collectis* 3. *part. principi* *pali*, *cap.* 1. *num.* 30. *cum sequenti*.

Hic etiam obstant *conf.* Cuman. 178. Alciat. 100. Decii 6. quibus specialiter respondit Petrus Surd. *dict. conf.* 390. *numero* 27. & 28.

Deinde huic resolutioni non oberit si 37 afferas exemplum tutoris qui efficitur dominus pecuniæ quam exigit pro pupillo, & in tantum obligatur ei in genere quod si perierit, non erit liberatus ex Doctrin. Bart. in *l. Titium*, & *Mebium*; §. *altero*, *num.* 1. *ff. de administratione tutor.* Bald. in *l. si Petrus*, *Cod. communia utriusque iudicii*, Decius *dict. conf.* 6. Alciat. *dict. conf.* 100. *num.* 6. ubi ait valere argumentum de Thesaurario ad tutorem.

Quia obiectio hæc diluitur si advertas 38 terminos esse longè diversos † in proposito, & discrimen consideres in Thesaurario & tutore, tutor enim generalem habet administrationem, ut *toto tit. ff. de administratione tutelæ* & ideo potest, imo aliquando debet pecuniam convertere in species, aliquando species in pecuniam: at Thesaurarii administratio tota consistit in recipiendis, custodiendis & solvendis pecuniis, nihil autem ex se facere potest, quinimo, & an sponte solventibus non recipit nisi cum bulicino seu tessera Magistratus, sicuti eam alii non solvit sine ejusdem mandato; propterea non mirum si tutor obligatur in genere, secundum Din. & Bart. in *dict. §. altero Thesaurarius autem in specie*.

Rursus satisfit, quod si tutor obligatus 39 sit in genere † tamen pecunia non desinet esse pupilli, nec dicitur esse tutoris, ut ipsemet Bart. dicit, *loco præallegato*. ubi inferitur quod si negotiatur tutor cum pecunia communi, tunc dicitur compendium commune, etiam si nomine proprio gesserit negotium; quod non est quando nomine proprio & de propria pecunia negotiatur, quia tunc lucrum est proprium tutoris,

etiam si pecuniam congesserit ex venditione rerum minoris, facta tamen suo proprio nomine, ut *ibi*, *num.* 2. *versic. Si vero de propria*, & *num.* 1. ubi dicit quod pecunia redacta ex re pupilli, quam tutor proprio nomine vendit, non efficitur pupilli, *l. qui vas*, §. *fin. ff. de fructu*, & paulo post dicit, quod si res proprio nomine emptæ de pecunia pupilli, transeat in pupilli dominium, tamen si postea tutor illam vendat nomine proprio, pecunia erit tutoris, & si ex ea emat aliam rem, illa non erit pupilli: ecce ergo quod pecunia exacta non desinet esse pupilli, argumentum ergo non subsistit, tutor tenetur in genere erga pupillum, ergo pupillus non est dominus pecuniæ suo nomine per tutorem exactæ à debitoribus, quinimo ego credo quod pupillo seu adulto, finita tutela, detur rei vindicatio contra pecuniam tutori solutam à debitoribus pupilli; nam per debitorem ejusque ministerium acquiritur pupillo dominium & possessio, *l. si Procurator in fin. ff. de acquirend. rer. Domin. l. 1. §. per Procurator. ff. de acquirend. possess. & utroque loco*, glossa & DD. Et non valet discrimen quod Alciat. recitat *dict. conf.* 100. *num.* 6. *versic. ad idem*, facit inter pecuniam & alias res, quando quidem vanum est, nec aliqua subest ratio diversitatis, nam etiam pecunia transit in dominium mandantis, quando solvit, id in animo gerit, ut mandanti quærat; & recipiens id agit ut pro mandante gerat negotium, quemadmodum in proposito explicat Ruin. *dict. conf.* 143. *num.* 2. & *sequenti volum.* 5. ubi ideo infert quod pecunia efficitur domini non autem Thesaurarii.

Nec non etiam immorari debet quod Thesaurarii nostri temporis officium non 40 conveniat † Susceptoribus antiquis, Exactoribus & Arcariis, de quibus in *tit. Cod. de susceptor. dict. lib. 10.* sed potius Argentariis & Nummulariis, ut probat Alciat. *dict. conf.* 6. & *conf.* 100. *n. 1.* Curtius Jun. *conf.* 19. *num.* 9. Cassan. in *catalog. gloria mundi* 6. *part. considerat.* 17. *cum tribus seqq.* Barlat. *dict. conf.* 325. *n. 26.* quia non insistere debemus in nomine, vel sonitu officii, sed in qualitate oneris inventi, aut obligationis susceptæ, quæ ut supra probavimus, ejus est conditionis & naturæ, ut tanquam Depositarius fideliter recipiat & custodiat pecuniam Principis, & quibus placuerit persolvat, ut doctissime respondit Petrus Surd. *dict. conf.* 391. *n. 30.* ubi & alia argumenta quæ in proposito poterant perpendi faciliori negotio.

Quæ resolutio de jure absque dubio
A a 3 proce

procedit, & firmiter est amplectenda, præterquam si Princeps in concessione † tituli Thesaurarii ei concesserit, & gratiam faciat, quod suâ pecunia indistinctè negotiare possit, eo solo contentus quod pretium emptionis officii sibi persolverit, & Regios redditus suo tempore promptos habeat, ut satisfaciat; sicuti plures cum prædicta facultate & negotiandi licentia, Thesaurarii titulus expeditos perlegi.

42 Unde superiori succedanea est quæstio illa, utrum diminuto monetæ † valore & pretio ex nova pragmatica seu lege Principis, periculum istius diminutionis debeat subire Thesaurarius in moneta, & pecunia quam, ut Principi persolveret, jam receperat & custodiebat; qua in re plures exortæ fuerunt lites in nostro Regno Castellæ ex anno in quo Augusti mense sanctio Regia fuit edita & promulgata, qua valor pecuniæ ære nempe de vellon ex dimidia parte fuit minutus. Et in nostro Regno conventu in dirimendis harum litium & quæstionis propositæ controversiis, commune obtinuit placitum, & uniuscujusque aulae Judicum concors votum, quod pecuniæ extantis periculum ad Regem pertineret, utpote ejus dominum; Nam periculum semper tangit dominum rei, ut in l. incendium, Cod. de rebus credit. & l. si certum petatur, l. ff. & Cod. de pericul. rei vendite.

43 Unde simul cum ipsa pragmatica † sanctione diminuti valoris monetæ, erit quoddam Regis decretum, & editum quod Thesaurarii omnes, & qui publicam pecuniam penes se depositam habebant, etiam intra certos dies, notam & manifestam facerent coram Prætoribus, & exhiberent ac numerarent in certa forma ad evitandum fraudes, ne cum fortassis eam consumptam vel mutuam aut distributam haberent, posteaque supponerent ab aliis privatis susceptam, aut suam propriam pro Regia, & damnum diminutionis & reductionis hoc modo vitantes, lucrum in sua pecunia consequerentur. Itaque Thesaurarius qui præscripta forma in Regio præcepto contenta, pecuniam Regiam seu publicam manifestavit, solvens in moneta nova, aut minora dimidiam partem ad quam fuit reducta, liber semper evasit & ab Judicibus fuit absolutus, qui vero non manifestavit periculum diminutionis sustulit. Et idem in omnibus administratoribus & economis Baronum seu Dominorum, quia ad bona sua concursum debitorum, vulgo vleyto

de acreedores, fecerant, in Curia nominatim fuit observatum.

44 Circa alios vero Depositarios † diversimodè in Senatu nostro obtentum exitit; & omissis pluribus quæ pro clientibus in his litibus multifariam expendi, & ab aliis præstantissimis Advocatis animadversa vidi & audiui, & brevitatis causa omitto, distinctione rem hanc absolvam. Aut enim controversia super deposito voluntario pecuniæ fuit orta, & tunc si in sacculo signato cum in tali casu dominium ejus apud deponentes semper permanserit, ut in l. die sponsalium, 25. §. 1. ff. depositi, ibi: Qui pecuniam apud se non obsignatam, ut tantumdem redderet, depositum in usus proprios convertit post moram, in usuras quoque judicio depositi condemnandus est, ponderata illa quæstione, non obsignatam, per argumentum à contrario sensu, l. 1. §. eleganter versic. Si pecunia, ff. depositi, periculum ad dominum pertinuisse pluribus sententiis fuit decretum & stabilitum, maximè si probatum fuit pecuniam semper exitisse, nam Depositarius regulariter periculo rei depositæ obnoxius non est, nisi dolo suo proveniat, l. 1. §. si vestimenta, ff. depositi, l. sicut certo, §. nunc videndum, ff. commodati, §. præterea, Institut. quibus modis contrahit obligat, non vero si ex casu fortuito ex dictis juribus; Decius in l. in contractibus, ff. de regul. jur. & factum Principis minuente pecuniam, casus est solutus, ut per legem, item si verberatum, §. item si forte, ff. de rei vindicatione & l. apud Julian. §. constat, ff. de legat. 1. ita advertit in proposito. Gratian. tom. 1. disput. forens. cap. 521. n. 25. Si vero pecunia non in sacculo signato, sed simplici numeratione voluntariè fuit deposita, & Depositarius tantumdem reddere se obstinuerit, tunc cum in hoc casu non depositum proprium & regulare, sed irregulare contrahatur, ut in l. lucius 24. ff. depositi, ibi: Quod ita verum est si id actum esset, ut corpora nummorum eadem redderentur, nam sic ut tantumdem solveretur, convenit, egreditur ea res depositi notissimos terminos dict. l. dies sponsalium, §. qui pecuniam, l. Quintus, ibi: Viginti quinque nummos, quod apud me esse voluisti, & ibi: Quibus & primum prospiciant ne vacui tibi sint, id est, ut usurarum accipias, l. 1. §. sepe, ff. depositi, ibi: Sepe evenit, ut res deposita vel nummi periculo sint ejus apud quem deponuntur, ut puta si hoc nominatim convenit, l. 2. tit. 3. part. 5. ibi: Fueras ende si fuesse de aquellas cosas que se pueden cantar. o pesar, o medir, si quando la recibiese la fuesse dada por cuenta.

cuenta, o per peso, o por medida. Ca en ton-
zes pasaria a el señorío. ubi Gregorius Lo-
pez in scholio super verbo, fueras ende, do-
cet copiosissime, & summa cum eruditione
omnes qui ad sua tempora accuratè de ea
re scripsere, Dominus Joannes del Castill.
lib. 3. practicar. cap. 6. ferè per tot. & spe-
cialius, num. 31. utique in hoc casu pecu-
niæ depositæ periculum, & reductionem
ad Depositarium, utpote dominum, perti-
nere pluries in Senatu declaratum vidi, nec
mirum cum talis Depositarius debitor ge-
neris sit, & cum genus perire non possit,
tenebitur de periculo & casu fortuito, ut
elegantè per plures convincit rationes
Joann. Vincentius Honded. conf. 43. per
tot. vol. 2. Mandel de Alva conf. 3. num. 3.
Anton. Gomez 2. tom. variar. cap. 7. num. 3.
in princip. D. Joann. del Castill. lib. 3. cap. 16.
num. 34.

45 Aut depositum pecuniæ fuit † necessa-
rium, quia in jussu Judicis sequestrata
est, ut crebro accidit, in l. si fidejussor. §.
penult. ff. qui satisfac. cog. in l. si soluturus,
ff. de solution. & in l. si creditici, & in l. ac-
ceptam, Cod. de usuris, docet Angel. Peru-
sinus in tract. de sequestris, num. 4. Pichar-
dus in §. præterea. Institut. quibus modis re
contrah. oblig. num. 20. & tunc absque du-
bio periculum ad dominium etiam per-
tinet ex rationibus, & juribus supra ad-
ductis, cum semper dominium in eo reman-
serit, non in sequestro, ut pluribus addu-
ctis tradit D. Joann. del Castill. ubi proxime
num. 23. quinimò & possessio, ut in l. in-
teresse puto, ff. de acquirend. possession. Me-
noch. de retinend. possession. remed. 3. ex
num. 88. usque ad numer. 100. Corrasius
Miscel. Juris lib. 3. cap. 2. num. 12. cum tribus
segg. cui resolutioni non adversabitur text.
in dict. l. licet, §. res depositæ, ff. depositi, &
in cap. 1. de sequestration. possess. & fructuum:
in quorum conciliatione immorari fas non
erit, cum de ea latè egerint Charond.
verosimilium, lib. 3. cap. 6. Cujac. lib. 9. ob-
servat. cap. 33. Duaren. de sacris Ecclesie
ministeris, lib. 3. cap. 10. Robert. lib. 4. sen-
tentiar. cap. 6. Petrus Gregor. lib. 23. sin-
tagmat. juris cap. 3. num. 20. Pichar. in §.
præterea, num. 22. Institut. quibus modis re
contrah. obligat. D. Joann. del Castillo ubi su-
pra ex n. 15.

46 Et in deposito Judiciali, diminutionem
monetæ non periculo Depositarii, sed do-
mini ad quem pecunia pertinebat, addere
in pluribus libris obtinui, nisi in eis in
quibus probatum fuit pecuniam in nego-
tiatione ambulasse, nec stantem permāsisse.

Et idem in pecunia quæ pro redemptione
† alicujus census fuit parti oblata, & ip-
sa acceptionem renuente, per Judicem de-
poni apud aliquem fuit iussa, quia tunc
deposito rectè facto, periculum ad eum
qui recipere pecuniam debuit, spectabit,
ut resolvit Felician. 2. tom. de censibus lib. 4.
cap. unic. num. 6. ibi: Sed si deposita fors pe-
raret cujus periculum dicendum esset perire, &
distinctione difficultas absolvenda est, ut si
creditor justè recusaverit depositum recipere,
debitori pereat, si minus creditori, & l. qui
decem in princip. & l. creditor. oblata in
principio, & utrobique Bart. & DD. com-
muniter, ff. de solution. l. 1. Cod. de susceptor.
& Arcariis, lib. 10. plurimos in eam sen-
tentiam recenset Tiraquel. de tract. con-
ventionali, §. 4. gloss. 6. num. 34. illam se-
quutus consensit Petrus Folerius, dict. vers.
instrumentum gratiæ, n. 50. & ita obtinui in
causa & lite Villæ de Rus, † contra Co-
48 mitem de Villamor super deposito fortis
principalis cujusdam census, decem sep-
tem millia ducatorum, quod ego totis vi-
ribus legitime esse factum contendebam
ante editionem pragmaticæ diminutionis
& reductionis prædictæ monetæ, ac per
consequens, periculum ejus ad Comitem
spectare debere, ex supra relatis legibus &
doctrinis.

Et licet aliquantulum divagari videtur;
inter alia obstacula quæ illi deposito op-
ponebantur, illud potissimum & disputa-
tione dignum fuit valdè controversum &
ventilatum, quod depositum † prædictæ 49
quantitatis non fuit Comiti personaliter
intimatum, nec potuit, quia Comes tunc
temporis, ex delegatione Regia Ducis Ge-
neralis officio interviebat in Fortalitio de
Larache, quod licet hujus Regiæ Coronæ
dominio sublit, longe tamen ab Hispaniæ
Regno distat, & in territorio Africæ situm
manet; cum tamen conditione expressa
obligationis census cautum erat, quod so-
lutio monetæ, cum de redemptione census
ageretur, Matrui esset facienda, ac Comiti
vel illius successori in majoratu intimanda,
& apud Thesaurarium villæ pecunia esset
deponenda. Unde in facto contingit, quod
cum Comes absens, & exter à Regno esset,
præstata absentis informatione, bonis ejus
fuit defensor creatus, cui tale depositum
loco Comitis fuit intimatum, & cum hac
intimatione, pecunia jussu Judicis apud
Thesaurarium fuit deposita, & post unde-
cim dies pragmatica diminutionis monetæ
fuit promulgata.

Ut autem periculum diminutionis Co-
mes

mes vitaret, ex parte ejus objiciebatur, quod
 50 talis † intimatio, ut depositum fieret, ne-
 cessario ei in persona fieri debebat, quan-
 do quidem certo certius constabat in præ-
 dicto Fortalitio esse, ubi copia ejus haberi
 poterat, & in suum dictamen licenciatus
 Perez del Pulgar, & Dominus Didacus
 Nuñez del Castrillo, doctissimi, & per-
 accuratissimi Advocati, qui partes Comit-
 is agebant, inter alia, *decisionem* 15. Gamæ
 Lusitani expendebant, junctis pluribus
 adductis per suum additionatorem Flores
 de Mena virum doctrinæ, & eruditione
 laudabilem, Carrione natum (unde & ego
 ortus sum) in qua decisum manet absen-
 tem ab his Regnis, in loco quantumvis
 remoto, & distant, etiam apud Indos, dum-
 modo sedes, vicinitas aut habitatio ejus
 nota, & certa sit, necessario personaliter
 citandum esse, ex iuribus & rationibus
 ibi perpenfis, & à me ex animo brevitatis
 causa omisissis.

Ego tamen defensorem ei creati in hoc
 casu posse, & prædicto defensori intima-
 51 tionem † pecuniæ oblata factam sufficere,
 ut depositum post eam factum firmiter
 exequentibus administrabam: & primo
 ex eo quod quando lis moveretur contra
 52 absentem à Regno, defensor ei † creati
 debet cum quo acta fiant, & intimatio-
 nes, quæ alias in persona fieri debebant,
 ex gloss. communiter approbata per text.
 ibi: in l. ab hostibus, ff. ex quibus caus. ma-
 jores, & de iure nostro Regio est textus
 formalis, in l. 12. tit. 2. part. 3. ibi: *Vega-*
das ay que captivan, o no son en la tierra
aguellos contra quien el demandador quiere
fazer su demanda, o mueren sin herederos,
por quien anda fincar sus bienes desampara-
dos, o porende el que quisiere facer tal de-
manda, como esta de pedir al Juez del lugar
que de quien guarde en aquel pleyto, los
bienes de aquel a quien quiere demandar, e
el deberlo fazer, e esto es por que su señor non
seria y para responder non otro por el, e quan-
do tal guarlador fuere dado, puede entrar en
Judicio con el, e todo quanto razonare, o scie-
re por el derechamente, e sin engaño sera va-
ledero tambien como si estuviessen delante aquel
cuyos fuessen los bienes, ubi Gregor. Lopez
in verbo, que captivan, tradit Bald. in l. cum
proponas, Cod. de bon. Autorit. Judic. pos-
sidend. Menoch de arbit. Judic. lib. 2. cen-
tur. 2. casu 130. Suarez de Paz in sua praxi
tom. 1. part. 3. num. 5. Joann. Gutierrez de
jurament. confirmatorio, 1. part. cap. 23. n. 5.
 & 6. qui firmiter tenent ad creandum
 hunc curatorem, seu defensorem non esse

necessarium præcisè absentiam extra Re-
 gnum, sed satis esse extra Provinciam vel
 territorium, ubi fieri debet Judicium, idem
 Joann. Gutierrez lib. 1. *practic. quest. 133.*
super intellectu legis, 19. tit. 20. lib. 4. novæ
Recopil. in illis verbis, Y dados los dichos
pregones, sea citado el dicho deudor, para el
dicho remate en su persona, si pudiero ser avi-
do. Ubi resolvit non esse debitorem per-
 quirendum, vel citandum personaliter si
 extra Provinciam abfuerit; Parlador. lib. 2.
rerum quotidian. cap. fin. 5. part. 5. num. 14.
 Secundo & non leviter, quia nullus in iure
 arctatur, ut cum maximis sumptibus &
 expensis † quærat adversarium absentem,
 ut cum eo litigii concertationem (quam
 intendit) ineat, ut colligitur ex textu
 eleganti, in l. Sed & hæc persona, 35. §. non
 solum, ff. de Procuratoribus, ibi: *Ceterum*
cogi cum etiam in Provinciam de Roma abire,
vel è contrario, vel à Provincia in aliam Pro-
vinciam, & defendere durum est. Conducit
 text. in l. idemque, 16. versic. sed hoc ff. pro
 socio, gloss. in l. feminas, ff. de Procuratori-
 bus, docet Rodericus Suarez in l. 2. tit. de
 los emplaçamientos, lib. 2. fori legalis, §. al-
 terius queritur, num. 4. ubi ex ipsamet ra-
 tione contendit debitorem principalem,
 extra territorium vel Provinciam absen-
 tem exequendum non esse; Gregor. Lopez
 in l. 9. tit. 12. part. 9. gloss. 1. & in l. 11. tit. 7.
 part. 3. in verb. de ymbiar su personero, Joann.
 Gutierrez dict. cap. 28. de jurament. confir-
 mat. 1. part. num. 4. cum tamen certissi-
 mum sit quam ingentes sumptus necessa-
 rio causarentur, si esset mittendus nun-
 tius ad citandum absentem extra Regnum,
 & quam difficilis esset aditus circa per-
 sonam Comit-
 is in tali Fortalitio existentis
 & tam magno inservientis officio, ut ei
 quidquam intimaretur, & quod tem-
 pus in huiusmodi intimatione faciendæ de-
 liberetur.

Certò in casu litis de qua contende-
 batur, fortius urgebat consideratio, quia
 concilium Villæ de Rus depositum pecu-
 niæ, super cuius intimatione controversia
 fuit exorta, ad redemptionem census, †
 54 cujus obligatione premebatur, fecit; quæ
 utique redemptio tam ex natura actus
 quam ex expressa partium conditione in
 censu posita, remorari, ex temporis inter-
 vallo non poterat, ut est plusquam notum,
 ut docet Covarr. lib. 1. *variar. cap. 9. num. 8.*
 versic. postremo, & prosequitur latè Gaspar.
 Roderic. de annuis redditibus, lib. 1. *quest. 6.*
num. 44. & lib. 2. quest. 10. num. 3. unde con-
 ditio intimationis faciendæ Comit-
 is vel pos-
 sessori

fessori majoratus æquitate, & forma imposita censetur, quæ conveniret naturæ actus, ut in *l. ita stipulatus*, 115. §. *item si quis*, ibi: *Et ipsius rei naturam*, ff. *de verbor. l. proculus*, ff. *de usufruct. l. insulam*, ff. *de præscriptis verbis*; quia quod naturaliter inest pro expressa haberi debet quasi ipsa natura loquente. Bald. *conf.* 330. col. 1. vol. 3. docet Cravet. *respons. pregonero*, num. 318. & *de antiquis temporibus*, 4. part. num. 222. Tiberius Decian. *respons.* 57. num. 61. vol. 1. Menoch. *de arbitrar.* 1. casu 199. num. 2. Olasc. *decis. pedemontan.* 95. D. Joann. del Castil. *tom.* 5. cap. 86. & 87. & cap. 13. *tom.* 6. num. 20. quod si creditor census absens extra Regnum, personaliter esset citandus, libertas redimendi differeretur, & quodammodo difficilis admodum, & pene impossibilis reddebatur contra naturam actus, ut rectè animadvertit & summè commendat Filiucius 2. *tom. de censib. lib.* 4. cap. unico, num. 5. ibi: *Illud iudicio meo eximium pondus & momentum habet, quod antea expenderam, scilicet redimendi facultatem in eadem libera debitoris voluntate nullo modo posse amitti, auferri, restringi aut coarctari*,

Quartò in casu proposito, id est de mente † Roderici, *lib.* 2. *de annuis redditibus*, quest. 15. num. 55. & 56. Quibus utique fundamentis non obstande decisionem Gamæ cum ibi adductis, & per Flores Díaz de Mena in additione ad eam, firmiter intendebam; nam jura, & DD. ab ipsis adducti procedunt in diverso casu, nempe, quando quis de novo litem movere intendit contra absentem de cuius domicilio & habitatione non dubitatur; tunc enim nihil mirum quod personaliter citari debeat, ut jam subjeci, an verò contendere velit, ut in l. & ex rationibus ibi adductis.

Nec iterum pro parte † Comitris illud, in quo etiam innixi Advocati sui pedem firmabant, Comitrem ut pote iussu principis, & Reipublicæ causa absentem à Regno, ut præsentem judicari debere, vel saltem restitui posse adversus æstimationem factam cum defensore nominato vel cursum temporis eum constituentem in mora, ut in l. 1. ubi notant, Bald. *Cod. ex quibus caus. majores* & in l. 2. §. *legatis*, & in l. si quis in legatione, ubi notat Barb. ff. *de iudic. & in l. penult. versic. ultim. ff. de legationib.* prosequitur latè Bonifacius Rugerius, *conf.* 2. per tot.

Sed respondebam multipliciter & primò quòd restitutio † non fuit petita, secundò quòd etsi petita esset absentia Rei-

publicæ causa vel iussu Principis, qui ejusdem regitur metis, & clauditur cancellis, ut per Cevall. *conf.* 4. n. 4. non præstat excusationem in casibus, in quibus potuit, quis Procuratorem vel latorem relinquere, ut in *l. fin. Cod. de jurisdict.* Rogerius *dict. conf. ex num.* 5. Tiberius Decian. *respons.* 121. n. 24. vol. 3. ubi ait quod quando quis potest remove impedimentum absentiae & non remove mittendo vel relinquendo Procuratorem, & non facit, sibi est imputandum ex Doctrin. Barthol. per illum text. in *l. sed & si per Prætozem*, §. 1. *versic. sed nec ad eos*, ff. *ex quibus caus. majores*, ubi probat, quod non dicitur impeditus, qui de facili impedimentum remove potest, & id ipsum tradit in *l. quibus diebus*, & plura in proposito congerit Ignarius Diaz del Villar, in *sua Sylva respons.* 2. lib. 1. n. 47.

Tertiò quod restrictio ob absentiam † 58 causa Reipublicæ censebatur, quando foret læsus, vel actus sic fieret, dicto quod non adfuisset, ut in *l. his qui Reipub. causa antepenult. ff. ex quibus caus. majores*, docet Socin. *conf.* 116. in *presenti consultatione*. à n. 3. vol. 4. Tiberius Decianus *respons.* 69. vol. 2. num. 9.

Sed, ut intra limites nostræ materiæ includamur, & ad propositum à quo digressi fuimus, reversum faciamus, hic disputanda se offerebat quæstio illa, utrum Thesaurarius pro pecunia Regis, vel deposita, sibi à latronibus † furto subtracta teneatur, an vero allegans & probans casum fur- 59 tivum, immunis sit. Qua de re latissimè agit & per argumenta & rationes subtiliter procedit Bursat. omninò videndus, *dict. conf.* 325. *tom.* 3. nec enim in hac & aliis similibus quæstionibus latissimè per eum ibi agitatæ immorari fas est, cum ibi, & dubia, & resolutionem accipere vales.

Unde cum Comes etiam si Martii adesset necessario teneretur recipere, nec recusare ullo modo poterat, consequenter dicebam nullam inesse, nec potuisse considerari ob absentiam læsionem, ut talis restitutio concederetur, & ita obtinui, & quia articulus iste in Curia anceps fuit reputatus, & ad secundam Aulam remissus, obiter circa quæstionem periculi diminutionis monetæ quoad pecuniam depositam, hanc litem & Regales Senatus decisiones memorare non erubui.

Verum pro Coronide hujus Capituli scias quomodo Thesaurarius, † scribere 60 in suo libro debeat, & qua forma & stylo pecunias,

pecunias, quas intuitu sui officii recipit, at-
tente advertas velim quæ in proposito
summaque cura, & ingenti studio retulit,
& cumulavit Petrus Surdus dict. conf. 391.
his verbis, *Convenire porro non possunt cum*
46 *Alciato, qui in conf. 100. num. 12. & se-*
quenti, voluit Thesaurarium non teneri su-
per libro suo scribere species monetarum re-
ceptas sed sat esse si ponat earum valorem jux-
ta tempus quo illas recipit, id quod post fir-
mat etiam Bursat. dict. conf. 395. num. 1. us-
que ad 12. movetur autem eorum uterque,
quia nec in legibus, nec apud DD. reperitur
cautum quod eo modo libri componatur; quā-
doquidem rationum liber componi ita debet,
ut intelligantur omnia singulariter, non in
summa aut in confuso, adeo quod ex eo cognos-
ci possit veritas, & falsitas descriptorum, l.
ancepenulim. ff. de condit. & demonstrat.
Bart. in conf. 150. Cum prædicta examina-
rent, in fin. vol. 1. Socin. versic. 113. num. 3.
& 4. volum. eo quod sigillatim describi de-
bent omnia, & dicit Angelus, in conf. 277.
num. 6. quem sequitur Socin. in locis citatis ita
debere esse clarum librum ut deprehendi pos-
sit an probe vel improbe rationes sint in ea
relate, Plot. in tract. de institut. Jur. §. 9.
num. 3. & dicit Bart. in l. comperimus, Cod.
de navicula, lib. 11. quod liber officialis con-
tinere debet singulariter omnia, ita quod con-
tineantur allegat. l. neminem, Cod. de
susceptoribus, Socin. Junior. in conf. 148.
num. 6. & seqq. volum. 1. ubi dicit describi
debere omnia apertè & distinctè, ut singula
valeant decerni, & quod descriptio fieri de-
bet singulariter. Roland. late alios allegans,
in conf. 48. num. 20. volum. 1. & præter eos
Decius in conf. 110. num. 8. & seqq. Decian.
in conf. 85. num. 25. volum. 2. & latius in
conf. 49. num. 18. vol. 3. ubi addit Roman.
Gail. Paris & Gratian. Menoch. de arbit.
Judic. casu 209. num. 14. Sed non potest dici
singularis, distincta, & aperta descriptio pe-
cuniarum, quando ejus forma vel species non
designatur, itaque cum plurimum differat au-
ream & argenteam recipit monetam, cujus
idem valor extrinsecus in Regione passim solo
etiam temporis cursu mutari solet, an verò
anteriori liga vel are contaminatam exige-
ret, dignosci possit, an eam recipit cujus valor
augetur vel aliam de cujus augmento nihil
est sperandum præterea liber rationis contine-
re debet omnes res, ut dicunt prædicti, DD.
ut videmus idem esse in inventario; quia in
eo debent omnia describi, & si quid omittatur
pro eo in litem juratur, l. fin. Cod. de arbit.
trar. tutor. l. tutor. qui repositorium, ubi
Bart. col. penulim. ff. de administ. tut.

Corn. in locis præcitatis, Ruin. in conf. 29.
num. 11. versic. & ex alio etiam, vol. 5.
Castro. in conf. 124. colum. final. vol. 1. Plot.
in dict. §. 5. num. 28. Phanuc. in tract. de
inventar. part. 3. n. 30. & paria sunt admit-
tere bona vel adscribere, sed non perfectò,
nam in tali casu juratur in litem perinde ac
si non fuisset aliqua facta descriptio, Bart.
dict. conf. 150. Socinus & alii apud Plat. in
dict. §. num. 29. in fin. & in inventario
poni debet clare & distinctè pondus, nume-
rus, mensura, qualitas & quantitas, l. si
quis intra, Cod. de bon. præscript. ubi Bald.
notat, & dicit Bart. in dict. l. tutor. qui re-
positorium col. 2. quod rerum signa describi
debent, repetit. Papa in forma libelli quo
agit ad red. ratio. colum. 3. versic. adhuc
quæritur, & talis fieri debet descriptio quod
creditor reveletur ab onere probandi, & possit
ex ea sola convenire Administratorem, ut in-
quit Castro dict. conf. 124. in fin. vol. in 1.
ubi allegat. gloss. 3. & Bart. Plot. qui alios
cit. dict. §. 5. num. 29. versic. & si ex ipfis
inventariis, Roland. in conf. 3. num. 43. vol.
2. & in tractatu de inventariis in tertio,
versic. omittendum quoque, num. 2. fol. mi-
hi 79. late etiam Phanuc. in dict. tract. part.
3. num. 30. & in prædictis locis inferunt ad
estimationem, & alias qualitates: at si The-
saurarius in lib. non describat qualitatem &
speciem moneta, non poterit Princeps in
exigenda ratione cognoscere, an fideliter res
gesta fuerit, sed cogitur probare quas, &
quantas ille receperit monetas, ex quibus po-
tuerit lucrum fieri circa allagia vel extrinse-
cum valorem, & cum jura dicant quod qua-
litates omnes sunt annotanda, inferi potest
quod etiā species moneta poni debet, est enim
qualitas, intelligo tamen de monetis ex puro
auro, & argento, & his tantum quorum ex-
trinsecus valor hac Regione crescere solet cursu
temporis tantum, nulla accedente alia ratio-
ne, & sic de illis, quas sic describi potest in-
teresse Principis, sic enim servandum esset in
rebus quorum valor in tempore augetur, vel
minuitur, puta in bovibus, equis, & aliis ani-
malibus: certè si in illis descriptio fieret sine
qualitate, non esset recta, & quamvis dis-
ta jura loquantur de inventariis, eadem est
ratio in libro rationum, qui quod ejusmodi
officiales vices tenent in inventariis, quin-
imò etiam in his, qui ultra librum faciunt
inventarium liber ipse est loco inventarii &
si quid in inventario omissum est, habet-
tur pro descripto si in libro ponatur, ut per
Joann. de Prato conf. 93. inter consilia Cal-
can. & Jacob. de Grachis conf. 95. cod. in
loco Craver. in conf. 275. num. 12. versic.

Et in terminis, & in conf. 931. num. 1. Vbi addit Cornium & non potest diversitatis ratio assignari, quare officialis vel Administrator quivis non teneatur in libro describere qualitates rerum, quæ ad ejus manus pervenerunt, ita ut & toto libro convinci possit, designant igitur Alciat. & Bursat. dicere, quod non reperitur in jure decisum quod teneatur Thesaurarius describere speciem monetæ, quoniam satis reperitur, cum dicant jure teneri eum omnes qualitates describere, & librum taliter conficere, quod ex eo solo fundetur domini intentio & non dicatur in lege omissum id quod sequitur ab expresso: Socin. in l. hæredis mei, §. cum ita, num. 11. ff. ad Trevell. Paris in conf. 66. num. 62. volum. 3. Cravet. conf. 149. num. 11. Roland. conf. 27. num. 34. volum. 4. Rem. conf. 37. num. 17. Menoch. in conf. 24. num. 15. Sicut nec in illud in quo militat eadem ratio, Oldrad. dict. conf. 224. col. 7. post med. Bald. in conf. 95. col. 4. Tiraq. de retract. consang. §. 2. gloss. 1. num. 19. Socin. Junior. conf. 128. num. 190. vol. 1. Paris conf. 16. num. 24. vol. 3. Cravet. conf. 130. num. 7. Menoch. de arbit. Judic. casu 63. num. 10. in facto autem cum lex dixit omnes qualitates esse describendas, necessario deberi inferri quod describatur moneta species, quæ est qualitas, & satis est dixisse in genere de omnibus qualitatibus, tantum enim operatur generalis dispositio circa contenta in genere, quantum specialis circa particularia, l. si dico in fin. ff. de administration. tut. gloss. magna, in l. si his qui, ff. de jur. fisci text. in l. filius-fam. §. Divi num. 96. de legat. 1. Roland. conf. 62. n. 38. vol. 2. Sic cum eadem militet ratio in specie pecunie, quæ in ceteris aliarum rerum qualitatibus, ut supra dixi, non dicatur omissum sed comprehensum in lege.

Et tandem ut colophonem capiti huic imponamus, illud meminisse etiam juvabit, quod si pecunia Judicis jussu, apud Thesaurarium vel Depositarium ꝑ constituta & deposita, iterum ad petitionem alterius creditoris sequestrari videatur, & Depositario, seu Thesaurario Judicis mandato intimeretur, quod eam retineat, nec absque ejus ordine alii tradat, tunc in isto casu si quilibet ex creditoribus sententiam consequatur, ut sibi solutio fiat, Thesaurarius aut Depositarius prædictâ sententiâ requisitus non tenetur, statim solvere nisi compulsus à iudice, & protestatione vel appellatione ab ejus mandato interposita, alias non rectè solvit, sed potius periculum suberit, ut in l. ait prætor. 7. §. permittitur versic. Quod tamen, ff. de minoribus, ibi:

Quid tamen si Prætor decernat solvendum esse securum dubitari potest, puto autem si allegas minorem esse, compulsus sit ad solutionem, nihil ei imputandum, docet Parlador. lib. 2. rer. quotid. cap. fin. §. part. §. 17. n. 7. Joan. Gutierrez lib. 1. pract. quest. 113. Aven-dan. in dictionar. verb. fuerza, quæ est verissima opinio, & amplectenda, quidquid Afflict. decis. Napolit. 150. num. 20. arguere tentaverit, & inde quæ in proposito adducit Didac. Perez in l. 1. tit. 10. lib. 3. ordinament. quest. 15. col. 1144. Aceved. in l. 13. tit. 9. lib. 3. novæ Recopill. Et regulariter quodlibet ꝑ depositum Judiciale absque jussu Judicis revocari non potest, nec pecunia seu bona deponenti vel alii sunt restituenda, l. si oleum in princip. ubi gloss. Bart. Bald. & alii, ff. de dolo, docet in terminis Paul. de Castro in l. receptam, n. 3. Cod. de usur. ubi quod si Depositarius rem restituat sine judicis autoritate non liberatur, Romanus conf. 287. Tiraquel. de retract. conventional. §. 4. gloss. 9. num. 2. post Bald. in l. fin. num. 7. in fin. versic. Item nota quod sufficit depositario, Cod. de reb. Auth. Jud. possit. Paris ad Bart. in l. acceptam, & ibi Salicet. n. 2.

Cui resolutioni nihil oberit text. in dict. l. acceptam, huic enim in proposito non singulariter satisfacit Petrus Surd. omninò videndus, conf. 383. vol. 3. num. 30. ibi: quia textus non dicit quod liceat Depositario restituere depositum, sed quod debitor non potest facto deposito conveniri à creditore, nisi in casu quo depositum recipit, quod esse potest de facto non de jure, ita Bald. ibi num. 4. versic. si autem eam, & idem dicit Salicet. ibi num. 2. intelligendo de recuperatione facti non juris.

Secundò responderetur quod si Bartol. sensit ꝑ contrarium, ejus opinio est falsa & 63 contra eum stant Castr. Rom. Salicet. Bald. rectè resolvitur, nisi eadem interveniente autoritate, ut per Castr. dict. l. acceptam num. 3. quod dum textus loquitur de restitutione depositi, intelligit si facta sit jussu Judicis, quæ intelligentia admitti etiam debet, ut consilientur contrariæ Doctorum sententiæ, cum non textus loquatur de restitutione intelligi debet, de ea quæ facta sit legitimè secundum regulam, quod omnia supponuntur habilia cum de uno disputamus, §. in extraneis Institut. de hered. qualis & differt, l. qui in testament. in princip. ff. de testam. cap. 2. de stat. & qualis. in 6. & hoc modo etiam responderetur ad illud objectum quo dicebatur DD. dicentes depositum reperi posse non aliter intelligi

intelligi posse, quàm de judiciali ex quo non valet depositum, nisi factum sit iussu Judicis Sal. l. 1. in princ. Cod. qui post in pign. habeantur, fol. 108. ut per Alberic. dict. l. acceptam, num. 8. Bald. dict. num. 2. Alex. cons. 75. num. 6. vol. 7. Roland. in cons. 63. num. 3. & 32. vol. 1. Menoch. de arbitrar. Judic. casu 118. Nam etiam illi loquentes de repetitione intelligi debent, accedente Judicis autoritate, sed frustratoria est hujusmodi disceptatio, quia in judiciis sequi debemus Doctorum sententias & decisiones, quæ in terminis definiunt controversias, & ideo cum clara sit Castr. & aliorum decisiones non est per argumenta ab ea discedendum.

64. Salarium † Depositario Generali, et si suapte natura gratuitum officium sit, ut in l. 1. versic. gratuitum, ff. mandat. l. 1. §. si vestimenta, ff. depositi & l. 2. §. penult. ff. de bonor. raptorum, Didacuz Perez in l. 1. tit. 10. lib. 3. ord. gloss. versic. Quero octavo, tamen speciali Scheda seu provisione Regia solet ex bonis & redditibus Concilii oppidi seu universitatis persolvi, ex Doctrin. Angeli, in l. interesse puto, ff. de acquir. possess. Authent. text. in l. fin. Cod. de bon. authent. Judic. possit, & ita testatur Avendaño 2. part. per tot. cap. 10. n. 17. versic. decimo tertio, lib. 5. politic. cap. 4. num. 32.

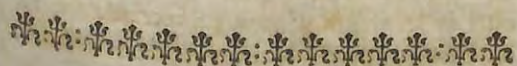
65. Sed dubitare sæpius vidi, utrum † Depositarius pro restitutione & solutione depositi, si nobilis est, vel agricola, vel quomodocumque privilegium habeat, ut pro debito civili incarcerationi non possit, tale privilegium in hoc casu amittat, & eo potiri non possit. Et sanè privilegio potiri non debere ex eo probatur, quod nobilis vel agricola, licet ob debitum civile regulariter incarcerationi non possit, ut probatur in l. miles, ubi communiter notatur, ff. de re judic. l. medicos, 6. Cod. de professorib. & medic. lib. 10. & argument. text. in l. 3. §. tutores reportorium, versic. Sed sciendum est, ff. de suspectis tutoribus, & in l. 3. cum tribus segg. & in l. 14. tit. 2. lib. 6. Recopill. ibi: Que ningun hidalgo pueda ser preso, ni encarzelado por deuda que deba, l. 79. taur. ibi: Omnes scribes, Covarr. lib. 1. variar. cap. 1. num. 14. & in cap. quamvis pactum in initio, part. 2. num. 5. Dueñas regul. 278. lim. 3. Bañeza de inope debitore cap. 16. num. 7. Ocalora de nobilit. 5. part. cap. ultim. num. 2. Joann. Garc. de nobilit. gloss. 1. num. 8. Gutierrez de juram. confirmator. part. 1. cap. 16. num. 1. Narbona in dict. l. 14. tit. 2. lib. 6. Collantes in pragma-

tica agrorum, lib. 2. cap. 16. Ignatius del Villar. in loco Statii referendo, supra citati: tamen communiter agnoscunt rectè posse agricolam, vel nobilem pro debito ex delicto, vel quasi delicto descendente, incarcerationi, & expressè ita decisum extat, in dict. l. 79. Tauri, ibi: Que no ayan lugar ni se platiquensi la tal deuda descender de delicto, quasi delicto, antes mas que por las dichas deudas esten pressos, ne occasione talis exemptionis invitarentur, & propiores sint ad delinquendum, & ut pœnæ incarcerationis metu, dolos fugiant, & delicta perhorrescant, ut consideravit Martienz. in l. 6. tit. 8. lib. 5. Recopill. gloss. 1. num. 4. Unde nobilis, vel agricola, qui bonis cessit, secretè bona occultavit, privilegium exemptionis carceris amittit, ut in l. 4. tit. 15. part. 5. ubi gloss. verb. mal meterse, & idem erit si ante capturam studiosè & in fraud. creditor. notat Anton. Gomez in dict. l. 79. Taur. num. 2. & tom. variar. cap. 11. num. 52. Gutierrez ubi supra num. 24.

Privilegium enim videtur † amittere, 67 qui eo abutitur, in cap. privilegium, 1. quast. 3. §. fin. in vero, Cod. de jur. deliber. ibi: Nec enim beneficio Principis debet perfrui, qui mandatum ejus contemnit, Tiber. Decian. l. 8. cap. 3. tom. 2. tract. crimin. num. 62. Unde maritus ob dolum † privatur privilegio reverentiali quod habet regulariter & ei competit adversus uxorem, ut sentit Aretin. in l. alia, §. eleganter, col. 2. in princip. ff. solut. matrim. & facit textus in l. penult. ff. de jur. dot. ibi: Quid enim si socer specie futura dotis induxerit generum, & cum sciret se prestare dotem non posse, id egerit, ut genero insidiaretur; juncta gloss. fin. quæ ita ait: merito enim in solidum tenetur, idem & de marito, & de socio dicitur, ubi dolum commiserint, ut in solidum condemnentur, l. etiam & l. si constante, &c. Et maritus dissipans dolosè bona sua, amittit privilegium ne exequatur ultra quam facere possit; ut in l. etiam §. licet, ff. solut. matrim. observat expressè Bald. Molet. de dote, part. privileg. 14. Barbosa in l. maritum, 13. num. 101. versic. Quinto limita, ff. solut. matrim. & idem in nobil. vel agricol. neganti in contractu esse nobilem, & agricolam, ut argument. text. in l. 1. Cod. ad Macedon. & in l. 1. Cap. si minor se majorem dixerit: observant supra relati, qui plura alia exempla tradunt, præcipuè Guttier. & Collantes dict. loc. Acced. in l. fin. tit. 21. lib. 4. nova Recopill. n. 17. & 58. & n. 70. & 88.

68 Nobilis vero seu agricola qui depositum
† non restituit, furtum committit, & bonam fidem non agnoscit, ut in cap. 1. de deposito, l. qui depositum, Cod. depositi, lib. 1. §. qui furti, ff. de his qui notantur infam. l. si is cui de furti. l. si sacculum, ff. deposit. §. placuit, Instit. de oblig. qua ex delict. & in duplum in hac actione furti damnatur, §. qua duplici, versic. sed ad furti Instit. de action. l. 8. tit. 3. part. 5. ubi Gregor. Lopez gloss. 2. Ergo consequens est, quod pro deposito restituendo possit incarcerari.

69 Quam utique sententiam & observationem † amplectuntur DD. suprà relati, præcipuè Narbona, & Collantes ubi suprà num. 32. Montalv. in l. 7. gloss. magna, tit. 15. lib. 3. fori, Didacus Perez in l. 1. & indiduo, Ignatius del Villar. in silv. respons. lib. 2. respons. 16. cap. 2. ex num. 38. ubi limitat, ut non procedat in eo qui verè rem depositam non acceperit, nec constiterit, in usus suos convertisse, etiamsi depositum instrumento publico confessus fuerit, ut ad legem Depositarii, prout cum nitore solet fieri, se obligaverit; nam is qui depositum non accepit sed confessus fuit accepisse, verus Depositarius non est, & depositum factum & confessum non gaudet privilegiis veri depositi, ut tradunt Bald. Angel. Aretin. & Jas. in l. si ita stipulatus, §. Chrisogonus, ff. de verb. obligation. Bald. conf. qui plures refert, in l. 9. gloss. 4. tit. 11. num. 4. lib. 5. Recopill. Carroc. tract. de deposit. 1. part. cap. 2. Faquin. controvers. Juris lib. 2. cap. 92. qui tamen contrariæ opinionis plures sequaces refert, D. Joannes del Castill. lib. 3. practicar cap. 16. numero 9.

CAPUT XII.

De Officio publici Horrei Depositarii, qui vulgo dicitur Mayor domo del Posito.

SUMMARIUM.

- 1 Fames magna, victusque defectus quantum mala in populo creare soleant.
- 2 Horreum unde panis suppeditetur, potissimus modus est ad hominis sustentationem.
- 3 Horrea publica resque frumentaria ordinabantur apud antiquos.
- 4 Horreorum publicorum usus apud Romanos & à quo inventus fuerit.

- 5 Horrea publica plura habebant Romani, præter frumentaria.
- 6 Horrea publica vulgo posito seu alhondigas in Hispania non multum antiquitatis habent.
- 7 Depositarius publici Horrei à quo regulariter nominari debeat.
- 8 Depositarii publici Horrei officium nemo recusare poterit.
- 9 Depositarius Horrei publici quibus dotibus exornatus esse debeat.
- 10 Fidejussores idoneos prestare debet publici Horrei Depositarius, antequam ad officium admittatur.
- 11 Cautio juratoria non sufficit publici Horrei Depositario ad hoc ut ad officium admittatur.
- 12 Depositarius Horrei publici tenetur librum suum habere.
- 13 Administrator quilibet qui rationem reddere tenetur, debet habere librum cum partitis dati & recepti, & ubi etiam describantur singuli actus sue administrationis.
- 14 Administrator si quid in libro scribere omiserit in dubiū Reipublica tenebitur.
- 15 Annona descriptio debet gratis fieri à Depositario, nec à vicinis pro ea facienda, aliquid extorqueri potest.
- 16 Depositarius Horrei tenetur cuilibet annonam & pecuniam frumentariam deferenti facere apocham de summa vel quantitate recepta.
- 17 Apoche facta ab Administratore præstatur plena fides contra ipsum Administratorem.
- 18 Administrator horrei publici secum debet habere unam ex tribus clavibus quibus arca præcludenda est, in qua Pecunia horrei reconditur.
- 19 Frumentum privatorum non potest suscipi in Horreo publico ab ipsius Administratore.
- 20 Frumentum in Horreo publico positum, quidquid damni ex negligentia Administratoris patitur, tenebitur ipse persolvere.
- 21 Depositarius si aliquid frumenti Horrei publici, vel pecuniam in arca depositam in proprios usus converterit, vel autoritate sua alicui mutuo dederit, quali pœna plectatur.
- 22 Pecunia publica nemo ad alium usum quam destinatum, uti potest.
- 23 Depositarius qui frumentum Horrei publici, vel pecuniam ad suos proprios usus convertit, præter aliam pœnam tenebitur in quadruplum.

- 24 *Depositarii Horrei publici officium debet tantum esse annale, nisi speciali consuetudine vel decreto Decurionum ex iuxta causa facti, in biennium protrahatur.*
- 25 *Depositarius Horrei debet singulis annis rationem reddere.*
- 26 *Depositario Horrei publici decet assignari salarium moderatum.*
- 27 *Horrei publici Depositarius non debet lucrari incrementa tritici quæ vulgo dicuntur Creces.*

1 *U* M inobedientia † populi, sæpè sæpius ex magna fame, & victus defectu oriri soleat, unde etiam tumultus, legum transgressiones & seditiosi conatus; ita Lucan. in *Pharsalia*.

Nescit plebs jejuna timere.
Senec. lib. 3. *Epistolar.* adduci tum difficile quidem est, *Quirites*, ad carentem auribus ventrem verba facere, venter præcepta non habuit, poscit, appellat. & Cassiodor. *disciplinam servare non potest jejunos exercitus, dum quod deest semper præsumit armatus.* Unde Aristotel. lib. 1. *politicor.* cap. 8. & lib. 7. etiam cap. 8. affirmat præcipuum & essentiale cujusque Reipublicæ & gubernationis ejus in abundantia victualium consistere.

2 *H*orreum autem † quod panem suppediet, Princeps & potissimus modus est ad hominis sustentationem, ut habetur in *Psalm*o 103. ibi: *Et panis cor hominis confirmat: docet Valles in lib. de sacra Philosophia, cap. 27. quem refert Lassart. de gabell. cap. 7. num. 20. ubi ait: ob excellentiam ratione victus, panem coctum exemptionem Gabellæ potiri, & sufficiat pro ejus magna rei commendatione, quod in oratione Dominica JESUS-CHRISTUS, Magister noster docuerit nos humiliter à patre cælesti panem nostrum quotidianum exposcere, tanquam temporalium necessarium maximum, licet in altiori sensu de spiritali pane, talis petitiō possit & debeat intelligi.*

3 *Q*uapropter semper res † frumentariæ, & ut publica Horrea ordinarentur apud præcos fuit maxima cura, quorum antiquissimus usus est inventus, ut habetur, *Genes. cap. 41. ibi: provideat Rex virum sapientem, & industrium, & præficiat eum terræ Egypti, qui constituat præpositos per cunctas regiones, & quintam partem fructuum, congreget in horrea. Quod utique consilium*

ex ore Joseph filii Jacob. prodit, de quo Philon. lib. 3. *de Joseph. propè fin.* Abulens. *quæst. 2. cap. 41. super Genes. Pinera in Monarchia Ecclesiastic. lib. 2. cap. 12. S. 3. Magister Villegas lib. 2. de Patriarch. & Prophet. in vita Joseph. cap. 2. & postea Romani Horreis † publicis semper usi fuerunt; & primus eorum institutor fuit Alex. Severus si credimus Lamprid. in *Alex. Oros. in l. si quis ex argentarius, num. 5. ff. de edendo, & ut hæc horrea crederent & non deficerent, cogebant Vicinos, ut certam partem tritici viliori pretio ipsis venderent; & ita intelliges textum illum, in l. si pendentes, S. si quid in fin. versic. Nam solent, ff. de usufruct. ibi: Nam solent possessores certam partem fructuum municipio viliori pretio addicere.**

Sed Romani plura Horrea † publica, præter frumentaria habebant, in quibus aurum, gemmas, & argentum aliaque pretiosissima reponebant, præsertim quæ apud se tutam non esse timebant, ut in l. 3. S. *effractura, ff. de offic. præfect. Vigil. l. pignus. 8. Cod. de pignoratitia action. l. fin. ubi Budeus ff. de muneribus & honor. Castillo de Bobad. lib. 3. politic. cap. 3. copiosè Aceved. in l. 9. tit. 5. lib. 7. Recopill. (quæ habetur in legibus additis ad eam) ubi agit de Horreis frumentariis & de annona militari, provinciali, municipali, civili, quas ait esse *Sinonyma*, & quod omnes dicuntur *annonæ panifica*, & de origine panis fiscalis & de tessera, & de stella tessera & stellatura, & de Præfecto annonæ & Aedilibus arcilibus qui dicebantur *Judices panis provisionis*, & de Horreis Gallianis, & quare sit dicta, & de pane gradili & dominatione, ejus in principio ex num. 1. usque ad num. 10. inclusive, quæ hic non repeto cùm satis erudite ibi scripta sint.*

In Hispania autem † non multum antiquitatis habent Horrea ista publica quæ vulgo dicuntur *positos* seu *alhondigas*, & a prudentissimo Philippo secundo Rege nostro decimo quinto die Maii, anno 1584. Matræ fuit sancita lex, quæ communiter dicitur *La pragmática de los positivos*, in qua certa forma pro eorum conservatione, & augmento fuit, summa cum providentia, præscripta, & inter alia plura, quæ in ea traduntur, specialiter sancitur quod Horreis, inter alia plura, publicis frumentariis constituatur, & assignetur quidam Depositarius seu Custos, vel œconomus qui communiter dicitur, *Mayor domo delposito*, de quo erit tantum noster sermo, & hujus capituli thema.

7 Et iste Depositarius ꝑ regulariter debet nominari à Decurionibus, ut per text. in l. 2. & in l. nominationum, Cod. de Decurionibus lib. 10. tradit Azeved. ibi, num. 2. quod intellige, nisi consuetudo sit quod certæ personæ eligant officiales, ut suo loco diximus quod si Decuriones, vel lectores noluerint Custodem vel Depositarium frumenti publicè nominare, dominus loci Prætor, vel Iudex ordinarius poterunt per pœnas & multas, captis pignoribus, compellere, eos admonendo, ut cap. pervenit de immunitate Eccles. verbo compellantur, & in l. fin. in princip. & in §. 1. ff. de muneribus & honoribus, vel assignato eis tempore ad nominandum elapso, poterit Iudex facere nominationem, ut in l. si eo tempore, ff. de remissionibus pign. & in cap. 1. & per tot. de supplenda negligentia Prælatorum, tradit Ripa de peste tit. de remediis ad conservandam ubertatem, n. 202.

8 Nec quisquam poterit excusari ꝑ ab administratione hujus officii, ut tradit Bobad. dict. lib. 3. cap. 3. num. 34: quod tamen intellige, ut diximus in cap. ubi de excusationibus officiorum ubi latè egimus.

9 Et talis Custos vel Depositarius nominatus debet ꝑ esse nobilis, prudens, fidelis, bonæ conscientiæ, & magnæ integritatis, ut tradit Ripa ubi supra ex num. 1. cum seqq. & facit lex 1. Cod. de condit. in public. Horreis, ibi: Nobilis, prudens fidelis, optimè sive conscius pro integritate mentis apponatur custos ac mensor, tradit Bobadilla ubi supra n. 44. ubi notat & advertit fraudes aliquas, quæ solent ab aliquibus Arcariis, & Depositariis, in administratione annonæ patrari, quæ maxima cura vitari debent. Et debet iste Depositarius, priusquam admitatur ad officium, præstare ꝑ fidejussores idoneos, ut in dict. pragmatica cap. 3. ibi: El qual dicho Depositario de fianzas abonadas, que administrara, y tendra a su cargo el trigo que se le entregare, y dara buena cuenta con pago todas las vezes, que le fuere pedida, y si las fianzas no fueren tales, o no las dieren, esten obligados por el, los que le nombraren; nec sufficit cautio ꝑ juratoria in tali casu, ut per Cravet. conf. 31. num. 4. vol. 1. nam ubi fidejussio est de substantia actus vel de forma, non admittitur cautio juratoria, ita Ludovic. Roman. in l. 2. vol. 3. ff. solut. matrimon. & in conf. 439. in ult. dub. ubi inquit, quod licet sit necessaria fidejussio in debitore petente à Principe dilationem, miserationis gratia ad solvendum debitori suo tamen si ea non repetitur, non admittitur juratoria cautio,

quod inquit probari ex notar. per gloss. in l. 4. Cod. de usufruct. ubi usufructuarius qui tenetur fidejubere; versus proprietatem de utendo, & fruendo arbitrio boni viri, l. 1. Cod. eodem tit. non admittitur ad ipsam juratoriam cautionem, quia non reperit fidejussionem, cum de substantia usufructus sit, quod præstetur fidejussio, & Roman. sequitur Jas. in dict. l. 1. in 10. limitatione, ff. qui satisfacere cogantur, & additio ad Abbas in cap. ex part. illation. 1. in 3. limitatione de verb. sign. poterat etiam allegari gloss. in cap. fin. de pignor. ubi refert ita etiam tenuisse Azor. quam etiam opinionem defendunt, Jaso Rip. Tiraquel. Riminald. Ruin. Bellon. Silvan, quos congerit Simon de Pratis, de interpretatione ultimar. volunt. lib. 4. dubit. 10. num. 81. Joan. Gutierrez in l. nemo potest, num. 299. ff. de leg. 1. Andreas Gail. lib. 1. observ. 47. num. 6. Mynfiger. centur. 6. observ. 48. Molin. de Hispan. primogen. lib. 2. cap. 16. num. 24. D. Ioann. del Castillo in tractat. de usufruct. cap. 18. num. 19. Azeved. supra dictam pragmaticam, in verbo de fianzas, num. 6. quod generale utique censet, quotiescumque pro officiis & eorum administratione lege cavetur, quod fidejussiones præstentur.

Tenetur insuper Depositarius iste habere ꝑ suum librum, ut in dict. pragmatica 12 Que aya dos libros, el uno tenga el dicho Depositario, y el otro el Regidor diputado, en los quales cada uno asiente el pan, que cada dia se saca, o por que mandado, a quien se da, y a que precios, y entrambos finen las partidas, en entrambos libros; y que el Depositario ni el diputado no puedan dar pan ninguno, ni poner precio en el sin orden ni mandado, del ayuntamiento.

Et merito quia omnis Administrator qui reddere rationem tenetur, necessario debet ꝑ habere librum cum partitis dati, 13 & recepti; ubi etiam describantur singuli actus Administrationis, ut in l. 1. §. officio, ff. de tutelis, & rationibus distrabend. Socin. conf. 54. num. 38. vol. 1. Baëz de decima tutor. cap. 2. num. 172. decisio Genuens. 187. num. 2. in isto autem libro verè omnia sicut accidunt scribenda, & sine ulla fraude aut dolo, & in l. excellentia, Cod. de erogat. milit. annon. lib. 12. & si aliquid omiserit ꝑ scribere in dubium Reipublicæ tenebitur 14 ex dict. l. excellentia, quam in proposito singularem dicit Roman. singul. 355. & hæc annonæ descriptio ꝑ gratis fieri debet, 15 nec à vicinis pro ea scribenda aliquid extorqueri potest, ut in authentico de mandatoris Principum deinde competens, ibi: Pro ubertate

- ubertate necessariorum; juncto §. illud tamen, ibi: Sed propter quandam occasionem.
- 16 Rursus tenetur Depositarius iste † cui liber annonam, vel pecuniam frumentariam deferenti facere apocham de summa, vel quantitate recepta, ut in l. frumenta, Cod. de susceptoribus & arcariis, lib. 10. Cui apochæ præstatur plena † fides contra ipsum Depositarium seu Administratorem, ab eo quod contra ipsam apocham non potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, l. in contractibus, §. quoniam, Cod. de numerata pecunia, l. 1. Cod. de apochis publicis, lib. 10. & notat Aceved. ubi supra in verbo, que aya dos libros, num. 1.
- 18 Et ex tribus clavibus † quibus arca, in qua pecunia positi & Horrei publici reconditur, præcludi debet, unam debet Depositarius iste vel Administrator secum habere, ex pragmat. in principio, ibi: Y la otra un Depositario, qui nunquam potest in Horreo publico frumentum privatorum † suscipere, l. frumenta; cap. de suscept. præp. & arcarii, lib. 10. sub pœna quod frumentum ipsum in commissum incidat, ex dict. pragmat. ibi: El dueño, o dueños de ello lo ayan perdido, quod prosequitur, ut per Aceved. in dictis verbis.
- 20 Quidquid autem † damni frumentum in publico Horreo positum ex negligentia Susceptoris patitur, aut contraxerit tenebitur Depositarius persolvere, ut in l. 2. Cod. de conditis in publicis Horreis, lib. 10. Ripa de peste ubi supra num. 11. cum seqq. Mexia in pragmatic. tara panis concl. l. n. 72. veluti si ob aliquam pluviam, madefactum fuerit, putrescat, aut vermium burraginem, aut squalorem admiserit, quod procedit etiam si Depositarius substitutum habeat, & incendium domus Horrei publici passum fuerit; ut tradit Menoch. de arbitr. casu 39. n. 6.
- Quod si Depositarius iste vel Camera-
- 21 rius aliquid † frumenti Horrei publici, vel pecuniam in arcam depositam, & consignatam in proprios usus converterit, vel sua autoritate alieni mutuaverit in re, communi bonorum publicationis pœna plectitur, ut in l. fin. Cod. de conditis in publicis
- 22 Horreis, lib. 10. Non enim pecunia † publica ad alium usum quàm destinatum quis uti potest, ut in l. Parphipum, ubi Platea cap. de curtis publicis, lib. 12. Palaz Rub. in repetitione Capituli per vestras notabil. 6. §. 3. in fin. Ripa ubi supra num. 18. ubi loquitur contra officiales qui de pecunia communitatis, & de frumento mer-

cancias, & negotiationes faciunt, qui maximè sunt puniendi, ut in l. 2. cap. de his qui ex public. Collation. illa non usurpant lib. 10.

Et tenebitur etiam ultra prædictas † pœnas Depositarius iste in quadruplum, ut in l. 2. §. quod frumentaria, ff. de administr. rerum ad Civit. pertinentium, l. fin. Cod. de con. frum. urb. Roman. lib. 11. & in l. 1. & 2. ubi Bart. Cod. de his qui ex pub. rat. pec. mut. accip. lib. 10. quoc apertè disponit ex Pragmatic. num. 10. ibi: Que no se pueda prestar dinero, trigo ni Cebada del posito fuera de lo que va dicho, so pena que si el dicho mayordomo, o otra persona publica, qual quiera, que sea, lo prestare, incurra en pena de privacion del officio, que tuviere y sea obligado a volver, y vuelva lo que ansi prestare con el quatro tanto, y en la misma pena cayga el que lo recibiere prestado, si fuere persona, que tenga officio alguno, o voto en el ayuntamiento de la qual pena no se pueda excusar el dicho Depositario se color de decir, que presto de su hazienda o de otra alguna.

Et officium Depositarii istius debet esse † annale, & non ultra, nisi consuetudine speciali, velex decreto Decurionum, ex justa vel rationabili causa facto in biennium protrahatur, ut in l. neminem, Cod. de susceptoribus, & arcariis, lib. 10. & tunc omnes debent consentire, ut suo loco diximus, & probat Aceved. in l. 4. tit. 5. lib. 3. Recopil. & sic singulis annis debet Depositarius iste reddere † rationem, ut in dict. pragmatic. num. 13. ibi: Que cada año se tome cuenta del dicho posito; Quod prosequitur Aceved. super illis verbis, quæ ratio semper revideri poterit, ex pragmat. dict. ubi proximè, ibi: Con que los lugares donde huviere Alcaldes Ordinarios, que el Corregidor, o Alcalde mayor del partido si fueren de señorio, puedan recibir siempre que quieren estas cuentas de su officio a instancia de alguna persona y desagraviar al posito, en lo que estuviere agraviado. Quod specialiter procedit in hac administratione, cum aliis rebus rationes semel depositæ reiterari non debeant, ut in l. semel cap. de locis publicis, lib. 10. ubi notat Barthol. Joann. Monachus, Archidiacon. & Joann. Andreas in cap. unic. de clerico egrotante, Socin. cons. 92. num. 1. vol. 4. Parisius cons. 89. n. 1. vol. 1. decii Cenuen 24. num. 1. & facit lex 51. tit. 5. lib. 2. Recop. ibi: Y mandamos, que de aqui adelante en ningun pleyto ayamos de unas cuentas, que se ayan de haçer por contadores, Avendaños de exequend. mandat. part.

part. cap. 9. num. 2. Escobar. de ratiociniis, cap. 44.

26 Depositario verò isti debet assignari salarium † moderatum, quia nemo suis stipendiis & expensis militare debet, ut per Rip. ubi supra num. 209. & ita sancitur in dict. pragmatic. num. 3. ibi: *Al qual el ayuntamiento le señale un salario moderado*,
27 Non tamen debet † lucrari incrementa tritici quæ vulgo dicimus *creces*, ut docet Castillo de Bobad. ubi supra num. 46. qui materiam publici Horrei latè prosequitur, & ibi plura privilegia talis frumenti & panis publici congerit, num. 50. & 57. sentit ad alia privata Horrea, & à vicinis privatis relicta, posse extendi; non tamen ad dispositionē & pœnas dictæ pragmaticæ, quæ tamen intelligi debet in Horreis publicis Regis. Et plures alias quæstiones, quæ circa Depositarium istum tanquam Administratorem publicum, in praxi occurrere possunt à nobis disputat. & resolutas invenies, in cap. de œconomia civitatis & in cap. de officio depositarii & in cap. de officio Thesaurii.

CAPUT XIII.

De officio Custodis murorum, portarum Civitatis, Pontium, Itinerum seu Montium, Frugum vel Vinearum.

SUMMARIUM.

- Custodis officium circa varia versatur.
- 2 Custodes Regiæ personæ qui dicantur.
- 3 Custodes pupillorum & Carceratorum,
- 4 Custodis murorum vel portarum civitatis, villæ, fortalitii seu castelli munus antiquissimum est.
- 5 Custodia murorum & portarum civitatis quando præcipuè sit necessaria & ab ea nullus possit excusari.
- 6 Lis magna edisseritur in Pintiana Curia circa cujusdam pontis vel ostii ville de Vilbão agitata inter Advocatos in ea habitantes, & Communitatem seu vicinos ejusdem urbis.
- 7 Afferuntur & perpenduntur rationes & jura pro Communitate facientia, & num. seqq.
- 11 Custodia ostii seu pontis cujuslibet civitatis munus personale est.

- 12 Advocati ab muneribus personalibus sunt immunes.
- 13 Advocati non tenentur suis expensis militare substitutum, nec contribuere in collectis & distributionibus quæ fiunt ratione belli.
- 14 Quod intelligendum est de Advocatis, munere Advocati actu fungentibus; non vero de Doctoribus solum actu legentibus.
- 15 Milites armate militia ex dispositione juris immunes sunt ab munere personali, & ab omni ministerio quod possit illos avertere quoquo modo à sua militia.
- 16 Advocati debent gaudere exemptionibus quibus fruuntur Milites armate militiae.
- 17 Advocacionis ex labore quod lucrantur Advocati quasi Castrense peculium vocatur, nec ususfructus spectat ad patrem.
- 18 Custodis ostii, pontis seu murorum urbis officium extra tempus obsidionis impetus, aut invasionis hostium, inter sortida munera reputatur.
- 19 Fundamentis & juribus pro communitate Villa de Vilbão allatis respondetur, & num. seqq.
- 20 Privilegiata persona quod non comprehendatur in statu generali, regulare est.
- 21 Privilegiis in corpore juris clausis non censetur derogatum per clausulam, non obstante quocumque privilegio.
- 27 Custodum pontis sive ostii constitutio seu assignatio in partibus & finibus Regni sive per mare sive per terram, pertinet ad Prætores illius districti, & specialius ac certius ad Decuriones.
- 28 Annei Ruberti Doctrina circa Custodiam civitatis.
- 29 Custodes civitatis cur possint itinerantes & transeuntes perquirere, & visitare eorum bagalia, & animalium onera perferutari.
- 30 Custodes civitatis non debent esse per scrutatores molesti.
- 31 Mercatores benigne, & salva honestate compellendi sunt ad solutionem fiscalium.
- 32 Itinerantium facta manifestatione seu presentatione, à Custodibus portarum & pontium, omnis securitas & liber transitus impetratur, & jure cœduntur.
- 33 Custodes omnes, sive pontium, sive civitatum, sive montium &c. possunt quocumque modo armati incedere, nec possunt armis spoliari.
- 34 Custodia

- 34 Custodia Castri seu fortalitii Baronum, ad quem pertineat, remissivè.
- 35 Excubia quomodo faciendæ tempore belli sive pacis, & quando à subditis jura excubiarum peti possint quando Ecclesiastica persona ad Excubias teneantur & circa quod versetur excubiarum ministerium, remissivè.
- 36 Custodia Castrorum vel cujuslibet fortalitii debet tantum committi nobilibus personis, & ex puro sanguine & nota stirpe progenitis.
- 37 Custodes Castrorum nominati qui vulgo dicuntur Alcaydes de la fortaleza homagium fidelitatis præstant.
- 38 Homagium præstitum Juramenti vim habet.

U S T O D I S officium circa multa † versatur, ut variis exemplis comprobatur Lucas de la Peña in rubric. cap. de delictorum, & itinerum Custod. Ex cujus dictis in summa, Custodis ministerium circa personas & circa res considerare possum.

- 2 Circa personas, ut in Custodibus Regiæ † personæ, qui attentio iure communi, dicuntur protectores, & de eis loquitur, & est intelligendus, titulus, Cod. de prætoribus, lib. 12. ubi Joann. de Platea, & de jure nostro Regio est textus celebris & singularis, in l. 9. tit. 9. part. 2. verbo E como quiera, que todos los de su Reyno son tenudos a guardarle con todo esso algunos, y a dellos que señalada mente lo han de haçer tambien de dia como de noche, e estos son Amenaçadores, e por eso los llama asi segun lenguaje antiguo de España, por que ellos no se deben partir del fasta que le ameson salvamete esta guarda, que ellos le han de fazer, es que non reciva daño en el su cuerpo de fuera asi como de heridas, o de muerte, o de otra cosa que se tornase en el mal, o en deshonrra, e esa misma guarda le deben fazer desde que fuere asosegado, que ellos le han de velar e de guardar quando durmiere, e por que ellos siempre deben estar aparejados de poner los cuerpos a vida, o a muerte por el Rey por eso los llamaron antiguamente compañeros de su Palacio. &c. Cassaneus in catalog. gloria mundi, dict. part. 6. consider. 11. & tempore quo Julius Cesar militum Custodia fuit usus, habuit in Custodes suæ personæ nostros Hispanos ob eorum innatam fidelitatem, ut refert Sueton. in Casare, cap. 86. de reddenda majestate Principis, verb. non solum armis, anno 15.

Et pupillorum † in l. lex qua tutores, Cod. de administr. tutor. ibi: Tunc enim remota servorum custodia, etiam vitaminorum sæpius prodebat, & dominus à suis famulis & servis, ut in l. 1. ff. ad Silanianum, ibi: Cum aliter nulla domus tuta esse possit, nisi periculo capitis sui domini custodiā tam à domesticis quam ab extraneis præstare servi cogantur: Et carceratorum, ut in l. 1. & fere per tot. ff. & Cod. de custod. reor. l. 1. l. 7. & l. 9. tit. 29. part. 7. de quo specialiter suo loco à nobis dictum manet; sed de his Custodibus personarum non est nostri sermo.

Circa res diversimodè, ut in Custodibus murorum, vel portarum civitatis, aut alicujus villæ, fortalitii seu castelli: nam ut ait Aristotel. lib. 6. politicor. Oportet in pace, & in bello portarum, & murorum vacare custodia. Et antiquissima † est portarum civitatis Custodia, ut habetur Neemia cap. fin. & per vices solebat agi, ut legitur Hieremia cap. 37. ibi: Cumque pervenisset ad portam Benjamin, erat ibi Custos portæ per vices nomine Férias.

Et variis ex causis hæc Custodia solet commendari, & præcipua est † quando ab hostibus obsessa civitas est, vel est ad frontem inimicorum, & invasio potest timeri, & ab ista Custodia nullus excusatur, ut in l. 52. tit. 6. part. 1. ibi: Guerras aviendo en algunas tierras, por que los moradores de los lugares huviesen de velar los Castillos. e los muros, & ibi: Ca derecho es que todos guarden e defiendan la verdadera fee, e amparen su tierra, e sus lugares de los enemigos, etiam Clericus, & quælibet Ecclesiastica persona, ut in dict. l. 52. ibi: no se deben los Clerigos escusar, quod ita de jure nostro sancitum erat, ut in cap. 2. de immunitate Ecclesiar. ubi Hostiens. & Abb. in not. in cap. non minus eodem tit. quod indistinctè procedit, si invasio fiat ab inimicis, vel timeatur, sive sint fideles, sive infideles, rejecta opinione Joannis Andreae in dict. cap. 2. ut rectè & summa cum ratione pungit Gregor. Lopez in dict. l. 52. in gloss. verbo Enemigos de la feè, & facit textus in l. 15. & 17. tit. 18. & l. 4. tit. 9. part. 2. & in l. 11. tit. 3. lib. 1. Recopill. ubi quod ad has excubias faciendas contribuere tenetur Clericus, & de hac re videndi, & consulendi sunt Lucas de la Peña in l. 2. col. 3. in fin. cap. de quibus muneribus, lib. 10. & in l. 1. col. 2. versic. quarto ex his, Cod. de fundis limitroph. lib. 11. Cassaneus in consuetudin. Burg. rub. 1. §. 4. gloss. 1. num. 17. Gaspar. Stephan. in tractat. de defension. Ecclesiast. immunitatis, & liber. pag. 44. & 63. versic. ad

ad primum, Ripa de peste col. de remediis ad
confer. ubert. num. 131. & seq. Aviles in cap.
limitatione, num. 4. versic. quinimo. Duenas
in regul. 100. limitat. 12. Aceved. in l. 11.
tit. 3. lib. 1. Recopil. n. 7. versic. Veruntamen
Petrus Gregor. de sintagmat. juris 1. part.
lib. 3. cap. 81. n. 4. Joann. Gutierrez lib. 1.
practic. quest. 3. num. 4. Joann. Garcia de
nobilit. gloss. 9. num. 53. facit textus in l. nul-
lus penitus, Cod. de curru public. lib. 12. &
dict. cap. 2. de immunitate Ecclesiar. & gloss.
in l. munerum, ibi: Nec Pontifex excusetur
ff. de muneribus, & honor. Castill. de Bo-
badill. lib. 2. politicor. cap. 18. n. 300.

Sed in proposito lis magna † in hoc
Regio conventu fuit agitata circa Custo-
diam cuiusdam pontis vel Ostii Villæ de
Vilbao, quæ est ad litus maris, & portus
Castellæ, inter Advocatos in ea habitantes,
& vicinos ex una parte, & communita-
tem ipsius Villæ ex altera, super eo quod
communitas Villæ intendebat prædictos
Advocatos custodiæ ipsius pontis seu ostii
obnoxios esse, & personaliter sicut cæte-
ros vicinos & incolas inservire debere.
At è contra Advocati ipsius villæ excusa-
tionem & immunitatem ab hac Custodia
intendebant, & pro parte Villæ, & com-
munitatis primo loco perpendebatur †
quod in ea erat ordinatio, & statutum im-
municipale autoritate Regia confirmatum,
ut omnes vicini prædictæ Villæ teneren-
tur ad Custodiam prædictam, & sic nul-
lus excusari poterat, cum illud verbum
omnis nullum excludat, ut in l. Julianus,
fi. de leg. 3. cap. soliti de majoritate, & obe-
dientia, ibi: Nullum excludit qui dixit quod-
cumque, l. 1. ubi communiter notatur Cod.
de sacrosanct. Eccles.

Secundò, quia prædicta ordinatio † ge-
neraliter ab omnibus erat observata, & in
facto probatum stetit, quod aliqui ex Ad-
vocatis qui in prædicta Villa habitaverant,
Custodiam ipsius pontis & ostii ac excu-
bias fecere, unde iure exemptionis & im-
munitatis, si fortè eis competeat, ipsi actu
renuntiassè visi fuerunt, ut in l. munerum
de vacat. ibi: Semel agnoscendo Judicium re-
nuntiat excusationi. l. 2. Cod. de his qui sponte
munera subeunt lib. 10. ibi: Reddere excusa-
tionem quam reliquerunt non possunt. l. 3. in
fin. ff. de jur. immunitatis, l. penult. §. fin. ff.
de privileg. 6. extraneorum.

Tercio quia ex prædicta † Custodia
pontis seu Ostii publica oriebatur utili-
tas, & universale, & commune Villæ
& vicinorum ejus commodum vertebatur,
& commercia conservantur, sicut ex diver-

sis considerationibus in facto per commu-
nitatem Villæ ostensum fuit: unde publica
ita suadente, immunitas cessare debeat; arg.
text. in l. munerum, versic. Patri munerum. ff.
de munerib. & honoribus, & participes in
lucris, debent participare de adversis, dict.
nota per DD. in l. si constante, §. si maritus,
ff. solut. matrimonio.

Quarto, quia Custodia † illius pontis & 10
Ostii per Equites, & nobiles illius Villæ
exerceri solebat, ubi etiam probatum stetit:
quapropter licet Advocati visu ministerii
nobiles reputentur, ut in l. providendum,
Cod. de postulando, l. quisquis, Cod. eod. tit.
ibi: & honori suo nobilitate præfulgent, l.
laudabile, Cod. de advocatis divers. Judicio-
rum, Tiraquel. de nobilit. cap. 29. Ace-
ved. lib. 1. tit. de los Abogados lib. 2. Recopil.
Joann. Garcia de nobilitate, gloss. 35. ex-
num. 11. non debent gaudere prædicta im-
munitate.

Sed ex adverso Advocati suam exemp-
tionem, & immunitatem sequentibus sua-
debant fundamentis. Primo quia Custodia
† Ostii seu pontis cuiuslibet civitatis, mu-
nus personale est, quia solo corpore, &
valore, sine detrimento patrimonii adim-
pletur, ut in l. munerum, §. & inter perso-
nalia, ff. de muneribus & honoribus, ubi
communiter notatur. Ex muneribus au-
tem personalibus nullum dubium stetit,
quin Advocati † immunes sint, ut in l. san-
cimus, Cod. de Advocatis divers. Judiciorum,
l. medicos, Cod. de professoribus & medicis,
lib. 10. Nata cons. 65. num. 1. Ripa de peste,
tit. de remediis præservat. contra pestem, n. 116.
Francisc. Marc. decis. 166. num. 5. Fonta-
nel. de pactis nuptialibus, col. 4. gloss. 10.
num. 127. & alibi dicemus, ne distrahan-
tur à suis officiis, ut ibi notat Bald. quem
sequitur Afflētis, ad constitut. Neapolitan.
lib. 1. num. 53. Cassaneus in consuetudin. Bur-
gund. rubric. 1. § 6. num. 88. & facit textus
in l. 8. tit. 31. part. 2. in fin. & in l. 7. tit. 4.
lib. 6. Recopil. quibus juribus immunitas
conceditur Advocatis omnium munerum
personalium vehendi ad com meatus bel-
licos, & eis est indolita libertas recusandi
quodlibet munus, seu officium contra eo-
rum voluntatem, Guid. Papa quest. 88. ubi
ejus additio littera, F. in verbo omnibus mu-
neribus & decis. 388. Riccius in collectan.
decis. 6. part. collect. 2206. Joann. Gur-
tierrez lib. 1. practic. quest. 23. & lib. 4. q. 17.
num. 10. Jacob. Ben. in tract. de privileg.
jurisconsultorum, cap. 96. Camil. Bonel. de
Magistratu lib. 4. cap. 11. num. 10. † Nec te-
nentur advocati suis expensis mittere sub-
stitutum

stitutum nec contribuere in collectis & distributionibus, quæ fiunt ratione belli, ut contendit Aceved. *in dic. l. 7. tit. 4. Avendan. in cap. 14. pratorum, num. 12.* quod quidem non in Doctoribus solum, actu & legentibus, ut aliqui opinabantur, sed Advocatis, qui advocacy muneris tantum inserviunt, intelligi & practitari debet, ut *in dict. l. 7. ibi: Mayordomos Procuradores, Abogados*, Advocati enim sunt viri Magistri, & qui continuo docent, ut resolvunt Bacia *de inope debitore, quæst. 16. num. 152. Menoch. de arbitrar. lib. 2. censetur. 4. cas. 339. num. 3.* qui plures referunt, nec de Advocatis tantum receptis in Curia, sed de illis Provincialibus, ut resolvunt Joann. Garcia *de nobilit. dict. gloss. 35. num. 18. Humada in l. 3. tit. 10 gloss. 8. n. 7. p. 2.*

15 Secundò quia milites & armatæ militiæ, ex dispositione juris, immunes sunt ab munere personali, & ab omni ministerio, quod poscit eos divertere quoquo modo à sua militia, & ut melius inservire Reipublicæ possint; quia propter hoc non possunt esse conductores, ut *in leg. milites possint, Cod. de locato: nec tutores contra eorum voluntatem, ut in §. item qui Reipub. Instit. de excusationibus tutorum*, quod idem procedit in militibus cælestis militiæ, Clericis nempe, vel Religiosis, non enim possunt commercia agere seu exercere, ut *in cap. fin. de vita & honestat. Clericorum*, nec se aliis negotiis sæcularibus immiscere, ne distraherentur ab officiis divinis, ex *tot. tit. ne Clerici vel monachi & ideo nec possunt esse Judices compromissarii, ut in l. non distinguimus, §. sacerdotio, ff. de receptis arbitrio*, ibi: *Cujus sacris vacare sacerdotes oportet*, ubi Alberic. plura notabilia in proposito refert.

16 Unde idem in Advocatis & observari debet. ut *in l. juris peritus, & in §. item qui Romæ, ff. de instit. & excusationibus tut.* quia Advocati veri milites sunt, ut *in l. advocati, Cod. de advocatis diversor. Judicior.* ibi: *Nec enim solos nostro imperio militare credimus illos, qui gloss. de his clypeis, & toracibus nituntur, sed etiam Advocatos, militanti namque causarum patroni, qui gloriose vocis confissi munimine, laborantium spem, vitam & posteros defendunt*, agnoscunt Bobadill. *lib. 3. cap. 14. num. 61. & plura tradit Roland. à Valle conf. 33. lib. 2.* Unde quod ex & advocacy & patrocinii præstitis lucratur Advocati quasi Castrense peculium vocatur, nec ususfructus spectat ad patrem, ex *notatis in l. cum oportet, Cod. de bonis quæ liberis, & eadem militat ratio*

in Advocatis circa exemptionem muneris personalis, ne scilicet distraherentur ab officiis suis in perniciem Reipublicæ, quæ in militibus cælestis vel armatæ militiæ, supra perpensa manet.

Tertiò quia Advocati, qui litigabant probarunt ex tempore immemoriali prædictam pontis seu Ostii Custodiam eis nunquam esse commissam, & quod ministri & officiales ad quos pertinebat cura, & impartitio prædicti muneris, semper eos salvos & liberos reliquisse ad modum, & ad eum ordinem quo, ex *l. Cordubens. exemptio tributorum solet comprobati, ut in cap. 1. de præscriptionibus, lib. 6. l. 1. §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & in cap. super quibusdam de v. s. eodem, lib. 6. docet Joan. Garc. de nobilit. gloss. 19. à num. 2. Covar. in reg. possessor. 2. part. §. 2. num. 7. vel 8. vers. Secunda rerum species.*

Quarto officium & Custodis extra tempus obsidionis impetus, aut invasionis inimicorum, inter sordida munera computatur, *per text. juncta glossa*, ubi Joann. de Platea *in l. humilioribus, Cod. de susceptoribus, & Arcariis, lib. 10. Avendaño in cap. 19. Pratorum, num. 24. versic. primus, ibi: Primus casus est si nobilis eligeretur ad officium villæ puta ad Custodiam portarum vel simile. Unde Rip. in tract. de peste, tit. de remediis, in §. unicus nunc, num. 216* quem sequitur Francisc. Marc. *decis. 637. per tot.* restatur Advocatos ad officia Custodiæ portarum civitatis tempore pestis esse immunes & exemptos, dum tamen sint alii vicini, qui huic muneri, & Custodiæ inservire possint. Quibus utique fundamentis sententia lata fuit in hoc Regio Senatu in favorem Advocatorum, qua determinatum est immunes, & liberos prorsus à tali Custodia, & munere personali.

Et fundamenta quæ pro communitate Villæ adducta fuere, sprete & contempta manserunt, & eis Advocatis respondebant, & ad primum quod ordinatio, & statutum municipale custodiendi prædictum pontem & Ostium omnes vicinos comprehenderet, tempore tamen quo fuit factum per Villam, Advocati habebant jam perfectam præscriptionem exemptionis illius muneris & Custodiæ, Statutum autem licet universaliter loquatur, non tamen comprehendit personas exemptas, nisi specialiter talis exemptionis derogatio fiat, ut in terminis probat Paulus de Castro, *in l. si mihi & tibi, §. in legatis, ff. de legatis 1. & in rescriptis & concessionibus Regis prius rescriptum non derogatur per se eundem;*

cundum, nisi specialis mentio fiat prioris, ut in cap. 10. cum gloss. de rescriptis, Philipus Decius n. 271. n. 6. & regulare est quod personæ † privilegiatæ non comprehendantur in statu generali, ut notat gloss. in l. Decurionibus, Cod. de silentiar. lib. 12. quam sequuntur Ripa in l. 1. n. 13. ff. solut. matrimon. Bart. in l. omnes populi, num. 13. ff. de iust. & jur. Iacob Cancerius 3. part. variar. resolution. tit. de privilegiis, n. 118.

Nec per clausulam generalem, non obstante quocumque privilegio, censetur † derogatum privilegiis in corpore juris clausis, ad glossam in l. 2. §. legati non compelluntur, & in l. heres absens in principio in verbo excusantur, ff. de iudiciis, Bart. in extravagant. ad reprimendum, verbo non obstantibus sub num. 12. Mathesilan. singular. 59. Farinac. tit. de carceribus, q. 27. n. 82.

Ad secundum fundamentum, † quod testes qui deposuerant duos Advocatos nempe Doctorem Zuvioldiam, & Licentiatum Vellelam sponte suscepisse certo tempore, & per vices Custodiam prædicti pontis & portæ, erant vicini ipsius Villæ, & sic tanquam in re propria & in qua modum habebant, non esse idoneos testes, saltem esse suspectos, ut resolvit Afflictis decis. 600. per tot. Covarr. in practicis, cap. 18. n. 4. latè Farinac. in tract. de testibus, q. 60. n. 489.

Præterea quod illo tempore † quo ab eis Custodia pontis fuit accepta, jam præscriptio exemptionis erat legitimè causata; unde per duos, & tres actus contrarios tale jus exemptionis præscriptum, non poterat amitti; licet enim jus momentaneum, & quod consumitur una vice per actum contrarium, soleat amitti, ut in l. 2. Cod. de jur. domini impetrando, cap. cum N. fererensis & cap. cum accessissent, ubi communiter notant DD. præsertim Abb. col. fin. de cons. Si tamen habeat tractum successivum, non amittitur per plures actus contrarios, nisi continuentur per spatium temporis constitutum, & à lege designatum ad causandam præscriptionem contrariam, ut in l. voluntariè, Cod. de excusationibus, l. fin. Cod. de his qui sponte munera suscipiunt, 42. n. 18. part. 3. docet & prosequitur eleganter, Ioann. Garcia de nobilitate gloss. 6. à n. 48. ubi ait quod in istis Juribus, præsertim negativis, veluti non faciendi, aut non exercendi aliquid officium tot actus requiruntur ad acquirendam exemptionem quot sunt necessarii ad eorum amissionem.

Deinde respondebant quod † exemptio, & immunitas à munere personali

Custodiæ pontis vel portæ alicujus Villæ vel civitatis à jure, toti Collegio Advocatorum est concessa: quapropter per actus contrarios singulorum non poterat amitti in præjudicium aliorum, ex his quæ specificè in proposito cumulat Farinac. ubi supra, dict. quest. 37. num. 84. post Iacob. Æmilium versic. 17. num. 20. & alios quos ibi refert: & conducunt quæ circa privilegium mulieribus concessum ne incarcerationetur pro debito civili, & circa nobiles advertit Escobar de ratiociniis, cap. 35. à num. 5.

Ad tertium, quod † licet ex Custodia illius pontis, & portæ, honum commune, & utilitas publica resularet, eadem & major resultat, ex eo quod Advocati non impediantur exercere suum officium, & patrocinii ac consiliis vacare.

Ad quartum, quod † licet nobiles regulariter non excusarentur, in dicta Villa à prædicta Custodia, Advocati tamen qui utique & nobili sanguine erant, & nobiles ratione officii, excusantur; cum eis à jure hæc immunitas expressè fuit concessa, licet nobiles sanguine tantum ob municipale statum, non gaudeant quibus utique à jure talis immunitas concessa non invenitur, & in multis hoc procedere, & practitari, quotidie videmus, siquidem nobiles sanguine à tutelis regulariter non excusantur, ut in alio capite latius diximus, nec ab aliis officiis communitatis quæ incompatibilia, vel contraria nobilitati suæ non sint, & tamen ab his omnibus Advocati jure nostro excusationem habent.

Sed ad propositum, unde digressi fuimus, redeamus, constitutio seu assignatio † Custodum in partibus, & finibus Regni sive per mare, sive per terram pertinet ad Prætores illius districti, & specialius ac certius ad Decuriones Ripa, de peste tit. de remediis ad conservand. ubert. num. 281. ubi quod ad eos non ad dominium loci spectat Guid. Papa. versic. 1. num. 7. Aven-dan. de exequend. mandat. part. 1. cap. 21. num. 1. Fontanel. de pactis nuptial. claus. 4. gloss. 10. part. 2. num. 17. & ad alias personas diversimodè veluti exemplis demonstrat Bobadill. lib. 4. politic. cap. 5. num. 7. ubi advertit quod licet ex l. 36. tit. 13. lib. 6. Recopil. hi Custodes nominati, ut admitterentur ad usum & exercitium sui officii prius debebant recipi, & jurare in Regio consilio, & quod debebant tales nominati esse locupletes, ut prædiis & subornationibus obviaretur, uti cautum extat in l. 35. tit. 18. lib. 6. Recopil. & jure communi provisum

provisum erat, ut in l. verar. cap. de num-
mulariis & actuariis, lib. 12. Platea in l. 1.
Cod. de frumento, Alexand. lib. 11. in fin.
tamen id non observatur, & in desuetudi-
nem abiit.

Et circa Custodiam civitatis satis pul-
chra & utilia traduntur ab Anneo Ru-
bert. lib. 2. rerum Judicatarum, cap. 1. quest. 2.
28 ut Custodia urbis, non per † stipendia-
rium vel mercenarium præstari debeat, sed
personale munus esse, atque ita nulla ha-
bita dignitatis vel Magistratus excusatione
compelli posse civem eam præstare: & ra-
tionem dicit esse perspicuam, quia si velis
inquit, sunt & stipendiarii Custodes, non
dubitandum quin civitas facile apud mer-
cenarios emptores inveniat, si vanales ani-
mæ muris portisque præficiantur, quæ se-
curitas quæve fidei obligatio ab eis expe-
ctanda est, qui nec pro aris nec focis dimi-
cant, nec ullo in patriam affectu ex chari-
tate incitantur; refert, & sequitur Fontanel.
ubi supra num. 19.

29 Isti verò Custodes possunt † itineran-
tes, & transeuntes perquirere, & visi-
tare, ac eorum bagalia & animalium onera
persecrari, ut sciant & videant utrum
aliquid prohibitum transferre intendant,
vel in Regnum contra legis sanctiones
immittere, vel ut portagia persolvantur, ut
in l. 35. cum aliis tit. 18. lib. 6. Recopil. Pro
quo examinanda sunt, quæ in proposito
tradit Bart. & Platea in l. presidibus cum
sequenti, & in l. si quis, Cod. de cursu publico
lib. 12. & in l. 2. Cod. quando & quibus quarta
pars debeatur, lib. 12. & in l. 2. Cod. de deserto-
ribus militiæ, lib. 12. & in l. unica in fin. Cod.
de littorum & itiner. Custod. Puteus de syndi-
cat. verbo familiaris, cap. 3. num. 9. fol. 181.
Castill. in l. 1. Taur. gloss. En los lugares, in
addition. fol. 18. col. 2. versic. Item adde, Gregor.
in l. 8. gloss. 4. tit. 6. part. 6. latè Aviles
in cap. 52. pratorum gloss. pesquisa gloss. in l. 1.
§. qui rationibus, ff. de falsis.

Non tamen debent esse persecratores
30 † molesti, ut in l. 8. tit. 7. part. 5. ibi: E des
que les hubieren tomado la Jura, no les escu-
drinen sus cuerpos ni les abran sus arquetas,
ni les fagan otra soberania, ni otra mal
alguna, ca así abonda, que les tomaren la
Jura e den a entender la pena que deben aver,
si fallar en desques en verdad, o de otra mane-
ra qualquier que encubrieren alguna cosa, ibi:
Gregor. in verbo no les escudrinen, & facit
text. in l. 1. Cod. de littorum & itinerum Cu-
stodia, ibi: Ita tamen, ut hoc manifestato
nulla contra eos postea indagatio, seu con-
cussio procedat, docet Platea in dict. l. 2.

Cod. quando, & quibus, 4. pars debeatur
qui benigne † salva, & congrua honesta-
te sunt compellendi mercatores ad solu-
tiones fiscalium, ut in l. 1. Cod. de navicu-
lariis, lib. 10. ibi: Nec concusiones perpeti
nec aliquod genus incommodi, l. 1. Cod. de
commerciis, & mercatoribus, ibi: Ut hone-
stas postulat, & ibi: Tolerabilis fiat agnos-
cenda devotionis affectus, l. semper, §. ne-
gotiatores, ff. de jur. immunitatis, Benvenut.
stracha de mercatura, part. 1. num. 62. &
conducunt tradita per Bart. in l. ambitio-
sam, num. 23. ff. de decretis ab ordine facien-
dis, & quæ notat Accursius in l. unic. Cod.
de nundin. in verb. locorum, dum ait, quod
propter forum terra impinguatur, & po-
pulum Romanum ita sensisse indicat Ci-
cer. in oratione pro lege Manilia, dum ait:
Populum Romanum sæpè mercatoribus,
ac navicatoribus injuriosius tractatis bel-
la gessisse, ex ratione quam innuit Benve-
nut. stracha de mercatura, 2. part. num. 16.
ibi: Rursus nulla Regio, non Provincia ne-
dum civitas sibi sola ad omnia sufficit, sed al-
ter alterius ope & auxilio indiget, hæc enim
frugibus, illa auro, & argento caterisque me-
tallis aliisque rebus abundat, contra alia præ-
dictis vel horum aliquibus vacat. unde mirè
Poët. Georgicor. lib. 1. cecinit.

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi,
At Chalybes nudi ferrum, virosaque
Pontus,
Castorea, Æliadum palmas Epiros equar-
rum.

Et Plinius victus causâ, mercaturam inven-
tam dictabat, & summæ prudentiæ atque
autoritatis apud Græcos Plat. in dialog. 2.
qui inscribitur de Republic. ubi inquit con-
stitui civitatem in eo loco in quo ad-
vectionibus non indigeat, ferè impossibi-
le est.

Et denique manifestatione facta, vel præ-
sentatione † itinerantium ab Custodibus
pontium omnis securitas, & liber transitus
impetratur, & jure conceditur, ut notat
Bart. in dict. l. 1. Cod. de littorum, & itine-
rum Custodia, ubi ait quod semper viato-
res vadant coram officiali communi, hoc
est Custode, & ei notum faciant ad quem
locum pergere volunt, & quid portant,
& quo modo iste salvus conductus, quod
vulgo in Hispania vocamus passaporte, vel
quia debet fieri, & per quod tempus du-
ret, vel manifestatio mercium quæ vulgo
dicitur Registro, quomodo conficiatur ob-
servat. Platea in l. eviñones, cap. de veris
publico lib. 12. Aviles in cap. 52. pratorum
gloss. en la tierra, num. 25. Bobadill. dict.
lib. 4.

lib. 4. cap. 5. num. 9. Roderic. Suarez allegat.
 18. Burgos de Paz *conf. 8. quæ & talia plura*
 quæ in proposito notabilia ponderabam ego
 in hac Regia Curia in lite quadam cuius-
 dam mercatoris in denuntiatione ei facta,
 per plura scripta *in tractat. de pascuis cap. 19.*
per tot. ubi videre poteris & per DD. à me
ibi relatos & ultra eos Boërium, in tractatu
de Custodia clavium, n. 4.

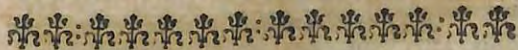
Sed generaliter circa omnes Custodes
 sive pontium, sive civitatum, sive mon-
 tium, aut defensorum, & hæreditatum
 illud advertas velim quod possunt, quo-
 cumque modo † armati incedere, nec pos-
 sunt armis expoliari, ut notat Innocent.
in dict. cap. olim causa, & ibi Panormitan.
de restit. spoliatorum, & in cap. significasti,
de officio delegati, Bald. in l. nunc salutem,
S. sciendum, ff. de offic. præfecti vigilum,
Putrius de syndicato verb. tortus cap. 3. n. 2.
versic. quid enim Aviles in cap. 2. prætorum
in gloss. juntaran, num. 7. qui alios refert
Castill. de Bobadill. lib. 1. politicor. cap. 13.
num. 83. & facit text. in l. 6. tit. 6. lib. 6.
Recopil.

† Castri vero seu fortalitii Baronum †
 Custodia ad quem pertineat tradit Gram-
 maric. *decis. 53. num. 11. & versic. 117. inter*
consilio feudalia diversorum, num. 284. lib. 1.
 & quod Barones possint compelli munire
 ea, tradit Bobadill *lib. 4. politicorum cap. 1.*
num. 24. & cap. 2. num. 19. Petrus Surdus
versic. 83. num. 7. Mandelus versic. 403.
num. 2. & alia in proposito notabilia tra-
dit Mastrill. de Magistrat. lib. 4. cap. 16. à
num. 176.

Et pro excubiis † faciendis tempore bel-
 li sive pacis, & quando excubiarum jura
 ab subditis peti possunt, vide Petrum Gre-
 gor. *lib. 6. sintagmat. cap. 3. n. 16. & lib. 3.*
cap. 8. ubi num. 4. quando ad has excubias
teneantur Ecclesiasticæ personæ, & lib.
18. cap. 20. num. 3. & de pœnis relinquen-
tium excubias lib. 19. cap. 11. num. 3. & cir-
ca quod consistat excubiarum ministerium
vide Vigerium de re militari, lib. 3. cap. 12.
Patrium de Republic. lib. 89. tit. 3. Petrum
Gregor. sintagmat. juris, 2. part. lib. 19. cap.
11. n. 3. Bobadill. lib. 4. politic. cap. 25. num.
25. & de supplicio infligendo his excubiis si
negligenter se habuerint videndus est text.
in l. 9. tit. 18. part. 2.

Sed & Custodia castrorum vel cujusli-
 bet fortalitii non debet mandari nisi † no-
 bilibus, & personis ex puro sanguine &
 strepe nota & clara progenitis, ut *in l. 2.*
ubi gloss. 1. & in l. 7. & l. 20. tit. 18. part. 2.
Acceved. in l. 1. num. 17. tit. 5. lib. 6. Recopil.

qui quidem Custodes nominati qui vulgo
 dicuntur *Alcaydes de la fortaleza*, homa-
 gium fidelitatis præstant, quod nobilibus
 tantum convenit, de quo *in l. 4. tit. 25. part.*
6. & in l. 11. tit. 15. dict. lib. 6. Recopil.; do-
 cet Avendaño *lib. 2. prætor. cap. 27. num. 7.*
 qui de forma homagij deponunt, ut tur-
 ris principalis cujusque castri, seu fortali-
 titii solet nuncupari *turris homagii*, quia
 verbo hæc solemnia solent fieri, ut docet
 novissimè Burg. *in tract. de nobilit. Hispaniæ*
discurs. 12. num. 9. & quod tale homagium
habet vim Juramenti affirmat Peralta, in l.
unum ex familia, num. 28. ff. de leg. 2.
Joann. Guttierrez in Authent. sacrament.
puberum, num. 144. cum seqq. Suarez de re-
ligion. tom. 2. lib. 4. cap. 13. num. 24. quid.
quid contrarium senserit Gregor. Lopez
in l. 26. gloss. fin. tit. 11. part. 3. & pro com-
plemento plura alia huic capiti conduci-
bilia videre poteris per Boërium, in tract.
de custodia clavium per totum, & qui pos-
sunt creati in Custodes fortalitii, & ca-
strorum, & de eorum ministerio larè agit
Anton. Alvarez civitatis Baëcæ incola, re-
latus à Bobadill. lib. 1. politic. cap. 12. n. 50.
 & quando talis Custos excusabitur, si etiam
 Regio præcepto interveniente fortalitium
 non tradiderit, est text. elegans, *in l. 19.*
tit. 18. part. 2. Bobadill. lib. 2. politic. cap. 21.
num. 97.

CAPUT XIV.

De officio Exactorum tributorum &
 vectigalium Regis, ac Elcemosinæ
 Bullarum.

SUMMARIUM.

- 1 Exactores tributorum seu vectigalium,
 grace publicani nuncupati, apud He-
 braeos, Græcos & Romanos odibiles &
 abjecti habiti fuerunt.
- 2 Expenditur in proposito textus in leg. 14.
 tit. 2. lib. 6. novæ Recopill. qui ibi af-
 fertur.
- 3 Tributorum exactio in Regno Castelle sem-
 per plebecorum statui adscribitur, nec
 nobilis ullus invitus cogitur suscipere.
- 4 Existimatio & reputatio communis Pro-
 vincie sufficit ut officia vilia vel nobi-
 lia reputentur.
- 5 Dignitas est quidquid ex consuetudine re-
 putatur esse dignitas, & illa est major
 quam

quam homines generaliter talem reputant.

- 6 Vile seu infame dicitur officium quod in loco tale esse reputatur.
- 7 Tributorum Exactoris munus quandoque honestum censetur.
- 8 Expenditur & assertur in proposito Papiniani lex, lib. 17. §. præscriptio, ff. ad municipal.
- 9 Tributa in Curis à Procuratoribus Regni Regi concessa, eorum cura & personali munere sunt exigenda, ex leg. Regia 9. tit. 7. lib. 6. novæ recopil.
- 10 Exactoribus & conductoribus Regis, licet præcipua privilegia in favorem fisci & patrimonij Regalis sint indulta, tamen plura sunt quibus personæ eorundem Exactorum condecorantur.
- 11 Premia bene merentibus tribui convenit.
- 12 Opinionum & dogmatum dissidia circa nobilitatem vel abjectionem officij Exactoris vectigalium, distinctione conciliantur, & n. 13.
- 14 Nobilis infringit suam libertatem per voluntariam susceptionem conductionis vel exactiois patrimonij Regalis, non tamen per aliquam renuntiationem nec tacitam nec expressam, per quam juri, ne in carcerem detrudatur, videatur renuntiare.
- 15 Nobilis Conductor vectigalium Regis potest pro eorum debito incarcerari & in vinculis detineri.
- 16 Nobilis Conductor terrarum quæ ad Regem spectant, an pro earum redditibus non solutis incarcerari possit, remissivè?
- 17 Exactor Tributorum Regis non potest debitorum convenire, nisi prius accipiat nomina eorum, & eis notum faciat & intimetur ut ad locum destinatum solutioni, soluturi accedant.
- 18 Tributorum exactio prius fieri non potest, quam intimatio Concilio facta fuerit.
- 19 Exactor tributorum maxima in exigendo nititur potestate, nec juris ordinem servare tenetur, sed potest simpliciter procedere & compellere debitores.
- 20 Exactor vectigalium bona à debitoribus pro solutione debiti extracta concilio præsentari liberatur.
- 21 Exactor quilibet vectigalium, ut officij debito respondeat & legitime procedat quid facere debeat, notatum invenitur in leg. 13. tit. 14. lib. 6. recopil. quæ ibi. assertur.
- 22 Collectoris Eleemosynæ Bullarum quæ His-

pania Regibus à summis Pontificibus, diversis temporibus fuerunt concessæ, quam officio convenient, remissivè.

- 23 Scheda Regia data circa modum & ordinem servandum in collectione Eleemosynæ Bullarum, ad litteram inseritur ibi.

ORUM officium, & ministerium diversimode in jure existimatum invenio; nam Exactores & tributorum, qui publicani græcè nuncupantur, apud Hæbreos, Græcos Romanoque exoti & odibiles, ac abjecti fuerunt habitus, ut de primis sunt plura istius rei testimonia, ut habetur Matthæi cap. 18. ibi: Si Ecclesiam non audierit sit tibi sicut Ethnicus & publicanus, & cap. 21. ibi: Publicani & meretrices præcedent vos, & Marci cap. 2. ibi, Multi publicani, & peccatores simul discumbebant. Et Lucæ cap. 5. ibi: Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis, & in aliis multis similibus locis testificatur: Romanis autem testimonium perhibent, Aristor. & Tullius dum hos negant haberi inter honestos cives, ut ex his nonnulli repetunt: ipse autem Tullius alicubi non adeo benè sentit de publicanis, & cum ad Q. Fratrem lib. 1. improbum ait negotiatorem paulo cupidiorum publicanum compremere non posse; sed & Ulpianus, in l. quanta, ff. de publicanis, quantæ inquit, audaciæ, quantæque temeritatis sint publicanorum factiones, nemo & qui nesciat: & certè hujus tantæ illorum audaciæ, & temeritatis exemplum habes apud Lucium lib. 5. secundi belli publici post principium, & hujus rei argumento, Bald. in l. dissolutè ad fin. Cod. de conditionibus ex l. voluit hujusmodi publicanos cogendos edere librorum rationum, uti usurarios; de quibus clement. 1. §. ceterum de usuris.

Et de juramento Regio in hanc sententiam expendi debent singularis verba, textus in l. 14. tit. 2. lib. 6. novæ Recopil. verbo, Ordenado està que ningun hijodalgo pueda ser preso ni encarcelado por deuda que deba, salvo si no fuere arrendador, o cojedor de pechos, y derechos, por que en tal caso el mismo quebranta su libertad, quasi ex hoc textu apertè inferatur munus exigendi vel conducendi tributa Regia contrarium esse nobilitati, quo in sensu prædictum huiusmodi & ejus rationem affirmant Ferdin. Mencha. de successione creation. 1. part. lib. 3. §. 22. n. 78. versic. quid dicendum, Ocalora

de nobilitate, 2. part. 3. princip. cap. 9. n. 9. versic. movetur ea ratione; Didac. Perez in l. tit. 2. lib. 4. ordinam. gloss. verb. fixos dalgo, versic. præterea non obstant jura, Aceved. in dict. l. 4. & 5. hoc tit. 2. & lib. 2. n. 26. Lassartæ de decima venditionis parte, cap. 18. n. 64. & 65. Ignat. del Villar. respons. 6. n. 4. Joann. Gutierrez de Gabellis, Stephan. Gratian. disputationum, cap. 228. num. 25.

Et demum illud facit, quod in Regno Castellæ ubique locorum observatur, quod tale munus & exactio tributorum statui & plebeiorum semper adscribitur, nec ullus nobilis invitus suscipere cogitur, ut tradit Lassart. de decima venditionis parte cap. 18. n. 65. Joann. Gutierrez lib. 3. pract. quest. 13. n. 102. & 106. Bargas de nobilit. Hispan. discurs. 17. num. 20. & sufficit existimatio & reputatio & communis Provinciae, ut officia vilia vel nobilia reputentur, Alciat. de presumptionib. reg. 1. presumption. 48. n. 2. in fin. ubi allegat text. in l. 1. ff. de muneribus & honoribus, Tiraq. de nobilitate, cap. 34. n. 1. Cravet. cons. 163. n. 2. Gaspar. Gutierrez lib. 3. practicarum quest. 16. num. 137. ubi quod illa dicitur dignitas Ecclesiastica, quæ pro tali existimatur aut reputatur secundum consuetudinem, & sic de aliis officiis, Innocent. in cap. de multa, n. 6. Joann. Andreas, Imola collat. 19. & col. penultim. de prebendis arch. in cap. 1. numero 2. de consuetudine, lib. 6. & quod dignitas & est quidquid ex consuetudine reputatur esse dignitas: Bertrand cons. 2. vers. 2. Viso processu, n. 20. & cons. 32. lib. 3. illaque est major dignitas quam generales homines pluris existimant. §. 1. ff. de his qui notantur infam. & magis expressè idem Gutierrez num. 139. sic etiam versa vice illud dicitur esse & officium vile & infame, quod in Populo reputatur esse tale, Abad. in cap. non minus col. 3. de immunit. Ecclesiar. & est textus per hoc in cap. fin. in princip. ff. de muneribus & honoribus, ibi: Calendarii quoque curatio & quæstura in columna æqua civitatis inter honores non habetur: per quem textum id tenet Joann. de Platea, & Lucas de Peña & eos referens id probat, cons. 31. numero 15.

Sed pro contraria sententia, talium Exactorum & Publicanorum munus & honestum quandoque reputatum, & in honore apud Romanos haberi probant antiquorum testimonia, nam & Cicero in oratione pro L. Manilia, Sic ait: Nam & publicani homines honestissimi & ornatissimi

suas rationes & copiam in illam Provinciam obtulerunt, & in oratione pro Plancio, Flos equitum Romanorum firmamentum, Reipublice, publicanorum ordine continetur, & l. 3. in Verrem actione, venit ad Chelidonem Emucius eques Romanus publicanus homo cum primis honestus. Ex quibus suadetur Equites quoque Romanos eo tempore publicanorum munere, & exercitio non dignari.

Deinde maximum hujus rei tutamen subministrat & Papin. in l. libertis 17. §. præscriptio, ff. ad Municip. ibi: Exigendi tributi munus sordida inter munera non habetur, & ideo Decurionibus quoque mandatur, cui adde textum in l. fin. in fin. ff. de privilegiis Veteranor. ubi licet Veterani ab exactione tributorum immunitatem habeant; si tamen ex ordine Decurionum fiant Exactores tributorum, munus recusare non possunt.

Præterea de jure nostro Regio hanc apertè confirmat sententiam & textus in l. 9. tit. 7. lib. 6. novæ Recopil. ubi probatur tributa in Curias à Procuratoribus Regni concessa Regi, eorum cura, & personali munere esse exigenda. At Procuratores Curiarum, (cui ministerium hoc per legem mandatur) & nobiles esse & maximam eorum esse existimationem plusquam notum est, l. 4. dict. tit. 7. & lib. 6. expressè cautum ibi: Que sean personas honrradas, y no sean labradores ni sexmeros. Et diximus supra lib. hoc in speciali, cap. Procuratorum Curiarumque: fateri necessario debemus hanc tributorum exactiorem non semper sordidam aut abjectam reputari.

Tamen quia tamen præcipua, & portiora & privilegia, quæ his Exactoribus, & Conductoribus Regiis sunt indulta, favorem fisci, & patrimonii regalis respiciunt, ut in l. semper versic. conductores, ff. de jure immunitatis. verb. n. n. h. nori conductorum datum, ne compellantur ad munera municipalia, sed ne extenuentur facultates eorum, quæ subsignata sunt fisco, negari ramen non potest plura esse, quibus personæ hujusmodi Exactorum, vel Conductorum Regis redditus, & tributi condecorantur, in cap. 33. & 34. de los nuevos de contumientos de las Alcabalas, relatis à Gutierrez ubi supra præsertim verb. ni aravajos que la Ciudad, o villa, o la Justicia acordare: ubi Plura comoda & privilegia ejus sunt indulta quæ sui tantum, non fisci favorem respiciunt, cum solum nonnullis in personis laboris excusatio non diminutionis facultatis conservatio reperiatur. Nam & præmia tribui

- 11 † benè merentibus convenit, ut in l. fin. Cod. de statutis & imaginibus, & de privilegiis his Exactoribus vel Conductoribus Regiis concessis, vide Aegidium Chomatem, in tract. de collectis versic. conductor vectigalis, fol. 215. Joann. Gutierrez in tract. de gabellis, lib. 7. q. 173. per tot.

Sed harum opinionem dissidium & adversantium dogma um pugnam per distinctionem, attenta communi opinione, & æstimatione Castellæ, † ausim consiliare, & intendo quod aut loquimur de Conductoribus, tributorum Regis, qui pro majori, contractus cum eo faciebant, quos vulgo dicimus *Arrendadores por mayor*, etiam si sint pro minori, dummodo considerabili quantitate, ut in istis non potest considerari ulla abjectio seu vilitas officii, præsertim cum videamus frequenter nobiles & ditissimos in nostro Regno Castellæ & totius Hispaniæ prædictas conductiones Regias in se suscipere, nec decens erat ignominia eos prosequi, quod Regium patrimonium administrarent, sic non nobilitati id quoquomodo contradicere auspicarentur, ut absque dubio à talibus conductionibus Regiis, in grave patrimonii regalis præjudicium fugerent & se abstinerent. Et de his intelligi debent jura, Doctores, atque fundamenta, quæ pro secunda opinione adducuntur; docet Tiraquel. dict. cap. 34. num. 33. Baca de inope debitore. Vectigalium conductionis res non est indigna ea indignitate, quæ poenam hoc est privilegii amissionem promereatur, &c.

- 13 Aut loquimur de † Conductoribus parvæ quantitatis, qui pro minimo lucro alicujus oppidi & vicinorum ejus molesta & onerosa exactione se ingerunt, vel absque conductione, quia non est alius qui voluntariè se offerat, inviti ex plebeiis ad munus hujus exactionis tributorum creantur, & inviti compelluntur, ut in istis procedant. Prima opinio, & autoritate pro ea perpendenda, & quod magis est communis existimatio Castellæ, ex qua tale ministerium ignobile est ubique existimatum, communis existimatio est summè attendenda, ut supra diximus, qua utique distinctione sic observata, nec te adhuc anxium & ancipitem habeant verba dictæ leg. 4. tit. 2. lib. 6. Recopil. l. 14. tit. eod. lib. ibi: *Por que en tal caso el mismo quebranta su libertad*. Eorum verum & genuinum sensum, & qui supradictis mirè convenit, eleganter tradit & accuratissimè explicavit Alphonsus de Narbona in commentariis ad tertiam part. Recopil. in dict. l. 14. gl. ff. 2.

num. 16. his verbis: Sin vero quærimus de agnoscendo vero sensu illius rationis nostræ legis, *per que en tal caso el mismo quebranta su libertad*, ut conveniat cum expressa superioris decisionis ratione, cum re vera videatur quid distinctum: nam si amissionem hujusmodi privilegii lex pro causa finali voluntatem ipsius nobilis considerat, ibi: *El mismo quebranta su libertad*, favorem patrimonii fiscalis admittimus, si inquam hoc inquitur, breviter respondemus, quod supposita Regia in præsentis & in dict. l. 4. tit. 2. lib. 6. Recopil. quæ nobilibus Regis patrimonii Conductoribus vel Exactoribus immunitatem, ne pro particulari debito incarcerationetur, alioquin generaliter illis concessam admittit ob ipsius patrimonii favorem & gratiam, ut monuimus nobiles qui ultro spontaneæ conductioni hujusmodi vel exactioni se immiscerent, merito diceretur se ipsos illis in casibus libertatem suam vel immunitatem infringere, siquidem vectigal conducere nemo invitus compellatur, l. locatio, 9. §. ad conducendum, ff. de public. & vectigal. nec etiam gabellarum vel horum jurium suscipere Regaliam, si nobilis sit, hisque compelli nititur, ut per l. 10. num. 14. lib. 9. Recopil. Resolvunt Lazari de decima venditionis part. cap. 18. num. 65. ubi ita se judicasse dicit; sequitur Acevedo in l. 14. & 15. tit. 7. num. 11. lib. 9. recta fuit interpretatio, ut in lato casu, quo nobilis conductionem vel exactionem functionum Regalium in se suscipit, rectè dicatur quod ipse suam libertatem infringit, quia ultro & sponte munus suscepit, quod non compellebatur suscipere, juxta dict. l. 10. tit. 14. lib. 9. tentari, ex dict. l. libertus, 17. §. præscriptio, §. ad Municipalem.

Itaque nobilis pro posita specie, infringit † libertatem suam per actum illum antecedentem, scilicet voluntariam susceptionem conductionis, vel exactionis patrimonii Regalis, non tamen per aliquam renuntiationem nec tacitam nec expressam, per quam jure ne in carcerem detrudatur, renuntiari videatur, ut prædicti DD. minus benè voluerunt, non secus ac in poenis contingit, in quibus subeundis, licet voluntas nostra cessit, cum certum sit nos facinorosi consensum præbere, poenis autem minimè, nihilominus dicitur, quod per flagitium & delictum non poenis subdimitur, ff. de jure fisci, l. fin. cap. ad legem Juliam Majestatis, ibi: *quodammodo sua sponte*

sponte ponitur, de quibus plura scripsit, Menoch. *de successione*, creat. lib. 5. n. 66. & lib. 3. §. 22. num. 78. ad fin. quia licet verè & realiter quantum ad pœnam consensus deficit, cum delinquens delinquere tantum velit, non etiam puniri; tamen quantum ad interpretationem legis consensisse videtur, de qua voluntate & consensu interpretativo loquitur lex nostra in præfenti dum dicit. *Por que en tal caso el mismo quebranta su libertad*, quia in debilitate illa privilegii ipsius, licet deficiat verus consensus interpretativus, tamen adest ex antecedenti libera conductione vel exactione elicitus.

Ex quibus jam satis ibi obiter notum est, & apertè constat nobilem † Conductorem vectigalium jure tributorum Regis posse pro eorum debito incarcerari, & in vinculis detineri; sedan † id in conductionibus tertiarum, quæ ad Regem nostrum spectant procedat hæc decisio, dict. leg. 4. & 14. dict. tit. 2. lib. 6. disputant Aceved. in dict. l. 4. num. 27. Girond. *de privileg.* n. 837. quest. 152. Joann. Gutierrez lib. 4. pract. cap. 14. num. 7. versic. *Secunda limitatio*, Narbona ubi proximè ex num. 23. usque ad num. 29.

Exactor igitur tributorum Regis non potest debitores † convenire nisi prius accipiat nomina eorum, & ei notum fiat & incrimetur quod soluturi accedant ad locum solutioni destinatum, in l. 3. tit. 14. lib. 6. Recopil. ibi: *sin que primeramente el Receptor del partido muestre, y presente ante el la copia de como sea notificado a los concejos del partido lo que de suso contiene*, quod & ita scire commune cautum ita habetur, ut in l. 1. cap. de exactoribus tributorum, & sic solet fieri quædam descriptio civium vel vicinorum quæ continet servitium impositum distributum, & impertium cuilibet secundum bona, quæ habet, ut per Ægid. Thomat. in tractatu de collectis, in §. *recepta proxima discussione*, numero 25.

Nec potest prius † exactio fieri nisi intimatione facta Concilio, ex dict. l. 3. ibi: *Notifica a los Concejos*, & ibi: *Y lo embien a pagar al plazo*, iste autem Exactor † tributorum Principis maxima in exigendo nititur potestare, ut per Menoch. *de arbit.* lib. 1. quest. 71. num. 12. nec juris ordinem servare tenetur, sed potest simpliciter procedere, & præcisè compellere debitores, vel exequendo in rebus & bonis, ex Bald. *cons.* 434. vol. 3. & in l. 1. Cod. de annis, etiam parte non citata & ibi per eum;

quod tamen intellige post notificationem factam concilio de qua supra, & pro hoc modo procedendi in exactione tributorum, videndus est Ægidius Thomat. ubi supra n. 30. & vide Aceved. in l. 6. tit. 14. lib. 6. Recopil. & in l. 14. tit. 21. lib. 4. *novæ Recopil.* num. 1. & 2.

Et iste exactor qui bona † à debitoribus extrahit pro solutione debiti, liberabitur si illa bona vel pignora extracta concilio præsentaverit, ut in l. fin. cap. de exactoribus tributorum, ut observat Ægidius Thomat. ubi supra num. 40. & cum Aceved. in dict. l. 6. num. 6 ubi etiam obiter advertunt, quare tributa hæc petantur, & si eam vicini debitores contra quos proceditur, possent opponere quod legitima non fuit facta distributio, & hæc sit legitima exceptio ad impediendam solutionem: & advertas velim quod facta executione, & soluta aliqua quantitate licet pro debiti in executionem procedatur, usque quo solutio fiat, tantum debetur decima ex quantitate non soluta ex textu formali, in dict. l. 6. tit. 14. lib. 6. Recopil. ibi: *O parte dello por lo que ansi pagare no se haga execucion*; ubi norat Aceved. n. 7. & 8.

Et demum plura quæ necessario debet quilibet † tributorum Exactor, ut officii debito respondeat, & legitimè procedat, facere, sancita, & providere stabilita invenies, in l. 3. dict. tit. 14. lib. 6. Recopil. quæ quia normam, & rectum procedendi modum Exactoribus de quibus loquimur, imponit ad litteram referenda est, & sic se habet: *Otro si mandamos que antes y primero qui ninguno de los Receptores del dicho servicio comiencen a cobrar ni cobren ningunos de los maravedis de los cotenidos en las nuestras Cartas de Receptoría en el Concejo de la dicha ciudad, o villa que fuere cabeza de Provincia, que assi se huviere de cobrar el dicho Servicio y presente assi mismo el traslado de estos nuestros Capítulos y declaraciones, y la sobre Carta que del se diere, y jure en forma de no pedir, ni demandar, ni cobrar, ni llevar mas de lo contenido en la Receptoría, y de guardar, y cumplir todo lo suso antes de lo contenido, y cada cosa y parte dello como de suso se contiene, y dexe el traslado de la dicha Receptoría, y deste Capítulo, y sobre carta, que del se le diere en poder del escrivano del Cõcejo, para que se vea y sepa como se cumple lo que dicho es, y para que dexe embie el traslado del, y a los concejos y personas que se lo pidieren, para que sepan lo que han de guardar y cumplir, mandamos que la Justicia de la ciudad, o Villa que fuere cabeza de Jurisdiccion en esta ciudad*

de hazer que este nuestro Capitulo y sobre carta del se publique y pregone en la Ciudad, o Villa porque venga a noticia de todos y tomen un traslado del servicio del Concejo, para que todos lo puedan ver y saber lo en el contenido, para que se guarde, cumpla y execute. Otrosi mandamos que si los Receptores nombrados en nuestras cartas de Receptorias no huvieren de cobrar, ni cobraren por simismos los maravedises del dicho servicio, que las personas que pusieren y nombraren aqui en dieren poder para las cobrar, sean buenas personas llanas y abonadas, y quales deben ser, y los presentar en el dicho Consejo para que sean vistos, y aprobados, y hagan el dicho Juramento y solemnidad, y que de asi asentado en el libro del servicio del Concejo, y que de otra manera no se entrometan a pedir ni cobrar los maravedis del dicho servicio, ni cosa alguna del, so pena de pagar lo que ansi cobraren en pena la tercia parte para la nuestra Camara, y la otra tercia parte para el que los acusare, y la otra tercia parte para el Juez que lo sentenciare.

²² Sed omnia quæ in isto capite animadverta manent circa officium Exactoris quorumlibet tributorum Regis, procedunt & militant in Collectore † Eleemosinæ, Bullarum, quæ à Summ's Pontificibus diversis temporibus invictissimis nostris Regibus fuerunt concessæ, prout accuratissimè eas refert, & miro ordine disponit doctissimus, & omnium litterarum apprimè ornatissimus & præstantissimus vir Licenciatus Perez de Lara in compend. trium gratiarum, circa quod nihil speciale animadvertione dignum, quod Collectoribus Bullarum conveniat invenio, nisi ad litteram referre Schedulam Regiam, quæ præscripta est, & data forma eis circa modum & ordinem, quem in exactione prædictæ Eleemosinæ servare tenentur, & in præmium ac compensationem sui ministerii & honoris eis codonantur aliqua privilegia, & immunitates, & prædicta Scheda sic se habet.

E L R E Y.

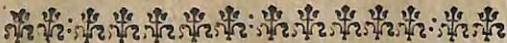
Don Phelipe tercero deste nombre, por la Gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Jerusalem, de Portugal, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Sevilla, de Cordoba, de Corcega, de Murcia, de Jaen, de las Algarves, de Aljezira de Givaltar, de las Tierras de Canaria, Indias, Yslas y tierra firme

del mar Oceano; Archiduque, de Austria, Duque de Borgña, de Bravante, y de Milan; Conde de Flandes y de Tirol, señor de Vizcaya y de Molina, &c. A los Governadores, Asistentes, Corregidores y otros Jueces, y Justicias qualesquier de todas las Ciudades, Villas y lugares aqui en fuere mostrada esta nuestra carta o su traslado impresso en el molde, y firmado del Comissario General, de la Santa cruzada; Salud y gracia Sepades que nos somos informados que en las cobranças de las Bulas de Cruzada y otras Bulas, que se han predicado en estos nuestros Reynos para gastos de la guerra contra infieles, se han hecho y hazen muchas molestias y vexaciones a nuestros subditos y naturales, sacan doles por ellas prendas de mas valor que la cantidad de los maravedises que deben de las dichas Bulas, y vendiendo las, y maltratando los en menos de lo que valan, y llevando algunos dellas sin hazer alguna diligencia y que muchas vezes acaesce que los tales cobradores en lugar de las Bulas, que han de dar, dan otras que no son de las que se predicaron, y ansi mismo dan sumarios, y Cartas impressas, y sin dar Bulas, cobrando los derechos de ellas, y hazen otras fraudes, en grandes servicios de Dios nuestro señor y en daño de los fieles Christianos, y contra el señor y forma de las instrucciones, que cerca de las dichas cobranças estan dadas, y no queriendo remediar lo suso dicho, para que nuestros subditos, y naturales sean relevados de los dichos daños, molestias y vejaciones, y engaños, mandamos al Concejo General de la Santa cruzada y algunos del nuestro Concejo y a otras personas de los nuestros Concejos que platicassen, lo que en ello se podia proveer: Lo qual por ellos visto fue acordado que las cobranças, que de aqui adelante se hizieren, de qualesquier Bulas, y Jubileos, y indulgencias que nuestro muy santo Padre nos ha concedido y concediere, para que se prediquen en estos dichos nuestros Reynos para los dichos gastos de la Guerra contra infieles se hagan personas, que fueren nombradas, por el Concejo de cada lugar, guardando cerca dello la borde contenida en esta nuestra carta, porende por la presente mandamos a vos los dichos Concejos, y Justicias de todas las dichas Ciudades, Villas, y lugares, que cada año en el tiempo que soleyis elegir, y nombrar los oficiales de Concejos, nombrareis una persona abil, y suficiente de confianza legallana y abonada, que en cada una dessas dichas Ciudades, Villas y lugares tengan cargo de cobrar las Bulas, que le fueren entregadas por el Thesorero que fuere de cada Diocesis, o por quien su poder huviere, a conforme

conforme a los patrones que de ellas se les dierem ; el qual dicho cojedor al tiempo que fueren nombrado al dicho cargo, y antes que se use del cosa alguna , se obligue , y de fianças bastantes ante la Justicia , y escriuano del Concejo de lugar de cuya Jurisdiccion fuere , que dentro de quarenta dias , despues de pasado el plazo , a que las dichas Bulas se huvieren de pagar , darà cobrados los maravedis que montaren las Bulas , que se le entregaren al dicho Thesorero, o a quien su poder huviere llanamente sin pleyto alguno, por que al tiempo que se le entregare el padron, y Bulas , se ha de averiguar antes la Justicia del tal lugar , en presencia del dicho Corregidor, y si algunas personas contenidas en el dicho padron de quien no se pue de cobrar por pobre, o escritos dos vezes, o no poder ser avidos los quales deben , y que al plazo suso dicho no diere cobrados los dichos maravedis al dicho Thesorero, o a quien su poder huviere, que la persona que en nombre del dicho Thesorero los fuere a cobrar del , le execute por todo rigor de derecho solamente por virtud de la obligacion y cedula que el tal cojedor huviere hecho de las Bulas, que huviere recibido, que para ello , y traer bara de mi Justicia , los damos poder cumplido, llevando poder del dicho Thesorero, y aprobacion del Governador , o Corregedor Justicia de la cabeza de cada Diocesis , o partido. Y asi mismo damos poder y facultad al corregedor , que fuere cobrando por los dichos Concejos , para que pueda compeler y apremiar a todas las personas que debieren las dichas Bulas , a que se cobren y paguen passado el termino a que se dieren fiadas, y sobre esto hagan las execuciones, ventas, y remates de bienes necessarios, como por maravedis de mi haver, con que no puedan llevar ni sacar prendas algunas de un lugar a otro si no fuere a la Cabeza de la Jurisdiccion, no hallando comprador en el lugar donde se tomare, y mandamos que los dichos Concejos sean obligados a los sanamiētos de qualquiera quiebra que huviere por falta de ser abonados los dichos Cojedores, y que el dichos Cojedor que fuere nombrado para un año cobre las Bulas , que en aquel año se huvieren de pagar , y no pueda ser nōbrado al dicho officio de Cojedor , contra su voluntad hasta el Tercero año, y que los que fueren nombrados por tales Cojedores el año que tuvierem el dicho cargo, no puedan tener ni tengan contra su voluntad, ningun otro officio Real ni Concegil, y que sean Francos , y libres de huestpedes , y vestias y carretas de guia de qualquier calidad, y manera que sean , y se les de el salario a rason de un maravedi por cada Bula , de

tassa de a dos Reales de las que dieren cobradas.

Y otrosi mandamos, que si en estos nuestros Reynos se huvieren predicar algunos Jubileos de caja por los dichos gastos de la Guerra contra infieles , que los dichos Cojedores se encarguen de hazer apercevir cada uno en el lugar o Concejo donde fuere Cojedor, y poner los sumarios que le fueren entregados por parte del Thesorero del partido, y de poner las cajas donde se ha de se echar la limosna , y de cobrar los maravedis que della se huvieren para acudir con ellos al dicho Thesorero , o a quien su poder huviere, y que se les de por ello de salario a rason de a ocho maravedis de cada millar o de lo que procediere de los dichos Jubileos, guardando los dichos Cojedores cerca desto la orden, que les fuere dada por el Comissario General de la Cruzada, y que donde huviere dos o mas lugares o parroquias, o feligresias que fueren todas un Concejo , que no se nombre en el dicho Concejo mas de un solo Cojedor, asi para la cobrança de las dichas Bulas, como de los dichos Jubileos, lo qual y todo lo que dicho es, cōpley, y ay hagais guardar y cumplir, y cada Concejo se entregue un traslado de esta nuestra carta, y lo tengan en el arca del Concejo , para que aya efecto lo en ella contenido : y mandamos que ningun Thesorero ni fator cobre ni embie a cobrar a las dichas Ciudades , Villas y lugares las dichas Bulas ni Jubileos, ni aya otros Cojedores sino los que fueren nombrados por los dichos Concejos, so pena que el que cobrare y hiziere cobrar las dichas Bulas , y Jubileos contra el tenor y forma desta nuestra carta , pague lo que asi cobrare , o hiziere cobrar , con el quatro tanto , y que vos las dichas Justicias cada una en su Jurisdiccion, los prendais los cuerpos, y presos con la informacio de sus delictos, la embieys a esta nuestra corte antes el Concejo General de la Cruzada, para que ha de mas de executar en el la dicha pena sea castigado conforme a la calidad del delicto, y los unos ni los otros no fagades , ni fagan ende al por alguna manera so pena de la nuestra merced , y de diez mil maravedis para la nuestra camara a cada uno que lo contrario hiziere. Dada en Valladolid a diez y siete de Diciembre de mil seis ciento y un años yo el Rey, por mandado del Rey nuestra señor , Juan de Amerguita.

CAPUT XV.

De officio Campsoris seu Cambiatoris publici, qui vulgo dicitur Cambio, & Numularii dicti Banco.

SUMMARIUM.

- 1 Campsoris officium publicum est.
- 2 Campsoris creatio ad quem pertineat.
- 3 Campsoris creatio in Curia Regis nempe en la Corte, ad ipsum Regem pertinet.
- 4 Campsoris creatio in aliis Curiiis Regnorum ad Coronam Hispania pertinentium, debet fieri speciali Proregis nominatione.
- 5 Campsoris officium Reipublica est necessarium.
- 6 Campsor qua forma creari debeat, remissivè.
- 7 Cambium vox antiquis Romanis & Jurisconsultis prorsus incognita fuit.
- 8 Cambij officium in quo consistat.
- 9 Cambium in permutatione monetarum consistens, an licitum sit vel illicitum;
- 10 Cambia que consistunt in mutuo, an licita sint?
- 11 Lucrum ex Cambio in mutuo consistenti proveniens usuram quare sapiat.
- 12 Cambium in mutuo consistens quare permittendum?
- 13 Cambium in mutuo pecunie positum quando sit licitum, & quando illicitum, remissivè?
- 14 Cambia à Principe vel Republica approbata, tuto exerceri possunt.
- 15 Cambiorum merces seu Salarium non pro mutuo, sed pro labore recipitur.
- 16 Cambij in duplicem speciem divisio.
- 17 Cambium siccum quot modis committatur & num. 18.
- 19 Cambium siccum improbum & fœnerativum esse probant doctores.
- 20 Cambia intra Regni limites contra legem expressam permitti non possunt.
- 21 Cambia siccà damnantur per pragmatikam à Rege Sebastiano latam.
- 22 Cambium quod sit intra Regni limites, an ex eo siccum iudicetur, quod in loco in quem remittitur solutio una cum litteris, debitor, nec pecuniam nec factorem habeat, & n. 23. & 24.
- 25 Cambium reale quid & quod duplex sit.
- 26 Cambium reale an licitum vel illicitum sit?
- 27 Pecunia vel nummus quot modis considerari possit.
- 28 Cambium reale per litteras tripliciter fieri solet, & n. 29. & 30.
- 31 Pecunia valor solet aliquando minui, & quibus de causis, & n. 32.
- 33 Cambium per litteras, quo quis pecuniam Campsori in uno loco prabet ut eandem in alio remittat, an permissum sit?
- 34 Cambium per litteras, quo quis pecuniam à Campsore ad certum tempus recipit in uno loco, in alia deinde provincia vel Regno, cum constituto stipendio solvendam, an sit fœnerativum? & n. 35. & 36.
- 37 Cambium minuti in quo consistat, & quomodo fieri debeat, & quid pro premio possit persolvi tradit Textus in leg. Regia 4. tit. 18. lib. 5. Recopil. que ibi assertur?
- 38 Cambij premium & interesse quod lucrari Campsor potest, correctum & immutatum fuit, per leg. 5. in fine tit. 18.
- 39 Cambium quod sit per litteras, ne intra ejusdem Regni oppida exerceri possit sancitum extat leg. 8. tit. 18. lib. Recopil. que ibi assertur.
- 40 Cambij litteris, cur circa oppida extra Regnum, non vero intra, uti liceat, traditur ratio differentie.
- 41 Cambium per litteras ab Hispania ad Indos exerceri potest & etiam ad alias ejusdem Corona Provincias, dummodo distantia sit considerabilis, in qua possit considerari aliquod periculum in translatione pecunie.
- 42 Cambia realia requisita non possunt probari juramento & declaratione personarum que nummos Campsori tradiderunt.
- 43 Cambium tam jure communi, quam Regio exosum & usurarium reputatur.
- 44 Referuntur Doctores qui de Cambiis egerunt.
- 45 Campsoris creatio ex personis fieri debet probatissimis, divitibus & bene opinitis, que juramentum de officio recte exercendo prestare debent, & fidejussores usque ad certam quantitatem præbere tenentur.
- 46 Campsor exterius & alienigena à Regno non potest creari.
- 47 Campsores duo in urbe debent nominari, non vero unus solus.
- 48 Campsor exterius à Regno nominari cur non debeat, remissivè.

49 *Campfor non potest aliis mercimonii & contractionum generibus uti, nec societatem unire cum aliis, nisi in rebus cambiorum usum tangentibus.*

50 *Campsores publicationem reddere tenentur iudici, suo juramento & per libros suos veritate & fide confectos, quoties ratio ei per iudicem expetita fuerit quantitatum omnium quas cambio habuerint.*

51 *Campforum electio debet esse libera, nec quidquam pro tali officialium creatione potest exigi, nec titulo conductionis possunt huiusmodi officia conducere.*

52 *Cambia suscipere, & eorum pecuniis Rex uti potest in urgenti necessitate.*

53 *Necessitatis tempore plura licent, quae ordinario jure exosa videntur.*

54 *Campfori, necessitate adimpleta, debet per Regem fieri satisfactio pecuniarum quas accepit & si possibile sit, cum interesse justo & licito Cambij.*

55 *Princeps dum ob publicam causam & necessitatem rem aliquam a privato auferit, aequivalenter potest damno satisfacere.*

AMPSORIS officium † publicum est, ut caveatur in l. 5. tit. 18. lib. 5. *novae Recopil.* ibi: y los que huvieren de usar del dicho officio publico; ubi Ma-

tienco in gloss. 7. lit. G. & sic tanquam officium publicum, istius officialis creatio † pertinet ad Praetorem, & Decurionem civitatis, villae aut oppidi ubi exerceri debet, ut in dict. l. 1. ibi: y los que huvieren de usar del dicho officio publico en las Ciudades, Villas y lugares de nuestros Reynos que sean puestos y nombrados por las Justicias, y Regidores de tales Ciudades, Villas y lugares.

Et in curia Regis nempe in la Corte † pertinet ad ipsum Regem, ut in dict. l. 1. & in pragmatica edita, 8 Septembris sub anno Domini, 1602. & sic aliis in Regnis huius Coronae creatio † Campforis poterit & debet fieri speciali Proregis nominatione, quia Prorex in Regno sibi Commissio Regis potestatem habet, nisi aliquid specialiter ei fuerit interdictum, ut in l. fin. tit. 1. part. 2. lae Mastrill. de Magistrat. lib. 5. cap. 6. per totum; specialiter vero num. 37.

Quod utique Campforis officium † necessarium est Reipublicae, dummodo honeste exerceatur, ut tradit Tavianus Gebensis in tract. de Cambijs, 1. l. part. num. 9.

cum seqq. usque ad num. 12. & 2. part. cap. 1. per tot. Dominicus à Sot. tot. lib. 6. de just. & jure quest. 8. art. 1. & sequenti, Marienco in dict. l. 1. gloss. 3. formam † qua debet 6
creari Campfor cum aliquibus regulis, & prohibitionibus assignat & describit textus in l. 1. tit. 18. lib. 5. *Recopil.* & pro materiae perfecta cognitione illud praeomit-
tendum non duxi, quod hinc vox † Cam- 7
bium antiquis Romanis, & juriconsultis prorsus incognita fuit: etenim quantumvis in foro Romano frequentissimi erant Argentarii. Numularij, Mesularij, vel Mesuarij fide publica deputati ad gerenda negotia, & instrumenta, ut probat l. praetor ait l. si quis ex argentariis, l. quidam l. ubi l. argentarius ff. de edend. l. hominem 7. §. quoties, l. quod privilegium, §. 8. ff. de positi, l. si ventre 8. §. in bonis. ff. de privileg. hered. cum aliis quas refert Bobadilla. lib. 1. varior. cap. 15. Forner. lib. 3. selection. cap. 8. Sigon. de antiquo jure Romanorum, lib. 2. cap. 11. Petrus Gregor. lib. 23. cap. 3. Cambium tamen non agnoverunt quamvis Argentarii & Mesularii sapientissime nominentur à Cicerone in oratione pro Caelina, pro Cluentio, & in Rhetor. ad Heren. numquam tamen Cambium ab eo usurpatur, nec mille annis post ipsum Ciceronem apud puri sermonis observatores aliqua huius nominis mentio reperitur, nisi Anton. Nebricens. incautè dixerit hanc vocem Cambium. Latinam esse. Sed magis verissimile est Cambium à Gothis, vel Longobardis inventum fuisse, & ab Italis, atque Hispanis receptum, ut constat ex cap. 1. §. cum autem sed in restit. fecit fuer. Ottor. cap. 1. §. si quis dominus quo tempore miles, &c. ubi Cambium significat permutationem, & gloss. communem, ibidem, in eademque significatione ab Hispanis sumitur, in dict. l. 1. tit. 18. lib. 5. & totus ille titulus inscribitur, de los Cambios, y Cambiadores.

Secundò praemitto quod Cambij † of- 8
ficium consistit in permutatione aliquarum monetarum pro aliis, ut in l. 4. tit. 18. lib. 5. *Recopil.* Cum enim Hispania Regum multitudine fuisset occupata, & unusquisque pro voluntate sua proprios euderet nummos, ut conservarentur commercia, & qui iter habebat ad alia Regna proprios ejus, in quo pergebat deferret, nummos, Campfor auctoritate Regia designabatur, qui uniuscujusque generis nummos haberet ad permutandum vel cambiandum, statuta quadam Cambij mercede, ut in l. 2. 3. & 4. tit. 18. lib. 5. *Recopil.* de quo an

9 an $\dagger$ licitum, vel illicitum fuerit. maxima est apud nostros Doctores controversia, si quidem constat ex Aristotel. loco *suprà citat.* & ex cap. *naviganti*, & ex cap. 1. de *usuris*, contra naturam censei debere, quod penuria suapte natura sterilis & infœcunda generet & pariat pecuniam, cum aliis multis quæ refert in aliis DD. quos infra citavimus, & *novæ institution.* Sarmient. lib. 7. cap. 12. Sed quamvis hæc ita videantur esse, contrarium verius videri debet, & haberi quodque magis recipitur ab omnibus Theologis; nam, ut colligitur, ex cap. *per vestras*, & probatur ex *dict. cap. naviganti*, §. ille quoque, Capin. civit. de *usuris* lex pontificia consulta commercia Reipublicæ utilitatem afferte probe sciens noluit exercitiam negotiationem, honestaque lucra impedire, & ita propria Cambiorum in specie probat Pius Quint in *extravagant*, proprio motu circa Cambium illicita improbens, licita probans in summa constitutionem sub Pio Quint cap. 52. ex his omnibus & ex gloss. atque commune in cap. *conquestus de usuris*, & gloss. verb. *honesti*. & commun. in *dict. cap. per vestras* ex D. Thom. 225. *quest.* 87. art. 4. hoc Cambiorum genus licitum esse, & Rubricæ satis accommodatum docuit idem, D. Thom. opus. 73. art. 13. Cajetan. in tract. de Cambiis, cap. 1. Silvest. verb. *usura quarta Armilla verb. emptor.* Sotus de just. & jur. lib. 6. *quest.* 8. art. 1. Conrad. *quest.* 98. Palat. in praxi Theologal. lib. 3. cap. 2. *instructionum negotiant.* lib. 1. cap. 1. gloss. 2. & Bald. & Salicet in l. 3. cap. de exercit. commun. contra Jasonem in l. 1. num. 36. Pulpur. 89 cap. de *summa trinitat.* omnes in *dict. cap. naviganti*, Navarrus notabil. 9 n. 11. Joann. Baptist. §. 2. in princip. Alborno lib. 3. tit. 4. de *los Mercaderes y Cambios.* Martienc. in *dict. l. 1.* gloss. 3. cum aliis quos inferius percensebimus, sed tamen cum hujusmodi Cambium jam in usu non sit, & solum permaneat Cambium in mutuo consistens, de quo loquitur Rus §. *constitutio*, opus erit de Cambiis in mutuo consistentibus breviter aliqua pertractare.

Tertiò præmitto maximè controversiæ summæ, an hæc $\dagger$ Cambia quæ consistunt in mutuo licita sint, ita ut Campsor, qui publicè pecunias Cambio dat, possit ex eo aliquod lucrum ferre?

Et videtur tale lucrum ex eo proveniens $\dagger$ usuram sapere, quia consistit in cambio mutuum, tempus atque lucrum, ex quibus vera & propria usura formatur, ut in cap. 1. *enim segg.* 14. *quest.* 3. cap. 1. & 2.

cap. in civitat. cap. *consuluit de usuris.* Nec ex Reipublic. autoritate excusari posse constat, ex cap. *super eo de usuris*, ex quibus & aliis id probat Caietan. cap. 2. & alii *suprà* relati plura argumenta connectentes, attamen si quæ sit hujus vel aliorum argumentorum vis diligenter animadvertamus, reperiemus proculdubio hujusmodi Cambiorum genus permittendum $\dagger$ esse, quæ inventa sunt & excogitata ad majorem Reipublicæ commoditatem & facilius totius terrarum orbis commercium. Quæ sententia communior est, & à pluribus approbatur: sed proposita objectio facile diluitur, si dicamus lucrum non spectare in his cambiis ratione mutui, sed causa laboris, & industriæ in conquirendis pecuniis, in mutandis & recipiendis per litteras Cambij remissorias, ut in praxi quotidie videmus observari, & statim clarius & apertius exponemus; ac sufficit hujusmodi cambia non omninò condemnari à Pio IX. Pontifice Maximo in *dict. const.* 54. sed solum quoad exercentes cambia, sic ea namque iustissimus Pontifex consideravit illam industriam & laborem impensum in Cambiis conquirendis pretio esse æstimabilem, nec quemquam debere sua opera collocare absque ulla mercede, ex *Authentico de judiciis*, §. *nec autem ibi.* gloss. verb. *pedaneus*, & communis sicut in fidejussoris, & aliis, suas operas pro pretio impendentibus, ut constat ex l. *si remunerandi*, 6. §. *maurus in fin. ff. mandati. l. hoc jure* 19. §. *labeo ff. de notat.* & ex aliis infra dicendis docent Burgos de Paz *conf.* 49. n. 8. Ben. *conf.* 11. Bursat. *vers.* 399. vol. 4. Hieronymus Gabriel. *conf.* 158. vol. 2. Guid. Pancirol. *conf.* 139. num. 11. Puteus *decision.* Rotæ 124. & 126. lib. 3. Decius Genuens. 1. & 2. Cavalcan. *decis.* 48. num. 23. & an cambium consistens in mutuo $\dagger$ pecuniæ sit licitum, & quando illicitum, agunt latè Thomas de Vio de cambiis cap. 2. Fabianus Genuensis eodem tractatu 1. part. per totam & 2. part. per totam & 2. part. in princip.

Quod ita est acriter tuendum, præcipuè si à Principe vel Republica fuerint probata, tunc enim potest justè mercedem à privatis solvendam recipere, ut apertè docet ipsa Pij constitutio. Unde quando privatus apud privatum suam deponit pecuniam, cum hac conditione, ut illam totam vel aliquam illius partem in alium locum transmittat, pro illoque labore pretium vel stipendium assignavit, sic ergo nulla committitur usura, nec usurae umbra

umbra apparet, ut probant Sotus, Navarrus, & alii *suprà*: inde etiam probantes non esse illicitam conventionem cuius est, hoc tempore, frequens usus scilicet cum nobilibus Mercatori, vel aliis locupletissimis hominibus stipendium decernunt, propterea quod primo cuiusque mensis die certam ipsis pecuniæ quantitatem sunt tributuri.

¹⁵ Nam non pro mutuo † sed pro labore salarium illud recipere resolvunt Sotus *lib. 6. de just. & jure quæst. 1. art. 2. Navarr. in cap. naviganti, num. 17.* quæ species & alia huiusmodi maximè distant à Cambiorum natura, nam in illis securò ac tutè potest pecunia pro mercede capi, de quo est totus titulus *lib. 1. cum segg. ff. de eo quod certo loco, l. continuus, 137. ff. de verborum obligat.* itaque significat quod variae sunt Cambiorum divisiones.

¹⁶ Quare præmitto Cambium esse in duplici † differentia, alterum siccum & alterum reale, siccum Cambium dicitur in quo debitor iustitiæ species non invenitur, sed fingitur & simulatur, cum sit verè mutuum sub usura factum, qua in re mirabilia & aurea sunt verba Fabiani Genuesis ubi *suprà 1. part. num. 35. ibi: Non sine itaque ratione sacri Theologi & Canoniste loquendo, de huiusmodi fictis, & simulatis cambiis appellant ipsa non cambia, sed cambia sicca instar arboris sicca quæ in semetipsa non habent aliquem humorem aut viriditatem, non producit flores nec folia, nec denique fructus, sed potius damnificat arbores virides sibi adjacentes, sed tantummodo habet aliqualem arboris apparentiam sine quavis existentia, ita profecto sunt cambia ipsa sicca, quia non vero sed falsi & ficti nomine Cambii aliqualem cambiorum apparentiam videntur habere; nullam tamen penitus Cambii existentiam habent. similiter nullum penitus in semetipsis habent humorem aut viriditatem gratie Dei, quia non sunt fundata in radice Charitatis, immò sunt contra Charitatem & ab ipso Deo reprobata, non germinant frondes boni exempli, immò sunt scandalosa, non pullulant flores odoris virtutum: Sed undique sunt putrida ob cupiditatem, & avaritiam, à qua proficiuntur, non produunt fructum bonorum operum, quia ut hic superius ostensum est, animam ipsius feneratoris & corpus & honorem atque alia bona temporalia, si quæ habet benè acquisita, graviter ledunt, devastant, & denique velut quedam sava tempestas, sicut docta experientia docet in locis illis in quibus contractus ipsi feneratorij usantur, omnes bonos mores exterminant;*

quapropter si ficulnea illa de qua Divus Evangelista loquitur Matth. cap. 2. quia non habebat nisi frondes, maledicta fuit à Domino, ipsa usura & usurarius in ipsa maledictus & maledicta erit, cum ipsa, ut ostensum est, non solum non pariat, nec fructus cognoscit, nec flores, sed etiam ipsa folia.

Committitur autem istud † cambium siccum dupliciter, ut constat ex Divi Pii constitutione. Primò quando quis accipit pecuniam Pintia cum Cambio, ut eam solvat Barcinonia, & conficiuntur ad id litteræ quæ mitti debent ad eum locum ubi moneta solvenda est, quamvis verè & realiter debitor Barcinonia non sit solviturus, sed in hac Pintiana civitate duntaxat, ubi cambium dedit, & conscribuntur, & simulantur tales litteræ ad fingendum, & simulandum contractum illum qui inter dantem & accipientem fit nomine Cambii, & sic appellatur.

Secundo modo, quando litteræ mittuntur in Nundinas quæ Metinæ del Campo agenda sunt, ubi debitor nec pecuniam nec factorem cum quo exercere mercaturam soleat, habet, nec habere expectat, sed duntaxat ipsius nomine Procurator à Camptore constitutus, accipit ibi pecunias cum cambio, & cum Recambio illas solvendas remittit Pintia, vel Barcinonia; unde sub illa simulatione, persolvuntur usuræ & usurarum usuræ.

Quod Cambium improbum † & feneratorivum probant *suprà* relati, præcipue ¹⁹ Caietanus de cambiis cap. 1. num. 4. Soto de Just. & jure, quæst. 8. art. 1. latius quæst. 13. art. 1. Silvester, verb. usura 4. num. 6. & 9. instructor negotiant cap. 2. latius cap. 12. lib. 2. Armilla verb. camptor, num. 8. Bolognini ubi *suprà* Navarr. & Baptista in dict. cap. naviganti; quod etiam apertissimè docuit Pius Quintus in dict. constitutione addens Cambia, sicca exercentes, dignos esse & plesti debere supplicio adversus usurarios constituto, inter quos possunt numerari: cuius etiam speciei prohibitio est in Regno Castellæ, etiam tota ferè Hispania Cambia exercere de loco ad locum intra ipsius terminos Regni; censentur enim Cambia sicca, & proinde à Carolo V. Imperatore Augustissimo, & Philippo nostro Christianissimo damnata. l. 8. tit. 18. lib. 5. Recopil. qua de re summa cum diligentia disputant. DD *suprà* relati & his addantur Matienus in dict. l. 8. lib. 1. Albonoz dict. l. 3. tit. 4. de los Cambios, §. del banco y banquero, qui hos punctos multum pertractant contententes inter se, l. illam §. nisi in presumptione, & proinde

proinde in foro animæ conscientia non obtinere, quando verè & realiter de loco ad locum labor vel periculum reperitur, etiam intra Regni limites; eademque ratione probant alii eam legem in usu non esse

- 21 Quibus omiſſis verior ſententia haberi debet contra legem ꝑ expreſſam permiſſi non poſſe Cambia intra Regni limites; quia lex eſt juſta ad declinandas uſurarium fraudes *ex cap. naviganti de uſuris cap. conſuluit cap. in civitate de uſuris*, & ex Pii V. *conſtitutione*. Quapropter in conſcientia obligat, ut apertè probant DD. ſuprà relati & commun. ab Innocentio uſque ad Felinum Decium, & Andream & Beroium, in *capit. 1. de conſtitutione*.

- 22 Quapropter ceſſare videntur diſputationes ſuperius relatæ in dict. Regno Caſtellæ, & Regno Luſitaniæ, ubi latior eſt pragmatica à Rege Sebaſtiano promulgata Eboræ 16. Januarii, anno 1570. ubi 22 damnantur ꝑ ſicca Cambia, & quæ ſunt intra Regnum, additis aliis vetitis conventionibus: Sed ſolet dubitari, an Cambium ꝑ quod ita factum fuerit, in dubio judicetur Cambium ſiccum, ex eo quod in loco in quem remittitur ſolutio unà cum litteris debitor, nec pecuniam, nec factorem habeat.

- 23 Et ſanè videtur in dubio ꝑ eſſe ſiccum quia ſine ſubjectione non erit contractus *ex l. 1. ff. de contrahenda emptione, l. 1. ff. de rerum permutation. & videtur multum feneratorium ex dict. cap. naviganti, & aliis ſuprà adductis, idque tenet Silveſt. verb. uſura 4. quaſt. 9. una cum Schoto lib. 6. q. 12. artic. 1. & 2.*

- 24 Contrarium tamen ut ſentio, verius eſt, nimirum non judicari ꝑ ſiccum niſi propter alias circumſtantias & argumenta quod ſignificat Pii conſtitutio ibi: Talis intentio ſicut vendi poteſt, locari & pignori res quæ nondum exiſtit, *l. nec emptio, 8. ff. de contrahenda emptione, l. ſi jactum de actione emption. l. & quæ nondum, ff. de pignor. ita & permutari, l. 1. ff. de rerum permutation. Navar. in dict. cap. naviganti, n. 14. & cap. 17. num. 18. 3. inſtructor. negotiant. lib. 2. cap. 1.* Ex argumentis autem & conjecturis colligi poterit non ex illo duntaxat effectum eſſe ſiccum, quia frequentiffimum eſt, cum qui Romæ, pecuniam propter aliquam expeditionem Cambio accepit, ut eandem dependat Valentia, quamvis Romæ tempore ſolutionis nec pecuniam habeat, nec factorem, tamen contractus

non præſumitur uſurarius qui adveniente ſolutionis tempore dat operam, ut Cambii litteras adimpleat: at ex aliis conjecturis id contractus genus poſſe uſurarium præſumi, nullus eſt qui non liberè fateatur. Ex quibus omnibus dicendum eſt, quod quotieſcumque Cambium celebratur ſicè & ſimulatè, cum diſtantia loci, loginquitas convertitur in temporis diuturnitatem, & iſtud Cambium reputatur ſiccum, quod à Pio V. in dict. conſtitutione fuit omninò damnatum, & ab Hiſpaniæ & Luſitaniæ legibus plectendum eſſe cenſetur.

Aliud eſt Cambium reale, ſiccum ꝑ opoſitum, quod reale ſubjectum & ſubſtantiam habet, & eſt duplex minutum, & per litteras: Cambium minutum dicitur; manuale cum permutamus nummos aureos cum nummis argenteis, æreis vel ex qualibet alia materia conflatis aut è contra pro cuiusque utilitate; ſed iſtud Cambium, an ꝑ licitum ſit necne, non nulli controvertunt, propterea quod nummi dati valor non conſideratur juxta materiam; ſed juxta formam publicam: at ejuſdem valoris eſt numerus æreus in ſua quantitate ac eſt aureus vel argenteus, ut probat *lex 1. ff. de contrahend. emption. ubi Bart. & communis relata à Tiraquel. de retract. §. 1. gloſſ. 2. num. 14. Pinel. de reſcindend. vendition. in princip. num. 25. Covarr. & alii ſuperius adducti. Unde pro æquali valore majorem recipere, videtur eſſe improbum lucrum: contrarium tamen habetur multo verius, ut ſuperius dictum eſt initio hujus argumenti: Etenim ſicut Reipublicæ utile eſt ac propè neceſſarium, publicè deputari officialem, diverſarum gentium nummiſmata pro permutationibus cognoscentem, ita & nummiſmata ejuſdem Regni commerciis, & politicæ Societati, admodum erit fructuoſum, ut habetur apud Caſtellanos & probant alia jura, ut *l. 1. & 4. tit. 18. lib. 5. Recopill. & ab omnibus recipitur, dummodo abſque fraude, & dolo hujusmodi pecuniarum permutationes fiant; pecunia ſiquidem; & nummus ꝑ dupliciter poteſt conſiderari. Primò, ut eſt res vel materia, ut aurum, ad aurandum, maximè utile, l. nummiſmata 28. ff. de uſufruct. tunc propter hujusmodi utilitatem poteſt carius vendi vel permutari, dummodo non excedat debitum rationis modum, ut quotidie obſervatur in auro veteri, & publica forma excuſſo. Secundò modo accipitur pecunia vel nummus, ut ex publica forma excuſus, cujus eſt duplex**

plex usus principalis : unum, & primarium in rerum mensura & pondere proprius & necessarius ex l. 1. de contrahend. emptione, quo casu à publico valore recedere non est permittendum, alius usus est secundarius, & improprius, quo utimur ad cambiando vel permutando nummos aureos per argenteos, vel è contra pro uniuscujusque voluntate: ut verbi gratia, ego habeo mille nummos argenteos, & cum me in civitatem Hispalensem conferre decreverim, ne iter faciam tanto pondere impeditus, permuto illos nummos argenteos cum tot aureis, quot ad æquandum valorem nummorum argenteorum, sunt necessarii. Atque hic est secundarius Cambiorum usus, etsi improprius, tamen sæpè usitatus; quod fit ex inventione humana non ex natura, ut multis validissimisque rationibus probat Aristotel. 1. Ethicor. cap. 6. de quo Cambii genere præfens disputatio est, & tunc pro hujusmodi Cambio mercedem recipere licitè posse Campforem, ut verior sententia est, sic eam plures DD. sequuntur, servire debet officium quod admodum sit Reipublicæ utile, ut sentit & defendit Angelic. D. Divus Thomas opusc. 73. artic. 13. & de regimine Principis, lib. 2. cap. 14 Silvester. in summa verb. usura quarta, quæst. 7. Armil. verb. Campsor, num. 4. Conrad. quæst. 99. Domin. de Sor. lib. 6. quæst. 9. art. unic. Hispanorum Bartol. de Covarr. de num. collatione, cap. 7. num. 3. & 4. Navarr. n. 14. & 19. in dict. cap. naviganti, Baptista S. 2. num. 9. instructor, negotiant. lib. 2. cap. 2. & alii quam plurimi clarissimi DD. quorum nomina infinita sunt; unde deducunt prædicti DD. quod si Campsor vel aliqua occupatione, vel negligentia sua & incuria non poterit dare mercedem vel pretium muneris statutum ab eo, qui pecunias permutatas accepit, obligatur debitor in conscientia ad restitutionem pretii: quod quidem in Campfore publico, publica scilicet autoritate designato, est longè certius; sed inter privatas personas, id illicitum esse probat Albornoz dict. tit. 4. ex rationibus superius à nobis relatis & propositis, quæ publicos Campfores excusare videbantur; verius tamen est propter lucram cessans vel damnum emergens, saltem in jactura temporis, secundum Covarruviam qui eam rem accuratissimè pertrahat, posse honestè mercedem accipere; ut probant superiores rationes DD. jura & II. & ex legibus Regni Castellæ dict. l. 4. tit. 18. lib. 5. Recopill. & ex l. ejusdem tit.

non prohibere immò permittere videtur, ibi: *Ni los Cambiadores, ni otras personas.* Sed & Cambium reale solet fieri tripliciter per litteras; & primò quando quis pecuniam habet Pintix qua indiget Romæ, & est alius qui habet pecuniam Romæ qua indiget Pintix, qui pro cujusque utilitate & comodo cambiare inter se solent tantam pecuniam quantam sibi necessariam esse vident.

Secundò, quando quis tantam pecuniam dat Campsori Pintix quanta eget Romæ, ut eam solvat ad nundinas Septembris, vel alio mense Romæ, ubi eam necessariam esse sibi intelligit, quam debet remittere Campsor per litteras Cambii ad prædictam urbem Romanam, certa mercede constituta.

Tertiò, quando scilicet aliquis egens certâ pecuniâ in civitate Romana, eam accepit Cambio in eadem urbe, cum hac conditione & pacto, ut eandem solvat Pintix ad tres vel quatuor menses interdantem, & accipientem signatos, cum quodam lucro ipsius dantis & Cambio.

Ad clariorem vero cognitionem atque notitiam terminorum specierum Cambii realis de quibus suprâ, illud nosse oportet, pecuniæ tantum valorem in hujusmodi commerciis aliquando augeri, aliquando verò minui consuescere multis ex causis, ut latissimè probat, l. 2. §. de officio, l. quod si Ephes. ff. de eo quod cert. loc. l. pretia rerum. 63. §. fin. ad l. Falcidiam, cujus rei nimirum quomodo, quaque ratione in Cambiis pecuniæ valor augeri soleat, octo causas assignant Silvester. verb. usura quarta Soto de Just. & jur. lib. 6. quæst. 12. artic. 1. Navarr. in dict. cap. naviganti, num. 43. Baptista S. 2. instr. negotiant. lib. 2. cap. 7. Quæ omnes octo causæ ad tres potissimum possunt reduci, sub quibus reliquæ quinque; ut quæ minus præcipuæ sunt & minoris considerationis continentur.

Prima est propter diversam legis taxationem. Secunda est ex eo quod pecunia sit de præsentis vel non soluta. Tertia propter pecuniæ abundantiam vel penuriam, hæ enim potiores causæ & magis principales sunt, quæ pecuniæ valorem in Cambiis augent. Quibus sic constitutis facile colligitur in priori Cambii per litteras specie, Cambium contrahi solere ad utriusque partes, utilitatem, & fructum; quapropter faciendum erit tale Cambium & perpetuo permittendum; & locus concedendus erit ad hoc ut exerceatur, præferim cum fieri soleat sequendo semper

Justitiæ commutativæ naturam, quæ ex Aristotel. & aliis gravissimis DD. quos sequitur & probat Divus Thomas, & communis omnium Doctorum tam Theologorum & Legistarum sententia, consistit in omnimoda utriusque partis æqualitate. Unde hæc regula & lex sentienda erit hujusmodi Cambium per litteras licitum esse & permitti debere, quando nec damnum ullum nec lucrum alterius partis videtur intercedere, qua ratione probatur, & recipitur à Pio V. Pontifice Max. in prædict. constitutione 52. & multo ante eandem Cambii rationem sæpissimè laudaverunt & approbarunt Silvest. verb. usura quarta, Sotus dict. lib. 6. de Just. & jur. quæst. 10. art. 1. Navarr. ubi supra n. 61. & 70. Baptista num. 24. in dict. cap. naviganti instructor. negotiant. lib. 2. cap. 3.

- 33 Sed & alio modo Cambium † per litteras fit, videlicet quando quis Pintix Campfori præbet pecuniam, ut eandem sibi remittat Romæ vel Hispali solvendam, ubi eadem indiget, pro quo certam Campfori persolvit mercedem. Et circa istud Cambium solet dubitari, an permutationis, an verò emptionis vel cujusvis contractus naturam sortiatur, & sanè contractum innominatum esse probat textus in l. naturalis, ff. de præscriptis verbis, Bald. in l. 2. num. 2. Cod. de usuris rei judic. & in cap. unic. num. 7. de jur. petiti. quem sequitur Navarr. n. 20. Baptista §. 2. num. fin. ubi supra, Decius Genuens. 32. communis tamen sententia est, magis locationi comparari istam Cambii speciem, Campfor siquidem operas suas, & industriam locat ex quo fit, ut possit licitum honestumque pretium ex illa conventionione recipere, nam, ut manifestè probant quæ superius adducta sunt, licitè & securè mercedem ille exigit, qui in alterius commoditatem, & utilitatem operam suam, & industriam confert, ut expressis verbis, probat. l. si remunerandi, 6. §. munus, ff. mandati, l. hoc jure 19 §. labeo, ff. de notat. l. pupillus, 24. in fin. Cod. de allund. modo absit omnis fraus & nequaquam justiciæ lucri & mercedis modus excedatur, quia si excederetur, esset tunc injusta illa merces, & laboris impensi pretium, & ex consequenti non posset postulari, & exigi, ut meridiana luce clarius ex utroque jure constat; qua ratione Cambium istud permittitur, & exerceri potest, ut sentit & affirmat, Divus Thomas, & alii: Silvester verb. usura quarta, Armilla verbo Campfor, Albornoz & Navarrus num. 21. Baptista §. 2.

num. 15. Palac. lib. 3. cap. 3. instrumentor. negotian. lib. 2. cap. 4. cum sequenti, idque libentissimè admittit Sarmiento, lib. 7. selectar. cap. 2. dummodo pecunia actu, & re ipsa transferatur, communior ut sententia est, quod quamvis pecunia actualiter non transferatur, sufficere debet quod virtualiter transferatur per litteras, ut censent superius relati DD. & sic Campfor anticipatam recipiens pecuniam, illa tunc indigeret, quia est causa accidentalis; & propterea nullius considerationis, nec aliquo modo sufficiens ad mutandam contractus naturam, quod ita securè defendi potest secundum finalem supra propositam resolutionem.

Fit etiam Cambium † per litteras, videlicet cum aliquis pecuniæ quantitatem quandam à Campfore recipit ad tres vel quatuor menses, verbi gratia, cum certo Cambii pretio, & stipendio constituto, in alia Provincia vel Regno solvendam, ut si quis Pintix acciperet à Campfore mille nummos aureos Hispalis solvendo cum stipendio quatuor nummorum aureorum pro singulis centenis solvendorum.

Quod Cambium † mutuum fenerativum esse nomine Cambii simulatum, & latens asseruerunt, Laurent. de Rodolph. Hieronym. Thusc. & alii quamplurimi quorum argumenta referunt Navarr. n. 10. loc. proxime citato instructor. negotiant. ubi supra cap. 7. & 8. cui sententiæ acquiescit Albornoz dict. lib. 3. cap. 4. contrarium tamen à Theologis & Juris Pontificii DD. receptissimum est & approbatissimum, nimirum hujusmodi Cambium suapre natura permittendum esse, cessante omnidolo, & simulatione, nam, ut satis latè & apertè dictum est in præcedentibus, Campfor pro opera sua, & industria justam mercedem accipere securè, & licitè potest, ut est ab infinitis legibus tum Cæsaries tum Pontificiis Curiis permittum: quapropter si Cambium fictum fuerit, dicemus esse fictum: quod maximo jure summaque ratione Pius Quint. Pontifex maximus, omnino dammandum, & exemplo dandum esse voluit. Sin autem Cambium reale & verum fuerit, dicendum & asserendum erit Reipublicæ esse admodum necessarium tale Cambii genus, ut commercia quæ qui è mundo tollit, & exterminat, solem ipsum auferre & exterminare videretur, possint persistere, & permanere & cum majore Reipublicæ † utilitate servare.

Quod prudentissimè idem Pontifex Pius considerans & perpendens, Cambia realia,

realia, & vera exercendi rationem Christianæ Reipublicæ permittit. Ex quibus omnibus Silvester *quæst.* 9. *Armil. num.* 3. ubi suprà Regulam constituunt. Nimirum quod quotiescumque distantia temporis nullum luerum affert & portat, sed collocat laboris ac industriæ pretium, prudentis verò iudicio, sublato omni affectu, constituitur, licitum erit tale pretium, aliter verò prorsus illicitum: nec ulla ratione permittendum.

Sed postquam diximus, quæ de jure communi circa Cambia notabilia videntur, nunc quid de jure Regio circa eadem stabilitum & sancitum sit breviter percurramus. Nam Cambii minuti quod consistit in permutatione monetæ minutæ cum præstantiori & nobiliori, vel è contra quomodo fieri debeat ista commutatio, & quid pro præmio possit persolvere, meminit & formam tradit textus in l. 4. di. tit. 18. lib. 5. *Recopil.* cujus littera sic se habet, por quanto está por nos ordenado y mandado, que ningunos Cambiadores, ni otras personas que cambiaren monedas de otro en estos nuestros Reynos, y dieren por ella moneda de plata o de vellon, no lleven de troque, y câbio por un Castellano mas de quatro maravedis, y no mas, y de los granos que faltaren en el peso de Castellano, o ducado del primer grano quatro maravedis, y si faltare mas de un grano, por cada uno de los que faltaren, cinco maravedis, y del grano de la dobla, o florin, del primero tres maravedis, y si mas faltare por cada un grano quatro maravedis, y así este a respecto, y así mismo estando mandado cerca de la moneda nueva, que qualquier Cambiador o otra persona que huviere de trocar, o cambiar moneda de oro, y dar ella moneda de plata o vellon, lleven de cada excelente tres maravedis, y de medio excelente tres blancas y no mas so ciertas penas, y hoga nos ha sido hecha relacion, que algunos Cambiadores, y otras personas de nuestra corte y de las Ciudades, Villas, y lugares de nuestros Reynos, no guardan lo que por nos está ordenado cerca de lo que puedan llevar por trocar las piezas de oro, y por los granos que en ellas faltan, sin tomar de las penas, que por ello incurren, en lo qual nuestros subditos y naturales, y las otras personas que van a trocar las dichas monedas de oro, han recibido y reciben mucho agravio, y daño, y nos fue suplicado, por el remedio dello, y por quanto en las ordenanzas que hizimos, y ordinamos en el año que pasó de mil quatrocientos y noventa y siete años cerca de la moneda, que nuevamente mandamos hazer y labrar en estos nuestros

Reynos, y a un capitulo que cerca de lo suso dicho dispone su tenor, de qual es este que se sigue.

Otro si ordenamos, y mandamos que qualquier cambiador, o otra qualquier persona, que huviere de dar blancas, o Reales desta moneda, que aora nas mandamos hazer por pie cada oro, que de por cada excelente de la granada trezientos, y setenta y cinco maravedis, y no menos y por cada medio excelente mitad de esto y no mas, salvo que desto tenga para si por el cambio el cambiador tres maravedis por pieza del dicho excelente, y por el dicho medio excelente tres blancas; pero si el Cambiador, que lo diere a otro que se lo de por el precio cabal, que nos de suso mandamos que valga, y no por mas, y que qualquier que lo contrario fiziere, pague por cada pieza, que reusare de cambiar, por cada una que cambiar, o diere por mas, por cada vez mil maravedis la metad para la nuestra Camara y la otra mitad. La mitad para el que lo acusare, y la otra mitad para el Tuez, y para el executor, que lo executare, y senteciare. Por ende mandamos a todos, y cada uno de los Tuezes de nuestros Reynos cada uno en su lugar y Jurisdiccion, que vean el dicho Capitulo que de suso va incorporado, y la guarden y cumplan, y la hagan gaudar, y cumplir y executar, segun y como en el se contiene. Y así mismo les mandamos, que ayan informacion, y sepan quales Cambiadores y otras personas han llevado de troque y Cambio de las dichas monedas mas de lo contenido en el dicho capitulo, y por las faltas de los granos mas de lo que por nos está ordenado, y in informacion avida y la verdad sabida, llamadas y oydas las partes a quien toca, y a tan breve, y sumariamēte executen en las personas que hallaren culpantes. Así en el llevar el Cambio de mas cado de la moneda vieja, como de la moneda que haora nuevamente mandamos labrar, y en sus bienes las penas en el dicho Capitulo contenidas, y de aqui adelante no consientan, ni den lugar que los dichos Cambiadores, ni otras personas lleven del troque, y cambio de las dichas piezas de oro viejas, y nuevas mas de lo en el dichos Capitulo contenido, ni de la falta de granos, mas de lo que por nos está ordenado y en lo que contra ella hizieren o passaren, so executen las dichas penas.

Et facit lib. 6. eodem tit. & lib. quæ quidem quoad præmium & interesse quod potest à Campfore lucrari, correctæ & immutatæ fuerunt per t. l. 5. in fin. *dist.* 38. tit. 18. & per certam Epistol. ant. Principale rescriptum quod vulgo vocamus Carta

acordada, cujus mentio fit in margine dict.
l. 5. statutum est, ut rectè adnotavit Ebiavolanus, dict. lib. 1. cap. 2. n. 16.

39 Circa Cambium verò quod fit per litteras, etiam sancitum manet, quod intra oppida ejusdem Regni non possit, exerceri extra regnum vero licitum esse ejus usum, dummodo non interveniat dolus vel excessus ut in l. 8. tit. 8. & lib. 5. Recopil. ibi: *Mandamos, y prohibimos, y defendemos, que de aqui adelante ninguna ni ningunas personas de qualquier estado, y condicion que sean, asi naturales destos Reynos, como extranjeros dellos, no puedan dar a Cambio maravedises algunos por ningun interesse de un lugar destos Reynos para otro alguno dellos, ni de una feria a otra de las que se hazen en estos nuestros Reynos so pena que si contra lo fuso dicho, algunos dineros se dieron a Cambio, y por ello llevaron intereses asi en dineros, como en otra qualquier cosa publica o secretamente, sean perdidos; o se pidan, o demanden como cosa dada a usura, y logro a los que las dieron, y cayan e incurran en las penas contenidas en las leyes destos nuestros Reynos, en que incurran los que dan dineros a logro, y se proceda, y castigue, y determine conforme a ellas.*

40 Et rationem † differentie quare litteris Cambii possit uti circa oppida extra regnum, non vero intra, tradit Matienz. ibi gloss. 1. nota lucr. inquit Campsori- bus pecuniam in loco ejusdem Regni dari ut reddatur in alio loco ejusdem Regni cum interesse quantum solet in usu esse Campsori- bus, quoniam Cambia hæc, ut cum vulgo loquar, non sunt causa transferendæ pecuniæ; non enim ad id necessarij sunt labores nec propter itinerum pericula, laborem aut industriam justificari possunt, cum illa nullo sint pretio digna, ut rectè consideravit Frater Dominicus à Soto de justitia & jur. quest. 13. art. 1. Cambium autem quod fit de uno Regno ad aliud, licitum est, si non sit excessivum cessanteque omni fraude propter multa pericula quibus subicitur, tam bellorum quam latronum, atque etiam submersionis in mari, & ventis committatur, ut latius explicat idem Dominicus à Soto dict. l. 6. de just. & jur. quest. 10. art. 1. Joann. à Medina in cap. de restitutione, tit. de rebus per usuram acquisitis, cap. de caus. ob quas solent Campsores lucrum augere, ex cap. sequent.

41 Benè tamen poterit exerceri Cambium per litteras ab † Hispania ad Indos, vel etiam ad alias Provincias ejusdem Coronæ,

dummodo distantia sit considerabilis, in qua possit considerari periculum navigationis, itineris, incurfus latronum aut aliud simile, ut advertit Molin. de just. & jur. 2. tom. do tractat. disputat. 507. ultra istud autem, Cambium per litteras debet exerceri tali forma, ut solutio fiat & destinetur ad primas nundinas illius oppidi in quo quantitas est persolvenda, ut in dict. extravagant. Pii V. de Cambiis quæ edita fuit anno 1571. quod prosequitur Esbiavolanus ubi suprà n. 21. usque ad n. 26.

Et circa Cambia realia aliud advertas velim, quod requisita à quibus justificantur non possunt probari † Juramento & 42 declaratione personarum quæ nummos tradiderunt Campsori, sed quod necessaria est alia forma probationis, ut ad vitandas usurarum suspiciones, vel fraudes ita statutum est, in Regia pragmatica die 21. Julii edita sub anno 1598.

Cambium verò tam jure communi, quam Regio exosum, & usurarium † re- 43 putatur, & ideò eo utentes usurariorum pœnis coercetur, & obnoxii sunt, ex dict. extravaganti & dict. pragmatica nuper adducta, latè Narbona ubi proximè gloss. 2. per totam.

Quod si plures circa Cambiorum usum quæstiones occurrentes videre velis, perlegere poteris ultra suprà relatos † Petrum 44 Justinianum, in peculiari tractatu de Cambiis, Lupum in cap. naviganti de usuris in tract. diversorum, tom. 7. Joann. Baptista Caverin. tract. de Cambiis, Patrem Molinam de Justitia & jur. tract. 2. disput. 404 Romualdum col. 1. tract. de Cambio, Rodericum lib. 3. de annuis redditibus, quest. 5. Petrum Mengala lib. 2. 2. cap. 16. quest. 3. Naldum in summa verbo Cambium Cambiis Lessium de just. & jur. tom. 2. tract. de Cambiis, Thomam Bononfiginum, de Cambiis, & suprà omnes Antonium Diana, resolutionum moralium, tit. de contractibus, tract. 8. per varias resolutiones.

Sed & creatio Campsoria debet fieri in personis † probatissimis, opulentis & divi- 45 tibus, & benè opinatis, quæ juramentum præstare tenentur de officio rectè exercendo, & tenentur suos fidejussores usque ad certam quantitatem præstare, juxta dict. l. 1. & pragmaticam suprà relata, lib. 9. tit. 20. lib. 9. Recopil. & nullus qui ex- 46 terus † & alienigena ab isto regno sit, potest esse Campsor, nec unus solus, † sed duo debent nominari, ut in l. 12. tit. 18. dict. lib. 5. & in dict. pragmatica. Et quare † exteri à 47 Regno, arceantur ab isto, & similibus officiis,

per tot. lib. 2. Mariencus in l. 1. tit. 10. gloss. 21. & num. 17. & illud quod sit necessitate cogente, non est culpabile, cap. ad limina, Sancti Petri 30. quest. 1. Felinus in cap. querelam, num. 11. de iurejurando & in cap. cum recessissent, num. 20. & 21. de constitutione, Jaso in l. principalibus, col. 2. & 3. ff. si certum petatur, Muscus tom. 5. litt. N. concl. 18. & 19. & sequenti, usque ad concl. 24. & fol. 872. & propter necessitatem possunt fieri actus sine voluntate expressa & consensu ejus qui aliàs deberet requiri, necessariusque esset, prout ipsimet Autores notarunt & à me relati, dict. cap. 13. num. 19. & sequenti, & antea ex num. 15. Chacheranus etiam decis. 68. num. 26. & tribus sequent. notantibus, Bobadill, lib. 2. cap. 18. ex num. 326. cum seqq. scripsit Bald. in l. divus ff. de petit. heredit. quod ideo in casu necessitatis cessant legis præcepta, quia lex debet esse possibilis, & necessitas præsupponit impossibile quoddam, B. lib. 2. cap. 18. num. 298. & 319. & ob hanc causam scripsit Divus Thomas 2. 2. quest. 96. artic. 6. quod necessitas semper habet secum dispensationem annexam; quod etiam notarunt à me relati supra; ex quo legi non subijcitur, maxime quando tractamus de necessitate absoluta, ita quod vitæ aut pacis evidens periculum detur, prout refert & probat Cevallos 4. part. commun. quest. 906. num. 52. & 53. & addit quod dicitur impossibile illud quod sine periculo non modo vitæ, sed etiam dignitatis aut honoris incommodo fieri non potest, ex l. nepos procul. ff. de verb. signification. l. avus. ff. de jure dot. cap. faciat. 22. quest. 2. & probat Valençuela Velazquez dict. conf. 99. ex n. 1. cum multis seqq. ubi congerit permulta quæ Princeps supremus in casu urgentis necessitatis atque ex justa causa boni publici & implementi obligationum Regiarum facere potest; & concludit quod ex eis Vassalli conqueri non possunt, cum tempore necessitatis omnia dicantur esse Principis, aut quod Princeps dicere potest totum esse suum, ut per D. Thomam opus. 22. & gloss. in l. neminem, Cod. de sacrosanct. Eccles. in verbo Parangariis, & latius comprobat ibi numer. 5. & 6. & Valençuela ipsemet; & inquit n. 2. quod absque dubio est principi supremo posse ex causa justa publici boni & Regiarum obligationum implementum, non solum vectigalia, & servitia jam imposita augere, sed alia de novo imponere, si antiqua non sufficiant, prout ibi comprobat ex num. 19. & 22. & pro defensione Regnorum suo-

rum, & ut illa ab inimicis defendat & in pace conservet, & pro necessitate publica accipit bona privatorum, & facit jure quæ facere potest insolite; ut conservet statum & honorem, prout etiam ibi num. 8. & 9. num. 11. & 17. quod Princeps compellere potest Vassallos divites; ut pecuniam sibi mutuent, pro se & illis defendendis, & si in casu necessitatis ab aliquibus pecunias recipit, facere potest, quod alii contribuant illis, & num. 18. quod Princeps in causa necessitatis recipit pecuniam absque interesse à mercatoribus, & debet prius proprium ærarium expendere, & demum ad Vassallorum bona recurrere; cum propriis expensis nullus debeat militare, pro ut ibi: num. 20. & 21. & num. 15. & 16. & à nobis jam dictum manet & late exornatum, cap. de Procuratoribus Curiarum.

Necessitate verò adimplenda debet fieri satisfactio per Regem, Campori pecuniarum quas accepit, & si possibile est cum interesse Cambii justo, & licito, ut in l. 9. tit. 18. lib. 5. ut tradit Eviabolanus, ubi supra.

Et merito, cum enim Princeps ob publicam causam vel necessitatem auferat à privato rem aliquam, damnum æquivalenter satisfacere potest, ut in l. Lucius, ff. de evictionibus, l. 2. tit. 1. part. 2. ibi: Tenudo es por derecho de le dar ante buen Cambio, tanto mas de guisa, que el fin que pagado a bien vista de hombres buenos, l. 21. tit. 18. part. 3. ibi: Però esto deben de fazer en una de estas dos maneras, dandole Cambio por ello primeramente. De quo latissime agit Dominus Joann. del Castillo lib. 2. contra vers. cap. 28. & lib. 3. cap. 6. ubi plures prout moris est ei in proposito, advertit & refert.

CAPUT XVI.

De officio Ponderatoris Auri, Argentii, & aliorum metallorum, qui vulgo apud nos vocatur, *Contraste*, & de mercatore publico.

SUMMARIUM.

1. Ponderator Auri, argenti & aliorum metallorum quibus dotibus ornatus esse debeat.
2. Ponderatoris Auri officium personale est.
3. Textus

- 3 *Textus in leg. Regia l. tit. 23. lib. 5. novæ Recopil. circa Ponderatoris auri officium ad litteram inseritur.*
- 4 *Metallorum quinque assignantur species, ex quibus conficiuntur monetae.*
- 5 *Metallorum in concretione præ cæteris elementis dominatur aqua.*
- 6 *Metallorum concretio quomodo fiat.*
- 7 *Metalli puri & absque ulla mistione ingens nunquam portio extrahitur ex terra visceribus.*
- 8 *Auri puri & misti valor in varias partes, vulgò quilates, dividitur, & variorum numismarum pondus & valor assignatur, & num. seqq.*
- 12 *Argentum purum vulgo plata acendrada quomodo ponderetur & aestimetur.*
- 13 *Bessis pondus vulgo margo, quot uncias contineat.*
- 14 *Bes argenti vulgo Marco quot maravedis valeat, & n. 15.*
- 16 *Moneta ex auro, argento vel ære sæpè mutationes extrinsecas recipit.*
- 17 *Moneta ex auro & argenteo raro in Hispania mutationes accipit intrinsecas.*
- 18 *Moneta varia accidit mutatio ex diversis causis quæ ibi afferuntur.*
- 19 *Duplionum ex auro diversan nomina, pondus, valores examinantur, & numeris seqq.*
- 25 *Ponderatoris publici auri dicto standum est in rebus tangentibus suum officium.*

PONDERATOR Auri † est homo in cognitione eius & metallorum sapiens & expertus, qui ponderum, & statutarum rationem optimè calculet, quem Græci Zigostantem appellant, ut in l. 2. Cod. de ponderatoribus & Auri illatione, lib. 10. ibi: Quoties de qualitate Solidorum orta fuerit dubitatio, quem sermo Græcus Zigostantem appellat, per singulas civitates constitutum. qui pro sua fide & industria nec fallat, nec fallatur, conveniant dirimere: qui aliâ Nicostates, solum vocari, Lucas de Peña in dict. l. 2. & eius officium † est personale l. numerum, §. legati ff. de muner. & honor. & de eo loquitur Covarr. de veterum numism. collation. cap. 3. §. 1. num. 5. qui ex Plinio lib. 33. cap. 9. ait olim Romæ lege lata à Mario Cratidianò statutum esse ludum, id est Scholam probandi numismatis, ut agrè facere possent nummos adulteratores Joan. Garcia de expensis, cap. 24. ex num. 22. Eviabolanos in Curia Philippica, 2. part. cap. 9. n. 12. lib. 1. & de iure nostro Regio est textus †

expressus, in l. 1. tit. 23. lib. 5. novæ recopilationis: qui de hoc officiali publico loquitur, & qua forma nominari debet, quæ conditio qualitas seu industria personæ in eo requiratur, & quomodo sit ponderaturus, & si falsum quis dixerit aut fecerit, quibus sit pœnis plectendus; quia ex dictis & sancitis in hoc nostro capite, materies est formanda, cum resolutione questionum in proposito occurrentium: idè ejus litteram & tenorem inserere licet longum & prolixum libuit. Itaque invictissimi Reges Ferdinandus & Elisabeth Granatæ decima die Augusti anno Domini 1494. ita stabilierunt.

Mandamos que en cada una de las Ciudades destos nuestros Reynos en que ay disposiçõ para ello, se haga lugar conveniente d onde estè el contraste, en el lugar mas publico desta dicha Ciudad, o Villa, y que se depute una buena persona la qual aya de tener cargo y officio de contraste, y fiel, y tenga cargo de pesar las monedas de oro y plata que unas personas huvieren de dar y pagar a otras y dezir lo que montan las dichas paga; y mandamos que la persona que para lo suso dicho se huvierre de nombrar, sea havil, y suficiente para el tal officio, y de buena fama, qual pareciere al Concejo, Justicia y Regidores de la tal Ciudad, o Villa, y quien mas cumpla para que la tal persona assi eligida por si mismo, y no por interposita persona, aya de tener y servir el dicho contraste fielmente con tanto que antes que use el dicho officio, haga juramento en forma devida de derecho que usará bien y fielmente del dicho oficio del contraste, y no dexará passar fraude ni engaño ni falsedad, en la moneda, la qual dicha persona estè asentada en el lugar publico que por el Concejo, Justicia y Regimiento fuere disputado, el qual debe ser donde aya el mayor trato y communication de las gentes, y mercaderias, el qual assi obligado y nombrado por el dicho Concejo, Justicia y Regidores, le den de los propios y rentas del Concejo caja de peso de marco, en que aya de un marco hasta diez, en que aya de tener, y tenga peso de oro desde una pieza de cada moneda corriente, hasta cinco piezas, y de dos piezas hasta ciento de plata por el semejante, por que los pagamientos que se huvieren de hazer, se puedan despachar mas presto, y assi mismo tenga otro peso ajustado cierto de sus balanzas, en que pueda pesar de harto bajo, y tenga otro aguijale para con sus pesas, como los han de tener los cãbiadores destos dichos nuestros Reynos cada una de por si o dos ajustadas y ciertas y mercadas, y assi mismo aya de tener el dicho

contraste fiel que así nombraren las dichas Justicias y regidores, libro y escrivania para que haga la cuenta de los dichos pagamientos, que ocurrieren a el por qualesquier personas así en oro como en Plata o en vajilla, o en moneda amonedada, o en otra qualquier manera, viniendo conforme la persona que hubiere de hacer el tal pagamiento con la que hubiere de recibirlo la qual dicha persona, que así eligieren y nombraren los dichos Concejo, Justicia y Regidores para contraste, aya de pesar y pese el dicho oro y plata en moneda justa y fiel mayor y presto, y sin los detener, dando a cada uno lo suyo y haziendo la cuenta de los dichos pagos y recibos buena y leal y verdaderamente, para ambas las dichas partes a la qual dicha persona, que así nombraren y eligieren para contraste, y fiel los dichos justicia y Regidores mandamos, y defendemos que no pida ni demande, ni pueda pedir ni demandar, por todo lo suso dicho maravilléis ni otra cosa alguna en pequeña ni en gran cantidad de ninguna de las partes, que hizieren; y recibieren los dichos pagamientos por les pesar el dicho oro o Plata o las dichas monedas, ni por lo haçer, y averiguar las dichas cuentas, so color de derechos, diziendo que le pertenecen. Aunque alguno se lo dè o offrezca de su grado directo, ni indirecto, ni pueda tener ni tenga cambio de moneda para trocar ni cambiar en el dicho contraste ni fuere del moneda alguna de oro ni de Plata por precio alguno; que le sea dado, y que la dicha persona, que así fuere nombrada y deputada por contraste fiel para lo suso dicho, aya de estar y este a la tabla que para ello se pusiere continua mente desde el primer dia del mes de Abril hasta el fin de setiembre, desde de las ocho horas del dia hasta las diez, y despues del medio dia desde las dos hasta las cinco, y desde el primero dia de octubre hasta el fin del mes de Marco, desde las ocho de la mañana, hasta las onze, y despues de medio dia desde las dos hasta las cinco; por que las personas que huvieren de hazer ante el los pagamientos, lo hallen cierto para las dichas oras; y mandamos que aya y lleve la persona que así fuere eligida, y nombrada para el dicho officio, y lo usare y exerciere aquel salario que a cada Concejo, Justicia y Regimiento pareciere que es justo y raçonable para el dicho en cada un año, el qual dicho Salario le sea dado y pagado de los propios y rentas de cada Ciudad, o Villa por del año.

Cujus legis decisio adeo difficillem & laboriosam materiam circa pondus verum, & legitimum ac valorem auri, argenti & monetarum uniusque speciei continet,

quod mirandum non sit Marienium & Acevedum viros utique doctissimos & quæstionum practicarum & utilium Regni aliàs acerrimos, & continuos indagatores glossam seu Scholium unum ad prædictam legem non fecisse, sed eam silentio prætermisisse.

Pro cuius rei perfecta cognitione cum de ponderibus & stateris metallorum auri & argenti & similium acturi sumus, & officio ac obligatione ponderatoris publici, ut facilius dicenda in hoc capite percipiantur, in nostro idioma & Hispano sermone proponemus.

Y en primer lugar advierte que los metales ⁴ de que se hazen piezas y monedas, de cuyo peso y valor ha de testificar el contraste, son cinco. Oro, Plata, Cobre, y Plomo, Hierro, estos no son buenos para moneda, por que el hierro es muy terrestre, y facilmente con el crin se convierte en tierra, y el Plomo es blanco, facil de majar, cortar, y deshacer, y derretir electo fusler al laton, bronze, estaño, acero, no son nuevas especies de metales sino es mezclados de los cinco.

De los quatro elementos se hazen estos como todas las cosas: però la mayor parte que tienen, es de ⁵ agua, y la que en ellos predomina, engendrase con el sol, y quajan se con el frio, y como dize Platon en el dialogo de natura, Aristoteles en el fin de los Metheoros. Metal es una agua ⁶ juntada ⁷ con el frio o engendada juntandose todos desta especie; por que tienen unas mismas passiones, por que siendo de los contrarios, contrarias las causas, y lo que se deshaze con calor, se aprieta con frio, y e por el contrario conosecer todos de agua, por que el frio los densa, y el calor los deshaze, de manera dexante tratar deshechos, alarganse apretandose y accortanse, con la qual diferen de las cosas de la tierra, como son las piedras que aunque sean preciosas, son terrestres, como lo dize Aristotel. a quien sigue Valle, de sacra Philosophia, cap. 40. Aunque Platon a las preciosas por aquel resplandor llama celestes.

No por que dixè que el sol engendrava a los metales, entiendo lo que algunos atribuyen a cada planera el suyo, y el Oro al sol, la Plata a la Luna y el Hierro a Marte, el Laton a Venus, el Electo a Jupiter, el Plomo a Saturno, el Cobre a Mercurio, por que es lenguaje poetico todos tienen la Generacion del sol, como todas las demas cosas.

Como los metales se crien debaxo de la tierra, y entre ella nunca [†] gran pedazo se hallò puro solo, sino es mesclado con tierra o piedras, o unos metales con otros en poca, o en mucha cantidad; entre los metales el menos terrestre es el oro, y aunque es mas pesada la tierra que el agua, no le viene a el peso de ser mas terrestre, sino es de ser mas solido, con menos vacio y ayre, donde en lenguaje de los Derechos se llama el dinero de oro solido, *ut gloss. in l. 1. de veter. numis. potest. lib. 11.* Por ser de menos ayre, es mas solido, y por el contrario el de metal el mayor, y assi se viene al oro el ser pesado de ser denso y sin ayre, y al Plomo de terrestre. De aqui conocio aquel ingenioso Archimides quanto avia urtado de oro un platero al Rey Geron en una Corona de oro que le diò a hazer, por que ocupò mas lugar en el vaso de agua la Plata mesclada con el oro, que ocupara el oro solo; como lo refiere Vitruvio, *lib. 6. cap. 3.* Aunque hoga se conocerà por la piedra del toque al oro y Plata la mescla de otro metal peor, los haze de menos valor y para ajustar esto en cada uno de por si ay lo siguiente.

⁸ El oro puro sin mezcla [†] de otro metal se de vide cada peso Castellano, o sueldo maravedi de oro antiguo en veinte y quatro partes, que llaman quilates; el oro que no tiene mezcla los tiene todos, conforme a los que tiene vaja de valor; por que el metal mezclado no tiene ninguno. Si en un peso està mezclada la veinte y quatro parte de otro metal, llama se oro de veinte y tres quilates, y si la octava, es de veinte uno, y si la dozena parte, es de otro metal, es de veinte y dos, y la sexta, de veinte, y assi de alli abaxo, y con la piedra del toque se descubre esto sin deshacerse, y fino con fuego, y con mucho trabajo se averigua como dize el curioso, e ingenioso Juan de Anse encayador de su Magestad, en el libro que hizo, quilatador de plata y oro saviendo de quantos quilates es el oro para saver que tanto vale una pieza se haze multiplicar todos los quilates por el precio, y despues lo producto por el numero de Castellanos, y lo que fallere, vale la pieza.

⁹ El precio de los quilates [†] dize Matienço, *in l. 4. tit. 24. gloss. 1. num. 9.* que es 20. maravedis cada uno, en lo qual se engiò, por que en el tiempo que el escriviò, y un despues del año de sessenta y seis, siempre a valido y vale cada quilate veinte y

quatro maravedis, y medio y cinco, veinte y dos avos: Estos avos por cuenta llana el Castellano de veinte y dos quilates, conforme a la *l. 3. tit. 21. lib. 5.* valen quinientos, y quarenta y quatro maravedis y 544 partidos entre veinte y dos sale al dicho precio cada uno, y antes el año de sessenta y seis queriendo seguir a los que hablaron de aquel tiempo, tambien se engaña, por que valia el quilate veinte un maravedis y medio y tres veinte y dos avos, y por la *l. 13. del titulo 21.* subió a la septima parte el año de sessenta y seis por que valiendo el escudo a ducado, o ducado de a dos cara conforme a la ley 1. trecentos y sessenta y cinco maravedis, se subió a quatro cientos, y veinte y nueve; y la Corona que agora llamamos escudo, 350. maravedis, se subió a 409. que es el dicho septimo: Aunque contradize a esto la *l. 6. tit. 18. lib. 6.* echa en el año 550 que cassò el Castellano 485. maravedis, se entiende de los Castellanos que era moneda de a veinte y cinco quilates: por que el comprador mandò labrar las Coronas de a 22. quilates y por bajas no las querian; y fue necesario poner penas; para que passassen, como se prueba por la *pragmatica 104. del año de 28.* el oro de 24. quilates se llama obrizo palabra griega, y assi llaman solidos obrizatos los de oro subido de veinte y quatro quilates, assi se entiende la *l. universos Cod. de veter. numism. potest. lib. 11. & lib. 1. Cod. de vestib. odorif. & l. unica, Cod. de oblatione votorum eod. lib.* Y deste oro dize Suetonio pedia Neron a los Romanos, *illum à populo exegisse argentum postulatam, & aurum obrizum; ut plerique omnes palam collationem recusarent.* Y assi se colige de lo que dixeron de V. S. verb. *Obriza* Joan. Pratino y Iuan Calino en la misma palabra, Castillano Cota in memorab. *Iur. en la palabra obrizati solidi*, Tirraquel. en la *l. 3. Connubial num. 17. Plinio dict. 33. cap. 3.* donde dize *Aurique experimento ignis est, ut simili colore subeat quo ignis, atque id obrizum vocant.* Y novissima menta el Señor D. Juan Solorzano en el *lib. 1. de jure Indiar. cap. 13.* desde el num. 35. hasta el 38. donde prueba que Obrizo que es oro de ofir, que fue lo mas acendrado puro, y solido que se trahia a Salomon, como refiere la Escritura; y alli prueba despues de muchas opiniones, que la Provincia de Ofir donde venia este oro, es lo que solia llamar trapobane, o samatra, y agora llamamos Malaca, sed hanc Provinciam

ciam in Hispania nostra esse contendit accuratissimè Carranca, *dict.* 1. p. 1. §. 2. & 3.

Oro de veinte y quatro quilates no le ¹⁰ † conozen los extrangeros, por que como dize Ludovico Homecio, *in regul. de valore, quest. 9. versic. aurum etiam*, no lo faven labrar de mas de veinte y tres quilates.

En nuestra España se ha labrado dello ; por que el oro de Excelentes que fue una moneda que pesava dos Castellanos, se labrò deste oro; pruevalo *la l. 4. tit. 24. lib. 5.* donde dize, que los Plateros labran desde veinte quilates hasta veinte y quatro que es el oro de Excellentes de granada era de 23. quilates largos que solo le faltava una parte de 96. para ser obrizo.

Viendo el Rey el gran daño que hazia el ser tan subido el oro de la moneda, pidió a el Señor Emperador el año de 23. *en la petition §. 5.* se labrasse moneda mas vaja, y se subjesse el precio de loro ; a instancia del Emperador se diò el parecer que està adelante el vajo valor de las casas de moneda de quilates, y el año de sessenta y seis subió el seprimo Rey D. Phe-lipe el Segundo, *la l. 13. tit. 21. de las declaraciones*, y assi despues acá se ha labrado desta calidad, Carranz. *dict.* 2. part. cap. 1. §. unic. versic. *lo qual tambien*, fol. 116.

Este Castellano que se divide en vein- ¹¹ te † y quatro partes, es la sexta parte me-nos una parte de veinte y cinco de una onza ; y hazen 150. Castellanos, y assi se engaño Covarruvias, *en el cap. 3. num.* diziendo exanseis una onza quisò seguir el derecho comun conforme al qual el so-lido aureo era la 6. parte de una onza, por que 72. hazian una libra 12. onzas, *l. quo-ties, Cod. de susceptionibus, lib. 10.* los pessa-dos de las monedas de oro, que corrieron en Roma, se toparan todos en Ludovico Gomecio *regul. de valor. quest. 9.* la plata ¹² que la acendrada † y pura, se llama copal, se cuenta por marcos, cada marco por do-ze dineros cada dinero por 24. granos.

¹³ Marco es lo mismo † que en latin se lla-ma marca de derecho civil : no he halla-do este vocablo en el derecho Canonico, se halla en el Capitulo, *Constitutus de Pri-curatorib. cap. 2. de arbitris, cap. cum pridie de pactis, cap. significavit, Cod. quarto de censibus*, que es de ocho onzas las dos ter-cias partes de la libra Romana, que era de doze onzas, de la qual en otro trata, *l. quo-ties Cod. de susceptoribus en plata, l. 1. Cod. de argent. en plata, l. 1. Cod. de argent. pacio*

en cobre, l. 1. Cod. de collation. aris, todos en el lib. 10.

Siendo como es cada marco † doze dine-ros 197. maravedis, y setenta y siete avos de maravedisses, de mas de ser assi la cuenta, lo dixò Maya *en su arimetica lib. 4. c. 13. art. 9.* y engaño se Matienço *in l. 1. tit. 22. gloss. 3. num. 3.* ende no vale 200. maravedis cada dinero, y en que la plata por marco vale 33. maravedis, menos la de onze dineros y quatro granos, por que el precio justo, es el que se puso por la *l. de la Recopila-cion*; y sale a como està dicho ; y aunque la plata cendrada de doze dineros vale un marco setenta reales menos cinco mara-vedis, y sesenta y siete abos, aunque en las casas de la moneda se labran sessenta y siete piezas por marco, es porque ha de pagar cinquanta maravedis de Señor-riaje, y mas los derechos y dar alguna ga-nancia al que labra como se pidió por las peticiones del año de veinte y tres y del año de veinte y siete el Señor Emperador D. Carlos.

El Cobre ha ydo siempre † en disminu- ¹⁵ cion de tal manera que en derecho civil eran veinte libras, una de oro, *l. 1. Cod. de hered. collat. lib. 10.* y aora en España un marco de moneda vale 110. maravedis ; y aunque pesen algo menos los quartos de Segovia, es por ser moneda feble, por que conforme a la *l. fin.* se han de labrar 220. Blancas, y no mas del marco que lo di-cho, y assi vale un marco de oro de a 22. quilates, mas que 98. de cobre.

Desto se infiere que la moneda de oro y plata y cobré, ha tenido muchas vezes † mudanzas extrinsecas y que la puede te-ner extrinseca sin bajar, ni subir del peso, teniendo mas ò menos liga, y tambien pue-de tener mudanza intrinseca, quedando la misma materia desminuida del peso.

En España sino es por lo tiempo, pocas vezes ha tenido la moneda de plata y oro ¹⁷ † mudança intrinseca, ha la tenido cada dia en Italia, como consta de lo que dize Ludovic. Gomecio, *quest. 9. de la regla de valore*, en los quales casos son las questio-nes de los Doctores.

Tambien los metales y monedas reci-ven mudanças extrinsecas, lo qual sucede quando el mismo peso obliga, se mude el precio, esto se haze cada dia en Flandes, Italia, y Francia, y mas ordinario en las plazas adonde se remite conforme, ay po-co ò mucho dinero, que cada feria ò plaza pone sus precios ; Aunque estos precios de Mercancia no son de consideracion para ^{este}

este caso ha sucedido en España, subiendo siempre el oro y plata, y baxando el cobre. Ultimamente en el sucedió el año de 66. por la *l. 13. tit. 21. lib. 1. Recopilat.*

Ay anfi mismo otra mudanza de diferente ¹⁸rente $\dagger$ calidad, y por diversa causa que es faltar la moneda en que se avia de hazer la paga o por aver se vedado, acavado o disminuydo de manera que dificultosamente se halla, y para saver lo que fue la moneda, que assi faltò, es necessario faver su peso, y calidad de la que confirmò con ella, abriguando los quilates de la de oro, o los dineros de la plata, y faviendo esto se sabrà si oy correria que valdria contando el quilate, como diximos arriba a 24. maravedis y medio y cinco y veinte y dos avos y la plata a 197. y sesenta y un setenta y siete avos.

De mas de lo dicho se advierte para inteligencia de lo que vamos tratando, y que se conozca el valor de las monedas mas subidas y principales de que a cada pesa hazen mencion las leyes del Reyno, y en que suelen ocurrir muchos puntos dudosos y disputables; para cuya resolucion pondremos abajo *obiter*, algunas conclusiones que ha auido doblas de oro con diferentes $\dagger$ nombres, peso y valores, como son las doblas que llaman de Cabeza, doblas de la vanda doblas moriscas, doblas Zaenes, Cazenés y en tiempo del Señor Rey Don Juan el segundo, otras ordinarias.

²⁰ Dobra de Cabeza $\dagger$ ò dobla de la vanda pesaron a Castellano cada una, y era de a veinte y tres quilates; lo qual se prueba por dos leyes juntas, la una *l. 2. tit. 22. lib. 5. Recopil.* en donde dando orden de pesar, se dize: Para Castellano y dobla de la vanda que es todo uno, y por la *l. 6. tit. 16.* que tengo referida, que dize valga el Castellano 48 s. maravedis que en aquel tiempo era como està dicho y averiguado, de aquel valor. Las doblas Cazenés o a Zaenes, eran de mas peso que Castellano, aunque por ser nos tan buena liga: valian menos.

²¹ Las otras doblas $\dagger$ que se labraron en tiempo del Señor Rey Don Juan el segundo, y las avia por el año de 20. de que habla Covarruv. *cap. 6. num. 3. in princip.* eran del mismo peso, y aunque de bajos quilates, y estas son las que taxò la *l. 6. tit. 18. lib. 1.* a 36 s. maravedis, y este precio se pagan las que se dan por los hijos de algo; por que como fueron las que

eran Salarios de los Alcaldes de hijos de algo en la audiencia que començaron en tiempo del Señor Rey Don Juan el Segundo, como se prueba por la *l. 30. tit. lib. 2. del ordinamient.* Corrian entonzes a aquel precio, y assi se pagaron despues en el año de setenta y dos, se les señaló Salario a los Alcaldes de los hijos de algo, y quedaron las doblas para la Camara, conforme a la *l. 32. tit. 11. lib. 2.* que està en quadernillo, y conforme a aquella costumbre las pagan los hijos de algo a los que tienen privilegio della. Que estas ayan sido de menos quilates se prueba por tres ll. juntas, la primera, la dicha *l. 4. tit. 18. lib. 5. Recopil.* en donde tassando se lo que se ha de pagar por cada grano que faltare en la moneda, el primero de Castellano de excelente tasa quatro maravedis. De manera que la tercia parte mejor por grano de oro de los Excelentes y Castellanos, que la dobla de aquel tiempo de los Reyes Don Fernando, y Don Ysabel, y lo mismo se ordenò en la *l. 15. tit. 22.* y siendo el tercio mejor uno que otro, y valiendo la dobla, 36 s. maravedis, queda llano que aquella dobla era de a diez y seis quilates y modios, y un ozabo, que viene a conformar como estava pasada y corria.

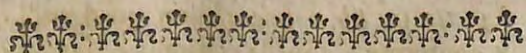
De lo qual se infiere que las $\dagger$ doblas ²²antiguas eran de a 23. quilates, y pessavan lo mismo, que un Castellano; duraron estas hasta el año de quatro cientos y sesenta, aunque despues se conservaron algunas, y despues se labraron las de diez y seis quilates y medio, y poco mas que por ser tan ruin moneda durò poco.

De manera que la obligacion declaraque especie de $\dagger$ dobla es, ò que por la antigüedad se entienda que es de las doblas antiguas, se entendera ser de un poco de Castellano y de oro de 23. quilates y reducidas al precio que el oro tiene aora serian 568. maravedis y medio y cinco veinte y dos avos.

Pero si fuesse en contra esto que fuesse desde el año de 420. hasta el de 540 que se usaron las doblas $\dagger$ menores, se entenderia de las de a 36 s. maravedis de a ²⁴diez y seis quilates y medio, que reducidas al valor que oy tiene el oro, valdrian, si oy corriesen. 415. maravedis cada una.

Sed cum de his rebus ita faciliter & studiosè egerit Doctissimus Alfonsus Garanza & maximè de utilitate magna que ex augmento valoris monetæ aureæ, & argenteæ his Regnis potest oriri, plura hic omitto que nostri Capituli Thematici admittunt

dum arridebant. Denique est advertendum quod dicto huius $\dagger$ Ponderatoris publici est standum in rebus tangentibus officium suum ex l. *fin. Cod. de ponderatoribus & auri illatione lib. 10.* ubi expresse notat Bartol. circa quod plura cumulavi, in tractat. de pascuis cap. 19. num. 12. & 13.

CAPUT XVII.

De officio Hospitatoris publici quem vulgo in Hispania vocamus Mesonero.

SUMMARIUM.

- 1 Hospitandi munus nobile, sanctum & laudabile est, dum Charitatis affectu & intuitu exercetur.
- 2 Hospitalitatis definitio, ex Clemente Alexandrino.
- 3 Hospitalitatis juri & virtuti multum deferebant Romani.
- 4 Hispanorum eximia in Hospitibus admitendis & excipiendis humanitas.
- 5 Hospitalitatis officium ad fidem introducendam & propagandam maxime necessarium.
- 6 Xenodochiorum seu Hospitalium ad peregrinos excipendos quis primus inventor seu institutor fuerit.
- 7 Hospitii jus publici sive privati, amicitiae incunde & conservandae etiam apud gentiles exercebatur.
- 8 Hospitalitas laudabilis & digna nobili viro.
- 9 Militia sancti Joannis ex pretexto Hospitalitatis & defensionis peregrinorum ortum habuit.
- 10 Equites sancti Joannis Hierosolyma Hospitalarii vocabantur.
- 11 Templariorum instituta fuit militia ad peregrinos excipiendos.
- 12 Templariorum nomenclatura unde orta.
- 13 Hospitia plura redditibus dotata in Hispania & Regnis Castellae, ad peregrinos excipiendos qui sepulchrum Divi Jacobi Apostoli adveniunt, sunt constituta, quorum principia ibi recensentur.
- 14 Hospitia quae in urbe Carrionensi & circa eam constructa sunt pro peregrinis Hospitandis, enarrat & describit Auctor.
- 15 Hospitia privata vulgò Mesones, Po-

- sadas in qualibet civitate seu oppido Hispaniae construuntur, quae conductitia sunt pro viatorum commodo.
- 16 Hospitia conductitia qui tenent, vile & abjectum officium exercere censentur.
 - 17 Hospitia conductitia quomodo sint necessaria.
 - 18 Hospitandi pro lucro qui munus semel jam susceperint, ad illud exercendum compelli possunt.
 - 19 Hospitii signum qui pro foribus domus appendunt, contrahere videntur cum viatoribus obligationem hospitandi.
 - 20 Quod limitatur nisi plures jam Hospites admittere non possint; & hospitandi sint improbi homines & malefame aut suspicionis, & num. 21.
 - 22 Hospitii conductitio excipiendus est Nobilis cum familia, excluso alio Hospite minus digno, prius etiam recepto, qui tamen non est omnino exciendus.
 - 23 Hospitandi pro lucro, munus suscipere, aut quis possit compelli, qui antea à tale ministerio non se immiscuit, & numero 24.
 - 25 Hospitatores qui voluntarie muneri hospitandi pro lucro se exponunt, tam vir quam mulier, si specialiter notati sint de vita turpi, & prava, iudicis officio poterunt à tali ministerio removeri.
 - 26 Hospitibus gratum & propitium pro pretio suo ministerium, ab Hospitatoribus praebere debet.
 - 27 Expenditur in proposito textus, in leg. Regia 6 & 7. tit. II. lib. 7. novae Recopil. qui ibi affertur.
 - 28 Hospitatoribus seu Cauponibus facultas vendendi hordeum, ultra pragmaticae taxam, per legem concessa quomodo intelligenda.
 - 29 Hospitatores seu Caupones ne pro arbitrio extorqueant à viatoribus quantum voluerint, taxari debet merces & pretium omnium rerum quae venduntur in Hospitio, tam pro cibariis quam pro ministerio.
 - 30 Hospitatores seu Caupones aliquid ultra taxam à viatoribus pro cibariis & aliis rebus recipientes, non solum puniendi sunt poenis in taxatione indicta impositis, verum etiam in foro conscientiae tenentur ad restitutionem.
 - 31 Hospitatores seu Caupones tenentur personas Hospitum receptorum custodire, & à periculis quae sibi in Hospitio acciderent possunt, tutos reddere.
 - 32 Hospitatores de furto rerum in suo Hospitio inclusae

ficiis diximus latè in cap. de proxeneta, nec potest Campfor aliis ꝑ mercimoniis & contractionum generibus uti, & sic non potest unire societatem cum aliis, nisi in rebus Cambiorum, usum & Campforis officium tangentibus, ut in dict. l. 12. tit. 18. lib. 5. Recopil. nec potest esse ponderator publicus, ut in l. 1. tit. 23. dict. lib. 5. & in cap. ponderatoris publici, ita dicemus.

Et isti Campfores publicationem ꝑ reddere tenentur iudici, suo Juramento, & per libros suos veritate & fide confectos, quoties ei ratio per Iudicem expetita fuerit, quantitatium omnium quas Cambio habuerit, ut sic possit inquiri, & certo sciri quas monetæ quantitates, & species ab Regno in aliena traduxerit, ut in l. Cod. tit. 17. dict. l. 5.

Electio autem ꝑ Campforum debet esse libera, nec quidquam pro tali Officialium creatione potest exigi, nec conductionis titulo conducì possunt huiusmodi officia, ut in l. dict. l. 1. tit. 18. ibi: Mandamos, que el Cambio sea libre y franco, assi en nuestra Corte, como en todas las Ciudades, Villas y lugares de nuestros Reynos y Señorios, y que todas Cambien y puedan Cambiar sin penas, y calumnia, algon, ano embargante, qualesquier mercedes hechas por los Reyes nuestros predecesores, y despues por nos a qualquier, y qualesquier personas de qualquier estado, o condicion preeminencia o dignidad que sea; y que ninguno se intrometa de arrendar los dichos Cambios so pena que por el mismo hecho pierda todos sus bienes para la nuestra Camara; y de mas que el tal arrendamiento sea ninguno, y que los arrendadores, y sus fradres no sean tenidos a pagar cosa alguna por rason de los dichos Cambios; y damos por ningunos las obligaciones y juramentos, y otras cosas, que sobre ello tengan hechas, y mandamos a las Justicias de la nuestra Corte y de todos los nuestros Reynos y Señorios, que lo hagan assi, y no consientan, ni permitan lo contrario. so pena de la nuestra merced, y de privation de los officios y de confiscation de sus bienes delos que lo contrario hizieren para la nuestra Camara. Et post fidejussores à Campforibus præstitos, poterunt conveniri, qui eos denominaverunt, de prava electione & de excessibus aut aliis ab eis in exercitio officij, perperam gestis aut malè consumptis nummis, ut in dict. l. 1. ibi: Y es nuestra merced, que en defecto de los bienes de los tales Cambiadores, de sus tenedores sean tenidos de los pagar por ellos aquellos que los pusieren. Sed de hoc vide quod circa eligentes alios officiales latè no-

bis scriptum manet, in cap. prima partis.

Tandem, ut fidem huic Capiti imponamus, & plura libenter omitto. Cum usus Cambiorum jam pene in Hispania cessaverit, aut rarissimus sit, illud est advertendum, invictissimum nostrum Regem aliqua urgente necessitate posse Cambia ꝑ susci-
pere, & pecuniis eorum uti; quod specialiter est provisum, in d.l. 1. ibi: pero, todavia es nuestra merced, que cada y quando que nos entendamos ser cumplidero a nuestro servicio aver alguna moneda de oro o de plata, para alguna necesidad, que ocurra que en aquel caso nos podamos tomar, y tomemos los Cambios de la nuestra Corte, y de qualesquier Ciudades, Villas y lugares de los nuestros Reynos y señorios, y passada la dicha necesidad, que se haga, guarde, y cumpla lo suso dicho.

Quod iustissimè invictissimos Rex facere poterit, cum tempore ꝑ necessitatis
plura liceant quæ ordinario jure exosa videntur, ut notat plura adducens Rolandus à Valle cons. 1. ex num. 62. usque ad n. 81. vol. 2. & cons. 91. num. 1 cum duobus sequentibus, & postea num. 22. usque ad num. 52. vol. eodem, ubi latè de casibus necessitatis Principi occurrentis, sed ut uno allegato omnes ferè usque ad nostra tempora scribentes in proposito, referam: Dominus Joan del Castillo tom. 7. practicar. de tertis, cap. 9. num. 24. qui ita ait: & quod dictum est in causa publicæ utilitatis, & ejus favore procedit etiam ex causa necessitatis urgentis, cui succurrere causa publica & communis, & commune omnium bonum respicit; ob necessitatem namque publicam quæ urgeat, & ut illa consulatur ac succurratur. Leges etiam & Jura transgredi licet, & permittuntur quamplurima quæ alias ipso jure sunt prohibita, & in omni dispositione quantumcumque generali, semper causa necessitatis urgentis excepta videtur, sicuti latè comprobant permulti interpretes juris quos egomet in unum congesti, & ita quoque notavi in Commentariis tom. 6. cap. 113. num. 15. & 18. & 19. & quatuor segg. Et licitum facit necessitas, quod aliàs illicitum foret, l. 2. Cod. de navibus non excusandis, lib. 11. cum ad felicissimam, Cod. de quibus numeris vel præstat lib. 10. cap. quod est illicitum de R. I. & non subicitur legi sed ipsa facit legem & derogat omnibus legibus, & dispositioni cuiuscumque, Cod. remissionem 1. quest. 1. cap. sicut, cap. quando de consecratione, distinctione 1. cap. 2. de consuetudin. Declanum in versic. 15. num. & 2. lib. 3. Vivius dec 223.
per

- inclusarum tenentur, atque etiam de facto famulorum in suo Hospitio ser-
vientium & de omnibus fraudibus qua
ibi committi possunt in damnum Hospi-
tium, & n. 33. & 34.*
- 35 Hospitatores pro rebus in domum suam
inductis per viatorem tenentur de
dolo, lata levi & levissimâ culpâ, nisi
probaverint fortuitum casum.
- 46 Quod procedit etiam in alio hospitante
non Caupone, & in domo sua ad modum
caupone accipiente.
- 37 Hospitator ad hoc ut teneatur pro furto
in rebus hospitis in domo sua inclusis,
utrum sit necessarium quod ei tradita
fuerint, mulieri suæ aut famulo, vel se
liberet si hospiti concessit clavem cubi-
culi vel camera & arca ubi reconderet
res suas remissivè.
- 38 Hospitator, dum valefiam vulgò la malecta,
clausam & sigillatam non reddit, vel
apertam restituit, an detur contra eum
in isto casu iuramentum in litem, re-
missivè.
- 39 Expenditur in proposito text. in leg. 26.
tit. 8. par. 5. quæ ibi affertur.
- 40 Hospitia in locis desertis, nempe in itine-
ribus & viis publicis constructa, quæ
vulgo ventas appellantur, non possunt
sine permissu publico & facultate Regia
fundari.
- 41 Hospitatores seu Caupones licet officium
autoritate & utilitate publicum non
exerceant, publicè tamen debent con-
stitui & nominari à prætore vel iudice
cujuslibet civitatis & villa.

quutus est premium, & ex verbis Aposto-
li, Ille homo dicitur esse humanus, qui se ex-
hibet esse hominem & maxime Hospitio susci-
pit hominem, & ut refert Elianus lib. 4. de
varia histor. cap. 1. l. Leveanorum. ita cave-
batur; si sub occasum solis venerit peregrini-
nus, volueritque sub tectum alicujus diver-
tere, & hic hominem non susceperit, muldatur
& pœnas luat inospitalitatis, & Divus
Joann. in epistol. 3. relata in cap. si qui dis-
piciet 42. distinction. quemdam hominem
Diotrephem detestatur, quod non susci-
peret fratres peregrinos, & eos qui susci-
peret perhiberet, quæ repetit Cicero in
topic. ubi ait: Littora omnia publica esse
vultis.

Et lib. 3. Officiorum; est enim hominum
natura quam sequi debemus maxime inimica
crudelitas. male etiam qui peregrinus urbi-
bus itinere prohibent eosque exterminant, ut
pœnas apud Patres nostros Papius nuper non
esse pro cive qui civis non sit; rectum est non li-
cere quam tollerent legem sapientissimi consu-
les Crassus & Scævola, usque vero urbis prohi-
bere peregrinos sanè inhumanum est, & Ovid.
7. Metamorphoseon.

Littusque rogamus.

Innocuum & cunctis undamque, auramque
patentem.

Et Virgil. 1. Æneid.

Quod genus hoc hominum, quæve hunc
tam barbara morem

Permittit patria? Hospitio prohibemus
arena.

Paulus item Oros. lib. 5. cap. 2, sic ait:
Nunc me ita Africa excepit pace simplici sine
proprio, jure communi, de qua aliquando di-
ctum & verè dictum, Hospitio prohibemus
arena &c.

Cui arridet Cassiodorus, lib. 11. Epist. 17.
ubi ait quod sapientes mortale genus unum
hominum esse testati sunt, quoniam omnes
à cunctis casibus suis indivisos esse vo-
luerunt, & idem solitâ eloquentiâ expres-
sit Plinius in panegyric ad Trajanum Cum
eximie laudans quod ita commercia mis-
cuerit, ut quod genitum esset unquam, id
apud omnes natum videretur.

Et in sacra paginæ hoc humanitatis, Hospi-
talis & promiscui commercii jus sæ-
pissimè commendatur. Deuteronom. 10.
& 19. Isaia 58. Ecclesiastic. 171. Paul. ad
Timoth. 3. ad Roman. 12. Math. 26. Luca 14.
& Divus Ambrosius in lib. de patriarch. lo-
quens de Hospitalitate Hæbræa ita ait:
Præferebat sanctus Loth domus suæ, ut
de Hospitali gratiam etiam apud barba-
ras gentes inviolabilem, & Clemens Alex.
lib. 2,

OSPITANDI † munus si
liberaliter ex Charitatis af-
fectu & pietatis intuitu exer-
cet, utique & nobile &
sanctum & laudabile est, &
inter Charitatis & misericordiæ opera
justissimè commendatur, de quo plura
adducit Divus Ambrosius lib. 1. de Abra-
ham cap. 5. & 6. & facit illud Pauli ad Hæ-
breos, cap. 13. transcriptum in cap. offerebat
32. quæ. 7. ibi: Hospitalitatem nolite obli-
visci, per hanc enim placuerunt quidam
Angelis Hospitio receptis, & Petri num. 1.
cap. 4. ante omnia autem mutua in vobis-
metipsis Charitatem habentes continuam, quia
Charitas operis multitudinem peccatorum,
Hospitales invicem sine murmuratione, &
August. contra hæreses, secutus Loth Ange-
lus tanquam peregrinus consuetudine Hospi-
talis liberatus à periculo civitatis & tem-
porale evasit incommodum & æternum conse-

lib. 2. *strom. cap. 4.* Charitati Hospitalitatem adhaerere tradit, eamque definit artificium & amicitiae circa usum Hospitalij, cui addit Gentian. Hervet. Quanta autem esset virtus Hospitalitatis, ex hoc est perspicuum, quod inter ceteras virtutes quas Episcopo tribuit Divus Paulus 1. *ad Timoth. 3.* cum quoque velit esse Hospitalis, & lib. 4. *cap. 7. p. 538. pag.* ubi ait Sara Angelis panes subeinericis parasse; & Debili sapientis & Lindeorum Monarchae filiam non potuisse lavare pedes paternorum Hospitalium.

3 Romani etiam tantum huic & juri & virtuti deferebant, ut in ejus significationem, & commendationem jovem xeneum sive Hospitalis maxima veneratione colerent, & nationes quasdam Hospitalitati deditas celebrarent, contra vero alias Hospitalibus invisas crudelitatis & infamiae notae prosequerentur, ut latissime constare poterit his quae eleganter de commerciorum, & Hospitalitatis jure & utilitate gesserunt Budeus in *notis posterioribus ad Pandectas ad dict. l. 5. de captivis*, pag. mibi 194. Alex. ab Alex. & ejus Add. Tiraquel. lib. 4. *dierum genial. cap. 10. gloss.* Rodigin. *lip. 19. lect. antiq. dictam epistol. ad Hebraeos 3. num. 3. ad 16.* Thomas Rucius de *sign. Eccles. Dei*, lib. 13. *cap. 14. circa finem*, Petrus Cenedo qui plures refert in *collect. 118. ad Decretales numero 1.* Rutilus Bene. de *ann. Jubil. lib. 6. cap. 6. ex pag. 622.* Joann. Buleus in *virid. Christi virtut. verb. Hospitalitas*, cap. 17. *pag. 161.* & plura exempla adducunt Marillus de *memorat. lib. 1. cap. 7.* Antonius Sabellicus *cap. 7. lib. 7.* & Theatrum vitae hominum, *vol. 14. lib. 1. ex pag. 2897.*

4 Quo in numero recensere potuissem Hispanos & nostros quorum eximiam in Hospitalibus admittendis & excipiendis humanitatem jam olim testatam reliquit Diodor. Sicul. lib. 6. *Bibliot. cap. 3.* Macrobio lib. 3. *Saturn. cap. 18.* & alij relati à Bernardo Alderete lib. 1. *de antiquit. hispan. cap. 7.* & Fray Joan. à Ponte, *de convent. uniusque Monarchiae*, lib. 3. *cap. 21. §. 3. pag. 139.* & *cap. 24. §. 2. pag. 156.*

5 Etque in Commerciis & Hospitalitatis & vicissitudo tum ad alia, tum maxime ad fidem introducendam, & propagandam somnoperere necessaria, nam Hospites simul olim & Doctores erant, ut testantur Lucian. in *Dea Syria*, dicens in sacra civitate fuisse publicos Hospites, qui ab Assiriis appellabantur Doctores, quoniam ipsi omnia exponerant, & melius

Joseph. *de antiquit. Jud. lib. 1. cap. 16.* & Eusebius lib. 9. *de preparat. Evangelic. cap. ultim.* Ubi tradunt Abraham dum fuit Hospes in Aegypto, viros, Saram vero ejus uxorem, foeminas in veri Deo cultum instituisse, qua ratione plura sunt constructa in diversis civibus vel civitatibus Hospitalia, & loca pia quae regulariter & Xenodochia & Hospitalia nuncupantur, & primus recipiendi & hospitandi hujusmodi peregrinos vel advenas inventor & loci instructor traditur quidam Zoricus in *l. omnia 33. Cod. de Episcopis & Clericis.*

Quinimò inter Gentiles jus & Hospitalij, 7 sive publici sive privati, gratis exercebatur amicitiae incundae & conservandae causa; Nam & Hospitalium publicum gratuito à civitate vel Republica praebeatur interdum extraneis & aliarum civitatum, vel oppidorum incolis de Republica benemeritis, eratque pro sanctioris amicitiae pignore jus Hospitalij & tessera Hospitalis, ut ex lib. 5. & 6. *de Macedonico*, & Cicerone *actione ultima in Verrem*, & Pomponio in *l. Postliminii, ff. de captiv. & postlimin. revers.* Pungit Bud. in *ejus annotationibus*, unde Herodotus in sex Milesiorum & Sibbaritarum civitatibus maxime Hospitalio fuisse convictus, & inter privatos & familias jure Hospitalij mutui, atque in signum amicitiae antiquae, ejus rei conservant tesseras, signa videlicet, quibus etiam post multum temporis se internoscebant, & beneficiis postea filios afficiebant, ut tradit Gellius lib. 5. *cap. 13.* Petrus Gregor. 2. *part. syntagmat. lib. 15. cap. 18. num. 15.*

Unde hospitalitas & laudabilis est & digna nobili viro, ut in *cap. volumus 19. distinctione & in cap. quoniam quod, quod l. 10. q. 1. & in l. 3. cap. demum postremo*, lib. 10. & in l. si vero §. idem erit, *ff. de his qui debuerunt*, & facit textus in *cap. 142. distinctione & illud Mathaei 25. Hospes eram & non recipistis me*, & notum est quanto honore prosequerantur antiqui hospitales, & per Alexand. ab Alexand. *dierum genial. lib. 4. cap. 10.* Quirinus & Jupiter apud Gentiles etiam praecipue nomine venerabatur quod esset hospitalis & xeneus, de quo Virgil. in 1. *Iupiter hospitibus nam de jure dare locantur*, & Ovidio 10. *Metamorphoseon*.

Antefores horum optabat Jovis hospitibus ara Tiberius Decianus resp. 66. num. 36. usque ad num. 38. ubi quod hospitalitas est species liberalitatis, & Charitatis quae quidem est nobilitatis propria, ubi allegat textum in *cap. 1.*

cap. 1. de donat. nam, ut ait Seneca lib. 5. de officiis, rectè inquit: *Etiam Theophrasto est laudata hospitalitas, est enim, ut mihi videtur valde decorum patere domos hominum illustrium illustribus hospitibus, idque etiam Reipublic. est ornamento homines externos in urbe nostra hoc liberalitatis genere non egere*, de quo plura Cassaneus, *consideratione* 46. part. 11.

Et ex prætextu istius Hospitii & defensionis peregrinorum habuit ortum † militia sancti Joannis anno 1104. ut videre licet per Jacobum Vossium, in *Historia Generali hujus ordinis*; 1. p. lib. 1. Aubericum de *origin. ordin. milit. lib. 1. cap. 1. Azor. instit. moral. lib. 13. tom. 1. cap. 6. quæst. 2. Genebrardum & Oroph.* quos refert Carrillo in *suis annalibus anno 1104. fol. 263. & alios refert Villegas in vitis Patriarcharum super vitam Aaron. cap. 3. & plura privilegia his Hospitiis sunt condonata, ad l. omnia, Cod. de Episcop. & Cleric.* Initio enim Equites hi, Hospitalarii † vocabantur in Jerusalem, quorum institutum fuit peregrinos Occidentis seu aliarum terræ partium qui illuc devotionis causâ commebant, Hospitare, eosque injuriis & barbarorum Tyranide liberare, & securos, reddere, qui Hospitalarii crucis albæ effigie pectore insitæ condecorabantur; postea à Jerusalem in Rhodiam insulam tempore Clementis V. translati fuerunt, ex qua deinde à magno & insuperabili Solymanno Turcarum Imperatore pulsi anno 1522. in insulam Melitam ubi Divus Paulus viperæ morfu fuit laceffit, se collocarunt: ubi cum magna Religionis Hispaniæ gloria, & inimicorum ejus strage, sedem suam, domum & conventum firmissimum habent, & animosè tuentur.

Et idem etiam fuit Templariorum † Institutum, quorum militia seu Religio per Hugonem & Gothofredum nobilissimos Equites constituta anno 1118. in Pontificatu Gelasii secundi, & hanc nomenclaturam † sortita, quia domus eorum ad istud Hospicium peregrinis præstandum juxta templum Salomonis fuit instructa: In hoc ministerio permansit usque ad annum Domini 1309. in quo penitus fuit destructa sub Clemente V. ut videre latissime poterit per Petrum Gregor *sintagm. Jur. 2. part. 2. num. lib. 15. cap. 33. per totum, Petrum Megiam in Albert. 1. pag. 340. Illescam lib. 6. histor. Pontificalis cap. 1. Curitam lib. 5. annal. Aragon cap. 10. & alios refert Villegas ubi supra cap. speciali de militia Templariorum*; & ego dixi in *tractatu meo de pas-*

cuis & jure pascendi, cap. 23. num. 12. & aliæ duæ militiae, ministerium nempe Equitum sancti Lazari in Jerusalem & Theutonicorum, ut tradit Frater Paulus Morogia, in sua Religionum historia, cap. 86. & cap. 65.

Sed pro hospitandis peregrinis, qui visitaturi domum Apostolicam & sanctum sepulchrum Divi Jacobi Zebedæi in civitatem Compostellanam ex diversis mundi Provinciis, præsertim ex regno Franciæ properant, plura in nostra Hispania & Regnis Castellæ sunt constituta † hospitia pia, pluribus bonis & redditibus dotata tam publica & Regiâ quàm privata; inter quæ memoratu digna, utique sunt & maximè splendent Xenodochium quod in illo vertice suprâ Navarræ Regnum Pireneos montes aspiciens, qui communiter vocantur *Ronzes valles*, constructum fuit à Sancto Rege Navarræ, qui in eo fuit sepultus, & ibi adsunt & commorantur Canonici regulares sub regula sancti Augustini cum suo Abbate mitrato, habitu Clericali induti, portantes tamen in pectore viridem crucem in forma bacculi pastoralis, ubi etiam fuit Canonicus noster venerandus Azpilcueta Navarrus & ipse testatur *de oratione, cap. 19. num. 126. tom. 2. & Commens. 3. de regularibus num. 7. tom. 1. Marian. 1. part. histor. hispan. lib. 12. cap. 16. columna ultim.* quod quidem Xenodochium seu Regium hospitium pluribus dotatum est possessionibus, & redditibus magnis, qui in hospitandis, alendis & curandis peregrinis & transeuntibus erogantur. Et Xenodochium seu Hospitale civitatis sancti Dominici Calciatensis constructum ab eo, unâ cum strato publico, ex petris & saxis fortissimè inter paludes & rubos formato, quod per longum itineris spatium tanquam pons mirabiliter procedit; ex qua ipsa civitas nomen fuit sortita & Ecclesia Episcopalis erecta; ubi peregrini omnes passim recipiuntur, & in signum ministerii Deo grati, plura per intercessionem Divi Dominici cujus corpus ibi sepultum devotè veneratur, facta sunt prodigia & miracula.

Sed ne in rebus ita notis immorari videar, tantum amore patriæ mihi fas sit, Xenodochia, † quæ in Villa Carrionensi ubi ortus fui, hospitii destinata sunt, referre: In hac igitur Villa quæ antiquissima & nobilissima est, cujus Comites primi & Domini ex Regia prosapia originem suam duxerunt: & ideo communiter Infantes vocabantur, & quorum nomen fabulosè, & falso

13

14

G g

falso

falso sinistra verberum filiarum Roderici de Vivar, relatione, inter antiquitatum, & veritatis ignaros maculatum est, (ut ego in libello peculiari demonstravi) quinque sunt Xenodochia seu peregrinorum Hospitia; unum intra Villam in platea de sancta Maria itineris sic nominati, vel quia eò pergebant vel iter faciebant Virgines Regni Leonensis, & à Mauris in tributum Mauricam ferebantur, quando miraculosè exierunt Tauri ferocissimi, qui propè Ripam fluminis Carrionensis compascui vagabantur, & occisis Mauris & Saracenis, immunes, ipsa & incolumes manserunt, ut tradit Alonso de Morales, lib. 17. *Corona hispania* cap. 27. in cujus prodigii memoriam in fronte ostii Ecclesiæ illius sunt Tauri depicti, vel quia iter peregrinorum ad sepulchrum Divi Jacobi commeatu quando vulgo dicitur *el Camino frances*, per illum locum dirigatur; nam ita fuit constitutum, & assignatum à sancto Rege, ut testatur ipse Ambrosius de Morales lib. 17. cap. 44.

Alterum verò in subsidium ipsius Villæ ultra pontem quæ vocatur Dominæ nostræ de la O. Tertium via recta & in strato publico ad tres jactus lapidis intra unam leucæ millam, quod vocatur Dominæ nostræ de la Herrada, de cujus fundatione meminit Historia, *de los Girones*, ubi frequenter adest quidam Præpositus, qui nominari solet *Commendator*; nam administratio illius, nomen commendæ sortitur, quam piissimè exercuit Licentia-rius Antonius Fernandez Otero laudabilis memoriæ frater; patruelis meus, Ecclesiæ Divi Jacobi prædictæ Villæ parochus solertissimus, & Episcopi Vicarius, in qua & ab omnibus dilectissimus & venerabilis admodum fuit.

Quartum, intra duas millas, quod dicitur de *san Forcato*, adest quidam Prior, qui ab Abbate & Canonicis regularibus sancti Augustini antiquissimi & religiosissimi Monasterii, quod nominatur *de nuestra Señora de bene vivere*, ibi præponitur.

15 Quintum intra duas à Villa leucas quod dicitur *la Encomienda de las tiendas*. Sed ut ad propositum à quo paululum digressi somus, redeamus: sunt & alia Hospitia quæ licet ex autoritate publica fiant in unaquaque civitate vel villa, seu oppido nam ad curam Regis spectat quod continuentur, ut in l. 1. tit. 1. part. 2. ibi: *E debon oyo si mandar hazer hospitales en las villas de se cojoan los homes, que no bayan ayacer*

en las calles por mengua de possadas, & fuorum prætorum & judicum, ut in cap. 28. per tot. tamen sunt privata domus ex lectis, stabulis, hordeo & palea & servitoribus, ac ministris instructæ, quas aliqui pro suo quæstu, & lucro, viatoribus omnibus ibi se conducere volentibus, expensas habentes communiter dicimus *Mesones o posadas*.

Quorum † officium & ministerium 16 cum non ex Charitate seu liberalitate, nec gratis, sed ex lucri cupiditate procedat, ut in l. *nauta*, ff. de *naut. & Caupone & stabul.* ibi: *Nauta, Caupo & stabularius mercedem accipiunt*, vile semper fuit habitum, ut affirmat Tiraquel. *de nobilitat.* cap. 34. n. 3. Cassaneus in *catal. g. gloria mundi, consideration.* 46. versic. *sed an hodie sit honorarium*, ubi ait in *Principio*, hos frequentissimè esse de genere prædonum, cum nec nunc ab hujusmodi fraudibus abstineant; & allegat textum in l. 1. ff. *nauta, Caupo & stabul.* Alexand. in l. 1. in *princ.* cap. de *edend.* & Franciscum Nichocium seu Nichocinum in *repetitione capituli, quoniam de probat.* n. 26. cum seqq. Gregorio Lopez in lib. 26. tit. 8. part. 5. gloss. in *verb. destales*, Azevedo in l. 7. tit. 11. lib. 7. *Recopil.* Gutierrez vers. 31. n. 1. cum seqq.

Sed tamen supra modum † necessarium & nimis laudabile & utile, aliàs enim cessarent evediones rerum de loco ad locum, commercia, negotiatores & viatores perirent, ut expressè adinadversum invenitur, in *dict.* l. 1. tit. 11. part. 2. & *dict.* cap. 28. per totum, ibi: *Para que los Caminantes, y extrangeros sean acogidos y aposentados*, nam interest Reipublicæ, ut forenses inveniant mansiones, cum hujusmodi receptacula pars sint alimentorum, ut per Abbatem, in cap. 1. de *emptione, & venditione*.

Et isti Hospitales † seu Hospitatores 18 postquam jam semel officium hoc suscepserint, cogi & compelli possunt ad illud exercendum & omnes Hospites recipere, ut notat Bartol. in l. 1. ff. *furti adversus nautas*, ibi: *nec repellere potest iter agentes*; ubi gloss. Albericus in rubric. ff. *eodem* Gregor. Lopez in l. 26. tit. 8. p. 5. *Avendaño* in cap. per totum, 2. part. cap. 8. n. 2. Aviles *eodem tract.* cap. 28. in gloss. *verb. acogidos* statim enim quod signum † Hospitancium 19 ante portam domus affigunt, videntur quasi contrahere cum advenis, peregrinis & viatoribus Hospitii obligationem, ut notat Cassaneus in *Catalog. gloria mundi*, 11. part. *conces.* 46. versic. *Et facit*, Rebuffus in l. *populus*.

populus §. advena versic. Tertio hospes, ff. de verb. significat.

Quod tamen limita, nisi Hospitium
 20 † jam plures Hospites admittere non possit, ut communiter accidere solet, quia non est locus in diversorio, ut legitur, in Evangelio, ita cum Bart. in l. i. ff. furti, ad. versus notas affirmant supra citati & ultra eos Federicus de Senis cons. 113. vel si Hospes qui venit, inimicus sit Hospitatoris, vel ex alia simili causa, ex Gregorio Lopez ubi supra gloss. 4.

Rursus limita si hospitandi sunt homines † improbi, malæ famæ aut suspicionis de aliquo crimine, ut notat Avendañus, dict. cap. 8. per tot. num. 1. versic. Secundo, debet tales Hospites Judici denuntiare, ut in l. 1. de recept. Quinimò si aliquis receptus est in Hospitio & post veniat aliquis † Nobilis & persona dignior, poterit Hospite excluso, recipi cum sua familia, ex Angel. in dict. l. i. ff. nautæ, Caupones, quod tamen intellige, non ut omnino ejiciatur ad Hospitio, sed à cubiculo domus ubi erat Hospitatus, non debet enim ab Hospitio repelli, si ipse ibi aliud Hospitium non inveniret, ut in l. jubemus, Cod. de sacros. Eccles. notat Rebuffus 2. tom. constit. Francia tit. de Hospitib. n. 5. & 6.

23 Sed hæsitare non immerito poterit cum supradicta in eo qui Hospitator ultro factus est & signum hujus officii ostio affixit certa sint, an quis ab initio compelli possit hujusmodi ministerium exercere.

24 Et puto utique posse ex Judicis officio ad id cogi, pro qua resolutione illud vehementer urget, quia licet regulariter privari non teneantur forensibus Hospitia præstare, exceptis casibus de quibus, in tot. titulo, Cod. de metatis & epidemiticis, lib. 12. & l. 3. §. munus Hospitis ff. de munerib. & honorib. & in l. i. ff. nautæ, caupones, prædictum tamen ministerium summè necessarium & utile Reipublicæ esse, ut supra diximus; unde succedit quod tradit Lucas de Peña in l. mechanicos, Cod. de excusation. artific. lib. 10. quod approbat Gregor. Lopez in l. 5. versic. Menestrales, tit. 20. part. 2. quod Respublica non solum potest quem compellere, ut exercent officium necessarium Reipublicæ, sed etiam quod si ejus sit ignarus, addiscat; & in hac sententia Regnicolas nostros supra relatos adducit Bobadilla dict. l. 1. c. 15. num. 47. litt. M. & facit dict. l. 1. tit. 11. part. 2. & capita per totum animarvesa, & alios lib. 3. cap. 4. num. 92. in fin. de hoc quotidie con-

tingit in oppidis parvis, & ex quo statu an plebeiorum, an verò nobilium debeat iste Hospitator invitatus creari; suo loco dicemus.

Hospitatores tamen qui voluntariè huic 25 officio se exponunt, tam vir quam mulier, si specialiter notati sunt de vita turpi & prava, officio ludicis poterunt ab officio removeri & excludi, ut notat Angelus in l. i. ff. nautæ. Caup. & stabul. & facit l. 7. tit. 11. lib. 7. Recopil. ibi: Teniendo especial cuidado de mirar y proveer que los que tuviessen mesones sean personas que los convienen. Generalis tamen diffamatio, seu suspicio, cum regulariter isti, ut supra diximus sint viles & rapaces, non sufficit, ut punit Avendaño, ubi supra n. 1.

Et in his Hospitiis gratum & propitium 26 viatoribus suos pretio debet exhiberi ministerium, ut benignè sint tractandi; nam etiam apud Barbaras Gentes, Hospitalitas inviolabilis fuit, adeo quod Hospitator Hospitem defendere teneretur, ut in cap. offerebat. 32. quest. 7. ubi gloss. 29. per tot. ibi: como de las otras cosas que son menester. Quapropter alimentis necessariis debent esse provisa, ut in dict. cap. 29. Et ideo Hospitatoribus istis permittitur, ut possint emere in grosso & revendere minutatim ex Angel. in l. annonam, ff. de var. & extraordinar. crimin. quem referens sequitur Avendaño dict. cap. 8. n. lib. 2.

Qua de re stant duæ legum sanctiones 27 † in nostro Regno in l. 6. & 7. tit. 11. lib. 7. novæ Recopil. quarum tenor magnopere est attendendus, quia omnes ferè casus in proposito occurrentes complectitur, & verba, l. 6. sic se habent. Por que en la paga de los mesones y de las provisiones que en ellos se gastan, ay gran desorden; Ordenamos y mandamos, que cada mesonero que quisiere vender cebada en su meson, per granado o zelemin, no pueda ganar mas del quinto, de mas de lo que valiere por fanega en la plaza, e mercado de la Ciudad, villa o lugar donde tuviere el meson, y que les Alcaldes, y Regidores y Oficiales de la tal Ciudad, Villa, o lugar, de una medida a cada mesonero de la paga que huviere de vender, y le tassem el precio que han de llevar, porque aquella medida de seis en seis meses, y que por la tal medida y precio venda el mesonero, y otra qualquier persona la paga, que huviere de vender por menudo so las penas que les fueren puestas sobre ello. Y otrosi por que llevan los mesoneros demasiadas quantias de lo que deben haver por los aposentamientos: ordenamos y mandamos que los nuestros Alcaldes de la nuestra

casa y corte, luego que llegaren a la Ciudad, o Villa o lugar aonde nos o qualquier de nos fuermos, tassén lo que han de llevar los mesoneros por cada hombre con su bestia, o sin ella, o con mozo, o sin el y a que le lleven y no mas entre tanto que allí estuviere nuestra Corte, so las penas que sobre ellos pusieren: las quales ellos executen, que en las Ciudades, Villas o lugares de nuestros Reynos dōde nos estuviere nuestra Corte, las Justicias y Regidores da cada una dellas, tassén lo que en ellas y en sus terminos han de llevar en los dichos mesones por las posadas, y esta tasa hagan al comienço de cada un año, y la hagan pregonar, y esso mismo hagan pesquisa de los transgresores della del año passado: y las penas que pusieren las executen, y que en todo se ayá fiel y legalmente, so cargo del juramento que hizieren o hizieron, quando recibieren los dichos officios, ex l. 7. & in hunc modum procedit. Por evitar los daños e inconvenientes que a los caminantes se siguen de no llevar en los mesones donde vienen aposar, los mantenimientos necesarios, y los ir a buscar fuera dellos, viniendo como vienen cansados por razón de las ordenanzas que ay en el pueblo, para que en los dichos mesones no se vendan ni tengan. Ordenamos, mandamos y permitimos que en los mesones destos Reynos que en qualquier Ciudad, Villa o lugar de ellos est en, puedan tener y vender para la provision mantenimiento a los Caminantes que a los tales mesones llegan aposar, las cosas de comer y beber así para sus personas, como para sus bestias, sin embargo de qualesquier ordenanzas y mandamiento y prohibiciones que en los dichos lugares la Justicia y Regimiento dellos tuviere fechas, y hizieren; las quales en quanto a lo suso dīco revocamos, alzamos ni queremos que balgan, ni puedan para la dicha razón proceder a execution de las penas ni de lo demas en las dichas ordenanzas y prohibiciones, provisiones y mandamientos cōtenidas, y mandamos a las nuestras Justicias que dexen y consientan vender en los dichos mesones las cosas de comer y beber, teniendo especial cuidado de mirar y prohibir, que los que tuviere mesones sean personas quales conviene, y que tengan los aderezos de cama que es necesario, con la limpieza y buena provision que convenga, y que los bastimentos y cosas que tuviere de comer y beber, seā buenas, y que se vendan a justo, moderado precio, de manera que los caminantes sean bien tratados y acogidos y que los dichos caminantes puedan tomar, y comprar así de los mantenimientos, que en los dichos mesones huviere como de los de otras partes como quisieren, y que sobre lo

en la razón desaley contenida no les sea echada ninguna vexacion por la dicha Justicia ni otras personas a los dichos mesoneros, so pena de diez maravedis a cada uno que lo contrario hiciere para la nuestra Camara.

Ex quorum serie legum illud in summa attendi debet. Primò quod hæc facultas vendendi hordeum ultra communem Pragmaticæ taxam, intelligi tantum debet in venditione ejus quæ fit in Hospitio viatoribus, ut patet ex illis verbis, *Que cada mesonero que quisiere vender zebada en su meson*, quæ utique supponunt venditionem Hospitio corresponsivam, non autem eam quæ aliis vicinis, vel cum aliis amicis fieret & contraheretur; quia aliter faciliter fieret fraus Pragmaticæ, ut rectè pungit Azevedo in dict. l. 6. gloss 1.

Secundo quod omnium rerum quæ in Hospitio pro cibariis & alimentis venduntur, quinimo & servitii ac ministerii impensi, lectorum & ipsius receptionis seu Hospitalitatis merces & pretium taxari debet, ne sit in arbitrio stabularii & Cauponis extorquere ab hostibus quantum voluerit, præsertim cum hujus ministerii homines frequenter soleant excedere metas rectæ & justæ rationis, ex Rebuff. Cassaneo, Avendaño, ubi suprà & Aviles in cap. 18. Prætorum glossa a rasonables precios, num. 6. Mexia in pragmatica taxa panis concl. 4. num. 14. ad finem, ubi inquit quod in præconiis quæ dantur per Judices noviter venientes vel creatos in unaquaque civitate vel Villa, jubetur per unum caput eorum quòd isti Hospitatores habeant benè Hospitia preparata, & suam scripturam taxationis rerum quam vulgo nuncupamus aranzel renovandam intra certum tempus, & in porta domus affixam, & manifestam, ut ab omnibus perlegi possit, ut affirmat Paz in sua praxi 8. part. tom. 1. cap. unico, n. 13.

Quod si Hospitatores isti ultra taxam aliquid ex cibariis vel aliis rebus, à viatoribus & Hospitibus receperint, non solum puniendi sunt in pœnis, in dicta taxatione impositis, verum in foro conscientie tenentur ad restitutionem, ut notat Caietanus in summa, verbo venditio, Alphonsus de castro lib. 2. de lege penali cap. 12. fol. 97. non enim possunt pluri vendere transseuntibus quàm in mercato communiter venditur, deducto tamen honesto lucro, ut tradit Rebuff. dict. tit. de Hospitib. conclus. 8. num. 14. Aceved. lib. 2. Curia Pisana cap. 18. num. 27. & quæ sint consideranda, & attendanda, ut taxatio horum victualium

lium legitimè fiat exponit Mexia dict. tit. 4. dico. conf. 4. n. 10.

31 Tertiò quod Hospitatores isti t̄ tenentur personas Hospitum receptorum custodire & à periculis quæ sibi in Hospitio accidere possunt, secutos reddere, ut in l. nauta in fin. l. licet, §. in factum & l. debet, ff. nauta & Caupones & stabul.

32 Præterea & tenentur de furto t̄ commissio rerum in suo Hospitio inclusarum, ut in l. 1. ff. furt. adversus nautas, & in l. 1. ff. nauta, Caupones, & in §. fin. Instit. de obligation. quæ ex quasi delicto: Quæ de re videndus est Candinus in rubrica, ff. de furtis adversus nautas, Camtera quasi crimin. cap. 8. Marf. conf. 23. Riminaldus conf. 191. Benven. Stracha tract. de navigationibus & nautis, Petrus Polius tract. de Cauponibus, Papo ad consuetud. Borbonia, tit. de iurisdic. §. 12. Petrus Gregor. lib. 37 sintagmat. cap. 13. Peregrin. Ianinus tract. de citat. real. lib. 2. cap. 17. Sarayna ad constitutiones Regni Sicilia verbo stabulum Donellus lib. 15. commun. cap. 17. ad fin. Iulio Pacio lib. 7. q. 57. Augerius Bosuechius lib. 4. subtilitat. cap. 2. Dominicus Arumeus disputation. pandect. tit. 24. thes. 8. Gilbertus Regius lib. 2. Aenatiofan. cap. 7. Joann. Petrus de Avendaño de exequend. mandatis, part. 2. dict. 2. cap. 8. Antonius Gomez. 2. tom. cap. 7. num. 2. ad fin. Menoch. de arbitr. casu 390. Pichard. Sautem exercitor. Institut. de obligat. quæ ex quasi delict. Stephanus Gratianus discept. forens. tom. 4. cap. 677. num. 29. Ludovicus Pega decision. crimin. 45. ex num. latissimè Farinac. in fragmentis, 1 part. §. Caupones, nauta & stabularii, fol. mihi 47.

Ex quorum dictis aliqua brevi compendio prænotanda existimavi. Et primum quod isti Hospitatores tenentur t̄ ex facto famularum in suo Hospitio servientium, ut in l. 1. in fin. principii, & in §. Caupo autem, ff. adversus nautas, caupo & §. tres exercitor. instit. de obligat. quæ ex quasi delicto nascuntur; ubi Minfinger. num. 4. Vossius in tit. de furtis adversus nautas in princip. Pegera de decis. 45. num. 6. & idem etiam si factum furtum fuerit, non solum à famulis & servientibus, verum etiam ab habitantibus in Hospitio, ex l. 1. §. fin. ff. adversus naut. l. licet §. factum, ff. nauta, Caupones, Pegera ubi supra n. 5.

Quinimò non solum tenetur de furtis commissis in Hospitio, sed etiam de aliis t̄ fraudibus, ut puta si aliquis ex familia & domo Hospitatoris, & Caupone, luderet cum aliquo in Hospitio foliis & cartis pictis, vel tesseriis falsis, & eum deciperet, ut

notat Vossius in tit. de furtis adversus nautas num. 1. ubi allegat textum in §. fin. instit. de obligat. quæ ex quasi delict. Non tamen tenentur si aliquis fuerit vulneratus à famulo, ut probat Vossius ubi supra num. 2. Ias. in l. in actionibus, num. 44. ff. de in litem jurand. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 40. versic. Sed numquid talis vulneratus, Farinacius ubi supra n. 21.

Itaque Hospitatores pro rebus in domum suam inductis per viatorem, tenentur t̄ de dolo, lata levi & levissima culpa, nisi 35 probaverint casum fortuitum: Godfredus in l. 1. §. ait prætor. in 3. versic. Item in actione locati. ff. nauta, Caupo & stabularii, Albericus in l. 2. eodem gloss. in l. & ita in principio, in verbo ait enim, versic. Et in ista venit levissima culpa ff. eodem, & est textus in dict. l. 1 & ita, §. & hoc edito, & ibi alia glossa in verbo etiam sine culpa, Gratianus conf. 94. num. 52. & conf. 100. num. 15. & 16. fol. 2. Marfil. versic. 23. num. 2. & fin. Bertazol. conf. 6. 8. num. 4. & 5 & conf. 313. num. 4. & conf. 338. num. 3 & sequent & ibi in addit. littera B. Bonifacius de furtis, §. num. 35. & sequenti, num. 41. ubi tamen quod culpam abesset, potest Caupo conjecturis probare, Petrus Cavalcan. resolut. crimin. casu 70. num. 10. 11. 13. 14. & numero 40.

Quòd & obtinet etiam in alio Hospitante t̄ non caupone, & in domo sua ad 36 modum Cauponis aliquem accipiente; ut docet Albericus, in l. §. ait Prætor num. 1. ff. nauta & caupo Florianus de sancto Petro in l. si mensor, §. hoc iudicium in fin. n. 8. ff. si mensor, fal. mod. dixerit Bald. in l. certi juris, num. 3. & 4. Cod. locati Marfil. con. 23. num. 9. Bertazol. conf. 161. & conf. 313. quos refert Petrus Cavallus resolut. crimin. casu 70. ubi concludit Cauponibus, istocasu, æquiparari tenentes Cameras locandas, communi sermone in Hispania dictas Posadas, seu alios Hospitatores, pecunia recepta, etiam si gratis Hospes iste fuerit receptus, ex Petro Cavallo resolut. crimin. cap. 70. sub num. 1. Farinacius ubi supra n. 23. Gregor. Lopez in l. 7. gloss. por hostalage, d. por precio tit. 14 p. 7.

Et utrum, ut ad hoc teneatur iste t̄ Hospitator pro furto in rebus Hospitis in domo sua inclusis, sit necessarium quod ei tradita fuerint, mulieri suæ, aut famulo hospitis, vel se liberet, si hospiti concessit Clavem cubiculi vel cameræ, & arcæ ubi recondere res suas, disputat per varios numeros Farinac. omninò videndus pro his & similibus casibus contingentibus, ubi sup. 37

39 Et quid si valesia quam communiter vocamus la maleta, fuerit clausa & sigillata, eamque non restituit Hospitator, aut aperitam restituit, an detur contra eum in isto casu iuramentum in litem, disputat copiosè idem Farinacius ubi suprà ex num. 43. usque ad num. 54. latè pluribus adductis Cevallos commun. contra commun. quæst. 785. per tot.

Verumtamen nisi fallor, frequentiores 38 casus in proposito occurrentes apertè decisos invenio, in l. 26 tit. 8 part. 5. quæ sic se habet, Cavalleros, ò mercaderes, ò otros homes que van camino, acaece muchas vegadas que han de passar en casa de los hostaleros ò en las tabernas, de manera que han de dar sus cosas a guardar a aquellos fiando se en ellos sin testigos e sin otro recado ninguno, otrosi los que han a entrar sobre mar, meten sus cosas en las naves en ella misma manera fiando se en los marineros, y por que en cada una destas maneras de homes acaece muchas begadas, que algunos que son muy desleales hazen muy grandes daños e maldades en aquellos que confian en ellos, por ende conviene que la su maldad sea refrenada con miedo de pena, ende mādamos que todas las cosas que los homes que van camino por tierra, ò por mar metieren en las casas de los hostaleros, ò de los taberneros, ò en los navios que andan por mar ò por rios, aquellas que fueren meridas con sabiduria de los señores de los hostales, ò de las tabernas, ò de las naves, ò de aquellos que estuvieren, y en lugar dellos que las guarden de guisa que se non pierdan, ni se menoscaben, y si se perdiesen por su negligencia, ò por engaño, que los hízieren, ò por otra su culpa, e si las hurtassen algunos de los homes que viennen cō ellos, entonzes ellos serian tenudos de le pechar todo quāto perdiesen ó menoscavassen, ca quisada cosa es que pues fian en ellos los cuerpos y los haberes que los guarden lealmente todo su poder de guisa, que no recivan mal ni daño, lo e que diximos en esta ley, entiendese, de los hostaleros y de los taberneros de los señores de los navios que usan publicamente recibirlos homes, tomando dello hostalaje ò loguero en esta misma manera, dezimos que son tenudos de los guardar estos sobre dichos, si los reciben por amor, no tomando dellos alguna cosa fueras ende en casos señalados. El primero es que antes que lo reciva, dize que guarde el bien sus cosas, que no quiere ser tenudo de las pechar si se perdieren. El segundo es si lo mostrare antes que lo recibiesse arca ò cosa, y le dize, quieredes estar meted en esta casa, ò en esta arca vuestras cosas, e tomad la llave della, e guardad

las bien, el tercero è si se perdiesen las cosas por alguna ocasion, que viniesse, como de fuego que las quemasse, ò por avenidas de rios ò si se derribasse la Casa, ò peligrasse la nave, asi se perdiesen las cosas por alguna destas maneras sobre dichas que no aviniesse por engaño por culpa dellos, entonzes no son tenudos de los pechar, ubi Gregorius Lopez per omnes glossas & in proposito etiam mirabilis est decisio textus 9. l. 7. tit. 4. Part. 7. ibi: En su casa ò en su stabilia, ò en su nave recipiendo un home a otro con sus haberes, vestias, ò con sus cosas, por ostalaje, ò por precio que reciva o aya esperanza de haver dellos, si el ostalero mismo y otro qualquiera por su mandado, ò por su concejo hurtasse alguna cosa a aquellos que asi recibiesse, tenudo es de pechar la cosa hurtada aquel cuya es con la pena del hurto, e si por ventura no la hurtasse el mas algun su home, que estuviessse con el a soldadado, y de otra gisa, tenudo es otrosi el ostalero de pechar doblada aquella cosa, que le hurtaron, maguer no fuesse hurtada por su mandado, ni por su concejo; por que es el en culpa, teniendo home mal hechoren su casa. Pero si este que hiziesse el hurto, fuesse siervo entonzes de escoger, es del Señor el desamparar siervo en lugar de la cosa hurtada, ò de la pechar doblada qual mas quisiere, mas si hurtasse otro extraño, el hostalero no fuesse en culpa del hurto, entonzes no seria tenudo de la pechar fueras, ende si la huviesse el recibido, en guarda de aquel cuya era, ca entozes tenudo seria de la tornar ò la estimacion Et utrobique Gregor. Lopez per varia Scholia quæstiones materiæ istius doctissimè prosequitur.

Prædicta autem omnia quæ circa Hospitia in Villis seu civitatibus inclusa & eorum dominos seu Hospites diximus, procedent utique, & majori cum ratione in Hospitiis, in eremo seu locis desertis constructis, in itineribus nempe & viis publicis, ibi enim major est Hospitum rapacitas, fraudes & dolus; quas utique mansiones seu domos Hispano sermone, vocamus vietas quæ absque permisso publico & facultate Regia constructi, & fundari non possunt, ut in l. 2. tit. 18. lib. 9. Recopil. ibi: Por que de hazerse vietas y mesones en los lugares despoblados se havisto por experiencia que se han seguido muchos inconvenientes contrarios al bien publico, y es causa de que nuestras alcavalas sean muy defraudadas, mandamos, que las dichas vietas, y mesones non se fagan sin nuestra licencia en los terminos Realejos sin nuestra licencia, y mandamos que entre tanto que sobre ello proveemos, se por que

que alcabala de todo lo que alli se vendiere a los Arrendadores de las nuestras alcabalas de las lugares, en cuyo termino estuvieren las dichas ventas y mesones.

41 Tandem isti Hospitatores licet officium autoritate, & utilitate publicum non exercent, publice tamen debent constitui, & nominari à Pratore, vel Iudice cuiuslibet civitatis, & Villæ, ut ait Vossius in suo libro de repub. lib. 4. diversis Præfati tales sint, qui nemini injuriam fieri patiantur, viri nimirum boni autoritate publica constituti, nam quantum id ipsum referat, exempla & experimenta multoties satis evidenter docent, & de fraudibus quæ solent excogitari, & patrari ab istis Hospitatoribus, & quomodo eis obviare debeant iudices. Vide Bobadillam dict. lib. 4. cap. 4. ex n. 91. num. duobus seqq.

CAPUT XVIII.

De officio alterius Apofentatoris dicto Hospitatoris; qui Castellæ sermone dicitur Apofentador.

SUMMARIUM.

1 Hospitatoris qui vulgo dicitur, Apofentador, ministerium à quo & quomodo sit exercendum traditur remissivè.

ED ultra Hospitorem de quo in cap. precedenti, verba fecimus, est & alius Hospitator qui nostro Hispano sermone dicitur Apofentador, de quo in tit. Cod. de metallis & epidem. lib. 12. & in l. 15. tit. 9. part. 2. & in tot. 21. qui inscribitur de los Apofentadores, lib. 2. ordinamenti Regalis & in tot. tit. 15. lib. 3. nova recopil. Cujus ministerium & quomodo ab eo sit exercendum, ultra ordinarios in dictis locis explicant latè Joannes de Platea in l. 2. Cod. de annon. & tribu lib. 10. Cassaneus in consuetud. Burgens rubric. 1. §. 4. Roland. à Valle. Alciatus, Molin. Burgos de Paz. Michaël Ferrer. Portoles, & alios quos refert Calixtus Ramirez d. leg. Regia, §. 26. num. 8. Aviles in cap. Prætorum cap. 8. in gloss. verb. dineros, ubi satis utiliter loquitur, & plurima in praxi quotidie & passim occurrentia, disputat & resolvit Mastrillus de Magistratibus lib. 3. cap. 10. ex num. 178.

usque ad n. 219. Castillo de Bobadilla lib. 2. politicorum. cap. 19. num. 116. & lib. 4. cap. 1. num. 13. & in gloss. litt. C. & nos in explicanda hujus capituli thesi & materia non immoramur, qui Deo favente in alio speciali tractatu cujus labore incumbimus, plenissimè eam agemus.

CAPUT XIX.

De officio Proxenetæ venditionum, & aliorum contractuum qui vulgò dicitur Corredor.

SUMMARIUM.

- 1 Proxenetæ nomine quid intelligatur.
- 2 Proxenetæ officium sordidum & abjectum reputatum fuit.
- 3 Proxenetæ electio ad quem pertineat.
- 4 Proxenetæ plures quam usu & consuetudine usurpatum est, non sunt eligendi.
- 5 Proxenetæ librum habere debent ubi venditiones & contractus initi, & nomina contrahentium inscribantur.
- 6 Tonsores & Sartores cur appellari non debeant Proxenetæ.
- 7 Proxenetæ in matrimoniis & sponsalibus contrahendis solent intervenire.
- 8 Proxenetæ quis verè & propriè dicatur.
- 9 Proxenetæ de quibus specialiùs Regiis legibus cavetur, quanam sint.
- 10 Proxenetæ ad officium non possunt nominari, nec illud exercere, exteri à Regno, ex leg. 7. tit. 18. lib. 5. quæ ibi assertur.
- 11 Exteris à Regno plura sunt prohibita munera quæ naturalibus tantum in præmium naturalitatis condonantur.
- 12 Exteris ne officia ad jurisdictionem vel gubernationem spectantia concedantur, tantum extat, in leg. 2. tit. 3. lib. 7. Recopil.
- 13 Exteris non gubernare civitates & Villas, sed ipsos Hispania Regni Naturales, cur expediat.
- 14 Exteris in Indiis negotiare, & aurum, argentum & alia ibidem contenta emere prohibetur per leg. 5. tit. 18. lib. 6. recopil.
- 15 Exteris mercatoribus merces portantibus in Hispania Regna, ab eis aurum & argentum asportare interdicitur, leg. 10. tit. 18. lib. 6. recopil.

16 Exteris

- 16 Exteris prohibetur ne intra duodecim leucas in Regno jumenta habeant.
- 17 Exteris & alienigenis à Regnis Hispania, nulla potest fieri per Regem donatio civitatis, villæ, castri aut Insula vel alterius rei ex contentis in reg. 2. tit. 10. lib. 5.
18. Alienigenus seu exterus qui per decem annos in Hispania Regnis commoratus est, potest ad aliqua officia admitti.
- 19 Proxenetæ quibus rebus sint interdicti.
- 20 Proxenetæ non admittuntur in rebus que continentur, in leg. 2. tit. 4. lib. 9. recopil. quæ ibi affertur.
- 21 Proxenetæ officium etsi contrahentibus possit esse utile, non tamen præcisè necessarium sed voluntarium.
22. Proxenetæ quando & in quo casu teneantur ad damnum & interesse erga contrahentes, & num. seqq.
- 25 Expenditur in proposito textu in lege si quis affirmaverit in fin. princip. ff. de dolo.
- 26 Dolus præsumetur in proxenetis affirmantibus de idoneitate contrahentium vel mercium, quando ex celebratione venditionis aliquod lucrum præter debitum Proxeneticum consequitur est.
- 27 Proxenetæ duæ pluresve si intervenerint in negotio & dolore se gesserint, adversus singulos in solidum agi poterit, sed si altero conventio satisfecerit, in alterum actio erit deneganda.
- 28 Emptor venditori vel e contra venditor emptori, an tenteatur ex dolo commissio à Proxenetæ? & num. seqq.
- 36 Proxenetæ dolus non reddit contractum ipso jure nullum.
- 37 Dolus tertii in matrimonio & sponsalibus non reddit contractum ipso jure nullum.
- 38 Mediator matrimonii vulgò Cafamentero, nimis laudando & approbando alterum ex conjugibus, falso videlicet enarrando divitias & animi dotes, an ad aliquid teneatur alteri?
- 39 Proxenetæ ut de dolo, ita & de lata culpa ad instar Mensoris tenebitur.
- 40 Proxenetæ qui scienter falsitatem & dolum commisit in venditione rerum, eas usurpando vel alteri adjudicando minor pretio quam vendi debeant, si hoc fiat in rebus bellicis quarum venditio curæ & fidei ejus sit, in damnum militum qui participare debent de pretio, penam mortis incurrit.
- 41 Proxenetæ rem alteri datus minor pretio cum tamen alius plus obtulerit, & sciens id dolosè, tenetur ad restitutionem.
- 42 Proxenetæ an de imperitia & negligentia teneatur?
- 43 Proxenetæ non potest sibi suscipere res vendendas sua interventione, nec per se nec per personas interpositas, pro ullo pretio majori aut minori.
- 44 Proxenetæ non potest esse mercator & negotiator mercium.
- 45 Proxenetæ prohibentur intervenire in cambio improborum contractuum, & in omnibus aliis illicitis & reprobatis contractibus.
- 46 Proxenetæ, an circa contractus vel negotia in quibus intervenit & fuit mediator, possit adduci ab aliquo ex contrahentibus in testem, & an ei danda sit plena fides, & num. seqq.
- 51 Proxenetæ in libro scriptis, an sit habenda plena fides?
- 52 Proxenetæ si fuit examinatus, communiter loquendo non facit semiplenam probationem, nec ex ejus dicto poterit parti juramentum deferri in supplementum.
- 53 Proxenetæ, licet non reputetur testis integra fide & omni exceptione majori, non tamen in totum ad testificandum repellitur.
- 54 Proxenetæ de consensu partium poterit in testem admitti.
- 55 Proxenetæ, ubi veritas aliter haberi non potest, in testem regulariter admittitur.
- 56 Proxenetæ non arcendus est à testimonio in instrumentis & contractibus in quibus nihil est quod ejus testimonium impediat recipi.
- 57 Proxenetæ in crimine simonia & solutionis usurarum admittitur in testem, nec non etiam quando contractus & negotio jam perfectò, agitur de probanda aliqua qualitate seu præludio, aut quovis antecedente ipsius contractus.
- 58 Proxenetæ testimonium recipitur quando ab alio quam altero ex contrahentibus in testem adducitur.
- 59 Mediator seu proxenetæ favore matrimonii & doris in testem admittitur.
- 60 Proxenetæ, si ita statuto vel lege caveatur, non solum in testem admittitur, sed etiam plenam probationem facit & ejus duntaxat dicto & depositione poterit lis & controversia dirimi.
- 61 Expenditur in proposito textus, in lege Regia 28. tit. 19. lib. 9. recopil. quæ ibi affertur, & intelligitur ex relatis à Joanne Gutierrez.
- 62 Proxenetæ

- 62 Proxenetium seu Salarium, quod & alio modo dicitur Philotrophum, in emptionis contractibus debet solvi proxeneta per venditorem ex leg. Regia 9. § 10. tit. 30. lib. 9. recopil.
- 63 Proxenetia Salarium in contractibus qui non sunt venditionis, debet persolvi per utrumque contrahentem.
- 64 Proxenetia quantum Salarium persolvi debeat & n. 65.
- 66 Proxenetium seu Salarium si fuerit conventum in certa quantitate, peti potest à Proxenetia per certi conditionem; si vero in incerta quantitate per actionem stipulatus.
- 67 Proxenetium sive Salarium non debetur, si proxeneta dolo malo versatus sit in negotio in quo intervenierit.
- 68 Beneficio indignus est qui in legem committit.
- 69 Proxenetia si in aliquo negotio versatus sit dolo malo, nihil prohibet in eo in quo ex fide versetur proxenetium deberi.
- 70 Proxenetium non debetur si proxeneta ministerium extrinsecum, & non intrinsecum & substantiale praestiterit.
- 71 Proxenetia si in negotio intervenierit & ministerium intrinsecum praestiterit, etiamsi negotium perfectum non sit, nec effectum sortitum fuerit, dummodo culpa Proxenetæ non fuerit dissolutum, debetur adhuc ei Proxenetium.
- 72 Proxenetium datum ab emptore debet restitui per consanguineum qui post factum contractum & perfectam venditionem, vigore legis municipalis & statuti, rem venditam retrahit.
- 73 Gabella an debeat solvi tantum de pretio venditionis, an vero etiam de Proxenetico & Salario praestito mediatore Proxenetæ?

PROXENETA est medium inter contrahentes, Conciliator seu Interventor qui eos ad contrahendum allicit, & stipulantes atque expendentes hinc indeque sollicitat, ut contractus sortiatur effectum, ut cum Budæo notat Thesaurus linguæ Latinæ verbo Proxenetæ, Senec. lib. 2. de Beneficiis & lib. 21. Epistol. ibi: *Es alienum facias oportet, sed nullum per intercessores mutueris, nulli proxeneta nomen tuum facient, qui etiam cum pararium appellat, & ita habetur apud Martialem, lib. 10. ibi:*

*Quæ sulfurato nolit empta ramento
Latiniorem proxeneta factorum.*

Tiraquel. de utroque retract. §. 29. gloss 4. num. 8. Bertrand. cons 225. dixeram lib. 3. Brissonius de verbis Juris, verbo proxeneta, & ejus varias definitiones cum Accursio, Azore & aliis, Benvenutus Stracha in peculiari tract. de proxenetis & proxeneticiis, 1. part. in princip. à num. 1. cum tribus seqq. ubi num. fin. ab Arbitro differri contendit & allegat pro sua opinione Joann. Baptistam Perosinum pronepotem Bart. in tract. de arbitriis, lib. 1. cap. à num. 2. cum seqq. cum tamen Bart. in l. final. ff. de var. & extraordin. cog. dixerit quod arbitrator est quidem quasi proxeneta adhibitus ad componendas partes, de quo loquitur textus in l. 2. de proxeneticiis, & in l. 33. tit. 26. p. 2. ibi: *Corredores son aquellos, que andan en las almonedas, y venden las cosas pregonando quanto es lo que dan por ellas, e por que andan de la una parte a la otra, mostrando las cosas que venden, por esso son llamados Corredores, son tratantes de las vendidas y compradas, y troques que se hazen en las mercaderias.* Sed præconcionare de quo, in dict. l. partitione, non pertinet ad Proxeneras nec ad institutum eorum.

Proxenetæ verò officium † sordidum, 2 & abjectum fuit reputatum, ut in l. ult. ff. de proxeneticiis, ibi: *De proxenetico quanguam est sordidum, solent Resides cognoscere; sic tamen, ut in his modis esse debeat, & quantitatis & negotii, in quo à perula ista defuncti sunt, & ministrare anquale accomodaverit, ubi notat gloss. verb sordidum & ita pungit Matienzo in l. 8. tit. 14. gloss. 1. lib. 5. Recopil.*

Et tamen proxenetæ officium † publicum est. & ideo Proxenetæ est eligendus per civitatem, villam aut oppidum ubi officium exerceri debet, ut in l. 11. tit. 18. lib. 5. Recopil. ibi: *Item que ninguna persona en las ferias pueda usar del officio de Corredor de mercadurias o de cambios si no fueren aquellos que son ò fueren nombrados por las Ciudades, y Villas, y lugares de estos Reynos que han constumbre de los eliger, y nombrar.*

Nec plures quam consuetudine † usurpatum & obtentum est, eligi debent, qui librum publicum † habituri sunt, ubi venditiones celebratæ & contractus initi cum die & nominatis contrahentibus transcribantur, ex dict. l. Regia, ibi: *Y no puedan nombrar mas numero de aquel que hasta hora han eligido y nombrado, los quales Corredores ayan de tener libros en que asienten todos los Cambios que hizier en, y para donde, y a que precio, y entre que personas con dia, mes y año.*

Ex quo nullo modo possunt appellari † Proxeneræ Tonfores, & Sartores, quia licet emptores comitentur, & eos in domos mercatorum, ut pannos emant ex quibus vestes fiant, communiter conducant, id principaliter faciunt, ut affirmant quod vestes conficiendæ mensuris, seu vulgo *Varas* indigeant, licet obiter de pretio agant; nec in istis concurrunt qualitates Proxeneratum, de quibus, in dict. l. Regia, in quo deceptus fuit Eviabolanos in cur. Philipica, 2. part. lib. 1. cap. 5. n. 2. qui etiam universitatum Bidellum, qui Scholasticis dies festivos & quietis annuntiat, Proxenetam intendit, & allegat pro sua opinione leg. 10. tit. 31. part. 26. *E si acaeciere que algunos quisieren vender libros, o comprar, deven se lo dezir, ensi debe el andar preguntando, e diziendo que quiere tales libros, que vayan a tal estacion, o des que supiere quien los quiere vender, e quales quieren comprar, debe traer la trajameria entre ellos lealmente.*

Sed in sponfalibus & matrimoniis contrahendis solent intervenire † Proxeneræ, ut notavit Accursius, in rubrica de pragonet. ubi Azor. in rubric. idem Accursius in l. final. ff. de pragonetis verb. conditiones, Alciat. lib. 1. disputat. cap. 22. unde in codice constituitur, Rubrica de sponfalibus & arthris sponfalicis, & quoniam id munus solet per foeminas fieri, tales foeminæ Proxeneræ solent vocari progynnestrixæ, ut tradit Benvenutus Strachus. bi supra 1. part. n. 19. & 2. part. n. 15.

Proxenetæ autem propriè & verè dicitur † Interventor & sollicitor qui vina oppidorum vendi, & emi sollicitat, & vulgo apud nos dicitur *Mozonero*, cujus officium in plerisque locis publicum est, & per Concilium solet talis Interventor nominari, & jurare in Oppido de Tudela de Duero, cujus negotia perago, talis interventor, seu proxenetæ, nominatur, & proponitur à Duce de Lerma qui inter alios redditus illud jus sibi habet, & in locationem solet concedere pro certa pensione.

Sed Proxeneræ, de quibus specialius notis legibus Regiis cavetur, sunt † mercium & cambiorum Instigatores seu Interventores, ut in legibus supra adductis & in tot. tit. 18. dict. lib. 5. & aliis legibus infra referendis.

Et circa Proxeneras Cambiorum, & mercium statutum est neminem hujus Regni † exterum ad tale officium posse nominari, nec id exercere, ut in l. 7. tit. 18. lib. 5. ibi: *Otro si que ningun extrangero pue-*

da usar en estos Reynos el officio de Corredor de Cambios, ni mercadurias, so pena de perdimiento de todos sus bienes y que sea desterrado perpetuamente destos Reynos, & idem in Campore publico stabilitum est, in l. 6. tit. 18. lib. 5. Recopil. ut suo loco dicemus.

Plura enim Exteris † à Regno isto prohibita sunt, quæ naturalibus tantum in præmium, & honorem naturalitatis, & peregrinis sunt condonata & permissa, ut in l. 14. & 25. tit. 3. lib. 1. Recopil. ubi exteris à Regno non sunt litteræ naturalitatis in contrarium concessæ; & idem in Regno Franciæ sancitum, & maxima cura observari tradunt Renatus Chopinus de dominio Franciæ lib. 1. tit. 11. ubi plura ex usu & moribus diversarum Gentium in propositum satis notabilia refert Petrus Gregorius syntagmat. juris, lib. 17. cap. 6. ex num 40. Benedictus in cap. Rainutius, verbo ad uxorem Adelasiam num. 483. Cujus rei rationem tradit Covarr. in pract. cap. 35. n. 5 versic. Unde; Aceved. in dict. l. 14. & 25 num 50.

Et ad instar hujus prohibitionis similiter cautum extat in l. 2. tit. 3. lib. 7. Recopil. quod officia ad † Jurisdictionem vel gubernationem spectantia, exteris non concedantur ibi: *Otro si ordenamos y mandamos que de aqui adelante ningunas personas, que sean extrangeros destos nuestros Reynos, Señorias, y ansi mismo tengan officios ni cargos que toquen a governacion y no puedan tener, ni tengan en ellos Alcaldias, officios ni Regimientos en las Ciudades, Villas y lugares destos nuestros Reynos y Señorias, ni carnicerías, ni panaderías, ni pescadurias, ni otras cosas semejantes, ni se entrometan en ello, d. o. c. Gregor. Lopez in l. 2. tit. 24. part. 5. gloss. 13. & 14. & nos diximus in cap. Avendan. in cap. 19. Prætorum n. 17. & 19. lib. 1.*

Idem dicendum in l. 1. tit. 14. lib. 7. Recopil. ubi hæc prohibitio ad officia publica extenditur, cujus prohibitionis rationem tradit Aceved. in dict. l. 2. tit. 3. lib. 7. ibi: *Expedi enim † Regi & Regno non per exteros, sed per Regnicolas Regna, civitates, & villas gubernari, tum ne arcana Regni publicentur per exteros tales, tum etiam ob amorem Regnicolarum Regno & suis adhibendum, & ipsorum cum eis nam & alibi dixi: facilius quis conversatur cum cane suo quam cum homine extero: & facit illud Ecclesiastici: Cum extero non facies consilium, nescis enim quid pariet.*

Et per legem 5. tit. 18. l. 6. Recopil. exte-

14 teris prohibetur etiam in Judiciis † negotiare, & emere, argentum, aurum & alia ibidem contenta contrectare, eodem etiam modo per l. 10. tit. 18. lib. 6. infra: mercatores † exteri portantes mercantias in nostro Regno prohibentur ab eis asportare argentum, aurum vel monetam; Item quod si naves Regnicolarum extiterint in portu maris non onerentur naves exterorum ibidem existentes, secundum textum, in l. 8. tit. 10. lib. 7.

Item quod intra duodecim leucas exteri jumenta † non habeant, l. 20. tit. 18. lib. 6. ubi & in legibus 15. & 19. alia duo exteris prohibentur. Item & exteris his & alienigenis à Regno nulla † donatio potest fieri per Regem Civitatis, Villæ, Castri aut Insulæ vel alterius rei ex contentis, in l. 2. tit. 10. lib. 5. infra & in Castro probat optima lex 1. tit. 18. part. 2. & ibi gloss. immò nec dominium villæ aut civitatis illius, secundum l. 1. ejusdem tituli 10. lib. 5. & alia reperientur.

Quæ omnia, & naturalium hujus, Regni favore nituntur, & aliis rationibus de quibus eleganter Guillelmus Benedictus ubi supra dict. verb. & uxorem, nomine Adelasiam, numero 491. ibi: Et consultissimè cum qualibet patria suo sensu, & non alieno abundet, cap. Certificari de sepulturis: & melius sciunt illi de patria, si quid de juribus regis usurpetur, quàm extraneis qui patriam minimè noverunt: additio, hanc ordinationem habetis in l. 6. ordinationum Regiarum, Camera. Inquestarum Parlamenti Tholose, fol. 165. Imò incola novi qui de novo civitatem & patriam incolere caperunt, honoribus civitatis non participant, ut habetur 3. Politicorum: Sed antiquiores patriæ, sunt illis præferendi, moderni verò maximè penitus extranei postponendi, coram quibus non est concilium faciendum, nescitur enim qui pariet, ut habetur Ecclesiastic. 8. in fin. facit text. in Authentic. de collat. §. Sed nec Provinciarum Judices; ubi Imperator possessores exprimit eosque repetit, non autem habitatores simplices de quibus mentionem antea fecerat, cum hominibus præfectio communis aliena nullum fas est inire certamen; 24. quæst. 3. cap. cum quibus in fin. Peregrini & incola officium est nihil præter negotium suum agere, nihil de alio inquirere, minimeque esse in aliena re publica curiosum, ait Cicer. lib. 1. offic. ut amicos querat, laborare curet. ubi Terentius in Eunuch. Sola, inquit, sum, habeo neminem, hic enim nec amicum, nec cognatum, quamobrem alios cupio parare amicos be-

neficio meo, id amabo adjuva me, quo facilius fiat, propter quod à vero facilius deviat; quæ pericula in originariis & antiquis habitatoribus non præsumuntur, auspiciis enim patriis, non alienigenis Rempublicam administrare oportere Antiqui judicabant, dicit Valerius, lib. 1. tit. de auspiciis in principio, cum originarii in bonis sint jam ibi radicati & fundati; pariter olim non præsumebantur in exteris, ubi officia temporalia erant, cum tunc brevi tempore quo officium duraturum erat, magna familiaritas contrahi non posset, imò nec appeti, ut plenè per Lucam de Peña in l. quis Cod. de omni agro deserto lib. 11. D. Cerdan in suo veriloquio de razones y reglas de estado cap. 462.

Licet Regiis Constitutionibus ita decretum sit, tamen † alienigeni qui per decem annos in hisce Regnis sunt commorati ad prædicta officia possunt admitti, ut à summis consiliariis decisum tradit Burgos de Paz in l. 1. Tauri concl. 8. num. 373. Salcedo in addition, ad praxim Bernard. Diaz. cap. 54. num. 34. & facit textus in l. 2. tit. 24. part. 4. ibi: La decena por morança de diez años que fagan en la tierra, maguer sea natural de otra: & plura in proposito diximus, in tract. de pascuis & jure pascendi, cap. 20.

Aliquarum tamen rerum † proxenetæ 19 sunt interdicti, veluti pecorum, & animalium, ut in l. 8. tit. 14. lib. 5. novæ Recopil. ibi: Mandamos que de aqui adelante no aya Corredores deganados en las ferias y mercados donde se vendieren, y que las Justicias no los dexen usar los dichos officios, y que ninguna persona sea osada de salir ni embiar a comprar a los caminos los ganados que vinieren a venderse a los mercaderes, ni parte alguna dellos so pena de haver perdido lo que assi compraren con el doble, lo qual aplicamos por tercias partes para nuestra camara y sentenciador.

Nec etiam Proxenetæ † admittuntur in 20 rebus quæ continentur in l. 2. tit. 4. lib. 9. Recopil. videlicet. de las rentas y mercedes, raciones y quitaciones que el Rey dà, ni lo pueden ser dello los Contadores y oficiales de la contaduria.

Officium verò † Proxenetarum etsi 21 contrahentibus possit esse utile, non tamen præcise est necessarium, sed voluntarium; cum ipsa absque Proxenetis & mediatoribus possint circa contractus convenire, cum simul atque de pretio partes conveniant, sit emptio, ut in princip. instit. de emptione & venditione, & ita in Proxenetis desumitur expressè, in l. 9. §. 11. tit. 30. lib. 9.

lib. 9. Recopil. ibi: *Y la quisiere vender por mano de Geliz, o por si mismo que lo pueda hazer, y si quisiere dar la en su lugar el mota la fe, para que la trayga a vender que sea a su excogimiento, y querer* & in l. 2. §. *Y por que nos tit.* 12. dict. lib. 9. Recopil. & lib. 7. tit. 4. eodem lib. 9.

Sed & officium Proxenetarum cum tantum sit laudare & commendare contrahentes, & dicere esse idoneos vel merces utique valere pretium in quo venduntur; & si hoc deficiat, non tenentur ad ²² damnum seu interesse, etiamsi Proxenetæ præmium & mercedem acceperint dummodo & dolus ex parte eorum non intervenerit, in l. 2. ff. de Proxenetis: ubi Ulpianus ita ait: *Si proxeneta intervenerint faciendi nominis causa, ut multi solent, videamus an possit quasi mandator teneri; & non puto texeri, quia monstrat magis nomen quam mandat, tamen si laudet nomen, idem dico & si aliquid Philamphopia nomine accepit, nec ex locato nec ex conducto, erit actio plane si dolo & calliditate, Creditorem circumvenierit de dolo, actione, & idem deducit ex leg. & eleganter, §. fin. ff. de dolo, ubi ita idem Ulpianus. Item Pomponius refert Cecilianum Prætorum non dedisse de dolo actionem adversus eum, qui affirmarat idoneum esse eum cui mutua pecunia dabatur, quod verum est, nam nisi ex magna, & evidenti calliditate non debet de dolo actio dari: docet Felin. in leg. si verò, §. 1. ff. qui satisfacere. ubi Paulus Castrensis. Alexand. & Jaso, Bald. in leg. cum ostendimus, §. fin. propè finem versic. in textu, ibi: affirmatorem, ff. de fidejussor. tutorum, ubi ait specialem casum esse ibi quod affirmator, vel laudator dicens aliquem idoneum, teneatur etiamsi dolus non adsit. Et idè procedere, in leg. 2. §. Divus, ff. de Magistrat. conven. & est communis opinio secundum suprà relatos; specialitas verò in eo consistat tum ob favorem minorum, & publicæ utilitatis causam quæ regulariter adhsit, ne patrimonium eorum, & pupillorum consumantur, aut deteriorescentur, habeantque à quibus ipsa recuperare valeant, ut in leg. 1. cum pluribus illius tit. 1. ff. de minoribus, & ff. de in integrum restit.*

²³ Vel etiam in eo quod [†] dict. leg. cum ostendimus, §. fin. & in dict. §. Divus, affirmatio idoneitatis fuit facta in iudicio; unde nihil mirum quod colore ejus ne circumveniantur iudicantis auctoritas, qui affirmat quem idoneum & locupletem, si contrarium appareat, teneatur, prout si pro eo fidejussisset & in dictis iuribus sentiunt Bald. & Alex. & communiter DD.

quod prosequitur eleganter, & satis utiliter Aceved. in leg. 18. tit 9. lib. 3. Recopil. Gutierrez lib. 1. pract. quæst. 132. num. 8. qui etiam tradunt alium casum specialem nempe in approbante, aut laudante conductorem tributorum Regis, gabellarum, vel fisci Administratorem quia iste talis tenetur etiam ut fidejussor, per textum in leg. juxta & in leg. exactores in fin. Cod. de suscepto, lib. 10.

Excluso tamen [†] prædicto casu specialiter regulariter affirmator vel laudator de idoneitate personæ (dummodo dolus, & calliditas absit) ad nihil tenetur ad notata in leg. sciendum, in princ. ff. de Edilitio, per quem textum Alciat. Peregrinus lib. 2. cap. 12. ait quod verba quæ alicujus commendandi causa proferuntur, nullam obligationem producant, nec enim qui commendat tanquam sponsor conveniri poterit, ut ibi per eum, etiamsi Proxeneta partes commoneat, & hortetur, nam mandatoris opera non fungitur, leg. idem quæ, §. si quis eas, ff. mand. leg. ob hac, ff. de his notant. infam. leg. si verius mei, ff. de negotiis gestis. Etiam si consultat, quia nemo ex consensu absque fraude obligatur, etiamsi non expediat ei cui datur; quia liberum est cuique apud se explorare an expediat sibi consilium, leg. 2. §. fin. ff. mandat. §. tua, institut. eodem, & in regula consilii, ff. de regulis iur. & etiam si literas in negotio ad se non pertinentem scripserit, ut in facto consultus Baldus ita respondit, cons. 366. visis consiliis, lib. 5. Stracha ubi suprà 3. p. num. 23. & quælibet commendatio, hortatio, seu laudatio ex qualitate personæ, & officio pensanda est, ut in leg. plenum, §. equiti, ff. de usufructu, leg. si servus plurimum §. fin. ff. de leg. 1. leg. item mella, ff. de alimentis, & cibariis leg. & conducunt trad. per Bart. in leg. si non sortem §. libertus, n. 29. ff. de conduct. Marf. in rubrica de probatione à n. 13. cum seqq. & voluntas personarum, & ex eo quod solitum est, declaratur, leg. quod si nolit, §. quia assidua, ff. de Edilitio edicto, leg. fin. Cod. de fidejussoribus, leg. §. fundus, ff. de evictionibus, & conducit textus in leg. si quis affirmaverit in princ. ff. de dolo, ubi persuasor alicujus ut repudiet hæreditatem, affirmans non esse solvendo, vel quod optet servum, dicens meliorum in familia non esse, de dolo tenetur, dummodo dolose id persuaserit, vel affirmaverit, etiamsi oppositum affirmationi suæ fuerit verum, & revera hæres repudiens, vel optans fuerit deceptus, & sic dolus necessario requiritur quod ex prædicto

preſſe fatetur Ulpianus in leg. quod venditor, ff. eodem tit. de dolo quod venditor (inquit) ut commendet, dicit, ſic habendum eſt quaſi nec dictum, nec promiſſum, ſic vero decipiendi emptoris cauſa dictum eſt aque ſic habendum eſt, ut non naſcatur aduerſus dictum, promiſſum ut empti actio; ſed de dolo actio detur. Ubi commendatio, & laudatio ſi doſe facta non eſt, non obligat, & ex leg. Julianus, § ſi venditor, ff. de actionibus empti, ut in leg. ea qua. ff. de contrahend. emptio. ubi nam hoc ipſo pluris vendidit. Ubi ut commendatio venditoris obliget eum, non ſufficit quod ſit falſa; ſed ſimul requiritur quod eam fecerit, ut pluris rem venderet, & ſic cum de dolo, & ex leg. quod ſi cum ſcires, ff. de dolo, ubi ſi cum ſcires quempiam facultatibus labi, ſui lucri gratia affirmasti mihi eum eſſe idoneum, merito aduerſus ſe cum mei decipiendi gratia alium falſo laudaſti, de dolo iudicium eſt dandum. Non omnis igitur laudatio, & affirmatio obligat, ſed illa quam quis facit gratia decipiendi, & lucri faciendi Cefalus omnino videndus, conſil. 487. & num. 37. Anton. Gomez. 2. tom. var. cap. 13. num. 5. Baëza de inope debitore, cap. 1. Julius Clarus lib. 1. pract. quaest. 132. ex num. 7. Gama deciſ. 380. Velazquez de Avendaño de cenſibus, cap. 9.7. n. 15.

Dolus autem, etſi non præſumatur, ut in leg. 2. §. merito, ff. pro ſocio, tamen † in Proxenetis affirmantibus de idoneitate contrahentium, vel mercium, utique præſumitur, quando ex celebratione venditionis aliquod lucrum præter debitum Proxeneticum fuit conſequutus, ut in leg. ſi ſervus tuus, ff. de dolo dict. leg. ſi cum ſcires, illo tit. Dolus autem ex modica utilitate non præſumitur, ut in cap. accedens de crimine falſi, notant Hoſtienſ. Joann. Andreas Ancharanus, Butrius, & alii quos refert Farinac. de falſitate, quaest. 151. num. 20. part. 2. Vel conſtiterit Proxenetam habuiſſe ſcientiam, & notitiam in contrarium eſſe, quod laudaverat, & ſic expreſſe falſum affirmaviſſe, quod ſatis eruditè tradit Benvenutus Stracha, ubi ſuprà 3. part. num. 20. his verbis Reſtringendum eſt etiam quod diximus (in fallor) niſi cum laude, & Proxenetico ſcientia concurreret; quia ſcilicet Proxenetæ ſciens nomen non idoneum, vel facultatibus illum labi, cui multa dabantur, vel merces vendebantur, laudaverit, ex proxenetici gratia aliquod receperit, puto enim hiſ tribus intervenientibus Proxenetam teneri, & dolum malum præſumi, iudiciumque de dolo dandum eſſe pro qua ſententia, & tem-

peramento notanda ſunt jurisconſulti verba, in dict. leg. quod ſi cum ſcires, illic enim ita ſcriptum eſt: merito aduerſus te, qui mei decipiendi cauſa, alium falſo laudaſti & reliqua. Comparat ergo hoc caſu Jurisconſultus laudare, & affirmare; cujus rei illa ratio reddi poteſt; quia non fuit propoſita ſpecie nuda laus, & Jurisconſultus; inquit in dicta leg. ſciendum, & cum laude & lucro concurrat ſcientia; & hanc ſententiam admittendam puto, compenſendæ etiam improbitatis hoc genus humanum; ſolent enim perſepe mali Proxenetæ ſcientes prudenteſque, Proxenetici avidiores præter æquum, & boni lucri cauſâ, laudare, & non exiſtentes ſolvendo, jamque fortunæ, & rationes conturbaturos commendare, accedit, quod cum id genus hominum ad lucrum vel turpiter faciendum pronius ſit, dolus malus facilius præſumeretur, idque ſenſit, ut in leg. 1. in §. aiunt Ediles num. 26. ff. de Edilitio edicto citat legem juſtiſſimè in ſu. Caveant ergo Proxenetæ à mendaciis, & ſit eorum commendatio honeſta, & ſine dolo malo, & admonuimus, in antecedenti parte ſub numero 6. ſequuntur aliæ declarationes ad dictas leges.

Verum ſi duo plureſve Proxenetæ † 27 intervenerint in negotio, & doſe ſe geſſerint, aduerſus ſingulos in ſolidum agi poterit, ſed altero convento, ſi ſatiſfecerint in alterum actio erit deneganda, ut in leg. ſi duobus in princip. ff. ſi mens falſ. mod. dixerit, l. 1. ſin. ff. de eo per quem factum erit, leg. ſi plures, ff. de dolo, Bartol. in leg. eleganter in princ. num. 2. ff. eodem tit. & in leg. ſi Procurator Cod. de Procurator. per quæ jura obſervat Stracha ubi ſuprà 3. part. num. 15. Eviabolanus in loco ſuprà citato num. 13.

Sed & illud notatu dignum eſt, an ex 28 dolo commiſſo à Proxenetæ emptor † venditori, vel è contra debitor emptori teneatur, quam utique quaſtionem pleniffimè diſputaſſe Pileum refert Albericus in leg. 2. ff. de Proxenetitiis, & quia difficile admodum erit Pileum inveniri, ejus verba maximo labore originaliter quaſita retulit Stracha, & ego vobis propter antiquitatem tanti Doctoris ad literam tranſcribere curavi.

Pileus ergo † in ſuis quaſtionibus quaest. 29 38. ita in propoſito ait. Quaeritur utrum teneatur emptor vè debitor nomine doli commiſſi à mediatore. Proponitur actio ex dolo, quod teneatur ſiquidè talis emptor ex dolo minoris, ergo ex dolo mediatoris, ut ff. ſi mens fal.

mod. dixerit leg. 3. §. Pone, nemo debet cum iactura venditoris, argum. leg. mater, ff. de jur. dot. Item maxime cum dolus alterius alteri non prodesse, vel obesse debeat, ut in leg. si quis inficiatus in fin. ff. depositi & ff. pro suo, si ancillam & ff. de acquirend. rer. domin. Pomponius item; quia nihil interesse debet à quo dolus commissus sit in hac venditione; sed an sit commissus, ut in leg. si cum excep. §. in hanc, ff. quod met. cau. Nam & alias non interest qui commiserit, nimirum licet aliàs dari non deberet, datur tamen, quia ex dolo aliquid ad eum pervenit, Ergo, ff. quoniam ex facto tutor. leg. dolus & in hæredem, ff. quod vi aut clam. Item alia ratione emptor convenitur fortiori scilicet; quia tunc dolo videtur facere, cum sciens dolo acquisitum mediatoris, non restituit, licet nihil ab initio fuerit conscius & doli particeps, at postea, ut ff. de tribut. leg. illud §. 1. de per hæredit. sed et si §. de ea; quapropter ex dolo suo potius comittitur, quam alterius, est quoque ratio fortior, quæ ad condemnationis laqueum emptorem adducit. Item quia dolum mediatoris suo quoque nomine commissum ratum habere cōvincitur, quando sciens dolo factum non rescindit, imo defendit. arg. est leg. ult. de admin. tutor. leg. sine Cod. de impen. & leg. si filius, Cod. ad Macedon. quamobrem quod ab initio fieri mandasset & exigi, ut in leg. 1. §. quoties & leg. idem est, ff. de vi & vi arm. & leg. Jul. 13. §. 1. ff. quod cuiusque.

30 Quod non teneatur hoc modo, videtur probari, quia si quis velit aliquem propter dolum convenire probare debet dolo ejus quem convenerit factum, ut leg. 2. ff. de dolo excep. & leg. dolus Cod. de rescindend. vendit. Ne ad emptorem conveniendum non dolus vel scientia mediatoris, sed ipsius spectatur, ut in leg. ne servo, ff. de doli caus. & leg. si sint ff. de tabel. exhib. & non Procurator minorum 3. part. allegasti dicit emptor, delicta suos debent tenere autores, nec alter pro delicto alterius debet plecti, vel inquietari, ut in leg. sancimus, Cod. de pœnis & leg. 1. Cod. ne uxor. pro marito. Item cum habet quem possis convenire de dolo sine me possessore, convenire non debes argumento de dolo exceptione, leg. & 49. leg. ex hoc §. 1. ff. de eo per quem fac. Nempe licet iudice capus sit, si modice me venire non pateris, licet enim contrahentibus se invicem circumvenire naturaliter, ut in leg. in causæ §. ult. & §. Papinianus, ff. de minorib.

Solutio.

In primis potest distinguere utrum emptoris do-

lus latuerit mediatorem, an certus fuerit? in primo casu absolvitur, in secundo arguitur, ut leg. 2. ff. de noxal. action. Item aliter refert utrum ex dolo mediatoris aliquid pervenerit ad emptorem, an nō; ut si pervenerit, in id damnetur, si non, absolvatur, argument. de tribus, leg. 3. & ff. de doli exceptione, leg. 4. & ff. quod metus causa quod eximius. Sed & aliter potest distinguere, scilicet utrum mediator qui dolum adhibuit, sit solvendo an non; si solvendo, non teneatur emptor, si non, teneatur, argumento leg. si Procurator, ff. mandat. leg. 1. & 2. de instit. & argum. leg. 1. & 3. Cod. si vend. pignor. Item adhuc potest interesse qui mediatorem adhibuerit, utrum emptor, an venditor, an uterque vel neuter, sed ex casu advenit, si emptor convenitur omnino si ve ad eum pervenerit, si ve non, dum tamen absit aliquid venditori, quia imprudenter elegit, argumento leg. qui natura, §. ult. ff. de neg. gestis & leg. 2. ff. si mens fals. mod. dixerit. Si venditor, omnino non teneatur emptor, qui sibi debet imputare venditor, quod talem adhibuerit, nisi emptor dolo participatus fuerit, nisi forte in subsidium, scilicet cum mediator non est solvendo, & aliquid ad emptorem pervenerit, ut leg. hæc Pileus §. 1. vers. gratuitam, ff. de præscript.

Quem doctè quidem, & breviter more veterum Juris interpretum, scripisse commendat Strach. ubi prox. num. 2. in fin. sed ejus resolutioni non satis acquiescit. Unde distinguendum est in proposito arbitratum, quod aut dolus dedit causam contractui, intelligimus quando quis non erat contracturus, sed deceptus fuit in pretio, vel similibus dolo malo, ut tradit Albericus in dicta leg. eleganter. 7. & ibi communiter DD. Pichard. in §. actionum quæst. 9. num. 2. & num. 12. insit. de actionibus qui legat. Covarr. in regul. possessor. 2. p. §. 6. & vide textum in leg. 57. tit. 5. part. 5.

Primo igitur casu quando est dolus dedit causam contractui, si dolus fuit commissus tam ex parte Proxeneræ quam emptoris contrahentis, intervenitque in hoc ipso ut venditor venderet, id est venditioni causam dedit, emptor tenetur, priusque conveniendus est; quoniam ad eum negotium principaliter spectat, & in subsidium, si emptor solvendo non sit, contra Proxeneram agi poterit, dicta leg. eleganter, ubi Barr. sub. num. 2. citat in argumentum eadem legem, §. si quadrupes in §. si dolum. Si verò dolus, qui contractui causam dedit, tantum per Proxeneram admissus sit, absque interventu emptoris contra

contra Proxenetam tantum agendum erit. Certum si Proxenetæ solvendo non sit, contra emptorem agi poterit qui ex dolo lucrum senserit, nec propter dolum alienum lucrum faciat, & venditor damno afficiatur *leg. fin. §. 1. ff. de eo per quem factum erit & facit, in argumento leg. ex Procurator, ff. mandati leg. dolus, ff. qui ex fact. tutor. leg. 2. §. 2. ff. de instit.* Idque sensisse videtur Albericus in dicta leg. *elegantè sub num. 10.* & sicut ex dolo, & circumventionem propria nihil consequi quisquam debet, *leg. fin. cum glossa, ff. de dolo, malicia enim sua ullis lucrosa esse non debet, & hæc sententia firmatur ex his quæ Raphaël Fulg. scripsit, in leg. si duobus & in leg. si mensor. ff. si mens fals. mod. dix.* illic enim ita scriptum est, sed mihi videtur facere hæc glossa mirabiliter ad quotidianas quæstiones ut si factum sit commissum in arbitrum seu arbitratorem, & convenit stare sententiæ, seu laudo, sive æquo, sive iniquo non profit, qui se dicit læsum contra secum compromittentem de redditione, etiam si dolus arbitri arguatur agere, sed debeat tamen contra arbitratorem, vel arbitrum ex dolo suo actionem instituere, hæc namque actio dolum dumtaxat mensoris coercet, *leg. 2. §. hoc actio, supra eodem.*

Nec hujus distinctionis primo t membro, quatenus regulariter ex dolo Proxenetæ emptorem non teneri, nisi in subsidium, & cum Proxenetæ solvendo non sit, affirmans poterit opponi, *de textu in dicta leg. si cum exceptione §. in hac sententia adducta*, in illa exceptione non quæri utrum is qui convenitur an alius metum fecerit, & sufficere decere metum esse illatum.

Quia respondetur quod t actio quod metus causa, de qua in illo textu est in rem scripta, ut in *leg. metum §. fin. ff. de eo quod metus causa leg. 3. & 4. Cod. de his quæ vi, metu, & causa fiunt*, Emilius Ferretus lib. 3. suarum opinionum cap. 20. ideo metus unius nocet omnibus ad quod commodum pervenit ex metu. Sed actio de dolo personalem est, unde merito personam committentem dolum non egreditur, & ita respondit Bartolus, in dicta leg. & *elegantè in fin. columnæ cui adde Decium vers. 41. n. 6.* & Almonem Gaber, *cons. 120. confirman. de opinionem, & cons. 252. responsiones ad dubia.*

In secundo verò casu t quando dolo incidit in contractum, quia purgatur per actionem descendentem ex eo contractu, impeditur origini actionem de dolo quæ da-

tur si alia actio non sit *leg. 1. leg. 2. & elegantè, ff. de dolo.* Idem Proxenetæ ad quem negotium principaliter non spectat, non poterit conveniri, nec ex contractu, quia non contraxit, nec ex dolo, quia alia competit, idque sensisse videtur Bartol. in eadem leg. & *elegantè col. 2* qui subiicit, nisi fortè in subsidium, ut supra *leg. proxima & ead. §. si qua duplex*, quod & memoria tenendum inquit, & quod suddubians dixit Bart. clarè meo quidem iudicio probatur, in *leg. si duobus in §. 1. ff. si mens fals. mod. dix.* Verba autem Jurisconsulti talia sunt. *Si emptor plus dederit venditori propter renuntiationem; quia condicere potest quod plus dederit, agi cum mensore non posse, nihil enim emptoris interest cum possit condicere, nisi solvendo debitor majorem modum traderit fraudatus à mensore, consequenter dicit Pomponius non esse actionem adversus mensorem, quia ex vendito actio adversus emptorem, nisi & hic emptor solvendo non sit, contra Proxenetam, qui fraudem commisit agendum esse, & notandum est, quia variis, & diversis modis plerumque contingit fraudulenta renuntiatione atque suasionem Proxenetæ emptorem integrum pretium non solvere, solvitur namque pretium persæpè, & in numerata pecunia & mercibus, valore earundem, certis modis constituto.*

Quibus adde quod dolo t Proxenetæ 36 non reddit contractum ipso jure nullum; quia alterius dolo aliis obesse non debet, *leg. qui Procurator. ff. de doli exceptione leg. inquisitum, g. de jur. & facti ignor. leg. in summa, §. emptor. ff. de peculio*, & in terminis ita notavit Accursius in dicta leg. & *elegantè, verbo hoc ipso ibi: Et secundum hoc, dolo Proxenetæ, vel alterius tertii non vitiat contractum*, ibi Bart. Bald. & Raphaël Cuman. Jafon. in §. actionum institut. de actionibus, num. 44. Bene tamen agi poterit de dolo contra Proxenetam, ut cogniter notatur, in dicta leg. & *elegantè, Albericus in regula alterius de reg. jur. ubi Decius & in dicta probata parte, textus in dicta leg. 2. ff. de Proxenetis*, ibi: *planè si dolo & calliditate creditorem circumvenierit de dolo actione tenebitur*, Siracha ibi sup. 4. art. num. 1. cum duobus sequentibus.

Et in matrimonio, & sponsalibus loquens de dolo tertii t idem in summa, 37 nempe quod contractum non reddat ipso jure nullum, tradit Pater Sanchez, de matrimonio lib. disput. 64. per totam. Dubitari tamen in proposito solet si aliquis mediator t Proxenetæ, seu (ut mavis) 38 Casamentero laudando, & approbando ni-

mis alterum ex conjugibus dicat formosum egregium forma, divitem, & alias animi dotes & virtutes in eo concurrere, quæ verè non aderant in eo, sed penitus contrarium, an talis mendax, & fallax Mediator ad aliquid teneatur, cum matrimonium nullatenus dissolvendum sit ex supradictis.

- 39 Et quemadmodum Proxenetam † de dolo teneri suprà diximus, etiam tenebitur de lara culpa ad instar mensoris, in l. 1. §. hac actio, ff. si mentor fals. mod. dixerit sensit Accursius in leg. 2. verbo actio, ff. de Proxenetis, Bart. in leg. fin. ff. de variis & extraordin. cognit. n. 15. Aretinus in princ. Institut. de obligat. quæ ex quasi delicto, n. 2. & ratio est, quia lata culpa æquiparatur dolo, ut in leg. quod Nerva, ff. de positi, & magna negligentia est culpa, & magna culpa dolus; præsumptam enim fraudem in se continet, leg. magna culpa leg. lata, ff. de verbor. signific. & quælibet dispositio loquens de dolo comprehendit latam culpam ex pluribus quæ tradit Barr. in leg. si mora 10. in part. ludis, num. 24. cum seqq. ff. de solut. matrim.

- 40 Unde Proxenetæ qui scienter falsitatem & dolum † commiserit in venditione rerum, ea usurpando, vel alteri adjudicando minori pretio quam vendi debent, si hoc fiat in rebus bellicis quorum venditio curæ & fidei ejus sit, in damnum militum, qui participare debent de pretio, pœnam mortis incurrit, ut in leg. 33. tit. 26. p. 6. ibi: o por ende si el Corredor tomare mas de a que le huviesse puesto de dar, debe lo pechar doblado, e no ser Corredor por esse año. E si otra vegada en tal lo fallassen, deben lo matar por ello; por que lo primero padria ser por necesidad, e conculsa, e lo segundo por uso malo, mas si falsedad huviesse a sabiendas en alguna de las cosas, que huviesse de almonedar, furtandolas ò haciendolas haver algunos por menos de lo que valiesse, de manera que se tornasse a daño del la Cavalgada, debe morir por ello. In rebus autem pacis pœna est arbitraria, ut in leg. 8. tit. 7. quæ licet in agri mensore loquatur, communiter extenditur ad Proxenetam, ut tradit Ebiavolantus suprà.

- 41 Et hinc etiam provenit, quod si Proxenetæ † minori pretio dederit rem alteri, cum tamen alius plus obtulerit, & id fecerit dolose, tenetur ad restitutionem residui pretii, ut in dicta leg. 33. tit. 26. part. 2. & in leg. 9. §. 11. tit. 30. lib. 9. recopil. ubi Gregor. Lopez glossa 7. & vide Petrum Navarrum tract. de in integrum re-

stit. lib. 3. cap. 2. num. 144. Quod si affirmaverit esse emptorem qui ducentos pro re præstat, & non fuerit, & intuitu istius dolosæ affirmationis venditor ducentos præstiterit, tenebitur etiam Proxenetæ ad restitutionem ejus quod inique, & cum excessu fuit solutum, ex Gregor. Lopez ubi proximâ glossa 2. Aceved. in leg. 14. tit. 12. lib. 5. recopil. qui ait, quod si hoc prætextu simulatus licitator offert pretium non lucratur promissum, & refert Avendanum cap. 12. per tit. n. 8.

Non tamen Proxenetæ tenebitur de † imperitia, vel negligentia, securus enim esse debet, & imputare sibi poterit qui eum adhibuit, vel admisit, ut in leg. 1. §. hac actio, ff. si mens fals. mod. dixerit, & argum. text. in §. præterea, Institut. quibus modis re contrahitur obligatio, & in §. fin. Institut. pro socio, tradit Stracha ubi suprà part. 3. num. 5.

Sed & Proxenetæ non poterit suscipere sibi res alteri vendendas † sua interventione, nec per se, nec per interpositas personas pro ullo pretio majori vel minori, ut in leg. 14. tit. 12. lib. 5. recopil. ibi: Mandamos, y defendemos que ningun Corredor de estos nuestros Reinos, y Señorios, Corredor de lonjas ni de vestias, ni de otras mercaderias, y bienes ansí muebles, como raizes no sean oídos de tomar para si compradas ningunas heredades, ni vestias, ni mercaderias, ni otros bienes, muebles y raizes qualesquier que les dierén a vender por poco precio, ni por mucho, por si, ni por interpositas personas so pena de que por cada vez que qualquiter de ellos lo hiziere, pierda el officio y mas caya en pena de cinquenta mil maravedis, la tercia parte para el que lo acusare, y la otra tercia parte para los propios de la ciudad, ò villa, ò lugar donde acaeciere, y la otra tercia parte para la nuestra Camara.

Nec esse mercator, & negociator mercium tradit latè Stracha, ubi suprà part. 5. occurrit hic alia questio, ubi possumus quid de jure communi posset considerari pro utraque parte adduxit, tandem in fine ita concludit: Laudandi propterea sunt omnes populi, qui in mercatura exercent solent si Proxenetæ ab officio mercature abstinere se dicere velint, prout providenter in patria mea sub pœna non levi, Proxenetæ mercaturam facere prohibentur. Et in nostro Regno Castellæ ita sancitum est, ut in dicta leg. 1. nec facere securitatem navium, aut mercium, per mare evectarum, & ealem asecurationem per se, vel per aliam firmare, ut in ordin. 31 consilatus Hispalensis. Prohi-

45 Prohibentur insuper Proxenetæ † intervenire in faciendo Cambio contractuum improborum, ut *in leg. 11. in fin. tit. 18. lib. 5. Recopil.* ibi: *Y que no puedan haçer cambio alguno de los prohibidos illicitos, so pena de perdimiento de la mitad de todos sus bienes, y destierro de los Reynos por diez años.* Et tandem prohibitionem intelligo in cæteris contractibus illicitis, & reprobatis veluti in revenditione tritici, & usura, ut per *legem 4. in principio tit. 25. lib. 5. Recopil.* tradit Ebiavolanus ubi *suprà num. 10.* & an stipendium, vel quid aliud ex talibus contractibus illicitis teneatur restituere Proxenetæ *infra* dicemus.

Sed disputari sæpè solet, & maxime est controversum, an Proxenetæ circa contractus, vel negotia in quibus intervenit, & fuit mediator, possit adduci ab aliquo ex contrahentibus † in testem, & an ei sit danda plena fides.

47 In qua quæstione † tam pro affirmativa, quam pro negativa parte plures, & ferè innumeros retulit Faricanus, *in praxi criminali tit. de positionibus contra testes q. 60. illat. 26. per totam*, & utramque communem affirmat, sed negativam pro regula constituit, nempe Proxenetam in testem admitti non posse, ex *glossa in §. in visum, verbo ad numeratorem in Auth. de instrum. fid. & aut ea, & in cap. si quis Episcopus in verbo mediator 1. quæst. 5. & in cap. 1. in verbo civiliter de testibus in 6. & in cap. dilectorum in glossa 1. de testibus cogend. & in cap. Romana in verbo in testem de testib. in 6.*

48 Et propositam regulam † ampliat Farinacius procedere multò magis si neutra pars consentiat Proxenetam in testem admitti, & ibi allegat Joannem Andream, Ancharranum, Schracham & alios qui apud eum videri poterunt.

49 Et in Proxenetæ † qui mercedem consequitur, & salarium ex eo in eo in quo fuit mediator, & in non salariato, & gratis operante, ex Gabriele, *tit. de testibus conclus. 20. num. 3. lib. 6. 1. communium*, Stracha ubi *suprà part. 4. §. illa etiam quæstio num. 4. & 5. & n. 34. Mascard. de probat. lib. 3. conclus. 1036. n. 6.*

50 Et non solum quando contractus † non est perfectus, quo casu, ut perficiatur agitur de emolumento, & salario ipsius Proxenetæ, sed etiam perfecto contractu & quando Proxenetæ nullum potest sperare commodum ex Alex. *vers. 128. n. 1. lib. 2. & conf. 13. n. 14. lib. 1. dicit communem*, Stracha ubi *sup. n. 4. vers. & hoc admittendum Ceph. conf. 65. n. 23. l. 1.*

Et cum *suprà* diximus Proxenetam debere conficere, & habere librum, ut *in leg. Regia ibi adducta*, expresse sancitur, etiam ampliatur prædicta regula, ut nec tali libro Proxenetæ † sit adhibenda fides 51 ex ratione quam tradit Baldus *in leg. 1. col. 4. Cod. de edendo* ubi ita ait: *Sed quid in his qui scribunt ea in quibus versantur, an teneantur codicem suum edere, videtur quod non; quia non admittitur, eorum vox viva, nisi utraque parte volente, ut in cap. 1. de testibus, lib. 6. ergo nec mortua, nisi utraque pars consentiat, & subjicit; Sed quid si librum Procuratoris mei peto edi contra tertium, an audiar, videtur quod non; quia cujus testimonium, non admittitur, ejus scripturam non respiciam leg. deferre, §. idem decreverunt, ff. de jure fisci, nam cum talis scriptura juris adminiculum non conferat, ideo frustra edi postulatur, docet Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 1036. & accuratius Stracha ubi *suprà ex n. 2. cum seq.**

Quinimò si Proxenetæ † fuit examinatus, non facit semiplenam probationem; unde ex ejus dicto non poterit parti iuramentum deferri in supplementum, sicut post alios probat Mascard. ubi *proximè num. 27.*

Verum licet Proxenetæ † ex *suprà* dictis, non reputatur testis integra fide, vel 52 omni exceptione majori, non tamen in totum ad testificandum repellitur, & quanta fides sit illi adhibenda, ex circumstantiis, & qualitate personæ iudex arbitrabitur, ex Abbat *in cap. dilectorum, num. 3. vers. ideo dicerem de testibus cogendis*, Stracha Mascard. & aliis *suprà* relatis, Farinac. ubi *suprà n. 414.*

Et de consensu partium etiam poterit † 54 admitti in testem, ut probat Bartol. *in leg. omnibus num. 4. versic. cave tamen tibi, Cod. de testibus* Odof. *ed. in leg. fin. col. 2. versic. nam. dicit ipse, ff. eodem*, Bartol. *in leg. deferre, §. item decreverunt num. 2 ad finem* Petrus Benitenfis *decis. Bonon. 61. sub n. 1.* Stracha, Mascard. & alii ubi *suprà*, quod ampliat Farinacius ubi *proximè num. 416.* ubi in isto casu Proxenetæ de consensu partium admissus plenè probet.

Et regulariter ubi veritas † aliter haberi 55 non potest, Proxenetæ in testem admittitur, Abbas *in cap. insuper 11. versic. & maxime in defectu aliorum testium de testibus*. Monteceto *in suo repertorio testium, verbo Proxenetæ fol. 60. versic. tertio, & verbo testes inhabiles, fol. 74. vers. secundo* Mascard. *dict. concl. 1036. n. 16.*

Et in instrumentis & contrahentibus in quibus

56 bus nihil est quod impediatur Proxenetæ ꝛ testimonium recipi, Proxenetæ nequaquam arcebitur à testimonio sicut alius quilibet, ut docet Stracha, Gabriel, Monticelus, & Mascard. jam relati.

57 Et in crimine ꝛ simoniæ, & solutionis usurarum etiam Proxenetæ admittitur in testem, & quando contractu, & negotio jam perfecto, agitur de probanda aliqua qualitate, seu præludio, aut quovis antecedenti ipsius contractus, ut probat Alexand. Salicet. & alii quos allegant Stracha, Gabriel, Mascard. ubi supra, Rota Genuensis decis. 97. num. 4. & decis. 188. num. 9. & 10.

Et quando Proxenetæ non adducitur
58 in testem ab aliquo ꝛ ex contrahentibus inter quos fuit mediator, sed ab alio; tunc enim rectè ejus testimonium admittitur ex Felino, in cap. cum à nobis, num. 16 versic. vel nisi producat ab extraneo, de testibus & doctoribus proximè adductis.

59 Et favore ꝛ matrimonii, ac dotis mediator, & Proxenetæ admittitur in testem, ut pluribus adductis probat Farinacius ubi supra ex num. 442. usque ad n. 449.

60 Et tandem Proxenetæ non solum ꝛ admittitur in testem, verum etiam plenam probationem facit, & ejus tantum dicto, & depositione poterit lis, & controversia decidi, si id statuto, vel lege caveatur, prout affirmat Stracha tract. de assessoribus gloss. 39. & dict. tit. de Proxenetis part. 4. dicto §. illa questio, num. 33. ubi loquitur de Proxenetæ jurato; Mascard. dict. concl. 1036. Rectè enim potest statuto caveri, ut unius testimonio maximè officialis publici fidem esse adhibendam, ut per Gabrielem, lib. communium, tit. de testibus concl. 1. num. 5. & II. Joannem Crocum de testibus à num. 208. Dueñas reg. 8. & facit textus in cap. statutum de rescriptis in 6. & in cap. cum dilectus vers. supra de fide instrumentorum, Farinac. quest. 63. de oppositionibus contra testes; num. 53. & num. 227. ubi de officiali publico, & ego dixi in tractatu de pascuis, & jure pascendi, cap. Angujano in tractatu de legibus lib. 3. controversia 19. lib. 9. per totam maximè n. 13.

61 Unde ꝛ ex lege Regia 28. tit. 19. lib. 9. Recopil. quæ circa Proxenetam in proposito depositum stat ei fidem plenam in casibus in illa lege expressis, & integram dandam, & ejus dicto decidendam controversiam, ut patet ibi: Por quanto los Corredores son tratadores de las vendidas y cõpras, y trueques que se hazen en las mercaderias; mandamos que el Corredor por cuya mano se

hizieren algunas ventas, y trueques y los sãfres, y tundidores, que algunos paños sacaren para algunas personas y los mozoneros que tratan las ventas de los bienes arrobados sean obligados a hazer le sãver al arrendador, ò fiel ò cojedor de la alcabala hasta segundo dia desde el dia que se hiziere la venta, ò trueque, so pena que la primera vez sea obligado a pagar el alcabala sola, y por la segunda que la pague con el dos tanto, y por la tercera con el quatro tanto; y si el arrendador, ò Cojedor los trajere en prueba contra el vendedor, ò comprador, que vala todo lo que dixere, siendo hombre de buena fama sobre el juramento que le sea tomado, aunque no aya ende otro testigo; y ansi mismo sea creido el Comprador siendo hombre de buena fama sobre juramento que haga en forma debida de derecho, aunque aya otro testigo, y valga lo que dixere.

Circa quam legem, quam, ut notabilem, & singularem omnes profitentur, plura cumulat Avendaño, in capit. Prætorum 1. part. cap. 1. Lazarte Acevedo, quos refert & adducit Gutierrez in tractatu de Gabellis lib. 7. quest. 224. ex num. 65. qui studiose, & summa cum diligentia plura admodum notabilia & utilia in praxi circa intellectum dictæ legis adducit; & quia summa cum distinctione procedit, ejus verba vobis proponenda duxi, qui ita ait circa cujus legis intellectum, & praxim plura sunt consideranda, & observanda. Primo quod licet regulariter secundum jus commune unius testis testimonium, & responsio non audiat, etiam si peculiari cura honore præfulgeat, ut in leg. jurjurandi versiculi modo Cod. de testibus leg. 32. ad medium tit. 16 part. 5. Petrus Dueñas in regula, 84. latissimè cum ampliationibus, & fallentius propter Farinacius 2. tomo questionum criminalium, quest. 68. cap. 1. num. 1. cum sequentibus fol. mihi 324. cum sequentibus: Ad exactionem tamen gabellæ unius mediatoris seu proxenetæ, aut solius emptoris dicto in judicium per gabellarium adducti, standum est, ut statuitur, in dicta leg. 28. in secunda parte, quam ad hoc notabilem allegant Avendaño, 1. part. cap. 1. num. 18. versiculo in materia custodiæ, cap. Prætorum, Lazarte dicto cap. 18. num. 74. & Acevedo in dicta leg. 28. num. 1. Secundo etsi maximè controversum sit in jure commune inter glossas, & DD. utrum Proxenetæ possit esse testis in negotio in quo fuit mediator, & tandem communior sententia sit negativa, & quamvis affirmativa sit etiam communis, & nulla verior, & latissimè cum pluribus ampliationibus, & limitationibus priores sententia

sententia negativè resolvit Prosperus Farinacius in 2. tom. quæst. crimin. de opposit. contra testes quæst. 60. illatione 16. per totam fol. mihi 280. cum sequentibus. Attamen in proposito nostro exactionis gabella statur solo dicto emptoris, vel Proxenetæ à gabellario in iudicium in testem producti, ut in dict. leg. 28. cavetur cum requisitis de quibus in ea.

Tertiò quod similiter etiam si maximè controversum sit in iure an testis de facto proprio reponens plenè probet; communis namque est sententia affirmativa cum Paulo de Castro, & aliis; negativa tamen cum Cyn. & aliis pluribus, etiam communis, ut eos referens sequitur negativam cum pluribus ampliacionibus, & limitationibus late probat Farinacius ubi suprâ quæst. 63. cap. 4. fol. mihi 366. cum sequentibus. Quoad exactionem tamen gabellæ plenè statur dicto solo emptoris vel Proxenetæ in testem producti à gabellario in iudicio, ut apertè videmus decisum, per dictam leg. 28. in 2. ejus parte, cum requisitis ejusdem statim dicendis, quod est satis singulare.

Quartò quod ita demum standum est in proposito dicto emptoris, & mediatoris si per gabellarium adducti sunt in testimonium, ut expressè cavetur, in dicta leg. 28. secus si contra gabellarium adductus sit in testem, mediator autem emptor à venditore; quia nullum fidem faciet juxta regulam dictæ legis Jurisjurandi, cessat enim tunc favor, & ratio vitandæ fraudis, quam pro gabellario consideravimus, licet enim æqualitas alias in iudicio servanda sit inter actorem, & reum; qua sunt correlativi, juxta tradita per Felinum in proemio Gregorii num. 8. hoc procedit quando correlativa pariformiter se habent, alias secus, ut in nostro casu, ut constat ex Felino post Abbât. ubi suprâ num. 4. & Abb. in cap. 1. de collat. ita Lasarte dicto cap. 18. num. 75. & Aceved. n. 3.

Quintò quod decisio, dictæ legis 28. in 2. part. quæ dicto jurato emptoris, vel mediatoris standum esse statuit, adducti in testem per Gabellarium, procedit quando constat de ipsa venditione; videlicet per confessionem partium, vel alio modo, dubitatur tamen de cætera pretii quantitate cujus gabella solvi debet, secus si de venditione quoque contentio sit, an scilicet contracta fuerit, vel non, tunc namque nullo modo standum est dicto solius emptoris affirmantis, etiam si per gabellarium contra venditorem negantem venditionem, adducatur, aliter enim fieret quod emptor esset testis solus sufficiens in causa propria, & pro-

pterea quod ex non probata venditione, & ideo plus quam ulla gabella solveretur, quod esset absurdissimum; ita Lasarte num. 77. & Aceved. d. Et. num. 4. ubi suprâ, idem resolvantes innumeris statim sequentibus in persona Mediatoris in hac eadem specie.

Sexto quod si neuter contrahentium contractui venditionis, aut permutationis stare velit, sed uterque contraxisse neget, nemo poterit contra eos, vel contra alterutrum mediator in testem adduci per gabellarium, ex dicta leg. 28. ne fortè contrahentes cum à contractu mutuo consensu recessissent, contractum occultent Regalem decimam fraudaturi; ita rectè observavit Lasarte, dicto cap. 18. n. 79.

Septimo, & penultimo adnotandum erit ex eadem lege ad hoc, ut ipsius perfectæ decisio procedat, necessario requiri, quod emptor talis, vel mediator, cujus soli dicto jurato à gabellario in iudicium producti statur in casibus predictis, sit bonæ famæ, ut constat ex eadem lege, ibi: De buena fama: ita ut id omninò probandum sit, etiam si non reprobetur per reum conventum, ut maxima cum ratione observavit, & probat Aceved. in dicta leg. 28. num. 7.

Verùm pro complemento hujus capituli superest nunc, & de mercede, & Salario Proxenetarum, quod Proxeneticum vocatur, verba faciamus.

Et sanè Proxeneticum † istud de quo 62 loquitur titulus, ff. de Proxenetis, & Rubrica Cod. de sponsalibus, & Proxenetis, & alio modo solet vocari Philotrophum, & in leg. 2. ff. illo tit. secundum expositionem Accursii ibi: ff. illo tit. de Proxenetis, & in leg. 1. in fine; ubi Albericus, ff. de variis; & extra ordin. cognit. & in leg. hæc actio, ff. de action, & obligat. Alcizius dicta leg. 1. disput. cap. 22. Siracha dicta parte num. 14. debet persolvi Proxenetæ, ut in leg. 1. 2. & 3. ff. de Proxenetis, & dicta leg. 9. §. 11. tit. 30. lib. 9. Recopil. ibi: Tal Corredor su Corretaje; & in Casu illius legis solvitur per venditorem, ut ex ea patet.

In aliis; verò † contractibus per utrum- 63 que ex contrahentibus, argumento textus in leg. sed, & loci §. 1. ff. finium regund. & conducunt quæ tradunt Speculator, in tit. de Assessoribus, §. Salarium num. 4. & Bartol. in leg. si postulaverit in princ. ubi Alcizius apud eum ff. ad leg. Jul. de Adult. & in leg. 7. tit. 27. part. 3. & eorum quæ diximus in cap. de mensuris num....

Quæ autem quantitas † debeat persol- 64 vi pro isto Proxenetico relinquatur arbitrio

trio iudicis, qui pro modo negotii, qualitate, & quantitate proque labore in proposito rem pensabit, & medium habebit, ut in leg. fin. ff. de Proxenetis ibi: *Sic tamen, & in his modus esse debet, & quantitatis, & negotii in quo operula ista defuncti sunt, & ministerium quale quale commodaverint*, attenta etiam consuetudine terræ, leg. 1. §. in honorariis, ff. de variis, & extraord. cognit. latè Stracha ubi suprà 2. part. ultima partis, §. de modo Proxenetorum.

65 Quod utique † intelligendum est, nisi Proxenicum fuerit conventum à contrahentibus, vel fuerit etiam facta taxatio à iudicibus, vel aliis officialibus nominantibus Proxenetæ, ut ait Eviabolanus suprà num. 28. in fine.

66 Et si Salarium hoc, vel Proxenicum fuerit † conventum in certa quantitate peti illud Proxenetæ per certi conditionem, si vero incerta quantitate per actionem stipulatus, ut in §. 1. Institut. de verbor. obligat. ut in leg. si quis certum, ff. si certum petatur, de quo per Speculatorem, in titulo de Saliis, §. sequitur versic. is quæque Salicetus in leg. Salarium, ff. mandati, Stracha ubi suprà, §. quo jure petatur Proxenicum, num. 5.

67 Non tamen debetur Proxenicum istud si Proxenetæ dolo † malo versatus sit in negotio in quo intervenerit, argumento textus in leg. Maria, junctâ doctrina Bartol. ff. de annuis in leg. 1. §. Divus circa finem, ff. de extraordin. cognit. Cum enim teneatur de dolo, ut in leg. 2. ff. de Proxenetis, ut suprâ diximus, absurdum videbatur ejusdem negotii nomine quidquam consequi, & ob facinus suum lucrifacere; indignus est namque † beneficio qui in legem committit, ut in leg. sibi hereditaria, ff. de negotiis gestis leg. ab hostibus, ff. soluto matrimonio, leg. relegatorum §. fin. ff. de interdictis, & relegat. leg. auxilium in fin. ff. de minoribus.

Cæterum si in aliquo negotio dolo malo versatus sit, nihil prohibet in eo in quo † ex fide versetur, Proxenicum deberi, nec enim corrumpi quoddam rectè factum est, superveniente delicto potest, ut in leg. rescriptum, ff. de his quibus, ut indign. leg. 2. ff. de iure actusque privato.

70 Nec Proxenicum istud etiam debetur, si ministerium † extrinsecum, & non intrinsecum, & substantiale præstitum sit, ex Bald. in dict. consilio 469. tria dubia vol. 2. & versic. 50. eodem vol. si verò Proxenetæ

in negotio in quo intervenerit ministerium intrinsecum † præstitit & in his quæ ad negotii explicationem pertinent, laboraverit, etiam si negotium perfectum non sit, nec effectum sortitum fuerit, dummodo culpa Proxenetici non fuerit dissolutum, vel distractum, adhuc debetur ei Proxenicum, ut in leg. qui operas, §. fin. & in leg. si uno, §. item cum quidem, ff. locati, ubi Bartol. tradit Stracha, ubi suprâ 4. part. §. de Proxenetis & eorum modo à quo jure petantur, ex num. 5. ubi ad partes articulum istud disputat, quem, si casus occurrerit, videre poteris.

Quod si facto contractu, & perfecta venditione; consanguineus vigore legis municipalis, aut statuti rem venditam retraxerit ex leg. 70. Tauri cum seqq. quod ab emptore † Proxenetæ est datum, ei erit restituendum à consanguineo retrahente; quia Proxenicum est pars pretii, ut resolvit Tiraquel. de utroque retract. §. 29. glossa 4. n. 8. & 9. Et idem procedit quando rescinditur contractus per actionem redhibitoriam, ut in leg. debet, ff. de adilitio edito, & in leg. illud. §. condemnatio eodem tit. ibi: debet autem recipere pecuniam quam dedit, vel si quis accessionis nomine dederit: dari autem non id solum accepimus quod numeratur venditori pretium, & usuras ejus, sed & si quid emptionis causa erogatum est; ubi Accursius verbo erogato exponendo, inquit, id est, mediatori: Stracha ubi suprâ 4. part. §. item queritur cum seqq. ubi intelligit id procedere quando ex voluntate partium Proxenicum fuit solutum Proxenetæ.

Utrum verò Gabella † debeat solvi tantum de pretio venditionis, an verò etiam de Proxenetico, & Salario præstito mediatori, seu Proxenetæ disputat Barr. in leg. sed si hoc §. quidam, ff. de conductionibus & demonstr. ubi Paul. Castr. Tiraquel. ubi proximè, num. 9. & §. 15. num. 5. Stracha ubi suprâ dicta part. 4. §. quare lege municipali per totum.

CAPUT XX.

De officio Describentium vicinos in publico Aestimo vulgo Padron, Censitorum, Peræquatorum, & Discursorum, quos Hispano sermone vocamus, Empadronadores y Desagraviadores de pechos, y tributos.

SUMMARIUM.

- 1 Descriptionem populi & subditorum suorum olim David iussit fieri.
- 2 Descriptio populi Davidis iussu facta, exorsa Deo fuit, & cur & n. 3.
- 4 Augustus Caesar fuit primus qui gentes sibi subditas incipitari & describi fecit, censum vel tributum imponendi causa.
- 5 Descriptionis Orbis Edictum quo in loco à Casare fuit editum.
- 6 Descriptor seu Incipitator populi quis fuerit in Iudæa delegatus.
- 7 Descriptio seu Incipitatio quandiu in Iudæa duraverit, & quantus fuerit numerus incipitatorum.
- 8 Tributum quod unusquisque descriptus ex Edicto Caesaris erat soluturus, in quo sisteret, & n. 9.
- 10 Tributi solutio pro Edicto Caesaris maximum creavit apud Iudeos scandalum & altercationes.
- 11 Descriptionem subditorum & Vassallorum facere, an post esse utile, vel quæ incommoda & pericula ex tali descriptione possint oriri, remissivè.
- 12 Tributa non solum imponere pro cognitione Vassallagii & supremæ potestatis, sed etiam alias Collectas & impositiones, publicâ causâ & communibus necessitatibus urgentibus, Regno & Vassallis injicere ad Reges jure Regalia spectat.
- 13 Tributorum quæ in Hispania imponuntur, variæ causæ sunt, & eorum nomenclatura diversâ.
- 14 Gregorii Lopez sententia circa tributum quod in Hispania vulgari sermone vocatur Fonsadera, non admittitur, imo refellitur ex quodam vetustissimo privilegio per Alphonsum primum Regem Legionis, Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Valpuesta concessum, quod ibi asseritur.

- 15 Tributi vulgò Fonsadera, antiquitas unde deducatur.
- 16 Tributi vulgari sermone Fonsadera dicti, in quo consistat ratio & substantia.
- 17 Tributorum varia asseruntur nomina.
- 18 Tributum vulgò Silas quo tempore facit impositum.
- 19 Tributum vulgò Alcavala qua ratione sit dictum remissivè.
- 20 Tributa quæ in Hispania exiguntur, in quo censibus & impositionibus à Romanis Imperatoribus indictis, corresponsdeant.
- 21 Tributorum in triplicem speciem divisio.
- 22 Tributa personalia quid?
- 23 Tributa Realia quænam dicantur.
- 24 Tributa mista quænam sint.
- 25 Tributa omnia quæ in Regno Castelle inveniuntur ad personalia & realia seu patrimonialia reducuntur.
- 26 Tributum quod vulgò dicitur la Moneda forera, ex personalibus potissimum & antiquissimum inventum est.
- 27 Tributum vulgò la Moneda forera, ut solvatur, non habetur ratio patrimonii, sed tantum capitis.
- 28 Exemptus licet quis sit à cæteris tributis ex speciali Principis privilegio, non tamen censetur exemptus à censu monetæ foreræ.
- 29 Eximi nullus potest à præstatione Tributi monetæ foreræ nec atatem aut sexum, nec etiam per præscriptionem immemorialem.
- 30 Exemptio à vectigalibus & cæteris tributis, exceptâ monetâ forerâ, consuetudine & præscriptione immemoriali potest induci.
- 31 Eximi quis potest à tributo monetæ foreræ, & quilibet alio capitis censu, ex speciali Principis privilegio.
- 32 Exemptionem à tributo monetæ foreræ per viam nobilitatis, præscriptione acquiri posse, sentit Flores de Mena.
- 33 Tributi capitis vim & speciem continet tributum quod communiter vocatur de la Martiniega.
- 34 Tributorum realium vel patrimonialium quodnam potissimum sit in Regno Castelle.
- 35 Censitores quidam antiquitus publicè nominari solebant qui personarum & bonorum descriptionem faciebant, ut tributa personis & rebus indicenda exacte & sine fraude patrimonii Regi persolverentur ab omnibus.
- 36 Censorum seu Censitorum varia circa Tributorum

- butorum impositionem & solutionem munera.*
- 37 *Peraquatorum in tributis indicendis & colligendis quale esset officium.*
- 38 *Peraquatores à Censoribus in quo differrent.*
- 39 *Inspectorum munus ad quid institutum.*
- 40 *Censorum antiquorum ad instar sunt deputati quidam publici ministri in Hispania Regno, præsertim Castellæ, qui vulgo Empadronadores vocantur.*
- 41 *Censitores vulgò Empadronadores à quo & quomodo nominari debeant colligitur lege 8. tit. 33. lib. 9. recopil. quæ ibi affertur.*
- 42 *Censitores seu Empadronadores, legitime & pro debita forma nominati debent facere Aestimum, descriptionem seu matriculam vulgò Padron, ad impartienda vicinis tributa nempe El servicio Real, Moneda forera & alia jura reductalia quæ Principi vel Concilio solent persolvi.*
- 43 *Aestimus vulgò Padron, à Censitore conficiendus debet esse solemnus, Authenticus & publicus.*
- 44 *Aestim seu matricula facta à Censitore, debet approbari à Judice & Decurionibus.*
- 45 *Pauperes Tributum personale & capitis solvere non tenentur.*
- 46 *Censitor, vel Peraquator vulgò Empadronador non debet quemquam scribere in dubio pauperis, vel habentis bona unde solvat, sed cum distinctione, ex leg. 10. tit. 33. lib. 9. recopil. quæ ibi inseritur.*
- 47 *Descriptio seu impartitio facienda pro tributis vulgò El servicio ordinario, y extraordinario, pecho quæ se paga de los bienes, requirit, ut forma leg. 4. tit. 14. lib. 6. recopil. servetur & omnino attendatur.*
- 48 *Aestim seu descriptio, ut fiat à Censitore ad tributæ realia imponenda, tenentur possessores manifestare bona sub fide juramenti, licet in aliquibus locis consuetudine obtentum est quod non fiat Aestim, sed Censitores ad bonum oculum arbitrii, ut dicunt, bona & facultates aestiment.*
- 49 *Partitio in Aestimo regulariter fit per As & librum.*
- 50 *Immunes à tributis realibus quinam sint, remissivè.*
- 51 *Peraquatores, seu Empadronadores si inaequalem partitionem aut descriptionem quoad tributum in bonis vel*

persona fecerint, quonam remedio uti poterit gravatus.

- 52 *Bona posita in Aestimo si crescant vel decrescant ultra aestimationem in eo factam, an impartitio tributi debeat augeri vel minui, remissivè.*
- 53 *Aestim vulgò Padron licet publicus & authenticus, non probat nec dominum nec possessionem bonorum.*
- 54 *Aestim quando producitur unà cum solutione Censuum & Collectarum, tunc rectè probat locum vel villam solventem censum vel Collectas esse de dominio illius cui solutio fit.*
- 55 *Censitorum officium publicum reputatur, atque adeo necessarium, ut nullus ab eo excusari possit.*
- 56 *Discursores per Regnum à Rege mitti solent, qui querentibus de injustitia vel inaequali partitione circa tributa, Justitiam exhibeat.*
- 57 *Descriptiones vicinorum vulgò Padrones debent in libro Concilii cujuscumque oppidi scribi per ejus Tabellionem, non autem per alium.*

RO perfecta elucidatione hujus Capituli, & genuina seræ materiæ (quæ & grata & utilis, ni fallor, apparebit) notitiâ, altius remperere, & à rerum primordiis originem sumere fas mihi erit.

Et primò constituo Descriptionem, † populi, vassallorum, & gentium subjezarum à Davide Rege factam fuisse, & habetur, 2. Regum cap. 24. ibi : *Vade, & numera Israël, & Judam : dixitque Rex ad Joab Principem exercitus sui : perambula omnes tribus Israël à Dan usque Bersabæe & numera populum, ut sciam numerum ejus, & paulo inferius ibi : dedit ergo Joab numerum descriptionis populi Regi, & inventa sunt de Israël Octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium, & de Juda quingenta millia pugnatorum, & Paralipomenon I cap. 21*

Quam descriptionem † non ad tributa imponenda, vel incipitandos vassallos, Davidem fecisse omnes Interpretes agnoscunt; exosam tamen Deo omnipotenti visam fuisse, & in ea graviter peccasse commune est eorum placitum, & ex ipso contextu desumitur aperrè ibi : *Percussit autem eorum David eum, postquam numeratus est populus, & dixit David ad Dominum : peccavi valde in hoc facto : Quam autem speciem peccati connumerit tuis † descriptio in corde Davidis*

Davidis, tradunt ibi : glossa ordinaria apud Lyran. Joseph. lib. 7. antiquit. cap. 23 & Gaieranus super Exodum cap. 30. Joannes Benedictus in scoliis marginariis super lib. 1. Regum D. cap. 24. qui duplici peccato innodatum fuisse Davidem auspicantur utroque mortali & gravissimo, altero omissionis contra præceptum Dei de quo Exod. cap. 30. ubi præcepit Deus, quod dinumeretur populus (ut non esset in eo plaga) & pro uniuscujusque capite ipsi Deo certa pecunia offerretur, quam dinumerationem omiserat David, & licet tunc eam fieri decrevit, non tamen eo fine ut Deo solveretur tributum. Altero (& hæc est communior sententia) elationis, & superbiæ, ut sentit Divus Gregor in cap. Ecclesia 1. quæst. 4. versic. item David, ibi : item David populum numeravit, quo peccat gladius Domini desavit in populum, sed in lata gente gloria Regis est, in diminutione plebis contritio Principis : qui ergo de numero sic & sua gentis superbiuit, jure in ejus diminutione punitus est. Quod ita comprobatur, & sequitur elegantissime Marquez in gubernatore Christiano, lib. 1. cap. 29. quem omnino vide, & ex nostratibus Joann. Gutierrez lib. 3. pract. q. 17. & 18. n. 170

Sed causa imponendi censum, tributum, vel collectam, primus qui gentes sibi subjectas incipitari, & describi fecit, fuit Augustus Cæsar super quo promulgavit Edictum, ut habetur Lucæ cap. ibi : factum est autem in diebus illis, exiit Edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis.

Quod unique Edictum Tarragone † Provinciæ Catalauniæ editum fuisse ab Augusto Cæsare post victos Cantabros, nempe Bizcainos tradunt Gerundienf. lib. 10. Chron. Tarrapha de Regibus Hispan. & Palacios Rubios, tract. de insulis, & de reformatione Regni Navarræ quos refert Pineda in sua Monarchia part. 2. lib. 10. cap. 12. §. 3. & in eadem civitate suscepisse octavum & nonum consulatum, addit Suetonius in Augusto cap. 29. & Gerundienf. ubi proximè, quod ita in Annalibus Romanis originale Edictum fuit inventum & ejus data in Tarragonia, & ex eo quod datum esset in Hispania, Tabelliones ob adulationem exinde in monumentis, & scriptis publicis consuevisse sub Æra Cæsaribus subscribere, quousque tempore D. Berengarii Archiepiscopi Tarragonensis hoc fuit abolitum ; præcepit enim, & ordinavit expressè quod loco Æræ Cæsaris

apponeretur annus currens à Nativitate Domini ; & postea Rex D. Petrus Aragonis id ipsum stabilivit in Curiis Valentiniæ celebratis sub anno 1358. & in Regno Castellæ primus omnium Rex D. Joannes primus in Curiis in civitate Segoviensi factis sub anno Domini 1358. & in Regno Lusitano alter Joannes primus anno 1415.

Et licet hoc Edictum descriptionis ab Octaviano Augusto editum cum viris loqueretur tantum, & capitibus familiarum ; tamen Sanctissimus Joseph cum in Nazareth viveret, accepit secum Beatissimam & sanctissimam Virginem Mariam Dominam nostram (quæ jam Dominum nostrum Jesum Christum de Spiritu sancto conceperat, & in nono prægnationis mense erat) & in Bethlehem causa descriptionis & Edicti adimplendi se contulerunt, sanctissimus enim Joseph tamquam ortus & originarius de Domo David, debebat nomen suum ibi describi facere ac tribui impositi didrachma perferre ; & obiter considerare poteris iter illud laboriosum mulieri ita gravidæ, & prægnante fortassis fuisse & tempore hiemis præsertim cum Nazareth à Jerusalem, & Bethlehem 30. vel 32. distet Leucis, ut advertit Doctissimus Villegas, lib. 2. de Patriarchis, & Prophetis, & vita Domina nostra Duca & sacratissima Mariæ, cap. 11. cum autem in Bethlehem ob magnum gentium concursum causâ ejusdem descriptionis sive incipitationis illuc occurrentium, diversoria essent occupata, in Spelunca sub muro, & mœnibus civitatis abscissa & facta, quæ ut stabulum cum suo præsepio inferviebat diversorio quod intra civitatem ibi pone adhærebat, de quo intelligi debet illud Lucæ cap. 2. Quia non erat locus in diversorio, noctem fecerunt, & ibi orta est salus mundi, & natus Salvator noster : Et stabulum istud jam non ita nominandum, sed sacratissimum Solum, & venerabilissimam domum depingit, & describit Brocardus in descriptione terre sanctæ 1. par. cap. 7. §. 56.

Qui autem † descriptionem, seu incipitationem Iudæ, iussu & Imperatoris mandato fecit : fuit quidam Cirenus, ut probatur Lucæ dicto cap. 2. & ut tradit Divus Hieronymus, cap. 2. super Isaiam, primus Incipitator, & Executor Edicti illius.

Et incipitationem istam † per novem annos durasse in Iudæa tradit Ioseph lib. 18. antiquitatum cap. 5. Zonaras 1. tom annalium

annalium; Nicephorus lib. 1. *Historia Ecclesiastica* cap. 17. & cum eis Pineda ubi supra §. 2. & 3. ubi in proposito alia non con-
temnenda (si curiositatem appetis) per-
legere poteris; ubi quot in ista descriptione
secundum Nicephorum incipit fuerunt
veinte y seis mil, y treinta y siete myriadas
de todos los del Imperio Romano, y como cada
myriada valga diez mil; suman docientos
y sessenta quentos, y trecientos y sessenta mil
Barones, y no se contavan mas de las cabezas
de las familias.

- 8 Tributum † autem quod unusquisque
descriptus, & incipitatus erat soluturus,
in una didrachma consistebat, valorem
duplicis drachmæ habente. Didrachma
autem 36. marapetinos Castellæ valet, ut
docet Cava de veter. numis in Col'at. cap. 2.
y de estos didragmos de ados reales y un quar-
to, dice Budeo, lib. 5. de asse, que eran los
treinta dineros por que Iudas el traidor ven-
dió al Redemptor del Mundo, y que tenían
por la una haç una cara entera, y por la otra
un Ramo, y dice Pineda en el lugar referido
que en Roma se haçian muchas de aquellas
monedas de cobre con las mismas figuras ta-
maño y peso y que el llevó muchas de ellas.

- In quo tributo imponendo non atten-
debatur substantia † honorum, seu rei fa-
miliaris, licet ad alios respectus etiam fie-
bat descriptio, sed tantum erat tributum
capitis in recognitionem dominii, vassal-
lagii, & subjectionis, & sic æqualiter om-
nes solvebant, & tributum capitis diceba-
tur, ut infra dicemus.

- 10 Ex cuius tributi solutione † maximum
scandalum apud Iudæos fuit ortum, &
altercationes irrepsērunt, ut apuissimè
perpendit Joannes Gutierrez ubi supra ex
num. 161. cuius verba, quia mire huic rei
consonant, & conveniunt, vobis ad litte-
ram referam, & sic se habent ibi. *Quo
loco debemus animadvertere quod Iudæi non
recusabant Cæsari tributa persolvere, sed il-
lum tantum censum qui in Hispania, Moneda
foreræ appellatur in signum Regalis subje-
ctionis, imperatum pendebatur, sed ad super-
bia potius rumorem extorquebatur, & hoc
erat quod Iudæi Christum siscitabantur, quia
se liberos putabant tanquam filii Abrahe.*

Vel verius quod Iudæi recusabant sol-
vere censum sive tributum Cæsari. Y ha-
viam scrupulo dello, ut constat Matthæi 22.
donde preguntaron a Christo (aunque con
malicia) licet censum dare Cæsari, aut non?
recusabant (inquam) hac sola ratione
quantum ego arbitror; quoniam reputa-
bant esse ipsi illicitum, por ser publico par-

ticularissimamente dedicado a Dios y al culto
divino reconocerse por sujetos, y rendidos a
ningun Principe, y infiel y Pagano como era
Cesar, mayormente morando y viviendo en su
propia y natural tierra donde fueron nacidos, y
criados, & quoniam illa solutio census
sive tributi erat specialiter ordinata in pro-
fessionem subjectionis personalis, ideo re-
culabant solvere, sin tener atencion a mirar
si el Cesar lo pedia por hinchazon, o soberbia,
o por otra consideracion: ita Caiet. & Nicol.
de Lyra, & multi alii, super illum locum
Matthæi.

Este censo començò a imponer Augusto
Cesar quasi al nacimiento de Christo nuestro
Redemptor, ut constat Lucæ 2. donde dice,
exiit Edictum à Cæsare Augusto, ut des-
criberetur universus orbis y así lo dice
san Buenaventura, y el venerable Beda so-
bre este lugar, y añade san Buenaventura
que este censo era licito, & quia facta erat
jam Iudæa tributaria, significabatur quod
tempus advenerat Nativitatis Christi jux-
ta illud, Genes. 49. non auferetur sceptrum
de Iuda, y como este censo, o tributo parecia cosa
nueva, levantò se entonces (como dice Iosepho
lib. 18. antiquitatum) un famoso Iudio cuyo
nombre fue Iudas Gaulonites, cujus memi-
nit san Lucas actuum cap. 5. este començò a
persuadir a los Iudios que no les era licito re-
conocer ningun señor en la tierra mayormente
infel, ni pagar tributos ordenados a este
reconozimiento, y hico a muchos de su opi-
nion, y así a Christo como a Maestro, y muy
docto le preguntaron si era licito, si en con-
ciencia se podia poner: itaque Iudæi nefas
esse reputabant unius summi, & veri Dei
cultores, & ipsi specialissimè dicatos Prin-
cipi infideli, & Idololatæ censum, & tribu-
tum solvere in signum subjectionis, & hac
sola ratione illud recusabant. Cæterum aliis
rationibus, & titulis alia tributorum gene-
ra optimè solvebant, ut insinuat D. Paul.
ad Roman. 13.

Sed an facere descriptionem Vassallo-
rum, & patrimoniorum possit esse † utile,
vel quæ incommoda vel pericula ex tali
descriptione possint causari, disputat ele-
gantissimè Marquez in gubernat. Christiano.
cap. 29 per tot. lib.

Secundo constituo quod cum ad Reges
† jure Regaliæ spectet non solum pro co-
gnitione Vassallagii, & supremæ potesta-
tis, tributa imponere; sed etiam alias col-
lectas, & impositiones publica causa in-
stante, & communibus necessitatibus exi-
gentibus, Regno & Vassallis iniicere, ut
latè tradit Ubaldensis tract. de collect. m. 3.
Nicolaus

Nicolaus Festas *codem tract. parc. 1. cap. 2. num. 1.* Flores de Mena *lib. 2. var. quest. 2. part. 1. §. 1. num. 11.* Mastrill. de Magistr. *lib. 3. cap. 10. ex num. 219. cum pluribus seqq.* D. Joann. del Castell. *tom. 7. de tertiis cap. 41. num. 79. & nos suprà diximus.* Varia tributa in Hispaniæ Regnis inveniri constituta quæ diversam ꝑ nomenclaturam, vel ratione causæ, & finis suæ institutionis, vel rei persolvendæ, aut temporis in quo solutio debet fieri, accipere: & communiter nostro indiomate Castellæ usurparunt: Como son el Pechero, servicio ordinario; de quo *in toto tit. 14. lib. 6. novæ Recopil. el marco, o marcaza,* quod est quoddam tributum quod solvitur in mense Martii, la Martiniega, quod die sancti Martini debet persolvi, & ideo hanc nomenclaturam communiter usurparunt; de quibus, *leg. 26. tit. 28. part. 3. ubi Gregor. Lopez, La Moneda frera,* de quo tributo infra latius dicemus. La fonsadera cuius meminit, *dict. leg. partitæ & leg. 34 tit. 18. p. 3.* así como darles heredamientos, o quitar les pecho, ò de Hueste, ò fonsadero, & cum tributum istius inventum, & qualitatē non satis perciperit Greg. Lop. ibi, non parum laboris & curæ mihi fuit istius rei lancem invenire.

Gregor. Lopez itaque ubi proximè glossa verbo fonsadera, ita ait: *forte sic dictum; quia imponebatur pro versatis Castellorum vel exercitus; nō est hodie in usu quod ego sciam.*

¹³ Sed certissimum ꝑ virum genuina, & vera huius tributum qualitas latuit: ejus antiquitas desumitur ex quodam vetustissimo privilegio, quod Rex Alphonsus primus istius nominis, & Tertius Rex Legionensis (qui ob eximias ejus virtutes primus cognomentum Catholici meruit, in suis successoribus usque ad hæc tempora feliciter, & summa cum ratione conservatum) Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Valpuesta concessit: cuius litteram, è latino sermone in hispanicum conversam fideliter transcripsit Garibai, *1. tom. histor. Hispan. lib. 9 cap. 7. & pro studio antiquitatum notitiam appetentium, eam hñc inferere libuit, & sic se habet.*

¹⁴ Yo Don Alonso por la Gracia de Dios Rey de Obiedo, por el amor de Dios, y por el perdon de mis pecados, y por las animas de mis padres hago privilegio por testamento con consejo y consentimiento de mis Condes, y Principes a la yglesia de santa Maria de Valpuesta a ti el venerable Juan Obispo, y maestro mio, así de las cosas ganadas de la misma yglesia, como de las que de tus antecessores uvo adquirido; y le doy tambien esta yglesia, con-

viene a saver los propios terminos de Oron-dia hasta la fuente de Sanabria, y desde la fuente de Sanabria hasta Morales, y desde Morales hasta Rodel, y de Rodel hasta Penila; y de la otra parte hasta la fuente de Zembrana, y desde la fuente de Zembrana hasta la fuente de Busto y desde la fuente de Busto hasta Pina Rubia, y desde Pina Rubia hasta san Christobal, y de san Christobal hasta san Emeterio y Zeledinio por la calzada que va a val de Goloia hasta Guiniela, y de Guiniela lomo a lomo hasta lo alto de Pocos, y de Pocos hasta Pena alta con todos sus fuentes y lagunas, y Prados con salida y buelta; y si algun por algun homicidio ò culpa se acojere dentro de estos terminos, ninguno sea osado a sacarle de alli, mas antes de todo punto sea ya salvo: y los clerigos de la yglesia en ninguna manera respondan por ello; y demas de esto, si alguno fuere muerto entre estos terminos, ni los clerigos ni los legos que ay fueren vecinos, den raxon de tal homicidio, ni por ninguna manera se aprenda de ay sacada. Y a lo de arriba se añade el lugar que se llama Losacilla formal con sus terminos, y sus derechos, y Valla lum-prios con sus derechos, y Fresno con los terminos llamados de Reantia hasta santa Maria sube, us carrera, hasta el Vallejo de la fuente de la Hicedo, y de ay hasta la Calzado con sus montes, y fuentes y lagunas, todo enteramente. Y tengan demas de esto lizencia de passar por todos mis montes, y por aquellos lugares por los quales otros passaren. Doy tambien el lugar que se llama Pontacer, las yglesias de san Cosme y san Damian, y san Esteban y san Zibrian, y san Juan y de los santos Pedro y Paulo, y san Caprasio con sus heredades, y terminos de Peña hasta el Rio de Orocon; los molinos y prados, y huertos, y con sus pertenenzias. Y tambien mando que tengan plenaria libertad para cortar madera en mis montes para labrar yglesias y edificar casas, y para quemar, y para otra qualquier cosa necessaria en dehesas, y en los prados, y en las fuentes, y en los arroyos, y en salida, y entrada sin montazgo, ni portazgo; y doy a esta dicha villa, ò monasterio, ò yglesias, ò terminos sobre dichos, y a los que tu, y tus successores pudieredes alegar, y adquirir que no tengays Castilleria, ò ronda, ò fonsadera, y no padezcan injuria del sayon, ni por fonsado, ni por hurto, y ni por homicidio, ni por fornicio, ni por otra alguna calumnia, y ninguno sea osado de los inquietar por fonsado, ò anubada, ò trabajo de Castillo, ò servicio fiscal, ò Real. Y la data dize fecha la carta del testamento debajo del dia que era doze de las calendas de Junio era de ocho cientos, doze, Reynando

el Rey Don Alonso en Obiedo, Quod utique Privilegium verum, & authenticum etiam referunt, & profitentur Morales lib. 13. *Histor. Hispan. cap. 15. & cap. 34.* Pater Anton. Yepes in *Chronica sancti Benedicti*, tom. 3. centur 4. sub. anno 802. in *fundatione Ecclesie de Valpuesta fol. 349.*

15 tit † Ex quo utique desumitur quanta fuerit huius tributum antiquitas, si quidem secundum computationem annorum factam à Garibai privilegium prædictum expeditum fuit 21. die die Maii sub anno Nativitatis Domini 774. & tempore Alphonfi Catholici, vel ut Ambrosius, & Morales, & Yepes ubi supra malunt tempore Alphonfi Casti sub dicto anno 802. quibus accedit Pater Mariana, lib. 7. *Chronica cap. 6.* (Sed hoc nihil ad nos) & in ipso supponitur jam tale tributum esse impositum siquidem ejus exemptio per prædictum privilegium Ecclesie de Valpuesta condonatur.

Licet tamen ex eo antiquitas nota fiat, non tamen in quo tale tributum consistebat, vel ejus substantia † aperitur, eam tamen
16 significat Garibai, ubi supra in fine capituli, per hæc verba *Aquel nombre de Fonsadera de que el Privilegio haze arriba mencion, era en estos tiempos, y en los de los Reyes Godos un genero de tributo usado en Hespaña, que era la reparticion y derrama en que contribuian los pecheros de estos Reynos para la paga, y sueldo de la gente de Guerra de las huestes, y exercitos contra enemigos: y ansi en diversos antiguos Privilegios dados por los Reyes, se halla hecha mencion de los nombres de fonsadera, y salir a fonsado era yr en persona a la guerra y los que iban a fonsado, eran libres de fonsadero.* Hactenus Garibai, cui diligentissimo & perspicacissimo viro ac magno antiquitatum exploratori libens adhæreo, ridiculum existimans quod ab aliquibus sine Autore vulgò jactatur *fonsadera* idci corrupto vocabulo ablata A. & dempta L. quia tributum tale ab Alphonfo Rege fuit impositum, quod ex dicto privilegio non significatur, sed potius (sicut & alia tributa, de quibus ibi fit mentio) antea positum fuisse, & cum Zamalloa ac Garibai convenit Joannes Garcia de *Nobiliat. glossa 1. §. 1. num. 22.* ibi: *etenim el cargo de yr en hueste fere idem con el cargo de fonsado o fonsadero el qual era, dare comementum militi qui suo loco subiret munus militare.*

17 El *mantenimiento* † a por el qual se entendiende salir a los alardes, velar, rondar e yr en persona a las guerras, guardar las

puertas, ut testatur Bobadilla lib. 5. *Politicorum cap. 5. n. 38.*

El *Almonifazgo*, y *portazgo*, quod idem est de quo loquitur, *lex. 25. tit. 9.* quæ incipit *Almo jarise part. 2. leg. tit. 28. part. 3. leg. 4. tit. 7. part. 5. & in prædictis legibus.* Gregor. Lopez per *varia Scholia, & tit. 24. & 25. lib. 9. Recopil.* & plures leges de quibus in *tit. 6. lib. 3. & tit. 11. lib. 6. & tit. 17. lib. 9.*

Contribucion quod puto nomen genericum, quo vocabulo utitur, *leg. 15. tit. 4. lib. 4. de las ordenanzas Reales, quæ est leg. 17. tit. 18. lib. 9. Recopil.*

Derechos etiam nomen genericum, ut in *leg. 37. tit. 18. lib. 9. & in leg. 11. tit. 9. eodem libro*, & in pluribus relatis ab Acevedo in *reportorio ejusdem lib. 9. verbo derechos.*

Pedidos de quibus in *leg. 27. tit. 8. lib. 9. Recopil.* & passim in pluribus legibus, *sub tit. 11. lib. 6. Impositiones*, nomen generale tributorum de quibus in pluribus legibus, *sub dict. tit. 11. lib. 6. Recopil.*

Montazgo quod etiam solet vocari, *servicio de quo in toto tit. 27. lib. 9. Recopil.* cuius originem tradidimus, in *libro de pascuais.*

Puertos y portazgos, de quibus in *leg. 6. tit. 28. part. 3. & leg. 5. tit. 7. part. 5. & leg. 8. tit. 83. part. 7.*

Rentas quo nomine utuntur, *lex. 6. tit. 28. part. 3. leg. 2. tit. 13. lib. 6. Recopil.* & plures leges *sub tit. 8. lib. 9.*

Tercias de quibus in *toto tit. 21. lib. 9. Recopil.* quarum naturam & qualitatem cum diversis quæstionibus, materiam tangentibus, tum difficilibus, tum etiam in praxi utilibus minifice, & summa cum diligentia illustravit D. Joann. de Castillo & Soto maior, tom. 7. *pract. per tot.*

Sisas de quibus † loquitur *leg. 16. tit. 4. nova Recopil.* quod tempore Regis Alphonfi II. vel ut alii dicunt XII. originem habuit. Cui concessum fuit in civitate Burgenfi ad certum tempus, Belloque contra Mauros durante, & deinde à reliquis Castellæ & Legionis, civitatibus, oppidis & locis libenter admissum est, concessum fuit inquam, quatenus in Hispaniæ Regno illa patent, quæ sola sub illius Regis ditione erant, idque pro expellendis Mauris, & nominatim pro expugnatione civitatis Algericæ anno Domini 1342. ut patet ex *Chronica ejusdem Regis Alphonfi Undecim. cap. 262.* & referunt, ac id p. citentur Parlador, lib. 1. *verum quotidianar cap. 3. in princ. num. 15. cum seqq. & Zamalloa in compendio*

compendio Historiarum Hispan. lib. 14. cap. 17. ibi: que se le otorga con dificultad con condicion que solamente gozasse durante el cerco de Alguira, y que despues la Ciudad de Leon, y el resto de los pueblos de los Reinos de Castilla y de Leon hizieron lo mismo que las cavexas, concediendo al Rey Don Alonso el decimo de veinte uno de alcavala, que despues con sus necesidades de guerras vin a doblarse este tributo. Cuius etiam meminit Doctor Illescas Hispan. in Pontificali histor. lib. 6. cap. 19. quos & alios ex nostri juris professoribus citat, & sequitur Lafarte in prefatione sui tract. decima venditionis parte, num. 19. & 20. 20. ejusdem sententiae est Humad. in leg. 45. glossa 3. num. 6. tit. 6. part. 1. quamvis dicat hoc contigisse anno Domini 1380.

Addit tamen Lafarte Usip. num. 21. cum seqq quod postea anno Domini 1349. cum jam expugnata captaque esset Algeria, congregatis Compluti slemnibus comitiis ipsiusmet Regis Alfonso eadem necessitate, & non modo durantibus, sed & crescentibus bellorum malis, & ex aliis causis relatis à Montalvo in leg. 50. vers. qui Pharaon, columna 4. versic. dictum tributum tit. 6. part. 1. iterum simpliciter concessum ei fuit ius istud Alcavalæ & in Regale patrimonium, sicut & cætera jura hactenus instituta, perpetuo reductum, quod & refert Zamalloa in compend. histor. Hispan. lib. 14. in vita Regis Alfonso undecimi, cap. 23. adonde dize que fue para cercar la Ciudad de Gibraltar, y que todo contradiçio esto al principio; pero que despues vistas las notarias, y grandes necesidades del Reyno consintio en ellos, lo mismo hizieron los demas Reynos vistas las causas legitimas, que el Rey representava; y no declara este autor que esta concession fuesse por cierto tiempo señalado como la otra primera, sino dize simplemente que se lo concedieron los Procuradores de cortes, y así le alega y sigue en este sentido, quæ simpliciter huic bis idem concessum fuit hoc tempore Lafarte ubi supra num. 21. in hac secunda concessione quæ simplex, & indefinita fuit, tota istius vis, & iustitia consistit.

Qua verò ratione t hoc tributum nostro Hispano sermone vocatur Alcavala, tradit Lafarte decima vendit, part. num. 28. Parlador. lib. 1. rerum quotidian. cap. 3. in princ. num. 20. Molina Theologus 3. part. de Justitia, & jure disputat. 663. numero 1. Joann. Gutierrez de Gabellis quest. 2. ex num. 13.

Los Millones, quod tributum inven-

tum fuit anno Domini 1550. tempore Philippi.

Quæ quidem tributa in quibus t cor- 20 respondeant censibus & impositionibus à Romanis Imperatoribus indictis, quæ diversa etiam nomina in jure sortiuntur; qualia sunt munera, tributa, vectigalia, gabella, census, annona, functio, pen- satio, indictum, superindictum, tallia, præstantia, collecta, pedagia, portoria, gindaya, angaria, perangaria, canon, videre poteris apud Otalorem 1. part. cap. 2. in princ.

Tributa autem hæc t ad triplicem re- 21 ducuntur speciem; nam alia sunt personalia, alia patrimonialia, alio verò mixta.

Personalia t quæ solum personis impo- 22 nuntur absque patrimonii consideratione, & in labore, & ministerio personæ consistunt absque ejus sumptu pecuniæ.

Realia, quæ imponuntur t Patrimonio, 23 ipsi vel personæ ob res tantum, & eorum intuitu, & consideratione.

Mixta t quæ personæ vel rebus infi- 24 mul imponuntur, ita ut debeat, & ministerium, vel servitium personæ præstari, & simul ejusdem personæ sumptus, & pecunia, ut exemplis illustrat Hermogenianus, & Archid. alter in leg. 2. & alter in leg. munernm, ff. de muneribus, & honor Otalora ubi supra dict. cap. 2. num. 2. Nicolaus Festasius dict. tract. de Collectis & astimo part. 1. in princ. Petr. Gregor. sintag. jur. part. 2. lib. 18. cap. 12. & cap. 20. Flores de Mena dict. quest. 21. in princ. ubi contendit collectas impositas personis pro rebus, sive quantitas aliquando sit major, sive minor, contra aliquorum sententiam nec esse munera mixta, & talia mixta munera à Republica Christiana penitus obsolevisse, & inusitata esse, ut latius per eum num. 3. & 5.

Tributa ergo t quæ in Regno Castellæ 25 inveniuntur, & omnia ac pleraque alia quæ ante dictis, & relatis nominibus significantur ad personalia, & realia seu patrimonii reducuntur.

Ex personalibus t tamen potissimum, & 29 antiquissimum inventum est illud quod communiter vocamus, la moneda forera, solvitur enim pro singulis capitibus, ut apud Romanos census capitis fuit constitutus, de quo, in leg. fin. ff. de censibus, & in leg. ult. Cod. de annonis.

Ita & eodem modo t in solutione istius 27 tributi, de la moneda forera, non habetur consideratio patrimonii, sed tantum capitis, præstatur enim in recognitionem Domini,

Domini, & juris Regalis, ut expressè colligitur, ex leg. 10. tit. 18. part. 3. ibi, *Non otrofi non es guito de la moneda por tal carta, fueras en vida de aquel Rey que le ha- ze aquel quitamiento, sino dize en ella que le quita por siempre. Ca moneda es pecho que to- ma el Rey en su tierra apardatamente en se- ñal de Señorio conoziado, & facit textus in leg. 1. & ferè per totum tit. 33. lib. 9. recopil. ibi: Por que la moneda forera se acostumbra pagar a nos en nuestros Reynos de siete en siete años en reconoziimiento del Señorio Real, se- gun que la siempre dieron y pagaron. Et ita observant Otalora dict. cap. 2. num. 8. Joannes Garcia de nobilitate glossa 7. num. 2. & gloss. 1. §. 1. num. 18. Flores de Mena dict. lib. 2. quæst. 21. num. 128. & ita observat Otalora de nobilit. 1. part. cap. 2. ibi: *T a mi parecer tambien cy se podria llamar, tributum capitis, la moneda forera que se paga a su Magestad y a los Reyes de Castilla de siete en siete años medio Real de cada caveza, ò casa. Non habita consideratione ad patrimonii substantiam, sicut in tributis patrimonialibus, sed ad capita, vel personas; quia datur in signum recognitionis Regalis tempore quo in Reges recipiuntur. Y asi la Reina Doña Maria mujer de Rey Don Sancho hijo del Rey Don Alonso el Sabio, le- gava por principal raçon, y causa para de- fender el Reyno a el Infante Don Fernando su hijo, que fue el que dizen murio empla- cado que el Infantes, Don Iuan y los otros Infantes tios de su hijo, y los Procuradores de los Reynos, avian reconoziado a su hijo por Rey, y en seña de reconoziimiento le avian pagado la moneda forera en las cortes de Val- ladolid. Lasarte de decima vendit. parte in prefatione, n. 15. Joannes Garcia de nobi- lit. gloss. 1. §. 1. n. 18. Aceved. in leg. 33. titu- lo 33. lib. 9. Recopil. Flores de Mena dict. lib. 2. var. quæst. 21. §. 3. num. 128.**

28 Unde ex hoc provenit, licèt quis exem- ptus † sit ex privilegio speciali Principis à tributis, non censetur ab hoc monetæ foreræ censu exemptus, ut expressè ca- vetur, in leg. 10. tit. 18. part. 2. ubi Gregor. Lopez, Joannes Garcia ubi suprà, Aceved. in dict. leg. 33. & nisi expressè dicitur, non censetur perpetua, Aceved. in leg. 2. num. 2. tit. 1. lib. 6. Recopil. & nullus ab hujus † 29 tributis præstatione excusatur, nec pro- pter atatem, nec sexum, cum debeat in signum recognitionis, ut in leg. atatem, ff. de censibus, nec præscriptione acquiri potest eius exemptio, etiam immemoriali, ut in leg. competit cum ibi notati, Cod. de præscript. 30. vel 40. appor. Franciscus Bal-

das in tract. de præscript. 2. part. princip. 2. quæst. 7. & facit textus in leg. 6. tit. 29. p. 3. & in leg. 2. tit. 15. lib. 4. Recopil. ibi: *Y asi mismo lo que las leyes dizen, que las cosas del Reyno no se puedan ganar por tiempo, se en- tienda de los Pechos, y tributos a nos debidos. ubi notat Aceved. n. 41*

Quod secus erit in aliis tributis, ut puta in el servicio Real, y extraordinario, & in Vectigalibus, nam talis † exemptio con- 30 fuetudine, vel præscriptione immemo- riali rectè poterit induci, ut notant suprà citati, præsertim Flores de Mena ubi suprà num. 132. in fine. Aviles in capitibus prætorum cap. 12. verbo Alcaualas. Lasarte de de- cima vendit. part. cap. 19. num. 6. & 7. & quomodo hæc præscriptio contra Regem possit induci, disputat satis utiliter Gortier- rez lib. 1. præct. quæst. 84. & quæst. 85. cum tribus sequentibus.

Verum ex privilegio † Principis rectè † poterit quis eximi ab hoc tributo monetæ foreræ, & alio quovis capitis censu, ut ex- pressè per varia jura firmat Burgos de Paz conf. 45. & 46.

Quinimò per viam nobilitatis † hanc † exemptionem præscriptione acquiri posse contendit etiam Flores de Mena ubi suprà num. 134. per textum in pragmat. Joannes Garcia gloss. 19. ubi suprà, Otalora in tract. de nobilit. part. 4. cap. 6. licèt contrarium postea observet Joannes Garcia gloss. 21. numero 75. quos pro resolutione videre poteris.

Tributi etiam † Capitis vim, & speciem † 33 continet tributum quod communiter vo- camus de la Martiniega, quod etiam ali- quibus in locis solet persolvi pro capite uniuscuiusque vicini, & contributio tan- tummodo sit duodecim marapetitorum, & vocatur vulgò, Martiniega; qui in die sancti Martini uniuscuiusque anni cedit solutio, ut docet Otalora dict. part. 1. cap. 2. num. 11.

Ex realibus vero vel patrimonialibus † 34 tributis potissimum est in Regno Castellæ illud quod communiter vocatur, servicio ordinario y extraordinario & alias pechos, y derechos Reales y concejales, y pedidos, ut in leg. 5. tit. 9. lib. 6. novæ Recopil. quod pro- sequuntur Otalora, Joannes Garcia, & Flores de Mena ubi suprà.

Tertiò constituo quod ad hæc tributa personis, & rebus indicenda, & distri- buenda, & pro eorum exactione facienda, & ne quid in fraudem patrimonii Regis fiat, & integrè ab omnibus tributa per- solvantur, solebant publicè nominari anti- quitus

quitus quidam † Censitores, qui personarum, & bonorum descriptionem faciebant, ut in leg. 2. §. post deinde, ff. de origine juris, leg. omne territorium, Cod. de censibus & censitoribus personarum. Cum singuli vicini, cives, aut municipes in sua tribu, centuria, vel dare nomina sua, uxorum, liberorum, libertorum, servorumque suorum, item cujusque ætatem, & quam urbis Regionem habitarent, profitebantur: bonorum verò prædia sua tam urbana quàm rustica, servorum pecudumque numerum, fundorum instrumenta, suppellectilem, pecuniæ denique quantitatem describebant ad hoc, ut pro cuiusque facultatibus tributorum imponeretur; quæ descriptio vulgò se llama, Padron, ³⁶ ò encavezamiento, ò tassacion de las haciendas para repartir el Pecho, & qui hanc † personarum, & bonorum descriptionem juratam fieri præcipiebant, Censitores, seu Censores appellabantur, teste Aulo Gellio lib. 4. cap. 20. qui quidem censibus etiam colligendis præerant, judicabant, & disponebant super his: adde quod prædia vendebant ob censum non solum, leg. formam §. illam leg. cum possessor. §. pro pecunia, ff. de censibus, & in leg. censere in ff. de verbor. signific. ubi Glossa docet, Accursius, & Lucas de Peña in Rubrica Cod. de censibus, & Censitoribus lib. 11. Lucius Feneftella in tract. de Magistratibus cap. 17. Petrus Gregor. sintag. jur. lib. 47. cap. 16. per tot. præcipuè num. 28. qui etiam puniebant Provinciales si in census adæquatione, & solutione fraudem committebant. leg. 2. cum duobus seqq. ibi: Estos eran como si oy se diera comision a algunos para que fuesen luezes del Pecho Real, ò alcavala, y otro tributo para hacer tassar las haciendas de los pechos que los deben, para que acada uno se reparta conforme a su hacienda por sus padrones, y que se cobre de ellos lo qual todo junto oy no haze una persona ni dos sino que unos tassan y otros repartan, y otros cobren; y en esto ay diversas costumbres en diversos puebls, ut infra dicemus.

Erant etiam olim † Peræquatores eidem ferè ministerio & muneri inservientes, qui homines, & territoria peræquabant, bona existimando, taxando, & emendando, ut relevarentur prædia, & bona quibus onus tributi gravius impositum erat, & ut gravarentur ea quæ levius erant existimata ut æqua, & iusta fieret census impositio, & solutio ut notant glossa, & alii in dict. Rubric. Cod. de censibus, & censitoribus, & peræquatoribus.

Differebant autem Peræquatores † à ³⁸ Censitoribus de quibus supra, in eo quod Peræquatores jussu Censitorum suum munus exequiebantur, dict. leg. formam, §. illa, ff. de censibus, ubi glossa verbo censitor, qui etiam Discursores appellabantur, ut in leg. peræquatores ac discursores, dict. tit. Cod. de censibus, & censitoribus, & in nostra Hispania Peræquatores tributorum, vel eos quos communiter dicimus Repartidores, sentit Joannes Garcia de nobilitate gloss. 5. num. 10.

Tandem & huic incumbabant alii Rei-publicæ officiales Inspectores † nominati, ³⁹ qui per Censitores mittebantur ad inspicienda Provincialium prædia, an scilicet recte, & justè essent adæquata, æstimata, & taxata à Peræquatoribus, ut in dict. leg. peræquatores, leg. sancimus 6. Cod. de advocatis diversorum judiciorum leg. qui gravatos Cod. eodem; de cujus textus intellectu & praxi infra agendum est. Notat Licenciatus Garcia Toletanus in lucerna juris super dictum tit. de censibus & censitoribus, ubi ait: que estos oy se pueden llamar vehedores de la tasa de las haciendas, y repartimientos del pecho, alcavala, ò encavezada, ò otro tributo Real para desagraviar a los que en esto o estubieren. Quibus sic constitutis & prælibatis adinstar prædictorum officialium etiam in Regno Hispaniæ præcipuè Castellæ sunt quidam ministri publici ⁴⁰ deputati, † qui vulgò Empadronadores vocantur, de quibus est noster sermo, & potissimum hujus capituli thema; quos in uno quoque oppido, & simul Collectorem tributorum † per judices, consilium, ⁴¹ aut Decuriones nominari debere, & formam nominationis cum obligatione juramenti & ministerii impartiendi constituit, lex 8. tit. 33. lib. 9. Recopil. ibi: Mandamos por que los maestros arrendadores sepan quales son las personas que han de pagar la moneda. Mandamos a los Alcaldes, y Alguaciles, Regidores Jurados de los Concejos do se ha de cojer la dicha moneda, sean obligados de poner un Empadronador en cada collacion, y un Cojedor que la coja, y que sean vicos, y abonados, los quales tomen juramento en forma, que bien y fielmente haran los dichos Padrones, y cojeran los maravedes de ellos, los quales dichos Empadronador y Cojedor sean obligados los dichos Concejos a dar dentro de tercero dia despues que fueren requeridos por los dichos arrendadores, y sino los dieren en pena de sureveldia, les paguen ducientos mar. y pierdan los officios, por aquel año, y que los dichos arrendadores pueda tomar en cada

Villa, ò lugar un Empadronador, y Cojedor que sean vecinos y abonados, y que juren en la manera que dicha es, y que los dichos Concejos y Justicias compelan los que así nombraren, que aceten y usen de los dichos officios sola dicha pena, y que dentro de seis dias el dia que fuere puestos los Empadronadores hasta sei dias primeros siguientes sean tenidos atender hechos los dichos padrones y entregados a los dichos Cojedores so pena de los dichos cienos mar. para los dichos arrendadores, y que los dichos Cojedores coja luego los maravedis de los dichos Padrones y los den cojidos hasta veinte y dos dias primeros siguientes a los dichos arrendadores, ò Receptor, y sino los dieren al dicho plazo, que sea presso el tal Cojedor en poder del recaudador, y entre tanto le vendan sus bienes, muebles y raices segun que por maravedis de nuestros havery no solo reciva en excepcion alguna salvo paga, ò quita que muestre dentro de tercero ò nuebe dias segun fueren los bienes muebles, ò raices que se ubieren de vender, y sean pagados los dichos arrendadores, ò recaudadores y si el tal Cojedor no fuere abonado, el Concejo ò collación que lo passiere pague lo que el fuere alcázado y para ello les sean vendidos sus bienes muebles y raices los muebles al tercero dia, lo rayzes a nuebe dias sin que aya otro plazo, ni delacion alguna. Y mandamos a los dichos oficiales que si alguno fuere revelde en pagar que ayuden al dicho Cojedor, a que sea luego pagado, sino ellos sean obligados a los pagar con las costas, y el doblo, y mandamos que ninguno de dichos Concejos deje de dar los dichos Empadronadores y Cojedores; por que digan que esten en uso y costumbre de los no dar ni nombrar, ca nuestra voluntad es que ninguna Ciudad, Villa, ò lugar, ni población se excusen por Carta, ni por Privilegios que tengan en esta razón por uso ni costumbre, ni por otra razón alguna so la dicha pena de los cientos maravedis, docet Flores de Mena dict. q. 21. §. 3. n. 106.

Isti ergo Censitores, vulgò, Empadronadores postquam legitimè nominati sunt secundum formam dictæ legis Regiæ debent facere ⁴¹ et æstimum, descriptionem, seu matriculam vulgò Padron ad impartienda vicinis tributa nempe, el servicio Real, moneda forera, & alia jura redditualia, que Principi, vel Concilio solent solvi, ut in leg. 1. cod. de exactoribus, lib. 10. ubi notat Joannes de Platea, & in leg. 23. tit. 88. part. 3. ubi Gregor. Lopez verbo, ⁴³ Tal padron, qui æstimus debet esse solemniss, authenticus & publicus, ut concordat Joannes Garcia ubi suprà leg. gloss. 4.

num. 31. versic. assumimus nunc quartum, & talis descriptio si sive matricula vel particio debet postquam facta fuerit, approbari ⁴⁴ à Judice, & Decurionibus; sit Festas, in tract. de æstimo, & collectis part. 2. cap. 1. per totam, cujus formam, & modum in partiendo tributo capitis monetæ nempe foreræ tradit, lex. 10. tit. 33. lib. 9. Recopil. ibi: Tenemos por bien que los Empadronadores hazedores de los padrones de la dicha moneda, empadronen por calle ahita a todos y qualesquier personas que hubiere en el lugar y colacion do fuere, Empadronador nombrado por nombre al hijo dalgo por hidalgo y al clerigo por Clerigo, y al Pechero por Pechero, y al concioso por cierto, y quien no tubiere concia que de pongar por no Concioso; y si por ventura el Empadronador encubriese alguna cosa de lo que dicho es, mandamus que las personas que así no fueren Empadronados y encubiertos, que pechen su pecho sencillo, aviendo contra y derecho por las pagas, y el Empadronador que le no empadronare que peche al nuestro arrendador todo lo que de esta gissa encubriere con el doblo.

Quod quidem tributum etsi personale sit, & capitis, & in cognitionem Domini inventum, ut suprà diximus; id tamen qui pauper est, persolvere non tenetur, ut docet Festas, dict. tract. de æstimo, & collectis, part. 4. cap. 2. num. 6. Aviles 19. in capitibus Pretorum cap. 33. verbo Pobres n. 4. Avendan. in 2. p. Pretorum cap. 33. n. 33. quod innuunt aperte lex. tit. 33. leg. 10. & II. tit. 18. lib. 9. Recop. ubi dicitur quod Censitor, vel Peræquator vulgò el Empadronador, & in descriptione vel matricula scilicet, en el padron de la moneda forera. scribit debitorem cum bonis, & quod non occultet bona, & quod habeat mobilia, & immobilia, quod superfluum esset, & impertinens statutum pro capite, vel persona qualibet esset soluturus, ut concludit Flores de Mena ubi suprà n. 129. ubi ait quod Pauper in proposito dicitur ille qui ostiatim victum quærit, vel qui dictum laborat & non habet bona mobilia, vel immobilia per textum in leg. 4. tit. 14. nova recopil. si enim aliqua bona haberet etiam si sint parvi valoris persolvere debet ex Festario ubi suprà n. 60. & ex Roland. à Valle conf. 66. lib. 1.

Unde specialiter statutum est quod talis Censitor, Peræquator vulgò Empadronador neminem scribat si in dubio statu ⁴⁵ pauperis vel habentis bona unde solvat, sed cum distinctione, leg. 10. dict. tit. 33. lib. 9. ibi: Mandamos que los Compadronadores

dores sien los Padrones que dieren a los Cojedores para los cojer, y pusieren algunas personas por dudosas, y dixeren que no savē quien son, ni les saven quantia tenemos por bien; que si fuere probado con dos testigos de buena fama del dicho concejo o colacio, que la dicha persona que así passó por dudosa y no conciosa, avia en el dicho tiempo que el dicho padron fue hecho, bienes, raices o ganados, o otros bienes muebles que publicamente parezian ser suyos, que el tal empadronador, o empadronadores que por los que así parecieren dudosos, que paguen la pena bien así como si las encubriessen; ca manifestamente parece el engaño, pues alego ignorancia de la cosas publicas, y si de esta gisa no se probare, que el dicho empadronador no caiga en pena alguna, pero si el arrendador entendiere que no lo puede probar, y lo quisiere dejar en juramento del empadronador, y el dicho empadronador hiciere juramento en forma, debida que al tiempo que hizo el dicho padron, no savia ni supo de bienes algunos de la persona que puso por no concioso, que no sea tenido a pena alguna.

47 Sed in aliis tributis, nempe t en el servicio ordinario y extraordinario, pecho que se paga de los bienes, & attenda consideratione ipsorum ad faciendam descriptionem, vel impartitionem vulgò Padron, forma legis 4. tit. 14. lib. 6. Recopil. servanda est, quæ omnino est videnda, & attendenda, & ad æstimum faciendum debet citari Syndicus, vel Procurator oppidi, ut tradit Festas ubi suprà, & cum eo Flores de Mena num. 107.

48 Et ad talem æstimum faciendum t tenentur possessores manifestare bona sub fide juramenti, & debet fieri de omnibus bonis, ut colligitur ex leg. formulam §. 1. cum sequentibus, ff. de censibus, Nevicanis consil. 67. num. 10. Menoch. consil. 75. eodem num. 10 lib. 1. Rolandus dicto consilio 66. & Festas ubi suprà Licet in aliquibus locis consuetudine obtentum est, quod non fiat æstimum, sed Censitores vel Peræquatores ad bonum oculum, ut vulgò jaetatur, arbitarii distribuunt, & facultates ac bona æstimant: quæ consuetudo servanda est, ut cum Burt. & Festas tradit Flores de Mena ubi suprà num. 108. in fine.

Regulatur autem in æstimo t particio debet fieri per æs, & libram, quod vulgò dicitur, Por millares leg. 20. tit. 32. part. 3. ubi: entonces deben los moradores de aquel lugar Pechar comunamente cada uno por lo que huviere, ubi Gregor. Lopez glossa verbo por lo que huviere. Aviles in capitibus Pratorum cap. 34. verbo alivien. Avendan. dict.

cap. 14. n. 2. Acevedus in leg. 3. dict. tit. 14. num. 1. & 2. Flores ubi suprà num. 109. omnino videndus, qui hoc ampliat, & limitat.

Sed præcipuè limitatio oritur, ut prædicta solutio non procedat, quoties in modo collectandi specialis sit consuetudo; vel ex impartitione per æs & libram possit resultare inæqualitas, aut quod jus in præjudicium incolarum, ut rectè considerat, lex 3. dict. tit. 14 lib. 6. novæ Recopil. quæ sanè in proposito est attendenda, & litera ejus sic se habet: Por quanto nos ha sido hecha relacion que en muchas Ciudades, Villas, y lugares de estos Reynos los buenos pecheros pagan los servicios que nos son otorgados por cañamas y pecherias, y no por la hacienda que cada uno tiene, y que cada cañama está tasada en unas partes a veinte mil mar. y en otras a treinta, y quarenta, y a mas y a menos que en otras partes se pagan por cavezas; y desta manera pagan tanto los pobres como los ricos, y que en otras partes se pagá por haciendas; y así los que tienen cantidad de hacienda pagan tanta parte de los dichos servicios que no lo pueden sufrir, y en poco tiempo podran empobrecer, y nos ha sido suplicado lo mandásemos remediar. Por ende a nos place de lo así hacer, y por remedio de ello mandamos que en cada Ciudad o Villa de estos Reynos que fuere Caveza de Jurisdiccion, o jurisdiccion por sí, donde hubiere, o se pretendiere haver alguna duda, o debate cerca de lo que dicho es o de alguna cosa de ello, se junten las Justicias y Regimiento, y llamen al Procurador del comun y a sus buenas personas de los buenos hombres pecheros dos de los mas ricos, y dos de los medianos, y dos de los menores, y si la tal Ciudad o Villa tubiere tierra, llamen los Procuradores, o seis meros de la tierra y otras seis personas de los dichos tres estados y todo juntamente vean, y averiguen de que forma y manera se han echado, y repartido y pagado hasta aqui, y se hechan y reparten y pagan al presente en la tal Villa y su tierra los maravedis que a los dichos buenos hombres Pecheros han cavido; y les han sido echados, y repartidos para la paga de los servicios que se han otorgado en estos nuestros Reynos, y para las otras cosas que se han ofrecido, y si se reparten por cañamas, o pecherias o por haciendas, o por cavezas, y de que manera, y en que cantidad está tasada cada cañama, y pecheria, y si de la manera y forma como se reparten y pasan los dichos tributos se agravan algunos de los estados de los dichos Pecheros, y alli todos juntamente comuniquen, y consieran, y platiqñe que forma y manera es la que

que de aqui adelante se debe y puede tener, echar, y repartir, y pagar los dichos servicios y derramas, y si hubieren de pagar por cañamas, o pecherias, de que cantidad, o numero sera cada cañama, y pecheria, y de que manera se han de tassar las dichas haciendas para poner quantia a las dichas cañamas de forma que todo ello se haga bien, y juntamente para que cessen los dichos pleitos, y debates y siendo todos conformes de un acuerdo y parecer lo embien ante los de nuestro Concejo, para que se cõfirme, o emmiende, y sino se pudieren conformar, embien los votos, y pareceres de la dicha Iusticia y Rejidores, & Procuradores y personas, y de cada uno de ellos por si, y particularmente con los motivos que tienen; para que todo ello visto se provea en ello como con venga, al servicio de Dios y al nuestro, y al bien, y sosiego de los dichos hombres buenos, y para que esto se haga, assi mandamos que se den y despachen nuestras cartas en forma. Et ut inspiciatur quod fieri solitum est, semper recurritur ad æstimum antiquum, ut in leg. incola, ff. ad municipal. ubi notanter Bald. in leg. 1. §. quibus, ff. quod cuiusque univers. nomine, Aceved. in dicta leg. 3. dict. tit. 14. n. 4.

50 Qui autem immunes sint † ab istis tributis, & excusentur ab aliis collectis, non est nostri instituti referre; pro quibus videndæ sunt leges, dict. tit. 14. & de eis agunt Acevedo, Flores, & alii ubi suprà, Otalora & Joannes Garcia in suis tractat. de nobilitate.

51 Si autem Peræquatores † isti, Descriptores, vulgò Empadronadores inæqualem partitionem, aut descriptionem quod tributum in bonis, vel persona fecerint, poterit utique gravatus duplici remedio uti, ut in leg. qui gravatos, Cod. de censibus, & censitoribus, lib. 6. de appellatione querela; quod ad longum profequitur eleganter, & copiosè Ioannes Garcia dicta gloss. 5. n. 11. & 17. Avendan. dict. cap. 14. Prætorum, num. 36. lib. 2. eleganter Bobadill. lib. 5. politicorum cap. 5. num. 35. ibi: Però si no pudiere ser tan al justo el repartimiento, y si agravieren las partes de el, como suelen, pueden hacerlo dentro de un año, aunque se passe el quinto dia para apelar, y si es memor o absente el que se agravia, debe ser oydo aunque se a pasado el año, el correjidor con asistencia de los mismos repartidores, sin causar nuevo proceso, ha de desagraviar y hacer justicia a los que estan muy cargados; y los repartidores no pueden sin el mudar ni alterar en cosa alguna el primero repartimiento: y lo que se determinar sobre la dicha revista, se

ha de executar sin embargo reclamacion, o apelacion: ubi docent intra quod tempus debeat uri quis utroque remedio. Ægidius Thomar. in tract. de Collectis, §. renta, proxima discursione num. 36. etiam si æstimatione bonorum facta, onus imponatur, & gravamen fiat, debeat statim auferri, vel expectabitur alia descriptio, tradit Geraldus singular. 10. & utrum revisione facta, possit iterum peti, ut revideatur descriptio, nempè el padron, tradit Lafarte dec ma vendit. part. cap. 18. num. 91. & de hac æstimatione bonorum facienda plura tradit Roland. num. dict. consil. 6. num. 5. 2. & quomodo proceditur ubi non adest æqualitas, vel populi sunt sine vicinis, decidit textus in leg. 4. & 5. tit. 9. lib. 7. Recopil. ubi Acevedo. Et quid si bona posita in æstimo crescant, ultra æstimationem in ea factam, an impartitio tributi debeat augeri, vel minui, disputat Ægidius ubi suprà num. 7. Flores de Mena ubi suprà num. 169. ubi ait quod in hoc Regno usu receptum est quod de biennio in biennium, aut de triennio in triennium revideretur æstimum, & ob novum accidens corrigitur, & emendatur, & ibi allegat, dict. leg. 4. & 5. dict. tit. 14. lib. 6. Recopil. Aceved. in dict. leg. 3. eadem. tit. numero. 23.

Istud autem æstimum † vulgò Padron, licet publicum, & authenticum, non probat nec dominium, nec possessionem bonorum, ut in leg. si pater ubi DD. Cod. de rei vindicat. Felinus in cap. cum causa n. 2. de probationibus, Aymon. Craveta de antiquitate temporum §. quanto limitatus n. 71. part. 1. Parisius conf. 104. num. 169. Philipus Corneus conf. 304. lib. 1. Geronimus de Monte in tractatu de finibus regundis, cap. 64. quod procedit contra tertium, secus verò quando in personas in illo æstimo comprehensas, ut notant suprà relati.

Verum quando æstimum produciunt una cum solutione census, & collectarum, tunc rectè probat locum, vel villam solventem censum vel collectas, esse de dominio illius loci cui solutio fit, docet Alexander conf. 35. viso processu, num. 4. vol. 4. ubi allegat textum in Authentico quibus modis naturales efficiantur legitimi, §. si quis igitur ex qualibet, ubi glossa in versicula persolvatur, & Bald. in leg. 3. Cod. de natural. liberis, Geronimus de Monte suprà num. 4. Josephus Mascard conc. 274. vol. 1. de probat ubi ait quod licet regulariter æstimum non probet, attamen non

leve nec mediocre probationis signum & argumentum est bona in illo descripta illius esse cuius est æstimum, vel liber Castrati. Prosequitur latè Mandelus Albenfis *consil.* 34. *num.* 11. & 12. præsertim si talis liber æstimus inveniatur penes egregias personas, & illustres; Barbatia *conf.* 6. *lib.* 9. *num.* 2. vel in archivo publico sit collocatus: Bartol. *in leg. jura Cod. de agro deserto lib.* 11. quod prosequitur Mascard. ubi *supra* & *in conclusione* 664. *vol.* 2. qui per librum æstimus qualitatem bonorum ad hoc ut sensuatur tributaria vel libera, probari affirmat his verbis: *illud postremo consequitur, Codicem æstimus bona in illo præscriptura, oneribus obnoxia esse probare inter easdem personas ejusdem territorii, si auctoritate publica confectus sit, servatusque à publicis personis, secus si alieni sint territorii, ita confirmant Nicolaus, & Baldus in leg. pro in principio Cod. de probationibus accedit Alexander, in authentico si quis in aliquo fallentia 6. num. 6. Cod. de edendo, ut & respondit Romanus conf. 105. visothemate in fine, quod etiam observavit Joannes Andreas in additionibus spec. in tit. de instrumen. ed. et edict. §. nunc. dicendum in dictione magna versicul. quintum supputatum; ad quod hoc aliaque multa cumulantur à Socino Seniore in *consil.* 187. col. 6. versic. sed præmissa *vol.* 2. quod idem videtur sensisse consulendo Abbas in *consil.* 34. quamvis eruditio, *num.* 11. cum sequentibus, ut etiam idem Festusius comprobat ubi *supra* *num.* 66. versic. postremo quæritur cum seqq.*

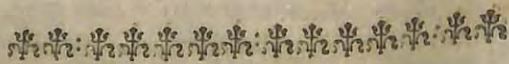
Sed quod ad statum descripti & positi in æstimo publico inter plebeios, cum impartitione tributi vel census, vel cum nota marginali quæ solet ibi apponi nempe P. quod idem est que Pago: vel inter nobiles aut exemptos à tributis impartendis, utrum tale æstimum, nempe Padron probet præsumptivè, & constituat quem in possessione illius status eorum inter quos descriptus reperitur, disputat omnino videndus Otalora de nobilitate 3. *part. cap.* 4. copiosè & summa cum distinctione Joannes Garcia qui Otaloram carpit ubi *supra* glossa 4. per totam, quos in proposito videre poteris.

Illud autem advertas velim quod adeo publicum & necessarium est commuiter reputatum fuit horum Censitorum, nempe Empadronadores, officium, quod nullus ab eo excusari potest: circa quod notabilis est, *lex* 21. *tit.* 14. *lib.* 6. *Recopil.* ibi: Por

que las muchas cartas de franquezas y excepciones que los Reyes nuestros proxenitores y despues nos avemos dado a muchos Pecheros de nuestros Reynos para que no sean empadronados ni cojedores, ni tutores, ni guardadores de Guernanos redundan en nuestro de servicio y en daño de los otros pecheros donde los tales exemptos viven; por ende nos revocamos todas las dichas cartas de franquezas que todos los dichos nuestros proxenitores, y nos ayamos dado a qualesquier personas sobre la dicha razon, aunque contengan qualesquier clausulas derogatorias y otras firmezas, y quereamos que no gozen de ellas salvo aquellas que los derechos y Reyes de nuestros Reynos, excusan de las tales cargas, y officios, y que de aqui adelante no daremos, ni libraremos tales cartas; y si las dieremos, que no valan asi como aquellas que son dadas en daños de muchos, y contra el bien publico de nuestros Reynos, como quiera que contengan qualesquier clausulas derogatorias, o firmezas..

Tandem etiam in Regno mittuntur 56 Discursores à Præstantissimo Rege nostro, ut querelantibus de injusta, vel inæquali partitione, justitiam exhibeant de quibus loquitur *lex* 28. *tit.* 13. *lib.* 8. *Recopil.* & plures quæ inveniuntur, *sub dict.* *tit.* 14. *lib.* 6. sed de his nihil ad nostrum propositum spectat.

Descriptiones autem vicinorum 57 gò Padrones debent in libro Concilii cuiuslibet oppidi scribi perejus tabellionem, non verò per alium, ut *in leg.* 26. *tit.* 25. *lib.* 4. *recopil.* Cujus legis decisio in proposito notabilis est, & admodum observatione digna, ex rationibus in ea adductis, que sic se habet: *Otro si mandamos que los Scrivanos de los Concejos.*

CAPUT XXI.

De publicis Mensoribus agrorum, navium, & aliarum similium rerum, & Architectis publicis, vulgò Alarifes.

SUMMARIUM.

- 1 Agrimensorum officium publicum & ad plura utile & necessarium est.
- 2 Mensura inventio antiquissima est.
- 3 Mumam Pompillium mensura inventio afferentes Autores refelluntur.
- 4 Mensu-

- 4 *Mensura ministri speciales quare & quando fuerint designati.*
- 5 *Mensores agrorum nullam habent jurisdictionem, & sunt diversi à iudicibus & Arbitris terminorum & finium, sed eis tantum ad sunt quasi testes ad questionem dirimendam.*
- 6 *Agrimensor non eligitur, ut probetur per illum possessio seu dominium agri; sed quando probata jam possessione, ignoratur quantum quisque possideat, tum adhibetur ad declarandos terminos.*
- 7 *Agrimensor tenetur jurare presentibus partibus de bene & eleganter officio exercendo & mensurando.*
- 8 *Agrimensores non debent jurare quod precise dicturi sint veritatem, sed secundum iudicium suum.*
- 9 *Agrimensor qui in principio suae nominationis ad officium publice iuravit, an & quomodo teneatur jurare dum de consensu partium electus est.*
- 10 *Mensuram, ut faciat Agrimensor, debent citari partes & eis assignari certus dies; & si citate partes non vadent ad locum mensurandum, poterit ipse mensuram facere.*
- 11 *Mensura agrorum frequenter fit utriusque partis impensa, etiamsi una pars non solum non expetierit Mensorem, sed etiam expresse contradixerit nominari.*
- 12 *Mensurarum varia genera assignantur.*
- 13 *Stadium quot passus contineat.*
- 14 *Pes genus mensura quot palmos & digitos habeat.*
- 15 *Palmus quot contineat digitos, & doctus palmos.*
- 16 *Mensura, ut aptius significetur, & renuntiatio facta per Agrimensorem à iudice percipi & intelligi possit, quadam advertuntur circa denominationem partium fundi.*
- 17 *Mensura ordinata ad palmos & cannas seu alias, quomodo sit facienda.*
- 18 *Mensura qua fit ex dispositionibus legis, vel hominis conventionem, an debeat fieri per terram recto tramite; vel per terram secundum vias frequentatas, an per aera recto tramite.*
- 19 *Mensura altitudinis qualiter consideretur & facienda sit.*
- 20 *Fugerum seu fundorum mensura debet fieri secundum formam & modum delineationem & computationem loci ubi praedia sunt sita, etiamsi in alio loco celebrata sit venditio praediorum ad mensuram & n. 21.*
- 22 *Venditio quando ad mensuram facta est, intra quod tempus mensura iudicio quis necessario uti debeat, & numero 23.*
- 24 *Mensura quando censeatur adjecta demonstrationis causa, itaut si excedat eam praedium venditum vel legatum, adhuc debeatur? Et quando videatur venditum ad corpus & non ad mensuram remissivè.*
- 25 *Mensura facta, si Mensor quid falsi in renuntiatione asseruerit & in fraudem alicujus partis quidquam affirmaverit, si aliqua ex partibus se dicat gravatam, debet iterum ager mensurari.*
- 26 *Computationes factae aliquos errores continentes debent iterum videri.*
- 27 *Agrimensoris ad declarationem, licet iudex multum respicere debeat, non tamen tenetur precise eam sequi, & secundum eam iudicare; quin potius eam potest respicere & revocare.*
- 28 *Agrimensor qui falsam relationem ex dolo fecerit, tenetur ad interesse erga partem gravatam, qua quidem poterit contra illum petere.*
- 29 *Relationem falsam quando dicatur dolo fieri ab Agrimensore.*
- 30 *Dolus in falsa relatione Agrimensoris colligitur ex qualitate facti.*
- 31 *Actio in factum competit ad interesse contra Agrimensorem, qui falsam relationem dolose fecerit.*
- 32 *Actio in factum contra Agrimensorem qui dolose falso denunciavit, non datur nisi in subsidium, & Adversario cum quo litigatur non valente solvere.*
- 33 *Agrimensorem quis nominare debeat.*
- 34 *Architecti seu Mensores operum, vulgo Alifes, quinam sint, remissivè.*
- 35 *Mensores navium ad quid instituti sint.*
- 36 *Mensorum vasorum vini officium ad quid utile & necessarium sit.*
- 37 *Mensores frumentarii etiam jure instituti sunt.*
- 38 *Mensores omnes tenentur semper uti mensuris publicis, qua in unaquaque civitate, villa aut oppido debent esse.*
- 39 *Mensuris falsis & ponderibus utentes, vel eas mutantes, aut quocummodo defraudantes, quibus poenis sint obnoxii, remissivè.*

40 *Mensura si immunitate aut quomodocunque defraudata inveniantur, debet eas iudex frangere.*

AGRIMENSORUM † officium & publicum, & ad plura summè utile, & necessarium decidit apertè, *lex Regia 8. tit. 7. part. 7. ibi: Medidores han menester a las vegadas los homes para medir las donaciones que les dan los Reyes ò para partir los montes, è los terminos, è las heredades que han los unos cerca de los otros para conozer cada uno su parte ò aun en las compras, è en las vendidas que hacen los unos con los otros, e para saver cada uno quanto es lo que compra, ò lo que vende, de quibus agit totus titulus si mensor falsum modum dum dixerit.*

Et cum mensura quælibet à natura originem trahere videatur ex Divo Thoma lib. 2. de regimine Principum cap. 4. omnia enim disposuit Deus optimus maximus in pondere, & mensura, ut habetur sapientie cap. 11. docet Gregorius Lopez in l. 7. di. tit. 7. part. 7. in glossa, verbo medidas ò varas ò pesos, Marienço in leg. 1. tit. 13. glossa 1. num. 4. in fin. lib. 5. recopill. non miror ita antiquam † mensuræ inventionem, quod secundum Josephum lib. 1. de antiquitatibus, Pinedam in Monarchia lib. 1. cap. 12. Cain primò Adæ filio tribuatur licet divus Isidorus relatus à Gregorio Lopez ubi proximè Moyfi hanc inventionem applicet, qui affert illud Levitici cap. 18. ibi: nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere & mensura, statera iusta, & æqua sint pondera, justus modus æquisque sextarius. Unde apertè, ut aiunt Maite errarunt Fasius in tit. de regimine juris, in versiculo latas Dionis. Halicar. lib. 2. antiquitatum Romanarum, Simancas de Republ. lib. 8. cap. 21. Guardiola de nobilit. cap. 3. Orosc. in leg. ex hoc jure, num. 26. ff. de iustitia & jure, qui Numan † Pompilius mensuræ, & divisionis terminorum & agrorum primum inventorem affirmantè Vassio tamen isti: erroris est improprio, & facilis excussio si intelligas ex Romanis primum non ex aliis: Numa enim Pompilius plurimum studiis, & quieti fuit deditus, & ab ea in Regiam celsitudinem evehctus, & tenitens adductus, qui per 43. annos regnans sapientissimas, & politicas tam sacerdotibus, quam virginibus Vestalibus, & populo tradidit leges, ut refert Pineda ubi supra lib. 4. cap. 10.

Sed & postea procedentibus temporibus non solum mensuræ utilitas nota fuit, & semper feliciter continuata, verum ad faciliorem expeditionem, & ejus executionem, quidam speciales † ministri fuerunt etiam assignati, & ultra alios qui agrorum, & confinium dirimerent quæstionem, & hujus rei causam, vel præsentis facerent agros metiri, vel ad id mitterent Mensores, quod utique non solum insinuat, sed aperte probat textus in leg. de modo 7. ff. de fin. regund. verbo de modo etiam agrorum arbitri dantur, & in leg. si irruptione 8. verbo minorque per mensorem declarari jubet, & in § ad officium ejusdem legis, ff. illo tit. verbo ad officium judicis de finibus cognoscentis pertinet, & mensores mittere, & per eos dirimere ipsum finium regundorum quæstionem, ut æquum est, & sic ita res exizat oculis etiam suis subjectis locis, & in leg. 3. cap. fin. Regund. verbo & tunc agrimensor ire precipiatur ad loca, ut patefacta veritate hujusmodi litigium terminetur, quod si altera pars ne hujusmodi quæstio terminetur, se subtraxerit, nihilominus agrimensor ipsis locis iussione Reëtoris Provincia una cum observante parte hoc ipsum faciens pervenit, Terentius, Heauton. vicini n stri hic ambigunt de finibus, me cepere arbitrum & Cicero lib. 1. de offic. verbo nec noster quidam probandus si verum est. Fabium Labeonem, seu quem alium, nihil enim præter auditum habeo arbitrum. Nolanus, & Neapolitanus de finibus à senatu datis, & lib. 1. de legibus, nec Manilia lege singuli sed ex 12. tres arbit. fines rogamus, & in Top. si in urbe de finibus controversia est, quia fines agrorum magis esse videntur quam urbis finibus regendis, arbitrum adigere non possis, ubi B. c. arbitros finium esse ait qui finalia litigia discernunt, ut cum est orta de finibus contentio, eorum dirimatur arbitrio; Sueton. etiam in Orhon. cap. 4. quidam (ait) de parte finium cum vicino litigantur, adhibitus arbitrer totum agrum dirimit, Unde elegantes Tertulianus in lib. de pallio, an rem finium arbitrum (dixit) qui agros determinat, observat Petr. Gregor lib. 5. sintagm. jur. p. 1. cap. 5. verbo de modo agrorum arbitri dantur à Judice, & contententibus, & mensor adhibetur, Cujacius lib. 5. observationum, cap. 21. Hieronymus de monte in locis statim referendis.

Iaque, ut vides ex supradictis Mensores agrorum nullam † Jurisdictionem habent, & omnino diversi sunt à iudicibus, & terminorum, seu finium arbitris, sed eis ad dirimendam quæstionem intersunt quasi testes,

testes, & docet Paulus Parisius *conf. 4. num. 7. vol. 4. & conf. 104. num. 28. vol. 1.* Hieronymus de Monte de finibus regundor. *cap. 31. num. 4.*

6 Quinimò nec ad Agrimensoris electionem est deveniendum, ut per illum possessio, seu dominium agri probetur, sed quando jam possessio, vel dominium stat probatum: & ignoratur quantum quisque possideat, & cum termini declarentur, ut tradit Carolus Ruinus *conf. 124. num. 3. vol. 5. ubi allegat textum in leg. 3. Cod. fin. regund. & in dicta leg. si irruptione, §. ad officium*, sequitur Hieronymus de Monte, ut proxime *cap. 32. numero 7. in fine.*

7 Jurare autem debet Agrimensor partibus presentibus, de bene, & eleganter exercendo officio, & mensurando, ut per Angelum in §. *quedam actiones num. 12. & Jason. num. 77. cum duobus sequentibus*, qui allegat Bald & Salicet. *leg. hereditati, §. his illud. Cod. de secund. nupt. Felinus eleganter & copiose in cap. quia indicante de presumpt. num. 1. & quod dicent verita-*

8 tem non præcisè, sed secundum iudicium suum, nec subeant anceps perjurium (ut Felini verbis utar) ubi adducit ad propositum textus in *leg. 1. ff. de ventre inspicendo, verbo renuntiavit prægnantem videri*, Joann. Andreas, & Abb. in *cap. fraternitatis post glossa secund. de frigid. & malefic. qui aiunt quod periti in arte solum jurant de credulitate Bart. in premio, Bad. in dicta leg. 1. & Salicetus in leg. comparationes Cod. de fide instrument. nisi super re certa deponerent, quia tunc debent jurare ita esse: Felinus ubi proxime, Decius *conf. 489. num. 12. & in specie juramenti præstandi ab Agrimensore Butr. conf. 65. num. 1.**

9 Sed in Agrimensoribus de partium consensu electis non esse necessarium huiusmodi iuramentum contendit Felinus, & Bartol. in *leg. Theopont. propè medium, ff. de dote, part. leg. quem sequitur Butrius in cap. veniens in principio col. 2. de testibus*, præsertim quando in principio nominationis ad officium Agrimensor publicè juravit, quia tunc in singulis relationibus, seu renunciationibus jurare minimè tenetur: Nicolaus de Neapolis in *tit. leg. 1. ff. de ventre inspicendo*, & Bartol. in *dicto §. his illud, collat. 2.* & communiter notatur in *cap. proposuisti de probationibus*. Vel verius existimo quod in omni casu Agrimensores jurare debent, non tamen in presentia partis quando ex communi voto, & as-

sensu fuerunt electi, ut tradit Hieronymus de Monte ubi *suprà num. 2. ubi reddit rationem latissimè de quolibet æstimatori rei, aut bonorum à iudice vel à partibus nominato quod jurare debeat, & quomodo Juramentum præstet, agit Joannes Garcia de expensis 24. num. 18. & 19. & ego dixi in tractatu de Pascuis, & jure pascendi cap. 15. n. 24. & sequente.*

Ad faciendum tamen mensuram citari debent partes, & eis assignari certus dies, & hora, ut in *leg. 3. Cod. fin. regund. & leg. generaliter, §. penult. Cod. de jur. jurando*, quod si partes citatæ non vadant ad locum mensurandum, poterit Agrimensor mensuram facere, Abb. in *dict. cap. quia indicante num. 6. & per se vel per nuntium, vel per Epistolam Judici renuntiare, & de citatione necessariò partibus facienda, ut de jure suo docere valeant, vel Agrimensorem (si expedierit & velint) possint recusare, videndus est Bartol. in dicta leg. Theopontus num. 11. & in leg. qui bona §. huic stipulationi, num. 2. ff. de damno infecto, quem refert, & sequitur Hieronymus de monte ubi *suprà cap. 31. num. 1. Gregor. Lopez in dict. leg. 8. gloss. 1. verbo Medidores Escobar. de ratiociniis cap. 32. n. 31. Felinus, & alii relati, & infra referendi.**

Quæ utique mensura agrorum fit frequenter sit communibus expensis utriusque partis, ut notat Felinus in *dicto cap. quia indicante num. 2. etiam si una pars non solum non petierit Mensorem, verum expressè contradixerit nominari, secundum Julium Frontinum de sepulturis in fin. in cap. Theodosiano pag. 171. ubi tradit quod si Mensor ab altero tantum conductus sit condemnatio etiam erit, facienda ei, qui non conducit in partem suam mercedes, Salicet. in *leg. si quis Cod. fin. regund. Joannes Faber in dict. §. quedam, versic. item veniunt damna, & sumptus, Cassanous in consuet. Burgens. titulo des justices, in verbo Par leurs sermens num. 3. Boërius qui ita decisum affirmat decis. 51. num. fin. Hieronymus de Monte ubi *suprà cap. 26. num. 11. Escobar. de ratiociniis, cap. 47. num. 8. & 7.* qui hoc speciale in salario seu mercede Agrimensoris dicit, nam alias regulariter qui aliter fieri efflagitat & petit, suis expensis persolvere debet, *leg. quoniam liberi Cod. de testibus Bartol. in leg. 3. §. de defendi in fine, ff. ex quibus caus. major. & in leg. stipulaverit, ff. ad leg. Jul. de adulter.***

Et mensura quæ finitur, ut sit plurimum inter se æqualium intervallorum longitudo

longitudo, finita dividitur, ut per uncias, per pedem, decempeda, & per decempeda actus, & per actum passus, & per passum stadium, & per stadium milliarium. & decempeda dicitur mensura qua mensuratur terra, & definitur à numero pedum, passus vero erit quinque pedum, id est duorum gressuum, & gressus erit unius cubiti, & unius pedis actus dicitur spatium centum viginti pedum. Et tres reperiuntur actus, minimus, quadratus, & quadratus duplicatus, minimus autem quatuor habet pedes latitudinis, & pedes centum viginti longitudinis, quadratus undique centum, & viginti pedibus praefinitur: Quadratus vero duplicatus erit longitudinis pedum ducentorum, & facit unum & denotat spatium terrae quod uno die rearari poterit ab uno pare boum.

¹³ Stadium † enim erit octava pars unius milliarium, & sic continet in se centum & viginti quinque passus, & minima harum mensurarum pars est digitus, si quid enim infra digitum metiam, partibus respondemus, & dimidiam, aut tertiam partem digiti in pede porrecto, semipedes duo, in pede constricto semipedes quatuor, in pede quadrato semipedes octo.

¹⁴ Et pes est genus † mensurae & habet palmas quatuor, uncias duodecim, & digitos sexdecim, licet Glossa in cap. *sicut antiquitus*, in versiculo *Passus 17. quest. 1.* & Alberius in leg. *quinque pedum Cod. fin. regundor*, dicat quindecim digitos facere unum pedem, & quinque pedes facere unum passum. Palmus autem † habet digitos quatuor, uncias tres. Dodrans dicitur quasi dempto quadrante, & habet palmos tres, uncias novem, & digitos duodecim: Julius Frontinus de *controversiis limitum in Cod. Theodosiano*, qui admonent quod haec mensura tanquam fidelis & punctualis ab omnibus custodiatur, quam refert, & sequitur Hieronymus de Monte ubi *suprà dicto cap. 26. à num. 1. usque ad num. 5.*

Quibus adde quod de Jure nostro Regio circa computationem passus, & pedis, seu mensuram, nullum potest jam esse dubium, cum ex lege Regia 4. tit. 13. part. 1. id aperte sit sancitum ibi: *que con la passada ay cinco pies de home mesurador, e en el pie quinze dedos de trabierzo*, quod etiam observavit Bartolus in *authentico de novi operis*, nuntiat. num. 3. Columella de *rustica*, lib. 1. cap. 5. Parlador. lib. 2. rerum *quotid.* cap. 19. num. 6. & num. 7. aperit

quod quilibet digitus quatuor hordeacea grana contineat Moja, in *sua arithmetica lib. 8. cap. 24.* Escobar de *ratiociniis comput.* 12. n. & 10.

Ut autem mensura aptius † significetur, & renunciatio facta ab Agrimensore à iudice percipi, & intelligi valeat, & quia frequenter in contractibus, & aliis dispositionibus scribi, & praenotari solet, in capite, & in fine fundi, metiendorum essetot jugera, vel stadia, animadvertendum est cum Bartol. in *tract. de insula in versicul. quod frequenter accidit*, num. & 7. quod pars superior quae est in loco eminenti, sive montuoso, appellatur caput, & pars inferior sive depressa appellatur pes; & sic dicimus in capite, in pede; in principio, & in fine, *argum. leg. 1. §. fin. ff. de aqua pluviae arcend.* & si in aliqua re neuter istorum concurreret, tunc caput diceretur locus per quem ingreditur, & si ingressus esset per omnes partes, tunc diceretur caput quod est meridiem versus, & pes quod est versus septentrionem, & punctum sive linea indivisibilis quae est in capite, potest dici caput, & eodem modo pes, ut in *dicta. leg. 1. §. caput.* Et medium dicitur quod est inter utramque extremitatem, ceterae vero extremitates latera dicuntur, & quia de eis saepe fit mentio in instrumentis, ideo referam ea quae verbo congerit Bartol. in *versic. quod si ex uno*, ubi ait latera sex modis dici: scilicet sursum, deorsum, ante, retrorsum, dextrum, & sinistrum, & quid important dicta vocabula, latè verbo per eum describitur, & idem tenet Parisius de Puteo in *cap. ad discernendum fin. feudorum*, subdens quod caput accipitur pro angulis, & oppositis, & inspicienda erit longitudo, & si non appareat, quia terra & aedificium undique esset aequale, tunc ille angulus erit caput ad quem habebitur regressus, & sic caput erit à parte nobiliori. Pars verò opposita erit finis, & in *leg. si in aliquam, ff. de officio Proconsulis*, quae si non appareat, dicas angulos ad meridiem, & septentrionem respicientes, esse latera, §. *haec considerantes, juncta glossa in verbo utroque latere in authentico*, ut omnes, obediunt iudicibus pro bene. Vel terra tunc erit sine capitibus, latera tantum habens. Rufus Paris de Puteo in *cap. demonstratio, eodem tit.* vult quod si quis tibi vendat decem minas talis fundi à parte anteriori, quod illa intelligatur anterior pars, per quam dominus ingrediebatur, *leg. praediis §. fin. ff. de legat. 3. & in leg. si vicinus, §. antepenultimo, ff. de usu-*

fructu, ubi communiter agitur, quæ pars dicatur anterior, & quæ posterior, ita prænotavit Hieronymus de Monte ubi *suprà* cap. 27. *per. totum.*

17 Et quod mensura ordinata † ad palmos, & cannas, seu alias qualiter sit facienda tradit Federicus de Senis *conf.* 201. *ad principum num.* 5. *versic. ad nonum*: ubi quod attenditur observantia in præteritum loci, si non apparet observantia locorum vicinorum, si varietas esset, servatur quod est æquius, vel quod servatur in loco factæ dispositionis, si minus standum esse peritis; & si discordant majori parti, si non reperitur major pars, recurritur ad statutum.

18 Et an mensura quæ fit ex † dispositione legis, vel hominis conventionione, debeat fieri per terram recto tramite, vel per terram secundum vias frequentatas an per aëra recto tramite, disputat Alexand. *conf.* 22. *consideratis*, vol. 4. ubi aut quod ex diversitate materiæ, & intentionis fit diversis modis. Et primo fit per terram, & vias frequentatas, si agatur de diæis datis ad comparandum, quia is qui debet comparere, non tenetur ire per terram recto tramite extra vias frequentatas per notata *in leg. eos*, §. *fin.* ff. *ad leg. Corn. de fals. & verbo*, quod si via esset longa propter stagnum aquarum, illa attenditur. Secundo potest fieri mensura per terram recto tramite, & non per vias consuetas, quando ageretur de distantia per terram de loco ad locum, & tunc fit mensuratio per directionem, sed tamen valles, & montes reddentes longiorem mensuram descendendo, & ascendendo computantur. Tertiò fit mensura, etiam tortuosa per terram ex mente statuentium, veluti si statutum prohibet ædificari posse molendinum vicinum alteri molendino per centum perticas, sed secundum cursum aquæ tortuosum ultra centum perticas, attenditur mensura isto casu per mensuram tortuosam secundum discursum aquæ; quia moti censentur isti ea ratione ne aqua regurgitet, & impediat primum molendinum; in quo casu specialiter loquitur de vicino quod per tot milliaria non possit esse officialis; quia tunc attenditur distantia per aërem recto tramite, ut ait Bartol. qui ita dicit determinatum per quandam extravagantem Clementis Papæ in qua statuit quod monasteria mendicantia ædificari non possint nisi cum distantia tot stadiorum, vel cannarum, *in leg. 1.* ff. *si quis caut. & in leg. itinere*, ff. *de verb. signific.* &

utrob. cogniter DD. & *in cap. cum nonnulli de rescriptis*, Alciat *in leg. 3.* glossa 2 ff. *de verb. signific.* Alexand. *conf.* 22. n. 1. qui prædicta omnia limitat, ut communis usus loquendi, vel consuetudo sit in contrarium; quia tunc statutum, vel contrahentes semper visi fuerunt, non habuisse respectum ad mensuram per aërem, sed ad vulgarem, & communem usum loquendi, ita Paulus de Castro *in dicta leg. 1.* ff. *si quis caut.* ubi dicit ita habuisse de facto in Florentia & allegat *legem cum de lanionis*, §. *asinam*, ff. *de fund. instruct. leg. liberorum*, §. *quotamen casu cum ibi notatis*, ff. *de leg. 3.* Cardinalis Tuscus. *lit. M. conclusio-* ne 203.

Et de mensura † altitudinis qualiter consideretur & fiat, videndus est Baldus *conf.* 125. *Domus constituitur num.* 2. & *versic. Videamus modo lib. 3.* Cardinal. Tuscus *lit. A conf.* 318.

Hæc autem mensura prædictorum † jugerum, seu fundorum fieri debet secundum formam, & modum, delineationem, & computationem illius loci ubi prædia sunt, etiamsi in alio loco fuerit celebrata venditio prædiorum ad mensuram vel aliam dispositionem ex qua prædia veniant metienda, ut tradit Albericus de Rosa *in leg. arbitrio*, §. *de eo in fine*, ff. *de dolo ubi potest*, Guidon. de Sueza quærit ibi quid si Parmensis vendit Rhegio fundum existentem in territorio, Parmensi, contractus tamen fuit celebratus Rhegii, secundum quam mensuram mensurari debeat, & primo arguit secundum mensuram Regii ubi contractus fuit celebratus, & allegat textum, *in l. si fundus*, ff. *de evictionibus*, & *in leg. Imperatores*, ff. *de contrahend. emptione*. tamen postea concludit contrarium, dicens, quod mensura Parmensis attendi debet ubi fundus situs est, & allegat textum *in leg. si prædium*, Cod. *de prædiis min. rum.* Joann. Rayn. *in tract. de mensura q. 5. in fine.* Hostiens. *in fine de emptione, & venditione*, §. *quibus in fine*, Fabian. *in eodem tract. q. 5. princ. versicul. & idem argum. leg. ratio*, §. *fin.* ff. *de actionibus empti*, & *in leg. contraxisse*, ff. *de actionibus & obligat.* Petrus de Monte *in suo reportorio verbo mensuram*, Riminald. *conf.* 366. n. 16. Alciat. *in leg. vinum num.* 37. ff. *sic. certum petatur & conf.* 697. *in principio pract.* Papinien. *in forma actionis realis in glossa verbo cui coheret*, & ita decisum fuisse per Senatum Taurini affirmat Olfæus, *decis. pedemont.* 114.

Quod si contrarium † opinionem defendere

fendore volueris pro ea tibi lex fortissima fundamenta subministrat, Rolandus à Valle *conf.* 100. vol. 3. ubi (ne ego in his quæ ab aliis, & ordinata, & eruditè scripta moram faciam) videre poteris Angel. in *authent. de collat. in fin. principii in vers. loco*, ubi inquit illum textum esse notandum pro venditoribus frumenti ad mensuram, quod semper intelligi debeat de mensura urgenti in loco contractus, Socius 247. col. 4. *versic. non obstat quod tertia practica*, Papiensis in *forma libelli venditionis in verbo perticarum*, ubi ait, quod si vendita est res immobilis ad mensuram, vel mobilis ad pondus, & nascatur contentio inter emptorem, & venditorem ad quam mensuram, sive ad quod pondus mensurari vel ponderari debeat res vendita, quod servari, & attendi debet illa quæ consuevit observari in loco contractus, Afflicti *decis.* 363. n. 5. Grammaticus in *constitutione*, incipiente ad *legitima pondera.* n. 9. Brunus de *augmento monetae concl. ultim. vers. & si sit*, Decius in *leg. semper in stipulationibus*, ff. de *reg. jur.* Purpuratus in *leg. vinum* n. 93. ff. si *certum petatur*, Parisius *conf.* 64. num. 71. Cagnolus in *receptissimam sententiam dicit in dicta leg. semper in stipulat.* Suarez in *suo thesauro receptarum sententiarum*, litt. V. n. 17. & in puncto juris veriore dicit Olaseus (licet Senatus contra censuit) dicta *decis.* 114. in *sine*, & vide Joannem Ebiavolanum in *Curia Philipica* part. 9. cap. 9. *peffos, y medidas* n. 8.

Sed quando venditio † ad Mensuram facta est, solet frequenter disputari intra quod tempus mensuræ iudicio quis necessariò uti debeat, & sanè in hac quæstione diversæ fuerunt DD. sententiæ, nam Socius Senior *consil. ult. lib. 3.* intra sexaginta dies mensuram petendam arbitratus fuit, per textum in *leg. quod si nolis* §. si *quid ita*, ff. de *adilitio edicto*. Alii existimant intra annum, per textum in *leg. qui se gravatos*, Cod. de *censibus & censuris* lib. 1. Alii distinguunt utrum dictum sit in instrumento quod fiat mensura, nullo terminato tempore, & tunc infra 60. dies fieri debet aut non est dictum expressè quod fiat mensura, & tunc debet fieri intra 30. annos, ut solvit Decius *conf.* 569. num. 10. Alii verò in contrariam gerunt penitus sententiam, distinguendo quod si dictum sit debere fieri mensurationem, tunc non præscribatur tali mensuratione, nisi post triginta annos. Si verò non sit dictum quod fiat mensura, tunc elapsis sexaginta diebus non possit emptor, vel venditor compelle-

re partem ad mensuram, in qua opinione fuit August. Beroyus, *quæstionum familiarium quæst.* 5. ubi illatè, hunc articulum examinat, & vide Petrum Surdum *decis.* 64. num. 32.

Pro illius tamen perfectæ, & vera † resolutione sufficit tibi referre quæ tradidit Anton. Thesaurus *decis.* 285. num. 2. his verbis: Cum hac quæstio tractaretur in Excellentissimo Senatu in quadam causa Noni, referente illustr. & doctissimo D. Senatore Gobeano, fuit dictum esse distinguendum, quod aut venditio fuit facta ad corpus, & tunc nulli dubium non esse faciendam aliquam mensuram, aut fuit vendita ad mensuram, quod quomodo intelligatur, latissime per multorum casuum enumerationem explicat Didac. pract. quæst. cap. 3. ad quam me refero, cui addo Bursat. *conf.* 441. num. 1. lib. 3. Socin. *lun.* *conf.* 41. num. 9. lib. 1. & *consil.* 43. eo libro, & tunc mensura fieri debet intra sexaginta dies nisi altera pars fuerit in mora, ut considerat I. C. in dicto §. si *quid ita*, aut dictum est ulterius quod prædictum debeat mensurari, & tunc talis mensura fieri debet intra annum, nisi ex eo casu aliqua partium fuerit in mora, nam in odium morosi non currit tempus; aut verò additum est, ut talis mensura fiat ad quamcumque partis requisitionem, & quandocumque, & tunc requiratur ad præscriptionem mensuræ 30. anni, per ea quæ dicit Bart. dicta quæst. 5. & hac distinctio videtur esse de mente Doctorum, in cap. per tuas de *donat.* & in *leg. si quis arbitrat* de *verbor. oblig.* ni *res illa deveniat ad tertium bona fidei possessorem*, qui per decem, vel viginti annos eum titulo possederit; quia tunc posset venditor interpellare illum ad mensuram, cum sit præscriptum rei ipsi, & consequenter illa accessorio mensuræ, nec ipso emptor posset interpellare venditorē ad mensurationem, tunc per illius negligentiam cum verisimiliter ille magis scire deberet mensuram rei venditæ, tunc etiam, ut servetur æqualitas, ne plus uni parti liceat, quam alteri per regulam quod quisque juris in alium statuerit, leg. non *dent*, ff. de *reg. jur.*

Sed quæri potest quid dicendum in casu quando convenit fuisse inter partes quod venditor teneatur intra tres menses mensurari facere, an tunc elapsis tribus mensibus possint partes petere, ut fiat mensura, & cum hac obligatio respiciat solum venditorem, & favore emptoris duntaxat videatur pactum appositum, lapsis tribus mensibus, non possit venditor petere, ut mensuretur. De emptore vero an hoc possit petere, majus est dubium, & cum hoc disputaretur in Senatu in causa Riparolis

rolis 24. Februarii 1589. referente Illustr. D. Senatore Osasco, aliqui ex dominis dicebant quod poterat prescribi huic mensura, & divisioni per spatium triginta annorum, ut per Decium cons. 347. & per Nat. dict. cons. 569. nec obstat quod allegabatur actorem fuisse minorem, & contra eum non cucurrisse prescriptionem leg. omnes & leg. sicut Cod. de prescriptione 30. annorum leg. fin. Cod. ex quibus caus. in integr. restit. non sit, nam tamen in casu nostro res agebatur cum infante contra quem non currit prescriptio juxta gloss. ult. in dicta. leg. final. Unde erant deducendi, 14. anni pupillaris aetatis, juxta dict. leg. sicut est, ita in favorem minoris ob pupillarem aetatem fuit judicatum, vide ad materiam D. sol in decreter. antiq. tit. de censibus glossa unica 1 parte per totam.

Et pro venditione facta ad Mensuram videndus est Covarr. dict. cap. 3. pract. 24 quando mensura t̄ adjecta censeatur demonstrationis causa, ita ut si excedat eam pradium venditum, vel legatum adhuc debeatur, & quando videatur venditum ad corpus, & non ad Mensuram, vide Afflictis decis. 68. num. 3. Bertrand. vers. 30. vol. 5. Curt. junior cons. 131. Gozandin. cons. 98. num. 2. Nevican. cons. 38. num. 3. Nata cons. 369. num. 7. Capicium dec. 14. num. 2. Pinel in leg. 2. Cod. de rescind. part. 3. cap. 2. num. 3. & seqq. Pert. Surd. decis. 257. per totam, ubi quando rei venditæ ad corpus pro unico precio, si reperiatur minoris quantitatis quam fuerit enuntiatum, minuendum est emptori pretium. Et quod si unius prædiis ex duobus venditis, reperiatur quantitas deficere, & alterius excedere, fieri debeat compensatio, nec est opus supplemento. Et quod demonstratio falsæ mensuræ non vitiat legatum, nec minuit rem venditam: vide textum, in leg. si servus legatus, §. quinque, ff. de leg. 1. & leg. his verbis §. 1. ff. de leg. 3. leg. falsa demonstratio, ff. de condition. & demonstr. leg. 1. Cod. de falsa causa edita leg. notat. Augenn. Urbicus in Julium Frontinum de controversiis limitat in Cod. Theodosiano. pag. 177. D. Joann. del Castillo, & plura in proposito inspicere poteris, quæ libenter omitto, non enim merè genuina, & propria nostri capitis cernunt, & sat est loca terigisse.

Verum si facta mensura in renuntiatione t̄ Mensor quid falsum asseruerit, & in fraudem alicujus partis quidquam affirmaverit, si aliqua ex partibus se dicat gravatam, debet iterum ager mensurari, ut

pet Bald. in dicta leg. 1. ff. si mensor fals. mod. dixer. Jalon. in dicta §. quadam n. 82. Instituta de action. Nata cons. 489. Hieronymus de Monte dicto cap. 26. num. 10. Ut cogniter dicitur de computationibus t̄ factis; quod si aliquos errores contineant, iterum revideri debent, latè Escobar. de ratiociniis, cap. 41. per tot. & si Mensor retulerit possessionem tot jugerum, ei incumbit onus probandi se rectè aestimasse, ut docet Bartol. in leg. Cod. de discursorib. lib. 10. Hieronymus de Monte, ubi proxim. num. 12.

Et ideo iudex licet debeat multum respicere t̄ ad declarationem Agrimenforis, 27 ex suprâ notatis, & advertit Bobad. lib. 5. polit. cap. 10. num. 33. non tamen tenetur præcisè eam sequi, & secundum eam judicare, quin potius eam potest respicere, corrigere, & revocare, Bald. in dict. cap. quia judicante, num. 1. de presumptione, Hieronymus de Monte ubi suprâ cap. 202. n. 1. cum seqq. ubi in dubio debet judicare pro ea parte pro qua sunt vehementes presumptiones, Laurent. Caeleat. cons. 40. quia ista quæst. n. 14.

Contra Agrimenforem vero qui falsam t̄ relationem ex dolo fecerit, poterit pars 28 gravata petere interesse, quod tamen intellige si dolosè versatus sit, dict. leg. 1. juncto §. 1. & leg. 31. ff. si mens. fals. modo dix. glossa in dicto cap. quia judicante in verbo Agrimenforis, & non tenetur de culpa vel negligentia, de lata tamen tenetur (quæ æquiparatur dolo, ad notata in leg. quod Nerva. ff. depositi) Osasco dec. Pedem. 109. sub. n. 5. & plures refert. Farin. q. 77. n. 701. notat Abbas in dict. cap. quia judicante. n. 10. quemadmodum idem dicimus de aliis, qui ad sedandam aliquam discordiam inter partes, velut relationem, & calculum faciunt Bart. in leg. fin. ff. si mens. fals. mod. & in leg. fin. de variis, & extraord. cogn. Speculat. tit. de Paracho, num. 5. Felinus in dict. cap. quia judicante, Hieronymus de Monte ubi suprâ cap. 33.

Et dolosè fieri dicitur t̄ quando malo 29 animo & pravi cogitatione, & industria aliquid fit, Paulus Castrensis in leg. quamvis, ff. de condition. & demonstr. quando autem bona fide dicitur per errorem, & potius præsumitur error, quam dolus leg. quod adhibitis, Cod. de his qui in testamentis sibi adscribant, ibi: Te credo magis errore quam malitia incidisse, Jaso in leg. si per errorem num. 10. ff. de jurisdict. omn. judic. Rolandus cons. 11. num. 45. lib. 3. Menoch. lib. 5. presumpt. 3. num. 81. & dolus cum non

non præsumatur, ut in leg. meriti ff. pro socio, debet probari, leg. ei qui leg. quoties §. qui dolo ff. de probationibus: Et ex quibus colligatur, & probetur frustraneum & nunc inquirere, & plura concervare, cum ita plenè, & copiosè videre poteris per Mascard. concl. 531. & 532. Farinac. de panis temperand. quest. 89 inspectatione 4. per tot. Cardinalis Fuscus littera D. conclus.

30 In proposito autem colligetur dolus † ex qualitate facti veluti si mensura qua utitur Mensor extiterit diminuta aut defraudata aut aliquid commodi per sordes acceperit apertè, in cuius favorem renuntiavit, vel quid simile probatum fuerit quod iudicii arbitrio relinquitur; Menoch. de præsumpt. lib. 1. quest. 58. n. 20. Farinac. ubi proximè inspect. 2. num. 20. & ita intelligas velim. Joannem de Platea in leg. 1. Cod. de metal. lib. 11. Aviles cap. 8. Prator, glossa dineros, n. 11.

31 At illud autem interesse in Agrimensorem competit actio † in factum, ut notant omnes in dicto §. quidam, & est textus expressus in leg. 1. ff. si mens. fals. mod. dix. & ita advertunt DD. supra relati, sed singulariter ultra omnes Joannes Crispus de Montibus in tractatu terminorum actionum, qui post tractatum de actionibus Jasonis consecutivè invenitur, num. 106. fol. mihi 144. cujus verba quemadmodum conducunt, & plura notabilia obiter continent, ad litteram referre libuit: In factum adversus Mensorem qui falsum modum dixerit inquit Joannes Crispus, hæc actio habet locum adversus Mensorem agrorum vel aliarum rerum, frumenti vel cujuscunque rei, ut in mensuranda edificia, vel itinera, aream, signa vel lapides, & in computatione rationum & similium; quia si ejus dolo id factum est, ut alter puta emptor vel venditor plus vel minus solverit, & sic ei, cujus interest fals. mod. renuntiatum est, datur hæc actio in factum ad interesse, vide in leg. 1. & per tot. ff. si mensor fals. mod. dixero, & circa quæ habeat locum vide in leg. si mensor §. fin. cum duobus seqq. eo tit. de dolo, & lata culpa: etiam quia recipit mercedem, ut in dicta leg. 1. §. hæc actio, & §. sed si mercedem, & tunc menti; quia ex receptione mercedis quilibet prima facie diceret quod dare deberet actio locati quod reprobat, in dicta lege 1. in princ. vers. sed magis operam & seqq. quod secundum Bartol. ibi: facit ad advocatum, & clientulum medium & infimum Doctorem, & scolarem quod inter eos non dicatur locatio,

sed potius præberi opera beneficii causa, Codice ut ibi, &c. Statera utendum quod ita demum datur in mensorem ipsi venditori, vel emptori hæc actio quando plus dederunt, alter alteri solvendo non sit, cum illud quod plus datum est condici possit, vide textum in leg. si duobus, §. competit. eo tit. dic, ut habetur, ibi &c. Secundo quod sit præterea est textus in dicta leg. 1. in princip. Tertio quod sit in persona patet, ut in aliis. Quarto quod res persecutoria patet eum detur ad interesse, ut dict. leg. si duobus §. competit. Quinto quod sit in simplum patet cum detur ad solum interesse, dict. §. competit, & leg. si mensor §. si cum falsas eodem tit. Sexto quod sit stricti juris patet, in dict. §. actionum. Septimo quod sit perpetua est textus, in leg. hæc actio, ff. si mens fals. modo dix. Octavo quod detur heredibus est textus in dicta leg. si duobus §. hanc actionem eodem tit. In heredem vero non datur, ut eodem §. versic. sed in heredem. Nono quod non infamet. Decimo quod. decreta. Undecimo quod singularis. Duodecimo quod simplex. Ultimo quod non contraria &c. Doctor Solan constitutionibus antiquæ Sabaudie glossa 1. super tertiam partem decreti tit. de censibus solut fol. 52. D. Pichard. in §. si ita discretis n. 36. cum 3. seqq. Instit. de action.

Hæc autem actio † non datur contra 32 Agrimensorem nisi adversario cum quo litigatur non valente solvere, & in subsidium Felinus in dict. cap. quia judicante, n. 2. & 3. Jason. in dict. §. quadam num. 81. post Angel. ibi: n. 14. & facit text. in leg. si duobus, §. 1. & seqq. ubi glossa & Barr. Hieronymus de Monte part. 2. cap. 33. n. 4. ubi cum Felin. ait hanc actionem hereditatis gravatæ non tamen contra Agrimensoris heredem dari, quæ omnia pro Agrimensoris officio attende, ea enim quæ hic in proposito scripra manent, & suo ordine congesta ex Doctoribus sigillatim tot in locis expressa desumere non parum laboris erit.

Sed & Agrimensorem solet iudex † 33 ex officio nominare, ut in dicta leg. si irreptione, §. ad officium cum aliis juris, supra num. adductis, vel partes unaquæque suum, & si mentores qui à paribus nominati sint, discordes fuerint in relatione, & mensura, nominabitur à Iudice tertius non abjectis aliis mensoribus circa ea quæ videnda sunt quæ dixi in tract. de pascuis ep. 15. ex num. 27.

Sunt præterea & ultra Agrimensores, de quibus supra egimus & alii plures † 34 mentores, ut operum quorum Plinius in leg. 10.

- leg. 10. epistolarum ad Trajanum*, meminit. & ad istam mensuram frequenter solent nominari Architecti quos vocamus *Alarifes* de quibus locuti fuerunt juris consulti *in leg. fin. ff. de jure immunitatis cum glossa Imperator. in Athent. de non alienand. §. qui autem*, Textor in sua officina, verbo *Architect.* Cassaneus in *Catalogo gloria mundi* p. conf. 42. Bobad. lib. 5. pol. cap. 10. n. 33. lib. D.
- 35 Et Mensores navium vulgò *Anqueadores*, qui earum capacitatem metiuntur, ut cognoscarur, *que tantas toneladas hace*, Quod ad plures effectus valdè necessarium est
- 36 Et vasium vini seu piparum † Mensores qui etiam in quolibet oppido multum proficiunt, ut cognita vini quantitate non fiat fraus *ala Alcavala*, *ni la sisa*, & de variis mensuris cujusque rei liquidæ & nominibus mensurarum aliqua tradit Textor ubi *suprà in cap. mensura quedam*, fol. mibi 142. & quomodo hæc mensura vini in vasibus inclusi fiat: vide Moyam 142. in *arithmetica*.
- 37 Et frumentarii † Mensores de quibus *in leg. his oneribus*, §. *corpus mensorum*, ff. de *vacat. mun. ubi glossa. verbo corpus*, & *in leg. mensores frumentarios*, ff. de *excusat. tutor. leg. ult. ff. de jur. immunit. & in leg. 1. Cord. de conditis in publicis horreis* lib. 10. quorum Romæ certum fuisse corpus tradunt Brissonius & Pratrius *de verbis juris* lib. 11. verbo *mensores ex dicta leg. his oneribus*.
- Erant etiam & antiquitus Mensores soli, seu iugerum terræ in quibus armari territoria solebant de quibus, *in tit. Cod. de mensuris* lib. 12. & *in tit. Cod. de metatis eodem libro*, Vegetius lib. 2. de *re militari*, cap. 7. Leo Imperator de *bellico apparatu*, cap. 3. explicat *Lucerna juris dicto tit. Cod. de mensur. lib. 12*.
- 38 Isti autem Mensores uti semper debent † mensuris publicis quæ in unaquaque civitate villa, aut oppido debent esse, ut *in leg. modius Cod. de susceptoribus*, & *arcar. lib. 11. authent. de collat. §. eos*, ibi: eos autem & has mensuras, & pondera in sanctissima uniuscujusque civitatis Ecclesia, servare, vel secundum ea, & gravamen Collatorum, & fiscalium illatio, & militares & alia expensa fiant, Joann. de Platea in *dict. leg. modius*, & de jure Regio ita expresse cautum extat, *in leg. 1. & leg. 2. tit. 13. lib. 5. nova Recopil. ubi latissime*, & specialiter statuitur in qualibet re quæ mensura debeat observari Bobad. *dicto cap. 10. n. 31*. Ebiavolanus ubi *suprà lib. 1. cap. 9. verbo Pesas y medidas Matienzo in dicta leg. 1. per omnes*

glossas, ubi de speciebus mensurarum & suis singulis nominibus, & Joann. Regnand. fecit tractatum specialem de mensuris.

Et de pœnis utentibus falsis † ponderibus, & mensuris vel eas immutantibus, aut quoquomodo defraudantibus, agunt plures, ut videre licet per Petrum Gregor. *syntagm. jur. 3. part. lib. 26. cap. 1. ex num. Menoch. lib. 2. de arbitrar. casu* 317. *Acceved. in dicta leg. 2. dicto tit. 13. lib. 5. recopil. & infinitos refert Farinac. in tract. de falsitate q. 150. part. 3. num. 76.* ubi ad saturitatem videre poteris, & ibi de interesse causato ex defraudatione mensuræ quomodo, & qua actione possit peti à parte.

Sed & illud adverte si mensuræ inveniantur diminutæ aut quoquomodo defraudatæ eas frangere † debet iudex, ut pluribus adductis sita advertit Bobad. lib. 3. pol. cap. 4. num. 102. & nos fortè alibi diximus nempe *in cap. de los fieles*.

Tandem nonnulla quæ circa officium Mensorum maximè conducunt invenies *in cap. de proxeneticis* vulgò *Corredores* saltim dum agitur ibi de dolo ipsorum, & de falsis & mendosis affirmantibus, ut poteris ante inspicere.

CAPUT XXII.

De officio Executoris publici justitiæ, Carnificis seu Manuvolti in Hispania vulgò *Verdugo* nuncupati, & Præconis publici.

SUMMARIUM.

- 1 Executoris publici justitiæ officium quare Reipublica sit necessarium.
- 2 Executoris publici justitiæ officium apud Hebræos tempore Moysi sine distinctione ab omnibus indifferenter exercebatur, nec pudori nec dedecori adscribebatur.
- 3 Alguaceli solebant antiquitus officium Carnificis in Hispania Regnis exercere.
- 4 Lictores, quorum munus ad officium Alguacelonem accedebat, executionis publicæ & damnationis cujuslibet corporis afflictivæ apud Romanos vindices erant.
- 5 Executioni publicæ justitiæ circa corporis afflictiones & cruciatus deputanda est persona in qualibet magna & populoſa villa

villa aut civitate; quæ quidem persona publico inserviat stipendii.

6 Executionis publicæ Justitiæ officio cum nulla fuerit persona addicta, an possit quis compelli ad tale ministerium exercendum? & n. 7.

8 Servus cujuscunque privati, non autem servus alicujus Ecclesiæ vel libertus potest adigi ad munus Carnificis exercendum.

9 Servi ad officium Carnificis addicti pretium debet ejus domino persolvere.

10 Asinus seu animal cum curru cujuscunque potest capi, ut malefactor ducatur ad supplicium; in quo casu satisfaciendum est domino animalis seu plaustris, damno quod inde ipsi provenit, & n. 11. & 12.

13 Executoris justitiæ creatio facienda erit ex uno carceratorum & convictorum de crimine capitis, quando non invenitur persona abjecta quæ ad tale munus exercendum possit adigi.

14 Reum capitis Judex ad tempus vel perpetuo poterit addicere ad officium carnificis obcundum.

15 Carnifex omni casu damnatorum vestes, zonam, vel annulos usque ad aureos quinque valentes poterit lucrari; qui mos antiquissimus est, & servatus fuit in Jesu Christi passione, & numero 16.

17 Carnifici salarium assignari debet ex bonis publicis civitatis seu villæ cuius servitio adscriptus est.

18. Minister justitiæ seu Carnifex qui reum torquet, aut suspendit, etiamsi injustè damnatus fuerit, prorsus à dolo & pœna immunis est.

19 Carnifex qui Clericum, & Religiosum de mandato Superioris punit, verberat seu trucidat, non incurrit Sacrilegium nec aliam culpam.

20 Carnifex qui reos inhonestè pertrahat, venit puniendus.

21 Reus suspendendus dum à furca, anfractò fune, in solum cecidit quid agendum sit, remissivè.

22 Executores justitiæ seu Carnifices adeò sunt infames, ut nulla major angaria hominibus statui possit.

23 Praeco tanquam socius seu coadjutor in officio Carnificis cur adjungendus.

24 Praconis seu Coadjutori Carnificis munus vilissimum & sordidissimum est.

25 Praconis officii antiquitas unde colligatur.

26 Praconum voces adhibentur ad consu-

maces res vocandos & subastationes publicas & privatas, & vini venditiones acclamandas, unde eis certa persolvuntur stipendia.

27 Praconis ad officium exercendum, nullus se offerat, quis possit ad illud suscipiendum compelli?

NU T I L E admodum esset jura reddi si non essent personæ per quas condemnationes à Judicibus laræ, & pœnæ impositæ, executioni mandarentur. Quare in qualibet Republica necessarium est admodum, & inexcusabile publici Executoris Justitiæ, seu Carnificis officium est, ad infligendam delinquentibus torturam, ad eos verberandos, publica ignominia notandos, strangulandos, capite plectendos, aut furca vel patibulo suspendendos.

Et sanè apud Hæbreos tempore Moyfi officium istud sine distinctione peculiaris personæ per omnes indifferenter exercebatur, & cuilibet de populo delinquentem supplicio debito afflicere, fas erat, nec pudori, aut erubescentiæ adscribebatur, ut colligitur, ex Exodo cap. 32. ibi: ponat vir gladium super femur suum, ite, & redite de porta usque ad portam per medium Castrorum; & occidat unusquisque fratrem, amicum, & proximum suum: feceruntque filii Levi juxta sermonem Moyfi, ceciderunt &c. Quod transcriptum invenio in cap. disciplina 45. distinctione, advertit. Bobadill. lib. 2. polit. cap. 3. in fine, & perpendenda sunt verba Joannis cap. 8. ibi: qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat; quæ utique ad accusatores referri debere existimat, Petr. Gregor. syn. tagm. jur. cap. 38. p. 3. lib. 31. quibus illo tempore supplicii dabatur, probato crimine, facultas, cum tamen Reges Hebræorum ad imponenda supplicia reis, & in eis exequenda, juvenum, vel militem sibi adstantium armis, & ministerio frequenter utebantur, ut habetur primo Reg. cap. 22. ibi: Sic Saül jussit Emisariis suis qui circumdabant eum; convertimini & interficite Sacerdotes Domini, eo quod Davidem fugientem recepissent: quo tempore tamen noluerunt servi Regis extendere manus suas ad Sacerdotes Domini, præter Doëch. Idumeum, cum Saül jussit quoque. Et 2. Regum. cap. 1. ibi: Vocavit unum de pueris suis, & ait: accedens irruet in eum, qui percussit illum, & mortuus est: & alia in proposito expendit Petr. Greg. ubi proximè.

Sed in his Regnis antiquitus Alguaceli
 3 † officium in hoc exercere solebant, teste
 eodem Bobadilla lib. 1. politicor. cap. 13. n. 38.
 quod contendit probare ex leg. 20. tit. 9.
 part. 2. ibi: *Alguacil llaman en Aragon*
aquel que ha de prender e de justiciar los ho-
mes en la Corte del Rey, & ibi: *otro si ha de*
prender aquellos que fueren de recandar e
meter a tormento a los que hicieren porque,
 & in eandem sententiam adducit textus
 in leg. 3. tit. 30. part. 7. quæ profecto id non
 probat.

Sed apud Romanos) si antiquitatis mo-
 4 numenta recolimus (utique † lictores
 (quorum munus Alguacelorum officio si-
 mile erat teste Petr. Greg. lib. 47. sintagm.
 3. part. cap. 40. num. 9.) Executionis justiti-
 æ, & damnationis cujuslibet corporis af-
 flictivæ vindices erant, ex eodem Petro
 Gregorio ubi proximè qui de eis loquendo
 ita fatur. *Et viles ferè erant eorum persone*,
 & *ex servorum genere*; quod colligi potest ex
 Strabone, & Gellio, qui scribunt Romanos,
abente Annibale, Butrios ignominia causa
a Romanis preliis quibusdam antea superatos
non milites scribi statuisse, nec pro suis ha-
beris; sed Magistratibus in Provinciam abeun-
tibus parere, & *administrare servorum vi-*
ces: idem & *adversus Picentos, & Lucanios*
observatum, qui *Viatorum & Tabellariorum*
loco habiti sunt, & *munus certè Lictorum*
propemodum infame est, ligandi, & prehen-
dendi, vimque inferendi necessitatem habens.
 Quod tamen jam in desuetudinem abiit
 præsertim in his regnis, in quibus Alguace-
 li munus honorificum est, & decorum no-
 men sortitur, ut alibi diximus.

Itaque semper in quolibet oppido, villa
 seu civitate, præsertim in magnis, & popu-
 5 losis, est deputanda † persona publica, quæ
 hiis cruciatibus, & corporis afflictionibus
 stipendio publico inservit, quæ vel sponte
 tali ministerio, ut stipendii conventionem
 frueretur, vel fortè quia condemnatus, ad
 eremeres, aut ad furcam ob aliqua facinora
 patrata, ut poenam fugeret, honori suo non
 parcens vivendi tamen cupidius, servus
 Reipublicæ fuit effectus.

Sed questionis est cum tale ministerium
 6 † ita ignominiosum apud omnes reputetur,
 si non fuerit persona publica ex præ-
 dictis modis adscripta, utrum possit quis
 compelli, & cogi in his cruciatibus mi-
 nistrare, & hominem verberare, & truci-
 dare.

Et sanè Magistratum, seu judicem †
 7 compellere posse quem ad tale ministere-
 rium exercendum voluit Guillelmus de

Cuneo in leg. fin. ff. de pignorat. in rem ac.
 Tamen non sit persona honestæ condi-
 tionis, sed multum vilis, ut in leg. 1. & 2.
ne quis invitatus offic. pub. agere cogatur. & ita
 firmat glossa in Auth. demum. §. necessitate,
 Bart. & Bald. in Auth. de sanctissimis Episcopis
 §. si verò moriatur, pro quibus adduci
 potest textus in leg. 1. Cod. de mendican-
 tibus validis lib. 12. & quod legitur in pas-
 sione Christi, Marci cap. 15. ibi: *Et angaria-*
verunt pratercuntem quempiam Simonem
Ciraneum venientem de Villa patrum Ale-
xandri, & *Ruphi*, ut *tolleret crucem ejus*,
 Matthæi cap. 27. & Lucæ cap. 23. Bald. in
 leg. fin. Cod. de executione rei judica-
 tæ; Nam angariare propriè est adigere &
 compellere peregrinum: Thesaurus linguæ
 Latinæ, verbo angariare, leg. via ff. de pri-
 vilegio veteran. Florianus in leg. liber ho-
 mo, ff. ad leg. Aquam Bobadill lib. 1. politic.
 cap. 15. n. 47. & Bononiæ ita observatum
 tradit Parisius statim citandus, qui suo tem-
 pore vidisse testatur quemdam peregrinum
 ignotum ob defectum Carnificis publici
 compulsus fuisse quemdam reum truci-
 dare, idque velo ori suo imposito, ut execu-
 tor ignominiam prout sibi magis possibile es-
 set, fugeret, fecisse refert Maranta de ordi-
 ne judiciorum 6. part. actu 3. n. 25. Afflict.
 in constit. Sicilia vide 1. fol. 189. col. 1. num.
 3. Lucas de Peña in leg. 1. ne quis liber in-
 vitatus, vers. & nota ad hanc questionem,
 Guillelmus Benedictus in questione an occi-
 dere peccatores liceat n. 3. Et sic potest com-
 pelli servus † cujuslibet privati, dum tamen
 non sit servus alicujus Ecclesiæ, vel liber-
 tus, ut in cap. Diaconi cap. de libertis, &
 cap. Episcopis 12. q. 2. & in cap. de famulis,
 de servis non ordinandis.

Et hoc casu quando servus alicujus ab
 eo capitur, ut huic ministerio deserviat, †
 9 eo capitur, ut huic ministerio deserviat, †
 dominus non debet pretio defraudari,
 sed à Republica ei persolvendum erit, ar-
 gumento text. in leg. Lucius, ff. de evictione.

Similiter, & currus, seu † asinus seu ani-
 10 mal cujuslibet capi potest, ut malefactor
 verberetur, seu ad supplicium ducatur, ut
 docet Bart. per illum textum in leg. jubemus
 nullam Cod. de sacrosanctis Ecclesiis, Bald. &
 Salicet. in leg. fin. ff. fin. de pignorat. action.
 Guillelmus Bened. ubi supra n. 28.

In hoc casu damnum domino † plausibiliter
 currus, seu animalis capti est satisfacienda-
 dum, ut argumento textus in leg. quemadmo-
 dum §. magistratus, ff. ad leg. aquil. & in leg.
 socius §. 1. ff. quemadmodum servus amittitur, &
 in leg. item si verberatum §. 1. ff. de rei vindic.
 tradit in proposito Parisius de Pateo tract. de

de *Sindicatu*, verbo *captura*, cap. 7. per tot. ubi plura in confirmationem adducit.

Et ista damni ꝛ satisfactio expensis quæ pro executione Iustitiæ solent imponi, desumenda est.

Si verò non inveniatur facilè persona tam abjecta, & in finem conditionis quæ ad tale ministerium exercendum obstringi valeat utique hujus officialis, & Executoris Iustitiæ creatio erit facienda ex uno ꝛ carceratorum qui vel convictus de delicto pro quo capitis pœnam mereatur, aut in opus publicum seu metallum damnari possit, vel condemnatus jam existat, sentit Bartol. quem sequitur Angelus in leg. 2. ff. de publ. judiciis, per textum in leg. aut damn. § in calcariam cum seqq. & in leg. Capitalium, ff. de pœnis.

Quinimò similem reum ꝛ poterit iudex damnare, & perpetuò, vel ad tempus tale Reipublicæ ministerium tamquam ejus servus sub pœna capitis subeat, ut notant suprâ relati, & cum eis Parisius de Puteo in tractatu *Sindicatus*, in verbo *manivoltus*, n. 2. cum sequentibus.

Sed omni casu talis Executor Iustitiæ lucrabitur ꝛ vestes, zonam, & annulos damnatorum, usque ad aureos quinque valentes, ut in leg. divus 6. ff. de bonis damnatorum, ut affirmant, Maranta, Parisius de Puteo post Lucâ de Peña in locis suprâ relatis.

Qui mos ꝛ antiquissimus est, ut in Passione Christi Domini nostri fuit observatus; siquidem ejus vestes à Satellitibus, ut illis sacrissimis ministris fuit suscepta, & quia inconfutis erat super eam miserunt sortem.

Insuper debet ei assignari ꝛ Salarium ex bonis publicis civitatis seu villæ cujus servitio adscriptum est, quod jure nostro Regio expressè sancitum est, in leg. unica tit. 37. lib. 4. novæ recopil. his verbis: Ordenamos y mandamos que el que fuere verdugo para executar nuestra Justicia criminal en las nuestras Ciudades, villas, y lugares que tubien Jurisdiccion criminal, sea exempto y quitto de pedidos y monedas, y de todos los otros pechos, y derechos reales y concejales, y si por razon de dicho officio se le ubiere de dar salario, que se lo den de los propios del concejo si los tubiere, y si no los tubiere, repartan y paguen segun que se acostumbra repartir y pagar los otros pechos y reparamientos.

El Berdugo en Corte y Chancillerias de qualquier persona hombre ò mujer, que fuere condenado de muerte, y executada la senencia, lleba las ropas que tubiere vestidas al tiempo de la execucion, y de qualquier persona que

fuere azotada, ò traída ala verguenza, publicamente por las calles de cortes llebe un Real, y si la tales personas azotadas, ò traídas ala verguenza, fueren pobres, y no tubieren de que pagar al verdugo, no le quiten por estos derechos el sayo, ni jubon, gorra, ni zapatos y camisa que tubieren vestido, y calçado, y lo mismo quando le dieren tormento, por ello no le lleben cosa alguna.

Tien que los Pregoneros en corte te lleben de cada persona que fuere condenada y executada la senencia, un Real, y lo mismo del que fuere traído a la verguenza, ò azotado, y si fueren dos, ò mas pregoneros, no puedan llevar todos mas del dicho Real so pena que lo que mas llebaren lo vuelban con el quatro tanto y suspension del officio, y en los pobres que no tubieren de que pagar, guarden lo contenido en el precedente capitulo.

Y ten que qual quier persona aquien enteramente se diere tormento, llebe de el Berdugo un Real, y si fuere cominacion, medio Real; si la tal persona fuere pobre, no le llebe cosa alguna, ni le quiten las ropas arriba dicha por ello.

Otro si los dichos Pregoneros de pregonar un Cavallo, ò mala, ò azemila que fuere perdida, llebe ocho mar. y si fuere bestia menor, llebe quatro mar. y de pregonar una persona dos maravedis.

Minister autem ꝛ iste Iustitiæ qui reum torquer, verberat, seu suspendit, cum mandato judicis id faciat, etiam si injustè fuerit damnatus, prorsus à dolo, & pœna immunis est, ut in cap. miles, & in cap. cum homo, & in cap. Si homicidium 23. q. 5. gloss. 1. in cap. quod quis de reg. jur. in 6. gloss. in leg. non videtur data §. qui jussu ff. illo tit. qui not. infam. Parisius de Puteo ubi suprâ in verbo *Manivoltus* n. 6. Grammatic. decis. 3. n. 6. & n. 81. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 354. post n. 23. Francus Marlus decis. 254. in princ. queritur quando part. 2. Maschard. de probat. lib. 2. concl. 1135. n. 3. latè Farinac. in tit. de pœnis tempor. q. 97. casu 6. per tot. Et eadem ratione poterit ꝛ clericum, & Religiosum de mandato Superioris absque sacrilegii incurfu punire, verberare, seu crucidare, ut tradit Decian. 1. tomo crimin. lib. 4. cap. 9. & cum Basseo Folerio & aliis Farinacius in praxi tit. de inquisitione q. 8. n. 123. Bobadilla lib. 2. politic. cap. 18. n. 48.

Quod puto verius, nisi in aliquo damnato in executione excedat, quin etiam dixerim si inhonestè ꝛ in executione reos pertractaverit, puniri debet ex Petr. Greg. 3. part. sintag. lib. 32. cap. 28. Cujus rei rationem nobis aperuit Petr. Greg. dict. c. 28.

sunt enim exosi, vel natura ipsa humana hujusmodi homines qui ex exequantur mortis, & etiam meritis supplicium, utpote communi sanguini natura condolente humano, & similis consortium locumque ubi id fit, funestum arbitrat. Unde merito exclamat Quintillianus *declamat. 6.* nihil horribilius nihilque abominabilius inter mortales sanè reperiri potest, quàm quem sibi naturâ similem trucidare.

Ex quo hominum communi dolore, & naturali fœdere frequenter contingit, quod si Carnifex iste in primo ictu fortè in nece hominis damnari aberrat, saxi, telisque in tumultu populi impetitur, ut plerumque perierit, & obrutus in carnificia fuerit, ita ut ex Lubeci historia legatur uno die quinque Lictores in carnificia esse obrutos; quare huic malo, & temeritati plura sunt occurrentia jura, ut in *leg. addictos 7. Cod. de Episcop. aut in leg. addictos 29. Cod. de appell. unde. Cic. in oration. pro Rabirio*, funestari concionem litoris seu Carnificis interventu dicit.

21 Quinimò si fortassis † suspendendus, vel malè ligatus funibus à furca in solo cecidit, vel funis anfractus est statim populus id miraculo tribuit: & quid in hoc casu faciendum dixerit, multa congerit Boërius *dec. 217. n. 18.* Jul. Clarus in *prax q. 98. n. 9.* ubi Baiard à *n. 8.* elegantius Lucas de Peña in *leg. si quis Cod. desertoribus lib. 11.*

22 Isti tamen Executores, † seu Carnifices adeo infames habeantur, quod nulla major angaria possit hominibus constitui, ut notavit Guillelmus de Cano in *leg. fin ff. de judiciis*, quem refert Puteus ubi *suprà n. 1. in verbo Manivoltus*: utrum omninò à testimonio repellantur, an verò faciant fidem saltem in aliquibus spectantibus ad suum officium, vel ejus executionem consule

Bald. in *leg. fin q. 8. Cod. de edict. Divi Adriani, post. n. 47.* Boërius *q. 84. Jul. Clar. in praxi, §. fin. 3. vers. habes igitur*, & plures quos refert Fatinae. qui satissimè rem prosequitur, & examinat in *tract. de oppositionibus contra par. test q. 56 art. 11 per totum.*

Est & alius Executoris justitiæ seu Carnificis Collega † Socius in ministerio, seu Coadjutor, qui reum quando ducitur ad supplicium comitatur, & clamore ac voce elevata delicti speciem ac damnationem manifestam omnibus faciat; qui communiter dicitur Præco, cujus officium etiam † vilissimum, & sordidum omni tempore fuit, ut colligitur ex Cicerone *Epistolarum familiarium lib. 6 ad Leptam*, in Epistola quæ incipit, *simul accepi*: & Horatio, *lib. 1 sermon satir. 6. ibi*:

*Nec timuit sibi, nec vitio quis verteret olim
Si præco parvas aut (ut fuit) ipse coactor
Mercedes sequeretur.*

Docet Alciatus in *leg. mercis in 2. in fin. ff. de verb. signific. Tiraquel. de nobilit. c. 34. n.* Et in Hispania quam ignominiosum sit, plusquam notum est: Et hujus officii † antiquitas colligitur ex *Exodo cap. 36. ibi. Inf. sit ergo Moyses præconis voce cantari, nec vir nec mulier.* Et hi præcones † ferè semper ministerio se offerunt, & per eorum vocem Rei. contumaces etiam vocantur, & subastationes publicæ, & privatæ venditiones vini, & aperturæ tabernarum acclamantur, pro quo secundum consuetudinem terræ, eis certa, stipendia persolvuntur, & pro præconiis publicis eis taxata, sunt designata *leg. 1. tit. 37. lib. 4. nova Recopil. vers. otrosti.*

Quod si non inveniatur † qui se offerat huic ministerio, ille utique compellatur id exercere, & suscipere, qui infimæ, & abjectæ fuerit conditionis, ut de Carnifice *suprà* observavimus.

INDEX

VERBORUM ET RERUM, Necnon vario um Jurium enucleatorum ad hunc Tractatum de Officialibus spectantium.

Prior numerus Paginam, alter verò Numerum marginalem indicat.

A

Absentia majoris partis vicinorum qui inter-
fuisse electionis Sindici suppo-
nuntur, quomodo possit probari. 155. 10
Aceptio personarum apud Deum odiosa.
20. 24
Accidentale officium & naturale sustinens
aliquis, hoc potius quam illud exequi
censetur: *ex doctrina Baldi.* 17. 14
Actio in factum competit ad interesse contra
agrimensorem, qui falsam relationem do-
losè fecerit. 273. 31
Actio in factum contra Agrimensorem qui
dolosè falsò denunciavit, non datur nisi
in subsidium, & Adversario cum quo li-
tigatur non volente solvere. *ibid.* 32
Administratio bonorum Reipublicæ regu-
lariter ad Decuriones in sua quaque ci-
vitate pertinet; sed verus gubernator eo-
rum & Dominus rex est. 167. 19
Administratio ratio postquam ab admi-
nistratore fuerit reddita an reliquatum
quod vulgò *Alcanze final* vocatur, possit
non obstante appellatione interposita,
exequi absque metu & periculo aten-
tati. 180. 41
Administratio ratio exigi poterit ab œco-
nomo etiam ante annum & finitum of-
ficium, si de fuga aut decoctione suspe-
ctus fuerit. 179. 35
Administratio ratio ab œconomo civita-
tis in unoquoque anno per successorem
in officio exquirenda est. *ibid.* 34

Administratio rationem reddendi præce-
ptum omni juri consonum est, & admi-
nistratores qui talem fugit rationem, juri
resistit. *ibid.* 38
Administratio in reddenda ratione,
utrum œconomi libris tam pro se quàm
contra se standum sit. 180. 40
Administratio rationem reddere nullo
modo poterit recusare œconomus 179. 36
Expenditur in proposito textus decisionis
*in authent. de sanctissim. Episcopis, §. œco-
nomus, col. 9.* *ibid.* 37
Administratores quilibet, sive voluntarius,
sive necessarius, ab homine, sive judice,
aut lege constitutus, etiam si sine manda-
to administravit, rationem referre tene-
tur. 180. 39
Administratores quando possit ab alio exigere
debita quæ percipere, vel recuperare
omisit, remissivè. 185. 21
Administratores quilibet qui rationem red-
dere tenetur, debet habere librum cum
partitis dati & recepti, & ubi etiam des-
cribantur singuli actus suæ administra-
tionis. 199. 13
Administratores si quid in libro scribere omi-
serit, in dubium Reip. tenebitur. *ibi.* 14
Administratores horrei publici secum debet
habere unam ex tribus clavibus quibus
arca præcludenda est, in qua pecunia
horrei reconditur. 200. 18
Administratores seu œconomi diligentia in
officii exercitio, qua ratione probetur.
175. 16

Adversa

Index

- Adversarium* absentem cum quo litigii concertatio ineunda est, nullus in jure astatatur quærere maximis sumptibus & expensis. 192. 53
- Advocati* ab muneribus personalibus sunt immunes 203. 12
- Advocati* non tenentur suis expensis mittere substitutum, nec contribuere in collectis & distributionibus quæ fiunt ratione belli. ibid. 13
- Quod intelligendum est de Advocatis, munere Advocati actu fungentibus, non verò de Doctoribus solum actu legentibus. 204. 14
- Advocati* debent gaudere exemptionibus quibus fruuntur militiæ armatæ militiæ ibid. 16.
- Advocationis* ex labore quod lucrantur Advocati, quasi Castrense peculium vocatur, nec ususfructus spectat ad patrem. ibid. 17
- Advocato* alicujus clientelam subire recusanti ad petitionem partis à Reverendissimo Præsidente præcipitur, ut in lite auxilium præbeat sub pœna 50. ducatorum. 74. 8.
- Advocatus* potest cogi esse Consiliarius. 73. 6
- Advocatus* cogitur pro clientulo ad patrocinium sumendum maximè urgente necessitate. 73. 7
- Aequalitas* impari numero quando accidit in electione Officialium, deveniendum est ad sortes. 30. 20
- Æstimus* quando producitur unà cum solutione census & Collectarum, tunc rectè probat locum vel villam solventem censum vel Collectas esse de dominio illius cui solutio fit. 265. 54
- Æstimus*, vulgò *Padron*, licèt publicus & authenticus, non probat nec dominium nec possessionem bonorum. 264. 53
- Æstimus* seu descriptio, ut fiat à Censitore ad tributa realia imponenda, tenentur possessores manifestare bona sub fide juramenti, licèt in aliquibus locis consuetudine obtentum est quod non fiat æstimus, sed Censitores ad bonum oculum arbitrarii, ut dicunt, bona & facultates æstimant. 263. 48
- Æstimus* seu matricula facta à Censitore, debet approbari à Judice & Decurionibus. 262. 44
- Æstimus* vulgò *Padron*, à Censitore faciendus debet esse sollemnis, Authenticus & publicus. ibid. 43
- Ætas* quæ in electore requisita fit. 8. 30
- Ætate* major præsumitur maturitate sensus præstantior. 99. 37
- Agrimenfor* qui falsam relationem ex dolo fecerit, tenetur ad interesse erga partem gravatam, quæ quidem poterit contra illum petere. 272. 28
- Agrimenfor* tenetur jurare præsentibus partibus & benè de eleganter officio exercendo & mensurando. 268. 7
- Agrimenfor* non eligitur, ut probetur per illum possessio seu dominium agri; sed quando probata jam possessione, ignoratur quantum quisque possideat, tam adhibetur ad declarandos terminos. ibidem. 9
- Agrimenfor* qui in principio suæ nominationis ad officium, publicè juravit, an & quomodo teneatur jurare dum de consensu partium electus est, ibid. 9
- Agrimenforem* quis nominare debeat. 273. 33
- Agrimenfores* non debent jurare quod præcisè dicturi sint veritatem, sed secundum judicium suum. ibid. 8
- Agrimenforis* ad declarationem, licèt index multum respicere debeat, non tamen tenetur præcisè eam sequi, & secundum eam judicare; quin potius eam potest respuere & revocare. 272. 27
- Agrimenforum* officium publicum & ad plura utile & necessarium est. 267. 1
- Alcaldes* verbum Arabicum sanctificat. 119. 16
- Alguaceli* solebant antiquitus officium Canonicis in Hispaniæ regnis exercere. 276. 3
- Alguaceli* tenentur noctu calles perlustrare, & visitare hospitia vulgò *Las Mesones*, & lupanaria, & perquirere delinquentes. 126. 6
- Alguaceli* mandata judicum exequi, pignora pro executionibus sequestrare & debitores ex domo detrahere tenentur, in quo debent servare formam. 127. 7
- Alguaceli* non possunt captos apud se, seu in domibus suis retinere. 126. 5
- Alguaceli* inferiores servile ministerium exercere à paucis temporibus consuebantur. ibid. 2
- Alguacelorum* varia afferuntur nomina 125. 1
- Alguacelorum* creatio ad quem pertineat, deciditur, leg. 23. tit. 5. & leg. 4. tit. 6. lib. 3. recopil. & leg. 4. tit. eodem lib. & leg. 7. tit. 4. part. 3. 126. 3
- Alguacelorum* ministerium circa quæ versetur. ibid. 4
- Alienigenus* seu exterus qui per decem annos in Hispaniæ Regnis commoratus est, potest ad aliqua officia admitti. 243. 18

Rerum & Verborum.

Ambitio Officiorum tandem Romæ pernicioſa viſa fuit. 104. 3.
Ambitio officiorum mala & damnabilis quænam dicatur. 105. 5
Ambitio bona & laudabilis quænam reputetur. ibid. 6
Ambitio quid ſit. ibid. 4
Annalia officia ſingulis annis inter cives ſeu vicinos per circulum debent provideri. 69. 31
Intelliguntur jura & fundamenta poſterioris opinionis ex mente Doctorem, unde reſolvitur quæſtio. ibid. 32
Annei Ruberti Doctrina circa cuſtodiam Civitatis. 206. 28
Annone deſcriptio debet gratis fieri à Depoſitario, nec à vicinis pro ea faciendâ, aliquid extorqueri poteſt. 192. 15
Apoche factæ ab Adminiſtratore præſtatur plena fides contra ipſum Adminiſtratorem. 200. 17
Appellatio dum interponitur in nominatione ob non ſervatam aliquam ex requiſitis formam nulliter facta, ſi talis nominatio executioni manderetur, attentata erit. 67. 16
Appellatio omnino frivola, & contradicção vanis nixa fundamentis nominationis executionem non impedit, nec attentati periculum inducit. ibid. 17
Appellatio quando à jure permittitur expreſſè utrumque operatur effectum. 66. 5
Agitur de textu in leg. Imperatores 21. §. 1. ff. 1. de appellat. ibid. 6
Pro contraria opinione adducitur, *lex conſtitutiones*, & *lex fin. ff. de appellat.* item textus in leg. 6. tit. 18. lib. 4. *recopil.* 1. ibid. n. 7. & 8.
Appellationis prætextu à contradicente interpoſitæ debet ſuſpendi nominatio officialium, & poſſeſſio tradita ſubjacet periculo attentati. 65. 1
Appellationis permiſſio naturalis eſt qualitas. 65. 2
Apitudo naturalis, magis quàm accidentale impedimentum attenditur. 58. 16
Architecti ſeu Menſores operum, vulgò *Alifeſ*, quinam ſint, *remiſſivè*. 273. 34
Argentum purum vulgò *Plata acendrada*, quomodo ponderetur & æſtimetur. 228. 12
Ars artium eſt hominem regere. 3. 26
Aries aliæ ſordidæ, aliæ honeſtæ. 2. 18
Aſinus ſeu animal cum curru cujuſlibet poteſt capi, ut malefactor ducatur ad ſupplicium, in quo caſu ſatisfacien-

dum eſt domino animalis ſeu plauſtri, de damno quod inde ipſi proveniret. 276. n. 10. 11. & 12
Aſſeſſores ſeu locum Tenentes Prætorum qui ſolebant nominari ab ipſis Prætoribus, jam à Regiæ Coronæ Conſiliariis nominantur. 119. 14
Aſſeſſores Prætorum quomodo uti debeant officio ſuo, & quæ in eis qualitates concurrere debeant, ut ad tale munus eligantur, traditur, *remiſſivè*. ibid. 16
Aſſeſſores Prætorum non dicuntur Judices delegati, ſed ordinarii. ibid. 15
Aſſurgere officialibus quilibet tenetur præſtare, & reverentiam & urbanitatem præſtare. 104. 51
Athenienſes officia & Magiſtratus ſorte conſtituebant. 51. 4
Athenienſes officia publica recusantes capite multabant, Romani libertate, & Spartani patria. 74. 18
Athenienſium Legislator Magiſtratus omnes ex Nobilibus & divitibus inſtituit. 54. 3
Athenis fuit ſancitum ne cui liceret iterum fieri creative à populo *Sindicum*. 158. 29
Avendani opinio improbatur, qua dicit nobiles & exemptos debere contribuere collectæ, quæ imponitur ad ſolutionem Salariorum officialium. 106. 5.
Auditores & Senatores Regis per annum ſolum nominantur, ſed ſingulis annis confirmatio & prorogatio ad Curiam mittitur unde perpetua eſt eorum dignitas. 34. 43.
Auguſtus Cæſar fuit primus qui gentes, ſibi ſubditas incipitari & deſcribi fecit, cenſum vel tributum imponendi cauſa. 255. 4
Auri puri & miſti valor in varias partes, vulgò *quilates*, dividitur, & variorum numiſmatorum pondus & valor aſſignatur. 227. n. 8. & ſeqq.

B

Baro vel Dominus oppidi in qua ſibi conceſſa fuerit juridiçtio, poterit ſuum judicem qui vulgò *Alcalde major*, nominatur, conſtituere cujus juridiçtio conceſſa tantum cenſetur in prima inſtantia, non autem in ſecunda, nec in gradu appellationis. 124. 47
Barones jus confirmandi electionem habentes non poſſunt reſpuere electum unicè ad Officium, nec unum ex electis, & alium nominare niſi electus incapax fuerit

Index

- fuerit aut prohibitus officium exercere.
 39.12. & 14.
 Barones ad quos mittuntur electiones officialium, an soleant in Curia Regis reside-
 re, vel in aliis divagari locis, & an ista
 confirmatio possit extra territorium suum
 ab eis fieri. 40.16
 Barones aut Domini locorum ultra annum
 Officiales creare non possunt. 43.6
 Barones posse extra territorium suum con-
 firmationem Officialium facere; id in-
 telligit Fontanella procedere in Baro-
 ne seu Domino à Principe jurisdictionem
 habente, secus ab inferiore. 40.
 17
 Barones, seu Domini in oppidis in quibus
 jurisdictionem habent, reputantur ad
 summum ut Prætores seu Correctores
 Regis. 124.54
 Baronibus seu Dominis oppidorum dum
 ius ex privilegio ita competit, poterunt
 iudices ab ipsis nominati nominare sibi
 substitutos. ibid.55
 Baronum in oppidis ab iisdem expetenda
 est confirmatio electorum. 38.4
 Bartoli Doctrina circa depositi restitutio-
 nem, explodenda. 195.63
 Bastardi plurimis dignitatibus fuerunt aptif-
 simi. 23.35
 Beneficio indignus est qui in legem commit-
 tit. 252.68
 Beneplacitum nulli subjacet legi. 87.5
 Beneplacitum morte concedentis expirat.
 ibid.9
 Beneplacitum tacite non revocatur. 90.23
 Beneplacitum seu voluntas, etsi omnem li-
 bertatem contineat, non eam tamen ha-
 bere vel accipere debet, quæ honestati
 publicæ & decentiæ opponitur, & quæ
 absque alicujus injuria vel detrimento
 exerceri non potest. ibid.31
 Beneplacitum non expirat morte Prin-
 cipis concedentis jurisdictionem, quan-
 do versatur publicus favor & utilitas.
 ibid.24
 Bes argenti vulgò marco quot maravedis va-
 leat. 228.n.14. & 15
 Bessis pondus vulgò marco, quot uncias con-
 tineat. ibid.13
 Blancos inter & Nigros dissidia. 45.21
 Bona in corpore Civili & Mystico cujuslibet
 oppidi cur necessaria? 173.3
 Bona oppidorum ex destinatione facta à
 Rege, vel immemoriali tempore à Do-
 minio Regis separata fuerunt. 171.9
 Intelligitur in proposito nullatenus contra-
 rius textus in leg. de precario, ff. ad leg.
 Rhodiam de jacturis. ibid.10
 Bona posita in æstimo, si crescant vel de-
 crescant, ultra æstimationem in eo fa-
 ctam, an impartitio tributi debeat au-
 geri vel minui, remissivè. 264.52
 Bonorum cujuslibet oppidi in duplicem spe-
 ciem divisio. 172.n. & 2
 Bonorum destinatio ad Regem pertinet.
 174.8
 Bonorum oppidi administratio ejus conci-
 lio & universitati incumbit. ibid.11
 Bonorum oppidi administratores veri sunt
 Decuriones cujuslibet urbis, qui eorum
 concilium repræsentant. ibid.12
- ## C
- Cambia suscipere, & eorum pecuniis
 Rex uti potest in urgenti necessitate
 223.52
 Cambia quæ consistunt in mutuo, an licita
 sint. 216.10
 Cambia à Principe vel Republica appro-
 bata, tuto exerceri possunt. ibid.14
 Cambia realia requisita non possunt pro-
 bari juramento & declaratione persona-
 rum quæ nummos Campsori tradiderunt.
 222.42
 Cambia sicca damnantur per Pragmaticam
 à Rege Sebastiano latam. 218.21
 Cambia intra Regni limites contra le-
 gem expressam permitti non possunt. ibi-
 dem. 20
 Cambii in duplicem speciem divisio. 217
 16
 Cambii literis cur circa oppida extra Re-
 gnum, non verò intra, uti liceat, traditur
 ratio differentiarum. 222.40
 Cambii Officium in quo consistat. 215.8
 Cambii præmium & interesse quod lucra-
 ri Campsor potest, correctum & im-
 mutatum fuit, per leg. 5. in fine tituli. 18.
 221.38
 Cambiorum merces seu Salarium non
 pro mutuo, sed pro labore recipitur.
 217.15
 Cambium minuti in quo consistat, & quo-
 modo fieri debeat, & quid pro præmio
 possit persolveri tradit Textus in leg. Re-
 gia 4. tit. 18. lib. 5. Recopil. quæ ibi affer-
 tur. 221.37
 Cambium reale quid & quoduplex sit.
 218.25
 Cambium reale an licitum vel illicitum sit?
 ibid.26
 Cambium reale per literas tripliciter fieri
 solet. 219.n.28.29. & 30
 Cambium siccum quot modis committatur.
 217.n.17. & 18
- Cambium

Rerum & Verborum.

- Cambium *siccum* improbum & *foenerativum* esse probant Doctores. *ibid.* 19.
- Cambium quod fit per lit. eras, ne intra ejusdem Regni opp'da exerceri possit sancitum extat, *leg. 8. tit. 18. lib. Recopil.* quæ *ibi* affertur.
- Cambium per litteras quo quis pecuniam Campsori in uno loco præbet ut eandem in alio remittat, an permissum sit. 220. 33
- Cambium vox antiquis Romanis & Jurisconsultis profus incognita fuit. 215. 7
- Cambium tam jure communi, quam Regio exosum & usurarium reputatur. 221. 43
- Referuntur Doctores qui de Cambiis egerunt. *ibid.* 44
- Cambium quod fit intra Regni limites, an ex eo *siccum* judicetur, quod in loco in quem remittitur solutio unâ cum litteris, debitor nec pecuniam, nec factorem habeat. *pag. 218. n. 22. 23. & 24.*
- Cambium in mutuo pecuniæ positum quando sit licitum, & quando illicitum, *remissivè?* 216. 13
- Cambium in mutuo consistens quare permittendum? *ibid.* 12
- Cambium in permutatione monetarum consistens an licitum sit, vel illicitum? *ibidem.* 9.
- Cambium per litteras, quo quis pecuniam à Campsore ad certum tempus recipit in uno loco, in alia deinde Provincia vel Regno, cum constituto stipendio solvendam, an sit *foenerativum*. 220. n. 34. 35. & 36.
- Cambium per litteras ad Hispania ad Indos exerceri potest, & etiam ad alias ejusdem Coronæ Provincias, dummodo distantia sit considerabilis, in qua possit considerari aliquod periculum in translatione pecuniæ. 222. 41
- Campsor exterius à Regno nominari cur non debeat, *remissivè.* *ibid.* 48
- Campsor exterius & alienigena à Regno non potest creari. *ibid.* 46
- Campsor non potest aliis mercimoniis & contractionum generibus uti, nec Societatem unire cum aliis, nisi in rebus cambiorum utum tangentibus. 223. 49.
- Campsor quâ formâ creari debeat, *remissivè* 217. 6
- Campsores duo in urbe debent nominari, non verò unus solus. 222. 47
- Campsores publicationem reddere tenentur judici, suo juramento & per libros suos veritate & fide confectos, quoties ratio ei per judicem expetita fuerit quantitatium omnium quas Cambia habuerint. 223. 50
- Campsori, necessitate adimpleta, debet per Regem fieri satisfactio pecuniarum quas accepit, & si possibile sit cum interesse justu & licito Cambii. 224. 54
- Campsoris creatio ex personis fieri debet probatissimis, divitibus & benè opinatis, quæ juramentum de officio rectè exercendo præstare debent, & fidejussores usque ad certam quantitatem præbere tenentur. 222. 45
- Campsoris creatio in Curia Regis, nempe *en la Corte*, ad ipsum Regem pertinet. 215. 3
- Campsoris creatio ad quem pertineat. *ibidem.* 2
- Campsoris creatio in aliis Curiis Regnorum ad Coronam Hispaniæ spectantium, debet fieri speciali Proregis nominatione. *ibid.* 4
- Campsoris officium Reipublicæ est necessarium. *ibid.* 5
- Campsoris officium publicum est. *ibid.* 1
- Campsorum electio debet esse libera, nec quidquam pro tali Officialium creatione potest exigi; nec titulo conditionis possunt hujusmodi officia conducere. 223. 51
- Capellaniarum seu Beneficiorum ad nutum, & officiorum sæcularium ad beneplacitum differentia traditur *remissivè.* 91. 41
- Acevedo doctrina, in *leg. 4. tit. 25. lib. 4. Recopil. n. 6. & 7.* intelligitur. *ibid.* 42
- Capellanus ad nutum, non juvatur regulis de annali & triennali possessore 88. 11
- Capellanus ad nutum poterit revocari per nominantem vel successorem aut heredem in patronatu, etiam malitia cessante. *ibid.* 13
- Capturam nec executionem facere possunt Alguaceli absque mandato judicis in scriptis redactis. 127. 9
- Caput in membrorum ordine & distinctione cæteris omnibus dominatur. 95. 7.
- Carcer dicitur locus custodiæ designatus, si-ve publicus sit, si-ve privatus, aut tota ipsa Civitas. 129. 8
- Carceri Custos communiter in jure Commentariensis appellatur. 128. 1
- Carceris custos Hispano idiomate *Alcayde* seu *Carcelero* nuncupatur. *ibid.* 3
- Carnifex omni casu damnatorum vestes, zonam, vel annulos usque ad aureos quique valentes poterit lucrari, qui mos antiquissimus est; & servatus fuit in JEHO CHRISTI Passione. 277. n. 15. & 16
- Carnifici Salarium assignari debet ex bonis publicæ civitatis seu villæ ejus servicio descriptus est. 277. 17

Index.

- Carnifex** qui Clericum, & Religiosum de mandato superioris punit, verberat, seu trucidat, non incurrit Sacrilegium, nec aliam culpam. *ibid.* 19
- Carnifex** qui reos inhonestè pertractat, venit puniendus. *ibid.* 20
- Casus** de quibus iudices Fraternitatis cognoscere possunt, colliguntur *ex leg. 2. tit. 23. lib. 28. novæ recopil.* qui ibi afferuntur. 135. 10.
- Causa** ad effectum certo & limitato tempore requisita, sufficit quod adsit illo tempore, quanquam postea cessat. 77. 41
- Expenditur** in proposito textus *in leg. 2. § remittit. vers. oportet ff. de excusation. tutor. & in leg. qui liber §. amisti. ff. de oper. libert. & in leg. sciendum, & si fundum ff. qui satisd.* *ibid.* 42
- Causa** à limitatâ limitatus procedere debet effectus. 136. 13.
- Causa** & effectum cum habent tractum successivum quomodocumque cesset causa, cessabit etiam effectus. 79. 48.
- Causæ** & denuntiationes quæ fiunt super utensilibus & fraudibus commissis à venditoribus debent breviter & summarie expediri. 152. 7.
- Cautio** juratoria non sufficit publici horrei Depositario ad hoc ut ad officium admitatur. 199. 11.
- Censitor** vel Peræquator vulgò *Empadronador*, non debet quemquam scribere in dubio pauperis, vel habentis bona unde solvat, sed cum distinctione, *ex leg. 10. tir. 33. lib. 9. recopil.* quæ ibi inseritur. 262. 46.
- Censitores** seu *Empadronadores*, legitimè & pro debita forma nominati debent facere æstimum, descriptionem, seu matriculam vulgò *Ladron*, ad impartienda vicinis tributa nempe *El servicio Real*, *Moneda forera*, & alia jura redividualia quæ Principi vel Concilio solent persolvi. *ibid.* 42.
- Censitores** vulgò *Empadronadores*, à quo & quomodo nominari debeant, colligitur *ex leg. 8. tit. 33. lib. 9. recopil.* quæ ibi afferitur. 261. 41
- Censitores** quidam antiquitus publicè nominari solebant qui personarum & bonorum descriptionem faciebant, ut tributa personis & rebus indicenda exactè & sine fraude patrimonii Regi persolverentur ab omnibus. *ibid.* 35
- Censitorum** officium publicum reputatur, atque adeo necessarium, ut nullus ab eo excusari possit. 265. 55
- Censorum** seu Disquisitorum victualium jurisdictionem accumulativam esse cum Prætorè apertè indicant verba tituli. 152. 4
- Censorum** antiquorum ad instar sunt Depurati quidam publici Ministri in Hispaniæ Regno, præsertim Castellæ, qui vulgò *Empadranadores*, vocantur. 261. 40
- Censorum** sive Censitorum varia circa Tributorum impositionem & solutionem, munera. *ibid.* 36
- ex Citatione** facta Sindico vel Procuratori universitatis, ipsa universitas non constituitur in contumacia. 157. 23
- Cives** adoptivi ea officia habere non debent quæ ex consuetudine concedenda sunt naturalibus *ex d. Etirina Bart.* 60. 32
- Civitates** quomodo nobilitentur. 5. 7
- Civitates** quæ Procuratores ad Curias mittere tenentur, recensentur, ordòque sedum & vocum adducitur. 163. 8
- Christianis** quorum Religionem Romani, communiter Judaicam superstitionem appellabant officia & honores concessere. Verus & Antoninus Imperatores, non verò Judæis. 13. 4
- Christianis** veteranis noviores imperare injustum & indecorum est, Officiorum publicorum occasione, & quare? 14. 5
- Clericus** quis inhabilis ad officia habeatur. 21. 27
- Clericus** tanquam Eques cælestis militiæ gaudet privilegiis equitis armatæ militiæ. 83. 76.
- Collectoris** eleemosynæ Bullarum quæ Hispaniæ Regibus à summis Pontificibus diversis temporibus fuerunt concessæ, quænam officio convenient, *remissivè.* 212. 22
- Commentariensis** unde sic dictus. 128. 2
- Commentariensis** captos benignè & sine injuria verbo aut facto tractare debet. *ibid.* 7.
- Commentariensis** nominatio & delatio pertinet ad Regem & ejus Ministros *ibidem.* 7
- Commentariensis** salaria Regis expensis, & fisco persolvi debent. *ibid.* 6
- Commentariensis** cavere debet sub privatione officii, aut aliquâ arbitrariâ pœnâ, ne detenti seu capti in secretis carceribus, arma aut alia instrumenta habeant, quibus carceris fractio aut mors causari possit. 129. 13
- Commentariensis** excusabitur à fractione carceris vel morte incarcerationi, si solitam fecerit suis horis captorum visitationem, nec arma aut instrumenta inter eos invenerit. 130. 14
- Commentariensis** tenetur esse admodum diligens.

Rerum & Verborum

- diligens, & invigilare custodiæ carceris. 130.17
- Commentariensis culpa præsumitur, si in-
carcerati fugerint. ibid. 18
- Commentariensis quibus pœnis subiaceat
fugam captorum, tum pro culpa cri-
minali tum civili. ibid. 19
- Affertur in proposito *text. 12. tit. 23. lib. 4.*
recopil. 31.20
- Computationes factæ aliquos errores conti-
nentes debent iterum videri. 272.26
- Concedens jurisdictionem donec eam revo-
cavit, morte ejusdem non censetur
revocata. 92.38
- Intelligitur textus in *leg. cum precario, §. fin.*
& in *leg. quasitum, §. quod à filio, ff. de pre-
cario.* ibid. 39
- Concedens officium quandiu suæ voluntati
placeret, ex quo semel placuit amplius
sine causa ei displicere non poterit. 88.27
- Concessa à Principe officia sine temporis
præfinitione, censentur perpetua. ibid. 26
- Concessa jurisdictione territorii, an videat-
ur concessa in mari adjacenti territorio,
remissivè. 120.24
- Concessa jurisdictione simpliciter, an vi-
deatur commissum merum & mistum im-
perium, vel simplex tantum jurisdictio.
ibid. 13
- Concessa per Regem jurisdictio, videtur
tantum concessa quoad primam instan-
tiam. 120.25
- Concessa officia à Principe summa cum dif-
ficultate auferenda esse pluribus Regni
legibus cavetur. 89.21
- Concessio jurisdictionis, quantumvis sit am-
pla, & exuberans, simul cum territo-
rio & dominio totius oppidi aut villæ,
suprema jurisdictio nunquam censetur
tributa. 120.26
- Concessionibus & gratiæ factæ ad beneplacitum
sedis Apostolicæ vel Romani Pon-
tificis, an per mortem ipsius concedentis
extinguantur, & revocentur, traditur,
remissivè. 92.40
- Concessum beneficium à Principe debet, ef-
fere mansuræ. 89.18
- Condemnationes Camaræ vel sumptuum
iustitiæ, integræ & intactæ servandæ
sunt. 184.13
- Condemnationes Camaræ utrum deficien-
tibus iustitiæ sumptibus pro ministerio
eius possent expendi. ibid. 14
- Condemnatus pendente appellatione, non di-
citur condemnatus. 25.39
- Confirmati non poterit officialis post elap-
sum annum ab electione. 43.8
- Confirmatio electionis, Rege ita permitten-
te & tolerante non exposcitur in oppidis
Regiis. 38.3
- Confirmatio facta post contradictionem di-
citur vera sententia & definitiva. 41.23
- Confirmatio officialium electorum poterit
adhiberi per Procuratores & ad hoc re-
quiritur speciale mandatum. 40.19. & 20
- Confirmatio officialium sequitur electio-
nem. 37.1
- Confirmatio officialium poterit fieri per lit-
teras. 41.21
- Confirmatio officialium electorum in oppi-
dis Regiæ Coronæ ab ipsomet Rege ex-
petenda est. 37.2
- Confirmatio officialium potest fieri diebus
festivis. 40.18
- Confirmatio simplex electionis regulariter
de novo nihil tribuit 38.9
- Confirmationem officialis si quis contradi-
cat ipsa judicialis efficitur. 41.22
- Confratres sanctæ Trinitatis & sanctæ Ma-
riæ de la Merced, & Collectores elee-
mosynæ sancti Antonii, &c exemptione
fruantur, ut ad officia publica ineunda
compelli non possint. 75.23
- Congregatio eorum qui electioni Officialium
interesse debent, ubi facienda. 5.5
- Consensum liberum in Electoribus jura pos-
cunt. 9.35
- Consensus ubi abest, nulla prorsus electio
est. 9.34
- Consensus majoris partis in electione Offi-
cialium, si esset sanæ contrarius vel ad ef-
fet justæ causæ contradicendi, aut minor
esset sanior vel prudentior, major pars
non attenditur. 29.7
- Consilium Judæorum quorundam pernicio-
sissimum. 13.8
- Consilium Judæi cujusdam Christiano da-
tum, saluberrimum. 15.7
- Consuetudinem ad inducendam in materia
præcedentiarum sufficit tempus decem
annorum *ex doctrina Aretini.* 97.28
- Consuetudini circa præcedentias & judi-
cium dignitates præcipue deferendum est
96.17
- Consuetudinis introductioni in præceden-
tiis quot actus sint necessarii, *remissivè.*
97.19.
- Consuetudo ad unguem observanda in Of-
ficialium creatione. 41
- Consumptio Officiorum regno Hispaniæ ur-
lissima semper visa fuit. 108.2
- Consumptio Officiorum sæpe solet exposci
in curiis à Procuratoribus Regni, & per
Regem concedi. 109.3
- Consumptione vel renuntiatione omnia Rei-
publicæ officia amittuntur. 108.1

Index

- Continuare* vel non continuare officia in favorem Reipublicæ cur sit indultum. 56. 9
- Continuare* officia Reipublicæ in una eademque persona legibus antiquis ubique invenitur prohibitum. 42.1
- Continuatio* officii Decurionatus non prohibetur. 46.26
- Continuatio* officii inter diversas personas maximo sanguinis vinculo vel necessitudine conjunctas, ut patrem, filium &c. prohibita est. 44.18
- Continuatio* officiorum non reprobanda dum electio sit à tota universitate seu toto Collegio nominante & nemine reluctante; nec dum est penuria civium idoneorum ad officia gerenda. 46.24. & 25
- Continuatio* officiorum non solum in honorificis, sed & in lucrosis & pœnalibus vulgò *Carga* à jure Hispanico reprobatur. 45.23
- Continuationis* officii inter patrem, filium, &c. veritæ traditur ratio *remissivè*. 44.19
- Conversi*, aut *Neophyti* quinam dicantur. 20.26
- Convocantur* per Procuratores omnes Regni Civitates in locum à Rege designatum, quotiescumque ratione alicujus rei, aliquid est decernendum & subsidii aliquid à Regno impendendum. 162.3
- Correctorem* seu Prætorem Concilium Civitatis poterit nominare in aliquibus casibus. 118.12
- Correctoris*, Prætoris aut Præsidis Provinciæ nomen Regno Castellæ frequentius adaptatur eis qui in Civitatibus & villis Regiæ Coronæ præponuntur & constituuntur à Regiæ. 117.3
- Correctoris* nomen satis novum in Hispania. *ibid.* 4
- Correctoris* nomen à quo tempore & à quo Rege regnante usitatum fuerit. *ibid.* 5
- Correctorum* nominatio absque dubio ad Regem spectat. *ibid.* 6
- Creatio* Magistratuum vel Judicum inter Regalia constituitur. 118.7
- Creatio* Officialium ad Regem spectat. 6. 77
- Regis tamen permissione talis electio ad concilium cujusque oppidi pertinet. *ibidem* 28
- Creditori* licitum est sine licentia fidejussoris, debitori terminum destinatum solutioni prorogare. 113.26
- Culpa* vacare videtur quide jure procedit in sua administratione. 146.18
- Afferitur in proposito textus *in lege si bene de usuris*. *ibid.* 19
- Curia* quod major pars efficit, habendum est ac si omnes egerint. 28.1
- Curia antiquiores quo tempore, & quo in loco habitæ fuerint? 162.4
- Curia non semper in uno eodemque loco t sed ubi Rex convocationem facit, solent celebrari & semper Curia Regni caput vocatur. 163.6
- Curia, uti usu & more receptum fuit. convocantur ad quamlibet Regis coronationem, ut præstetur juramentum fidelitatis & vassallagii. *ibid.* 5
- Custodes* Castrorum nominati qui vulgò dicuntur *Alcaydes de la fortaleza*, hominibus fidelitatis præstant. 207.37
- Custodes* civitatis cur possint itinerantes & transeuntes perquirere, & visitare eorum bagalia, & animalium onera perscrutari. 206.29
- Custodes* Civitatis non debent effect persecutores molesti. *ibid.* 30
- Custodes* omnes, sive pontium, sive civitatum, sive montium &c. possunt quocunque modo armati incedere, nec possunt armis spoliari. 207.33
- Custodes* pupillorum & Carceratorum. 202.3
- Custodes* Regiæ personæ qui dicantur. *ibid.* dem. 2
- Custodia* Castri seu fortalitii Baronum, ad quem pertineat, *remissivè*. 207.14
- Custodia* Castrorum vel cujuslibet fortalitii debet tantum committi nobilibus personis, & ex puro sanguine & nota progenitis. 208.36
- Custodia* murorum & portarum civitatis quando præcipue sit necessaria, & ab ea nullus possit excusari. 201.5
- Custodia* ostii seu pontis cujuslibet civitatis munus personale est. 203.11
- Custodis* murorum vel portarum civitatis, villæ, fortalitii seu castelli munus antiquissimum est. 202.4
- Custodis* officium circa varia versatur. 202.1
- Custodis* ostii, pontis seu murorum urbis, officium extra tempus obsidionis impetus, aut invasionis hostium, inter sordida munera reputatur. 204.18
- Custodum* pontis sive ostii constitutio Regni assignatio in partibus & finibus Regni sive per mare sive per terram, pertinet ad Prætorem illius districti, & specialius ac certius ad Docuriones. 50.12

Rerum & Verborum

D

Damna quamplurima, & notabilia mala quæ à Notariis possunt & solent patrari *remissivè*. 146.28
 Damnum & lucrum dum quis ex incerto eventu potest consequi, nullo modo læditur, etsi damnum inde percipiat. 52.12
 Debitores Reipublicæ ad officia publica inepti sunt. 25.41
 Decuriones Concilium repræsentant. 6.19
 Decurionis ad officium quidquid spectat, traditur *remissivè*. pag.147
 Decurionum Ordo in aliquibus locis non semper facit electionem. 6.20
 Defensori Civitatis non licet illam deferere sine licentia, & sub certa forma. 109.6
 Depositarii horrei publici officium debet tantum esse annale, nisi speciali consuetudine vel decreto Decurionum ex iusta causa facto, in biennium protrahatur. 200.24
 Depositarii in diminutione pretii monetæ, quale periculum subeant, distinctione deciditur. 190.n.44 & 46
 Depositarii publici horrei officium nemo recusare poterit. 199.8
 Depositario horrei publici debet assignari salarium moderatum. 201.26
 Depositarius fiscalium pœnarum quibus rationem reddere debeat. 184.num.II. & 12
 Depositarius horrei publici quibus dotibus ornatis esse debeat. 199.9
 Depositarius horrei debet singulis annis rationem reddere. 200.25
 Depositarius horrei publici tenetur librum suum habere. 199.12
 Depositarius publici horrei à quo regulariter nominari debeat. ibid.7
 Depositarius horrei tenetur cuilibet annuam & pecuniam frumentariam deferenti facere apocham de summa vel quantitate recepta. 200.16
 Depositarius nobilis vel agricola, qui depositum non restituit, furtum committit, & bonam fidem non agnoscit. 197.68
 Referuntur Doctores asserentes quemlibet Depositarium depositum non restituendum excedere privilegio quo gaudebat, ut non incarceraretur. ibid.69
 Depositarius non potest uti re deposita, & ita faciens dicitur esse in dolo, & furti tenetur. 187.29
 Expeditur lex desiderium, & lex fin. Cod. depositi. ibid. 30

Depositarius pœnarum Camaralium in magnis & populosis urbibus, Provinciis, Capitibus, & Curiiis magnis, debet & solet nominari à Rege. 183.n.9. & 10
 Depositarius qui frumentum horrei publici, vel pecuniam ad suos proprios usus convertit, præter alias pœnas tenebitur in quadruplum. 200.23
 Depositarius, si nobilis sit vel agricola, vel quomodocumque privilegium habeat ut pro debito civili incarcerari non possit, utrum pro restitutione vel solutione depositi tale privilegium amittat. 196.65
 Depositarius si aliquid frumenti horrei publici, vel pecuniam in arca depositam in proprios usus converterit, vel auctoritate sua alicui mutuo dederit, qualis pœna placeatur. 200.21
 Depositarius pro judiciali deposito periculum diminutionis monetæ non subit, sed ipse Dominus pecuniæ. 191.46
 Depositum quodlibet judiciale absque iussu iudicis regulariter revocari non potest, nec bona deponenti, nec alii sunt restituenda. 195.62
 Descendentes ex Judæis sectantur infamia 200.23
 Descriptio seu incapacitatio quandiu in Judæa duraverint, & quantus fuerit numerus incapacitatorum. 255.7
 Descriptio populi Davidis iussu facta, exorsa Deo fuit, & cur. 254.n.2. & 3
 Descriptio personarum cum nominibus eorum qui electioni Sindici interfuerunt, tantum fatienda est in parvis urbibus, non verò magnis & valde numerosis. 165.9
 Descriptio seu impartitio facienda pro tributis vulgò *El servicio ordinario, extraordinario, pecho que se paga de los bienes*, requirit ut forma leg. 4. titul. 14. lib. 6. *recopil.* servetur, omnino attendatur. 263.47
 Descriptionem populi & subditorum suorum olim David iussit fieri. 254.1
 Descriptionem subditorum & Vassallorum facere, an possit esse utile, vel quæ incommoda & pericula ex tali descriptione possint oriri, *remissivè*. 256.11
 Descriptiones Vicinorum vulgò *Padrones*, debent in libro Concilii cujuslibet oppidi scribi per ejus Tabellionem, non autem per alium. 265.57
 Descriptionis Orbis edictum quo in loco à Cæsare fuerit edictum. 255.5
 Descriptior seu Incapitator populi quis fuerit in Judæa delegatus. ibid.6
 Dextera manus nobilior semper & præstantior

Index

- stantior sedes reputatur quam altera.
96. 15
- Dexterum latus Altaris in quo Evangelium
cantatur in Ecclesiis oppidorum Hispaniæ
solet occupari Per officiales status
nobilis, sinistro relicto plebeiis. ibidem.
14
- Dictio *Solamente*, in lege expressa taxativa
est. 136. 11
- Dies constitutus pro electionibus Officia-
lium si elabatur, an sequenti nominari
possint Electores, & quando. 5. 13
- Dignitatis majoris differentia à minori unde
petatur. 66. 11
- Dignitas & excellentia phœnici & Aquilæ
inter aves tribuit. 94. 5
- Dignitas major dari ei minimè debet, qui
minorem non habuit. 26. 47
- Dignitas est quicquid ex consuetudine re-
putatur esse dignitas, & illa est major
quàm homines generaliter talem repu-
tant. 209. 5
- Dignitates & officia justitiæ vilibus & infami-
bus personis non debent condonari,
134. 6
- Discursores per Regnum à Rege mitti solent,
qui quærentibus de iniustitiis vel inæqua-
li partitione circa tributa, justitiam exhi-
beant. 265. 56
- Disquisitoris victualium qualitas & exerci-
tium declaratur per tenorem tituli qui in
concessione talis officii solet expediri; qui
quidem titulus vulgari idiomate *ibi* affer-
tur. 148. 3
- Disquisitoris victualium vulgò *Fiel Exe-*
cutor de novo præter Prætorem à Re-
ge Philippo institutum fuit officium
ibid. 2
- Disidia ob præcedentias circa res spiritua-
les orta, etiam inter sæculares compone-
re ad Ecclesiasticos privativè pertinet.
103. 46
- Doctor semper est intelligendus secundum
jura quæ allegat. 83. 19
- Agitur de textu in leg. 1. §. *libertinis* &
in leg. cum ex oratione, 47. ff. de ex-
cusat. tutorum, & in leg. 3. eodem tit.
ibid. 80
- Intelligitur textus in leg. 11. titul. 14. lib. 6.
ibid. 81
- Doctores & Licentiatii in una ex tribus uni-
versitatibus graduati tanquam Nobiles
ex privilegio admittuntur ad officia No-
bilibus ex privilegio concessa. 59. 24
- Dolus præsumetur in proxenetis affirmanti-
bus de idoneitate contrahentium vel
mercium, quando ex celebratione ven-
ditionis aliquod lucrum præter debi-
tum Proxenicum consequutus est.
245. 26
- Dolus in falsa relatione Agrimensoris col-
ligitur ex qualitate facti. 273. 30
- Dolus tertii in matrimonio & sponsalibus
non reddit contractum ipso jure nullum.
247. 37
- Domus publica construi debet, ad negotia
Officialium electionem spectantia, tra-
ctanda. 5. 6
- Domus, census constitutus, aut quælibet
alia res si empta fuerit ab œconomo ci-
vitatatis, ipsius quidem œconomi pecunia,
non verò civitatis, emptor in dubio cen-
sebitur œconomus. 178. n. 29. & 30
- Donatio non est quod à Vassallis tempore
necessitatis publicæ tribuitur, sed solutio
debiti Regalis à Procuratoribus facta. 169.
n. 30. & 31
- Duces, Marchiones, Comites, Vicecomi-
tes, Episcopi & similes Domini oppido-
rum in suis territoriis creare possunt Ta-
belliones ad hoc solum ut testificentur de
his quæ fiunt in judicio. 144. 17
- Duplionum ex auro diversa nomina, Pon-
tus, valores examinantur. 229. num. 19.
& seqq.
- ## E
- Electi ad officium compelluntur ad id
acceptandum per capturam & incar-
cerationem & bannum. 74. 6
- Electi ad officium poterunt ad illud servi-
dum extrahi à domo sua. ibid. 17
- Electio à verbo eligere derivatur. 3. 27
- Electio extra locum assuetum facta nulla
est. 5. 8
- Electio ultra annum admittitur dummodò
consuetudo sit ut amplius durent officia.
44. 11
- Quod procedit etiam in officiis exigui mo-
menti, & quando in oppido non repe-
riuntur faciliè officiales idonei. ibid. 12
- Electio à majori parte facta tunc tantum
valet, quando omnes Electores vocati
fuerunt, cum debuerunt vocari. 29. 5
- Quod tamen intellige, si minor pars agat de
contemptu non aliàs. 29. 6
- Electio debet esse libera, absque vi, metu, vel
impressione cujusvis. 8. 32
- Electio omnis quæ sordibus, aut precibus im-
probis facta fuerit jure Regio Hispaniæ
damnatur. 105. 7
- Electio de indigno utrum ignoranter facta
fuerit, quomodo probetur traditur remij-
sivè. 35. 18
- Electio à majori eligentium parte facta ex-
quenda

Rerum & Verborum.

- quenda est non obstante contradictione. 29.9
- Electio facta ad aliorum impulsu nulla est. 9.36
- Aut per factionem, aut partialitatem. ibid. 37
- Electio dum aliquo casu non sortitur effectum, puta quia nominatus non vult consentire electioni, non ideo electores privantur facultate iterum nominandi. 35.16
- Electio facienda per annum si facta fuerit per plures, an remaneat pro uno tantum, an vero vitietur in totum. 43.9
- Electio propriè quid. 3.28
- Electio Officialium est voluntariæ jurisdictionis. 6.15
- Electio generaliter definita quid. 3.29
- Electio Officialis ultra annum facta sustineri potest si ita principi placeat. 44.10
- Electio de dignis facta legitimè, & publicata statim jus acquiritur electi. 36.22
- Electio de indigno facta facultas eligendi devolvitur ad superiorem. 34.12
- Electioes an fieri possint & diebus festis & feriatis. 6.4
- Electioes Officiorum quæ publicantur frequenter fiunt majori suffragiorum numero. 66.11
- Electioes Officialium fieri debent in die & hora assueta; & an potius manè, vel vespere. 5.10
- Electiois definitio in genere. 3.30
- Electio quando se corrigere valeat. 10.38
- Electio scilicet eligens indignum amittit pro illa vice potestatem eligendi. 34.11
- Electio dum indignum ignoranter eligit, non potest dici delinquere. 35.15
- Electores in officiis publicis digniores eligere debent. 31.1
- Electores hanc doctrinam tuentes tum Theologi, tum Jurisconsulti referuntur. ibid. 2. & 3.
- Quædam duo huic opinioni. 32.4
- Quibus satisficit. ibid. 5
- Electores indignum scilicet eligentes arbitrariè puniendi. 34.13
- Electores pro damnis ab Officialibus per eos nominatis, præstitis, via ordinaria, non verò executiva sunt conveniendi & condemnandi. 11.12
- Electores vocari debent sono tubæ vel campanæ. 4.2
- Non verò ad sonum tabulæ, sicut fit in Ecclesia in die sancto veneris. ibidem. 3
- Et vocari debent tam præsentibus quàm absentes, & quando. ibid. 4
- Electores ob electionem de indigno factam an priventur pro illa vice facultate eligendi & ad quem illa revertatur, proponitur quaestio. 34.10
- Electores dumtaxat qui interfunt electioni, possunt suffragia præstare. 8.28
- Electores qui ad Concilium venerunt, ante publicationem poterunt suffragia præstare, non verò factâ publicatione. 11.42
- Electores indignum ignoranter eligentes non privantur facultate eligendi, sed possunt iterum ad nominationem de digno procedere. 35.14
- Electores si fuerint pari numero quid faciendum. 30.15
- Gratificari posse quinam existiment in proposito. ibid. 16
- Electores si plures fuerint alicujus Officialis, non omnes tenentur in solidum ad damnum per ipsum præstitum. 11.10
- Electores seu nominatores Officialium Reipublicæ pro culpa eorundem officialium tenentur sicut ipse de damni satisfactione seu condemnatione contra eos facta. 110.1
- Electorum aliqui si fuerint, quos ex actis electionis constet non præstitisse suffragia, ij non tenebuntur ad interessè. 11.11
- Electus cum impeditur exercere officium, ad officialem præcedentem triennii spectat usus ejusdem officii. 68.21
- Electus ad aliquod officium si moriatur, onus subeundi munera non transit ad heredem. 84.83
- Electus qui non fructus est officio ob contradictionem factam, causa jam evicta recursum habet ad damnum fructuum in officio obvenientium in contradicentem. 69.33
- Electus ad quodlibet Reipublicæ officium auctoritate publicum, illud necessariò acceptare & inservire tenetur. 73.4
- Eligendi facultatem non excidunt electores dum dubium est scilicet an ignoranter indignum elegerint. 35.17
- Eligens dignum omisso digniori etiam si peccet mortaliter, tamen restitutioni erga digniorem non est obnoxius. 33.7
- Eligens indignum non solum peccat mortaliter, sed etiam tenetur ad damnum ex tali electione sequuta resarcienda. 33.8

Index

- Eligens Officialem an eum exhibendo, finito Officio liberetur ab obligatione damni refarciendi. 111.3
- Elusoria* esset sententia quæ post annum à nominatione officialis elapsum proferretur, super negotio appellationis in eadem nominatione interpositæ, pro quo afferuntur verba textus *in cap. fin. de iudiciis*. 66.9
- Emptor* venditori, vel è contra venditor emptori, an teneatur ex dolo commissio à Proxenetæ. 245. n. 28. & seqq.
- Episcopus* quis potest esse & Canonicus, & adesse Capitulo tanquam Canonicus licet sit Episcopus. 48.9
- Episcopus* dum adest Capitulo tanquam Canonicus, sedet in loco inferiori & secundum locum obtinet. ibid.
- Episcopus* vel Canonicus qui prius creatus fuit, is etiam prius inter Episcopos, vel Canonicos sedere debet. 98. 32
- Equites* Sancti Joannis Jerosolymæ Hospitalarii vocabantur. 133. 10
- Equites* Sancti Joannis de Maltha, an possint esse Procuratores Curiarum, *remissivè* 165. 12
- Erectio* furcæ, vel patibuli per mandatum Domini vel ejus Officialium, signum est jurisdictionis concessæ vel obtentæ. 123. 40
- Quod procedit etiam si per centum annos non fuerit aliquis suspensus in illa furca. ibid. 41
- Exactor* quilibet vectigalium ut officii debito respondeat & legitime procedat, quid facere debeat, notatum invenitur *in leg. 13. tit. 14. lib. 6. recopil.* quæ ibi affertur. 211. 21
- Exactor* tributorum maxima in exigendo utitur potestate, nec juris ordinem servare tenetur, sed potest simpliciter procedere & compellere debitores. ibid. 19
- Exactor* tributorum Regis non potest debitores convenire nisi prius accipiat nomina eorum, & eis notum faciat & intimetur ut ad locum destinatum solutioni soluturi accedant. ibidem. 17
- Exactor* vectigalia bona à debitoribus pro solutione debiti extracta Concilio præsentans liberatur. ibid. 20
- Exactores* tributorum seu vectigalium, græcè publicani nuncupati, apud Hebræos, Græcos, & Romanos odibiles & abjecti fuerunt. 208. 1
- Expenditur in proposito textus *in leg. 14. tit. 2. lib. 6. n. va Recopil.* quæ ibi affertur. ibid. 2
- Exactoribus* & conductoribus Regis, licet præcipua Privilegia in favorem fisci & patrimonii Regis sint indulta, tamen plura sunt quibus personæ eorundem Exactorum condecorantur. 210. 10
- Excellentia* quædam & superioritas in certis animalibus brutis terrestribus observatur. 94. 4
- Excubie* quomodo faciendæ tempore belli sive pacis, & quando à subditis jura excubiarum peti possint, quando Ecclesiasticæ personæ ad Excubias teneantur, & circa quod versetur excubiarum ministerium *remissivè*. 207. 35
- Excusanti se nobili à tutela plebei favens sententia ad stipulatur text. *in leg. 1. §. libertinis pupillis*. 81. 73
- Expenditur in proposito, textus *in leg. cum ex oratione 40. ff. eodem tit. 6 in leg. 3. Cod. eodem, tit. de excusat. tutorum*. ibid. 74
- Ponderatur *lex 21. tit. 14. lib. 6. Recopil.* ibid. 75
- Excusantur illi qui habent privilegium à principe ne ad officia Reipublicæ inviti eligantur. 74. 20
- Jura varia afferuntur quibus indicatur exemptionem munerum ex liberorum numero non induci. 75. 16
- Afferitur in contrariam opinionem, *lex §. quis Decurio, 24. Cod. de Decurionibus, lib. 10.* ibid. 25
- Conciliantur & intelliguntur jura de exemptione munerum loquentia, ex Theodoro. ibid. 28
- Excusantur à minoribus officiis acceptandis ii qui majores Magistratus administraverint, & officia honorabilia exercuerint. 80. 60
- Excusantur officia publica accipere illi qui habent duodecim filios. 75. 25
- Excusantur ab officiis publicis minores viginti annis. 84. 82
- Excusantur pauperes à suscipiendis muneribus, si minus idonei sint, juncto muneri sufficere non possint. 80. 61
- Excusantur advocati à muneribus onerosis & personalibus Reipublicæ. 84. 84
- Excusantur à muneribus personalibus ingarii alibi habitantes, si ad officia in loco originis vocantur, tamen si alii sint idonei, aliàs secus. 80. 87
- Excusantur à prædictis Officiis qui aliud officium habent, ad textum *in leg. fin.*

Rerum & Verborum

- fin. ff. de vacat. muner. gloss. in leg. I. Cod. quemadmodum civilia munera, lib 10 specialiter in tit. de censibus, § nunc dicendum & §. si avo. ibid. 68.*
- Excusatio à tutela non competit nisi ex causa, à jure expressis, de quibus in tit. de excusat. tutorum, & instit. in text. in leg. I. tit. 17. part. 6. 81. 66*
- Excusationem in honoribus patrimonialibus & realibus utrum inducat numerus duodecim filiorum. 75. 30*
- Referuntur Doctores qui excusationem in muneribus realibus & patrimonii ex liberorum numero non admittunt. 76. 31*
- Excusationes ab officiis ineundis quomodo & quo tempore allegari & proponi debeant subjicitur. 84. 85*
- Resolutioni tempus & rationem excusationis assignanti multa obijciuntur jura opposita. ibid. 86*
- Objecta jura perpenduntur & intelliguntur, & cum Authoris sententia conciliantur à Joanne Garcia. 85. 87*
- Excusationis intuitu refertur ab Autore lis quædam quæ super delatione tutelæ agitata fuit, à qua se excusare nominatus intendebat, quia se nobilem vulgò *Fidalgum* dicebat. 81. 64*
- Expenditur contra nominatum ad tutelam, & ab ea se excusare prætextu nobilitatis nitentem, textus in leg. *spadonem*. 17. §. si scire oportet, ff. de excusat. tut. ibid. 81*
- Executioni publicæ Justitiæ circa corporis afflictiones & cruciatus deputanda est persona in qualibet magna & populosa villa, aut civitate, quæ quidem persona publico inserviat stipendio. 276. 5*
- Executionis publicæ Justitiæ officio cum nulla fuerit persona addicta, an possit quis compelli ad tale ministerium exercendum. ibid. 2. 6. & 7*
- Executores justitiæ seu Carnifices adeo sunt infames, ut nulla major angaria hominibus statui possit. 278. 22*
- Executoris justitiæ creatio facienda erit ex uno carceratorum & convictorum de crimine capitis, quando non invenitur persona abjecta quæ ad tale munus exercendum possit adigi. 277. 13*
- Executoris publici justitiæ Officium apud Hebræos tempore Choyli sine distinctione ab omnibus indifferenter exercebatur, nec pudori, nec dedecori adscribebatur. 275. 2.*
- Executoris publici justitiæ Officium quare & publicæ sit ne essarium. ibid. 1*
- Exemptio Officiorum admittitur in patre vel ejus filius divitibus, at non si universitas seu populus sit nimirum pauper. 77. 38*
- Exemptio Officiorum personalium habentibus quinque liberos cur condonata fuerit. 76. 32*
- Exemptio à vectigalibus & cæteris tributis excepta monetâ forera, consuetudine & præscriptione immemoriali potest induci 260. 30*
- Exemptionem Officiorum personalium præstat numerus quinque non minus filiarum quàm masculorum, etiamsi sint utrinque etiam emancipati. 76. 35*
- Exemptionem ab officiis publicis & muneribus personalibus præstat numerus quinque liberorum. 75. 29*
- Exemptionem à tributo monetæ foreræ per viam nobilitatis, præscriptione acquiri posse, sentit *Flores Mena*. 260. 32*
- Exemptioni requisitum numerum implet aliquis ex liberis militiæ defunctus pro Republica aut Principe. 79. 51*
- Exemptus licet quis sit à cæteris tributis ex speciali Principis privilegio, non tamen censetur exemptus à censu monetæ foreræ. ibid. 18*
- Eximi nullus potest à præstatione Tributi monetæ foreræ, nec per ætatem aut sexum, nec etiam per præscriptionem immemorialem. 260. 19*
- Eximi quis potest à tributo monetæ foreræ, & quolibet alio capitis censu, ex speciali Principis Privilegio. ibid. 31*
- Eximuntur à muneribus principales conductores Gibellarum seu reddituum Regalium & universitatis. 80. 59*
- Existimatio & reputatio communis Provinciæ sufficit ut officia vilia vel nobilia reputentur. 209. 4*
- Exteris & alienigenis à Regnis Hispaniæ, nulla potest fieri per Regem donatio civitatis, Villæ, Castri aut Insulæ vel alterius rei ex contentis, in leg. 2. tit. 10. lib. 5. 243. 17*
- Exteris à Regno plura sunt prohibita munera quæ naturalibus tantum in præmium naturalitatis condonantur. 242. 11*
- Exteris mercatoribus merces portantibus, in Hispaniæ Regna ab eis aurum & argentum asportare interdicitur, leg. 10. tit. 18. lib. 6. recopil. 243. 15*
- Exteris in Indiis negociare, & aurum, argentum & alia ibidem contenta emere prohibetur per leg. 5. tit. 18. lib. 6. recopil. ibid. 14.*
- Exteris prohibetur ne intra duodecim leucas in Regno lumenta habeant. ibidem. 18*

Index

Exteris ne Officia ad jurisdictionem vel gubernationem spectantia concedantur, cautum extat in leg. 2. tit. 3. lib. 7. Recop. 242.21

Exteros non gubernare civitates & Villas, sed ipsos Hispaniæ Regni Naturales, cur expediat. ibid.13

Exul suffragium præstare non potest, nec is qui est in vinculis. 8.29

F

Fames magna, victusque defectus quænam mala in populo creare soleant. 198.1

Familiares sanctæ Inquisitionis ex privilegio Regis non coguntur suscipere officia Reipub. quæ tamen acceptare non prohibentur, & si ea exercentes deliquerint, à iudicibus sæcularibus plectendi sunt. 74.21

Fidejussio est stricti juris. 112.22

Fidejussio quælibet per prorogationem regulariter evanescit. ibid.20

Fidejussiones ac securitates expetuntur à Commentariensi pro exercitio officii. 128.55

Fidejussores non tenentur ad interesse ex mala nominatione facta per Magistratum de successore suo. 112.17

Fidejussores officialium & ipsi officiales & nominatores eorum quomodo & quo ordine conveniri debeant ob malè gesta. 114.2.30. & seqq.

Fidejussores ad damnum non tenentur pro gestis ab officiali extra tempus ordinatum & consuetum vacationi officii, etiamsi prorogatio termini per quem fuit electus officialis, ipsi concessa fuisset. 112.28

Expenditur in proposito, textus, in leg. labeonem fin. cum leg. seq. ff. de ambitu, & in leg. Luctus, §. Paulus, ff. de administr. tutor. ibid.29

Fidejussores idoneos præstare debet publici horrei Depositarius, antequam ad officium admittatur. 199.19

Fidejussores tenentur præstare quilibet Magistratus pro administratione officii Syndicatus, sive illud sponte, sive necessario suscepit. 112.13

Quod procedit etiamsi idoneus sit facultatibus, & bona sua obliget. ibid.14

Fidejussores tenentur ad interesse non ad poenam quam Magistratus delinquendo incurrit. ibid.15

Fidelitatem officii prosternunt Procuratores qui Procuraciones suas emunt. 161.22

Fili cur avito crimine puniantur. 29.22

Fili legitimi per consequens matrimo-

nium vel Rescripto Principis complent numerum ad exemptionem munerum. 77.39

Fili numerum ad immunitatem requisitum formantes, ut vivant tempore liberationis sufficit, licet postea decedant. 77.40

Filius familias non prohibetur eligi ad munera publica, dummodo major sit viginti quinque annis. 27.52

Fraternitatis iudices officium personaliter debent exercere, nec substitutum apponere possunt. 134.7

Fraternitatis Iudices transacto anno, absque eo quod transeat intervallum duorum aut trium annorum vulgò Hueco, poterunt iterum eligi antequam scindantur, quod alias in cæteris justitiæ officiis non procedit. ibid.8

Fraternitatis iudices uniuscujusque status tum Nobilium, tum plebejorum creari debent ex honorabilioribus & negotio aptioribus. 134.5

Fraternitatis Iudicum nominatio & electio ad quem pertineat. 133.2

Frumentum in horreo publico positum, quid damni ex negligentia Administratoris patiat, tenebitur ipse persolvere. 200.20

Frumentum privatorum non potest suscipi in horreo publico ab ipsius Administratore. ibid.19

G

Gabella an debeat solvi tantum de pretio venditionis, an verò de Proxenetico & salario præstito mediatori seu Proxenetæ? 252.73

Galleciæ Regni gubernator præest regali Senatui, & militiæ militum est Generalis, & percipit duo Salaria. 48.7

Quod procedit etiam dum Princeps ex duobus officiis unum facit supprimendo alterum, nam id obtinens percipiet duo salaria quæ ambo officiales percipere solebant. ibid.8

Græci magni habebant Tabellionis munus sicut & scribæ, nec ad ejus exercitium quemquam nisi honestis natalibus fidemque & industria clarum admittebāt. 143.8

Gregorii Lopez sententia circa tributum quod in Hispania vulgari sermone vocatur Fonsadera, non admittitur, imò refellitur ex quodam verustissimo privilegio per Alphonsum primum Regem Legionis, Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Valpuesta concessum, quod ibi afferatur. 257.14

Quelphi

Rerum & Verborum.

Guelphorum, & *Gibellinorum* factiones. 25.20

H

H*ispanorum* eximia in *Hospitibus* admit-
tendis & excipiendis humanitas. 132.4
Homagium præstitum juramenti vim habet. 207.38
Homo tanquam omnium creaturarum nobi-
lissimum dicitur *microcosmus*. 95.6
Horrea publica vulgò *positos* seu *alhondigas*
in *Hispania* non multum antiquitatis ha-
bent. 198.6
Horrea publica plura habebant *Romani*,
præter frumentaria. 198.5
Horrea publica resque frumentariæ ordi-
nabantur apud antiquos. *ibid.* 3
Horrei publici *Depositarium* non debet lu-
crari incrementa tritici quæ vulgò dicun-
tur *creces*. 201.27
Horreorum publicorum usus apud *Roma-*
nos, & à quo inventus fuerit. 198.4
Horreum unde panis suppeditetur, potis-
simus modus est ad hominis sustentatio-
nem. *ibid.* 2
Hospitalitas laudabilis, & digna nobili viro
132.8
Hospitalitatis juri & virtuti multum defere-
bant *Romani*. *ibid.* 3
Hospitalitatis definitio, ex *Clemente Ale-*
xandrino. *ibid.* 2
Hospitalitatis officium ad fidem introdu-
cendam & propagandam maximè neces-
sariam. *ibid.* 5
Hospitandi munus Nobile, sanctum & lau-
dabile est, dum *Charitatis* affectu & in-
tuitu exercetur. 231.1
Hospitandi pro lucro munus suscipere an
quis possit compelli qui antea tali mini-
sterio non se immiscuit. 235. num. 13.
& 24
Hospitandi pro lucro qui munus semel jam
susceperint, ad illud exercendum com-
pelli possunt. 134.18
Hospitator ad hoc ut teneatur pro furto in
rebus *Hospitis* in domo sua inclusis utrum
sit necessarium quod ei traditæ fuerint,
mulieri suæ aut famulo, vel se liberet si
hospiti concessit clavem cubiculi vel ca-
mera & aræ ubi reconderet res suas, re-
missivè. 237.37
Hospitator dum valetiam vulgò *la malcta*,
clausam & sigillatam non reddit, vel aper-
tam restituit, an detur contra eum in
illo casu juramentum in litem, *remissivè*.
238.38

Expenditur in proposito textus in leg. 26.
titul. 8. part. 5. quæ ibi affertur ibi-
dem. 238.39

Hospitatores seu *Caupones* ne pro arbitrio
extorqueant à viatoribus quantum vo-
luerint, taxari debet merces & pretium
omnium rerum quæ venduntur in *Hospi-*
pitio, tam pro cibariis quàm pro ministe-
rio. 236.29

Hospitatores qui voluntariè muneri *Hospi-*
tandi pro lucro se exponunt, tam vir
quàm mulier, si specialiter notati sint
de vita turpi & prava, judicis officio po-
terunt à tali ministerio removeri. 239.25

Hospitatores de furto rerum in suo *Hospi-*
tio inclusarum tenentur atque etiam de
facto famulorum in suo *Hospitio* ser-
vientium & de omnibus fraudibus quæ
ibi committi possunt in damnum *hospi-*
tum. 237. n. 32 & 34

Hospitatores seu *caupones* tenentur perso-
nas *hospitum* receptorum custodire, &
à periculis quæ sibi in *hospitio* accidere
possunt, tutos reddere. 237. 31

Hospitatores seu *Caupones* licet *Officium*
autoritate & utilitate publicum non exer-
ceant, publicè tamen debent constitui
& nominari à prætore vel iudice cujusli-
bet civitatis & villæ. 239.41

Hospitatores seu *Caupones* aliquid ultra ta-
xam à viatoribus pro cibariis & aliis re-
bus recipientes non solum puniendi sunt
pœnis in taxatione indicta impositis, ve-
rum etiam in foro conscientia tenentur
ad restitutionem. 236.30

Hospitatores pro rebus in domum suam
inductis per viatorem tenentur de dolo,
lata, levi & levissima culpâ, nisi probave-
rint fortuitum casum. 237.35

Quod procedit etiam in alio *Hospitante*
non *Caupone*, & in domo sua ad modum
Cauponæ accipien- *ibid.* 37

Hospitatoribus seu *Cauponibus* facultas
vendendi hordeum, ultra pragmaticæ ta-
xam, per legem concessa, quomodo in-
telligenda. 236.28

Hospitia condigna præstanda sunt *Procura-*
toribus dum in *Curiis* assistunt. 171.37

Hospitia conducticia qui tenent, vile &
abjectum *Officium* exercere censentur.
134.16

Hospitia conducticia quomodo sint necessa-
ria. *ibid.* 17

Hospitia plura redditibus dotata in *Hispa-*
nia, & *Regnis Castellæ*, ad peregrinos
excipiendos qui sepulchrum *Divi Jacobi*
Apostoli adeunt sunt constituta, quorum
præcipua ibi recensentur. 133.13

Index

- Hospitia** privata vulgò *Mesones*, ò *Posadas* in qualibet civitate seu oppido Hispaniæ construuntur, quæ conductitia sunt pro viatorum commodo. 134.15
- Hospitia** in locis desertis, nempe in itineribus & viis publicis constructa, quæ vulgò *ventas* appellantur, non possunt, si- ne permissu publico & facultate Regia fundari. 238.40
- Hospitia** quæ in urbe Carrionensi & circa jam constructa sunt pro peregrinis hospitantibus, enarrat & describit Author. 133.14
- Hospitibus** gratum & propitium pro pretio suo ministerium, ab Hospitatoribus præberi debet. 235.16
- Expenditur** in proposito textus, in leg. Regia 6. & 7. tit. 11. lib. 7. novæ Recopil. qui ibi affertur. ibid. 27
- Hospitii** jus publici seu privati, amicitia incundæ & conservandæ etiam apud gentiles exercebatur. 132.7
- Hospitii** signum qui pro foribus domus appendunt, contrahere videntur cum viatoribus obligationem hospitandi. 234.19
- Quod** limitatur nisi plures jam Hospites admittere non possint? & si hospitandi sint improbi homines & malæ famæ aut suspitionis. 235. n. 20. & seq.
- Hospitio** conductitio excipientibus est Nobilis cum familia, excluso alio Hospite minus, digno, prius etiam recepto, qui tamen non est omnino ejiciendus. ibidem. 22
- Hypotheca** privilegium, utrum pro tributis æquè competat Dominis sive Baronibus ac Regi quando tributa, vel condemnationes fiscales ad eos Regia concessione pertinent. 186.26
- I
- I**maginarius & non verus agnatus dicitur ille qui assumit arma alterius familiæ. 60.30
- Imperare** non solum est dignitas, sed ars omnium summa. 3.24
- Imperator** non potest abdicare imperium nisi in manibus ejus à quo habuit. 109.7
- Incarceratos** ob graviora delicta laxioribus vinculis reungere non debet Custos carceris. 130.15
- Incarceratum** torquendum ne quis alloquatur, aut nuntium ad illum mittat, curam debet adhibere Commentariensis. ibid. 16
- Imperii** destructio sequitur si minuantur fructus quibus Reipublicæ sustentatur. 180.33
- Intelligitur** decisio textus in leg. 1. tit. 7. libro 6. recopill. quâ in re procedat. ibidem. 34
- Petri Fernandez**, Navarret. discursui politiorum respondetur & satisficit. ibid. 35
- Impugnatio** electionis cujus expensis fieri debeat. 27.53
- Impugnatio** electionis à quolibet de populo non debet admitti. 26.50
- Immistio** carnalis cum incarcerata muliere sub pœna Capitali verita est Commentariensi, quam etiam pœnam incurrunt ipsi incarcerati, si talem copulam habeant, etiam si cum muliere quæ cognita erat meretrix. 129. n. 10. 11. & 12
- Immunes** à tributis realibus quinam sint, remissivè. 264.50
- Immanitati** præstandæ non conducunt liberi adhuc in utero existentes. 79.52
- Incompatibilia** quænam dicantur Officia seu ministeria facile discreta haudquaquam est. 48.12
- Incompatibilia** dici possunt Officia quæ ratione finis, seu exercitii inter se pugnant. ibid. 13
- Incompatibilia** erunt duo Officia in quorum exercitio & fine persona una duplicem contrarii status personam representans. ibid. 14
- Incompatibilibus** duobus ex officiis vacat primum per admissionem secundi ipso jure & sine alia requisitione. 49.16 & 17
- Indigni** ad officia publica qua indignitate intelligantur. 37.24
- Indignus** ad Officia publica ille dicitur qui non habet qualitates ad id necessarias. 37.23
- Infamibus** portæ dignitatum patere non debent. 16.10
- Infamibus** non patet ad scribendum aditus vel ad aliquod munus publicum exercendum præsertim in Regiis prætoriis & tribunaliis. 141.7
- Infamis** infamiâ juris indignus est, & inhabilis ad officia Reip. 27.52
- Infirmas** quomodo probetur, traditur remissivè. 80.56
- Infirmas** quæ à muneribus exemptionem præstare possit qualis esse debeat arbitrio judicis relinquenda est. 80.54
- Infirmas** vera & propria dicitur quæ ex humorum excessu causatur, & ex quibus succedit febris. 80.55
- Infirmi** excusantur à muneribus publicis suscipiendis.

Rerum & Verborum.

- fufcipiendis, & affertur in exemplum excufationis Manlius Torquatus conful Romanus. 79.53
- Inquifitorum* minorum durant officia defuncto generali Inquifitore. 90.26
- Expenditur in propofito textus *in leg. 2 tit. 1. part. 2.* ibid. 27
- Infpectorum* munus ad quid institutum. 161.
- 39
- Intellectus* extraneus quinam dicitur. 87.7
- Itinerantium* facta manifestatione feu præfentatione, à Custodibus portarum & pontium omnis fecuritas & liber transitus impetratur & iure conceditur. 206.
- 32
- Judeis* omnes adminiftrationes & dignitates interdixtae funt. 133
- Judex*, vulgò *Alcalde Mayor* appellatu, in nihilo major reputatur cæteris iudicibus ordinariis, etfi hoc nomine contrarium fignificare videatur. 124.49
- Judex* Appellationis vulgò *Alcalde mayor*, nominatus à Dominis oppidorum, debet præcedere cæteros iudices ordinarios. 98.
- 27.
- Judex* majorem iurisdictionem habens præferendus est minorem & limitatam feu temporalem habenti, ex *Doctrina Bobadille.* 97.23
- Judex* ordinarius, & *judex de la Hermandad*, dum concurrunt in aliquo negotio & fuper actum uterque perficit proceffum, quid tum factu opus est. 140.30
- Judex* quilibet five delegatus, five ordinarius cognoscere poteft, an fibi comperat iurifdictio? 139.28
- Expenditur in propofito decifio *in lege 6. titul. 23. lib. 8. recopil.* qui ibi affertur. 140.29
- Judex* quilibet Ordinarius habet univerfalem caufarum cognitionem; & delegatus, illius tantum caufæ expeditionem, quæ fibi commiffa fuit. 98.24
- Judicare* & Magiftratum gerere, munus publicum eft. 73.5
- Judices* vulgò *Alcaldes mayores* nominati à dominis oppidi non poffunt ob infirmitatem conftituere fuos Subftitutos, qui in Hifpania vocantur *Tenientes.* 124.53
- Judices* vulgò *de la Hermandad*, debent poft prætorem immediatum locum occupare & incedere, deinde Decuriones, poftea Procuratores Sindici univerfitatis & cæteri Officiales prout confuetudo in quolibet loco ufurpaverit. 98.26
- Judices* à Baronibus nominati non poffunt multam indicere extrajudicialem in contumaces feu rebelles fuis juffionibus, nifi ob defenfionem fuæ iurisdictionis, & in quantitate trium folidorum auri. 124.51
- Judices* per dominos feu Barones creati in fuis villis, non poffunt nominari Correctores, ficut iudices Regis in ejus oppidis. ibid. 50
- Judices* ordinarii & cæteri Officiales in Oppidis Dominorum, an ab ipsis Dominis, an verò à Conciliis nominare debeant. 119.29
- Judices* tantum Ordinarii qui vocantur *Alcaldes* in parvis villis Regiæ Coronæ Confiliariis nominantur ab ipfarum Conciliis. ibid. 17
- Judicibus* per Barones conftitutis non debent perfolvi Salaria ex burfa communi, fed ex bonis ipsis Domini. 124.52
- Judicis* inferioris fententia fuper lite nominationis lata non eft exequenda, fed intuitu appellationis eft fufpendenda. 67.
- 15
- Judicium* Fraternitatis vulgò *Alcaldes de la Hermandad*, origo, tempus, & caufa eorum institutionis traditur, ex *Antonio Nebrigenfi.* 137.1
- Judicium* creatio ex radice feu fonte iurisdictionis provenit. 119.20
- Judicium de la Hermandad*, fententia, licet non obftante appellatione, poterat exequi, quinimò ab ea non poterat appellari, id poftèa fublaturum fuit. 140.31
- Jugerum* feu fundorum menfura debet fieri fecundum formam & modum, delineationem & computationem loci ubi prædia funt fita, etiamfi in alio loco celebrata fit venditio prædiorum ad menfuram. 270. n. 20. & 21
- Juramentum* Officialium electionem præcedere debet. 6.2
- Jurati* duodecim qui publicam caufam tuebantur ab antiquo, in Regno Aragonis fuerunt conftituti, qui poftèa jurati, ad numerum quinarium, temporibus Regis Fernandi reducti fuerunt. 160.36
- Jurati* nomine ad inftar Procuratoris generalis univerfitatis, plerifque in locis officiales Reip. reantur. 159.31
- Jurati* in Regno Aragonis quanto honore habiti fuerint, remiffivè 160.37
- Juratorum* munus cum antiquorum Tribunalium Romanorum plebis officio, quomodo conveniat. 159. n. 33. & 34.
- Expenditur & obfervatur in propofito decifio textus, *in lege 10. titulo 1. libro 7. novæ Recopilat.* quæ ibi adducitur ibid. 35

Index

- Jurisdictionis limitata nunquam est prorogabilis.* 137.15
- Jurisdictionis in secunda instantia si expresse concessa fuerit iudicibus à Baronibus creatis, quamvis ad eos appellari possit, tamen ab sententia ab eis lata in gradu appellationis, appellatur ad Regiam Curiam.* 124.48
- Jurisdictionis nunquam probatur ex actibus qui Dominio conveniunt, cum unum ab altero prorsus separatum sit.* 123.44
- Jurisdictionis in secunda instantia, probatur ex eo quod ad aliquem deferantur appellationes.* ibid.42
- Jurisdictionis an in perpetuum vel ad vitam concessa videatur, ad dignoscendum traditur, remissive.* 121.32
- Jurisdictionis suprema à Rege non potest separari, & impossibile est quod à Rege abdicetur.* 120.27
- Jurisdictionis an personæ vel territorio concessa fuerit, remissive.* 121.33
- Jurisdictionis contra Regem immemorialis præscriptibilis est.* 122.35
- Jurisdictionis iudicibus fraternitatis concessa extra casus ad quos reducta est, non potest prorogari, etiam de consensu partium,* 126.12
- Jurisdictionis omnis regulariter accumulativa esse præsumitur.* 152.5
- Jurisdictionis electis & confirmatis concessa ordinaria est.* 40.15
- Jurisdictionis ad universitatum causas concessa dicitur ordinaria.* 134.3
- Jurisdictionem præscribi posse tam de jure communi quam Regio, certum est.* 121.34
- Jurisdictionis concessio quando non est aperta, & non adest titulus, cum agitur de ea interpretanda, extendenda est vel coarctanda per usum & exercitium possidentis.* 123.46
- Jurisdictionis exercitium ut tribuatur, sufficit quod in libello aut querelæ partis vel causæ processus, deducatur qualitas jurisdictionem tribuens.* 139.26
- Jurisdictionis præscriptionem vel immemorialem ad perficiendam, an requiratur scientia Regis, vel ejus Officialium.* 122.36
- Jurisdictionis prorogatio ad hoc ut valeat, necesse est ut ille cujus jurisdictionis prorogatur, illam habeat.* 137.14
- Jurisdictionis usus & exercitium probatur per impositionem & exactionem Collectarum seu Gabellarum, solutionem census factam Domino vel oppido, receptionem decimæ, & custodiam civitatis.* 123.43
- Jurisdictionis licet sint plures actus & per unum probatum, videatur probata tota jurisdictionis in universum, hoc intelligi tamen debet si ille actus sit universalis.* ibid.45.
- L
- L** *Eges quibus cautum extat medietatem munerum Nobilibus concedendam esse, de Nobilibus ex nativitate, non vero ex civili acquisitione intelligendæ.* 60.27
- Legis verba de casu ex jure communi veniente, non autem ex speciali debent intelligi.* ibid.28
- Legitimus cur spurio præferendus.* 14.36
- Libellus cujuscunque actionis contra universitatem in Curia intentatæ, debet intimari Concilio, vel ejus Decurionibus.* 157.24
- Lictores quorum munus ad officium Alguacelorum accedebat, executionis publicæ damnationis cujuscunque corporis afflictivæ apud Romanos vindices erant.* 276.4
- Lis magna edisseritur in Pintiana Curia circa cujusdam pontis vel ostii villæ de Vibao agitata inter Advocatos in ea habitantes, & Communitatem seu vicinos ejusdem urbis.* 203.6
- Afferuntur & perpenduntur rationes & jura pro Communitate facientia, ibid. n.7. & seqq.*
- Lis quando movetur contra absentem à Regno, defensor ei creari debet cum quo acta fiant.* 192.52
- Lite pendente in gradu appellationis, si elabatur annus officii, an electus cui contractum fuit, jam obrenta causa possit & debeat sequenti anno ad officium admitti, an autem pro eo anno alius de novo eligendus sit.* 68.22
- Lites omnes super nominatione officialium temporalium non sunt ex sua natura & qualitate exequibiles, sed via ordinaria agitantur.* 65.3
- Afferuntur jura appellationem à nominatione officialium admittentia.* ibid.4
- Litigium & competentia in sede & voce in Curia inter cives Burgenses & Toletanos, ibi inseruntur Hispano sermone* 164.9
- Litis causa & successus circa factam plebeie collationem officii statui duntaxat nobili competentis, enarratur.* 57.12
- Litteras Regias ad personam officio Procuratoris apertissimam, Regem missurum credendum est.* 167.20
- Litteris*

Rerum & Verborum.

Litteris motu proprio à Rege vel Principe missis, ut civitas eligat quem nominaverint, parendum est. 166.17
Locus an sit de substantia electionis officialis. 5.9

Lucrum ex cambio in mutuo consistenti proveniens, usuram quare sapiat. 216.11

Ludos veritos in carcere, nec non juramenta & blasphemias, debet prohibere custos carceris. 129.9

M

Magistratus nominans famulum vel officialem non tenetur pro delictis privatis extra officium commissis. 112.16

Major congregandorum & vicinorum pars sufficit ad relectionem Judicum Fratemitatis, sicut sufficiebat ad primam electionem. 135.9

Major vir publicus in bona jurisprudentia prævalet & præponderat minori. 170.36

Major pars prædominans semper attenditur in electione officialium. 29.8

Mandata Regia, vulgò prohibitiones de remisso, solent expediri in Regia Curia, Piniana contra Alguacelos qui negligentes attenduntur in solutione parti facienda. 127.8

Mandatum cum pacto de non revocando revocari potest, & precarium cum detrimento Adversarii, etiam si causa non adesset, dum tamen electus absit, maximumque incommodum ex revocatione non proveniat. 88.15

Manes inferi unde dicti. 5.12

Maritus ob dolum privatur Privilegio reverentiali quod habet, & ei competit adversus uxorem. 196.67

Mediator matrimonii vulgò *Casamentero*, nimis laudando & approbando alterum ex conjugibus, falsò videlicet enarrando divitias & animi dores, an ad aliquid teneatur alteri. 248.38

Mediator seu Proxenera favore matrimonij & dotis in testem admittitur. 250.39

Mensores agrorum nullam habent jurisdictionem, & sunt diversi à iudicibus & armis terminorum & finium, sed eis tantum ad sunt quasi testes ad quæstionem terminandam. 267.56

Mensores navium ad quid instituti sunt. 274.35

Mensores frumentarii etiam jure instituti sunt. ibid.57

Mensorum valorum vini officium ad quid utile & necessarium sit. ibid. 36

Mensores omnes tenentur semper uti mensuris publicis, quæ in unaquaque civitate, villa aut oppido debent esse. 274.38

Mensura quando censeatur adjecta demonstrationis causa, ita ut si excedat eam prædium venditum vel legatum, adhuc debeatur. Et quando videatur venditum ad corpus, & non ad mensuram, remissivè. 272.24

Mensura altitudinis qualiter consideretur, & facienda sit. 270.19

Mensura ut aprius significetur, & renunciatio facta per Agrimensorem à iudice percipi & intelligi possit, quædam advertuntur circa denominationem partium fundi. 269.16

Mensura agrorum frequenter sit utriusque partis impena, etiam si una pars non solum non expetierit mensorem, sed etiam expresse contradixerit nominari. 268.11

Mensura ordinata ad palmos & cannas seu alias, quomodo sit facienda. 270.17

Mensura quæ sit ex dispositionibus legis, vel hominis conventionione, an debeat fieri per terram recto tramite, vel per terram secundum vias frequentatas, an per aëra recto tramite. ibidem. 18

Mensura facta, si Mensor quid falsi in renuntiatione asseruerit, & in fraudem alicujus partis quidquam affirmaverit, si aliqua ex partibus se dicat gravatum, debet iterum ager mensurari. 272.25

Mensuræ inventio antiquissima est. 267.2

Mensuræ si imminutæ aut quomodocunque de fraudatæ inveniantur, debet eas iudex frangere. 274.40

Mensuræ ministri speciales quare & quando fuerint designati. 267.4

Mensuram, ut faciat Agrimensor, debent citari partes, & eis assigneri certus dies; & si citatæ partes non vadent ad locum mensurandum, poterit ipse mensuram facere. 268.10

Mensurarum varia genera assignantur. 268.12

Mensuris falsis & ponderibus utentes, vel eas mutantes, aut quoquomodo defraudantes, quibus poenis sint obnoxij, remissivè. 274.39

Mercat res benignè, & salva honestate compellendi sunt ad solutionem fiscalium. 206.31

Index

Merces cujuscunque generis , & victualia corrupta vendentes extraordinariè & arbitrariè puniuntur ; & judex poterit merces corruptas projicere & perdere.

152.6

Metalli puri & absque ulla mistione ingens nunquam portio extrahitur ex terræ visceribus.

227.7

Metallorum in concrectione præ cæteris elementis dominatur aqua.

226.5

Metallorum quinque assignantur , species , ex quibus conficiuntur monetæ.

ibid. 4

Metallorum concrectio quomodo fiat , ibidem 6

Militare expensis Regni , communibus Princeps poterit , si reditus Regni & exactiones consuetæ non sufficiant.

169.32

Milites armatæ militiæ ex dispositione , juris immunes sunt ab munere personali , & ab omni ministerio quod possit illos avertere quoquo modo à sua militia.

204.15

Milites vulgò *del Vatallor* , & omnes qui bello expositi sunt , eximuntur à muneribus publicis acceptandis

74.22

Militia sancti Joannis ex prætextu Hospitalitatis & defensionis peregrinorum ortum habuit.

133.9

Militias duas quis non potest exercere , nec duobus sociari collegiis.

47.2

Minister justitiæ seu Carnifex qui reum torquet , aut suspendit , etiam si injuste damnatus fuerit , prorsus à dolo & poena immunis est.

277.18

Ministri quidam inferiores , vulgò *Quadrilleros* vocati , præter judices *de la Hermandad* , creati sunt , qui quidem ministri tribunali dictorum judicum intervinientes , jurisdictionem coadjuvant , & in honore & cura Officii participes sunt.

140.32

Ministro vulgò *Quadrilleros* in omnibus officium suum tangentibus , judicibus *de la Hermandad* , tanquam Superioribus tenentur obsecundare.

141.33

Modi eligendi Officiales varii.

7.22

Molina opinio circa digniorem eligendum ad officia publica.

32.6

Moneta ex auro & argento rarò in Hispania mutationes extrinsecas recepit.

228.17

Moneta ex auro , argento vel ære sæpè mutationes extrinsecas recepit ibidem.

16

Monetæ diminuto valore ex nova pragmatica sive lege principis , an periculum diminutionis debeat subire Thesaurarius in moneta & pecunia , quam ut Principi persolveret , jam receperat , & custodiebat.

190. numero 42. & 43

Monetæ diminutæ periculum subibit ille qui oblaram à parte pecuniam pro redemptione census , renuit accipere , & inde à judice deponi iussa fuit.

191.47

Afferitur in proposito ab Autore causa & successus litis moræ per villam de Rus contra Comitem de Villamor , super deposito foris principalis , & recensentur omnes rationes & jura ab utraque parte allata.

ibid. 48. & seqq.

Monetæ varia accidit mutatio ex diversis causis quæ ibi afferuntur.

229.18

Mulieres Neophytæ in nutrices filiorum Regis de jure non admittuntur.

17.16

Munerum in exemptione favor Reipublicæ causa principalis & immediata fuit , educatio verò liberorum causa remota vel impulsiva.

78.46

Mutatio Officiorum frequenter vergit in detrimentum publicum.

89.19

Mutatio rara Officiorum boni Principis specimen prædet

89.20

Mutus , stultus , & furiosus cur ad officia inhabiles.

21.29

N

Nascitur nemo ita liber ut sibi soli nascatur , sed etiam patriæ suæ commondis & usui.

72.1

Natura ipsa , non verò accidens in cubili bet rei cognitione attendenda est.

57.13

Natura potius quam adventitius casus considerari debet.

ibid. 15

Naturalem qualitatem alicui inesse idem est ac inesse ex privilegio.

59.22

Necessitatis tempore plura licent , quæ ordinario jure exosa videntur.

223.53

Neophyti omni tempore ingratißimi.

16.12

Neophyti consilio & prudentia vacui.

ibid. 13

Neophyti à dignitate Senatoria in Regis Consiliis & Cancellariis exclusi.

17.14

Neophyti in regno Navarræ nec ad munus publica , nec ad munus advocations admittuntur.

ibid. 15

Neophyti infames in jure habentur.

16.20

Neophyti infames in jure habentur.

Neophyti

Rerum & Verborum.

- Neophyti veteranis Christianis inimici. & cur. 14.6
- Neophyti ad officia honorifica Reipublicæ admitti non debent. 18.21
- Neophyti & noviter conversi, & eorum nepotes à præbendis Ecclesiarum excluduntur. 17.17
- Item ab officiis S. Inquisitionis, & à quibusdam Religionibus, præsertim D. Hieronymi. 17.18
- Item ab Ordinibus militaribus S. Jacobi. 18.19
- Neophytos deficiunt qualitates quæ in jure requiruntur ad rectè gubernandum. 16.11
- Nepotes continentur in nomine liberorum ad complendum numerum qui excusant ab officiis. 77.36
- Nepotes plures tantum loco unius patris mortui habentur ad numerum excusantem faciendum. ibid.37
- Nobiles duntaxat ad officia honorifica Reipublicæ antiquitus fuisse invitatos multa suadent testimonia, aut saltem plebeiis fuisse prælatos. 54.1
- Nobiles dum ita pauci sunt numero ut ad officia ipsis convenientia per continuationem aut relectionem explenda non suppetant, tunc plebeiorum loco creantur, donec Nobiles inveniantur. 56.10
- Nobiles eximuntur ab officiis acceptandis si ea officia ad quæ nominantur sint vilia & indecora. 80.62
- Nobiles inter & plebeios in statu Castellæ solent omnia Reipublicæ officia honorifica pro æquali seu dimidia parte distribui. 55.5
- Nobiles licet firmum jus habeant ad medietatem Officiorum Reipublicæ, status tamen plebeiorum contra statum nobilium poterit præscribere, & è contra. 62.44
- Nobiles non possunt compelli ad officia acceptanda, etsi vilia non sint dum tamen aliquo modo nobilitati aut opinioni præjudicent, ex Consilio Jacobi Galli. 83.78
- Nobiles privilegiati suum privilegium quoad acquisitionem Officiorum non minoris quam nobiles sanguine æstimare debent. 62.42
- Nobiles si tres fuerint qui statum in aliquibus actibus distinctum & formatum habuerunt sententiis vel usus præscriptione acquisitum, in uno tantum Nobili qui nunc sit, status conservatur quoad omnes præeminencias statui competentes. 55.7
- Nobiles tutelæ immunitate & exemptione regulatiter non gaudent, nisi illi tantum quibus ob magnam suam generositatem vel ob aliquod speciale privilegium expressè fuit indulta exemptio. 81.68
- Nobilibus conceduntur officia, vulgò *Alcaldes de la Hermandad*, dicta ad hoc ut Nobiles ex privilegio prædictis officiis gaudere possint. 59.25
- Nobilibus æqualiter & plebeiis ut officia conferantur, peti potest ubi fuerint tres Nobiles qui statum forment & perficiant. 55.6
- Nobiliiores Officiales adversus locum ipsis debitum usurpantes vel in possessione turbantes actione injuriarum agere possunt. 96.13
- Nobilis attento jure communi personalia & realia munera subire compellitur, ex textu in *Authentic. de defensoribus civitatum*, §. *audiam*, vers. *si qua verò*. 81.68
- Nobilis conductor terrarum quæ ad Regem spectant, an pro earum redditibus non solutis incarcerari possit, *remissivè*. 211.16
- Nobilis privilegiatus cum Nobili ex sanguine dum concurrat in electione officii, ille huic postponendus est. 61.37
- Nobilis Nobilitatis suæ causam agens an lite pendente possit eligi ad officia Nobilibus competentia, an verò ad officia plebeiorum debeat nominari, & nominatus cogendus sit ad tale munus acceptandum. 63.45
- Nobilis ex sanguine præfertur illi qui ex propria virtute consecutus est nobilitatem. 61.38
- Nobilis conductor vectigalium Regis potest pro eorum debito incarcerari & in vinculis detineri. 211.15
- Nobilis infringenti suam libertatem per voluntariam susceptionem conductionis vel exactionis patrimonii regalis, non tamen per aliquam renunciationem, neccitatem nec expressam, per quam juri, ne in carcerem detrudatur, videatur renunciari. 210.14
- Nobilis lite pendente super Nobilitate sua tributa interim sicut Plebeius & agnoscit & solvit. 63. numero 46. & seqq.
- Nobilitas ob aliquale servitium vel levem causam adepta non tanti æstimanda est. 61.39
- Nobilitas propter militare exercitium aut aliquod egregium virtutis facinus concessa

Index

- cessa maximi habenda est , poterit-
 que concurrere cum nobilitate sangui-
 nis. 62.40
 Nobilitatis concessio laudabilis est in regi-
 bus liberalitatis virtus & remunerationis.
 ibid.41
 Nobilium in statu quoties defunt tot perso-
 næ quot requiruntur ad officia ipsius
 status peragenda, vel etiam ad numerum
 electorum explendum quid faciendum
 sit in hoc casu. 58.17
 Nobilium præfectis licet reservata sit cau-
 sa nobilitatis, de ea tamen iudices in-
 feriores incidenter possunt cognoscere.
 138.19
 Nominati ad aliquod officium non possunt
 reprobari, si aliàs ad aliud Officium quod
 parem requireret idoneitatem, fuerint ap-
 probati. 26.49
 Nominati ad officia an jurisdictionem à Ba-
 rone confirmante, an verò ab electioni-
 bus accipiant. 38.5
 Expenditur in proposito pro Baronibus tex-
 tus in *authent. de defensoribus civitatum, §.*
jusjurandum. ibid.6
 Pro Electoribus verò varia afferuntur jura.
 ibid.38. n.8.9. & 10
 Nominati in electione antequam admit-
 tantur ad usum Officii, tradaturque eis
 possessio, tenentur jurare. 12.43
 Imò antequam jurent licet sint nominati, &
 recepti, nec sunt iudices, nec habent po-
 testatem judicandi. ibid.44
 Nominati ad officia possunt variis ex causis
 se excusare, & ab eorum onere eximi.
 74.19
 Nominati ad officium auctoritate & uti-
 litate publicum, & non admissioni accu-
 sationum dum appellatio intra legiti-
 mum tempus interposita est, talis no-
 minatio vel sententia accusationes non
 admitrens exequenda non est. 67.19
 Nominatio evidenter continens iniquita-
 tem ex actorum serie resultantem, non est
 exequenda, & interpositæ appellationi
 debet deferri quoad utrumque effectum.
 ibid.18
 Nominatus ad aliquod officium cujusdam
 oppidi vel civitatis dum lis pender, an
 sit ejusdem oppidi civis vel vicinus, non
 debet ad id astringi, sed expectanda est
 decisio & determinatio super prima lite.
 78.20
 Notarii munus est publicum, atque Re-
 gia & publica auctoritate constitutum.
 143.6
 Notarii officium continere dignitatem jure
 probatur. ibid.9
 Notarii Regis seu magni Consilii vel Re-
 galium Curiarum, vulgò *Secretarios &*
Escrivanos de Camera, cur, in primis ma-
 gni habeantur, & eorum exercitium lau-
 dabile æstimeretur. 144.14
 Notarius electus per Archiepiscopum pro
 vita ipsius Notarii, non potest per succes-
 sorem in Archiepiscopatu removeri.
 90.10
 Notarius vel Tabellio cui mittitur recipere
 fidejussorem tenetur ad interesse parti-
 111.4
 Notarius, Procurator fiscalis, Collector
 pecuniæ publicæ, item & Deposita-
 rius possunt cogi ad officia sua exer-
 cenda. 73. n.10. & seqq.
 Affertur exemplum recens coactionis ad of-
 ficiū acceptandum sub pœna duorum
 millium ducatorum. 74.14
 Notarius quibus in casibus non teneatur ad
 interesse, etiam si fidejussio per illum re-
 cepta apparuerit, & etiam existerit mi-
 nus idonea, traditur. 111. numero 5. &
 seqq.
 Numam Pompilium mensuræ inventorum
 asserentes Autores refelluntur. 267.3

O

- Objectio extrajudicialis ad suspenden-
 dam executionem electionis, & cur.
 29.10
 Procedendum est in hoc casu appellatione
 remota. ibid.11
 Objectio facta nominato ad officium post
 confirmationem superioris non impedit
 possessionem nec officii exercitium. 67
 13
 Obscuri, seu obscuro loco nati regulariter
 ad officia Reipublicæ non admittuntur.
 22.32
 Obtinere ii debent in electionibus officiorum
 cui major pars eligentium adstiterit.
 28.2
 Quod non procedit in rebus gratiæ. 29.3
 Et hoc intelligendum est perinde ac si esset
 statum vel consuetudo disponens quod
 major pars non sufficiat. 29.4
 Oeconomi seu Administratoris oppidi offi-
 cium in quo consistat. 177.22
 Oeconomi officium à nullo vicinorum ut-
 bis potest recusari, & ad illud acceptan-
 dum quilibet potest compelli, nisi aditu
 iusta excusatio. 171.5
 Oeconomi officium utrum honorabile an
 verò humile reputetur. ibid.6
 Oeconomi bonorum oppidi non solum te-
 netur exigere redditus bonorum Reipub-
 licæ

Rerum & Verborum.

- blicæ tempore Administrationis creatos, verum etiam eos quibus antecessor suus in officio rationibus suis redditis, debitor exitit. 175.13
- Oeconomus, vulgò *Mayor-Domo de propios*, inter vicinos oppidi solet nominari ab universitate seu Concilio, qui quidem oconomus bona universitatis fideliter administret. 173.4
- Oeconomus oppidi nihil poterit solvere, nisi de mandato judicis & Decurionum vel aliorum qui populum repræsentant. 177.23
- Lex Regia 22. tit. 6. lib. 3. *novæ recopil.* quæ ad solutionem per oconomum faciendam, interventum judicis requirit, jus novum inducit. ibi.24
- Oeconomus pro solutione facienda sibi commissæ, aliquod munus accipiens, prævi administratoris notam incurrit, & pluribus pœnis & noxis fit reus. 177.28
- Oconomus si exactam diligentiam in exigendis Reipublicæ debitis se fecisse Concilio actu ostenderit, liber & securus manebit. 175.14
- Oconomus qui Chirographa seu Schedulas, aut alia instrumenta, quorum virtute aliquam exactionem ratione officii facere tenebatur, Concilio vel Decurionibus reddiderit, dum rationes suas retulit, summis & quantitativis in eis contentis non erit onerandus. ibi.15
- Oconomus solvere poterit in exiguis & parvis quantitativis, & sufficet ad ipsius exonerationem quòd sibi verbo tenus præcipiatur, & stabitur ipsius assertioni, & libri sui scripturæ. 177.26
- Officia duo habentia administrationem obtinere quis regulariter non potest, dum per actum unius impeditur exercitium alterius. 49.15
- Officia alia honorifica, alia vilia. 2.19
- Officia annalia esse debent vel saltem per triennium aut ex causa per sexennium. 42.3
- Officia privata quid sint. 2.16
- Officia publica duplici sunt in differentia. ibi.15
- Officia quædam publica, quædam verò privata. ibi.14
- Officia vilia & indecora quænam dicantur, remittitur. 81.63
- Officiales ab officio publico derivantur. 2.20
- Officiales antequam sint, non possunt nominari ad officia. 25.40
- Officiales à verbo *officium*, derivantur. 1.2
- Officiales Reipublicæ quo sensu dicantur. 3.21
- Officiales omnes ad beneplacitum constituti in dubio censentur annales. 43.4
- Officialis qui ob demerita fuit remotus ab officio Reipublicæ maxima ignominia notatur. 25.92
- Officialis transacto anno sui officii ad idem non nisi lapso quinquennio, & ad aliud nisi triennio potest promoveri. 44.14
- Quod procedit etiam si ipse electus & nominatus velit nominationi assentire. ibidem. 15
- Officialis ultra annum munus exercere potest, quando electus ad idem officium nondum adeptus fuisset possessionem. ibi.13
- Officialium ad electionem per compromissum proceditur, & quando. 7.24
- Officialium verbo quid significetur. 1.1
- Officiorum dimidia pars ita competit honorabilibus annuatim & eorum statui, ut in locis ubi non sunt tot Nobiles ad hæc officia gerenda, poterunt Nobiles officiales existentes expleto officii annalistempore continuare sequenti anno idem etiam officium. 55.8
- Officium avi circa nepotem quid. 2.5
- Officium censuale, cohortale, comicianum. 2.7.9.10.& 11
- Officium dicitur quod quisque efficere debet. 2.3
- Officium Magistratus. ibi.7
- Officium nobile & mercenarium quid. ibidem. 13
- Officium paternum. ibi.6
- Officium pietatis quid. ibi.4
- Officium pro munere publico & honore usurpatur. ibi.8
- Officium quandoque dicitur ipse locus, in quo Officiales consistunt. ibi.12
- Officium quò differat ab artificio. ibidem. 17
- Opinionum* & dogmatum dissidia circa nobilitatem vel abjectionem Officii Exactoris vectigalium, distinctione conciliantur. 210.2.& 13
- Oppositio* defectuum in electis minori parti eligentium competit. 17.48
- Ordinarius* Judex, an de Nobilis causa criminali possit cognoscere dum subest quaestio, an nobilis torquendus sit. 138.20
- Solvitur distinctione difficultas objectæ, & intelliguntur & concordantur omnia iura primæ opinioni adversantia. 21
- & segg.
- ordinem* & graduum separationem inter homines haberi legibus & constitutio

Index

- stitutionibus politicis , cautum extat
95.8
- Ordinum ac graduum distinctio in omni-
bus servanda est. 94.1
- Ordo in Cœlorum & siderum compagine
ac structura præter influxus & aspectus
varios , mirabilis enitet. ibid.2.
- Ordo loquendi seu suffragia præstandi ser-
vandus in electione. 7.26
- Ordo servandus in Ecclesia quoad res spiri-
tuales audiendas & assistentiam sacro-
rum,actus est spiritualis. 103.45
- P
- P**almus quot contineat digitos , & do-
drans Palmos. 269.15
- Partitio in æstimo regulariter fit per æs &
libram. 263.49
- Patri habenti filios lex tribuit prærogati-
vam præcedendi in honoribus non ha-
benti , & plures habenti concedit præ-
cedentiam respectu ejus qui pauciores
haber. 76.34
- Patronus successor non tenetur stare nomi-
nationi seu concessioni à prædecessore
factæ. 88.12
- Pauper utrùm ob inopiam videatur indignus
Officiorum Reipublicæ. 26.46
- Pauperes tributum personale & capitis sol-
vere non tenentur. 262.45
- Pauperum Advocatus si non sit desig natus,
potest compelli quilibet ex Advocatis
pauperem gratis adjuvare. 73.9
- Pecunia vel nummus quot modis considerari
possit. 218.27
- Pecunia judicis jussu apud Depositarium
constituta , si iterum ad petitionem alteri-
us creditoris sequestrare videatur , &
Depositario seu Thesaurario , mandato
judicis intimetur,quod eam retineat,tunc
in isto casu , si quilibet ex creditoribus
sententiam consequatur ut sibi solutio
fiat , Thesaurarius prædicta sententia
requisitus , non tenetur statim solvere ,
nisi compulsus à judice , & appellatione
ab ejus mandato interposita,alias non re-
ctè solvit. 195.61
- Pecunia publica nemo ad alium usum quam
destinatum , uti potest. 200.22
- Pecunia quæ datur numerata , & non in
sacculo , transfertur in Dominium The-
saurarii qui de ea potest disponere , ex
Doctrina Alciati , 188.34
- Alciati & Bursæ rationibus respondetur
quòd sola numeratio pecuniæ non efficit
ut transeat in Dominium Receptoris ,
nec ut tantundem reddatur , sed ut scia-
tur quantum fuerit solutum & receptum.
188.35
- Pecuniæ valor solet aliquando minui , &
quibus de causis. 218.7.31. & 32
- Pensionum seu solutionum tria genera
tempore Romanorum fuerunt , quæ in
æratio publico constituebantur. 182.3
- Peraquatores à Censoribus in quo differunt.
261.38
- Peraquatores , seu Empadronadores, si inæ-
qualem partitionem aut descriptionem
quoad tributum in bonis vel persona fe-
cerint , quonam remedio uti poterit gra-
vatus. 264.51
- Peraquatorum in tributis indicendis & col-
ligendis quale esset officium. 267.37
- Personæ idoneæ & habiles eligi debent ad
Reipublicæ officia. 12.1
- Personæ inhabiles & incapaces ad subeun-
da Reipublicæ munera , quæ. ibid.2
- Personæ quænam intervenire debeant in
electionibus & suffragia præstare. 7.
- 16
- Personæ quot sunt electæ , tot sunt etiam
electiones. 36.21
- Personis abjectis & vilibus nunquam com-
mitti solent res magni momenti , & au-
toritas Reipublicæ. 143.5
- Per genus mensuræ quot Palmos & digitos
habeat. 269.44
- Petere & ambire officia solebant Romani
104.1
- peti possunt officia à Rege etiam inter-
cedente pretio , ex Doctrina Bald. ibi-
dem. 2
- Pintianæ Regiam Curiam vulgò Corte
Chancelleria exactè describit Autor , re-
censendo scilicet ordinem , distributio-
nem , præcedentias , honores &c. Of-
ficialium , ministrorum & omnium de-
nique membrorum ex quibus totum hoc
celeberrimum corpus constatur. 99.
- 39
- Pintianæ ejusdem Curiae Hispano sermone
affertur initium & origo. 101.40
- Plebei cum officiis Nobilibus debita in eo-
rum defectu obtinent , quia illa tanquam
in sequestri & depositi intuitu exercent ,
semper videtur status Nobilium per eos
possidere. 56.11
- Plura officia quæ comparibilitatem conti-
nent,obtinere nusquam fuit prohibitum.
47.10
- Pluralitas Beneficiorum Ecclesiasticorum
Canonibus inimica. 47.5
- Pluralitas & concursus officiorum sive Ma-
gistratuum , cur prohibita remissum ibi-
dem. 4.
- Plura

Rerum & Verborum.

- Pluralitatis officiorum in una persona & in eodem oppido tunc habet locum prohibitio, cum officia sunt incompatibilia, non autem quando sunt compatibilia. *ibid.* 5
- Pluralitas officiorum Reipublicæ in una eademque persona & juri repugnat & rationi contraria est. *ibid.* 1
- Pena* recusantis acceptare Officium sine ex-
 culatione legitima statuitur, *in text. leg. s. ad Magistratum, Cod. de Decurionibus.*
lib. 10. 74.15
- Penitentiarii* officium non expirat mortuo
pa. 90.25
- Ponderator* auri, argenti, & aliorum metal-
 orum quibus dotibus ornatus esse debeat.
225.1
- Ponderatoris* auri officium personale est
225.2
- Textus in leg. Regia 1. tit. 23 lib. 5. novæ Re-*
copil. circa *Ponderatoris* auri officium ad
 literam inseritur. *ibid.* 3
- Ponderatoris* publici auri dicto standum est
 in rebus tangentibus suum officium. 230.
25
- Possessionis* traditio nominato seu electo est
 quid facti & actus consecutivus jurispru-
 dentis. 66.10
- Potestas* seu jurisdictio suprema Regis om-
 nino imprescriptibilis est. 122.37
- Potestatis* supremæ excepto effectu, in aliis
 omnibus vicini oppidi condonari alicui
 quoad Dominum & jurisdictionem, di-
 cuntur Vassalli dicti Domini. 121.30
- Præcedentia* eadem in alloquendo & subscri-
 bendo prius, ac in sessionibus servatur
104.50
- Præcedentia* inter officiales Reipublicæ in
 sessionibus & aliis in Ecclesiis & proces-
 sionibus Ecclesiasticis quoties lites exci-
 tat, quis iudex eorum sit competens an
 secularis vel Ecclesiasticus. 102.41
- Præcedentia* non semper ex majori jurisdi-
 ctione causatur, sed ex representatione
 alicujus magni & supremi Superioris ve-
 luti Pontificis & Regis. 98.25
- Præcedentia* oritur inter iudices ex magni-
 tudine causarum in occupatione & exer-
 citio officii. *ibid.* 30
- Præcedentiæ* ad possessionem acquirendam
 sufficit quidem unicus actus non vero ad
 consuetudinem formandam, *contra Do-*
ctrinam Salgado. 97.20
- Præcedentiæ* omnes vel in sessionibus aut
 in aliis rebus non poterunt dici actus me-
 re facultatis. *ibid.* 21
- Præcedentiam* habere & possessionem ca-
 pere debet ille ex auditoribus Regis &
 majoribus Magistratibus à Rege simul
 nominatis, non qui ætate major est, sed
 qui alias officium ex nominatione Regis
 exercuerit. 66.38
- Præcedentiam* major dignitas jurisdictionis
 tribuit. 98.28
- Præcedentiarum* in Ecclesiis lites quoad
 jus proprietatis sentit Autor ad Ecclesia-
 sticum iudicem privativè spectare, non
 autem cum de possessorio & facto agitur
 103.43
- Præcedentiarum* in processionibus contro-
 versæ extrajudicialiter & absque stre-
 pitu per Ordinarium Ecclesiasticum,
 appellatione remota, sedandæ sunt. 104.
 84
- Præcedere* cæteros ex pluribus officialibus
 qui simul ad dignitatem admittuntur, il-
 le debet qui antea Advocati officium
 exercebat. 98.35
- Præcedere* debent Officiales status Nobi-
 lium officialibus plebeiorum. 96.12
- Præcedere* debet ille ex duobus officialibus
 ejusdem muneris & status, qui est anti-
 quior in officio, cum scilicet duplicia in-
 veniuntur officia. 98.31
- Præcedere* & præire Magistratus & Offi-
 ciales Reipublicæ debent cæteros om-
 nes in processionibus & aliis cœtibus.
 95.9
- Præcedere* quis duorum iudicum debeat
 quorum alter in oppido cognitionem cau-
 sarum criminalium privativè habet, alter
 verò civilium tantum. 98.29
- Præcedere* senior ex duobus officialibus uno
 tempore & unica electione creati in eo-
 dem munere, nisi interveniat aliqua
 specialis causa prærogativæ & præceden-
 tiæ. *ibid.* 36
- Præco* tanquam socius seu coadjutor in offi-
 cio Carnificis, cur adjungendus. 279.23
- Præconis* officii antiquitas unde colligatur.
ibid. 25
- Præconis* ad officium exercendum, si nul-
 lus se offerat, quis possit ad illud susci-
 piendum compelli. *ibid.* 27
- Præconis* seu Coadjutoris Carnificis munus
 vilissimum & sordidissimum est. *ibi-*
dem. 24
- Præconum* voces adhibentur ad contuma-
 ces reos vocandos & subhastationes pu-
 blicas & privatas, & vini venditiones
 acclamadas, unde eis certa persolvuntur
 stipendia. *ibid.* 26
- Præferri* quidebeant inter Clericos & Reli-
 giosos Ordines, & quomodo in proce-
 sionibus & Rogativis incedant *traditur*
remissivè. 104.49
- Præferri*

Index

- Præferri quis poterit alteri & potest po-
ni ratione diversorum officiorum. ibi-
dem. 52
- Præfertur junior Doctori antiquior. 98.
34
- Præferuntur cæteris Monachis illi qui prius
instituti fuerint. ibid. 33
- Premium ut correspondeat labori, justum
est, & rationi consentaneum. 106.1
- Præmia benemerentibus tribui convenit.
210.11
- Prærogativas suas magnificare easque jure
naturali tueri concessum est absque ta-
men aliquo ambitionis seu superbiæ vitio,
sed servandi ordinis causa. 104.53
- Præscriptio jurisdictionis contra Regem fit
immemoriali, vel tempore 40. annorum
cum titulo: at contra Dominos parti-
culares tempore ordinario 10. vel 20.
annorum cum scientia illius contra quem
præscribitur. 122.38
- Presumptio semper existit pro factis à ma-
jori elegantium parte. 29.12
- Contrarium tamen optimè defendi potest.
30.13
- Rationes Imolæ inanes in hoc casu. ibi-
dem. 14
- Prætor quilibet & ejus locum Tenens vel
juxta ordinarius qui in oppido quan-
tumvis parvo, nomine Regis utramque
jurisdictionem habet citra consuetudi-
nem debet priorem locum occupare &
cuilibet judici delegato de commissione
in actibus publicis anteferri. 97.22
- Prætoris etymologia traditur, remissivè
117.2
- Prætores in urbibus magnis solent esse Equi-
tes, qui quia legum notitiam vel scien-
tiam non professi sunt, suos Assessores
habere debent, seu potius locum Tenen-
tes. 118.13
- Prætorum muneris variaz quas sortitur, af-
feruntur nomenclaturæ. 117.1
- Prætorum seu Judicum ordinariorum ad
officia acceptanda, quomodo compellen-
di sunt ad ea electi. 125.57
- Prætorum seu judicum Officia vulgò *Al-
caldes ordinarios* quia sunt necessaria,
nullus potest ab eis nisi ob infirmitatem
vel aliam rationabilem causam excusatio-
nem habere. ibid. 56
- Præventioni locus est inter ipsos Judices fra-
ternitatis. 134.4
- Præcaris mandati ex natura procedit, quod
illud ad libitum revocari possit. 91.48
- Precarius velut possessor est ille qui offi-
cium ad beneplacitum habet. 87.10
- Primogenito sedes ad dexteram patris pro
majori honore & æstimatione constituen-
da est. *Vide sedes.*
- Princeps dum ob publicam causam & neces-
sarietatem, rem aliquam à privato aufert,
æquivalenter potest damno satisfacere.
224.55
- Princeps in arduis rebus, ut feliciter per-
agatur, Consilium rogare debet. 162.2
- Princeps naturalibus potest juribus aliquem
restituere, & quasi per novam regene-
rationem de novo quoad nobilitatem
mundanam & politicam creare. 59.21
- Princeps Nobilitatem concedere potest.
58.19
- Princeps potest aliquibus in signum nobili-
tatis arma concedere. 59.22
- Princeps vel Imperator tribuere potest jus
agnationis, & quod quis sit de domo vel
sanguine alicujus, licet sit illegitimus vel
extraneus. ibid. 20
- Privilegia Agriculis concessa pro eo tan-
tum tempore locum habent quo & Agri-
colæ fuerint & animalia aratoria habue-
rint. 79.49
- Privilegiata personæ quod non compre-
hendantur in statu generali, regulare
est. 205.20
- Privilegiati non debent gaudere officiis
quæ nobilibus sanguine conceduntur.
61.33
- Privilegii concessi reliquiæ aliquæ ubicun-
que restant, licet cesset finalis causa pri-
vilegii. 78.47
- Privilegiis in corpore juris clausis non cen-
setur derogatum per clausulam, non ob-
stante quocumque privilegio. 205.21
- Privilegium amittere videtur qui eo abuti-
tur. 196.66
- Privilegium propter paupertatem conce-
sum expirat antea facultatibus, leg. *cu-
ra*, §. *deficientium*, ff. *de muneribus* & *ho-
nor.* 78.44
- Procurator Curiarum ne emanent, memo-
fancitum fuit. 167.21
- Procurator sive Syndicus poterit respondere
oppositionibus Adversarii, & absolvere
juramentum calumniæ, nec ad hoc indi-
get speciali mandato. 156.17
- Procurator seu Syndicus legitimè nomi-
natus, est persona idonea ad movendas
lites, & actiones universitati competen-
tes. ibid. 14
- Procurator seu Syndicus poterit deferre cum
Adversario cum quo agit, juramentum
litis decisivum. ibid. 16
- Procuratores suos Civitates & villas Re-
gni solent mittere ad Curias celebra-
das. ibid. 163.7
- Procurato

Rerum & Verborum

Procuratores Curias mittendi, nominandi sunt per Civitates & alias communitates, vel domus aut familias ad quas talis nominatio consuetudine vel immemoriali aut aliquo specialiprivilegio spectaverit. 165.10
 Procuratores Curiarum nominandi quibus animi dotibus exornati esse debeant. ibid. 11
 Procuratores Curiarum non sunt nominandi qui aliquo Reipublicæ debito adstricti sunt. ibid. 13
 Procuratores Curiarum non debent esse pauperes, sed potius divites. ibid. 14
 Procuratores Curiarum mitti debent cum sufficienti mandato & instructione Civitatis, nec in quovis casu fas illis erit cancellos egredi. 167.24
 Procuratores Curiarum nihil præter mandatum facere possunt, etiam in rebus notoriè utilibus Civitati sive Regno. 168.25
 Procuratores dum assistunt Curis, non possunt per illud tempus capi, nec detineri pro debitis 171.38
 Procuratoris in electione facta, si aliqua inita fuerit discordia, quid agendum sit, provisum extat in leg. 6. tit. 7. lib. 6. novæ recopil. 167.23
 Procuratoris procurari officium prohibitum est. 166.16
 Procuratorum Curiarum nullum ex plebeiis eligendum esse, nec quemquam ad tale officium consequendum, literas Regias impetrare posse, summâ curâ stabilitum fuit. ibi. 15
 Prorogatio cujuscunque termini censetur facta cum, iisdem pignoribus, cautionibus, pœnis, cautelis, renuntiationibus & clausulis prout erat in primo termino. 133.24
 Prorogatio non fit in his quæ sunt stricti juris de tempore ad tempus. ibid. 23
 Prorogatio novum contractum non facit, sed tantum profert, nec per Prorogationem quam inducitur novatio. ibid. 25
 Prorogatio tantum operatur intra contrahentes. 112.21
 Prorogatus terminus idem est cum termino destinato. 113.18
 Prævinciarum divisio quo tempore fuerit facta & bona cuilibet oppido applicata. 174.7
 Proxenera, an circa contractus vel negotia in quibus intervenit, & fuit mediator, possit adduci ab aliquo ex contrahentibus in testem, & an ei danda sit plena fides. 149. n. 46. & seqq.
 Proxenera unde imperitiâ & negligentia reneatur. 248.42
 Proxenera de consensu partium poterit in testem admitti. 249.54
 Proxenera in crimine simoniae & solutionis illarum admittitur in testem, nec non

etiam quando contractu & negotio jam perfectò, agitur de probanda aliqua qualitate, seu præludio, aut quovis antecedente ejus contractus. 250.57
 Proxenera, licet non reputetur testis integra fide & omni exceptione majori, non tamen in totum ad testificandum repellitur. 249.53
 Proxenera non arcendus est à testimonio in instrumentis & contractibus in quibus nihil est quod ejus testimonium impediat recipi. 250.56
 Proxenera non potest esse mercator & negotiator mercium. 248.44
 Proxenera non potest sibi suscipere res vendendas sua interventione, nec per se, nec per personas interpositas, pro ullo pretio majori aut minori. ibid. 43
 Proxenera qui scienter falsitatem & dolum commisit in venditione rerum, eas usurpando, vel alteri adjudicando minori pretio quam vendi debeant, si hoc fiat in rebus bellicis quarum venditio curæ & fidei ejus sit, in damnum militum qui participare debent de pretio, pœnam mortis incurrit. 248.40
 Proxenera rem alteri dans minori pretio, cum tamè alius plus obtulerit, & faciens id dolose, tenetur ad restitutionem. ibid. 41
 Proxenera si fuit examinatus, cõmuniter loquendo non facit semiplenam probationem, nec ex ejus dicto poterit parti iuramentum deferri in supplementum. 249.52
 Proxenera si in aliquo negotio versatus sit dolo malo, nihil prohibet in eo quo ex fide versetur, Proxeneticum deberi. 252.69
 Proxenera si in negotio intervenit & ministerium intrinsecum præstiterit, etiam si negotium perfectum non sit, non effedum sortitum fuerit, dummodo culpa Proxeneræ non fuerit dissolutum, debetur adhuc ei Proxeneticum. 242.71
 Proxenera si ita statuto vel lege caveatur, non solum in testem admittitur, sed etiam plenam probationem facit, & ejus duntaxat dicto & depositione poterit lis & controversia dirimi. 249.60
 Expeditur in proposito, text. in lege Regia. 28. tit. 29. lib. 9. recopil. quæ ibi afferitur, & intelligitur ex relatis à Joanne Gutierrez. 250.61
 Proxenera, ubi veritas aliter haberi non potest in testem regulariter admittitur. 249.55
 Proxenera ut de dolo, ita & de lata culpa ad instar Mensoris tenebitur. 248.32
 Proxeneræ ad officium non possunt nominari nec illud exercere, exteri à regno. ex leg. 7. tit. 18. lib. 5. quæ ibi afferitur. 241.10
 Proxeneræ de quibus specialiter Regis legibus cavetur, quinam sint. ibid. 9
 Qq Proxeneræ

Index

Proxenetæ duo pluresve si intervenerint in negotio & dolose se gesserint, adversus singulos agi poterit in solidum, sed si altero convento satisfecerit, in alterum actio erit deneganda. 24.5.27

Proxenetæ in libro scriptis, an sit habenda plena fides. 249.51

Proxenetæ non admittuntur in rebus quæ continentur, *in leg. 2. tit. 4. lib. 9. recopit. quæ ibi affertur.* 243.20

Proxenetæ librum habere debent ubi venditiones & contractus initi, & nomina contrahentium inscribantur. 241.5

Proxenetæ nomine quid intelligitur. *ibid.* 1

Proxenetæ in matrimoniis & sponsalibus contrahendis solent intervenire. 241.7

Proxenetæ electio ad quem pertineat. 241.3

Proxenetæ plures quàm usu & consuetudine usurpatum est, non sunt eligendi. *ibid.* 4

Proxenetæ officium etsi contrahentibus possit esse utile, non tamen præcisè necessarium, sed voluntarium. 243.21

Proxenetæ prohibentur intervenire in Cambio improborum contractuum, & in omnibus aliis illicitis & reprobatis contractibus. 249.45

Proxenetæ dolus non reddit contractum ipso jure nullum. 247.36

Proxenetæ quantum salarium persolvi debeat. 251. n. 64. & 65

Proxenetæ officium sordidum & abjectum reputatum fuit. 241.2

Proxenetæ quando, & in quo casu teneantur ad damnum & interesse erga contrahentes. 244. n. 22. & seqq.

Expenditur in proposito, textus *in lex. si quis affirmaverit in fin. princ. ff. de dolo.* 245.25

Proxenetæ quibus rebus sint interdicti. 243.19

Proxenetæ quis verè & propriè dicatur. 242.8

Proxenetæ salarium in contractibus qui non sunt venditionis, debet persolvi per utrumque contrahentem. 251.63

Proxenetæ testimonium recipitur quando ab alio quàm altero ex contrahentibus in testem adducitur. 250.58

Proxenetæ datum ab emptore debet restitui per consanguineum qui post factum contractum & perfectam venditionem. vigore legis municipalis & statuti, rem venditam retrahit. 252.72

Proxenetæ non debetur si Proxenetæ ministerium extrinsecum, & non intrinsecum & substantiale præstiterit. *ibid.* 70

Proxenetæ seu salarium si fuerit conventum in certa quantitate, peti potest à Proxenetæ per certi conditionem, si verò in incerta quantitate per actionem stipulatus. *ibid.* 66

Proxenetæ seu salarium, quod & alio mo-

do dicitur Philotrophum, in emptionis contractibus debet solvi Proxenetæ per venditorem, *ex leg. Regia 9. §. 10. tit. 30 lib. 9. recopit.* 251.62

Proxenetæ sive salarium non debetur, si Proxenetæ dolo malo versatus sit in negotio in quo intervenerit. 252.67

Publicatio an si de substantia electionis. 10.40

Publicatio scrutinii quando necessario fieri debeat. 10.39

Publicationem electionis variare non licet. 10.41

Q

Quæstores hodie quo nomine appellantur. 183.4

Quæstoris officium à quo tempore fuerit institutum. 182.2

Quæstorum officium maximo semper honore fuit habitum, licet antiquitus etiam ex plebeis & ignobilibus eligerentur. 183.5

Qualitas requisita à lege si non verificetur, non potest militare ejus disputatio. 139.25

Qualitas tribuens jurisdictionem, si ex adverso negetur ad impediendam jurisdictionem, plenè probari, & de ea constare debet. *ibid.* 27

Qualitates variae & condiciones in Tabellionibus requisitæ recensentur. 145. n. 21. 23. & 24

Quantitas parva in solutione per æconomum facta quando dicatur, judicantis arbitrio relinquendum est. 177.27

R

Receptor quidam seu Depositarius Criminalium poenarum à Prætoribus seu iudice loci creatur in quolibet oppido ubi jurisdictio exercetur. 184.8

Receptores seu Thesaurarii Regis, utrum pecunia à fisci debitoribus exacta, & à se jam recepta possit uti, & cum ea negociare & an tale lucrum ex tali pecunia retulerans debeat esse Thesaurarii, an verò Regis? 186.26

Adducuntur in proposito multa jura quæ contra Thesaurarium pro patrimonio Regali faciunt. *ibid.* 27

Receptorum seu Thesaurariorum bona ex juris dispositione, obligata & obnoxiantur solutioni poenarum condemnationum, sicut aliorum debitorum bona. 185.23

Regia Majestas in corporalibus nullum recognoscit superiorem. 169.29

Regis dignitas an si officium. *ibid.* 13

Regum proprium officium quid. Regula

Rerum & Verborum.

Regula utile per inutile non vitiari, non procedit in individuís. 35.19
Intelligitur eadē Regula in proposito. 36.20
Reipublica pecunia aliquam rem ab œconomo comparatam fuisse, si probetur, cui res cum lucro applicanda sit, distinctione deceditur. 178.2.32. & 33.
Relationem falsam quando dicatur dolose fieri ab Agrimenfore. 272.29
Renuntiatio officiorum quid sit. ibid. 4
Renuntiatio officii non solum personaliter potest fieri, sed etiam per Procuratorem. 109.11
Renuntiatio officiorum non debet fieri nisi in manibus ejus à quo habuit. ibid. 5
Renuntiationes officiorum quomodo debeant fieri traditur, *remissivè*. ibid. 9
Renuntiatione facta officiorum sine jurisdictione quæ locari solent, an resolvarur locatio. ibid. 0
Renuntiatione officii nondum accepta in manibus Regis vel Superioris, potest officialis continuare administrationem officii tanquam non vacantis. ibid. 8
Requisitio urbana ab Administratore facta debitori, an in ipso administratore negligentia suspensionem excludat, & non sit impurandum ipsi damnum decoctionis postea à debitore factæ. 176.17
Requisitio urbana ad debitum etiam fiscale exigendum, pluribus commendatur juribus. ibid. 20
Rescripta vulgò *Cartas acordadas*, expediri solent in Consilio Regis in favorem villarum ubi sunt officia annalia, quibus caveatur ne electionibus officiorum patres filijs & vicissim nec fratres fratribus suffragia præstent. 45.22
Respublica seu civitas contendens rem aliquam ab œconomo suo empram fuisse suâ pecuniâ, id probare tenetur tanquam fundamentum suæ intentionis. 178.31
Respuere officia publica indecens & indecorum est. 72.2
Restitutio damni ex indigni electione provenientis, non dignis seu dignioribus facienda, sed Ecclesiæ aut Reip. 34.9
Restitutio in integrum, an competat universitati adversus renuntiationem à Sindico factam, *remissivè*. 157.22
Revocare concessionem in officiis quibuscumque perpetuis ex causa, & cum illius cognitione licitum est. 87.8
Revocari an possint officiales creati ad beneplacitum à Rege vel à Domino seu Barone quibus est facultas creandi. ibid. 4
Revocari regulariter non possunt officiales ab officiis Reipublicæ, durante tempore per quod nominati sunt, nisi adfic

causa, & admonitio præcedens facta fuerit. 86.2.1. & 2
Revocationem voluntatis inter & cessationem ejusdem ponitur discrimen. 91.37
Revocationis officialis causa quamvis iusta dicatur. 87.3
Reum capitis Judex ad tempus vel perpetuò poterit addicere ad officium Carnificis obeundum. 277.14
Reus suspendendus dum à furca, in fracto fune, in solum cecidit, quid agendum sit, *remissivè*. 278.21
Rex an teneatur ex officio regnis inservire. 3.23
Rex dum concedit alicui dominium seu jurisdictionem omnimodam in aliquo oppido, seu jus quod communiter in Hispania vocatur *Vassallaje*, adhuc vicini illius oppidi, etsi dominio subjaceant omnimodo, tamen Regis Vassalli dicuntur. 121.28
Rex Hispaniæ nullum cognoscit Superiorem temporalem, nec Imperatori subjacet, & major reputatur in Regno suo, quam Imperator in Imperio. 118.2.8. & 9
Rex Hispaniæ velejus Prorex & locum Tenens, quoties ita expedire putaverit, potest Regnum congregare, & civitates Regni Capita ad Curias & conventus convocare. 161.1
Rex potest omnes Magistratus seu Judices, vel Officiales in Civitatibus vel villis suæ Regiæ Coronæ ad libitum præponere contra oppidorum voluntatem & civibus eorum resistentibus. 118.11
Rex potest tollere Civitatibus facultatem eligendi Procuratorem Curiarum, & ipse motu proprio eligere quem maluerit. 167.18
Rex quoties necessitas publica postulaverit, ex sua autoritate & juris dispositione, sine alio interventu, non solum de personis, sed de bonis Vassallorum jure hæreditario adjutorium & subsidium exposcere poterit. 168.28
Romani priusquam Senatum adirent, suis falsis numinibus holocausta sacrabant. 5.11
Romani Provincias inter Consules, Prætores & Quæstores sorte dividebant. 51.3
Romani Consules, Quæstores, Tribuni militum, Censores & ceteri Magistratus inter nobiles tantum Patricios primis Reipublicæ temporibus eligebantur. 55.4

S

Salaria competentia quamvis dicantur 107.7
 Salaria competentia debent iudicibus delegatis persolvi ab ipsis patribus ad quam petitionem missi sunt. 106.6
 Salaria

Index

- Salaria constituere quando possit universitas
107.12
- Salaria debent assignari secundum personarum, temporis, & officiorum qualitatem.
ibid.9
- Salaria debentur Officialibus pro tempore quo serviunt, at non ultra. ibid. 13
- Salaria Officialibus Reipublicæ assignari debent, quæ correspondeant labori. 106.2
- Salaria Prætoribus & iudicibus ordinariis persolvi debet ex bonis populorū. ibid.4
- Salaria quis primum publicis officialibus & Magistratibus expensis fisci persolvenda constituerit. ibid.3
- Salaria solvenda sunt initio anni. 107.10
- Er an hoc procedat in iudicibus & officialibus qui à Dominis & Baronibus nominati sunt, traditur, remissivè. ibid 11
- Salarii ad quantitatem, si non fuerit certa consuetudo quid agendum sit. ibid.9
- Salarium an debeatur, quando ob infirmitatem vel absentiam ex iusta causa, licentia obtenta, vel non obtenta, quis officio personaliter non inservit, remissivè. ibid. 14
- Salarium debetur mortuo officiali ante annum completum & ad hæredes suos transmittitur. ibid.15
- Salarium debetur officiali finito anno vel tempore officii quousque veniat successor. ibid.17
- Salarium duplex poterit lucrari officialis qui habet duo officia compatibilia. ibid. 16
- Scribe inferiores numerati sive non numerati, auctore jure Regio, vile officium non censentur exercere, dummodo alicui civitati, villæ vel Curia vel Tribunali deputati sint. 144.15
- Scrutinium paratur præsentibus omnibus qui debent, volunt & possunt interesse electioni officialium. 7.23
- Sedem vel honorem ratione loci nemo in Ecclesia potest sibi acquirere sine licentia Episcopi. 103.43
- Sedes ad patris dexteram pro majori honore & æstimatione Primogenio constitutenda est. 96.16
- Sedes honorabiliiores quænam censeantur. 95.10
- Sedes propria & naturalis cuique elementorum gradatim distributa est. 94.3
- Senatoribus plerisque supremi Consilii præter senatoriam dignitatem cui tamen continuo vacant, conferunt à Rege plura alia ministeria honorifica & lucrosa. 48.11
- Senes qui septuagesimum annum compleverunt legitimam de jure munerum publicorum excusationem habent, ex leg.3. §. fin. ff. de Decurionibus. 75.25
- Sententia confirmatoria nominationis ob-
- renta non debet esse illusoria, nec iudicium frustrari, leg. si pratorum 75. ff. de iud. leg. fin. ff. ne quia in loco publico. 68.34
- Agitur de text. in leg. si ita stipulatus essem, cum leg. segg. ff. de verb. obligat. ibid.25
- Expenditur textus in leg. paulus respondit, §. cujus, ibi: triennio continuo, juncta glossa verbo tempore ff. de liber. ibid.26
- Affertur in proposito textus in leg. servus qui testament. 14. §. servus cum hered. ff. de testam. mil. & lex Caesar, ff. de publicanis. ibid. n.27. & segg.
- Sententia declaratoria necessaria censetur ad vacationem unius officii per assentionem alterius. 49.18
- Sepultura de jure dum in Ecclesia contenditur inter laicos, cognitio ad iudicem Ecclesiasticum spectat. 103.44
- Servi ad officium Carnificis addicti pretium debet ejus domino persolvi. 276.9
- Servitii præstiti ob quod sit indultum privilegium, ut de causa constet, sufficit ut in ipso indulto enuncietur. 61.43
- Servus cujuscunque privati, non autem servus alicujus Ecclesiæ, vel libertus potest adigi ad munus Carnificis exercendum. 276.8
- Schedula Regia data circa modum & ordinem servandū in collectione elemosynarum Bullarum ad litteram inseritur. ibi 212.13
- Schedula vulgò Carta depago de qua lex 12. tit. 6. lib. 3. novæ recopil. loquitur, etsi simplex sufficiat ad solutionem faciendam, hoc tamen debet intelligi respectu Prætoris vel Decurionum quorum iussu & decreto solutio fuit ordinata & commissaf. 177.23
- Schedulæ Regiæ solent in Hispania expediri quibus pro unoquoque oppido admissio ad idem officium post triennium præcipitur. 44.17
- Signum jurisdictionis est creatio Officialium 12. 39
- Sindicatio. Tabellionum ad eum spectat, qui eos creavit. 146.29
- Sindicationem vel punitionem Tabellionum dum negligunt qui eos creant, solet & potest committi & expediri iudex qui talem sindicationem faciat. ibid.30
- Sindici seu Procuratoris cujuscunque oppidi officium, maximam cum Magistratu defensorum Civitatis in multis habet paritatem, & unitatem sortitur. 154.1
- Sindici constitutio non recipit jurisdictionem, sed tantum administrationem rerum civitatis. 155.7
- Sindici confessio in iudicio facta, utrum præiudicet universitati, remissivè? 156.19
- Sindici constitutio ut sit legitima, requiritur ut

Rerum & Verborum.

ut ejus instrumentum fiat publicum & authenticum, & in eo scribantur omnia nomina Decurionum vel vicinorum qui nominationi adfuerunt. 155.8
 Sindici creatio regulariter per annum durationem habet. 158.28
 Sindici creatio ut sit valida, quænam requirantur. 154.4
 Sindici electio à solo Decurionum decreto robor accipit, nec ad hoc indiget Superioris decreto. 155.5
 Pauli Doctrina in leg. item eorum 6. ff. 1. juncto 3. quid si auctor aridet in proposito. ibid. 6
 Sindici nominatio debet fieri præcedente convocazione per sonum tubæ vel campanæ vel alio modo, prout in quolibet loco mos fuerit. 156.11
 Sindici seu Procuratoris generalis civitatis creatio pertinet ad universitatem, Concilium, seu ad ejusdem urbis Decuriones, aut etiam ad personas spcialiter ab universitate deputatas. 154.2
 Sindico debet assignari salarium de propriis bonis civitatis. 159.30
 Sindicum constituere universitas officio judicis potest compelli ad petitionem partis contra ipsam agentis. 157.25
 Sindicum seu Procuratorem certa pars universitatis facere potest, qui quidem Sindicus erit tantum Procurator ejus partis quæ ipsum nominaverit. 154.3
 Sindicus cujus ætatis esse debeat cum promoveatur ad tale officium remissivè. 156.20
 Sindicus, finito officio, potest causam coeptam de tempore officii proseguere. ibid. 19
 Sindicus nominatus non potest officium tantum quam onerosum recusare. ibid. 12
 Sindicus dum non est legitimè & cum solemnitatibus requisitis constitutus, quando ab eo gesta videantur ratificata nomine universitatis, remissivè. ibid. 13
 Sindicus universitatis non solum potest nominari à Concilio ad lites pertractandas, verum etiam ad obligandum ipsam universitatem & singulares personas, & res & bona singulatum vicinorum. 158.26
 Sindicus universitatis, utrum possit tacite vel expresse ut remedio appellationis interpositæ vel interponendæ à sententia lata contra universitatem? 157.21
 Sindicus universitatis transigere potest in causa dubia. 558.27
 Sindici dirimi poterant suffragia in pari numero concurrentia & cui tors ceciderit officium est conferendum. 51.5
 Sindices in aliquibus casibus damnatæ prohibent in aliis vero permittunt. ibid. 6
 Sindices electiones quæ in sacra leguntur Scriptura intelliguntur ex Gratiano. 52.9

Sortis judicium in electionibus Ecclesiasticis expresse prohibitum invenitur. 151.7
 Sortis judicium inter Ethnicos antiquos frequentissimum fuit quod variis ex historia relatis exemplis comprobatur. 50.2
 Sortis judicium omni tempore & inter varias gentes pluribus in casibus & usitatum & approbatum fuisse ex divinis compertum est elogiis. ibid. 1
 Sorti judicium servatis servandis firmum & juri consonum est adeo ut ab illo appellari non possit. 52.10
 Spartarum legislator præmia constituit eis qui operam procreandis filiis dabant. 76.33
 Spiritualis res ubi cū prophana miscetur, dignior & potior est Ecclesiastica. 103.42
 Spurius an appellari debeat ignobilis. 22.33
 Spurius in dubio nemo præsumitur. 24.37
 Spurius quā infamis infamia. 23.37
 Spurius an jure ab officiis excludatur. 22.30
 Quæstio affirmativè deciditur. ibid. 31
 Stadium quot passus Contineat. 269.13
 Statuta excludentia Neophytos justa esse defenduntur. 18.26
 Statutum loquens de primogenito intelligitur de vero & naturali primogenio, non de ficto. 60.29
 Substitutum apponere solet Commentariensis in magnis carceribus qui substitutus eum comitatur & adjuvat in ministerio carceris. 131.21
 Substitutus officialis gerit periculo substituentis. 111.2
 Suffragium frequentissimum est eligendi mos. 7.25
 Superior meram gratificationem non habet ad electionem unius ex electis à pari numero. 30.17
 Princeps ab hac regula excipitur. ibid. 18
 Surdus simul & mutus eligere nō potest. 8.31
 Surdus omnino, non verò surdaster ad quæ officia inhabilis. 21.28

T

Tabellio, ut in omni casu sive judicialiter sive extra judicialiter publicam fidem faciat, debet prius examinari & insigniri à Rege. 145.19
 Tabellio semel ad aliquod officium electus non potest sine causa removeri. 90.28
 Tabellionatus officium serviendi per substitutum facultatem habens potest eum semel positum, revocare ad libitum alique nominare, etiam si prius præsentatus fuerit, in Consilio regio, ibique approbatus possessionem cepit, ex Accredo in leg. 4. lib. 4. Recopil. n. 6. & 7. 88.14
 Tabelliones à Dominis oppidorum & aliis inferioribus nominari non possunt per eos

Index

- sine iusta causa & rationabili ab officio moveri. 146.31
 Tabelliones Consiliorum duos libros facere tenentur juxta formam legis. 75. & 79. lib. 5. tit. 25. quæ ibi. affertur. 147.32
 Tabelliones quomodo debeant uti suis officiis, & quanta sit eorum fides & auctoritas, & in quibus casibus magis credatur eorum instrumentis quàm testibus traditur, remissivè. 146.27
 Tabellionibus isto tempore merces, non tam ob operam, quàm ob industriam & publicum authoramentum, constituta est 143.10
 Textus in leg. 7. ff. rem pupilli salvam fere in leg. 7. Cod. de adoptionibus, qua ratione non officiat Tabellionis dignitati. 143.11
 Expenditur & intelligitur circa Notarii dignitatem textus in leg. universos, Cod. de Decurionibus, lib. 10. 143.12
 Tabellionis varia nomina quibus in jure solet significari, afferuntur. 142.1.2. & 3
 Tabellionis officium debet esse perpetuum. 89.22
 Tabellionis ab officio cur Decuriones abstinere debeant. 144.13
 Tabellionis seu Notarii munus, utrum auctore jure communi, honorabile habeatur, & habitum fuerit. 142.4
 Tabellionum creatio, consuetudine introduci potest, ut spectet ad Dominos oppidorum. 144.18
 Tabellionum creatio seu nominatio ad Regem pertinet. ibid. 16
 Tabellionum in examine & probatione quif, nam ordo servandus, remissivè. 146.24
 Tabellionum officia debent exerceri per nominatum, non autè per substitutum. ib. 26
 Tabellionum proviso & denominatio qua consuetudine fuit introducta, & facta à Ducibus, Marchionibus, &c. utrum morte concedentis expiret, non solum quoties officia vacent per mortem, sed etiam per renunciationem vel privationem. 145.20
 Tabernarii, muliones, tutores, hospitatores, artocreatarii, mechanicaque exercentes officia muneribus Reip. sunt inhabiles. 24.38
 Templariorum instituta fuit militia ad peregrinos excipendos. 133.11
 Templariorum nomenclatura unde orta. ib. 12
 Tempus non currit impedito agere seu administrare. 68.23
 Testes in causa coram iudicibus fraternitatis agitata, si de perjurio convicti fuerint, hi iudices non poterunt, etiam ratione incidentiæ contra eos procedere. 137.16
 Thesaurarii Gabellarum officium à Regia concessione solet procedere, & perpetuum venditionis titulo conceditur alicui & ejus heredibus. 185.17
 Thesaurarii Gabellarum officium nobile censetur 185.18
 Thesaurarii generalis salarium speciali Scheda seu provisione Regia solet ex bonis & redditibus oppidi seu universitatis persolvi. 196.64
 Thesaurarii officium nihil aliud est quàm Arca & Domus deputata ad custodiam & conservationem pecuniæ Principis. 186.28
 Thesaurarii officium moderni hujus temporis, diversum est ab officio antiquorum susceptorum, Exactorum seu Arcariorum. 189.40
 Thesaurarii publici varia nomina antiqua 882.1
 Thesaurarii tantum à Rege nominari in una quaque Provincia, & iudices rationum patrimonii Regii, nobile officium gerere reputantur, non verò susceptores, seu Exactores vectigalium in unoquoque oppido à Concilio nominati. 183.6 & 7
 Thesaurarii & Decurio officia quare sint incompatibilia. 185.19
 Thesaurario qui solvit, non ea agit intentione ut dominium transeat, sed ut Principi solvat, & obligationis nexu liberetur. 188.6
 Thesaurariorum in bonis, an præferatur filius cæteris creditoribus, vel mulieri pro dote expressam hypothecam habentibus, remissivè 186.24
 Thesaurario Regio gabellarum, vulgò *Alcaides reales*, in Pintiana civitate constituto, quid curæ incumbat. 184.15
 Thesaurarius confessus recepisse debitum Regium, debitorem liberat, etiam si realiter non receperit, modò tamen Thesaurarius sit solvendo. 185.22
 Thesaurarius creatus non solum debet exigere quæ debentur ratione præsentis anni, sed etiam quæ ab aliis in præteritis annis insoluta extant, & antiqui susceptores non receperunt. ibid. 20
 Thesaurarius non dicitur simplex Depositarius. 187.32
 Thesaurarius per gratiam & concessionem à Principe in titulo officii acceptam potest cum pecuniâ fisci recepta negotiare. 190.41
 Thesaurarius Regius Gabellarum qua ratione compellendus à creditoribus Regis, ut solvat ipsis census, vulgò *Furas* super Gabellis constituitis. 185.16
 Thesaurarius quomodo scribere in suo libro debeat, & quâ formâ & stylo pecunias quas intuitu & ratione sui officii recepit. 193.60
 Thesaurarius vel Exactor pecuniæ non potest aurum receptum convertere in massam, vel monetam in aliam speciem. 187.31
 Thesaurarius videtur efficere dominus pecuniæ sibi numeratæ, ex Doctrina Bursæ Thesaurarius 188.33

Rerum & Verborum.

- Theſaurarius utrū pro pecunia Regis vel deposita vel ſibi à latronibus furto ſubtrahita teneatur, an verò allegans & probans caſum furtivum immunis remaneat. 193.59
Theſus Nobiles à plebeiis primum ſejunxit 54.2
Tonſores & ſartores cur appellari non debeant Proxenetæ. 242.6
Tribunorum Romanorum poteſtas qua in re conſiſteret. 159.32
Tributa in Curiis à Procuratoribus Regni Regi conceſſa, eorum cura, & personali munere ſunt exigenda, ex leg. Regia 9. tit. 7. lib. 6. novæ recopil. 209.9
Tributa miſta quænam ſint. 259.24
Tributa omnia quæ in Regno Caſtellæ inventiuntur ad perſonalia & realia ſeu patrimonialia reducuntur. 259.25
Tributa perſonalia quid. ibid. 22
Tributa quæ in Hiſpania exiguntur, in quo cenſibus & impoſitionibus à Romanis imperatoribus indiſtis correfpondant. ibidem 20
Tributa realia quænam dicantur. ibid. 23
Tributa non ſolum imponere pro cognitione Vaſſallagii & ſupremæ poteſtatis, ſed etiã alias collectas & impoſitiones, publicâ cauſâ & communibus neceſſitatibus urgentibus, Regno & Vaſſallis injicere ad Reges jure Regaliæ ſpectat. 256.12
Tributi capitis vim & ſpeciem continet tributum quod communiter vocatur, de la Martinieja. 260.33
Tributi ſolutio pro Ediſto Cæſaris maximum creavit apud Judæos ſcandalum & altercationes. 256.10
Tributi vulgari ſermone *Fonſadera* dicti, in quo conſiſtat ratio & ſubſtantia. 258.16
Tributi vulgò *Fonſadera*, antiquitas unde deducatur. ibid. 15
Tributorum Exactoris munus quandoque honeſtum cenſetur. 209.7
Expenditur & aſſertur in propoſito Papiniani lex, lib. 17. § præſcrip. ff. ad munic. ibid. 8
Tributorum excuſſio prius fieri non debet, quàm intimatio Concilii facta fuerit. 211.18
Tributorum exactio in Regno Caſtellæ ſemper plebeiorum ſtatui adſcribitur, nec Nobilis ullus invitus cogitur ſuſcipere. 209.3
Tributorum in conceſſione, an Procuratores Curiarum neceſſariò debeant intervenire & conſentire, an autem illorum præſentia & communicatio in vim conſilii & deferentiæ tantum exquirenda ſit, 168.26
Expenditur pro aſſenſu neceſſario Procuratorum, textus, in leg. 1. tit. 7. lib. 6. novæ recopil. qui ibi adducitur. ibid. 17
Tributorum in triplicem ſpeciem ſit diviſio. 259.21
Tributorum quæ in Hiſpania imponuntur, variæ, cauſæ ſunt, & eorum nomenclatura diverſa. 257.13
Tributorum realium vel patrimonialium quodnam potiſſimum ſit in Regno Caſtellæ. 260.34
Tributorum varia aſſeruntur nomina. 258.17
Tributum quod unusquiſque deſcriptus ex Ediſto Cæſaris erat ſoluturus, in quo conſiſteret. 256. n. 8. & 9
Tributum quod vulgò dicitur *la Moneda Forera*, ut ſolvatur, non habetur ratio patrimonii, ſed tantum capitis. 259.27
Tributum vulgò *Alcavala*, quâ ratione ſit dictum, *remiſſivè*. ibid. 19
Tributum, vulgò *la Moneda forera* ex perſonalibus potiſſimum & antiquiſſimum inventum eſt. ibid. 26
Tributum, vulgò *ſiſas*, quo tempore fuerit impoſitum. 258.18
Tutela munus perſonale eſt ex leg. 55. i. ff. de muneribus & honoribus. 83.77
Tutelæ immunitas Nobilibus conceditur intuitu alicujus officii in quo ſunt conſtituti, non verò generaliter aliis Nobilibus. 82.69
Tutelæ munus nec vile nec ſordidum unquam exiſtimatum eſt. ibid. 70
Tutelæ ratione & curæ, Princeps Tutor ſive Curator Regni & Reipublicæ dicitur. ibidem 71
Tutor & Curator poteſt facere ea omnia quæ ſpeciale mandatum exigunt. 156.15
Tutor efficitur dominus pecuniæ quam pro pupillo recipit. 189.37
Tutor ſi ſit obligatus in genere, tamen pecunia non deſinit eſſe pupilli, nec dicitur eſſe Tutoris. ibid. 39
Tutoris adminiſtrationem inter & Theſaurarii quænam differentia. ibid. 38

V

- Vaſſalli* Baronum ſemper dicuntur ſubditi Dominio Regis, & tenentur defendere eum contra Barones. 121.29
Vendita ſeu conceſſa villæ, attento jure communi, videtur conceſſa juriſdictio ipſius. 11921
Vendita ſeu conceſſa villa, attentis legibus Regni Hiſpaniæ, non cenſetur conceſſa juriſdictio, niſi expreſſè caveatur. 120.22
Venditio quando ad meſuram facta eſt, intra quod tempus meſuræ judicio quis neceſſariò uti debeat. 271. numero 21
 & 23
Venditionis aut conceſſionis verba inſpicienda

Index Rerum & Verborum.

cienda sunt, ut dignosci possit quid concessum aut venditum fuerit. 121.31
Vicini & naturales, extraneis & alienigenis in collatione beneficiorum præferendi sunt 25.43
Vicinus ad officia Reipublicæ obtinenda etiam habitator esse debet. 26.44
Vicinus & habitator quis dicitur. ibid.45
Victus & utensilia ut moderatis & justis pretiis vendantur ad curam Prætoris cujusbet Civitatis, regulariter spectat. 148.1
Vile seu infame dicitur officium quod in loco tale esse reputatur. 209.6
Vis, impressio, coactio, metus ubi intercedunt, semper abest consensus. 9.33
Universitas non tenetur recipere officialem creatum ultra annum. 43.7
Vocari pariter omnes ad munera publica quieti & tranquillitati publicæ expedit in urbibus populosis, & in quibus sæpe nulla aut saltem non tam manifesta differentia est inter nobiles & plebeios. 82.72
Voces illæ, durante mera & libera voluntate

seu beneplacito, quid operentur in creatione officialium ad beneplacitum. 91.36
Vox placeat qua ratione intelligi debeat. 90.34
Vox liberè quomodo sit intelligenda, & ita non ampliatur ut aliquid fiat alterius detrimento. ibid. n. 32. & 33
Ufus communis loquendi debet semper reduci ad dispositionem juris. 91.35
Ufus communis loquendi multum operatur in creatione officialium. 87.6
Ufus intervenire debet in judicio sortis ut illud ab omni peccato & suspitione prava vacuum habeatur. 52.8

X

X *Enodochia* quæ in urbe Carrionensi & circa eam constructa sunt pro peregrinis hospitandis enarrat & describit Autor, vide Hospitia.
Xenodochiorum seu Hospitalium ad peregrinos excipiendos quis primus inventor seu institutor fuerit. 231.6

F I N I S.

D. ANTONII FERNANDEZ
DE OTERO

I. C. CARRIONENSIS,
OLIM IN PINTIANA ACADEMIA INSTITUTIONUM
Civilium Cathedræ Moderatoris ; deinde in Pintiano Regio Senatu
forensium causarum Patroni,

TRACTATUS
DE PASCUIS
ET
JURE PASCENDI

PERUTILIS ET NECESSARIUS,
Omnibus in foro Iuridico Versantibus.

Duplici Indice, Capitulorum scilicet, & Rerum Locupletatus.

EDITIO TERTIA.

LUGDUNI,

Sumptibus ANISSON & POSUEL.

M. DCC.
CUM PERMISSU SUPERIORUM.

NOBILISSIMO, ERUDITISSIMO,
AC PRÆSTANTISSIMO VIRO DOMINO,
AC DOMINO SUO LICENTIATO

IOSEPHO GONZALEZ,

à Consiiliis Potentissimi, & Catholici Regis nostri Philippi IV. &
in ejus Supremo Castellæ, & Camerali Senatu meritisimo
Iustitiæ Patri, & Vindici integerrimo,

ANTONIUS FERNANDEZ DE OTERO V.I.
Doctor, Cliens obsequentissimus, dicat, & salutem,
& felicitatem exoptat.

E C Q U I S lucubrationum mearum specimen primum, pascu-
rum meorum fructum (si quis sit) Tibi, Nobilissime, Erudi-
tissime, ac omni ex parte Præstantissime Mæcenæ, omni jure
sacrari debere, non erit ratus? En jam arida, & inculta ru-
sticitatis meæ Pascua ista, Nomini tuo libata, cius aspirante rore, mi-
cant, & virentia florent. Et Tractatus iste (quem à me habere non valuit)
à tua luce splendorem, accipiet; & quam optare potuit, à tua dignitate
commendationem. Scopus mihi iste, à duplici prodit causa: à tuis meritis;
ab officio meo. Latior uterque campus quàm ut hoc possit orationis cursu
lustrari. Dicam igitur parva de magnis, pauca de plurimis explorata om-
nibus, mihi probata, qui loquor (verus testis est qui laudat expertus.)
Quo etenim ad stemmatum nobilitatem, utique ex clarissima Gundisal-
vorum familia, ortus erit tuus; ut merito Dominus Ioannes Gonzalez
Veldezius charissimus filius tuus inter Patritios, & nobilitatis Heroes Eque-
stris Ordinis Divi Jacobi in tenera admodum ætate, fulgente ense, & rubeo
stigmatæ fuerit insignitus, & felici auspicio cooptatus. Sed quid in heredita-
rii, & gentilitii sanguinis tui gloria decantanda cunctandam? cum propria
virtutum tuarum nobilitas, Majorum tuorum generositati correspondens
& splendorem continuans, ita coruscat, & fulget: Ut enim canit Ovidius 3.
Metamorph.

Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi,

Vix ea nostra voco.

Itaque cum verus nobilitatis splendor, juxta Philosophorum Principis pla-
citum, in animi bonis resideat; nempe in operationibus secundum habitum
virtutis, in vita perfectæ præstantioribus, quis eam Te integrè assequu-

rum (ita ut literarum studiis, & Jurisconsulti, ac Patroni causarum in hoc felicissimo Regali Conventu muneri te exhibuisti) non fatetur? In Te virtutum omnium moralium, & intellectualium certatum tanquam in tutissimo consortio; cohors conspicuè adstabat, & indefessus labor tuus (quem ingenii, & prestantissimum, & felix acumen mirificè associabat) inter ceteros omnes diluculo spectabilem reddidit, & verum Iuris periti, & Advocati magni typum, nobis tuis sodalibus, & commilitonibus exposuit: Ut inter illius aetatis Iurisconsultos Princeps meritò fueris communi voto notatus & totius Hispania; quin etiam extera gentes, undique ad domum tuam, tanquam ad sacrum Tripodem Apollinisque oraculum confluerent responsa petentes, & asylum protectionis implorantes. Ex quo quid mirum? quod protinus invictissimi nostri Regis, Philippi Quarti tuarum animi dotium, & tanta literatura validissima vox & communis acclamatio, aurem personaret. Te ergo (Aquila Regia dignissimam Pradam) ut exaudivit, in Regium criminalium causarum fiscum, in hoc Pintiano Senatu evexit. Continuo in eodem munere, carceris suae Curia Matriti collocavit; Post orationum tuarum, & tanta facundia vim expertus (ut praesentialiter vidit, & adstitit) in magno, & supremo Castella Senatu, idem gravissimum continuare iussit officium. Cum tamen crebra perorationum tuarum ubertate totius legalis facundia pelagum velut exhaustum relinqueres; Te ejusdem magni Senatus Vindictis Clarissimi honore debito insignivit, & condecoravit; scitò & concinnè Athalarici Regis (apud Cassiodorum) de Advocato in Magistrum, seu Iudicem promotò, sententiam, & verba voto nostro occurrentia sequutus, qui ita fatur: Advocationis te campus exercuit, te iudicii nostri culmen elegit, nunc causas gloriosè judicas, quas laudabiliter antea perorabas. Assideat tibi propria, & exercita doctrina. Modò est felix, & certa conditio negotiorum, quando ille sententiam dicit, qui non potest ignorare, quod eligit. Sed nec meritorum tanti viri amnis affluens, in alveo cohiberi potuit, quin mentis, & magni sui Consilii aquis, totam (ut Nilus Aegyptum) irrigaret Castellam: & sui Regis inhians ardentè servitio (velut alter providus, ac fidelis Joseph) Regis sui Patrimonium inimicorum bellis, & temporum cladibus ferè exhaustum restitueret. Et quis tunc temporis, potentissimo Regi nostro, & fidum, ac ministrum solertem, & Regna necessarium visum basitaverit? Cum ad generalem Galletia, ac fere maxima Castellae Regionis legationem (ut voluntaria vassallorum munera exposceret, & perquireret) Josephum nostrum (velut alterum in Aegypto) cum plena, & absoluta, & gratiarum, ac mercedum principali elargitione, & legum dispensatione Viceregem, & vicarium proposuerit. In cuius legationis exercitio, quanta Provincia tibi commissae (praecipuè Regno Galletiae) provideris necessaria, damna vitaveris, beneficia contuleris, omnes cognoscunt. Recte ergo potentissimus Rex noster cum semper ad majora Te natum existeret, & jam re ipsa expertus esset; inter gravissimos, ac prudentissimos suae Camera Patres sedem & locum tibi constituit. Quin etiam expeditioni Curiarum Barcenoniae, te unum magnum Consiliarium in suis gravissimis curis, & itineris comitem selectum expetivit, cuius consilio, & dexteritate maxima omnia pertractarentur; atque gererentur. Inest enim Tibi, qui multa praeterita meministi, praesentia omnia exactissime perpendis, divina

divina quædam propè prudentia, quâ nemo futura acrius conjectari valet; nemo conjectura minus falli; inest Tibi etiam ea verborum gravitas, et orationis dignitas, ea cogitandi profunditas, ut nemo vehementius, in quam velit partem animos impellere possit. Idque prædicta omnia facilius assequutus fuisti, et cetera consequeris; Quod ingens, et maximus Dei timor omni tempore principaliter tuos, et gubernavit actus et gressus feliciter duxit. Cui comes non patria tantum sed totius Regni perfectissimus amor, et singularis affectus. Quem enim latet nullis te privatis commodis obsecundare, nulla privata re unquam moveri, non amicitiiis perverti, non inimiciis perturbari? nihil dies, aut noctes, aliud cogitare, quam ut Regi tuo, et Regno prodesse possis.

Sed jam cum dignitatis tuæ tantum culmen, velut reptilis attigero, et animi tui dotes, laconismo, et strictis orationis cancellis perstrinxero, officii mei debitum persolvere humilis exopto: ac minutissima moneta, magni, et gratissimi cordis iudicium subeo. Cui enim istius laboris munusculum debetur, nisi Tibi cuius primum impulsu conceptum, et sub tua benignitate perfectum est, et nunc demum editur? Profectò si quid ullius eruditionis in me est, id illud, et à Te in hac Curia (non dignus nominari Commilito, sed humilis Discipulus) accepi? Meritò ergo, quod tuum est, credititio jure Tibi redditur. Et quem aveo laborum meorum fustorem habere (cum alio uberiori officio nequeam) obsequio, et gratitudine, quibus possum vinculis tutelare Numen tuum adesse obstringo. Tu audaciæ ignosce et ex sublimi sede ad quam vitæ tuæ candor, spectata probitas, nobilitas, eruditio magna, et comitas insignis evexit, grato etiam animo, et hilari affatu pro dignitate, munus hoc repende ut labores mei (qua Tibi voluntate dicantur) eadem à Te foveri, et muniri videant, et invideant omnes: tantòque magis juva, et fove, quanto magis potes, et polles. Et licet mens tua magnis consiliis cogitationibusque præoccupata, his scriptis, et interpellationibus vexari non debeat, tamen assueta animi tui hilaris humanitate fretus oro atque obsecro paululum otii, à summis negotiis tuis velut subripias, et huic nostro discursui et Pascuorum questionibus lectitandis impartias, ut partem actionum tuarum, literaria studia (qua Te semper aluerunt) jure suo sibi vindicari videantur. Vale.

ORNATISSIMO UNDEQUAQUE VIRO,
UTRIUSQUE JURIS PERITISSIMO
DOCTORI ANTONIO
FERNANDEZ DE OTERO,

olim Institutionum Justiniani in Vallisoletana Academia Claris-
simo Antecessori; nunc Egregio in Regio illius Conventu
causarum Patrono, sibi addictissimus juris Casarei.

Licentiatu STEPHANUS POLO SAMANES DE VEAUMONTE
in eodem etiam Conventu Compatronus, salutem.

 UIS Haftenus tam ingratus erit, (*unice & peritissime Scriptor*)
qui tibi grates non rependat, quod nobis *terras* in tam *foelices*
pastus reformaris, ut jam praesens ubertas sterilitatem longè
superet, quæ nos impiè usque in praesentem diem comprimebat: In hoc
volumine mirabilem te praebes argumento, cum doctrinarum absque te
ignoratio, & casuum creberrimus occurus pari concurrant gressu. Vix
auctorem verearis, qui in hac materia, non dicam altius impressisse
sulcum, sed nec illius vestigia te sequutum, merito gloriari possit; aptius
ergo tibi *Inventoris*, quàm *Auctoris*, nomenclaturam vindicare potes.
Inde tua (*solertissime Pastor* oves sibila cognoscent, quin auditis ocylli-
me obsequentur, illarum imitatrices, de quibus Apostolus, Christi de-
liciae, cap. 10. inquit: *Et oves illum sequentur, quia sciunt vocem eius.*
Ages quoque Pastoris vicem, illorum (inquam) quos Hieremias cap. 1.
promisit, praedicens: *Dabo vobis Pastores juxta cor meum, & pascent vos*
scientia, & doctrina. Quis enim nisi *Otherus* clarissima aquæ scaturigine
tam aridum, & rebelle solum, poterit unquam foecundare? hæc enim
dictio Græca, *Othrys*, sive *Otheros* (ut Passeratius attestatur) Montis est.
Quod probat etiam (interim modestia tua ignoscat) insignis, & origo,
& patria, Santanderi nimirum Montana, quibus velut nitida concha pre-
tiosus unio productus, foelicem lucem, natalèque solum, quod *Mogro*
nuncupatur, natalitiis tuis decorasti. Hinc etiam vir alius pietate & ju-
stitia insignis, *Dominus Hieronymus de Othero*, frater tuus Patruelis for-
tissimum Fidei columen & propugnaculum, Ecclesiæ Atlas, incorruptus
in sacra Sardiæ Provinciæ, Barcenoniæ, quin dicere possim, Toleti In-
quisitione Arcopagita, tanquam ex foecundissimo *Monte* novum ger-
men propagatur; cujus *Montis* vertex, caput tuum immortali literarum
lauro cingitur, præmio, & fructu laborum, quibus, vel difficilioribus,
in illarum acquisitione non pepercisti. Opus erat eminenti hujus *Montis*
altitudine, ut limpidas doctrinæ lymphas, non solum proximas, sed
etiam extremas orbis regiones habitantibus, spargeret; quibus etiam
pietas

pietas tua, famæ tuba personans, opem foret: & meritò *pietas* siquidem non violenter animi tui scopum huic possumus tribuere virtuti, si quando circa hunc doctè perorasti Tractatum, necessitatem nostram, & illius cupiditatem prævidisti. Implevisti, ô Magne Iuris Magister, melliflui Ambrosij, Doctoris maximi præceptum in *lib. de officiis*, cujus autoritas in *cap. pasce fame*, 81. *distinctione*, jacet Illustrata. Ingenti tenebamur desiderio videndi hanc ordine dispositam materiem; quo tam perfectè liberaisti ut penitus ignoremus, an priùs admiremur tersum & elegantem stylum & seriem, dispositionemque quæstionum, an exactum difficultatum examen repertaque in sacra pagina fulcimina, originem, antiquitatum. legesque consilii, quod apud nos *de la Mesta* vocatur, ostendentia, quibus te ipsum, aliis alios, superare vidêris, & nominis famam nunquam injuriæ temporum subjectam acquirere. Duo, si Marco Tullio, & experientiæ credimus, mortales immortalis laude tollunt in sydera; alterum in scholis viva vox, alterum libris exaratam scientiam posteritati commendare. Utrumque te æternat. Hinc scripta tua cedro dignissima, illinc Cathedræ, quas & magno omnium applausu, & uberrimo fructu honorasti. Quem latet, te nondum vigesimo primo ætatis anno egressum, publicè in hac Academia *Institutionum* difficultates enodare; quod non forte datum, sed tuismet armis non antea victis candidatis eripuisti. Quis est in Hesperia Regnis, quem in admirationem perorationum fama non rapuerit; quarum laudes utinam ex balbutienti ore, & intemperato calamo Romanæ eloquentiæ Princeps (qui solus te æquare posset) acciperet. Igitur, quoniam invidia fortasse frondentium collium opima germina rodet, hac atra loligine ferventi Zoilo faceto Bilbilitani vatis scommate, respondere poteris.

Qui ducis vultus; & non legis ista libenter;

Omnibus invideas, Livide, nemo tibi.

Sic meritas dabit pœnas invidus; tuque vigiles labores in dies clariore luce fulgebunt, exemplumque eris adimpletæ veritatis sententiæ, quam eximius Periander Græcis numeris decantavit. *Quo magis utique, inquit, invidebis, tantò majorum fies causa bonorum in-vi-so.* Vale.

COMISION.

EL Licenciado don JUAN DE VELASCO Y AZEVEDO, prior de Roncesvalles, Vicario General de la Villa de Madrid y su partido por su Alteza, &c. Por el presente cometo al Licenciado Alonso Carranza Abogado en esta Corte, que vea el libro intitulado *De Pascuis & jure pascendi*, compuesto por el Doctor ANTONIO FERNANDEZ DE OTERO, Abogado en la Real Chancilleria de Valladolid, y con su paracer, y censura me lo remira, para proveer justicia. Dado en Madrid à diez y siete de Noviembre, de mil y seyscientos y treynta y un años.

Licenciado VELASCO Y AZEVEDO.

Por su mandado.

GABRIEL DE ROXAS.

APPROUACION.

DE orden del señor Licenciado don JUAN DE VELASCO Y AZEVEDO Prior de Roncesvalles, Vicario General, y Iuez Ecclesiastico ordinario desta Villa de Madrid, y su partido, he visto este libro *De Pascuis, & jure pascendi*, compuesto por el Doctor ANTONIO FERNANDEZ DE OTERO, Abogado de la Real Chancilleria de Valladolid. La materia es de las mas insignes, y practicas del derecho, que mas necesitava de ilustracion: la que ha recebido con este comentario (que consta de cuestiones muy del punto bien colocadas, y acertadamente resueltas) conque el darse à la estampa, y uso comun, sera de gran importancia al uso y bien publico. Al qual, ni à nuestra santa Fè y Religion no hallo cosa alguna en que se contravenga: porque juzgo por conviniente el darle al Autor la licencia que pide. En Madrid, 20. de Noviembre, de 1631.

Licenc. ALONSO CARRANZA.

L I C E N C I A.

NOs el Doctor PEDRO de NAXERA Teniente de Vicario, por el Licenciado don Juan de Velasco y Azevedo, Prior de Roncesvalles, y Vicario General en la Villa de Madrid, y su partido por su Alteza, &c. Damos licencia por lo que à nos toca, para que se pueda imprimir este libro intitulado, *De Pascuis & jure pascendi*, compuesto por el Doctor ANT. FERNANDEZ DE OTERO Abogado, por quanto le hemos remitido por que sea visto: y no ay en el cosa que desdiga de nuestra santa Fee Catolica, ni buenas costumbres. Dada en Madrid à 20. de Noviembre, de 1631.

El Doctor NAXERA.

Por su mandado.

EUGENIO LOPEZ Notario.

APPROBA

APPROBATIO DOCTORIS

GUNDISALVI A RIBERO CONSULTORIS

sancti Officii Regalibus in Consiliis Advocati Serenissimi Infantis
Cardinalis Domini Ferdinandi, pauperum, carceratorumque
sanctæ generalis Inquisitionis.

MAGNI Consilii jussu, hunc *de Pascuis jureque pascendi* librum vidi, totumque legi,
nil censura, contra probos mores, nostramque integerrimam, immaculatamque
Fidem dignum; sed potius multa scitu, notatuque digna, in totius Reipublicæ utili-
tatem, quod doctrina, eruditione, frui, pascere, saturarique possit inveni. Datum
Mantua Carpentana, tertio Kalendas Decembris, anno Domini millesimo sexcente-
simo trigesimo primo.

El Doctor GONÇALEZ DE RIBERO.

CONSENSUS PROCURATORIS REGII

PRO Rege assentio, ut Liber cui Titulus est, D. ANTONII FERNANDEZ DE
OTERO, *de Pascuis & jure pascendi*, &c. Imprimatur à IOAN. ANT. HUGUETAN,
& Soc. hujus Civitatis Bibliopolis, cum inhibitionibus consuetis per quinquen-
nium duraturis. Datum Lugduni die 29. Januarii 1676.

VAGINAY.

PERMISSIO

Flat juxta Conclusiones Procuratoris Regii, Anno & die supradictis.

DE SEVE

INDEX JURIIUM.

Quæ in hoc Tractatu & Libro, pro elucidatione
Capitum, & Quaestionum, expendun-
tur, & enucleantur.

EX PRIMA PANDECTARUM
parte, & Digesto veteri.

LEX Arboribus 3. *Usfructuarius*. ff. de
usufruct. c. 36. n. 3. p. 79.
L. Aed sacra 73. *S. intra maceriem*. ff.
de contrahenda emptione, cap. 9.
n. 11. & 12. p. 16.
L. Aequissimum 17. *S. proinde*, ff. de usufructu
c. 16. n. 20. p. 35.
L. Eum qui 8. ff. de publiciana in rem actione,
c. 18. n. 19. p. 43.
L. Ei fundo 19. ff. de servitutibus, c. 18. n. 4. p. 41.
L. Ex eo 24. ff. de servitut. rustic. prad. c. 24. n. 2
p. 56.
L. Ex hac 3. ff. si quadrup. pauper. fecis. dic.
capit. 13. num. 11. p. 27.
L. Ex parte 11. ff. familia herciscunde, cap. 29
n. 13. p. 66.
L. Fin. *S. Lucius Titius*. ff. de contrahenda emptione,
c. 18. num. 14. p. 42.
L. Final. in fine. ff. ad l. Rhodiam, de iact. cap. 3.
num. 21. & 22. p. 4 & 5.
L. Fin. ff. de iis qui deiecerunt, vel effuder. c. 13.
n. 11. p. 27.
L. Fistulas 78. *S. frumenta*, ff. de contrahenda
emptione, cap. 13. n. 8. p. 27. & c. 27. n. 9. p. 63.
L. Fundi 77. ff. de contrahenda emptione, c. 24.
n. 3. p. 57.
L. Grege 13. ff. de pignor. c. 24. n. 7. p. 57.
L. Illud. 46. ff. de ritu nuptiarum, c. 34. n. 14.
L. Imperatores 13. ff. de servitutibus, tit. generali
cap. 3. n. 19. p. 4.
L. In re communi 25. ff. de servitut. urban. c. 34.
n. 12. p. 76.
L. Item si verberatam 15. *S. 1. ff. de rei vindica-
tione*, c. 27. num. 7. p. 63.
L. Maiorem 9. ff. de pactis, c. 3. n. 23. p. 5.
L. Necessesse 11. ff. de in diem additione, c. 30. n.
6. p. 69.
L. In fine, ff. de servitutibus rustic. c. 36. n. 5.
pag. 80.
L. 1. *S. qui autem*, ff. de vi, & vi armata, c. 15.
n. 7. p. 31.
L. 2. *S. res* ff. de depositi, c. 15. n. 7. ibid.
L. Quamvis alienum 40. ff. ad legem Aquili-
am, c. 13. n. 13. p. 27.

L. Quamvis 10. ff. de precario, c. 25. n. 15. p. 5.
L. Qui admittitur 19. ff. pro socio, c. 26. n. 13.
p. 61.
L. Qui aliena 23. *S. fin.* ff. de neg. gest. c. 29. n.
12. p. 67.
L. Qui servandarum 15. *S. fin.* ff. de Prescript.
verb. c. 13. n. 21. p. 27.
L. Quintus 39. ff. ad l. Aquiliam, 13. n. 21. p. 27.
L. Quoties 15. *S. fin.* ff. de servitutibus, c. 36. n.
5. & c. 18. n. 4. p. 41.
L. Rutilia Polla 69. ff. de contrahenda emptione,
c. 24. n. 3. p. 57.
L. 2. *S. cum in eadem nave*, ff. ad l. Rhod. de iact.
c. 3. n. 21. & n. 22. p. 4. & 5.
L. 2. *S. si ff. si ex noxali causa agatur*, c. 13. n.
19. p. 27.
L. Servitutes 14. ff. servitutibus, c. 18. n. 19. p. 42.
L. Si aliena 10. *S. fin.* ff. de usucapionibus, c. 18.
n. 19. p. 42.
L. Si communem fundum 10. ff. quemadmodum
servitut. amitt. c. 26. n. 4. p. 60.
L. Sicut 7. *S. si quid universitati*, juncta Gloss.
quod cuiusque univers. num. c. 20. n. 9. p. 47.
L. Si ego 13. *S. 1. juncta Gl. ff. de Publician. in
rem actione*, c. 18. n. 19. p. 42.
L. Si filia 20. *S. si pater*, ff. familia herciscunde,
cap. 3. n. 14. p. 4.
L. Si Locus 14. *cum via*, ff. quemadmodum ser-
vitut. amitt. c. 27. p. 63.
L. Si pendentes. 34. *S. si quid cloacarum*, ff. de
usufructu, cap. 27. num. 8. p. 63.
L. Si quid 18. *S. venditor*, cum l. sequenti, in
S. illud, ff. de edil. edict. c. 35. n. 11. p. 78.
L. Si quis diuturno 10. ff. si servit. vendicet. c.
18. n. 19. p. 43.
L. Si quis sepulchrum. ff. de religiosis, & sumpti-
bus fun. c. 27. n. 7. p. 63.
L. Si usufructus 67. ff. de iure dotium. c. 36. n.
3. p. 79.
L. Si ut certo 5. *S. usque adeo*, ff. commod. c. 25.
n. 14. p. 59.
L. 3. *S. si reddita*, ff. commodati, c. 15. n. 7. p. 31.
L. 3. ff. de usufruct. c. 36. n. 5. p. 80.
L. testatrix 20. *S. plures*, ff. si servitus vindic-
c. 3. n. 14. pag. 4.
L. venditor 14. *S. si constat*, ff. commun. prad.
c. 27. n. 8. p. 63.

Index Iurium.

Ex secunda Pandectarum parte, & Digesto infortiato.

- L**. Denique 8. §. fin. ff. de peculio leg. c. 24. num. 7. pag. 57
L. Fundi Ebutiani 38. ff. de usufructu leg. c. 18. n. 13. p. 41
L. Mela 14. §. fin. ff. de alimen. & cib. leg. c. 18. n. 11. p. 41
L. Peculium 67. ff. de leg. 2. c. 24. n. 7. p. 57
L. Quintus Mutius, §. argento, ff. de auro, & argent. legat. c. 34. n. 7. p. 76
L. Sed si pecunia §. simili modo, ff. de rebus eorum, c. 37. n. 6. p. 81
L. Si is qui duos 30. ff. de liberatione leg. c. 26. n. 2. p. 60
L. Si quis servos 72. ff. de legat. 3. c. 34. n. 15. pag. 77
L. Si usufructus ff. de usufruct. leg. c. 23. n. 1. pag. 54

Ex tertia Pandectarum parte, & Digesto novo.

- L**. Ait Pretor 9. §. in eum, ff. de bonis authoritate iud. possid. c. 36. n. 3. p. 79
L. Amplius 9. §. de his, & §. Neratius, ff. de damno infecto c. 13. n. 18. p. 27
L. Apparet 5. vers. si quis, ff. de itiner. actūque privat. c. 18. n. 19. p. 43
L. Capite quinto 25. ff. ad legem Iuliam, de adulter. c. 13. n. 20. p. 27
L. certe 4. ff. arbor. furtim caesar. c. 13. n. 6. p. 27
L. Cotem ferro 11. §. fin. ff. de public. & vectig. c. 31. n. 23. & duobus seqq. p. 72
L. Damni 18. §. si is qui binas, ff. de damno infecto, c. 24. n. 2. p. 56
L. fin. ff. de usufruct. c. 17. n. 1. & 33. p. 37. & 40
L. fin. ff. de termino moto, c. 28. n. 9. & 11. p. 64. & 65
L. Fin. §. alia, ff. eodem, dict. c. 28. n. 10. p. 64
L. Furtim 7. ff. arbor. furt. caesarum, c. 13. n. 11. p. 27
L. is damnum dat 130. §. quod pendet, ff. de reg. jur. c. 13. n. 7. p. 27
L. Lucius 21. §. fin. ff. ad municipalem, cap. 32. n. 19. p. 72
L. Nihil 31. ff. ad municip. & de incol. c. 5. n. 5. pag. 9.
L. Omnis hereditas 181. §. nunquam crescit, ff. de reg. jur. c. 13. n. 7. p. 27
L. Plebs 237. ff. de verb. & rer. signific. c. 7. n. 14. p. 12
L. Prima, §. fin. ff. de aqua pluvia arcenda, c. 18. n. 10. p. 43.
L. Prima §. illud, ff. de aqua quotidiana, & aestiva, c. 24. n. 2. p. 56
L. Prima ff. de privilegiis creditorum c. 30. n. 6. p. 69
L. Prima, §. fin. ff. de iure immunit. & referuntur Doctores, qui de ejus intellectu agunt, c. 34. n. 10. p. 76

- L**. Qui ex vico, 30. ff. ad munic. c. 10. n. 4. p. 17
L. Ratis ff. de incend. Ruina, nauis. fact. c. 13. n. 18. p. 27
L. Sequitur 4. §. fin. ff. de usufructu c. 18. n. 18. p. 42
L. si quisquam 7. ff. de diversis, & temp. praeser. c. 17. n. 33. p. 40
L. 2. §. ductus aquae, ff. de aqua quotidiana, & aestiva, c. 18. n. 23. & 25. p. 43
L. 2. ff. si libertus ingen. esse dicatur, c. 30. n. 4. pag. 68
L. Viam publicam, 2. ff. de via publica, c. 17. n. 1. pag. 37

Ex Iustiniano Codice.

- A**then. sed Episcopalis dignitas, C. de Episcop. & cler. c. 10. n. 20. p. 19
L. ad officium 3. C. communi dividundo, c. 30. n. 6. p. 69
L. de pecoribus 5. C. ad legem Aquiliam, c. 13. n. 12. p. 28.
L. Fin. C. de sacrosanctis, Ecclesiis, c. 17. n. 35. p. 40
L. fin. C. commun. dividundo, c. 22. n. 6. p. 53
L. Praescriptio, 5. C. de operibus publicis, c. 17. n. 1. p. 37.
L. Praeses 12. C. de transactionibus, c. 11. n. 34. p. 22
L. Praeses 6. C. de servitutibus, c. 27. n. 9. p. 63
L. Quinque pedum 5. C. finium regundorum, c. 28. n. 5. p. 64
L. Quarta, C. de usuris, c. 24. n. 3. p. 57
L. 2. C. de patribus, qui filios suos distrax. c. 30. n. 4. p. 68
L. 2. C. de communium rerum alienatione, c. 30. n. 6. p. 69
L. Unica, §. fin. C. de caducis toll. c. 30. n. 8. p. 69

Ex Authenticis & posterioribus libris Codicis Iustiniani.

- L**. Cives 7. juncta Glossa verbo, Allectio, C. de incolis, c. 7. n. 3. p. 12
L. Congruit 4. C. de locat. praed. civil. lib. 11. c. 31. n. 26. p. 72
L. Cum scimus 21. §. fin. C. de agricolis & cens. lib. 11. c. 4. n. 29. p. 8
L. Fin. C. de vendendis rebus civitatis lib. 11. c. 11. n. 6. & 7. p. 21
L. Fin. C. de loc. praed. civ. l. 11. c. 31. n. 23. p. 72
L. 1. & 2. C. de Pascuis publicis lib. 11. in c. 21. n. 2. p. 2. & c. 6. n. 2. p. 10
L. 1. C. de venditione rerum fiscalium, lib. 10. c. 30. n. 6. p. 69.
L. Senatores 8. C. de incolis, c. 7. n. 3. p. 12
L. Si qua loca 2. C. de fundis, & salibus rebus domin. lib. 11. c. 17. n. 1. p. 37
L. si temporis 4. C. de fide instrumentorum, & jure hasta fiscal. lib. 10. c. 31. n. 20. p. 72
L. Usus aquae 4. juncta Glossa, C. de aquaductu, libro 11. c. 17. n. 4. p. 37.

Index Iurium:

Ex Institutionibus Iustinianeis.

TExtus in §. dominus, Institut. de noxalibus, c. 30. n. 4. p. 68

Textus in §. insula, Institut. de rerum divisione, in c. 30. n. 20. p. 4.

Tex. in §. Sed si gregis, juncto Glo. verb. Legis, Institut. de rerum divisione, c. 25. n. 21. pag. 59

Ex jure Canonico.

Cap. Apostolica de decimis; & eodem tit. Cap. cum sint homines, Cap. Dilecti, Cap. in quibusdam §. ultimo, Cap. commissum, c. 35. n. 8. p. 78

Cap. Constitutus 8. de in integr. restitutione, c. 30. n. 16. p. 70

Cap. cum Ecclesia Sutrina 3. de causa possessionis & proprietatis, c. 21. n. 19. p. 50

Cap. in tua 30. de decimis, c. 6. n. 12. p. 34

Cap. pervenit 5. de decimis, c. 35. n. 1. p. 78

Cap. 1. de decimis, juncto Glo. c. 25. n. 2. p. 58

Cap. quanto 16. de censibus, c. 24. n. 5. p. 57

C. quia circa 22. de privilegiis, c. 24. n. 8. p. 57.

Cap. quicumque in primo, 16. q. 7. c. 35. n. 11.

Cap. Rogationes 3. de consecratione, distinction. 3. c. 7. n. 14. p. 12

Cap. Suggestum 9. de decimis, c. 24. n. 5. p. 57. & c. 27. n. 9. p. 63

Concilium Trident. Sessione 13. cap. 1. & Sess. 24. cap. 20

Concilium Tridentinum Sess. 24. cap. 20. c. 17. n. 10. p. 37.

Cap. translatio 3. de constitutionibus, cap. 10. n. 19. p. 18.

Ex jure Hispano Partitarum.

L. 9. ti. 20. part. 1. cap. 35. num. 8. p. 78

L. 17. tit. 20. par. 1. in c. 35. num. fin. p. 79

L. 3. tit. 6. part. 3. c. 32. n. 20. p. 74

L. 10. tit. 11. part. 3. c. 29. n. 10. p. 66

L. 5. tit. 13. part. 3. c. 32. n. 20. p. 79

L. 21. tit. 22. part. 3. c. 16. n. 29. p. 36

L. 7. tit. 24. part. 3. c. 17. n. 1. p. 37

L. 9. tit. 28. part. 3. in c. 3. n. 17. p. 4. & c. 4. n. 35. p. 8. & c. 6. n. 8. p. 11. & c. 26. n. 10. pag. 61

L. 11. tit. 28. part. 3. c. 17. n. 6. p. 37.

L. 29. cisd. tit. & part. c. 6. n. 8. p. 11

L. 13. tit. 31. part. 3. c. 17. n. 28. cum duobus seq. p. 40

L. 15. tit. 31. part. 3. c. 18. n. 16. p. 43

L. 16. cisd. tit. & part. c. 23. n. 1. p. 54. juncta doctrina Greg. Lopez, ibi, n. 12. p. 55

L. 55. tit. 5. part. 5. c. 30. n. 6. p. 69.

L. 19. tit. 14. part. 7. cap. 25. n. 21. p. 59.

Ex jure Regio, Ordinamenti, & novae recopilat. & fori Regalis, & legum Tauri.

L. 7. tit. 4. lib. 4. fori Regalis, cap. 19. n. 12. pag. 45

L. 10. tit. 15. lib. 2. Ordinamenti Reg. c. 31. n. 5. pag. 71.

L. 4. tit. 11. lib. 5. Ordinamenti Regalis, c. 19. n. 7. p. 45. & c. 4. n. 35. p. 8.

L. 5. & 6. tit. 5. lib. 1. novae Recopil. c. 35. n. 9. p. 78.

L. 6. tit. 6. lib. 3. novae recop. c. 28. n. 22.

L. 5. tit. 7. lib. 3. novae recop. c. 12. n. 13. p. 24.

L. 1. tit. 15. lib. 4. novae recopilationis, c. 17. n. 5. p. 37.

L. 8. tit. 11. lib. novae recopilat. c. 30. n. 15. p. 70

L. 13. eodem tit. & lib. c. 30. n. 6. p. 69.

L. 1. tit. 17. eodem libr. c. 19. n. 18. p. 46

L. 3. tit. 5. lib. 6. novae recopil. c. 10. n. 12. p. 18

L. 4. tit. 5. lib. 7. novae recop. c. 31. n. 1. & 2. p. 70

L. 3. tit. 6. eod. lib. c. 30. n. 9. p. 18

L. 4. eod. titu. & lib. cap. 23. num. 14. cum tribus sequentibus. p. 55. & 56

L. 10. l. 6. l. fin. tit. 7. lib. 7. novae recopil. c. 16. n. 24. & 26. & 27. p. 35. & 36

L. 3. tit. 7. lib. 7. novae recop. c. 29. n. 18. p. 67

L. 9. tit. eodem, & lib. c. 16. n. 27. p. 36

L. 12. eodem tit. & lib. c. 8. n. 20. p. 15. & c. 16. n. 24. & c. 19. n. 7. p. 45. & c. 25. num. 8. pag. 58

L. 13. eodem tit. & lib. c. 1. n. 24. & c. 16. n. 6. p. 34. cum duobus sequentibus.

L. 14. tit. eod. & libr. c. 16. n. 6. p. 34.

L. 15. eodem tit. & lib. c. 12. n. 13. p. 24

L. 23. eodem tit. & lib. c. 36. n. 4. q. 79

L. 1. tit. 9. lib. 7. novae recop. c. 5. n. 10. & 15. & 16. p. 9. & 10

L. 5. 68. & 21. tit. 13. lib. 9. novae recop. c. 31. n. 20. p. 72

L. 1. 12. & 13. tit. 17. lib. 9. recopil. c. 36. n. 1. & 9. p. 79. & 80

L. 1. tit. 21. eod. lib. c. 17. n. 6. p. 37

L. 1. tit. 27. eod. lib. c. 34. n. 1. p. 76

L. 11. eod. tit. & lib. c. 34. n. 3. p. 76

L. 16. eod. tit. & lib. c. 17. n. 6. p. 37

L. 74. Tauri, cap. 30. num. 6. p. 69

INDEX CAPITUM,

Quæ in hoc Opere de Pascuis, & jure pascendi continentur.

DE antiquitate, & utilitate usus Pascui, & rei Pecuarie, & ejus magno quæst. Prolegomena Synopsis præfatio, seu Caput Proemiale.

Cap. I. De varia ac diversa *Pascui* appellatione, & quibus vocabulis, ac nominibus significetur & quid sit pag. 1

II. De Pascuorum distinctione, & differentia. p. 2.

III. De usu Pascui publici in genere. p. 3

IV. Quomodo vicinitas acquiratur, ut quis Pascuo publico frui possit, & an cum vicinitate sit necessaria habitatio in Oppido, cujus est Pascuum, & quis in proposito dicatur habitare. p. 5

V. Utrum oppida teneantur necessario recipere vicinos noviter aliunde venientes, & an possint eos gravare, ut per aliquod tempus vicinitatem retineant, nec ab Oppido discedant. p. 9

VI. De usu Pascui publici, quoad dominos Oppidorum. p. 10.

VII. An Prætores eorumque locum tenentes, Castellani, cæterique Iudices, & eorum ministri, & famuli durante officio, Pascuo publico, uti possint. p. 11

VIII. Utrum Clerici, vel Monachi, Pascuo publico uti possint, ad sua pecora pascenda pag. 13.

IX. Pascua Oppidorum, in cujus dominio censeantur, an Domini, an verò Universitatis; & quid de terris incultis. p. 15

X. Quid de vico civitatis, & ab ea exempto, vel de Vico ei de novo aggregato, vel unito, circa Pascuum publicum, utriusvè intelligi debeat, & juris sit. p. 17

XI. Pascui publici alienatio an jure permessa sit, & à quibus & quâ solemnitate fieri valeat de transactione super jure pascendi, p. 20

XII. De ordinationibus & statutis Oppidorum circa usum pascui, & pœnis statutis. p. 23

XIII. De damno in alieno pasturagio à pecudibus facto, & de ejus satisfactione. p. 26

XIV. De satisfactione damni à pecoribus facti, quando non constat à quibus factum sit. p. 28.

XV. De virtute, & executione sententiæ condemnationis damni in alieno pastu-

ragio facti, & de judicio æstimatorum hujus damni, quos vulgo, *Apresiasi* vocamus p. 30.

XVI. Quid in præjudiciū, seu commodū communis Pascui, possit fieri à Dño territorii, vel ab aliquo ex foccis. p. 33

XVII. Pascua publica utrum in proprietate per præscriptionem acquiri possint. p. 36

XVIII. Servitus juris pascendi, an realis, an verò personalis sit, & quo tempore præscribatur. p. 40

XIX. De custodibus pascui, & de pignorationibus (vulgò, *Prendas*) earum valore, & effectu, & quomodo debeant fieri. p. 44

XX. An ex actibus singularium vicinorum, Universitati acquiratur præscriptione, jus pascendi, vel amitti possit. p. 46

XXI. De interruptione juris pascendi, p. 49

XXII. An divisio Pascuorum jure peti possit, & quomodo facienda sit. p. 52

XXIII. Si alicui Oppido pascui jus concessum fuerit quo tempore duret? & Oppido desolato, ad quem pertineant Pascua, & quid si iterum tale Oppidum populetur. p. 54

XXIV. Si concedatur aliquibus exteris, communitas, vel jus pascui, an debeat intelligi tantum pro pecoribus, quæ habebant tempore concessionis, an verò etiam pro aliis, quæ postea auxerint, & acquisierint. p. 56

XXV. Si ex ordinatione, vel statuto Oppidi, apposta sit pœna contra gregem pecudum depasculantium in verito pascuo, & integer grex non depascatur, an pro pecudibus depascentibus debeat solvi pœna, saltem pro rata. p. 58

XXVI. Si unum Oppidum habeat communiter in Pascuo alterius, an vicinus pro pecudibus, in *Socidam* vulgò, *En Alpaceria*, concessis, mercedem solvere teneatur. p. 60.

XXVII. An Oppidum confine, pasturagio abundans, vicino Oppido egenti communicare pasturagium teneatur. p. 62

XXVIII. Demarcationes limitum pascui ad quem pertineant, qua forma fieri debeant, & de pœna terminos hos, seu confines amoventis, vel confundentis. p. 63

XXIX.

Index Capitum.

- XXIX. Lites super Pascuis publicis, à quibus moveri debeant, & quorum sumptibus agitantur, & de effectu rei iudicata super eis expedita, pag. 65
- XXX. Pascua publica, termini, seu terræ Gerbidæ (vulgo, *Valdios*) alicujus Oppidi, aut Villæ, si vendantur; an pro eodem pretio in venditione præferri debeat Oppidum, seu villa? pag. 68
- XXXI. Locatio Pascui publici, an jure permissa sit, quomodo facienda, & quibus personis sit interdicta, pag. 70.
- XXXII. Vicini alicujus Oppidi litigantis super pascuo, vel quia communitatem habent in eo; utrum sint legitimi testes in pascui lite? & de personis, quæ vulgo nominari solent à Concilio, ut positionibus respondeant, pag. 73
- XXXIII. An interdictum, quod Practici vocant, *Interim*, competat pro Pascuis, & quomodo intentari debeat. p. 75
- XXXIV. Utrum debeat *Montagium* pro pecudibus transeuntibus de suo Oppido ad compascuum commune, per alienum territorium, p. 76
- XXXV. Utrum decima Ecclesiastica debeat ex Pascuis, eorum fœno, gramine seu herba, vel de pecudibus in eis depascentibus, & quomodo, & quibus debeat, & sit persolvenda. p. 77
- XXXVI. An ex locatione Pascuorum, & venditione herbarum debeat solvi Decima pretii (vulgò *Gabela*) p. 79
- XXXVII. Jus pascendi an mobile, an verò immobile reputetur? & utrum super eo constitui possit census, & in ejus venditione possit competere jus retractus. p. 80

NOMENCLATURA DOCTORUM, qui huic Operi deserviunt.

A

B B A s antiquus.
 Abbas Panormitanus.
 Aben Ruiz.
 Adrianus.
 Aegidius Thomas.
 Afflictis
 Ahumada
 Aymon Craveta.
 Aymon Publicius.
 Albenfis.
 Albertinus.
 Albertus Brunus.
 Alciatus.
 Alexander de Nævo.
 Alexander de Imola.
 Alexander ab Alexandro.
 Alfonsus de Carranza.
 Alfonsus de Castro.
 Alvarus Valascus.
 Aluarotus.
 Albericus de Rosate.
 Albericus de Malecoto.
 Amadeus.
 Ancharranus.
 Andreas de Ifernia.
 Andreas Kinichen.
 Andreas de Varu.
 Angelus.
 Angles Anguianus.
 Anguifola.
 Anthonius Augustinus.
 Antonius de Butrio.
 Anthonius de Fano.
 Antonius Francus.
 Antonius Gabriel.
 Antonius Gomez.
 Antonius de Leon.
 Antonius Perez.
 Antonius Rubeus.
 Apuleius.
 Archidiaconus.
 Aretinus
 Arifminius Tepatus.
 Aristoteles
 Augustinus Barbosa.
 Aurelius Cassiodorus.
 Avicenna.
 Aviles.

Azevedo.

B

B Alboa
 Balbus.
 Baldus, Balduinus.
 Bartia.
 Barnabas Moreno.
 Bartolus.
 Beccius.
 Bellamera;
 Bellonus.
 Benvenutus Straca.
 Berengarius.
 Bernardus Diaz de Lugo.
 Bernardus Gamarus.
 Berolus
 Bertrandus
 Bobadilla.
 Boërius.
 Bossius.
 Brovius.
 Burgos de Paz.
 Burza Llamazares.

C

C Accialupus.
 Cagnolus.
 Carondas.
 Caietanus.
 Calcaneus.
 Caldas Pereira.
 Calderinus.
 Caletus.
 Calixtus Ramirez.
 Campegius.
 Campos.
 Cancerius.
 Capicius.
 Cardinalis.
 Carrillo.
 Carolus Ruinus.
 Carolus Sigonias.
 Catrocus.
 Casanate.
 Chassaneus.
 Castillo in legibus Tauri.
 Cavalcanus.

Nomenclatura Doctorum.

Caballinus.
Calius Rodiginus.
Cephalus.

Cerola.
Capola.
Casar Gontardus.
Casar de Grassis.
D. Chrysostomus.
Christophorus de Paz

Cicero.
Cifuentes.

Cinus.
Claudianus.
Collectarius.

Colerius.
Columella.

Connanus.
Conradus Eginar.

Corduba.

Corrasius.

Corsetus.

Cosmas.

Costa.

Costalius.

Cotta.

Covarruvias.

Cujacius.

Cumanus.

Certius Junior.

Certius Senior.

D Amianus Agres.

Decius.

Didacus Perez.

Dinus.

Diodorus Siculus.

D. Ambrosius.

D. Basilus.

D. Hieronymus.

D. Isidorus.

D. Paulus.

D. Thomas.

Dionysius Halicarnassius.

Dionysius Gothofredus.

Dominicus de S. Geminiano.

Duarenus.

Dueña.

E

A Lianus.

Emanuel de Faria & Sousa.

Emmanuel Rodriguez.

Escobar.

Everardus.

F

F Abius de Monte.

Fachineus.

Farinacius.

Fastasius.

Federicus de Senis.

Felinus.

Ferdinandus Loazes.

Ferretus.

Flores de Mena.

Florentinus.

Florianus.

Floridanus.

Follerius.

Fontanella.

Forcatulus.

Franciscus Curtius.

Franciscus de Aponte.

Franciscus Marcus.

Franciscus Polus.

Frontinus.

Fulgosius.

G

G Alenus.

Gandinus.

Gaspar Gilus Polus.

Gaspar Rodriguez.

Geolus.

Geminianus.

Gigas.

Gironda.

Gozadinus.

Gomez de Leon.

Gratus.

Gregorius Lopez.

Guido Papa.

Guilielm. Benedictus.

Guilielmus de Cugneo.

H

H Enricus Bohic.

Heliodorus.

Herodianus.

Hesiodus.

Hieronymus Cevallos.

Hieronymus Galenus.

Hieronym. Gonzalez.

Hieronymus Magius.

Hieronymus de Monte.

Hieronymus de Portoles.

Hippolitus de Bonacosa.

Hippolytus de Marsiliis.

Hippolytus Riminaldus.

Homerus.

Hondedeus.

Horarius Carpacius.

Horarius.

Hostiensis.

Huerca.

Nomenclatura Doctorum

Huerta.
Hypocrates.

I

Iacobinus.
Iacobus de Butrio.
Iaso.
Ignatius del Villar.
Ille scas.
Innocentius.
Ioannes de Amicis.
Ioann. de Anania.
Ioann. Andreas.
Ioann. de Aretio.
Ioann. Rota.
Ioann. Brechius.
D. Ioann. del Castilla.
Ioann. Crotus.
Ioann. Faber.
Ioann. Garcia.
Ioann. Gutierrez.
Ioann. de Imola.
Ioann. de Medina.
Ioann. de Platea.
Ioann. Sanchez de la Plara.
Ioann. Vefanius.
Iosephus Ludovicus.
Iulius. Clarus.

L

Lancellottus.
Lapus.
Lasarte.
Laurentius Sylvanus.
Laurentius Valla.
Linus.
Lucas de Penna.
Ludovicus Gomez.
Ludovicus de Molina.

M

Maceratenfis.
Mandofius.
Masuerius.
Mantica.
Maranta.
Marzarius.
Marcilla.
Marcus Cato.
Marcus Antonius Eugenius.
Mariana.
Marius Giurba.
Marta.
Martialis.
Mascardus.
Mastrillo.
Mathesilanus.
Matienço.
Menchaca.

Meneses.
Menochius.
Mexia.
Mieres.
Mynfingerius.
Mohedanus.
Molina.
Montalvus.
Montero de la Cueva.
Morla.
Moronius.

N

Navarrus.
Narbona.
Natta.
Negusantius.
Nevizanis.
Nicolaus Losæus.
Nicolaus Sectas.
Nicolaus Vallanan.
Niconius.

O

Ocravianus.
Olanus.
Oldradus.
Oroscius.
Ofascus.
Ofualdus.
Oralora.
Otomanus.
Ouidius.
Oyeda.

P

PAcianus.
Padilla.
Palacius Rubeus.
Palladius.
Pancirolos.
Panthalius de Crema.
Parladorius.
Paulus de Castro.
Paulus Parisius.
Pausanias.
Paz in praxi.
Peregrinus.
Pechius.
Petrus Antibolus.
Petrus Benitensis.
Petrus Crinitus.
Petrus Gregorius.
Petrus Nuntius de Avendaño.
Petrus Surdus.
Petrus de Vbaldis.
Philippus Cornus.
Philippus Francus.
Picus.

Nomenclatura Doctorum.

Pichardus.
Pileus.
Pineda.
Pinellus.
Pirrhus.
Placentinus.
Plato.
Plautus.
Plautus Aulularius.
Plinius.
Plotus.
Plutarchus.
Practica Papienſis.
Puteus.

Q

QVintilianus.

R

RAmirez.
Raudenſis.
Rebuffus.
Renatus Chopinus.
Revardus.
Riccius.
Riminaldus.
Ripa.
Rochus de Curte.
Rodericus Xuarez.
Rodericus de Medina *in praxi*.
Rodolphus.
Roſfredus.
Rolandus à Valle.
Rolandus Natin Mireth uus.
Romanus.
Rota Avenionenſis.
Rota Decisiones.
Rota Genuenſis.
Ruinus.

SAlas.
Salcedo *ad proxim*.
Salgado.
Salicetus.
Saluſtius.
Sarmiento.
Sebaſtianus Medices.
Sebaſtianus Monticellus.
Seneca.

Seſſe.
Signorolus de Homedeis.
Sylua Reſponſorum.
Silvanus.
Simancas.
Simon de Pretis.
Socinus.
Socipus Junior.
Sola.
Soto.
Scaccia.
Schraderus.
Scobar.
Scoto.
ſforcia.
Speculator.
Stephanus Auſſerius.
Stephanus Gratianus.
Strabo.
Suetonius Tranquillus.

T

TErrentiu.
Tellus Fernandez.
Theodoricus.
Theſaurus.
Thomas Grammaricus.
Tuschus.
Tiberius Deciauus.
Tiraquellus.
Trentacinquius.
Tullius.

V

VAconius.
Valboa.
Varro.
Velazquez de Avendaña.
Verreſius.
Vincentius de Franchis.
Villalobos.
Virgilius.
Vivius.
Vrſilis.
Vulpellus.

Z

ZAſius.
Zimnicus Curtius.
Zurita.

D E A N T I Q U I T A T E, E T U T I L I T A T E U S U S P A S C U I, E T R E I P E C U A R I Æ.

E T E I U S M A G N O Q U Æ S T U ; P R O L E G O M E N A
Synopsis, Prefatio, seu Caput Proœmiale.

P A S C U O R U M, & Rei Armentariæ, sive Pecuariæ, quam magnæ sint obventiones, & utilitates, facillimè deduci potest, & passim rerum experientia indicat. Quinimo, & primo Ævo, à nostris parentibus statim atque in pœnam peccati, labori dediti fuerunt, agnitæ sunt: siquidem terræ culturæ, & rei pecuariæ statim se manciparunt. Itaque præ omnibus aliis, quæ postea rerum necessitatibus exigentibus, ingenia hominum adinvenerunt hoc exercitium, tanquam viventium alimentis magis necessarium, & eorum nuditati providentius, à primis mundi incolis fuit susceptum. Cum enim Dominus noster omnia propter hominem creavit, & dominio ejus subjecerit, ut habetur Genesis cap. 1. ibi: *Subjicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, & universis animantibus, quæ moventur super terram,* & ex Psalmo 8. ibi: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus: oves & boves universæ: insuper & pecora campi,* & homo propter peccatum ex paradiso fuerit ejectus: & quibus antea liberè, & absque ullo labore poterat potiri, jam non nisi adhibita cura, & impenso labore frui valeat: & in sudore vultus sui vesci debeat pane suo, Genesis cap. 3. in primis Adamus communis Pater, quæ alimoniam, & victui ordinario, ac eorum nuditati erant magis necessaria, sollicitus providere curavit. Cum autem ex Agricultura, & Rei pecuariæ exercitio istis necessitatibus, opportunum oriatur remedium; suis duobus filiis primogenitis Abel & Cain, has duas artes tanquam potiores notas fecit, & commendavit, ut habetur Genesis c. 4. ibi: *Fuit autem Abel Pastor ovium, & Cain agricola.* Ex quo quanta hujus exercitii fuerit antiquitas prospicere poteris, ut rectè advertit Petrus Gregorius lib. 18 *Synagmatum juris*, cap. 4. quod etiam plures postea fuerunt amplexi, & Adam label Filius Lameth, qui fuit quartus nepos Cain, Rei Pecuariæ maximam habuit negotiationem, ut habetur dicto cap. 4. Genesis, ibi: *Genuitque Adam label, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque Pastorum.* Super quibus verbis Magister Historiarum affirmat, quod ille Adam label, fuit primus, qui construxit Turgia & Tentoria, ut custodes gregum, ab injuria temporum se liberarent, & primus omnium pecudum acies ordinavit, & eis marem, quod vulgo nos Hispano sermone vocamus (*El manso*), ut eum tanquam ducem insequerentur præposuit, quod ita affirmat diligentissimus rerum indagator Doctor Iannes Sanchez de la Plata in suo generali hominis Chronico, lib. 4. cap. 15. Pineda in *Monarchia ecclesiastica*, lib. 1. cap. 12. §. 5 in princ.

Post hos verò Abraham, & Loth Rei Pecuariæ diligenter incubuerunt, &

P R Æ F A T I O.

erant tot eorum pecora, quòd ea capere non poterat terra, quotidie iurgia super pascuo inter pastores excitabantur; & sic facta fuit divisio terræ, ut habetur *Genesis* c. 13. quæ fuit prima circa usum pascui divisio inventa (de qua suo loco dicemus) Vnde etiam Iacob, idem exercuit ministerium in domo patru sui, nimio pulcherrimæ Rachel exardens, & incensus amore, per quatuordecim annos, & adeò dexterè pastoralis studio, & curæ insudavit, quod magnopere fuerit ditatus eo divinali instructus documento, quod in canalibus, ubi fundebatur aqua; pecudibus (tempore conceptionis) virgas cortice ad partes nudatas, conspectui objiciebat, & visu varii coloris (ejus formata imaginatione) naturaliter pecudes concepti, pelle maculatæ nascebantur, ut habetur *Genesis* cap. 30. & 31. Imaginatio enim, vel alicujus rei visus, & contemplatio, colorem animali, conceptionis tempore tribuit, ut observat Divus Hieronymus in *quæstione Hebraica in Genes.* D. August. lib. 22. de *Civitate Dei*, cap. 25. & lib. 18. cap. 5. & Quintilianus ab inculcatione adulterii quandam mulierem (quæ cum & ejus vir candidi essent coloris, Infan-tem omnino nigrum peperit) liberavit, eo in facto probato, quod in cubiculo, ubi concepit, Æthiopis cujusdam pendebat pictura, & effigies, ad quam tempore conceptionis respicere potuit, ut observat Juvenalis *satyra* 6. qua de re plura adducuntur exempla, ut per Heliodorum libro 10. *Historia*, & Plinium lib. 7. *natural. Histor. capit.* 12. Avicennam lib. 3. *sententiarum* 21. tractat. 1. cap. 1. & 2. Galen. lib. 2. de *Sympto. causis*, & de *Theriaca ad Pisonem*, cap. 11. Nevizanis lib. 2. *Sylva nuptialis*, Æthanum lib. 8. *Historia Arim.* cap. 20. & lib. 12. cap. 3. Et quia Iacob principaliter pastoralis ministerio fuit functus, & omnes ferè filii ejus, ex quo in Ægyptum fuerunt ingressi pastoritæ gregum curæ intendebant: gubernatio illius sæculi, fuit nuncupata *Dynastia pastoralis*, ut observat Iosephus l. 1. *contra Apion.* Eusebius in *Chronicis*, & Cælius lib. 16. *antiquitatum*, cap. 3. quæ fuit Dynastia decima septima, Pineda lib. 2. *Monarchiæ Ecclesiasticæ*, cap. 7. §. 3. Sed & Moyse in re pastoritia versabatur, cum à Domino Dux Populi sui, fuit vocatus, & electus Et Gyges, Lydius, Maximinus Senior, & Iustinus, Thraces, Tullus Hostilius, Viriatus, Galerius, Tamborlanus, ex armentario ministerio ad imperialem celsitudinem fuerunt provecti, ut refert Renatus Chopinus, de *privilegiis rei rusticæ*, lib. 2. cap. 1. num. 3. Petrus Gregorius lib. 6. *syntag.* cap. 4. num. 6. & 7. & alia in proposito congerit Ioan. Ravisius Textor in *sua officina*, verb. *Pastores*, & *Armentarii* & Appollo Amethi Thessaliæ Regis armenta pavit, & Mercurius Fistulæ inventor etiam fuit, & Pastor, & facit illud Poëtæ, ibi:

Dij pecorum parvère greges, formosus Apollo,

Pan doctus fauni vates, & Pulcher Adonis.

Itaque ab initio fuit agnita & usque ad nostra tempora semper observata, & sum-
mopere animadversa, qua ex armentaria arte nascitur utilitas, tamen à crea-
tione Adæ non fuerunt animalia, sive pecora in escam concessa, nec alimoniam
aut viuentium cibo inferuiebant, quia eo tempore usque ad diluvium, tantum
arborum fructibus, & herbis homines epulabantur, ut sentiunt Hippocrates de
vet. med. Plutarchus lib. de *usu carnis*, & lib. de *capiendis vit.* Virgil. lib. 2. *Georgic.* Lu-
cret. lib. 2. Ovidius lib. 4. *factorum*, Galenus lib. 2. *alimentorum*, Porphyri. lib. de *abstin.*
antiq. Cælius lib. 28. *antiq.* c. 2. & lib. 13. cap. 25. pro qua opinione arridere videntur
verba *Genes.* c. 1. ibi: *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & uni-*
versa ligna, quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam: in quibus
ad victum hominis solum fit mentio fructuum arborum, & herbarum: non
autem carniæ, seu animalium, quo sæculo tanta erat terræ pinguedo, quod
herbæ & arborum fructus, victui sufficiebant. Post diluvium verò; cum aquarum
impetu & humilitate, terræ crassitudo deficeret, & labefactata maneret;
carnium usus fuit necessarius, & sic hominibus in escam fuit à Deo assignatus: ve

P R Æ F A T I O.

ut habetur *Genes. cap. 9. ibi: Et terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terræ, & super omnes volucres cæli, cum universis quæ moventur super terram: omnes pisces maris manui vestre traditi sunt. Et omne, quod movetur & vivit, erit vobis in cibum; quæ verba satis aperte, tunc temporis, novam fuisse eius carniū concessionem factam, & facultatem concessam indicant. An autem antea eis homines non usos, vel quia necessitas nondum carniū usum exagitabat, an verò, quia aliqua à Deo fuisset facta prohibitio? anceps quæstio visa fuit; Cujus veram resolutionem accipere poteris ex D. Hieronymo *lib. 1. contra Iovinianum*, Chrysostomo *Homilia 27. in Genesim*, Isidoro *lib. 1. de officio Ecclesiæ, cap. 44.* Basilio *Homilia 11. in Hexæm. msr. Theodoro in Genesim*, Alex. de Ales, 4. parte, q. 28. in 3. art. 1. D. Thom. 1. 2. q. 102. art. 6. & Rom. 14. *Hist. Scolast. c. 35.* Victoria *in relectione de temperantiâ, Aliano 3. varia Historiæ: Hippocr. 6. de Morb. Vulg. Caiet. ibi, & aliis*, quos refert Soto *de iustitia & iure, lib. 5. q. 1. art. 1.* Pineda *dict. lib. 1. cap. 18. § 2.* Eo autem tempore quo pecudes esui non deserviebant, etiam magni habebantur: tum quia Deo immolabantur; & Abel primus omnium hostiam ex ovili suo obtulit, ut habetur *Genesis 4. ibi: Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum*: quinimo, ut ait Ioseph. *lib. 1. antiquit. omnes primos fœtus immolavit*, ut refert Doctor Sanchez de la Plata *ubi supra, cap. 15.* tum etiam, quia ex pellibus pecudum cooperiebantur, & vestimenta fiebant, & Dominus noster nostrorum Patrum nuditatem pellibus animalium mortuorum (sublatis fici foliis, quibus induti erant) operuit, *Genesis cap. 3. ibi Fecit quoque Dominus Ade, & uxori eius tunicas pelliceas, & induit eos*; ut signum mortalitatis semper in conspectu haberent, unde statim homines hoc studio animalia occupare ceperunt, ut ex pellibus vestimenta formarent, & Lamech qui fuit septimus, in generatione Cain, venationi arcum, & sagittam primus omnium præparavit, & adinvenit, & cum præ senectute oculorum amisisset lumen: famuli cujusdam suggestionem, qui factam inter arbuta moveri insinuavit; ad motionis tonitum arcum vibrans, emissâ sagitta, Cain, casu seductus interemit. Post diluvium insuper, & ad escam, & ad vestimenta, & ad sacrificia pecuariæ rei exercitatio semper profuit, unde Plinius *lib. 8. naturalis Historiæ capit. 47.* magnam pecudum virtutem; tum in placandis numinibus, tum in hominum ornatu, & vestitu considerari ait; unde per multa tempora, tam in lege Moyli per Hæbræos, quam per Gentilios veri Dei ignaros animalium, & pecudum holocausta frequentissima erant: post Adventum verò Christi, cum verus Agnus immolatus est Christus, jam holocaustis animalium non delectatur, sed cor contritum, & humiliatum non despicit, ut habetur ex *Psalmo David 50.**

Ad vestimenta autem, & calceamenta summoperè pecora, & animalia profuerunt: cum ex eorum lanis jam tot pannos, & perutilia tegmenta, hominum ars felicitate fabricaverit Et quarum ovium lana sit aptior pannorum fabricæ, recenset Plinius *ubi supra cap. 48.* affirmans in nostra Hispania oves cujusdam lanæ nigrae procreari, quæ maximi habentur, ita Textor in sua *Epitome*, verbo, *Lanis*, Minerva autem Palladi originem, lanam perpoliendi & texendi tribuerunt Diodorus Siculus, & Iosephus, & qui prius tinxerunt lanam, fuerunt Lidientes in civitate Sardys, ut refert Doctor Sanchez de la Plata *d. c. 31.* Quinimò cum tanta sit utilitas hujus fabricæ, ei modum accuratissime leges Regiæ præbuerunt, de quibus in *tit. 12. & tit. 13. & tit. 14. & tit. 15. & 16. & 17. lib. 7. nova recopil.*

Lanis verò demptis, & tonsis, ex pellibus nudis, plurima conficiuntur & perutilia coriacea, & calceamenta pedibus, & cruribus tegendis, quorum primus inventor, & qui præparamenta subministravit, fuit Boëtius apud Plinium *lib. 7. c. 56.* & homines in bello Troiano, coriaceis boum redimebantur, ut ait Homerus apud Doctorem Sanchez *lib. 4. cap. 13.* quin etiam ex eis fuit antiquitus cusa

P R Æ F A T I O.

cusa monera; & si credimus Plinio *lib. 33. cap. 3.* Servius Tullus Rex Romanorum (qui primus in illo Imperio Monetam cudi iussit) eam ovis, vel pecudis effigie signavit; ita Plutarchus in *Publicola*, Renatus Chopinus *ubi supra, cap. 1. n. 3.* Unde pecunia à pecude nomenclaturam accepit; & inde ad significandum rem familiarem, seu bonorum substantiam, Peculii nomine utimur. Tanta enim ex re pecuaria considerabatur utilitas, quod hinc Poëtæ suorum Carminum dulcisono, oves velocinium seu vellus aureum secum ferre, & procreare fingebant, & in Hispania ideo vocatur vulgari nomine, *Ganado*, quia lucrum confert. Et hinc *pascua* communiter in censoriis tabulis dicebantur ea omnia, ex quibus Princeps, vel Populus Romanus redditus haberet; quia diu hoc solum vectigal fuit: ut colligitur ex Plinio *lib. 18. cap. 3.* Quin etiam (repetita Priscorum temporum memoria) fuit hoc præcipuum veteribus studium, luculentum habere, equorum, boum aliorumque armentorum pecuarium. Nam præter quam Iphici Boves Neleus experivit (ut ait Pausanias *lib. 4.*) Herculi etiam iussit Eurystheus, ut ex Hispania boves (quos egregia specie ibi esse compererat) ad se abigeret. Sed & ejusdem pecoris mira fuisse incensum cupiditate Erycem Siciliæ Regem, ex eo patet, quod cum in belli certamen cum Hercule descendisset, hinc Herculis boves, illinc Erycis Regnum, præmia victori proposita fuerunt. Et in pecuaria re fuerunt plures ditissimi, ut legitur de Job Idumæo, qui habuit septem millia ovium, tria millia Camelorum quinquaginta millia iuga boum, quingentasque Asinas. Et Amyntas numerosos habuit greges, in quibus admodum gloriabatur, juxta illud Martialis *lib. 11. ibi*:

Indulget pecori nimium, dum Pastor Amintas,

Et gaudet fama luxuriæque gregis.

Et Augias Apollinis filius fuit armentorum multitudine ditissimus unde profuit commune dictærium, & adagium, *Augiæ stabula repurgare*. Quin non inficias in dixerim, plures nobilissimas Romanorum familias à re pecuaria (qua & gregum numero, maximè pollebant) nomen sortitas; hinc enim *Ovilij* (quia ovium) *Caprarum* (quia Caprarum) *Equitij* (quia Equorum) *Tauri* (quia Taurorum) *Vitellij* (quia Vitulorum) numero, & gregibus, alios antecellebant, fuerunt nuncupati; & alii, ut *Bubultij*, *Portij*, & similes, ut ex Carolo Sigonio, *lib. de Cognominibus Romanorum*, Alexan. *lib. 1. c. 9.* novissimè deduxit Barnabas Moreno, Eremitæ Decurio; in *tractatu de nobilitate, discursu 16. litera V.*

Ad escam verò, & hominum victum, quantum pecuaria animalia proficiant ipsa communis necessitas dicat, & eorum tam usitata prandia, in omnibus Regibus, apertè indicant; unde omnes civitates, oppida, & municipia his victualibus, tanquam magnis utensilibus, & necessariis abundare debent; in quo Prætoribus Iudicibus maxima cura injungitur, & ut Justo pretio vendantur, *l. 1. §. cura carnis ff. de offic. Præfecti Urbis, ibi: Cura carnis omnis, ut justo pretio præbeatur, ad curam præfecturæ pertinet; ideo, & forum suarium sub ipsius cura est, sed & cæterorum, sive pecorum, sive armentorum.* Circa quod plura congerit Bobadilla in *suo eleganti politicorum tractatu, lib. 3. c. 4. per totum.* Pecora autem victui aptiora, & hominum salutis magis convenientia sunt, arietes, ut observat Averroës, *5. colig. & cap. de carne, Platea im l. 1. c. de erogatione milit. annone, in princip. lib. 12.* Avendanius in *cap. 19. Prætorum, par. 1. num. 35. versi.* Et in memoria, & communis Medicorum scholæ, dempzo Galeno, qui arietis carnem execratur; de cujus opinione vide Chassaneum in *Catalogo Gloria mundi, 12. parte consideratione 85.* Et de diversa specie arietum, & quo tempore aptius, & fecundius gignant, Consule Plinium *lib. 8. c. 47.* Item, & lues, vituli, & vitellæ, ex Galeni sententia, ut prosequitur Bobadilla *ubi supra.*

Sed nec pecudum carne tantum, verum, & de lacte plura condiri solent hominum

P R Æ F A T I O.

num, & salubria, & delectabilia nutrimenta, & caseum, & butyrum coagula-
tur, & quanta sint lactis emolumenta, vide Licentiatum Huerta in *adnotationibus*
ad Plinium, dict. cap. 47. ubi plura in proposito adducit.

Verum non ad escam, & vestitum tantum, sed etiam pluribus in rebus ani-
malia pascua homini serviunt, quorum ministeria sigillatim censere, cum
brevitati studeamus; vanum, & futile erit: præsertim cum in sublevandis homi-
num laboribus, ipsa semper comitentur. Eis enim in Agricultura, tanquam in-
strumentis adscriptitiis, laborant rustici, & eorum labore prædia uberiora red-
duntur, terraque durities contunditur, madescit, & disponitur, ut accuratissi-
mè prosequitur Columella de re rustica, libr. 2. cap. 2. & 3. & libr. 6. cap. 1. cum duobus
sequentibus. Unde Aeliano teste, libr. 5. de variis Historiis, lege Attica cautum fuit,
bovem iugo submissum, vel plastro, aut aratro adscriptum, nec capi, nec ma-
ctari: quoniam ille, & Agricola est, & humano generi in labore socius: & ve-
teri Phrygum instituto, qui bovem aratorium occiderat morte tradebatur, ut
refert Renatus Chopinus ubi supra, lib. 1. cap. 7. part. 1. & leges Regni animalia hæc
ab executionibus, & sequestris liberarunt, ut in l. 3. tit. 27. part. 3. ibi: *Em buyes*
de arar cuyos quier que sean, & plurimæ postea in idem fuerunt editæ legum san-
ctiones, & pragmaticæ notissimæ. Sed quis plastrorum, lecticarum, currum,
quadrigarum, absque eis esset usus? Quæ vecturæ de uno loco ad alium? qua-
rum rerum, mercium, seu victualium transportationes? quis tempore Hyemis,
& Ardentis Caniculæ impetu igneo, itinera, & vias calcaret? profecto homi-
num cessarent commercia.

Nec tandem silentio prætermittendum est, quantum ad rem militarem ani-
malia Pascua conducant, ut Equi utriusque generis, qui nobilitate, fortitudine,
dexteritate, pulchritudine, fidelitate, & animo docili, cætera bruta absque du-
bio antecellunt, ut ait Plinius ubi supra, cap. 42. ubi refert Alexandrum sexdecim
talentis, ex Filonici Farsalici Grege equum quendam, adeò strenuum, fortem,
vivacem, aspectui pulchrum emisit, quod in eo plura naturæ mirabilia visa fue-
rint. Iste enim (vulgò, *Bucefalus*) cognominatus (vel ob aspectus ferocitatem,
vel quia in dorso, Iauri Capite erat insignitus) dum regali ornatu erat indutus,
neminem præter Alexandrum super se equitare fuit passus, sed omnes (quos tan-
tæ rei magnitudo non decebat) saltibus, & recalcitationibus, & moribus à se
abjiciebat, & quasi superba animi elatione respuebat, & cum in Thebeo con-
flictu, vulnere quodam percussus maneret, Alexandrum super alio equitare so-
licitum (quasi alterius gloriam invidens) ab incepto conamine saltibus, & alijs
sui doloris evidentibus signis, publicè coercuit: quod & de Julii Cæsaris Dicta-
toris equo etiam scriptum inveni. Sed & plura aliorum exempla refert Plinius,
inter quos majori ratione illius strenui, & fortissimi Hispani (cujus nunquam sa-
tis est commendata laus) Ruidiaz de Vibar equus (cui nomen fuit impositum,
Babieca) connumerari potest, cujus quanta fuerit fortitudo, in pugnis dexteri-
tas, periculorum cognitio in incursibus, ad offendendum audax præcipitatio, in
retroessione opportuna docilitas, heri sui Chronica docet, & hoc tamen recen-
sere sufficiat, quod Dominum suum defunctum equitantem, septem bellorum
victorem, absque ullo corporis detrimento incolumen suis, & sepulchro tradidit.

Sed & generaliter, quis omnes equos ad pugnam semper pronos tubæ signo
excitari, & furore quodam naturaliter invehiri non auspicatur, tunc temporis ex-
ardescunt irâ, & corporis motibus, invadendi animum audacem ostendunt.
Quinimo, & pacis tempore, præsepio alligati (audita tuba) fremunt, pedibus
terram irascibiliter excutunt, & ad bellum, & rixam commoventur, ut non
immerito Egyptii apud Pierium libr. 4. Hieroglyph. bellum, Equi effigie, signifi-
carint,

P R Æ F A T I O .

carint, & 2. *Machabæorum*, c. 5. per æthera equorum acies apparebant ad significandam Populi Israëlitiçi sanguinolentam cladem. Et equitationis primum inventorem alii affirmant Bellerophontem Regis Glauci filium, qui in Pegaso contra Chimeram equitavit; alii verò Neptuno hoc tribuunt, ut est author Diodorus Siculus *lib. 6.* alii verò ex Pelethroniis Thessaliæ Populis equitandi usum insurrexisse opinantur, ut cum Virg. 3. *Georgic.* & Servio *ibi*: & aliis refert Doctor Joannes Sanchez *ubi supra*, cap. 24. & in pluribus Regnis creantur equi diversi valoris, & bonitatis. Argos ab equorum præstantia commendat, Horatius *lib. 1. carm. Od. 7.* dicens:

Plurimus in Iunonis honorem,

Aptum dicit equis Argor, ditiesque Mycenæ.

Et antiquitus prima laus fuit equarum Thessaliæ: unde Strabus ait, Thessaliæ pascendis equis esse commodissimam: sed & alia Regna equis præstantia, recenset officina *Textoris*. In Hispania autem quàm strenui, pulchri, fortes, perpolitî, agiles creentur equi; omnes agnoscunt: & quodlibet aliud Regnum invidere poterit; ut nunquam justius à Claudiano scriptum sit:

Quid dignum memorare tuis Hispania terris,

Vox humana valet?

Dives equis, frugum facilis, pretiosa metallis.

Præsertim in Provincia Bætica (quam nos *Andalucia* vocamus) & in Lusitania, in quibus equi tam agiles inveniuntur, quod dixerit Plinius *dicto cap. 42.* prope Lisbonam, & Ripam Taxi, equas ad ventum Favonium ore reversas, quendam animatum concipere spiritum, absque equi accessu, & inde Cavallum procreari: quod fabulosum utique reor, & hyperbolicè scribi posse partum aëreum esse ad significandam illorum velocitatem, sicut Poëtæ de Pegaso scriptum reliquere, fingentes alatum esse: & ita observat Hieronymus de Huerta *in annotation. ad Plinium, dicto cap. 42.* ubi de equis cæterarum nostræ Hispaniæ Regionum latissime agit, & signa boni equi depingit.

Cum autem ex re Pecuarîa, tot hominibus oriantur emolumenta, quid quæso? de pascuis (in quibus pecora gignuntur, procreantur, & crescunt) non erit præcipua habenda cura, & ratio? & quid ex tanta utilitate, pro usu pascuis erit inutilis tractatus iste?

DE PASCUIS, ET IVRE PASCENDI.

CAPUT PRIMUM.

De Varia ac diversa Pascui appellatione, & quibus vocabulis ac nominibus significetur.

SUMMARIUM.

- 1 Terminorum, sive aggerum, qui pastui pecorum deserviunt, proponuntur varia nomina.
- 2 Sylva quid sit & in genere exponitur.
- 3 Sylva duplex traditur species, alia cadua, alia pascua.
- 4 Sylva cadua quæ sit?
- 5 Referuntur Doctores qui de sylva cadua agunt.
- 6 Sylva cadua etiam Palaris vocatur.
- 7 Sylva Pascua, quæ sit.
- 8 Sylva Pascua etiam comprehendit Glandiariam.
- 9 Sylva Glandiaria, quandoque non dicitur pascua, sed cadua.
- 10 Saltus quid sit exponitur, & ejus etymologia.
- 11 Saltus quare dicatur Æstivus, & Hybernus.
- 12 Saltus quandoque pro agro sumitur.
- 13 Saltuenses fundi qui dicantur?
- 14 Saltuenses coloni, qui sint?
- 15 Saltuarius locus, quis dicatur?
- 16 Pratum, quid sit? & ejus etymologia ratio ostenditur.
- 17 Prati duplex differentia assignatur.
- 18 Pratum siccancum aptius est fano, quam riguum.

- 19 Prati apud veteres magna fuit æstimatio.
- 20 Prato prima, & potissima fuit attributa agricultura.
- 21 Pratum, an fundi appellatione veniat?
- 22 Exitus quid sit, & quare sic dictus.
- 23 Defensa traditur qualitas, & significatio, secundum leges Regni.
- 24 Defensa quare sic dicta.
- 25 Nemus quid sit, & quid comprehendat.
- 26 Pascui qualitas exponitur.

TERMINORUM, sive aggerum, qui pastui pecorum deserviunt; varia sunt nomina, & vocabula, ut sylva, saltus, pratum, nemus, & defensa; quæ etiam in summa unius ferè rei sint significativa, in aliquo tamen diversam constituunt speciem, ac peculiarem qualitatem demonstrant.

Sylva est quædam arborum congeries, quam nos vulgo, *Bosque*, nominamus; teste, Rebuffo in l. sylva 30. ff. de verborum significat. Et alia dicitur cadua, alia verò pascua, ut in dict. l. sylva.

Cadua est, quæ frequenter caditur, sive materiæ, causa sive lignorum, de qua non est noster sermo; sed de eadem loquitur Cæpola de servitutibus rusticis. prædior. cap. 22. de montibus, num. 6. Azavedo in l. 5. tit. 7. lib. 3. Recopilat. Molina de Hispanorum primigen. lib. 1. cap. 22. Ioann. Garfia de expensis, cap. 11. Gutierrez de turelis, 3. par. cap. 27.

- num. 2. Barbosa in *l. diportio*, §. *si fundum*, num. 2. ff. *solut. matrim.* Dom. Ioann. del Castillo in suo *eleganti tractatu, de usufructu*, cap. 2 §. num. 42. Quæ etiam alio nomine *Palaris* vocatur, ut in *l. item si fundi* 10. §. *instrumenti*, ff. *de usufructu*: ibi. *Nisi forte salicti ejus, vel sylvæ palaris*: quod ita usurpatur, prout ille qui cædit, aut utitur, æstimare voluerit, ut in *l. forma*, §. *item sylvæ caduæ*, ff. *de censibus*.
- 7 Pascua verò sylva dicitur illa, teste Gayo lib. 7. *ad Edictum*, in d. *l. sylva*, §. *pascua*, quæ pascuis pecudum destinata est, *l. 8 titul. 33. part. 7.* ibi: *E pascua llaman en Latin à la defessa, è estremo do pacem*, & facit illud Psalm. 73. ibi: *Super oves pascuæ tuæ*. Et sub hac continentur glandiaria, sive glandifera, quæ glandes fert, & pastui pecorum supposita est, & quælibet alia quæ huic usui deserviat. Licet quandoque glandiaria sylva, cædua, non pascua soleat nuncupari, ut in *l. cum manu sata* 80. §. *salva*, ibi: *Sylva cadua in quinquennium venierat, quarebatur, cum glans decidisset, utrius esset*: ff. *de contr. empt.* in quo semper attendi debet id, de quo principaliter agitur, seu contenditur.
- 10 Saltus idem ferè est, quod sylva: sic tamen nominatur, ut ex D. Isidoro, refert Lucas de Penn. in rubr. *C. de fundis rei privatae, ac possessionibus* & saltibus *divina domus*, lib. 11. quia est locus vastus, & sylvestris, itinerantibus, seu transeuntibus inivus, in quo, & feræ saliunt, & arbores in altum exiliunt: unde canit Virgilius lib. 3. *georgic.*
- Saltibus in vacuis pascuntur, plena secundum.*
- 11 docet Varro lib. 4. *de lingua Latina*, Pet. Greg. lib. 3. *Syntag. juris*, 1. *par. cap. 15.* Et quia in eo armenta versantur & æstivare pecudes solent, aut si locus, aërque patiat, hyemare: quandoque æstivus, quandoque verò hybernus saltus nuncupatur, ut in *l. 1. §. quid vulgo*, ibi: *Æstivorumque saltuum*, ff. *de vi*, & *vi armata*, *l. 3. §. saltus*, *l. peregrin.* §. *fi.* ibi: *Nam saltus hybernus, æstivus*, in fin. ff. *de acquir. posses. l. qui saltum* 65. ff. *de legat. 3.* ibi: *Qui saltum æstivum legavit*, *l. 1. §. duo*, & §. ff. *æstiva*, ff. *de aqua quor. æstiva*, *l. testatrix* 10. §. 1. ibi: *Saltum communem, ut ius compascendi haberent, mercati sunt*: ff. *si servitus vindicetur*, docet Ripa resp. 93. n. 12. Azaved. in *l. 6. tit. 7. lib. 7. Recop. n. 4.*

Interdum saltus pro agro, vel fundo sumitur (his enim vocabulis passim, promiscuè, unoque pro alio utuntur Iurisconsulti:) Et inde dicuntur *fundi saltuenses*, id est, in quibus sunt pascua: ut exponit Gloss. in *l. nulli*, *C. de fundis patrim. lib. 11.* Et coloni, qui eos conducunt, *saltuenses* nimirum etiam appellantur; ut in rubr. *Cod. de mancipijs*, & *colonis patrimonialium*, & *saltuensium*, *emphyteoticorum fundorum*, lib. 11. & in rubr. *C. de fundis patrim.* & *salibus rei domin. dict. libr. 11.* exponit Pyrrus in *consuetudinibus Aurel. rubr. de feudis*, cap. 71. Rebuff. ubi sup. Inde etiam *saltuarium* vocamus locum, qui fructuum conservandorum gratia paratus sit, vel finium custodiendorum causa; ut in *l. quasitum* 12. §. *saltuarium*, *l. in instrumento* 8. in fin. ff. *de fund. instructo*, & *instrum. leg. ibi*: *Si fundus saltus pastionēque habeat, greges pecorum, pastores saltuarij*, *l. cum quæreretur* 58. §. *fin. ff. de leg. 3.* ibi: *Saltuarium autem tuendi custodiendique fundi magis, quam colendi causa paratum esse*, *l. si ita* 17. §. 1. ibi: *Per saltuarium, vel insularium custodire potest*, ff. *de usu*, & *habit.* docet Pyrrus ubi sup. cap. 71. Rip. in tract. *de peste*, 3. p.

Pratum verò, ut ait Vlpian. in *l. pratum*, 31. ff. *de verborum signifi.* est, in quo ad fructum percipiendum falce dumtaxat opus est, ex eo dictum, quod pratum sit ad fructum capiendum. Et est in duplici differentia; alterum enim est siccanum, alterum riguum. Meliusque habetur scenum, quod suapte natura, siccofio gignitur solo, quam quod irrigatur aquis elicitur; ut docet Columella *de re rustica*, lib. 2. c. 17. & cap. sequenti, unde Claudianus *de nuptiis Honorij*, & *Mariæ*, cecinit.

Intus prata micant manibus quæ subdita nullis
Perpetuum florent, zephro contenta colono.

Quinimò callidi rerum æstimatores adeò prata, & areas magni æstimabant, ut ei generi possessionum nemo nocere possit, ut refert Renatus Chopinus, *de privilegijs rei rustice*, lib. 2. cap. 3. Et veteres Romanos primam agriculturam pratorum tribuisse, cum Columella, ubi proxime, tradit Rebuffus in dict. *l. pratum*, in principio, versicul. duo autem. Au verò pratum fundi appellatione veniat, expressit Sævola in *l. Scia* 20. §. *Tyrannæ*, ff. *de fundo instructo*, & *instr. leg.*

leg. ubi notat Bart. & Alber. Rebuf. ubi proxime, Anton. Gomez 2. tom. variar.

22 cap. 2. num. 13.

Exitus Hispano sermone, *exido*, nomen generale est, quo significari solet locus quilibet publicus, & usui communi destinatus, ut in *l. 9. tit. 28. pa. 3. ibi: e los otros exidos*, & in *l. 13. tit. 9. p. 6. ibi: Otro si, las plazas, e los exidos*; & puto ab hoc, verbum *Exeo*, ea ratione derivari, & nomenclaturam accepisse: quia per talem locum uti publicum, & communem, tam vicinis, quam gregibus, exeundi patet facultas.

23 Defensa verò, quæ nostro idiomate, vulgò vocamus, *deheffa*, est certa pars terræ frequentius præti naturam habens, & pascui usui deserviens in *d. l. 8. tit. 33. p. 7. ibi: E pascua llamã en Latin a la defeffa*, & in *l. 12. tit. 7. lib. 7. novæ rec. ibi: Tienen algunas de heffas apartadas para pasto*, & passim hoc verbum in pluribus legibus Regni, & privilegiorum de *la Mesta*, invenitur (ut suis locis dicemus) Quod à verbo, *defendo*, derivatur, & fluit: quia talis pars terræ, vel ab aliquibus prohibetur, & defenditur, & usus ejus, nisi in certis casibus, & temporibus, & certo pecudum generi non permittitur, & suis limitibus clauditur, & circumscribitur: ut cæteris interdicitur aditus. Quæ etymologia, seu istius vocabuli, & nominis usurpatio, & allusio, non minus aptè colligitur ex verbis legis *13. d. tit. 7. lib. 7. novæ recop. ibi: No los puedan deheffar, ni deheffen, ni defender, ni defendan la yerva*.

25 Nemus nomen etiam genericum est, quamlibet arborum volupariam, amœnamque congeriem comprehendens, sive pastui, sive fructibus percipiendis, sive tantum delicijs, & amœnitati applicetur, aut deservit, ut ex Laurentio Vallâ, docet Rebuf. in *dist. l. sylva, in princ. vers. nemus*, Pet. Greg. 1. par. *syntag. lib. 3. c. 16*.

26 Ex quibus concluditur, pascuum, sive hoc, sive illo significetur vocabulo, esse locum, sive aream, in qua usus pascendi haberi possit; ut in *l. 1. c. de pascuis publicis, lib. 11. juncta Glos. 1. & in l. nulla, c. de fundis patrimon. eod. lib. Luc. de Penn. in rubr. C. de pascuis publ. de lib. 11. eleganter Greg. Lop. in l. 68. in gloss. verbo, pastos, tit. 18. part. 3.*

CAPUT II.

De pascuorum distinctione, & differentia.

SUMMARIUM.

- 1 Pascua sunt in duplici differentia.
- 2 Publica pascua, quæ? & ibi, de *l. 1. 1. & 2. Cod. de pascuis pub. lib. 11.*
- 3 Animalia inventa in pascuis Principis, fisco pro noxa traduntur.
- 4 Pascua patrimonij regalis dicuntur, rei privatae.
- 5 Pascua ista quare publica soleant nuncupari.
- 6 Pascua publica dicuntur communia civitatis.
- 7 Pascua publica, quando vicinorum usui non deserviant, & vocantur, proprios del Concejo.
- 8 Pascua propria Universitatis quare dicuntur publica.
- 9 Pascua privata verè, & proprie quæ sunt.

Pascuorum alia sunt publica: alia privata, ut in *rub. C. de pascuis pub. lib. 11. ubi communiter notatur. Publica pascua quædam sunt deputata gratiâ depascendi animalia Principis, in quibus nullus alius potest absque Principis licentia animalia immittere, d. l. 1. 1. & 2. Cod. de pascuis pub. lib. 11. Et hoc singulare in pascuis Principis viget, ut animalia aliena inibi inventa fisco adjudicentur pro noxa, ut eleganter docet Pet. Greg. *d. 1. par. syntag. lib. 3. c. 15. qui rem istam latissimè prosequitur. Et talia pascua, quia sunt patrimonij regalis, vocantur etiam rei privatae Principis, ut in d. l. 1. ubi Glo. & in rubr. C. de fundis rei privatae, & salibus divine domus, Glos. verbo, rei privatae, in l. si quis intra 8. C. de bon. proserip. Ideo autem hæc bona publica nominantur, quia illis Princeps ipse non tanquam privatus, nec jure privati, sed tanquam publica persona, & jure publico utitur, quidquid esse videantur in unius potestate, ut doctissimè in proposito advertit D. Doctor Anguiano, *met. de legib. lib. 3. contr. 3. n. 4. omnino videndus: quia rem istam accuratissimè perpendit, & absolvit.***

Quædam etiam pascua dicuntur pu. 6

blica, id est communia civitatis, villa, aut oppidi, quia in usu publico, & communi utilitate sunt constituta, ut in l. 9. tit. 28. par. 3. ibi: *E los montes, è las deheffas, è todos los otros lagares semejantes deffos, que son establecidos, è otorgados para pro comunal de cada ciudad, ò villa, ò castillo, ò otro lugar, & in l. 7. tit. 29. eadem partita, & in l. 13. tit. 9. par. 6. expressius in l. 15. tit. 5. par. 5. ibi: O lugar publico, assi como la plaza, è las carreras, è los exidos, è los rios, è las fuentes que son del Rey, ò del comun de algun Concejo, l. 1. & l. 11. tit. 7. lib. 7. recop. & de iure communi expendi solent iura in l. sed Celsus, ff. de contrah. empt. l. inter publica 17. ff. de verbor. sig. ubi communiter DD. maxime Rebuffus, Anguiano ubi sup. n. 9.*

7 Alia autem pascua sunt Universitatis, non tamen sunt usui publico destinata, nec civium, & incolarum commodo particulari deserviunt, sed propria sunt communitatis, velut alia ejusdem

8 generis, quæ vulgo nuncupamus *propios del Concejo*, ut in l. 10. tit. 28. p. 3. d. l. 7. vers. *mas las otras cosas, d. tit. 29. eadem part.* Et quia eorum redditus, vel pecunia (quæ ex eis provenit) pro communi commodo erogari debet, ideo publica (quamvis abusive) etiam solent nominari cum verè, & propriè privatarum rerum effectus, & qualitatem sortiantur in multis, ut in d. l. inter publica, ibi: *Sed si qua sunt civitatum, velut bona, seu peculia servorum, civitatum, proculdubio publica habentur, d. l. 10. ibi: Mas los frutos, y las rentas que salieren dellas, deven ser metidas en pro comunal de toda la ciudad, y villa cuya fueren*: quæ verba expressè confirmant rationem à nobis in proposito traditam, quo in sensus Petrus Greg. ubi sup. n. 13. ait: *Erant etiam Romæ Pascua publica, ex quibus etiam vectigalia perveniebant ad aerarium publicum, vocabanturque agri illi scriptuarij, in quibus ut pecora pascerentur, certum as erat: ita dicti, quia Publicanus scribendo consuevit rationem, ut ait Sextus Pompeius, & eorum qui pascua publica conducebant ratio, scriptura dicebatur, ut ait Asconius Pedianus: & ita observant, & latius prosequuntur Collegæ nostri, meritiissimi hujus Regij conventus Advocati, Gaspar Rodericus lib. 1. de annis redditibus, q. 14. à n. 67. Velaz-*

quez de Avend. in tract. de censib. c. 68. ferè per totum.

Privata verò pascua, verè & propriè dicuntur, quæ singulorum civium sunt, & in suo dominio particulari resident, ut in l. 2. C. de pascuis pub. d. lib. 12. ibi: *Non minore decernenda pena, si etiam prata privatorum, &c. & in d. l. pratum, juncta Glo. ff. de verbor. sign.* Petrus Gregor. ubi sup. d. cap. 15. sicut & alia bona, ut in l. in tantum 6. §. universitatis, ff. de rerum divis. §. singulorum, Institut. eodem tit. Glo. verbo. privata, in l. fin. Cod. de sacros. Eccles.

CAPUT III.

De usu Pascui publici.

SUMMARIUM.

- 1 *Usus Pascui publici proponitur themo.*
- 2 *In modo usus Pascui semper attenditur consuetudo.*
- 3 *Circa modum pascendi varia sunt, & diversa in locis statuta municipalia, vel consuetudines.*
- 4 *Concilia oppidorum statuere possunt, & pœnas infligere pro usu pascui.*
- 5 *Pascui publici usus cuilibet civium, vel vicinorum communis est.*
- 6 *Pascua publica secundum indigentiam uniuscuiusque civis, vel vicini patere debent.*
- 7 *Pascuo publico quomodo vicini uti debeant explicatur ad sua pecora alenda.*
- 8 *Traditur ratio, quare secundum numerum pecorum unicuique debeat concedi pascuum.*
- 9 *Traditur, & alia ratio istius rationis, majoris declarationis gratia.*
- 10 *Reipublice interest cives locupletes habere.*
- 11 *Pascuo publico cives, seu vicinos uti, non abuti debere, traditur, & comprobatur.*
- 12 *Pascuis publicis non sufficientibus ad pecora vicinorum alenda, quid faciendum?*
- 13 *Pascua publica, an dividi debeant inter cives, & incolas pro modo possessionum, & prediorum, ubi de sententia Alberici, in l. Imperatores 17. ff. de servitutibus, titulo generali.*
- 14 *Expenditur text. in l. si filia 10. §. si pater, & in l. testatrix 20. §. plures.*

plures, ff. si servitus vind.

15 *Arbitrium super usu pascui ex quibus in ordinatione, seu statuto municipali formari, vel concipi debeat.*

16 *Traditur duplex ratio, quare modas possessionum attendatur circa concessio- nem usus pascui.*

17 *Agitur de intellectu legis 9. tit. 28. part. 3.*

18 *Quomodo debeat intelligi modus praediorum in concessione pascui, an respectu iugerum terre? vel eorum valoris, & estimationis proponitur.*

19 *Expenditur lex, Imperatores, ff. de servitutibus, pro sententia Alberici, & convincitur in nihilo ei favere.*

20 *Respondetur ad text. in §. insula, Institut. de rerum divisione, & intelligitur in proposito.*

21 *Adducitur in argumentum questionis, text. in l. 2. §. cum in eadem nave, & in l. ult. in fin. ff. ad l. Rhod. de jactu.*

22 *Respondetur ad text. in dict. §. cum in eadem, dict. l. 2. & ad dictam l. ultim. ff. ad l. Rhodiam, de jactu, & intelliguntur.*

23 *Intelligitur in proposito questionis, text. in l. majorem. ff. de pactis, & ponderatio ejus, ut per Albericum.*

24 *Resolutio questionis, an ad usum pascui debeat attendi quantitas iugerum, an verò valor, Iudicis arbitrio relinquatur.*

25 *Immittens in pascua plures pecudes, quam statuto, vel consuetudine fas est, aut morbo laborantes, puniri debet, & à pasturagio expellitur.*

quendis mand. cap. 4. numer. 30. part. 1.
Unde in plerisque locis dispositum, & consuetum est, nullum civem, seu vicinum posse depascere nemora, prata, seu exitus Universitatis, nisi tot pecudibus, vel ab illo, vel ab isto tempore, in his, vel illis mensibus, prout commodius, & opportunius judicatur. Itaque in proposito consuetudini, vel legi municipali erit standum. Nam circa modum pascendi absque dubio Concilia cujuscunque oppidi facere possunt statuta, & pœnas transgressoribus infligere; de quo latè per Laurentium Sylvanum *conf. 1. numer. 70. & 73.* Burgos de Paz in *l. 1. Tauri, à numer. 350.* & nos latius in *c. 12. dicemus.*

Circa consuetudinem verò vel observationem antiquam: de jure, pascendi usus cuilibet civium, vel vicinorum in pascuo publico oppidi, communis est; ut in *l. testatrix, §. 1. ff. si servitus vindic. §. universitatis, Institut. de rerum divisione, & ibi notatur, l. in tantum, §. universitatis, ff. eodem*, tradunt Doctores in *l. sicut, ff. quod cujusque univers. nom. ubi Gloss. verbo, non debetur*, Baldus in *l. si municipes, ff. eodem titul. & de jure Regio est text. in l. 9. titul. 28. part. 3. ibi: Catodo ome que fuere y morador puede usar de todas estas cosas sobredichas, è son comunales à todos, tambien à los pobres, como à los ricos, ubi latè Gregor. Lop. Stephanus Bertrandus *conf. 51. incipit, Viso consultationis, volum. 1. Capola tracta, de servit. rust. cap. de servitute juris pascendi, n. 47. Covarruv. in practicis, c. 37. num. 1.**

Sed hic jam se nobis offert inquirendum, quòd in praxi passim occurrit qua forma, & modo vicini pascuis publicis utantur. Qua in re omnibus plurimum Doctorum opinionibus, affirmandum est; unicuique pascua publica concedi, & permitti secundum suam indigentiam, ut in *l. ceteram, ff. de usu, & habit. l. usus pars, cum ibi notatis, ff. eodem, l. si quis per divinam, in fine, C. de aqueductu, lib. 10. Albericus in d. l. in tantum, §. universitatis, Greg. Lop. in dict. l. 9. in glo. tambien à los pobres, id enim sonant verba ejusdem legis. ibi: Y son comunes à todos, tambien à los pobres, como à los ricos, juncta *l. fin. §. Lucius, ff. de legat. 2. & l. 1. C. de apochis pub. lib. 10. cum ibi notatis, Ripa responsò 22. num. 10. titul. de legibus, & longa conf. Bertrandus conf. 11**

1 **S**upposita pascuorum distinctione, de qua in *cap. precedenti*, primo loco de usu pascui publici, & communis civium, & vicinorum, erit noster sermo.

2 Et sanè semper in modo pascendi est observanda consuetudo, quæ in loco viger, *l. 1. c. de pascuis pub. lib. 11. ibi: sed eam manere decernet, quam statuit antiquitas, l. 1. & 2. Cod. de fundis limitrophis, eodem lib. ubi Gloss. l. 1. §. denique, ff. de aqua plu. arcenda, Bald. in tit. de pace Constantia, §. mos Romanorum, in usibus feudor. docet Calcanæus conf. 49. alias 50. incipit, Commune, Decius conf. 550. Aymon Cravera conf. 154. num. 1. in fine. Et idem constat ex *l. 20. Curianum Matrui, ann. 1528. Burg. de Paz in l. 3. Tauri, num. 494. Petrus Nuntius de Avendaño, de exc.**

num. 12. lib. 3. Chassaneus in consuetud. Burgund. rubr. 13. §. 2. n. 26.

7 Itaque taliter vicinus pascuis publicis fruetur, qualiter ad omnia sua pecora alenda opus fuerit, sive, quia dives plura pecora habet, sive, ut pauper, & inops pauca: quia diviti non plene consulitur, nec pro modo indigentia, si omnium pecorum suorum gregi liber non esset aditus in pascuis publicis, sicut pauperi ad alendum, & depascendum suum paucinumerarium ovile.

8 Quod ex eo suadetur: quia, ut ait Divus Thomas 2. 2. *quest.* 61. *artic.* 2. in iustitia distributiva, tanto plus alicui de bonis communibus datur, quanto illa persona maiorem principalitatem habet in communitate. Pauperi enim pro numero suorum pecorum, sufficere fortassis minima portio: Diviti vero pro grege ampliori, amplior est necessaria: argumento text. in l. plenum 12. §. 1. *versicul.* *Inventius*, ff. de usu, & habitatione, ibi: *Aliquando enim largius cum usufructuario agendum est, pro dignitate eius, cui relictus est usus; l. sed si suscepit, §. sed et si proponas ff. de iud.* ex quo Jacobus Rebuffus in dict. l. 1. C. de apochis publicis, dicebat pauperem, nequaquam posse tot ligna excindere ex nemoribus universitatis, sicut divitem, docet Joannes Platea in dict. l. 1. Sicut enim ex bonis Reipub. vicinis egentibus subvenire expedit, ut publicorum bonorum emolumentis suffulti, necessitatibus suis provideant, & in meliorem statum erigantur; ita divites, & opulentos incolas publicae utilitatis participes fieri, ut locupletiores reddantur, & patrimonia sua crescant, & non decendant, aequa ratio dicat: & honor incrementi ipsius Reipub. suadet. Cujus maxime interest

10 (ut vulgo jactatur) cives locupletes habere, *autem, ut iudices sine quoquo suffragio, §. quod non aliter collatione 2.* Splendet enim Resp. dum civibus, & vicinis constat ditioribus. Unde apud Navatheos speciali lege, qui opes suas minuebat, muliebatur; qui vero augebat, honore, & dignitatibus insigniebatur; ut ex Strabone, refert Tiraquei, de iure primogen. *quest.* 24. *num.* 12. propterea Tullius, 2. officiorum: *habenda est (inquit) ratio rei familiaris, quam quidem delabi sine relictio sum est.* Eleganter Panormitanus in cap. ex parte, de consuetud. & in cap. 1.

de donat. Chassaneus in catalogo gloriae mundi, 2. par. *consideratione* 64.

Verum superior sententia, eo grano 11 salis temperanda est: ut tali modo divites pascuis publicis utantur, ut non abutantur, ut docet Petrus Gregor. 1. part. *syntagm. capit.* 15. *numer.* 12. Franciscus Marcus *decis.* 84. Mexia super l. Toleti, part. 9. *fundamento* 2. *ex numer.* 56. Nectot greges, & pecora in prata, exitusque publicos immittere fas erit, ut gramina, aut herbam suis pecoribus omnino consumant, & pauperum greges debita defraudentur portione: sed unicuique pro modo indigentia, sine injuria ceterorum, pascua pateant, arg. text. in l. Imperatores 17. ibi: *Ita demum permitti duci, si sine injuria alterius id fiat, l. si cui 9. ibi: civili tamen modo, ff. de servitutibus, titulo generali, l. in summa 2. §. fin. ibi: si tamen non ultra modum noceat, ff. de aqua pluvi. arc. l. arbor 19. §. fin. ff. commun. divid. & in specie decidit tex. in dict. l. 2. C. de pascuis pub. ibi: *Ita tamen ut sine lesione provincialium provideant Curiales, ubi Albericus: Bertrandus conf. 229. Etiam si nobili, volu. 2. & conf. 202. num. 6. eodem lib. & conf. 240. Viso tenore, numer. 10. & sequenti, volum. 3. & consil. 51. Viso consultationis themate, circa princip. vol. 1. Chassan. in consuetud. Burg. rubric. 13. §. 3. in fin. Baldus in l. si manifeste, colum. 2. C. de servi. Angelus in l. certo generi, §. si totas, ff. de servit. rustic. Cypol. dict. capit. 9. de servit. juris pas. num. 17. Gregor. Lop. ubi supra, Covarruv. in pract. dict. c. 37. Avend. dict. cap. 4. numer. 20. decisio Avenion. 176. num. 8. & 9. Mexia omnino videndus ad l. Toleti, part. 9. *fundamento* 2. *ex num.* 55. ubi alios refert.**

Si vero termini, & pascua non suf- 13 ficient, ut admissis divitum numerosis gregibus, pro modo suae indigentiae, adhuc supersit pascuum vicinis pauperibus ad sua pecora alenda, tunc considerata pascuorum qualitate, incolarum conditione, & necessitate, Judex arbitrabitur, & rem prout melius populi conservationi viderit expedire componet, & temperabit, ut docet Bertrandus *conf.* 37. *lib.* 1. & *conf.* 75. *numer.* 15. *lib.* 2. & *conf.* 1. *lib.* 3. Afflict. in consil. Neapolit. rubr. 85. *numer.* 8. Covarr. & Avend. *supr.* Menoch. de arbit. l. 2. *cent.* 3. *casu* 245. n. 14. Ex

13 Ex quibus existimo, non esse in-
distincte veram sententiam Alberici,
in *dict. l. Imperatores*, existimantis, pas-
cua esse dividenda inter cives, aut in-
colas pro modo possessionum, & præ-
diorum, quæ in territorio habet quis-
que sequuti fuerunt Doctores in *l. si
partem*, ff. de servit. rustic. Ioan. de Pla-
tea in *dict. l. 1. C. de apochis pub. lib. 10.*
Bertran. *cons. 51.* Aimon. Craveta *cons.*
154. & *cons. 60.* Pro quibus adduci so-
let text. in *l. si filia 20. §. si pater*, ff.
14 *famil. hercisc.* & in *l. testatrix 20. §. plu-*
res, ff. si servitus vindic. ubi Albericus
infert, illos, qui minorem quantita-
tem pecudum habent, posse agere ac-
tione communi dividundo, ut unicui-
que justa portio assignetur; Chassaneus
in *consuetud. Burg. rubr. 13. §. 3. num. 4.*
Nam si verum amamus generalitas ver-
borum dictæ legis *Partitæ* talem restri-
ctionem non patitur, nec ad possessio-
nem, seu prædia respexit, sed ad vi-
cinitatem, seu incolatum, & perso-
nas, ibi: *Catodo ome que fuere y mora-*
dor puede usar de todas estas cosas sobre di-
chas, y non communes a todos, tambien a
los pobres como a los ricos, nec enim, si
quis cum non haberet prædia, habens
tamen pecora, & greges, debebat pas-
cui commoditate carere.

15 Fateor tamen, quod si ob id, quod
villæ pascua non sufficerent ad greges,
& pecora vicinorum, esset condenda
aliqua lex, seu ordinatio municipalis,
aut lite mora super pascui usu inter
vicinos, esset ferenda sententia super
adjudicatione, vel divisione pascui,
multum debet suadere fancientis, seu
judicantis animum ad maiorem pascui
portionem concedendam, plura vel
pauciora pecora admittenda; possessio
plurium, vel paucorum prædiorum.

18 Tum, quia si pascua respectu inco-
latus, & viciniae conceduntur, & com-
petunt (ut diximus) tanto magis ra-
dicata, & fixa videtur vicinitas in ali-
quo, quanto pluribus prædiis, & pos-
sessionibus præstat: ac perconsequens
uberius vicinatis emolumento, &
pascuo frui debet. Tum etiam, quia
pro modo possessionum, est opus ani-
malibus ad culturam earum; & sic eo
respectu, est concedendus pascui usus.
Quo in sensu mirabilis est in praxi Al-
berici, & sequacium antesignata reso-
lutio. Sequitur Calcanæus *cons. 34. co-*
lum. 3. Aymon. Craveta *cons. 60. Ex*

omni capite, num. 3.

Nec ei refragabitur dicta lex 9. *par-*
tita, in verbis supra relatis. Quia etsi 17
in ea constitutum sit, terminos oppi-
dorum ita esse communes pauperibus
sicut divitibus; non tamen ibi sancit-
ur, quomodo inter eos usus ipse divi-
dendus sit: in quo intelligenda veniet,
ex *dict. l. Imperatores*, & doctrina supra
adducta.

Sed quando hanc utilem, & quan-
doque observandam fore sententiam 18
dixerim: non absre erit obiter inqui-
rere, quomodo hic prædiorum modus
in prædicto casu intelligatur, & atten-
di debeat, an habito respectu ad juge-
rum quantitatem: an verò ad eorum
valorem? In quo Albericus in *dict. l.*
Imperatores, argumentis, & similitudi-
nibus involutus ancipiter procedit,
nec veram resolutionem innixo pede
firmare fuit ausus, cum tamen jura ab
eo pro utraque parte adducta, nihil ad
rem faciant. Nam dicta lex *Imperatores* 19
(quæ pro modo possessionum, & ju-
gerum, aquæ servitutem deberi insi-
nuat) profecto in argumentum hujus
rei, & propositæ quæstionis, perpen-
di, nullatenus potest; cum in diverso
casu loquatur: Nam servitus ducendæ
aquæ pro modo, & quantitate juge-
rum, intelligitur per quandam conne-
xitatem deberi; est enim unum pro-
pter aliud, hoc est servitus aquæ pro
quantitate prædiorum: quia prædium
irrigandum in omni sui parte aqua in-
diget: unde ratio jugerum est habenda:
At in casu nostræ disputationis,
diversa militat ratio, quoniam unum
ad aliud non infert: nec enim necessa-
riò subsequitur, quod qui habet plura
prædia, habere etiam debeat maiorem
partem pascuorum, ut patet ad sensum,
& supra diximus.

Pari modo, in nihilo aridire vide-
tur text. in *§. insula, instt. de rerum di-* 20
visione, quem adducit pro quæstione
Albericus, ubi supra, dum probat, allu-
vioni acquiri singulis prope ripam pos-
sidentibus, pro modo quantitatis præ-
dij, quod in fronte fluminis est. Iste
enim casus longe diversus est. Quo-
niam pro modo quantitatis frontis al-
luvionem unusquisque acquirit, quia
etiam propriæ terræ frontem eadem
alluvione, amittere possit. Periculum
ergo amissionis, & lueri spes duo con-
nexa sunt, & unum secundum aliud
procedere,

procedere, & regulari solet, ut in *l. secundum naturam, de regul. juris*. Vnde cum frons terræ expositus sit, pro quantitate, & modo jugerum, alluvioni, nihil mirum, quod tam in acquisitione, quàm in amissione, attendatur modus, & quantitas jugerum, cum unum ab altero dependeat, & determinationem recipiat: Secus tamen in casu nostro, in quo nec datur connexitas, nec correspondiva determinatio unius ab altero.

²¹ Sed & pro alia opinione, quod in casu proposito debeat attendi valor jugerum, aut prædiorum, non verò quantitas, aut mensura, adducebat in argumentum Albericus, tex. in *l. 2. §. cum in eadem nave, & in l. ultima, in fine, ff. ad legem Rodiam, de iactu*, quibus probatur unumquemque pro rata valoris mercium, & bonorum, debere contribuere illi, cujus bona levandæ navis causa, in mare projecta fuerunt.

²² Verum nec istæ leges ad resolutionem quæstionis conducunt; nec pro asserta opinione quidquam faciunt: diversam enim (quin potius alienam) penitus fortiuntur rationem: nam bona, & merces majoris ponderis, sed minoris valoris, & pretij in mare projecta fuerunt, ut pretiosiora bona, & majoris valoris fervarentur. Valor ergo, non ipsa quantitas, vel pondus ibi omnino spectatur: id quod in casu nostro diversum est.

²³ Pari modo, ad id ineptè adaptatur per Albericum decisio legis, *majorem, ff. de pactis*. Nam illud, quod in ea dicitur pactum, nempe majoris partis creditorum remittentium hæredi debitoris (modò hæreditatem adeat, & residuum solvat) præjudicare minori parti: intelligi debet, ut major pars creditorum ea sit respectu crediti, non personarum; ex rationibus, de quibus ultra Glossam, & Jasonem in *dist. l. majorem*, per Afflictum *decis. 288. Socinum conf. 273. colum. 2. lib. 2. Benvenut. Stracam tractatu de decoctionibus, part. 6. a num. 4.* & idem est quando præstatum securitas debitori à creditoribus pro majori parte, quia etiam major pars consideratur respectu interesse, *l. ultim. C. de his qui bon. ced. poss.* Cum ergo in *dist. l. majorem*, hæres eam ob causam adeat, quod major pars debiti, sibi remittitur, ideo valor, non personarum numerus considera-

tur: quod in quæstione nostra satis longè diversum est, nec ex ratione dictarum legum ad ejus resolutionem quidquam inferri potest. Quare perperam, tam pro prima, ut attendatur quantitas jugerum; quàm pro secunda opinione, ut attendatur valor, non quantitas, adducuntur leges supra relatæ per Albericum, & aliæ, quibus non est necesse, nec utile specialiter satisfacere.

Unde rejectis Alberici opinionibus ²⁴ supra adductis, rem istam Judicis arbitrio dirimendam esse, verius censet cum Bertrando, Afflict. Cova, Avend. & aliis, Menoch. *d. casu 245.* quibus adde Petrum Surdum *conf. 65. num. 23.* Judex itaque pensatis tam pascui, quam possessionum qualitate, & vicinorum conditione (ut supra dicebamus) vel habita consideratione ad quantitatem jugerum, vel ad valorem, prout ex circumstantiis causæ aptius sibi visum fuerit, pascua taxabit, & utendi pascuo formam præscribet.

Cum tamen usus pascui publici debeat esse moderatus, pro modo debito, & sine aliorum injuria (ut in *principio hujus capituli* diximus) consequens est: quod ille, cui communitas, vel servitus est concessa, vel tanquam vicino competit jus pascui, cum certo numero gregum, non poterit plures immittere; nec etiam pecudes morbo laborantes; quòd si immiserit, meritò à pasturagio expelletur; ut docet Gregor. in *l. 2. in glo. verbo, tan negligente, tit. 17. par. 7.* ubi refert illud Ovidij:

Morbida facta pecus, totum corrumpit ovile,

Ne maculet socias, est separanda grege.
& facit text. in *l. Julianus, in princip. cum ibi notatis, ff. de actionibus empti, & in l. si finita, §. ex hoc edito, ubi Glos. verb. juncta, ff. de damno infecto, & in c. penult. ibi, sicut ex una oye morbida universus grex inficitur, 45. distin. & in c. ressecanda: 24. question. 3. Cæpol. ubi sup. de servit. juris pasc. num. 20.*

CAPUT IV.

Quomodo vicinitas acquiratur, ut quis pascuo publico frui possit: & an cum vicinitate, sit necessaria habitatio in oppido, cujus est pascuum: & quis in proposito dicatur habitator.

SUMMARIVM.

- 1 Proponitur Capitis ibema, & thesis.
- 2 Verbum hoc, vicinus, pluribus in legibus Regni invenitur.
- 3 Verbum, vicinus, pro eo, qui prope aliam habitat, quandoque accipitur.
- 4 Vicinus in proposito questionis, quis dicatur.
- 5 Vicinitas pluribus modis acquiritur, & primo per nativitatem.
- 6 Natus in aliquo loco, cum fortassis mater per illum transierit, an acquirat naturalitatem? traditur remissive.
- 7 Vicinitas contracta origine, & nativitate, potentior est omni alia.
- 8 Vicinitas, & domicilium originis semper retinetur, etiam si quis in alio oppido inhabitet.
- 9 Vicinitas, seu domicilium per Baptismum contrahitur, tam quoad spiritualia, quam quoad temporalia.
- 10 Expositus puer in loco expositionis acquirit originem.
- 11 Vicinitas, & domicilium, ex habitatione decennij contrahitur.
- 12 Vicinitas, utrum ex sola decennij habitatione contrahatur absque alio actu? traditur remissive.
- 13 Vicinitas contrahitur per matrimonium.
- 14 Vicinitas, ut acquiratur per matrimonium, utrum sit necessarium quod maritus larem, & bona sua transfulerit ad locum ubi matrimonium contraxit? proponitur, & discutitur.
- 15 Vicinitas acquiratur per sententiam.
- 16 Vicinitas contrahitur ex eo, quod quis stipendiariam militiam, in aliquo oppido exerceat.
- 17 Milites in oppido, ubi commorantur, uberiori emolumento in pascuis, quam ceteri vicini, frui debent.
- 18 Advocati, Magistri, & Praeceptores stipendiarii, ad instar militum, vicinitatis comodis, & emolumentis potiuntur.
- 19 Vicinus vere, & proprie, quis dicatur in proposito quo ad usum pascui.
- 20 Vicinitas, & domicilium pluribus in locis, absque actu receptionis inducitur.
- 21 Vicinus, ut quis reputetur, non est necesse quod in oppido habiteret. Sed ad hoc, ut Pascuo potius, cum vicinitate requiritur

habitatio.

- 22 Habitator oppidi pluribus modis quis dicitur.
- 23 Habitatio majoris partis anni est necessaria, ut quis pascuo oppidi possit potiri.
- 24 Habitatio debet esse stabilis, non rara, vel momentanea.
- 25 Habitare in oppido dicitur, qui per aliquod tempus abest, cum tamen animum redeundi habeat; & n. 28.
- 26 Habitator oppidi, an dicatur scholaris, qui causa studiorum in eo residet? & quid de exule ad tempus, & de famulis dominorum, & vicinis adoptivis? traditur remissive.
- 27 Habitatio principaliter consistit, & conservatur animo.
- 28 Habitare dicitur, qui per alium habitat.
- 29 Expenditur in proposito, text. in l. cum scimus, §. fin. C. de agricolis, & censitis, lib. 11.
- 30 Familiae, verbum, quid comprehendat.
- 31 Familia an consistat in uno, vel duobus famulis.
- 32 Vicinitas pluribus in locis haberi potest, non tamen habitatio, ut pascuo quis uti possit.
- 33 Vicinus qui habet plura praedia in aliquo oppido, cum tamen ibi non habiteret, pascuo uti non poterit.
- 34 Animalia agriculturae deservientia poterunt in Pascuo oppidi, ubi sunt praedia quae coluntur, pascere.
- 35 Intelligitur lex 4. tit. 11. lib. 5. Ordinationum, & traditur limitatio text. in l. 9. tit. 28. par. 3.
- 36 Vidua, an pascuo publico uti possit? vicinitatis comoda retineat? traditur remissive.

Vicinis, & habitatoribus cujusque oppidi pascua publica patere, & communia esse, in precedenti cap. diximus; quapropter in praesenti examinandum venit, quis in proposito dicatur vicinus? & quomodo contrahatur vicinitas; quis habitator loci? & quod pro usu pascui, simul cum vicinitate necessario concurrere debet habitatio.

Et pro clariori intelligentia praemittendum duxi, hoc verbum, vicinus, reperiri in plenisque legibus Regni, ejus enim meminit lex 16. tit. 5. lib. 4. Ordin. l. 26. & 27. tit. 11. lib. 7. Ordin. l. 2. tit. 19. par. 3. in l. 8. tit. 8. lib. 2. Fori, & dist. 1. & 9. tit. 29. par. 3. & passim invenitur in pluribus legibus, & pragmatibus.

Secundo praemittitur, quandoque verbum hoc, vicinus, non solum pro cive, live incolaj

sed pro eo, qui prope alium habitat, aut residet: quo in sensu accipit Cicero l. 8. *Atticorum*, c. 150. ibi: *Lepidus vicinus noster*, facit text. in l. si vicinis 50. C. de nuptiis, l. Praeses 2. l. per agrum, C. de servitut. & aqua. Et usque ad quem locum quis vicinus dicatur? insinuat text. in l. 1. §. hoc autem, ff. ad Silanian. Bart. in l. si tertius ff. de aqua pluv. arcend. Tiraq. de retract. linag. §. 1. glos. 9. n. 21. Matthaeus de Afflict. in const. Neapolit. libr. 3. rubric. 37. n. 17. lib. 1. rubr. 22. n. 4. Indequi qui habet praedia proxima alteri, vocatur in iure vicinus; dict. l. Praeses: d. l. per agrum, l. 5. tit. 31. partita 3. ibi: *Si el vezino se sirve desta agua*, & in l. 12. & 20. tit. 32. eadem, partita, l. 7. 10. 13. eodem titulo, & partita: & plura de statuto loquente, cum vicino, in proposito, ex eo, quod bona, aut praedia contigua habeat, ultra Bart. in l. si tertius, ff. de aqua pluv. arcend. Doctores in dict. l. si vicinis, & in l. fin. C. de his quibus, ut indignis, tradunt Philippus Corneus conf. 29. lib. 3. Aret. conf. 77. Paulus Parisius conf. 53. n. 9. lib. 3. eleganter, & copiose Signorol. de Homod. conf. 32. Narbona in l. 20. tit. 1. lib. 4. novae Recopilat. gl. 2. num. 1.

4 Sed in proposito, vicinus, dicitur ille, qui in aliqua villa habitat, seu in oppido commoratur, pro talique a populo est receptus, secundum consuetudinem regionis, l. cum De lanionis, §. asnam, ff. de fundo instructo, & instrumento legato, docet Abbas, & Felinus in c. p. quosdam, de praesumptionibus, Oldradus conf. 102. & facit textus in l. librorum, §. 2. §. quod tamen Cusius, ff. de legatis tertio. Verbum enim hoc, vicinus, explicatur secundum communem usum loquendi, ut in l. ut Alfenus, 87. ff. de verborum significatione, docet Bartol. in d. l. si tertius vicinus 6. ff. de aqua pluv. arcend. Avend. in capitibus Practorum, c. 3. n. 5. Covarruv. in practi. c. 37. Burgos de Paz in l. 3. Tauri, n. 367. Azevedo in l. 4. verbo, vezinos, tit. 6. lib. 3. novae Recopilat. Aviles in cap. 17. Practorum, in principio, column. 1. Vicinus enim idem est quod incola, ut in l. pupillus 239. §. incola, ff. de verborum significatione, ubi Joann. Brechius, & doct. & accuratissime ita advertit Narbona in commemorat. ad l. 20. tit. 1. lib. 4. novae Recop. glos. 2. ex n. cum seqq.

5 Acquiritur vero vicinitas, seu domicilium pluribus modis. Primo, per nativitatem uniuscujusque, ut in l. 1. ibi.

*Municipem, aut nativitas facit: & in l. assumptio 6. ibi: Veritas originis non amittitur, & inferius, nec recusando quis patriam, ex qua oriundus: ff. ad municipalem, l. municipales 228. ibi: Municipales intelligendi sunt, & qui in eodem municipio nati sunt, ff. de verb. sign. tradit Alex. in l. huiusmodi, §. legatum, ff. de legatis primo, Cumanus in l. cetera, §. fin. ff. eodem tit. Thomas Grammaticus voto 10. Caldas Pereyra in quodam responso pro Domino Ioanne de Tassis, n. 6. quod invenitur post tractatum de integritate restitutione minorum, Boetius dec. 13. Joannes Vota consil. 10. n. 101. Afflict. dec. 384. n. 6. Greg. Lopez in l. 32. tit. 2. part. 3. verbo, natural; & est expressa, pro hoc, l. 1. tit. 20. part. 2. ibi: *Con todo esso, por mayor tuvieron los sabios antiguos, que fablearon en todas las cosas muy con razon aquella naturaleza que de suso diximos, que los omes han con la tierra, por nacer en ella. Casteales es assi como madre, de que salen al mundo, e vienen a ser omes.**

Et an qui in aliquo loco natus fuit, cum mater ejus per transiitum, & sine animo ibi permanendi, sed statim commigrandi, & recedendi, cum peperit, videatur ibi domicilium, & naturalitatem contraxisse disputant Hieronymus Cevallos, communum contra communes, qu. 458 n. 17. Gaspar Gilus Polus in recitatione scholastica, ad titulum, ff. ad municipalem, Ignatius del Villar in sua sylva resp. lib. 1. resp. 7. 4. part. a. n. 11. ubi agit de vero intellectu legis 19. tit. 3. l. 1. novae Recop. novissime Narbon. in l. 20. tit. 1. l. 4. Recop. ex num. 137.

7 Et haec vicinitas contracta ex origine, vel nativitate, potentior est omni alia, ut est Glos. recepta in l. civis, verbo, Allectio, & ibi Ioannes de Platea, Cod. de incolis, l. 10. Glos. in l. in adoptionem in 1. verbo, in honorem, Cod. de adoptionibus, & in l. 1. Cod. de municipibus, & origina. lib. 10. tradit plura in proposito congerens Tiraquel. de retract. linag. §. 9. glos. 2. n. 20. Alciatus de praesumption. regul. 1. praesumptione 31. & resp. 55. n. 6. & 7. & sic talis vicinitas immutabilis est, ut in dict. l. assumptio, & in l. fin. §. penultim. ff. ad municipalem, Chassaneus in consuet. Burgund. §. 16. rubr. 9. n. 1. & facit l. 5. tit. 24. part. 4. ibi: *E como esso es deuda de natura, non se puede desatar*, Stephanus Gratianus disceptationum Forens. c. 75. Barbosa in l. barens absent. §. proinde, in articulo, de foro ratione originis, a n. 9. D. de Iudicis.

Unde licet, quis extra domicilium originis alius

Caput IV.

alius habiter, semper domicilium originis stare, & durare censetur: etiam si per mille annos qui in alieno loco habitet; ut tradit Bart. in *l. questum*, ff. *legatis* 3. Boerius *decis.* 13. n. 4.

9 Secundo contrahitur, & acquiritur vicinitas, seu domicilium per Baptismum, ut in *l. 2. tit. 24. par. 4.* ibi: *La novena por tornarlo Christiano.* Quod procedit non solum quoad spiritualia, sed etiam quoad temporalia, cap. *debitum*, de Baptismo, Lucas de Pen. in d. *l. cives*, vers. *nam prater causam originis*, Gratianus ubi supra, d. c. 7. num. 16. Hier. Gonzalez in *regul. 8. Cancellarie*, gloss. 9. §. 1. n. 108. & num. 113. ubi eleganter.

10 Quibus consequens est, puerum expositum originem ac domicilium acquirere in loco, ubi expositus est, ut observat Federicus de Senis *conf.* 254. n. 7. Mandosius de *etate minori*, cap. 1. n. 22. usque ad 55. Stephanus Gratianus ubi supra, n. 12. Emanuel Barbosa in *remissione ad leges Lusit. lib. 2. tit. 55. ad principium*, num. 2. August. Barbosa de *officio Episcopi. allegatione* 151. n. 150. Narbona ubi supra, num. 156. & novissime Alfonso de Caranza in suo omnium literarum locupletissimo tractatu, de *vera naturalis*, & *legitimi partus designatione*, cap. 4. de *partu exposito*, num. 53. quia expositi praesumuntur esse filij illius loci, vel parochiae, in qua exponuntur; ut notat Gregor. Lopez in *l. 4. tit. 20. gloss. 1.*

11 Præterea, & ex habitatione decennij acquiritur vicinitas, & domicilium, ut in *l. 2. Cod. de incolis, lib. 10.* ibi: *Nisi decem annis transactis in eo loco sedes sua constituerint*, ubi Gloss. Felinus in cap. *dilectus filius*, in 2. n. 4. vers. *Limita nisi aliquis*, & n. 12. versicul. *Secunda declaratione*; & latè ibidem, versicul. *Tertius casus*, Salzedo in *additione ad praxim Bernar. Diaz*, cap. 74. n. 33. Menoch. de *arbitrariis*, casu 86. n. 3. Riccius *decisione* 304. num. 2. & ita deciditur aperte in *l. 2. tit. 24. part. 4.* ibi: *La decena por morança de diez años que fagan en la tierra. maguer sea natural de otra, & in l. 32. tit. 1. part. 3.* ibi: *La setena es, si huviesse sido morador en aquella tierra diez años*, ubi Gregor. Lopez in verbo, *dies años*, & in *l. 5. tit. 2. lib. 7. Recopilacion*, ibi: *O que ay an sido vecinos della diez años*, ubi Azevedo num. 4. Et an sola decennij habitatione, absque aliquo actu, seu signo assumpti domicilij significativo,

contrahatur vicinitas? ultra Abbatem in cap. *fin. de parochis*, Felinus in cap. *dilectus*, in 2. n. 11. de *rescriptis*, videre poteris per Rotam *decis.* 130. 2. part. novissimarum, Riccium *decis.* 304. n. 2.

Deinde vicinitas, & domicilium acquiritur ex contracto matrimonio in aliquo loco, ex eo enim videtur quis civis, & vicinus illius loci fieri, & constitui: & inde vulgo, jactatur, maritum illius loci esse, cujus est uxor; ut in *dist. l. 2. tit. 24. part. 4.* & in *dist. l. 32. tit. 2. part. 3.* observat Azeved. in *l. 19. tit. 3. libr. 1. nova Recopilat. n. 1.* ibi: *Et tunc domicilium dicitur constitutum per matrimonium contractum in Regno*, & in *l. 1. tit. 3. n. 6. libr. 7. Recopil. late Surdus dec.* 330. 2. pa. Guttier. de *matrim.* c. 63. n. 18. Quod tamen intelligendum puto, si ibi maritus bona sua, & larem transtulerit, ut in *l. si in patria, C. de incolis, l. 10.* ibi: *Si in patria uxoris tuae, vel qualibet alia, domicilium defixisti incolatus jure*, ultro te ejusdem civitatis muneribus obligasti: quæ verba, ut domicilium contrahatur, potius respiciunt ejus constitutionem quam matrimonij contractum, & idem colligitur, ex *l. 1. §. domum ff. de liberis agnosc.* ibi: *Nulline ubi larem matrimonio collocarent*, non enim dixit ibi Jurisconsultus, ubi matrimonio collocarent, observat Barbosa omnino videntur in *l. exigere dotem 65. n. 13.* cum pluribus sequentibus, ff. *solutio matrimonio*, quod è converso procedit, absque dubio in muliere, quæ respectu mariti, cum quo contrahit, efficitur domiciliaria illius loci, in quo maritus degit: ut probat text. expressus in *l. muliere 9. C. de incolis, lib. 10.* ibi: *Mulieres honore maritorum erigimus, & genere nobilitamus, & forum ex eorum persona statuimus*, & in *l. ult. §. ita rescriperunt ff. ad municipalem*, ibi: *Mulierem, quando nupta est, incolam ejusdem civitatis videri, cujus maritus ejus est*, & in *d. l. 32. tit. 2. par. 3.* ibi: *La tercera es por raxon de casamiento, ca la muger maguer sea de otra tierra, deve responder ante aquel juzgador, que ha poderio sobre su marido*, & in hoc sensu debent interpretari verba *dist. l. 1. tit. 24. part. 4. quarta*, ibi: *La quinta por casamiento*, ut hoc procedat respectu mulieris, non vero mariti: cum quod decepti fuerunt, & errore laborantur Alciatus *resp.* 55. n. 2. & *consil.* 107. n. 5. Menoch. de *arbitrar. dist. libr. 1. cent. 1. casu 86. n. 28.* & 29. Ignatius del Villar ubi sup. d. *resp.* 7. §. *part. n. 16.* dum absque distinctione existimant, ex eo, quod ma-

ritus contrahat matrimoniū cum uxore, contrahi ab eo domicilium in loco uxoris : unde meritō eos carpit Narbona *in dict. l. 20. glo. 2. num. 178.* qui argumentum hoc diffusē prosequitur.

15 Insuper vicinitas, & domicilium acquiruntur per sententiam, ut observat Bart. *in rep. l. placet 5. num. 47. C. de sacrosan. per text. in l. quotiescumque, C. de Decurionibus.* Item, & ex eo, quod

16 aliquis stipendiariam militiam in aliquo loco exerceat, ut in *l. municeps 23. ff. ad municipalem*, ibi : *Miles domicilium habere videtur, ubi meret* : ubi Gl. verbo, *meret.* docet Bart. *in l. 1. num. 14. ff. eod. tit.* Joan. de Plat. *in dict. l. cives, num. 2.* Felinus *in d. c. dilectus filius 2. num. 2. versic. Secunda conclusio, de rescriptis*, Burgos de Paz *in l. 3. Tauri, concl. 3. num. 409. d. l. 32. tit. 2. par. 3.* ibi : *La quarta, es por razon de cavalleria, ca el Cavallero que recibe soldada, è bien fecho del señor ante el juzgador de aquella tierra le pueden fazer demanda do vire, por razon de merecimiento de su cavalleria* : *dict. l. 2. tit. 24. part. 4.* ibi : *La*

17 *quarta por cavalleria.* Quinimo tales milites, non solum tanquam vicini pascuis publicis simpliciter, & prout alij ceteri vicini potiuntur, verum uberiori commodo perfrui debent, ex doctrina Collectarij *in cap. ad questiones, num. 5. de rerum permutatione*, quem refert Gregor. Lopez *in l. 9. tit. 28. part. 3.* verbo, *como à los ricos* : cuius tamen opinio meritō reprehenditur per Covarr. *cap. 27. num. 4.* & Burgos de Paz *in d. l. 3. num. 488.* Collectarius enim absque autoritate loquitur, & text. *in l. Imperatores, ff. de servitutibus rusticor. pradior.* quem pro sua opinione adducit, & in quo nititur, nihil probat.

18 Et ex hac militia stipendiaria, quæ vicinitatem, & domicilium producit, inferitur, idem procedere in Advocatis, ex ratione text. *in l. Advocati 14. C. de Advocatis diversorum iudiciorum*, docet Fontanella *de pactis nuptialibus, clausula 3. glossa 3. num. 16.* & in Doctoribus, seu Magistris docentibus in aliqua civitate : Reputantur enim vicini, & forentes, pro eo tempore, quo Preceptorum munus subeunt, ex Bartolo *in l. 1. num. 18. C. de Senatoribus, libr. 12.* & *in dicta l. municeps, §. miles, ff. ad municipalem*, ubi Alexand. *in ejus additione*, Burgos de Paz *ubi supra, num. 410.* Quod tamen procedit abs-

que controversia in Advocatis, vel Doctoribus, qui publica stipendia consequuntur, vel si sunt publicè deputati, & constituti, ut tradit Parisius *consilio 53. num. 90. cum sequentibus, lib. 3.* & alij, quos refert Burgos de Paz *ubi proximè, num. 426.* quod notanter advertit Narbona, *ubi supra ex num. 194.*

19 Sed quoad nostrum pascui usum, de quo contenditur; ille dicitur vicinus, qui pro tali in civitate, villa, seu oppido fuerit receptus, & ibi habitaverit, ut subeat onera vicini; ut in *l. 1. ff. ad municipalem*, ibi : *Recepti in civitate*, ubi Bart. *num. 16.* Lucas de Penna *in dict. l. cives*, Boërius *dec. 260. num. 13.* Angelus per textum ibi *in Authentico*, quibus modis naturales efficiantur sui, Burgos de Paz *in dict. l. 3. Tauri, prima parte, num. 367.* Ignatius del Villar *ubi supra, 7. respons. quarta parte, à num. 1.* Thuscus *litera C. conclusione 264. numer. 18.* & *conclusionem 265. num. 6.* & *7. & conclusionem 276.* Azevedo *in l. 4. verbo, vezinos, tit. 6. libr. 3. Recopilat. & in l. 1. tit. 1. libr. 6. num. 51.* Barbosa *in l. exigere dotem 65. numer. 39. ff. de iudiciis*, Maceratenfis *variarum resolutionum lib. 2. resolutione 42. per totam*; & hoc solet communiter dici : *dar carta de vezindad.*

20 In pluribus tamen locis, & civitatibus illustribus, efficitur quis vicinus, vel civis, etsi expressim receptus non sit : dum tamen in eis habitet, & cæterorum vicinorum oneribus expositus sit; quod receptionis loco habetur : argumento text. *in l. 2. §. concessisse, ff. ad municipalem*, juncta *l. qui patitur, ff. mandati*, observat Gomez de Leon *decis. 20.* Et quando tacitè videatur suscepta, & contracta vicinitas : ultra supra relatos, Consule Mascardum, *concl. 534. volum. 1. de probat.* Menochiarissimè *lib. 2. de arbitrar. casu 86. per totum*, & de vicinitatis, & civilitatis commodis, ac privilegiis videndus est Cumanus *conf. 177. Alex. consil. 32. incipit, Visa concessione, libro 5.*

21 Et quamvis ad hoc, ut quis vicinus, seu civis alicujus loci dicatur, regulariter non sit necessarium, quod simul in loco habitet, ut probat text. *in dict. l. cives, C. de incolis*, Alexand. *conf. 157. libr. 2.* Boërius *dict. decis. 260. n. 10.* Afflicti *decis. 384.* Capicius *de cessione 162. num. 16.* pro quibus facit de

de jure Regio, text. in l. 17. tit. 2. lib. 7. Ordinem. ibi: donde fuere ve-
zino, o morador, perpenſa illa dictione,
o, quæ ponitur inter diverſa, l. si is
qui, in principio, ff. de rebus dubiis, l.
ille, aut ille, ff. de verborum ſignificatio-
ne, & in l. 8. tit. 2. libr. 7. Recopilat.
ibi: Alos naturales dellas, que ſean vezi-
nos, y moradores ex natura illius diction-
is, y: quæ etiam ponitur inter di-
verſa, ut communiter notatur in rubri.
C. de juris & facti ignorantia: tamen
quoad uſum pascui, de quo agimus,
non ſufficit ſola vicinitas, ſed necella-
ria eſt ſimul habitatio, ut in l. 9. tit.
28. par. 3. ibi: Ca todo, ome que fuere y
morador, &c. & ibi: Mas los que fueſſen
moradores en otro lugar, no pueden uſar:
docet expreſſe Avend. de exequend.
mandat. cap. 4. num. 24. quia illud ver-
bum, moradores, præciſè de habitanti-
bus in loco intelligendum eſt, ut in
l. 26. tit. 31. part. 3. l. 12. & 15.
diſt. tit. 28. ead. partit. quibus, &
aliis pluribus, hanc ſententiam ample-
ctitur Burgos de Paz in diſt. l. 3. Tauri,
num. 388.

22 Eſt tamen ſciendum, quòd licet
quis videatur habitare in loco, multi-
fariam explicetur, ut per Afflict. deciſ.
384. ubi ejus Additionat. Thuſc. concl.
274. litera C. n. 32. & litera D. concl.
596. & alios infra referendos; Tamen
23 in propoſito, ut quis potiatur pascuis
publicis, ille dicetur verè, & propriè
habitare in loco, qui majore anni parte
habitat; ut in l. cum de lanionis, §. Sa-
binus, ff. de fundo inſtructo, ibi: Et omnia
que in eo ſolita ſunt eſſe, quæque ibi ma-
jore parte anni morabantur, & qui in eam,
manendi cauſa, recipere ſe, conſueverunt:
& de jure Regio: eſt text. expreſſus
in l. 8. tit. 27. libr. 9. Recopil. ibi:
Salvo ſien tal lugar morare, y tuviere ve-
zindad, y caſa poblada la mayor parte del
año, docet Gloſ. in l. 1. verbo, maneat,
& ibi Bart. ff. de liber. agnoſcend. & in
l. 1. §. habitare ff. de his qui deſecerunt,
vel eſſiderunt, Gloſ. in Clement. cauſa,
verbo, communiter, de electione, Paulus
de Caſtro in l. 2. C. de jurisd. omnium
judic. Bald. in l. si quis ad declinandum,
verſe, nunc breviter, Cod. de Episcopis,
& Clericis Jacobus de Botrio, & Saly-
cetus in l. cum filius, ff. si certum pe-
tatur.

24 Nec ſufficit, quòd quis ibi ſit rara,
vel momentanea habitatione: nam

verbum, habitare, eſt frequentati-
vum; & ideò non de momentanea,
ſed de perpetua, & ſtabili habitatio-
ne, eſt intelligendum, ſecundum Bal-
dum conf. 61. vol. 1. & in authent. ha-
bita, verſical. quinto nota, C. ne filius pro
patre, proſequitur Ignatius del Villar,
diſto reſponſ. 7. §. parte, n. 8.

Nec intereſt, quòd quis abſuerit per
aliquod tempus, cum tamen animum
recedendi habuerit: non enim ſingula
momenta habitationem faciunt, ſed
animus reſidendi; ut in l. si quis ita le-
gaverit 8. ff. de conditionibus, & demon-
ſtrationibus: Stephanus Bertrandus conf.
75. vol. 2. incipit: Quis dicitur, propriè
habitare, Grammaticus dec. 87. Boerius
d. dec. 260. n. 33. Mandosius in addi-
tionibus ad Romanum conf. 264. Gironda
de privilegiis, q. 1. n. 18. Narbona ubi
ſuprà, n. 16. Sylva reſponſorum, ubi
proximè, à num. 8. qui proſequuntur,
quid in hoc puncto de Scholaribus di-
cendum ſit, qui cauſa ſtudioſorum cum
familia in loco habitant: & de exole
ad tempus, & de famulis Dominorum,
& de vicinis adoptivis, & aliis in pro-
poſito: quos conſule, & vide.

Sed & illud in ſumma perpendere
eſt neceſſarium, ut fere reſolutio-
nem omnium quæſtionum in propoſi-
to contingentium comprehendere va-
leas; quod, ut quis verus, & proprius
habitor alienjus loci habeatur, præ-
cipuè in illo eſt inſpiciendus animus;
qui eſt potiſſimus acquisitionis domi-
cilij modus, ita ut eo deficiente nul-
latenus quis poterit dici vicinus, vel
habitor; ut probat Gloſſa, verbo, la-
rem, in d. l. cives, C. de incolis, lib. 10.
Baldus conſil. 313. incipit, præſati, l. 4.
Salcedo in additionibus ad Bernardum
Diaz, c. 54. n. 27. verſe, que commu-
nis opinio, Barboſa in d. l. heres abſens,
§. ſi, num. 112. & facit text. in d. l. si
quis ita legaverit 8. ff. de conditionibus, &
demonſtrat. ibi: Quia non omne momen-
tum exigendum ſit, ut cum liberis ſit; ſed
& si eam mentem, & id propoſitum ha-
beat, ne filium à ſemet dimittat: docet
Bertrandus conſil. 57. incipit, Dicitur
propriè habitare, vol. 2. & conf. 167. vol.
3. Guillelmus Benedictus in repetitione
c. Raynuitius, verbo, domum, num. 37.
cum ſeq. de teſtamentis, & conducit text.
in l. non intereſt. 25. ff. de capitis, &
poſtliminio reſerſo, ibi: Nec enim ſatis eſt
corpore, quem reverſiſſe, ſi mente alienus

est: & in d. l. cives, ibi: Vbi rursus non sit discessurus.

- 29 Vnde, qui habet domum cum familia sua in aliquo loco, & si ipse per aliquod tempus ab ea abfuerit, habitator utique dicetur, ut in l. 1. §. domum, ff. de liberis agnoscendis, & in l. 2. §. habitare, ff. de his qui deiecerunt, vel effuderunt, & in l. cum antiquitas, C. de usufructu, docet Bald. conf. 234. num. 1. lib. 1. ubi ait, quod statutum loquens de habitatore in civitate, intelligitur etiam de illo, qui habitat per alium: docent Afflicti decis. 40. & plures relati à Gironda, de privileg. à n. 34. & facit text. in l. si verò, in principio, ff. de his, qui deiecerunt, vel effuderunt, Bart. conf. 42. lib. 1. n. 4. Card. Tuscus prædicarum conclusionum, litera H, concl. 7. n. 10. & facit text. in l. cum scimus, §. si. C. de agricolis, & censitis, lib. 11. ibi: Satis acerbum nobis videtur domino prejudicari colonorum absentia, qui in rure nati, & postea absentes, per suos patres, vel fratres, vel cognatos agriculturam peragebant: cum enim pars quodammodo corporis ejus, per cognationem in fundo remanebat, non videtur nec abesse. C. Boërius decis. 272. num. 2. ibi: Interpretati fuerunt cives esse, qui starent ad civitatem per majorem partem anni, vel etiam absentes à civitate, in qua habent fratres, sorores, vel cognatos supportantes onera civium: prosequitur Bald. in conf. 198. lib. 2. Urtil. ad Afflicti. decisione 384. num. 4. Gironda ubi proxime, n. 34.

- 30 Et licet, familia, verbum, sit corpus plura sub se comprehendens, ut in l. pronuntiatio, §. familia, ff. de verborum significatione, l. adiles 25. §. familia, & in l. quod si nolit 31. §. idem Padius, ff. de adilitio adicto, & in l. 1. §. familia, ff. de publicanis, & vectigalibus, & in l. 2. §. familia, ff. de vi bonorum raptorum, de quo late per Fontanellam de pactis nuptialibus, clausula 4. gloss. 10. part. 2. num. 68. Stephanum Gratianum decis. 10. num. 9. & disceptationum forens. c. 340. num. 16. & de jure nostro Regio, est text. in l. 6. tit. 33. part. 7. ibi: Ca familia dicha es aquella en que viven mas de dos omes al mandamiento del señor. & deinde en adelante, & no sería fazienda a sujo. Unde, qui habet unicam tantum familiam in domo, non videatur per eum habitare, cum familiam non habeat, ut in l. deestatio 40. §. unicus, ff. de verb. signific. ibi:

Unicus servus familiae appellatione non continetur, nec duo quidem familiam faciunt. Per quem textum observat Alciatus conf. 163. tom. 5. dominum, qui in aliquo loco cum uno, vel duobus famulis habitat, non dici verum habitatorem, nec habitare cum familia: quem sequitur Hippolytus de Bonacosa, in tractat. de famulis, q. 154. Tamen hoc procedit, & erit intelligendum, si alibi uxorem, filius, & alios de familia sua habuerit; ex adductis à Gironda de privileg. n. 36. Cæterum si quis extra illum unicum famulum, vel duos, per quos, & cum quibus habitat in aliquo loco, non habeat in alio domum, vel majorem familiam; utique habitator dicetur iste talis in illo loco, in quo per unum, vel duos famulos habitat, & domum habet, cum nihil amplius in familia sit; ut in l. 1. §. familia, vers. proinde, ff. de publicanis, & vectigalibus, docet Baldus in l. jubemus, §. sin autem, in fine, C. ad Trebellianum, Albertus Brunnus in tractatu statutorum, in verbo, Familia, quos sequitur Rebuffus in dict. §. unicus, versic. unde sit data, Narbon. ubi supr. n. 111. cum seq.

Quibus illud annexo, quod licet 32 quis pluribus in locis possit vicinitatem, & domicilium habere, ut in l. assumptio 6. §. jurisprudentibus, & in l. si quis 7. ff. ad municipalem, cum aliis, quorum meminit Burgos de Paz in d. l. 3. Taur. num. 518. Gironda de Gabelis, num. 24. Gratianus disceptatione 623. num. 24. Riccius in praxi fori Ecclesiastici, decis. 305. Narbona ubi supr. num. 23. & num. 58. & num. 211. & num. 226. tamen cum ad hoc, ut quis pascuis publicis utatur, non sufficiat sola vicinitas de per se, sed sit necessaria habitatio in loco, cujus sunt pascua, & quod hæc fiat in majore parte anni; non poterit potiri pascuis tanquam vicinus, & habitator, nisi in uno loco, in quo majorem partem anni habitaverit; ut recte advertit Gratianus d. disceptatione 623. num. 25. ibi: Sic etiam potest quis esse civis plurium civitatum; nemo autem potest eodem tempore, & continuo habitare in duobus locis. comprobatur Menoch, conf. 1129. num. 54. & seqq.

Præterea ex eadem ratione illud venit necessarium dicendum, habentem vicinitatem in aliquo oppido, domum, prædia,

CAPUT V.

Utrum oppida teneantur necessario recipere vicinos noviter aliunde venientes? & an possint eos gravare, ut per aliquod tempus vicinitatem retineant, nec ab oppido discedant?

SUMMARIUM.

- 1 Vicinos noviter venientes admittere, an teneatur oppidum quodlibet? proponitur questio, & in Curia Regia fuit anceps reputata.
- 2 Questionis hujus (nempe quod oppidum teneatur recipere vicinos de novo venientes) affirmativa pars argumentis comprobanda præmittitur.
- 3 Publica jura, & que Reipublicæ expediunt derogari non debent.
- 4 Reipublicæ interest, civibus, & vicinis quamlibet civitatem, seu villam, repleri, & ampliari.
- 5 Expenditur pro hac parte affirmativa, text. in l. nihil, ff. ad municipalem.
- 6 Vicinos, & cives non admittere, iniquum, & contra rationem reputatur.
- 7 Vicinitatem denegare, ex avaritia, & ambitione procedit.
- 8 Vicinos, & cives quosdam admittere, & alios reprobare, videtur esse monopolium.
- 9 Vicinos non admittere, jure reprobatur, & speciem servitutis continere videtur.
- 10 Expenditur pro affirmativa parte hujus questionis, text. in l. 1. tit. 9. libr. 7. novæ Recopilat.
- 11 Proponitur argumentum contrarie opinionis, nempe quod possit denegari vicinitas.
- 12 Respondetur, & satisficit huic argumento.
- 13 Intelligitur doctrina Baldi, in cap. 1. colum. fin. de forma fidelit. in usus feudorum.
- 14 Vicinus, seu civis, de novo veniens, & admissus, non potest gravari pacto, seu fidejussione adstringi, ut vicinitatem conservet, & in oppido necessario maneat: nec sub tali prætextu ei vicinitas differt, ut denegari potest.
- 15 Expenditur pro hac opinione, text. in dict.

prædia, aliâque immobilia, cum tamen ibi non habitet, pascuo uti non posse. Quod tamen limitatur, quoad animalia talium prædiorum culturæ deservientia, istis enim pascua illius oppidi conceduntur, & si dominus in eo non habitet; ut in l. 2. C. de pascuis publicis, & in l. 4. tit. 11. lib. 5. Ordinationi (quæ est l. 12. tit. 7. lib. 7. novæ Recopilat.) ibi: *Salvo solamente con los dichos bueyes, y bestias de aradas, con que labran en los tales lugares los herederos, y vezinos, y moradores en ellos, ó otro por ellos*: & ita in hac Regali Cancellaria decisum fuisse, tradit Burgos de Paz in d. l. 3. Taur. num. 391. quem sequitur Azevedo in d. l. 12. n. 2.

36 Et an viduæ, quoad usum, & emolumentum pascuorum, vicinæ reputentur? deducere poteris ex textu in l. filij 22. §. vidua, ff. ad municipalem, & ex his, quæ tradit Bart. in l. Imperatores, §. item rescripserunt, ff. eodem, & facit text. in aubent. de nuptiis, §. soluto, & in l. ult. C. de bonis matern. ubi expressè advertunt Barr. & Salycet. quod mulier mortuo marito adhuc dicitur durare in matrimonio, observat Bart. in l. de emancipatis, C. de legitimis heredibus, & in l. fin. C. de verbor. signific. ubi quod mortuo viro, dicitur de familia mariti, & in l. ultim. C. de privile. schol. lib. 12. ubi quod retinet adhuc forum, & omnia privilegia, & immunitates viri mortui; Alex. & Decius in l. cum quadam puella, ff. de jurisdict. omn. jud. Socinus loquens de privilegio fori, cons. 12. Quoniam in presentiarum, colum. 6. versic. & non solum, & consil. 36. Reclé & mature, colum. 1. in fin. vol. 1. Bald. in l. fin. C. de fideicom. & cons. 459. Quidam, volum. 1. Angelus consil. 142. Super primo, Philippus Corneus consil. 111. Licet videatur; in princip. Guido Papæ questione 379. Rolandus à Valle consil. 14. n. 46. & consil. 15. num. 11. Petrus Surdus decis. 61. numer. 6. Tiberius Decianus respons. 33. num. 6. volum. 1. Et ex nostris plura in proposito cumulant Aviles in cap. Prætorum, in præmio, nu. 18. cum sequentibus, Burgos de Paz in præmio legum Tauri, num. 6. Joan. Garcia de Nobilit. gl. 1. §. 1. ex num. 44. Dom. D. Pichardus, vir in utraque schola approbatissimus, & Magister communis, in explicatione legis, ingenue, 3. & legis Edicimus, 7. C. de mulieculis, lib. 11. num. 55.

dict. l. 1. tit. 9. lib. 7. Recopilat.

- 16 *Conventio de residendo in certo oppido*
(quævis iure communi valida sit)
iure tamen Regio, attentæ dict. l. 1.
tit. 9. lib. 7. Recopil. admitti non
debet.

1 **Q**uæstio hujus capituli frequenter
occurrere solet, & cum in curia
nostra de ea ageretur, anceps Senato-
ribus fuit visa, & ad secundam Aulam
in gradu remissionis pervenit; uti testat-
ur Burgos de Paz in l. 3. Tauri, n. 514.

2 Cujus tamen affirmativa pars (nem-
pe, quod civitas, villa, aut quodlibet
oppidum, teneatur vicinos de no-
vo venientes, seu cives, recipere) se-
quentibus nititur fundamentis.

3 Primò ex eo, quod ea, quæ Rei-
publicæ expediunt secludi, aut renui-
minime possunt, l. 2. §. jus Reipublicæ,
ff. de administratione rerum ad civit. pert. l.
jus publicum, ff. de pactis, l. 1. §. quod
si nemo, ff. quod cujusque universit. no-
mine: sed Reipublicæ interest, civi-
tatem, aut villas, civibus, aut vicinis

4 ampliari, l. 1. ff. soluto matrimonio,
melior tex. in l. 2. C. commun. de manu-
missionibus, ibi; *Ve sint omnes cives Ro-
mani constituti: ampliandam enim magis
civitatem nostram, quam minuendam esse
censemus*, & in l. fin. §. penultimo, ff. de
bonis damnatorum, & in l. 2. C. de indi-
cta viduitate; unde interrogatus Home-
rus, quis esset maximus civitatis orna-
tus? inquit, *Pueros, & Turres*: per pue-
ros, populi amplitudinem significans;
Mieres de majoratibus, 1. part. quæst. 57.
num. 3. Girona de privilegiis, num. 34.
Ergo nullo modo civitas, aut villa po-
terit se excusare à receptione civium,
nec vicinitatem denegare.

5 Secundo pro hac parte urget text.
in l. nihil, ff. ad municipalem, ibi: *Ni-
hil est impedimento, quominus quis ubi ve-
lu domicilium habeat, quod ei interdictum
non sit*.

6 Tertiò, quia iniquum, & contra
rationem est, populos non admittere
vicinos, vel cives, ut in Authen. de
quæstionibus, post principium, collatione 6.
cujus Baldus meminit. in cap. 1. de pace
constantie. Et ex avaritia, & ambitione
procedere videtur, civilitatem seu do-
micihum, ac ejus privilegia, volenti
denegare. Quod omnino debet esse alie-
num à civitate, vel villa; argumento
text. in l. ambitiosa, ff. de decretis ab Or-

dine faciendis, & in l. sub pretextu 2. ff.
de extraordinariis criminibus, Innocent.
in c. cum accessissent de constitutionibus.

Quartò, quia videtur monopolium,
quoddam in cives admittere, quosdam
verò reprobare, ut in l. 1. C. de mono-
poliis, & in cap. conspiratorum 1. quæst. 1.
cap. 1. §. conventicula, de pace juramento
firmanda, ubi Baldus in assibus feudorum,
l. 2. titul. 7. partit. 3. Bart. in l. fin. co-
lum. 4. de collegiis ill. citis, & conducunt
notata per Plateam in l. in agro, C. de
professoribus, & Medicis, lib. 10. latè,
& copiosè Laurentium Sylvanum consi-
lio 1. n. 135. cum sequentibus.

Quintò, firmatur hæc sententia,
quia alias induceretur quædam servi-
tus, per quam vicinorum infringere-
tur libertas: si enim quis non posset
civitatem, aut villam compellere, ut
illum reciperet in civem, vel vicinum,
necessariò maneret in suo oppido,
quod servitutis speciem continet, &
nullatenus ferendum est: juri etenim
apertè repugnat, ut in l. Titio centum,
§. Titio centum, ff. de conditionibus, &
demonstrationibus, tradunt Bursatus con-
silio 204. num. 18. lib. 2. & consilio 207.
num. 5. Matthæus de Afflicis in consi-
tutionibus Neapolitanis, lib. 3. rubrica 9.
folio 261. & quod non valeat pactum
in contractu matrimonij, quod quis te-
neatur habitare in aliquo loco, contra
Antonium de Butrio, & Abbatem in
cap. 1. qui matrimonium accusare possunt,
tenaciter defendit Antonius Gomez;
tom. 2. variarum, c. 10. num. 24. quem
refert Mieres de majoratibus 1. part. quæ-
stione 57. n. 2. in nova impressione.

Sextò & ultimò pro hac opinione
est textus apertus, qui cavillari non
potest, in l. 1. tit. 9. lib. 7. novæ Re-
copila. cujus hæc sunt verba: *Quales-
quæra personas que viven, y moran en qua-
lesquier ciudades, y villas, y lugares de estos
nuestros Reynos, y señorios, assi de Realengo,
como de Abadengo, Ordenes, y Señorios,
y behetrias, que se quisieren passar à vivir
de ellos à otros lugares, y partes con sus
bienes, y haziendo lo puedan hazer, y se
avercindar en ellos, y sacar sus ganados, y
pan, y vino, y otros mantenimientos, y
todos los otros sus bienes muebles que tuvie-
ren en los lugares donde primeramente vi-
vian, y moravan, y los passar, y llevar à los
otros lugares; y partes donde nuevamente
se avercindan, y mizen Grande, ni Cavallero
no gelo empache, ni perturbe, y los
dexasen*

dexen que vendan sus bienes rayzes si quisieren, ò los arrienden à quien quisieren, y no empachen à los que los quisieren comprar, y arrendar, que los compren, y arrienden. *cujus legis autoritate, hanc partem, ut receptissimam, & juri tam communi, quàm Regio consonam, expressè amplectitur Azevedo, & ibi Burgos de Paz in dict. lib. 3. ex n. 114.*

¹¹ Nec huic resolutioni quidquam obstabit, quòd alias si non esset in potestate villæ, aut civitatis admittere, vel reprobare cives, & vicinos, frustratoria, & supervacanea videretur dispositio legis 1. ff. ad municipalem, cum materia, de receptione civium (de qua per Antonium Rubenium consilio 9. incipit: *In causa que vertitur: num. 8. ut in l. fin. ff. ne quid in loco publico, ibi: Alioquin inane, & illusorium Prætoris imperium erit.*

¹² Quia respondetur, quòd et si ex dicta l. 1. & Bart. & sequacium sententia constet, nullum civem, aut vicinum dici, nisi à civitate admitatur tacite, aut expressè; non tamen exinde sequitur civitatem, aut villam vicinitatem petiram alicui denegare posse.

¹³ Nec etiam obstat sententia Baldi in cap. 1. column. final. de forma fidelitatis in assibus feudorum, dicentis, venientibus, de novo ad patriam alienam, ingressum interdicti optimo jure posse, ex text. in l. Quintus, ff. de servitutibus rusticorum prædiorum: quia Baldus loquitur in diverso casu, & ideo ad nostram protrahi ejus sententia non debet: quinimo, & si in specie nostra loquutus esset, ab eo recederes, si quidem aperte prædictis rationibus, & fundamentis adversatur.

¹⁴ Ex qua ratione illud deducitur, quòd nec etiam poterit civitas, aut villa gravare civem, aut vicinum de novo venientem postulare, ut se obliget, vel fidejussionem, cautionem, aut securitatem præster conservandi vicinitatem, & manendi præcisè in illa civitate, aut villa per certum tempus; nec sub hoc prætextu potest retardari, aut differri, vel denegari vicinitatis concessio: quia hæc debet liberè, & absque aliquo impedimento fieri, & concedi, etiam si statutum, vel ordinatio quælibet fuerit in contrarium, ut patet ex dict. lege Regia, ibi: *Y si algunos estatutos, ò ordenanças, ò mandamientos contra esto tienen hechos, y da-*

dos, mandamos que los revocuen, y anulen luego, & ibi: Y nos por la presente los revocamos, y anulamos, y queremos que no vallan, ni ayan fuerza, ni vigor de aqui adelante. Y les mandamos, y defendemos que no usen dellos, salvo si por concordia, y por comun consentimiento de los Concejos, donde primeramente vivian las tales personas, y donde nuevamente se van à vivir, estuviere hecha yguala, y expressa conveniencia en la forma, y con la solemnidad que se requiere, para que los vezinos de un lugar no se puedan passar à vivir à otro.

¹⁶ Quinimo, & si vicinus de novo veniens (cum tamen ad id compelli non possit) per pactum se obstrinxerit, & obligationem fecerit de residendo per tempus certum in eo loco, conventionem servare non tenebitur. Quamvis enim de jure communi valida sit conventio ab aliquo facta, habitandi in certo loco, ut in l. 2. C. de agricolis, & censitis, lib. 11. & in l. originarios, & in l. servos, eodem tit. & in leg. 89. tit. 18. partita tertia, ibi: *Otro se prometio por si, y por sus hijos, de morar en tal su heredamiento para siempre jamas; quem textum dicit notabilem ibi Gregorius Lopez adversus notatam in dicto §. Titio centum; tamen talis conventio reprobata est, ex lege tertia, dict. tit. 9. lib. 7. Recopilat. ibi: Por que algunas personas de nuestro Señorio Real, se van à morar à algunos lugares de señorios por las exempciones que les conceden, y hazen alla obligaciones de guardar vezindad so ciertas penas. Nuestra merced, y voluntad, es, que los tales paguen por los bienes que tuviere en lo Realengo, y que se vinieren à la tierra Real, que sean quitos de tales penas que sobre si otorgaren, aunque ayan hecho irramiento: mandamos que no sean prendados por ellas los bienes que en el señorio tuvieran.*

CAPUT VI.

De usu pascui publici quoad dominos oppidorum.

SUMMARIUM.

1. Domini oppidorum, in eis non habitantes, an pascuo uti possint proponitur questio.
2. Expenditur pro affirmativa parte in favorem dominorum, text. in l. 2. C. de pascuis publicis, lib. 11. & n. 10.

- 3 *Expenditur huius partis secundum fundamentum, & in eo quod Domini oppidorum per gubernatores Iudices, Officiales, seu ministros à se constitutos, habitare in suis oppidis dicuntur.*
- 4 *Dominus, vassallorum, & in oppido suo habitantium caput est.*
- 5 *Dominus oppidi, majora sustinet onera, quam quilibet alius vicinus.*
- 6 *Dominus oppidi, contributioni ad instructionem pontium, & murorum, aequè cum suis vicinis obnoxius est.*
- 7 *Dominus territorij, et si in aliquo loco particulari habitet; in omni parte territorij habitare censetur.*
- 8 *Expenduntur pro contraria sententia, tex. in l. 9. & in l. 29. tit. 28. p. 3. & alia iura in proposito.*
- 9 *Dominorum alicujus oppidi, & incolarum, seu vicinorum magnum est discrimen.*
- 10 *Traditur ratio propter quam conceditur habitantibus in oppido, usus pascui.*
- 11 *Referuntur Doctores, qui defendunt, Dominos oppidorum in eis non habitantes, pascuo uti non posse.*
- 12 *Respondetur remissivè fundamentis contrariae opinionis.*
- 13 *Consuetudo in usu pascui semper attenditur, praesertim immemorialis.*

Viciniam, & habitationem, ad usum pascui publici requiri, supra firmavimus: unde consequens est, & succedanea disputatio, an liceat Dominis oppidorum, pascuis publicis eorum uti, & de ratione, ac modo istius pascui aliqua praenotare. Et sanè dubium istius capitis non versatur circa Dominos in loco pascui habitantes, quibus utique non solum patere debent pro suis gregibus alendis pascua publica; verum duplex portio, & veluti duobus vicinis comperit, ut ex doctrina *Collectarij*, tradit D. Præs. Covarr. in *pract. c. 37.* & pluribus relatis opinionibus firmiter concludit Bar. de Paz in l. 3. *Tau. 1. p. ex numer. 495. usque ad numer. 510.* Versabitur igitur circa Dominos in suo oppido non habitantes. Quos etiam pascuo publico uti posse sequentia inducunt juris argumenta.

- 1 *Primum deducitur ex l. 2. C. de pascuis publicis, l. 12. per quem textum, ita docent Joannes de Placca, Andreas de Barro, & Iacobus Rebuffus, affirmantes Baronibus, & Comitibus in territoriis suorum oppidorum esse pascua concedenda.*

Secundò, quia ex quo Domini in oppidis suis Praetores, & Gubernatores habent eorum repraesentantes personam, ac vicem gerentes, ut in *cap. non putamus, de consuetudine, in 6.* aliisque administratores, suorum fructuum & reddituum collectores, qui castrum, seu domum suam inhabitant, quodammodo medianibus his, videntur habitationem continuam conservare, ut in l. cum antiquitas, C. de usufructu, ubi probatur, quem in loco habitare esse censendum, etiam si per alium habitet; & in l. si mulieri, & ibi Gloss. ff. quibus mod. usufructus amittatur, & in c. is qui habet, de sepult. libr. 6. docet Felin. in *cap. quoniam, de offic. Ordin. Carol. Ruinus cons. 18. lib. 5.* & nos supra diximus c. 4. n. 28. & 29.

Tertium fundamentum (nec parvi ponderis) desumitur, ex eo, quod Dominus vassallorum, & in oppido habitantium caput est: Ergo, & civis, & vicinus; argumento rextus in *dist. leg. cives, C. de incolis, lib. 11.* & expressè firmat Baldus in l. observare, §. proficisci, ff. de officio Proconsulis, num. 12. in fine. Cum igitur non liceat à capite membra discedere, ut in c. cum non liceat, de prescriptionibus, consequens erit, Dominum, & vassallos, quoad usum pascui eodem jure esse judicandos. Maxime, quia Dominus oppidi majora sustinet onera, quam quilibet ipsius vicinus, civis, aut incola. Gubernationis enim cura, onusque regiminis, ab eo pender, ejus expensis Iudices creantur, visitatores mittuntur, *cap. procuraciones, cap. septima, 14. de censibus*, & alia pleraque onerosa eorum sollicitudini subjacent, de quibus Guido Pap. *quæst. 631. Avend. de exequend. mandatis, cap. 9.* Præterea, quia Dominus cujuslibet oppidi contributioni ad instructionem pontium, reparationem murorum, cum suis vassallis obnoxius est, ut patet ex l. 5. tit. 4. libr. 4. ord. l. 18. tit. 1. lib. 7. ejusdem ord. observat Petr. Antib. de muneribus, & honoribus, numer. 39. ubi etiam disputat, an ad alias collectas teneatur? num. 95. Guido Papæ *quæst. 385.* & in tuendis suis territoriis, etiam oneratur, l. in nomine Domini, §. in Sardinia, C. de officio Praefecti Praetoris Africae: igitur secundum naturam est, cum sequi pascui, & emolumentum publici commodi, quem sequuntur

sequuntur incommoda, & onera, ex vulgari regula legis, secundum naturam, ff. de regulis juris.

7 Quantum hujus assertionis tutamen ea infidet consideratione, quod Dominus territorij, etsi in aliquo loco particulari domicilium habeat, censetur in omni parte territorij habitare, & vicinitatem habere; ut argumento textus in cap. omnis, de majoritate, & obedientia, juncta Gloss. ibi: affirmat Bartolus in l. assumptio. §. penultimo, ff. ad municipal. Baldus in l. si quis ad declinandam, C. de Episcopis, & Clerici, Socinus in cap. fin. de foro compet. Andreas Isernia in tit. que sit prima causa beneficii amit. colum. 4. vers. fin. quorum intuitu, Paris de Puteo in tractatu de syndicatu, verbo, statutum, in causa cujusdam civitatis, quæ ex consuetudine, five privilegio usum pascui gratuitum habebat in alio oppido, respondit similiter Dominum civitatis prædicto pascuo gratis uti posse, sicut & ceteros cives.

8 Contraria tamen sententia verior, & securior est, præstantioribusque juris fulcimentis vallata. Et pro ea expendi solet text. apertus, qui cavillari non potest in d. l. 9. tit. 28. par. 3. ibi: Mas los que fuesen moradores en otro lugar, no pueden usar dellos; & in l. 29. sequenti, ejusdem tituli, & partita, ibi: Y como quier que sean comunmente de todos los moradores de la ciudad, o de la villa, & passim in pluribus aliis legibus, idem exprimitur, ut in l. 5. & 7. tit. 29. par. 3. & verbum illud, moradores, de quo in dictis legibus Regiis, debet intelligi propriè, & verè, ut cum Avend. lib. 1. de exeg. c. 4. n. 24. & c. 14. n. 20. & aliis, contendit Ignatius del Villar d. l. 1. syl. & responsum, responso 7. 4. par. numer. 3. & 5. Nec convenit Dominis non habitantibus in eorum locis: quia is propriè dicitur in villa morari, aut habitare ad commodum pascui, qui in ea residet, & commoratur majore parte anni, ut diximus in cap. precedenti, & qui cum familia sua ibi inhabitat, focum illic faciens, & omnia alia, quæ incolæ facere consueverunt: & licet Dominus habeat dominium suorum oppidorum; non tamen ex hoc, ejus incola, vicinus, & habitator dici potest, ut in l. libertus, §. solus, ff. ad municipalem, & in l. cum nec, C. de incolis, lib. 10. Stephanus Bertrandus cons. 51. Viso consultationis: Tho.

mas Grammaticus cons. 5.

Secundò inter incolas alicujus oppidi, & Dominum ejus, discrimen in jure nostro solet prænotari, ut in c. ex parte tua, de clerico agrotante, ibi: Princeps terre illius, ac cives civitatis ejusdem à te possulant: ubi notat Ant. de But. quinimò ratione dominij, domicilium Dominum loci non sortiri, expressè deducitur ex Clem. Pastoralis, §. denique, de re judic. ibi: Denique licet Rex ipse terras aliquas ab Imperatore tenere dicatur in feudum, non tamen in eis, sed in Regno præfato domicilium suum solvebat, & ultra Joan. de Imol. ibi, ita pungit Corsetus in tractat. de potestate Regia, numer. 64. quest. 18. in duodecimo volumine tractatum Doctorum, & facit elegans text. in l. lex Cornelia, §. si tamen in fundum, ff. de injuriis, ibi: Quia non possit ibi domicilium habere, hoc est per omnes villas suas: quæ verba ita in proposito intelligit Bart. illic, vers. 1. qui ita inquit, dico quod Labco, qui dicit, quem non posse habere domicilium per omnes villas suas, intelligitur de habitatione: quia non potest quis habitare in pluribus villis: & concludit text. in cap. ex parte, de foro compet. juncta Gloss. in verbo, Andegavensi, ubi probatur, Baronem, seu Dominum terræ, non esse habitatorem, seu incolam ejusdem, nec intuitu solius dominij dici posse in ea commorari, nisi verè, & realiter habitet: & idem deducitur ex lib. 11. tit. 20. par. 1. & videndus Thom. Gram. decis. 103. n. 111.

Tertiò pro hac parte facit text. in lib. 2. C. de pascuis publicis, lib. 11. per quem expressè docet Paulus Castrensis consilio 376. Licet Index, in fin. lib. 1. quod pascua civitatis, non sunt in dominio ipsius Domini Universalitatis, sed ipsius Universalitatis: & probatur in lib. in tantum, §. universitatis, ff. de rerum divisione (& nos suo capite dicemus) Craveta consil. 154. Viso processu, colum. 1. Covarr. in practicois, cap. 37. Petrus Antibolus, in tractatu de numeribus, num. 193. cum sequenti, qui ait ex hoc, dominum oppidi, ut pote non habentem dominium pascuorum, non posse concedere excois, seu forensibus, castri, aut oppidi sui nemora prece, vel pretio; etsi ipse Domi-

nus habeat dominium, & jurisdictionem ipsius oppidi, quod *ibi* pluribus confirmat rationibus.

7 Quartò & ultimò ex eo, quòd ratio, propter quam usus pascui publici conceditur habitantibus in oppido; utique est, ut oppida populentur, & augeantur, & habitatoribus abundent; ut in *l. 2. in fine, C. communia de munitionibus*, ibi: *Ampliandam enim magis civitatem nostram*; & in *l. 2. C. de indicta viduitate tollenda*, Rubeus *conf. 9. in fine, In causa qua vertitur, numer. 5. Girona de privilegiis num. 34. ibi: Ratio est, ut oppida habitatoribus abundent.* & suprà diximus *cap. 5. num. 4.* quæ quidem ratio, & legis mens, in Dominis populorum in eis non habitantibus utique deficit, & labefactatur; ergo per consequens decisio, ex vulgata regula capituli, cum cessante, de appell. & *l. adigere 6. D. de jure patron.*

8 Quibus, & aliis fundamentis hanc sententiam, ut verissimam tuentur; & latissimè comprobant Burgos de Paz in *d. l. 3. Tauri, par. 1. concl. 3. à n. 462. Greg. Lop. in dist. l. 9, tit. 28. par. 3. Didac. Covarr. d. cap. 37. pract. Petrus de Avend. d. tracta. de exequendis manda. cap. 4. num. 20. vers. Ex quo dicebant, Narbona ubi sup. num. 226. cum sequenti.*

9 Et ea retenta, non oberunt fundamenta contrariæ opinionis; in quorum solutione, & satisfactione non immorabor: quia eis sigillatim responderet Burg. de Paz omninò videndus, ubi proximè, ex num. 486. vers. & hanc partem, cum pluribus sequentibus, usque ad num. 493.

10 Illud tamen nosse oportet, quod cum in pascuis antiqua consuetudo servanda sit, ut in dicta *l. 1. in fine, C. de pascuis publicis, lib. 11.* docet Laurentius Calcanens *conf. 49. incipit, Commune contra commune, col. 2. & idem colligitur ex l. 20. Curiarum Matriti, ann. 1328.* si Domini oppidorum probaverint usum pascui per tempus immemorabile, licet in oppidis non habitaverint, poterunt utique virtute immemoralis temporis, & præscriptionis absque habitatione, jure pascui publici fuit; ut cum Francisco Balbo in *tr. stat. de præscript. 2. part. quarta, 3. 9. principali*, & Capola in *tractatu de servitutibus, cap. de servitute juris pascendi, vers. sed dubium potest esse*, tradit Burgos de Paz *d. n. 493.*

CAPUT VII.

An Prætores, suorumque Locumtenentes Castellani, ceterique Judices, & eorum Ministri, & famuli sui durante officio pascuo publico uti possint?

SUMMARIUM.

- 1 Prætor, Magistratus, & Index, utrum durante officio, pascuo publico uti possit, & vicinus reputetur? disputatio- ni submittitur.
- 2 Prætor, Magistratus, & Index, vicinorum oppidi caput est.
- 3 Expenditur text. in *l. cives, juncta expositione Glossæ, verbo, allectio, & in l. Senatores, C. de incolis, lib. 10.*
- 4 Cives, vocantur Municipales; & Magistratus, Municipalis.
- 5 Magistratus, & Index, frequenter in oppido habitat, & residere debet.
- 6 Referuntur Doctores, qui defendunt Prætores, Indices, & Magistratus, durante officio vicinos reputari, & pascuis potiri debere.
- 7 Referuntur Doctores, qui contrariam opinionem sunt sequuti.
- 8 Adducitur ratio hujus opinionis.
- 9 Prætores, Magistratus, & Indices, per tempus officij videntur animum habitandi habere.
- 10 Respondetur, & satisfi objectioni contrariæ opinionis.
- 11 Prætores, Magistratus, Indices, & ceteri Officiales, an teneantur ad onera aliorum vicinorum? traditur remissivè.
- 12 Famuli mercenarii, & servitores Prætorum, & Magistratum, ceterorumque Officialium, vicini, & habitatores dicuntur, & pascuo publico in loco ubi commorantur frui debent.
- 13 Famuli mercenarii, sicut ceteri vicini, à muneribus publicis non excusantur.
- 14 Expenditur text. in cap. rogationes, de consecratione, dist. 3. juncta *l. plebs, ff. de verbor. signific.*
- 15 Expenditur tex. in *l. 1. & 2. C. de Episcopis, & Clericis.*
- 16 Famuli mercenarii, nec ad vicinitatem recipiantur, nec munera publica subeant.
- 17 Famuli mercenarii frequenter, nec animum

animum permanendi in oppido habent, nullam bonorum substantiam.

18 *Famuli, & Dominus, unius tantum persone loco habentur.*

19 *Famuli (secundum distinctionem qua traditur) hic, vicini, vel cives reputantur.*

¹ **H**Ujus capitis decisio, & propositi dubij resolutio, ab ea profecto dependet questione, an Magistratus, vel Iudex electus durante officio civilitatem habeat, & vicinitatis commoda, ac privilegia consequatur?

² In qua, pro affirmativa parte illud in primis adduci solet, quod Iudex, Prætor, seu Magistratus, vicinorum Caput est, sicut dicebamus *suprà*, in *cap. precedenti*, de Domino oppidorum, autoritate Baldi in *l. observare*, §. *proficisci*, num. 12. ff. de officio proconsulis. Unde non minus, quam cæteri cives, & vicini publicis commodis gaudere debet, argumento text. in *l. quoad statum*, ff. de testamento militis, observat Bart. in *l. municipes*, §. *fin.* ff. ad municipalem, Petrus Surdus decisione 330. num. 24. *versic. Et vidimus*, volum. 2.

³ Secundò, ex dict. *l. cives*, C. de incolis, lib. 10. juncta expositione Gloss. verbo *allectio*, & in *l. Senatores*, C. eodem tit. ibi: *Senatores in sacratissima urbe domicilium dignitatis habere videntur.*

⁴ Tertiò quia cives vocantur *municipes*, & è contra *l. 1.* ff. ad municipalem, Iudex verò, ex eadem ratione vocatur *Magistratus municipalis*, in *l. Lucius*, & *l. filius*, §. *Senatores*, *l. municeps*, ff. eod. tit.

⁵ Quartò, quia si ad habitationem respicimus (quæ quoad usum pascui necessaria est, ut *suprà*, diximus) quis tam continuò, & frequenter in loco habitat? quam Magistratus durante officio.

⁶ Quibus, & aliis fundamentis hanc partem, & juri, & rationi consonam dicant ultra Doctores in *legibus suprà* relatis, Gloss. in *c. fin.* de parochis, verbo *habitatores*, Gloss. in *l. penultima*, C. de incolis, lib. 10. Platea in dict. *l. cives*, Puteus de *syndicatu*, verbo *civilitas* c. 1. & 2. Cathald. eodem tractatu, q. 20. num. 17. Amadeus eodem tractatu, num. 258. Aviles in *cap. 1.* Prætorum, gloss. *ni consentiant*, n. 16. Boerius de *cis.* 260. num. 18. Menochius de *arbitrariis*, casu 86. num. 27. & sequentibus, (licet tandem resolvat, id relinquendum arbitrio Judicis, ut aliquibus inspectis conjecturis, quarum nonnullas retulit ibi, ex rerum, & personarum qualitate, rem istam decernat.) Petr. Surd. *consil.* 106. num. 6. Bobadilla in suo *eleganti Politicorum tractatu*, lib. 5. cap. 1. num. 58. Burg. de Paz in 3. *Tau.* num. 397. Zerola in *praxi Episcopali*, 1. par. verbo *Iudex versic. decimo quinto*, Mod. Pist. *illustrium questionum*, part. 2. q. 85. num. 4. Gironda tractatu de *privilegijs*, num. 11. Stephanus Gracianus, 1. tom. *disputationum foren.* c. 184. numer. 50. Sesse *decis.* Aragon. 9. num. 6. part. 1.

Quæ resolutio verissima est, & absque dubio amplectenda; licet contrariam amplexi fuerint, Alciatus *resp.* 55. num. 9. Menoch. de *arbitrariis*, casu 86. num. 8. Gracianus *disputationum*, dict. c. 181. num. 4. Ignatius del Villar, obiter, & nullum adducens fundamentum, ubi *suprà*, d. *resp.* 7. 5. parte, num. 22.

Qui tamen ea possunt se inniti ratione, quod Correctores, seu Officiales missi, cum temporale frequenter sit eorum officium, vel exercitium commissum, videntur habere animum redeundi, & non permanendi, sicut dicimus vulgò de scholaribus causâ studiorum in urbe Academica habitantibus, quorum habitatio domicilium, nec vicinitatem non tribuit; ut in dict. *l. lex Cornelia* §. *si tamen*, ff. de injuriis, ibi: *Ponamus enim studiorum causa Romæ agere, Romæ utique domicilium non habet*, & ubi Bart. Socinus in *cap. ultim. ad finem*, *versic. si verò signa*, de foro competenti, Cephalus *consil.* 431. numer. 127. Ruinus *consil.* 18. num. 12. lib. 1. & facit text. in *l. questum* 76. in princip. de *legat.* 3. & in *l. nihil*, in principio, ff. de *captivis*, & *postlimin. revers.* & in *l. ex facto*, la *secunda*, §. *rerum*, ff. de *hered. instituendis*.

Sed tamen fundamentum hoc facile prosternitur, si consideres Correctores, seu Officiales, aut Castellanos, saltem pro tempore officij necessario conscribi habere animum habitandi, seu permanendi in illo loco: quinimo ex injuncti officij, seu ministerij obligatione, & onere ad id teneri: ut in *l. 6. tit. 5. lib. 3.* & in *l. 6. tit. 3. lib. 7. nova Re.*

copul. & utrobique notat Arzvedo.

- 10 Illa autem consideratio, quod officio finito poterunt discedere, & ad patriam suam se revocare; in nihilo obest: si quidem id ipsum poterit considerari in quolibet vicino, cui ex *l. Regia*, & ex his quæ *suprà*, in *cap. 5.* adduximus, & prænotavimus, libera manet facultas recedendi; nec aliquo pacto potest obstringi à loco, in quo vicinitatem habet, non discedendi, novumque in alio oppido quærendi domicilium: & ita respondet, & contraria opinioni satisfacit Burgos de Paz ubi *suprà*, d. num. 397. *vers. cui sententia non officiant*: Narbona in d. l. 20.
- 11 *glos. 2. ex num. 26.* An verò Correctores, Officiales, seu ministri, ad onera aliorum vicinorum teneantur? disputat Gratian. d. c. 181. n. 52.
- 12 Vtrum verò famuli mercenarij istorum Correctorum, vel officialium cives reputentur, & vicini, ut pascuis publicis, & cæteris commoditatibus uti possint? disputari, & in dubium revocari frequenter solet. Nam & vicinos censerì, & vicinitatis emolumentis frui debere non ineptè suaderetur, ex doctrina Bartoli *cons. 41. num. 3. volum. 1.* ubi ait statuta loquentia in habitantibus civitatem; obtinere, & procedere in eo, qui est famulus alterius in eadem civitate habitantis; quem refert Thomas Gram. *decis. 87. n. 4.*
- 13 Quinimò hos famulos, utpotè oppidanos, & vicinos à muneribus non excusari, probatur in *l. libertus 17. in principio*, ff. *ad municip.* & conducit *Gloss. verbo, ante siete testigos*, in *l. 1. tit. 1. par. 6. post medium*, quæ ait, quod famulus poterit esse testis in testamento nuncupativo, in quo, ut notum est, necessariò testes debent esse cives, seu vicini, ex *l. 3. Tauri.*
- 14 Deinde, & facit tex. in *cap. rogationes, de consecratione, dist. 3.* ibi: *De populo est, juncta l. plebs, ff. de verbor. signific.*
- 15 Accedit pro hac parte textus in *l. 1. c. 2. de Episcopis & Clericis*, & quod tradit Baldus in *dist. l. observare*, §. *proficisci*, ff. *officio proconsulis*, ubi ait hos famulos, quemadmodum & Dominos, vicinos reputari.
- 16 Contraria tamen sententia eo poterit valliari fundamento, quod famuli ibi non recipiantur ad vicinitatem, seu incolatum, nec populi onera subeunt: unde consequens est pro vicinis non haberi, in *l. 1. ff. ad municip.* ubi Barr. à *numer. 16.* & in *l. cives, C. de incolis, lib. 10.* latè Parisius *cons. 17. volum. 1. n. 3.*
- 17 Maxime, quod isti famuli frequentius sine animo diù permanendi, & absque ulla bonorum substantia, domo seu re familiari, inveniuntur, & communiter degunt, & vivunt; quare in eis non potest considerari talis habitatio in oppido, quod ejus intuitu pascuis debeant frui, ut argumento tex. in *dist. l. nihil*, ff. *de captivis*, & *postlimin. reversis*, ut in *l. 2. c. in l. verum, Cod. de incolis*, & *originarijs, lib. 10.* & ex aliis fundamentis contendit Paulus Parisius *cons. 53. num. 91. volum. 3.*
- 18 Tandem, quia famuli, & dominus una persona reputantur, non autem diversi vicini, nec diversa capita, ut in *l. si verò, in principio*, ff. *de his qui deiecerunt, vel effuderunt*, ubi notat Baldus.
- 19 Sed tamen hujus controversæ questionis vera resolutio eà profectò distinctione præcluditur. Nempe, quod si isti famuli domum suam de per se habeant, aut sicut vicini, fuerint recepti, secundum statutum municipale, aut consuetudinem loci, & ibi cum uxore, vel filiis, aut bonis habitaverint, & muneribus, & oneribus, publicis, ac communibus sint expositi, sine dubio, utpote cives, & vicini habebuntur, & pascuis publicis, & alijs emolumentis sicut cæteri cives, & vicini, fruuntur. Sin verò tales famuli, aut mercenarij sint, quod in eis non concurrant quæ proximè diximus, sed tantum Dominis suis in eadem domo inserviant, absque propria domo, & bonis, ut vulgò id contingit, & videmus in illis servitoribus; quos Hispano sermone vocamus, *Pajes*, & otros criados semejantes que asisten en casa, in istis nulla potest considerari vicinitas, seu habitatio, ut pascuo publico, & cæteris emolumentis uti valeant. Et ad hanc distinctionem reducenda sunt, quæ in proposito latè adducunt, & perpendunt, ultra *suprà* relatos Menochius de *arbitrarijs, libro secundo, centuria 6. casu 572.* Burgos de Paz ubi *suprà*, *conclusionem 3. num. 411. usque ad numerum 420.* Bonacosa 1a *tract. de famulis,*

mulis, *quæstion.* 176. *Gironda dict. qu.* 1. de *privil. à numero septimo, usque ad numer.* 25. *Sesse decision. Regni Aragon.* 10. n. 8. *Narbona ubi supra, num.* 222. *eam sequenti.*

CAPUT VIII.

Utrum Clerici, vel Monachi, pascuo publico uti possint ad sua pecora pascenda?

SUMMARIUM.

- 1 Clerici, vel Monachi, an sicut ceteri cives, & vicini, pascuo publico uti possint? proponitur disputandum.
- 2 Affirmativæ partis quæstionis proposita sequaces Doctores referuntur.
- 3 Statutum favorabile laicorum etiam ad Ecclesiasticas personas extenditur.
- 4 Clerici, & Monachi, licet civitatis munera non subeant; onera tamen spiritualia subeant.
- 5 Clericis quare Decima fructuum persolvatur? traditur breviter.
- 6 Clerici, & Monachi, cives, & vicini reputantur, & quare?
- 7 Clerici, & Monachi utrum obstricti sint legibus, & ordinationibus circa usum pascui conditis: sicut ceteri vicini, & cives? disputationi exponitur, & resolvitur n. 9.
- 8 Clericorum, vel Monachorum pecora in pascua vetito inventa, an detineri possint? & quis Index hujus rei notionem habeat, secularis; an verò Ecclesiasticus? & n. 12.
- 9 Expenditur lex Regia 1. titul. 3. libr. 1. novæ Recopil.
- 10 Clerici, Monachi, quemadmodum pro suis pecoribus alendis pascuo publico potiuntur, ita & pænis, & ordinationibus usus pascui obnoxij sunt.
- 11 Clerici, & Monachi contribuere tenentur, in collecta, vel salario custodis terminorum.
- 12 Index secularis (secundum aliquos) adeundus est pro exactione pænarum contra Clericorum pecora.
- 13 Referuntur Doctores qui putant, Iudicem Ecclesiasticum de hoc cognoscere debere.
- 14 Traditur distinctio, quæ opinionum desidia ad fœdus, & veram in-

telligentiam reducitur.

- 15 Monasteria in oppidis, ubi habent domos culture designatas, vulgo, granjas, utrum pascuo (sicut alij vicini) frui possint?
- 16 Negativa pars proposita quæstionis secure observatur.
- 17 Monasteria tantum, in loco, in quo sunt constructa, vicinitatem consequuntur, & pascuis publicis potiri possunt.
- 18 Habitare proprie non dicitur in oppido, & loco, qui unum, vel duos servos tantum ibi habet.
- 19 Monasteria pascuo utuntur, quoad animalia cultura, vulgo, de su labrança, in terminis & pascuis illius loci, & oppidi ubi habent domos cultura, quæ nostro idiomate dicuntur, granjas.
- 20 Expenditur, & intelligitur text. in l. 1. titul. 7. libr. 7. novæ Recopilat.

Cum vicinis, & civibus in villa habitantibus pascui usum concedi, ex l. 29. tit. 28. part. 3. supra adducta, dixerim; opportunè quæri potest, utrum Clerici, & Monachi, quoad usum pascui, vicinorum, & civium loco habeantur?

Et quod, Clericis, & Monachis, non minus quàm ceteris civibus, & vicinis pascua Universitatis patere debeant, defendit Oldradus consilio 32. quem refert & sequitur Boërius decision. 26. & 260. numero decimo octavo. Chassan. in consuetud. Burg. rubric. 13. de forestis §. 8. numer. 15. Albericus in l. 1. ff. quod cuiusque universitatis nomine, Joan. Vesian. in consuetud. Avern. charta 235. column. 2. Quia statutum favorabile laicorum, etiam extenditur ad Ecclesiasticas personas, ut tradit Ioann. Andr. in cap. fundamenta, §. ne autem, de electione, libro sexto. Domin. de sancto Gemin. in cap. fin. de officio delegat. in 6. Abbas antiquus allegatione 101. incipit, In civitate Florentie, columna 5. Baldus in l. cunctos populos, Cod. de summa Trinitate, numero decimo. Anton. de Butrio in capit. quæ in Ecclesiis, de constitutionibus, Alexand. consil. 111. numero octavo. hinc septimo. Abb. in capit. Ecclesiæ sancte Mariæ, eod. titul. numero vigesimo quinto, ubi Felinus num. 28. idem Abb. in cap. constitutus,

19 Quoad animalia verò cultura agro-
rum necessaria, habebunt Monachi
usum pascui publici illius vici, seu lo-
ci, ubi domum, vulgo, granja, possi-
dent, ut in *l. si partem, in fin. ff. de ser-
vitud. rust.* docet Albericus in *l. Impera-
tores. ff. eodem*, & in *l. testatrix, §. fin. ff. si
servitus, vendicetur, Craveta cons. 60. n. 3.
& cons. 154. Ariminus Teparus titul.
570. de pascuis, c. 8.*

20 Nec obstat text. in *l. 4. tit. 11. lib. 5.
Ordinamenti*, quæ est *l. 12. tit. 7. lib. 7.
Recop.* ibi: *Salvo tan solamente con los di-
chos bueyes, y otros ganados con que labran
en los tales lugares los herederos, y vezinos,
y moradores en ellos*: quatenus requirit,
quod ut quis possit cum animalibus
cultura destinatis pascuis loci frui, est
necessarium, quod sit vicinus, & ha-
bitator, nec sufficere, quod habeat
bona, & sit, heredo de aquel lugar.
Quia respondetur ibi dictionem illam.
Et non poni copulativè, sed alternativè;
sicut plerumque constitui solere, supra
diximus, c. 4. n. 21. Et iste intellectus
apertè colligitur, ex verbis sequenti-
bus ejusdem legis, ibi: *E las tales penas
sean para qualquier de los herederos, y ren-
teros, y labradores que labraren las dichas
heredades, & paulò inferius, ibi: Et que
puedan hazer prendas por las tales penas en
los dichos ganados, que ansi fueren halla-
dos, en las dichas dehesas por qualesquiera
herederos, o renteros o otros labradores.* Nam
illa dictio qualesquier, in uno ex istis ve-
rificatur, ut in capit. solite, de majoritate,
& obedientia, per istam legem suppleri
debet dicta lex 9. tit. 28. partitæ 3. ut
alibi diximus; & ita observat Burgos
de Paz ubi supra, dict. l. 3. Tauri, n. 392.
tam duobus sequentibus, Avend. qui testa-
tur, & affirmat, ita Regiis conventibus
decisum fuisse in c. 1. Prætorum, n. 13.
Azeved. in d. l. 12. n. 2.

CAPUT IX.

Pascua oppidorum in cujus dominio cen-
seantur; an Domini, an verò Univer-
sitatis? et quid de terris incultis?

SUMMARIUM.

1 Oppidi cujuslibet pertinentiæ, ex Prin-
cipis assignatione, vel ex consuetudi-
ne, & usurpatione communi deda-
untur.

2 Oppida semper destinationem territo-
rij, & pertinentiarum, solent ha-
bere.

3 Destinatio territorij cujuslibet oppidi ad
Regem spectat.

4 Destinatio territorij, facti est, & sic
non præsumitur: sed de ea debet con-
stare.

5 Destinatione territorij facta, quidquid
intra limites ejus invenitur, & com-
prehenditur, illius oppidi (cujus est
territorium) præsumitur esse.

6 Oppida, in rebus contentis in territorio
suo, habent pro se præsumptionem juris,
non solum quoad dominium universale,
verum etiam quoad particulare. Et
idem in possessione, n. 7.

7 Feudale præsumitur, quidquid est intra
fines feudi.

8 Extremis verificatis pro aliquo, media
inclusa ejusdem præsumuntur.

9 Oppido donato, & concessio, omne illud,
quod in territorio comprehenditur, &
limitibus clauditur, concessum, & do-
natum intelligitur.

10 Limitatur regula leg. æde sacra, §.
intra maceriem, cum concordan-
tibus, ut non procedat contra existen-
tem in possessione. Et num. 12. exem-
plificatur.

11 Dominus oppidi, qui in eo jurisdictionem
habet, pascuorum dominium, ex eo,
non censetur habere.

12 Dominus loci, in pascuis regulariter
nihil aliud habet, nisi ut duplex vi-
cinus.

13 Jurisdictio oppidi, & dominium ejus,
vel pascui; res prorsus diversæ sunt:
nec de una inferitur ad alteram.

14 Terra gervida, & montuosa, vulgo,
valdios, in cuius dominio censeantur?
an Univerſitatis, an verò Domini oppi-
di? proponitur.

15 Rex noster invictissimus in toto Regno
isto, & omnibus ejus finibus, funda-
tam habet intentionem: & n. 19.

16 Traditur vera distinctio ad dignoscen-
dam, quando terra gervide, vulgo,
valdios, intelligantur esse Domini
oppidi, an verò Consilij.

17 Oppidum non aliter censebitur habere
dominium terrarum gerbidarum, nisi
vel ex possessione, vel destinatione, id
pronaverit.

18 Oppido, seu castro concessio cum suis per-
tinentiis, utrum veniant pascua? tra-
ditur remissivè.

UT perfectè hujus capituli materia nota fiat : animadvertendum est , quod oppidis , castris , seu villis , de jure nihil est deputatum , quod de ejus pertinentiis sit ; nisi quatenus ex Principis privilegio , consuetudine , vel hominum dispositione reperitur concessum , ut notabiliter concludit Innocent. in apostilla , super verbo , pertinentiis , in cap. cum ad sedem , de restitutione spoliatorum & ibi Ioannes Andreas , & Abbas , Dominicus in cap. si civitas , de sententia excommunicationis , in sexto , Baldus in l. 1. num. 12. C. de emancip. lib. Ancharran. consil. 142. in principio Alexand. consil. 43. lib. 1. Curt. Iun. consil. 158. num. 23. Alciatus in l. verbum , pertinere , ff. de verborum signific. ubi dixit , quod petens castrum cum suis pertinentiis , solummodò videtur petiisse illud , quod probatum fuerit ad tale castrum , uno ex prædictis modis pertinere ; eleganter Cephalus consil. 250. num. 13. Roland. à Valle consil. 33. num. 27. cum sequentib. lib. 4. Rodericus Suarez allegatione 7. num. 13. Burgos de Paz consil. 6. num. 1.

Et in id tendunt plura jura , tam Digestorum , quàm nostri Regni , quæ hanc destinationem , seu applicationem supponunt ; ut in l. non tantum , §. universitatis ff. de rerum divisione ; & in §. 1. Institut. de inutilibus stipul. ibi : *Que usibus populi perpetuò exposita sunt* , & in l. inter publica , ff. de verbor. significatio- ne , ibi : *Nec quæ publicis usibus sunt destinata* : & in l. 9. tit. 28. part. 3. ibi : *Que son establecidos , y otorgados para pro comunal de la ciudad, villa, ó castillo. ó otro lugar* ubi in paraphrasi verbo , *que son establecidos* , expressè notat Greg. Lopez , & in l. 7. tit. 29. eadem partit. ibi : *Que sea en uso communal del pueblo* , & in l. 1. tit. 5. & l. 1. tit. 7. libr. 7. nove Recopilat. ibi : *Que fueron apropiados à las dichas ciudades* , & in l. 10. tit. 11. par. 3. & in l. 23. in eadem partit. ibi : *Que son comunales de las ciudades , é villas* . nam illud relativum , *que* (cum sit restrictivum , ut id l. Stichum , qui meum erit , ff. de legat. 1. & in l. cunctos populos , ubi communiter notatur , C. de summa Trinitate ,) denotat non aliàs bona oppidi , civitatis , aut villæ dici , nisi constet de appropriatione , l. à filio §. testator , ubi Bartol. ut in §. Tria , ff. de alimentis , & c. leg. l. si quis ita , ff. de auro , & argenti leg. l. ea tamen adjectio , ff. de leg. 3.

notat Covarr. d. c. 37. pract. septis allegato , num. 8. Petrus de Avend. de exequ. mandat. n. 4. versi dixi autem n. 4. & in cap. 12. à num. 19. Et hæc destinatio ad Regem spectat , ut in l. 2. tit. 1. part. 2. ibi : *Y solo otro si es poderoso de partirlos ter- minos de las Provincias , y de las villas : latè Mexia ad l. Tol. 2. par. fund. 9. n. 53.* Jurisdictio verò terminorum pascui ad quem pertineat : explicat Rota Avenion. decis. 128. Covarr. d. c. 37. pract.

Cum autem hæc destinatio , vel applicatio , facti sit ; non præsumitur , leg. in bello , §. facta , ff. de captiv. & postlimin. reversis , & sic debet concludenter probari à villa , seu oppido intentante , ad se pascua , vel terminos , de quibus contenditur , pertinere : Alexand. consilio 187. numero 9. libr. 2. latè Aimon consilio 293. numero 5. Socinus in lege 1. numero septimo , ff. de rebus dubiis.

Destinatione verò facta , vel approbatione terminorum (quæ semper oppidis solet fieri , ut seminant , atque plantent , ut notat Gregor. Lopez , verbo , *aver yida de aquella tierra* , in l. 10. tit. 26. par. 4. & in l. 4. per textum ibi , tit. 18. part. 3. & concedi territorium , ut notat Bald. per text. ibi , in l. si testamentum , C. de inst. & subst. Innocent. in d. c. cum ad sedem , Florianus in l. sed & loci , §. si. ff. fin. reg. Bald. consil. 420. lib. 1. Parit. consil. 16. lib. 4. & facit text. in l. 2. C. de fund. limitrop. lib. 11. Avend. ubi proxime :) quidquid intra fines , vel maceriem illius territorij assignati inventum fuerit , in dubio videtur ad oppidum , civitatem , seu villam pertinere , & super eo fundat intentionem suam Universitas . Non solum quoad dominium universale , sed etiam particulare , ex Socino in l. 1. num. 27. ff. de acquirend. posses. ubi allegat text. in cap. cum Bertholdus , verbo , *cum de universitate* , de re judicata , & in c. 1. §. item si quis , quibus modis feudum amittatur , eruditè Andreas Knihen de jure territorij , cap. 3. ex num. 90. Quinimo etiam quoad possessionem : quia possidens caput , etiam pertinentia videtur possidere , ut docet Castri in l. 1. ff. de acquir. posses. & in consil. 259. antiquioris impressionis , incipit , *In causa que vertitur* , Bald. in rubrica , C. de contrahenda emptione , versi. vigesimo secundo quæro , p. quo communiter adduci solet text. in l. ade sacra , §.

intra macerem, ff. de contrahend. empt. & in l. 1. §. cum urbem ff. de offic. Praefecti urbi, text. in cap. fin. de offic. Archidiaconi, ibi: Cum monasterium intra metas sui Archidiaconatus sit situm: docent plures, quos congerit Ant. Gabr. lib. 1. commun. tit. de praesumptionib. praesumpt. num. 8. vers. contrarium; Alvar. Valas. de iure emphyt. questione 8. numer. 38.

8 Et eadem ratione, quidquid est intra fines feudi, praesumitur feudale, ut resolvit Patianus de probationibus, lib. 1. c. 7. num. 89. Et facit, quod tradit Hieronymus de Monte in tract. finium regundorum, cap. 93. quod verificatis extremis praesumuntur media esse ejusdem domini, l. tria pradia, ff. de servitut. rusticor. Et inde etiam provenit, quod concessio, vel donatio oppido per Principem cum suis confinibus, omne inclusum videtur datum; l. locus 60. l. fundi appellatione, ff. de verb. sign. l. qui fundum, §. 1. ff. de contrahend. emptio- ne, l. fundi, ff. de actionibus empti, d. cap. cum Bertoldus, de sententia, & re judicata; & omne quod intra limites invenitur, dummodo ad donantem, seu vendentem pertineret, videtur concessum, l. si fines, C. de evictionibus, Aimon. consil. 105. n. 1. Alexand. cons. 54. num. 1. libr. 3. Romanus cons. 5.

11 Verum haec regula non procedit, nec habet locum contra privatum, seu quemlibet alium existentem in possessione: nam praesumptio generalis domini, quae oritur ex inclusione, seu comprehensione confiniam; vincitur prorsus ex speciali possessione: ut in regula, generi, de reg. juris, in 6. & ita in specie concludunt Hostiens. Joan. Andr. & Abb. in cap. nimis, de iurejurando, & in cap. si diligenti, in principio, de praescriptionibus, Bartol. Aret. & Jason, & communiter Doctores in l. rem que, ff. de acquir. possessione, Socinus in l. 1. & ibi Aret. 2. notabili, ff. eodem, ubi etiam Alciatus, num. 15. & 16. & in pascuis, Bertrand. consil. 241. num. 1. libr. 1. & consil. 39. column. 1. libr. 2. & consil. 138. numer. 1. eod. lib. Gregor. Lopez dist. l. 9. tit. 28. part. 3. verbo, son stablecidas, Afflicis decis. 267. num. 4. Rolandus à Valle consil. 46. numer. 33. libr. 3. Burgos de Paz, qui loquitur in terminis, & alios refert consilio 16. numer. 3. Unde in pra-

diis particularium, & vineis, olive- tis, & aliis fundis cultis cessat praesump- tio, quae alias urget pro Consilio, seu Universitate cujuslibet oppidi, in rebus, ex communi destinatione, usurpatione, seu consuetudine applicatis: quas, leges. Regni supra cita- ta, specificè referunt, inter quas, ad pascuum potissimè sunt exitus, & 12 defensae, vernaculo sermone, debessa, y exido; nullus enim populus eorum ex- pers invenitur: & pascuorum publico- rum jurisdictio ad quem pertineat? tangit Costa de ratione rata, & quota, c. 59. n. 14.

13 Dominus verò loci, cui jurisdictio in eo, cum mero, & mixto imperio fuit concessa; pascuorum publicorum dominium non habet, nec in eis fun- datur de jure communi, nisi quatenus privilegio, & praescriptione acquisie- rit. Et an tale privilegium debeat con- tinere certos limites? vide legem 2. tit. 28. part. 3. Quia licet jurisdictio- nem in toto territorio exercere possit, 14 ut in l. pupillus, §. territorium, ff. de verbor. signific. l. bene à Zenone, c. de quadrienni praescriptione, tradit Costa in tract. de ratione rata & quota, cap. 59. num. 14. non tamen quoad pascua, & terminos publicos, quid juris habet; Abbas, & alij in d. c. nimis, de iure- jurando, & in d. c. si diligenti, columna 1. de praescript. nisi prout duplex vicinus, & incola; ut in cap. 6. supr. specialiter, & latius diximus: & sic Dominus op- pidi non potest ejus terminos publi- cos locare, aut exteris concedere, nec de eis quomodolibet disponere, ut in l. Imperatores, ff. de servitut. rusticor. praedior. l. communi dividundo, §. cum de usufructu, ff. communi dividendo, Albericus in leg. nemo, §. flumina, ff. de rerum divisione, nam publicarum rerum administratio apud ipsam Univer- sitatem residet, & sub ejus dominio; l. 2. C. de operibus publicis, leg. Daum- virum, C. de Decurionibus, l. omne terri- torium, Codice de censibus, Afflicis in con- stitutionibus Neapolitanis, in rubrica 81. num. 8. & alibi diximus.

15 Et quia, ut in cap. 19. infra, firmiter ostendimus; diversa est omnino juris- dictio, à dominio terminorum, ex So- cino cons. 95. numer. 8. cum sequenti, vol. 3. & Bald. in l. à procuratore, C. mandati, Oldrado consil. 27. Natta consil. 672. num. 42. libr. 4. Covarruv. in

in practico. cap. 1. num. 10. vers. decima conclusio ; & in regul. peccatum , 2. par. §. 9. num. 8. de regu. jur. in 6. Bobadilla libr. 2. Politicorum , cap. 11. num. 70. Rota sacri Palatii , decisione 462. n. 2. par. 1. & id ipsum innuere videtur Gloss. in cap. ne Romani , §. sanè , verbo, diocesim , de electione , in sexto , ibi : Quia extante diaccesi districtus facile variantur , quandoque per concessiones Imperiales , quandoque per occupationes Principum , vel civitatum.

16 Sed circa terras gervidas , vacuas , & montuosas , vulgò , valdios , frequenter dubitari solet , in cuius dominio præsumantur ?

Et sanè semota destinatione , vel concessione , aut præscriptione , ut supra diximus ; in dominio Universitatis manere , plures fuerunt arbitrari , ut Paulus de Castro consil. 377. Licet Index , lib. 1. Craveta cons. 154. num. 1. Socinus in l. 1. ff. de acquiren. posses. & alios refert Valaeus de iure emphyteut. dict. quest. 8. à num. 40. Cancerius libr. 1. variarum resolutionum , cap. 11. de iure emphyteut. numer. 34. & tom. 3. capit. 4. de servitut. num. 57. cum sequentibus.

17 Verum excutire eos , & à veritate prorsus discedere manifestè apparet : siquidem invictissimus Rex noster in toto isto Regno , ejus confinibus , & territorio , fundatam habet dominij intentionem : cum Regna ista è faucibus inimicorum eruerit , ut rectè advertit Avendañus dict. cap. 4. numer. 5. versic. patet ergo , & cap. 12. numer. 19. vers. in tali casu ; & conducit text. in l. 1. tit. 11. part. 2. Paulus de Castro in l. continuas , §. cum quis , num. 4. ff. de verborum oblig. & ibi Bart. num. 5. Humada in scholiis ad Gregor. Lopez in l. 5. tit. 26. glo. 6. n. 4.

18 Vnde hoc supposito ex sup. dictis fuit vera resolutio hujus dubij. Si enim oppidum , de quo quæritur , habuerit aliquem Dominum , aut Baronem , & ex destinatione , vel consuetudine immemoriali , Universitas non fuerit usa talibus terris gervidis , vulgò , valdios : utique præsumuntur esse Domini loci , cui à Rege facta fuerit concessio , seu gratia , aut venditio loci cum suis montibus , & pertinentiis , dummodo sint intra confines oppidi ; ut tradit Antonius Gabriel de presumptionibus , concl. 9. num. 11. Menochius libr. 3. præsumptio-

ne 100. per totam , Peregrinus de iure fisci , libro 4. titu. 3. de bonis vacantibus , num. 29. Raudensis decisione Pisana 18. num. 4. Mieres de majoratibus , 4. part. questione 20. ex numer. 19. qui limitat num. 66. quando inest præsumptio ; quod Dominus per violentiam occupaverit : quem in proposito vide ; & Cancerium lib. 1. variarum resolut. cap. 11. num. 40. ubi ait , quod si major pars , seu portio terrarum unius territorij probatur esse Domini , cetera in illo confinio inclusa præsumuntur ejusdem qualitatis ; pro quo vide Afflict. decis. 267. num. 3. Narran. cons. 460. num. 6. Menochium ubi supra , præsumpt. 101. 11. qui alios refert : repetit idem Cancerius tom. 3. variarum , capit. 4. de servitut. numer. 59. & idem dicendum est , quando populus se ipsum emit.

Si autem populus sub corona Regia 19 sit , præter ea bona , quæ ex destinatione , vel usu , & præscriptione à populo fuerint possessa , in dominio Regis nostri utique erunt , & manebunt , ex Peregrino , & aliis proximè relatis , docet Gregor. Lopez in l. 15. tit. 5. p. 5. in glo. verbo , son del Rey , Mexia in l. Toleti , fundamento 2. par. 9. numer. 49. Azeved. in l. 1. num. 16. tit. 7. lib. 7. Recop. Gutier. lib. 4. practicarum , 9. 60.

Itaque villa , civitas , seu universitas , non aliter domina harum terrarum censetur , nisi sit in earum possessione , utpotè quod homines de dicta universitate consueverint in dictis terris , aut ligna scindere , aut pecora depascere , ut supra , in principio , diximus ; & cum Menochio dict. præsumptione 100. num. 9. concedit Cancerius dict. cap. 4. num. 61. ubi dubitat , quid juris erit , quando Dominus loci , & ceteri vicini simul reperiuntur possidere nemus , vel pascuum ? & resolvit præsumi tale nemus , vel pratum de Universitas ; & Dominum non jure dominij , vel proprietatis , sed ut vicinum , & aliorum incolarum , caput pro sua portione possidere ; ad notata per Vincentium de Franchis decisione 197. Verum verò castro , seu oppido concessio cum suis pertinentiis , veniant pascua ? disputat Sordus consil. 311. num. 36. volum. 3. Tiberius Decianus respons. 123. num. 29. volum. 3. Et an pascua ad usum fundi destinata (licet sint separata , & distincta) quan-

do eodem nomine nominabantur à restatore, veniant in concessione, seu legato fundi: disputat D. Joann. del Castil. novissimè, tom. 5. controv. c. 62. num. 4.

CAPUT X.

Quid de vico civitatis, & ab ea exemplo, vel de vico ei de novo aggregato, vel unito, circa pascuum publicum, an utriusque intelligi debeat, & juris sit.

SUMMARIUM.

- 1 Vicanei, vulgo, los aldeanos, an pascuis civitatis cui subjacent potiri possint? & quid è converso de civibus circa pascua vicorum?
- 2 Vicaneorum, & civium, aequalis, & reciprocus debet esse pascuorum suorum usus.
- 3 Termini civitatum dicuntur termini vicorum.
- 4 Expenditur text. in l. qui ex vico, ff. ad municipalem, cum concordantibus.
- 5 Vici, seu castra, dicuntur membra, & pars civitatis.
- 6 Civitatis statuta, & consuetudines comprehendunt vicaneos, & commitatenses.
- 7 Civitate condemnata, etiam suburbia in condemnatione videntur comprehensa.
- 8 Vicus absque licentia civitatis, cui subjacet, compromittere, seu transigere super pascuis non potest.
- 9 Expenditur text. in l. 3. tit. 6. libro 7. novæ Recopilat. & traditur ejus ratio.
- 10 Vicus tenetur ad contributionem, ad quam Civitas tenetur.
- 11 Litis cujusdam, in qua patrocinium prestabant Licentius Lézana, Dominus Alphonsus de Aguilar, & Doctor Bonilla, unà cum Authore; & iurium, quæ in proposito expenduntur, in mentio.
- 12 Expenditur text. in l. 3. tit. 5. lib. 6. novæ Recop.
- 13 Lex quando aliquid disponit sub aliquâ qualitate, seu præsupposito, qui se fundat in ea, debet prius præsuppositum, & qualitatem probare.
- 14 Vici quando dicuntur membra civitatis? traditur remissive.
- 15 Vici pascuis civitatum non potiuntur, nec earum ordinationibus, pœnis, & statutis gubernantur; quando ex destinatione, consuetudine, aut præscriptione separationem, & distinctionem habent.
- 16 Pascui jus an varietur, quando vicus à civitate eximitur.
- 17 Troponitur primum fundamentum illius opinionis, nempe quod per exemptionem vicus non amittit jus pascui in terminis civitatis: Nec desinit esse pars ejus.
- 18 Additamentum alicujus rei, non mutat ejus qualitatem.
- 19 Expenditur in proposito, text. in cap. translatò, de constitutionibus.
- 20 Ponderatur text. in authentica, sed Episcopalis dignitas, C. de Episcop. & Cler.
- 21 Referuntur Doctores, qui defendunt, jus pascui non variari, nec amitti regulariter, ex eo quod vicus eximitur à civitate.
- 22 Opponitur prædictæ resolutioni quedam objectio, & ei satisficit, n. 23.
- 24 Vicanei, seu vicini villa exemptæ, non subeant onera realia, seu personalia civitatis.
- 25 Vicus unitus, in pascuis civitatis, cui unitur; & an civitas ejus pascuis uti debeat? disputationi exponitur.
- 26 Unionis natura, & vis expenditur.
- 27 Augmentum semper sequitur naturam, & qualitatem rei, cui adjicitur.
- 28 Connexorum idem est judicium, & eadem reputatur qualitas.
- 29 Diversum est in proposito, oppidum alteri aquè principaliter, vel accessorio adjungi, vel aggregari.

Cum pascui usus vicinis, & habitatoribus cujuslibet oppidi in terminis publicis sit communis, ut in dist. 1. q. tit. 28. part. 3. & in privatis, collectis fructibus, etiam patere debeat, ut in pluribus capitibus sæpius per nos est repetitum; merito dubitari solet, quid juris sit circa usum vicaneorum in terminis civitatis, aut villæ, cui subjiciuntur? & quid in vicorum terminis, civibus circa pascuum commune sit.

Et sanè, quod tam vicaneis, quam civibus in omnibus pascuis debeat esse æqualis

æqualis & reciproca communitas eorum, patet ex eo, quod habitator vici dicitur habitator civitatis, cui vicus subjacet, ex Bart. in l. 1. ff. ad municip. ubi ait civem Perusinum illum dici, qui in comitatu Perusino nascitur: quem sequitur Castrensis. in l. nulli. num. 7. C. de Episc. & Clericis, Idem Bart. in l. 1. C. de municipibus, & originarijs lib. 10. num. 2.

3 Et quia termini civitatis sunt termini vicorum, seu castrorum, l. 1. §. cum urbem, & l. fin. ff. de officio Prefecti urbi, lex 6. tit. 6. libr. 3. novæ Recopilationis, tradit Aviles in capite 6. Prætorum, verbo, terra.

4 Deinde conducunt, & expendi possunt in proposito plura jura; ut est text. in l. qui ex vico, ff. ad municipalem, ibi: Qui ex vico ortus est, eam patriam intelligitur habere cui Reip. vicus ille respondet: per quem dicit Ioan. de Imol. in l. si opus, §. deinde ff. de oper. novi nuntiatione, quem sequitur ibi Jason, num. 3. quod villæ, seu vici sunt membra civitatis, text. in cap. super eo, de cognitione spiritali, ubi consuetudo quæ observatur in Ecclesia matrice extenditur ad alias Ecclesias ei subjectas, tex. in c. fundamenta, §. fin. de elect. in 6. ibi: qui in ipsa, ejusdæ territorio, quem textum in proposito adducit Bart. in dict. l. qui ex vico, & in l. 1. numer. 5. ff. ad municipalem, & commendat Abb. in cap. Rodolphus, de rescriptis, ubi Felinus, numer. 9.

5 Rursus, quia vici, seu castra, pars, seu membra civitatis, aut villæ, cui subjacent, reputantur; l. insule Italia, ubi Doctores, ff. de judicijs, l. pupillus, §. territorium, ff. de verborum significatione, Belluga in speculo Principum, §. restat videre, numer. 6. tradit Castrensis in dict. l. nulli, numer. 7. C. de Episc. & Clericis, & in authent. qua in Provincia, numer. 4. C. ubi de criminibus agi oporteat, Bart. in l. fin. §. penult. num. 6. ff. ad municipalem, Petrus Gregor. synagmatum, 1. part. libr. 3. cap. 8. ex num. 5. & 2. parte, lib. 8. capit. 20. numer. 10. Schraderus de feudis 3. part. cap. 4. ex numer. 26. Nicolaus Losæus de jure Universitatis, cap. 13.

6 Et ex hoc provenit, quod civitatis statuta, & consuetudines comprehendunt vicos; teste Bart. in l. 2. C. quo fuit longa consuetudo, numer. 41. qui ad hoc allegat textum in §. si. Institut. de

satisfaction. ubi Angelus, & Aretinus, Castr. cons. 307. numer. 1. volumin. 2. Jason. in l. hujusmodi, §. legatum, num. 10. ff. de legat. 1. & in l. omnes populi, n. 39. ff. de justitia & jure, ubi Bald. & facit text. in c. olim, de consuetudine.

Quinimò condemnata civitate, etiam suburbia, videntur in condemnatione comprehensa, ut resolvit Bart. in l. 2. ff. de verborum significatione. Cujus doctrina juvatur, ex Glossa in cap. 1. de usuris, lib. 6. Alexand. in additione ad Bart. in l. si compenerit, §. si nuda, ff. de pignoratitia actione, Aviles ubi supra, num. 6. in fine: quamvis Panormitanus repugnet in dict. cap. Rodolphus, num. 6. qui hanc comprehensionem, vel (ut ille sentit) extensionem, tantum admittat in re favorabili, non autem in odiosa: cum tamen vicos, seu castra, partes esse, seu membra civitatis, vel villæ, firmaverimus; æquale jus constituere debemus, ex l. quæ de tota, ff. de rei vindicatione.

Ex quo, & illud oritur, quod vicus, qui civitati subest, sine ejus permisso, & licentia, nec compromittere, nec transigere potest super pascuis, & alijs juribus publicis; ut communiter notatur in l. civitas, ff. si certam petatur, & in terminis tradit Paulus Castrensis in l. nulli, column. 2. ff. quod cujusque universitatis nomine, Socius cons. 95. In causa communis, num. 8. lib. 3. ubi allegat in proposito text. in cap. edoceri, de rescript. docet Bartolus in l. acta, ff. rem ratam haberi, & in l. 2. vers. est tertia universitas ff. de damno infecto, & facit text. in l. unica, C. de metropoli Beryto, lib. 1. Burgos de Paz consilio 10. num. 15.

Præterea eadem consideratione nititur decisio legis tertie, tit. 6. lib. 7. novæ Recopilationis, ibi: Que en tal repartimiento contribuyan, y paguen todas las aldeas, y lugares que se acogen à la tal ciudad, villa, ò lugar, ò se aprovechan de sus pastos, y terminos, como quier que el tal lugar sea de señorío.

Et quod vicus teneatur ad contributionem, ad quam Civitas tenetur, docet Glo. in Authent. quibus modis naturales efficiantur legitimi, §. si quis regitur, quam in proposito commendat Gregor Lopez in l. 5. titul. 15. par. 4. ubi limitat in contributione parva, non in magna, ex Platea in l. fin. c. de immunitate nemini concedenda, lib. 10. Que

11 & alia jura doctissimè, & admodum ingeniosè perpendebant Licentiatum Lezana, & Dominus Alfonso de Aguilar, ac Doctor Bonilla Cathedræ Sexti hujus Academia Vallisoletanæ meritis- simus moderator, & omnes pluribus rationibus commendatissimi Advocati in hoc Regio Conventu in lite mora inter oppida, & vicos terræ de Al- maçan, contra villam cui subjacent, super eo, quod contribuere tenerentur pro pecunia expensa in reparatione murorum ipsius villæ de Almaçan: Ego autem oppidorum illius territorij tutelam, & patrocinium agebam, in quorum defensione, etsi fundamenta superius adducta fortissima agnosce- bam, & maxime dictæ legis Regiæ de- cisione premebat.

12 Eam tamen ex alia lege posteriori, videlicet, l. 3. tit. 5. lib. 6. ejusdem Re- copilationis derogatam fuisse, vel fal- tem intelligendam fore instabam: quæ ita ait: *Mandamos, que los castillos, y fortalezas de las fronteras, se reparen de nuestros dineros: y que las torres, y muros de las nuestras ciudades, villas, y lugares, mandamos que los reparen, y labren los ve- zinos, y moradores dellas, segun que son tenudos a ello, y a costa de los que han costumbre de contribuir en los dichos repa- ros.* Et cum ex hac l. murorum repara- tio fieri debeat expensis illorum, qui sunt in consuetudine, & usu contri- buendi, contendebam, hanc consue- tudinem, & usum contra vicos, & op- pida terræ, necessariò esse verifican- dam à villa, ut legis decisione causam contributionis (de qua agebatur) fir- maret. Quia quando lex aliquid dispo- nit sub aliqua qualitate, vel præsup- posito, qui se fundat in ea, debet pro- bare præsuppositum, & qualitatem, ex notissima Gloss. ad hoc communiter commendata in l. mancipia, C. de servis fugitivis, & facit text. in Clem. fin. de sententia excommunicationis, & in l. magis puto, §. non passim, ff. de re- bus eorum; Hyppolytus in rubrica, C. de probat. num. 436. Tiraquel. de utroque retractu, lib. 1. §. 8. gloss. 7. num. 2. Ti- ber. Decian. respons. 19. volum. 2. nu- mer. 8. Gironda de privileg. num. 394. Garcia de nobilitate, gloss. 1. num. 49. quia tamen ex actis non extitit pro- bata per villam hæc consuetudo, seu qualitas: sententiam in favorem vicorum obtinui; sed & alia pleraque pro

intellectu dictarum legum Regni, præ- dictæ litis determinationi conducibilia expendi, quæ nostri, propositi non sunt.

14 Ut tamen ad propositum, unde di- gressi sumus, revertamur, ad hoc, ut vici reputentur pars civitatis, plura tradit Menochius lib. 1. de arbitrar. quest. 99. per totam, Parisius conf. 25. lib. 4. Caccialupus in dict. l. omnes po- puli, q. 9. Suarez allegat. 6. Aviles in præmio capitum Prætorum, glo. Iflas, Mexia in pragmatica taxa panis, num. 75. fol. 23. concl. 1.

15 Itaque, & vicaneis, & civibus æqua- lem, reciprocam, ac communem esse pascui usum, ex supra dictis, firmare debemus, ac eisdem ordinationibus, poenis, & statutis metiri, ac governa- ri debere; nisi vicus ex destinatione, vel consuetudine, aut præscriptione in terminis, seu jure pascendi, sit distin- ctus, & separatus; ut tradit Meno- chius conf. 80. num. 19. lib. 1. Sesse decis. 8. & decis. 60. num. 12. Aviles & Me- xia, ubi suprâ.

16 Sed an hoc jus circa pascuum, varia- tionem recipiat, quando vicus à villa, seu civitate eximitur, frequenter con- troverti solet.

In qua quæstione firmiter observan- dum est, vicum exemptum à jurisdic- tione civitatis, adhuc retinere usum, & communitatem pascui; quod ex sequentibus fulcitur fundamentis.

17 Primò, ex doctrina Barroli in l. 17. hostes, columna 2. ff. de captivis, & postliminio reversis, ubi assertum vicanos, & incolas vici exempti in jurisdic- tione; quoad privilegia, & cætera om- nia, cives illius civitatis (à qua exi- muntur) manere, & ejus legibus sub- ditos esse, Bart. in l. si convenerit, §. si nuda, num. 6. ff. de pignoratitia actione; ubi asserit, quod etiam castrum exima- tur ab aliqua civitate, dum tamen al- teri non uniatur, eisdem civitatis sta- tutis Regi debet, & consuetudinibus; ubi additio Alexandri litera 1. & id ipsum repetit Bart. in tractat. de repre- saliis, quest. 5. principali, num. 3. versi- ad secundum, Orosius in l. nam, & Demosthenes, numer. 8. ff. de legibus, quam doctrinam sequitur & commen- dat Castrensis. conf. 307. lib. 2. Curtius Junior conf. 10. numer. 12. Alexand. conf. 151. lib. 2. num. 5. & eis relati- va in proposito Covarruv. in practica, cap. 37.

Caput XI.

33

cap. 37. num. 7. *versicul. hæc vero*, qui, quatenus cum Curcio asserit, vicum exemptum non debere gubernari statutis civitatis, intelligi debet de factis, seu conditis post exemptionem; quia tunc datur defectus potestatis, & jurisdictionis; non verò de antea factis, ut colligitur ex Baldo in *dict. l. cunctos populos*, numero decimo quarto, & Alexand. *dicto consilio* 151. numero 13.

18 Secundò suadet ex eo, quòd quamvis aliquid alicui rei superadditum sit, non tamen ex hoc pristina qualitas, seu nomen immutari debet, ut in *S. in personam*, ubi notat Angelus Arcerius, *Institut. de actionibus*, quem sequitur Iason *ibi*, numero nono. Ergo commoditas illa pascui, quòd castrum, seu vicus habebat in civitate, ab eo auferri non intelligitur per exemptionem.

19 Terriò, pro hac parte conducit text. in cap. *translato*, de *constitut.* cum *ibi* notatis, ubi translato sacerdotio, fit etiam legis translatio; ut non abs re dicere possimus, quòd translata jurisdictione in vicum, seu castrum, debeat simul fieri translatio communitatis pascui, consuetudinum, sive cæterarum qualitarum; quem textum in id expendit Alexand. in *dict. additione ad Bartol. in dict. S. si nuda*.

20 Quarto facit text. celebris, in *authemica*, sed *Episcopalis dignitas*, C. de *Episcopis*, & *Clericis*, ubi licet ex dignitate superveniente liberetur filius à patria potestate; id tamen non ad damnum, sed ad commodum intelligi debet: ita ut nulla status diminutio subsequi valeat; quem text. in id commendat Bart. *dict. tract. de representatis*, q. 5. num. 3. Baldus, Paulus, & Salicetus *ibi*, Dinus in *regula*, *debet*, de *regulis juris*, tex. singularis in *l. municeps*, ff. *ad municipalem*, ubi qualitas, seu dignitas superveniens ab oneribus eximit, & non tollit commoditatem: Alex. *conf.* 32. in *principio*, vol. 5. Surd.

21 *conf.* 54. num. 10.

Quibus, & aliis fundamentis hanc partem circa usum pascui, expressè tuerentur Regnicolæ nostri, ut extra *suprà* relatos, videre licet per Gregor. in *l. 5. tit. 2. gloss.* 3. par. 1. & in *l. 12. gloss.* 2. in *fin. tit. 1. part. 1. Castillo in l. 6. Tauri*, gloss. verb. *el fuero de la tierra*, in *additionibus*, *vers. utrum ta-*

men: Azevedo in *l. 14. tit. 6. glo. las haran*, numer. 9. in *fin.* & *versi. notandum*, libr. 3. *Recopilationis*, Bobadilla libr. 5. *Politic. cap. 10. numer. 29.* ubi ait, quòd in tantum hoc procedit, quòd frequenter in literis, seu privilegio exemptionis, de stylo solent apponi, & inseri verba sequentia: *Quedandose toda via el termino uno en quanto à los pastos, y à provechamientos, segun y como estavan antes y al tiempo de la exemption.*

Neque prædictis obstat, idem esse, 22 castrum, seu vicum ab ejus jurisdictione eximi, vel extraneum à territorio constitui: ut pluribus adductis contendit Hippolytus in *repetitione legis fin. ff. de jurisdictione omnium judicum*, num. 5. & facit textus in cap. 1. in *fin. de statu regul. lib. 6.* ubi Glo. verbo, *exempto*; in cujus paraphrasi, ita advertit Anchar. & in c. *ut animarum*, de *constitutionibus*, eodem libro, quem *ibi* sequitur Dominicus, num. 17. text. in cap. *luminoso*: 18. q. 2.

Quia responderetur, illud procedere 23 quoad actum jurisdictionis, & alios ab ea dependentes, non verò quoad alia commoda, & emolumenta. Unde facta emptione vici, & jam constituta villa, *eximida*, utique existimo pignorationes, quæ fiunt in ejus pascuis, & pœnas judicari debere per Judices ipsius vici exempti; cum hoc, jurisdictionis usum, & exercitium sapiat, ut dicemus in cap. 19. & hoc sensisse Covarru, ubi proxime, *dict. n. 7.* in quo tamen prædictas pœnas non debere solum applicari vicinis villæ exemptæ, sed apud Oeconomum, vel syndicum civitatis deponi debere, & in libro publico, seu *estimo* priorum ejus scribi, & ipsa communitatis pascui permanentis ratio dicat, & satis utiliter tradit Bobadilla *ubi sup. n. 31.*

Nec iterum oberit si istes, quòd 24 vicanei, vel vicini villæ exemptæ non subeunt onera realia, vel personalia civitatis: quia id operatur exemptio, nec officia Reipublicæ illis tribuuntur, quæ tantum habitatoribus sunt impartienda, ut in *Authemico*, de *defensoribus civitatum*, §. 1. & secundum naturam esse eos debere sequi commoda, & emolumenta, quos sequuntur incommoda: & sic non debere potiri pascuis, qui oneribus gravari non possunt, ut in *regula*, secundum naturam;

ff. de reg. iur. & in l. is qui in potestate, §. fin. ff. de legatis praestandis. Hippolitus singul. 264. Quia huic objectioni satisficit antesignata *regulam* non procedere circa diversa, vel diversis respectibus consideratis, ut in cap. cum capella, ubi post Glo. expressè advertunt Innocent. Abb. & communiter scribes.

25 Sed de vico civitati, aut villæ unito, vel aggregato, quod pascuis civitatis, vel villæ, cui unitur, debeat potiri; & è converso, civitas, aut villa ejus terminis; facilius est resolutio, quam foveri & jura, & rationes, quæ supra, in principio istius capituli perpenduntur.

26 Et unitas, rerum natura, ac conditio, id ipsum suadent, ut in cap. reco-
lentes, §. ult. ibi: Domus illa, quæ de aliis institutionibus ad vestrum Ordinem se transulerit, vestris omnino se satagat usibus conformare, de statu Monach. ubi Ecclesia, vel Monasterium alteri unitum, assumit naturam, privilegia, consuetudines, statuta, vel qualitates loci cui se univit: & in l. item si fundi, §. huic, ubi Bald. & Angel. ff. de usufruct. Glo. verbo, uniendo, in c. 1. Ne sede vacante: Bar. in d. l. si convenerit, §. si nuda, ff. de pignoratitia actione, & in l. Senatores, C. de dignitatibus, lib. 12. Baldus in l. etiam, num. 7. C. de jure dotium, Rebuffus ad constitutiones Gallias, tom. 1. tit. de literarum obligationibus, artic. 2. glos. unit. numer. 5. Boërius decis. 50. num. 17. Mantua. conf. 89. num. 14. lib. 1. Mandosius conf. 88. num. 3. Cephalus conf. 309. num. 34. Oldradus conf. 257. num. 16. Menoch. conf. 26. num. 26. vol. 1. Tuschus conclusio. 242. litera V, per totam, quod latè prosequitur Narbona in l. 20. tit. 1. lib. 4. nove Recopil. glo. 32. à num. 34. ubi plura in proposito notatu digna cumulat.

27 Et quia augmentum semper sequitur qualitatem illius rei cui adjungitur, ut in l. inter, §. cum inter, ff. de pactis dotibus, ubi Alberic. l. si constante, ubi Bald. C. de donationibus ante nupt. lausimè Tiraquel. in l. si unquam, verb. donatione largitus, numer. 226. C. de revocand. donat. & in tract. de retract. lignag. §. 1. glo. 1. v. num. 51. Gemin. in c. si §. 1. de concess. prebend. Vnde, quod Regnum unitum, & incorporatum, debeat uti legibus, & consuetudinibus alterius Regni, cui subjungitur, &

adjicitur, tradit Angel. conf. 212. Alex. conf. 114. n. 20. vol. 4. Guid. Papæ decis. 265. & conf. 134. n. 1. p. 2. pro Regno Navarrae annotavit Olanus in concordia antinomiarum juris, in præfat. versicul. item, quia Regnum, sub n. 20. Burg. de Paz in l. 1. Tauri, n. 451.

Insuper ex eo, quod annexorum, 28
idem est iudicium, & una inspectio, ut in c. eam te, de atate & qualitate: & in l. plerumque, ff. de adilitio edicto, l. cum actum, ff. de negot. gest. l. quid ergo, §. sufficit, ff. de contrario iudicio tutela; unde vicus civitati annexus, non debet diverso jure æstimari: deinde, quia res alteri adjecta, seu mixta, à digniori, seu potentiori causa debet metiri, & gubernari, ac essentiam, sive substantiam sumere, ut in l. quaritur, ff. de statu hominum, c. quod in dubiis, de consecrat. Ecclesia, vel altaris, Baldus in l. 2. C. communia de legatis, Joan. de Amicis conf. 1. à n. 49.

Quod tamen in dubio sic æstimandum est, præsertim, quando aliquod oppidum alteri accessorie adjicitur, vel unitur, ex doctrina Bart. in d. l. si convenerit, §. si nuda, num. 2. non autem quando æquè principaliter unitur, & adhæret, ut tradit Guiliel. Bened. in c. Rainuncius, verb. uxorem, num. 496. de testamentis, Aviles in Tractorum, in proem. verb. Islas, Ioan. Guttier. lib. 3. pract. quest. 17. num. 219.

Ceterum pluries diverso modo, & sub certis legibus, & conditionibus, solet fieri unio, & regna debellata colla submitunt: & illa potissima solet esse, ut fori sui leges, & consuetudines, nullatenus pereant: ut in Comitatu Flandriæ contigit: cujus exempli meminit Orosius in dist. l. Nam & Demosthenes, numer. 9. ff. de legibus: nam licet illius Provinciæ potentissimo nostro Philippo deditæ sint, suis tamen peculiaribus, ac pristinis legibus, & consuetudinibus gubernantur; ut tradit latissimè Rolandus Natin Miricheus in sua peculiari Historia Gallie Belgice libro primo, quam nostro Hispano sermone instauravit Dominus Rodericus de Medina & Marcilla. Et in Regno Aragonio, id ipsum experti sumus: cujus originarios, & incolas, quantam intuitu, vel colore quæsitio observantiæ suarum consuetudinum, & Regni legum, cladem experuisse tempore Anto-
nij

nij Perez, satis nostro ævo est notum: & videre licet ex Chronicis sapientissimi nostri Regis Philippi Secundi & peculiariter hoc expressius colligitur in *historia Aragonij* diligentissimi Doctoris Blasij de Lanuza Canonici Pœnitentiarij Ecclesiæ sanctæ Siracusanæ, tom. 2. libro secundo, exceptione 6. cum sequentibus, Doctor Ramirez de lege Regia. §. 25. & plures refert novissimè Carrillo in suis *annalibus* lib. 6. anno 1541. fol. 421. Regni autem Navarrae unio Coronæ Castellæ, fuit facta anno 1515. sub Catholico Rege Ferdinando, ut tradit Pater Mariana, 2. tom. *historia Hispania*, lib. 3. cap. 34. ubi poteris videre, qua forma fuerit unio facta. Et Regni Portugaliæ qua forma facta fuerit unio, & deditio, ultra Historiographos Regis nostri Philippi II. vide novissimè Emmanuelem de Faria & Sousa in *epitome Lusitana historia*, anno 1598. c. 1. fol. 572.

CAPUT XI.

Pascui publici alienatio an jure permissa sit, & à quibus, & qua solemnitate fieri valeat? Et de transactione super jure pascendi.

SUMMARIUM.

- 1 Bona publico usui destinata; Domini loci, Universitatis, & singulorum vicinorum, formaliter non sunt.
- 2 Ampliatur regula supra posita, ut procedat in bonis publicis, cujuscunque speciei.
- 3 Libera bonorum alienatio; regulariter competit eorum dominis.
- 4 Pascua publica, nec ab Universitate, seu oppido, nec à Domino, nec ejus vicinis alienari regulariter possunt.
- 5 Expenduntur plura jura, quæ hanc alienationem prohibent.
- 6 Intelligitur in proposito, in l. fin. C. de vendendis rebus civitatis, lib. 11. & ei satisfit: & n. 7.
- 8 Bona publica, seu pascua alienari poterunt, Regia licentia accedente.
- 9 Traditur, & assignatur ratio, ob quam, Regia facultate accedente, possunt pascua, seu bona publica alienari.

- 10 In alienatione pascui publici, necessario debet facultas Regia procedere.
- 11 Facultas Regia ad alienandum: si in eadem die appareat confecta, in qua alienatio; prior intelligitur facultas.
- 12 Facultas Regia an presumatur, ubi de ea non constat?
- 13 Solemnitas extrinseca actus non presumitur, ex diuturnitate temporis quovis aetui jus ressit.
- 14 Pascui publici alienationi regulariter jus ressit.
- 15 Solemnitas actus non presumitur ex tempore, ubi de ea debet constare per scripturam.
- 16 Facultas Regia ex communiore sententia scripturam requirit.
- 17 Solemnitas substantialis, & principalis actus, ex diuturnitate temporis non presumitur.
- 18 Facultas Regia in scriptura, vel alienatione, quæ excedit centum annorum metas; presumitur præcessisse: etiam si per scripturam non enunciatur.
- 19 Solemnitates extrinseca, quæ seorsum, & in instrumento separato intervenire poterant, ex tempore immemoriali absque dubio presumuntur intervenisse.
- 20 Solemnitas extrinseca actus ex decennij cursu, ubi non adest præjudicium Tertij; ubi verò adest, ex triginta annorum curriculo, ex aliquorum sententia presumitur.
- 21 Sono tubæ vocandi sunt vicini ad concilium, & eis assignari debet terminus ad deliberandum, an velint consensum præstare alienationi pascui publici.
- 22 Due partes ad minus ex tribus vicinorum oppidi debent convenire, ut alienatio pascui publici fiat; & n. 26. ubi quod Tabellio de hoc fidem facere debet.
- 23 Nomina vicinorum, qui congregantur in concilio, & consentiunt alienationi, in actis ejus debent inscribi.
- 24 In civitatibus, seu oppidis numerosis, non convocantur vicini, ut vulgò dicimus, à concejo abierto; sed tantum Decuriones, & Officiales consilij.
- 25 In alienatione pascui publici, quorum sit necessarius consensus? traditur remissive.
- 27 In alienatione pascui publici facillius presumuntur ceteræ solemnitates, quam Regia facultas.
- 28 Observantia subsequuta supplet omnes defectus solemnitatis.

- 29 Alienationis verbum latè patet.
 30 Transigere super pascuo publico, an
 unum oppidum possit cum alio abs-
 que Regia licentia? disputationi ex-
 ponitur.
 31 Transactio speciem habet alienationis.
 32 Transactio quandoque donatio dicitur.
 33 Transigere de rebus Ecclesiasticis Præ-
 lati regulariter non possunt.
 34 Expenditur in proposito, text. in l.
 Præses 12. Cod. de transaction.
 35 Syndicus cuiuslibet oppidi super re dubia
 ejus transigere potest.
 36 Transactio non semper continet aliena-
 tionem.
 37 Transactio etiam in rebus alienari pro-
 hibitis, quandoque admittitur.
 38 Traditur distinctio, secundum quam re-
 solvitur questio.
 39 Universitas potest pro solutione fiscalium
 functionum vendere nemora, etiam
 retinentibus vicinis.
 40 In hac tamen alienatione aliqua con-
 currere debent, quæ remissivè tradun-
 tur.

Bona publica, licet communi usui
 destinata sint, non tamen in vero,
 & proprio, ac formali dominio Uni-
 versitatis, nec Domini loci, nec sin-
 gularum, habentur; ut ex Placentino
 Doctore antiquo, refert Accurs. in §.
 universitatis, Inst. de rerum divis. ubi ait,
 quod talia bona, tantum in usu Uni-
 versitatis sunt; Joan. Andr. in addit. ad
 Spec. tit. de executione sententia, §. se-
 quitur, vers. Sed quid si universitas, na-
 mer. 5.

2 Quod non solum de bonis, in qui-
 bus singuli vicini usum communem,
 & publicum habent, intelligi debet:
 veluti, plateis, stadiis, theatris, fon-
 tibus, horreis, & aliis id genus, pas-
 cuis, & montibus, quorum meminit
 Justinian. in d. §. universitatis, text. in
 l. non tantum, §. universitatis, ff. de rer.
 divis. & in l. apud Iulianum 39. §. con-
 stat, ff. de leg. 1. & in l. 19. tit. 28.
 par. 3. & in l. 15. tit. 5. par. 5. & in lib.
 13. tit. 9. par. 6. Verum etiam in aliis
 bonis publicis alterius speciei ipsius
 Universitatis, quæ vulgo vocantur,
 propterea del. Conce, ut sunt molendina,
 & alia prædia, hereditates, & bona
 abusivè dicta publica, de quibus in l.
 sed si hac, §. qui manumittitur, ff. de
 in jus vocando, l. sed Celsus, ff. de contra-
 henda emptione, l. inter publica, l. bona

civitatis, ff. de verborum significatione,
 l. 30. tit. 28. partita 3. & l. 2. cum
 sequentibus, tit. 5. lib. 7. novæ Reco-
 pilationis, & in capite 2. supra, dixi-
 mus; quia harum rerum dominium
 non inest populo, Domino ejus, vel
 vicinis, sed nuda administratio: ut si-
 militer videmus in rebus Ecclesiasticis
 circa Prælatos: & in cap. 2. de dona-
 tionibus, ubi Abbas num. 5. Innocent.
 in cap. cum super, de re judicata, Feli-
 nus in cap. quæ in Ecclesiarum, de constit.
 num. 4.

Vnde, cum libera rei alienatio ei, 3
 qui verè dominus ejus est, tantum
 competat: ex vera definitione domi-
 nij, de qua per Bart. in l. si quis vi, §.
 differentia, num. 4. ff. de acquir. posses.
 Pinel. in l. 1. C. de bon. mater. 2. par. in
 princip. Gregor. Lopez in l. 1. tit. 1. part.
 3. verb. dominium. Consequens erit,
 quod nec Universitas, nec Dominus 4
 loci, nec singuli de Universitate, pos-
 sint alienare bona hæc, vel pascua pu-
 blica, quorum dominium non habent:
 sed tantum usum, & administrationem;
 ut tradit Bald. in rub. C. de contrahen-
 empt. Alexand. cons. 43. num. 11. vol. 4.
 per text. in l. continuus, §. cum quis, ff.
 de verb. oblig. Et sic talem alienationem 5
 expressè prohibent plura jura, ut text.
 in l. 1. ff. de administrat. rerum ad civi-
 tatem pertinentium, & in l. splendidi-
 me, C. de oper. publi. & in l. si. C. de
 vectig. l. 20. tit. fin. par. ... & facit text.
 in l. 1. & 6. tit. 7. lib. 7. recopil. Vbi po-
 puli prohibentur vendere terminos
 publicos; & ita communiter tradunt
 Aviles in c. 30. Prætorum, numer. 31.
 Avend, 2. par. Prætorum, c. 12. Azeved.
 in Curia Pisata, cap. 24. & 26. & in
 l. 22. tit. 3. lib. 3. novæ recopil. & in
 l. 4. & 5. tit. 7. lib. 7. eleganter ex
 prædicta ratione motus, Bartholomæus
 de Ahumada in additionibus ad Greg.
 Lop. in l. 5. tit. 26. p. 2. glo. 6. num. 8.
 Bobadilla in suo eleganti Tolm. opere, l. 2.
 cap. 16. n. 153.

Quibus non oberit text. in l. si. C. de 6
 vendendis rebus civitat. lib. 11. ubi ha-
 rum rerum venditio, & alienatio, ser-
 vatis saltem solemnitatibus, de qui-
 bus ibi, permitta est: quia ejus deci-
 sio, jure Regio attentio, antiquata
 est, ex d. l. 1. & l. 11. d. tit. 7. lib. 7.
 Recop.

Et in terminis juris communis, non 7
 procedit generaliter in omnibus bonis
 civitatis;

civitatis ; sed tantum in his , quæ civitati , titulo hæreditatis , aut legati , aut donationis obvenerunt ; ut patet ex ejus verbis , ibi : *Si quæ , hæreditatis , vel legati , seu fideicommissi , aut donationis titulo , domus , aut annone civiles , aut qualibet ædificia , vel mancipia , ad jus inclityæ urbis , vel alterius cujuscunque civitatis pervenerint : super his licebit Civitatibus venditionis pro suo commodo inire contractum , & ita intelligit hanc legem* Gregor. Lopez *in l. 15. tit. 5. par. 5. gloss. 2. & in alienatione bonorum prædictæ qualitatibus debent concurrere , & observari plura requisita , de quibus per Menochium* *conf. 80. à numer. 22. Follerium in præf. censuali , vers. census enim , numer. 36. Calcaneum* *consil. 45 : num. 3.*

8 Supra dicta tamen sententia (quæ publicarum rerum alienationem prohibet) limitatur , quando licentia Regis intervenit , ejus virtute qualibet alienatio sustinetur ; ut *est text. juncta Glo. in d. l. continuus , §. cum quis . ff. de verbor. oblig. dict. l. 11. ubi Azavedo , Avend. d. c. 12. Prætorum , numer. 22. Greg. in dict. l. 15. dict. gloss. 2. & in l. 26. tit. 31. partita 3. gloss. 4. ad finem , & in l. 2. glo. 2. tit. 19. par. 6. Bobadilla d. lib. 2. c. 16. n. 153.*

9 Quod ea ratione procedit , quia cum dominium publicarum rerum sit penes Principem , ut latè diximus *suprà , in cap. 9.* ita ut Universitas , vel ejus incolæ tantum censeantur habere usum , & emolumentum ; ad quamcunque alienationem , præter eorum consensum . veri Domini , nempe invictissimi Regis nostri permissio , seu licentia expectanda est . Et consequenter ex eadem causa provenit , licentiam Domini Universitatis non sufficere ad talem alienationem ; quidquid contrarium voluerit Avendan. *1. part. de exequend. mand. c. 12. num. 24. cujus opinionem merito respuit Azavedo in dict. l. 11. titut. 7. lib. 7. num. 5. Bobadilla ubi supra , dicto cap. 16. num. 153. Rodriguez de annuis redditibus , lib. 1. g. 14. n. 67.*

10 Quæ licentia , seu facultas Regia necessario præcedere debet , ut in *l. si quis mihi bonæ , §. iussum , ubi Bart. ff. de acq. hered. Baldus in l. 1. numer. 45. C. qui admitti : Molina (aliud agens) lib. 2. de Hispanor. primogen. cap. 7. numer. 5. Et si eadem dicitur apparet expe-*

ditæ , quæ alienatio bonorum fuerit facta , semper viget præsumptio , quod licentia præcesserit : ad notata per Doctores *in l. cum in testamento , §. hæc verba , ff. de heredibus instituendis , l. 2. §. prius , vers. si quis ita . ff. de vulgari , Felinus in c. Pastoralis , num. 5. de præscriptionibus , Jaso , qui plura refert in l. fin. numer. 30. C. de edicto Divi Hadriani tollen. Alciatus de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 42.*

Si autem de licentia per scripturam non constiterit , dubitari frequenter solet , an ex diuturnitate temporis præsumatur ? sicut & qualibet alia extrinseca actus solemnitas , ut in *l. sciendum , ff. de verborum obligat. & in l. si filius , C. de petitione hæreditatis , Felinus in cap. sicut , de re judicata , Innocent. in cap. veniens , de verborum significatione , & in terminis alienationis rerum publicarum , Alexand. conf. 1. num. 2. vol. 4. & bonorum Ecclesiæ , Ancharranus conf. 136. num. 2. Alexand. conf. 79. n. 4. cum seqq. lib. 1. Decius conf. 409. n. 8. Gozadinus conf. 73. numer. 25. & 19. Menchaca lib. 2. illustrum , cap. 63. num. 14. & bonorum cujusdam Commendæ sancti Ioannis , Mohedanus decis. Rotæ 52. in nova impressione , & Iacobus Puteus decis. 365. num. 3. l. 2. & bonorum majoratus , Molina lib. 2. cap. 6. num. 74. Velazquez de Avendaño in l. 41. Tauri , num. 13. & generaliter circa alia bona , Mascardus de probationibus , concl. 1316. cum sequenti. Flores de Mena , qui plures refert , lib. 3. variar. g. 23.*

Cæterum verius existimo licentiam Regiam non præsumi ; quia regula supra dicta , nempe , quod solemnitas extrinseca ex diuturnitate temporis præsumitur (de qua *suprà*) non procedit quotiescunque alienationi jus resistit , ex cujus resistentia excluditur omnis temporis præsumptio , ut tradit Boërius conf. 114. num. 28. lib. 1. Anguisola conf. 97. num. 4. & conf. 17. & 32. vol. 1. Bellamera conf. 10. versic. & si dicas , Craveta de antiquitate temporum , 3. part. principali , in principio , numer. 10. Anton. Gabriel , titul. de præsumptionibus , præsumptione 1. Menochius lib. 3. præsumptione 133. num. 1. Unde , cum alienationi pascui publici , jura expressè resistent , consequens est , mediante juris oppositione , & resistentia , Regiam licentiam ex solo tempore non præsumi.

25 Præterea ex eo, quod prædicta regula limitatur, quando solemnitas (de qua quaritur) debet constare per scripturam, quia tunc diuturnus temporis cursus eam non præsumit, ut resolvit Ruinus *conf. 68. num. 8. volum. 1.* in licentia Romani Pontificis, & aliis solemnibus actibus scripturam requirentibus, Beroius *conf. 19. num. 14. & conf. 90. num. 4. vol. 3.* Rota Lucana *decis. 52. par. 1. num. 25.* Cavalcan. *decis. 8. n. 23.* 16 *part. 2. & decis. 46. num. 28.* Cum autem licentia Regia (à qua actus substantia dependet) ex communiori sententia scripturam requirat ex his, quæ doctissimè tradit Molin. *dict. lib. 2. cap. 7. ex num. 51. cum sequentibus*: necessario sequitur, prædictam licentiam ex temporis diuturnitate non præsumi.

17 Denique, quia actus principalis, & solemnitas substantialia, ex temporis cursu non præsumuntur, ut resolvit Antonius Natta *conf. 162. numer. 24.* Aimon. Craveta *ubi supr. num. 22.* Menoch. *presumpt. 133. num. 77. lib. 3.* Unde in licentia Regia, seu Pontificia, expressè ita observant Baldus in *l. 2. C. de legitimis heredibus*, Alexand. *conf. 9. vol. 2. & conf. 17. col. 2. vol. 4.* Afflictis *decis. 107. num. 7.* Decius *conf. 409. num. 13.* Mascardus, qui plures refert, *concl. 1317. num. 30.* & ex istis, & aliis fundamentis Velazquez de Avend. *de censibus, cap. 83. ex num. 3. seqq.* ubi ampliat, & si in instrumento enuntientur solemnitas: & refert Alex. *conf. 21. Viso processu, num. 8. & conf. 74. Viso puncto*; Mascard. & alios.

18 Si verò scriptura alienationis pascui publici, ita antiqua fuerit, quod excedat centum annorum metas; licentiam Regiam eam præcessisse, proculdubio præsumere debemus: etiam si per scripturam non enuncietur, nec alio modo de ea constet. Et idem de aliis solemnitatibus extrinsecis, cum poterint seorsum, & in separato instrumento confici, quæ ex immemoriali temporis cursu absque dubio inducuntur, ex doctrina Innocentij *suprà* adducta in *dict. cap. veniens, num. 2. de verborum significatione*, Molin. *lib. 2. de Hispan. primog. cap. 6. num. 61.* Velazquez de Avendaño in *l. 41. Tauri, pl. 1. num. 13. & dict. cap. 83. de censibus, num. 5.* Rejecta aliorum distinctione, qui existimabant, quòd quando Ter-

tij præjudicium non interveniebat, solum decennium sufficiebat; præjudicio verò interveniente, tempus triginta annorum tantum desiderari; ut in *cap. pervenit*, juncta Gloss. verbo, *fatigari, de emptione, & venditione*, Gratus *conf. 142. num. 18. & 19.* Hieronymus Gabriel *conf. 36. numer. 52. lib. 1.* Ancharranus *conf. 36. numer. 2.* Sed præter Regiam facultatem, sunt 21 & aliæ solemnitates necessariae ad quamlibet pascui publici, (sicut & cæterorum Universitatis honorum) alienationem; utpotè quòd sono tubæ, vel alio consueto modo vicini vocati sint ad concilium, ex Bart. in *l. fin. C. de prædiis curial. lib. 10.*

Et quod debet dari terminus ad deliberandum, Abb. in *cap. cum in veteri, notabili 7. de electione*, & in *cap. cum nobis, num. 10. eod. tit.* Curia Pisana *l. 2. cap. 9.*

Et quod duæ partes ex tribus vicinorum ad minus convenient, *l. nulli*, ubi Doctores, *ff. quod cuiusque universitatis nomine, l. nominationum, C. de Decurionibus, libr. 10.* Ruinus *conf. 189. volum. 1.* Rolandus à Valle *conf. 90. numer. 19. vol. 1.* omnino videndus, qui plurima in proposito scitu digna, & in praxi contingentia congerit; & facit *lex 24. tit. 4. part. 3. ibi: Pero si todos, o la mayor parte dellos.* Et quod in actis 23 scribantur nomina eorum, *dict. l. fin. C. de vendendis rebus civitatis*, Bart. in *l. 1. ff. de albo scribendo*, Alexand. *conf. 1. vol. 4.* Decius in *cap. cum omnes, l. lectura, ad fin. vers. non omitto, de constit.* Baldus in *l. 1. ff. de magistratibus conveniendis, vers. consulo tamen*, Oldradus *conf. 100.* Capicius *decis. 4. numer. 4.* Rodericus Suarez *allegatione 14. n. 2.* & in alienatione montium, & pascui publici, Joann. Garcia de nobilitate, *gloss. 3. §. 2. num. 8.* Quod non proce- 24 dit, ut ibi ait, in civitatibus magnis, & populosis, etiam in rebus magni præjudicii: quia vicini facile conveniri non possunt; & inde secundum eum oritur praxis observata in supremo totius Hispaniæ Senatu, ubi dantur mandata Regia, vulgo: *Provisiones de diligencias para los pueblos, si piden licencia para vender, arrendar, cotear propios pastos para bazer deheñas coteadas, y otras cosas desta manera, y las provisiones se dan para diligencias à Concejo abierto, si es en aldeas, o pueblos pequeños. pero para*

para ciudades, y villas populosas, jamas se da para diligencias a concejo abierto, sino para el Ayuntamiento: observata decisione cap. fin. de procuratoribus. Et quorum consensus debeat intervenire in alienatione pascui publici? eleganter differit Capicius decis. 152. Petrus Surdus conf. 59. per totum.

26 Nec has duas partes vicinorum, ex tribus, convenisse, nisi expressè Tabellio de hoc in actis fidem dederit, præsumitur; ut observat Joann. de Imol. in cap. quanto, à num. 9. vers. Nec obstat dictum Petri, de iis, quæ fiunt à Prælato; Oldradus d. conf. 100. n. 4.

27 Hæ tamen solemnitates, in qualibet alienatione, minori tempore, & facilius quàm licentia Regia præsumuntur in favorem ejus, qui in possessione invenitur, ex observantia subsequuta. Quia cum hæ omnes respiciant consensum, vel actus vicinorum; ex eorum acquietatione, scientia, & permissione poterunt suppleri, & contractus ratificari; ut in cap. contingit, de transactionibus, Ant. de Butrio in c. canoscitur, ad finem, de iis quæ fiunt à Prælat. Jason in d. l. sciendum, num. 15. & 16. ff. de verborum oblig. ubi ex diuturna possessione, probant suppleri has solemnitates extrinsecas.

28 Et facit, quod regulariter, & quasi per manus fertur, quod observantia subsequuta supplet omnes defectus solemnitatis; ut ostendit Speculator, tit. de syndicato, numer. 7. Alexand. conf. 127. à num. 1. & seqq. lib. 5. qui loquitur in contractu syndicorum universitatis sine mandato inito, Aim. Craveta conf. 852. numer. 10. lib. 5. imò, quod sola scientia, & patientia sufficiat, ad excessum mandati confirmandum, idem Craveta conf. 924. num. 11. & sic scripturæ minus solennes, ex diuturna observatione transeunt in perpetuam fidem, Bald. conf. 402. vol. 5. in fine, Jason conf. 161. numer. 14. vol. 2. Corneus conf. 19. lib. 2. Decius conf. 36. Calcanes conf. 90. numer. 5. Mascardus conclusione 399. numer. 1. & 3. Dom. Ioan. del Castillo.

29 Cum autem alienationis verbum tantum late patcat, & generale sit, ut in l. alienationis, verbum, 28. ff. de verbor. significatione, l. fin. C. de rebus alien. non alienandis, pascua publica, quemadmodum sine licentia Regia non possunt alienari, similiter censui sub-

jici prohibentur: quod late prosequitur ultra Follerium, Felicianum, & alios, quos refert Rodericus de annuis redditibus, lib. 1. quest. 14. à num. 67. Velazquez de Avendaño dist. cap. 68. per totum.

Sed an super pascuo publico possit oppidum cum alio, vel cum privatis, absque Regia facultate transigere? sæpius occurrit, & plures maximè auctoritatis viros in hac re ancipites cerno. Et cum quæstio hæc proximè dictis adeo conveniat; eam qua potuero (licet ad partes dissertam) brevitate comprehendam.

Et quod absque Regia facultate talis transactio nullius sit momenti, eo primo loco suaderetur fundamento, quod transactio speciem continet alienationis; & ideo super rebus alienari prohibitis, nec transigi, nec compromitti potest: ut in cap. cum tempore, de arbitris, ubi communiter notatur, l. non solum, Cod. de prædiis minorum, Capicius decis. 93. num. 3. & 4. Afflictis decis. 138. num. 2. Molin. de primog. lib. 4. cap. 9. num. 8. Pinellus in l. 1. part. 3. num. 44. C. de bon. mater. cum igitur pascua publica (ut supra diximus) absque Regia facultate alienari non possint; consequenter nec transactioni submitti.

Secundò, quod transactio non alienationis tantum, sed donationis nomen, & effectum, quandoque in jure nostro sortitur, ut in l. si heredes, ubi Baldus, notabili 23. C. de fideicommissis, Mieres de majoratibus, 4. part. q. 22. num. 1. Quod autem pascua publica donari non possint satis notum est, nec comprobatione indiget: igitur, nec transactio admitteatur.

Tertiò, quia id ipsum videmus in rebus Ecclesiæ, quæ, cum earum dominium non sit apud Prælatos, sed tantum nuda administratio, ut supra in principio hujus capituli diximus; quemadmodum alienare prohibentur, ut in cap. nulli, cum vulgatis, de rebus Ecclesiæ: ita neque super eis transigere licet, ut in cap. 1. & in dist. cap. contingit, de transactionibus, & id ipsum procedit in rebus minorum, & aliis alienari prohibitis.

Contraria tamen sententia, nempe, quod absque Regia facultate possit fieri talis transactio; suaderetur Primò, ex text. celebri in l. preses 12. C. de transactionibus

- factionibus*, ubi dicitur in qualibet re dubia, aut lite ad civitatem pertinente, fas esse Præsidi, seu Gubernatori ejus, transactionem facere, ubi Alexand. Baldus, Salicetus, & communiter
- 35 Doctores. Quinimò solus syndicus cuiuslibet oppidi transigere super re dubia poterit, observat Decius *conf.* 297. *col. ultim.* 2. *dubio*, Socinus *conf.* 95. *post medium*, *lib.* 3. quos refert & sequitur Graveta *conf.* 238. *num.* 4. *vol.* 1.
- 36 Secundò, quia transactio non semper alienationem continet; cum possit res, de qua agitur apud Rempublicam, vel communitatem remanere; quo casu, frustra de facultate Regia agitur; ut in *l. si pro fundo*, ubi Barr. Paulus, Baldus, Jaso, & communiter Doctores, *C. de transactionibus*, Glo. communiter recepta in *l. nulli*, verbo, *transigere*, ff. *codem tit.* Jaso, in *l. fin. numer.* 122. *C. de iure emphyteut.* Alciat *conf.* 17. *nu.* 8. plura in proposito congerit Tiraquellus *de utroque retractu*, *lib.* 1. §. 1. *gloss.* 14. *num.* 60.
- 38 Terriò, quia super alienari prohibitis, pluribus in casibus admittitur transactio, ut in rebus feudalibus, ex text. in *cap.* 1. §. *si vassallus*, in ultimo, *si de feudo fuerit contror.* in *usibus feodorum*, ibi: Nam transigere recte poterit, text. in *cap.* 2. *de controversia inter vassallum*, & alium de beneficio, & utrobique Scribentes, *cap.* 1. §. *si inter*, *de lege Conradi*, Parisius *conf.* 118. *numer.* 22. *part.* 1. Molin. *d.* *lib.* 4. *de primog.* c. 9. *n.* 5. & in rebus minorum, vel Ecclesiarum.
- 38 Verum hanc argumentorum phalangem sequentis distinctionis fœdere conciliarij, posse sum arbitratus. Nam aut loquimur de transactione super lite, in qua de dominio, & proprietate pascui publici agitur, & tunc cum hoc tangat Principem Universalis territorij, verum Dominum: ejus licentia expectanda est, ex his, quæ *suprà* diximus. Dummodo hæc transactio, etiam si per eam fiat alienatio, non cedat in favorem alterius oppidi, quòd in omnibus subsit & dominio, & jurisdictioni Regis nostri: quia tunc cum semper ejusdem Domini maneat; licentia Regis non desideratur; ex his quæ advertit Lucas de Penna in *l.* 1. *Cod. de diversis prœditiis urb.* *lib.* 11. Et idem juris erit, quando possessio semper, & proprietates rei

mansit apud Universitatem; & privato, cum quo transactum fuit, solum aliqua quantitas, & pecunia erogatur, ut in *dict. l. si pro fundo*, *C. de transactionibus*, cum aliis adductis in *secundo fundamento affirmativæ opinionis*, Mieres 4. *par. quest.* 22. *num.* 10. Aut transactio non fit super ipso termino, & territorio, sed super commoditate, & usu communitaris ipsius; & tunc cum in hoc tantum damnificentur vicini, & incolæ, ad quos pertinet eorum consensus, vel, eorum nomine, Præsidis civitatis, seu syndici mandatum habentis sufficiet autoritas, & consensus, sine Regia licentia; ut in *dict. l. Præses*, & ideo oppidum unum cum alio citra litem, vel transactionem super communitate, & usu pascui, reciprocas solent facere conventiones, seu comparationes, quæ nuncupantur, *yguales*, nec pro eis desideratur Regia licentia; ut in terminis observat, Gregor. Lopez in *l.* 24. *tit.* 4. *part.* 3. verbo, *esfonce bien lo podrian*, & in *l.* 15. *tit.* 5. *par.* 5. verbo, *los exidos*, Socinus *conf.* 127. *volum.* 1. Bobadilla *lib.* 3. *Politico-rum*, *cap.* 8. *num.* 83. quidquid contrarium præsupponat, & decisum affirmet Afflictis *decisione* 254. *Neapol.* cujus fundamenta satis inania sunt.

Unum tamen non omitam pro coronide *hujus capituli*, quod singulariter advertit Vincentius de Franchis *decis.* 197. *par.* 1. quòd Universitas pro solutione fiscalium functionum, potest vendere nemora, & pascua, etiam contradicentibus vicinis divitibus, quorum animalia consueverunt depasci diutissime. Quod tamen, ut de jure procedat intervenire, & concurrere debent, quæ *suprà* diximus; & cum Vincentio, ita commendat Costa in *tractatu de ratione rate & quota*, *quest.* 160. *num.* 12.

CAPUT XII.

De ordinationibus, & statutis oppidorum circa usum pascui, & pœnis statutis.

SUMMARIUM.

- 1 Civitates, ville seu cetera oppida, circa usum pascui, statuta, & ordinationes facere possunt.
- 2 Quod procedit, etiam si jurisdictio non

- nem circa alias res non habeant.
- 3 Statuta, siue ordinationes à civitate factæ, quæ iniquitatem continent, observari non debent.
- 4 Statutum, quo pascui usus fœminis interdicitur, iniquitatem continet.
- 5 Statutum circa pascui usum, à majori parte populi factum, an noceat vicinis absentibus, & ignorantibus? remissivè.
- 6 Statutum, siue ordinatio municipalis, utrum confirmatione Regia indigeat? proponitur.
- 7 Statutum, siue municipalis ordinatio, regulariter ad sui observantiam Regiam confirmationem requirit: ubi expenditur lex 14. tit. 6. lib. 3. novæ Recopilat.
- 8 Dominorum oppidi confirmatio sufficit ad validitatem statuti, vel ordinationis pro usu pascui factæ.
- 9 Statutum, siue ordinatio municipalis circa utensilia, & cetera omnia, in quibus periculum est in mora, vel ab antiquo custodita, & observata, confirmatione non indiget.
- 10 Statuta, siue ordinationes municipales ab oppido factæ, & à Rege confirmata utrum ab ipso oppido revocari, & aboleri possint? traditur remissivè.
- 11 Ordinatio per tempus immemoriale custodita, & observata, confirmatione Regia non indiget: quia præsumitur.
- 12 Pœna frequenter in ordinationibus pro usu pascui, solet apponi.
- 13 Expenditur in proposito, tex. in l. 15. tit. 7. lib. 7. & in l. 5. tit. 7. lib. 3. novæ Recopil.
- 14 Pascuantes in pascuo prohibito, an ultra pœnam statuto, vel ordinatione municipalis impositam: ad damni satisfactionem teneantur? disputandum proponitur.
- 15 Referantur Doctores, qui quæstioni propo- sitæ satisfaciunt & respondent.
- 16 Pœna quinque ovium, seu cæterorum animalium, in vetito pascuo, seu termino depascentium, an statuto, seu ordinatione municipalis, imponi possit? disputationi exponitur.
- 17 Pœna Quinti semper exosa & rigida visa est.
- 18 Expenditur in proposito, tex. in l. 24. tit. 15. par. 7.
- 19 Pœna Quinti, ex immemoriali consuetudine pluribus in locis viget, & sustinetur.

- 21 Pœna Quinti ex consuetudine iustificatur.
- 22 Consuetudo, seu ordinatio municipalis pro usu pascui, ligat etiam forenses.
- 23 Pœna contra pascuantes in pascuo vetito, an cessat quando animalia non sunt ibi apprehensa? quod nostro Hispano sermone idem significat, si les vale la huyda.
- 24 Traditur in proposito pro vera resolutione singularis distinctio, & subdistinctio.
- 25 Pœnæ impositæ contra pascuantes in termino vetito, cui applicentur?
- 26 Pœnæ, pro usu pascui, condemnatio, & exactio, exequibilis est, absque metu, & periculo attentati.
- 27 Sublata appellatione, non intelligitur sublatus effectus devolutivus.
- 28 Expenditur in proposito Concilium Tridentinum, sess. 13. c. 1. & sess. 24. cap. 20.
- 29 Refertur quidam stylus Curie, qui in aula Iudicum criminalium causarum, quandoque irrepsit, & obtinuit, quod à sententia, in qua iubetur sine obstaculo appellationis condemnationem persolveri; supplicari non liceat: & quod in duabus litibus diversimode fuit præsticatum.
- 30 Pœnæ contra pascuantes in pascuo, vel tempore vetito, utram augeri, minui, vel remitti possint? & n. 31. & 32.

Quod civitates, villæ, seu qualibet oppida possint circa usum, & modum pascui, ordinationes, seu statuta municipalia facere, nullus ambigere potest, siquidem circa bonorum suorum gubernationem, libera est eis statuendi potestas, ex Bart. in l. omnes populi, num. 3. circa finem, ff. de iust. & iur. & ibi Oroscio, qui dicit communem, num. 14. Gregor. Lop. in l. 12. tit. 1. part. 1. glo. magna, ubi additio Humada: Bellon consil. 13. Tiraquel. de iure primog. q. 16. num. 4. Alberico in tractat. statut. 1. p. q. 7. Avend. cap. 19. Prætorum, num. 5. lib. 1. docet Lauremius Sylvanus cons. 1. n. 70. cum seqq. Afflict. in constit. Neapol. q. 3. Burgos de Paz in l. 1. num. 342. & 350. qui loquuntur in pascuis; Mariengo in l. 4. per illum tex. tit. 14. lib. 5. novæ Recop. gloss. 4. num. 1. Ioann. Garcia de mobilitate in inscriptione, num. 10. cum sequenti. Azevedo in l. 1. tit. 1. n. 8. l. 4. recop. Quod procedit,

2 etiam si talia oppida jurisdictione careant, prout oppida istius Regni careant, cum tota poenes Principem resideat, ut in *l. 4. tit. 1. lib. 2. Ordinamenti*, & *l. 18. tit. 4. part. 3.* & ita observat Imola in *cap. cum accessissent*, *column. 1. de constitut.* & docent supra citati, præcipue Burgos de Paz, ubi proxime, num. 350. Guttierr. lib. 3. practi. car. quest. 23. in principio, doctissimus Anguianus, unus ex sexdecim hujus Regalis Cancellariæ meritis Senator, in suo eruditissimo tractatu de legibus, lib. 2. contr. 4. & contr. 12.

3 Limitatur tamen hæc sententia, ut non procedat, quando statuta, seu ordinationes istæ iniquitatem in se continent; ut in *l. ambitiosa, ff. de decret. ab ordin. faciendis*. Et à talibus statutis appellari licet, ut in *l. 1. §. solent, ff. quando appellandum sit*, Ripa lib. 1. resp. c. 9. num. 8. & cap. 22. colum. 2. qui reputat statutum iniquum illud, per quod pauperes arcentur à pascuis, & eorum commodis, ut reserventur tantum personis habentibus curam excolendi terras: ea ratione; quia pascua omnibus communia esse debent, ut in *l. 9. tit. 28. part. 3.* ibi: *Y son comunales à todos, tambien à los pobres, como à los ricos*.

4 Ex quo insuper fundamento Burgos de Paz ubi supra, num. 354. merito contra Sylvanum, dict. consil. 1. num. 70. affirmat, iniquitatem continere statutum factum à populo, quo foeminis pascui communis denegantur emolumenta: nec esse obligatorium.

5 Et an statutum, vel ordinatio facta à majori parte vicinorum circa usum pascui noceat aliis vicinis absentibus? vide Capicium dec. 152.

6 Sed an ad validitatem istarum ordinationum municipalium jure Regio sit necessaria confirmatio Principis? sæpe sæpius solet Dubitari. Non tamen in hujus quæstionis elucidatione immorabimur, cum eam ad partes egregie discutat Ioan. Guttier. lib. 3. practi. quest. 23. per totam, ubi plures refert, & ultra ab eo relatos, videndus est Magister Salas de legibus, quest. 95. tract. 4. diff. 7. sect. 14. Vazquez diff. 153. c. 2. num. 27. & sequenti, & c. 3. num. 37.

7 Ex quorum dictis firmiter tenear statuta municipalia, nisi à Regia Majestate confirmantur, non obligare, nec eis esse judicandum, ut

expressè indicant verba *l. 14. tit. 6. lib. 3. novæ Recopil.* (quæ cavillari non possunt) ibi: *Las ordenanças que assi enmendaren, ò de nuevo hizieren, embien à nos el traslado dellas, para que nos las mandemos ver, y proveer sobre ellas*, Et est alia aperta decisio in *l. 8. tit. 1. lib. 7. novæ Recop.* ibi: *Mandamos que cada y quando que à las justicias de las ciudades, y villas pareciere que conviene hazer algunas ordenanças, para la buena governacion, antes y primero reciban informacion de las partes à quien toca, si son utiles, y necessarias, y convinientes, y las embien à nuestro Consejo con las contradiciones que huviere, y las dichas ordenanças, para que alli se provea lo que se deve mandar guardar, ò confirmar*: docet Aviles in *cap. 17. Pratorum*, glo. *proveer sobre ello*, Menchaca *controversiarum illustr. libr. 1. cap. 102. num. 10.* Guttierr. de juramento confirmatorio, 1. par. c. 38. num. 1. & 2. contra Avend. c. 8. Pratorum, num. 6. lib. 1. & c. 19. num. 5. qui confirmationem Regiam non esse necessariam conatur defendere ejus: tamen opinio communiter improbatur. Et in statutis, seu ordinationibus factis in locis, seu oppidis, temporalium Dominorum Comitum, Ducum, vel Marchionum, cæterorumve Dominorum: eorum confirmatio sufficit, & post alios tenet Guttierr. d. g. 23. num. 13. Similiter in statutis vicorum sufficit confirmatio civitatis, cui subjacent, ut tenet Bart. in *l. si quid, num. 5. C. de legation lib. 10.* Bal. in *l. omnes populi, numer. 3. ff. de iustitia*, & jure Montalvo in *l. 1. tit. 7. lib. 1. fori. glo. en el Concejo*, Aviles in c. 17. Pratorum, num. 2.

9 Verum enim verò non ita indistinctè amplectenda est, supra relata assertio: si enim ordinationes non confirmatæ sint circa utilitatem, vel aliquas res, in quibus esset periculum in mora petendi confirmationem, vel factæ essent per aliquod tempus, vel usu populi antiquo, essent communiter receptæ: tunc obligant omni casu absque Regia confirmatione, ut cum Menchaca, Azeved. & aliis observat Guttierr. d. g. 23. in fin. Bobadilla in *polit. l. 2. c. 6. num. 130.*

10 Verum verò statuta municipalia, Regia autoritate confirmata, possint à Communitate aboleri, & remitti: maximam disputandi causam nunc nobis

nobis offerebat ; sed cum tam latè , quàm ingeniosè quæstionem hanc ad partes differuerit D. Anguianus , lib. 3. de legibus , contror. 6. lector ad eum recurat.

11 Si tamen ordinationum observatio per tempus immemoriale probetur ; etiam si in libro (quo scriptæ sint) non inveniatur confirmatio ; semper obstringunt : quia confirmatio præsumitur , ut alio in loco per nos dictum manet , *supr. c. 11. n. 18. & seq.*

12 Sed frequenter oppida , dum statuta municipalia circa usum pascui faciunt ; pœnam contravenientibus infligunt , & de nihilo fervirent , si pœna aliqua non adjiceretur : cum pœna est , quæ homines à malo cohibet , ut ait Horat. Oderunt peccare mali formidine pœna , & Aristor. 10. Ethicorum , c. 9. Multitudo necessitati , potius quàm rationi : & pœna , quàm honestati parat. facit text. in cap. exigit , de censibus ; quod rectè facere possunt in tuitionem pastus territorij sui , ut observat Lucas de Pen. & Rebuff. in l. 2. C. de pascuis publ. Chassan. in consuetud. Burgund. rubri. 13. §. 5. Salas de legib. disput. 15. de lege pœnali , sect. 1. num. 17. *vers.* Tertia conclusio. Et de jure nostro Regio est text. expressus , qui hanc in proposito imponendi pœnas circa usum pascui facultatem oppidis concedit , in l. 15. tit. 7. lib. 7. *novæ Recop.* ibi : *puedan poner las penas necessarias* , ubi *Azeved.* & in l. 5. tit. 7. lib. 3. n. 4. Guttier. lib. 2. *canonicarum q.* 6. 27. n. 10.

14 Et supposito , quod in his statutis , seu ordinationibus pœnalibus , debeat intervenire Regia confirmatio ; ut *sup.* diximus , illa in proposito se offert disputanda , quæstio , utrum in pascuo vetito , animalia sua immittentes , ultra pœnam in ordinatione seu statuto municipali designatam , ad damni satisfactionem , vel aliquid aliud teneantur ; an verò solvendo pœnam prorsus immunes sint ?

15 Et quod ultra pœnam ordinationis , seu statuti , etiam damnum persolvere teneantur , latè comprobat Joan. de Medina de restitut. q. 12. *vers.* Est tamen dubitatio , in fin. Alfons. de Castr. lib. 1. de pot. leg. pœnal. cap. 10. *vers.* Ex hac probata conclusione. Avendañ. lib. 1. cap. 4. numer. 28. in principio , & *vers.* cul. sed mihi : & in cap. 13. num. 11. Soto lib. 4. de iustit. & iur. q. 6. art. 4.

vers. Dubium autem. Didac. Perez q. 10. *proæmiali vers.* Ex quo infero etiam , & in *vers.* Dato igitur ; Cordoia in sua summ. de casus de conciencia , q. 71. per totam , ubi post Avend. d. loco , loquitur in pascuis ; Molin. de iustit. & iure , disput. 58. conclus. 5. & in pascuis melius *disput.* 59.

Sed an valeat statutum , vel ordinatio , quod ex ovibus , vel aliis pecoribus in pascuo vetito inventis , loco pœnæ possit unum ex quinque deduci , & capi , quod vulgò dicimus , *quintar* ? difficile est firmare : cum talis pœna satis rigida appareat , & communiter magnam importare poterit summæ , vel pecuniæ quantitatem. Et condemnatio semper debeat esse æqualis damno commisso. Et quia ex l. 24. tit. 15. part. 7. tantummodo pecudibus ex malicia , vel scienter in pascua vetita immis- sis , dupli fit condemnatio , ei verò oberrantibus , vel ex negligentia , vel non fida custodia pastoris intermino , vel agro vetito , depascentibus , in æstimatione damni , simpliciter dominicorum damnantur. Vnde ex ejus dispositione , pœnam Quinti exosum juri , & penitus explodendam censet Avendañus d. c. 13. n. 3.

Quod tamen intelligit , & limitat , nisi ex antiqua consuetudine , vel immemoriali , fuerit obtentum , inter illius territorij incolas , & data scientia universitatum ejus , & probata ; ut docuit Bertrandus *conf.* 24. par. 1. & ita scio pluribus in oppidis hanc Quinti pœnam solitam esse , & usu , ac municipalibus statutis corroboratam , ut in villa , & territorio de Molina de Aragon. Uti mihi constitit ex actibus processus in lite , quæ in hoc Pintiano Regali conventu (me causam dictæ villæ agente , & patrocinante) fuit discussa , contra Julianum Catalam & de Ocon : & in tantum , quod et si hoc jure (quod iniquum appellat Avendañus) utantur vicini , seu consiliarij alicujus universitatis , non tamen eo uti debent , & possunt adversus vicinos alterius territorij , ut notat Jaf. in l. 1. ff. quod quisque juris.

Itaque existente consuetudine , seu observatione antiqua , semper in proposito est primo loco attendenda , ex l. 2. ubi Rebuff. C. de pascuis , lib. 10. & l. 2. de noxalibus , Bald. in tit. de pace Constantie , §. nos Romanorum , in usibus feudor. & in l. 1. §. denique ff. de aqua

²² *pluvia arcend.* Quæ absque dubio ligat forenses, ut tradit Alberic. in 1. par. statu. q. 15. post. medium. vers. Ex quibus colligitur; & allegat tex. in l. 1. §. habitare, ff. de his qui deiecerunt, qui profecto id non probat. Sed adduci poterit pro Alberico, illud Levitici c. 24. ibi: *Sive peregrinus, sive civis peccaverit*, quod in hanc sententiam refert Boër. decis. 260. Bald. in l. 3. C. de nautico favore: quia in culpa dicitur forensis, qui in pascuo alieno se intromittit, & postea statuti ignorantiam allegat, argumento text. in l. fin. §. Divi, ff. de publicanis, Craveta consil. 115. num. 3. & videndus est Anguianus lib. 4. de leg. controv. 8. & etiam ligat minores; de quo late Sylv. resp. 15. lib. 1. n. 45.

Quod si pecudes, aut quælibet animalia contra vetitum ordinem inveniuntur in defensis publicis, vel saltibus (qui communiter dicuntur, *dehesas boyales*) pro quolibet capite, poena, seu multa de jure nostri Regni indicitur quinque marapetinorum, ut in l. 4. tit. 11. libr. 5. ordinamenti: in alijs verò privatis fundis, aut agris, viget poena dictæ l. 24. tit. 15. par. 7. cum distinctione ibi proposita, *an damnatum deliberatè, seu appensatè factum sit; an verò ex aliqua contingenti, vel inevitabili causa*, ut per Alber. in tract. de statut. 2. par. q. 76. Chassan in consuet. Burg. rubri 1. §. 6. gl. en mesusage, n. 17.

²³ Disputari tamen solet, an ad incurrendam poenam jure municipal, seu consuetudinario, inductam, sit necessarium, quod animalia in loco vetito capiantur, an verò eis ex loco fugientibus, vel jam extra locum ante apprehensionem & capturam egressis, cesset poenæ exactio, & ut vernaculo sermone utamur, *si les vale la buyda?*

²⁴ In qua quæstione sequentem distinctionem adhibendam esse censeo. Aut enim loquimur de pascuo alieno alicujus privati; & suspicor, fugam non prestare luitionis poenæ exemptionem. Avend. in c. 4. Præf. 1. p. n. 27. Aut verò contendimus de pascuo communi, & publico alicujus villæ, seu oppidi, & in hoc casu etiam subdistingueri debemus, nam si cives, aut vicini illius oppidi (cujus est pascuum) contra vetitum ordinem pascuaverint; eis utique fuga proficiet: & si non capiantur intus animalia, poenam evadent; ut tradit Soto lib. 4. de iustitia & jure,

q. 6. art. 4. vers. *dubium autem*: nisi magnam & notabilem stragem in pascuo fecerint. Oppidum enim videtur suis oppidanis illa lege pascua distribuere, ut qui capiat, poenam luat; alter verò immunis sit: & qui evaserit, gratis sibi prædam acquirat, Corduba d. c. 71. in 2. dicto, & cum Angles, Molina, & alijs, Guttier. d. c. 27. n. 19. in fine. Si verò domini pecudum sint exteri ab illo oppido cujus est pascuum, etiam si non capiantur, tenebuntur ad restitutionem damni, & poenam incurrant; cum nulla sit causa, vel ratio, quæ talem actionem à furto excuset, ex Doctoribus proxime adductis.

Poenæ verò regulariter domino fundi, seu agri damnificati, vel Communitati applicari solent, ex l. 2. C. de noxalibus, docet Platea in l. 1. C. de pascuis public. lib. 11. Avend. ubi sup. dict. cap. 13. num. 6. & regulariter fit distributio per partes, sicut vel ordinatione, vel consuetudine, est receptum.

Et condemnatio similium poenarum ²⁵ exequibilis est absque metu attentati, etiam si ab ea in tempore appelletur; ut expresse cautum extat in dict. l. 15. tit. 7. lib. 7. novæ Recop. ibi: *Mandamos que de lo que por las dichas justicias y regidores fuere mandado sobre lo susodicho para la dicha conservacion, no pueda aver, ni aya apelacion, ni reclamacion para ante nos, ni para ante los del nuestro Consejo, Presidente, e Oydores de las nuestras Audiencias, ni para otros luezes algunos, sino que aquello se cumpla, y execute, e segun, e como fuere ordenado, y mandado, segun dicho es: y esto porque asi nos lo suplicaron los dichos procuradores: y porque es bien universal al bien y por comun de las dichas ciudades, y villas, y lugares, & ita advenit Marienço in l. 4. tit. 14. glo. fin. num. 3. lib. 5. Recopilat. Gironde de gabellis, 1. parte, §. 2. n. 19. Guttierrez dict. 1. part. de juramento confirmatorio, cap. 38. ubi allegat Pragmaticam 47. quæ habetur in volumine 1. earum: & conducunt ab ipso Guttierrez tradita consilio 31. numer. 28. in fine, ex decisione text. in l. 6. tit. 18. lib. 4. novæ Recopilat. quia in his casibus appellationis effectus devolutivus tantummodo invenitur, non suspensivus: & ideo etiam si differatur negotium ad Curiam, non datur inhibitiō contra inferiorem*

inferiorem. Et licet videatur sublata omnimodò appellatio, ex illis verbis, ibi: *No pueda aver, ni aya apelacion, ni reclamacion para ante nos, &c.* Quia ubi appellatio prohibetur, quoad utrumque effectum interdicta censetur, ex Decio in rubrica, de appellat. num. 5. Rolando à Valle conf. 77. num. 16. lib. 2. Lancelloto de attentatis, 2. part. cap. 12. limit. 25. num. 29. Casare Contardo in repet. l. unic. C. si de moment. posses. q. 7. num. 3. tamen verius est, quod devolutivus effectus semper admittitur, nisi expressè sit sublatus: ut in c. 1. de resc. script. capit. Pastoralis 53. de appellatione, quod & innuunt verba supradicta d. l. 6. tit. 18. lib. 4. ibi: *Pero bien queremos que en tales pleytos como estos se pueda querellar, y proseguir su derecho aquel que entendiere que es agraviado por el Alcalde*: nam licet in principio illius legis provisum esset in casibus ibi expressis exequendam esse sententiam, ob hoc non prohibetur, quòd mediante effectu devolutivo negotium ad Curiam per appellationem adducatur. Et est res sine controversia, cujus notum exemplum subministrat text. in cap. 1. sess. 13. Concilij Trid. & cap. 20. sess. 24. ubi in casibus visitationis, & correctionis morum, appellatio interdictur: quod (ut sacra Cardinalium Congregatio ibi declaravit) intelligi debet de effectu suspensivo, non verò devolutivo, uti expendit Marcilla dictis Trident. locis, Cevall. de cogn. per viam violentie, 1. par. q. 123. n. 12. Narbo. suus concivis Toletanus in l. 59. tit. 4. lib. 2. Recop. glos. 1. n. 119. Cum autem supplicatio eisdem juris vinculis sicut, appellatio metienda sit; & aequaliter procedat: miror valde magnorum Iudicum criminalium causarum hujus regalis conventus maximam in toto jure literaturam, & peritiam; qui prætenu cujusdam quem intendunt (nescio qua ducti ratione) adinvenisse stylum; hac ipsa hebdomada, in qua hoc caput scribebam; ex eo quod per viam attentati condemnatione ab eis facta contra Iudicem ordinarium civitatis de Alfaro sexaginta mille marapedinorum, quia sprete appellatione quemdam famosum latronem torture subjecit. Quam rei pecuniariae condemnationem exequi sine obstaculo supplicationis præceperunt: quod vulgo dicimus, *se ex-*

cute sin embargo: ab ea supplicavi (cum licitum sit in Curia à qualibet sententia etiam interlocutoria supplicare) me ex Advocato, reum constituerunt: & repulsa supplicatione à me & ab alio collega, qui simul supplicationi subscripsit, per viam multa viginti aureos extrahere jusserunt. Et licet instantiter uterque pugnavimus, contententes appellatione sublata nunquam impediri cognitionem, quoad effectum devolutivum, ex supra dictis; idemque debere intelligi in supplicatione, ut hæc non censeatur sublata ad hoc, ut audiat, & defendatur reus in secunda revisione; nam præcipere, quòd exequatur sine aliquò obstaculo, ut dicimus, *sin embargo*, solum deservit, ut fieret executio, & prætenu supplicationis non impediat: ut verba talia posita in sententia sonant, & hoc pluries in Curia esse sancitum; & à me, & cæteris venerandis meis collegis in similibus casibus esse supplicatum, & hoc omni jure fieri posse apertissimè demonstravi tandem viginti aureorum summa, & condemnatione ad duos aureos unicuique limitata, & reducta, constanter Iudices in sua opinione manserunt, supplicationem in casu simili respuentes, quorum (prout docet) reverenter auctoritatem, & doctrinam amplexus unusquisque nostrum multam indictam persolvit. Fateor tamen, quod paucis post diebus in alia lite Joannis Diez Gonzalez foci mei, stilus iste violatus, & interruptus penitus fuit: cum enim à condemnatione pecuniaria ei facta (quam in certa parte, absque præjudicio supplicationis, ab eo extrahi, fuit jussum) supplicationem interposuissem: & supplicatio fuit admissa, & condemnatio moderata.

Sed ut ad nostrum pœnarum propositum redeamus, pro hujus capituli complemento advertendum est, quòd etiam si ex ordinatione municipali, vel immemoriali tempore, contra depascentes in vetito, vel contra ordinem solium, & permissum, sine infra pœna, certa marapedinorum quantitate pro una vice, vel pro uno, aut tot capitibus: si tamen ex novis temporis, vel rerum accidentiis, & causis supervenientibus expediat eas augere, utique id absque novo decreto populi communis, vel Officia-

lium, poterunt facere Iudices præfer-
tim superiores; ut expressè notavit
Gregor. Lopez in l. 3. tit. 26. par. 2.
in glo. verbo, *crecer*, ibi: *Facit*, ut pœne
quæ imponuntur pro pecoribus, & aliis
damnificantibus saltus, & prædia aliena,
possint crescere, & augeri, si pœne non
sint sufficientes, seu si qualitas temporis
hoc exigit. Et sæpius in hac Curia Pin-
tiana praticari vidi; & nominatim in
lite inter oppidum de Aldeanueva,
cujus partes solvebam, & domin.
Joan. de Bugedo domus de la Lastra,
quem D. Alfonsus de Aguilar meritif-
simus Advocatus, suo acerrimo inge-
nio tuebatur, omnes pœnæ, quæ ex
antiquissimo tempore in usu compas-
cui inter prædictos litigantes vige-
bant, ex eo quia moderatissimæ visæ
sunt, fuerunt in sententia revisionis
adductæ. Augmentum tamen fieri de-
bet ea habita consideratione, quòd
communitas non restringatur, seu fiat
metu magnæ quantitatis inutilis, sed
illa solum quantitas augeatur, quæ
potius communitatis, & juris quæsti
conservationem, quàm destructionem
redoleat. Nec enim novum in jure est,
ex aliquibus circumstantiis, antiquas
immutari sanctiones, ut in cap. non de-
bet, de consanguinitate, & affinitate, &
quælibet dispositio debet intelligi, re-
bus sic stantibus, cap. cum inter, de renun-
tiatione, Gloss. in cap. ne quis arbitretur,
verbo, *furens*, 22. quæst. 2. Craveta conf.
95. num. 4. Burgos de Paz conf. 40.
num. 19. Gutierrez de juramento confir-
matorio, 1. par. cap. 71. num. 6. Divus
Thomàs 2. 2. quæst. 120. art. 1. Simi-
liter etiam si sit aliqua lex pœnalis,
vel ordinatio rigidior circa usum pas-
cui, quæ in certa quantitate condem-
net; poterit ejus fieri ex justa causa
moderatio. Et quæ debeant concurrere
in isto casu, & à quibus fieri possit Ju-
dicibus? consule Felinum in cap. 1. nu-
mer. 49. de constitutionibus, Doctores in
l. quid ergo, §. pœna gravior, ff. de iis
qui notantur infamia, & in l. & si se-
rior, C. ex quibus causis infamia irroge-
tur, & in cap. de causis, §. illis, per
illum textum, ibi, eandem infligas, de
officio delegat. & in l. si hominem, ff. man-
dati, Menoch. de arbitr. jud. quæst. 96.
Bossum in praxi, tit. de pœnis, à num. 8.
Clarum in praxi, §. ultimo, quæst. 85. à
num. 10. Ferdinandum Menchaca illustr.
quæst. cap. 14. à num. 2. Tiraquel. de

pœnis temperandis, in præfatione, à num. 1.
Covarruv. 2. variar. cap. 9. num. 8. Al-
fonsum. de Castro, de leg. pœnali, cap.
1. 12. & 13. Bobadilla, lib. 4. Polit.
cap. 5. num. 65. & plenè Anguiano l. 2.
controvers. 5. per totam. Et an remitti pos-
sit pœna ordinationis, seu statuti mu-
nicipalis? & utrum Consilium, vel
universitas possit facere gratiam ejus?
vide Baldum in l. Præses, C. de tran-
sact. Azeved. in Curia Pisana, lib. 1.
cap. 20.

CAPUT XIII.

De damno in alieno pasturagio à pecu-
dibus factò, & de ejus satisfactio-
ne, & pœna.

SUMMARIUM.

- 1 Dominus pecudum, ad damni satisfac-
tionem in alieno pasturagio facti,
omni jure obstructus est.
- 2 Damni satisfactio quomodo fieri debeat,
proponitur.
- 3 Pro satisfactioe damni à pecudibus in
alieno pasturagio facti, plures actiones
competunt & quibus in casibus quali-
bet ipsarum sit intentanda refertur re-
missivè, n. 4.
- 5 Damnum à pecudibus in pasturagio fa-
ctum, an debeat satisfieri habito res-
pectu ad tempus damni præstiti, an verb
futuri temporis sit consideratio habenda?
disputandum proponitur.
- 6 Tempus damni dati ad ejus satisfactio-
nem inspicere debere probatur, & in pro-
posito expenditur text. in l. certe, ff.
arbor. furtim cæsarum.
- 7 Secundum hujus partis adducitur funda-
mentum, & expenduntur jura in
regula, is damnum dat: §. quod
pendet, & in l. omnis hæreditas,
§. numquam crescit: ff. de regul.
juris.
- 8 Expenditur tertium fundamentum, &
quod spes, nisi de præsentis sit formata,
æstimari non debet; & in proposito ad-
ducitur tex. in l. fistulas, §. fru-
menta, ff. de contrahenda emp-
tione.
- 9 De futuris certum judicari non potest, &
damnum, quòd contingit, non venit in
consideratione, quando à principio actus
ita se habet ad lucrum, sicut ad damnum.

- 10 *Dubius eventus quando aestimabilis sit?*
- 11 *Expenditur text. in l. ex hac, ff. quadrupes paup. fecisse dicatur, & in l. furtim, ff. arborum furtim caesarum, & in l. fin. ff. de his qui deiecerunt, vel effuderunt, & eis satisficit remissive.*
- 12 *Animalia in alieno pascuo apprehensa, virum à domino pascui detineri possint, & includi.*
- 13 *Expenditur in proposito text. in l. quamvis alienum 40. ff. ad l. Aquil. & in l. 24. tit. 15. part. 7.*
- 14 *Retentio regulariter est prohibita, nec una res pro alia detineri potest.*
- 15 *Advocati non possunt retinere scripturas partium, vel acta processus, pro solutione patrocinij.*
- 16 *Retentio animalium majus periculum continet, quam ceterarum rerum.*
- 17 *Referuntur Doctores qui affirmant, animalia retineri non posse pro satisfactione damni in pasturagio facti.*
- 18 *Adducitur primum fundamentum illius assertionis, nempe, quod animalia retineri possint pro satisfactione damni in pasturagio praestiti; & in proposito expenduntur jura in l. Ratis, ff. de incend. ruina; naufrag. & in l. hoc amplius, §. de his, & §. Neratius, ff. de damno infecto.*
- 19 *Expenditur in proposito text. in l. 2. §. fin. ff. si ex nox. causa agatur, & in l. de pecoribus, C. ad l. Aquil.*
- 20 *Adducitur tertium fundamentum, & in eo expenditur text. in l. capite quinto, ff. ad l. Jul. de adult.*
- 21 *Traditur resolutio questionis propositae cum certa distinctione; & intelliguntur plura jura praesertim text. in l. qui servandarum, §. fin. ff. de praescriptis verbis, & in l. Quintus, ff. ad l. Aquil. cum similibus.*
- 22 *Intelligitur in proposito text. in l. de pecoribus, C. ad l. Aquil. & de ejus generis sensu agitur remissive.*
- 23 *Dominus qui animalia retenta ab eo, qui damnum in pascuo fuit passus, transportaverit; furti tenetur.*
- 24 *Consuetudini, seu ordinationi municipali circa detentionem, vel inclusionem animalium; est standum.*
- 25 *Retentio, sive inclusio animalium in vetito pascuo depascentium, jure Regni, indistincte custodibus pascui est permessa.*
- 26 *Retentio animalium pro alimentis, &*

pascuo eis praestito, tempore retentionis, vel inclusionis, licita est.

- 27 *Pro impensis factis cum animalibus detentis, & inclusis, pignoratitia actio competit; & ex eo, quod quis retinuit, censetur impendisse.*
- 28 *Pecudibus, seu animalibus detentis, quidquid lactis, lanae, vel alterius emolumenti praestiterint; in alimentis eorum compensandum venit.*
- 29 *Pasturagio locato: competit pro mercede conventa, hypotheca in pecudibus.*
- 30 *Damnum, quod pecudes tempore detentionis receperint, persolvi debet à detentore, sive pignorante.*
- 31 *Clericorum, & Religiosorum pecora in pascuo vetito inventa, utrum pignorari, & detineri possint? & quis Index sit addendus, pro exactione poena?*

Quod dominus pecudum in alieno pasturagio, seu fundo depascentium, ad damni satisfactionem obstrictus maneat; & Civili; & Canonico jure expressè cavetur: istius enim aperta, & evidens est decisio in cap. si laeserit 4. de injuriis, cujus verba ex c. 22. Exodi translata, ita se habent; si laeserit quisquam agrum, vel vineam, & dimiserit jumentum suum, ut depascat aliena, pro damno aestimationem restituet: illius, in l. fin. C. ad l. Aquiliam. ibi: De iis quae per injuriam depasta contendis, ex sententia legis Aquilia agere minime prohiberis. facit text. in l. qui servandarum, §. si glans, ff. de praescriptis verbis, & in l. 24. tit. 15. par. 7. ibi: Demande delante del juzgador emienda del daño: Menochius conf. 118. numer. 24. Et istius damni satisfactio in utroque foro obligat, ut cum Alfonso de Castro lib. 1. de potestat. legis penalis, cap. 10. versic. primo ex hac probata conclusione, observat Petr. Nunius de Avendan. in c. Pratorum, 1. part. c. 13. versic. decima conclusio, num. 11. Soto de justitia & jure, lib. 4. artic. 4. Gutierrez in practicis canonicis, lib. 2. c. 27. pertotum.

Quomodo autem debet fieri ista damni satisfactio? ancipites reddit interpretes: sed ex eorum documentis sequentem distinctionem amplectendam (ut verissimam) utique reor: ut in foro contentioso, si in illo oppido, in cujus territorio est ager, fundus, vel pascuum (ubi apprehenduntur animalia) sit aliqua poena certa, vel per ordinationem

- ordinationem, aut consuetudinem inducta; dominus animalium tenebitur eam persolvere: quia hæc est primo loco attendenda, *l. 21. C. de noxalibus*. notat Baldus in *titul. de pace Constantia*, §. *mos Romanorum*, in *usibus feudorum*, & in *l. 1. §. denique*, ff. *de aqua plu. arcend.* Sin verò nulla sit taxata poena, ad juris dispositionem recurrendum est. Quo attento, si ad jus Civile respiciamus, satisfactio damni cuiuscumque est præstanda, vel per actionem de pastu pecoris, *dict. §. si glans*; vel per actionem legis Aquiliæ, *dict. l. fin. C. ad l. Aquiliam*. Vel si animalia dederunt damnum alio modo, faciendo foveas in prato; per actionem de pauperie; ut in *l. 1. ff. si quadrup. paup. fecisse dicatur*, vel per actionem ad exhibendum, ut in *l. Iulianus*, §. *glans*, ff. *ad exhibendum*. Et appellatione glandis, intellige omnem fructum, *l. unica*, ff. *de glan. legenda*: Vel in alijs casibus, per actionem in factum, ut cum Speculat. 4. *part. tit. de iniurijs*, §. *sequitur, circa mediam*, verficu. *si autem in alijs*; advertit Heuricus de Bohic in *dict. cap. 4. de iniurijs*, à n. 2. cum duobus sequentibus. Et quibus in casibus quælibet harum actionum sit exercenda? docet Speculator de §. 2. à n. 17. usque ad n. 20.
- 5 Sed in proposito dubitari solet, an damnum, quod à pecudibus, in prato, pascuove alieno, sive segetibus, fit; debeat æstimari habito respectu ad tempus, in quo fit; an verò respectu temporis futuri, in quo bladum esset maturum?
- 6 Et sanè, quod attendi debeat tempus damni dari, videtur probari ex *l. certè*, ff. *arbor. furt. casarum*, ibi: *Certè non dubitatur, si adhuc adeò tenerum sit, ut herba loco sit, non debere*; per quem text. ita ibi observat Ioann. de Arctio.
- 7 Secundo facit text. in *regula, is damnum dat*, §. *quod pender*, ff. *de regul. iuris*, ubi illud quod pender, non est quasi sit, nec ex futuro crescere potest damni præteriti æstimatio, *l. omnis hereditas*, §. *nunquam crescit*, ff. *eodem titulo*.
- 8 Tertiò, quia ex quo lucrum non est factum, sed in fieri, licet præcesserit apparatus ad lucrum & istud cessaverit; non dicitur damnum. ut in *l. si p. eumiam*, ff. *de conditione causa data*, cº non sequuta, per quem text. ita deci-

dit in proposito Bald. *conf. 182. incipit: In Christi nomine locata fuit*. Non enim debet considerari, quod spes poterat plaris vendi, nisi spes esset formata de præseni; putà, quia frumentum erat in herbis: nam tunc quantum valeret in herba, tantum æstimaretur, & non plus (ut Baldi verbis utar:) porrò multa accidere possunt, quæ impediunt fructus ad maturitatem, & effectum perducere, ut pote nives, grandines, incurfus hostium, & similia, *l. fistulas*, §. *frumenta*, ff. *de contrahend. empt.*

Quartò, quia de futuris non potest certum judicari, ut in *l. si ea pactione*, *C. de usuris*, notat Bart. in *l. cotem*, §. *qui maximos*, ff. *de publicanis*. Et regulariter nunquam venit in consideratione damnum, quod contingit, quando à principio actus, ita se habebat ad lucrum, sicut ad damnum, *l. si pater puella*, *C. de inoffic. testam. l. fideicommissio*, ubi Caltrens. Alexan. Jaso, Decius, & alij, *C. de transact.*

Quintò, quia circa damna data, non debet haberi consideratio temporis futuri, *l. ait lex*, *l. inde Neratius*, §. *si infans*, ff. *ad l. Aquil.* & tamen dubius eventus est æstimabilis, *l. propter spem*, ff. *familie hercis. l. si iactum retis*, ff. *de act. empti*, quo argumento ita observat Additionator ad Speculat. *dict. §. 2. num. 21. litera A*, & in proposita quæstione hanc sententiam amplectuntur ultra supra relatos, Boërius in *consuetudine Bituricens.* in verbo, *des consuetumes prædiales*, §. 1. *columna 2.* Craveta *conf. 40. n. 20.* Menoch. *lib. 2. de arbitr. casu 149. n. 21.* Cancerius *tom. 1. var. c. 13. n. 9. infine.*

Nec his obstat text. in *l. ex hac*, ff. *si quadrup. paup. fec. dic.* & in *l. furtim*, & ibi Gloss. ff. *arbor. furtim casar.* & in *l. fin. ff. de his qui deiecer. vel effud.* ubi Albericus, prosequitur Bursarius *consil. 70. num. 31. volum. 1.* quia loquuntur in diverso casu, & eis iuribus respondent supra citati Doctores.

Verum utrum animalia in alienis pascuis inventa, pro damno pasturagij, possint à domino detineri? opportunè venit inquirendum.

Et sanè pro negativa parte; primo loco arridere videtur text. in *l. quamvis alienum 42. ff. ad l. Aquil.* ibi: *Itaque qui pecus alienum in agro suo deprehenderit, non iure id includit.* Consonat text.

in l. 24. tit. 15. part. 7. ibi: *Nin loj lie, nin lo fieri, nin lo encierre.*

14 Secundò, quia retentio regulariter est prohibita, nec una res poterit pro alia retineri; ut est text. ubi notant Doctores in l. fin. Cod. commod. & in l. si non inducta, C. in quibus causis pig. tac. contrax. l. 5. titul. 8. part. 5. l. si non sortem, §. si centum, ff. de conditione indeb. ubi regulam constituunt, quod creditor non potest pro suo credito rem debitoris penes se retinere; ubi Albericus, & Fulgos. advertunt, non posse Advocatos, vel Procuratores, retinere scripturas, vel instrumenta clientum pro satisfactione mercedis, seu salarij. Et ratio est, quia hoc esset sibi propria autoritate jus dicere; contra l. 1. C. ne quis in sua causa jus sibi dicat, præsertim cum pig. nora capere, sit species jurisdictionis, l. 1. ff. si quis jus dic. non obtemper. & in specie, concludit Collierius in cap. illud, de præscript. num. 23. versiculo, Circa quod tamen.

16 Et quia majus periculum est in retentione animalium, quam in aliis rebus, cum facilius pereant; Bart. in l. amplius, §. de his autem, ubi Additio, verbo, majus, ff. de damno infecto. Cæpola de servit. rustic. cap. 9. n. 30. Bart. in l. ratis, ff. de incend. ruina.

17 Terriò, hanc opinionem amplectitur Bart. in l. hoc amplius, §. de his, num. 3. ff. de damno infecto, Abbas in c. si laeserit, n. fin. de injuriis, Corrasius in rubric. de servit. num. 40.

18 Pro contraria tamen opinione, nempe, quod in hoc casu competat retentio, quo usque pro damno illato satisfiat, vel caveatur, urgent expressa Neratij, & Ulpiani responsa in l. raris, ff. de incend. ruin. nauis. & in l. hoc amplius 9. §. de his, & §. Neratius, ff. de damno infecto, quibus aperte probatur, quod si ratis vi fluminum in alienum agrum inciderit, & impetuoso adventu, seu casu, damnum agro intulerit, dominus ejus poterit ratem detinere, quo usque damnum sibi refarciatur, vel pro satisfactione, idonea cautio offeratur.

19 Secundò facit text. in lib. 2. §. fin. ff. si ex noxa l. causa agatur, ubi servus, qui damnum dedit, domino absente, & nemine ipsum defendente, tradendus est, jussu Prætoris, petitori damnum passò, quousque do-

minus compareat ipsum defensurus; & facit text. in l. de pecoribus, C. ad l. Aquil. qui agit de pecoribus inclusis, & tamen concedit actionem domino, casu quo fame perierint, propter negligentiam detinentis; unde supponit posse includi, seu detineri.

Terriò, ex l. cap. quinto, ff. ad l. Tul. de adult. ubi malefactorem licet retinere.

Sed hujus dubij vera resolutio est, quod si dominus agri, scit, cujus sunt animalia in suo agro deprehensa, non potest ea detinere: cum tunc illicò possit suas movere actiones contra dominum animalium pro damno, scilicet pro pastu peccorum, ut legis Aquiliæ, juxta textum in l. qui servanda ram, §. fin. ff. de præscriptis verbis, & ita debet intelligi dicta lex. Non enim censetur habere actiones efficaces, cum nesciat contra quem eas possit dirigere; l. nam is, ff. de dolo, cum prius quærendum sit de persona, quam de jure; l. quidam referunt, ff. de jure codicillarum, ibi: *Esse enim debet, cui detur; deinde sic queri, an datum consistat, ut non ante juris ratio, quam persona quærenda sit. dict. l. quamvis, ibi: Cum suas actiones habeat paratas.* Quid enim conducere, aut cujus effectus esse poterit? quod alicui competat actio, si ignoratur, aut est incognita persona, contra quam est dirigenda; ut rectè in proposito advertit Henricus Bohic in cap. 4. de injur. numero sexto, Chassaneus in consuetudinibus Burgundie, rubric. 1. des justices, §. 6. numero undecimo, Boërius in consuetudinibus Bituricensibus, rubric. des Coutumes pradias, in principio. Si verò dominus prædij ignorat cujus sint animalia, quousque sciat, licita est eorum retentio: ut in l. Quintus, ff. ad l. Aquil. Bald. in leg. 2. ad medium, versicul. & prædicta sunt vera, Codic. de servis fugitivis, Petrus Surdus, qui testatur de communi, consilio 561. numer. 26. lib. 4. Cancorius tom. 2. variat. cap. 10. numer. 60. Quo distinctionis fœdere, has inter se pugnantes opiniones ad concordiam reducit, post Speculatorem, tit. de actione, §. 1. versic. Sed pone, invenio pecudem tuam, n. 59. Bald. cons. 35. volum. 4. & in dict. l. 2. C. de servis fugitivis, Joan. Faber in præ-

- pio, *Institut. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur*, in principio, Angelus de Aretio in tractatu de maleficiis, in gloss. verbo, & coelestem vestem, colum. 1. Gandinus in tractat. de maleficiis, titul. de furibus, versi. Sed pone, num. 11. Albericus in d. l. de pecoribus, C. ad l. Aquil. Boër. ubi supra, Capola de servitute juris pascendi, quest. 6. Surdus de alimentis, titul. 8. privilegio 62. numer. 2. eleganter Doctor Pichar, in §. caterum 10. ex num. 13. cum pluribus sequentibus, *Institut. ad l. Aquil.* ubi intelligit in proprio, & genuino sensu, textum in d. l. de pecoribus; de qua etiam egerunt Gedeus ad l. pratum 31. ff. de verborum significat. Osualdus ad Donellum l. 15. c. 44. in notis, litera F.
- 23 Et tali modo reputatur iusta & legitima detentio, & inclusio animalium; quod si dominus animalia sic inclusa transportaverit; furti tenebitur, ut docet Afflictis in constitutionibus Sicilie, dict. rubrica 36. numer. 11. Et de hac inclusione, & detentione pecudum, videndus est Avend. 1. part. capp. Tractorum, c. 13. Capicius dec. 45.
- 24 Si tamen extat ordinatio, seu consuetudo, quod animalia sic inventa in pasturagio verito detineantur; utique ei indistinctè erit standum, nec de valore talis statuti, aut consuetudinis dubitari potest; ut docet Salicetus in l. Graculus, colum. 2. versi. ex prædictis, C. ad leg. Iul. de adulter. ubi etiam addit, quod si animal in fundo repertum fugiat, potest fundi dominus illud persequens, occidere; etiam extra fundum: quod etiam probat Decius cons. 199. col. fin. Capola in d. tract. de servitut. titul. de servitute juris pascendi, colum. 11. versi. Superest alia questio; & notanter ita firmat Gregor. Lopez in d. l. 24. titul. 15. par. 7. in verbo, encierre: versic. item limita; Stephanus Gratianus disceptationum Forens. tom. 1. cap. 80. numer. 8. Azavedo in l. 1. tit. 17. lib. 5. Recopilation. numero sexto, ubi sine distinctione aliqua, id licere agricolis terram colentibus per se, vel per famulos, advertit; & allegat legem 12. titulo septimo, lib. 7. Recopilat. Avendañus ubi supra, d. cap. 1. in principio.
- 25 De iure verò Regio ista pignoratitio, seu animalium inclusio, & retentio, montium custodibus indistinctè, & omni casu, permitta est; ut in l. 1. tit.

17. libr. 5. nova Recopilat. ibi: Pero que los guardadores de los montes, y del pan, y del vino, y de los pastos, y de los terminos, porque son personas publicas, que puedan prestand segun sus fueros, y costumbres que han, sin la pena desta ley; & alibi diximus.

Quinimò, non solum competit retentio pro damno dato, verum & pro alimentis tempore ipsius detentionis receptis, ut affirmat Guido Papæ, tractat. præsumpt. charta 4. Alciatus dict. præsumptione 50. Sola in constitutione Pedemont. in decret. de captu. debit. in glo. 3. part. numer. 6. Et ratio est, quia quælibet res detineri potest pro impensis in ea factis; Gloss. in l. si non sortem, §. si centam, ff. de conditione indebit. ubi Bartol. & Iaso numero decimo, l. Colonas, juncta Gloss. verb. propter, ff. de vi, & vi armata, l. si necessarias, ff. de pignoratitia actione, Ioannes Garcia de expensis, cap. 1. numer. 16. & in cap. 4. numero vigesimo octavo, unde Baldus in dict. l. fin. C. commodat. ait posse sartorem retinere vestes, donec ei solvatur merces; Negusantius de pignoribus, 3. membro, 5. part. princip. numero octavo, prosequitur utiliter, alia plura in proposito cumulans, Surdus de alimentis, privilegio 62. ubi ampliat, quod hoc casu simul cum retentione competit pignoratitia actio pro istis alimentis, & impensis; ex dict. l. necessarias, & quod pro eis præfertur omnibus anterioribus creditoribus, ex doctrina Bart. in l. interdum, numer. 1. ff. qui potior. in pignor. habeantur, ubi dicit hoc esse notandum specialiter in alimentis; quia si is qui equum habet pignoratitum, impendit in alimentis illius, vel servi custodientis, quod in eis præfertur omnibus anterioribus: quam doctrinam amplectitur Negusantius 3. membro, 7. parte, numer. 16. ubi subdit, quod repetens talia alimenta, non tenetur probare, quod ea præstiterit, cum præsumptio sit præstitisse, ex quod retinuit pœnes se; ex Bartol. Imol. & Alexand. in l. cum servas, ff. de verborum obligat. & quod si is qui præstiterit alimenta, commodavit, vel dedit equum ad vecturam, imputare debet in alimenta quidquid exegit, vel lucratus fuit ex ea causa. Quod maxime conducit ad eum casum, quando pecora detenta, veluti oves, capie;

aut vacca, illo tempore, lacte spoliatur; quidquid enim emolumenti artulerint, compensari debet cum alimentis, ex Baldo in leg. 2. C. de partu pign. Alex. in l. si servus, ff. de pignoratis actione.

29 Simili modo, si quis locaverit pasturagium pro mercede conventa, competit ei hypotheca in pecudibus, & habet praelationem præ omnibus creditoribus, ut ex leg. hujus, ff. qui potior. observat Anton. de Fano de pignoribus prima parte, 3. membro, num. 14. & sequenti; & in secunda parte, 4. membro, n. 133. & n. 114. Sebastian. Monticellus in §. item Serviana, numer. 43. Institut. de actionibus, Menochius de recuperanda possessione, remedio 11. num. 8. Plotus in l. si quando, numer. 874. versicul. Tertio quæro, C. unde vi, Cavalcanus decisione 23. numer. 31. & decisione 44. numer. 47. Surdus de alimentis, privilegio 62. num. 19. Gigans de pension. questione 39. num. 10. Natta consil. 536. num. 8. & 9. & 10. volum. 3.

30 Cum autem animalia detenta, seu pignorata, necessariò ali. debeant, ne pereant, ut in l. 4. titulo 15. partit. 7. Afflictis in constitutiones Sicilia, libr. 3. rubrica 36. numer. 12. consequenter si in detentione, vel inclusione damnum passa fuerint, detentor, vel qui ea inclusit, tenebitur persolvere; ut in dicta l. 4. partita, prosequitur Chassaneus in consuetudinibus Burgund. rubric. 1. §. 5. num. 13.

31 Illud pro coronide meminisse libuit, pecora, & animalia quælibet, etiam Clericorum, & Religiosorum, pignorari, & detineri posse, si inveniuntur in pascuo alieno, vel prohibito; quemadmodum aliorum privatorum: ex textu expresso in l. 12. titul. 13. libr. 1. Recopilat. ibi: *Y fuere hallado que hazen daño las bestias, y ganados de los Clerigos, que en razon de pagar las penas, y lo que ansi fuere ordenado, todos, assi Clerigos, como legos, lo paguen*; & in eis potest fieri executio condemnationis, à Judice laico pro satisfactione damni dati, vel pene incurse. Quinimò si iudex Ecclesiasticus laicum à tali cognitione, vel processu inhibere tentaverit, vim facit; ut tradunt Gutierrez libr. 1. practic. qu. 4. Azeved. in d. l. 12. titul. 13. libr. 1. Recopilat. Ahumada in

scholiis ad Gregor. Lop. in l. 45. titul. 6. part. 1. gloss. 2. num. 19. Cevallos in tractat. de cognitione per viam violentie, questione 11. & ita frequentissimè in hoc Regio conventu praticari vidi, & alibi etiam aliquid in proposito notatum dignum diximus.

CAPUT XIV.

De satisfactione damni à pecoribus facti, quando non constat à quibus factum sit.

SUMMARIUM.

- 1 Vbi non constat de autore delicti, frustraneum est de satisfactione damni inquirere.
- 2 Damnum in pasturagio, vel segetibus factum, ubi non constat à quibus pecudibus fuerit factum, pastori, vel vicini domini pecudum imputandum est; & plura in probationem adducuntur.
- 3 Oppidum, civitas, aut villa, quando ob vicinitatem teneatur ad satisfactionem damni, vel insultus in consinibus prestiti? & latius n. 4.
- 5 Damnis agrorum, & nemorum, specialias solet per ordinationes municipales, provideri.
- 6 Statuta, seu ordinationes municipales quæ ob vicinitatem ad damni satisfactionem obstringunt; qua ratione iustificuntur?
- 7 Damnum, ut quis ob vicinitatem persolvere impetatur: prius debet verificari malefactorem certum inveniri non posse.
- 8 Confratres de la Mesta, ob vicinitatem ex speciali privilegio eis indulto, ad damni satisfactionem non tenentur.

IN hac quæstione videbatur dicendum, non existente authoris damni probatione, frustraneum esse de satisfactionis jure inquirere; ex regula trita text. in leg. duo sunt Titij, ff. de testamentar. tutela, ibi: *Non iam desit, sed probatio*; & quia actore non probante, nulla potest sequi, aut fieri condemnatio; ut in l. qui accusare, C. de edendo, l. actor quod asseverat, cum vulgaris, C. de probat.

Deinde, quia etiam constet de damno,

& sic de cordibus delicti, juxta l. 1. §. *il-
lud*, ff. *ad Silvanianum*, tamen hoc non
sufficit, necessarium est, quod constet
simul de malefactore, ut condemnatio
fiat.

2 Sed licet hæc ita se habeant, tamen
quando damnum in pascuo factum est;
& non constat, quæ armenta, vel peco-
ra damnum dederint, non ob hoc est
deferenda damni prosecutio, ex defe-
ctu probationi, sed ejus vice, admitti
debet juris præsumptio, quæ dicat in
dubio damnum istud imputandum esse
pastori, vel domino gregis, viciniore,
qui armenta magis propinqua loco dam-
ni, adducebat; ut in l. *si ita*, §. *ult.*, ff. *de
fund. instr.* & in l. *nequid*, ff. *de incend.
ruina.*, *nauf.* l. 1. in fi. ff. *si mensor. falsum
mod. dix.* & in l. 2. §. *domini etiam præ-
diorum*, c. *his qui latron.* & in proposito:
ita infirmavit Luc. de Pen. in l. *quemad-
modum*, C. *de agric. & cens. versic. Nona-
gesimo præsumitur*; Guido Papæ de præ-
sumpt. numer. 108. Francisc. Marc. quest.
181. numer. 7. lib. 1. Maranta in l. *is
potest*, numer. 1235. vers. & propter hanc,
de acquir. hered. & conducunt tradita
per Bald. in l. *dominus horreorum*, ff. *locati*,
ubi ait, quod quando in aliqua vicina
committitur aliquod maleficium, de-
bent prius vicini, & domestici capi:
Tiraquel. tractat. *de poenis temper. causa
23. numer. 10.* ubi idem in furtis præ-
sumi observat, dummodo vicinus sit
pravæ conditionis, & fame, cum
Bald. in d. l. 1. Cod. *locati*, Angelo de
maleficiis, verbo, *fama publica*: col. 66.
Calcanco cons. 63. Ventura, & fratres,
post numer. 2. vers. *similiter*; Mathæus
de Afflic. in constitut. Sicilia, incipit in
questionibus, col. ult. Hippolit. de Mar-
giliis in l. *qui falsam*, colum. penult. ver-
ficul. pro quibus etiam facit, ff. *ad l. Cor-
nel. de falsis*; unde Plinius lib. 18. cap. 5.
inquit: *agrum paraturos ante omnia in-
tueri oportere aquarum vim, & vicinum,*
& Palladius lib. 1. c. 6. similiter pun-
git, *tria mala æque nocent: sterilitas, mor-
bus, vicinus*, & Plautus in *Mercatore*,
acta 4. scena 4.

Nunc ego verum illud verbum esse ex-
perior vetus.

Aliquid mali esse propter vicinum ma-
lum.

& Virgilius in *Egloga* 1.

Nec mala vicini pecoris contagia læ-
dent.

& Martialis lib. 8. epigram. 55.

*Iugera perdiderat misera vicina cre-
mone.*

& lib. 6. epigram. 19. ibi:

Non de vi, neque cade, nec de veneno.

Sed lis est mihi de tribus capellis,

Vicini queror has abesse furto.

Et ex nostris hoc indicat Lucas de
Penna in l. *quicumque in verbo*, *vici-
nis*, Cod. *de omni agro deserto*, lib. 11.
& multis exemplis illustrat, & ex
aliis citat Salustium in *bello Iugur-
tino*, ibi: *Uti quisque potenti confinis
erat sedibus pellebatur*, & facit illud He-
fiodicum, ibi:

*Nec bos intreat, vicinus si improbus
absit.*

Quinimò nec hujus querelæ expers fuit
Tiraquel. ubi sup. qui talem cujusdam
sui vicini perdolens nequitiam, &
emulationem, d. causa 23. numer. 7. in
fi. ita suppresso nomine fatur: *Malo enim
præteritum, quam præsentium meminisse,
ne vicinum meum nominem, qui nec arbo-
rem prolixiorē fore nostra regionis, nec
inviolatum seminarium, nec pedamenti
quidquam annexum vineæ, nec etiam pe-
cudes negligentius pasci sineret.* Quod
in proposito exornat, & prosequitur
Marcus Caro lib. 1. *de re rustica*, &
Columella eodem tractat. lib. 1. cap. 3.
Et ex hoc: cum boni, vel mali vicini,
tanta sit disparitas, venditorem
fundi in dolo esse, quando confines
vicini, & ejus nomen cœlavit (si aliàs
emptor, vicino nominato, non esset
empturus) deducitur ex l. *quod sæpe*,
§. *ult.*, ff. *de contrah. empt.* per quem tex.
ait Bald. cons. 482. *Magnifici viri*, col. 1.
lib. 1. quod propter malum vicinum
quælibet domus, seu res cadit à sua
vera æstimatione, & valore, Philip.
Cor. consil. 282. Circa primam consulta-
tionis &c. lib. 2.

Et ex his fluit, quod licet regulariter
nemo ex alterius delicto, seu facto
prægravari possit, ut in l. *sancimus*, C.
de poenis, & in l. 1. C. *ut nullus ex vicin.*
cum vulgatis: bene tamen potest fieri
statutum, vel ordinatio municipalis;
quod damnum factum in confinibus
(si author damni ignoratur) à vicino
præstetur; & quod civitas, oppidum,
vel quælibet communitas, teneatur re-
sarcire tale damnum. Et licet in nostro
Castellæ Regno hucusque non percepi,
quò loci, tale id observetur, in Italia
tamen frequentia, & nota sunt hujus-
modi statuta, quæ imò jure defendi,
86

& iustissima esse, tradit Bal. in l. si quis non dicam rapere, sub num. 17. Cod. de Episcop. & Cleri. & in d. l. ne quid, §. facinorosa, ff. de incend. rui. & nauis. Calcan. conf. 39. & conf. 63. Grammat. conf. crim. 22. Cæpola conf. crimin. 18. Parisius conf. 158. numer. 17. lib. 4. Menoch. lib. 5. præsumpt. 31. numer. 19. & 20. Tiraquellus ubi sup. num. fin. Gratian. tom. 1. disceptat. Forens. capit. 171. numer. fin. & in urbe Romana duas esse renovatas, vel editas bullas, seu constitutiones, sanctissimi Pontificis Pij V. tradit Farinac. in praxi, part. 1. quæst. 28. numer. 198. quarum una emanavit anno 1566. 3. nonas Julij, & 1. sui Pontificatus, contra homicidas, bannitos, & facinorosos: Alia verò sub die 8. mensis Junij ejusdem anni 1566. contra dominos locorum, & communitatis, non custodientes eorum territoria. Et utraque cautum invenitur, quod omnes Barones, Domicelli, & Universitates castrorum eorundem, ac Civitates, & ceteræ terræ, & oppida S. R. E. mediatè, & immediatè subjecta; eorum terras, villas & territoria quæcunque, à latronibus, sicariis, furibus, & aliis delinquentibus, custodire, secuta, & libera facere teneantur; alioquin, damno dato, ad ejus satisfactionem, ipsas Universitates, oppida, vel Communitates teneri.

4 Et licet in tali casu nullam communitatem obnoxiam esse satisfactioni damni, clam, de noctè, vel fortivè patrari, contendant plures adducti ab Olasco decis. Pedemont in. 88. num. 11. Bossio in praxi, tit. de captura, num. 42. Mascardo de probat. conclus. 1413. numer. 21. libr. 3. Menoch. ubi sup. numer. 26. Tamen in hoc, verba constitutionis sunt attendenda: ut si generaliter, vel per verba universalia disposuerit, utique generaliter anresignata procedat opinio: quam, & ampliacionibus, & limitationibus, ac sublimitationibus prosequitur Farinac. ubi supra per varios numeros.

5 Quintimo principaliter, hoc provideri solet, in damnis factis, in agris, vel nemoribus, aut locis inviolis, cum sint aptiora stragibus prædictis, ut consideravit dicta constitutio Pij Quinti, confirmatoria literarum Iulij, & Leonis Decimi, ibi: Quod cum huiusmodi furti delicta, & derobationes fiant in

silvis, nemoribus, latebris, & in locis occultis, & secretis, adeo quod sine maxima difficultate, &c.

Nec verò statuta contra Dominos locorum, aut communitates, alia possunt inniti, aut justificari ratione; nisi quia eis incumbit cura custodiendi agros, & territorium, & ut in eo ne quis damnificetur, ut docet Vulpellus consil. 90. numer. 2. Mascardus d. concl. 1413. num. 21. in fine, & hanc rationem reddit ipsa Divi Pij constitutio, ibi: Cum domini confinium prædiorum, illos non custodiendo in præmissis, culpa non careant, Farinacius ubi supra, num. 206.

Cum autem talia statuta nunquam 7 admittantur, nisi damnificatore non invento, ut supra dixi; & de consuetudine, ita servari per Thusciam asserat cum Angelo, Calcanæus conf. 63. post. num. 4. Olasco dist. decis. 88. numer. 31. Bonacosa in quæstion. crim. de dam. & incend. clam. datis, in principio, versic. hoc statutum, Menochius dist. præsumptione 31. num. 23. & 24. Consequens est, quod, qui agit de satisfactione damni, & intendit sibi persolveri vel à vicino, vel à domino confinium, vel à communitate ubi talis ordinatio fuerit; debet prius verificare, malefactorem non inveniri posse; ut in specie tradit Philippus Corneus consil. 123. volum. 2. Alexand. consil. 47. num. 2. volum. 6. Aymon. consil. 12. lib. 1. in fin. Mascardus concl. 1001. numer. 111. volumin. 2. Nec dissentit Bonacosa ubi supra: ubi etiam declarat, quod si statutum dicat, quod communitas persolvat damnum, si legitime non constiterit de malefactore quomodo in proposito debeat intelligi illud verbum, legitime.

Sed de jure nostri Regni, inter alia 8 privilegia, hoc ipso in casu fuit, pecuariam negotiationem, seu attem exercentibus (vulgo dictis, *hermanos de Mesta*,) concessum peculiare, jus quod ex præsumptione vicinitatis, seu ordinatione (simili strage in pascuo, vel arboribus facta) non invenio, aut legitime convicto vero damni autore, pro ejus satisfactione adversus eos procedi non possit. Quod aliis extra privilegium, & solere, & justè fieri, absque dubio supponit. Et ita speciali sanctione invictissimi, & sapientissimi Philippi I. Regis nostri, Matrici

edita die 5. mensis Iunij, anni 1563. expresse fuit indultum, quæ in quarto legum de la Mesta, invenitur, & ejus litera in membra, seu ad partes secta, sic se habet: Sepades, que Pedro de Carvajal en nombre del honrado Concejo de la Mesta de los nuestros Reynos, y hermanos del, nos hizo relacion por su petition, diciendo, que al tiempo que los pastores de los dichos sus partes, yvan con los ganados a los Estremos, y sierras do estavan en ellos herbajando, recibian grandes molestias, y vejaciones, assi de vos las dichas justicias, como de vuestros alguaziles, y guardas del campo, y cavalleros que llaman de sierra, y de otras personas, donde herbajan con los dichos sus ganados, en esta manera: Que si allan algun arbol, o ramas cortadas de algunos montes donde estan van los dichos ganados pasciendo, o que estan cercanos, o hecho otro daño alguno en ellos, aunque no conste por informacion bastante, que lo ayan hecho los dichos sus partes, pastores, ni criados, salvo por cercania; diciendo, que los atos de los ganados, y pastores que se hallan mas cerca de donde se hallan los tales arboles, y ramas cortadas, o hecho otro daño en ellas, lo han de pagar, &c. & paulo inferius, ibi: Lo qual visto por los del nuestro Consejo, fue acordado, que deviamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuvimoslo por bien. Por la qual vos mandamos, que de aqui adelante, quando condenaredes en algunas penas a los hermanos del dicho Concejo de la Mesta, e a sus pastores, y criados, por la corta, y daño de los dichos montes, hagays la dicha condenacion a la persona, o personas que vos constare que hizo la corta, y daño, o lo mando hazer, y no de otra manera alguna. Y mandamos a vos las dichas justicias, que assi lo hagays guardar, y cumplir, y contra el tenor y forma dello no vays ni passays, ni consintays yr, ni passar en tiempo alguno ni por alguna manera: y los unos, ni los otros no fagades, ni fagar ende al.

CAPUT XV.

De virtute, & executione sententiae condemnationis in alieno pasturagio facti; & de judicio estimatorum hujus damni, quos vulgò Appreciadores vocamus.

SUMMARIUM.

- 1 Damni traditur diffinitio, & essentia.
- 2 Damni traditur in proposito duplex differentia, & species.
- 3 Damnum, quod afficit fundum, vel agrum, respicit dominam: quod verò afficit fructus, ad commoditatem, & usum spectat.
- 4 Damnum utriusque speciei, potest concurrere, & considerari in pascuo.
- 5 In executione sententiae condemnationis damni, duos casus occurrere solent: & primus, quando in sententia, damni praestiti mentio expressa, seu condemnatio non fit.
- 6 Sententia, in qua praecipitur, quod quis agrum, vel pascuum restituat, vel in pristinam qualitatem reducat; an saltem virtualiter damni satisfactionem contineat?
- 7 Expenduntur in proposito iura in l. 3. §. si redditu, ff. commodati: & in l. 1. §. si res, ff. depositi, & in l. 1. §. qui autem, ff. de vi, & vi armata.
- 8 Restitutionis verbum, utrum satisfactionem damni contineat?
- 9 In restitutione rei pristinus status attenditur.
- 10 Condemnatus ad restitutionem rei, fructus tanquam damna praestare tenetur.
- 11 Referuntur Doctores, qui affirmant in condemnatione rei, venire etiam damna.
- 12 Sententia non recipit extensionem, nisi quatenus ex ea aliquid necessario inferatur.
- 13 Sententia debet interpretari, ut minus noceat.
- 14 Sententia comprehendit ea omnia quae in naturalem consequentiam veniunt.
- 15 Sententia restitutionis ex vi comprehensiva, importat damni satisfactionem.

- 16 *Dammum, quod ex sententia, vel condemnatione restitui debet; intelligitur, non solum ante & post litis contestationem, verum etiam post sententiam, usque ad executionem, prestitum, & causatum.*
- 17 *Damni appellatione, an veniant expensæ?*
- 18 *Dammum in sententia quandoque expressum inest, quandoque verò legale; & quomodo executio debeat fieri, ut persolvatur.*
- 19 *Dammum, ut liquidetur, approbatio solet fieri per testes, instrumenta, & per aestimatores, (vulgò, Apprecciadores,) & in hac liquidatione, quis ordo debeat servari? quæ exceptiones admittantur, & ad liquidationis iudicium spectent? traditur remissivè.*
- 20 *Deteriorationes, quando cum melioramentis compensentur.*
- 21 *Aestimatores damni, quandoque consuetudine, vel statuto municipali, sunt assignati: & etsi fides est adhibenda.*
- 22 *Peritis in arte, qualibet in re, credendum est.*
- 23 *Aestimatores, qui deponant de damno, ad minus debent esse duo.*
- 24 *Aestimatores, antequam estimationem faciant; debent prestare iuramentum de bono, & aequo.*
- 25 *Aestimatorum iuramentum, credulitatis potius, quam veritatis est.*
- 26 *Aestimatores si in oppido publicè deputati non sint: à partibus eligentur: ut de pascui damno deponant, & iudicium faciant.*
- 27 *Aestimatores, si sunt discordes, non possunt eligere Tertium sed hoc spectat ad litigantes.*
- 28 *Aestimatores damni, recusari possunt.*
- 29 *Aestimatorum iudicium, utrum sit appellabile quoad utrumque effectum? traditur remissivè.*

Pura circa materiam damni, & ejus satisfactionem, occurrebant dicenda. Verum, ut sæpius ex promisso voto arideam; tantum quæ in speciali materia pascui, crebrò in praxi, scitu digna se offerunt, brevi perstringam sermone.

Itaque cum *dammum* dicatur quilibet rei diminutio, seu læsio, ut docet Paulus de Castro in l. 3. in fine, ff. de damno infecto, Anton. Franc. in tractatu de eo quod interest, numer. 5. volum. 8.

tractat. Doctorum: Burgos de Paz in proemio legum Tauri, num. 148. Duplex in proposito solet considerari; Alterum, quod afficit ipsum fundum, vel agrum, ut in l. 1. §. Si res, ff. de depositis, ibi: *Si res deposita deterior reddatur, l. qui sibi* 33. qui Stichum, & §. item, ibi: *Qui hominem dare promisit, & vulneratum à se offert, non liberatur, ff. de solut. l. mulieris* 13. §. res abesse, ff. de verb. sig. ibi: *quarum corpus manet, sed forma mutata est; & ideo si corruptæ redditæ sunt, vel transfiguratæ, videri abesse: quod quidem perpetuum dici solet. Alterum, quod tantum afficit fructus; quod temporale ab Interpretibus nuncupatur. Unde primum respicit Dominum: Secundum autem commoditatem utentis dumtaxat. Et ideo regulariter dicitur, quod emphyteuta deteriorando rem ipsam, amittit emphyteusim; non verò, quando deterioratio est in fructibus, ex Baldo in authentic. qui rem, numer. 2. C. de sacrosanctis Ecclesiis, quem ibi sequuntur Raphael Fulgosius, Paulus Cast. & alij, Alexand. conf. 118. num. 7. lib. 5. Ias. conf. 17. num. 11. & in l. 2. num. 98. C. de jure emphyt. Ripa respons. 27. num. 7. tit. de jure emphyt. volum. 2. Beroius conf. 120. num. 30. & sequenti, libr. 1. Rolandus à Valle conf. 49. num. 20. & 21. lib. 2. Riminald. Junior conf. 355. num. 22. Mantica de contract. lib. 2. tit. 29. n. 22.*

Et utrumque damnum in loco, seu fundo pascui, potest utique contingere. De primo exemplum erit; veluti si area pascui rumpatur, aut colatur, & mutetur ejus forma, vel glandium quercus, aut arbores seindantur, aut vineis, seu olivetis, fundus pascui novelleretur, seu in eo alia plantatio fiat, de quo & alibi diximus. De secundo; quando herba comeditur; seu devastatur à pecudibus intus immixtis: quod & frequentissimè accidit.

Supposita igitur utriusque damni differentia circa sententiam, in cujus executione pars læsa intendit sibi de damno satisfieri; ne ancipiter procedamus, duo casus sunt constituendi.

Primus erit, quando in ipsa sententia damni prestiti expressa mentio, seu condemnatio non fit, sed tamen pars condemnatur, ut fundum, vel agrum pascui mutari, seu devastari, ad pristinam formam reducat, vel fundum occupatum dimittat, vel restituat;

tuat: & tunc in isto casu, maximum dubium se offert, videlicet utrum sit tanta virtus istius sententiæ, quod in eadem damni restitutio, etiam comprehensa videatur: adeo quod ejus executor, non solum possit compellere condemnatum ad fundi restitutionem, & ut pascuum in pristinam reducat formam, verum etiam damnum præstitum liquidare, & ad illius integram satisfactionem procedere, absque eo, quod excedere videatur.

6 In quo dubio in tali sententia, etiam damni satisfactionem virtualiter comprehendendi, & executorem ad eam procedentem non excedere, observant plures maximæ authoritatis viri, statim referendi, & eorum opinio pluribus suadet fundamentis.

7 Et primò, ex text. in *l. 3. §. si reddita*, ff. commodati, ibi: Si reddita quidem sit res commodata, sed deterior reddita; non videbitur reddita, quæ deterior facta redditur. & in *l. 1. §. si res*, ff. de positi, ibi: Si res deposita deterior reddatur, quasi non reddatur, agi depositi potest. Cum enim deterior redditur, potest dici dolo malo redditam non esse, & in *l. 1. §. qui autem*, ff. de vi, & vi armata, ibi: Qui autem vi dejectus est, quidquid damni senserit ob hoc, quod vi dejectus est, recuperare debet. Pristina enim causa restitui ei debet, quam habiturus erat, si non fuisset vi dejectus.

8 Secundo ex eo, quod verbum, restituere, ex sua significatione propria, emendationem, & satisfactionem damni continet, ut in *l. fin. §. fin.*, ff. de verbor. significat. ibi: Restituit non tantum qui corpus, sed etiam qui omnem rem, conditionemque reddita causa præstat, & tota restitutio juris interpretatio est. Adeo quod condemnatus restituere, si non emendat, vel solvit æstimationem damni, non dicitur restituere, Federicus de Senis *cons. 18. in fine*, & Menochius de *recup. posses. remed. 1. n. 6.* Cardin. Thusc. *lib. R. conclus. 302. n. 1.*

9 Tertiò, quia in favorem condemnati pristinus rei status attenditur, ut fundi restitutio fiat, & in quo statu erat, aut ejus bonitatis, quando fundum occupavit, & ex eo melioramentum à se facta, & liquidata in executione; opposita in vim exceptionis modificativæ à vincente fundi domino recuperat, & ad ea executor præstanda compellit, absque eo, quod videatur

excedere, etiam si de his in sententia solvendis nihil dicatur, ut in *l. quod in diem*, ubi communiter notatur, ff. de compensat. docet Bart. in *l. fundum*, ff. de exceptione rei judicata, num. 1. & prosequitur latè Salgado de *Regia protectione*, 4. part. cap. 7. ex num. 73. Ergo similiter condemnatus ad restitutionem rei: ejus deteriorationem, & damna tenetur persolvere, ex *reg. in judiciis*, de *regul. jur. in 6.* Maximè; quia rei restitutio de tota debet intelligi, ex *l. Titia cum testamento*, §. 1. de *legat. 2.* & in *l. si defensor*, §. qui interrogatus, ff. de *interrogat. actionibus*, & in *l. de pupillo*, §. qui nunciato, ubi notat Bart. ff. de *novi oper. nuntiatione*; Alexan. *cons. 195. in principio*, lib. 6. Ruinus *cons. 80. Pro clara*, num. 4. lib. 2. Si autem redditur deteriorata: non redditur tota; ex *juribus in primo*, & secundo fundamento adductis: nec aliàs vera restitutio fieret, quæ in pristinum statum reponat; ut in *l. restitutio*, §. quod si minor, ff. de *minoribus*, cum *vulgatis*.

10 Quarto, quia spoliator condemnatus ad rei restitutionem, tenetur etiam fructus præstare tanquam damna, ex Mario Giurba *decisione 39. numer. 6.* ergo multo magis damnum ipsum: siquidem fortior est ratio deteriorationis in re, quam in fructibus, & quia æstimatio non est, quid diversum ab ipsa re, ex Giurba *decis. 114. sub. numer. 10.* & *decis. 115. num. 6.* Gracian. *disceptat. Forens. cap. 243. numer. 67.*

11 Quibus, & aliis fundamentis, hanc sententiam amplectuntur ultra Federicum de Senis, & Menochium ubi *suprà*, plures quos refert Card. Thuscus *prætic. conclus. litera. S. conclusionem 126. num. 107.* & *conclusionem 128. num. 11.* Giurba *d. decis. 39. à num. 2.* Puteus *decisione 298. lib. 2.* Rot. *diversorum, decisione 334. part. 2.* Menochius *cons. 758. num. 17. volum. 8.* Salgado, qui accuratissime rem prosequitur, & resolvit, 4. part. cap. 9. ex num. 182. usque ad numer. 213.

12 Neque prædictis obstat, quod ex sententia plus inferri non debet, quam ex ea necessario inferatur; ut in *l. si quis à liberis*, §. si vel parens, ff. de *liber. agnoscendi*, & quod verba sententiæ debent intelligi, prout sonant, & strictè, nec extendi ad intellectum, quem

ex lata significatione habere possunt ; ut in *l. in C. si plures una sententia condemnati fuerint*, Abb. in *cap. dilectus*, num. 2. de offic. Ordin. Capola. in rubric. de verborum signific. num. 151. Iaso in *l. centesimis*, §. fin. col. penultim. ff. verborum obligat. Ripa in *l. 2. num. 26. C. de edendo*, Curtius Senior *conf. 74. col. fin.* & Curtius Junior *conf. 153. num.* & quod omnino censetur omissum, quidquid in condemnatione non est expressum ; ut in *l. 1. juncta Gloss. C. si adversus rem judicatam*, notat Decius *conf. 442. num. 8.* & *conf. 607. num. 7.* tradit latè Tiraquel. in *l. si unquam*, verbo, *liberis*, n. 5. & in tracta. de retract. linagier. §. 1. gloss. 19. num. 182. Craveta *consil. 188. num. 1.* & 6. Parisius *consil. 3. num. 1. vol. 4.* Menoch. *conf. 110. num. 27.* Præsertim, quia sententia in dubio interpretari debet, potius ad favorem rei condemnati, quam actoris, qui obtinuit ; ut notat Alexand. *conf. 46. num. 2. lib. 5.* Decius *conf. 43. num. 3.* Craveta *conf. 74. num. 10.* & *consil. 188. num. 2.* Cephalus *consil. 249. num. 9. lib. 2.* Et sententia ita debet interpretari, ut minus noceat, quam fuerit possibile ; ut observat Decius *dict. conf. 43. num. 3.* Ruinus *conf. 29. num. 7. lib. 5.* post Butrium, & Abb. in *cap. ult. de except.* Socinus in *l. si à te*, num. 4. ff. de exceptione rei judic. & sic si aliquam interpretationem recipit, dirigi debet contra eum, qui in ea fundamentum constituit, ut in specie respondit Socinus Senior *conf. 134. col. 2. versi. si duo : lib. 1.* & copiosè Cephalus *conf. 249. n. 18. lib. 2.*

15 Quia respondetur, prædicta non procedere in his, quæ in necessariam consequentiam condemnationis, vel sententiæ veniunt, & tacitè subintelliguntur, ex doctrina Bart. communiter recepta in *l. Iulianus*, colum. 2. *versio. prædicta verò*, ff. de conditione indebiti, notat Decius in *cap. cum venerabilis*, in principio, de except. Felinus in *cap. significaverant*, num. 7. eod. tit. & hæc virtus sententiæ, non est extensiva, sed comprehensiva. Et ratio est, quia idem est aliquid esse expressum, vel necessariò præsupponi, vel subintelligi, ex Paulo Castrensi. in *l. 1. numer. 1. C. quando provocare non est necesse* : & Baldo in *l. penult. ff. de iis qui sunt sui, vel alieni juris*. Et ideoemper sententia includere videtur id,

quod necessariò est præsupponendum, & sumitur ex mente actorum : nam ex actis restrictionem, vel extensionem recipit : ex Decio *conf. 388. num. 4.* Et ideo verba sententiæ debent intelligi secundum subjectam materiam, etiam si improprietur ; ut firmat Craveta *conf. 186. num. 5.* & *conf. 188. n. 2.* Osalc. *decis. Pedemon. 64. n. 3. cum sequentibus.*

Unde cum ex vi comprehensiva 15 verborum sententiæ, in qua quis condemnatur, ad restitutionem rei, & ex natura causæ veniat deterioratio, & damnum rei, ex fundamentis supradictis : absque dubio amplectenda erit, & observanda resolutio à nobis suprà proposita, & tradita.

Quæ non solum procedit, & est intelligenda respectu damni ante litem, 16 & post liris contestationem, usque ad sententiam præstiti ; verum etiam ejus, qui post sententiam, usque ad veram, & realem rei restitutionem fit ; ut affirmant Cardinal. Thuscus, Federicus, de Senis, & Menoch. suprà adducti, num. 11. Salgado ubi sup. numer. 213.

Sed an damni appellatione, ut verificetur, & habeat locum prædicta resolutio ; veniant, & includantur expensæ ; disputat Petrus Surdus *decis. 261. per totam*, & copiosè ac per varia fundamenta, Burgos de Paz in *proemio legum Tauri*, ex n. 147. quem omnino in proposito vide.

Secundus casus constituendus est, 18 nempe, quando in sententia, vel condemnatione, sit expressa satisfactionis damni præstiti mentio. Quæ dupliciter solet fieri ; vel quando satisfactione damni istius, reus condemnatur in certa quantitate : & tunc Iudex executor eam integrè persolveri faciet ; in quo nullum dubium versatur. Et quando hæc quantitas, seu æstimatio certa, in sententia comprehensa crescat ; vide Escobar de ratiociniis, cap. 17. 2 num. 7. Marium Giurbam, qui mirabiliter loquitur, *decis. 115. per totam*. Vel quando reus condemnatur ad satisfactionem damni, non tamen exprimitur quantitas (quæ vulgò dicitur, *sententia legal*) quo in casu, Iudex executor tenetur super ista liquidatione audire partes, & ad eam spectat cognoscere, & super liquidatione pronuntiare.

Et in hujusmodi liquidatione sient 19

probationes per testes, chirographa, aut instrumenta, aut æstimatores. Et quem ordinem in hac liquidatione Iudex executor servare debeat, & quas exceptiones debeat admittere, & ad liquidationis iudicium spectent? docet Bart. in l. 2. num. 5. de sententijs, quæ sine certa quantitate, Bald. in l. 2. C. de executione rei iudic. & in l. decem, ff. verborum oblig. Roderic. Suar. in l. post rem iudicatum, in declaratione legis Regni, limitatione 4. Covarru. lib. 2. variarum, cap. 11. Menochus de adipiscenda possessione, remedio. 5. quest. 10. Parlador. lib. 2. rerum quotidian. cap. fin. 1. part. §. 12. numer. 30. Scaccia de appellat. quest. 17. limitatione 9. 20 num. 34. Et quando deterioratio melioramentis compensetur? disputat Escobar de ratiocinijs, cap. 19. per totum, Manica de contractibus, tom. 2. lib. 22. tit. 29. per totum. Probatio autem æstimationis damni, quandoque iuramento ejus, qui damnum passus est, remittitur; ut in cap. fin. de his quæ vi; & in cap. in primis gloriosus. 2. quest. 1. & in cap. olim, §. quare, de injurijs, & in l. si quando, C. unde vi, ubi Iason, numer. 27. Berengarius in l. unica num. 164. versiculo, cum de crimine, C. de sententijs, quæ pro eo quod interest; quod in quibus casibus, & quomodo procedat? prosequitur latè Mascardus de probationibus, concl. 471. per totam, ubi plures refert.

21 Quandoque etiam per statutum municipale, vel ex consuetudine sunt certæ personæ à Consilio, vel populo creatæ, quorum fides est approbata, & eorum assertioni circa æstimationem damni statuitur, & absque figura, & strepitu iudicij, qui damnum dedit (prout moris est) mulsetur in certa maraperinorum quantitate, ut dicemus in cap. de custodibus pascui, 19. infra.

Sed in casu, in quo antea loquebamur, quando Iudex executor procedit ad liquidationem damni, & ejus æstimationis, ultra probationem, quæ fieri potest, ut dixi per instrumenta, & testes, solent nominari æstimatores, qui agrum pascui devastatum videant, & de valore damni depo-
nant, qui vulgò, appraiators, nuncupantur.

22 Nec enim novum in jure est, quod peritis in arte, in qualibet re, creda-

tur; ut in l. semel, C. de re militari, & in l. 1. ff. si mentor falsum mod. dixerit, Bart. in proœmio Digestorum, Joan. de Platea in l. 1. C. de discussoribus, præsertim si sint designati in loco disquisitioni rei, de qua agitur, & quandoque unicus Officialis, seu æstimator sufficit; ut in l. 1. C. de ponder. & aur. illat. lib. 10. ubi Angel. Bart. in l. si librarius, colum. penult. ff. de regul. juris, notat Anton. Gomez, tom. 2. de contractibus, cap. 9. circa finem.

Isti verò æstimatores nominati, quorum executor declarationem poposcerit, debent esse duo ad minus, ut in auctoribus, de non alienandis, aut permutandis, §. quod autem, col. 2. qui cuncta, & speculative, & minutatim, facta temporum distinctione, considerent; juxta ea, quæ advertunt in proposito Abb. in cap. proposuisti, de probat. & in cap. fraternitatis, de frigidis, & maleficiatis. Bart. ubi supr. Baldus in l. hac editoriali, §. his illud, Cod. de secund. nupt.

Qui æstimatores prius debent præstare juramentum de æstimatione ex bono, & æquo facienda, ut in dict. §. his illud, notat Alexan. in l. pretia rerum, num. 6. ff. ad l. Falcid. Bart. in repetitione leg. creditoris, colum. fin. n. 19. C. de pignoribus, & in l. Theopompus, numer. 8. ff. de dote prælegata, Aret. cons. 83. Quia multa fuerunt, post numerum. 11. Curtius Junior cons. 165. num. 20. versicu. Præterea ad probandam, hanc esse communem opinionem, testatur Cagnolus in d. l. 2. n. 258.

Quod juramentum potius credulitatis, quam veritatis est, quia æstimatio magis perspicitur iudicio intellectus, quam sensu corporeo; unde cum de facili possint errare, non sunt ad juramentum veritatis cogendi; ut rectè tradit Panthalius de Crema in dict. l. 2. C. de resc. num. 296. in fin. & post num. 298. versu. & licet superius, Mascardus concl. 653. n. 5. volum. 2. de probation.

Et si isti æstimatores non sunt designati in loco, eligentur à partibus, ut advertit Pinellus in dict. l. 2. C. de rescindenda, cap. ultim. num. 3. Qui æstimatores nominati semel suscepto negotio compelli possunt per executorem, si taxationem faciendam recusaverint, ex Bart. in §. 1. cura carnis, ff. de officio præfeti urbi, & in l. §. 1. ff. nautæ, capones; & in l. 1. ff. furti

furii adversus nautas, notat Joan. Garcia in tractatu de expensis, cap. final. à num. 24.

27 Si tamen aestimatores isti fuerint discordes non possunt ipsi eligere Tertium, sed hoc spectat ad partes, vel ad Judicem, qui vel partes compellet ad eligendum Tertium, vel ipse eliget, ut in l. item si unus, §. si in duos, ff. de arbitris, tenet Bart. in d. l. creditores, d. fin. C. de pignoribus, docet Joan. Garcia ubi proxime, numer. 27.

28 Et ratione imperitiæ, seu suspitionis, utique possunt isti aestimatores recusari, cum quia debet fieri aestimatio à peritis, ut in dict. §. quod autem, in Authentico, de non alienandis, aut permutandis, ut consulvit Franciscus Aretin. consil. 84. numero tertio, Curtius Junior consil. 165. numer. 20. ubi testatur de communi, Mascard. dict. concl. 653. n. 11. Tum etiam, quia non debent esse suspecti, ut in d. §. quod autem, ibi: & non suspectus; quinimo probi, & inculpatæ vitæ, & omni exceptione majores: nam licet hujusmodi aestimatores, non dicantur testes, nec ferre testimonium, sed potius habeant vim Judicum, ut ait Franciscus Curtius in additionibus ad Alexan. in d. l. pretia rerum, verbo, peritorum, num. 6. Cagnol. in dict. l. 2. C. de rescind. num. 258. nihilominus omnis exceptio, quæ potest repellere testem, potest etiam repellere hujusmodi aestimatores; ut ait Aretin. in cap. causam, notabili 3. de probationibus, Mascard. ubi proxime, numero 7. & 8.

29 Et an à judicio aestimatorum sit licita appellatio, quoad utrumque effectum? vide Joannem Garciam, ubi supra, num. 28. Salgadum de Regia protectione, 4. part. c. 10. num. 149. Et utrum sententia à Judice lata ex informatione, vel declaratione aestimatorum transeat in rem judicatam? discutit Pinellus dict. capit. ultimo, ex num. 6. qui, & supra relati cetera ad aestimatores, & eorum judicium spectantia prosequuntur latius.

CAPUT XVI.

Quid in præjudicium, seu commodum communitatis pascui, possit fieri à domino territorij, vel aliquo ex socijs.

SUMMARIUM.

- 1 Pascendi jus non potest mutari in præjudicium communitatis.
- 2 Dominus territorij non potest pascua ad culturam reducere, nec vites plantare, nec modum pascendi quovis modo pervertere, seu immutare.
- 3 Collectis fructibus, seu segetibus, usus herbae, quæ naturaliter nascitur, & spoliij, (quod ibi manet) omnibus est communis; licet in aliquibus locis, vel consuetudine, vel ordinatione municipalis caveatur, ut aliquibus diebus post collectionem fructuum solus dominus agri immittat animalia sua ad depascendum, ut n. 4.
- 5 Dominus agri collectis fructibus, an possit illum sepibus, aut parietibus vallare, & clausuris munire, vel pratum facere? proponitur, & resolvitur remissive.
- 6 Expenditur in proposito, tex. in l. 13. & in l. 14. tit. 7. lib. 7. novæ Recopilati quarum decisionem, & iure consensu, & utilem admodum esse traditur, n. 7. Et an localis sit proponitur, n. 8.
- 9 Verbum illud, acquien, denotat restrictionem.
- 10 Dispositio alicujus rei in uno loco, quoties per frequentiam actuum contingentium fit, non localis, sed universalis debet haberi.
- 11 Dominus agri collectis fructibus, seu segetibus non prohibetur pro libito plantare.
- 12 Expenditur in proposito, text. in cap. cum in tua, de decimis; & intelligitur, n. 13.
- 14 Oppidum habens proprietatem terminorum pascui communis in usa, cum alio oppido, non potest in præjudicium communitatis, plantare hos terminos, nec ad culturam reducere, nec locare certo pretio exteris, aut gratis concedere.
- 15 Refertur casus in proposito cuiusdam litis, in qua Author patrimonium præstitit, & obtinuit.
- 16 Ampliatur propositio antesignata, ut nro

- Princeps, sine causa jus communis tollere non possit.*
- 17 *Usus bonorum cujuslibet concilij, tam statui Plebeiorum, quam Nobilium, aequalis esse debet; & alter status in præjudicium alterius, pascui defensas temporales, & locationes herbarum facere prohibetur.*
 - 18 *Servitutem habens, in communitate juris pascendi, non potest immutare servitutis, usum: Quod ampliatur num. 19.*
 - 20 *Expenditur in proposito, & intelligitur remissive, text. in l. acquisitum, §. proinde, ff. de usufructu.*
 - 21 *Communitatis pascui usus (omnibus sociis consentientibus, legitime potest immutari, & in aliud emolumentum) converti.*
 - 22 *Consensus sociorum in mutatione usus communis pascui, an noceat posteris venientibus, & aliis qui paciscuntur heredes non sunt, nec ab eis causam habent?*
 - 23 *Communitas usus pascui, ut mutetur, an sufficiat consensus majoris partis sociorum; an verò omnes debeant consentire? explicatur.*
 - 24 *Expenditur in proposito text. in l. 1. & in l. 6, & in l. 12. & in l. fin. tit. 7. lib. 7. novæ Recop. & intelligitur.*
 - 25 *Qualitas agri (utrum sit pascuus, an verò rumpi possit) ex quo tempore cognoscatur? traditur remissive.*
 - 26 *Pascuum, si aliquis ad culturam redegit, vel plantavit, virum solvendo interesse liberetur; an verò necessario debeat ad pristinam reducere formam? traditur: & n. 27. intelliguntur in proposito, textus in l. 6. & in l. 9. tit. 7. lib. 7. Recop.*
 - 28 *Socius non potest consocio servitutem pascui acquirere, nec usum aptiorem, vel uberiorem reddere.*
 - 29 *Sententia super usu, vel communitate pascui lata, cum certo oppido, non nocet alteri consocio communitatem habenti: & ibi expenditur text. in l. 21. tit. 1. part. 3.*
 - 30 *Oppidum compascuum, utrum possit recipere vicinos de novo venientes; in præjudicium communis? traditur remissive.*
 - 31 *Servitus non potest concedi ab uno ex sociis, in præjudicium communis.*

PRO vera materia seu thesisi capituli hujus elucidatione, in ejus initio est constituenda sequens propositio, seu regula, quod in præjudicium juris pascendi, quæsum in communi; non potest ab aliquo fieri mutatio status, rei, per quam usus ejus fiat deterior; quod in qualibet servitute, generale esse deducitur, ex l. Sabinus, ff. communi divid. l. locus, §. 1. ff. de usufructu. l. si usufructus, §. rescripto, ff. de aqua pluvia arcenda, l. si eo, in princip. ff. si servit. vind. l. si via, & l. si præses, C. de servitu. Vnde, quemadmodum in præjudicium servitutis viæ, non potest qui eam debet, ædificare in loco, per quem ejus usus est habendus, ut in l. si domus, ff. de servit. urba. & in dict. l. si eo loco, Socinus consil. 105. lib. 1. Ita in præjudicium juris pascendi, dominus territorij, seu termini non poterit pascua ad culturam reducere; nec ibi bladam seminare; vel vites plantare, nec modum pascendi immutare, ut tradit Romanus cons. 47. Bertrandus cons. 228. num. 1. & sequenti, volum. 6. Craveta cons. 4. num. 6. Avendaño 1. part. de exequendis mandatis, cap. 4. numer. 22. vers. & semel acquisito; Covarr. lib. 1. variar. cap. 17. num. 11. vers. sed & quoties; Cæpola de servitu. rustic. prædiorum; de servitu. juris pascendi, ex num. 40. Petrus Surdus cons. 27. n. 10. vol. 1. & cons. 65. n. 13.

Ex propositione superius posita, illud primo loco deducitur, quod cum collectis frugibus in quolibet agro, etiam privato, pascus herbarum, quæ naturaliter nascitur, vel spoliis (ut ita dicamus,) quod jam relinquitur pro derelicto; sit communis, ex doctrina Fabri in principio, Institut. de lege Fusid Canina pollen, docet Chassaneus in consuetud. Burg. rubrica 23. §. 2. vers. quæro quid operentur, num. 2. & §. sequenti, num. 4. Avendaño dict. cap. 4. num. 24. Licet in aliquibus locis vigeat consuetudo, & solet esse ordinatio, quod per aliquem diem possit immittere tantum dominus collectis fructibus sua animalia ad pascenda illa grana, ut tradit Gregorius in l. 10. tit. 15. part. 7. vers. ao, rastrojo. Merito dubitari potest, an dominus istius agri, in præjudicium illius communis legalis, vel juris, quod communiter collectis fructibus, & sublato semine competit: possit illum agrum, vel per totum tempus mutando

tando ejus qualitatem, & usum destinatum: vel illo, saltem tempore post fruges collectas, usque quo iterum seminetur, pratum facere, vel clausuris parietum, aut aliis septis eum vallare: ita ut aditus pecudum aliorum vicinorum obtrudatur; & domino ejus usus privativus sit. Quam quæstionem integre per argumenta, & rationes ad partes copiose examinavit Illustrissimus Præses Covarruv. in *practicis*, cap. 37. ex num. 2. Ideo ne ejus dicta transcribam; industrius omitto fundamenta ab eo perpensa, & in utramque aciem illata; ejus tamen vera resolutione in hoc puncto contentus, quod licet inspecto juris communis rigore, non est quid considerabile, talem excludens facultatem domino agri: jure tamen nostro Regio expresse prohibitum extat, talia prata, seu defensas facere, nisi ex lege, aut principali privilegio indultum tale jus fuerit, vel legitima præscriptione, domino agri constitutum sit; ut in *l. 13. titul. 7. lib. 7. l. 14. titul. 7. lib. 7. Recopil.* quæ, postquam legem, seu ordinationem Abulensem, quia talia prata permittebat, uti publicæ utilitati inimicam corexit; sic in fine sui tenoris concludit: *Y damos licencia, y facultad à los de la dicha ciudad, y su tierra, y pueblos della, que puedan pacer, y rozar en los dichos terminos, que ansi por virtud de la dicha ordenança estan debessados, como lo hazian, quando los dichos heredamientos eran de diversos dueños, y antes que la dicha ordenança fuesse fecha, y por ello sean prendados, sopena que los que lo contrario hizieren sean avidos por forçadores, y como contra tales se proceda contra ellos.*

Cujus legis Regiæ decisio, & juri consona, & ex doctrina Fabri, & sequacium suprà vallata, & rerum experimento, admodum utilis semper, & ubique visa fuit, teste Covarru. ubi suprà, num. 3. vers. *Quidquid*, prope medium, Avendaño prima parte, cap. 13. Prætorum, num. 8. & jam prædixerat, cap. 4. num. 32. vers. *Item nota*, & cap. 1. n. 31. lib. 1. Azevedo in d. l. 14. num. 5.

Et licet ex ejus serie, videatur prædictæ legis Regiæ decisio localis, in terminis nempe Regni Granatensis, & privativè, ac singulariter sancita, circa eos, quibus ab invictissimis Regibus Dom. Ferdinando & Elisabetha,

aliqui agri, seu termini, in eo fuerint condonati, ut patet ibi: *Mandamos, que ninguna, ni algunas personas à quien nos avemos hecho, ò hizieremos merced de qualesquiera cortijos, ò heredamientos, y tierras en los terminos de las ciudades, y villas, y lugares del Reyno de Granada, que sin nuestra licencia, ni especial mandado, no los puedan debessar, ni debessen, ni defender, ni defiendan la yerva, y otros frutos, que naturalmente la tierra lleva, &c.* Illud enim verbum, à quien, denotat restrictionem ut in *l. Stichum, qui meus erit, D. leg. 1.* notant Doctores in *l. cunctos populos, C. de sum. Trin. & Fid. Cathol.* & illa verba, de qualesquier cortijos, quæ sunt genitivi casus, junctis sequentibus, ibi: *en los terminos, & ibi: Para que todos los vezinos de las dichas ciudades, y villas, y lugares, etiam localiter disponunt: tamen prædicta decisio, (uti ejus ratio) universalis est, quoad omnia oppida, & hujus Regni incolas; & ita colligi potest ex doctrina Bartoli in *l. relegatorum, §. fin. ff. de interdictis, & relegatis, num. 3.* ubi ait, quod si Imperator rescribit uni Præsidi, per hoc videtur omnibus rescribere; & ex Epistola missa per Principem, vel alium, cui inest potestas legem condendi, ad unum locum, resultat jus quoad alios in simili casu; secundum Angelum, quem refert & sequitur Jas. in *l. civitas, num. 7. ff. si certum peratur*, Felin. in c. 1. colum. 4. vers. *in textu*, ibi *epistola*, de probation. Bartolomæus Socinus cons. 44. num. 5. lib. 1. Et quia quotiescumque propter frequentiam actus, aliquid disponitur in uno loco, talis dispositio, non ei solum, sed & aliis in simili casu universalis est; ex Rebuffo in *tractatu Notin. quæst. 5. num. 31.* Villalobos in *arario communium opinionum*, litera L. num. 115. cum sequenti, & ita prædictam legem 13. non localem, sed universalem continere sanctionem, affirmat ibi Azevedo num. 6.*

Non tamen dominus agri privati ex eo, quod collectis segetibus, herba ejus, seu spodium derelictum, sit in usu communi, prohibetur prætextu, seu intuitu hujus juris; etiam si talis ager destinatus sit cultura, & semini panis, vites pro libito suo, olivas, & cæteras arbores plantare, aut olivibus hortaliis de novo illam agrum creare. Si quidem hic communis usus

vicinorum, nec consistit in mera servitute juris pascendi quæsitæ, sed solum ex permissione naturali: quæ collectis fructibus aream, vel hæreditatis superficiem parentem, & liberam offert, provenit: quæ liberæ dispositioni domini, ut pro libito sua re utatur, non opponitur; ut cum Capola dict. cap. de servit. jur. pasc. num. 26. tradit Covar. dict. cap. 37. dict. num. 3. vers. hinc sane fit; & num. 4. vers. hoc enim est, & versicul. subinfertur. Quæ assertio; etsi ex vera domini diffinitione, & regula vulgari legis, in re mandata, C. mandati, satis niti possit; majus tamen, & specialius tutamen sortitur, ex tex. in cap. cum in tua, de decimis, quem celebrem in proposito appellat Covarru. ubi proximè, num. 5. & ex eo probatur, eum qui Decimas præscripsit, exceptis agris, censeri præscripsisse illud jus, non tantum, quoad fructus confusos: colligi, & percipi, sed quoad noviter plantatos, & seminatos: & ibi notat Ant. de Butr. Panormit. & alij, Balb. de præscript. 2. par. princip. 3. effecta. Unde colligi potest, terram semini destinatam plantari posse.

13 Sed licet in hanc inductionem, ita hunc tex. extollat Covar. tanti viri, & theoriæ, ac praxis Magistri salua pace, quantumcumque expendatur, non invenio, quid, in hac re, illa decisio ponderis habeat. Cum aliud sit dubitare, an quæsitæ jure decimandi, ex hæreditate, aliqua mutata ejus qualitate, & diverso fructui applicata, debeat ejus, quod percipitur, decima: quam absque controversia deberi, tradit Abbas in cap. 1. de decimis, notabil. 1. Bellonus cons. 49. in fin. Surdus dict. consil. 27. num. 11. quia tale jus semper subsistit, & verificatur, sive in his, sive in alijs fructibus: Aliud, verò an in præjudicium juris pascendi, vel alterius quæsitæ, possit dominus fundi, qui tale jus est persolutorus, mutare usum, & culturam: quod neque in textu fuit dubitatum, neque responsum.

14 Secunda, ex regula, de qua in principio hujus capituli deducitur, quod si duo oppida, habent terminos compascuos (hoc est, communitatem in eis, vel unum tantum jus pascendi, in communitate, in alterius terminis non poterit oppidum habens do-

minium, & cui competit proprietas plantare, aut novellare agrum pastui designatum, & deserviens, neque ædificijs occupare; ut optimè ex Salviano, Avendanno, Capola, & alijs, tradit Morla in emporio juris, titu. de servitut. quæst. 4. num. 28. versic. Illud tamen dignum est: vel exteris sine consensu eorum, qui communitatem habent, certo pretio locare, aut gratis exteriorum animalia recipere (quod fortassis alio loco, latius dicemus) & super his locationibus temerè à dominis termini compascui factis, plures exortæ sunt lites, & in hoc Regio conventu adductæ, & semper secundum hanc sententiam, fuerunt decisæ; & pro ea obtinui in lite pro oppido terræ de Almagar, contra villam de Moron. Licet enim termini essent compascui, 15 non dubitaverunt concilium, ac vicini de Moron, quandam partem termini compascui, in locationem, certa mercede, exteris concedere; de quo conquesti sunt vicini aliorum oppidorum, qui communitatem habebant; & utraque sententia fuerunt tales locationes reprobata, & qui eas fecerant damnati, ut medietatem pretij, seu mercedis persolutæ, consocijs communicarent; & quod deinceps nullatenus in præjudicium communitatis quidquam facere possent: quod satis juri adaptatur, ex superius dictis, & ex l. servitutes, §. stillicidium, ff. de servitut. verb. Non enim potest diminui, vel deteriorari jus pascendi quæsitum, ut cum Capola ubi supra, tradit Covarru. num. 7. versic. Tertio principaliter.

Tertio ex eodem fonte provenit, 16 in tantum debere illæsum jus communitatis servari; ut non solum dominus loci, verum nec supremus Rex noster, debeat in præjudicium juris quæsitæ, quidquid immutare indistinctè, & sine causa: quia sicuti absque ea rem privati non debet tollere; ita neque ea, quæ communia sunt prohibere debet, ut cum Isernia tit. quæ sint Regalia, verbo, portus, 2. colum. tradit in proposito Avend. dict. cap. 12. Tractorum, num. 31.

Quarto inde etiam oritur, quod 17 cum usus bonorum cujuslibet oppidit (quæ vulgo vocamus, proprios del Concejo) sit communis, tam statui Nobilium, quam plebeiorum, non poterunt

sunt plebeij, nec quilibet status, in præjudicium alterius facere defensas temporales, quæ communiter solent nuncupari, *atajados*, nec locationes herbarum facere, ut ex earum mercede persolvatur tributum, quod uni tantum statui incumbit, cum in eo alter prægravetur, & necessario utilitas communis in parte diminuatur; Mexia *super legem Toleti*, part. 9. fundamento 2. num. 65. & expressius num. 66. & advenit Avend. *ubi supra*, cap. 4. part. 1. num. 22. *vers.* quod facit; ubi similiter subjungit, quod si habentes communitatem terminorum, desides sunt in eo, quod aliqui volunt, & in modo utendi discordant, invicem se impediunt, ex juribus, quæ adducit Socinus *consil.* 58. part. 4. Ludovicus Gomez *in glo. regula Cancellaria*, de jure quesito non tollendo, & conducunt tradita per Surdum *consil.* 65. n. 9.

18 Quinto, & illud etiam ex dictis derivatur, quod quemadmodum dominus proprietatis, seu territorij, non potest usum pascui communis immutare; ita etiam nec qui communitatem, vel servitutem pastus habet: quia correlativorum eadem est ratio, & dispositio; & dispositum in uno, in alio censetur dispositum, *l. fin. C. de indicta vindictate toll.* *l. si ff. de acceptilationib.* *l. 1. C. de cupressis*, lib. 11. & non potest quis ad alium effectum uti servitute, nisi ad quem fuit acquisita, *l. ex meo, ff. de servitut. rusticor. l. ergo, §. Nerva*, ubi Barr. *ff. eod. titul. Surdus dict. consil.* 27. num. 7. & 8. Et hinc est, quod quando servitus est concessa ad rem aliquam, & restricta, non extenditur ad fundum adjectum; ut in *l. non modus, C. de servitut. & aqua*, Capola *dict. tractat. de servitut. rusticor. cap. de aqueductu*, col. 5. *versic.* Item si quid, *Practica Pap. in forma libelli, in actione confessoria, vers.* Servitus, num. 5. & qui servitutem habet, non potest ejus usum dilatare, aut comprimere in præjudicium ejus, qui servitutem præstat, *l. 3. §. rescire, ff. de itinere actiæque privato*. Rosfredus *in lib. de confess. n. met.* 24.

19 Quod procedit, etiam si is qui servitutem pascui habet, veller ad culturatum, agrum pascuo destinatum, reducere; nam adhuc invito domino facere non potest, ut tradit Capola *dict. cap. de jure pascendi*, num. 41. ad simili-

tudinem fructuarij, qui nec extirpare potest sylvam, & ibi vineam plantare, vel ex ea, terram aratoriam facere, aut pratum; nec ex sylva hortum, nec destructis ædibus eas renovare; & ut generaliter dixerim, aliis quibuscumque modis, seu artibus mutare statum pascui, & rei, etiam faciendo meliorem proprietatem; ut tam doctè, quam uberrimè, & copiosè tradit Dominus Joann. del Castillo *in suo elegantissimo, & eruditissimo libr. 1. de usufructu*, cap. 33. à num. 22. per text. in *l. hætenus §. in fine*, cum *l. sequenti, ff. de usufructu*, ibi: Nec autem ampliare, nec inutile detrudere posse, quomodo melius repositurus sit *l. usufructuarius §. 1. ff. eodem*, ibi: *Usufructuarius novum tectoriam parietibus, qui rudes fuissent, imponere non potest: quia tamen si meliorem, excolendo ædificium, domini causam facturus esset, non tamen id jure suo facere potest. l. aquisitumum 17. §. fructuarius, & §. idem Nerva, & §. item si domus, & §. item si domus, & §. sed si ædium, ff. de usufructu*, ibi: *Excolere enim, quod invenit, potest, qualitate ædium non mutata.*

Et licet his fortiter resistere videatur decisio tex. in *d. l. aquisitumum*, §. proinde, *vers.* & si forte, ibi: *Et si forte in hoc, quod instituit, plus redditus sit, quam in vinetis, vel arbutis, vel olivetis, quæ fuerant forsitan, hæc decicere poterit, si quidem ei permittitur meliorare proprietatem.* In ejus tamen vera resolutione assignanda, non immorabor; quia de ejus vero intellectu, post Joann. Garziam *de expensis*, cap. 11. num. 44. Barbosa *in l. divorcio, §. si fundum, numer. 20. ff. solut. matri*, Valasc. *con. ult. ratione* 50. num. 9. Molin. *de Hiss. primog. lib. 1. cap. 22. num. 7.* latissimè agit dominus Joann. del Castillo, à num. 23. ubi proxime, & verum ejus sensum percepit, & fuit affectus, qui concludit, nihil posse fieri ab usufructuario, per quod, vel usus mutetur, vel diminuat, aut deterioretur: & id ipsum in terminis pascuis observat Capola *ubi supra, dict. num. 41. in fine*, qui tamen agnoscit socium fructuarium, vel communitatem habentem, in loco pascui, & ædificare domum, vel cogit facere posse: ut aptius pascuo mutetur, vel fruges colligat, dummodo per hoc cæteris consociis, seu proprietatis dominis, non fiat præjudicium, juxta

juxta notata in d. §. *fructuarius*.

- 21 Sexto inferitur, quod cum axioma in principio constitutum, conservatio- nem juris, quod communiter compe- tit in pascuo, respiciat, & ut illasum permaneat, & daret, sic provisum ex- ter; consequenter fateri debemus, quod si omnium (qui hoc jure sunt potituri) accedat consensus: illius usus pascui, poterit fieri commutatio, & in aliud emolumentum transfusio: & sic pascuum novellari, plantari, ad culturam reduci, vel prati defensas fieri, nulla erit prohibitio; cum no- tum sit juris principium, juri suo quemlibet renunciare posse, ut in l. *si quis in conscribendo*, C. de pactis, & per modum contractus, vel statuti conso- cij, & qui communitatem habent, po- terunt se ligare, teste Baldo in cap. *ve- nientes*, de *jurejurando*. Et valebit quoad illos, ut in l. *si is qui*, ubi Angelus, ff. de pignoribus, & quoad suos hære- des, & non alios, qui ex eis causam non habent, qui talem defensionem, seu pascui mutationem, servare non erunt adstricti, ut in proposito tradit Mat- thæus de afflictis in *constitut. Regni Sici- liæ rubrica* 85. lib. 1. & hac distinctio- ne poterunt sustineri defensionem, quæ solent fieri, aut approbari autoritate Judicum (qui vulgò nuncupantur, *Alcaldes entregadores de meslas*, y *cañadas*) ut tantum valeant, quoad pacif- centes, eorum hærederes, non verò quoad vicinos de novo venientes, vel qui non consenserunt; ut per *legem se- cundam*, C. *communia utriusque judic. ad- verit* Avendaño d. c. 12. *Prætorum*, n. 30. *versic. Si tamen cives*, & n. 31. *versiculo*, *Ex hoc dico*.

- 23 Et quod in proposito sit necessarius assensus omnium, & non sufficiat de- cretum majoris partis, tradit, & accu- ratè defendit Surdus *conf. 65. num. 17.* & quod simul sit necessaria Regia fa- cultas, tenet expressè Azevedo in l. 7. *verbo*, *Embien ante nos*, num. 4. *titul. 7. lib. 7. novæ Recopilationis*; ubi repre- hendit Avendan. circa duo ab eo perpe- ram insinuat. Primum, quod obser- vaverit in cap. 12. *Prætorum*, n. 25. vel saltem innuerit per argumentum à contrario sensu, omnibus consentien- tibus, non esse necessariam Regiam facultatem. Alterum, quod in tali loca- tione, vel pascui amissione, iusticeret, quod à maiori parte fieret; cum necet-

fariò omnium communitatem habentium sit præstandus assensus, ut *suprà* diximus. Et licet quandoque in præ- iudicium iuris pascendi quaesiti, pos- sint termini ad culturam redigi, id procedit quando tale ius competit ex statuto, vel consuetudine; non verò ex pacto, ut tradit, pluribus relatis, Ludovicus Casanate *conf. 44. num. 10.*

Septimò in ratione *suprà* perpensa ni- 24 tiatur dispositio plurium legum Regni, nempe *legis primæ, titul. 7. libr. 7. ibi: Y si algunos han labrado, ò poblado cosa alguna dello, que sea luego deshecho, y derribado: y mismo mandamos an los exidos que los pueblos tienen, y poseen, que no se labren parapan: & legis 6. eodem tit. & lib. ibi: Los hagan luego tornar, y restituyr à las dichas ciudades, villas, y lugares, y reduzirlo à pasto, & legis 7. sequentis, ibi: Y que los otros mon- tes que no fueren grandes; que se puedan aprovechar para avellota, y para guare- cer los ganados de Invierno, y todos el- los, y los otros terminos queden para el pasto comun de los ganados, y las viñas, y huertas, y plantas, y edificios, que se puedan arrendar para propios de Concejo, & legis 12. ibi: Por ende mandamos que las dichas dehesas en que ay la dicha costumbre, no se coman con otros gana- dos algunos de qualquier condicion que sean, ni de qualesquiera señores que sean, salvo tam solamente con los dichos bueyes, y otros ganados con que labran en los ta- les lugares los herederos, y vezinos, y moradores en ellos, ò otro por ellos, &c. & legis final. illius tituli (quæ decla- ratoria est legis 12.) quæ verba sine dubio ad id tendunt, & diriguntur, ut usus ille, cui terminus, seu saltus, in communi est applicatus, immutari non valeat, nec in modo, qualitate, seu differentia pecudum variationem reci- piat; ut in proposito id ipsum tradit Cæ- pola *dict. cap. de jure pascendi, num. 40. prope medium*, ubi ait; quod si ex con- suetudine in pascuo solebant immitti pecudes nobiles, sicut sunt Veronen- ses, & marcescerent in pratis pingui- bus, non poterat tali tempore prohibe- ri, quod herba fieret pinguedo, & in aliquo mutaretur utendi conditio, quod ex eo repetit, & observat Surdus *dict. conf. 27. num. 10. & legis 21. eo- dem titul. & lib. ibi: Mandamos, que todas las dehesas asy nuestras, como de Igle- sias, y Monasterios, y hospitales, y Con- cejos**

cejos, y otras qualesquier personas que ise
 ban rompido, las que eran para ganado
 vacuno de doze años à esta parte, y las que
 eran para ganado ovejuno de doze años à
 esta parte, se reduzgan à pasto comun,
 como lo eran antes. de cujus legis in-
 tellectu, ultra Azevedum ibi, viden-
 dus est Guttierr. *consil.* 21. *per totum*,
 & *consil.* 34. & quod tempus sit neces-
 sarium, ut in terminis exitus pastui
 deserviat, an verò rumpi possit, & ut
 quilibet fundus certam qualitatem ha-
 beat; ultra *suprà* relatos, vide Roderic.
 Suar. *allegat.* 15. Bobadillam *lib.* 3.
Politic. cap. 8. *num.* 10. Avendan. *dict.*
cap. 12. *num.* 28. & 29. qui resolvunt
 quadraginta annis posse sustineri rupta
 vel plantata in præjudicium pascui, licet
 post quadraginta annos habebit com-
 munitas damnificata restitutionem,
 intra quadriennium, ut pungit Ro-
 dericus *dict. num.* 7. qui etsi principa-
 liter allegationem illam fecit in lite in-
 ter villam de Peñafiel, & villam de
 Curiel, tamen (licet obiter) id idem
 magis de liberatè perpendit occasione
 litis villæ de Portillo, cum oppido de
 Herrera, & post Rodericum, idem ob-
 servat Covarr. *dict. cap.* 37. *num.* 8. & in
regula, peccatum, 2. relectione, §. 9. n. 8.

26 Ex quarum legum Regni sanctione,
 cessat disputatio illa, quam movit,
 & ad partes peregit Capola *ubi suprà*.
num. 42. videlicet si in præjudicium
 communitatis juris pascendi, quis
 agrum rupit; & ad culturam redegit,
 vel plantavit, aut deteriorem fecit;
 utrum necessario teneatur in pristinum
 statum redigere, an verò solvendo in-
 teresse, satisfaciatur. In cujus resolutione
 varijs distinctionibus, & subdistinctioni-
 bus, & admodum confusè, ac nebulo-
 sè procedit, ut per eum fas est vi-
 dere.

27 Cum tamen jure nostro Regio dis-
 positum sit apertè, *eisdem legibus*, fun-
 dos, aut agros qui pascuo destinati
 erant in communi, ab aliquo occupa-
 tos, & noviter ruptos; plantatos, aut
 alio modo immutatos, & restitui de-
 bere (ut in *alio cap.* latius dicemus,) &
 ad pascuum solum, esse reducendos,
 ut in *dict. l.* 6. ubi disponitur circa
 ruptum, ante decem annos, ante ejus
 promulgationem, & in *dict. l.* 9. ubi ab
 hac reductione ad pascuum sunt im-
 munes, qui 20. annis, cum titulo, &
 licentia concilij possederint terminos

publicos, & communes; quo in casu
 conservari plantata, & non esse de-
 molienda statutum est, dummodo cen-
 sus constitutur, secundum formam
 ibi præscriptam, ut in illis verbis:
*Mandamos, que à los que huvieren plan-
 tado en terminos realengos, Concejiles, vil-
 las, y buertas, y otros arboles; y hecho otros
 edificios, con licencia del Concejo de la
 tal ciudad, villa, ò lugar, de veynte años
 à esta parte: se les ponga censo de cinco ma-
 ravedis por cada arañcada de vinya, y à este
 respetto en todo lo que estuviere plantado, y
 edificado, atenta la calidad de la tierra.*

Octavò, quemadmodum per unum 28
 ex socijs, qui communitatem in pas-
 cuo habet, cæteris præjudicium fieri
 non posse, supra firmavimus; ita etiam
 nec commodum eis resultare dicen-
 dum arbitror. Unde, si quis per tem-
 pus necessarium possideat pascuum suo
 consocio; nisi nomine ejus, vel ex
 suo mandato possederit, servitutem
 pascendi non acquireret, ut in terminis
 tradit Paulus de Castro *consil.* 205. *Visto
 puncto*, versic. *quarto quia posito*, col. 2.
part. 2. qui allegat *tex. in l. si unus, ff.
 de servitut. rustic. & in l. ultima, ff. com-
 munita prædiorum, l. pro parte, ff. de ser-
 vitutibus, in l. si sub una, §. ultimo, ff. de
 verbor. obligat.* Mascardus de probat. *concl.*
1215. num. 81. *vol.* 3.

In sententia, verò, vel judicio agi- 29
 tato, cum uno oppido, quod commu-
 nitatem habet: ut non noceat alij oppi-
 do, consocio non citato, etsi jus de-
 ductum sit commune affirmat Bald. in
*l. 1. C. ad legem Corneliam, de sicar. Gloss.
 in l. 2. C. quibus res judicata non noceat*,
 Innocent. in *cap. cum causam*, in 2. qui
filij sint legitimi, Bart. in *l. ex duobus
 §. 4. ff. de duobus reis*, Gregor. Lopez in
l. 21. gloss. 3. tit. 22. part. 3. licet secus
 sit in sententia favorabili, ex *dict. l. 21.
 part. 3.* ibi: *E aun dezimos, que si algu-
 nos fuessen alparceros, ò diviseros, ò cam-
 pañeros, sobre alguna heredad, ò otro cosa
 qualquiera que huviesen de so uno, si el uno
 destos compañeros moviesse demanda contra
 otro que fuesse vezino dellos, diciendo,
 que el campo, ò la cosa, ò la heredad
 de aquel su vezino, devia alguna ser-
 vidumbre à la heredad del demandador,
 è de sus compañeros, si el juyzio fuere
 dado por el, contra el demandado, no
 tan solamente tiene pro à el, mas aun à to-
 dos sus compañeros*, Bart. in *l. 2. §. ex his,
 ff. de verbor. obligat.* Covarr. in *practica*,

- c. 13. num. 8. In sententia vero adversa, & præjudiciali, contrarium jus ibi statuitur, ut in verbis sequentibus: *E si por aventura el juyzio fuere dado contra el, non empeceria a los otros sus aparceros, pues que non fueron ellos por si, ni otros por su mandado en aquel pleyto.*
- 30 Nonò, ex antè dictis potest inferri ad illam quæstionem, utrum oppidum compascuum possit, & debeat recipere vicinos de novo venientes, etiam si ex hoc resultet præjudicium communitatis? Hujus tamen resolutio quæstionis, petenda est, ex his quæ *suprà*, in cap. 5. prænotavimus, junctis iis, quæ *suprà* in præsentì advertimus.
- 31 Tandem infertur decimò, nullum ex sociis, vel consortibus in præjudicium cæterorum, posse in pascuo, quamlibet servitutis speciem constituere, ut in l. unus ex sociis, & ibi Gloss. verb. nihil agit, & ibi Bart. num. 1. & in l. per fundum, ff. de servitut. rusticor. præd. & idem decidit text. in l. 2. & ibi Gloss. & Doctores, ff. de servitut. & text. in l. fin. & ibi Gloss. Bart. & alij, ff. communia prædior. Ex quibus juribus hanc sententiam docet Cæpola in tractatu de servitut. urban. prædior. capit. 16. numer. 5. & idem voluit Bald. conf. 220. num. 1. ad fin. volum. 2. ubi ad hoc citat textum in l. incedenda, ff. de aqua pluvia arcenda: & ibi Bart. hanc opinionem amplectitur; quam etiam secutus est Rebuffus in l. rectè dicimus, §. quintus, vers. intellige, ff. de verbor. significat. ion.

CAPUT XVII.

Pascua publica utrum in proprietate præscriptione acquire possint.

SUMMARIUM.

- 1 Qui publico destinata impræscriptibilia sunt, & expenduntur in proposito, plura jura, ut in l. usucapionem. & in l. fin. ff. de usucapionibus, & in l. viam publicam, ff. de via publica, & in l. præscriptio, C. de operibus publicis, & in l. si qua loca, C. de fundis, & salibus rei domin. libro 11. & in l. 7. tit. 24. part. 3.

- 2 Traditur limitatio horum jurium; ut non procedant in præscriptione immemoriali.
- 3 Statutum, vel lex prohibens præscriptionem intelligi debet de ordinaria; non verò de immemoriali, nisi expresse caveatur.
- 4 Expenditur in proposito text. in l. usum aquæ, junctâ Gloss. C. de aquæductu, lib. 11.
- 5 Agitur de l. 1. tit. 15. lib. 4. novæ Recopilat. & in proposito expenditur.
- 6 Tributa Regi debita, & si præscribi regulariter prohibeantur; non tamen ex hac prohibitione, immemorialis præscriptio excluditur, & expenduntur in proposito, text. in l. 16. tit. 27. lib. 9. Recop. & in l. 1. tit. 21. eod. lib. & in l. 11. tit. 28. part. 3.
- 7 Immemorialis præscriptio tantum operatur, quantum privilegium, seu Principalis concessio.
- 8 Oppida, & villæ Regiæ Coronæ, à Rege nostro possunt condonari privatis; & expenditur in id, text. in l. 1. & 3. tit. 10. lib. 5. novæ Recopil.
- 9 Præscriptio iisdem regalibus, quibus consuetudo, metitur.
- 10 Expenditur in proposito Concilium Trident. sess. 24. c. 20. & intelligitur, ut non excludat immemoriam consuetudinem.
- 11 Publicæ res non possidentur à privatis formaliter.
- 12 Vbi lex expresse prohibet præscriptionem, lapsus temporis immemorialis non purgat prohibitionis vitium.
- 13 Præscriptio centum annorum, in quibus rebus civitatis procedat?
- 14 Præscriptione per legem sublata, etiam immemorialis ex aliquorum sententia videtur exclusa.
- 15 Præscriptio, seu consuetudo immemorialis, habet vim privilegij, data capacitate ad possidendam, in eis qui præscribere intendunt.
- 16 Præscriptionis immemorialis duplex traditur effectus: alter acquisitionis; alter probationis dominij: & n. 17. quod inter hos duos effectus maximum versatur discrimen.
- 18 Traditur vera resolutio quæstionis illius, utrum sublata præscriptione, vel consuetudine per legem; sit sublata immemorialis.
- 19 Præscriptione immemoriali, qui inveniuntur, quandoque titulum allegare tenentur.
- 20 Reseruntur in confirmatione prædictæ resolutionis.

solutionis, præstantissimi, & omni memoria, & laude dignissimi viri, Dom. Doctor Balboa Mogrobojo: alter meritisimus huius Regis conventus Auditor: alter verò in supremo Castelle senatu spectatissimus Regius Fiscus.

- 21 *Ex immemoriali præscriptione oritur præsumptio juris, & de jure.*
- 22 *Immemoralis præscriptio, an requirat bonam fidem, traditur remissive.*
- 23 *Immemoralis præscriptio quomodo articulari, & probari debeat.*
- 24 *Testes de immemoriali deponentes, cuius ætatis debeant esse.*
- 25 *Publica pascua, villa, civitatis, aut oppidi, quandoque præscribi possunt.*
- 26 *Intelligitur in proposito quod tradit Rodericus Suarez allegation. 15. & num. 27.*
- 28 *Expenditur in proposito, & intelligitur text. in l. 13. tit. 31. part. 3. & n. 29. & n. 30.*
- 31 *Publica pascua præscribi possunt, quoad usum, & communitatem, cum tamen semper manent publica.*
- 32 *Pascua publica, quando jure præoccupationis acquiri valeant, traditur, & intelligitur in proposito, text. in l. si quisquam, ff. de diversis, & temporalibus præscriptionibus; & conciliatur remissive cum l. final. ff. de usucapion.*
- 34 *Pascua publica quæ sunt ejusdem qualitatis, cæterorum ville bonorum, quæ (vulgo vocamus) proprios de Conceio, 40. annis præscribi possunt.*
- 35 *Publica bona civitatis, quandoque centenariam exigunt præscriptionem; & intelligitur remissive text. in l. fin. C. de Sacrosanctis Ecclesiis, & num. 36.*

PAscendi jus præscriptione acquiri posse, suo loco diximus. Nunc autem, an ipsa publica præscribi possint, examinandum venit.

Et impræscriptibilia esse omnia usui publico destinata, expressè deducitur ex l. præscriptio, C. de operibus publicis, & in l. usucapionem, ff. de usucap. l. fin. ff. eod. l. viam publicam, ff. de via publica, rex. singul. in l. si qua loca, C. de fund. & salt. rei dom. libr. 11. ibi: In sua jura retrahantur præscriptione temporis, & novi census præjudiciis in hac causa summoventis, Gloss. communiter recepta in l. omnes, C. de præscript. 30. & de

jure nostro Regio, confirmat lex 7. tit. 29. part. 3. ibi: *Plaça, nin calle, nin camino, nin de hessa, nin exido, nin otro lugar qualquier senexjante destos que sea en uso communalmente del pueblo de alguna ciudad, ò villa, ò castillo, ò de otro lugar, non lo puede ningun ome ganar por tiempo,* docet Rodericus Suarez allegat. 15.

Sed harum legum decisio limitatur. 3
Primo, in præscriptione immemoriali, quæ non censetur exclusa, nec sublata, ex generali prohibitione præscriptionis, ut in *Authentico de cætero conutationes*, & ibi Angelus, per illum textum, juncta Gloss. verbo *nulla temporis*; & in l. final. C. de fundis patrimon. lib. 11. Balb. in tractatu de præscript. 2. part. 5. partis, qu. 1. col. 2. in fin.

Unde, quando lex, statutum, seu 4
privilegium aliquid decidit, aut concedit, non obstante præscriptione, intelligi debet de ordinaria, non verò de longissima; ex Gloss. in c. 1. de prohibita feudi alienation. per Feder. Jaf. in l. 1. num. 43. C. de serv. fug. Paris. cons. 1. vol. 1. num. 123. Tiraquel. de utroque tract. §. 1. gloss. 2. num. 12. Burg. de Paz. cons. 41. num. 11. cum sequenti. Cavallos lib. 2. commun. contra communes, q. 496.

Pro qua limitatione perpendi poterit 5
text. in l. usum aquæ, juncta Gloss. C. de aquæ ductu, lib. 11. ubi usus aquæ, licet publicus sit, immemoriali tempore acquiri potest.

Secundò, de hoc est tex. expressus 6
in l. 1. tit. 15. lib. 4. Recop. ubi disponitur, omnia oppida, villas, seu civitates, huius Regni, tam quoad dominium terminorum, quam quoad jurisdictionem, immemoriali tempore acquiri posse.

Tertiò, quia tributa Regi debita, 7
quæ regulariter præscribi prohibentur, ut in l. competit, Cod. de præscription. 30. ibi: *Nec huic parti, cuiuscunque temporis præscriptionem oppositam admitti*: ubi Bald. & Salicet. ex immemorialis temporis cursu; acquiri utique possunt. Et in motagio, ita disponit tex. in l. 16. tit. 27. lib. 9. Recop. ibi: *T la dicha ley no se entiende en el que alega, y prueva la prescripcion immemorial*, & in aliquibus Regalibus, ut in Tertiis, Salicet. & aliis, de quibus in l. 11. tit. 8. part. 3. & in l. 1. tit. 21. lib. 6. Recop. quæ ex immemoriali tempore præscribuntur

ut in *c. super. quibusdam*, de verbor. signific. & in *dict. l. 1. tit. 21. lib. 9.* Recop. ibi: *Son nuestas, y de la nuestra Corona, y patrimonio Real*, junctis verbis, de quibus in decisione, ibi: *Non teniendo, y mostrando, y provando tener legitimo titulo, ò prescripcion immemorial las dexas desembargen; y balvan, y restituyan.*

7 Quartò, quia præscriptio immemorialis tantum operatur, quantum Regis privilegium, seu concessio cum causa; latè Anton. Gabr. *tit. de præscript. concl. 1. num. 44. & num. 65. cum sequentibus*, Puteus *decis. 205. num. 2. & 3. lib. 1. Rota decis. 717. numer. 2. part. 1. diversorum, l. 8. tit. 15. lib. 4.* ibi: *Provere immemorial*, & ibi: *Sea arida en lugar de titulo bastante.* Sed tamen ex Regis indulgentia, seu beneficio posse oppida, (etiam Regiæ Coronæ) privatis condonari, apertè disponitur, in *l. 1. & 3. tit. 10. lib. 5. novæ Recop.* ergo, consequens est, ut quod privilegio effici potest, præscriptio immemorialis operetur, ut in *l. 5. tit. 7. lib. 2.* ibi: *O por costumbre antigua, que el derecho y guala à privilegio, l. ex hoc iure, §. ductus aque, ff. de aqua quodridiana, & astiva.*

9 Quintò, quia præscriptio iisdem regulis, seu limitibus circumscribitur, quibus consuetudo. Sed consuetudine, per legem, seu statutum sublata, immemorialis non excluditur, propter illius excellentiam, & maximam prærogativam, Afflic. *decis. 259. Sape fuit, num. 5. Covar. lib. 3. variar. c. 13. num. 15. Avendan. respons. 16. num. 4. Flor. variar. lib. 2. g. 10. num. 44. González super octavam regula Cancellariæ, glos. 33. num. 2.* qui hoc extendunt, etiam si lex utatur verbis universalibus, *quacunque, aut qualibet*: & inferunt intellectum ad locum Concilij Trident. *sess. 24. c. 20. de reformatione*, ut licet ibi dispositum sit, omnes causas in prima instantia ad ordinarium Ecclesiasticum pertinere, non obstantibus quibuscunque consuetudinibus; id tamen non procedit in consuetudine immemoriali, quæ non censetur exclusæ, ut sæpius ita intelligit Rot. de qua restatur González, *ubi proxime, num. 5.* Ergo licet regulariter patenti publici prohibeatur præscriptio, non prohibetur immemorialis.

Contraria tamen sententia, nempe,

quod pascua publica nulla temporis præscriptione, etiam immemoriali acquiri possint, hæc pro se fortitur, & retinet fundamenta.

Primum ex eo, quod publicæ res non possidentur, nec in eis datur possessio formalis, ut in *l. 1. §. ff. de acquir. poss.* notat Glos. in *l. 3. ff. cod. tit.* Cum autem, sine vera possessione non possit formati ulla præscriptio, ut in *l. sine possessione, ff. de usucapion.* & in *regula, sine possessione, de reg. jur. in 6.* consequens est, etiam ex immemoriali tempore loca publica usui publico destinata, præscribi non posse: quod in Decimis facili exemplo ostendere possumus, quas cum laici possidere prohibeantur, ita etiam præscribere, ut in *c. causam 7. de præscription.* etiam tempore immemoriali: ut advertit Covarr. *lib. 1. vari. c. 17. num. 5. vers. sed si dubitetur*, Dom. D. Balboa in *lectione Salmantic. ad lib. 2. Decret. in d. c. causam, à num. 50.*

Secundum, quod ubi lex inhihet usucapionem, & rem adeo afficit, quod ejus præscriptioni resistat, immemorialis temporis lapsus nullatenus oppositionis, seu juris resistentiæ vitium purgat; ut tradit Butrius in *cap. cum ex officij*, per textum ibi, in verbo, *aliquo modo*, ubi Abbas in verb. *non meminerint*, de *præscript.* & in *cap. cum instantia*, notabili 3. ubi etiam Ioann. de Anania, de *censibus*, eleganter Felinus in *cap. accedentes, num. 6. de præscript. num. 6. vers. fallit tertio*; & in terminis publicis, observat Ioannes de Platea, in *l. si quis Decurio, C. de Decurionibus, lib. 10.* Lucas de Penna, in *l. diligenter, 9. C. aqueductu, lib. 11.* ubi ait, quod aqua usui publico supposita immemoriali tempore præscribi non potest.

Tertium ex Glos. verb. *centum annorum*, in *fin. C. de Sacrosanctis Ecclesiis*, quæ ait, quod licet regulariter in quatuor casibus illius legis admittatur præscriptio centum annorum contra res civitatis, illud tamen non debet intelligi in rebus civitatis publico usui destinatis, quas ullo tempore præscribi non posse affirmat; ubi notat Bart. Glos. in *dict. l. omnes, C. de præscript. 30.* ubi Bald. & Salicet. & in *d. l. præscriptio, C. de operibus publ.* & in *l. ff. C. de fundis limitroph.* quam sequuntur Cin. & Salicet. in *l. 1. C. de quadr. præscription.*

Quartum

14 Quartum ex eo, quod quando per legem, seu statutum tollitur præscriptio, non solum per dictionem universalem (ut tenuit Glos. ultim. in *clm. fin. de reb. ecclcs.*) sed etiam si ea non utatur, ex plurium doctissimorum sententia, videtur immemorialis præscriptio explodi, ex Felin. in *c. cum causam*, num. 12. de re jud. & in *cap. dilecti*, num. 3. de majorit. & obed. Rocho de Curte in *cap. fin. num. 525. cum sequenti*, de consuet. Dueñas regul. 44. Avend. in *cap. Prætorum*, num. 7. in *fin. lib. 1.* & *cap. 14. num. 5. in princip. libr. 2.* Greg. Lopez in *l. 6. titul. 29. par. 3. glos. verb. tributos*, Azeved. in *l. 3. num. 21. titul. 1. lib. 2. Recop. & in l. 5. tit. 9. lib. 7. Mieres de majorat. 4. par. 9. 20. n. 51.*

15 Quintum, quia licet consuetudo, seu præscriptio immemorialis, vim tituli, & privilegij habeat (ut *suprà* diximus) id tamen procedit data capacitate, & habilitate personarum ad possidendum, vel ad præscriptionem introducendam, ut advertit Ioann Monachus in *capit. 2. de præbend. lib. 6.* quem refert Covarr. lib. 1. *variar. capit. 10. num. 14.* Abb. in *dicto cap. cum causam de præscript.* Gabriel *dict. concl. 1. num. 16.* vel quando præscriptio damnatur, à jure, Oxeda de *incompatibilitate beneficiorum*, 1. *part. cap. 13. numer. 31.* Cosmas in *pragm. sanct. tit. de causis*, §. *statuit. verb. privilegium*, per tex. in *c. cum satis*, de officio Archidiaconi, iuncto *c. cum venissent*, de institut. Crav. de antiquitate temporum. 4. p. §. *in materia ista singularitatis*, n. 94.

16 Hæc sunt, quæ pro utraque parte in hac quæstione perpendi possunt argumenta. Ad cuius veram resolutionem, illud, quod maximam huic rei lucem præstabit, necessariò præmittendum duxi, immemorialem consuetudinem, seu præscriptionem, duplicem posse effectum producere; Alterum acquisitionis dominij, ut in *l. 3. ff. de usucap.* docet Bald. in *l. traditio, C. de pactis*, num. 9. las. in §. *omnium*, numer. 73. *Instit. de action.* Mier. de *primog. 4. p. quæst. 20. num. 52.* ubi alios refert. Alterum probationis; siquidem & probat, & supponit titulum concessionis, vel privilegij; ut in *d. l. hoc jure*, §. *ductus aque*, ff. de aqua quotidiana, & aestiva, d. *cap. super quibusdam*, §. *preterea*, de verb. signific. Bald. *conf. 432.*

quem refert, & commendat Cravet. *conf. 238. num. 8. & 9.* ubi dicunt immemorialem, in hoc sensu, esse veluti quoddam jus naturale.

Inter verò duos effectus, qui ex 17 immemoriali præscriptione oriuntur, maximum versatur discrimen. Quoniam acquisitionis effectus, eam conditionem habet, & sortitur naturam, ut procedere non possit, nisi à sua causa legitima; idest, à præscriptione, vel consuetudine, per legem non reprobata. Quæ enim à jure improbatur, acquirendi causam, non tribuit, ut in *cap. quanto*, de consuetudine, & in *c. Clerici*, de judicijs, d. *cap. causam*, quæ, de *præscript.* & quod attinet ad juris effectus reputari debet, ac si non esset; ex *regula*, quæ contra jus, de reg. jur. in 6. *l. non dubium*, C. de legib. & ubi resistit jus, quanto diuturnior est talis consuetudo, vel præscriptio, tanto magis reprobata censetur; *c. fin. de consuetud.* Effectus tamen inductivus probationis, qui consideratur in præscriptione, seu consuetudine immemoriali, rectè potest dari in casibus, in quibus improbatur consuetudo, & præscriptio, & solum habent locum concessio, privilegium, seu quilibet alius titulus, qui ex prædicta immemoriali supponitur, & probabitur; & tunc tempus præscriptionis de per se non acquirit, sed tituli legitimi probationem producit. Et ratio est, quia quamvis lex prohibeat in aliquo casu præscriptionem, seu consuetudinem immemorialem, non tamen ex hoc tollit privilegia legitima, seu titulum iustum, quo quis possit rem acquirere; cuius probationem præstat nobis immemorialis temporis cursus; ut deduci potest ex ijs quæ in proposito docet Felin. in *dict. cap. causam quæ*, num. 6. & 7. & ex *cap. cum ex officio*, num. 13. & in *cap. accedentes*, n. 6. *vers. sed dices*, de *præscription.* Alexan. *conf. 74. n. 20. libr. 4.* Mascard. de probationibus, *concl. 1372. n. 24. & 29.*

Quibus sic prælibatis, quæstionis 18 nostræ resolutio jam patet, & ab argumentorum nebulis immunis prorsus oritur, ea retenta distinctione, nempe, quod cum pascua publica (quæ usui publico sunt destinata) nec & cætera alia istius qualitatis, impræscriptibilia sint, per legum resistenciam de quibus *suprà* consequenter ex

præscriptione, etiam immemoriali sola de perse non acquiruntur: quia effectus acquisitionis non potest ab ea in isto casu produci, ex fundamentis *suprà* adductis, ea n. 12. Et quando lex præscriptioni resistit, non tantum ordinaria, sed multo magis longissima submota censetur, ut nuper diximus. Verum, quia præter acquisitionem prohibita præscriptionis sunt alij iusti acquisitionis modi; veluti intuitu concessionis Regiæ, privilegij, emptionis, seu contractus, cum Rege, ut d. l. 1. & 10. tit. 10. libr. 5. novæ Recop. ex tali immemoriali oriatur, & causabitur probatio legitimi tituli, seu privilegij, quo mediante, qui immemorialem præscriptionem legitimè causatam probaverit, in dominio pascui publici utique obtinebit.

19 Et ita procedunt, & debent intelligi quæ in hac questione tradunt Roder. Suar. allegat. 15. per totam, Avenda. de exeq. mand. 1. p. c. 4. num. 8. vers. item ex his, & c. 12. num. 6. Greg. Lop. in dict. l. 7. verb. *plaza*, Azeved. in d. l. 1. tit. 15. lib. 4. Recop. num. 64. Qui ex eo, docent eos, omnes, qui tali immemoriali præscriptione nituntur, debere allegare titulum, quod puto non dicant quale, se habere, sed utique ita præsumi, iustèque possedisse, ut probatio illius, ex immemoriali præscriptione inducatur; & sic ex isto probationis effectu, quod ex primo acquisitionis, lege præsumptioni resistente, non possunt; consequentur.

20 Quam resolutionem, ut verissimam agnoscunt, Dominus Doctor Anguiano dict. tract. de legib. lib. 2. q. 20. per totam, Dominus Doctor Balboa Mogroboejo Salmanticensis olim juris Canonici primarius antecessor, nunc autem meritiissimi Regis fiscus in relectione text. in d. c. causam, quæ, 7. cum aliis, de præscript. n. 50. Nec doctissimi Viri, & communis Migistri in simili ferè questione, ad literam referre verba omnium, qui ita inquit: Ego sic respondeo, consuetudinem, seu præscriptionem immemorialem non sufficere in vim solius præscriptionis, ad possidendas exigendasve legitimè Decimas: posse tamen sufficere in vim cuiusdam probationis sufficientis privilegij, in virtute cuius illa possessio incepta, & continuata censetur: quamvis tale privilegium non invenitur, sed so-

lum probari possit per diuturnam opinionem, & famam. Ratio hujus doctrinæ est, quia tunc ex vi propria jus concedere potest præscriptionem, quando ipsa potest ab una persona in aliam transferre dominium, seu jus in illa re, quæ præscribi dicitur. At in prædicta specie, præscriptio, non potest habere hanc vim, eò, quod proprium Decimarum jus sit spirituale, facultas verò illa ad fruendas, & percipiendas Decimas, quæ solet per privilegium laico concedi, ex sola vi præscriptionis non acquiritur, quia cum præscriptio bonam fidem exigat, & iustam possessionem, non potest horum fructuum decimalium dari talis bona fides, & iusta possessio: cum decima à lucis propria, & civili possessione possideri nequeant (qualis ad præscriptionem consideratur) ut latius adnotavimus in cap. si diligenti, infra, eod. titul. Hæc enim civilis possessio exigit, ut proprio nomine, iure, ac titulo, res ipsa, vel ius ad illam, de cuius agitur præscriptione, possideatur. Ut autem possit illas nomine Ecclesiæ accipere, oportet, ut legitimam facultatem à Prælati habeat, sine qua laicus, nec decimarum commoditatem potest percipere, cum hac commoditas ratione ministerij præstetur, sic Divus Thom. 2. 2. q. 87. art. 3. Navarr. in manuali, c. 23. n. 101. ut ergo consuetudo, vel præscriptio legitima sit; supponi debet hæc facultas, ergo præscriptio non præstat talem facultatem, sed potius, ut iustificetur præscriptio, præsupponenda est talis facultas: ex iis igitur apparet, talem præscriptionem immemorialem posse sufficere, saltem in vim probationis, ut expressè docuit Felin. in præfenti, num. 3. Bald. & Imol. in cap. cum Apostolica, de iis quæ fiunt à prælato: Dominicus in cap. 2. §. sane, de decimis, lib. 6. Sylvester, in summa, verbo, decima, quest. 10. dict. 2. sic enim & Joann. Andr. d. cap. 1. præscription. lib. 6. & in d. cap. super quibusdam, verbor. significat. docet, quod quando illa præscriptio immemorialis introducta est, cum opinione, & fama, quod ex aliqua legitima concessione petantur tales decime, & ab ejus antecessoribus, tunc præsumi probatum privilegium, vel feudi investituram debite factam, autoritate videlicet summi Pontificis, vel Episcopi, ante Concilium Lateranense. Idemque prorsus videtur sentire Covarr. lib. 1. variar. c. 17. n. 5. §. sed si dubitetur.

Et adeò efficax probatio tituli, ex tali

tali immemoriali præscriptione inducitur, quod pariet præsumptionem juris, & de jure, ita ut contra eam probatio in contrarium non possit admitti, ex Felin. in c. cum nobis, n. 7. de præscript. licet bene admittatur, quod tantum tempus non sit decursum, quod perfecta fuerit, vel quod sit interrupta, ex Saliceto in l. 2. C. de servitut. quem refert Boërius decis. 36. num. 7. Decius conf. 638. num. 4. quod de re, ultra Glossam, verbo, nisi, in cap. 1. de præscript. in 6. videndi sunt Antonius Gabriel dict. concl. 1. Mascard. dict. concl. 1372. num. 38. Menochius præsumpt. 131. num. 50. Pelaez de Micres dicta 4. part. quæst. 20. num. 51.

22 Utrum autem ad istam immemorialem perficiendam sit necessaria bona fides: ultra proximè relatos, differunt eleganter Menchaca, lib. 1. c. lib. 2. controversiarum, cap. 84. num. 14. lib. 1. c. cap. num. 10. Covarr. in regula possessor, 2. part. §. 8. num. 4. Molin. lib. 2. de Hispanor. primogen. cap. 6. à num. 43. eruditissimè Anguiano omnino videndus, dicta controversia 20. ex num. 43. ubi ex distinctione duplicis effectus, (quin in præscriptione immemoriali invenitur, ut supra diximus) quæstionem istam dirimit: & ad praxim aptissimè, reducit Valboa, ubi supra, in repetitione cap. vigilant, ex numer. 42. vers. Secunda dubitatio, de præscriptione. Et an in præscriptione immemoriali sit necessaria scientia illius, contra quem præscribitur, disputat Covarr. in dict. regul. possessor, 3. part. §. 3. num. 25. Et utrum ex capite ignorantia competat restitutio contra immemorialem præscriptionem, ultra Covarr. ubi proximè, vide Pinellum in authen. nisi tricennale, num. 38. C. de bon. matern. Sarment. lib. 2. select. c. 10. Sfortiam de integritate restit. 2. part. qu. 90. Boërium decis. 39. Fachineum lib. 1. controver. cap. 66. & in quo differat à centenaria præscriptione, latè Molin. dict. cap. 6. à num. 43. Fachineus lib. 8. controver. c. 3.

23 Qua forma verò hæc præscriptio immemorialis probeatur discutit, Glos. in dict. cap. 1. de præscript. in 6. & in capit. quid per novale, de verborum significat. & communiter Doctores in cap. licet ex quadam, de testibus, Oldrad. conf. 172. Alexan. conf. 16. lib. 5. Cornicus conf.

268. lib. 4. Balbus de præscription. 2. part. 3. part. princip. q. 6. Joann. Garcia de nobilitate, glos. 12. per totam, & est text. expressus, qui prædictam formam præscribit in l. 41. Tauri (quæ est l. 1. tit. 7. lib. 5. novæ Recop.) ibi: *Y an se mismo por immemorial probada, con las calidades que concluyen los passados aver tenido, y possyendo aquellos bienes por mayorazgo, es à saber, que los hijos mayores legítimos, y sus descendientes succedan en los dichos bienes por via de mayorazgo, & ibi: Y que los testigos sean de buena fama, y digan que así lo vieron ellos passar por tiempo de quarenta años, y así lo oyeron dezir à sus mayores, y ancianos, que ello siempre así lo vieran y oyeran, y nunca vieron, ni oyeron dezir lo contrario, y que dello es publica voz, y fama, y comun opinion entre los vezinos, y moradores de la tierra.*

Itaque testes de immemoriali deponentes, ejus ætatis debent esse, ut possint memoriam habere eorum, quæ à quadraginta annis facta sint, ut notabiliter advertit Lopus in d. c. 1. de præscript. lib. 6. Aymon. de antiquitate temporum, 4. part. c. seu §. absolutis, n. 3. & frequenter in Curia nostra, præsertim in Aula Judicum nobilitatis, in ejus causis solet inquiri, & indagari, ut testes habeant saltem 54 annos, ut deponant de immemoriali; quod utique ad majorem securitatem inquiritur (non requiritur) siquidem potest testis de rebus à 40. annis deponere, & memorari, etiam si habeat minus quàm 54. annos, quod utique Judicis arbitrio, semper relinquitur, quandoquidem memoriam incipiat suos effectus producere ex tenera ætate.

Sed ut ad locum, unde digressi sumus, redeamus, regula in principio capit. proposita, nempe quod pascua publica sicut & cætera usui publico destinata impræscriptibilia sunt. Limitatur secundo, ut non procedat in aliis terminis civitatis, etiam publicis, ultra exitum, vel defensionem, in quibus rectè procedit præscriptio, ut contendit Rodericus Suarez d. allegat. 15. sic intelligens dictam leg. 7. partita, qui ait ita in Regio Senatu practicari vidisse; & quod absurdum videretur illius legis decisionem ad alios terminos publicos, extensionem recipere. Nec obstare verba dictæ legis partite, ibi: *Non defensa, nin exido, nin otro lugar qualquier*

qualquier semejante deslos que sea uso comunal. Quia respondet Rodericus, debere intelligi de aliis terminis publicis, non tamen ita specialiter pascuo publico deputatis, sicut exitus, & defensa.

- 26 Sed tamen Rodericus (salva ejus auctoritate) fallitur; & merito cum carpit Gregor. Lopez in *dict. l. 7. dict. glos. 1. verb. plaza, prope medium*: tum quia sine jure, in discrimine à se constituto, loquitur Rodericus, & rationem differentiae non constituit. Tum etiam, quia illa verba: *Nin' otro qualquier semejante*, cum universalia sint, idem operantur ac si exprimerentur cætera ejusdem conditionis, & qualitatis, suo nomine. Præsertim, quando Negativa jungitur verbo, *poteſt*, ut patet, ibi: *Non lo puede ningun ome ganar por tiempo* ad notata per Gloss. in *regul. beneficium*, de *regul. jur. in c. 6. & in c. 1. de causa possessionis*, Bart. in *l. 1. 3. C. de dilationibus*, & in *l. in his, vers. Træterea ista lex*, ff. de *transactionib.* Bald. in *l. 1. ff. de injusto rupto*. Et quia una determinatio respiciens plura determinabilia, pariformiter determinare censetur, ut in *l. jam hoc jure*, ubi communiter notatur, ff. de *vulgar.* & idem quando una oratio, quæ plura continet, ex unico verbo regitur, & determinatur, *l. hereditatem, l. quamvis*, C. de *impub.* Bald. in *testamento*, in *principio*, C. de *testamento militis*, Rolandus à Valle *conf. 74. ex n. 2. usque ad n. 17. vol. 2.*

- 27 Quare re ista accuratè perpensa, proclivior semper fui, ut rejecta Roderici opinione adherere debeamus Gregorij Lopez doctrinæ, limitationem intelligentes, quando talium terminorum non præscribitur proprietas; sed aliquod jus pascendi, vel aliqua servitus rumpendi nempe, vel plantandi, quæ facilius acquiritur, quam proprietas; cum non sit tam magni præjudicii, ut notat Bart. in *l. cum de in rem verso*, col. 2. ff. de *usuris*, quod ita amplectitur *Arvend. dict. 1. part. de exequen. mand. c. 12. n. 9. Azevedo in d. l. 1. tit. 15. lib. 7. n. 64. in fine.*

- 28 Nec hinc limitationi oberit text. in *n. 13. tit. 31. part. 1. ibi: Que non deve ser puesto servidumbre en cosas sagrad, o santas, o religiosas, ni en aquellas que son à uso, e à pro comunal de alguna ciudad, o villa.* In quo videtur negari posse

dari præscriptionem pascui publici; etiam quoad servitutem juris pascendi, vel rumpendi, aut plantandi; si quidem in publico constitui negat; cum notum sit, præscriptione effici non posse, quod non potest per pactum; ut in *§. quid ergo*, ubi notat Baldus de *investitura de re alien. facta.*

Quia respondetur in illa *l. tantum* 29 proponi regulam ordinariam similem ei, quam in *principio hujus cap.* firmavimus: loca nempe publica, usui communi destinata, præscribi non posse ex *legibus ibi adductis*. Quod ex eo procedit, quia cum usui communi deservire debeant; consequenter in præjudicium illius communis usus, privatis applicari non debet: & illud ferè eadem ratione dicitur in *dict. l. 13. partite*, servitutem in rebus publicis constitui non posse; quod prædixerat Paulus in *l. si prius*, §. *fin.* & Javolen. in *l. sequenti*, ff. de *agua pluvia arcend.* Cum tamen prioris regulæ procedant limitationes, de quibus *suprà*, ex rationibus, & legibus adductis: eodem modo procedent in regula simili, servitutis constituendæ, de qua in *dict. l. partite*; cum ejus casus, priori similis sit, & una ratione regi, & moderari debeat.

Deinde satisfit, quod licet servitutis constitutio prohibeatur in pascuo publico per pactum, ut in *dict. l. partite*; non tamen ex eo prohibetur intuitu præscriptionis introduci. Maximum enim discrimen versatur inter alienationem pacto inducendam, vel præscriptione: cum altera sit voluntaria; altera verò necessaria: cujus rei exemplum subministrat Abbas in *cap. constitutis*, *colum. 1. de electione*, ubi ait in re Ecclesiæ servitutem imponi non posse, sine licentia Prælati: cum tamen ambigi non valeat præscribi posse, ut affirmat Innocentius in *cap. cum dilectus*, de *consuetudine*, & quia quandoque appellatur plùs, præscriptio, quàm pactum, ut in *l. nam satis*, §. 1. *quemadm. servitat. amitt.* Gloss. *verb. cohæredibus*, in *l. 1. ff. familie herciscum.* Oldradus *conf. 172. colum. penul.* Paulus de Castro in *l. sed si inter*, ff. de *servitutibus urbanorum*, & ita observat Greg. Lopez, *ubi proxime.*

Et multò magis procedit hæc limitatio secunda, quando per præscriptionem istam acquiritur jus, seu servitus, 31

servitus, tali modo, quod adhuc pascua manent publica, & in usu communi, sive ab istis, vel ab aliis possideantur; ut putà quando universitas una præscribit exitum, vel defensionem, contra aliam; ut notabiliter advertit *Avend. dict. cap. 12. Prætor. num. 9. vers. tertia conclusio*, ubi ait *dict. l. 7. tit. 29. part. 3.* procedere tantum, quando per præscriptionem quis intendit privata facere, quæ in usu publico sunt: & aliqua in confirmationem adducit, & reprobatur *Rodericum Suarez*, contrarium dicentem.

32 Terriò limitatur regula, de qua in principio hujus capituli, ex eadem ratione, & proximè dictis, ut non procedat in aliqua parte, seu loco pascui publici jure præoccupationis ab aliquo, etiam privato acquisito: nam isto jure talia loca, quantumvis usui publica destinata, separatim acquiri possunt, & mediante dicta præoccupatione, acquirens poterit alium prohibere, docet *Bertrandus conf. 69. vol. 3. Bellon conf. 49.* omninò videndus, *Rebuffus in tractatu consuetud. in princip. n. 15. Avend. ubi proximè, n. 11. & 12.*

33 Pro qua limitatione est textus expressus in *l. si quisquam, ff. de diversis, & temporalibus præscript.* ibi: *Si quisquam in fluminis publici diverticulo plurius annis piscatus sit, alterum eodem jure non prohibet*: quem ita intelligit *Suar. allegation. 16. num. 3.* Et licet expressè, & ex diametro ei opponatur text. in *d. l. fin. ff. de usucapionibus*, eorum dissidium, nostræ limitationis retento themate, componunt *Robertus lib. 1. Recept. cap. 14. Charondas lib. 1. verisim. cap. 3. Forcatulus, dialog. 85. num. 5. Connan lib. 3. comment. cap. 15. num. 1. Covarr. in regula peccatum, 2. part. §. 6. & alij*, quos in alio c. retulimus.

34 Quartò limitatur, in aliis pascuis publicis, improprio nomine sic vocatis, quæ usui publico vicinorum, non deserviunt, sed sic nominari solent, quia eorum redditus in usus communes universitatis converti debent (vulgò dicta, *proprios del Concejo*) quæ quadraginta annorum cursu præscribi posse, probat *dict. l. 7. tit. 29. part. 3.* ibi: *Mas las otras cosas, que sean de otra natura, ansi como siervo, & ganado, & pexuxar, & nrales, & otras cosas semejantes destas qualesquier magnuer, sean comunales*

mente del Concejo de alguna ciudad, & villa, bien se podrian ganar por tiempo de quarenta años, quæ lex in verbis sequentibus, limitationis prædictæ assignat rationem, ibi: E esto es porque magnuer sean de todos comunamente, non usan comunamente dellas todos, ansi como de las otras cosas sobredichas: quod ita de jure communi conditum erat, ut per legem, omnes, c. de præscription. 30. vel 40. annorum, & per l. fin. c. de fund. patrim. lib. 11. observavit Gloss. in l. si. c. de Sacrosanctis Ecclesiis, Greg. in d. l. 7. glossa, verbo, de quarenta años.

In quatuor verò casibus rerum civitatis (de quibus in dicta *l. fin.*) centenaria præscriptio, non minor, requiritur; ut affirmat *Bart. & Paulus, in authen. quas actiones, c. de Sacrosanct. Eccl. num. 8.* & alij relati, per *Covarr. in dict. regul. possessor. 2. par. §. 9. Cujacius lib. 4. observationum, cap. 5.* pro quibus illa potest considerari ratio, quod in *Novella 111.* ubi Imperator centenariæ præscriptionis privilegium correxit, & ad annos quadraginta reduxit, nulla fit mentio Civitatum, sed tantum Ecclesiarum, & aliorum piorum locorum. Cum ergo de civitatibus nihil corrigatur, quoad eas antiquior centenariæ præscriptionis constitutio, sive lex, procedere debet; ex regula legis præcipimus. *c. de appellat.*

Contrarium tamen, nempe in illis casibus, obstat Civitatibus tricennalem, vel saltem quadragenariam præscriptionem, observant *Cinus, Salicetus, & Fulgos. in dict. authen. quas actiones; Boëtius decis. 264. num. 22. Fachin. lib. 8. controversiar. capit. 3. quæstion. 3.* qui moventur ex eo, absurdum utique videri, quod Imperator dicta *Novella 111.* privilegium centenariæ præscriptionis solis Ecclesiis, & piis locis adimeret, integro manente jure civitatum, cum major ratio, quam in eis, militet in ecclesiasticis rebus adnotata in *l. sunt persone, ff. de religiof. & sumpt. fun.* quæ opinio verior est & magis consonat proximè citatis Doctoribus, qui argumento contrario satisfaciunt.

CAPUT XVIII.

*Servitus juris pascendi, an realis, an
verò personalis sit, & quo tempore
prescribatur.*

SUMMARIUM.

- 1 *Servitus realis quæ dicatur? ejus tradi-
tur diffinitio, num. 3.*
- 2 *Prædii nomine, quid comprehenditur.*
- 4 *L. quotiens §. & l. ei fundo 19. ff.
de servitutibus conciliantur.*
- 5 *Servitus personalis quæ sit.*
- 6 *Homo dignissima omnium creaturatum.*
- 7 *Servitutes personales cum persona extin-
guuntur, & persona contemplatione
formantur.*
- 8 *Servitus juris pascendi, realis, non per-
sonalis est, cuius rei ratio traditur, n. 9.*
- 10 *Pascendi jus potest quæri obligatione
personali.*
- 11 *Intelligitur text. in l. Mela, §. fin. ff.
de alimen. & cibariis legatis.*
- 12 *Jus pascui obligatione personali compe-
tens, an detur contra concedentem tan-
tum; an verò contra singularem succes-
sorem? arguitur.*
- 13 *Agitur de l. fundi Ebutiani, ff. de
usufructu legato.*
- 14 *Intelligitur text. in l. fin. §. Lucius
Titius, ff. de contrahen. emptione.*
- 15 *Juris pascendi servitus quanto tempore
prescribatur? disputandum proponitur.*
- 16 *Servitutes omnes antiquo jure inusucapi-
biles fuerunt iudicate.*
- 17 *In iuribus incorporalibus usus pro tradi-
tione habetur, & quandam juris posses-
sionem includit.*
- 18 *Expenditur in proposito, textus in l.
sequitur, §. si ff. de usucap.*
- 19 *Agitur de l. servitutes 14. ff. de
servitutibus, l. si aliena, §. penulti-
mo, ff. de usucapionibus, l. 1. §.
fin. de aqua pluvia arcenda, l. si
quis diuturno, ff. si servitus vin-
dicatur, l. si ego 12. §. 1. iuncta l. eum
qui, in principio, ff. de publica-
nis, l. apparet §. verbi. si quis, ff.
de itinere, actuque privato, l. 1.
& 2. C. de usucap.*
- 20 *Idem est, quoad effectum, vel rem usu-
capi, vel longo tempore quæri.*
- 21 *Servitutes decennio inter presentes, &
viginti annis inter absentes quandoque
acquiruntur.*

22 *Servitus aquaductus ordinario tempore
prescribitur.*

23 *L. 2. §. ductus aquæ, ff. de aqua
quotidian. & æstiva, intelligitur,
n. 25.*

24 *Aquam ducere ex flumine publico cui-
libet conceditur.*

26 *Agitur de l. 15. tit. 31. part. 3.*

27 *Prescriptio immemorialis, in actibus
negativis, & mera facultatis, an in-
cipere debeat ab actu contradictionis?*

28 *Pascendi jus in alieno agro, quandoque
ordinario tempore poterit prescribi.*

VT huic capiti veram resolutionem, ¹
enixo, ut aiunt, pede assignemus,
prius nosse oportet, quæ dicatur perso-
nalis servitus: quæ realis? Et in quo
istâ, ab altera discernatur; cognita
enim utriusque natura, & qualitate,
facilimo negotio, cui earum jus in alie-
no agro pascendi conveniat, indicabi-
mus.

Servitus igitur realis illa dicitur, ²
quæ re, debetur rei, *l. via, §. fin. ff. de
servitutibus rusticorum, l. 1. in fin. ff.
de servitutibus; tit. generali, & si forte,
§. Labeo, ff. si servitus vindicatur.* Et hæc
quandoque prædialis solet nuncupari,
quia debetur prædio, *l. qui aliena, §. si.
ff. de negot. gestis, l. 1. ff. communia præ-
diorum, §. ideo. Institut. de servitutibus
rusticorum.* Et cum prædii nomine quod-
cunque immobile comprehendatur,
ut *fundus domus*: ob id talis servitus,
quandoque urbana, quandoque rustica
appellatur, habito respectu ad fun- ²⁹
dum urbanum, vel rusticum, cui de-
betur, *l. 2. iuncta Glos. verb. domum,
ff. de servitutibus rusticorum, Glos. verb.
aream, in l. 1. ff. de servitutibus urbano-
rum, docet Paulus de Castro in l. 1.
num. 31. ff. communia prædiorum, Jason.
in §. aquæ si agat, n. 14. Insit. de actioni-
bus, Connanus lib. 14. commentar. cap.
10. num. 9. Zasius lib. 1. singularium
respons. c. 9. Capola de servitutibus rustic. c.
9. Menochius de retinenda possessione, re-
medio 3. n. 138. Forcatulus dialogo 16.
Gregor. Lopez in l. 1. tit. 31. part. 3.*

Et definitur ista servitus realis, ut sit ⁴
jus prædio inhærens, ipsius utili-
tatem respiciens, & alterius liberta-
tem, & jus diminuens. Cui diffinitio-
ni videntur arridere verba textus in *l.
de pupillo, §. Sextus, ff. de operis novi
novatione, ibi: Cum quis postea quam
ius suum dimittit, alterius auxit, hoc est,
postea*

postea quam servitutem adibus suis imposuit, contra servitutem facit; docet Bart. in l. 1. ff. de servitutibus, num. 2. quem sequuntur Angelus, & Florianus, ibi num. 3. Antonius de Leon, num. 1. Capola, qui alias diffinitiones adducit; sed hanc, ut meliorem approbat, de servitut. urbanorum, cap. 2. num. 3. Orosio in l. libertas, §. servitus, num. 3. ff. de statu hominum, Petrus Gregor. syntagmat. juris, 1. part. lib. 4. cap. 1. Meneses in rubrica, C. de servitutibus, num. 8. Gregor. Lopez, ubi proxime, August. Morla in emporio juris, tit. 6. numer. 28. & alias diffinitiones congerit Dom. Joann. Castillo in suo eruditissimo, & omnibus numeris absoluto tractatu, & libro de usufructu, cap. 49. num. 6. ubi perpenlis diffinitionis ante assignata verbis, servitutem semper utilitatem esse allaturam, firmissimè tenet, quod expressè comprobatur text. in l. quoties 5. ff. de servitutibus, docet 4 Connanus dict. lib. 4. comment. c. 7. & ad text. in l. ei fundo 19. ff. de servitutibus, quæ contrarium suadere videtur, variis modis respondere; qui pro concordia Labeonis & Pomponij omninò videndi sunt: nos enim in transcribendis eorum scriptis immorari, nisi quatenus argumentum nostrum attingat, nefas arbitramur.

5 Servitus verò personalis in proposito, de mixta enim loquor, (non enim de merè personali, quæ à persona personæ debetur, hic verba facimus,) est illa, quæ debetur à re personæ, ut usus, usufructus, habitatio, l. 1. ff. de servitut. l. cum antiquitas, C. de usufructu, hæ enim servitutes quamvis sint quodammodo reales, ex eo, quia personæ debentur; vocantur personales, & à digniori nomen accipiunt, juxta text. in l. 2. ff. de statu hominum, docet Vacon. lib. 4. declarat. c. 52. numer. 2. Et cum homo sit dignissima omnium creaturarum, l. iustissime, ff. de adilitio edicto, resquæ omnes, ut ei servirent, natura comparaverit, juxta illud Ovidij lib. 1. Metamorphoseos.

Sanctius his animal, mentisque capacius alia,

Deerat adhuc, & quod dominari cetera posset.

Natus homo est;

Ut in l. in pecudum, §. fin. ff. de usuris, potius à persona, quam à re, merito personales servitutes vocantur. Id-

que maximè, quia earum natura est, ut cum personis extinguantur, §. finitur, Institut. de usufructu. l. usus aquæ, ff. de usu, & habitatione, docet Corrales in l. ut pomum, n. 2. ff. de servitutibus, nec hæ servitutes prædij alicujus, vel rei intuitu; sed personæ contemplatione formantur: ut in l. 1. §. præterea Labeo, ff. de aqua quotidiana, & asivæ docet Gloss. in dicta l. ut pomum, & in l. Mela, §. ultimo, ff. de alimen. & cibariis legatis, & idem censuerunt Petrus, & Cinus in rubrica, C. de usufructu, Bernardus Gamarus tractatu, de servitutibus, quæst. 30. Menochius de retinenda possessione, remedio 6. num. 45. prosequitur larè Aug. Morla ubi supra, Castillo de quæst. 46. ubi plures refert.

Inter servitutem verò realem, & 7 personalem, illud potissimum invenitur discrimen, quod servitus realis ipsam rem sequitur, l. qui licentia 33. §. si ff. de negot. gestis, ibi: Sententia prædij datatur, l. Imperatores 7. ff. de public. & vectig. ibi: Prædij ipsa non personæ convenire; & ideo transit ad hæredes; quinimo ad quemcunque rei possessorem, l. via, §. si fundus, ff. de servitutibus rusticorum, l. 10. §. 1. de usucapionibus, l. 4. §. 3. ff. si servitus vendicatur. Servitus verò personalis extincta personâ extinguitur, nec ad hæredes transit, l. non solum 9. §. tale legatum ff. de liberatione legata, l. sicut, §. fin. ff. quibus modis usufructus amittatur, l. fin. §. si ff. de contrahenda empti text. elegans in l. Lucius Titius, ff. de servitutibus rusticorum prædiorum, advenit Jaso in §. aquæ si agat, num. 18. lollitur. de actionibus, Alexand. cons. 18. num. 3. versic. 5. Valascus de jure emphyteot. quæst. 32. Pinellus in l. 2. C. de rescindenda, 2. part. c. 1. n. 29. Joann. Garcia de expensis, & meliorationibus c. 10. n. 14.

Quibus sic breviter præmissis, jus 8 pascendi in alieno agro, non esse servitutem personalem, sed realem apertè indicat Scevole, & Paniniani responsum: istius, in l. pecoris, ff. de servitutibus rusticorum prædiorum; illius, in l. testatrix, §. plures ex municipibus, ff. si servitus vindicetur; quibus juribus probatur, juris pascendi servitutum ad hæredes transire, & quemcunque fundi possessorem sequi; nisi specialiter contrarium, vel in testamento, vel in contractu caveatur Quo-

rum iurium autoritate servitutem istam realem esse, expressè firmant Parisius *consil.* 27. *ad finem*, Zasius *lib. 1. responsor. cap. 1.* Covarr. *lib. 1. variarum, c. 17. num. 11.* Meneses *in l. 2. num. 32. Cod. de servitutibus*, August. Morla *ubi supra, qu. 4. n. 28.*

9 Quia cum his pascuis potiantur animalia, & pecora, & intuitu eorum sit considerabile pascui emolumentum, à re rei videtur præstari; Unde secundum definitionem realis servitutis, *suprà* traditam, & convenire videtur, & hæc est verissima opinio, ut pluribus relatis affirmat Cancerius *tom. 3. variar. c. 4. num. 50.* Quod non solum procedit, quando competit respectu utilitatis alicujus prædij; nempe, ut animalia quibus illud prædium colitur in agro vicino, vel alieno depascantur, vel ut animalia, quæ in hoc prædio educantur, in alterius fundo pabulum habeant, ut ex *l. 3. & d. l. pecoris, ff. de servitutibus rusticor. & leg. 6. titul. 31. partit. 3.* notant Faber, & Jafon in *§. aquæ si agat, Institut. de actionibus*, & Capola *lib. 1. de servitutibus, cap. 2. & cap. de servitute juris pascendi*, & cum eis Covarru. *d. lib. 1. c. 17. nu. 10. vers. sed quæ*; (quo casu nulla difficultas, nec controversia est inter Doctores:) verum etiam, quando absque contemplatione alterius prædij, tale jus competit: cum prædicta jura nullam prædij dominantis faciant mentionem: quidquid contrarium aliqui fuerint amplexi, ut Aimon Publicius *in consuetudinibus Avernæ, tit. 25. ar. 2.* Craver. *consil. 4. vol. 1. num. 5.* & alij existimantes ex eo, talem servitutem ordinario tempore præscribi, (quod *infra* latius subiicimus, quomodo procedat, & intelligi debeat.) Et pro vera resolutione hujus quæstionis, an servitus pascendi sit personalis, vel realis? vide Casanate *consil. 42. n. 11.*

10 Et tamen verum, quod jus pascendi potest quæri obligatione personali, ut ex Glo. *in l. ut pomum, ff. de servitute*, & in *l. si quis binas edes, ff. de servitutibus*, & ex his, quæ notat Bart. in *l. Mela, §. fin. ff. de alimen. & cib. legat.*, contendit Ruinus *consil. 108. volum. 4.* in vim servitutis: quia tunc realis esset, (ut *suprà* advertimus,) sed in vim contractus, vel legati, ut tradit Florianus in *l. apud Iulianum 40. §. si quis alicui, ff. de legat. 1. num. 1.* Capola *de servitutibus verba. cap.*

2. *numer. 8.* Alexand. *consil. 18. num. 3. vol. 5.* Meneses *in l. in provinciali, num. 25. C. de servitut. & facit text. in l. Caius Seius, ff. de annuis legatis*, ibi: *Servitutem constitutam non videri, nec in personam, nec in rem*; quasi dicat, illud magis ad obligationem personalem, quam ad alicujus servitutis speciem respicere.

Nec obstat text. in *d. l. Mela, §. fin. ff. de alimen. & cib. legat.* ibi: *Nam & si haustus aquæ, vel pecoris ad aquam appulsus, est servitus personæ, tamen ei qui vicinus non est inutiliter relinquitur.*

Nam illius textus litera debet legi, ut per Longovallium in *l. Imperium, n. 237. ff. de jurisdictione omnium judicum*, in hunc modum: *Nam & si haustus aquæ, vel pecoris ad aquam appulsus, est servitus, per se tamen ei, qui vicinus non est, inutiliter relinquitur*; & observata hac lectura, his quæ *suprà* diximus, mirè consonat. & erit sensus, quod quamvis haustus aquæ, vel pecoris ad aquam appulsus, regulariter sit servitus realis, ut in *l. mihi 20. §. fin. ff. de servitutibus rusticor.* ideo, sine prædio, vel pecoribus non possit constitui, in vim servitutis; tamen in vim obligationis personalis, non habenti prædium, vel pecora, poterit constitui, & erit utilis in id tempus quo habeat: quæ interpretatio, his quæ in principio illius *§. 1.* proposuerat Jureconsultus, naturaliter convenit, & adaptatur.

Hæc autem discussio, & indagatio, 12 maximi ponderis est. Si enim ad jus pascui obligatio personalis competit, contra concedentem tantum dabitur, non verò contra singularem successorem fundi, *l. 1. §. si hæres præcepto fundo, ff. ad Trebellianum.* Quod si jure servitutis introductum esset, sive realis, sive personalis, actio confessoria competere in rem ipsam, contra quemcunque possessorem, ut in *dict. §. aquæ si agat*, ibi, *utendi fruendi*, junctis illius text. verbis, ibi: *In rem actio est, l. 2. l. si quis diaturno, §. 1. ff. si servitus vindicetur, l. uti frui §. 1. §. autem, ff. si usus fructus petatur.*

Ex quibus venit intelligendus text. 13 in *l. fundi Ebutiani, ff. de usufructu legato*, ibi enim, non usufructus servitus, sed quædam obligatio personalis fructus percipiendi fuit legata, qualis est ista, de qua loquimur, de cujus intellectu lausimè agunt Cephalus *consil. 20. num. 24. lib. 1.* Pinellus *in l. 1. C. de*

C. de bonis maternis, 2. part. n. 12. Barbosa in *l. fructus*, ex n. 28. ff. solut. matrimonio, Afflict. decisi. 25.

14 Et ex eadem radice provenit vera interpretatio text. in *l. final. §. Lucius Titius*, ff. de contrahen. empt. ideo enim ibi non transit actio contra singularem successorem quia non fuit constituta servitus in fundo: precipuè cum præstata, de qua ibi, non respiceret utilitatem alicujus prædij; quomodo intelligit, & explicat post Lancelotum Ciliam in *l. penultima*, ff. de servitut. urbanorum, Alexan. conf. 18. num. 1. volumine 5. Valascus de jure emphyteutico, 9. 32. Pinellus in *l. 2. C. de rescindenda*, 2. p. cap. 1. num. 19.

15 Sed ante dictis consequenter additur, satis controversi inter Doctores, quando tempore juris pascendi in alieno agro servitus præscribatur? Cujus articuli vera resolutio, ut pateret; quæ in initio capitis, supra prælibavimus; necessario exigebat. Facilius enim tempus huic præscriptioni à jure præstitutum dignoscemus, si qualitatem, & naturam istius servitutis intueamur, ut ex infra dicendis patebit.

Et licet nodosa ista quæstio latissimum disputandi campum nobis offerbat, cum tamen brevitati studeamus, strictiori methodo, & sermone, (quam res satagebat) propositæ quæstionis veram resolutionem rimabimur: licet brevitatis intuitu, quod naturale, & genuinum istius materiæ est, & scitu dignum, & ad plurima satis difficilia Jurisconsultorum responsa intelligenda, admodum proficiet, non omitam.

16 Vnde præmittendum duxi, antiquo, & primævo jure civili, servitutes omnes in usucapibiles fuisse. Cum enim, *l. duodecim tabularum*, rerum omnium usucapio inducta esset, mobilium, anno uno; immobilium, biennio; principio, *Institut. de usucapionibus*, *l. unica*, *C. de usucapione transformanda*, ita tamen, ut ad hanc usucapionem inducendam, necessario illæ res formaliter possiderentur, *l. sine possessione*, ff. de usucap. & per tempus continuum, *l. 3. ff. eodem*: hinc illud oriebatur quod *l. duodecim tabularum*, usucapio non censeretur permissa, cum in servitutibus formalis, & vera possessio non daretur, quia servitutes omnes rerum incorporalium loco haberi, nemo ambi-

gere potest, *l. 1. vers. eodem*, ff. de rer. divisi. princip. *Institut. de rebus corporalibus, & incorporalibus*, *l. quid aliud*, ff. de verbor. significat. atque ita non poterant possideri, res enim incorporales verè non possidentur, *l. si ædes 31. §. libertas*, in princip. ff. de servitutibus urbanorum, *l. sequitur*, §. si viam, ff. de usucapion. & ea ratione consequenter, nec usucapi, *l. servus*, vers. incorporales, ff. de acquirendo rerum dominio.

Postea explosa hac nimis severa legis 17 duodecim tabularum (& quæ magis verborum corticem, quam rationis essentiam sectabatur) observatione, Juris prudentes existimarunt, quod cum in juribus incorporalibus usus pro traditione habeatur, & quamdam velut possessionem induceret, *l. quoties 20. ff. de servit.* isque usus in urbanis servitutibus, ut plurimum continuus fiat; per interpretationem dictæ legis duodecim tabularum induci posse, ut servitutes urbanæ saltem usucaperentur, quousque lege Scribonia à Lucio Scribonio edita anno urbis Romæ conditæ 719. ut tradit Horomanus in descriptione legum Romanorum, verbo, Scribonia lex, in 2. aperte usucapio in urbanis servitutibus fuit sublata, ut refert Verusius in dictis legibus Romanorum, verbo, Scribonia, de servitutibus; quamvis Antonius Aug. lib. de legibus & Senatus Consultis, pagina mihi 130. legis Scriboniæ sententiam diversam esse suspicetur.

Ex quibus intelliges tex. in *l. sequitur*, §. fin. ff. de usucapionibus, dum probat, legem Scriboniam sustulisse servitutum usucapionem: Intelligi enim debet de urbanis tantum, in quibus expressè loquuta fuit: quod suadetur ex eo, quod servitutum rusticarum usus in agendo consistit, ut aquæ ductus, viæ, itineris, & similia; unde propriè dicuntur, non utendo amitti, *l. si sic*, ff. quemadmodum servitutes amittuntur, *l. hæc autem 5. ff. de servitutibus urbanorum* adeo ut negligentia auctoris secessori quoque noceat, *l. si quis alia 20. §. 1. ff. quemadmodum servitutes amittuntur*. in urbanis verò, propriè dicitur libertas usucapi, quia earum usus in patientia adversarij consistit; atque ita tex. in dict. §. fin. propriè loquitur de servitute urbana, & usucapione libertatis.

Et ex eadem observatione fluit inter-

pretatio aliorum jurium, quæ negant
servitutem usucapionem, ut colligitur
ex *l. servitutes* 14. ff. de servitutibus, *l. si
aliena*, §. penultimo, ff. de usucapionibus.
Intelligenda enim sunt, ut procedant
attenta prohibitione dictæ legis Scri-
boniæ, ex rationibus *suprà* perpenlis;
tamen si longo tempore quæri tales ser-
vitutes, plura alia jura affirmabant,
ut in *l. 1. §. fin.* ff. de aqua plu. arcen-
da, *l. si quis diuturno*, ff. si servitus ven-
dicetur, *l. si ego* 12. §. 1. juncta *l. cum
qui*, in principio, ff. de publiciana in rem
actione, *l. apparet* 5. vers. si quis, ff. de
itiner. actuque privato, *l. 1. & 2. C. de
usucap.* quæ longi temporis acquisitio,
non ex Prudentium interpretatione,
prætorum jurisdictione, & imperio
inducta fuit, qui pro ea potestate,
quam habebant adjuvandi, emendan-
di, vel supplendi juris, juxta *l. ius ci-
vile*, ff. de iustitia & jure, rationem in-
ducendæ usucapionis attendentes, ne
rerum dominia essent in incerto, *l. 1.
ff. de usucapion.* & ut aliquis litium esset
finis, *l. ultima*, ff. pro suo, loco usuca-
pionis, longi temporis acquisitionem
in servitutibus induxerunt: & cum
regulare sit, ut ubicumque deficiente
summo jure, actio conceditur propter
æquitatem, aut utilitatem publicam,
hæc sit utilis, ut in *§. ultimo, Institut.*
ad legem Aquiliam, *l. penultima*, ff. si
quadra. paup. fecisse dicatur, *l. quia actio-
num*, ff. de præscriptis verbis, ideo cum
inspecto rigore dictæ legis Scriboniæ,
usucapio non compereretur, & ad ejus
instar, æquitate suadente, longi tem-
poris acquisitio esset permixta; utilem
pro ea, hoc in casu, actionem dede-
runt, dicta *l. si quis diuturno*, ibi: *Sed uti-
lem habet actionem.*

20 Et licet quoad effectum, idem vi-
deretur rem usucapi, vel longo tempore
quæri, quid tamen diversum Jurecon-
sulti, ut diversis nominibus, quod uni-
us vis sociabat significarent, absque
dubio agnoverunt; eum usucapio pos-
sessionem formalem requirat; longi
temporis acquisitio, quasi possessionem:
illa directam parit actionem, hæc ve-
rò utilem: per illam ipso jure fit ac-
quisitio, per hæc prætorum institu-
tione, & supplemento. Quæ differen-
tia extra servitutes in vectigalibus,
etiam considerari potest, quorum usu-
capiationem verant Jureconsulti, ut in
l. cum sponsus, §. in vectigalibus, ff. de

publicanis, longi tamen temporis ac-
quisitionem concedunt, *l. si finita*, §. si
de vectigalibus, ff. de damno infecto, ob-
servat Cujacius in dict. *l. sequitur*, §.
final. Connanus lib. 4. commentar. cap.
12. num. 11. Revardus lib. singulari, ad
legem Scriboniam, & tractatu de variis usu-
capiationum differentiis, num. 8. Parladorius
lib. 1. rerum quotidianarum, cap. 1. §. 8.
in principio.

Tempus autem istud longum, quæ 21
servitutes acquiri posse, *suprà* dixerim,
esse decennium inter præsentis, & vi-
cennium inter absentes, docet expressè
text. in dict. *l. fin. C. de præscriptione longi
temporis*, Paulus lib. 5. sententiarum, ti-
tul. 5. vers. res judicata. Unde prædicto
tempore præscribi omnes servitutes
continuas, sive discontinuas, affirmant
Longovallius in *l. imperium*, num. 240.
ff. de jurisdictione omnium iudicum, Con-
tradius, Eguinar. & Costalius, in dict.
l. servitutes, Duarenus lib. 1. disputatio-
num, cap. 34. Connanus dict. lib. 4.
cap. 9. num. 10. & Parladorius, ubi pro-
ximè, qui merito despiciunt antiquo-
rum glossarum subtilem, & vanam
distinctionem servitutis: nempe con-
tinuæ, & discontinuæ; ut in illa suffi-
ceret tempus ordinarium 10. vel 20.
annorum: in hac verò tempus imme-
moriale esset necessarium; idque au-
thoritate text. in *l. 2. §. ductus aque*, ff.
de aqua quotidiana, & æstiva, firmavit
Gloss. magna, in dict. *l. servitutes*, Gloss.
in *l. 2. C. de servitutibus*, & utrobique
Bart. Jas. in *l. ff. de servitutibus*, num. 76.
& est communis opinio, ut per Gome-
sium 2. tom. variar. cap. 15. num. 27.
Covarr. lib. 1. variarum, cap. 17. num.
11. Meneses in dict. *l. 2. num. 27.*

Quia verius est, aquæductus servitu- 22
tem (sicut & ceteras omnes) ordinario
tempore præscribi, *d. l. si quis diuturno*,
& *d. l. 2. C. de servitutibus*.

Nec prædictis oberit textus in dict. §. 23
ductus aque quia ultra explosam servitu-
tis continuæ, & discontinuæ differen-
tiam (quæ ut pote commenticia, solu-
tionis vicem sustinere non meretur,) *secundo loco* respondet Gloss. ibi, ut
ille text. intelligatur specialiter in aquæ
ductu ex flumine publico; ideoque im-
memoriale tempus requiri. Quæ inter-
pretatio suadetur ex eo, quod paragra-
phus præcedentis contextus, loquitur in
aqua quæ ducitur ex flumine publico
unde, eam amplectuntur Menesius in
dict.

dict. l. 2. num. 61. Menoch. de retinen. da, remed. 6. num. 127. Aretin. conf. 30. num. 5. ubi ex eo comprobatur, quod potestas ducendi aquam ex flumine publico, soli Principi competit, l. 1. §. permittitur, ff. de aqua quotid. & astiva, ea autem quæ Principi soli sunt reservata, impræscriptibilia sunt, nisi tempore immemoriali, cap. super quibusdam, §. ultimo, de verbor. significatione.

24 Verum, & hæc solutio labefactari videtur, ex eo; quod ex flumine publico aquam ducere, cuilibet conceditur; nisi ipsa aqua usui publico sit necessaria, veluti, si navigabile esset, & ex aquæ ductu, ita exhauriretur, quod navigatio cessaret, vel redderetur incommoda; vel irrigationi publicæ, cui inferviebat, ob privatum aquæ ductum deficeret, & impediretur, l. quo minus, ff. de fluminibus, secundum Forcatulum, dialog. 68. num. 9. Unde, eam in stricta disputatione sustinendam non esse; affirmat August. Morla in emporio juris, tit. de servitutibus, quest. 4. num. 18. qui respondet ad textum, in d. §. permittitur, & mirabiliter intelligit.

25 Sed & aliam solutionem ad textum in d. §. ductus aque assignat Parladorius *dict. §. 8. num. 36. quod licet servitus aquæ ductus, diuturno tempore possessa, non vi, non clam, non precario, præscriptionem pariat, qua possessor veluti exceptione uti possit, ex iuribus supra relatis; per tempus tamen immemoriale possessa, jure constituta videtur: non tamen ut exceptionem, sed ut actionem consequatur possessor utilem, scilicet Confessoriam, qua experiri valeat, ex dict. l. 1. §. fin. ff. de aqua pluvia arcenda.*

26 Sed licet hæc de jure communi ita procedant, de jure nostro Regio Castellæ amplectenda est, quoad tempus usucapionis; communis Doctorum distinctio inter servitutes continuas, & discontinuas: eam enim fuit sequuta l. 15. tit. 31. part. 3. quæ non solum tempus necessarium usucapioni præscripsit, verum qualitatem, & naturam continuæ, & discontinuæ servitutis mirè declaravit, his verbis: *De tal manera seyendo la servidumbre, que fiziesse servicio à otro cotidianamente, sin obra de aquel que la recibe así como si fuesse agua, ducho, que corriesse de fuente, que naciesse en campo de alguno, ò otro semejante del-*

*la, si el vezino se sirve desta agua, vi- gando su heredad de diez años, estando su dueño en la tierra, è non lo contradiziendo, ò veynte seyendo fuera della, è esto fiziesse à buenafee cuidando que avia derecho de lo fazer, è non por fuerza, nin por rue- go, que huviesse fecho al dueño de la fuen- te, ò del campo, por do passava, gana- ria por este tiempo, tal servidumbre. Esto mismo seria si alguno huviesse viga meti- da en pared de su vezino, ò auriesse fene- stra en ella, por do entrasse lumbrè à sus casas, ò le contrallasse, que no alasse su casa, porque non le tollesse la lumbrè, o si tuviesse las alas de su casa, sobre el techo de su vezino: demanera, que cayesè la agua de lalluvia, ea en qualquier des- tas servidumbres, ò otras semejantes del- las, de que ome seaprovechasse, sin obra de cada dia se podria ganar por tiempo, ò en aquella manera que de suso diximos del aguaducho. Mas las otras servidumbres, de que se ayudan los omes para aprove- char, y labrar sus heredades, è sus edi- ficios, que non usan dellas cada dia mas à las vezes, è con fecho, así como fenda, ò carrera, ò via que huviesse en heredad de su vezino, ò en agua, que viniesse una vez en la semana, ò en el mes, ò en el año, è non cada dia tales servidumbres co- mo estas, y las otras semejantes dellas, se podrian ganar por tiempo, sobre dicho, antes dezimos que quien las quisiere aver por esta razon, ha menester que aya usado dellas, ellos, ò aquellos de quienes las huvie- ron tanto tiempo, de que non se pueden acor- dar los omes quanto ha que lo començaron à usar. Cujus textus à tenta decisione jus pascendi in alieno agro (quocum- que modo perpendatur,) cum servi- tus discontinua sit, non nisi tempore immemoriali usucapietur: in qua sen- tentia resident Parilius *conf. 27. ad fin. Zasias libr. 1. variar. c. 17. num. 11. & alij quos adducit Menesius in dict. l. 2. num. 32. Castillo libr. 1. practicarum, cap. 8. num. 18. Cancerius, lib. 3. va- riarum, cap. 4. ex num. 49. quidquid contrarium observaverit Castrensis conf. 113. n. 3. volumine 2. existimans (sed perperam) jus pascendi esse ser- vitutem personalem, sit realis, ut supra diximus.**

17 Vtrum verò præscriptio hæc imme- morialis requiratur contradictionem, in actibus negativis, & merè facultatis, & incipere debeat ab ista contradi- ctione, & prohibitione, & à quo tem- pore

pore currere incipiat? ultra Decium *conf.* 271. *num.* 14. & 15. Aymonem *conf.* 111. *columna penultima*, Antonium Gabrielem, *commun. opinion. titul. de prescription. concl.* 1. *num.* 61. Covarr. *in regula, possessor, §. 4. num.* 6. disputat Velazquez de Avendaño, *de censibus, c.* 8. *num.* 24.

- 28 Vno tamen in casu, etiam non obstante partitio jure, contendere potest, jus pascendi, in alieno agro, ordinario tempore, 10. vel 20. annorum curriculo ufucapi posse; veluti quando quis allegaret titulum, ab eo qui dominus est pascui, vel prati, seu fundi fervientis, & probaret, ex usu longi temporis, cum scientia & patientia domini, ex qua resultat tituli præsumptio ad ufucapionem sufficiens, ut observat Gloss. in dicta l. servitutes, verbo, certam, verbi licet autem, Barr. in l. qui in aliena, ff. de acquirenda hereditate, Covarr. ubi supra, *num.* 11. qui dicit magis communem, Menesius *num.* 33. ubi proxime, pro quibus facit text. in l. 3. §. denique, ff. de aqua pluvia arcenda, l. cum de in rem verso, cum similibus; ff. de usuris, dum tamen requisita concurrant, de quibus per Morlam, ubi supra, à *num.* 23. & tunc si est contra civitatem, vel oppidum, tempus ordinarium erit 40. annorum.

CAPUT XIX.

De custodibus pascui, & de pignorationibus, vulgo prenda, earum valore, & effectu, & quomodo debeant fieri.

SUMMARIUM.

- 1 Duo casus pignori pecudes constituuntur.
- 2 Assignatio, vel nominatio custodum pascui, non provenit à fonte jurisdictionis, sed à domino.
- 3 Custodes in pascuo ponere possunt, qui in eo sunt servitutis, vel communis habent.
- 4 Custodes ponere regulariter potest, quodlibet oppidum, seu communitas.
- 5 Custodum salaria persolvi debent ex bonis communis.
- 6 Custodibus pascui, seu terminorum, nulla tribuitur jurisdictio.

- 7 Agitur de l. 4. tit. 11. lib. 5. ordinamenti, quæ est l. 12. tit. 7. lib. 7. novæ. Recop. & intelligitur *num.* 8.
- 9 Legum intentio semper malitiis, & delinquendi occasione occurrit.
- 10 Penam lege impositam concordare, & componere iudex non potest.
- 11 Custos pascui publici, quando possit penam incursum à pecudibus concordare in scio iudice, seu imbuere.
- 12 Custos publicus, juratus, integram fidem circa damnum præstitum, & à pecudibus causatum facit, & ibi de l. 7. tit. 4. libr. 4. fori.
- 13 Officiali publico jurato, in his quæ ad officium suum spectant, regulariter creditur.
- 14 Custos publicus pascui, non potest animalia pignora detinere, si ei tradantur alia pignora.
- 15 Domini pecudum pasculantium, seu pastores, pro damno à pecudibus facto pignori, seu detineri à custodibus pascui non possunt.
- 16 Debitorem suum nemo propria auctoritate capere potest.
- 17 Damificator pascui, qui ex proprio persona facto damnum in pascuo facit, ab ejus custode detineri, & personaliter pignori poterit.
- 18 Agitur de l. 1. tit. 17. lib. 5. novæ Recop.
- 19 Dominus pascui privati quomodo, & custodem ponere possit, & talis custos qualiter pignori debeat, exponitur.

Cum animalium, sive pecorum in alienis fundis absque dominorum permisso pasculantium, pignorationes, seu capturas fieri jure posse, supra dixerim; non immerito qua forma, & modo fieri debeant, & quos effectus operentur, annexere putavi.

Et sanè clarioris intelligentiæ gratia duo casus præsupponendi sunt, & unicuique, quod peculiare est, tribuimus. Primus est, quando pignoriatio hæc, fit à custode publico, vulgo, guarda del Concejo. Alter quando à privato, vel à famulo suo, vel custode privatim constituto.

Circa primum distinctionis casum animadvertendum est, quod constitutio, seu assignatio custodum, in proposito, non provenit à fonte, sive source jurisdictionis, nec enim ex actu solo

solo ponendi custodes in pascuis, probatur jurisdictio, ut ait Bal. in l. 1. C. locati, in princip. sed ratione dominij, l. in nomine, §. sancimus, vers. in Sardinia, C. de officio præfecti prætoris Africa, Alexan. cons. 88. volum. 5. ubi dicit, actus custodiendi ne damna inferantur, dominio tribui, l. quarundam, in principio, ff. de acquiren. poss. ibi: Simul atque custodiam posuissem, Franchis decisi. 117. numer. 2. Natta cons. 672. num. 6. vol. 5. Hieronymus de Monte in tract. fin. reg. cap. 52. & ita debet intelligi, quod tradit Angelus, quem sequuntur Ruinus, & alij in l. ne quid, ff. de incendio, ruina, naufrag. qui arbitrantur, quod domini terminorum, seu habentes jurisditionem, habent potestatem ponendi custodes; ut sit sensus, quod hoc procedat, quando cum dominio concurrat jurisdictio, non autem sola de per se; nam ut ait Bald. in l. à procuratore, C. mandati, & in c. 1. §. ex contrario, tit. de rer. alien. fac. in usib. feudor. Bart. in l. 1. ff. de jurisditione omnium judicum, Socin. cons. 95. n. 8. & num. 9. vol. 3. & cons. 181. colum. 3. vol. 2. tria sunt longè diversa: Primum est jurisdictio loci, quæ cohæret personæ: Secundum est dominium locorum, quod est pœnes corpus universitatis, Castri, vel Villæ: Tertium est dominium bonorum particularium, quod est pœnes singulares personas: nihil enim habet commune proprietas terminorum, cum proprietate jurisditionis; Cavalcantus decisi. 45. num. 63. part. 1. Casanate, qui plures refert cons. 43. num. 7. Joseph. de Sese decisi. Regni Aragonij 187. num. 40. & 41. part. 2. Calixtus Ramirez de lege Regia, §. 24. num. 16. Avendaño de exequen. mand. 1. part. cap. 1. num. 10. & facit text. in l. 1. tit. 10. lib. 5. Recop. ubi concessio dominio villæ non videtur concessa jurisdictio, & uno translato reliquum non transfertur, ut tradit Innocen. in c. cum ad sedem, de restitutione spoliatorum.

³ Quinimo, non solum dominus pascui, seu termini, poterit custodes nominare, & constituere, sed, & ille qui jus pascendi, jure servitutis, seu communis obtinuerit, ut in l. si ita, §. dominus, ff. de usu & habitatione, ibi: Interest enim ejus fines prædij tueri: per quem ita observat ibi Albericus l. instrumenta, & l. quæsitum, §. saluatum

ff. de fundo instructo, l. cum queritur, §. ff. de legat. 3.

Unde, qualibet universitas, oppidum, seu ejus concilium regulariter solet, & potest custodes suis terminis, & pascuis præponere, latè Albertus Brutus cons. 101. quidquid Avendaño in cap. 1. Prætorum, num. 13. vers. sin autem, contrarium innuat; qui tamen statim pro suo interesse posse custodem in omni casu ab universitate constitui firmat. Dominus autem jurisditionis in casibus jurisditionem spectantibus, etiam custodes poterit assignare, ut in portubus, Alexan. cons. 88. volum. 5. in fin. Chassaneus in consuetudinibus Burgundia, tit. de justices, §. 1. n. 12. & §. 6. num. 59.

Et ex hac ratione, salaria custodum debent persolvi ex bonis communitatibus, Avendaño 2. part. Prætorum, cap. 10. num. 23. & dicto cap. 1. num. 13. Bobadilla lib. 5. politicorum, cap. 4. num. 43. Et horum custodum officium statui plebeiorum semper mancipatur; & adscribitur, ex Ottalora de nobilitate 5. p. cap. ultim. n. 8.

In hac verò custodum nominatione, nulla eis tribuitur jurisdictio, teste Alexan. in l. 1. ff. de jurisditione omnium judicum, ubi dicit, quod officium custodis, est nudum ministerium sine jurisditione; & allegat titulum, extra, de officio custodis; & idem colligitur ex traditis per Bart. in dicta l. si ut certo, §. si de me, ff. commodati, & per Angelum in authentica, nunc si heres, C. de litigiosis, & de jure nostro Regio, est text. expressus in l. 4. tit. 11. lib. 5. ordinamenti reg. & l. 12. tit. 7. lib. 7. nove Recop. ibi: Con tanto que las dichas prendas se lleven luego ante la justicia. Quæ verba aperte supponunt, custodes non posse, ultra pignorationem, actum Judicis facere, sed id, delatis ad loci Iudicem pignoribus, ei reservari; nec custos, absque Judicis condemnatione pœnam, sibi, aut universitati applicare poterit; ut tradit Avend. in cap. 1. prætorum, n. 13. in fin. Azevedo in dict. l. 12. num. 7. ubi extendit, etiam si captus pœnam sponte offerat, & persolvere intuitu redimendi pignus sit paratus. Nam licet dicta lex Regia innuere videatur pignorum delationem ad Iudicem tunc requiri, quando pignoratus pœnam persolvere recusaverit, ut patet ibi: & si algunos no quisieren

pagar las dichas prendas, &c. & sic per argumentum à contrario sensu, quod fortissimum est in jure, l. 1. ff. de officio ejus, cui mand. est jurisdictio, Everardus in Topicis, loco 4. videbatur contrarium dicendum, pignorato pœnam luere offerente, ut tunc custos non teneretur Judici intimare, & notam facere pignorationem, nec deferre pignora, ut super condemnatione, vel pœnæ incursu dijudicaret; quod ita observavit Avendañus, ubi supra, dict. c. 1. n. 13. & 14. & iterum, cap. 13. n. 12. eod. lib. Tamen opposita sententia, & crebrius obinuit, & literæ, ac ejusdem legis contexturæ plus arridet.

8 Etenim prædicta lex duos casus parificat, alterum, cum intrusus dampnificator solvere recusat: alterum, quando pignora custodi tradere etiam vult; & in utroque providet, custodem nihil per se judicare posse; sed ad Judicem recurrendum. Præterea, quia idem in custodibus publicis pignorantibus, vel privatis, aut quibuscumque pascui, seu termini dominis, æqualitate decrevit; ut constet ex ejus serie, ibi: *Y mandamos, que puedan ser prendados por las tales penas los ganados que en las dichas dehesas fueren hallados por qualesquiera herederos, o renteros, o otros labradores, de los que labraren en los tales lugares, o sus hombres, y criados, y sin pena, y sin calumnia alguna: Con tanto que hechas las prendas se lleven luego ante la justicia de la tal ciudad, villa, o lugar, do acaesiere, para que se hagalo que fuere de derecho, y si algunos no quisieren pagar las dichas penas, o no se consintieren prender los dichos ganados por ellos, que las justicias de los tales lugares, executen por ellos en las personas, o bienes de los que no quisieren pagar, o dexarse prender.* Unde, idem jus debet centeri, quoad pœnas utroque in casu impositas, quia duorum casuum æquiparatione facta per legem; in uno dictum, etiam in altero censetur dispositum, ut communiter notatur in l. si quis servo, C. de furtis. Deinde, quia esset sibi in dicere in re propria; contra l. 1. C. ne quis in sua causa jus sibi dicat.

9 Rursus, quia legum intentio, sicuti judicijs præstat normam, ita malitiis, & delinquendi occasione obvia debet esse, quod custodibus, dominis pascui, seu eorum colonis, aut famulis pœnam oblatam accipere, sibi quæ incito Ju-

dice adjudicare pateret autoritas: frequens eis daretur concordandi pœnam, vel etiam (nunc dicam) occultandi occasio, in grave aliorum vicinorum, vel agricolarum, aut communitatis dispendium.

Et hac ratione prohibitum Judici legimus, super pœnis damnatis concordiam cum partibus inire, quando sententia nondum transacta est in rem judicatam, l. 11. tit. 6. lib. 3. Recopilat. & advertit Guittierrez lib. 1. practicarum, q. 35. n. 4.

Non tamen inficias irem, si consuetudo inveterata, hanc custodem, seu cæterorum pignorantium auctoritatem, ad pœnarum adjudicationem, & imbursementem, absque Judicis ministerio extenderit, vel municipali statuto id fuerit cautum: siquidem ei, & consuetudini erit eo casu in hærendum: quæ potens est jurisdictionem tribuere non habenti, ut in capit. Clerici, de judiciis, & in capit. licet ex suscepto, de foro comperenti, & minimè sunt mutanda, quæ certam interpretationem habuerint; ut in l. minime, ff. de legibus.

Regulariter tamen custos publicus à concilio deputatus, licet jurisdictione (ut diximus) careat, juratus tamen in his quæ circa pignorationem occurrunt, & damnum à pecoribus datum, veluti persona publica, integram fidem facit, & ejus juramento standum est; pro quo est textus expressus, de jure fori in l. 7. tit. 4. lib. 4. fori regalis, ibi: *Todo viñadero, que guardare viñas, si agun ome entrare en las viñas, o fiziere daño el viñadero tomele peños, o si le defendiere los peños de apellido, o a los primeros que y llegaren, diga como fizio aquel daño en las viñas, o consa jura del viñadero, que aquello fizio, peche el daño, y el coto, assi como es fuero; & in l. 15. tit. 11. lib. 5. Ordinamenti, ibi: *Pero que los guardadores de los montes, y del pan, y del vino, y de los pastos, y de los terminos, porque son personas publicas, puedan prender, segun sus fueros, y sus costumbres, & in terminis advertit Avendañ. in cap. 1. Prætorum, num. 15. Petrus Antibolus de muneribus, §. 4. num. 206. Parladorius lib. 3. differentia 52. §. 1. num. 2. Pacianus lib. 1. de probationibus, num. 48. Maximè quando super satisfactione, aut pœna levi, & modica agitur, aut de parvo crimine, ut colligitur ex Bart. in l. Divus ff. de custodia reorum, num. 8. Bart. in l. magis puto, §. illud, in fine, ff. de**

ff. de rebus, vel quando tota poena communitati, vel fisco, est applicanda, Bart. in *l. iustus fustium*, num. 3. *ff. de his qui notantur infamia*, & quia pro minima poena trium, vel quatuor argenteorum, nemo peierare praesumitur, ut tradit Barbatia *consil. 12. n. 15.* Caletus in *additionibus ad Pacianum*, ubi *suprà*, num. 48. *litera, L.*

13 Nec enim novum est in iure, quod Officiali publico jurato, in his quae pertinent ad officium sibi commissum creatur, ut in *l. 1. §. Et sane ff. de officio Praefecti urbi*, & in *l. cum Praetor ff. de iudiciis, l. magis, §. ne tamen ff. de rebus eorum*, text. sing. in *l. fin. C. de ponderatoribus*, & *auri illatione, lib. 10.* ubi notat Bart. quod statur dicto unius, qui deliberatione totius populi constituitur Officialis; & quod consuetudine, vel lege provideri possit, quod uni testi credatur, asserit Anguianus *lib. 3. de legibus, controversia 19. num. 23.* Mascardus *conclusiones 654.* Maxime cum deponat de proprio facto; & advertit Menochius *lib. 2. de arbitrariis, causa 99. num. 2. & 3.* Josephus Ludovicus *decis. 70. versicul.* Quae opinio absque dubio; Gabriel. *titul. de testibus, conclusio 1. num. 18.* Mascardus *de probationibus. 1. tomo, in praefatione, quest. 11. num. 15.* Iacè Farinacius *de oppositione contra pers. test. quest. 63. cap. 4. num. 227. & 9. 56. num. 771.* ubi agit de dicto Birorarij, & *9. 52. num. 167.* ubi agit de denunciatore. Et quia haec pignorum iudicia regulariter sunt brevissime, & sine figura, & strepitu iudicij, quo casu unico testi fides debet impartiri; ut docet Calcaneus *cons. 99.* Marsilius *singulari 433.* Mascardus *ubi proxime, n. 19.* Azevedo in *d. l. 12. n. 6.*

14 Quibus circa custodem publicum praelibatis, Primo loco constituo, quod licet pignoriatio ab eo fieri possit, tam in bonis pascuantis, ut puta in vestibus, vel aliis mobilibus secum allatis; quam in animalibus: adeo quod poterunt detineri, & circumcladi, ut Iacè diximus in *superiori capite*, tamen si pignoriatus offerat bona, quod nos Hispano sermone dicimus vulgò (*prendas muertas*,) vel de satisfactione damni aliter caveat, tenetur custos animalia, seu pecora tradere, ut cum Avendaño *dict. c. 1. Praetorum*, & melius *cap. 4. num. 30. vers. sed quare aliquis*; tradit Azevedo *ubi proxime, num. 4.* & ita de-

cisum invenio apud Capicium *decis. 45.* & praxis hujus Regij Senatus ita frequenter observat: & quia custos tantum praepositus ad custodiam, ejus intuitu solum potest & pignorare, & denunciare & poterit puniri, si alicui extraneo pascuendi licentiam concesserit, & peccat mortaliter, si ultra modum pascuo uti permiserit, statuta, vel lege municipali vetante; ut ex Bald. post Glossam in *l. mercatores, C. de commerciis*, & *mercatoribus*, & ex *l. qui Romae, §. Callimachus ff. de verborum oblig.* observat Avendaño *dict. cap. 1. num. 14. vers. caveat*; & restitutioni est obnoxius Gutierrez (qui rem istam accuratissime prosequitur) *lib. 2. canonicarum, quest. cap. 28. ex num. 59.* Aviles in *cap. 3. Praetorum, gloss. verbo, jurisdiction. num. 13.* Custos verò defensionis publicae, debet confirmari à Judice, Azevedo in *l. 12. tit. 7. lib. 7. num. 6.*

Personas tamen dominorum pecudum pascuantium, nec capere, nec detinere fas erit custodi: cum non iudicis, sed denunciatoris partes sustineat, cum in custodia assignatione, nec jurisdictio insit, (ut supra dixi) nec poterit concedi à concilio, vel à domino pascui, qui eam non habebat; ex regula, *nemo plus juris*, cum vulgaris, *de reg. jur.* jurisdictio enim diversa est à terminorum dominio, ut tradit Bart. in *l. 1. ff. de jurisdictione omnium iudicum*, Baldus in *l. à procuratore, C. mandati*, & in *l. quidam ff. de acquirend. rerum dominio*, & in *cap. 1. ex contrario, de rer. alien. fac. in usus feudorum*, & supra diximus: & quod personae pignorate detineri non possint in proposito tradunt Surdus *cons. 561. n. 26. lib. 4.* Gratianus *disceptationes Forens. c. 80. n. 40.*

Et ratio est, quia nemo debitorem suum propria auctoritate capere potest, 16 ut in *l. 11. tit. 13. part. 5. & in l. 14. tit. 4. eadem partita*, ubi Gregor. & ex *tex. in l. 2. tit. 13. lib. 8. recopilat.* Iacè Azevedo in *l. 1. verbo, demandelo, tit. 13. lib. 4.*

Quod tamen limita, nisi damnificat 17 or ex proprio personae facto laeserit, vel damnum in agro, stragemve in pascuo, aut vineis, vel segetibus fecerit, ob quod puniri possit, vel pignora aequivalentia tradere tenerit: tunc enim, & persona capi poterit, & sicut de pignoribus dixi, ita iudici loci

præsentari debet: & ita colligitur ex d. l. 1. tit. 17. lib. 5. recopil. si enim iste esset exterius, vel alienigena, eo non capto per custodem, aut pignus non dimittere, facile postea vagus, & profugus, vel ignotus, custodis denuntiationem eluderet, & iudicis factum frustraret, ac prorsus custodis ad iudicem futura accessio evanesceret; cui malo obvenire, & lex, & ratio suadet; ut in l. 1. C. quando liceat se sine iudice vindicare, & conducunt verba text. in d. l. 12. ibi: *Y si algunos no quisieren pagar las dichas penas, o no se consintieren prender los dichos ganados por ellos, que las justicias de los tales lugares executen por ellos en las personas, y bienes de los que no las quisieren pagar, o dexarse prender*; quæ enim istius legis esset executio? nisi custodi capiendi, & manu apprehendendi exterum damnificatorem pascui, non esset concessa facultas. Et frequenter statutis locorum talis casus provisus invenitur, quibus semper erit standum. Et hæc de custode publico dixisse sufficiat, ut ad alterum sectionis casum, descensum, vel aditum faciamus.

Secundus ergo casus proximo succedaneus est, circa dominum pascui, vel ejus famulum, & custodem privatim constitutum pignorare intendentem. Cui omnia in custode publico supra animadversa (dempra publica fide) æquè conveniunt, perpendi similiter, & considerari valent. Nam cuilibet privatos suos saluarios, sive proprii agri, aut pascui custodes adscribere fas est. Cura enim custodiæ ad eum pertinet, qui rei fructus percipere valet, l. 2. ff. usufruct. quemadmodum caveat: not. Bar. in l. eodem ferro, §. qui maximos, num. 14. ff. de Public. unde signum est domini, vel possessionis custodiri per se, vel per alium privatim constitutum, Felinus in cap. de quarta, num. 27. de prescript. Alexand. in l. 3. ff. de acquirenda posses. Afflictis decis. 167. num. 1. Avendaño dict. cap. 1. Prætorum, num. 12. versic. si verò custodes non sunt publici; Maienco in d. l. 1. tit. 17. lib. 5. gloss. 6. Unde, & poterunt pignorare, & includere animalia, & id ipsum, quod custodes publici, ut damni, aut pænæ satisfactionem securam faciant, ministrare poterunt; & late in superiori cap. diximus. Quinimo non solum pecora, seu animalia

intra terminum pascui prohibiti, poterunt capere, sed etiam extrà, dummodo captura fiat incontinenti: ex doctrina Saliceti in l. Gracchus, C. ad l. Iuliam, de adult. Chassane in consuetud. Burgun. tit. des Justices, rubrica 1. §. 6. num. 15. & num. 12. ubi agit quid? quando ex violenta percussione in expellendo, animal fuerit mortuum, an custos expellens teneatur? & facit text. in l. 24. tit. 15. part. 7. ibi: *Nin lo lise, nin lo fieru*.

CAPUT XX.

An ex actibus singularium vicinorum universitati acquiratur præscriptio: jus pascendi, vel amitti possit.

SUMMARIUM.

- 1 Singuli de universitate, quid diversum constituunt, quam ipsa universitas.
- 2 Possessor quilibet in dubio videtur proprio nomine possidere.
- 3 Præscriptio nunquam extenditur de persona ad personam.
- 4 Prohibitio juris pascendi facta contra particulares de universitate, non producit jus contra universitatem.
- 5 Jus pascui per actus singulorum de universitate, non acquiritur universitati.
- 6 Universitas corpus mysticum dicitur, & ex vicinis singularibus formatur, & per eorum actus operatur.
- 7 Universitas ex actu, vel delicto singulorum vicinorum ejus quandoque puniri, & damnari potest.
- 8 Universitatis jus per unum conservatur.
- 9 Agitur de doctrina gloss. in l. sicut, §. si quid universitati, ff. quod cuiusque universit. nomine.
- 10 Universitatis privilegium amittitur, ex usu, vel actu contrario particularium.
- 11 Traditur singularis distinctio, qua conciliantur jura, & Doctores in questione ad partes agitata, an ex actibus singulorum, universitati acquiratur, vel præjudicium irrogari valeat? & n. 12. & 13.
- 14 Universitas si expresse mandavit, decrevit, vel ordinavit, quod vicini aliquem actum facerent; tunc de eorum actibus

actibus absque dubio tenetur; & sibi acquirit, vel præjudicat.

16 Ratihabitio universitatis in actibus singulorum inducitur, ex eo, quod Officiales publici sciverint, & non contradixerint. Et habetur loco mandati.

17 Scientia actus utilis, vel damnosi, ubi non adest contradictio, vel protestatio, approbationis vim obtinet: cujus rei traduntur exempla.

18 Scientia regulariter non presumitur.

19 Scientia actuum, singulorum vicinorum, quando presumatur in universitate, & ejus Officialibus, & n. 20.

21 Scientia presumitur, quando actus sunt geminati.

22 Universitas ex facto particularium, regulariter prægavari non potest.

IN hac quaestione pro negativa parte illud primo loco se offert, quod diversum jus consideratur in singulis, quam in universitate; quia licet universitas ex singulis formetur, aliud erit ipsa universitas, & aliud homines, & vicini singulares de universitate, ut in l. scut, §. si quid, ubi Gloss. & Bartol. ff. quod cujusque universitatis nomine, & in l. in tantum, §. universitatis, ff. de rerum divis. Crotus conf. 145. numer. 9. Paris. conf. 91. num. 1. vol. 4. Beroius conf. 92. num. 16. volum. 1. Afflict. in constit. Regni Siciliae, titu. de animalibus in pascuis affid. num. 12. Decius conf. 61. num. 3. Bertrand. confil. 142. columna 1. volumine 3. Antonius Gabriel, qui plura in proposito adverit, & congerit, libr. 6. titulo, quod cujusque universitatis nomine; unde ex actu, vel delicto singulorum, universitas non venit puniendi; ut ait Bart. in l. aut. facta, §. fin. ff. de panis, Decius confil. 221. Stephanus Panquin. 1. part. conclusionum commun. concl. 25.

2 Secundò, quod quilibet possessor (in dubio) nomine proprio, & ut sibi tantum acquirat, videtur possidere, aut præscribere, non verò alieno; l. & magis; ff. de solutionibus, Natta conf. 514. Tria proponuntur, num. 26. vol. 3. & confil. 634. Prælecto, num. 19. eodem volumine, Rolandus à Valle confil. 27. In præsentia consultatione, numero. 44. & sequenti, volumine 3. late Mascardus conclusionem 1198. per totam.

3 Tertiò, quia præscriptio nunquam extenditur de persona ad personam, ut tradit Bart. in aut. qui rem, circa finem,

C. de sacros. Eccles. ubi Jas. col. 8. vers. quod tenendum, Alex. conf. 9. in princip. vol. 3. & conf. 173. col. fin. vers. ulterius etiam dico, vol. 6. Tiber. Decian. respo. 22. num. 26. vol. 1. & respons. 51. num. 31. vol. 1. Joann. Garcia de expens. & meliorationibus, cap. 9. num. 38. usque ad numerum 43. quia tantum præscriptum, quantum possessum, ut in l. 1. §. fin. ff. de itinere actusque privato, l. denique, cum l. sequenti, ff. ex quibus causis majores, l. casus, ff. de usucapionibus, Decianus ubi supra; numer. 27. & confil. 111. eodem numer. 27.

Quartò, quia prohibitio juris pascendi facta contra particulares de universitate, tantum producit jus contra ipsos particulares, non verò contra universitatem, Bald. in §. item lapilli, Instit. de rerum divis. Afflictis decif. 388. num. 7. Natta conf. 107. num. 1. Calanate conf. 39. num. 18. cum ergo contrariorum eadem sit disciplina, jus, & ratio, ut in l. penult. & ibi Bald. C. de solutionibus: tex. in §. illud, Instit. de societate, late Everardus in Topicis legalibus, loco 75. quod dicimus de prohibitionem, idem dicendum venit de acquisitione.

Quintò in terminis pascui, quod per actus singulorum non acquiratur universitati, expresse firmavit Coman. conf. 158. late Philip. Corn. conf. 299. volum. 1. per totum, maxime num. 15. ubi dicit, quod licet homines, seu vicini alicujus castri possederint aliquod prædium, eorum animalibus pasculantibus in eo, incidendo ligna, vel alia similia faciendo; non tamen per hoc acquirunt possessionem universitati, nec per testes, ita deponentes probabitur possessio ab universitate: quia necessario debet constare de mandato universitatis; & non potest dici factum ab universitate, quod non sit congregato concilio; & allegat text. in l. 1. §. municipales, ibi: qui universi consentire non possunt; & in l. si ego, ff. de negotiis gestis, & alia jura in proposito, & ita se consultasse contra communiam Cobuldullij (ut re vera consultuit, ut habetur conf. 46. vol. 3.) & idem repetit conf. 63. vol. 4. ubi ait quod universitas non querit possessionem ex actibus particularium. Decius conf. 221. num. 5. late Pacifus conf. 27. num. 102. & sequenti, vol. 1. Bertrandus confil. 42. num. 62. par. 2. vol. 2. Rubeus

cons. 4. *in fine*, Petrus Surdus consil. 28. ex num. 2. Bossius *in praxi*, tit. de pluribus violentis, n. 6. & alij confestim *infra* referendi.

Contraria tamen sententia, & quod præscriptione possit ex actibus particularium acquiri universitati jus pascendi, & etiam ex prohibitione ipsis facta amitti, sequentibus firmatur fundamentis.

6 Primò, quia universitas est corpus mysticum, quòd ex vicinis, & particularibus, tanquam membris formatur; unde quemadmodum singula humani corporis membra deserviunt ei, & subministrant, ita vicini singulares, in actibus ad universitatem spectantibus, ei prodesse, & nocere possunt: & actio illorum, Universitatis vocatur: quia universitas de per se non potest operari, quia est persona ficta, & repræsentata, ut in *l. mortuo*, ff. de fidejussoribus, & in c. novit, de iis que fiunt à Prælati, Roman. cons. 670. Menoch. de arbitrariis, casu 183. n. 16.

7 Secundò, quia ex hoc provenit, quòd ex actu, vel delicto particularium, universitas potest condemnari, & puniri, *l. metum*, §. animadvertendum, ff. quod metus causa, Octavianus decif. Pedemont. 39. num. 3. Bart. in *l. civitas*, num. 2. ff. de rebus creditis; Ancharranus consil. 158. Ex narratis in facto, vers. præterea, Julius Clarus in praxi, §. fin. q. 16. num. 7. & 8. Villalobos in arario commun. opinion. verb. Universitas.

8 Tertiò ex eo, quòd per unum de universitate retinetur jus universitatis, *l. sicut*, §. fin. ff. quod cujusque universitatis nomine, prosequitur late Jaf. in *l. si*, ff. de constitut. Princip. & ex actu alicujus exteri, qui suis ovibus alieno pascuo utitur, turbatur tota universitas; ut per textum, juncta Glos. in *l. duo separatim*, ff. de usufructu legato, & in *l. 1. municipes*, ff. de acquirend. possel. Bald. in *l. si plures*, C. de conditionibus insertis, & Oldradus cons. 66. tradit Avendañus c. 13. rectorum, n. 13.

9 Quinò, conducit in proposito Glo. in dict. *l. si*, §. si quid universitati, in fine, ff. quod cujusque universitatis nomine, & ibi doctrina Baldi docentis, quòd si homines singulares, vel pascuaverint in nemore, tanquam in nemore universitatis, intelligitur ipsa universitas possidere per particulares, taliter quòd

ipsum possessum à paucis, extenditur ad universos: & Baldum sequuntur Paulus de Castro, circa finem, & Albericus ibid. Parisius consil. 111. num. 64. lib. 1. Curtius cons. 77. col. penultima, & fi. Hondedeus cons. 17. num. 78. lib. 1. Cumanus cons. 168. columna 3. Afflictis decif. 376. n. 6. Hieronymus de Monte de fin. regum c. 72. n. 12.

Quintò his consonat, quòd privilegium concessum universitati amittitur, ex contrario usu particularium; ex celebri cons. Abb. 18. volu. 2. & in jure venandi, Natta consil. 522. n. 15. Anguisola cons. 59. num. 11. & in jure pascendi expresse Capicius decif. 209. num. 29. & plura cumulat Thesaurus decif. 16. pertotam.

Ex istis profectò pro utraque parte adductis; anceps redditur, & ambigua disputatio nostra. Verum rationum oppositarum, & argumentorum repugnantium phalangem hanc, brevi distinctionis fœdere conciliabimus, & ad praxim simultaneam reducemus.

Nam aut actus particularium, vel singulorum, ab ipsorum factis simpliciter, & immediatè prorsus dependent; aut aliquo universitatis, seu collegij ordine, mandato, seu approbatione, vel quolibet alio munimine fiunt, & adjuvantur. In primo casu, procedunt fundamenta, in principio negativè formata, & Doctorum axiomata eis adjecta. In secundo, oppositæ sententiæ excogitata tutamina, & Doctorum suadentium placita.

Itaque si vicini singulares cujusdam oppidi, in alieno pascuo armenta sua immiserint, vel eis in communi, vel consuetudo loco depascentibus, fuerit facta prohibitio per tales actus de perse simpliciter, & singulariter factos; universitati nec in præscriptione juris quærendi, nec in amissione juris quæsi præjudicium fiet; quinimò, nec aliis vicinis singularibus nocere poterunt, cum nemo ex alterius facto prægravari possit. Et quia præscriptio est stricti juris, nec de persona ad personam extensionem recipit; ut notat Innoc. in c. dilecto, de capellis Monachorum, Bar. in *l. cum de in rem verso*, ff. de usuris, in fin. (& supra diximus?) & ex hoc, sententia super jure pascendi lata contra communitatem, vicinis singularibus non obest; ut decifum fuit in Rota apud Farinacium, 1. part. novissimarum, decif. 458.

13 Si verò singulares vicini, tali modo pasculaverint, quòd in his actibus possint considerari, non ut particulares omnino, sed ex aliquibus circumstantiis, & conjecturis, ut universi, vel illius communitatis membra; tunc & in acquisitione juris pascendi, & in amissione prorsus communitati præjudicabunt & consequenter aliis de universitate vicinis collegis, seu concivibus. Aliàs enim raro, vel nunquam contingeret casus, in quo universitas, vel communitas jus aliquod acquirere, vel amittere posset; cùm certò certius sit, universitatem quamlibet (& si personam fictam) capacem esse, & acquirendi; & amittendi. Unde pro clariori hujus rei cognitione aliqui casus sunt constituendi.

14 Primus est, quando universitas, communitas, vel collegium expresse mandavit, decrevit, aut ordinavit, quòd vicini accederent ad locum pascui, & pecora in eo immitterent; tunc enim actus singularium vicinorum universitati mandanti, vel ordinanti sunt tribuendi, ex doctrina Innocentij in cap. bone, in 2. verb. temere recedentes, num. 7. in fine, de postulatione Prelatorum, Felio. in c. cum omnes, num. 27. de constitutionibus, Socinus in l. 1. §. ff. in fi. ff. de acquirend. posses. ubi advertit, quòd licet universitas non acquirat possessionem, nisi communicato, consilio; tamen si agatur de executione facti, ut quia jam esset data licentia apprehendendi, tunc nuda apprehensio poterit fieri per particulares, & per eorum apprehensionem erit acquisita communitati possessio: quod in proposito extollit Parisius d. conf. 111. num. 71. vol. 1. Petrus Surdus d. conf. 28. n. 39. Philippus Corneus d. conf. 249. vol. 1. & consilio 46. vol. 3. Puteus decis. 26. lib. 2. Mascard. ubi suprà, d. conclus. 1190. n. 10. & 19. Decius conf. 221. ubi docet cautum debere esse Advocatum in articulando, universitatis nomine particulares usus fuisse nemores, vel pascuo, ac scientibus ejus administratoribus; Petrus Benitenis d. decis. 70. n. 17. & possessio semper regulariter ex precedenti, seu prævio titulo l. 2. ubi Glos. & Doctores. C. acquirenda possessione, l. 1. §. 1. ff. de exceptione rei judicate, l. qui negotiationem, ubi Bart. ff. de administratione tutorum, Alciatus de presumptionibus, reg. 2. præ-

sumptione 23. Decisio Pedemontana 58. n. 18. Becius conf. 6. n. 6. Et ille videtur facere, cujus nomine sit, ut in l. quod meo, ff. de acquirend. posses.

Secundus casus est, quando non constat de mandato, nec datur aliqua prævia communitatis ordinatio, vel dispositio, quæ actus particularium vicinorum antecedit, sed tantum concurrat ratihabitio universitatis expressa, vel tacita approbatio Decurionum, vel Officialium, tunc enim ex actibus particularium universitati præjudicium fit, quemadmodum diximus in casu mandati, cui ratihabitio, seu approbatio assimilatur, ex regula, ratihabitionem, de regul. juris.

15 Ita autem ratihabitio, seu approbatio universitatis inducitur ex eo, quod universitas sciverit, & non contradixerit; patientia enim ejus, vel administratorum, & officialium, habetur loco mandati, ut in l. qui patitur ff. mandati, & inducit consensum in his, in quibus contradictio est necessaria; ut in cap. fin. de iurejurando, lib. 6. ibi: Te expresse mandante, vel etiam ex post facto sciente, seu ratum habente, seu non revocante; l. 2. §. voluntatem, ff. soluto matrimonio, Innocent in cap. ex parte, de rescriptis, Abbas cum Gloss. verbo, protinus contradixit; in cap. cum olim, de officio delegat. & ita docet noster Coriphaeus Bart. in d. l. sicut, & Glo. in d. §. si quid, & ibi Castrensis in fi. ubi loquitur in fortioribus terminis, nempe quando non constat, quòd particulares usi fuerint, tanquam re universitatis, quia adhuc præsumptio inest, quòd universitatis nomine usi fuerint: sequitur Curtius Senior conf. 77. Super motis, col. penult. & ante eos id ipsum placuit Guilielmo Cumano, qui ait, quòd si tales particulares interrogarentur, responderent utique se dictis bonis esse usos: quia universitati jus tale competeat: & hoc modo declarat Capola in tractatu, de servitutibus rusticorum, de servitute juris pascendi, col. 8. vers. sed dubium. Afflict. decisione 377. num. 5. Ruinus conf. 129. n. 11. vol. 4. ubi dicit facilius hoc procedere quando non agitur de acquirendo, sed de retinendo, quia quoad possessionis retentionem non requiritur mandatum, ut latissime comprobat Parisius conf. 111. n. 64. vol. 1. Bart. conf. 24. vol. 4. Anton.

Gabriel. d. lib. 6. commun. opin. titulo, quod cuiusque universitatis nomine, conclus. 2. n. 2. & in hoc casu procedunt Doctorum assertiones à nobis personæ suprà, in quinto fundamento affirmativæ partis, quæ hic maximè conducunt.

17 Nam concors Doctorum opinio est, quod sciens actum, sibi damnosum, vel utilem, si tacet; videtur, approbare; ut in l. 1. §. scientiam, ff. de tributoria in rem actione, ibi: Sed ut ego puto, non voluntatem, sed patientiam; & ibi: Si igitur scit, & non protestatur, & non contradicit, tenebitur, Glof. in l. fidejussor, §. pater, ff. de pignoribus; ubi Bart. num. 13. Rota Genuensis decisio 14. num. 83. Menochius conf. 120. num. 10. etiam si agatur de re maximi ponderis, & præjudicij, ut in l. 2. §. 1. ff. ad municipalem, l. si servus communis, ff. de donationibus inter: cap. servus sciens, distinctione 20. Alexand. consil. 130. n. 16. lib. 4. Decius conf. 427. num. 5. Nevizanis consil. 19. num. 10. quinimo in actibus pasculandi, & lignandi, ita tradit Socinus Junior consil. 135. Non obstant his, numer. 15. versicul. Secundo respondetur; volum. 2. ubi ponit exemplum in laboratoribus, mediariis, aut colonis, data scientia, & taciturnitate dominorum: & probat præsumi mandatum præcessisse, juxta legem, si remunerandi, §. si passus, ff. mandati, & notat Gloss. & cum ea Bart. & alij in l. 1. ff. de negotiis gestis, accuratissimè in proposito Craveta omnino videndus, de antiquitate temporum; 4. parte, §. materia ista, num. 86. ibi: Sed posset aliquis dubitare circa textum in dict. l. si quisquam, an illa possessio, seu quasi, quæstæ ex prohibitione aliorum ne piscarentur in certa parte fluminis, profit contra omnes, etiam non prohibitos: an verò contra prohibitos tantum? Ego puto, quod si talis prohibitio deveniat ad notitiam totius populi, aut majoris ejus partis, & nullus contradixerit, quod acquiritur ius contra omnes; aliàs contra prohibitos tantum; & cetera, & paulo inferius, ibi: Sed putò sufficere prohibitionem esse factam aliquibus, dummodo venerit ad notitiam plurimorum, aut majoris partis, cum patientia subsequata; sicut dicitur in consuetudine, quæ inducitur ex duobus actibus tantum, contra totum populum, quando illi actus devenerint ad notitiam totius populi,

aut majoris ejus partis: deinde populus acquirerit per longum tempus, &c. Et ex hoc provenit, quod nulla communitas ex facto particularium punitur, nisi ex ejus consilio, mandato vel deliberatione, aut scientia cum patientia, & tolerantia ipsius communitatis, particulares deliquerint, ut tradit Decisio Pedemontana 39. & decisio 88. apud Cacheranum Osasum, Azevedo in Curia Pisana, lib. 4. c. 3. per totum, latissimè Farinacius in praxi, 1. part. quæst. 24. ex numer. 124. & nos etiam fortassis dicemus in cap. de damno, & ejus satisfactione, Rolandus à Valle conf. 6. numer. 41. versic. ulterius, Hieronymus de Monte ubi supra, num. 13. Mascard. qui alios refert d. concl. 1190. num. 13.

Et licet scientia regulariter non præsumatur, ut in l. verius, ff. de probationibus, tamen conjecturis, & indicijis inducitur, & probatur, ut docet Craveta conf. 193. num. 6. Cavalcanus decis. 36. n. 27. Menochius de arbitrar. jud. casu 89. num. 17. Covarr. in c. filius noster, n. 1. de testamentis.

In proposito tamen, ex qualitate actus particularium, resultat scientia universitatis; veluti si non sit momentaneus, sed successivus, vel reiterabilis, ut actus pascendi, aquandi, lignandi, aut colligendi fructus: quia talis actus semper præsumitur notus universitati; Anchar. consil. 158. num. 12. vers. Ad hoc dico, ubi ait, quod si commissum fuerit delictum aliquod successivum, continuatum per particulare alicujus loci, & communitas non contradicat, ex tali taciturnitate puniri potest universitas, tanquam ab ea factum sit delictum: habetur enim talis taciturnitas pro ratihabitione, quando talis actus est successivus, & non momentaneus: nec requiritur hoc casu, quod præcesserit legitima congregatio in concilio, sono campanæ, sequitur Anania in cap. dilectus, in 2. num. 12. de simonia, Felinus in c. cum omnes, num. 30. de constitutionibus.

Rursus probatur etiam, quando emolumentum est considerabile, vel damnum grave; ut in simili arguit Craveta conf. 168. num. 5. & consil. 168. in fine, Guido Papæ quæst. 127. Vel quando datur scientia in aliquibus Officialibus, Decurionibus, vel Deputatis: quia iste est modus accom-

modatissimus;

modatissimus, & naturalis probandi scientiam universitatis; ut docet Natta *conf.* 522. *numer.* 9. & 15. Anguifola *consil.* 59. *num.* 11. & 12. latè Farinacius *decis. Rota* 507. 1. *parte novissimarum* (ubi an scientia Officialium, arguat scientiam Domini loci, vel Universitatis, in lite, & controversia ²¹ super pascuo? differit.) Vel quando plures sunt actus, & geminati, Natta *ubi proximè*, *num.* 9. & conducit, quod notat Joan. Garcia *de expensis*, & *mejorationibus*, *cap.* 9. *num.* 50. ubi Judicis arbitrio relinqui, quot actus hanc scientiam, vel consensum populi inducant, affirmat: Vel etiam si publice; & palam tales particularium actus fierent; Thefaurus *decis.* 16. *num.* 16. vel si esset publica vox, & fama, ut tradit Parisius *conf.* 91. *numer.* 47. Craveta *conf.* 193. *numer.* 6. Item, si accedat temporis diuturnitas, Baldus *in l. si filius*, C. de petitione hereditatis, Parisius *conf.* 85. *num.* 13. *lib.* 4. Craveta *conf.* 640. *num.* 10. *lib.* 4. & alios modos probandi, & convincendi hanc scientiam colligere poteris ex his, quæ tradit in proposito Casanate *dict. consil.* 39. *ex numer.* 30. ubi notat quod per testes singulares verificatur, ex Bellamera *decision.* 746. Afflictis *decision.* 253. *numero octavo*, & de ista scientia videndus est Joann. Garcia *de nobilitate*, *gloss.* 4. *ex numer.* 19. & *gloss.* 17. *numer.* 42. Mascardus *conclusion.* 1294. ²² Unde, cum ex facto particularium concilium, seu universitas, prægraviari non valeat, nec singulorum vicinorum actio, universitati in dubio tribui debeat regulariter; nisi probato mandato, vel scientia; ex hoc (ni fallor) in Curia nostra fluxisse existimo ordinarium, & frequens decretum apud nobilitatis Iudices, quod si aliqui vicini, vel Officiales, vulgò (*empadranadores*) alicui, qui se pro nobili gerit, pignus extorquent, & forte suspicio instat, quod prædicta pignoratatio ex particulari odio, seu inimicitia Officialis pignorantis, facta fuerit; hoc casu per dictos Iudices expeditur Regium mandatum directum Concilio, vel Communitati, ut ratificet tale pignus, vel respondeat, quid de eo, ex qualitate, ac conditione pignorati sentiat, vel an concilij mandato, vel permisso pignus

fiat? ne aliàs, hoc deficiente, ob factum vicini particularis, Concilium sequi litem compelleretur, & expensis ejus, prosecutioni maneret obnoxium.

CAPUT XXI.

De interruptione juris pascendi.

SUMMARYM.

- 1 Interruptio juris pascendi dupliciter potest causari.
- 2 Interruptio naturalis, quæ sit? & ejus exempla traduntur.
- 3 Interruptio civilis quæ dicatur? & ejus traditur duplex differentia.
- 4 Interruptio judicialis quæ sit, & quæ extrajudicialis? Cujus exempla proponuntur, n. 5.
- 6 Jus pascendi quando interrumpatur naturaliter.
- 7 Simplex turbatio possessionis non operatur interruptionem juris pascendi.
- 8 Interruptio causatur ex titulo vitioso, vel mala fide.
- 9 Interruptio naturalis, ut causetur, necessarium est, quod impeditus, vel turbatus, contradictioni acquiescat, & non reclamet.
- 10 Interruptio naturalis non causatur ex actu omnino violento, & de facto: quando turbatus ex eo, quod durat violentia, aut metus, querelam ponere, seu reclamare perborrescit.
- 11 Interruptio non causatur, quando turbatus incontinenti recuperat possessionem, vel ad eam redit.
- 12 Interruptio civilis in jure pascendi, querelam in iudicio deductam exposcit.
- 13 Interruptio prescriptionem non impedit, quando turbatus in possessione, vel querelatus adhuc continuavit possessionem, vel in ejus favorem (lite mota) fuit lata sententia.
- 14 Interruptio in jure pascendi, an ex acclamatione, denunciatione, vel querela extrajudiciali, producat? & formetur? & n. 15. & n. 16. ubi referuntur fundamenta negative partis.
- 17 Referuntur in proposita interruptionis questione, fundamenta affirmative opinionis.
- 18 Qualibet contradictio sufficit, sive re, sive verbis ad declarandum animum.
- 19 Adducitur, & ponderatur circa inter-

vapione, text. in cap. cum Ecclesia Sutrina, de causa possel. & propriet. & intelligitur in proposito, num. 23.

- 20 *Interruptio causatur ex contradictionibus, seu acclamationibus extrajudicialibus; ex aliquorum Doctorum sententia, qui referuntur; & n. 21.*
- 22 *Iuri pascendi assentire, & aquiescere videtur, qui cum possit nec pignorationem facit, nec querelam in iudicium deducit.*
- 24 *Interrumpi prescriptionem, vel dormire, satis diversum est apud Doctores, & quid in utroque casu.*
- 25 *Acclamatio, vel querela extrajudicialis, hominum miserabilium, & pauperum, in homines divites, & opulentos, cum quibus congregari, & litigare formidant; iuris pascendi prescriptionem interruptit.*
- 26 *Interruptio utrum in prescriptione memoriali dari possit; & n. 27.*
- 28 *Interruptio considerabilis est tantum quando prescriptio est in fieri, non vero quando perfecta; & n. 29.*
- 30 *Prescriptio semel completa non destruitur, nisi per tantum tempus contrarij usus, per quod fuit acquisita, & causata.*
- 31 *Interruptio ex unico contradictionis actu causatur.*
- 32 *Interruptio quomodo testibus probetur.*
- 33 *Interruptio non causatur ex actu nullo.*

I Duplici modo cujlibet prescriptionis, siue juris quaerendi causatur interruptio, vel naturaliter, vel civiliter.

- 2 Naturalis interruptio illa dicitur, quando deficit quid ex requisitis ad prescriptionem necessariis; si absit, nempe per aliquod temporis intervalum, possessio, bona fides, vel titulus; cujus rei exempla subministrat Gloss. verbo, *interrupta*, in cap. placuit, in secundo, §. *hac*, de prescriptionibus, & de hac loquitur textus in l. *naturaliter*, & in l. *si qui pro emptore*, ff. de usucapion. Balbus de prescription. 3. parte, sexta partis, in principio, Ferrerius in l. 3. num. 44. ff. de usucapionibus. Covarravias in regula, possessor, 2. par. §. 12. in principio, Pechius in regula, sine possessione, a num. 5. de regulis juris in 6. & hac vocatur vera, & propria Interruptio, utpote cum possessione sit, & inimica, & per eam truncata fiat, & cesset.

Civilis vero formatur ex aliquo actu supervenienti, qui legis ministerio eam producat; ut docent Doctores supra relati; & versatur in duplici differentia: nam altera est extrajudicialis; altera vero, in iudicij actibus veritur, Gloss. verbo, *interrupta*, in dict. cap. placuit, & in l. *cum notissimi*, §. *imo*, C. de prescriptione 30. & ibi Salicetus.

Judicialis est illa, quae fit per actum judicalem, veluti per citationem, ut in d. l. *cum notissimi*, & in l. *sicut*, in principio, C. de prescriptione 30. & in d. §. *hac*; de prescript. & in l. 29. tit. 29. part. 3. & ibi Gregor. in glo. in verbo, *emplacur*; vel per litis contestationem, ut in l. *mota litis*, C. de rei vindicatione, l. 2. C. de prescriptione longi temporis, l. *nemo*, C. de acquirend. possessione, l. *alienam*, ff. de usucap. pro emptore. Vel per sententiam, l. 2. §. *fin.* ff. eodem tit.

Extrajudicialis vero interruptionis exemplum erit, quando possidens per acclamationem alicujus inquietatur, aut aliquod pignus ab eo extortum fuit, quod tamen in iudicium deductum non fuit; ut in d. l. *alienam arcam*, ubi Gloss. & Communis; Gloss. verbo, *non possunt*, in cap. *magnum crimen*. 23. q. 4. vel quando querela in iudicium fuit deducta, & lis agitata, & ex aliquo casu instantia fuit nulla declarata: quia tunc remanet in terminis extrajudicialis interruptionis; ut tradit Baldus in cap. 1. n. 4. de milite vasallo, nu. 4. in usibus feudorum, Rebuff. 3. tom. ad cons. tit. Gallia, tit. de citationibus, in prefatione, n. 131. Caballinus milleloquio, consil. 841. n. 1. in fine, Simon de Præcis de interpretatione ultimarum voluntatum, lib. 1. §. interpretatione 2. dubit. 2. num. 193. Montero de la Cueva decis. 21. n. 24.

His sic breviter circa interruptionem prælibatis; In proposito securè tenendum est, quod prescriptio juris pascendi naturaliter interruptitur quoties pascuo utens possidere prohibetur, vel quia animalia, & armenta ejus, à loco pascui eijciuntur, vel ingressus eis, & aditus arceatur per vim, (quam vulgo vocamus *expulsiyam*) d. l. *naturaliter*, ibi: *Naturaliter interruptitur possessio, cum quis de possessione vi deijcitur*, Gloss. in l. *si quis* 10. in principio, verbo, *ac si possidere*, ff. de

de acquirenda possessione, Balbus de præscript. 3. parte, 6. princip. quæst. 1. n. 4. & 5. Per simplicem enim turbationem, non dari hujus interruptionis effectus, affirmat Gratianus lib. 1. discept. Forensium, cap. 80. num. 35. ea ductus ratione, quod turbato in sua possessione, liceat turbantem pro tollendo impedimento molestia afficere, ex Aimone cons. 4. num. 7. Paulo de Castro cons. 395. In causa quæ vertitur, num. 2. volumine 2. Menochius de retinenda possessione, remedio 3. quæstion. 34. num. 252. Unde ait non esse æquum, quod interrumpatur præscriptio, per contradictionem extrajudicialem unius, vel alterius pignoracionis, si turbatus redit ad eandem causam possessionis, non pariendo se ab ea expelli; & allegat Rodericum Suarez, allegatione 16. in fin. n. 5. quod quomodo procedat inferius magis dilucide explicabimus.

Præterea, si præscriptio juris pascendi intendatur ex tempore ordinario, cum titulo (quod in alio cap. superius adnotavimus,) iste vitiosus, vel reprobarus sit, utique præscriptio cessabit, cum ex eo etiam resultet mala fides, ut observat Paulus de Castro cons. 423. Ex puncto transmissio, num. 2. versi. in contrarium, volum. 2. Ancharanus cons. 82. numer. 7. versi. non obstat præscriptio; Innocentius per tex. ibi, in cap. dudum, de decimis, & quodlibet utriusque requisiti, vel tituli, ubi exigitur vel malæ fidei, interruptionem producit, ut nuper diximus.

Hæc autem interruptio naturalis non semper ex prohibitione possessionis pascui, & animalium expulsionem causatur; sed tunc demum, quando tali casu impeditur possidere, acquievit, & non reclamavit, ut tradunt Jacobinus, Decius, & alij, quos sequitur Menoch. de arbitrar. casu 160. num. 11. Rolandus cons. 22. numer. 32. lib. 2. Nec etiam dicitur interrupta præscriptio per actum omnino violentum, & de facto; ut tradit Natta cons. 206. num. 11. & cons. 107. numer. 2. Quod utique persuasum habeo, quando prohibiti, durante violentia, vel metu, vel propter nimiam prohibentis potestatem, querelare perhorrescunt, Boëtius decis. 125. numer. 5. alias enim regulariter quando

ille, contra quem præscribitur, impedit præscribentem quolibet modo uti, interruptit præscriptionem; l. sequitur, §. viam, ff. de usucap. Abb. & Antonius de Butrio in cap. illud, de præscript. Natta cons. 636. num. 108. & facit text. in l. 2. C. de servitutibus, ibi: Quod si ante id spatium ejus usus tibi interdictus est. Et ex oblatione pignoris, vel solutione poenæ voluntaria, quod fiat interruptio, nullus ambigit; Ferrata in forma resp. rei conventi, in verbo, præscriptionis, n. 26. per text. in dict. l. cum notissimis, §. imo, & §. illud, Colerius in cap. illud, num. 20. de præscript. Gratianus dict. libr. 1. disceptat. Forens. cap. 80. n. 38. Et an quando quis vi expulsus fuit à pascuo, & in continenti possessionem recuperavit, ex hoc interrumpatur præscriptio? notum fecit Ulpianus, & singulariter prænotavit in l. qui possessionem, 10. ff. de vi, & vi armata, ibi: Qui possessionem sibi ereptam in ipso congressu recuperat, in pristinam causam reverti potius, quam vi possidere intelligendus est. Ideoque si te vi dejecero, illico tu me, deinde ego te. Unde vi interdictum, tibi utile erit, tradunt Doctores in l. si quis ad se fundum, C. ad legem Iuliam, de vi.

Civiliter verò interrumpitur juris pascendi præscriptio per querelam in judicium deductam, etiam per solam citationem; præsertim quando præscriptioni non favet titulus, ut pluribus relatis, observat Padilla, in l. 2. num. 77. C. de servit. & aquar. & de jure nostro Regio; est tex. in dict. l. 29. partita, ubi Gloss. verbo, emplaçar, & in l. 7. titul. 11. lib. 2. fori, & ibi Montalvus; & ita etiam debet intelligi lex 7. titul. 15. lib. 4. nove recopilacionis.

Quod si querela interposita, lis agitata fuerit, & ea sprete, præscribens possessionem continuaverit, data in unius favorem sententia, poterit tempus ante prohibitionem, vel querelam transactum, cum tempore postea subsequuto, conjungere, & legitimam perficere præscriptionem; nec hoc casu, ex dicta querela, civilis produceretur interruptio; ut optimè advertit Felin. in c. illud, num. 17. de præscript. Socin. cons. 47. num. fin. lib. 1. Balbus de præscriptionib. 3. part. 6. principalis, quæst. 4. num. 37. Covarr. in dict. regul. possessor. dict. §. 1. num. 4. ubi allegat textum in l. evidenter, ff. de excep.

zione rei iudicata, quæ probat evidenter esse iniquum proficere exceptionem rei iudicatæ, ei, contra quem lata est: Tiraquellus de retractu linagier. §. 8. glossa 7. num. 27. Burgos de Paz consilio 33. num. 9. Anton. Gomez in l. 65. Tauri, num. 4. versiculo, Si verò fertur pro reo: & conducunt tradita per Innocent. in cap. 2. num. 2. de in integrum restitutione, Baldum in cap. querelam, num. 28. de electione, Afflictis decisione 395. num. 7. Otalora de nobilitate 2. part. 3. princip. cap. 1. n. 10.

14 Sed an per acclamationem, denuntiationem, vel querelam extrajudicialem, jus pascui interrumpatur? difficiliore habet explicatus, si quidem etiam libelli oblatio non secuta citatione interruptionem non producit, ut in dict. l. sicut, C. de prescriptione 30. ibi: Nec sufficit precibus oblatiis, &c. Alciatus cons. 369. n. 11. l. sed ut plenius, per argumentum ab speciali, C. annali exceptione, ubi Angelus n. 1. ergo multo minus causatur interruptio ex acclamatione nondum in iudicium deducta.

15 Præterea, quia turbatur per acclamationem, vel notificationem, aut aliam judicalem requisitionem, non tenetur statim nudo adversarij dicto obsecundare; neque simplici pignorantis assertioni accommodare fidem, nec mala fides ex hoc resultat, non ostensis iuribus adversarij, ut docet Abb. in dict. cap. illud, num. 8. & in cap. fin. num. 39. de prescript. Felinus in cap. nihil, num. 6. versiculo Fallit 6. de prescript. Tiraquel. de retractu convention. §. 4. glo. 6. num. 7. & in specie ita includit Coler. de proces. execut. cap. 3. par. 1. n. 102. usque ad numerum. 159.

16 Rursus denuntiatione extrajudiciali non interrumpi, seu violari prescriptionem, nisi denunciator citet adversarium, aut quid aliud, contra eum exequatur, observant expressè Bart. in dict. l. alienam 23. num. 1. ff. pro tempore. Innocentius in cap. dilecti, num. 3. de majoritate, & obedientia. Balbus ubi supra, 3. par. 6. princip. n. 18. vers. nunc limitatur prædicta conclusio.

17 Contraria tamen sententia, nempe quod ex acclamatione, requisitione, vel extrajudiciali interruptio causetur, ex eo, primo loco suadet quia omnis res per quascunque causas nasci-

tur, per easdem dissolvitur; & quibus mediis possessio acquiritur, eisdem in oppositum factis, destruitur; ut in l. quemadmodum 8. ff. de acq. possess. l. fere 196. ff. regul. jur. sed in iuribus incorporalibus (quale est jus pascendi) tota possessionis acquisitio consistit in patientia illius, contra quem præscribitur, ut in l. quoties 1. §. servitutum, & in l. quoties, 2. ff. de servitut. Ergo data impatientia illius, de qua per acclamationem, seu requisitionem (quantumvis extrajudicialem) constat, necessariò debere interrumpi, vel destrui possessionem, observat Bart. in d. l. naturaliter, colu. fin. versiculo, queritur qualiter interrumpatur; ubi dicit esse textum optimum in capit. auditis, & ibi Innocentius, de prescript. & idem tenet Abb. in dict. cap. illud, colu. penultima, Baldus in l. 2. C. de servitut. notabili 4. ubi ait, talem prescriptionem per quamlibet contradictionem extrajudicialem destrui, & ibi Paulus numer. 5. ubi ampliatur etiam si requisitus, vel extrajudicialiter acclamatus, ab usu vel possessione non desistat; quos sequitur Natta cons. 523. numer. 6. & 7. & cons. 636. à numer. 107. Albenis cons. 222. numer. 13. Et sufficit qualibet contradictio ad declarandum animum, sive verbo, sive facto, l. si ego 11. ff. de public. in rem actione, l. fin. ff. quemadmodum servitutes amittantur.

Secundò suadetur hæc opinio, ex c. cum Ecclesia Satrina, de causa possessionis, & propriet. ubi qui fuerant in possessione, per tres vices eligendi Episcopum, admitti denuo cupientes repelluntur, ob unicam contradictionem extrajudicialium, & per eam dicitur ibi interrupta prescriptio, Balbus de prescriptionibus, 6. part. num. 40. quest. 1.

Tertiò & ultimò, maximi ponderis ad acquirendam, & è contrario amittendam possessionem esse has extrajudiciales requisitiones, seu inquietationes, expressè tenent Balbus ubi supra, 4. part. 5. princip. quest. 5. num. 1. part. 5. princip. quest. 5. num. 2. Iaso in l. quominus, num. 31. ff. de fluminibus, Roland. cons. 22. num. 24. lib. 2. Capicius decis. 209. n. 26. Anguis. cons. 59. n. 11.

Sed licet hæc fundamenta non parum urgeant, Prima & opposita sententia

22 tia, vera & receptior est. Eo tamen grano salis temperanda, & limitanda: quod si obtentu, & intuitu extrajudicialis acclamationis, probetur præscribentem pro tunc ab usu, vel possessione cessasse, interrupta profecto videbitur; ut sentiunt Garria. d. cap. 80. n. 25. & DD. in 3. fundamento adducti.

23 Nec obstat, quod etiam si continuet possessionem præscribens, adhuc resultat impatientia, & contrarius animus illius, qui contradicit, vel extrajudicialiter verbis inquietat. Quia respondetur, quod satis videtur consentire, & pari, qui nec facto se opponit possessioni, expellendo armenta præscribentis à pascuo, vel pignorando, & cum possit, suam querelam in iudicium non deducit. Et regulariter denuntiatio extrajudicialis nihil relevat, sed urbanitatis speciem obtinet, l. qui-
dam Hiberus, ff. de servit. urbanor. l. debi-
tores, C. de pignoribus.

24 Nec quidquam contradicit tex. in d. cap. cum Ecclesia Sutrina: procedit namque in judiciali interruptione, ut omnes Doctores ibi agnoscunt, præcipue Abb. & Calderinus. Quinimo ipsa litera textus, si bene perpendatur; id suadet ex cujus serie aperte deducitur abutraque parte querelam in iudicium esse deductam super jure eligendi, de quo ibi contendebatur.

Unde ex hoc adverte, quod licet aliqui dixerint, diversam esse, præscriptionem interrumpi, vel præscriptionem dormire: ut in primo casu requirant, vel actuale expulsiōem, vel judicialem querelam: in secundo vero sufficere acclamationem, seu extrajudicialem requisitionem: tamen longè falluntur, & à veritate discedunt: quia utroque casu petenda est resolutio ex supradictis; & quando præscriptio dormiat, & non curtat tempus; disputant communiter Doctores in cap. ex transmissa, de præscript. Balbus in eodem tractatu, de præscriptionibus, 2. part. 6. principalis, Paulus Parisius consil. 92. volumine 8. quos, quando casus contingeret, super hac re, consulere poteris.

25 Deinde intellige prædictam doctrinam, quando illi qui extrajudicialiter conqueruntur, & acclamant, sunt pauperes, & miseri homines, vel potentiam præscribentis perhorrescunt, & in iudicium jus suum deducere formi-

dant; tunc enim existimo extrajudiciales acclamationes eorum, ad interrumpendam servitutem, vel pascui præscriptionem sufficere; juxta tradita per Menesium in d. l. 2. num. 37. C. de servitu. & aqua: Gregor. in l. 6. tit. 25. par. 4. glo. 2. Guttier. lib. 1. practicarum, g. 92. Rodriguez de annuis reddit. lib. 1. g. 15. num. 65. & facit l. 7. tit. 11. lib. 2. novæ recop. ibi: Salvo, si no fuere por fuer. ca, d. por premio: & in l. 6. tit. 2. lib. 4.

Cum autem jus pascui acquiri possit à privatis, contra privatos, cum titulo, & bona fide, tempore ordinario, & contra communitatem, aut opidum, 30. vel 40. annis, ut dictum est in c. 18. hujus libri, ad causandam interruptionem, omnia supradicta erunt summè attendenda.

Cæterum, quia quando non adest 26 titulus, regulariter jus pascendi immemoriali tempore (ut ibi diximus) acquiritur; non immeritò dubitari poterit, an talis immemorialis præscriptio, interruptionis legi sit obnoxia, & ejus potestate vincatur. Invenio enim plures, & maximæ autoritatis viros arbitrari, nec interruptione civili, nec naturali, præscriptionis jus corrumpere, & violari; ita enim expressè firmant Philippus Corn. cons. 23. lib. 1. num. 5. Oldrad. cons. 254. num. 18. Paul. Paris. cons. 27. num. 84. quos refert Molin. de Hispanorum primogenis, cap. 6. num. 47. qui eo frequenter per Doctores theoremate relato, & vulgari dictorio ducuntur; videlicet, quod si ab infinito finitum, demas, quod remanserit, erit infinitum: unde licet actus contrarius in aliquo tempore, deat, semper remanet quid infinitum.

Sed salva pace tantorum virorum, 27 contrarium verius existimo, ex eo, quod immemorialis præscriptio illa dicitur, quæ in omni tempore, cujus testes reminiscuntur in ea actum contrarium, non viderunt, nec à Majoribus audiverunt, ut in l. si arbiter, ff. de probationibus, & in l. 1. tit. 15. lib. 4. ordin. & in l. 30. tit. 29. par. 3. & in l. 41. Taur. Si ergo in tempore 40. annorum in quo testes de visu deponere debeant, vel ab eis circa, de auditu majorum, actus contrarius daretur, immemorialis unque non formaretur, ex dictis juribus; unde interruptione civili, vel naturali, immemorialem destrui necesse est, ut fateamur.

nam & si in tempore anteriori, in quo infinitum supponere possumus, præscriptio niti possit, cum tamen perleges Regias certa sit præscripta forma ad probandam immemoriam in tempore, nempe posteriori, quadragenario de visu; & in anteriori, de auditu; in eo debemus præscriptionem omni obstaculo, & actu prorsus contrario, immunem reddere; alioquin immemorialis corrui: quo argumento, ita firmiter observat Joan. Gar. *de nobilitate*, glo. 1. 2. numer. 79. & lib. 1. de *expensis*, cap. 9. numer. 34. & pluries in hoc Senatu, ita æstimari vidi, & in hanc partem inclinavit Molina (licet pro contraria à Gar. ubi supra notetur) dict. cap. 6. numer. 47. ibi: *Illud tamen, quod de interruptione dictum est, procedere non potest in tempore quadraginta annorum, in quo dicta lex 41. Tauri ad immemorialis præscriptionis probationem testes de visu deponentes, præcisè requirit; sique semper prædicari solitum est.*

28 Illa autem interruptio, siue civilis, siue naturalis, ut destruat præscriptionem, debet causari intra tempora ipsius, antequam compleatur; tunc enim eam enecat (ut communiter aiunt Interpretes) & extinguit, dum est in fieri; ex Abb. in c. ff. de *prescript.* Balboa, ubi sup. 2. part. 3. part. princip. q. 7. & id importat etymologia hujus verbi *interrumpere*, quod supponit jus nondum quæsitum, & perfectum; & ita actus interruptionis illud operatur, quod præscriptio cesseret, & tempus antecedens cum subsequenti conjungi impediat: Burfat. conf. 217. numer. 5. vol. 2. Avend. in capitibus *Prætorum*, 2. par. c. 30. numer. 13. Gutierrez. de *jurament.* conf. c. 1. 3. par. numer. 84. & est necessarium, quod bona fides superveniat, & præscriptio initiatur, & perficiatur de novo; ut tradit ex communi Doctorem Covarr. in *Regul. posses.* 2.

29 par. §. 12. numer. 2. Post completam vero legitimam præscriptionem, & jus perfectum, & causatum, actus interruptionis, de per se, nihil operatur, ut in l. 1. §. fin. ff. de *itinere actuque privato*, & in l. 2. ff. *eodem titu.* ibi: *Nec enim corrumpi, aut commutari, quod recte transactum est, superveniente delicto, potest.* Et conducit ratio textus int. si *populus* 46. ff. de *administrat. tutor.* quæ æquiparat usucapionem solutioni; ex qua omnis obligatio civilis, & naturalis

tollitur, ut in §. 1. *Institut. quibus modis tollit. oblig.* Et quia mala fides superveniens post jus acquisitum, nec jure poli, nec jure fori est considerabilis, ut observat Balbus 2. par. 3. *partis princip. quest. 9.* & cum D. Thoma, *quodlibeto* 1. 2. & 24. Conrado, Scoto, Palud. Majore, Adriano, Joanne de Medina. Dominico de Soto, Florentino, Covarr. tradit Joa. Garfia *de nobilitate*, glo. 6. numer. 5.

Et inde provenit, quod jus causatum, & legitimè perfectum, perpetuo durat, & vivit, nisi spatio 30. vel 40. annorum, actus contrarius exerceatur; d. l. *sicut in rem*; C. de *prescript.* 30. Nec ex actibus interruptionis, nisi tempore necessario postea subsequuto, jus semel causatum extinguetur, Alex. conf. 193. vol. 2. numer. 8. & 9. & conf. 133. vol. 5. & 6. Zasius *consil.* 19. lib. 1. n. 8. & 9. Sylvanus *consil.* 59. n. 14. lib. 2. Chassaneus *consil.* 64. Guido Papæ *decis.* 487. Joann. Garfia *dict. glo. 6. ex numer.* 25. ubi rem late prosequitur; & numer. 32. distinguit inter actus permanentes, & momentaneos, & in istis, subdistinguit inter reiterabiles; ad quem (quia elegantissimè: & summa diligentia, quæstionem expedivit, ne ejus dicta transcribam) te remitto. Id in proposito concludens, quod cum jus pascuis acquisitum fuerit 30. vel 40. annis cum titulo, vel immemoriali præscriptione, actus interruptionis, nisi sequatur idem tempus, jus causatum non destruet, ut tradit Abb. in c. *auditis*, de *prescript.* numer. 10. & conf. 94. lib. 2. Philip. Francus in c. *cum de beneficio*, de *præbendis*, lib. 6. Ferretus *conf.* 102. n. Balbus 4. part. 4. par. q. 30. à numer. 8. Sed fateor, quod difficillimè, aut penè impossibiliter poterit occurrere casus, in quo post causatum jus ex præscriptione immemoriali, vel etiam quadragenaria, possit dari actus interruptionis, & post eum alia ejusdem temporis contraria præscriptio. Sed hæc omnia deservient, ut metiamur præscriptionem post interruptionem, incipientem, quando jus pascui vel pacto, vel sententia, vel concessione, & quolibet alio titulo erat perfectum, & causatum, & interruptio usui opposita est.

Deinde, ut interruptionis caput hoc præcludamus, non possum recitare illius unicuique actum sufficere, nec plures

plures desiderari, ut ait Baldus in *l. fin. C. de servit. & aqua*, in *l. unica*, 2. *lectura*, *C. de usucapione transformanda*; Natta *cons. 524. n. 7. & cons. 523. n. 6. & 7. & cons. 136. num. 17.* Sylvanus *consil. 59. num. 14.* Aymon. *consilio 134. num. 19. & facit text. in l. 29. titul. 29. par. 3. ibi: Destajase la ganancia*; & vulgò jactatur, quod plus operatur unicus actus ad interrompendum, quam mille ad præscribendum, ut in *Gloss. verb. temporaria*; in *regula*, nemo, *versic. temporaria*, *ff. de regulis juris*, Innocentius in *cap. auditis*; de *prescriptionibus*, num. 11. Abb. *numer. 13. & consil. 94. libr. 1.* Et interruptionis istius probatio favorabilis est; adeo quod sufficit pro ea, dictum unius testis, cum juramento partis, ut ait Cardinalis *cons. 108. Petitur quedam sententia*; quem sequitur Felinus in *cap. illud*, de *prescriptionibus*, num. 12. Balbus ubi *supra*, dicta 3. parte, 6. partis, *questione 4. num. ultimo*, Padilla in *l. si aquam*, num. 84. *C. de servitut.* Et quod interruptione facta in possessione, fiat præjudicium quoad proprietatem, expressè deciditur in *l. 65. Tauri*, ubi omnes Interpretes, Covarr. in dicta *regula*, *possessor*, dicto §. 12. n. 8. Azevedo in *d. l. 7. tit. 15. lib. 4. Recopil.*

32 Testes verò deponentes de contradictione, seu interruptione præferri debent testibus, qui de patientia deponent; ut singulariter tenet Abb. Panormitan. in *cap. auditis*, de *prescript.* num. 14. Alexand. *cons. 108. In causa*, & *lite*, *columna penal. volum. 2.* quod est notabile, quia frequenter in probationibus, datur maxima controversia.

33 Hæc autem interruptio non potest causari ex actu nullo, *Gloss. in cap. si tuarum 9. verbo*, non putantes, de *purgation. canonica*, ibi: Et est hic argumentum, quod si aliquis vocetur ad extraordinarium iudicem, per hoc quod fit ibi, non interruptitur præscriptio: ubi allegat in confirmationem, text. in *l. si pater tuus*, *C. ne de statu defunct.* ubi *Gloss. verbo*, status, prosequitur latè Abbas Panormitanus omnino videndus in *d. cap. illud*, num. 14. Bald. in *auth. offeratur*, col. fin. *C. de litis contestatione*, & in *l. edita*, *C. de edendo*. Interruptio verò (ad instar præscriptionis) strictissima est: & quæ solum prodest interruptenti, *l.*

intra quatuor, in principio, *ff. de diversis, & temporalib. præscript. l. fin. C. de duobus reis*, ubi nocet correi non essent; *Gloss. in verbo*, innovata, in *l. cum notissimi*, § immo, *C. de præscrip. 30. vel 40. annor.* quod in civili tantum interruptione; non verò in naturali, affirmat Meneſius in *l. si aquam*, num. 83. *C. de servit. & aqua*. Et utrum per denunciationem factam colono, interrumpatur præscriptio quoad dominium? vide text. in *cap. quoniam frequenter*, §. quod si super rebus, at lite non contestata, & in *l. 2. C. ubi in rem actio*; ubi Baldus.

CAPUT XXII.

An divisio pascuorum jure peti possit, & quomodo facienda sit.

SUMMARIUM.

- 1 Communio mater est discordiæ, & frequenter plura iurgia solet excitare.
- 2 Divisio pascui, & communitalis dissolutio, an jure peti possit, proponitur disputandum.
- 3 Nullus in communione perpetua stare cogitur: præsertim si ex ea sibi damnum resulter.
- 4 Communio, seu societas perpetua, libero arbitrio de rebus propriis disponendi opponitur.
- 5 Communionis perpetuæ pactum, vel gravamen, non obligat.
- 6 Lex fin. C. communi divid. & lex 11. tit. 10. part. 5. expendantur.
- 7 Communionis litigia, nullo præstantiori federe, quam divisionis, conquiescunt.
- 8 Ius pascendi individuum est, quoad servitutem? sed quoad commoditatem, divisionem recipit.
- 9 Referuntur Doctores, qui observant communitatem pascui omni tempore separari posse, & divisionem recipere.
- 10 Communitas pascui separari non debet, nec potest peti divisio si jure servitutis fuerit communitas legitime præscripta, vel sententia (quæ transierit in rem judicatam) approbata fuerit.
- 11 Rei iudicata authoritas maxima est.
- 12 Pascui divisio faciendi non est, si ex ea damnum grave, vel inequalitas maxima partibus resultat.
- 13 Pascui divisio quomodo facienda, &

quis modus in ea servandus, ubi an ad personas incolarum: an verò ad numerum pecudum, vel gregum; an verò ad possessiones, & prædia attendi debeat, discutitur.

- 14 Constituitur duplex casus in divisione pascui: alter cum sit divisio inter dominum sylvæ, nemoris, aut termini, & eos qui communitatem habent: alter verò quando sit inter con. socios, & resolvitur questio; & numero 15.

- 16 Pascui divisione facta inter vicinos, seu consocios, utrum debeat laudemium? remissivè.

1 **C**um frequenter communio sit mater discordiæ, & continua ac importuna iurgia soleat excitare, ut docet Gloss. in l. vetustissimam, verbo, ex communione, c. de iure domini, impet. & facit tex. in l. cum pater, §. dulcissimis, de leg. 2. & in cap. 1. de parochis, docet Speculator, titulo, de judiciis, §. sequitur, videre, versic. Scias ergo, & multa incommoda adferre consociis soleat, l. si non sortem, §. si centum, ff. de conditione indeb. Decius in l. 4. §. Cato, num. 154. ff. de verbor. oblig. & ibi Socin. num. 218. Lucas de Penna in l. quemadmodum, c. de agricolis, & censit. lib. 11. vers. Centesimo vigesimo nono; passim oppida quæ habent compascua communia, sive pacto, sive jure servitutis, consuetudine immemoriali, & alio quovis titulo, eorum divisionem petere sollicant, & à communione discedere cupiunt.

- 2 Quapropter an hujus divisionis petitio, juri sit consona, & quomodo sit facienda? non erit abs re, nec ab instituto meo alienum, breviter examinare.

3 Et pro affirmativa parte, quòd hæc divisio jure optimo, & peti, & fieri debeat; illud primo loco perpendi potest, quòd nullus in communione perpetuo stare cogitur, præsertim si ex ea damnum sibi resulet, l. in hoc iudicio, §. si comeniat, ff. communi divid. l. nulla societas, ff. pro socio, §. manet, Instit. de societate. Quia per hujusmodi societatem, sive communionem perpetuò durataram, adimeretur liberum arbitrium, quòd est contra bonos mores, ut argumento l. penultime, ff. de pactis, l. cum duobus, §. idem respondit, ff. pro socio, & ibi Glo. Palacios Rubios in re-

petitione rubrica, de donat. inter: §. 54. num. 4. l. nemo exterus, c. de Iudeis, observat Aimon Craveta cons. 217. numer. 2.

Unde, nec valere pactum communionis perpetuæ, nec gravamen à testatore injectum, pluribus fundamentis firmat Curtius Junior consil. 111. numer. 1. Menchaca de success. creatione, §. 7. num. 1. Baldus in l. 4. in principio, notabili 2. per tex. ibi, ff. de conditionibus instit. Greg. Lop. in l. 10. tit. 10. part. 5. glos. 1. versic. secundo limita, Gutier. de juramento confirmatorio, 1. p. cap. 58. num. 2. cum sequentibus, qui an hoc procedat in communionem perpetua jurata examinat. Quinimo non valere communionem perpetuam terminorum comprobat mirabile consilium 48. Cornei volumine 3. Chassaneus in consuetud. Burg. tit. des fiefs §. 6. n. 17. fol. mibi 116.

Secundò, pro hac parte arridere videtur tex. in l. fin. c. communi divid. & in l. 11. tit. 10. part. 5. ex quibus iuribus deducitur, habentem rem communem cum aliis, posse petere divisionem; & hæc divisio non minus in usu, & servitute competit, quàm in aliis rebus, l. item quamvis, §. si usus, ff. commun. divid.

Tertiò, quia (ut supra, in principio 6 capitis, observavimus) semper ex communione oriuntur litigia, quæ nullo alio præstantiori, quàm divisionis fædere conquiescunt; ut docet textus in l. æquissimum, ff. de usufructu, & inde Genesis cap. 13. pastores Abraham, & Loth plura iurgia excitabant super pascuo, & ideo fuit facta divisio, ut patet ibi: Unde & facta est rixa inter pastores gregum Abraham, & Loth. & ibi: Dixit ergo Abraham ad Loth: Ne queso sit iurgium inter me, & te, & inter pastores meos, & pastores tuos. Ecce universa terra coram te: recede à me obsecro, si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam. unde D. Ambros. lib. de Abrah. cap. 3. ait: Divide, ut potius maneat amicitia; indivisa domus duos non sustinet.

Quartò, quia licet jus pascendi sit 7 individuum, & cum partes non habeat, divisionem non recipiat, l. usus pars, ff. de usu, & habitatione, docet Alciatus libr. 1. Paradoxorum, cap. 17. lardè Bart. in l. stipulationes non dividuntur, oppositione 2. & in q. 4. ubi communiter Doctores

Doctores, ff. de verbor. obligat. adeo quod licet multiplicentur personæ, adhuc idem omnibus debetur usus, ut per Bart. in l. 4. §. Cato, quest. 6. de verbor. oblig. & conducunt in proposito, quæ tradit Capola de servit. rusticor. præd. cap. 9. numer. 22. & num. 38. in principio, tamen licet ipsa servitus individua sit; commoditas ejus divisionem recipit, argumento textus in l. communi dividundo, §. cum de usufructu, ff. communi divid.

9 Quibus & aliis fundamentis hanc partem verissimam esse docent Abb. in in cap. dilecti, de arbitr. Capola de servit. rusticor. præd. cap. 9. numer. 38. Averdandus in capitibus prætorum, cap. 4. numer. 21. Thesaurus decis. Pedemontana 71. Gutierrez de juramento confirmatorio, 1. part. dict. capit. 58. numer. 5. Escobar in tractatu de ratiociniis, computatione 7. & ex eisdem rationibus idem jus erit observandum inter privatos, qui in defensis, nemoribus, & quibuscunque pascuis communitatem habent, ut docent Albericus in l. testatrix. §. 1. ff. si servitus vindicetur, qui scribit, illos, qui minorem quantitatem pecudum habent, posse agere actione communi dividundo, ut unicuique sua portio assignetur, Calcanus cons. 34. num. 6. Craveta consil. 60. numero tertio, Gutierrez & Averdand. ubi supra, Quod procedit, etiam si à tempore immemoriali communio coita sit; ut tradunt supra relati.

10 Sed hoc intelligendum puto, nisi in vim servitutis communitas ista præscripta esset: tunc enim quis inficiabitur, præscriptionis intuitu, acquiri firmiter posse, communionis perpetuæ jus? cum jura omnia huic præscriptioni non resistant: & immemorialis, validiorem titulum (quam excogitari possit) supponat, ut latè diximus supra, capit. 17. & capit. 18. & conducunt tradita per Surdum decisionem 236. in principio. Vel etiam si communitas ista per sententiam (quæ transiverit in rem judicatam) fuerit legitime approbata, & decisa: nam isto in casu, amplius de jure communitatis inquiri, seu controversi non potest, propter rei judicatæ autoritatem, ut in l. singulis 6. ff. de exceptione rei judicatæ, l. terminato, C. de fructibus, & litium expensis, ibi: Post absolutum enim, dimissamque judicium, nefas

est litem alteram consurgere ex litis primæ materia: advertit Jacobus Cujacius in paratit. Digest. titulus. de exceptione rei judicatæ; num. 2. Apud omnes gentes semper obtinuisse, ne sapienter eadem de re agatur, etiam si per injuriam ante judicatum sit, sed queratur tantum, an judicatum sit. Petrus Pechius tract. de jure sistendi, capit. 1. numer. 1. Franciscus Polit. libro 5. Hist. Roman. capit. 16. ubi ex Apuleio, lib. 1. Florid. ita resolvit: Ultima verò sententia probata, instar oraculi nullo modo mutari poterat, & conducunt notabilia verba, quæ rescripsit Theodoricus Gothorum Rex, apud, Aurelium Cassiod. virum consulare, lib. 1. variar. capit. 5. ibi: In immensum trahi non decet finita litigia: quæ enim dabitur discordantibus? pax, si nec legitimis sententiis acquiescitur? unus enim inter procellas humanas, portus instructus est: quem si homines fervida voluntate prætereunt, in undosis jurgiis semper errabunt, &c. Petrus Gregor. 3. part. syntagmatum juris, lib. 50. capit. 1. numer. 35. ibi: Et Cicero refert, olim Præsides de rebus judicatis denegasse actiones; & extremae impudentiæ esse judicata labefactare conari; rerumque judicatarum infirmationes, civitatum afflictarum, perditis jam rebus, extremos exitus solere esse exitus. Herod. libr. singulari, de origine, & auctoritate judiciorum, pag. 7. ad finem, & pag. 8. in principio, ibi: Non tam interest ejus, qui vicit, sententiam non rescindi, quam publicè esse aliquam litium finem, & magistratum utrumque aliter fecisse, perpetuo attamen existimari rectè, & ordine judicasse: & ibi: Quia tunc non tantum leduntur utilitates singulorum, quam jura, & leges, capite, & auctoritate minuantur.

Hæc autem divisio, communitatis que dissolutio non erit admittenda, nec jure probatur, quando alicui partium esset damnosa, ex eaque inæqualitas resultaret, ut advertit Marth. de afflict. in constitut. Regni Sicilia, rubrica 37. cap. 1. n. 10. lib. 3. ut patet, quia fieret divisio plurium partium, & essent aliquæ partes, adeo minimæ steriles, & infœcundæ, quod amitteretur usufructus, vel emolumentum, divisione earum facta, & alteri ex consociis portione adjudicata. Vel si defensa, ejus sectio, seu particio petatur; habet aliquam sui partem, ceteris uberio-

rem, & præstantiorem (hoc est) melioris pascui vel aquæ; vel fortè deteriore, in qua parte non ita commodè, & aqua lance posset omnibus sociis provideri, & adjudicari, quod suum est, respectu partis, & juris, quod habent in toto pascuo, prato, vel defensa, vel quotiescunque ob alias causas esset incommoda divisio, ut rectè perpendit Guttier. *ubi supra*, n. 6. & prius observaverat Avendan. d. c. 4. n. 12.

- 13 Sed quis modus in hac pascui divisione sit observandus, & habendus? passim controverti solet, & in huius rei assertionem, Doctores ancipiter procedunt. Alij enim divisionem metiuntur, habito respectu ad personas, & incolarum cujuslibet oppidi capita; pro quo facit, quod jus pascendi, est servitus personalis, ut opinatur Castrenf. *consil.* 113. num. 3. *libr.* 2. Idque argumento text. in l. *quarebatur*, cum l. *sequenti*, ff. *ad legem Falcidiam*. Alij verò non ad numerum personarum, sed pecorum, & armentorum respiciunt: moti doctrina Alberici in l. *usus pars*, ff. *de usu*, & *habitatione*, ubi observat, quod si pascui usus duobus sit legatus, quod sufficit decem equis; & alter ex legatariis habeat tres, alter verò habeat septem: tali modo pascui divisio fieri debet, ut unus habeat tres partes, alter verò septem. Alij verò contra putant, nam ad prædia, & possessiones incolarum attendi debere arbitrantur, ex regul. l. *testatrix*, §. *fin.* ff. *si servitus vendic.* l. *Imperatores*, ff. *de servitat. rustic.* & facit text. in l. *pecoris*, cum sequenti, ff. *illo tit.* Et facit jus pascendi, esse servitutem realem, ex veriori sententia, (ut suo loco firmavimus) unde pascua pro rata prædiorum partiiri debere, docet Calcanicus *consil.* 34. *col.* 3. Franciscus Marcus *decis.* 223. Craveta *consil.* 154.

- 14 Verum hac Interpretum varietate explosa, ni me proprium decipit iudicium, utique reor, pro vera & secunda huius rei decisione, discrimen esse constituendum. Nam aut contenditur de divisione facienda inter dominos communes, sylvæ, nemoris, vel prati, qui communiter habent, non in usu pascui, sed etiam in proprietate terræ: & hoc casu divisio sit æquis partibus adjudicata medietate uni, & altera residua alteri, nec habetur respectus ad numerum civium vicinorum, vel pa-

corum, nec ad possessiones, vel prædia, ut probat text. in *dist.* l. *Imperatores*, *versic. nisi*, ff. *de servit. rustic.* & facit doctrina Alberici in *dist.* l. *usus pars*, num. 4. in *fine*, ubi inquit, quòd quando pascuum legatur duobus, & alter habet decem equos, alter verò centum, æqualiter inter eos dividi debet: & quia de natura divisionis est, ut æqualitas serveretur, l. *etiam partis*, ff. *de usufructu*, & ita est intelligenda *decisio Thesauri* 72. & procedunt, quæ tradit Guttier. *ubi supra*, qui pluries in Senatu Regio ita decisum fuisse affirmat. Et apud quam villam resideat proprietas compascui, & pro qua præsumptio domini sit, suo loco differemus. Aut contenditur, & divisionis lis agitur, inter consocios, quorum aliquis dominium, & proprietatem privativi termini compascui habet, cæteri verò communiter tantum in usu pascendi; & hoc casu si possibile est, tali modo fiet divisio, & tanta pars termini compascui assignabitur, ut licet distinctus, & separatus non fiat deterior usus; sed tanti emolumenti, & commoditatis sit, sicut antea; & in summa, Iudex prudens arbitrabitur, considerata vicinorum turba, pecorum suorum indigentia, consuetudine terræ, & possessionum cultura; ut cum Bertrando *consil.* 37. *lib.* 1. & *consil.* 75. n. 15. *libr.* 2. & *consil.* 1. *col.* 2. *lib.* 3. Afflict. Avend. Covarr. tradit Menoch. *dist. casu* 245. num. 14. & novissimè Costa omnino videndus de *portione rate*, q. 159. *per totam*, Gratianus tom. 1. *disp. Forens. cap.* 170. num. 29. & *sequenti*, Thesaurus d. *decis.* 72. Et an quando divisio Pascui sit inter vicinos de populo, debeatur laudemium? disputant eleganter Gaspar Anton. Thesaur. q. *Forens.* 120. *lib.* 3.

CAPUT XXIII.

Si alicui oppido pascui jus concessum fuerit, quo tempore duret? & oppido desolato, ad quem pertineant pascua? & quid, si iterum tale oppidum populetur.

SUMMARIUM.

- 1 Perpenditur pro decisione the-matis huius capitis, text. in l. *si usufructus*, ff. *de usufructu legat.* l. 26. tit. 31 par. 3.
2 Diversum

- 2 *Diversum est, concedere alicui jus fruendi, vel fructus ipsos.*
- 3 *Concessio juris pascendi facta alicui oppido, utrum perpetua debeat reputari.*
- 4 *Populus numquam moritur, & semper censetur unus, & idem; cuius rei traduntur varia exempla.*
- 5 *Universitas qualibet, est corpus fictum.*
- 6 *Sententia lata contra cives alicujus loci, nocet sequentibus, et si non sint eorum heredes.*
- 7 *In jure pascendi semper consideratur usufructus: est tamen causalis, non formalis.*
- 8 *Concessionis juris pascendi verba debent semper attendi.*
- 9 *Concessione facta, videntur comprehendere, & venire ea omnia quae concedens in re concessa habebat.*
- 10 *Oppido desolato, pascua ejus ad quem pertineant, & cui applicari debeant? & n. 11. constituuntur pro declaratione questionis, tres casus.*
- 12 *Expenditur Gregor. Lopez doctrina in l. 26. titulo 31. partita 3.*
- 13 *Bona vacantia regulariter ad Regem nostrum spectant.*
- 14 *L. 4. tit. 6. lib. 7. novae Recop. expenditur, & n. 15. & n. 16. & 17.*
- 18 *Proponitur tertius casus distinctionis.*
- 19 *Si villa aut oppidum desolatum, iterum populetur, utrum pascua quae habebat, quasi postliminio recuperet? disputandum proponitur.*
- 20 *Castrum dirutum, utrum bona vel privilegia omittat omnino.*
- 21 *Populus propter gentem consideratur.*
- 22 *Oppido penitus diruto, si vicini in alio loco edificaverint, vel habitationem suam transtulerint, utrum pascua pristini loci diruti conservent.*

CUM jus pascendi in emolumento, vel usufructu herbae consistat, veram hujus capitis in primo ejus dubio resolutionem aperire videtur Caius in l. si usufructus municipibus 8. ff. de usufructu legato, ibi: Si usufructus, municipibus legatus fuerit, quaeritur quo usque in eo usufructu tueri sint? nam si quis eos perpetuo tueatur, nulla utilitas erit nude proprietatis, semper abscedente usufructu; unde centum annos observandos esse constat, qui finis vite longissimus est, & in l. an usufructus 63. ff. de usufructu, & de jure Regio consonat lex 26. tit. 31. par. 3. pro quorum jurium intellectu, & exornatione, videntur sunt Parisius cons. 74. num. 85. cum

sequenti, lib. 3. Ruinus cons. 143. sub num. 11. lib. 4. Hippolytus Riminaldus consil. 219. à n. 11. Panciroli cons. 20. num. 135. per totum, Peregrinus de fidei commissis, art. 29. num. 11. Covarr. lib. 3. variarum, cap. 9. num. 10. Dominus Joannes del Castillo de usufructu, c. 61. à numer. 19. & doctissimus Pichardus in S. finitur, n. 7. Instit. de usufructu.

Verum licet prima facie jura supra aducta nostri dubij resolutioni arridere videantur: re tamen profundius perpenſa, intentioni nostrae radicitus non respondent. Si quidem illa jura tantummodò loquuntur, & procedunt, quando aliquod jus per viam usufructus formalis, fuerit relictum civitati, aut oppido, & concessum; ut ex eorum serie, & ratione decisionis aperte colligitur. Cum tamen diversum sit jus fruendi concedi, vel ipsam usumfructum, ut contendit Tiber. Decian. respons. 22. n. 36. vol. 1.

Verum, quia jus pascendi, quoad proprietatem potest concedi, constitui, vel assignari, pacto, privilegio, vel legato, municipibus, vel incolis alicujus villae, seu oppidi, tunc talis concessio perpetua debet reputari, & per omne ævum consistere, l. forma. S. quamquam, ff. de censibus, l. 2. ff. de rebus dubiis, Romanus in l. maritum, ff. soluto matrimonio, Emmanuel Rodriguez tom. 1. quasi. regul. quest. 26. articul. 1. versicul. & hoc confirmatur, & in casu legis, civitatibus, 90. ff. de legatis 1. & legis, Lucius, S. civibus, ff. de legatis 2. tradit lae Menoch. de praesumpt. libr. 4. praesumptione 111. & 112. Petrus de Vbaldis in tit. de collectis, Cancrinius omnino videndus, tomo 3. variarum, c. 13. de juribus castrorum, ex num. 378. Casanate consil. 44. num. 19. quia oppidum, vel villa, nunquam moritur, ut in l. proponebatur, ff. de judiciis: nam eadem legio dicitur, & si omnes ejus milites mutantur, vel intereant, & alij loco illorum subrogentur; & idem dicitur populus licet deficient omnes, qui ab hinc centum annis erant; exornat Niconic. in rubrica, ff. de operis novi operum nuntiatione, à num. 14. quemadmodum, idem Collegium, & si mutantur Collegae, Mandosius consilio 91. num. 5. & num. 8. & eadem Ecclesia, Clericis mortuis, & aliis succedentibus; Alvarotus in cap. 1. S. 1. num. 1. ad finem, de

alienatione judicij mutandi causa facta, & eadem Canonica, licet mutantur canonici, Baldus in cap. publicata, num. 12. de electione; & hinc est, quod ex hominibus, vel voto præstito ab universitate, vel oppido, ligantur præsentibus, qui de populo tunc non erant, l. 5. tit. 15. par. 2. ubi Greg.

Et ratio est, quia quælibet universitas est corpus fictum, quod repræsentatur ex hominibus in ea omni tempore inventis, ut in *l. mortuo, ff. de fidejussoribus, Bar. in l. aut facta, §. si. num. 3. ff. de pœnis, & quando consistit forma illius corporis ficti, licet partes mutantur, semper manet idem corpus; l. grege, & in l. si grege, ff. de leg. 1. Romanus consilio 436. num. 8. & consil. 168. num. 1. Unde Guido Papæ decis. 279. infert, quod sententia lata contra cives, vel homines alicujus loci, nocebit sequentibus, etsi non sint eorum hæredes, Natta consil. 589. à num. 16. lib. 3. & conducit dicta lex 5. tit. 15. par. 2. ubi Gregor. verbo, *son vivos*. Et licet in jure pascendi consideretur, semper ususfructus, quia herba in fructu est; tamen quando ipsum jus conceditur, vel cum proprietate, vel de per se sine ea, aut in communi, talis ususfructus est causalis, non verò formalis, de quo intelliguntur jura in *d. l. si ususfructus, & in l. an ususfructus*. Et in qualibet concessione juris pascendi debent attendi ejus verba, sive fiat in contractu, sive in privilegio, aut in ultima voluntate, ut in *cap. 1. de duobus fratribus, in usus feud.* ibi: *propter tenorem investitura*, Decius consil. 276. *In causa que Luce*, num. 9. Roland. à Valle consil. 44. num. 13. & consil. 68. num. 15. vol. 4. Cephal. consil. 82. num. 12. lib. 1. & consil. 303. num. 66. & consil. 405. n. 24. lib. 3. Riminald consil. 454. num. 22. lib. 4. Marc. Ant. Eugen. consil. 18. n. 15. & consil. 48. n. 2. Francisc. de Ponte consil. 30. n. 42.*

Et concessione alicujus oppidi, vel termini facta, in dubio censentur omnia concessa, quæ concedens habebat, & quæ ipse exigere poterat, *l. traditio, de acquirenda rerum, domin. l. alienatio, ff. de contrahenda emptione*, Innoc. in c. cum ad restit. *ffol. Decianus dict. resp. 22. n. 2. n. 8.* & quælibet concessio Principis latam habet interpretationem, & extenditur ad ea omnia quæ in similibus concessionibus solent exprimi, vel con-

cedi, ut cum *Angelo*, & aliis tradit Tiberius Decianus *respons. 123. num. 47.*

Aliquando verò oppidum, seu villa desolatur, quia vicini omnes eam derelinquunt, (quod vulgo vocamus, *despoblarse*) ut ex acerba temporum clade, & rerum calamitosa strage, annorumque procellis, ac rigida intemperie, ob peccata nostra pluries in hoc Regno accidit, & ad alia oppida se conferunt; hoc in casu, cum jam non sint in villa desolata, seu oppido cremo facto, qui habitent, aut pascuis poriantur, ut possimus dicere villam mortuam fuisse, sicut in pluribus civitatibus; ex bellicis, & hostilibus incurisibus penitus devastatis exempla habemus, veluti in Carthagine, Numantia, & Sagunto; & latè explicat Petrus Gregor. *synagmatum juris libr. 4. cap. 5. & 16. 1. parte*, & facit *dist. 1. 26. ibi: Se hermasse de manera que fuesse arado el suelo, o fincasse todo el lugar yermo*. Dubium magnum se offert, quibus debeant applicari pascua, quæ incolæ, & vicini talis oppidi desolati in usu ante desolationem habebant: ad cujus dubij veram resolutionem, sequentes casus sunt distinguendi.

Primus casus est, quando oppidum desolatum, privatum Dominum habet Comitem, nempe Marchionem, Ducem, aut Baronem.

Secundus, quando ipsum oppidum in dominio Regis manebat; vel proprium ex privilegio, aut Regia concessione, ipsorum vicinorum erat.

Tertius, quando in isto oppido, aliud convicinium oppidum habebat communitatem in pascuis.

Qua tripartita casuum sectione (ni fallor) & quæstionis propositæ vera, ac distincta resolutio parebit, & lites, quæ in proposito excitari solent, & ad nostram Curiam frequenter deferuntur, lucem accipient.

In primo igitur casu, securè affirmare possumus, quod pascua simul cum territorio, semper Domino manent; cum enim dominus sit territorij, ob vicinorum fugam, vel absentiam, aut mortem, dominium suum non amittet, nec jura sua perdet; ut sentit Gregor. Lopez in *dist. 1. 26. verbo, poblaffen despues*, prope finem, ibi: *Vade, quando pascua publica, & termini universitatis, sunt à civibus derelicta, &*

non apparent esse privatorum, presumuntur esse Domini, cuius est territorium; sumpta presumptione à prima dominiorum distinctione, observant Ruinus, *consil.* 26. *numer.* 7. *vol.* 1. Curtius Iunior *consil.* 41. *num.* 9. & 158. Rolandus à Valle *consil.* 46. Cephalus *consil.* 172. *numer.* 10. Natta *consil.* 506. *n.* 30. Bona enim, quæ in collegio habebantur distribuenda inter aliquos, collegio dissoluto, vel hospitali, apud Superiorem remanent: si fratres, vel sodales illius collegij, non erant capaces possidendi ea bona, nec ea (etiam si capaces essent) ad collegium ipsi tulerunt, ut tradit Abb. omnino videndus in *cap. recolentes*, *num.* 3. *prope medium*, de *statu Monachorum*, Felinus in *c. cum dilecta* 22. *vers. destructo Monasterio*, *n.* 21. de *rescriptis*, Innocentius, & Butrius in *c. dilecta*, de *excessibus Prælati*, Angel. in *l. sicut*, *§. 1. ff. quod cuiusque universitatis nomine*, ubi Bart. *num.* 3. & 5. & in *l. fin. ff. de collegiis illicitis*, *num.* 22. *vers. quæro quid fiet*; & vide Romanum *consil.* 89. Cardin. Tuscham *litera R. concl.* 7. Et ex hac ratione quando Templarii Monasteria fuerunt diruta, eorum bona in patrimonio Ecclesiæ remanserunt, & per Pontificem Maximum, & Regem fuerunt diversis piis usibus applicata; uti exemplificant Doctores antesignati; & videre latius, licet per Mexiam in *vita Alberti* 2. *pag.* 365. Illas secundo tomo *Historiæ Pontificalis*, *lib.* 6. *cap.* 1. Zuritam *lib.* 5. *Annalium Aragon.* *cap.* 73. *tom.* 1. Marianam *lib.* 5. *Historiæ Hispaniæ*, *c.* 10. Carrillo *lib.* 4. *annal. suor. anno* 1310. *fol. mibi* 319. & sententiam in Concilio Vionen- si contra Templarios latam, refert & ad litteram ponit Brovius *anno* 1311. *n.* 2. & ita debet intelligi Avendan. 1. *par.* 6. 4. *prætorum*, *n.* 23.

13 In secundo casu, ex eadem ratione, jure communi attento, dicendum videbatur, quod talia bona, ut vacantia revertuntur ad Regem nostrum, ut potè Dominum primum à quo exierunt; & in *l. 1. ff. de jure fisci*, & in *l. 1. & per totum*, *C. de bonis vacantibus*, *lib.* 10. ubi Bart. Ripa in *l. quo minus*, *ff. de fluminibus*, *num.* 107. Guilielmus Benedictus in *cap. Raynuntius*, verbo, *uxorem nomine Adelasiæ*, *num.* 832. de *testamentis*, & ex hoc bona vacantia dicuntur de Regalibus, ut in *cap. 2. quæ sint Regalia: in feudis*, Greg. Lopez ubi proxime, ibi: Et nullo remanente

videtur, quod tales termini, & pascua redeant ad Regem, si ipse donaverit terminos, si non; cum apud eum sit publicarum rerum administratio, *l. prohibere*, *S. plane*, *ff. quod vi, aut clam*: & quia bona vacantia deferuntur fisco, &c. docet Chaf. saneus in *consuet. Burg. rubr.* 2. des *Confiscations*, *§. 1. num.* 20. *casu* 17. Peregr. in *tract. de jure fisci*, *lib.* 4. *tit.* 3. Alfaro eodem *tractatu*, *glo.* 20. *n.* 143.

Sed an de jure Regio sit hoc, circa usum pascui publici, oppidi desolati, in aliquo immutatum? tentari non immerito potest, ex *decis. text. in l. 4. titul.* 6. *lib.* 7. *novæ recopil.* ibi: Y si ballaren, que los lugares son del todo yermos, se aya informacion si tenían terminos, y deheßas, y exidos, y los que parecieren que gozan de los dichos terminos, sean obligados à pagarlo que en los pedidos cabia à pagar en los lugares anssi despoblados, de que ellos gozan los dichos terminos: Salvo, si quisieren dexar los tales terminos, y deheßas para nos, y para nuestra Corona Real, Y anssi mismo mandamos, que los lugares que se ballaren que son del todo yermos, y no ay memoria que tengan terminos algunos, que lo que montare en los pedidos de los tales lugares, se cargue en los otros lugares del partido donde estan, segun que cada uno mejor lo puedan pagar.

In hujus tamen legis seriè tiora, profectò nec ullum verbum invenitur, quod disponat, aut explicet quid de terminis, & pascuis loci deserti, decernere possimus, vel cui adjudicari debeant. Verum si ejus tenorem, ac sensum attentè perscrutamur, non male conjicere fas erit, prædictos terminos locis propinquiorebus esse applicandos. Quod ut percipias animadvertenda sunt verba posita in initio illius legis, quæ sic se habent: Mandamos, que quando algunos lugares que tienen cabeças de pedidos, se despoblaren en estos nuestros Reynos, que si despues de asy despoblados vivieren en ellos tantos vezinos poblados, que puedan pagar el pedido, que les pague, que ellos sean obligados à lo pagar dende en adelante, y sino estuvieren tantos, sean encabezados; segun el numero de los vezinos que huvieren, y de las haciendas que tuvieren, y lo que se menoscabare en el tal lugar lo encabeçen à los lugares mas cercanos de aquel partido, que estan mas divididos de pedido, tanto que sea de aquel partido, & yguales en jurisdiccion.

Cum ergo, hæc lex dispositivè grave loca viciniore loci desolati, ut per-

solvant ejus gabellas, seu collectas; & quod inter vicinos solvendæ impartiantur: videtur dicendum in aliquo emolumento damnum hoc, compensari, & instaurari debere, & sic vicinis prædictis applicanda pascua loci deserti, ex regula, *secundum naturam*, 10. ff. de reg. jur. c. qui sentit, eodem tit. in 6. l. 29. tit. fin. part. 7. cum aliis, quæ adducit Everardus in *top. legalibus*, cap. à contrariis, l. cum duobus § 2. §. quidam sagariam, ff. pro socio.

17 Præterea hanc fuisse prædictæ legis mentem, ex verbis sequentibus verisimiliter desumitur, ibi: *Se aya informacion, se tenian terminos, y debessas, y exidos, y los quo pareciere gozan de los dichos terminos sean obligados à pagar lo que en los dichos pedidos cabia à pagar en los lugares, ansí despoblados, de que ellos gozan los dichos terminos.* Si quidem gravamen persolvendi prædictas gabellas absque dubio imponitur illis, qui prædictis pascuis, & terminis potiuntur, quòd si hæc verba cum prioribus; in quibus, propinquioribus locis imponebatur tale onus, conjungas: necessario fateri debes, quòd eis licebit talia pascua propter prædictum onus occupare. Et ille legitimus, & naturalis sensus est legis, qui (contextendo extrema ejus verba cum primis) colligitur, ut eleganter docet Doctor Campos in sua *Isonomia*, seu *ratione interpretandi juris utriusque*, reg. 1. per text. in l. in civile, ff. de legibus, & per varia exempla tradit, & nullus aptior intellectus legis, quàm qui verbis quadrat, l. item veniunt, §. aptande, ff. de petitione hereditatis. Itaque prædicta lex, saltem supponit prædicta pascua, & terminos à vicinioribus locis possideri posse, & sic licet (ut bona vacantia) ad Regem essent deferenda, jam tamen ejus permissio, & facultas concessa videtur, ex dictæ legis dispositione, ut oppida viciniora possint prædicta pascua occupare, dum tamen solvendo vectigal, quod desolato oppido impartitum erat, onus agnoscant.

18 In tercio verò, & ultimo casu supra proposito, si oppidum, quod communitatem habebat cum alio oppido desolato, rei fuerit magis vicinum, nullum erit dubium, quin ei integrè accrescant prædicta pascua. Si verò aliud sit vicinius, eis potior, & gaudebit, servata tamen communitate, & jure

servitutis illæso, oppido compascuo, quòd communitatem habebat cum bona semper transeant cum sua causa, l. testatrix, §. 1. ff. si servitus vindicetur, l. nihil proponi, ibi: *Salva tamen causa legati*, ff. de legat. 1.

Tandem si villa, aut oppidum desolatum post aliquod tempus, iterum populetur, quasi postliminio pascua recuperabit, & vicini qui reversi fuerint, vel de novo incolatum oppidi assumpserint, pascuis ejus utique potiuntur, ex duabus validissimis rationibus.

Prima, quia licet castrum dirutum regulariter amittat nomen; & bona, ut in l. pater, §. Tusculanus, ff. de legat. 3. & in l. ususfructus civitati, ff. quibus modis ususfructus amittatur. Innocent. & Abb. in c. Abbate, in fine, de verbor. signific. Felinus in dict. cap. cum dilecta, versic. destructo Monasterio, num. 21. Bart. in l. quo minus, num. 26. cum sequentibus, ff. de flumin. Jaso in l. ius civile, ff. de iusticia & jur. Bald. cons. 158, in fin. vol. 3. & cons. 321. & 322. vol. 4. Alex. cons. 43. vol. 1. incipit, *De celerrima*, quia interitu rei omnia jura tolluntur, l. si legati causa, l. sciens, ff. de verbor. signific. Aubert. de nuptiis, §. deinceps, l. virum, §. societas, ff. pro socio, l. 1. ff. quemadmodum servitutes amittantur, & servitus semel extincta non reviviscit. l. Titia, ff. de servitu. rusti. Platea in l. 1. c. de aqueductu, lib. 10. tamen hoc procedit, quando lege permittente, talis devastatio, seu depopulatio fit; non verò quando casu, aut de facto, ut loquuntur antè signati Doctores, & tradit Parisius cons. 101. num. 34. vol. 1. Vel quando adhuc mansit aliqua spes novæ restorationis, vel aliqua jura conservantur, ad notata per Ripam in d. l. quo minus, num. 103. observat Cancrinius tom. 3. variar. c. 13. num. 50. Ludovicus Casanate consil. 26. n. 40. Giron-da de privil. q. 135. n. 752.

Secunda, quia populus propter gentem fit, & consideratur, ut in l. iustissime, ff. de adilitio edicto, & vicinis, ac incolis, cujuslibet oppidi sunt concessa ejus pascua, d. l. 9. tit. 28. par. 3. & aliis sæpius repetitis: unde quemadmodum eis extinctis, vel abscedentibus, pascua aliunde se transferunt, & vicinos, qui tributa Regia agnoscant insequuntur, & quærungita eis revertentibus, & stabilitis, ad eos redeunt.

12 Si autem vicini alicujus oppidi destructi, quia domus bello, clade, aut aliquo casu fuerunt diruta; ad alium locum habitandum se contulerint, quod antea de per se oppidum non erat, & ibi domos de novo fecerint, aut vacuas occupaverint, adeo quod possimus dicere translatum esse primum oppidum de uno loco ad alium; tunc pascua oppidi desolari, absque dubio conservabunt, & retinebunt; quemadmodum de castro, ita scripsere Alberic. in dict. l. si ususfructus, Alex. d. cons. 43. qui allegat tex. in cap. cum ad Monasterium, de religiosis domibus, & in cap. & temporis, 11. q. 1. Cancerius ubi proxime, num. 51. Quae omnia pro exacta hujus rei cognitione summe sunt considerata, nec alibi, ita specificè, ac solida veritate subnixa invenies. Nec me laet, Costam in tractatu, de ratione ratae, & quota, quest. 186. diversimodè in hac re loquutum, sed cum legem Regni non viderit, meritò ejus dicta in proposito parvi facienda sunt.

CAPUT XXIV.

Si concedatur aliquibus exteris communitas, vel jus pascui, an debeat intelligi tantum pro pecoribus, quae habebant tempore concessionis? an verò etiam pro aliis quae postea auxerint, & adquisierint?

SUMMARIUM.

- 1 Jus Pascui in dubio videtur concessum habito respectu ad numerum animalium quae quis habebat tempore concessionis.
- 2 Agitur de l. damni 18. §. si is qui binas, ff. de damno infecto, l. 1. §. illud, ff. de aqua quotid. & aestiva, l. ex eo 24. ff. de servitut. rusticor. praediorum, l. non modus 12. C. de servitut. & aqua.
- 3 Omnis dispositio regulariter includit, & comprehendit bona praesentia, non futura; ubi agitur de l. Rutilia Polla, ff. de contrahenda emptione, l. fundi 77. ff. eodem, & l. 4. C. de usuris.
- 4 Concessio, vel dispositio, quantumvis favorabilis, licet quandoque extendatur

ad futura, non tamen, ubi praedictum Tertij vertitur.

- 5 Expenditur text. in cap. quanto, de censibus, & in cap. suggestum, de decimis.
- 6 Qualibet concessio debet metiri ex natura contractus.
- 7 Expenditur text. in l. grege 13. ff. de pignoribus & in l. peculium 67. ff. de legat. 2. & in l. denique 8. §. fin. ff. de peculio legato.
- 8 Ponderatur in proposito, text. in cap. quia circa de privilegiis.
- 9 Concessio juris pascendi regulariter concipi solet, per haec verba, para sus ganados.
- 10 Referuntur Doctores, qui questionem propositam resolvunt.
- 11 Respondetur ad argumenta contraria oppositionis.
- 12 In concessione juris pascendi, semper debent attendi ejus verba, & consuetudo, aut statutum municipale.

Quaestio hujus capituli non immeritò, in controversiam deduci potest, si quidem pro utraque acie possunt adduci, & excogitari fundamenta.

Illa igitur pars quae fovet communitatem, vel jus pascui, in dubio tantum pro numero pecudum concedi; tempore concessionis habitorum, sequentibus nititur fundamentis.

Primò, ex textu in l. damni 18. §. si is qui binas, ff. de damno infecto, l. 1. §. illud, ff. de aqua quotid. & aestiva, l. ex eo 24. ff. de servitut. rusticor. praediorum, & in l. non modus 12. C. de servitut. & aqua, quibus juribus probatur, quamlibet servitutis concessionem metiendam, & terminandam respectu illius rei ad quam tunc dirigitur; non verò postea auctae, vel superadditae; Capra cons. 45. num. 2. Philip. Corn. cons. 14. Practica Papiensis in forma libelli, quando agitur confessoria, in gloss. verbo, servitus, num. 5. ubi quod concessio intelligitur facta de rebus praesentibus, non de futuris.

Secundò ex eo, quod omnis dispositio regulariter includit ea, quae erant tempore dispositionis; non autem extenditur ad futura, ut in contractibus apertè deducitur, ex l. Rutilia Polla, ff. de contrahenda emptione, ibi: Ego existimo eatenus tacum, quem emit Rutilia Polla, venisse, quatenus tunc fuit;

fuit; & circa eum decem pedes, qui tunc fuerunt, nec ob eam rem, quod lacus postea crevit, latius eam possidere debere, quam emit, l. in lege fundi 77. ff. illo titulo, & in l. 4. C. de usuris, in rescripto, ut in cap. fin. de rescriptis; in privilegio, ut in cap. ad audientiam 2. de Eccles. adifi. & in cap. cum capellanus, ubi Gloss. de privileg. in juramento, ut in cap. Clericus, de iurejurand. cap. 2. de renunt. in sententia bonorum confiscationis, in l. si tibi mandavero 22. §. is cuius, ff. mandati: In ultima voluntate id ipsum suadet, ex l. si ita scripsisset 47. & l. si §. 1. ff. de lega. 2. l. uxorem 39. l. his verbis, 100. ff. de lega. 3. l. si ita 8. ff. de auro, & argento leg. exornant & prosequuntur regulam istam, Jaso in l. 3. §. illud quoque, ff. quod quisque juris, & in l. quo minus, num. 136. ff. de fluminibus, Petrus Surdus consil. 127. ex num. 42. Borgninus Cavalcantus de usufructu mulieri relicto, ex num. 85. qui ita resolvit in legato usufructus, & plures, quos accuratissime refert & sequitur D. Joan. de de Castillo de usufruct. cap. 44. per totum, Mantica lib. 3. de conjectu. ult. volunt. tit. 11. Menoch. conf. 1. numer. 172. Calanate conf. 44. à n. 3.

4 Tertiò, quia licet quandoquæ concessio, vel dispositio favorabilis, trahatur ad futura, non tamen ubi vertitur præjudicium Tertij, ut affirmat Abb. in cap. quia circa, de privilegijs, quem sequitur in proposito Surdus ubi proxime, num. 45. quod autem in concessione pascui, vel ejus communitatis vertatur, & insit aliorum vicinorum maximum præjudicium, nullus ambigere potest; ergo in nostro casu concessio ad futura pecora aucta, superaddita extendi non debet.

5 Quarto, ex textu in cap. quanto, de censibus, ibi: Indulgemus igitur, ne ultra primam mensuram in procuratione ipsa, sitis ulterius prædictis fratribus obligati; sed expensis, quæ consueverunt sufficerent contenti; nisi facultates Ecclesia, in tantum excreverint, quod sine gravamine, ampliato fratrum numero, ad solvendum debitum procurationis, extendi possit quantitas expensarum, & in cap. suggestum, de decimis: quibus juribus probatur census, vel exemptionis concessionem, regulandam esse habito respectu ad res, vel ad personas, quæ erant tempore concessionis; non autem si personæ quarum intuitu fuit

facta concessio, creverint, vel pullularint. Et conducit quod tradit Peleus quæst. 48. Jaso in dict. l. quo minus, ff. de fluminibus, de furnario, qui promisit coquere panem pro tota familia, pro certa pensione annua, quem tamen postea (familia aucta) non teneri, nisi juxta modum quo erat tempore contractu, resolvunt præcitati Doctores, quorum dictis assentit Thesaurus decision. 226. n. 2.

6 Contraria tamen sententia, nempe, quod concessio, vel communitas pascui intelligi debeat, etiam respectu animalium, & pecorum, quæ postea acquisierint personæ, quibus fuit concessa, sequentia pro se sortitur fundamenta.

7 Primum ex eo, quod hæc concessio debet regulari secundum naturam, & qualitatem rei, super qua fit contractus, ut in l. ita stipulatus 115. ibi: & ipsius rei naturam, ff. de verborum obligat. At natura, & qualitas rei id poscit, quod concessio debeat esse respectu pecorum, quæ omni tempore, illi (quibus conceditur pascuum) habituri sunt, cum absonum esset (quemadmodum potest eis contingere, & casu obvenire pecudum diminutio) eis limitari, & coarctari augmentum, & pro futuris pecudibus, & auctis nihil esse concessum ut est tex. singularis in proposito, in l. si servitus, 22. ff. de servitut. urban. ibi, Omne lumen significari, sive quod in præsentem, sive quod post tempus conventionis contigerit, quo argumento in simili utitur Covarr. lib. 1. variar. c. 13. num. 9. versic. Septimò colligitur, ibi: Eam siquidem interpretationem, adversus propriam indefinitam orationis significationem, subiecta materia, mens, & intentio contrahentium admisit: non enim is qui ita sibi cavet, viam sibi præcludere, quin possit fenestras alias, vel ampliores facere: ut explicat Andr. Alciat. in l. verbum erit, ff. de verborum significatione, ac tradit optimè Ioan. Covarsius in rubrica, ff. de servitut. n. 31.

8 Secundum deducitur, ex l. grege 13. ff. de pignoribus, ibi: grege pignori obligato, quæ postea nascuntur tenentur, l. peculium 67. ff. de leg. 2. junctis his quæ, ibi communiter notantur, l. denique 8. §. fin. ff. de peculio leg. ibi: Verisimile est eum omne augmentum ad ipsum pertinere voluisse, cui patrimonium manumissio futurum est, ea considera-

tionē habita, quod concessio pascui regulariter solet fieri, & concedi pro gregibus alendis, & ferè semper nomine colectivo, & universalis, quo casu quamlibet dispositionem, futura comprehendere nullus ambigere potest, ut pluribus adductis, resolvit Menoch. lib. 4. præsumpt. 127. ex numer. 28. Hondedeus conf. 63. numer. 43. Mantica lib. 3. de conjectur. ult. volunt. titul. 11. lib. 3. numer. 13.

8 Tertium desumitur, ex text. celebri in d. cap. quia circa, de privilegiis, ibi: Intellexisse videtur, non solum de decimis illius temporis, sed futurari: ex quo textu communiter notatur, quod privilegium, seu beneficium alicui villæ concessum, etiam protrahitur ad ejus augmentum; Albertus Brunus in tractatu de augmento. concl. 9. in 2. volumine, tractatum Doctorum, & quod exemptus à solutione collectarum de rebus suis, videatur exemptus pro rebus etiam postea quæsitis, pro quo expendit textum in l. incolæ, ff. ad municipalem, & in l. certa, §. hoc senatus, ff. de legat. 1. & in l. præditi, §. fin. ff. de leg. 3. Aviles in capitibus prætorum in præmio, verbo Istas, numer. 9. Gironda in tractatu de privilegiis, q. 16. numer. 116. Vnde libertas concessa respectu habitantium, alicui loco, porrigitur etiam ad illos, qui postea veniunt habitaturi, l. forme, §. quamquam, ff. de censibus, Guido Papa, p. 265.

9 Quartum & ultimum in id tendit, quod concessio pascui frequenter in puncto nostræ quæstionis, concipitur per hæc verba, quod pateat in pascuo aditus, para sus ganados, quod verbum, cum sit commune tam pecudibus præsentibus, & acquisitis, quam acquirendis; illud omne, quod significatione verborum comprehenditur, in concessione veniet, & intelligitur, ut in l. si ita legatum, ff. de conditionibus & demonstrationibus, ubi Barr. & in l. solemus, ff. illo titulo, Mantica ubi sup. n. 31.

10 Quam sententiam in terminis pascui (licet remissivè, & his fundamentis nudam, & orbam) observandam tradidere, Barr. conf. 59. incipit, Commune civitatis, Barbaria conf. 51. vol. 2. Guido Papa, ubi ejus Additio, q. 489. Challancus in consuetudi-

nib. Burgund. rubric. 9. §. 4. in verbo silny & tiltre, num. 1.

Cui profecto resolutioni non obstantia fundamenta contraria, procedunt namque quando servitus, vel concessio fuit facta specialiter, & limitata, ac respectu certarum hæreditatum, vel personarum, & per verba correspectiva, seu limitata bonis, vel personis tunc existentibus, sive quando natura, & qualitas rerum, personarum, vel contractus, ita pariebatur, vel ex tali extensione subintellecta, ex temporis cursu maximum generabatur, & imminabat præjudicium concedentibus pascuum: quo casu labefactari, & deficere contractum, communitatem, & concessionem, hæsitari non potest, ex his quæ tradit Gironda dicto tractatu, de privil. numer. 898. & q. 168. numer. 899. non verò, quando natura concessionis id patitur, & concipitur per verba extensionem hanc virtualiter recipientia, ex his quæ suprà diximus.

In summa autem illud adverte, ex Doctoribus suprà adductis, maxime attendenda esse verba concessionis istius pascui, vel communitatis; vel loci ordinationem, seu statutum municipale, si ex eo certus numerus pecudum cuiuslibet vicino sit assignatus: nam concessio, secundum tale statutum constituitur absque dubio facta, ut in l. si fundus, ff. de exactionibus.

CAPUT XXV.

Si ex ordinatione vel statuto oppidi apposita sit pena contra gregem pascuum depasculantium in vetito pascuo, & integer grex, non depascatur, an pro pecudibus depascentibus, debeat solvi pena, saltem pro rata?

SUMMARIUM.

- 1 Frequens admodum est quæstio hujus capituli, sed à Doctoribus non satis discussa, & quasi per transitum tacta.
- 2 Expenditur Gloss. in c. 1. de decimis, quatenus agit de judicio rade.
- 3 Statuti, seu ordinationis mens & intentio, potius quam verborum tenor, inspicere & attendi debet.

- 4 Plus, aut minus, regulariter non constituit diversam speciem.
- 5 Statuti seu ordinationis verba intelligi debent, ita ut evitetur absurdum.
- 6 Statutum sive ordinatio pœnalis super usu pascui, strictè debet interpretari.
- 7 Statuti verba si sunt obscura, humanior semper interpretatio est sumenda.
- 8 Expenditur text. in l. 12. tit. 7. lib. 7. recopil.
- 9 Casus omissus per ordinationem, vel statutum, videtur remanere in dispositione juris communis.
- 10 Ubi lex, ordinatio, seu statutum, non expressit, vel distinxit, nec nos exprimere, seu distinguere debemus.
- 11 Pecudes, vel animalia, sigillatim per capita; vel gregatim, seu nomine colectivo, & universali solent demonstrari, & statuto, sive ordinatione, notari, vel multiplicari.
- 12 Statuto, vel ordinatione, frequenter solet imponi pœna pro singulis pecudum capitibus depascentibus: & tunc quid de agno, vel vitulo lactaneo? utrum cum matre faciat unum caput? & n. 13.
- 14 Expenditur text. in l. si ut certo, §. usque adeo, ff. commodati.
- 15 Ponderatur text. in l. quamvis, ff. de precario.
- 16 Vendita equa, ovis, seu vacca, venditus etiam videtur vitulus, & in venditione comprehensus.
- 17 Lex §. tit. 8. libr. 7. novæ compilationis, expenditur.
- 18 Ex venditione equæ non debetur gabella pro pullo ejus lactaneo.
- 19 Pullus, Catulus, vitulus, & quilibet partus alicujus pecudis, si herbam depascit, diversum caput de per se constituit.
- 20 Agnus cum ad tonsuram venit, regulariter diversum cum matre caput consideratur.
- 21 Gregis nomine, quid significetur, & quis numerus pecudum gregem constituat: ubi de Glo. in verbo, gregis in §. sed si gregis, Institut. de rerum divisione, & de l. 19. tit. 14. par. 7. quæ in proposito expenditur.
- 22 Armenti nomine, quid in jure nostro significetur, & veniat: ubi plura in proposito ex bonis literis recensentur.

- 23 Ovile quid comprehendat, & significet.
- 24 Pecus, nomen generale est & omnium animalium gregatim pascantium quamlibet speciem comprehendit.
- 25 Traditur resolutio, & distinctio in quaestione hujus capituli, in qua satisfit ejus themati.
- 26 Respondetur argumentis contrariae opinionis, & eis sigillatim satisfit, numer. 27. 28. & 29.

Frequens, & assidua est materia quaestionis istius, & quæ passim occurrere solet. Quapropter miror Interpretes nostros rem quotidianam, & crebrò praxi expositam, ita omisisse, vel seridè, & quasi per transennam tantum tetigisse.

Ut tamen disputationis praelium ineamus, quoddam in hoc casu, sive depascantur pecudes, quæ integrè non constituent gregem, vel ejus numerum superent, debeat condemnatio pœnæ fieri pro rata pecudum; probatur primò, ex Gloss. in cap. 1. de decimis, verbo, in primitiis, ibi: Sed quid si tot non habeat capita? tunc solvat estimationem secundum quantitatem illius numeri, ubi Doctores, maxime Hostiensis; conducunt tradita per Romanum consil. 89. Visis in principio, ubi plura in confirmationem adducit: Alexand. cons. 72. Viso processu, n. 8. lib. 5. Card. Tuschus litera R. concl. 7. in suis practicis conclusionibus.

Secundò, quia licet ordinatio, vel statutum loquatur, de grege: tamen non verborum tenorem, sed mentem inspicere debemus; ut in l. scire leges, ff. de legibus, Jacobus de Arena in l. qui autem, num. 4. ff. quæ in fraudem credit. & verba sunt referenda ad sensum hominis bene sensati, cap. ex literis, ubi Abb. num. 3. de sponsalibus; mens autem talis ordinationis, vel statuti in id tendit, ut damnum quomodo factum resarciatur, & persolvatur, ut satis liquet: ergo pro rata damni præstium, est satisfactio facienda.

Tertiò, quia plus, aut minus regulariter non constituit diversam speciem, ut in l. fin. ff. de fundo, instructo: & idem jus dicimus de parte respectivè, quoddam dicimus de toto; ut in l. quæ de tota, ff. de rei vind. Cum ergo depas-

pasci in loco vetito sit prohibitum : satisfactio damni, vel solutio pœnæ, quæ pro grege debet esse certæ & determinatæ quantitaris, ex statuto, in minori pecudum numero, pro portione, & rata debebit fieri.

5 Quartò, quia semper statuti, vel ordinationis verba sunt intelligenda, ut evitetur absurdum, & occasio delinquendi, ac tali modo, ut ejus prohibitioni fraus non fiat; ut in *l. non dubium*, cum vulgatis, *C. de legibus*, regula, *cum quid una via*, de regulis juris in 6. sed si imposita pœna, pro gregetantum, in illo casu esset practicanda; facillimè posset quis immittere in pascuo vetito pecudes, & animalia citra numerum constituentem gregem, sufficientia tamen ad devastandum pascuum: vel gregem dividere per personas, ut legi fraus fieret, ut patet ad sensum: ergo huic damno, & simili fraudi occurrere voluisse ordinationem, & statutum, in dubio interpretari debemus; ut in *l. in fundo*, ubi notatur, *ff. de rei vind.*

6 Opposita tamen, & contraria sententia, similitudinibus, & argumentis, non est destituta. Et primò suadetur, quod tali ordinatione, quæ pro grege in loco vetito depascente, pœnam infert (utpotè pœnalis) tantum in casu per eam expresso debet intelligi, ut in *l. cum quidam*, *ff. de liberis & posthum.* nec extensionem recipit, non solum ad minores casus, sed nec ad similes, Craver. *de antiquita. tem. 4. par. num. 11.* Card. Tusch. *lit. P. conclus. 213.* & *lit. O. concl. 67.* sed minus damnum, & delictum considerari potest in pecudibus, qui non constituunt gregem, quam in grege integra, ut est notum: ergo pœna imposita pro grege, ad pecudes numero pauciores porrigi non debet.

7 Secundò, quia ubi agitur de interpretatione legis pœnalis, semper humaniori sententiæ promiores esse debemus *l. si Preses*, *ff. de pœnis*, ubi Glos. verb. *mitior l. semper*, *ff. de reg. jur.* cum vulgatis.

8 Tertiò, quia pro unaquaque pecude pascuum alienum, seu vetitum depascente, imposita est certa pœna jure nostro Regio, ut in *l. 12. tit. 7. libr. 7. recopilationis*, ibi: *Y qualquier que otro ganado en ellas traxere, por el mismo hecho caya en pena de cinco mercedis cada vez que alli fuere ballado, o tomado.* Cum

autem statutum, vel ordinatio loquatur de grege integro, quoad capita; videtur remansisse in dispositione juris, ut in *l. commodissime*, *ff. de liberis & posthum.* *l. sicum dote*, *ff. soluto matrimonio*, ac per consequens, quando pecudes sunt numero pauciores, quam constituent gregem, non ex pœna statuti, vel ordinationis, pro rata, sed ex *dicta legis* 12. decisione debet mulctari.

Quartò, quia si ordinatio, vel statutum voluisset damnare pecudes depascentes citra numerum gregis, utique expressisset, cum facile esset capita includere, & exprimere in pœnæ appositione; præsertim cum ex stylo ordinario pluribus in locis expressè cautum inveniamus, & in *pluribus legibus*. Cum igitur id non fecerit, nec nos interpretari debemus, ut in *l. 1. §. generaliter*, *ff. de leg. præst. l. unica*, *§. si autem ad deficientis*, in *§. C. de cad. tol. c. ad audientiam*, de decimis.

Hæc pro utraque acie militant fundamenta. Ut tamen veram resolutionem securè tradere possimus; aliqua hujus capituli doti, seu materiæ, plurimum convenientia prænotare duxi.

Et primò, pecudes, & animalia, de quorum pastu contendimus, vel sigillatim, vel gregatim à lege, seu ab homine solent demonstrari. Sigillatim, quando cujuscunque speciei numero certo ostenduntur capita: Veluti si ordinatio, vel statutum, vel hominis dispositio, de quinquaginta, triginta, aut centum ovibus, capris, bobus, & similibus animalibus disponat: Gregatim quando aliquo nomine, aut dictione certi numeri comprehensiva utatur, veluti grege, aut armento, vel ovili; ut in *l. grege*, & in *l. si grege*, *ff. de legat. 1.* & in *§. si grex*, & in *§. peculium*, *Inst. de legatis*.

In proposito autem, quando statutum, vel ordinatio loquitur sigillatim dei pecudum capitibus numeratis, veluti, quod quis non possit immittere in pascuo, nisi tot capita ovium, vel boum, aut equorum, suum, & aliorum animalium, vel quod pro tot capitibus inventis in pascuo alieno, aut vetito, istam, seu aliam pœnam certam persolvat, res est absque difficultate, nec nostri capituli controversia ei adaptatur. Licet hæsitari soleat quandoque, an in hoc puncto talis dispositio loquens, nempe de ovibus, intelligi

possit de agnis? ut eadem prohibitio, & poena sectetur. Et sanè ego sic distinguerem, quòd si agnus adhuc lactetur, anum tantum caput cum matre tanquam pars corporis ejus faciet. Et ex sequentibus moveor. Primò, ex *l. sed addes* 19. §. *si quis mulierem*, ff. *locati*.

14 Secundò, ex *l. si ut certo*, §. *usque adeo*, ff. *commodati*, ubi commodata equa, quam pullus comitatur, videtur etiam commodatus pulsus, & utriusque custodiam commodatarius præstare tenetur; tradit Hippolytus de Bonacosa in *tract. de Equis*, q. 353.

15 Terriò, ex *l. quamvis*, ff. *de precario*, ubi si precariò ancilla conceditur, partus ejus etiam concessus videtur.

16 Quartò, quia vendita equa, ove, seu vacca, venditus etiam dicitur vitulus, ab ea lactatur, ut docet Iaso. in *l. si extraneus*, num. 22. ff. *de conditione causa data*, & in §. *actionum*, num. 6. *Institut. de actionibus*, Fabius de Monte in *tractatu de emptione & venditione*, quest. 6. princip. sub num. 27. Anton. Gomez 2. tom. *variaram*, c. 2. num. 14. Mantica de *tactis & ambiguis*, lib. 4. tit. 9. n. 17.

17 Vnde cum per *l. 5. tit. 8. lib. 7. Recopil.* præmium concedatur capienti Lupum, seu Lupam, vel Ursam, aut quodlibet animal nocivum: si quis caperit Lupam, aut Ursam cum catulis lactaneis, tantum ex uno capite mercedem accipiet, ex Felino in *cap. sicut*, num. 3. *de homicidio*, Guilielmo de Cugno in *l. qui in utero*, in *prima lectura*, ff. *de statu hominum*, & conducent tradita per Boërium in simili, *decis.* 218. num. 4. Bonacosa de *tracta. de Equis*, q. 14. licet contrarium senserit Azevedo in *d. l. 5. verbo*, *por cada cabeça*.

18 Nec in venditione equæ debetur gabella pro pullo lactaneo, ut tradit Lasarte de *decima vend. part. cap. 20. num. 21.*

19 Si verò jam de per se herbam depascitur, diversum caput efficit, & numero comprehenditur in *l. legatis servis* 63. §. *ovibus*, ff. *de lega. 3. ibi*: *Ovibus legatis*, non continentur agni: quando autem agnorum loco sint, ex usu cujusque loci sumendum est, nam in quibusdam locis ovium numero esse videntur, cum ad tonsuram venerint, *l. inter*, ff. *de servit. rust. prad.* docet Rebuff. in *l. b.*

ves, vers. utilitas hujus legis, ff. *de verb. signif.* Bertach. de *gabellis*, 8. parte princip. membro 1. numer. 4. *vers.* & scias; Anton. Gomez 2. tomo *variaram*, c. 2. n. 14. in fine.

Secundò prænotandum duxi pro intelligentia ordinationis loquentis de Grege, quod hoc nomen Grex, (quod Hispano sermone vulgò vocamus, *Rebano*: & apud aliquos rusticos impolterioris loquelæ, *Hato de ganado*,) significat numerum certum pecudum, simul, & gregatim ambulantium, seu degentium. Quis tamen numerus constituat gregem? aperuit Gloss. verbo, *gregis*, in §. *sed si gregis*, *Institut. de rerum divisione*, Bart. per illum textum, in *l. oves*, n. 2. ff. *de abigeis*, elegans text. de jure nostro Regio in *l. 19. tit. 14. partita 7. ibi*: *E si acceñesse que alguno fortasse diez ovejas*, & dende arriba, & cinco puercos, & quatro yeguas, & otras tantas bestias, & ganados de los que nacen destas, porque de tanto cuento, como sobre dicho es, cada una destas cosas fazeu Grex, &c. ubi expressè advertit Greg. Lop. per tota ferè scholia.

Armentum est nomen generale gregis, peculiariter tamen boum, & equorum; ut in *l. boves* 89. ff. *de verborum significatione*, & boves armentorum nomine significantur: cum sint animalia suapte natura ad arandum aptiora; unde aramenta dici debebant; sed una littera dempta, elegantius armentorum nomenclaturam sortiuntur. Nec me latet à nobiliori effectu, nomen armentorum bobus, & equis provenire, secundum aliquos, qui autumant armenta dici, quia est pecoris genus, armis idoneum, teste Festo Pompeio; si quidem equis bella exercentur, & boum coriis clypei armantur. Quinimo, ut ait Livius de bello panico, Annibal in prima acie belli, bobus utebatur, & maxime cum obsessus esset, aliàs liberari non posset, faces cornibus boum adjunxit, & illos noctu in inimicorum exercitum vertit, qui pedem territi retulerunt, & Annibal boves sequutus evasit: & facit rex. in *l. plenum*, §. *sed si bonum*, ff. *de usufructu*, ibi: *Sed*; & si boum armenti usus relinquatur, *l. 1. §. cura carnis*, ibi: *Et pecorum armentorum*, ff. *de officio præfecti urbi*. Itaque Armentum de animalibus magnis, propriè dicitur. Grex verò de minimis, teste Valla lib. 4. cap. 24. unde ab armento & equitio, grex

grex separatur, ut in *l. in rem actio* 24. §. *ultim. ff. de rei vindicatione*, *l. vetas fuit questio*, 68. *l. quid ergo* 70. *ff. de usufructu*. Cum adjuncto tamen rectè, & propriè potest dici grex equorum, ut *l. fin. C. de militari veste libro* 12. ubi Bartol. & Rebuffus, post *Glossam*; & gregatim boves etiam pasci dicuntur, ut in *l. 2. ff. ad legem Aquiliam* & facit textus in *dict. l. grege legato*, 22. *ff. de legatis* 1. docet Rebuffus in *dict. l. Boves, in principio*, unde equarum greges, dixit Cicero 3. in *Verrem*, & armentorum greges, idem Cic. *Philipp. orat.* 3. & Aristotel. *lib. 8. c. 9. de Historiæ animal.* ait: Sic vacca & boves quasi inita societate gregatim pasci consueverunt: & si forte una decurrerit, insequuntur & cetera, & de avibus gregalibus sic: gregales, & avium numero sunt, grues, olores, plateæ, anseres, & avium etiam grex dicitur ab Horatio *epistol.* 3. *lib. 1.* grex Anatum apud Varronem *lib. 3. de re rustica, cap. 11.* Anserum apud eundem, *eodem lib. capit. 10.* Pavonum, *eiusdem lib. c. 6.* grex quoque venalium mancipiorum dicitur à Plauto, *Aululario*, & Suetonio in *libro declarat. Rhetor.* & greges venalium à Plinio *lib. 35. cap. 18.* & ancillarum greges legimus apud Terentium *Theautontim, actu 2. scena 3.* & pellicum greges apud *Zimmetum, Curt.* Boum tamen appellatione, in statuto, vel ordinatione constituyente, vel indicente pœnam pro ingressum pascui, vel de satisfactio-
ne damni loquente, etiam vacca continetur; ut in *l. si boves. ff. ad l. Aquiliam.* & etiam taurus, ex Saliceto in *l. adiles, ff. de adilitio edito.*

23 Ovis erit totus ille grex, qui ex ovibus, & agnis, exterisque hujus speciei formatur, sive paucioribus, seu pluribus numero decem, ex quo formalis constituitur grex, ut *suprà* diximus.

24 Pecus nomen generale est omnium pecudum, sive animalium, quæ gregatim pascuntur; unde hoc nomine, & boves, equi, & sues continentur, & alia pleraque, ut in *l. legatis, §. pecoribus, ff. de legat. tertio*, & in *l. servis legatis, §. pecudibus, ff. illo tit.*

25 His sic breviter prænotatis, & constitutis, ad nostram questionem sermonem convertamus, superest.

In qua affirmativa pars, nempe, quod si ex statuto, vel ordinatione, pœna certa pro prege ovium, vel boum,

aut cæterarum pecudum in pascuo de depascentium imposita sit: inventis tantum in verito pascuo depascentibus pecudibus numero paucioribus, quam ut constituent gregem, debeat solvi pœna pro rara, judicio meo, & juri, rationi, & æquitati magis adhæret, & ideo amplectenda est, & secundum eam ita decisum, & judicatum juvenio apud *Vincentium de Franchis* in terminis (ut vulgò jactatur) terminantibus nostri dubij *decis. 228. part. 2.* refert *Salgado de Regia protectione quarta parte, capit. 5. num. 38.*

Et hac resolutione contenta, non ob-
erunt ei contrariæ opinionis argumen-
ta. Non primum, Quia ei satisfit, si
advertas, quod in hoc nulla extensio
ordinationis pœnalis fit, nec extra
casum, & terminos dispositionis suæ
porrigitur; quinimo illud, quod in
toto erat cautum, in parte sub illo
toto comprehensa verificatur, & ad
proximam, & executionem reducitur, si
quidem pœna quæ pro integro grege,
erat imponenda, reducitur respectu
pecudum, & in eis rata fit judicium,
quod semper maximam continet æqua-
litatem.

Nec secundum nos remorabitur;
licet enim in pœnali lege, benignior
accipienda interpretatio; non tamen
ea, quæ delinquendi occasionem præ-
stet, & per quam ordinationis, seu
statuti prohibitio frustretur, & aditus
pareat, ut eis fraus fiat, ut diximus *suprà*,
& plura refert *Surdus decis. 21. n. 5. & decis. 31. n. 7.*

Nec tertium, quia decisio text. in
d. l. 22. tit. 7. lib. 7. recopilat. tunc qui-
dem procedet, quando per legem mu-
nicipalem, aut consuetudinem, non
fuerit imposita certa pœna, gregi pec-
udum depascenti, quæ principaliter
in his casibus attendi debet, ut in *l. 1. c. 2. C. de pascuis publicis, lib. 12.* &
latius diximus in *alio capite*. Cum au-
tem certa pœna imponitur pro grege,
non videtur omissum, quid debeat
fieri de pecudibus paucioribus numero,
ad constituendum gregem; quinimo,
quod dictum fuit de toto, videtur ex-
pressè dictum de partibus, *l. juri gen-
tium, §. adeo*, ubi notat *Jaso. l. si unus, §. si cum tibi*, cum *sequenti, ff. de pactis, cap. super questionum, §. fin. cap. pastoralis, §. item cum totum*, ubi *Gloss. & ibi com-
muniter per Doctores* notatur, de officio
O 3

delegat, l. si quis cum totum, ff. de exceptione rei iudicatae, Everardus in topicis legalibus capit. 80. per totum, maxime in versic. secundum istud argumentum.

- 29 Tandem ultimum, ex eadem ratione dissolvitur: si perpendas dictum intelligi à lege, statuto, seu ordinatione, quod naturaliter subintelligitur, & comprehenditur; ut in l. scire oportet, §. aliud, de excusationibus tutorum, Bart. in l. Iulianus, num. 4. ff. de conditione indebiti, Olfacius decisione Pedemontana 64. Menochius conf. 110.

- 13 Socii mei socius, meus socius non est: ubi de l. qui admittitur, ff. pro socio.
 14 Pecora posita in socidam (vulgo Alparceria) non sunt communia ratione proprietatis, sed foetuum.
 15 In his quae sunt personalia, nihil communicatur socio, nec transfertur ad eum ratione societatis; ubi plura in proposito comminiscuntur, & similia, seu exempla traduntur.
 16 Ponitur triplex casuum sectio, qua huius capitis vera resolutio traditur, & difficultas enodatur, & num. 17. & 19.

CAPUT XXVI.

Si unum oppidum habeat communitatem in pascuo alterius, an vicinus pro pecudibus in socidam (vulgo, en alparceria) concessis mercedem solvere teneatur?

SUMMARIUM.

- 1 Huius capitis, quaestio pluries solet occurrere, non tamen à Doctoribus est discussa; licet multi de contractu socidae egerint, quorum aliqui referuntur.
- 2 Expenditur text. in l. si is qui duos, ff. de liberatione legata.
- 3 Socius incapax, propter societatem socii capax, efficitur ad acquirendam capax, & consequitur immunitatem à collectis, quam ex sua persona non habebat.
- 4 Ponderatur tex. in l. si communem fundum, ff. quemadmodum servitutes amittantur, & referuntur Doctores, qui ejus verum intellectum sunt assequuti.
- 5 Commune an dicatur proprium?
- 6 Ex persona alterius quis consequitur, quod ex persona sua consequi non valet.
- 7 Idem ius consideratur de parte, quoad partem, quod de toto quoad totum.
- 8 In contractu societatis continuò omnes res communicantur & dominium transit in Partiarium.
- 9 Societas contracta, damnum debet esse commune.
- 10 Lex 9. tit. 10. par. 3. expenditur.
- 11 Illud potest quis facere per aliam, quod potest facere per se ipsam.
- 12 Cum quid una via alicui denegatur, ad id, alia via, non debet admitti.

Huius capitis quaestio passim in praxi occurrit, tamen à Doctoribus (in terminis) hactenus non fuerit discussa. Quare ejus veram resolutionem excogitare per argumenta, & rationes convincere erit necesse; licet de contractu socidae, ultra Doctores in l. si pascenda, C. de pactis, Baldum in l. 1. C. de fructibus, & litium expens. col. 3. egerint Afflic. decis. 58. Marcus decis. 888. 1. parte, Gabriel consil. 62. num. 1. & 2. volumin. 1. Sebastian. Medic. de casibus fortuitis, quaestione 10. Petrus de Ubaldis de societate, part. 5 q. 24. & 36. Horat. Carpan. ad statuta Mediolan. part. 2. c. 84.

Et quod pro herbagio, seu pasculatione non debeat Partiarus ille pro pecoribus in socidam (vulgo alparceria,) concessis mercedem solvere, sed liberè communitatis emolumento frui; suadet, Trindò, ex ratione text. in l. si is qui duos, ff. de liberatione legata, ubi unus ex duobus sociis, qui in capax est, propter eum qui capax est, mediante societate, efficitur capax, & bona acquirit; cujus autoritate suffultus Divinus, & post eum Bart. in fine ibi, tradunt, quod licet spurius non possit capere à patre, tamen ipse spurius contraxerit societatem cum alio capace, iste alius potest institui hæres à patre spurij, atque ita transibit dominium bonorum in spurium: quod etiam affirmat Baldus, & dicit menti tenendum in l. 1. C. pro socio, num. 38. Capola cautela 38. vers. septima cautela. Unde Joan. Crotus in l. si filius, §. Divi, col. 24. vers. sexto & ultimo facit; docet quod si ex statuto prohibeatur remobilis alienari in extraneum, tamen si extraneus contraxerit societatem omnium

nium bonorum cum cive, qui acquirit, iste extraneus in consequentiam societatis etiam acquireret: cuius doctrinam refert & sequitur Tiraquellus de retractu linag. gloss. 1. §. 26. numer. 33. Barbof. in l. 1. 4. part. à n. 80. ff. soluto matrimonio, & facit in proposito, quod notat Gloss. singul. in l. ultima, verbo, fratribus, C. de muneribus & honoribus, non contin. lib. 10. quod socius omnium bonorum vacationem, sive immunitatem munerum, ex persona sui socij exempti, consequitur; quam Gloss. sequitur Alexand. conf. 122. Viso punto, nu. 17. volu. 4. Jaso. in l. 1. C. de collat. Sylvanus consil. 20. num. 12. Natta conf. 1. vol. 1. Chassaneus in consuetud. Burg. rubrica 1. in verbo, & sur les hommes, numer. 54. Antibolus de muneribus, §. 4. à numer. 67. Corta in memorabilibus, in verbo, Connexorum, fol. 167. Avendan. in cap. pretorum. 2. part. capit. 14. num. 32. Moron. tractat. de pace, questione 37. de quo tamen dubitat Felinus in capit. 1. colum. 5. versicu. Ex quo dubito, de prescript. & Bart. & Joan. de Platea in d. l. fin. Glossæ sententiam rejiciunt.

- 4 Secundò, huic sententiæ arridere videtur tex. in l. si communem fundum, ff. quemadmodum servitutes amittantur. Si communem fundum (inquit Paulus) ego, & pupillus, haberemus, licet uterque, non uteretur, tamen propter pupillum, & ego viam retineo, de cuius textus intellectu, & ratione, videndus est Hippolytus in rubrica, de fideiussoribus, à n. 284. cum pluribus sequentibus, Afflict. decis. 213. Covar. in practicis, c. 34. n. 2. Menochius conf. 2. n. 226. lib. 1. Micres de majorat. 1. p. questione 2. n. 24. Guttierr. lib. 1. practic. quest. 6. Alex. Trentacinquus variar. resolu. lib. 2. tit. de iudiciis, resolutione 15. per totam, Castillo libro 3. controverfiar. cap. 25. num. 29. apud quos, an & quando per socium quis retineat, aut faciat, quod per se non potest, distinctè percipies; & facit tex. in l. 21. tit. 22. part. 3. versic. e aun de ximos, & plura cumulat Hieronymus Portoles tractatu, de consortibus, & fidei commissio leg. cap. 35. num. 14.

Terriò & illud perpendi potest (quod vulgò jactari solet) commune dici proprium, maxime in materia individua, ut in l. illud, ff. de ritu nupt. & in l. si quis servos 22. de legat. 3. notat Jaf. in l. servi electione, §. Labeo, vers.

sexta & ultima conclusio, de legat. 2. Bart. in l. pupillus, §. suum, de verbor. significatione, & est communis opinio, ut diximus supra, alio cap.

Quartò, quia non est novum in jure, quod quis ex persona alterius consequatur, quod ex sua consequi non valet: ut in l. Aristo, ff. qui pot. in pign. habeantur, ibi: Sape enim, quod quis ex sua persona non habet, hoc per extraneum habere potest, ubi Gloss. verbo, potest: plura in hanc sententiam jura adducit, & cumulat; facit Gloss. sing. in l. fin. verbo, fratribus, C. de numer. & honor. non continu. lib. 10. & in cap. nolite, verbo, triticum, prope finem, 11. questione 3. quæ observant, quod si sunt duo socij bonorum, & alter sit immunis à solutione Gabellæ, alter verò non: iste propter consocium consequitur immunitatem, alios refert Guttierr. libr. 1. practicer. quest. 6. n. 6.

Quintò, pro hac opinione facit, quòd idem est, quòd vicinus consequatur commodum partis gregis, ac si totius gregis ulumfructum consequeretur; quia idem juris est de parte quoad partem, quod de toto quoad totum, l. qua de tota, ff. de rei vindicatione, l. an pars, ff. pro derelicto: si ergo ad consequendam utilitatem partis gregis, & fructuum ejus, opus est, ut totus grex depascatur in terminis compascuis, & communibus, aliàs enim vicinus non consequeretur illam partem fortuum, quæ ex socida, sive alparceria, ei erat obventura, ut patet ad sensum: evidenter apparet, quòd totus ille grex poterit ab eo depasculari, & immitti in cõpascuo absque ulla mercede.

Sextò & ultimò, quia in contractu societatis omnes res continuo communicantur, & dominium transiit in partiarium, l. 2. & ibi Gloss. ff. pro socio, & ibi Bart. & Fulg. & alij l. 47. tit. 28. part. 3. ubi Gregor. verbo, el senorio, Antonius Leon in l. si socius, ff. si certum petatur, Tellus Fernand. in l. 16. Tauri, numer. 1. Condanus lib. 7. comment. c. 13. nam. 8. Molin. lib. 4. de Hispanor. primogen. cap. 2. numer. 33. Tiraquellus de jure consuet. ampliatione 32. num. 6. si igitur partiaris socius ex pecoribus, sibi in totidam concessis solveret herbagium, jam videreturolvere de suo, & pascu-landi emolumento tanquam extraneus privaretur. Et corroboratur hæc ratio;

ratio, quod contracta societate, damnum debet esse commune, & illud omne, quod expensum est; *l. cum duobus*, §. *quidam segariam*, ff. *pro socio*, *l. si fratres*, in principio, ff. *pro socio*, Valascus de partitionibus, capit. 24. num. 5. Si tamen ex toto grege in alparcerian concessio, indistinctè persolvi deberet pasturagium, jam ratione foetuum, qui Partiaro vicino obveniebant, herbagium videretur solvere: unde tamquam vicinus, vel communitatem in pascuo habens, nihil commodi consequeretur; quod est contra textum in *dist. l. 9. tit. 28. partita 3.* toties à nobis repetita.

10 Contraria tamen sententia, nempe, quod pro herbagio, seu pasculatione, partiarus, sive socius iste pro pecoribus in socidam concessis, mercedem solvere teneatur, sequentibus fulcitur fundamentis.

Primò, quia exteri non possunt frui pascuo alieno cum suis pecoribus invito domino, *dist. l. 9. part. ibi: Mas los que fueren moradores en otro lugar, no pueden entrar en ellos contra la voluntad, y defendimiento de los que y moran.* Sed de jure illud tantum potest quis facere per alium, quod potest facere per se ipsum, *regula*, *potest quis*, de *regul. jur.* & quod alicui non licet nomine suo, nec alieno licebit; *regula*, *quod alicui*, eodem *tit. l. 2. §. 1.* ubi notat Glo. ff. de administratione rer. ad civitatem pertinentium, *l. pupillus*, §. *sed si per interpositam*, ff. de auctorit. tut. *l. non licet*, ff. de contrahenda emptione: ergo cum extero non competat ex sua persona jus istud pasculandi; nec etiam ex persona partiaris sive socij competet.

12 Secundò, quia cum quid unà viâ alicui denegatur, ad id non debet aliâ admitti; *l. scire oportet*, §. *si mater*, ff. de tutor. & curat. datis ab his, c. 1. de Clericis conjugatis, lib. 6. reg. cum quid, de reg. juris in 6.

13 Tertiò, quia & si quis socius sit civis, vel vicini, qui communitatem, seu jus pasturagij habet, non ex eo pasturagio socij frui debet: quia (ut vulgò jactatur) socij mei socius, socius meus non est, *l. qui admittitur*, ff. *pro socio*, ubi ita inquit Ulpianus: *Qui admittitur socius, ei tantum socius est, qui admisit, & rectè, cum enim societas consensu contrahatur, socius mihi esse non po-*

test, quem ego socium esse nolui. Quid ergo si socius meus eum admisit? ei soli socius est, & facit textus in *l. sequenti*, ff. eodem, & in *l. consilij*, §. *fin.* ff. de regul. juris, sicut nec colonus coloni mei, dicitur meus colonus, respectu obligationis, quidquid sit respectu rei; Carrot. de locat. 1. parte, titulo, de colono coloni; nec vassallus vassalli mei, dicitur meus vassallus; nec libertus mei liberti, dicitur meus libertus; Alexand. cons. 139. numero secundo volumine 5. Glof. in *l. Modestinus*, de verbor. signifi. Rota Senens. decis. 27. numer. 1.

Quartò, quia qui vaccas, vel pe- 14 cora in alparcerian, concedit, non ponit eas, ut sint communes ratione dominij, sed ratione foetuum duntaxat, qui communicari debent (ut est notissimum) quibus correspondent operæ postæ per pastorem, vel Partiarium, *l. cum duobus*, §. *si in cœunda*, ff. *pro socio*, ibi: *Artem, operamque pollicitus est alter, veluti cum pecus in commune pascendum, aut agrum pollicitatori colendum damus in commune querendis fructibus*: docet Chassaneus in consuet. Burgund. verbo, des droits, rubrica 4. §. 23. num. 66. sicut ager qui datur in socidam, non censetur communicatus quoad dominium, licet sit positus in societate, ut communicentur fructus. Unde pecora, & animalia, quæ dantur in socidam, semper remanent concedentis; & ideo si moriantur adque culpa pastoris, periculum erit domini concedentis, ex Baldo in *l. si pascenda*, C. de pactis, nec in eis dominium habet vicinus, vel civis cui fuerunt concessa; igitur tanquam aliena pecora mercedem solvere tenentur: quo argumento in proposito utitur Petrus de Vbaldis tractatu de duobus fratribus, 5. par. principali, vers. non obstat si dicas, fol. 26.

Quintò, quia in his quæ sunt per- 16 sonalia, & respiciunt qualitatem personæ, ex societate, vel immixtione cum extraneo, nihil ei communicatur, nec beneficium concessum aliquid prodest, ut resolvit Bart. in *l. Titia cum testamento*, §. *Titia cum nuberet*, num. 9. & ibi etiam Raphael Furgos. & Picus, ff. de legat. 2. Angelus in tractatu, de testibus, verbo, item relinquit, Ruinus cons. 3. num. 11. & num. 21. fol. 2. quos refert & sequitur Rolandus à Valle cons. 74.

conf. 74. n. 6. volum. 2. Rodericus Suar. in l. quoniam in prioribus, ampliatione 3. qui firmiter tenent, quod quoties testator filium, & extraneum simul hæredes universales instituit, & uxorem suam omnium bonorum usufructuariam reliquit: hujusmodi uxor respectu medietatis ad filium pertinentis, sola alimenta consequetur, respectu verò medietatis ad hæredem extraneum spectantis, integrum usufructum obtinebit; neque hoc casu hæres extraneus propter mixturam filij, ullum beneficium, seu commodum nanciscetur, sed quilibet eorum jure suo censebitur: & idem Gabriel commun. opin. conclus. 1. & 2. titul. de usufructu, Moron. tractatu de pace, quest. 38. num. 4. Cavalcan. tractata de usufructu, num. 42. fol. 191. ergo similiter in nostro casu dicendum est, quòd propter mixturam, seu societatem civis, vel vicini, extraneus in suis pecoribus, vicinioris commo- do, & pasturagio frui non debet.

Sextò ultimò pro hac sententia adduci potest, quòd quando filij cum extraneo instituuntur, ei non tenentur conferre, quæ in vita patris habuerunt, ut docent gloss. Bart. Baldus, & Jas. numer. 42. Dec. numer. 6. in l. si emancipati, C. de collat., & tamen eo casu, filij ipsi inter se conferre tenentur, quoniam mixtura illius extranei, collationis naturam non mutat, & quilibet eorum jure suo censebitur; ut tradit Gloss. in l. fin. §. si autem, & ibi Cinus & Baldus, ibi quoque Salicetus n. 3. Paulus Castrensis, num. 7. & sequenti, C. commun. utriusque iudicij, Decius in dict. l. si emancipati, num. 7. Et similiter; quando pater filios suos cum extraneo, in minus solemni testamento, hæredes instituit; hujusmodi testamentum quoad filios valet, quoad extraneum tamen nullius momenti est; ut probatur in l. inter liberos, & ibi tradunt omnes, maximè Salicetus num. 1. C. famil. heriscunt, & in l. hac consultissima, §. ex imperfecto, & ibi notatur, C. de testam. Paul. Castrensis in dict. l. fin. C. commun. utriusque iud. num. 8. Guilielmus Benedictus in cap. Raynautius, verbo, matrem, num. 36. de testamentis. Covarruv. in cap. relatum, in 2. ad finem, eodem titul. Burgos de Paz in l. 3.

Tauri, num. 771. cum sequentibus. Et fideicommissum inunctum filio, & extraneos; in persona filij intelligitur si sine filiis decesserit, in persona verò extranei sine ea conditione sumitur: & sic eo casu, nihil extraneus ex persona alterius capit, nec eodem jure, sed diverso censebitur; uti affirmant plures relati per Nicolam Moron, d. tractatu de pace, quest. 38. numer. 6.

Hæc sunt quæ pro utraque parte in hac nodosa, & ancipiti questione excogitare potui argumenta.

Pro cuius vera resolutione, & ut argumenta supra adducta conquiescant: trium casuum distinctionem præmittendam duxi.

Primus erit, quando per aliquod tempus contrahitur, & fuit inira socida pecorum, ex eo, quia præstantur per certos annos, ut partarius pastor, aut custos, qui curam, & personæ industriam accommodare debet, & pecora est allaturus in pascuo sui oppidi, sub pacto & conditione, quod præstabit domino pecorum medietatem fructuum, in illis annis, quibus finitis, ad dominum sunt reddenda.

Et hoc casu utique reor, dominum pecorum, respectu eorum, herbagium persolvere debere illi oppido, vel villæ, cujus est pascuum; non tamen respectu foetuum, qui ex pecoribus illis post contractam socidam fuerunt nati, & processerunt. Et ratio est, quòd isti foetus ante divisionem, vel adjudicationem communes sunt, & in societate manent: quare in eis procedunt, & militent omnia jura, & rationes supra adductæ, ex quibus probavimus socium propter consocium, gaudere, & potiri posse emolumento, quod aliàs ex sua persona, sibi competere non poterat.

Præterea ex eo, quod divisione non facta, nec socida, seu Alparcèria dissoluta, illi foetus in pascuo habitati, & procreati, ab ipso oppido, cujus est pascuum, processisse videntur: unde quid mirum quòd quasi certo filiarionis jure in ejus terminis alantur: quandoquidem non magis istius socij, vel partarij, quam alterius possint considerari.

Secundus casus erit, quando pecora dantur in socidam, seu Alparcèriam perpetuam, sub ea conditione:

ut commodum, & damnum sit ipsius partiarj recipientis, in cujus oppidi, seu vicinitatis pabulis pecora sunt alenda, ita tamen, quod cum medietate fœtuum debeat correspondere domino capitalis pecorum. Et hoc casu, nihil pro herbagio præstandum erit ab eo, qui pecora concessit: si quidem partiarus, vel socius, qui ea accipit, eorum dominus est; cum obligatione tantum medietatis fœtuum. Quare omnia jure; quæ habitatoribus, & vicinis, ad sua pecora alenda, in pascuis sui oppidi jus tribuunt, in eo militant, & sic in nihilo reputari debet iste partiarus exterus, vel alienigena.

- 18 Tertius & ultimus casus erit, quando non constat, & apparet sub qua verborum conceptione, & qualitate fuit animalium, sive pecorum socida contracta; & in dubio dominus eorum non censetur à se abdicare voluisse proprietatem, sed eam retinere, & insuper medietatem fœtuum sibi tradendam; ut advertunt Doctores, in principio hujus capituli relati, qui de contractu socidæ egerunt: & in hoc casu, idem erit observandum, quod in primo: ut latius videre licet apud præfatos Doctores locis citatis.

rij, potest quis compelli, domum suam vendere; ubi de l. si quis sepulchrum 12. ff. de relig. & sumpt. fun. l. item si verberatum, §. 1. ff. de rei vindicatione. l. si locus, §. cum via, ff. quemadmodum servitutes amittantur.

- 3 Consuetudine introduci potest vi oppidum convicinum possit compelli, ut recipiat in suis pascuis pecora alterius oppidi certo pretio; ubi de l. venditor, §. si constat, ff. communia prædiorum, & l. pendentes, §. si quid cloacarum, ff. de usufructu.
- 9 Intelligitur supradicta sententia, & propositio, ut procedat, quando pascuum superest: ubi adducitur in simili text. in c. suggestum, de decimis, & in capite quid per novale, de verborum significatione, & in l. fistulas, §. frumenta, ff. de contrahenda emptione, & in l. Præses, & in l. non modus, C. de servitutibus.
- 10 Proponitur utrum absque consuetudine, oppidum habens diffusus, & superabundans pascuum, quam necessitas ferat, compellatur, quod sibi superest, alteri convicino oppido certo pretio vendere.
- 11 Quod alteri prodest, & mihi non nocet, facere teneor; ubi de l. 2. §. item Varus, ff. de aqua plu. arcend.

CAPUT XXVII.

An oppidum consine pasturagio abundans, vicino oppido egentis communicare pasturagium compellatur?

SUMMARIUM.

- 1 Venditionis contractus à mera voluntate procedit; & sic invitum nemo regulariter vendere compellitur.
- 2 De re sua unusquisque liberè disponere potest.
- 3 Venditionis contractus, quandoque necessarius est, veluti quando publica militas inest.
- 4 Publica militas privata debet anteferri.
- 5 Necessitatis tempore poterunt vicini compelli, ut frumentum, quod illis superest, justo vendam pretio. Quod procedit etiam in Ecclesiasticis personis, n. 6.
- 7 Pro constructione Ecclesie, vel Monaste-

Elegans profectò maximeque ponderis in praxi quaestio ista est, & summè notanda: tum quia passim incidit; tum etiam, quia oppidis pasturagio egentibus solatium, modumque suis pecoribus alendis præbet. Et sanè licet contractus venditionis à mera voluntate procedat, ita ut notissimum sit juris axioma, neminem invitum ad vendendum posse compelli, l. invitum, C. de contrahen. empt. l. nec emere, C. de jure debet. l. in vendentis, C. de heredit. vel actione vend. l. possessores, C. de fundis patrimonial. libr. 10. l. 3. titul. 5. part. 3. Quia unusquisque de re sua pro libito disponere potest, ut ex regula l. in re mandata, Codice mandati, & ex vera definitione domini, docuit Bart. in l. si quis vi, §. differentia, num. 4. ff. de acquirenda possessione, Anton. Gomez in l. 45. Tauri, n. 2. & 5. Pinellus in l. 1. C. de bonis mater 2. part. ex num. 1. Menchaca controvers. illij.

cipio debetur: nam solent possessores certam partem fructuum municipio viliori pretio adducere; observat Chassaneus in consuetudine Burg. rubric. 13. §. 5. numer. 1.

- 9 Supradicta tamen sententia, ita temperanda est, si pascua supersint dominis; non tamen cum eorum, vel gregum suorum detrimento & incommoditate; tunc enim quantumvis consuetudo fuerit introducta, non poterunt compelli oppida, aliena animalia, in eorum pascuis recipere, & in eis dominus est præferendus; ut argumento text. in cap. suggestum, de decimis, & in cap. quid per novale, de verborum significatione, firmat Abb. ubi supra, & dicit summè notandum; & facit ratio text. in l. in lege, & in l. fistulas, §. frumenta, ff. de contrahenda emptione: quia propter enorme damnum, receditur ab eo, quoddam diu obtentum est, dict. l. Praeses, l. non modus, C. de servitutibus, & ita observant Afflictis, Montalvus, Guido Papæ, & Chassaneus in locis supra relatis, Isernia in constitut. Napol. rubrica 37. libro 3. numer. 2. & ibi Afflictis, numer. 8. Paulus Parisius cons. 27. lib. 1. numer. 234. Covarruvias lib. 1. variar. cap. 17. numer. 12. & melius Surdus decisione 236. numer. 11. vers. Secundo principaliter, Bertrandus consil. 75. in fi. volumine 2. & cons. 41. numer. 6. versic. Facit ad prædicta; & cons. 232. volu. 4. in fine, & ita, pluribus adductis, confirmat Cancerius tom. 3. variar. cap. 4. de servitutibus, numer. 52. & 53. Rodericus Suarez allegatione 15. Mexia super l. Toleri, part. 9. fundamento 2. numer. 62. & idem jus erit in præscriptione pascendi legitimè completa, vel servitute introducta, & iure pascendi quomodolibet inducto.

- 10 Verum absque consuetudine, tentari non immerito poterit, an oppidum pascuis destitutum, possit compellere vicinum oppidum, vel castrum pasturatio superabundans, ut certo pretio greges admittat, vel herbam vendat: nam licet repugnet regula dict. l. invitam, & dict. l. nec emere; militat tamen ejus limitatio publicæ utilitatis, & populorum conservationis, quæ venditionem suadet, ex iuribus supra relatis.

- 11 Secundo, quia id quod alicui prodest, & alteri non nocet, quilibet com-

pellitur præstare, l. 2. §. 1. ff. de aqua pluvi. arcend. Gloss. & Doctores in l. 2. ff. solut. matrim. Bart. in l. si cui, ff. de servit. Decius consil. 244. numer. 7. Craveta consil. 226. numer. 3. in fin. Socin. Jun. consil. 76. n. 13. libr. 2. Menoch. de retinenda possessione, remedio 5. numer. 112. & consil. 51. numer. 45. & cons. 62. numer. 16. & in terminis dixit Joannes Faber in principio, Institut. de lege Fusia Canon. col. 1. Quod si ego habeo terram vacuam juxta domum meam, de qua nihil facio, prohibere non potero vicino meo, ne animalia in eam mittat ad pascendum; sequitur Chassaneus in consuetud. Burgund. rubrica 13. §. 2. vers. quæro aliàs habet terram, Surdus decis. 236. n. 12. sed de hoc satis.

CAPUT XXVIII.

Demarcationes limitum pascui ad quem pertineant; qua forma fieri debeant; & de pœna terminos hos, seu confines amoventis, vel confundentis

SUMMARIUM.

- 1 Demarcatio terminorum pascui ad Dominum spectat.
- 2 Visitatio confinium pascui, prætorum, seu Judicum cujuslibet civitatis, villa, seu oppidi, curæ debet esse: & ibi de l. 6. libr. 3. novæ Recop.
- 3 Demarcatio limitum pascui debet fieri præcedente citatione oppidi, vel domini circumvicini, & eorum omnium; quorum interest.
- 4 Fines pascui, ut noti sint, debet signum quoddam (quando demarcatio sit) constitui, vel erigi; & qua forma sit constituendum.
- 5 Agitur de l. quinque pedum, C. finium regundorum.
- 6 Demarcationes limitum pascui, probant ejus dominium.
- 7 Rusticorum depositiones multum sunt attendendæ, & admodum proficiunt, ad comprobandum pascui dominium; & ibi de fama antiqua, & de presumptione juris.
- 8 Limitum, & finium terminorum, omni tempore, maxima cura fuit habita.
- 9 Pæna diversa adversus finium, seu limitum motores, sunt stabilitæ, ubi de lege fin. ff. de termino moto: & quo casu procedant? & n. 11.

10 *Expenditur dicta l. fin. §. alia, ff. de termino moto.*

12 *Pœne stabilitæ de jure Regni contra moventes, seu turbantes, vel confundentes terminos. Et an appellatione remota exequi debeant? & virum comprehendant Clericos? remissimè.*

1 **T**erminorum, sive aggerum demarcatio ad Dominum regulariter spectat, ut in *l. in nomine Domini, §. sancimus, vers. in Sardinia, C. de officio Præfetti Prætorio Africæ*, ibi: *Sicut ex clausuris, Burgis ostenditur, & ibi: Quæ propè clausuras, & fines, antea tenebatur, l. 3. ibi: quæ proprietatis controversiæ coheret. & ibi communiter notatur, C. finium regund. docent Joan. Faber. num. 32. Angel Aret. num. 11. & Jas. in §. quædam, Inst. de actionibus, Hieron. de Monte in tractat. de finib. reg. cap. 41. n. 3. & 4. Mascard. de probat. concl. 403. vol. 1. Et ex eadem ratione fluit, quod visitatio terminorum villæ, seu civitatis, pertinet ad Prætores, ut in *l. 6. tit. 6. lib. 3. novæ Rec. ibi: Ansi mismo visiten todos los dichos terminos de la tal ciudad, ò villa, ò tierra que fuere à su cargo.**

3 Hæc autem terminorum pascui demarcatio fieri debet, præcedente citatione circumvicinorum, & omnium, qui aliquo respectu jus intendere valent, vel quovis modo præjudicari possunt, ut notatur communiter per Glos. & DD. in *c. quia indicante, de præscript. Præcipuè Abb ibi, num. 6. & 7. & in l. si quis super, per textum ibi, C. finium regund. & in l. si irruptione, §. officium, ff. eodem, Jason in dict. §. quædam, num. 77. Aviles in cap. 6. prætorum, glos. se informen num. 4. & seq. Azeved. in *l. 17. tit. 5. lib. 3. Recop. n. 1. Bobadilla lib. 5. Polit. c. 9. n. 11.**

4 Sed ut limites isti, & confines noti sint, & apertè dominia discernant, & ostendant; signi, vel indicationis causa, solet magnus terræ ager intermedius extolli, arbor norari, aut lapis erigi, & terræ affigi, ut tradit Paris de Putco in capite 1. num. 1. de finibus feod. & num. 20. qui affirmat ita usu forenæ observari, atque de hac re solere confici instrumentum, quando per Judicem, vel Arbitrum affiguntur, Hieronym. de Monte ubi supra, capit. 17. numer. 3. & 4. & poni debent, ita ut in certam partem respiciant di-

rectò, non verò per obliquum; ut aliàs advertit Bart. in tractat. Tiberyadis, in 20. figura, incipit: *Hæc figura differi.* Et hæc adinadversio interviet, ut dignoscatur, quando limes reperitur in confinibus diversi territorij, vel plurium agrorum, cui magis applicetur, & an plus terminet cum uno, vel cum alio; de quo vide Philippum Cornneum consilio 333. numer. 37. volum. 1. Hieronymum de Monte ubi supra, capit. 18. numer. 1.

5 Limes autem inter confinia, prædia, prata, seu pascua positus, quinque pedum spatium habere debet: & ita *l. 12. tabul. expressè erat cautum, quod præscribi non potest, ut in l. quinque pedum §. C. fin. regund. & ita ostendit Cicero, lib. 1. de legibus, ut in hoc gradu, seu spatio geometrico, non solum prædiorum nota esset distinctio, sed ut domini prædiorum, vel pascui vicini, commodè ire, & commeari possent animalia: instrumentaque necessaria culturæ per limitem perducere valerent; & lege illa cautum fuit, ut quoties, de his quinque pedibus controversia oriretur, agrimenforis judicium esset, & talis controversia dicebatur finalis; ultra quinque verò pedes, dicebatur proprietatis; & non Agrimenfor, sed Prætor pro ea decernenda judicium impartiebatur, ut tradit eruditè Andreas Alecius in lib. de quinque pedum præscriptione, Cujacius lib. 5. observat. capit. 21. Quomodo autem in tali judicio procedatur? tradit Hieronymus de Monte, capit. 20. cum sequentibus Joan. Bapt. Costa de juris scientia, inspect. 60. num. 6. Menoch. de præscript. cap. 43.*

6 Et limites ita positi, omni tempore, post maxime si sint antiqui dominium territorij seu agrorum utique probabunt, ut *l. 1. §. qui in rationibus, ff. ad l. Corn. de falsis, l. qui tabulas in princ. ff. de furtis, Gloss. in cap. cum causam, ff. de probation. Bald. cons. 420. numer. 1. Barbaria consil. 6. Sapienter scribitur, numer. 13. lib. 2. Guido Papæ, quæst. 193. numer. 1. Mascard. concl. 400. vol. 1. de probat. nisi contrarium apertè ostendatur, varietate successionum, vel eorum perversione, fines fuisse immutatos, ut in *d. l. si irruptione, & in l. in finalibus, ff. fin. reg. & in l. 2. C. eodem, tradit Hieronymus de Monte, capit. 21. & capit. 24.**

7 Qua in re plurimi facienda sunt testimonio, & depositiones rusticorum, quibus in istiusmodi rebus, utique standum est: ut argumento text. in l. si laboras, de legat. 3. & in d. cap. quia indicante, tradit Mascardus d. conclus. 400. num. 6. maximè eorum, qui antè fundos possederunt; ut in l. penultima, ff. fin. regum. & in l. 1. C. eodem titul. Guido Papæ ubi supra, Hieronymus de Monte cap. 50. cum sequentibus, & multum conducet fama antiqua, præsumptio juris, & similia, de quibus per Glossam in dicto cap. cum causam, & in cap. ad audientiam, de præscript. Socinus conf. 86. num. 2. cum duobus sequentibus, & consil. 166. vol. 2. docet Mascardus, plura cumulans, concl. 393. usque ad conclus. 403.

8 Sed & omni ævo maxima horum limitum, & finium cura habita fuit, & leges eis semper vigilantè, & accuratè providerunt, pœna capitis transgressores plectentes, ut constat Deuteronomij capit. 17. ibi: Non assumes & transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in possessione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in terra, & iterum cap. 27. ibi: Maledictus qui transfert terminos proximi: & Romulum fratrem suum Remum morti tradidisse ob finium, seu limitum violatam demarcationem, & cancellos ruptos, seu perversos, testatur Pineda lib. 4. Monarchiæ Eccles. cap. 6. §. 3. & statim ab urbe condita Numa Pompilius, consecrato Deo Termino, jura finium religione munivit; & ab eo fertur, legem conditam, ut finium perversor, seu usurpator, posset à quoquam impuni, ut testatur Petrus Crinitus, quem refert Simancas de Republica, libr. 8. capit. 21. pagina 462. De qua re, & accuratissimè prospexit Plato dialogo. 8. de legibus, & plura in proposito commendat Dionysius Halicarnassius lib. 2. antiq. Romanorum, Abb. in cap. ex literis, de proba. ubi Dec. num. 77. Grocius in l. ex hoc jure, n. 26. ff. de just. & jur. Menoch. omninò videntus, de arbit. judicium, lib. 2. cent. 4. casu 393. per totum.

9 Unde diversis ætatibus, diversæ fuerunt adversus finium, & limitum motores stabilitæ pœnæ. Gaius enim Cæsar (licet pecuniariter) huic malo occurrere voluit, quinquaginta aureorum mulcta pro quolibet termino

motu, reos puniens, ut in l. si. in princ. ff. de termino moto. Quæ pœna, non solum sancita fuit, quando terminorum motor lapidem limitaneum furabatur, prætextu tantum commodi, seu valoris ipsius, ut opinabatur Abb. in d. c. ex literis Hieron. de Monte ubi supr. capit. 34. Plotus in l. si quando, num. 726. C. unde vi, sed etiam contra quoscunque motores, & finium perturbatores quolibet prætextu, obtinebat, ut sentit Decius in d. c. ex literis.

Cocceius verò Nerva 13. Imperator Roman. ut refertur in dict. l. fin. §. alia, ff. de termino moto, in servos, & ancillas terminos moventes capitaliter sancit: pro quo vide Ant. August. lib. 3. emend. juris, c. 9. in liberas verò personas, pro conditione ipsarum, & violentia commissa, arbitrariam intulit pœnam.

Ælius verò Adrianus 15. Imper. terminorum motoribus (qui causâ occupandorum finium motionem patrarunt) Nobilibus, relegationis pœnam imposuit, si verò, ut negotium alicui facerent, terminos moverunt, per biennium eos in aliquod opus damnavit, & quandoque eos verberibus cædi decrevit. Quam Adriani sanctionem postea Alex. Severus 24. Imperator Roman. confirmavit, ut in l. 1. C. de accensationibus.

Quomodo autem, & in quibus casibus supradictæ pœnæ praticari debeant; accuratissimè tradit Menoch. dicto casu 393. ex num. 11. Et pro hujus rei, & quæstionum in proposito contingentium exacta disquisitione, ultra supra relatos, consule Frontinum de controversia limitum: Baldum ad legem 12. tabul. capit. 2. Petrum Greg. lib. 39. syntagm. cap. 13. Hieronymum Maggium lib. 4. miscellan. & lib. 4. variarum lect. cap. 7. Nicolaum Vallam. de rebus dubiis, tract. 8. nu. 10. & sequenti, Corrasium in l. 1. num. 68. ff. de servit. Cujacium lib. 5. observat. c. 21. & lib. 10. c. 2. Baptistam Costam in tract. de juris scientia, & ignor. centur. 1. dist. 1. Mynsinger. in observat. Camera, centuria 6. observat. 25. cum duobus sequentibus, Tiber. Dec. conf. 124. vol. 3. Greg. Lop. (qui notanter loquitur) in l. fin. tit. 15. p. 6. in gl. verbo, Mojonas antiquos, & in glossa, verbo, los mojonas.

7 Qua in re plurimi facienda sunt testimonia, & depositiones rusticorum, quibus in istiusmodi rebus, utique standum est: ut argumento text. in *l. si laboras, de legat. 3.* & in *d. cap. quia indicante*, tradit Mascardus *d. conclus. 400. num. 6.* maximè eorum, qui ante fundos possederunt; ut in *l. penultima, ff. fin. regan.* & in *l. 1. C. eodem titul.* Guido Papæ ubi *suprà*, Hieronymus de Monte *cap. 50. cum sequentibus*, & multum conducet fama antiqua, præsumptio juris, & similia, de quibus per Glossam in *dicto cap. cum causam*, & in *cap. ad audientiam, de prescript.* Socinus *cons. 86. num. 2. cum duobus sequentibus*, & *consil. 166. vol. 2.* docet Mascardus, plura cumulans, *concl. 393. usque ad conclus. 403.*

8 Sed & omni ævo maxima horum limitum, & finium cura habita fuit, & leges eis semper vigilanter, & acerrimè providerunt, pœna capitis transgressores plectentes, ut constat *Deuteronomij capit. 17. ibi: Non assumes & transferes terminos proximi tui, quos fixerant priores in possessione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in terra, & iterum cap. 27. ibi: Maledictus qui transfert terminos proximi: & Romulum fratrem suum Remum morti tradidisse ob finium, seu limitum violatam demarcationem, & cancellos ruptos, seu perversos, testatur Pineda *lib. 4. Monarchia Eccles. cap. 6. §. 3.* & statim ab urbe condita Numa Pompilius, consecrato Deo Termino, iura finium religione munivit; & ab eo fertur, legem conditam, ut finium perverfor, seu usurpator, posset à quoquam impunè, ut testatur Petrus Crinitus, quem refert Simancas *de Republica, libr. 8. capit. 21. pagina 462.* De qua re, & accuratissimè prospexit Plato *dialogo. 8. de legibus*, & plura in proposito commendat Dionysius Halicarnassius *lib. 2. antiq. Romanorum*, Abb. in *cap. ex literis, de proba. ubi Dec. num. 77. Orosius in l. ex hoc iure, n. 26. ff. de iust. & iur.* Menoch. omninò videntus, *de arbit. iudicam, lib. 2. cent. 4. casu 393. per totum.**

9 Unde diversis ætatibus, diversæ fuerunt adversus finium, & limitum motores stabilis pœnæ. Cæsar enim Cæsar (licet pecuniariter) huic malo occurrere voluit, quinquaginta aureorum multa pro quolibet termino

moto, reos puniens, ut in *l. si in principi. ff. de termino moto.* Quæ pœna, non solùm sancita fuit, quando terminorum motor lapidem limitaneum furabatur, prætextu tantum commodi, seu valoris ipsius, ut opinabatur Abb. in *d. c. ex literis Hieron. de Monte ubi supr. capit. 34.* Plotus in *l. si quando, num. 726. C. unde vi*, sed etiam contra quoscunque motores, & finium perturbatores quolibet prætextu, obtinebat, ut sentit Decius in *d. c. ex literis.*

Cocceius verò Nerva 13. Imperator Roman. ut refertur in *dict. l. fin. §. alia, ff. de termino moto*, in servos, & ancillas terminos moventes capitaliter sancit: pro quo vide Ant. August. *lib. 3. emend. juris, c. 9.* in liberas verò personas, pro conditione ipsarum, & violentia commissa, arbitriam intulit pœnam.

Ælius verò Adrianus 15. Imper. terminorum motoribus (qui causâ occupandorum finium motionem pararunt) Nobilibus, relegationis pœnam imposuit, si verò, ut negotium alicui facerent, terminos moverunt, per biennium eos in aliquod opus damnavit, & quandoque eos verberibus cædi decrevit. Quam Adriani sanctionem postea Alex. Severus 24. Imperator Roman. confirmavit, ut in *l. 1. C. de accusationibus.*

Quomodo autem, & in quibus casibus supradictæ pœnæ praticari debeant? accuratissimè tradit Menoch. *dicto casu 393. ex num. 11.* Et pro hujus rei, & quæstionum in proposito contingentium exacta disquisitione, ultra *suprà* relatos, consule Frontinum *de controversia limitum: Balduinum ad legem 12. tabul. capit. 2. Petrum Greg. lib. 39. syntagm. cap. 13. Hieronymum Maggium lib. 4. miscellan. & lib. 4. variarum lect. cap. 7. Nicolaum Vallam. de rebus dubiis, tract. 8. nu. 10. & sequenti, Corrasium in l. 1. num. 68. ff. de servit. Cujacium lib. 5. observat. c. 21. & lib. 10. c. 2. Baptistam Costam in tract. de juris scientia, & ignor. centur. 1. dist. 1. Mynsinger. in observat. Camere, centuria 6. observat. 25. cum duabus sequentibus, Tiber. Dec. *cons. 124. vol. 3. Greg. Lop. (qui notanter loquitur) in l. fin. tit. 15. p. 6. in gl. verbo, Moiones antiquos, & in glossa, verbo, los moiones.**

Sed de jure nostro Regio, noviter in terminorum publicorum motores animadversum est, ut in l. 3. cum sequentibus. tit. 7. lib. 7. novae Recopilat. Circa quas leges, plurimae in hoc capite poterant excitari quaestiones, sed eas industrius omitto: tum, quia integrum confecit librum & tractatum Petrus Mexia vir apprimè doctus, & practicus, qui communiter inscribitur *Ad legem Toleti*, & plura super ejus intellectu adnotarunt Alphonsus de Azevedo in *lectura*, & ejus scholii, Petrus de Avendaño in *capitibus praetorum*, cap. 6. numer. 10. & num. 47. Franciscus Aviles in *eadem tractatu*, de *capit. praetorum*, capit. 6. gloss. *Ley de Toledo*, Didacus Perez ad l. 5. tit. 3. lib. 7. *Ordinamenti*, Bobadilla lib. 5. *Politicorum*, cap. 9. ex num. 7. qui satis & prudenter occursum motioni, & usurpationi terminorum, per illas leges fuisse, si à Judicibus ad unguem (ut aiunt) observarentur: exclamat Cevallos de *cognitione per viam violentiae*, quest. 128. ubi utrum illarum legum sanctiones, Ecclesiasticas personas comprehendant? & appellatione remota exequi debeant; discutit latius, quem, & suprà citatos indicasse suffecerit.

CAPUT XXIX.

Lites super pascuis publicis, à quibus moveri debeant, & quorum sumptibus agitentur, & de effectu rei judicatae super eis expedita.

SUMMARIVM.

- 1 Lites super usu, vel proprietate pascui publici, duplici via solent intentari.
- 2 Actio pro usu pascui publici, vel ejus proprietate, popularis est; & cuilibet vicino, vel de populo competit.
- 3 Popularis actio, quae dicatur.
- 4 Popularium actionum natura, & qualitas quae sit.
- 5 Sententia lata super usu, vel proprietate pascui publici, contra unum de populo, utrum noceat ipsi oppido, vel universitati, vel prosit.
- 6 Si plures insolidum habent jus agendi, uno agente, jus aliorum consumitur.
- 7 Sententia contra unam lata in re indivi-

dua, aliis consortibus, & consortiis nocet, vel prodest: sed hoc procedit, quando plene, qui litigavit, fuerit defensus, non autem perfunctorie, vel negligenter, & n. 8.

- 9 Desidia, negligentia, vel collusio litigantis, ex quibus convincatur.
- 10 Popularis actionis lis, utrum juramento vicini, vel unius de populo litigantis possit decidi, & diffiniri: & resolutio quaestionis traditur num. 11. ubi de l. 10. tit. 11. part. 3.
- 12 Vicinus, seu unus de populo, si litem egit pro usu pascui publici, & obtinuit, utrum possit ab universitate, vel ceteris compicinis repetere sumptus in lite factos? ubi de leg. forori 6. ff. si pars haereditaria peratur: & l. qui aliena 23. §. fin. ff. de negotiis gestis.
- 13 Expenditur, & intelligitur tex. in l. ex parte. 11. ff. familiae heriscundae.
- 14 Lites super pascuo publico regulariter solet intentari, & prosequi ab Oeconomo, & procuratore universitatis, cum ejus sufficienti mandato: & tunc quid juris sit? & ex sententia in hoc iudicio lata, quis effectus, & contra quem resultet.
- 15 Procurator, seu syndicus universitatis, est persona legitima ad litigandum super jure pascui publici.
- 16 Procurator, seu syndicus universitatis, utrum possit deferre adversario, cum quo litigat, juramentum in litem? & an confessio syndici, vel procuratoris, universitati praedictet.
- 27 Procurator, seu syndicus universitatis, utrum respondendo positionibus adversarii, vel juramentum calumnia praestando, universitati praedictet.
- 18 Sumptus facti pro pascui publici lite, ex quibus bonis persolvi debeant? & ubi de lege 3. tit. 7. lib. 7. Recopilationis.
- 19 Sumptus facti in lite agitata super usu pascui publici, debent distribui, vel impartiri inter vicinos, si non sint bonae propriae oppidi, ex quibus persolvantur.
- 20 Vicinus si litigat super usu pascui pro jure suo, cum universitate, tenetur contribuere contra se in sumptibus litis ab universitate factis.
- 21 Sententia lata contra oppidum, non solum nocet vicinis praesentibus, verum etiam futuris.
- 22 Sententia (per quam fuerunt constituti,

et assignati limites in pascuo) lata contra oppidum; poterit exequi contra vicinos, qui limites illos turbant: imò etiam contra novosadyemientes.

23 Stylus qui in Curia nostra habetur super contraventione rei iudicata (quæ vulgò dicitur, contravencion de carta executoria) et quomodo super ejus querela procedatur.

24 Sententia lata contra civitatem, vel villam, utrum noceat, vel prosit ejus vicinis, et n. 25.

1 Duplici via, lites super usu, vel proprietate pascui publici, moveri solent, & possunt. Altera, quando unus de populo ex captura, vel prohibitione sibi facta, vel absque ea, litem excitat: quia sibi, ut uni de populo cum suis animalibus pasci licere intendit. Altera, quando procurator, œconomus, sive syndicus concilij, vel oppidi, ejus nomine, jus pascui, vel agendo, vel excipiendo in iudicium deducit. Et ut distinctè, quæ in praxi occurrere in proposito solent percipiamus, de utraque litigij serie figillatim agemus.

2 Ad primum igitur. Præmittendum est, quod pro pascuis publicis cuilibet de populo competit actio, ut in l. agraria, ff. de termino moto, & ita per illum textum expressè adnotavit Gregor. Lopez in l. 10. verbo, *Asi como debessas, y prados*, tit. 11. part. 3. Popularis enim actio dicitur, quæ pro conservando pascuo publico intentatur, ut ex Baldo in l. si quis id quod: 1. *lectura*, versicul. *Extra scias*, ff. de jurisdictione omnium, Aviles in capite 20. prætorum, gloss. verbo, *Jurisdicion*, & verbo, *Remediado*, observat noster legalis politiæ Magister Bobadilla libr. 5. Politic. capit. 4. numer. 61. in fine, *litera*, A. Ea enim popularium actionum natura est, ut per eam publica iura conserventur, ut in l. 1. ff. de populi actio.

4 Unde illud in proposito inferitur. Primo, quod si plures de populo pro usu pascui publici, vel communitalis conservanda, in eo agere contendant, eligetur ex eis magis idoneus, & is cujus magis interit, ut in ceteris popularibus actionibus sancitum invenimus, ut in l. 1. et in l. si plures 2. et in l. 3. §. in popularibus, ff. de populi action. exornat Tiber. Decia. in praxi

libr. 3. cap. 12. ex n. 16. et c. 32. ex n. 1. lib. 7. et c. 38. et num. 7. et lib. 9. c. 37. ex n. 26.

Secundò deducitur, quod cum quilibet de populo, sit persona legitima ad litigandum tale jus pascui, sententia cum eo lata; & proderit, & nocebit ipsi populo, & consequenter omnibus ejus vicinis, ut tradit Menochius consil. 390. numer. 37. et 38. Guid. Pap. decis. 549. Afflictis in consil. Sicilia, rubrica 37. lib. 3. n. 12. Avend. de exequen. mand. 1. par. cap. 4. num. 31. Gregor. in dict. l. 10. dicta glossa, verbo, *Debessas*, Fontanel. de pactis nuptialibus, clausul. 4. gloss. 17. n. 87. cum sequenti, Cancreri lib. 3. variarum, cap. de sentent. nu. 190. Cardin. Tuschus pract. conclusionem 174. num. 18. et 33. tomo 7. *litera* S. Et ratio est, quia quando plures in solidum habent jus agendi, si alter eorum agit, aliorum jus consumit, & perimit; cum de una re, & causa semel, non autem pluries quæri oporteat, ut in l. licet, §. fin. ff. Nauta, cap. et stab. l. si cui, §. iidem, ff. de accusat. l. singulis, ff. de exceptione rei iudicata, docet Glo. in l. 2. c. quibus res iud. Alexand. in l. sæpe, num. 33. ff. eodem, Peregrinus tractatu, de fideicommissis, art. 53. n. 41. Et idem procedit in quasi popularibus actionibus, veluti cum agitur de aliqua electione, & opponitur contra electum ab aliquo de populo, aliquis defectus; nam lata sententia pro electo, quæ transierit in rem iudicatam, omnibus utrique, toti populo nocebit; ex Gloss. verbo, *Iudicatum*, in cap. cum dilecti, de electione. Et idem videmus in publicis judiciis, ut in d. l. si cui, §. iidem, ubi Gloss. verbo, *Scribentes*. Et in duobus reis credendi, ut in l. ex duobus reis, ubi Bart. quæst. 4. ff. de duobus reis: & Franciscus Aret. sub. n. 9. Peregrinus ubi supra, n. 42. quia alter ex cor-reis agendo, jus alterius præoccupat, ut in l. fideicommissa, §. plerumque, ubi notatur, ff. de leg. 3.

7 Quod etiam suaderetur, quia in tali jure, quod communiter, & publicè competit, ut in re individua, necessariò sententia, vel in favorem unius ex consortibus, ceteris prodesse debet, vel obesse, ut in l. loci corpus, §. si fundus, ff. si servitus vindicetur, Peregrinus ubi supra, num. 43. prosequitur Salgado, qui alia plura adducit, de cognitione

cognitione per viam violentie, 4. par. cap. 8. num. 322. & num. 353.

8/ Corollarium tamen illud non procedit indistinctè, nec absolutè erit observandum; sed tunc demum, quando vicinus, & popularis litem attente, & fideliter pertractavit, non autem quando perfunctoriæ, seu negligenter, vel suspectus est de collusione. Tunc enim sententia cum collata, cæteris vicinis de populo præjudicium non irrogabit; ut in *l. si sponsus, si uxor.* 2. versic. *Si modo cum animam*, ff. de donat. inter virum, & uxor. & in *l. ex contractu*, ibi: *Nisi culpa tutoris*, ff. de re judicata, *l. si servus plurium*, §. 1. & §. *si quis ante*, ibi: *Vel minus plene*, ff. de legat. 1. *l. à sententia*, & *l. si perlusorio*, ff. de appellat. docet Felinus in cap. cum Bertholdus, n. 20. de re jud. & in cap. lator, numer. 17. eodem titul. Celsus conf. 120. numer. 71. Marzarius de fideicommiss. quest. 72. in principio, Covarru. in practica, quest. 13. Padilla in *l. unum ex familia*, §. *si de Falcidia*, num. 5. versic. *Sed contraria opinio*, ff. de legat. 2. Oralora de nobilit. 3. partis principalis, cap. 8. numer. 7. Pinellus in *l. 1. 3. part. num.* 50. *C. de bonis maternis*, Molina de Hispan. primogen. lib. 4. cap. 8. num. 7. Alvarus Valascus de jure emphyteutico, quest. 10. num. 3. Peregrinus dicto artic. 53. à n. 57. cum sequentibus.

9/ Desidia, verò negligentia, seu collusio vicini litigantis, ut alius de populo, vel ipse populus, iterum agere non prohibeatur, ex eo manifesta fiet, vel quod litigans juri ab alterutra parte introducto acquiescit, aut suo renuntiavit; ut in *l. 1. si quis sub conditione*, ff. ut leg. seu fideicommiss. nomine caveatur, quem in proposito dicit notabilem Pinellus ubi proxime, limitatione 2. Baldus in *l. 2. n. 5. C. quibus res judicata non nocet*, numer. 8. Peregrinus dicto artic. 53. numer. 6. Mieres de majoratibus, 4. part. questione 15. à numer. 91. vel quod vicinus in lite victus, jura sua, non curavit deducere, & exhibere, ut in dict. *l. si servus plurium*, §. *si quis ante*, ibi: *Vel minus plene defendit causam*; Decius conf. 306. num. 6. versic. *Et cum de facili probari possit*, Alciatus dict. responso 492. num. 34. versicul. *Et dicitur collusisse*, quod multo magis procedit, quando fuit contumax, *l. ideo*,

ff. de evictionibus, *l. qui repudians*, §. fin. ff. de inofficioso testamento, dict. *l. si perlusorio*, §. quoties, Molina ubi supra, num. 9. & quando appellationem omisit, vel jam interpositam deseruit, Pinell. ubi supra, limitatione 3. versic. *Ecce hæc eorum declaratio*; Molin. num. 10. ubi proxime, Antonius Gomez in *l. 50. Tauri*, n. 32. qui alios referunt.

Tertiò, ex prædictis inducitur resolutio illius quæstionis, (quam doctissimus Greg. Lopez firmare non fuit ausus, & cogitandam reliquit in dict. *l. 10. verbo, Assi como debessas*, juncta Gloss. sequenti:) Utrum lis super actione populari possit determinari ex juramento unius de populo agentis, & an talis sententia possit aliis prodesse, vel obesse? In qua anticipiter procedit, & refert Bart. & communiter Doctores in *l. cum qui*, §. *in popularibus*, ff. de jurejurando, contra Glo. ibi, observare, sententiam prætextu talis juramenti non obesse aliis: id tamen limitari per Guidon. Fulgos. Alexand. & Alberic. ut non procedat, quando tale juramentum interpositum fuit super jure; quia tunc absque dubio eis nocebit; secus autem si juretur super facto. Angelum tamen, & Paulum de Castro, & Iasonem, ibi, indifferenter observasse, in utroque casu non nocere: Gregor. tamen placuisse Alberici, Guidonis, & Alexand. sententiam.

Cujus quæstionis vera resolutio in eo insidet: quòd si vicinus, tanquam unus de populo litem egerit, & juramentum calumniæ, seu lris decisorium præstiterit fideliter, & rectè, nec in ejus prosecutione, negligentia, seu collusio intervenerit, utique ab eo factum, & gestum, cæteris commodum, vel præjudicium parabit, ex supra dictis quibus maximè favet litera dictæ legis 10. ibi: *Villas, & puebllos han à las vegadas cosas que pertenecen comunamente à todos los de aquel lugar, ansí como debessas, & prados, & exidos, & otras cosas semejantes destas, & podria ser duda, si alguno de los del pueblo moviesse demanda sobre alguna destas cosas, si se podria tal contienda como esta librar por jura? & dezimos, que si la jura es dada à buena fe, sin mal engano, & non por gracia, non pudiendo aver otra prueba que averiguasse aquel pleyto, que lo podrian bien fazer.* Et hanc resolutionem

nem reducenda intelligo, quæ in proposito latissimè congerunt Innocen. Anton. de Buttr. Panormit. & alij. quos refert Felin. in cap. penultimo, de re judicata, n. 14. & sequenti, Pinellus ubi supra, n. 50. Peregrinus d. art. 53. num. 62.

12 Quando verò vicinus, aut unus de populo litem egit, & obtinuit, an possit petere ab universitate, cui sententia profuit, ut sibi solvat sumptus in lite factos? dubitari non ineptè potest. Licet enim pro suo proprio interesse litigaverit; tamen non sibi tantum, sed alij commodum victoriæ parat, quapropter sumptus pro rata saltem præstandos, apertè deducitur, ex l. forori 6. ff. si pars hered. petatur, ibi: Sumptus qui propter onera totius hereditatis iusti sunt, et qui patroni iure portionem evicerit, pro rata computentur, & in l. qui aliena 23. §. fin. ff. de negotiis ges. ibi: Sed qui sumptus necessarios, ac probabiles in communi ite fecit, negotiorum gestorum actionem habet. Quod tamen in casu nostro popularis actionis, pro commodo tamen vicini principaliter intentatæ, intelligerem ego, si tamen qui litem agitavit, & fuit prosecutus, ut simul cum suo particulari interesse, & commodo jus universitatis, & concilij consequeretur, plus impendit lite, quam pro suo jure obtinendo esset impensurus, quia illud residuum poterit petere ab universitate, seu concilio; ut probat tex. sing. in l. ex parte, ff. faml. herciscund. ibi: Respondi, si idcirco amplius erogatum esset, quod ipsius quoque causa defensa esset; habendam rationem sumptuum: sed & si omiserit doli exceptionem, agere potest de recipienda portione sumptuum, de cujus text. intellectu vero, & conciliatione, cum dict. §. fin. legis, qui aliena, & an tales sumptus exigendi sint per actionem negotiorum gestorum, vel iudicium familiæ herciscundæ, videndus est Joann. Garcia de expensis, capit. 7. à numer. 22. & cap. 19. à numer. 7.

14 Pro secunda verò litigandi via, & forma super pascuis publicis, videlicet, quando concilij, & universitatis jus pascui litigatur ab ejus procuratore, syndico, œconomo, seu quavis alia persona, cum sufficienti mandato; animadvertendum est, quod cum tutio,

& defensio publicorum jurium principaliter ad concilium, & universitatem cujuscunque oppidi spectet, ut notat Gloss. in rubrica, C. de administratione rer. ad civit. pertinent, universitas quælibet pro pascuis, & cæteris similibus juri-
bus, & agere, & conveniri potest; ut in l. 1. §. 1. & l. 2. & ferè per tot. ff. quod cujusque universit. nomine, l. sed se hinc, §. qui manumittitur, ff. de in jus vocando; & ideo solet constituere syndicum, & procuratorem, qui ejus nomine lites excitet, vel prosequatur, ut in l. de pollicitationibus 8. ff. de pollicit. dict. l. 2. & 3. quod cujusque universit. nomine: & quæ debeant intervenire ad hoc, ut is syndicus, vel procurator legitimè nominetur sigillatim recenset Nicolaus Losæus in tractatu de jure universitatis, 2. parte, cap. 1. ex num. 21. Quæ autem debeant intervenire solemnitates, in nominatione istius syndici, & per quas personas fiat nominatio? differit Franciscus Marcus decis. Delphin. 782. Alexander consilio 17. num. 1. volum. 6. ubi num. 5. & 6. an possit iste syndicus compelli satisfacere pro expensis litis, si succubuerit; Baldus in l. nulli, colum. 1. & 2. ff. quod cujusque universit. Decius consilio 297. Azevedo in Curia Pisana, glossa, verbo, Syndicum, numer. 35. & numer. 43.

Et talis syndicus, seu procurator, est 15 persona legitima ad movendas actiones, universitati, seu concilio competentes, ut in l. procuratores 30. ubi Baldus, C. de Decurionibus, libr. 10. Paulus de Castro in l. fin. ff. quod cujusque universit. nomine, dicitur enim habere mandatum generale cum libera, Gloss. in l. mandato generali, ff. de procuratoribus, Alexander in l. Præses 12. numer. 3. cum sequenti, C. de transactionibus, Decius cons. 297. num. 2. Marcus decis. 780. Mascardus conclus. 1314. & 16 ideo poterit deferre adversario, cum quo agit, juramentum litis decisivum; ut in l. iurjurandum, §. defensor, municipij, ff. de iurjurand. ubi Bart. num. 1. Et talis syndici, seu procuratoris confessio in iudicio facta nocebit universitati, seu concilio, ut in l. non solum, in principio, & ibi Glo. ff. de procuratoribus, Alexand. cons. 68. num. 10. lib. 2. quem refert & sequitur Decius consil. 221. numer. 2. & 3. & consilio 297. numer. 6. Abb. & Anto de Buttr. in cap. fin. per textum ibi, de confessis; Felinus in cap.

- cap. 1. num. 14. & 16. ut lite non contestata, Mantua. consil. 192. num. 23. Ofascus decis. Pedemont. 39. num. 36. ubi agit numer. 6. an idem procedat in confessione, quæ resultat ex instrumentorum productione; juxta textum in l. cum precum, C. de liberali causa. Et ideo respondere potest oppositionibus adversarii, & absolvere juramentum calumniæ, ut in cap. presentium, de testibus, in 6. Glo. in l. 2. §. hoc etiam, ubi Franciscus Curtius num. fin. C. de jurejurando, propter calumniam dando, Bald. in dist. l. 2. §. quod observare, versicul. Nunc veniamus ad questionis; Marcus decisio 477. per totam, volumine 2. & latius de forma absolvendi has positiones. Et per quas personas hoc fieri debeat in capite sequenti, verba faciemus.
- 18 Sumptus autem litis, qui pro Pascuo publico universitatis nomine sunt discussa, ex bonis ejus persolvi debent, ut in l. 1. §. quibus, §. quod si nemo, ff. quod cuiusque universitat. nomine, & ita supponit lex 3. titul. 7. libr. 7. Recopil. ibi: El otro es las costas valdías que hazen para los recobrar, Aufertius in additionibus ad Capellam Tholosanam, decisio. 70. Bobadilla libro quinto, Politic. capite 454. & numero 61. quod necessaria sit facultas Regia sentit.
- 19 Quod si concilium, seu universitas non habeat bona, tunc inter vicinos fit contributio, & collecta (quæ vulgò dicitur Repartimiento) Rolandus à Valle cons. 66. numer. 14. volumine 1. & cons. 84. numer. 18. Aviles in capit. 3. prætorum, gloss. verbo, Invisdicion. & in capit. 30. verbo, Iusta, Azavedo ubi supra, gloss. verbo, Impendit, numer. 46. eleganter Joani. Garcia de nobilitate gloss. 1. §. 1. numer. 41. ubi quod omnes tenentur contribuere, & gl. 22. Cum enim omnes vicini, & habitatores fruuntur publico pascuo, ratio dicat, ut pro eo litigando, sumptus, & onera non recusent; Petrus Antibolus tractat. de muneribus, 3. 3. par. §. 4. numer. 91.
- 20 Quinimo, etiam si vicinus litiget pro jure suo, cum universitate, tenetur etiam contra se contribuere, & fiet ipsi sicut unicuique civi, & vicino, collecta, ex Bar. & Bald. in l. ab omnibus, §. si à Titio, ff. de legat. 1. & ita Aegidius Thomas. in tract. de muneribus, &

collectis, §. pauperes, numer. 31. Nicolaus Sectas in tract. de aestimo, & collectis, 2. par. cap. 4. numer. 49. ubi plura in proposito congerit; & in causa nobilitatis, docet Avendan. de exequen. mandat. 2. par. cap. 10. n. 9. Otalor. de nobilit. 3. par. c. 1. ad finem.

Sed pro coronide huius capituli, de effectu sententiæ super pascuo publico latæ, quando lis per syndicum, aut procuratorem, nomine universitatis fuit ventilata, necesse est, ut aliqua, licet breviter, perstringamus.

Et sanè primo loco constituo, quod talis sententia, quæ in rem transivit judicatam, non solum vicinis præsentibus, verum, & futuris, & de novo venientibus (etiam si condemnatorum non sint hæredes) præjudicabit; semper enim videntur iidem cives, & proponebatur, ff. de iudiciis, ubi eleganter Barb. n. 28. Natta cons. 589. à num. 16. lib. 3. Cancerus variat. resolut. 2. par. cap. 16. n. 101. Greg. Lop. per text. ibi, in gl. verb. Son vivos, in l. 5. tit. 15. par. 2. Et ratio est, quia ubi eadem res, vel persona verè, vel interpretativè consideratur, semper obstat exceptio rei judicatæ, ex Gloss. in l. & an eodem, verbo, Concurrent, ff. de exceptione rei judicatæ, ubi Bart. numer. 1. Surdus cons. 212. numer. 26. Ponte cons. 49. num. 4. & cons. 62. num. 26. Cornazanus decis. 70. num. 8. Giurba decis. 20. sub num. 1.

Ex quo fluit, quod si virtute sententiæ positi sint limites pascui, vel alterius termini inter duo oppida, & iterum moveantur, poterit peti executio contra turbantes, etiam si sint vicini postea nati, vel de novo venerint; ut ex doctrina Innocen. in c. Abbate 8. Sylvani, de verb. signific. tradit Capicius decis. 3. Avendañus de exequen. mandat. 1. par. capit. 4. numer. 49. vers. Titio si positus. Et in Curia nostra frequenter, ob id proponuntur querelæ, quas vulgò vocamus, De contravencion de carta executoria, & apud Auditores illius Aulae, & classis, apud quos, rei judicatæ ipsa lis fuit expedita, cognoscitur de contraventione, & in initio litis, sunt super contraventione, (& ad modum causæ criminalis) in sumario probationes, absque eo, quod detur copia contravenientibus querelatis; & si contraventio, seu turbatio juris per rem judicatam quæsit

proberetur, rei capiuntur, & proceditur postea admissis confessionibus, & exceptionibus reorum ad probationes in plenario iudicio recipiendas; & si Iudices aestimaverint contraventum fuisse, tunc faciunt condemnationem in quantitate, & satisfactione damni, prout res postulat, & arbitrantur, & auctori jubent expediri novum rei iudicatae instrumentum (quod vulgò, *Sobre carta de la executoria primera*, vocamus) cum majoribus poenis, & condemnationibus contra ceteros, qui postea quolibet tempore denuò in illo iure perturbare tentaverint. Et an condemnatio facta vicino particulari alicujus oppidi, qui pascere cum suis pecudibus intentavit, iure vicinitatis in termino alieni oppidi, debeat solvi ex bonis ejus, an verò ex bursa communi? decernendum erit ex iis, quæ diximus in hoc cap. 29.

24 Secundo loco animadvertendum in proposito cenſeo, quod sententia lata contra civitatem, aut villam, vel in ejus favorem, utique nocebit, & proderit, non solum ejus vicinis, & habitatoribus, verum, & vicaneis, & comitatensibus, ex Barr. in l. 2. in princ. n. 6. ff. de verb. signi. per tex. in l. civitatibus, ff. de legat. 1. & in l. civitas, ff. si cert. petat. & in l. civitatibus, ff. quod cujusque universitatis nomine. Nam in materia communi civibus, & comitatensibus, in sententia lata contra civitatem (veluti pascui, aut terminorum) comprehenduntur comitatenses, ut docet Felin in c. Rodolphus, de rescript. Rebuffus in l. 2. col. 5. in fin. vers. denegatur in materia congruenti, ff. de verbor. signifi. Gratianus discip. Forens. cap. 207. à num. 1. usque ad num. 7. & in cap. 10. alia in proposito retulimus.

25 Tertiò, quòd si sententia in lite agitata cum civitate, lata fuerit tantum ex consensu partium, ubi jura allegare noluerunt, aut per conclusionem, dicenda sunt, quæ suprà advertimus num. 11. & in proposito conducunt, quæ congerit Mieres de majorat. 4. parte, q. 1 §. à principio, in nova impressione, incipit, à n. 91.

CAPUT XXX.

Pascua, publica termini, seu terræ gervida, (vulgò Valdios) alicujus oppidi, aut villæ, si vendantur, an pro eodem pretio in venditione præferri debeat oppidum, seu villa?

SUMMARIUM.

- 1 Difficilis est hujus capituli questio, & quæ in materia pascui per Doctores discussa non est.
- 2 Pascua, terræ gervida, & alij termini cujuscunque oppidi, & villæ, à Principe possunt alienari; & ipsum oppidum, & villa.
- 3 Vendita villa, seu oppido cum jurisdictione, utrum vicinis, competat ius retractus, & pro eodem pretio sit eis redimendi facultas? ubi referuntur Doctores affirmativæ partis.
- 4 Expenditur in proposito text. in §. dominus, Institut. de noxalibus, & in l. 2. ff. si libertus ingenuus esse dicatur, & in l. 2. C. de patribus, qui filios suos distraxerunt.
- 5 Pascuorum usus, vicinis communis est: & an ista communitas sufficiat, ut ius retractus competat.
- 6 Expenditur tex. in l. 2. C. de commun. rerum alienatione, & in l. 1. C. venditione rerum fiscal. lib. 10. & in l. 1. ff. de privileg. cred. & in l. necesse, ff. de in diem additione, & in l. ad officium, C. communia, de judiciis, & in l. 5 §. tit. 5. par. 5. & in l. 74. Tauri, & in l. 13. titulo 11. libro 5. novæ Recopilation.
- 7 Consors, vel socius, debet præferri in venditione rei, in qua communitatem habet, extraneo, pro eodem pretio.
- 8 Publica utilitas, & vicinorum conservatio attendenda est; & ibi de l. unica §. si. C. de caduc. tol. quæ in proposito exornatur.
- 9 Libera vendendi facultas coangustari non debet; & ibi de l. dudum, C. de contrahenda emptione.
- 10 Ex retractu in nibilo domino rei præjudicatur; & non possunt omnes casus comprehendi.
- 11 Naturalis ratio, siye aequitas pro lege habetur; & ubi eadem debet esse juris dispositio.

- 12 *Retractus, ut competat, necessarium est, quod quis habeat in re partem aliquam, seu ius, sicut dominus.*
- 13 *Vicini alicuius Oppidi, licet usum pascui habeant communem, non tamen possunt dici domini.*
- 14 *Retractus pro pascuo vendito intra novem dies intentari debet.*
- 15 *Restitutio utrum competat oppido, seu villa, contra novem dies, ad retrahendum pascuum? & ibi de l. 8. tit. 11. lib. 5. novæ Recopil.*
- 16 *Retrahere an possit oppidum, vel villa, venditis pascuis in una scriptura an pretio; quedam ex eis & alia emptori relinquere? & ibi de tex. in c. constitutus, de in integr. restituitur.*
- 17 *Oppidum, vel villa communitatem habens in pascuo, eo vendito per Principem, an habeat retractum? & nam. 18.*

Nodosum Profecto laqueum dissolvere, invium & penitus obtusum labyrinthum penetrare intendo: cum huius capituli hypothesi in terminis, & materia pascui, ita hæcenus (ni fallor) incognita sit, ut nec per Doctores discussa, (quin potius dicam tacta) nec jure communi, vel Regio pandatur, ut nobis de re ancipiti disceptare, contententibus per excogitata argumenta, & similibus rerum exempla, tantum progredi superest.

1 Cum igitur non solum pascua, terras gervidas, & alios terminos cujuscunque oppidi, & villæ; verum, & ipsam villam, & oppidum vendi, & alienari à Principe posse, & supra dixerim cap. 9. & satis sit notum: frequenter occurrere solet; quod talium terminorum alienationi, seu venditioni obicem, tale oppidum & villa conatur opponere, & saltem pro eodem pretio cuilibet emptori præferri contendit; quod an jure fiat? in præsentī examinandum venit.

3 Et sanè, quod sit locus huic prælationi, vel retractui, probatur, Primo, quia idem videmus quoties Rex, vel Princeps vendit aliquam villam, seu locum cum jurisdictione; tunc enim dubium non est, vicinos posse se redimere, ut ex Gloss. celebri in l. invitus, ff. de fideicommiss. libertatibus, tradunt Innocen. in cap. auditis, de prescriptionibus, num. 2. vers. Et in hoc casu:

& ibi Panorm. num. 20. Lucas de Pen. omnino videndus in l. unica, C. de capitat. civium censibus exim. lib. 11. Ripa lib. 2. responsorum, cap. 15. & ex hoc plures observant; non posse Principem castrum, seu civitatem sibi subjectam, vicinis invitis alienare; ut post Joan. Andr. & Host. hujus sententiæ primos Authores, in cap. dilecti. de majorit. & obed. assentit Bald. in c. 1. §. in generali, si de feud. fuerit controvers. inter dominum, & agnat. vssal. num. 2. ubi scriptum reliquit; quod Rex Franciæ non potest alienare unam de civitatibus suis, civibus invitis; & ex hoc fortè Constantinus, quando donavit urbem Romanam Beato Sylvestro, id fecit cum consensu populi: sequuntur Paul. Salicet. & Jaf. in l. debitorum, C. de pactis, Hippolytus in l. 1. §. cum quidam deponere, ff. de questionibus, & alij plures, quos refert, & sequitur Anr. Gabriel lib. 3. conclus. tit. de jure quesito non toll. conclus. 8. num. 1. Philip. Corneus conf. 321. num. 4. lib. 4. Craveta conf. 241. ubi refert in Senatu Pedemontano, ita decisum contra alienationem communitatis Brigiæ, Rolandus à Valle conf. 1. num. 34. vol. 1. Cephalus conf. 628. num. 23. vol. 5. Alciatus respons. 167. Puteus decis. 31. Renatus Chopius de dominio Franciæ lib. 2. cap. 1. n. 3. & ex nostris Roder. Suar. allegat. 9. Ferdinandus Loazes in l. filius famul. §. Divi, num. 263. in allegatione pro civitate, Mule, in responsione ad 4. Palat. Rubens in repet. cap. p. r. vestras, notabili 2. §. Sed est pulchra dubitatio, num. 42. Covarruv. in cap. quævis pactum, 2. part. §. 2. num. 4. Menchaca questionum illustrium, cap. 5. qui omnes loquuntur in vassallis jurisdictionalibus. Et in feudilibus ita cavetur in cap. 1. §. ex eadem lege, & in cap. Imperialem, §. præterea Ducatus, de prohibita feud. alienat. per Federicum, ubi Isernia, Asilic. Alvarorus, & ceteri feudistæ; Jaf. in l. filius familias, §. Divi, num. 28. in 1. lectura, & num. 46. in 2. lectura, de lega. 1. Et pro hac sententia solet induci, tex. in §. dominus, Institut. de noxalibus, ubi servus pro noxa delictus alieno domino, potest pretio suo se redimere; cujus textus autoritate, ita responderi Faber ibi, quem sequitur, & laudat Didacus Perez in l. 1. tit. 11. lib. 4. Ordinamenti, Nec à Fa-

bri sententia Gregor. Lopez dissentit in *l. 4. tit. 13. partit. 7. gloss. 1.* licet cogitandum relinquit. Et facit in simili, textus in *l. 2. ff. si libertus ingenuus esse dicatur*, & in *l. 2. C. de patribus qui filios distraxerunt*, ubi filio ob necessitatem alienato licet, pretio eodem oblato, se redimere; & in Regno Napolitano talem prælationem, vel redimendi jus in usu esse testatur Vincentius de Franch. *decis. 17. num. 2.* & 6. qui refert plures universitates ad talem retractum admissas, & apud Gallos ita communiter praticari, affirmat Franciscus Marcus *decisione 368. num. 18.* & in nostro Regno, aliquando admissum esse à quibusdam (quos de hac reconsultui) cognovi, & ferè omnes usque ad sua tempora de hac re scriptores congerit, & in vero, ac genuino casu (in quo loquuntur) intelligit dominus Garzia Mastrillo in suo tractatu de magistratibus, *lib. 3. c. 10. ex num. 35.*

5 Secundò; quia licet dominium pascui, seu termini publici, & terræ gerbidæ penes Regem resideat, ut latius diximus in *cap. 9.* similium tamen terminorum usus, vicinis, & oppidanis communis est, unde ratione istius usus, partem, & communitatem videntur vicini, & oppidani habere; ut quis enim socius consorsvè dicatur, vel communitatem habeat, sufficit si vel minimam rei partem obtineat, ut observat Bald. in *l. 1. C. de communi servo manumiss. notabili 2.* per tex. ibi, in verb. *Quantumcunque.* Et in materia retractus plura in proposito tradit Tiraquei. *de retractu linag. §. 11. glo. 6. n. 11.* Matienço *l. 13. tit. 11. lib. 5. Recop. glo. 3. n. 10.*

6 Supposita ergo ista communitate, nihil mirum, quòd in tali venditione habeant jus prælationis, vel retractus, Vicini & Oppidani; quia licet fiscus jure singulari possit totam rem communem vendere, ut in *l. 2. C. de communium rerum alienatione, l. 1. C. de venditione rerum fiscalium, lib. 10.* tamen requisitus consorte vendere debet, ut si tantundem offerat, emptori præferatur; & per textum in *l. 1. ff. de privileg. credit. & in l. necesse, ff. de in diem adiectione*, sensu Baldus in *dict. l. 2. C. de communium rerum alienatione, num. 2.* cui accedit Francisc. Marcus *decis. 368. à num. 5.* & facit tex. in *l. ad*

officium, in fine, C. communi divid. ibi: Maxime si se non sufficere ad justa pretia, alter ex sociis sua pecunia vincere vilius licitantem profiteatur. Et de jure Regio potest in simili, perpendi textus in *l. 55. tit. par. 5.* ubi Greg. & in *l. 74. Tauri & in l. 13. tit. 11. lib. 5. Recopil.*

Tertiò conducit in proposito sententia Hippolyti, *singulari 441. Licet de jure, num. 2.* qui expressè affirmat, Principem vendentem rem communem, debere præferre in emptione pro eodem pretio consortem; post Borgnin, Cavalcan. *titulo, de usufructu mulieri relicto, n. 173. fol. 366.* existimantem, proprietarium volentem alienare proprietatem rei, potius usufructuario, quam alteri, alienare debere. Bart. in *l. cotem ferro, §. qui maximòs*, per illum tex. *ff. de publicanis*, qui ait habentem speciale mandatum, non posse rem à primo possessore auferre, & alteri dare; offerente primo idem pretium, quòd secundus; explicat latius Cumanus *cons. 55. & cons. 21.* & ex doctrina Bart. inferunt plures, quos refert Boërius *decis. 107. num. 1.* Emphyteutam præferendum aliis emptoribus in proprietate vendita bonorum; in quibus consistit emphyteusis; nec eo irrequisito prædictam venditionem fieri posse.

Quartò, hoc idem publica utilitas, & conservatio vicinorum dicat, quæ maximè attendenda est; ut in *l. utilitas, C. de princip. lib. 12.* & in *cap. licet, de regularibus, l. unica, §. fin. C. de caducis tol. ibi: Quod communiter omnibus prodest, hoc rei privatae nostrae utilitati præferendum esse censemus, nostrum esse proprium subjectorum commodum imperialiter existimantes*, præsertim circa jus prælationis, ut in *l. 3. §. utrum, ff. ad Silanianum*, ibi: *Poterunt propter hoc, quod in commune utile est, ad libertatem pervenire.* Nec enim æquum, & decens videtur, quod propter gratificationem alterius privati emptoris, populus, seu universitas, quæ idem pretium Principi, & vero domino offert, terminis, seu modis necessariis ad usum, defrauderetur. Et salus populi suprema lex est, ut habetur in *l. 12. tabularum*; præsertim cum per istam prælationem in nihilo lædatur domini jus, & facultas, ut patet ad sensum. Nec privati emptoris damnum sit considerabile,

considerabile. Et frequenter in jure nostro aliquid contra (velut aptius dicam) præter juris regulas admittitur, cum parvo damno alicujus, ut plurimum incommodum vitetur, ut tradit Capola de *servitut. rustic. cap. 4. numer. 49.* Chassaneus in *consuet. Burgund. rubrica 3. §. 2. vers. Usage de bois, num. 29. ad fin.* quem sequitur Avendañus de *exequend. mand. cap. 10. 1. par. numer. 27. vers. Quod procedit, & facit. text. in l. 1. versicul. Sunt autem qui putant, ff. ne quid in flumine publico, ibi: Plerumque enim utilitas suadet istam exceptionem dari &c.*

9 Cui sententiæ (quam & juris ratio, & æquitas munit) non oberit primo loco, si dicas liberam vendendi cuilibet bona sua facultatem coangustandam non esse, nisi in casibus à jure expressis, ut in *l. dudum*, cum similibus, C. de *contrahenda emptione*, nec talem populi, vel universitatis, in similitudinem terminorum venditione prælationem, seu jus retrahendi aliquo jure expressè caveri; & ideo omninò explodi debere: maximè cum tale jus sit poenale.

10 Quia respondetur ex tali prælatione, vel retractu in nihilo domino præjudicari, ut nuper diximus; & non omnia lege posse expressè comprehendere, cum plura sint negotia quàm vocabula, ut in *l. non possunt, ff. de leg. & in l. 4. ff. de præscriptis verbis*. Ac per consequens sufficere, quod æquitas, vel naturalis ratio id suadeat; ut in *l. scire oportet, §. aliud, ff. de excusat. tutor.* & quod similitudinem rerum argumenta, vel exempla convincant, ut in *l. à Titio, ff. de verbor. oblig. & in l. illud, ff. ad l. Aquil. Glo. in authentica, matri, & avia. verbo, Tutelam, C. quando mulier tut. officio fungi possit, & in l. si constante, ff. soluto matr. Everardus in *topico. loc. 10. per totum*. Et quod ita in nostro Regno pluribus in casibus fuerit tale jus admissum, ac in praxi receptum, ut in *cap. in causis, de sententia, & re jud. & in l. filius emancipatus 14. ff. ad l. Cornel. de falsis*.*

11 Nec etiam obstabit, si adhuc instes, quod ad hoc, ut competat prælatio, seu hoc jus retrahendi, ex jure societatis, vel communitaris, est necessarium, quod quis in re habeat aliquam saltem partem, ut dominus, ex doctrina Baldi in *dict. l. dudum*; Gre-

gor. Lopez in *dict. l. 55. partite*, verbo, *Comunalmente deso uno*; & cum Alberico respondit Avendañus *resp. 12. num. 6.* & deducitur ex Socino *conf. 107. vol. 3.* Ubi enim domini non fit translatio, non potest dici quis socius, neque partem rei habere, ex textu singulari in *l. si quis duos, §. si quis partem, ff. communia prædiorum*, unde usufruario, vel usufructuario retractum in proprietate rei venditæ, aut prælationem non competere, pluribus adductis contra Borgn. Cavale. & alios defendit Dominus D. Joann. del Castillo in *tractatu de usufructu, cap. 74. per totum*. Et ex eadem ratione, in censuario idem resolvit Velazquez de Avendaño de *censibus, cap. 87. & capit. 88.* Et in jurisdictione alicujus oppidi, vendita populo, prælationem, vel retractum non competere, prædixerat *cap. 68. num. 10.* Cum ergo vicinis cujuscunque villæ, aut oppidi in terminis publicis, montibus, sive pascuis, non competat, nec insit dominium; sed tantum nudus usus, vel usufructus, vel (ut aptius dicam) jus quoddam incolatus & viciniae, ut unusquisque utatur nemoribus & pascuis, ut rectè pungit Velazquez *dict. cap. 68. num. 13.* & diximus *suprà capit. 3.* videbatur dicendum talem prælationem, seu retractum cessare.

Respondetur enim hoc argumentum prorsus convincere, si ad corticem tantum legum tam juris communis, quàm Regni, de retractu loquentium, attendamus, cum re vera, quando de communitate, vel societate retractum producente, loquuntur, intelligi debent, ut in argumento perpenlum manet. Secus verò, si ad mentem & causam generalem prospiciamus, quæ æquè militat, & viget in casu à nobis proposito, sicut in cæteris expressè in prædictarum legum tenore comprehensis.

Quod si aliquis contrarium defendere voluerit; quod sibi visum fuerit, progrediatur; & subtiliori stylo, & calamo contendat, & rem dirimat; ego enim ingenuè reor, quod resolutioni *suprà* traditæ, omnino acquiescit animus, & sensus meus, & satis rigidam, & ab omni æquitate alienam contrariam arbitror.

Hujus tamen prælationis, seu retractus actio, intra novem dies inten-

13

14

tari

tentari debet, ut in *dict. l. 75. Tauri* (quæ est *lex. 14. tit. 11. lib. 5. Recopil.*) & ita in populo, seu villa retrahente jurisdictionem venditam, observant Montalvus, & Didacus Peregus in locis *suprà allegatis*. Et an ultra dictum tempus virtute restitutionis possit oppidum admitti, quandoquidem prædicta *lex 8. tit. 11. lib. 5. Recopil.* solum specificè exclusit restitutionem ex defectu ætatis, vel ex causa absentia, ibi: *Corran contra los menores de veinte y cinco años, quier sean de edad pupilar, ò adulta, y esso mismo entre los absentes*; atque ita, cum *lex* restitutionem excludens, ut odiosa, ad alios casus non debeat extendi, nec sublata censetur, ex *Pariso contra 13. num. 43. lib. 1. Sfortia de in integrum restitutione, l. part. quest. 15. art. 1. num. 16. cum sequenti*, præsertim cum iure communi adversus hunc retractum competat communitati restitutio, ut in *c. constitutus, de in integrum restit. disputat Tiraquel. lib. 1. de retractu, §. 35. gloss. 2. n. 9. Matienço in dict. l. 8. glossa 11.*

19 Et utrum venditis pluribus terminis simul in una scriptura, liceat aliquos ex eis redimere, seu retrahere, aliis relictis? disputant Afflictis in tractatu, *de iure protomiseos, §. rescriptum, num. 6. Tiraquel. de retractu linag. §. 23. glo. 2. à num. 6. ubi ait de hac re esse text. expressum (nisi oscitanter inspiciatur) in cap. constitutus, de in integr. restitutione, Cifuentes in l. 71. Tauri, Gomez ibi. num. 15. Matienço in l. 7. glo. 7. num. 31.*

17 Quod si Princeps, Dominus, aut villa, cum facultate Regia vendiderit pascua publica, seu terminos, in quibus aliquod oppidum, communitatem, quoad usum, habuerit; meritò dubitari poterit, an oppido communitatem habenti competat talis prælatio, & retractus? Cujus dubij resolutio ex *suprà dictis* pender. Si enim communitas hæc, fuerit in parte domini, vel proprietatis, utique habebit locum retractus, ex *dict. l. 55. partita*, ex his quæ ibi tradit Gregor. Lopez in scholio, verbo, *Comunalmente deso uno*, & aliis *suprà* relatis. Sin autem tantum habuerit Oppidum alienum jus pascendi ex servitute, vel pacto, aut concessione, retractus utique locum non habebit; sed cum tali servitute, &

juris pascendi onere in emptorem pascua, seu termini transibunt; ut præter Gregor. ubi proxime, observant Tiraq. *de retract. linag. §. 1. gloss. 7. ex num. 54. Matienço in l. 13. titul. 11. lib. 5. novæ Recopil. gloss. 3. num. 12. & 13. Joan. Guttierr. in pract. lib. 2. quest. 167. per totam*. Et licet contrarium resolutum à nobis sit in oppido, & villa, quando pascuorum suorum, aut terminorum ejus sit venditio, in illo casu viget major æquitatis ratio circa terminos in suo territorio comprehensos, & specialis causa, ut retractum habeat; & sufficit ita judicatum pluries, & minimè sunt mutanda, quæ diu certam interpretationem habuerunt, ut in *l. minimè, ff. de legibus*.

CAPUT XXXI.

Locatio pascui publici an jure permissa sit? quomodo facienda? & quibus personis sit interdicta?

SUMMARIUM.

- 1 Pascua publica abusive (quæ vulgò vocantur, proprios del Concejo) utrum possint locari? & ibid. de l. 4. tit. 5. lib. 7. Recop. & numer. 3.
- 2 Communiter quod possidetur, naturaliter negligitur.
- 4 Subbactatio publica de jure communi non est necessaria in omni locatione rerum publicarum, secus de jure Regio.
- 5 Dies certus debet assignari, ut locatio pascui publici concludatur: & ibi de l. 10. tit. 15. lib. 2. Ordinamenti.
- 6 Limitatione pascui publici facta, utrum admittatur novus licitator, & an prius possit variare.
- 7 Locatio pascui publici debet fieri præcedentibus præconiis, & per quos dies debeant fieri.
- 8 Præconia non sunt necessaria in oppido, ubi non adest præco, dummodo editum ponatur, vel alio modo locatio, & ejus dies manifestetur.
- 9 Pascuum publicum locari debet plus licitanti.
- 10 Locatio pascui publici non omnibus est permissa: & quæ persone ab ea arceantur. 11.

- 11 *Iudex, Tabellio, seu Decurio oppidi, vel ville, pascua publica non possunt conducere; & num. 12. & 13. & 14. Bene tamen conducere possunt pascua publica, quae solutioni decimarum aliquas Ecclesiae deserviunt numer. 13.*
- 16 *Locatio, vel conductio pascui publici, si ab aliquo non prohibito facta fuerit, & postea conductor suscepit officium, ob quod à tali conductione arceatur, an semel susceptam perficere possit.*
- 17 *Locatio pascui publici debet fieri persone idonea, & de penis statutis contra eos, qui legi prohibenti fraudem faciunt.*
- 18 *Licitatio (vulgò, postura del quarto) utrum habeat locum in locatione pascui publici.*
- 19 *Expenditur text. in l. Lucius, §. fin. ff. ad municipalem.*
- 20 *Agitur de l. si tempora, C. de fide instrumentor. & jure hastae fiscalis, libr. 10. & de leg. 5. titul. 13. libr. 9. recopilat. & de l. 6. & 8. & 21. eodem tit. & libro.*
- 21 *Licitatio quartae partis, quae pluribus in locis ex consuetudine admittitur; & juri, & rationi convenit: & num. 22. utrum citra consuetudinem admitti debeat.*
- 23 *Licator primus pascui publici, utrum pro eodem pretio praeferratur debeat licitatori secundo? ubi de leg. fin. C. de locatione praediorum civilium, lib. 11. & de l. eodem ferro, §. fin. ff. de publicanis, & vectigalibus, & n. 24. & 25.*
- 26 *Locatores antiqui regalium bonorum, utrum praeferrantur novis? & ibi de l. congruit, C. de locatione praediorum civilium, lib. 11.*
- 27 *Ius praelationis, seu retractus pro pascuo locato, an procedat in fratribus de la Mesa? remissive.*

Pascua publica, quae usui vicinorum sunt destinata, & communia sunt, locari non posse eis invitiis, & renuentibus, *suprà* ostendimus. Sed praeter haec inveniuntur, quandoque in aliquibus oppidis alia pascua, quae publica etiam nuncupantur: non quod in usum sint communia; nec singulorum utilitati deserviant; sed quia inter alia bona (quae vulgo, *propios del Concejo* vocamus) sunt, & in ejus dominio connumerantur: quia tamen eorum redditus, seu

emolumentum pro necessitatibus publicis Oppidi, seu Concilij in communi distribui, & erogari debent: pascuorum publicorum nomenclaturam notè inceptè recipiunt, ut diximus *suprà*, in *cap. 2.*

Haec autem pascua, sicuti ex decreto Decurionum vel Populi, aut Universitatis, ejus nomine, poterant, si commodius visum fuerit administrari, per oeconomum, vel aliam personam publice ad id deputatam: ita etiam, & poterunt locari, ut de aliis bonis cujuslibet Oppidi, tradit *lex 4. tit. 5. lib. 7. Recopil.* Quinimo cum frequenter naturaliter negligitur, quod communiter habetur, ut in *l. 2. Cod. quando, & quibus, quarta pars, debeat*; semper utilior videtur talium bonorum locatio, ut expressè advertit Azevedo in *dist. l. 4. gloss. 1.* quod eadem verborum paraphrasi, dixerat Avendañus in *capitulis Praetor. 2. par. c. 12. n. 1.*

Forma autem, quae in pascui publici locatione est servanda, designatur in *dist. l. 4. titulo quinto, lib. 7. ibi: Quando los bienes propios, y rentas de las ciudades, villas, y lugares de nuestros Reynos se huvieren de arrendar, mandamos que sea señalado dia cierto por el Concejo, por pregon publico, quando el arrendamiento se ha de hazer, y rematar pregonandolo por nueve dias, señalando de pues dia para el remate, y se rematen en aquel que mayores precios diere, con tanto que no se arriende, ni remate en las personas prohibidas por la ley precedente, y aqual en quien se hiziere el remate, haga juramento, que no tome las dichas rentas para las dichas personas prohibidas, ni alguna dellas, sino para si, so pena, que el que lo sacare para otro que sea de las dichas personas prohibidas, incurra en las penas de la ley precedente, y que torne à la almoneda la dicha renta, y se arriende en la manera susodicha, & cum haec lex formam continet, ut ex ejus serie constat: specificè, & ut vulgò jactatur, ad anguem est servanda, ex doctrina Felini in *cap. cum dilecta, de rescriptis*; & de jure communi jam erat provisum: locationem pascui factam contra formam assuetam omnino corrumpere, & prorsus esse nullam, ut in *l. 1. C. de pascuis publicis, lib. 11.* Felinus in *cap. cum M. col. 3. de constit.* Baldus in rubrica, *Cod. de rescindenda*; & quia passim plures in proposito nascuntur*

lites, licet *Azevedo*, & *Avendanius* aliqua pro ejus vera interpretatione, & praxi; *ubi supra* prænotaverint, non tamen, eorum dicta referre (quia maxime hujus capituli thesi conducunt) & quadam de novo adjicere, erubescam.

Plura ergo, ex *d. l. Regni*, in tali locatione sunt attendenda, & observanda.

4 Primum, quod licet de jure communi non sit necessaria subhastatio publica, in omni locatione rerum publicarum, ex *Gloss. verbo, Prædij*, in *l. quamvis, Cod. de vendendis rebus civitatis, lib. 11.* & in *l. 3. verbo, Licitatio, C. de fundis patrimonialibus, lib. 10.* tamen ex *dict. l. Regia*, quoties pascua, vel cætera bona publica sint locanda, subhastatio præcisè est habenda; omnis enim dictæ legis Regiæ series in id tendit.

5 Secundum, quod ad istam locationem concludendam, debet assignari dies certus, ut patet ex dictæ legis Regiæ verbis, ibi: *Que sea señalado dia cierto*, & facit *lex 10. titul. 15. lib. 2. Ordinamenti*, ibi: *E se señale dia para el remate*, quod in id tendit, ut licitatio fiat aperte, & palam; ut in *l. ea quæ, §. fin. ff. de contrahenda emptione.*

6 Postquam autem dies fuerit assignatus, etiam si aliquis fecerit licitationem (quæ vulgò dicitur, *Postura*) non est admittendus, jam enim est jus quæsitum intra terminum licitanti, nec post fas est variare; ut docet *Platea in l. 2. C. de fund. Resp. libr. 11. Bart. in l. si tempora, Cod. de fide instrumentorum, lib. 10. Avend. in dicta 2. parte Prætorum, c. 12. n. 3. Azevedo in d. l. 4. n. 6.*

7 Tertiò, quod locatio debeat fieri præcedentibus præconiis, ut patet in *dict. l. Regia*, ibi: *Por pregon publico*, & ibi: *Pregonandolo por nueve dias*, quæ verba tamquam posita in gerundio, denotant formam præcisam; quod tamen de jure communi, quoad numerum dierum præconij, arbitrium erat, ex *Bart. in l. licitatio in princip. ff. de public. & vectigal. Platea in dict. l. si tempora*, & in *l. 1. C. de venden. reb. civit. lib. 11. Menochio lib. 2. centuria 2. casu 171. numer. 28. & casu 129. per totam, Montalvo in l. 4. titulo quinto, par. 5. Rebuffo in præd. 2. tom. tractat. de præconiis*, hoc tamen tempus, ex justa causa extendi posse, non verò coartari, dubium non est, ex

Avendanio, & *Azevedo jam citatis*. Vnde dies in quo fit *el remate*, non debet esse, ex novem illis diebus ad præconia assignatis, in quibus nihil est innovandum, ut in *l. siye pars, C. de dilationibus*.

Quinimo in villis, seu oppidis parvis, ubi non adest Præco, absque ejus voce poterit fieri locatio, dummodò in valvis Ecclesiæ, vel in alio loco publico, & consueto, apponatur edictum, quo manifestetur expositam esse rem locationi, cum assignatione diei, vel si voce tubæ, aut campanæ fiat convocatio (quæ vice præconis fungitur) ut probat text. in *l. loca*, & ibi notat *Platea, C. de locatione prædiorum fisc. lib. 11. Angelus in Authentico, de alienatione, & emphyteusi, §. hoc etiam, collatione 9. Bart. in l. 1. C. de pascuis publicis*, tradit *Azeved. ubi proxime, num. 8. & 9. ex Avendanio d. c. 12. num. 20.* Nec erit necessarium, quod quolibet die ex novem, præconia fiant, sufficit enim interpolatim præconizari per illos dies, ex *Gloss. verb. Continuatis*, & ejus Additione in *c. quamvis, de officio Ordinarij, in 6.* Ex quo colligitur, quod etiam in tempore continuo à Judice assignato, datur dies ad quietem, quam *Gloss. allegat Orosius in l. 1. ff. si quis cautionibus*, pro quo videndus est *Aviles in c. 32. prat. glo. de peguajar, n. 5.*

Quartum, quod debet locari res plus licitanti, ut patet in *dict. l. Regia*, ibi: *Y se rematen en aquel que mayores precios diere*, quod & de jure communi ita sancitum erat in *authentica, hoc ius porrectum, C. de sacrosanct. Ecclesiis*; ut in *d. l. si tempora*: nec debet esse locus gratificationi, & per *Bertachinum de Gabellis, 2. part. questione 9.* facit *Gloss. in cap. venerabilem, de electione*, notat *Rebuffus ubi supra, artic. 7. gloss. unica, n. 18. Avend. ubi supra, n. 7. & Aviles*. Et quid debeat attendi, ut licitatio melior, apriorvè dicatur? colligi potest ex *l. cum qui emit, §. melior, cum duobus, ff. de in diem additione*, Lucæ Penna in *l. congruit, C. de locatione præd. civilium*, *Rebuffus*, & *Aviles supra relati*. Et an per majorem licitatore liberetur primus licitator, tradit pluribus relatis *Azevedo in d. l. 4. n. 26.*

Quintum, quod hæc locatio, non omnibus est permissa nec fieri potest, ex verbis dictæ legis Regiæ, ibi: *con*

Con tanto que no se arriende, ni remate en las personas prohibidas por la ley precedente.

11 Ut autem sciamus, quæ personæ arcentur ab ista conductione, de qua agimus; est necessario proponenda litera dictæ legis 3. eodem titul. & libr. quæ sic se habet: Mandamos, que ningun Alcalde, ni Justicia, ni Regidor, ni Jurado, ni Merino, ni Alguacil, ni Mayordomo, ni Escribanos de Concejo, ni del Numero, ni otros Oficiales que han de ver hacienda del Concejo, no sean arrendadores, ni recaudadores por mayor, ni menor, ni sean fiadores, ni abonadores, ni aseguradores de rentas de propios, y Concejales, ni de rentas Reales de las ciudades, villas, y lugares donde tuvieran dichos officios. Quod & de jure communi, licet non tam specificè, ita erat dispositum, in toto titul. C. quibus ad conductionem, lib. 11. Unde, cum in d. l. Regia numerentur personæ prohibita; extra eas ibi numeratas, omnes admittuntur, ut in l. ad officium, C. communi dividundo, & ex regula l. cum prator, ff. de iudiciis, & l. quod in rerum, §. si quid post, de legat. 1.

12 Itaque in primis, ex dict. l. Regia, quilibet Judex prohibetur prædictam conductionem facere. Unde etiam comprehenditur Judex, qui vulgò dicitur Alcalde de la Hermandad, cum & sub voce illa, que ningun Alcalde, ni justicia, comprehendatur, & in eo, sicut in aliis iudiciis, eadem ratio militat.

13 Item, neque poterit Tabellio de numero admitti ad talem conductionem: quod etiam antea provisum erat in l. 4. §. 9. tit. 10. lib. 9. Recop. notat Azeved. in l. 3. num. 1. Aviles in c. 32. pratorum, gl. verb. Oficiales; & apud Romanos odiosum fuit, ut ex Suet. Tranq. & aliis tradit Tiraq. de nobil. c. 33.

14 Præterea nec Decuriones debent admitti ad hanc conductionem; quod etiam advertit Bobadilla lib. 2. polit. cap. 12. numer. 42. & facit l. 10. tit. 6. lib. 3. Recopilat. Avendan. & Aviles ubi supr. Paz in praxi, 1. tom. 8. parte, cap. unico, nec etiam ceteri Concilij ministri, (qui vulgò dicuntur, Oficiales del Concejo) Menchaca de sucession creatione, 1. part. lib. 2. §. 15. num. 12. Unde, & Deputatos, & Procuratores ipsius Concilij prohiberi à tali conductione ex mente ipsius legis Regiæ certissimum est; licet Avendanius in cap. 19. pratorum, num. 24. aliud

senferit; & Azevedo in Procuratoribus cujuslibet villa dubitaverit, in dict. l. 3. num. 2. in fin. Quinimo, nec Advocatos populi posse similes conductiones facere, expressè dispositum est, circa redditu Regios, in l. 4. tit. 10. lib. 9. recopil. nec conductionum poterunt esse fidejussores, ut in dictis legibus Regiis disponitur; & facit text. in l. Curialis, C. locati, Platea in l. si quis Procuratore, C. de Decurionibus, lib. 10. Boerius decis. 313. nu. 2. Aviles dict. c. 32. verbo, Oficiales, ubi extendit ad Sacerdotes, & milites.

Cum tamen hæc prohibitio conductionis respiciat tantum bona Concilij, ut patet in d. l. 3. ibi: De rentas de propios, y Concejales, & ibi: De las ciudades, villas, y lugares donde tuvieran los dichos officios: Consequens erit, quòd si pascuum publicum, quod locatur; deserviat solutioni decimarum alicujus Ecclesiæ, vel Monasterij, aut personarum Ecclesiasticarum; non habebit locum prohibitio: etiam si in eis consideretur illa tertia pars, quæ Regi nostro adjudicatur; quia debet attendi natura, & qualitas decimarum, & non redditus Regij, quoad prohibitionem, ut docet Azeved. in d. l. 3. num. 3. Bobadilla d. lib. 2. politic. c. 12. num. 59. Mixtum enim semper regulatur à potentiori, ex Farin. in fragmentis, verb. Mixtum, num. 260. Et prohibitionem d. legis Regiæ, intelligi debere circa conductionem pascui, vel bonorum Vici, seu pascui civitati, aut villæ unius, necessario fateri debemus; cum Vicus pars civitatis sit, ut latius in alio capite diximus.

Si autem locatio, vel conductionis pascui publici, facta fuerit in tempore habili, & postea conductor fuerit electus ad officium Judicis ordinarij (vulgò Alcalde ordinario) aut Decurionis, vel suscepit aliquod officium, ex notatis in dict. l. Regia, bene poterit conductionem perficere, & tempore ejus potiri; ut in l. Decurio, ff. de Decurionibus, ubi licet Decurio prohibetur conducere redditus suæ civitatis, non tamen prohibetur regimere; & quia multa à principio fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent, & sustinentur, ex Glos. in l. si is qui, ff. de acquirend. posses. & in l. longa, ff. de mort. infer. & communiter notatur in l. patre falso, ff. de his qui sunt sui, vel

alieni juris. Et ex eo, quod qualitas, seu inhabilitas semper debet attendi tempore, quo admittitur quis officium, & ad actum; *cap. si eo tempore, de praebeendis, in sexto, l. 2. C. de excusat. tutorum.* Et facilius est retentio, quam acquisitio; advertit Bobadilla *d. cap. 12. num. 16.*

- 17 Ultimum requisitum est, quod talis locatio pascui publici, fiat personae idoneae, & cum fidejussoribus, praesente Judice, vel saltem praesentibus officialibus Reipub. quibus à Concilio id fuerit commissum: & aliter facta licitatio, non valebit; ex Baldo *in l. fin. C. nova vestigalia: Avend. dict. capit. 12. praeorum, num. 6.* Et conductor debet jurare, quod nomine alicujus personae ex prohibitis, non facit talem conductionem, sed sibi, sine simulatione, & fraude; ut expressè disponitur *in dict. l. 3. & 4.* ubi assignantur poenae contra eos, qui in fraudem dictarum legum conduxerint: & prosequuntur Doctores *suprà* relati.

Ultra personas tamen in *dicta lege tertia*, nominata, prohibetur expressè conductio defensorum, de *Terra*, illis qui pecora non habuerint, ut *in l. 23. tit. 7. lib. 7. nova recop.* ubi contrarium tentantibus, & talem conductionem facientibus imponitur poena verberationis.

- 18 Sed an in locationibus pascui publici, post licitationem alicui factam, posset quis plus offerens admitti contra eam, per adjunctionem (quam vulgò vocamus, (*Del quarto*) saepius solet controversi.

- 19 In qua quaestione negativa pars firmatur, ex text. expresso *in l. Lucius, §. fin. ff. ad municipalem*, ibi: *Idem respondet, si civitas nullam propriam legem habet de adjunctionibus admittendis, non posse recedi à locatione, vel venditione praediorum publicorum jam perfecta; tempora enim adjunctionibus praestituta ad causas fisci pertinere.* ubi Dionysius Godofredus, *Cujacius lib. 2. observationum, c. 24. & lib. 6. c. 10. Avend. d. c. 12. num. 12. usque ad 12.*

- 20 Praeterea, quia leges tam juris communis, quam Regni, quae novum licitationis augmentum concedunt; in redditibus, & bonis Regii, tantum loquuntur, ut ex text. *in dict. l. si temporaria, C. de fide instrumentor. & jure fisco fiscalis, lib. 10. ibi: Cum etiam augmen-*

tum te facturam esse profuearis; adi Rationalem nostrum, ut justam uberioris pretij oblationem admittat. & illud verbum, *Rationalem nostrum* ita indicat, quod intelligi debet de illo (quem in Regno Castellae vocamus, *Contador mayor de hacienda*) ut declarat Pancirolus *in notitia utriusque Imperij in Orientali. c. 87. & in Occidentali, cap. 11.* Lucas de Penna *in l. si quando, verbo, Rationales, C. de bon. vacan. lib. 10.* Boerius *decisione 295. numer. 12. cum duob. seqq. & text. in l. 5. tit. 13. lib. 9. Recop. ibi: Mandamos, que despues que los nuestros Contadores mayores huvieren rematado de posrimero remate las nuestras rentas, que dende en adelante no las puedan mudar, ni recibir mayor precio, ni puja, ni media puja, ni otro precio mayor, ni menor: Salvo de consentimiento de las partes à quien toca, & si la puja fuere tanta quanto monta la quarta parte de la renta, y no en otra manera: Y si lo, nuestros Contadores lo contrario fizieren, que no vala, y aquellos que seyendo en otro rematada, la pujaren, y mayor precio dieren, salvo como dicho es: que paga en años la puja, no aya la renta, Y mandamos à los nuestros Contadores, que juren en el nuestro Concejo de lo ansí guardar.* & idem *in l. 6. & in l. 8. & 21. d. tit. 13. lib. 9.*

Hac tamen adjectio licitationis in quantitate quartae partis, sicuti in redditibus Regiis; ita in pascuis publicis, vel praetextu consuetudinis, vel legis municipalis poterit, & solet multis in locis praticari; & talis consuetudo, seu municipalis lex, & valet, & tenet, ac omni rationi consona judicatur; ut ex Platea *in l. fundi, C. de locatione praed. civil. lib. 11. & in dict. l. si tempora, observat Avendanius dict. cap. 12. num. 11. vers. & idem esset; & facit text. in dict. l. Lucius, §. fin. ff. ad municip.* ibi: *Si nullam legem civitas propriam habeat, quia hac locatio pascui in praeconium emittitur, ut quandoque fiat cum conditionibus, & qualitatibus jorium Regalium, vel legum, del quadero de las alcavalas.*

Non tamen existente consuetudine, vel lege municipali (ut nuper diximus) post adjudicationem factam, nulla licitatio admittitur; ut *in l. 1. & 2. C. ne fiscus rem quam vendiderit l. quamvis incrementum, & l. fin. C. de vendend. rebus civitatis, lib. 11. l. si hypothecas, C. de remissione pign. Aff. & decis.*

decif. 340. Azeved. in l. 2. titul. 1. lib. 2. recop. num. 13. Guttier. libr. 1. pract. quest. 38. num. 2. Gironda de gabelis 2. par. §. 1. num. 7. Lafarte eod. tractatu 2. par. §. 1. num. 7. Etiam præt-textu restitutionis, nisi sit valde æstima-bilis, & ponderosa quantitas (quæ de novo adjicitur) ut in l. 5. titul. 19. part. 6. Avendanius, ubi supra, n. 12. Bobadilla omnino videndus lib. 3. po-lit. cap. 4. num. 20. quæ tamen in una locatione, semel, non bis, debet etiam pro quacunque summa concedi, & ejus intuitu adjudicatio (vulgò, *El remate*) aperiri: Boerius decifion. 248. Aviles dict. capit. 32. glo. De pujar, num. 13.

23 Nec denique in proposito silere pos-sum, utrum quando alius plus offert, & locationis pretium, à primo licita-tore, vel pensionem oblatam auget; possit primus licitator pro eadem quantitate, vel ipsomet pretio præ-ferri? Qua in re primum licitatorem præferendum esse, non ineptè deduci potest, ex l. fin. in fine. C. de loca-tione prædiorum civil. libr. 11. ibi: Si verò pro tali prædio ab altero conductore offeratur augmentum: sit in arbitrium con-ductoris prioris, cui res ad tempus locata est, ut si ipse, quod alter adjecit, obtu-lerit, maneat penes eum temporalis illa conductio. Et ex l. cotem ferro §. fin. ff. de public. & vectigal. Quorum jurium autoritate, id expressè firmavit post Alberi. in l. 2. C. si in causa judicati pignus captum sit, Greg. in d. l. 5. glo. 2. ad finem.

24 Sed eorum salva pace, contrarium verius est; nam in omni casu, pascua publica, sicut & alia bona oppidorum plus licitanti sunt concedenda: ex Bart. in l. licitatio, ff. de publicanis, & vectig. & dict. l. si tempora, Angel. in l. is qui bona, ff. de pignoribus, & facit dict. l. 4. titul. 5. libr. 7. recop. ibi: Y se rematen en aquel que mayores precios diere.

25 Nec contrarium probant, dicta lex fin. C. de locatione præd. civil. & lex, cotem ferro, §. fin. procedunt namque in redditibus Regiis, & tributis fiscali-bus propter eorum speciale privile-gium, ex Glo. verbo, *Maneat*, in dict. l. fin. Bart. in l. vectigal. §. 2. ff. de pu-blic. Jas. in l. qui Romæ, §. cohæredes, n. 28. ff. de verbor. oblig.

26 Quemadmodum, & idem privile-

gium habent locatores antiqui rega-lium bonorum, quod novis antepo-nantur, pro eadem pensione, ut in l. congruit, C. de locatione prædiorum civil. maxime facta adjectione (vulgò, *puja del quarto*) ut docet Platea in dict. l. si tempora, num. 3. vers. Sed numquid primus emptor admitteatur ad offerendum, Aviles d. c. 32. n. 15.

An verò hoc idem procedat in qui-buscunque pascuis conductis, per con-focios, seu fratres universitatis, & concilij de la mesta, ex speciali privi-legio eis à nostris Regibus indulto, & quomodo debeat intelligi? vide l. 1. tit. 6. qui inscribitur, de las posesiones, y pastos, como se ganan, conservan, y pierden, in quaterno legum Mesta, & in quo statu conductor defensionæ, vel exi-tus publici, debeat eum in ultimo lo-cationis anno relinquere: disputat Jo-seph. Ludovicus decif. Perusina 62. 2. parte.

CAPUT XXXII.

Vicini alicujus Oppidi litigantis super pascuo, vel qui communitatem ha-bent in eo, utrum sint legitimi testes in pascui lre? & de personis, quæ vulgò nominari solent à concilio, ac positionibus respondeant.

SUMMARIUM.

- 1 Vicini, cives, & singulares de uni-versitate, in re principaliter eam tangente, regulariter in testes ad-mitti possunt. Quod non procedit, si causa, & lis, singulorum com-modum quo quomodo respiciat, nu-mer. 2.
- 3 Causa, & lis quando dicatur spectare ad universitatem, & non ad singu-los; & num. 4.
- 5 Pascui lis tunc ad universitatem spe-ctare dicitur, si pascuum sit ex bo-nis quæ vulgò vocamus, Proprios del Concejo.
- 6 Pascui lis dicitur singulorum utilita-tem respicere, si in tali pascuo vici-ni possunt animalia sua immittere, & quamlibet in eo commoditatem habent.
- 7 Vicinus pauper, & inops, qui pecora non habet, ut pascuo publico univer-

- statu fructur, an testis esse possit in causa & lite pascui publici? remissive.
- 8 Vicini, in lite pascui publici, sui Oppidi, fere semper testes suspecti: quod maxime procedit in rusticis, quis naturaliter sunt contentiosi, & ad lites parati.
- 9 Vicini, & singulares de universitate, vel Concilio, in testes admitti possunt, si actus in quo testificantur, verisimiliter exteris sit ignotus.
- 10 Juramentum de calumnia solet peti, & praestari, super pascui lite (quod de veritate dicenda solet nuncupari) & an per partes remitti possit.
- 11 Positionum responsiones, in lite pascui, plurimum ad ejus facilem expeditionem, & veritatis indagacionem conducunt.
- 12 Positionibus adversarii (cum quo litigat) potest Procurator Concilii seu Oeconomus respondere.
- 13 Procurator substitutus ab Oeconomo, vel Procuratore Concilii, seu Universitatis, an possit jurare de calumnia & positionibus respondere, quando substituens jam juravit? remissive.
- 14 Cedens utrum possit compelli jurare de calumnia contra cessionarium? remissive.
- 15 Procurator Concilii, seu Oeconomus generalis universitatis non indiget speciali mandato ad jurandum de calumnia.
- 16 Procuratoris generalis Concilii confessio, an populo prejudicet.
- 17 Concilium, seu Oppidum solet de stylo nominare tres vicinos, qui in pascui publici lite, positionibus Respondeant; & ibi de l. 20. tit. 3. lib. 6. novæ Recopil.
- 18 Vicini, seu cives nominati à Concilio, ut positionibus respondeant, in pascui publici lite, utrum concordet esse debeant in positionum responsione, ut Concilio prejudicet.
- 19 Concilium, seu Universitas renuens nominare vicinos, qui positionibus in pascui publici lite respondeant, vel si nominati respondere recusent, an habeatur pro confesso.
- 20 Confessio, vel responsio positionum, facta à personis specialiter nominatis à Concilio, seu universitate, utrum pretextu erroris revocari possit per Concilium? & ibi de l. 3. tit. 13. par. 3. versio. Otto si dezimos, &

l. 3. tit. 6. eadem part.

- 21 Vicini nominati à Concilio, ut positionibus respondeant, possunt petere terminum ad deliberandum quid sint respondari, & consulere Advocatum.

Latissimus circa materiam hujus capituli, plura & satis fructifera congerendi, patebat campus; sed speciali inhiamus studio, quæ in aliis locis passim per Doctores ad manus haberi possunt, omittere; Generalia itaque hujus rei documenta remissive, & brevi laconismo complectemur, & ad specialia probationis pascui, circa cives, & vicinos Oppidi, seu Universitatis, notabilia, eadem brevitate, post descendemus.

Generaliter igitur in hac materia observare debemus, quod in omni causa, universitatem principaliter tangente, & ejus commodum respiciente, testes de universitate, vicini, cives, seu capitulares rectè in testimonium admittuntur; ut in cap. tertio loco, de probat. & in c. insuper, de testibus, & facit reg. tex. in c. super prudentia 14. questione 2. & in c. qui manumittitur. 22. quest. 2. in l. tantum, §. universitatis, ff. de rerum divisione, & in §. legatariis, Instit. de legatis, & in l. 18. tit. 16. part. 3. Doctores communiter in dictis locis, exornant; & prosequuntur latè Franciscus Curtius tract. de testib. conclu. 3. numer. 11. Alberic. de Maler. eodem tract. c. 4. num. 71. Crotus de testibus, num. 129. Corradus in praxi, §. 2. tit. de testib. rubri. Personas testium aggrediendo, verbo, Universitatis, numer. 55. Menoch. de arbitrariis, casu 106. Farinacius, qui latissimè rem prosequitur, & propositionis istius quindecim ampliaciones tradit, de oppositionibus contra testes. q. 60. illat. 17. ex num. 450. Azeved. ab eo non relatus; in additionibus ad Curiam Pisan. libro 2. cap. 19. ex num. 3. Sin verò causa super qua producuntur vicini in testes, quoquo modo respiciat singulorum commodum; vicini, cives, capitulares, seu ceteri de populo, & universitate ad testificandum admitti non debent, vel (ut proprius loquar) admissi, nullam fidem faciunt; ut in l. omnibus, c. de testibus, & in l. idonei, ff. eod. & in cap. viduum, §. palam, 2. q. 6. & in capit. si testes, §. item nullus, & §. item omnibus 4. quest. 3. prosequuntur

quantur latissimè Decius in dict. cap. in super. numer. 6. Joan. Andr. in additionibus ad Speculat. titul. de teste, §. 1. num. 22. littera H. in verbo, Civili causa, ad finem, Campegius regul. 99. fallentin. 2. Osasus decis. Pedem. 99. num. 3. & lib. 3. conclus. 1414. Afflictis decis. 40. Covarru. in practicis, cap. 18. numer. 4. Farinacius ubi proxime, num. 496.

3 Tunc verò causa dicitur spectare ad universitatem, & non ad singulos, quando agitur de re, cujus proprietas & etiam utilitas ipsius est universitatis, Concilij, aut Oppidi; ut in l. civitatibus, in principio, ff. de legat. 1. docet Bar. in dict. l. in tantum, §. universitatis, num. 1. fine, versicul. Et quæ dicatur, ubi Albericus num. 7. versic. Et quod ali-
4 quid sit, Felinus in cap. eam te de rescript. Unde licet proprietas sit universitatis, dum tamen commoditas, seu utilitas, sit singulorum, non dicitur causa spectare ad universitatem, sed ad singulos; ita Joan. Andr. in cap. cum Nuntius, num. 4. vers. Si verò non singularibus, & ibi Additio, littera B. de testibus, Ancarra, in cap. in super, num. 5. Angelus in d. l. omnibus, num. 2. in fine, versic. Aut tunc, questio respicit, Hieronymus de Monte de finib. regul. cap. 58. num. 9.

5 Itaque si pascuum, de quo contenditur, & super quo lis vertitur, eam habet naturam, quam sortiuntur cætera bona quæ vulgò vocamus, proprios del Concejo & tam in proprietate, quàm in perceptione commoditatis, & redditus, fuerit, vel futurum sit ipsius Concilij, & Oppidi (ut diximus in c. 2. & 3. huius tractatus) tunc causa ad universitatem, & concilium spectare dicitur, non ad singulos; ut concludit Felinus in dict. cap. Tertio loco, num. 3. & in dict. cap. in super, num. 2. ad medium, vers. Secus si effectus utilitati; Baldus in l. parentes, num. 4. C. de testibus, Capicius decis. 152. num. 6. Roland. à Valle consilio 72. numero 15. libro 2. Marfil. in l. 1. §. sursum municipum, num. 10. ff. de questionibus, Covarru. & Hieronymus de Monte, ubi supra.

6 Sin autem agitur de nemore, vel de pascuis, in quibus singuli de Universitate ligna incidant: vel oves, ac sua animalia pascenda, respectivè jure vicinatis immittunt; tunc causa ad singulos, absque dubio spectabit,

ex Doctoribus proxime adductis: Petro Benit. decis. 70. num. 7. Villalobos in sua collectanea commun. opinion. littera S. n. 60. Menoch. dict. casu 106. Rota coram Cæsare de Graffis in manuscriptis, decis. 12. in impressis autem, §. 1. num. 2. ubi ait, quod hoc commodum pascendi animalia, non multum considerabile est in teste paupere non habente animalia, cum quibus, utilitate pascendi frui possit; Farinac. ubi supra, vers. Tertia conclusio, num. 501. omnino videndus; quia (prout moris est illi) & rem latissimè prosequitur, & Doctores omnes, qui de ea egerunt, specialiter recenset.

8 In libris autem istis super pascuis, territorio, jurisdictione, vel similibus juribus, quæ ad Curiam nostram deferuntur, semper curam Advocati, monere partes; sive causa ad concilium, sive ad vicinos, sive ad singulos de universitate, quoquo modo spectet, ut ad formandam probationem testes alterius Oppidi, & homini prorsus interesse alienos, præsentare intendant; quia vicini ferè semper suspecti judicantur, & sapius, nec eorum dicta perlegere judices permittunt, & meritò; cum sint adeo procacis, & petulantis animi circa negotia sui oppidi, maximè Oppidani rustici, ut advertit Albericus in l. utili ratione, Cod. de defensoribus civitatum, ubi ait esse ad lites paratos, garrulos, & rixosos; quem refert, & sequitur Guilielmus Benedictus in cap. Ratinuntius, detestamenti, verbo, Vxorem num. 396. Ripa in tractatu de peste, titul. de remediis contra pestem, numer. 24.

9 Quod tamen non procedit, quando agitur de probando aliquo actu concilij, seu universitatis, exteris verissimiliter ignoto; quia de eo aptius, & securius poterunt testificari ipsi de universitate; ut ex Hipolyro sing. 73. Grammatico cons. crimin. 26. num. 37. In causa matrimonij, Vivio libr. 1. communium opinionum, Testes de collegio, Menoch. dict. casu 206. num. 1. tradit Avend. dict. lib. 2. cap. 19. pro quibus facit tex. in l. consensu; §. penult. Cod. de repud. & in cap. super prudentia ibi: Qui eadem negotia tractaverunt, &c. ubi Glossa.

10 Sed ultra probationes testium in causis pascui, vel juri pascendi, solet petere utraque pars, quod suus adversa-

rius juret de calumnia, & positionibus, seu articulis sui interrogatorij satisfaciatur, ut in *cap. 1. & per totum, tit. de juramento calumnie*, tam in *Decretalibus*, quam in *6. & in l. 1. tit. 6. libr. 4. Recopilat. & in l. 1. c. 2. tit. 7. eodem libro*, quod juramentum aliàs solet nuncupari de *veritate dicenda*, & esse de jure divino, tradit Abb. in *cap. penult. num. 10. de juramento calumnie*, Menoch. de arbit. lib. 1. *quest. 20.* ubi agit, an per partes remitti possit, Azeved. in *dist. l. 1. tit. 6. gloss. 2.*

¹¹ Nam hæ positiones absolutæ, plurimum solent coadjuvare probationem; & maximè conducunt ad facilem, litis expeditionem, & veritatis indagacionem, ut in *Clem. sepe, §. Et quia positiones; de verb. signifi.* tradit gloss. in *cap. 1. de confessis, in 6. & quid sit positio; & plures in positionis materia notabiles quæstiones*, refert Cinus in *l. 1. §. quod observari, à num. 12. Cod. de jure jurando propter calumniam dando*, Speculator tit. de positionibus, *per totum*, Didacus Perez. in rubrica, *dist. tit. 7. libr. 4. verbo, Positiones.*

¹² Cum igitur à Concilio, Oppido, seu universitate exigitur per partem adversam, quod positionibus suis respondeat, & satisfaciatur: licet procurator ab universitate nominatus poterit satisfacere, & respondere, ut tradit

¹³ Capella Tholosana *decis. 123.* ubi agit an procurator substitutus juret, & respondeat quando substituens jam juravit? Et an cedens possit compelli respondere positionibus contra cessionarium?

¹⁴ Oeconomus enim, seu syndicus universitatis, quem vulgò vocamus, *Procurador del Concejo*; non indiget speciali mandato ad tale juramentum, ut docet Meneses in *l. preses, num. 4. Cod. de transact. Azevedo in l. 2. dist. tit. 7.*

¹⁵ *num. 40.* Et ejus confessio præjudicabit populo, ut in *cap. fin. de confessis, cap. suborta 21. de re judi. vers. Sine juramento, de testibus, in 6. cap. 2. de capellis Monach. cap. 1. ut lite non contestata*, in simili casu de stylo tamen, & generali consuetudine observatur quod

¹⁷ Concilium nominat tres vicinos, ut positionibus illis satisfaciant. Cum enim totius Concilij, non esset decens, nec juri consonum recipere juramentum, ut cavetur in *l. 20. tit. 3. libr. 6. nove Recop. ibi: Que jurando cinco hombres buenos, que los Testigos*

tomaren de la villa, ò del lugar por todo el Concejo: Merito introductum fuit, quod ad absolvendas prædictas positiones, nominarentur aliqui vicini, qui ferè semper tres solent nominari, in quos, in isto casu, tota Concilij vox transfertur; ut in *l. 1. §. Decuriones, ff. quod cujusque universitat. nomine*, unde succedit doctrina Bart. in *l. certum, §. sed an ipsos, ff. de confessis.*

In proposito ergo solet occurrere ¹⁸ dubium: utrum ad hoc, ut depositio nominatorum à Concilio, universitati in causa præjudicet, sit necessarium, quòd omnes circa idem uniformiter concludant, & in eadem sententia sint, an verò depositioni majoris partis sit standum? & quid si in numero fuerint pari nominati, & tot confessi fuerint positiones: quot negaverint? Cujus quæstionis resolutio petenda erit ex his, quæ adducit Innocentius in *cap. in nostra, num. 3. de procuratoribus*, Speculator tit. de tutoribus, §. Item generaliter, in fine, Bart. in *l. pluribus, ff. de procuratoribus*, Baldo in *l. unica, num. 42. Cod. de confessis*, & vide *l. 3. §. si plures, ff. judicatum solvi, Gloss. in cap. si quis iusto, de electione, in 6. & in cap. si de eo, de procurat. libr. 6. Greg. Lopez in l. 8. tit. 5. par. 5. gloss. in verb. Todos ayuntados.*

Quid tamen juris sit, si Concilium ¹⁹ nolit nominare vicinos, qui positionibus respondeant, vel nominati respondere recusent, an ob istam contumaciam Concilium haberi debeat pro confesso: ultra text. in *cap. 2. de confessis, in 6. vide Jasonem in l. 1. §. si procurator, numer. 7. ff. si quis ius dicenti, non obtemp. & ibi late Oroscium numer. 2. c. num. 6. Innocent. Abb. & Felin. in cap. 1. ut lite non contestata*, Capolam cautela 57. Bernardum Diaz regal. 155. Villalobos in suo *horario comun. litera P. num. 489.* Et utrum prætextu erroris depositio facta ab istis personis nominatis, possit postea revocari per Concilium? determinari debet ex *dist. cap. fin. de confessis, & l. 5. tit. 13. par. 3. versic. Otro si dezimos, l. 3. tit. 6. eadem partita*, & advertunt Doctores in *distis locis.*

Tandem frequenter hæitari ²⁰ comperio: an isti vicini, (qui ut positionibus adversarij respondeant nominantur, solent esse rustici) possint pe-
tere

tere terminum ad deliberandum cum personis sui Concilij, quid debeant respondere positionibus in lite pascui propositis? Et sanè eis terminum esse dandum, quinimò posse consulere Advocatum, ut eos instruat, vel eorum depositioni assistat, deducitur ex Hostiens. & Imol. in cap. dilecti, de judic. Maran. in l. si actor, num. 68. ff. de procurator. & in praxi, tit. de positionibus, num. 16. Matth. de Afflict. lib. 2. constit. Sicilia, rubrica 25. num. 8. Guittier. lib. 1. pract. quest. 59. per totam.

CAPUT XXXIII.

An interdictum, quod Practici vocant Interim, competat pro pascuis, & quomodo intentari debeat.

SUMMARIVM.

- 1 Interim interdictum cujus sit nature, & quare sic dictum.
- 2 Interim interdictum, & jure Canonico, & Regio, est agnitus.
- 3 Interim interdictum qua ratione fuit adinventum.
- 4 Interim interdictum pluribus in casibus competit, sed in materia, & litibus pascui frequentissimum est.
- 5 Interim interdictum preparatorium judicij possessorij est.
- 6 Interim interdictum ut competat; quid probari debeat.
- 7 In judicio interdicti Interim, non disputatur quis sit iustus, aut legitimus possessor sed solum tuendo possessore agitur.
- 8 Interim interdictum, ut competat; requiritur, quod quis probeat naturalem possessionem. Non enim sufficit possessio civilis, aut ficta.
- 9 Sententia lata super interdicto Interim, in nihilo prejudicat proprietati, vel judicio possessionis.
- 10 Interim interdicti judicium quo modo agitur, & processus super eo in Curia nostra peragatur; & de forma sententia in hoc interdicto ferende.
- 11 Sententia lata super interdicto Interim, à qua extitit appellatum, an absque meta attentati possit exequi remissive

Requens profectò, & non minus utile inter remedia possessoria & summaria, reputatur interdictum, quod nostri vulgo vocant, *Interim* ea ratione nuncupatum, quia dum causa agitur, & lis pender, *Interim* competit, & datur; & reum, vel actorem in possessione rei controversæ tuetur; & ideo *Interdicti* nomen sumpsit, quia *Interdicere* est, quid ad tempus prohibere, ut ex Julio Paulo lib. 5. sententiarum, pungit Andreas Alciatus lib. 3. parerg. cap. 15. Quod & jure Civili, & Canonico fuit agnitus, ut deducitur ex capit. cum venissent, de instit. ubi Innocentius, Abb. & communiter Doctores; & ex l. 1. §. 1. ff. de itinere, actûque privato, l. liberis 6. §. ultim. ff. de liber. causa. Et originem habet ex ratione tex. in l. equissimum, ff. de usufructu, cujus meminit Paulus Castr. cons. 3. incipit, In causa qua vertitur coram domino, columna 2. numero 2. per totum, lib. 2. Curtius Senior consilio 60. ex numero 1. Gratus cons. 10. numer. 9. Capicius decisione Neapolitan. 13. 55. 189. 209. & apud Gallos Masuerius in sua practica, titulo de possessorio, & ex nostratibus Antonius Gomez in l. 45. numero 126. Menoch. de retinenda possessione, remedio ultimo, per totum, Sarmiento libr. 2. selectar. cap. 13. numer. 9. & sequenti, Covarr. in practics, cap. 17. Burgos de Paz cons. 36. per totum, Guittierrez lib. 1. Canonit. cap. 15. à num. 103. Molina de primog. lib. 1. cap. 13. à num. 70. & 71. D. Christophorus de paz Regius Consiliarius, & unus ex sexdecim Senatoribus in Pintiano Senatu, in suo eleganti, & omnibus literis, & eruditione absoluto tractatu, de Tenua, cap. 9. 1. parte.

Et cum remedium hoc pluribus in casibus competat juxta supra relatos in materia pascui, assidue intentari solet, & absque dubio per Judices, hisce causis decernitur, ut advertit Covarru. dist. capite 17. numer. 1. prope medium, ibi: Et potissime in materia pascuorum, in qua agitur de magno commodo, vel incommodo, consuevit Curia ordinaria, quot testes examinentur sub certo, & brevi termino, & numero, &c. Capi- cius dicta dec. 189.

Sed quia in praxi passim articulus iste se offert, pro perfecta cognitio-

ne, & clariori intelligentia, aliqua in proposito breviter advertenda duxi. Et in primis Interdictum hoc præparatorium judicij possessorij principalis, atque plenarij esse, ut advertit Beronius *consilio* 11. *num.* 1. *lib.* 1. & probat textus in *dist. l. liberis*, §. *ultim. ff. de libe. causa*, quod Galli. *Recredentiam*, vel *casum novitatis* vocant, ut apud Masuerium *ubi supra*, Guidon. Papæ *questione* 552. Tiraquellum in *tractat. Le mort. sayst le vis; part. 6. declaratione* 9. *ad finem*.

6 Unde, qui hoc interdictum intentat, necessario probare debet, penes se possessionem manere: in hoc enim simile est interdicto, *Uti possidetis*: *l. prima*, §. *primo*, *ff. de itinere actusque privato*, *capit. cum venissent*, *de inst. l. 1. §. 1. ff. uti possidetis*, quia rationem, & causam habet ab eo jure, quo prohibetur, quid lite pendente innovari; ut advertit Covarru. *ubi supra numer.* 3. & sufficit ad hoc, ut interdictum, *Interim*, competat, quod probetur quælibet possessio, vel colorata detentio, ex eodem Covarru, *ubi proxime*, *numer.* 5. *versic. Sic sane*; Valasco *consultatione* 79. *numer.* 11. *libro* 1. Francisc. Milan. *decisione* 1. *numer.* 83. & *numer.* 89. & 99. *libro* 1. Natta *consil.* 121. *num.* 15. *libro* 1. Rebuffo 3. *tom. ad leges Gallicas, titul. de causis beneficiorum possessoris, art. 2. numero ultim.* Guidone *decisione* 85. *num.* 1.

7 Et ratio est, quia in hoc judicio non venit examinandum, nec disceptatur, quis sit justus, verus, aut legitimus possessor; id enim pleniori judicio reservatur, sed solum de tuendo, & conservando possessore agitur: dum lis pendet; ut docet Menochius, *remedio* 3. *retinenda*, *num.* 588. & alij *supra* relati.

8 Hoc tamen intelligendum est, de vera, & naturali possessione: non enim ad hoc interdictum, sufficit probare possessionem civilem, de qua in *l. cum possidere*, §. *qui ad nudinas*, *ff. de acquirend. possessione*, ut observat Guido Papæ, *questione* 552. Rebuffus *ubi supr. gloss.* 2. temper enim defendetur, qui naturaliter possidet contra habentem civilem possessionem. Ceterum si neuter ex litigatoribus naturalem apprehenderit possessionem: ab illo, qui civiliter tantum possidet interdictum hoc, recto jure inten-

tari poterit; ut docet Covarru. *ubi supra*, quod an in *Tenuta* judicio summario (dum lis pendet) intentari valeat? doctissimi Molinæ, & aliorum explosis opinionibus, disputat Paz *ubi supra*.

Secundò illud in hac re observandum venit, quod ex judicio summarissimo hujus Interdicti, nec possessioni, nec proprietati præjudicium aliquod irrogatur; ut docet Valasco *consultatione* 79. *n.* 15. & 16. Milan *dicta decis.* 3. *n.* 16. Quinimo, nec ex hujus Interdicti cognitione, principalis causa conquiescit, seu suspenditur, ut docet Natta *consil.* 121. *n.* 9. *lib.* 1. & per Advocatos crebrò peti solet, ut super interdicto *Interim* probatio separatim admittatur, & testes examinentur; & praxis in Curia obtinuit, quòd currente termino ordinario probationis, in negotio principali, intra prædictum terminum testes examinantur sub certo & brevi numero, quorum attestaciones interdicti *Interim*, determinationi deserviunt, ut cum Masuerio, Aufreio & aliis advertit Præses Covarr. *ubi supra n.* 1. Et tandem receptis probationibus absque eo, quod earum fiat publicatio (non etiam sit, quo usque in negotio principali) nec datur locus repulsis, & objectionibus (vulgo *tachas*) contra testes examinatos super dicto articulo, & ita decisum observat Capic. *d. dec. Neapol.* 55. ex actis processus profertur sententia, qua unus ex litigantibus defenditur in possessione, & altera pars damnatur, ne in tali possessione cum turbet quoquo modo concepta (in prolatione) hac formula: *Dixerón, que sin perjuizio del derecho de las partes en lo principal, ansi en la possession, como en la propiedad, amparavan, y ampararon à N. en la possession de poder pastar con sus ganados en tal termino, y pago, durante este pleyto, y que la parte de T. no se lo perturbe en manera alguna pena de cinquenta mil maravedis, y de que seran castigados.* Et utrum sententia lata à iudice ordinario super hoc interdicto (à qua exiit appellatum) possit exequi, absque metu Attentati? vide quos refert Cevallos *de cognitione per viam violentie, questio* 29. *per totam*.

CAPUT XXXIV.

Utrum debeat montagium pro pecudibus transeuntibus de suo oppido ad compascuum commune, per alienum territorium?

SUMMARIUM.

- 1 Lex 1. tit. 27. lib. 9. recopilationis, adducitur.
- 2 Montagium quid sit, & de ejus antiquitate.
- 3 Lex 11. tit. 27. libro 9. recopilationis, expenditur.
- 4 Commune, non dicitur proprie nostrum.
- 5 Verbum, Termino, quid significet.
- 6 Territorium proprium non dicitur, quod est commune.
- 7 Expenditur text. in l. Quintus Mutius, §. argento, ff. de auro, & argento legato.
- 8 Commune, dicitur nostrum improprie, & per juris fictionem.
- 9 Immunitatis, & exemptionis concessio strictè debet intelligi.
- 10 L. 1. §. fin. ff. de jure communitatis, & referuntur Doctores, qui de ejus intellectu agunt.
- 11 Dominus dicitur, qui partem habet in re.
- 12 Expenditur text. in l. in re communi, ff. de servitutibus urbanorum.
- 13 Commune dicitur proprium in re dividua.
- 14 Expenditur text. in l. illud, ff. de ritu nuptiarum.
- 15 L. si quis servos 72. de legat. tertio, allegatur.
- 16 Pascendi jus in communitate, quid individuum dicitur.
- 17 Montagium, quare persolvatur? traditur ratio, & eis introductionis.
- 18 Plura rescripta in confirmationem resolutionis questionis proposita emanarunt.
- 19 Exemplis quando indicari possit.

PRO hujus capitis clariori intelligentia, & exactiori cognitione, illud (quod disputationi causam præbet) in primis præmittendum duxi; l. Regia 1. tit. 27. libro nono, recopil. cautum esse; servitium & Montagium invictissimo Regi nostro esse præstandum, & deberi pro pecudi-

bus, & animalium gregibus ab oppido suo, villa, vel civitate exeuntibus ad depascendum, terminosque alienos transmigrantibus, ut patet ibi: *Y ansi mismo de los ganados que salieren fuera de las ciudades, villas, y lugares do moraren, aunque tornen, o no, a sus terminos, quod ampliativè repetitum fuit, l. Regia 8. ejusdem tituli, ibi: Mandamos, que qualquier persona que trajere sus ganados en termino de otro lugar, no se escuse de pagar los derechos a nos pertenecientes, o a nuestro recaudador, o arrendador, por que digan que son vecinos de tal lugar, &c.*

Secundò præmitto servitium, seu Montagium, esse genus pedagij, seu tributi antiquissimum, cujus mentio fit Machabeorum, cap. 10. ibi: *Ut omnes a tributis solvantur, etiam pecorum suorum, ut rectè expandit Gregor. Lop. in l. 28. ver. De los portazgos, tit. 11. part. 3. quod Regi persolvitur pro securitate, & tutamine, à Regia Majestate, principalique munimine præstito, per loca, & terminos publicos transeundi, stratasque calcandi, ut colligitur ex l. 11. dict. tit. 27. ibi: *Y andem salvos, y seguros, y en mi guarda, y defendimiento, notat Bald. in cap. 1. que sint Regalia, in usib. feud. num. 1. eleganter Alber. Bran. cons. 127. colum 7. vers. Quia constituentur, 2. par. & multo tempore nullum aliud (præter hoc) in patrimonio Romanorum Principum, fuit agnatum pedissequum, & tota fere suorum censuum, & patrimonij, reique privata substantia, in tributo, quod ex pascuis resultabat, inerat, ut tradunt Carol. Sigonius lib. 2. de antiquo jure civium Roman. cap. 4. post medium, Renatus Chopinus in consuetud. Andegav. lib. 1. cap. 21. num. 2. Petr. Greg. lib. 3. synagm. cap. 15. num. 14. post Plinium lib. 18. cap. 3.**

His suppositis, illud in questionem, & controversiam frequenter deduci solet; an exeuntes de oppidis suis cum gregibus, & armentis ad depascendum in terminis alienis; ubi communitatem habent, vel pacto, vel privilegio vel alio quovis modo, teneantur præstare, vel solvere tale servitium, vel Montagium? Et pro affirmativa parte sequentia argenti juris fundamenta.

Primum, quod illud, quod commune

est, non dicitur propriè meum, sive nostrum, ut probat Gloss. in l. id quod nostrum, de reg. jur. & ibi notat Decius; idem Decius in cap. ratio, de prahend. Jas. Socini & communiter Doctores in l. pupillus, §. suum, ff. de verb. sig. ubi latissimè Rebus. & in cap. sicut, 57. dist. ibi: Proprium nemo dicat, quod commune; & in cap. nulli, §. si ergo, ibi: Cum de communi nemo dicat, meum est: & l. hoc legatum 43. ff. de leg. 3. ibi: Quod magis uxoris causa, quam communis promiscuæ esus causa paratum foret. Cum autem dicta lex Regia loquatur de gregibus exeuntibus de suis terminis; consequens est, procedere in depascentibus in terminis communibus (tanquam alienis) jam enim exierunt à propriis.

5 Maximè, quia verbum hoc, *Termino* quod est idem quod *Limes*, seu *Finis*, §. dictam, instituit, quibus mod. jus patr. potest solv. auth. de hered. & falcid. §. his omnibus. est quædam longitudo, sive latitudo territorium à territorio distinguens; ut probat Abb. in cap. super eo, num. 5. de paroch. quem sequitur Felin. in capit. quia indicante, numer. 4. de præscrip. & facit illud Virg. *Limes erat positus finem ut distingueret agri*; prosequitur latè Hieronymus de Monte, tractat. fin. reg. cap. 15. num. 3. & 4. Petrus Greg. lib. 39. syn-tag. juris, cap. 13. nu. 4. Et est elegans de hac re Joannis Philipp. scriptoris Galli. responsum 12. num. 22. ubi inquit, quod si oppida, & vici civitati confines, territorium habeant; nullo modo reputari possunt, idem solum, & idem terminus.

6 Secundum fundamentum deducitur ex illo celebri consilio Abbatis 83. incipit, *Videtur primo, lib. 2.* ubi in terminis tributi, seu vectigalis, affirmat non posse verificari, aut dici territorium proprium, quod est commune, ad hoc, ut transiens par illud eximatur ab onere solvendi: & facit text. in l. Quintus Mutius, la §. argento, ff. de aur. & arg. leg.

8 Tertium hujus opinionis tutamen ea consideratione insidet, quod & si commune dicatur, aliquod nostrum, id tamen improprie sic dicitur, & per juris fictionem, ut probat text. in l. illud, ff. de ritu nupr. Gloss. & ibi Bart. in dict. l. servi electione, §. fin. Sed in materia exemptionis, & immunita-

tis, non debet admitti sensus, seu verborum significatio impropria, sed verba debent intelligi propriè, & strictè, ut tradit Bald. cons. 112. in fine, vol. 1. Corta in memor. verbo, Immunitas; Petrus Surdus consil. 240. num. 2. volum. 1. facit text. in l. 1. §. fin. ff. de jure immunit. de cujus intellectu latè agunt Pinellus in l. 3. num. 30. Cod. de bonis maternis, Joannes Garcia de nobilitate, gloss. 1. §. 1. à num. 40. Mieres de majoratibus, 1. part. quest. 51. num. 13. Dom. Joannes del Castillo controver. juris, tom. 5. cap. 84. numer. 46. Berroius cons. 24. num. 9. libr. 1. Ergo procedit intentum.

Contraria tamen sententia sequentibus suaderetur fundamentis. Primò, quia appellatione *Domini*, continetur & ille, qui partem habet, in re, l. 1. §. domini, ff. ad Silanianum. Cum autem quis habet communitatem in re ipsa propriè vocatur sua: cum in ea habeat partem, ut dominus, facit elegans text. in l. in re communi, ff. de servitut. urban. tradit Jacob. Novel. in tract. de jure protomiseos, §. 1. num. 17. tom. 17. tract. novæ impressionis, fol. 25. Rebus. in l. litus 96. §. prædia, ff. de verbor. signific.

Secundò, quia etsi controversi soleat inter Doctores, an commune propriè dicatur *meum*; tamen in casu nostræ disputationis, absque ulla controversia verè, & propriè dicitur *meum*, quia in materia individua nullam recipit dubitandi rationem, ut est text. expressus in dict. l. illud, quæ ita debet intelligi; ut tradit Iaso. in dict. l. servi electione, §. Labeo, vers. Sexta & ultima conclusio; Bart. in dict. l. pupillus, & ibi tradit Alciatus, & est communis opinio, & ut talis apponitur lib. 2. commun. cap. 6. de communibus verbis, & rebus, fol. mihi 80. & facit text. in l. si quis servos 72. de legatis tertio, ibi: Si quis servos suos legavit communes quoque continentur. Cum autem in communitate pascui, seu servitute juris pascendi, individuum jus insit, l. si communem fundum, ff. quemadmodum servitut. amittan. quem tex. bene explicat Covarr. in pract. cap. 34. num. 2. (ubi plures refert) consequens est terminos communes, propriè & verè dici suos; ut non procedat, nec habeat locum ratio, seu dispositio dict. legis Regiæ.

Tertio, ex eo; quia ratio propter quam

quam debetur servitium, seu montagium, ea est, ut *suprà* diximus; quia Rex sub sua protectione assumit pecora, quæ intra suos terminos, per totum Regnum vagantur. Hæc autem ratio non procedit, quoties pecora immittuntur in eum locum, & terminos, in quos securè possunt immitti, propter communionem pastus; quo casu jure proprio, & absque ulla Regis protectione possunt immitti: unde tanquam cessante ratione legis debet cessare ejus dispositio, *l. adigere, §. quamvis, de jure patronatus, l. quod dictum, ff. de pactis*, latissimè Tiraquel. in tractat. cessante causa, num. 130. Et hinc ubi ab statuto imponitur pœna, his qui per terminos alicujus oppidi transierunt, non solvunt pœnam, qui habent communitatem; ut aliquibus relatis, tradit Jaf. in dict. *l. servi electione, §. fin. num. 29. de legat. 1.*

28 Quibus fundamentis scio sapius ita decilum fuisse, & plura emanasse rescripta Regia directæ ad Iudices executores hujus tributi; quibus, ipsis injungebatur, ne tale tributum exigèrent ab his incolis, quorum oppida habent jus compascui: quod est maximi effectus; quia minimè sunt mutanda, quæ certam interpretationem semper habuerunt, *l. minimè ff. de legibus, l. nam Imperator, ff. eod. tit. ibi: Aut rerum perpetuò similiter judicatarum auctoritatem vim legis obtinere*. Paul Parisius consilio. 148. n. 24.

29 Et licet exemplis non est judicandum, ut in *l. nemo, c. de sentent. & interlocut. omn. judicam, l. Imperatores, ff. de privileg. cred. Authent. de judiciis, §. omnis autem iudex, collatione 6. Vivius dec. 91. par. 1. Petrus Sardus consilio 554. num. 53. lib. 4. Hippolytus Riminaldus conf. 237. num. 43. lib. 3. Cardin. Tuschus, tomo 3. litera E. conclus. 549. Menoch. de presumptionibus, lib. 1. g. 1. nu. 17. & 18. ubi latè comprobavit, & dicit non esse spectandum, quod gestum, actumque fuerit Romæ, sed quod geri agique debuit, ut in *l. sed licet, ff. de officio Præsidis*, Valenzuela Velaquez conf. 69. n. 214. Stephanus Gratianus disceptat. Forens. tomo 3. cap. 542. nu. 53. & tomo 2. cap. 27. Peregr. conf. 91. num. 9. & consil. 12. num. 47. volumin. 3. & conf. 20. num. 76. volumin. 4. Id ta-*

men non procedit intentiis supremi Consilij, & Tribunalium superiorum, quæ semper (data omni casus paritate) ad instar legum, & sanctionum, summoperè sunt venerandæ, & magni habendæ, ex ratione text. in *l. unica, ff. de officio Præfecti Prætorio*, ibi: *Crederet enim Princeps, eos qui ob singularem industriam, explorata eorum Fide, & dignitate, ad hujus officij magnitudinem adhibentur, non aliter iudicatores esse, pro sapientia, ac luce dignitatis suæ, quam ipse foret iudicatus*, & ita observat Afflictis decif. 45. n. 4. & decif. 69. num. 11. & decif. 383. in fine, Vincentius de Franchis decif. 81. num. 2. & decif. 90. num. 5. parte 2. Gama decif. 16. num. 6. & decif. 33. num. 2. & decif. 174. nu. 10. Olascus decif. pedemontana 22. numer. 6. Georg. de Cabezado decif. 212. parte 1. Menochius de arbit. jud. casu 68. à num. 29. & dict. quest. 1. de præsumpt. lib. 1. num. 17. & 20. conf. 1031. num. 7. quos & alios summa cura (prout semper moris est illi) refert, & diligentissimè hanc rem dirimit, Dominus Joannes del Castillo Sotomayor, lib. 5. controvers. juris, c. 89. ex num. 97.

Responsio autem ad argumenta contraria facilis est, & colligitur ex *supradictis*, & ex his quæ latè agunt Doctores *suprà* relati, in illa questione, *Quando commune dicatur proprium*. Ultra quos vide Tiberium Decianum, responsio 43. num. 33. volumine 2. Petrum Surdum decisione 263. num. 2. Cardinalem Tuschum litera C. conclusione 534. litera M. conclusione 225. ex num. 8. Itaque (ne immoremur) responde, ut per eos.

CAPUT XXXV.

Verum Decima Ecclesiastica debeatur ex pascuis, eorum feno, gramine, seu herba, vel de pecudibus in eis depascen-
ribus; & quomodo; & quibus debeat-
tur, & si persolvenda.

SUMMARY M.

1 Decima Ecclesiastica debetur ex pascuo, & ejus feno, gramine, seu herbis, ubi de capite pervenit, de decimis.

- 2 Decima Ecclesiastica debetur ex omnibus fructibus terræ.
- 3 Prati fœnum, seu defensarum herba, inter fructus connumerantur.
- 4 Decima pascui utrum sit prædialis.
- 5 Pascua si ad culturam redigantur, vel vineta in eis plantentur, semper debetur ex fructibus Decima Ecclesiastica.
- 6 Decima Ecclesiastica tunc debetur, ex fœno, vel herba, quando in fasciculis ad domum perducitur, vel alicui ita venditur.
- 7 Decima Ecclesiastica non debetur ex fœno vel herbis à pecoribus in pascuo consumptis, & depastis.
- 8 Decima Ecclesiastica, ut debeat persolvi ex fœno, vel herbis pascui, attendenda est, & multum operatur consuetudo loci ubi expenditur text. in cap. commissum, & in capit. quibusdam, §. ultimo, & in capit. cum sint homines, & in capit. dilecti, & in cap. Apostolica, de decimis, & in l. 17. tit. 20. part. 1.
- 9 Expenditur l. 5. & 6. tit. 5. lib. 1. novæ Recopil.
- 10 Decima Ecclesiastica tripliciter causatur ex pecudibus in pascuo depascentibus, quia triplex in eis fructus consideratur, fatuum nempe, lactis, & lanæ.
- 11 Decimas factus in ordine nascendi, ex pecudibus debet pro decima persolvi; & quando non apparet de ordine nascendi, debet dari mediocris, ubi expenditur text. in cap. quicumque in primo, l. 6. quæst. 7. & in l. si quid, §. venditor, cum l. sequenti, §. illud, ff. de ædilitio edicto.
- 12 Vitulus, vel agnus qui decimatur; lactatus esse debet.
- 13 Decima Ecclesiastica persolvitur ex lanæ pecorum, & pro ea unum ex decem velloribus.
- 14 Decima Ecclesiastica debetur ex lacte, butyro, & caseo pecudum; & in qua quantitate.
- 15 Decima Ecclesiastica pecudum, cui Ecclesia, & parochia debeat persolvi? an ei in cuius territorio sunt pascua, ubi pascentur; an ibi resident domini pecudum? & ibi expenditur text. in cap. cum sint homines l. 8. de decimis.
- 16 Expenditur text. in capit. cum coniungat, de decimis.

17 Decima animalium, prædiales reputantur

18 Decima Ecclesiastica pecudum dividuntur inter parochias, in quarum territorio, & pascuis per certum tempus depascentur; & ibi d. l. 9. tit. 20. part. 1.

DE pascuorum gramine, fœno, seu herba decimam Ecclesiasticam persolvi debere aperte decidit Alex. III. in c. pervenit 5. de decimis. ibi: *Ut de proventibus molendinorum, piscariarum, fœno, & lanæ decimas Ecclesiasticas, quibus debentur, cum integritate persolvant, & idipsum desumitur, ex c. commissum 4. eod. tit. ibi: Et sicut etiam de pascuis dum decima persolvantur, ita nunc de eisdem ad frugum fertilitatem translatis decimas volumus absque diminutione persolvi.* Et ratio est, quia de omnibus fructibus terræ Decimæ persolvi debent, ut notat Glos. in dict. cap. pervenit, præsertim si Decima sit prædialis, ut in cap. nuntios 6. ibi: *Et de omni fructu Decimas persolvere Ecclesiastica distractione compellas, & in cap. non est 22. de decimis, docet Henricus de Bohic. in dict. cap. pervenit Marcus Mantua, cons. 1. n. 31. Rebuffus dict. tractat. de decimis, quæst. 8. in principio.* Fœnum autem prati, sive defensarum herba, absque dubio inter fructus computatur, ut in l. pratum 31. ff. de verbor. signific. ibi: *Pratum est, in quo, ad fructum capiendum, falce dumtaxat opus est; ex eo dictum, quod paratum sit ad fructum capiendum; ubi advertit Rebuffus, verbo, Ad fructum.* Decima verò pascui, quod sit prædialis, hæsitari non debet; quia dicitur prædialis, quæ ex fructibus prædiorum debetur, ut in cap. 1. & in cap. Apostolica, de decimis, tradit Hostiens. in sum. tit. de decimis, §. quot sint ejus species, Rebuff. eodem tractat. quæst. 4. numer. 32. Unde de primo ad ultimum concludere possumus, ex pascuis, in quibus fœnum, seu herba legitur, decimam Ecclesiasticam persolvi debere.

Quinimo si pascua ad culturam redigantur, aut plantentur in eis vineta; ex fructibus agri mutati, & novalis Decima debetur, dict. cap. commissum, quia mutatione personæ, nec mutatione rei, jus decimandi non extinguitur, ut tradunt Burg. de Paz consil. ult. n. 8. Guetier. lib. 2. canonic. cap.

21. numer. 98. Mieres de majorat. 2. part. quest. 10. num. 30. Azeved. in l. 2. tit. 5. num. 4. & 9. lib. 1. recop. prosequitur Cevall. 2. par. tractatus de cognit. per viam violentia, quest. 55. ex num. 45.

Quod tamen duplici modo intelligendum venit. Primò, quando fœnum, & herba maturo tempore (ut fructus) colliguntur, & in domum domini, vel alterius adspontantur: quo casu militat jura *suprà* adducta: & ratio eorum à nobis perpensa, & ita pungit Rebuff. dict. quest. 8. num. 9. ibi: Sexto de feno, nam si fœnum in fasciculos redigatur, Decima debetur, vel si alicui venditur, ut notat Abb. in dict. cap. commissum, ibi: Nota secundo, quod de pascuis solvitur decima, & ibi: Et dic de pascuis, id est, de pretio quo pascua, seu pastura vendita est.

7 Cæterum, quando fœnum vel herba pecudibus in agro, prato, seu defensa domino immissis, consumitur, & devoratur, tunc pascui cessat decima: & ejus loco, fœtum animalium ibi depascentium decima succedit, & subrogatur: ut sentit Rebuffus, dict. que. 8. num. 22. versic. Duodecimo, ibi: Vel de animalibus, que ibi pascuntur solvitur lac, lana, & fatus, ut Ioan. Andr. ibi dicit; & superius scripsi, questione 6.

8 Secundo, intellige in hoc multum esse deferendum consuetudini, quæ in loco viget, ex Rebuffio ubi proxime, ibi: Et in hoc consuetudo est maxime attendenda: & facit tex. in dict. cap. commissum: & in cap. in quibusdam, §. ultimo, & in cap. cum sint homines, & in cap. dilecti, & in cap. Apostolica, de decimis, & in l. 17. titul. 20. par. 1. ibi: Segun que es costumbre de cada tierra. Consuetudo enim, ut ex certis fructibus, veluti de feno, herbis, oleo, & similibus, (si modo ex aliis redditibus supersit iusta sacerdotum alimonia) utique sustinetur, & nullo jure reprobat: ut ex Paulo Castrensi. consilio 17. libr. 2. docet Covarr. lib. 1. variar. cap. 17. numer. 8. versic. Septimo; Rebuffus ubi *suprà*, questione 13. numer. 51. Et de jure nostro Regio,

9 est mirabilis in proposito decisio tex. in l. 6. tit. 5. lib. 1. nova recop. ibi: Porque en algunas villas, y lugares destos Reynos, no se paga diezmo de la renta de las yerbas, y pan, y otras cosas, y somos

informados, que aora nuevamente algunos Obispos, y Cabildos lo piden, y fatigan sobre ello à los pueblos ante juezes Eclesiasticos: mandamos à los del nuestro Consejo, quellas personas que vieren que cumple, platicuen sobre ello, y lo provean como convenga, y entre tanto no consentan, ni den lugar que se haga novedad, observat Guttierr. lib. 2. Canoniarum, quest. capite 21. num. 39. qui num. 41. affirmat in Diocesi Placentina, consuetudinem vigere, ut ex herbis propriarum defensarum, quas domini earum, propriis pecoribus pascunt: nulla solvatur decima: secus autem si herbas locent, & in Civitatenſi urbe, ex herbis, nullam prorsus in omni casu solvi decimam, usu receptum esse. Et talem consuetudinem omni jure defendi posse testatur, quidquid contrarium tenuerit Menchaca lib. 2. controversiarum illustrium, cap. 89. num. 8.

Ex pecudibus verò in pascuo depascentibus triplex causatur, & debetur decima, triplici eorum fructui correspondens: nam in istis animalibus triplex invenitur fructus. Primus consistit in agnis, hædis, viculis, equis, succulis, & aliis fœribus: Secundus in lacte: Tertius in lana, & ut in l. in pecudum, ff. de usuris, §. in pecudum, Insti. de rerum divisione.

Et sanè ex fœribus, decimus in ordine nascendi debetur, ut docet Joann. Andreas in additionibus ad Speculatorem, tit. de decimis, verbo, Speciem; sin verò, non appareat quis sit decimus, mediocri debet persolvi, & præstari, ut exhortatur, & admonet Divus Ambrosius in cap. quicumque, in princip. 16. quest. 7. ibi: Quicumque recognoverit in se quod fideliter non dederit decimas suas modo emendet quod minus fecit; quid est fideliter dare, nisi ut nec petus, nec minus aliquando offerat de grano, aut de vino, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negotio, aut de ipsa venatione sua. & facit text. in l. siquid, §. venditor, cum l. sequenti, §. illud, ff. de actio edicto, & indignum est. Deo datur, quod dedignatur homo; ut in cap. in fine, 49. distinctione.

Itaque vitulus, vel ætus, qui persolvitur, lactatus esse debet, & impinguatus ita, ut ad usum esse possit, & absque matre vivere; ex Joann. Andr.

Andr. *ubi proxime*, ne concessio inutilis sit, & ex imbecillitate, vitulus pereat, ut argumento text. in *l. si servus decem, in fine*, ff. de solut. & in *l. cum qui* ff. de annuis leg. tradunt idem Joan. Andr. Henric. de Bohic. in cap. cum homines, de decimis, & ita consuluit Oldrad. conf. 236. Circa propositam sequitur Rebuffus dict. tractat. de decimis, questione 13 6. numer. 30.

Sed in pluribus locis certum tempus est statutum in quo hæ decimæ persolvi solent (ut notum est) & supra relati observant.

De lana verò detonsa (ut Rebuffi propriis verbis utar, *ubi proxime* num. 32.) solvi, & exigi solet, ex decem velleribus, unum pro decima; ut loquitur Joan. Andr. in dict. additione, & alias pro consuetudine locorum; quia non est causa differendi hanc Decimam, teste Antonino in cap. Apostolica, de decimis.

De lacte idem videtur, ut ex decem Pintis una debeatur; tamen si fiant de voluntate Curati (ita Parochum nominat Rebuffus) expressa vel tacita, Casci; decimus præstabitur Curato, quod est magis frequens. Et idem in butyro, ut etiam Decima debeatur, teste Andr. Hispan. quest. 1. in his Joann. Andr. dicit consuetudinem maximè attendendam per Gloss. inc. revertimini, 16. quest. 1.

Et licet antiquitùs maximum dubium fuit, cui Ecclesiæ, animalium decimæ deberentur, an ei in cujus territorio decimatorio pascua erant; an verò ubi dominus animalium, & pecudum, divina audiebat officia, & Ecclesiastica, & sacrosancta recipiebat Sacramenta, ut in dict. cap. cum sint homines 18. de decimis, ibi: Non est facile nobis super hoc certum dare responsum, cum auctoritates sanctorum Patrum, etiam sint diverse: tradit Petrus decis. 176. num. 6. volum. 3. Tamen cum hæ Decimæ animalium prædiales sint ut notat Gloss. in cap. Apostolica, de decimis, Rebuffus dicta questione 6. numero 25. ei parochiæ utique persolvi debent, & Rectori, seu parochi, in cujus territorio, seu districtu, pascua (ubi aluntur animalia sunt ad similitudinem cæterarum prædialium decimarum, ut in cap. fin. de parochiis, ibi: Ita quod si de agris in eorum parochia constitutis, fructus percipiunt, ratione prædiorum decimæ solvantur, ubi

Gloss. verbo, Prædiorum; & facit text. in cap. cum contingat, de decimis, ibi: Cum perceptio decimarum, ad parochiales Ecclesias pertineat & in cap. quoniam 13. eodem tit. ibi: Respondemus, ut si terræ, quæ arabiles sunt intra certam alicujus Ecclesiæ parochiam fuerint; decimas earum eidem Ecclesiæ facias assignari, & de jure nostro Regio decidit lex 6. & 7. titul. 20. part. 1. ibi: Deven ser dados à las Iglesias parochiales, è à los clérigos que la sirven; ubi Gregor. in scholio, verbo, A las Iglesias, Rebuffus ubi supra, questione 3. num. 32. Mieres de majorat. 1. part. quest. 58. num. 15. Gutierrez. 2. part. canonicarum, questione 21. numer. 54. ubi dicit communem Cevallos lib. 1. practica. contra commun. quest. 458 num. 25. & 34.

Quod ex eo procedit, quod hæ Decimæ animalium, prædiales reputantur, ex Gloss. in cap. Apostolica, de decimis, & ideo illi Ecclesiæ, in cujus Parochiæ districtu animalia morantur, & pascuntur, debentur; ut docet Gloss. verb. Pascit, in cap. 1. §. item cum quis unquam, 15. quest. 1. Matthæus de Afflict. in constitutionibus Neapolit. libro 1. rubrica, de decimis, num. 23.

Sin verò per medietatem anni pascuntur in una parochia, & per aliam medietatem in alia: decimæ dividendæ sunt inter easdem Parochias, ut in cap. fin. 1. quest. 3. & argumento textus in cap. relatum, in fine, de testamentis, & de jure Regio aperte probat text. expressus in *l. 9. titul. 20. part. 1.* ibi: Pero si acaciere que el ganado paxca la mitad del año en el Obispado donde son señores, è la otra mitad en otro; partase los diezmos por medio en estos dos Obispados: & ita tradit Rebuffus in tractatu, de Decimis, quest. 8. num. 11. & 13. Quid autem, quando in una parte pascuntur, & in alia parturiunt, ubi decima persolvi debeat? & plures alios casus in proposito occurrentes, decidit dicta lex 9. part. 1. cujus litera, ut elegans, & difficilium questionum decisiva, sic se habet: Pascen à las vegadas los ganados en las tierras, ò en los terminos, donde son los señores: è à las vegadas han los de embiar à otras partes à aquellas tierras, donde entienden que vivir an mejor, porque se aprovechen mas dellos: è porque los omes sopan à quales Eglefias deven dar los diezmos dellos, queremos lo aqui mostrar. E dezimos, que si los ganados

dos pascieren todo el año en el termino onde moran sus señores, que deven dar el diezmo todo en aquellas Eglefias onde son parrochianos. E si los embiaren à otro Obispado, è fincaren y por todo el año, allà deven otro si dar el diezmo: è si la mitad del año pascieren en aquel Obispado, onde son sus señores, è la mitad en el otro, deven partir el diezmo en ambos los Obispados: mas si el ganado anduviere por muchos Obispados; de manera que no puedan saber ciertamente en qual dellos fincò mas tiempo: por quitar contienda de entre los omes, mandamos que den la mitad del diezmo en quel Obispado onde pascieren las oucias, è la otra mitad en aquellas Eglefias onde son parrochianos los señores de les ganados. E si acaesciese, que pariesse el ganado, faziendo passada por algun logar, dezimos, que por aquella non deven tomar diezmo: fueras si fiziesse y morada alomenos un mes. Pero si acaesciese que el ganado pazca la mitad del año en el Obispado, donde son sus señores, como sobre dicho es: asì que pazca de dia en el un Obispado, è yaze gade noche en el otro: estonce partan la mitad del diezmo por medio en estos dos Obispados: en el uno, por razon del pasto, en el otro por razon de la manida. E todo esto sobre dicho se entiende, que deve ser fecho de guisa que lo non fagan los pastores por mala entencion, nin por fazer engaño à los Obispos, mudando los ganados de un Obispado à otro por fazerles perder sus derechos, & ibi plura doctissime congerit Greg. Lopez per omnia scholia.

CAPUT XXXVI.

An ex locatione pascuorum, & venditione herbae, debeas solvi Decima pretij (vulgò gabella)

SUMMARYM.

- 1 Lex 1. tit. 17. lib. 9. recopilationis, expenditur.
- 2 Herba, seu gramen, pascui fructus est.
- 3 Locatio, seu venditio aequè naturaliter cadit super iure percipiendi fructum, & ibi de leg. arboribus, §. usufructuarius, ff. de usufructu, & l. ait Prator, §. in eum, ff. de bonis auctoritate iudicis possidentis, & in l. usufructus, ff. de iure dotium.

- 4 Venditionis, seu locationis contractus, in herbis pascuis frequens admodum est: & ibi de l. 23. titul. 7. lib. 7. novæ recopilationis.
- 5 In venditione, sive locatione pascui, sola patientia percipiendi in fundo, vel abstrahendi ab eo herbam, seu gramen consideratur, & inest; & ibi de l. 3. ff. de usufructu, l. quonies, §. fin. ff. de servitutibus, & in l. 1. in fine, ff. de servitutibus rusticorum prædiorum.
- 6 Venditio, an verò locatio contracta videatur super iure percipiendi herbam, vel gramen, ex pascuo, ex conjecturis desinitur, quarum tres sunt potissime.
- 7 Pascui herba, seu gramen, si pro certo pretio ante quam nascatur, per annum vel plures annos concedatur, locatio erit non venditio.
- 8 Pascui herba, seu gramen, si postquam nascitur, seu demonstratur, per aliquod pretium conceditur: venditionis contractum sortitur, & ideo ex eo Gabella debetur.
- 9 Pascua Magistratus ordinis, & militiae de Calatrava, quomodocumque pretio accedente, concedantur, semper gabella debetur, & ibi de l. 12. titul. 17. libro 9. recopil.
- 10 Pascui venditi gabella an persolvenda sit gabellario illius anni, in quo herba fuit vendita; an verò gabellario illius anni, in quo fuit secra.

Cum ex lege Regia 1. tit. 17. lib. 9. Recopilationis, decimam, seu gabellam tantum, ex contractu venditionis, non verò locationis, persolvi debere manifestum sit, & quando jus percipiendi herbam ex aliquo fundo, pretio accedente, alicui conceditur, an venditio, an verò locatio contrahatur, non sit facile discernere: profectò huius capituli vera resolutio in eo consistit, ut propriam naturam huius contractus meriamur, & radicibus perferentur.

Et sanè illud, & movet, & difficultatem auget, quod herba, seu gramen, defensæ, vel præ fructus est, ut in l. pratum, ubi Rebuffus, ff. de verborum significatione. Iuri autem percipiendi fructum, aequè naturaliter, locatio, & venditio convenit, ut in l. arboribus, §. usufructuarius, ibi: Vel locare, vel vendere po-

est, ff. de usufructu, & in l. ait prator, §. in eum, ibi: Qui nec locavit fructum prædij, nec vendidit, ff. de bonis authoritate jud. possid. & in l. si usufructus, ff. de jure dotium, ibi: Vel locet, vel vendat, latè Joannes Gar. de expensis, & meliorat cap. 10. n. 41.

4 Præterea hoc adeo verum est, quod utriusque contractus, tam venditionis, quam locationis herbarum, frequentè in pluribus legibus Regiis mentio fit: ut in l. 23. tit. 7. lib. 7. nova recopil. ibi: Y permitimos, que el que turriere ganado, pueda arrendar la yerba que hayere menester para ello; & ibi: Y si algo le sobrare dello. & passim in pluribus legibus, & provisionibus Regiis de la Mesta, id agitur.

5 Rursus ex eo, quod in isto casu, sive venditio, sive locatio contrahatur solâ patientiâ abstrahendi à fundo, vel percipiendi fructus, conceditur, & præstatur. Quia si venditio est, quamvis jus aliquod transferatur, per factum patientiæ fit: si autem locatio est, per eandem patientiam Colonus utitur, ut in l. 3. ff. de usufructu, ibi: Dare autem intelligitur, si induxerit in fundum legatarium, eumque patiatur uti frui l. quoties, §. fin. ff. de servitutibus & l. 1. in fine, ff. de servitutibus rusticorum prædiorum, docet Bart. in l. 12. §. & harum num. 3. ff. de verborum oblig.

Verum in proposita questione, ut ejus vera, ac secuta resolutio pateat; & generalis theoria, & speciale traditio erit constituenda.

6 Generalis erit illa, quæ in genere respicit conjecturas, ex quibus dignosci possit, quando venditio, vel locatio fructuum contrahatur? Et harum tres potissimas considerare, & præ oculis habere debemus: ut novissimè animadvertit Lasarte de decima venditionis, parte... cap. 2. numer. 55. prope finem, ibi: Sed ita resolutum, quod cum in dubiis versemur, servanda erunt conjecturæ traditæ supra num. 52. scilicet, ut prius inspiciamus, quid æstim sit, juxta resolutionem Menochij dicto remedio 3. num. 25. Deinde quibus verbis fuerint uti contrahentes juxta sententiam Joann. de Imola in dicta l. eodem Jure, §. qui maximos, ff. de publicanis. Vltimo pretij qualitas attendatur, ex sententia

Bart. in dict. questione 4. num. 11. Ita ut intelligas deficiente prima conjectura (quæ omnium potior est) ad secundam esse deveniendum? & deinde ad tertiam, cum secunda defecerit; quibus observatis impossibile est, quin contractus qualitas determinetur.

7 Specialis verò traditio, in proposito illa est, quod si pratum, defensa, vel ager pascui per annum unum vel plures, ante quam herba, aut gramen nascatur, vel maturum sit, ob aliquod pretium à domino pascui alicui concedatur, utique locatus ager ad herbam, videtur: non herba vendita, & in hoc casu loquitur, & intelligi debet Lasarte ubi supra numer. 55. ibi: Advertito autem, quod quamvis mons, & pratum, pascuum; sylva, vel collis, aut quicunque pascuus ager paratam fructum (nempe herbam) habere soleat, sicut de fundo pendentes fructus habente diximus; adhuc tamen in his pascuis diversum jus est, quia cum naturalis pascuorum usus sola herbe perceptio esse soleat, quam oves & pecora pascuntur, rectissime in eis cadit locatio, sive prompta, & patens herba sit, sive nascitura ut pratum ipsum locatum conductumque sit, & dominus patiatur colonum uti fruique secundus rei conductæ quantitatem & naturam, nempe herbis pascendo suas oves, & pecora; ut est tex. expressus in l. sed addes, §. 1. vers. aliter atque ff. locati, & l. 14. tit. 8. par. 5. præsertim, quia & ipsius prati, præter pastum animalium, alius usus, perquam utilis, & necessarius esse solet, scilicet, ad mansionem pastorum, & ovium: quem cum (pro pecunia) patiatur dominus, non minus locare dicendus est, quam cum fundum alium rectè quis ab eo conducit, ex notatis supra numer. 6. &c.

Sin verò tantum herba, quæ jam matura, vel demonstrata est, aliquo pretio concedatur, tunc cum nullum factum, nec alia utilitas, aut commoditas in fundo præsteret per talem contractum, sed sola prompta, & patens perceptio herbe, aut graminis, atque ita res pro pecunia videatur dari; utique venditio, non locatio videatur contracta, ut in l. Quintus Marcius, ff. de actionibus empti & ita expresse in propriis

propris terminis , ad exactionem Regalis Decimæ , iustissima de causa prædictaque juris ratione ; decisum extat in conditione 26. De los apuntemientos que su Magestad embió à los lugares no encabezados el año passado de 1576. & hoc casu absque dubio gabella debebitur ; & resolvit Lasarre ubi supr. ex num. 55. Ripa tract. de peste , titul. de privilegiis contra causam pestis , à num. 46. cum sequentibus , Gironda de gabel. 8. par. numer. 23. Azevedo in l. 13. titul. 17. lib. 9. recopil. Gutier. in tracta. de gabel. cap. 8. numer. 19. quæ resolutio non solum in herbis , verum & in glandibus amplectenda est , ex suprâ dictis ; quidquid Lasarre , in hoc contrarium senserit.

9 Licet tamen in pratis , pascuis , & montibus , æquè locationem , & venditionem esse posse , suprâ firmaverimus , ita ut contractus qualitas attentè sit ex prædictis consideranda , ut Regalis decima exigatur , quæ ex venditione debetur ; ex locatione non ita ; hoc ex herbis , & pascuis Magistratus Ordinis Calatravæ quomodocunque contrahatur , Decima indistinctè debetur , quasi super venditio herbæ , non pascuorum locatio contrahi videatur , ex antiqua consuetudine , ut in l. 12. titul. 17. libro 9. recap. ibi : Porqué los arrendadores de las alcavalas delas yervas del Maestrazgo de Calatrava , de que nos solemos , y acostumbramos cobear alcanalas. Itaque ubi talis consuetudo non fuerit : resolutio suprâ dicta , de jure erit observanda ; in hac enim gabellarum solutione , plurimum attendi debet consuetudo , ut in l. 9. titul. 18. libro 9. Recopil. ibi : Segun , y como lo pagan , y acostumbran pagar las otras personas se-glares.

10 Sed an hæc gabella herbæ venditæ , persolvenda sit gabellario illius anni , in quo contractus fuit herba facta , seu depasta ? decidit rex. in dicta l. 12. titul. 17. libro 9. ibi : Que los arrendadores que fueren de alcavalas de las yervas del Maestrazgo de Calatrava , ayan de recibir , y recaudar el alcavala de las yervas de aquel años , ò años , en que entraren los dichos ganados , puesto , que se cumpla el dicho año , ò temporada , que los ganados han

de herbajar en el otro año siguiente , &c. & in l. 13. sequenti , dict. titul. 17. lib. 9. ibi : Que aya de mandar el alcavala de las yervas por el arrendador à quien pertenece , y la demande hasta fin del año de la salida de los ganados ; de quarum legum verò intellectu , & praxi , latissimè agunt Lasar. dict. tractata , de decima venditionis parte , cap. 5. numer. 20. junctis his , quæ dixerat in cap. 3. numer. 11. Gironda de gabellis 8. part. numer. 23. Joannes Guttierr. eodem tractat. dict. cap. 8. ex numer. 15. prope medium , usque ad num. 20. quos omnino vide , nec enim eorum dicta transcribere fas est.

CAPUT XXXVII.

Ius pascendi , an mobile , an verò immobile reputetur ; & utrum super eo constitui possit census ; & in ejus venditione possit competere jus retractus.

SUMMARIUM.

- 1 Pascendi jus quod competit cuilibet vicino , in pratis , seu de jensis publicis , nec servitutis , nec usufructus speciem continet : sed est jus quoddam incolatus , quod in utendo nemoribus , & Pascuis , & communibus unicuique ex vicinis communiter competit.
- 2 Pascendi jus in alieno agro , an mobile , an verò immobile reputetur.
- 3 Pascendi jus in alieno agro , nec mobile , nec immobile , verè , & propriè dicitur : sed jus quoddam incorporale.
- 4 Servitutes omnes , seu jura incorporalia , magis propriè immobilium rerum naturam redolent , & sortiuntur : unde alienari debent cum solemnitatibus rerum immobilium : & eodem tempore , quo res immobiles , usucapiuntur , num. 5.
- 6 Lex , sed si pecunia . S. simili modo , ff. de rebus eorum : expendantur.
- 7 Traditio vera , & actualis , non datur in juribus merè incorporalibus ; & loco traditionis habetur censu.
- 8 Pascendi jus tanquam quid immobile reputatur , cum rebus solis inest.
- 9 Census potest constitui , & creari super

iure pascendi : & numero 10. Propo-
nitur quædam difficultas , & objectio
cui satis fit , num. 11.

12. *Retractus uirum habeat locum super iure
pascendi ? remissive*

1 **P**ascendi jus, quod competit cuilibet
vicino in pratis, seu defensis publi-
cis, nec servitutis, nec usus fructus spe-
ciem continet, ut eruditè advertit Ve-
lazquez de Avendaño *in tractatu de censu-
sibus cap. 68. numer. 13.* ex rationibus ab
eo perpenfis; sed ex quoddam jus in-
colatus, quod in utendo nemoribus, &
pascuis communibus, unicuique ex vi-
cinis communiter competit: & circa hoc
nec occurrit dubium, nec potest habere
locum *hujus capituli* thema. saltem quoad
constitutionem census, ut competat jus
tractatus; cum satis notum sit alienari
nullo modo posse, nec ad alium non vi-
cinum porrigi.

2 Jus verò pascui, quod competit alicui
in alieno agro, seu fundo depascendi,
vel ex concessione, vel jure servitutis,
dubitari frequenter solet, an mobile, an
verò immobile reputetur; ejus natu-
ram & qualitatem si prius agnoscamus,
facile erit, dubia in fronte capituli pro-
posita, nota & aperta facere.

3 Itaque jus hoc (cum servitutis naturæ
conveniat) nec mobile, nec immobile
erit: sed terriam quandam speciem con-
stituit, ex Abbate *in cap. nulli, colum.
4. vers. Quid autem in servitutibus; de re-
bus Ecclesiæ*: quem sequitur Alexand. *in
additionibus ad Bartolum in l. moventium,
ff. de verborum significatione & consil. 53.
Viso themate, colum. ultim. versic. Tertio
moveor, libro 1. Jaso, consil. 194. Super
vacuo, circa medium, libro 2.* Et illud ge-
nerale est, quod jura incorporalia, nec
mobilia, nec immobilia propriè dicun-
tur, ex Baldo *in cap. 4. §. sciendum, ver-
sicul. Extra querit, de feudi cognitione,
in casibus feudorum, Lapis allegatione 91.
In primis videndum est: ad finem; sicut
idem dicimus de actionibus; ut docet
Speculator, titul. de fructibus, & in-
teresse, §. scias igitur, vers. Sed pone,
ubi Additio Joannis Andree, Bart. &
Raphael Fulgor. *in l. quam Tuberontis,
§. ultimo, ff. de peculio, idem Bartol.
in l. si convenerit, in 2. in principio, ff.
de pignoratitia actione, & in l. 1. Cod.
si adversus transactionem, ubi dicunt no-
mina, non comprehendi in donatio-
ne rerum mobilium, nec immobi-**

lium; & plures refert Tiraquel. *de
retractu linagier, §. 1. gloss. 7. numer. 9.*
& latissimè per plura fundamenta, Re-
buffus omnino videndus *in dict. l. mo-
vention 93. ff. de verbor significatione, ver-
sic. Sed dubitari potest.*

Verum licet hæc ita se habeant, in 4
pluribus tamen, servitutes omnes,
seu quælibet jura incorporalia, magis
propriè immobilium rerum naturam
redolent, & fortiuntur; idque ex eo,
quod, quamvis immobilia vere non
sint, tamen immobilibus, & rebus
soli adhærent; ut in *l. si aliena, §. hoc
jure, ff. de usucapionibus*, unde Panor-
mitanus, Anton. de Butr. & Imola 5
*in cap. nulli, de rebus. Eccl. servitu-
tum jura, absque requisitis, & ordi-
nariis solemnitatibus immobilium re-
rum ecclesiasticarum, alienari non
posse, expressè affirmant; & pro hoc
facit tex. in cap. 2. de rebus Ecclesiæ,
lib. 6. ubi Gloss. & ideo usucapiuntur
eodem tempore, quo immobilia; ut
l. fin. Cod. de longi temporis. prescriptione,
Gloss. in l. unica, verbo, intelliguntur,
Cod. de usucapione transformanda, & fa-
cit tex. in l. sed & si pecunia, §. simili
modo, ff. de rebus eorum, ubi servitus in 6
fundo minoris imponi non potest, nec
quæ ei debetur, remitti, sine decre-
to, tanquam res immobilis; obser-
vat Alexand. consil. 211. Ponderatis
verbis statuti, columna 2. versic. Ne-
gari non potest, libro 6. Et que-
madmodum ad translationem re-
rum corporalium, requiritur vera
& corporalis traditio, ut in *l. l. tra-
ditionibus, Cod. de pactis*, ita & ad
translationem rerum incorporalium
solo cohærentium, corporalis & vera
traditio necessaria est; quia cum so-
lo cohæreant inseparabiliter, licet
sint incorporalia, verè sunt immobilia
soli, & pro corporalibus habentur:
ita Bald. *in dict. l. traditionibus*, & in
l. 1. Cod. communia utriusque judicij,
Alexan. post alios, consil. 184. *In causa
lib. 6.* Quod quidem, ita non esset,
si bona incorporalia solo cohærentia,
pro verè immobilibus non haberen-
tur, sed simpliciter, essent incorpo-
ralia: ut aliqua jura, & facultates,
quæ solo non sunt cohærentia insepa-
raliter: in quibus ad veram dominij
translationem, seu acquisitionem, non
est necessaria vera traditio, sed suf-
ficit cessio: ut notat Gloss. per tex.
ibi,*

ibi, l. fin. Cod. quando fiscus, vel privatus, quem tex. dicit in proposito singularem, Angelus in l. 1. Cod. de actionibus, & oblig. num. 4. Mieres in tractat. majoratus, 1. part. quest. 40. per totam, Velazque de Avend, in l. 44. Tam per totam, gloss. 9. nu. 3. & gloss. 14 n. 17.

8 Ex quibus jus pascendi, quid immobile reputari, tanquam rebus soli inhaerens, & institum necessario fieri debemus; & expressè ita firmat Andreas Tiraquellus *d. tractatu de retractu linagier*, §. 2. gloss. 5. num. 3. per tex. in *l. pecoris*, ff. de servit. rust. pred. & in *§. inter rusticorum*, Instit. eodem tit. & ibi allegat pro hac observatione, Philippum Decium, *cons. 483. Pro resolutione*, col. 3. vers. *Non obstat dictum*, Alex. Philippum Francum, & alios.

9 Unde his suppositis; & praelibatis, super jure pascendi constitui, & creari posse censum, (sicut in aliis similibus) veluti jure decimandi, & jure piscandi, ingenuè defendit Velazquez de Avend. *tractatu de censibus*, cap. 52. per totum, ea motus ratione, quod cum tale jus, inseparabiliter solo cohæreat, licet sit incorporale, quoad hoc inter mobilia bona constitui debet, sicut similiter dicitur de feudo, quod quamvis non possit formari, nisi ex rebus immobilibus soli, aut ferè & propè immobilibus, ut in *dict. cap. 1. §. fin. de feudi cognitione*, l. 1. tit. 20. part. 4. potest tamen creari; & formari ex rebus, quæ licet verè mobilia non sint; solo tamen cohærent, & pro immobilibus habentur; ut in *dict. §. fin. ibi? Nisi in rebus soli, aut solo coherentibus*; & probant ibi Albericus, *Isernia*, & *Afflictis*, Gregor. in *d. l. 1. gloss. verbo, Rex*, & meritò Velazquez in *dict. loco*, num. 14. carpit Alvarum Valasc. qui in *tractatu de jure emphyteutico*, quest. 12. num. 6. in his juribus censum emphyteuticum constitui non posse affirmat: ex ea tantum ratione, quod non sint verè bona mobilia: cum tamen sufficiat pro immobilibus haberi: quod etiam (parùm sibi constans) in *eodem cap. num. 3. & 4.* ipse Valascus cum Tiraquello agnovit, & constitui censum emphyteuticum in rebus solo

cohærentibus prædixerat, & firmaverat.

Nec his obstat, quod bona quantumvis solo cohærentia, incorporalia sint, in quibus non datur verum dominium, nec vera possessio; sed quasi possessio, ut est notum, ac per consequens videtur; quod in his rebus solo cohærentibus emphyteusis creati non possit, quæ præsupponit separationem utriusque dominij, tam utilis, quàm directi; ita quod directum maneat penes concedentem, l. 1. & per totum, *Cod. de jure emphyteutico*, & utile transferatur in emphyteutam, ut in *l. 1. §. qui in perpetuum*, ff. si ager vestigialis, vel emphyteuticarius petatur. Nec etiam census reservativus, qui præsupponit translationem utriusque dominij in censuarium, ut in *c. constitutus, de religiosis domibus*, nec consignativus, qui præsupponit, etiam manere directum dominium penes consignatorem, ut late probat Velazquez de Avend. *de censibus*, c. 17. per totum: unde videbatur dicendum in omni census specie, non posse creari in his rebus incorporalibus, etiam solo cohærentibus: in qua opinione insistit Jacobinus in *praxi*, tit. de actione in rem pro re emphyteutica, col. fin. versic. Et notandum.

Quia respondetur, quod quamvis in juribus incorporalibus, non detur verum dominium, nec vera possessio; sed quasi dominium, & quasi possessio: & inde inferatur non posse dari concursum utriusque dominij, nec consequenter separationem, quam præsupponit contractus emphyteuticus: ab origine tamen, considerando bona, & corporalia, solo cohærentia inseparabiliter, rectè in eis datur verum dominium, & vera possessio, ita ut dando jus pascendi in censum, detur simul solum, cui inseparabiliter jus illud inhaeret: & concedendo jus illud in emphyteusim, directum dominium solum maneat penes concedentem, utile (jus nempe pascendi) transferatur in emphyteutam: & si super eo jure census consignetur, dominium utriusque, soli, & juris pascendi, maneat penes consignatorem: quis enim potest considerare jus pascendi separatum à solo, cum naturaliter solo inhaereat, & in

eo producat : ergo virtualiter inest solo, & consequenter, quid immobile soli, & utrumque dominium in solo, & jure pascendi concurret, & ex eo census creatur : quam resolutionem firmiter tenet Velazquez de Avendaño *dict. cap. 52. per totam.*

¹² Et ex prædictis rationibus necessario concludere debemus jure pascendi, etiam retractui locum esse : & ita observat Tiraq. *de retract. l. nagier, d. §. 1. glo. 5. nu. 3.* Matienço *in l. 7. gloss. 1. num. 49. tit. 11. libro 5. recop. & non solum habebit locum re-*

tractus sanguinis, verum etiam societatis, & communitatis, ut in *l. 55. tit. 5. part. 5.* ubi Greg. Lop. verb. *Communalmente*, Matthæus de Afflictis *in tractatu protomis. Gloss. 1. colum. 3.* Matienço *in l. 13. tit. 11. libro 5. nove Recopil. Gloss. 3.* & alia plura poteris colligere in proposito, ex his quæ tradit Velazquez de Avendaño *de censibus, cap. 87. cum duobus sequentibus.* Sed jam tempus est, ut receptui canamus, & vela nostræ disputationis contrahamus.

F I N I S.

INDEX VERBORVM ET SENTENTIARVM NOTABILIVM,

ad Hunc Tractatum de Pascuis, & jure pascendi privatim,
& peculiariter spectantium.

A

ACCAMATIO, vel
querela extrajudicia-
lis hominum misera-
bilium, & paupe-
rum in homines di-

vites, vel opulentos, cum quibus
congregari, & litigare formidant;
juris pascendi præscriptionem in-
terruptit, capit. 21. numer. 25.
p. 93.

Actio Pro usu Pascui Publici, vel
ejus proprietate, Popularis est, &
cuilibet vicino, vel de populo com-
perit, cap. 29. n. 2. p. 120.

Additamentum alicujus rei, non mu-
tat ejus qualitatem, cap. 10. n. 18.
p. 33.

Advocati, Magistri, & Præceptores
stipendiarii, ad instar militum, vi-
cinitatis commotis, & emolumen-
tis potiuntur, cap. 4. n. 18. p. 12.

Advocati non possunt retinere scriptu-
ras partium, vel acta processus, pro
solutione patrocinij, cap. 13. numer. 15.
p. 49.

Æstimatores antea, quàm æstimationem
faciant, debent præstare juramen-
tum, & quale, cap. 15. numer. 24. &
25. p. 58.

Æstimatores, qui deponunt de dam-
no, debent esse ad minus duo, c. 15.
n. 23. p. 58.

Æstimatores si in oppido publicè de-
putati non sint, à partibus eligen-
tur, ut de Pascui damno deponant,
& judicium faciant cap. 15. n. 26.
p. 58.

Æstimatores si sunt discordes, non pos-

sunt eligere Tercium, sed hoc spe-
ctat ad litigantes, ibidem, num. 27.
p. 59.

Æstimatores judicium utrum sit ap-
pellabile, quoad utrumque effectum,
traditur remissivè, d. cap. 15. n. 29.
p. 59.

Æstimatores juramentum credulita-
tis potius quam veritatis est, ibidem
n. 25. p. 58.

Agnus cum ad tonsuram venit, re-
gulariter diversum cum matre ca-
put efficit, capite 25. numero 20.
pag. 108.

Alienationis verbum latè patet, cap. 11.
num. 29. p. 39.

Alberici doctrina in *l. Imperatores* 17.
ff. de servitutibus cap. 3. numer. 13.
pag. 7.

Animalia Agricultura deservientia;
poterunt in Pascuo oppidi (ubi præ-
dia quæ coluntur sunt) pascere, c. 4.
num. 34. p. 15.

Animalia in alieno Pascuo apprehensa
utrum à domino Pascui decineri pos-
sint, cap. 13. num. 12. & num. 17.
48. & 49. Referuntur Doctores ne-
gativæ assertionis. ibid.

Animalia inventa in Pascuis Principis
fisco pro noxa traduntur, in cap. 2.
n. 3. p. 3.

Appellatione sublata, non intelligitur
sublatus effectus devolutivus, c. 12.
n. 27. p. 45.

Aquam ducere ex flumine publico cui-
libet conceditur, cap. 1. num. 24.
p. 79.

Arbitrium super usu Pascui, ex
quibus in ordinatione, seu sta-
tuto municipali formari, vel con-
cipi

Index Verborum.

cipi debeat, cap. 3. numero 15. pag. 7.

Armenti nomine, quid in jure nostro significetur, & veniat? ubi plura in proposito ex bonis literis recensentur, cap. 25. numer. 22. pag. 108.

Assignatio, vel nominatio Custodum, non provenit à fonte jurisdictionis, sed à dominio, cap. 19. num. 2. pag. 80.

Augmentum semper sequitur naturam, & qualitatem rei, cui adjicitur, c. 10. num. 27. p. 34.

B

Baldi doctrina in c. 1. colum. fin. de forma fidelitatis, in usibus fendorum, c. 5. n. 13. p. 17.

Bona publica, seu pascua alienari poterunt, Regia licentia accedente, c. 11. n. 8. p. 37.

Bona publico usui destinata domini loci, Universitatis, & singulorum formaliter non sunt, cap. 11. n. 1. & 2. p. 36.

Bona vacantia regulariter ad Regem nostrum spectant cap. 23. num. 13. pag. 101.

C

Castra dicuntur membra, & pars civitatis, cap. 10. numer. 5. pag. 31.

Castrum dirutum utrum bona, vel privilegia amittat omnino, cap. 23. n. 20. p. 102.

Casus omissus per ordinationem, vel statutum, videtur remanere in dispositione juris communis, cap. 25. n. 9. pag. 107.

Catulus qui herbam depascit diversum cum Matre Caput efficit, cap. 25. n. 19. p. 108.

Causa, & lis, quando dicatur spectare ad Universitatem, & non ad singulos, capite 32. numero 3. & 4. pag. 135.

Cedens utrum possit compelli jurare de calumnia, & positionibus respondere contra confessionarium remissivè, cap. 32. n. 14. p. 136.

Census potest constitui & creari super jure Pascendi, cap. 37. num. 9. & num. 10. pag. 149. Proponitur quædam difficultas, & objectio, cui sa-

tisfit, num. 11. ibid.

Certum de futuris judicari non potest, cap. 13. n. 9. p. 48.

Cives vocantur Municipipes, cap. 7. numer. 4. p. 21.

Civitates, villæ, seu cætera oppida, circa usum Pascui, statuta, & ordinationes facere possunt, capite 12. numero 1. pag. 41. Quod ampliat, ibi numero 2. ibid. Eriam si circa alias res jurisdictionem non habeant. ibid.

Civitate condemnata, etiam suburbia in condemnatione videntur comprehensa, c. 10. n. 7. p. 31.

Civitatis statuta, & consuetudines comprehendunt vicaneos, & comitatenses, ibidem n. 6. ibid.

Clerici, & Monachi, an sicut cæteri cives, & vicini Pascuo publico uti possint, capit. 8. numer. 1. & 2. pag. 23.

Clerici, & Monachi, cives, & vicini reputantur, & quare? ibidem, n. 6. pag. 24.

Clerici, & Monachi, licet Civitatis munera non subeant, onera tamen spiritualia subeunt, ibidem, n. 4. ibid.

Clerici, & Monachi contribuere tenentur in collecta, vel salario custodis terminorum, ibi, numero 11. ibid.

Clerici, & Monachi, quemadmodum pro suis pecoribus alendis Pascuo publico potiuntur, ita & pœnis, & ordinationibus usus Pascui obnoxij sunt, ibidem, numero 10. ibid.

Clerici & Monachi utrum obstricti sint legibus, & ordinationibus circa usum Pascui conditis sicut cæteri vicini, & cives ibidem, num. 7. ibid.

Clericis quare Decima fructuum persolvatur, ibidem, num. 5. ibid.

Clericorum, vel Monachorum pecora in Pascuo vetito inventa, an detineri possint; & quis Judex hujus rei notionem habeat, secularis an verò Ecclesiasticus? ibidem, numero 8. & 12. pag. 25. & cap. 13. num. 31. pag. 51.

Collectis fructibus, seu segetibus, usus herbarum, quæ naturaliter nascitur, & spolijs, quod ibi manet, omnibus est communis; licet in aliquibus locis, vel ex consuetudine, vel ordinatione

Index Verborum.

- ne municipali caueatur, ut aliquibus diebus post collectionem fructuum solus dominus agri immittat animalia sua ad depascendum, cap. 16. num. 3. & 4. p. 60.
- Commune*, an dicatur proprium, capite 26. numero 5. pag. 111.
- Commune* dicitur proprium, sive nostrum improprie, & per juris fictionem, c. 34. n. 8. p. 140.
- Commune* non dicitur proprie nostrum, ibidem numer. 4. ibid.
- Commune* dicitur proprium in re individua, ibidem, num. 13. ibid.
- Communio* Mater est discordiæ, & frequenter plura jurgia solet excitare c. 22. n. 1. p. 96.
- Communio*, seu societas perpetua libero arbitrio, de rebus propriis disponendis opponitur, ibidem, n. 4. ibid.
- Communio*nis litigia, nullo præstantiori fædere, quam divisionis, conquiescunt; ibidem numero 7. ibid.
- Communio*nis perpetuæ Pactum, vel gravamen, non obligat, c. 22. num. 5. ibid.
- Communitas* Pascui, omni tempore separari potest, ex aliquorum sententia, capite 22. numero 9. pag. 97.
- Communitas* Pascui separari non debet, neque potest si jure servitutis fuerit legitime acquisita, & præscripta, vel sententia, quæ transivit in rem judicatam approbata, ibidem, num. 10. ibid.
- Communitas* usus Pascui: ut mutetur, an sufficiat consensus majoris partis sociorum, an verò omnes debeant consentire? explicatur, capite 11. numero 23. pag. 64.
- Communitatis* Pascui usus, omnibus sociis consentientibus, legitime potest immutari, & in aliud emolumentum converti, ibidem, num. 21. ibid.
- Communitè*, quod possidetur, naturaliter negligitur, cap. 31. num. 2. p. 129.
- Concessio*, vide verbo, *Dispositio*.
- Concessio* juris pascendi regulariter concipi solet per hæc verba, *Para sus granados*, cap. 24. n. 9. pag. 105.
- Concessio* quælibet metiri debet ex natura contractus ibidem, n. 6. p. 104.
- Concessione* facta videntur comprehendi, & venire ea omnia, quæ concedens in re concessa habebat, c. 23. num. 9. p. 100.
- Concilia* oppidorum statuere possunt, & pœnas infligere pro usu Pascui, c. 3. num. 4. p. 5.
- Concilium*, seu Oppidum solet de stylo nominare tres vicinos, qui in pascui publici lite, positionibus respondeant, c. 31. n. 17. p. 132.
- Concilium*, seu Universitas renuens nominare vicinos, qui positionibus in Pascui publici lite respondeant, vel si nominari respondere recusent, an habeatur pro confesso, c. 32. n. 19. p. 136.
- Confessio*, vel responsio positionum facta à personis specialiter nominatis à Concilio, seu Universitate, utrum prætextu erroris revocari possit per Concilium, ibidem, num. 20. ibid.
- Confratres De la Mesta*, ob vicinitatem, ex speciali privilegio eis indulto, ad damni satisfactionem non tenentur, c. 14. n. 8. p. 53.
- Connexorum*, idem est judicium, & eadem reputatur qualitas, c. 10. num. 28. p. 34.
- Consensus* sociorum in mutatione communitatis Pascui usus, an noceat postea venientibus, & aliis, qui paciscentium hæredes non sunt, neque ab eis causam habent, c. 16. num. 22. p. 64.
- Consequitur* quis ex persona alterius, quod ex sua consequi non valet, c. 26. n. 6. p. 111.
- Consors*, vel socius debet præferri in venditione rei, (in qua communitatem habet) extraneo, pro eodem pretio, c. 30. numer. 7. p. 126.
- Consuetudo*, sive ordinatio municipalis pro usu pascui, ligat etiam forenses, c. 12. n. 22. p. 4.
- Consuetudo* semper attenditur circa usum, & modum pascendi, cap. 3. numero 2. & pag. 5. & c. 6. num. 14. p. 20.
- Consuetudine* introduci potest, ut oppidum convicinum, possit compelli, ut recipiat in suis Pascuis pecora alterius Oppidi, certo pretio, cap. 27. num. 8. p. 115.
- Consuetudini* seu ordinationi municipali circa decimationem, vel inclu-

Index Verborum.

- sionem animalium, est standum, c. 13. num. 24. p. 50.
Contradictio quælibet sufficit, siue in re, siue verbis ad declarandum animalium, cap. 21. num. 18. p. 92.
Custodes in pascuo ponere possunt, qui in eo jus servitutis, vel communitatis habent, cap. 19. numero 3. pag. 81.
 Custodes ponere regulariter potest quodlibet Oppidum, seu communitas, ibid. n. 4. ibid.
 Custodibus Pascui, seu terminorum, nulla tribuitur jurisdictio, ibid. n. 6. p. 81.
 Custodum nominatio, & positio non provenit à fonte jurisdictionis, sed à dominio, ibid. numero 2. pag. 80.
 Custodum salaria persolvi debent ex bonis communitatis, ibid. num. 5. ibid.
 Custos Pascui publici, quando possit pœnam incursum à pecudibus concordare infcio Iudice, ibid. num. 11. p. 82.
 Custos publicus, juratus, integram fidem circa damnum præstitum, & à pecudibus causatum facit, ibidem n. 12. ibid.
 Custos publicus Pascui, non potest animalia pignorata detinere: si ei tradantur alia pignora, ibidem, numer. 14. p. 83.
- D
- D**amna in condemnationem restitutionis rei veniunt, ex aliquorum sententia, qui referuntur, c. 15. num. 11. p. 56.
 Damni appellatione, an veniant expensæ, c. 15. n. 11. p. 57.
 Damni auctor, ubi non constat, frustra de ejus satisfactione, inquiritur, c. 14. num. 1. p. 51.
 Damni æstimatores, quando consuetudine, vel statuto municipali sunt assignati, eis fides est adhibenda, cap. 15. n. 21. p. 58.
 Damni satisfactio per quas actiones peti possit, & in quibus casibus quælibet earum competat, cap. 13. n. 3. & 4. p. 48.
 Damni satisfactio, quomodo fieri debeat, proponitur, ibidem, num. 2. pag. 46.
 Damnificator Pascui, qui ex proprio personæ facto damnum in pascuo facit, ab ejus custode detineri, & personaliter pignorari poterit, c. 19. num. 17. p. 83.
 Damnis agrorum specialius solet per ordinationes municipales provideri, c. 14. num. 5. p. 53.
 Damni traditur diffinitio, & essentia, c. 15. num. 1. p. 55.
 Damni traditur duplex differentia, & species, ibidem, num. 2. ibid.
 Damnum à pecudibus in pasturagio factum, an debeat satisfieri habito respectu ad tempus damni præteriti, an verò futuri temporis sit consideratio habenda, disputandum proponitur, cap. 13. numero 5. pag. 48.
 Damnum in sententia, quandoque expressum inest, quandoque vero legale, & quomodo executio debeat fieri, ut persolvatur, cap. 15. num. 18. p. 57.
 Damnum in Pasturagio, vel segetibus factum, ubi non constat à quibus pecudibus factum fuerit: Pastori, vel viciniore domino pecudum imputandum est: & plura in comprobationem adducuntur, cap. 14. n. 2. p. 51. & 52.
 Damnum, quod afficit fundum, vel agrum, respicit dominum; quod verò afficit fructus, ad commoditatem, & usum spectat, cap. 15. num. 3. pag. 55.
 Damnum, quod contingit, non venit in consideratione, quando à principio actus, ita se habet ad lucrum, sicut ad damnum, cap. 13. num. 9. pag. 48.
 Damnum, quod ex sententia, vel condemnatione, restitui debet, intelligitur non solum ante & post litis contestationem, verum post sententiam, usque ad executionem, præstitum, & causatum, cap. 15. num. 16. p. 57.
 Damnum, quod pecudes tempore detentionis receperint, persolvi debet à detentatore, siue pignorante, c. 15. n. 30. p. 51.
 Damnum, ut liquideretur, probatio solet fieri per testes, instrumenta, & per æstimatores (vulgò *Appreciatores*.) Et in hac liquidatione, quia ordo debeat servari, quæ exceptiones admittantur, & ad liquidationis iudicium spectent, traditur

Index Verborum.

- ditur remissivè, cap. 15. num. 29. p. 58.
- Damnum, ut quis ob vicinitatem persolvere impetatur: prius debet verificari malefactorem certum inveniri non posse, cap. 14. num. 7. p. 53.
- Damnum utriusque speciei potest considerari in Pascuo, cap. 15. n. 4. p. 55.
- Damnum, vide cætera in verbo, *Æstimatores*.
- Debitorem suum nemo potest propria autoritate capere, cap. 19. n. 16. p. 83.
- Decima Ecclesiastica debetur ex Pascuo, & ejus fæno, gramine, seu herbis, cap. 35. n. 1. p. 142.
- Decima Ecclesiastica debetur ex lacte, butyro, & caseo pecudum, & in qua quantitate, ibid. n. 14. p. 144.
- Decima Ecclesiastica debetur ex omnibus fructibus terræ, ibidem, num. 2. p. 142.
- Decima Ecclesiastica non debetur ex fæno, vel herbis à pecoribus in Pascuo consumptis vel depastis, ibidem, num. 7. p. 143.
- Decima Ecclesiastica pecudum, cui Ecclesiæ, & Parochiæ debeat persolvi, an ei in cujus territorio sunt. Pascuo (ubi pascuntur) an ubi resident domini pecudum, ibidem, n. 15. p. 144.
- Decima Ecclesiastica tunc debetur ex fæno, & herba quando in fasciculis ad domum perducitur, vel alicui venditur, ibidem, nu. 6. p. 143.
- Decima Ecclesiastica tripliciter causatur ex pecudibus in Pascuo depascantibus, quia triplex in eis fructus consideratur; fœtuum, lactis, & lanæ, ibidem, num. 10. ibid.
- Decima Ecclesiastica persolvitur ex lana pecorum; & pro ea unum ex decem velleribus ibidem, num. 13. p. 144.
- Decima Ecclesiastica, ut debeat persolvi ex fæno, vel herbis Pascui, attendenda est, & multum operatur consuetudo, ibidem, num. 8. p. 143.
- Decima Pascui, utrum sit prædialis, ibidem, numer. 4. p. 142.
- Decimæ animalium prædiales reputantur, ibidem, num. 17. p. 144.
- Decimæ Ecclesiasticæ pecudum; dividuntur inter parochias, in quarum territorio; & Pascuis per certum tempus depascuntur, ibidem, n. fin. ibid.
- Decimus* fœtus in ordine nascendi, ex pecudibus debet pro decima persolvi, quando non apparet de ordine nascendi, debet dari mediocris, ibidem num. 11. p. 143.
- Defensa* quare sic dicta, capite 1. num. 24. p. 3. & ibi *lex* 13. *titul.* 7. *libro* 7. *novæ Recopilat.* intelligitur, ibid.
- Defensæ traditur qualitas & significatio, secundum leges Regni, ibidem, num. 23. ibid.
- Demarcationes* limitum Pascui, probant ejus dominium, c. 28. num. 6. p. 117.
- Demarcatio limitum Pascui, debet fieri præcedente, citatione Oppidi, vel Domini circumvicini, ibidem, num. 3. ibid.
- Demarcatio terminorum Pascui ad dominum spectat, ibidem, num. 1. ibid.
- Desidia*, negligentia, vel collusio litigantis ex quibus convincatur, cap. 29. num. 9. p. 121.
- Destinatio*, territorij cujuslibet oppidi ad Regem spectat, cap. 9. num. 3. p. 27.
- Destinatione territorij facta, quidquid intra limites ejus invenitur, & comprehenditur, illius oppidi cujus est territorium, præsumitur esse, ibidem, nu. 5. ibid.
- Destinatio territorij, facti est, & sic non præsumitur, sed de ea debet constare, ibidem, nu. 4. ibid.
- Deteriorationes* quando cum melioramenti compensentur, cap. 15. num. 20. p. 58.
- Dies* certus debet assignari, ut locatio Pascui publici concludatur, c. 31. n. 5. p. 130.
- Dispositio* alicujus legis quoties in uno loco per frequentiam actuum contingentium fit, non localis, sed universalis debet habere, cap. 16. nu. 11. pag. 61.
- Dispositio omnis regulariter comprehendit bona præsentia, non futura, cap. 24. num. 3. p. 103.
- Dispositio, vel concessio quantumvis favorabilis licet quandoque extendatur ad futura, non tamen ubi præjudicium Terrij, ibidem, num. 4. p. 104.
- Distinctio* singularis, qua conciliantur

Index Verborum.

- jera, & Doctorum placita ad partes agitata, an ex actibus singulorum universitati acquiratur, vel præjudicium irrogari valeat, cap. 12. numero 24. cum duobus sequentibus, pag. 44.
- Divisionis* Pascui duplex casus consideratur, alter cum sit divisio inter dominum sylvæ, nemoris, & termini, & eos qui communitatem habent: alter verò quando sit inter consocios, & resolvitur quæstio, c. 22. num. 14. p. 96.
- Divisio* Pascui, & communitatis dissolutio, an jure peti possit? proponitur disputandum, ibidem, num. 2. ibid.
- Divisio* Pascui, vide cætera in verbo, *Pascui*.
- Domini* oppidorum in eis non habitantes, an pascuo uti possint, cap. 6. numero 1. p. 18.
- Domini* Oppidorum in eis non habitantes, Pascuo publico uti non possunt, secundum aliquos, ibidem, num. 12. p. 20.
- Domini* Oppidorum per Gubernatores, Judices, Officiales, seu ministros à se constitutos, habitare in suis Oppidis dicuntur, ibidem, numero 3. pag. 18.
- Domino* regulariter competit libera bonorum alienatio, cap. 11. num. 3. pag. 36.
- Dominorum* alicujus Oppidi, & incolarum seu vicinorum, magnum est discrimen, c. 6. n. 9. p. 19.
- Dominus* agri collectis fructibus, an possit illum sepibus, aut parietibus vallare, & clausuris munire, vel pratum facere? proponitur, & resolvitur remissivè, cap. 16. num. 5. p. 61.
- Dominus* agri collectis fructibus non prohibetur pro libito plantare, ibidem, non 11. ibid.
- Dominus* dicitur qui partem habet in re, capit. 34. num. 11. p. 140.
- Dominus*, & famuli unius tantum personæ, & vicini loco habentur, cap. 7. num. 18. p. 22.
- Dominus* Oppidi contributioni ad instructionem pontium, & murorum æquè cum suis vicinis obnoxius est, c. 6. n. 6. p. 18.
- Dominus* Oppidi in Pascui regulariter nihil aliud habet, nisi ut duplex vicinus, c. 9. n. 14. p. 28.
- Dominus* Oppidi majora sustinet onera, quam quilibet alius vicinus, capite 6. num. 5. p. 18.
- Dominus* Oppidi, qui in eo jurisdictionem habet, Pascuorum dominium ex eo non censetur habere, cap. 9. n. 13. p. 28.
- Dominus* Pascui privati, quomodo, & custodem ponere possit, & talis custos qualiter pignorare debeat, cap. 19. num. fin. p. 84.
- Dominus* pecudum ad damni satisfactionem in alieno pasturagio facti, omni jure obstrictus est, c. 13. nu. 1. pag. 47.
- Dominus*, qui animalia retenta, ab eo qui damnum fuit passus, transportaverit, furti tenetur, c. 13. num. 23. p. 50.
- Dominus* territorij, etsi in aliquo loco particulari habitet, in omni parte territorij habitare censetur, c. 6. num. 7. p. 19.
- Dominus* territorij non potest Pascua ad culturam reducere, nec vites plantare, nec modum Pascendi quoquo modo pervertere, seu immutare, cap. 16. num. 2. p. 60.
- Dominus* vassallorum, & in oppido suo habitantium, Caput est; cap. 6. num. 4. p. 18.
- Domum* suam vendere compellitur quis pro constructione Ecclesiæ, vel Monasterij, cap. 27. num. 7. p. 115.
- Dubius* eventus, quando æstimabilis sit, capite 13. n. 10. p. 47.

E

- Exemplis* utrum sit judicandum, cap. 134. num. 19. p. 141.
- Exitus* quid sit, & quare sic dictus in cap. 1. numer. 12. p. 13.
- Expositus* puer in loco expositionis acquirit originem, c. 4. n. 10. p. 11.
- Extremis* verificatis pro aliquo, media inclusa ejusdem præsumuntur, cap. 9. n. 9. p. 28.
- Exul*, ad tempus an dicatur vicinus loci, in quo ante exilium habitabat, c. 4. n. 26. p. 13.

F

- Facultas* Regia, debet præcedere in alienatione pascui publici, c. 11. n. 10. p. 37.
- Facultas* Regia ad alienandum si in eadem die appareat confecta, in qua alienatio,

Index Verborum.

alienatio, prior intelligitur facultas
quàm alienatio, capite 11. numero
11. p. 37.

Facultas Regia an præsumatur, ubi de
ea non constat, c. 11. n. 12. ibid.

Facultas Regia ex communiori senten-
tia scripturam requirit, ibi, num. 16.
p. 38.

Facultas Regia in scriptura vel aliena-
tione, quæ excedit centum annorum
metas, præsumitur præcessisse etiam
si per scripturam, non enuntietur,
c. 11. n. 18 p. 38.

Familia an consistat in uno, vel duobus
familis, c. 4. num. 31. p. 14.

Familia verbum, quid comprehendat,
ibi, num. 30. ibid.

Famuli dominorum, an dicantur vicini
loci in quo dominus habitat, c. 4. n.
26. p. 13.

Famuli mercenarij, & servitores Præ-
tor, & Magistratum, cæterorumque
Officialium, vicini, & habitatores
dicuntur, & Pascuo publico in loco,
ubi commorantur, frui debent, c. 7.
n. 12. p. 22.

Famuli mercenarij sicut cæteri vici-
ni, à muneribus publicis non excu-
santur, ibi, n. 13. ibid.

Famuli mercenarij, nec ad vicinitatem
recipiuntur, nec munera publica su-
beunt, ibi, num. 16. ibi.

Famuli mercenarij frequenter, nec ani-
mum permanendi in oppido habent,
nec ullam bonorum substantiam,
ibi, n. 17. p. 22.

Famuli, & dominus, unius tantum per-
sonæ loco habentur, n. 18. ibid.

Famuli secundum certam distinctio-
nem (quæ traditur) vicini, vel cives
reputantur, ibi, num. 19. ibi.

Feudale præsumitur quidquid est intra
fines feudi, c. 9. n. 8. p. 28.

Fines Pascui, ut noti sint, debet signum
quoddam (quando demarcatio fit)
constitui, vel erigi, & qua forma sit
constituendum, capite 28. numero
4. p. 117.

Frequens admodum est quæstio, utrum
pœna imposita contra gregem in ve-
rito Pascuo, habeat, locum, saltem
pro rata contra pecudes numero pau-
ciores, quam gregem constituent,
cap. 25. & 26. p. 109.

G

GRegis nomine quid significetur,
& quis numerus pecudum gre-
gem constituat, cap. 25. num. 21.
p. 108.

H

Habitare dicitur qui per alium ha-
bitat, cap. 4. num. 28. p. 14.

Habitare in oppido dicitur, qui per
aliquod tempus abest, cum tamen
animum redeundi habeat, dict. cap. 4.
n. 25. & 28. p. 13.

Habitare propriè non dicitur in lo-
co, qui unum, vel duos servos tan-
tùm ibi habet, cap. 8. numer. 18.
pag. 25.

Habitatio majoris partis anni est ne-
cessaria, ut quis Pascuo oppidi possit
potiri, cap. 4. n. 23. pag. 13.

Habitatio debet esse stabilis, non ra-
ra, vel momentanea, ibi, num. 24.
ibid.

Habitatio principaliter consistit, &
conservatur animo, ibi, num. 27.
ibid.

Habitator oppidi pluribus modis, quis
dicitur, cap. 4. n. 22. ibid.

Habitator oppidi, an dicatur schola-
ris, qui causa studiorum in eo re-
sidet? & quid de exule ad tempus?
& de famulis dominorum, & vici-
nis adoptivis, traditur remissivè, ibi-
dem, num. 26. ibid.

Herba, seu gramen, Pascui fructus est,
cap. 36. num. 2. p. 145.

Homo dignissima omnium creaturarum,
c. 18. num. 6. pag. 75.

I

Immemorialis præscriptio procedit in
rebus usui publico destinatis, c. 17.
num. 2. p. 67.

Immemorialis præscriptio tantùm ope-
ratur quantum privilegium, seu Prin-
cipalis concessio ibi n. 7. ibid.

Immemorialis præscriptio, an requi-
rat bonam fidem, ibi, numero 22.
pag. 71.

Immemorialis præscriptio, quomodo
articulari, & probari debeat, ibi,
num. 23. ibid.

Immemorialis, vide cautela in verbo,
Præscriptio.

Immunitatis, sive exemptionis conces-
sio strictè debet intelligi, cap. 34.
num. 9. pag. 140.

Index Verborum.

Emmittens in Pascua plures pecudes ,
quam statuto , vel consuetudine fas
est , aut morbo laborantes , puniri
debet , & à pasturagio expellitur ,
cap. 3. num. 25. pag. 8.

Interim interdictum , cuius sit natura ,
& quare sic dictum , cap. 33. num. 1.
pag. 137.

Interim interdictum & jure Canonico ,
& Regio , est agnatum ; ibi ,
num. 2. ibid.

Interim interdictum qua ratione fuit
adinventum , ibi , num. 3. ibid.

Interim interdictum pluribus in casibus
competit , sed in materia , & li-
tibus Pascui frequentissimum est , ibi ,
num. 4. ibid.

Interim interdictum præparatorium
judicij possessorij est , ibi , num. 5.
ibid.

Interim interdictum , ut competat quid
probari debeat ; ibi , n. 6. p. 138.

Interim interdicti in iudicio non dis-
ceptatur quis sit justus , aut legitimus
possessor ; sed de tuendo possessore
agitur , ibi , num. 7. ibid.

Interim interdictum , ut competat re-
quiritur , quod quis prober natura-
lem possessionem : non enim sufficit
civilis , aut ficta ; ibi , n. 8. ibid.

Interim interdicti iudicium quomodo
agitur , & processus super eo in
Curia nostra peragatur , & de forma
sententiæ in hoc interdicto ferendæ ,
ibi , n. 10. ibid.

Interrupti præscriptionem , vel dor-
mire satis diversum est apud Docto-
res : & quid in utroque casu , c. 21.
num. 24. p. 93.

Interruptio juris pascendi dupliciter po-
test causari , cap. 21. n. 1. p. 90.

Interruptio naturalis , quæ sit , & ejus
exempla traduntur , ibi , numero 2.
ibid.

Interruptio civilis quæ dicatur : & ejus
traditur duplex differentia , ibi , nu-
mero 3. ibid.

Interruptio judicialis , quæ sit : & quæ
extrajudicialis : ejus exempla pro-
ponuntur , ibi , num. 4. & 5. ibid.

Interruptio causatur ex titulo viucioso ,
vel mala fide , ibi , n. 8. p. 91.

Interruptio naturalis , ut causetur , ne-
cessarium est , quod impediatur ,
vel turbatus contradictioni acquies-
cat , & non reclamet , ibi , num. 9.
ibid.

Interruptio naturalis non causatur ex

actu omnino violento , & de facto ,
quando ex eo (quo durat violentia ,
aut metus) querelam ponere , seu
reclamare turbatur perhorrescit , ibi
num. 10. ibid.

Interruptio non causatur , quando tur-
batus incontinenti recuperat posses-
sionem , vel ad eam redit , ibi , nu-
mer. 11. ibid.

Interruptio civilis in jure pascendi ,
querelam in iudicium deductam ex-
poscit , ibi , n. 12. p. 91.

Interruptio præscriptionem non im-
pedit , quando turbatus in posses-
sione , vel querelatus , adhuc continua-
vit possessionem , vel in ejus favo-
rem (lite mora) fuit lata sententia ,
ibi , n. 13. ibid.

Interruptio juris Pascendi , an ex ac-
clamatione , denunciatione , vel que-
rela extrajudiciali producat , &
formetur ; ibi , num. 14. p. 92. cum
duobus sequentibus ibi referuntur
fundamenta negativæ partis , & nu-
mer. 17. ibid. assertivæ opinionis ,
ibid.

Interruptio causatur ex contradictioni-
bus , seu acclamationibus extrajudi-
cialibus , ex aliquorum Doctorum
sententia , qui referuntur ibi n. 20.
p. 92.

Interruptio utrum in præscriptione im-
memoriali dari possit , n. 26. & 27.
p. 93.

Interruptio considerabilis est tantum :
quando præscriptio est in fieri ; non
verò quando perfecta , ibi , n. 28. &
29. p. 94.

Interruptio ex unico contradictionis
actu causatur , ibi , num. 31. p. 94.

Interruptio quomodo testibus probetur ,
ibi , n. 22. p. 95.

Interruptio non causatur ex actu nullo ,
ibi num. fin. p. 95.

Iudex secularis adcurandus est (secundum
aliquos) pro exactiōe pœnarum con-
tra Clericorum pecora. cap. 8. n. 12.
p. 24. Et contrarium , n. 13. ibid. &
resolutio quæstionis , n. 14. p. 25.

Iudices alicujus oppidi , vicini reputan-
tur , & ut tales , durante officio Pas-
cuo uti possunt , cap. 7. num. 6. & n.
7. p. 21. Referuntur Doctores hujus
opinionis , & n. 8. assignatur ratio ,
p. 21.

Juramentum de calumnia solet periri , &
præstari super Pascui lite (quod de ve-
ritate dicenda solet nuncupari) & an
per

Index Verborum.

- per partes remitti possit, cap. 32. num. 10. p. 135.
- Jurisdiclio* Oppidi, dominium ejus, vel Pascui, res prorsus diversæ sunt, cap. 9. n. 15. p. 28.
- Juri* Pascendi assentire, & acquiescere videtur, qui cum possit, nec pignorationem facit, nec querelam in judicium deducit, cap. 21. num. 22. pag. 93.
- Juris* Pascendi servitus quanto tempore præscribatur, cap. 18. num. 15. pag. 79.
- Juris* Pascendi concessio facta alicui Oppido, utrum perpetua debeat reputari, cap. 23. num. 3. p. 99.
- Juris* Pascendi concessionis verba debent semper attendi, dict. cap. 23. n. 8. pag. 100.
- Juris* Pascendi in concessione, semper debent attendi ejus verba, consuetudo, aut statutum municipale, c. 24. n. 12. p. 105.
- Jus* fruendi concedi alicui, diversum est, quam quod ei concedantur fructus, cap. 23. n. 2. p. 99.
- Jus* idem consideratur, partis quoad partem, quod de toto quoad totum, cap. 26. n. 7. p. 111.
- Jus* Pascendi, quando interrumpatur naturaliter, c. 21. n. 6. p. 90.
- Jus* Pascendi individuum est, quoad servitutem, sed quoad commoditatem divisionem recipit, cap. 22. num. 8. p. 97.
- Jus* Pascui per actus singulorum de Universitate non acquiritur Universitati, cap. 20. p. 5. p. 85.
- Jus* Pascui in dubio videtur concessum habito respectu ad numerum animalium, quæ quis habebat tempore concessionis, capite 24. num. 1. p. 103. & resolvitur quæstio, num. 10. & num. 11. satisfit argumentis contrariis, p. 105.
- Jus* Prælationis, seu retractus pro Pascuo locatis, an procedat in fratribus *de la Mesta*, remissivè, cap. 31. num. 27. p. 133.
- qualitate, seu præsupposito, qui se fundat in ea, debet prius præsuppositum, & qualitatem probare, c. 10. num. p. 32.
- Lex* ubi expressè prohibet præscriptionem lapsus temporis immemorialis, non purgat prohibitionis vitium, c. 17. num. 12. p. 68.
- Lex* ubi non distinguit, nec nos distinguere debemus, cap. 25. num. 10. p. 107.
- Libera* vendendi facultas coangustari non debet, c. 30. num. 9. p. 127.
- Licitatio* (vulgò; *Postura del quarto*) utrum habeat locum in locatione Pascui publici, cap. 31. num. 18. pag. 132.
- Licitatio* quartæ partis pluribus in locis, ex consuetudine admittitur, & hoc juri, & rationi convenit, cap. 31. n. 21. p. 132. & n. 22. utrum citra consuetudinem admitti debeat. ibid.
- Licitatione* pascui publici facta, utrum admittatur novus licitator, & an primus possit variare, cap. 31. n. 6 p. 130.
- Licitator* primus Pascui publici, utrum pro eodem pretio præferri debeat licitatori secundo, cap. 31. n. 23. cum duobus sequentibus, p. 133.
- Limitum*, & finium terminorum, omni tempore maxima cura fuit habita, c. 28. n. 8. p. 118.
- Lis* super Pascuo publico regulariter solet intentari, & prosequi ab Oeconomo, & Procuratore universitatis cum ejus sufficienti mandato, & tunc quid juris sit? & ex sententia in hoc judicio lata, quis effectus, & contra quem resultet, cap. 29. num. 14. p. 122.
- Lites* super usu vel proprietate Pascui publici, duplici via solent intentari, c. 29. n. 1. p. 120.
- Litis* ejusdam, in qua patrocinium præstabant Licenciatus Lezana, D. Illesonfus de Aguilar, & Doctor Bonilla, unà cum Authore, & jurium, quæ in proposito expendebantur, fit mentio, c. 10. num. 11. p. 32.
- Litis* ejusdam, in qua Authorem patrocinium præstitit, refertur casus, c. 16. n. 15. p. 62.
- Locata*, seu vendita herba Pascui, in tali locatione, sola potentia percipiendi in fundo, vel abstrahendi ab eo herbam, seu gramen consideratur,

L

- L** Ege non omnes casus comprehendere possunt, c. 30. num. 1. p. 125.
- Legum intentio semper malitiis, & delinquendi occasione occurrit, cap. 19. n. 9. p. 82.
- Lex* quando aliquid disponit sub aliqua

Index Verborum.

tur , cap. 36. num. 5. pag. 79.
Locatio Pascui publici , non omnibus
 est permiffa , & quæ personæ ab ea
 arceantur , capit. 31. numer. 10. &
 num. 11. cum tribus fequentibus ,
 p. 131.
Locatio Pascui publici debet fieri præ-
 cedentibus præconiis , & per quos
 dies debeant fieri , ca. 31. num. 7.
 pag. 130.
Locatio Pascui publici debet fieri per-
 sonæ idoneæ ; & de pœnis statutis
 contra eos , qui legi prohibenti
 fraudem faciunt , cap. 31. num. 17.
 p. 132.
Locatio , seu venditio æquè naturali-
 ter cadit super jure percipiendi fru-
 ctum , cap. 36. n. 3. p. 146.
Locatio , seu venditio , an contracta vi-
 deatur super jure percipiendi her-
 bam , vel gramen , ex Pascuo ex con-
 jecturis defumitur , quæ tres sunt
 potiffimè , ibidem , n. 6. ibid.
Locatio , vel conductio Pascui publici ,
 si ab aliquo non prohibito facta fue-
 rit ; & postea conductor susceperit
 officium , ob quod à tali conductio-
 ne arceatur , an semel susceptam
 perficere possit , cap. 31. num. 16.
 p. 131.
Locatione , seu venditionis contractus
 in herbis Pascui , frequens admo-
 dum est.
Locatores antiqui Regalium bonorum ,
 utrum præferantur novis , cap. 31.
 n. 26. p. 133.

M

M*agistratus* Municipalis quis di-
 catur , ca. 7. nu. 4. p. 21.
Magistratus , & *Judex* frequenter in
 oppido habitat , & residere debet ,
 dict. c. 7. n. 5. ibid.
Magistratus durante officio vicinus re-
 putatur , & Pascuis publicis poti-
 ri potest , ibidem , numero 6.
 ibid.
Magistratus per tempus officij videtur
 habere animum habitandi , c. 7. num.
 9. ibid.
Magistratus , vide cætera in verbo ,
Prætor , & verb. *Judex*.
Magistri , & *Præceptores* stipendiarij ,
 ad instar militum , vicinitalis com-
 modis , & emolumentis potiuntur ,
 c. 4. num. 18. p. 12.
Militēs in Oppido , ubi commorantur ,

uberiori emolumento in Pascuis quam
 cæteri vicini frui debent , cap. 4. n.
 17. p. 121.
Monachi an Pascuo publico , sicut cæte-
 ri vicini & cives uti possint , capite
 8. numero 1. & 2. p. 23.
Monachi , vide cætera in verbo , *Cle-
 ricus* ,
Monasteria in Oppidis ubi habent do-
 mos culturæ designatas (vulgò *Gran-
 jas*) utrum Pascuo , sicut alij vicini
 frui possint , capit. 8. numero. 15. &
 16. p. 25.
Monasteria Pascuo utuntur quoad ani-
 malia culturæ (vulgò *de su labrança*)
 in terminis , & Pascuis illius loci ,
 & Oppidi , ubi habent domos cul-
 turæ , quæ nostro idiomate dicuntur ,
Granjas ; cap. 8. num. 19. p. 26.
Monasteria tantum in loco , ubi sunt
 constructa vicinitalis consequun-
 tur , & Pascuis publicis potiiri pos-
 sunt , c. 8. n. 17. p. 25.
Montagium quid sit , & de ejus antiqui-
 tate , c. 34. nu. 2. p. 139.
Montagium quare persolvatur , traditur
 ratio , ibidem , n. 17. p. 140. & ibi ,
 de ejus introductione.
Montagium , quod non debeat persol-
 vi pro pecudibus transeuntibus de
 suo Oppido ad compascuum commu-
 ne , per alienum territorium variis
 supremi Consilij rescriptis , & sen-
 tentiis est decisum , ibid. num. 18.
 p. 141.

N

N*aturalis* ratio , sive æquitas pro
 lege habetur , cap. 30. num. 11.
 p. 127.
Natus in aliquo loco cum fortassis ma-
 ter per illum transiret , an acquirat
 naturalitatem ? traditur remissivè ,
 cap. 4. num. 6. p. 10.
Necessitatis tempore poterunt vicini
 compelli , ut frumentum , quod il-
 lis superfit , iusto pretio vendant :
 quod procedit etiam in Ecclesiasti-
 cis personis , c. 27. num. 5. & 6.
 p. 115.
Nemus quid sit , & comprehendat , ca-
 pite 1. num. 25. pag. 3.
Nomina vicinorum , qui congregantur
 in Concilio , & consentiunt aliena-
 tioni Pascui publici , in actis ejus
 inscribi debent , c. 11. num. 23.
 p. 38.

Nullus

Index Verborum.

Nellus in communione perpetua stare cogitur; præsertim si ex ea sibi damnum resultet, cap. 22. numero 3. p. 96.

O

O*bservantia* subsequuta supplet omnes defectus solemnitatis, c. 11. n. 28. p. 39.

Officiali publico jurato, in his, quæ ad officium suum spectant creditur, c. 19. n. 13. p. 83.

Oppida, & villæ Regiæ Coronæ, à Rege nostro possunt condonari privatis, c. 17. n. 8. p. 68.

Oppida in rebus contentis in territorio suo, habent pro se præsumptionem juris, non solum quoad dominium universale, verum etiam quoad particulare; & idem in possessione, capit. 9. numero 6. & 7. p. 27

Oppida semper destinationem territorij, & pertinentiarum solent habere, c. 9. n. 2. p. 27.

Oppidi cujuslibet pertinentiæ, ex assignatione Principis, vel ex consuetudine, & usurpatione communi deducuntur, c. 9. n. 1. p. 27.

Oppido desolato, Pascua ejus ad quem pertineant, & cui applicari debeant? c. 23. n. 10. p. 100. & num. 11. constituuntur pro declaratione questionis tres casus ibid.

Oppido donato, & concessio, omne illud, quod in territorio comprehenditur, & limitibus clauditur, concessum, & donatum intelligitur, c. 9. n. 10. p. 28.

Oppido penitus diruto, si vicini in alio loco ædificaverint, vel habitationem suam transtulerit, utrum Pascua pristini loci diruti conservent, c. 23. n. 22. p. 103.

Oppido, seu castro concessio cum suis pertinentiis, utrum veniant Pascua, c. 9. n. 21. p. 29.

Oppidum, alteri æquè principaliter adiacere, aut aggregari, vel accessorie diversum est, quoad usum Pascui, c. 10. n. 29. p. 34.

Oppidum, civitas, aut villa, quando ob vicinitatem teneatur ad satisfactionem damni, vel insultus in confinibus præstiti, c. 14. n. 3. & 4. p. 52. & 53.

Oppidum compascuum, utrum possit

recipere vicinos de novo venientes, in præjudicium communitatis traditur remissivè, c. 16. n. 30. p. 66.

Oppidum convicinum, *Oppido* desolato, cum quo communitatem habebat in Pascuis, utrum privativè acquirat Pascua, cap. 23. numer. 18. p. 102.

Oppidum desolatum, si iterum populetur; utrum Pascua, quæ habebat, quasi postliminio recuperet? disputandum proponitur, c. 23. n. 19. p. 102.

Oppidum habens proprietatem terminorum Pascui communis in usu, cum alio *Oppido*, non potest in præjudicium communitatis, plantare hos terminos, nec ad culturam reducere, nec locare certo pretio exteris, aut gratis concedere, c. 16. n. 14. p. 62.

Oppidum habens diffusius, vel superabundans Pascuum quam necessitas sua satagit, an compellatur, quod sibi superest, *Oppido* vicino egenti, certo pretio (citra consuetudinem) vendere, c. 27. n. 10. p. 116.

Oppidum, quando habeat dominium terrarum *Gervidarum*, c. 9. n. 20. p. 29.

Oppidum, vel villa communitatem habens in Pascuo, eo vendito per Principem, an habeat retractum, c. 30. n. 17. & 18. p. 128.

Ordinatio per tempus immemorabile custodita, & observata, confirmatione Regia non indiget, quia præsumitur. c. 12. n. 11. p. 43.

Ovile quid significet, & comprehendat, c. 25. n. 23. p. 109.

P

P*ascendi* jus in alieno agro, an mobile, an verò immobile reputetur, c. 37. n. 2. p. 148.

Pascendi jus in alieno agro, nec mobile, nec immobile verè, & propriè dicitur: sed jus quoddam incorporale, c. 37. n. 3. ibid.

Pascendi jus in alieno agro, quandoque ordinario tempore poterit præscribi, c. 18. n. 28. p. 80.

Pascendi jus in communitate quid individuum dicitur, c. 34. n. 16. p. 140.

Pascendi jus individuum est, quoad servitutem, sed quoad communitatem

X

Index Verborum.

- divisionem recipit, capite 22. n. 8. p. 96.
- Pascendi jus non potest mutari in præjudicium communitatis, c. 16. n. 1. p. 60.
- Pascendi jus quæri potest obligatione personali, c. 18. numero 10. p. 76.
- Pascendi jus, quod competit cuilibet vicino in pratis, seu defensis publicis, nec servitutis, nec usufructus speciem continet, sed est jus quoddam incolatus, quod in utendo nemoribus, & Pascuis publicis, & communibus unicuique ex vicinis communiter competit, capite 37. n. 1. p. 148.
- Pascendi jus tanquam quid immobile reputatur, qui rebus solis inest, c. 37. n. 8. p. 149.
- Pascendi modus consuetudine metiri debet, c. 3. n. 2. p. 5.
- Pascendi modus ex diversis statutis, seu consuetudinibus, regitur, ibidem, n. 3. ibid.
- Pascua, Magistratus Ordinis, & Militiæ de Calatrava quomodocumque pretio accedente concedantur; semper Gabella debetur, capite 36. n. 9. p. 147.
- Pascua Patrimonij Regalis, dicuntur rei privatæ, c. 2. n. 4. p. 3.
- Pascua Patrimonij Regalis, quare sic soleant nuncupari, ibi. n. 5. ibid.
- Pascua privata, verè, & propriè, quæ sint? ibi. n. 9. p. 4.
- Pascua propria Universitatis, quare dicantur publica? c. 2. n. 8. p. 4.
- Pascua publica abusive (quæ vulgò vocantur, *Proprios del Concejo*) utrum possint locari, c. 31. n. 1. & 3. p. 129.
- Pascua publica alienari poterunt, Regia licentia accedente, c. 11. n. 8. p. 37. & traditur ratio, num. 9. ibid.
- Pascua publica an dividi debeant inter cives, & incolas pro modo possessionum & prædiorum c. 3. n. 13. p. 7.
- Pascua publica dicuntur communia civitatis, c. 2. n. 6. p. 3.
- Pascua publica, nec ab Universitate, seu Oppido, nec à Domino, nec ejus vicinis alienari regulariter possunt c. 11. n. 4. p. 36. & n. 5. expenduntur, plura jura in proposito, ibid.
- Pascua publica præscribi possunt quoad usum & communitatem, cum tamen semper maneat publica, c. 17. n. 31. p. 72.
- Pascua publica, quando jure præoccupationis acquiri valeant? traditur ibidem, n. 32. p. 73.
- Pascua publica, quando vicinorum usui non deserviant & vocantur *Proprios del Concejo*, capite 2. numer. 7. p. 4.
- Pascua publica, quæ sunt ejusdem qualitatis cæterorum villæ bonorum, (quæ vulgò vocamus *Proprios del Concejo*) 40. annis præscribi possunt, c. 17. n. 34. p. 73.
- Pascua publica, quæ? c. 2. n. 2. p. 3.
- Pascua publica secundum indigentiam uniuscujusque civis, vel vicini, patere debent, c. 3. n. 6. p. 5.
- Pascua publica villæ, civitatis, & cujusque Oppidi, quando præscribi possunt? c. 17. n. 25. p. 71. & n. 27. p. 72.
- Pascua si ad culturam redigantur, vel vineta in eis plantentur, semper debetur ex fructibus Decima Ecclesiastica, c. 35. n. 5. p. 142.
- Pascua sunt in duplici differentia, c. 2, n. 1. p. 3.
- Pascua, terræ Gervidæ, & alij termini cujusunque Oppidi, & villæ à Principe possunt alienari, & ipsum Oppidum, & villa, c. 30. numer. 2. p. 125.
- Pascui divisio facienda non est, si ex ea damnum grave vel inæqualitas maxima partibus resultet, c. 22. n. 12. p. 97.
- Pascui divisione facta inter vicinos, seu consocios, utrum debeat laudemium, ibidem, numero 16. p. 98.
- Pascui divisio quomodo facienda? & quis modus in ea servandus? ubi an ad personas incolarum, an verò ad numerum pecudum, & gregum, an verò ad possessiones, & prædia attendi debeat? discutitur, c. 22. n. 13. p. 98.
- Pascui herba, seu gramen, si pro certo pretio antequam nascatur, per unum, vel plures annos concedatur, locatio erit, non venditio, c. 36. num. 7. p. 146.
- Pascui herba, seu gramen si postquam nascitur, seu demonstratur, per aliquod pretium concedatur, venditionis contractum sortitur, & ideo ex

Index Verborum.

- eo Gabella debebitur , ibidem , n. 8. ibid.
- Pascui jus an varietur , quando vicus à civitate eximitur , cap. 10. num. 16. p. 32.
- Pascui jus obligatione personali competens , an detur contra concedentem , an verò contra singularem successorem ? capite 18. n. 12. p. 76.
- Pascui lis dicetur singulorum utilitatem respicere , si in tali Pascuo vicini possunt animalia sua immittere , & quamlibet in eo commoditatem habent. capit. 32. n. 6. p. 132.
- Pascui lis tunc ad Universitatem spectare dicitur , si pascuum sit ex bonis (quæ vulgo vocamus *Proprios del Concejos*) cap. 32. numero 5. p. 135.
- Pascui publici alienationem , necessario debet facultas Regia præcedere. cap. 11. n. 10. p. 37.
- Pascui publici alienationi regulariter jus resistit , ibidem num. 14. ibid.
- Pascui publici alienatio ut fiat ; duæ partes vicinorum convenire debent. ibidem , numer. 22. & 26 p. 38. & 39.
- Pascui publici in alienatione , facilius præsumuntur , cæteræ solemnitates , quam Regia facultas ibidem , num. 27. p. 39.
- Pascui publici usus cuilibet civium , vel vicinorum , communis est. cap. 3. num. 5. p. 5.
- Pascui publici usus proponitur thema in cap. 3. nu. 1. pag. 5.
- Pascui qualitas exponitur in cap. 1. n. 26. p. 3.
- Pascui venditi Gabella , an persolvenda. sit Gabellario illius anni , in quo herba fuit vendita ; an verò illius anni , in quo herba fuit secta ? capite 36. num. 20. p. 147.
- Pascui usus , quare habitantibus in Opido conceditur , cap. 6. num. 11. p. 20.
- Pascuis publicis non sufficientibus ad pecora vicinorum alenda , quid faciendum ? capite 3. numero 12. pag. 6.
- Pascuantes* in Pascuo prohiberi , an ultra poenam , statuto , vel ordinatione municipali impositam , ad damni satisfactionem teneantur ? cap. 12. n. 14. & 15 p. 43. ubi referuntur Doctores.
- Pascuo* publico cives , seu vicinos uti , non abuti debere. cap. 3. n. 11. p. 6.
- Pascuo publico , quomodo vicini uti debeant ad sua pecora alenda , cap. 3. n. 7. p. 6.
- Pascuorum divisio an jure peti possit , vide in verbo , *Divisio*.
- Pascuorum usus vicinis communis est : & an ista communitas sufficiat , ut jus retractus competat , cap. 30. n. 5. p. 126.
- Pascuum publicum locari debet plus licitanti , cap. 31. num. 3. p. 129.
- Pascuum secundum numerum pecorum solet concedi. c. 3. n. 8. & 9. p. 6.
- Pascuum , si aliquis ad culturam redegit , vel plantavit , utrum solvendo interesse liberetur , an verò necessario debeat ad pristinam reddere formam ? c. 16. n. 26. & 27. p. 65.
- Pasturagio* locato competit pro mercede conventa hypotheca in pecudibus , c. 13. n. 29. p. 51.
- Pecora* posita in locidam (vulgò en *Alpacera*) non sunt communia ratione proprietatis , sed factuum. c. 26. n. 14. p. 112.
- Pecudes* , vel animalia sigillatim per capita , vel gregatim , seu nomine colectivo , & universali solent demonstrari ; & statuto , sive ordinatione notari , vel mulctari , c. 25. n. 11. p. 107.
- Pascudibus , seu animalibus detentis , quicquid lactis , lanæ , vel alterius emolumenti præstiterint , in alimentis eorum compensandum venit , cap. 13 num. 28. pag. 50.
- Pecus nomen generale est , & omnium animalium gregatim pascentium quamlibet speciem comprehendit , c. 25. n. 24. p. 109.
- Peritis* in arte , qualibet in re , credendum est , capite 15. numer. 22. pag. 58.
- Pignorandi* pecudes , duo casus constituuntur , c. 19. n. 1. p. 80.
- Pignoratitia* actio competit pro impen-
sis factis cum animalibus detentis , & inclusis , & ex eo , quod quis tenuit censetur impendisse , capite 13. numero 27. pag. 50.
- Plus* , aut minus regulariter non constituit diversam speciem. cap. 25. n. 4. p. 106.
- Pæna* contra pascuantes in Pascuo ventito , an cesset , quando animalia non sunt ibi apprehensa ; quando ,

Index Verborum.

- nostro Hispano sermone idem significat, *Si les vale la buyda*, capite 12. num. 23. 24. pag. 44. ubi traditur certa distinctio, qua resolvitur quaestio.
- Pœna* frequenter ordinationibus pro usu Pascui solet apponi, cap. 12. n. 12. p. 43.
- Pœna* quinti ex consuetudine justificatur, cap. 12. numer. 21. p. 43.
- Pœna* Quinti ex immemoriali consuetudine, pluribus in locis viget, & sustinetur, capite 12. numero 19. p. 43.
- Pœna* Quinti ovium, seu cæterorum animalium, in vetito Pascuo, seu termino depascentium, an statuto, seu ordinatione municipali imponi possit? cap. 12. numero 16. p. 43.
- Pœna* Quinti semper exosa, & rigida visa est; ibidem num. 17. ibid.
- Pœnam* lege impositam concordare, & componere iudex non potest, cap. 19. num. 10. p. 82.
- Pœnæ* contra pascuantes in Pascuo, vel tempore vetito, utrum augeri, minui, vel remitti possint. capite 12. numero 30. & duobus sequentibus. p. 45. & seq.
- Pœnæ* diversæ, adversus finium seu limitum motores, sunt stabilitæ, cap. 28. n. 9. p. 118.
- Pœnæ* impositæ contra Pascuantes an termino vetito, cui applicentur. cap. 12. num. 25. p. 44.
- Pœnæ* pro usu Pascui, condemnatio, & exactio exequibilis est absque metu, & periculo attentati, cap. 12. num. 26. p. 44.
- Pœnæ* stabilitæ de jure Regni contra moventes, seu turbantes, vel confundentes terminos, an appellatione remota exequi debeant? Et utrum comprehendant Clericos? remissivè, capite 28. numer. 12. p. 119.
- Popularis* actio quæ dicatur, cap. 29. num. 3. p. 120.
- Popularis* actionis lis, utrum juramento vicini, vel unius de populo litigantis possit decidi, & definiri, ibidem, n. 10. p. 121. Et nu. 11. traditur vera resolutio quaestionis, ibid.
- Popularium* actionum natura, & qualitas quæ sit, dict. cap. 29. num. 4. p. 120.
- Populus* nunquam moritur, & semper censetur unus & idem, cujus restra-
- duntur varia exempla, cap. 23. num. 4. p. 99.
- Populus* propter gentem consideratur, c. 23. num. 21. pag. 102.
- Positionibus* adversarij (cum quo litigat) potest Procurator Concilij, seu Oeconomus respondere, ca. 32. n. 12. p. 136.
- Positionum* responsiones in lite Pascui plurimum ad ejus facilem expeditionem, & veritatis indagacionem conducunt, c. 32. n. 11. p. 136.
- Possessionum* modus; seu quantitas attenditur circa concessionem usus Pascui, capite 3. numero 16. p. 17.
- Possessor* quilibet in dubio videtur proprio nomine possidere, cap. 20. n. 2. p. 85.
- Potest* quis per alium, quod potest facere per se ipsum, cap. 26. n. 11. p. 112.
- Prati* apud veteres magna fuit aestimatio, cap. 1. num. 19. pag. 2.
- Prati*, duplex differentia assignatur, cap. 1. num. 17. p. 2.
- Prati* fœnum, seu defensorum herbarum, inter fructus connumerantur, cap. 35. num. 142.
- Prato* prima, & potissima fuit attributa Agricultura, c. 1. n. 20. p. 2.
- Pratum* au fundi appellatione veniat, ibidem, nu. 21. ibid.
- Pratum* quid sit, & ejus etymologia ratio ostenditur, cap. 1. numero 16. p. 2.
- Pratum* ficcaneum aptius est fœno, quam riguum, ibidem, numer. 18. ibid.
- Præceptores* alicujus artis ad instar militum, vicinitatis commodis & emolumentis potiuntur, cap. 4. num. 18. p. 12.
- Preconia* non sunt necessaria in Oppido, ubi non adest Præco, dummodo edictum ponatur, vel alio modo locatio, & ejus dies, manifestetur. cap. 31. num. 8. p. 130.
- Prædij* nomine quid comprehenditur? cap. 18. num. 2. p. 74.
- Prædiorum* modus, utrum attendatur in concessione Pascui respectu jugerum terræ, vel eorum valoris, & aestimationis, cap. 3. numero 18. p. 17.
- Præscriptio* centum annorum, in quibus rebus civitatis procedat, cap. 17. n. 13. p. 68.
- Præscriptio* eisdem Regulis (quibus con-

Index Verborum.

- consuetudo) meretur , cap. 17. num. 9. p. 68.
- Præscriptio immemorialis* , an requiratur bonam fidem , ibid. numer. 22. p. 71.
- Præscriptio immemorialis* in actibus negativis , & meræ facultatis , an incipere debeat ab actu contraditionis , cap. 18. num. 27. p. 79.
- Præscriptio immemorialis* producit præsumptionem juris , & de jure , cap. 17. n. 21. p. 70.
- Præscriptio immemorialis* , vide in verbo , *Immemorialis*.
- Præscriptio* nunquam extenditur de persona ad personam , cap. 20. num. 3. p. 85.
- Præscriptio* semel completa non destruitur , nisi per tantum tempus contrarij usus , per quod fuit acquisita , & causata , cap. 21. num. 30. p. 94.
- Præscriptio* , seu consuetudo immemorialis habet vim privilegij , data capacitate ad possidendum in eis qui præscribere intendunt , capit. 17. numero 25. pag. 69.
- Præscriptio* immemoriali , qui juvantur ; titulum allegare tenentur , cap. 17. numer. 19. & num. 20. pag. 70.
- Præscriptio* per legem sublata , etiam Immemorialis , ex aliquorum sententia , videtur exclusâ , cap. 17. num. 14. p. 69. Et num. 18. ubi traditur vera resolutio quæstionis. ibid.
- Præscriptio* dormire , vel interrumpi , satis diversum est apud Doctores : & quid in utroque casu ; cap. 21. num. 24. p. 93.
- Præscriptio* immemorialis duplex traditur effectus , alter acquisitionis alter probationis domini , cap. 17. n. 16. cum sequent. p. 69.
- Prætor* , Magistratus , & Iudex , per tempus officij , videtur habere animum habitandi , capit. 7. num. 9. pag. 21.
- Prætor* , Magistratus , & Iudex , vicinorum oppidi caput est , cap. 7. num. 2. p. 21.
- Prætor* , Magistratus , & Iudex ; utrum durante officio Pascuo publico uti possit , & vicinus reputetur , cap. 1. n. 1. p. 21.
- Prætores* , & Iudices , durante officio , vicini reputantur , & Pascuis publicis potiri possunt , cap. 7. num. 6. pag. 21.
- Prætores* , Magistratus , Iudices , & cæteri Officiales , an teneantur ad onera aliorum vicinorum ? traditur remissivè , cap. 7. numer. 11. p. 22.
- Princeps* sine causa jus communis tollere , seu immutare non potest ; cap. 16. num. 16. p. 62.
- Privilegium Universitatis* , vide in verbo , *Universitatis*.
- Procurator Concilij* , seu Oeconomus generalis Universitatis , non indiget speciali mandato ad jurandum de calumnia , cap. 32. numer. 15. p. 136.
- Procurator* , seu syndicus Universitatis , est persona legitima ad litigandum super jure Pascui publici , cap. 29. num. 15. p. 122.
- Procurator* , seu syndicus Universitatis , utrum possit deferre adversario , cum quo litigat , juramentum in litem ; & an confessio syndici , vel Procuratoris Universitatis præjudicet , cap. 29. num. 16. p. 122.
- Procurator* , seu syndicus Universitatis , utrum respondendo positionibus adversarij , vel juramentum calumniæ præstando , Universitati præjudicet , cap. 29. num. 17. p. 123.
- Procurator substitutus* ab Oeconomo , vel Procuratore Concilij , seu Universitatis , an possit jurare de calumnia , & positionibus respondere , quando substituens jam juravit remissivè , capit. 32. numero 23. pag. 136.
- Procurator Universitatis* , vide verbo , *Syndicus*.
- Procuratoris generalis Concilij confessio* , an populo præjudicet , c. 32. n. 16. p. 136.
- Prohibitio* juris pascendi facta contra particularem de Universitate , non producit jus contra Universitatem , c. 20. n. 4. p. 85.
- Publica bona civitatis* , quandoque centenariam exigunt præscriptionem , capit. 17. num. 35. pag. 73.
- Publica jura* , & quæ Reipublicæ expediunt , derogari non debent , cap. 5. num. 3. p. 16.
- Publica utilitas* , & vicinorum conservatio , attendenda est. cap. 30. n. 8. p. 126.
- Publicæ res* non possidentur à privatis

Index Verborum.

formaliter , cap. 17. numero 11. pag. 68.
Publico usui destinata , impræscriptibilia sunt , cap. 17. numero 1. pag. 67.

Pallus , qui non est lactaneus , diversum cum matre caput efficit , c. 15. n. 19. p. 108.

Qualitas agri , ? utrùm sit pascuum , an verò rumpi possit ? ex quo tempore cognoscatur ; traditur remissivè , cap. 16. num. 25. p. 65.
Quantitas jugerum terræ , vel valor , utrum pro usu Pascui attendi debeat ? Judicis arbitrio relinquitur , in cap. 3. num. 24. p. 8.

Quod alteri prodest , & mihi non nocet , facere teneor , c. 27. n. 11. p. 116.

R

Ratibatio Universitatis , in actibus singulorum inducitur ex eo , quod Officiales publici sciverint , & non habetur loco mandati , capite 20. n. 16. p. 87.

Rei judicatae autoritas maxima est , cap. 22. num. 11. pag. 97.

Reipublica interest cives locupletes habere , cap. 3. num. 10. p. 6.

Reipublica interest civibus , & vicinis , quamlibet civitatem , seu villam repleti , capite 5. n. 4. p. 16.

Residendi in certo loco conventio , quamvis jure communi valida sit ; jure tamen Regio , attenta l. 1. tit. 9. libro 7. recop. admitti non debet , cap. 5. num. 16. pag. 17.

Ad *Restitutionem* rei condemnatus , fructus tanquam damna præstare teneatur , c. 15. n. 10. p. 56.

Restitutionis verbum , utrum satisfactionem damni contineat , ibid. n. 8. ibid.

Restitutio rei debet fieri attento pristino statu , ibid. n. 9. ibid.

Restitutio utrum competat Oppido , seu villæ , contra novem dies ad retrahendum Pascuum , c. 30. n. 15. p. 127.

Retentio animalium majus periculum continet , quam cæterarum rerum , c. 13. n. 16. p. 49.

Retentio animalium pro alimentis , & Pascuo eis præstito , tempore retentionis , vel inclusionis , licita est , ibid. n. 26. p. 50.

Retentio animalium , sive inclusio in vetito Pascuo depascentium , jure Regni indistinctè custodibus Pascui

permissa est , ibidem , n. 25. ibid.

Retentio regulariter est prohibita , nec una res pro alia detineri potest , ibidem , n. 14. p. 49.

Retinere non possunt Advocati scripturas partium vel acta processus pro solutione patrocini , ibidem n. 15. ibid.

Retrabere an possit Oppidum vel villa , venditis Pascuis in una scriptura , uno pretio ; quædam ex cis , & alia emptori relinquere , c. 30. n. 16. p. 128.

Retractus in nihilo domino rei præjudicat , ibid. n. 10. p. 127.

Retractus pro Pascuo vendito , intra novem dies intentari debet , ibidem , n. 14. ibid.

Retractus , ut competat , necessarium est , quod quis habeat in re partem aliquam , seu jus , sicut dominus , ibidem , n. 12. ibid.

Retractus utrum habeat locum super jure Pascendi ? remissivè , c. 37. n. 12. p. 150.

Rex noster invictissimus in toto isto Regno , & omnibus ejus finibus , fundatam habet intentionem , c. 9. n. 17. & 19. p. 29.

Rusticorum depositiones multum sunt attendendæ , & admodum proficiunt , ad comprobandum Pascui dominium , & ibi de fama antiqua , & præsumptione juris , c. 28. n. 7. p. 118.

S

Saltuarius locus quis dicatur , c. 1. n. 15. p. 2.

Saltuenses coloni , qui sint ? ibidem , n. 14. ibid.

Saltuenses , fundi , qui dicantur ? ibidem , n. 13. ibid.

Saltus quandoque pro agro sumitur , ibidem , n. 12. ibid.

Saltus quare dicatur æstivus ? ibidem , n. 11. p. 2.

Saltus quid sit , & ejus etymologia , n. 10. ibid.

Scientia actus utilis , vel damnosi , ubi non adest contradictio , vel protestatio , approbationis vim obtinet ; cuius rei traduntur exempla , c. 20. n. 17. p. 88.

Scientia actuum singularium vicinorum , quando præsumatur in Universitate , & ejus Officialibus , ibidem , n. 19. ibid.

Scientia præsumitur , quando actus sunt geminati. ibid. n. 21. p. 89.

Scientia regulariter non præsumitur , ibid. n. 18. p. 88.

Sen-

Index Verborum.

- Sententia condemnationis damni*, duos rarus solet, continere: & primus est, quando in *sententia damni præstiti* mentio expressa, seu *condemnatio* non fit, c. 15. n. 5. p. 55.
- Sententia contra unum lata*, in re indivisa, aliis consortibus, & consociis nocet, vel prodest: sed hoc procedit, quando is, qui litigavit, plenè fuit defensus, & non perfunctoriè, vel negligenter, c. 29. n. 7. & 8. p. 120. & 121.
- Sententia comprehendit omnia*, quæ in naturalem consequentiam veniunt, c. 15. n. 14. p. 37.
- Sententia debet interpretari*, ut minùs noceat, c. 15. n. 13. p. 57.
- Sententia*, in qua præcipitur, quod quis agrum, vel Pascuum restituat vel in pristinam qualitatem reducat, an saltem virtualitèr damni satisfactionem contineat? c. 15. n. 6. p. 55.
- Sententia lata contra cives alicujus loci*, nocet sequentibus, etsi non sint eorum hæredes, c. 23. n. 6. p. 100.
- Sententia lata contra civitatem*, vel villam, utrum noceat, vel prosit ejus vicinis, c. 29. n. 24. & 25. p. 124.
- Sententia lata contra Oppidum*, non solum nocet vicinis præsentibus verum etiam futuris, c. 29. n. 21. p. 123.
- Sententia lata super interdicto Interim*, in nihilo præjudicat proprietario, vel iudicio possessionis, c. 33. n. 9. p. 138.
- Sententia lata super interdicto Interim*, à qua exiit appellatum, an absque metu attentati exequi possit: ibidem, n. 11. ibid.
- Sententia lata super usu*, vel proprietate Pascui publici, contra unum de populo, utrum noceat ipsi Oppido vel Universitati, vel prosit? c. 29. n. 5. p. 120.
- Sententia lata super usu*, vel communitate Pascui, cum certo Oppido, non nocet alteri consocio communitatem habenti, c. 16. n. 29. p. 65.
- Sententia non recipit extensionem*, nisi quatenus ex ea aliquid necessariò inferitur; c. 15. n. 12. p. 56.
- Sententia per quam fuerunt assignati*; & constituti limites in Pascuo lata contra Oppidum, poterit exequi contra novos vicinos, qui limites illos turbant, c. 19. n. 22. p. 125.
- Sententia restitutionis rei ex vi comprehensiva* importat damni satisfactionem, c. 15. n. 5. p. 57.
- Servitutem habens in communitate juris* pascendi, non potest immutare servitutis usum, c. 16. n. 18. p. 63. Quod ampliatur, ibi. n. 19. ibid.
- Servitutes decennio inter præsentibus*, & viginti annis, inter absentes, quandoque acquiruntur, cap. 18. n. 21. p. 78.
- Servitutes omnes antiquo jure inusitabiles fuerunt* judicatae, ibid. n. 16. p. 77.
- Servitutes omnes*, seu jura magis propriè immobilium rerum naturam redolent, & fortuntur; unde alienari debent cum solemnitatibus rerum immobilium, & eodem tempore quo res immobiles usucapiuntur, c. 37. n. 5. p. 148.
- Servitutes personales cum persona* extinguuntur, & personæ contemplatione formantur, c. 18. n. 7. p. 75.
- Servitus aquæ ductus ordinario tempore* præscribitur, ibid. n. 22. p. 78.
- Servitus juris Pascendi realis*, non personalis est, ibid. n. 8. p. 76. Et traditur ratio, n. 9. p. 76.
- Servitus non potest concedi ab uno consociis in præjudicium communitatis*, c. 16. n. 31. p. 66.
- Servitus personalis quæ sit?* c. 18. n. 5. p. 75.
- Syndicus* aut *Procurator Universitatis*, super re dubia ejus, transigere potest, c. 11. n. 35. p. 40.
- Singuli de Universitate*, quid diversum constituunt, quàm ipsa Universitas, c. 20. n. 12. p. 86.
- Simplex turbatio possessionis*, non operatur interruptionem juris, Pascendi, c. 21. n. 7. p. 91.
- Si plures in solidum habent jus agendi*, uno agente jus aliorum consumitur, c. 29. n. 6. p. 120.
- De Societate contractu*, plures scripta fecerunt, non tamen questionem (de qua in capite 26. inquiritur) tetigerunt, c. 26. n. 1. p. 110.
- Societate contracta*, damnum debet esse commune, c. 26. n. 9. p. 112.
- Societatis in contractu*, continuo omnes res communicantur, & dominium fit in partiarium, ibidem, n. 8. p. 111.
- Socii mei socius*, meus socius non est ibidem, n. 15. p. 115.
- Socio in personalibus*, nihil communicatur, nec transferitur ad eum ratione societatis: ubi plura in proposito comminiscuntur; & similia, seu exem-

Index Verborum.

- exempla traduntur, ibidem, n. 15.
ibid.
- Socius incapax, propter societatem socij capax, efficitur capax, & consequitur immunitatem à collectis, quam ex sua persona non habebat, ibidem, n. 3. p. 110.
- Socius non potest confocio servitutem Pascui acquirere, neque usum aptiorem reddere, c. 16. n. 28. p. 65.
- Solemnitas actus non præsimitur ex tempore, ubi de ea constare debet per scripturam, c. 11. n. 15. p. 38.
- Solemnitas extrinseca actus ex decennij cursu (ubi non adest præjudicium Tertij) ubi verò adest; ex 30. annorum curriculo, ex aliquorum sententia præsimitur, ibidem, n. 20. ibid.
- Solemnitas extrinseca actus, non præsimitur ex diuturnitate temporis quotiescunque actui jus resistit, ibid. n. 13. p. 37.
- Solemnitas substantialis, & Principalis actus ex diuturnitate temporis non præsimitur, ibidem, n. 17. p. 38.
- Solemnitates extrinsecæ, quæ seorsum, & instrumento separatio intervenire possunt ex tempore immemoriali, absque dubio præsumentur, ibidem n. 19. ibid.
- Sono tubæ vocandi sunt vicini ad Concilium, & eis assignari debet terminus ad deliberandum, an velint præstare consensum alienationi Pascui publici, ibidem n. 21. ibid.
- Scholaris, qui causa studiorum in Oppido residet, an vicinus alius loci dicatur c. 4. n. 26. p. 13.
- Spes, nisi de præsentis sit formata, æstimari non debet, c. 13. numer. 8. p. 48.
- Statuta, sive ordinationes municipales ab Oppido factæ, & à Rege confirmatæ, utrum ab ipso Oppido revocari, & aboleri possint? traditur remissivè, ibidem, n. 10. ibid.
- Statuta, sive ordinationes municipales, quæ ob vicinitatem, ad damni satisfactionem obstringunt, quæ ratione justificentur? traditur, c. 14. n. 6. p. 53.
- Statuti, seu ordinationis mens & intentio, potius quam verborum tenor attendi, & inspicere debet; c. 25. n. 3. p. 106.
- Statuti, seu ordinationis verba intelligi debent, ita ut evitetur absurdum, ibidem, n. 5. p. 107.
- Statuti verba, si sunt obscura, humanior semper interpretatio est sumenda, ibidem, n. 7. ibid.
- Statuto, vel ordinatione frequenter solet imponi pœna pro singulis pecudum capitibus depascentibus, & tunc quid de agno, vel vitulo lactaneo, utrum cum matre faciat unum caput? ibidem, num. 12. & 13. ibid.
- Statutum circa usum Pascui à majori parte populi factum, an noceat vicinis absentibus? remissivè, c. 12. n. 5. p. 42.
- Statutum favorabile laicorum etiam ad Ecclesiasticas personas extenditur, c. 8. n. 3. p. 23.
- Statutum, quo Pascui usus fœminis interdicitur iniquitatem continet, c. 12. n. 4. p. 42.
- Statutum, sive ordinatio municipalis circa utensilia, & cetera omnia (in quibus periculum est in mora) vel ab antiquo custodita vel observata, confirmatione Regia non indiget, ibid. n. 9. ibid.
- Statutum sive ordinatio municipalis, utrum confirmatione Regia indigeat, ibid. n. 6. ibid.
- Statutum, sive ordinatio pœnalis super usu Pascui strictè debet interpretari, c. 25. n. 6. p. 107.
- Statutum, vel lex prohibens præscriptionem, intelligi debet de ordinaria, non verò de immemoriali, nisi expressè caveatur, c. 17. num. 3. p. 67.
- Stylus, qui in Curia nostra habetur, super contraventione rei judicatæ (qua vulgò dicitur *Contravencion de carta executoria*) & quomodo super ejus querela procedatur? c. 29. n. 23. p. 123.
- Sumptus facti in lite agitata super usu Pascui publici, debent distribui, vel impartiri inter vicinos, si non sint bona propria Oppidi, ex quibus persolvantur, c. 29. n. 19. 123.
- Sumptus facti pro Pascui publici lite, ex quibus bonis persolvi debeant, c. 29. n. 18. ibid.
- Supplicationis sine præjudicio, quando sententia exequi jubetur, utrum adhuc supplicari possit? & de stylo Curia nostra, & in proposito, referuntur casus, c. 12. n. 29. p. 45.
- Sylva cædua, etiam palaris vocatur, c. 1. n. 6. p. 2.

illus, cap. 17. ex num. 4. Tiraquel. de utroque retract. in prefatione, num. 15. & de retract. linag. §. glo. 3. Covar. lib. 3. variar. cap. 14. Anton. Gom. 2. to. var. cap. 2. nu. 51. Quandoque tamen venditionis contractus necessarius est, adeo ut distrahendi legem subterfugere nemo possit; ut in casu publicæ utilitatis, providet tex. in l. 2. ff. de nundinis, & in l. si pendentes 34. §. si quid cloacarum, ff. de usufructu, & conducit ratio tex. in l. unica, ff. si. C. de cadu. tol. ibi: Sed quod communiter nobis prodest, hoc private nostre rei preferendum esse censemus, l. utilitas, C. de primipil. lib. 12. unde Cicero lib. 3. de legibus, inquit: Suprema lex in populi salute consistit, & extat elegans illius sapientissimi Cordubensis, religionem tamen infelicitis Senecæ de beneficiis, lib. 7. c. 6. Casar; inquit, omnia habet; fiscus ejus, privata tantum, ac sua: & universa in Imperio ejus sunt, in patrimonio propria.

Et hinc provenit, posse quemlibet vicinum compelli tempore necessitatis frumentum, quod sibi superfit, civitati vendere iusto pretio, l. 1. §. cura carnis, ff. de officio Praefecti urbi, l. anno. nam de variis, & extraordinariis criminibus, l. pro locis, C. de annon. & tribut. lib. 11. docet Covar. libr. 3. var. cap. 14. Avend. de exeq. mand. cap. 19. n. 30. Aviles in c. praetorum, cap. 17. verb. à razonables precios. Et an hoc casu Clerici possint per seculares Potestates adstringi ad venditionem frumenti: disputat Mexia in pragmatica taxe panis, concl. 1. & conducunt, quæ tradunt Abb. conf. 3. libr. 1. Jas. in l. placet, 1. lectura, num. 14. & 17. C. de sacros. Eccl. Capel. Thol. decis. 446. & ibi Stephanus Aufferius, Albericus in l. 1. c. de Episc. aud. Platea in l. si. C. de exact. tribu. lib. 10. Gregor. Lop. in l. 54. tit. 6. part. 1. glos. 1. Aviles in cap. 17. praetorum glo. à razonables, num. 34. Matienço in l. 1. tit. 25. lib. 5. novæ Recop. glo. 1. & 9. Azeved. in l. 11. tit. 3. glo. parabiens, num. 2. & lib. 1. Gutier. lib. 1. practicar. q. 13. Bobadilla libr. 3. Politicorum, c. 3. num. 13. & ita in praxi obrinui in hac Regali Cancellaria circa sequestum magnæ quantitatis tritici, factum Doctori Anguiano Canonico sanctæ Ecclesiæ civitatis Sorie, seu antiquæ Noman-tiæ, per ejus Praetorem, anno 1630. quod cum ad Cnriam nostram in gradu appellationis esset delatum, utraque

sententia fuit confirmatum: iustum tamen pretium Decano fuit persolutum.

Ex eadem ratione pro constructione Ecclesiæ, Monasterij, Collegij, vel loci pij, vel ejus amplificatione, posset, quem (publica utilitate ita suadente) cogi ad vendendam suam domum, iusto pretio, agrum suum, vel quamlibet aliam rem, nemo ambigit; ut ex Baldo, & Angelo in l. 2. ff. soluto matrimonio, ultra Covarr. ubi supra, defendunt Ripa tractatu de peste, titulo de remcd. preservativis, num. 188. Thomas Grammaticus decisione 75. Afflictis decis. 265. numer. 107. Jacobus Cancerius variarum resolut. cap. 13. numer. 78. Pro quorum opinione ar-ridere videtur text. in l. si quis sepulchrum 12. ff. de relig. & sumpt. fun. & in l. item si verberatum, §. 1. de rei vindicatione, & in l. si locus, §. cum via, ff. quemadmodum servitus. amittant. cum aliis pluribus, tum juribus, tum Doctoribus, plena manu congestis per Dominum Castillum lib. 3. practicarum, c. 6. n. 10.

Unde in terminis hujus questionis, quod consuetudine introduci possit, ut oppidum convicinium possit compelli ad recipienda pecora alterius villæ, ut in suis terminis, & pasturagio, certo pretio & mercede depascantur, tradidit Abbas in cap. dilecti filij, numer. 7. de arbitris Matthæus de Afflictis decisione Neapolita. 290. Montalvus in l. 7. tit. 11. libro 2. fori, Glossa magna, columna fin. tradunt Doctores in l. rases, C. de servitu. & aqua: ita limitantes regulam dict. nec emere, cum similibus; & oppime hoc idem docet decisio Guid. Papæ 573. ubi ait, quod hæc consuetudo, ut certo pretio aliquid præstetur, tanquam minus gravans, minori tempore perficitur; & quod talis consuetudo teneat, firmat Albericus in rubrica, C. quæ sit longa consuetudo, numer. 73. pro quibus adduci solet textus in l. venditor, §. si constat, ff. communia praediorum, ubi consuetudine introduci potest, ut ex alieno agro lapideas haurire, & colligere liceat, certo pretio dominio soluto; Balbus de præscriptionibus, prima parte principal. questione 10. numer. 3. & facit textus in l. si pendentes, §. si quid cloacarum, de usufructu, ibi: Sed, & si quid mun-

Index Verborum.

Sylva cædua quæ sit ? *ibid.* n. 4. p. 1.
 Sylva Glandiaria , quandoque non dicitur *Pascua* sed *cædua* , *ibidem* , n. 9. *ibid.*
 Sylva Pascua , etiam comprehendit Glandiariam , *ibidem* , numero 8. *ibid.*
 Sylva Pascua quæ sit , *ibi.* n. 7. p. 2.
 Sylva quid sit in genere ? *ibid.* num. 2. p. 1.
 Sylvæ duplex traditur species ; alia cædua , alia Pascua , *ibidem* , num. 3. *ibid.*
 Sylvæ cæduæ materiam , qui Doctores disputaverint ? referuntur , *ibidem* , n. 5. *ibid.*

T

Tempus damni dati ad ejus satisfactionem inspicere debere probatur , c. 13. num. 6. p. 48.
Termini civitatum , dicuntur termini vicorum , c. 10. n. 3. p. 31.
Termino , verbum quid significet , c. 34. n. 5. p. 140.
 Terminorum , sive aggerum , qui Pastui pecorum deserviunt ; proponuntur varia nomina , & vocabula , c. 1. n. 1. p. 1.
Territorium proprium non dicitur , quod est commune , c. 34. n. 6. p. 140.
Terra Gervidæ , & montuosæ (vulgò *Waldios*) in cujus dominio censentur , an Universitatis , an verò domini Oppidi ? c. 9. n. 16. & num. 18. p. 29. quædam distinctio in proposito traditur , & n. 20. *ibid.*
Testes de immemoriali deponentes , cujus ætatis esse debeant ? c. 17. n. 24. p. 71.
Transactio vera , & actualis non datur in juribus merè incorporalibus ; & loco traditionis , habetur cessio , c. 37. n. 7. p. 148.
Transactio etiam in rebus alienari prohibitis , quandoque admittitur , c. 11. num. 37. & num. 38. p. 40. ubi traditur distinctio quædam in proposito.
Transactio non semper continet alienationem , *ibi.* n. 36. *ibid.*
Transactio , quandoque *donatio* dicitur , *ibidem* , n. 32. p. 39.
Transactio speciem habet alienationis , *ibidem* , n. 31. *ibid.*
 Transigere... de rebus Ecclesiasticis Prælati regulariter non possunt ,

ibidem , n. 33. *ibid.*
 Transigere super Pascuo publico , an unum Oppidum possit cum alio ; *ibid.* n. 39. p. 39.
Tributa Regi debita , etsi præscribi regulariter prohibeantur , non tamen ex hac prohibitione , Immemorialis præsumptio excluditur , c. 17. num. 6. p. 67.
Turbatio , simplex possessionis non operatur interruptionem , c. 21. n. 17. p. 91.

V

Vendendi libera facultas , vide in verbo , *Libera*.
Vendita equa , sive vacca , venditus etiam videtur vitulus , & in venditione comprehensus , c. 25. n. 16. p. 108.
Vendita equa , seu vacca , aut asina , non debetur Gabella pro vitulo , sive pullo lactaneo , *ibidem* , n. 18. *ibid.*
Vendita villa , seu Oppido cum jurisdictione , utrum vicinis competat jus retractus , & pro eodem pretio , sit eis redimendi facultas ? referuntur Doctores , c. 30. n. 3. p. 125.
 Venditionis contractus à mera voluntate procedit , & sic in vius nemo regulariter vendere compellitur , c. 27. n. 1. p. 114.
 Venditionis contractus , quandoque necessarius est , veluti , quando publica utilitas inest , c. 27. num. 3. p. 115.
Venditio herbæ , seu Pascui , vide in verbo , *Locatio*.
 Verbum illud , & *quien* , denotat restrictionem , c. 16. n. 9. p. 61.
Vicanei (vulgò *los aldeanos*) an Pascuis civitatis (cui subiacent) potiri possint , c. 10. n. 1. p. 30.
Vicanei , seu vicini villæ exemptæ , non subeunt onera realia , seu personalia civitatis , c. 10. numero 24. p. 33.
Vicaneorum , & civium æqualis & reciproca debet esse Pascuorum usus , c. 10. n. 2. p. 30.
Vici Pascuis civitatum non potuntur , neque earum ordinationibus , & statutis gubernantur , quando ex destinatione , consuetudine , aut præscriptione separationem , & distinctionem habent c. 10. num. 15. p. 32.
Vici , seu castra dicuntur membra ci-

Index Verborum.

- vitatis, *ibidem*, n. 5. & 14. p. 31.
 & 3.
- Vicini* alicujus Oppidi, licet usum Pas-
 cui habeant communem, non tamen
 possunt dici domini, c. 30. n. 13.
 p. 127.
- Vicini*, cives, & singulares de Uni-
 versitate in causa principaliter eam
 tangente, regulariter in testes ad-
 mitti possunt: quod non procedit si
 causa, & lis singulorum commodum
 quoquo modo respiciat, c. 32. n. 1.
 & 2. p. 134.
- Vicini*, & singulares de Universitate, vel
 concilio in testes admitti possunt,
 si actus (in quo testificantur) veri-
 similiter exteris sit ignotus, *ibidem*,
 n. 9. p. 135.
- Vicini* in lite Pascui publici sui Op-
 pidi, ferè semper sunt testes suspe-
 cti: quod maximè procedit in ru-
 sticis, qui naturaliter sunt conten-
 tiosi, & ad lites parati, *ibidem*, n.
 8. *ibid.*
- Vicini* non convocantur (ut vulgò di-
 cimus, *à Consejo abierto*) in civitati-
 bus, seu Oppidis numerosis, sed tan-
 tum Decuriones, & Officiales Con-
 cilij, c. 11. n. 24. p. 38.
- Vicini* nominati à Concilio, ut posi-
 tionibus respondeant, possunt pe-
 tere terminum ad deliberandum,
 quid sint responsuri, & consulere
 Advocatum, c. 32. n. 21. p. 137.
- Vicini*, seu cives nominati à Concilio,
 ut positionibus respondeant in Pas-
 cui publici lite, utrum concordēs
 esse debeant in positionum respon-
 sione, ut Concilio præjudicent,
ibidem, n. 18. p. 136.
- Vicinos*, & cives non admittere, ini-
 quum, & contra rationem reputatur,
 c. 5. n. 6. p. 16.
- Vicinos*, & cives quosdam admittere,
 alios reprobare, videtur esse mono-
 polium, *ibidem*, n. 8. *ibid.*
- Vicinos* non admittere, jure reprobatur,
 & speciem servitutis continere
 videtur, *ibidem*, n. 9. *ibid.*
- Vicinos* noviter venientes admittere,
 an teneatur Oppidum quodlibet?
ibidem, n. 1. & 2. *ibid.*
- Vicinorum* due partes ad minus debent
 convenire, ut alienatio Pascui pu-
 blici fiat, c. 11. n. 22. p. 38.
- Vicinorum* (qui congregantur in Con-
 cilio, & consentiunt alienationi
 pascui publici) nomina in actis in-
 scribi debent, *ibidem*, numer. 23.
ibid.
- Vicinitas* acquiritur ex eo, quod quis
 stipendiariam miliciam in aliquo Op-
 pido exerceat, c. 4. n. 16. p. 12.
- Vicinitas* acquiritur per sententiam,
ibidem, n. 15. *ibid.*
- Vicinitas* acquiritur pluribus modis,
 & primo per nativitatem, *ibidem*,
 n. 5. p. 10.
- Vicinitas* contracta origine, & nati-
 vitate; potentior est omni alia, *ibid.*
 n. 7. *ibid.*
- Vicinitas* contrahitur per matrimo-
 nium, *ibid.* n. 13. p. 11.
- Vicinitas* & domicilium, ex habita-
 tione decennij contrahitur, *ibidem*,
 n. 11. & 12. *ibid.*
- Vicinitas*, & domicilium originis sem-
 per retinetur, etiam si quis in alio
 Oppido inhabitet, *ibidem*, n. 8.
ibid.
- Vicinitas*, & domicilium per Baptis-
 mum contrahitur, tam quoad spiri-
 tualia, quàm quoad temporalia, *ibid.*
 n. 9. *ibid.*
- Vicinitas*, & domicilium pluribus in
 locis absque actu receptionis induci-
 tur, *ibidem*, n. 20. p. 12.
- Vicinitas* potest denegari, c. 5. n. 11.
 & 12. p. 17.
- Vicinitas*, ut acquiratur per matrimo-
 nium, utrum sit necessarium, quod
 maritus larem, & bona sua transfule-
 rit ad locum, ubi matrimonium con-
 traxit, c. 4. n. 14. p. 11.
- Vicinitatem* denegare, ex avaritia, &
 ambitione procedit, c. 5. num. 7.
 p. 16.
- Vicinitatis* ratione, quando quis ad
 satisfactionem damni à pecudibus
 præstiti teneatur? c. 14. n. 1. cum
 seqq. p. 51.
- Vicinus* de novo veniens, & admissus,
 non potest gravari pacto, seu fidejuf-
 sione adstringi, ut vicinitatem con-
 servet, & in Oppido necessariò ma-
 neat, nec sub tali prætextu ei vici-
 nitas differri, aut denegari potest,
 c. n. 14. p. 17.
- Vicinus* Oppidi communiatem in Pas-
 cuo alterius habentis, an pro pecu-
 dibus in socidam (vulgò *En Alpar-
 ceria*) concessis mercedem solvere
 teneatur? c. 26. n. 1. & per totum,
 Et solvitur questio, n. 16. cum duo-
 bus sequentibus; ubi ponitur triplex
 casuum sectio. p. 113.
- Vici-

- Vicinus pauper*, & inops, qui pecora non habet, ut pascuo publico Universitatis fruatur, an testis esse possit in causa, & lite Pascui publici? remissivè, c. 32. num. 7. p. 135.
- Vicinus pluribus in legibus Regni invenitur*, cap. 4. numer. 2. p. 9.
- Vicinus pro eo, qui prope alium habitat, quandoque accipitur, ibidem*, n. 3. ibid.
- Vicinus qui habet plura prædia in aliquo Oppido, cum tamen ibi non habitat, Pascuo uti non poterit, ibidem*, numero 33. p. 14.
- Vicinus quis dicatur? ibidem*, numero 4. & numero 19. pag. 10. & 12.
- Vicinus, seu unus de populo, si litem egit pro usu Pascui publici, & obtinuit, utrum possit ab Universitate, vel cæteris convicinis repetere sumptus in lite factos, capit.* 29. n. 20. p. 122.
- Vicinus, ut quis dicatur, & reputetur, non est necesse; quod in oppido habitat? sed ad hoc, ut pascuo potiatur, cum vicinitate requiritur habitatio cap. 4. num. 21. p. 12.*
- Vicinus si litigat super usu Pascui pro jure suo cum Universitate, tenetur contribuere contra se in sumptibus litis ab universitate factis, capit.* 29. num. 20. p. 128.
- Vicus absque licentia civitatis (cui subiacet) compromittere, seu transigere super Pascuis non potest c.* 10. n. 8. p. 31.
- Vicus per exemptionem, non amittit jus Pascui in terminis civitatis, aut villæ à qua eximitur, ibidem*, numero 17. num. 21. p. 32. & 33. ubi referuntur Doctores hujus assertionis sequaces, & opponitur quædam objectio cui satisficit, num. 22. p. 33.
- Vicus tenetur ad contributionem, ad quam civitas, ibidem*, num. 10. p. 31.
- Vicus unitus, in Pascuis civitatis, cui unitur, & an civitas ejus Pascuis uti debeat, disputationi exponitur. ibidem*, numero 25. p. 34.
- Vidua an Pascuo publico uti possit & vicinitatis commoda retineat. c.* 4. n. 36. p. 15.
- Visitatio confinium Pascui, Pratorum, seu Iudicum, cujusslibet civitatis, villæ, seu Oppidi, cura debet esse, capite* 28. numer. 2. p. 117.
- Vitalus si herbam depascit, diversum cum matre caput efficit cap.* 25. num. 19. p. 108.
- Vitulus, vel agnus, qui decimatur, lactatus esse debet c.* 35. num. 12. p. 143.
- Vna via alicui aliquo jure denegata, alia ad id admitti non debet, c.* 26. n. 12. p. 112.
- Vnionis natura, & vis expenditur; cap.* 10. n. 26. p. 34.
- Universitas corpus mysticum dicitur, & ex vicinis singularibus formatur, & per eorum actus operatur, capite* 20. n. 6. p. 86.
- Universitas ex actu, vel delicto singulorum vicinorum ejus quandoque puniri, & damnari potest, cap.* 20. n. 7. p. 86.
- Universitas ex facto particularium regulariter prægravari non potest, ibid.* n. 22. p. 89.
- Universitas potest pro solutione fiscalium functionum vendere nemora, etiam renitentibus vicinis, capite* 11. numero 39. p. 40. Et quæ concurrere debeant in hac alienatione? num. 40. ibid.
- Universitas si expressè mandavit, decrevit, vel ordinavit quod vicini aliquem actum facerent; tunc de eorum actibus absque dubio tenetur, & sibi acquirit, vel præjudicat, capite* 20. numero 14. pag. 87.
- Universitas quælibet est corpus fictum; c.* 23. n. 5. p. 100.
- Universitatis jus, per unum conservatur, c.* 20. n. 8. p. 86.
- Universitatis privilegium amittitur, ex usu vel actu contrario particularium, ibidem*, n. 10. ibid.
- Universitatis ratihabitio, vide in verbo, Ratihabitio.*
- Vnas de Populo si litem egit pro usu Pascui publici, & obtinuit, utrum possit ab Universitate, vel cæteris convicinis, repetere sumptus in lite factos? cap.* 29. numer. 12. p. 122.
- Vnusquisque de re sua liberè disponere*

- ponere capite 27. numero 2.
p. 114.
- Uti* rem, vel longo tempore qua-
ri, idem est, quoad effectum, capit.
18. num. 20. p. 78.
- Uti* publico destinata impræscripti-
bilia sunt, capite 17. numero 1.
p. 67.
- Ufus bonorum cujuslibet Concilij, aut
Oppidi, tam status plebeiorum,
quam nobilium, æqualis esse debet
cap. 16. n. 17. p. 62.
- Ufusfructus consideratur in jure Pas-
cendi, est tamen causalis, non
formalis, capite 23. numero 7.
p. 100.
- Ufus in juribus incorporalibus habe-
tur pro traditione, & quandam juris
possessionem inducit, cap. 18. num.
27. pag. 77.

F I N I S.

000532²

14 DEC 1982

87

